COMMENTARIUS LITTERALIS ET MORALIS IN OMNES EPISTOLAS SANCTI PAULI APOSTOLI, ET...

Digitized by Google

BIBLIOTECA VITT. EMANUELE FONDO FOIANESE
37
20 B
6

MAG 3170

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

COMMENTARIUS LITTERALIS ET MORALIS.

IN OMNES

EPISTOLAS

SANCTI

PAULI APOSTOLI,

ET IN VII.

EPISTOLAS CATHOLICAS,

AUCTORE R.P.F. NATALI ALEXANDRO,

in Sacra Facultate Pariſienſi Doctore, in Collegio generali Pariſienſi FF. Prædicatorum emerito Theologiæ Profeſſore, & Studii Regente, Dominicanæ Provinciæ Pariſienſi Expræfecto.

TOMUS TERTIUS.

NEAPOLI

EX TYPOGRAPHIA BLASIANA

M D C C X L I I.

SUPERIORUM PERMISSU.

Digitized by Google

Digitized by Google

EMINENTISS. SIGNORE

Gio: Battiſta de Biaſe publico Stampatore di queſta Città, ſupplicando eſpone all' Em. Sua qualmente deſidera dare alle ſtampe un libro intitolato: *Commentar. Literal. & Moralis in omnes Epiſtol. S. Pauli &c. Auctore R.P.F. Natali Alexand.* Per tanto ſupplica l' Em. Sua degnarſi ordinarne la reviſione a chi meglio li parerà, e l'averà a gratia ut Deus.

Ad R.P.D. Iſidorus Sanchez de Luna O. S. Bened. revideat, & referat in ſcriptis dat. Neap. die 10. *Martii* 1743.

Julius Nicolaus Tornus Canon. Deput.

Ut E.V. *juſſa facerem, librum, cui præſcribitur titulus: Commentarius litteralis, & Moralis in omnes Epiſtolas D. Pauli, &c. Authore R. P. F. Natali de Alexandro, diligenter expendi; cumque nihil in eo ſit nec bonis moribus, neque Fidei Orthodoxæ contrarium, in publicum edi poſſe cenſeo.*

Neapoli ex Monaſterio S. Severini Kalend. Maii M.D.CC.XLIII.

Humillimus obſequen. ac devotiſs. famulus
D. Iſidorus Sanchez de Luna O.S. Benedicti.

Attenta relatione D. Reviſoris. Imprimatur. *Dat. Neap. hoc die* 9. *Maii* 1743.

C. EPISC. ANTINOP. VIC. GEN.

Julius Tornus Canonic. Deputat.

S.R.M.

Digitized by Google

SIGNORE

Giambattiſta de Biaſe publico Stampatore di queſta Feliſſima Città di Napoli ſupplicando eſpone a V.M. come deſidera di riſtampare l'Opera Intitolata *Commentarius Litteralis, & Moralis in omnes Epiſtolas Sancti Pauli Apoſtoli, & in VII. Epiſtolas Catholicas* del R. P. Natale Aleſſandro. E perche vi biſogna il permeſſo di V. M. Per tanto la ſupplica commetterne la reviſione acciocche poſſa il ſupplicante ottener la licenza per detta riſtampa *ut Deus*.

Rev. P.D.Iſidorus Sanchez publicus Eccleſiaſthicæ profeſſor videat, & in ſcriptis referat. Neap. die 23.Octobris 1740.

C.Galianus Archiep.Theſſal. Capell.Major &c.

L*Ibrum, cui præſcribitur titulus:*Commentarius Litteralis, & Moralis in omnes Epiſtolas D.Pauli Apoſtoli, & in VII. Epiſtolas Catholicas *ab eruditiſſimo* P. *Natali de Alexandro elaboratum, demandante* Ill.*ac* Rev.*Domino Cæleſtino Galiano Archiepiſcopo Theſſalonicenſi Cappellano Majori, diligenter perlegi; cumque in eo nihil reprehenderim, quod Regalibus Juribus adverſetur, dignum cenſeo qui typis mandatur. Datum* Neap.*ex Monaſterio S.Severini die 2. Aprilis 1743.*

Humiliſs. obſequent. ac reverent. Famulus
D.Iſidorus Sanchez de Luna Caſinenſis.

Die 2. menſis Maii 1743. Neap. *&c.*

Viſo reſcripto S.R.M.ſub die 30.elapſi menſis Aprilis, ac approbatione facta per Rever. P. D. Iſidorum Sanchez de commiſſione Reverendi Regii Capellani Majoris prævio ordine præfatæ Majeſtatis.

Regalis Camera S. Claræ provideat, decernit, atque mandat, quod imprimatur cum inſerta forma præſentis ſupplicis libelli, ac approbatione dicti Reviſoris. Verum in publicatione ſervetur Regia Pragmatica hoc ſuum &c.

MAGIOCCO CASTAGNOLA FRAGIANNI

Ill.Marchio de Ipolito Præſes S.R.C. tempore ſubſcriptionis impeditus.

Ill.Mag.Danza non interfuit.

Citus

Reg. in Archivio Regiæ Juriſdict. fol.

Larocca Proſecr. & Cancellarius.

Digitized by Google

IN EPISTOLAM PRIMAM SANCTI PAULI AD TIMOTHEUM COMMENTARIUS LITTERALIS ET MORALIS.

PRÆFATIO.

CUm Epheſi aliquandiu commoratus S. Paulus, inde in Macedoniam pergere decreviſſet, Epheſinæ Eccleſiæ Timotheum diſcipulum ſuum Epiſcopum præfecit. In Macedonia verò apud Philippenſes aliquandiu manſit, ſicut eis ipſe ante promiſerat. Hinc iſtam ad Timotheum ſcripſit Epiſtolam extremis annis vitæ ſuæ, anno Criſti circiter 66. Demandatum à ſe Timotheo docendi munus in ea commemorat, ut falſos Doctores doctrinæ Evangelicæ corruptores in Aſia coerceret, qui fabulas & genealogias interminatas venditabant. Docet finem præcepti eſſe charitatem de corde puro, de fide non ficta, & conſcientia bona, quam repellentes Hymenæus & Alexander, á fide defecerant. Quos Apoſtolus tradidit Satanæ, ut caſtigati diſcerent non blaſphemare. Orationes publicas fundi jubet pro omnibus hominibus, pro Regibus, & omnibus in ſublimitate conſtitutis, quia hoc acceptum eſt Salvatori noſtro Deo, qui vult omnes homines ſalvos fieri, & qui verus Mediator eſt Dei & hominum. In omni loco orandum eſſe docet, ac levandas puras manus ſine ira: Mulierum Chriſtianarum mores informat, modeſtiam in ornatu, ſilentium, ſubjectionem viris imperans. Poſt hæc Epiſcopi & Diaconi dotes deſcribit, & officia explicat, ut ſciat Timotheus quomodo converſari debeat in Eccleſia Dei, quæ eſt columna & firmamentum veritatis. Omnes Epiſcopos & Eccleſiæ Miniſtros in Timotheo inſtituit Unde S. Auguſtinus tres Epiſtolas (Apoſtoli) ſcilicet duas ad Timotheum, & aliam ad Titum, ante oculos eum habere debere ait, cui eſt in Eccleſia Doctoris perſona impoſita. Præterea, futuros prædicit Apoſtolus Doctores erroris, qui nuptias prohibeant, & abſtinentiam imperent á cibis, quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione. De Viduarum inſtitutione ſanctiſſimas regulas tradit. Presbyteros, qui bene præſunt, duplici honore dignos. Accuſationem adversús Presbyterum non facilè recipiendam: manus ne-

1. *Tim.* 1. 3.

Non ex Laodicæa ſcripta eſt hæc Epiſtola, ubi nunquam fuit S. Paulus, quamvis in Græcis codicibus ad finem Epiſtolæ hæc nota addita legatur ab ineruditâ manu.

S. Timotheum Epiſcopum Epheſinum fuiſſe teſtatur *Euſebius lib. 3. Hiſtor Eccleſ. cap.* 4. Martyrio obiiſſe teſtatur Sophronius in Addit. ad Catalogum Virorum Illuſt. S. Hieronym. & ejus Acta à Photio in compendium redacta.

S. Auguſt. lib. 4. de Doctrina Chriſtiana, cap. 16.

mini citò imponendas docet. Formam doctrinæ divitibus hujus ſæculi prædicandæ tradit. Denique diſcipulum adhortatur ut depoſitum fidei cuſtodiat, devitans profanas vocum novitates.

CAPUT I.

SENSUS LITTERALIS.

Secundùm Græcum, germano filio in fide.

1. 2. *Paulus Apoſtolus Jeſu Chriſti, ſecundùm imperium Dei Salvatoris noſtri, & Chriſti Jeſu ſpei noſtræ: Timotheo dilecto filio in fide. Gratia, miſericordia, & pax à Deo Patre, & Chriſto Jeſu Domino noſtro.* Paulus Apoſtolus Jeſu Chriſti ſecundùm delegationem, ordinationem, ac mandatum Dei Patris, qui ſalutem nobis dedit per Filium ſuum, & Chriſti Jeſu, qui ſpei noſtræ Auctor, objectum, & fundamentum eſt: Timotheo dilecto filio, mihi in fidei prædicatione conjunctiſſimo, gratiam, miſericordiam, & pacem à Deo Patre, & Chriſto Jeſu Domino noſtro adprecor. Filium in fide Timotheum non vocat Apoſtolus, quòd illum ad fidem converteſſet, Chriſtianus enim erat antequam Paulus eum noviſſet, ſed quia à Paulo aſſumptus, ei ut filius Patri ſpirituali, ut diſcipulus Magiſtro unanimis adhæſit, ejuſque in prædicatione fidei adjutor fuit, Apoſtolicarum ejus virtutum præclarus imitator.

Act. 16. 1. 2.

3. 4. *Sicut rogavi te ut remaneres Epheſi, cùm irem in Macedoniam, ut denuntiares quibuſdam ne aliter docerent, neque intenderent fabulis & genealogiis interminatis: quæ quæſtiones præſtant magis quàm ædificationem Dei, quæ eſt in fide.* Te iterum rogo, ſicut rogavi cùm in Macedoniam proficiſcerer, ut remaneres Epheſi, ut cum auctoritate præcipias quibuſdam, quorum parco nomini & pudori, & quos optimè noſti, ne diverſam ab ea, quam tradidi, doctrinam doceant, neque Judaicis commentis, & nugis, quibus in explicatione Hiſtoriæ ſacræ & Legis luxuriantur eorum Doctores, attendant; nec genealogiis quarum non eſt finis, perſcrutandis & venditandis ſtudeant: quæ diſputationes inutiles & contentiones magis pariunt, quàm ædificium Dei per fidem fundent, ſtabiliant, ac promoveant.

S. Chryſoſtom. Hom. 1. Theodoret.

„ Scilicet, qui ex Judæis crediderant, propter veteris Teſtamenti cognitionem
„ glorianteſ, iis qui ex Gentibus crediderant quaſdam quæſtiones proponebant,
„ eos ut divinorum eloquiorum ignaros redarguere conati, atque ut legalem vi-
„ tæ inſtitutionem ſervarent perſuadere nitebantur: ductas ex Abraham & David
„ recenſebant genealogias, perſcrutantes ſcilicet an ex iis Dominus ſecundùm
„ carnem natus ſit. Præcipit ergo divinus Apoſtolus Timotheo, ut his quidem os
„ obſtruat, eiſque non permittat ut doctrinæ regulam corrumpant: aliis autem
„ jubeat ut eorum nugis non attendant. Fabulas autem vocavit, non legis doctri-
„ nam, ſed Judaicam interpretationem, quæ ab eis vocatur. *Deuteroſis*. Similiter *genealogias interminatas* non vocat, quæ in ſacris Paralipomenon libris, & in Evangeliis SS. Matthæi & Lucæ deſcribuntur: ſed privatas genealogias, quas Judæi ex privatis familiarum ſuarum ſcriniis, vel inanis cognitionis vel oſtentationis cauſa proferebant, ut ſuum genus & nobilitatem prædicarent. Variæ autem diſceptationes circa hujuſmodi genealogias oriebantur, præſertim poſt captivitatem Babylonicam; à quibus, utpote inutilibus abſtineri jubet Apoſtolus, ac incorruptæ fidei doctrinæ à ſe traditæ attendi, qua mens illuminatur, & divinæ diſpenſationes patefiunt. Falſas igitur Judæorum Traditiones, pernicioſaque dogmata, ædificationi fidei contraria, & inutiles quæſtiones circa genealogias Apoſtolus prohibet, non quæ ad Scripturæ ſacræ intelligentiam & fidei confirmationem conducunt. 2. Fabularum & genealogiarum infinitarum nomine, nihil etiam vetat deli-

Lege & S. Auguſt. lib. 2. contra Adverſar. Legis & Prophet. cap. 1.

S. Chryſoſtom Hom. 1. in hanc Epiſtol. Tertull. lib. Adverſus Valentin. cap. 3.

ria

xia Gentilium intelligi, qui deorum ſuorum ſeriem & genealogias, filios & nepotes enumerabant. Ex his commenta ſua hauſere Simon Magus, & Gnoſtici, quibus nova errorum portenta Valentiniani poſtmodum addiderunt. Hinc Tertullianus: *Sed qui ex alia conſcientia venerit fidei, ſi ſtatim inveniat tot nomina Æonum, tot conjugia, tot genimina, tot exitus, tot eventus, felicitates, infelicitates, diſperſæ atque conciſæ divinitatis, dubitabitne pronuntiare, has eſſe fabulas & genealogias interminatas, quas Apoſtoli ſpiritus, his jam tunc pullulantibus ſeminibus hæreticis, damnare prævenit.* Similes fabulas & genealogias cùm falſi quidam Doctores Evangelicæ doctrinæ commiſcerent, ac Epheſiis venditarent, ut periti viderentur, huic malo Timotheum ſuum obviam ire ac mederi jubet Apoſtolus.

5. *Finis autem præcepti eſt charitas de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta.* Fabulis illis ac nugacibus & inutilibus quæſtionibus relictis, ſtudendum potiùs eſt charitati, ad quam lex omnis, & præceptorum multitudo ut ad finem collineat ac refertur, & quæ legis perfectio eſt & conſummatio. Charitatis autem characteres ſunt ut ſit ex corde puro & pravis affectibus vacuo. 2. Ex conſcientia bona, quà vir Chriſtianus ſibi bonæ voluntatis ac bonorum operum conſcius eſt, propter quod in ſpem æternæ felicitatis erigitur. 3. Ex fide non ficta, qua ſcilicet in Chriſtum ſincerè creditur. Fidem non fictam opponit Apoſtolus ſimulatæ falſorum Doctorum fidei, qui ſe Legis & Scripturæ Sacræ auctoritatem ſequi gloriabantur, ut rudibus atque imperitis per Fidei ſpeciem imponerent.

Confer cum *Rom.* 13. 10.

6. 7. *A quibus quidam aberrantes converſi ſunt in vaniloquium.* A quibus, ſcilicet à cordis puritate, conſcientiæ bonitate, & ſinceritate fidei, poſtquam aberraverunt aliqui, ad vanam dicacitatem, ad ſtudia inutilia & infrugifera, ad vanas doctrinas, ad quæſtiones ſupervacaneas, & nugaces, ad diſputationes inanes deflexerunt, *Volentes eſſe legis doctores, non intelligentes neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant:* Volentes videri Legis periti, & Magiſtrorum nomen affectantes; cùm tamen non intelligant quæ ſibi docenda propoſuerunt, & de quibus tam affirmatè differunt.

Metaphora à malis jaculatoribus ſumpta, qui à ſcopo aberrant.

8. *Scimus autem quia bona eſt lex, ſi quis ea legitimè utatur.* Hæc autem non ita velim intelligi, quaſi legem accuſem, abſit. Scimus bonam eſſe legem, utpote à Deo optimo maximo latam, bona præcepta continentem, peccata oſtendentem ac damnantem, ad Chriſtum manuducentem. Bona, inquam, eſt, ſi quis ea utatur ad eum finem, ad quem à Deo data eſt, ut ſcilicet per eam ad Chriſtum ducatur, eamque ſe viribus propriis obſervare non poſſe ut par eſt, agnoſcens, gratiæ ipſius adjutorium imploret, ut in eum credendo, & præcepta legis, mores ſpectantia, & per Evangelium renovata obſervando; per ipſum juſtus fiat, & vitam æternam conſequatur.

9. 10. 11. *Sciens hoc quia lex Juſto non eſt poſita, ſed injuſtis, & non ſubditis, impiis & peccatoribus, ſceleratis, & contaminatis, parricidis, & matricidis, fornicariis, maſculorum concubitoribus, plagiariis, mendacibus, & perjuris, & ſi quid aliud ſanæ doctrinæ adverſatur, quæ eſt ſecundùm Evangelium gloriæ beati Dei, quod creditum eſt mihi.* Ad bonum porrò legis uſum pertinet ut ſciamus ipſam non eſſe juſto poſitam ut eum terreat minis, ut invitum premat velut onus, ut ei pœnas irroget: quamvis & ipſi lata ſit ut eum dirigat præceptis, ut promiſſis conſoletur, ut præmiis remuneret. Sed poſita eſt ad terrorem, damnationem, & punitionem eorum qui juſtitiam oderunt; qui naturæ legi non obſequuntur, & rebelles ſunt atque contumaces adversùs eos qui Dei vice illos regunt: lata eſt adversùs impios, ſacrilegos, blaſphemos, adversùs inſignium flagitiorum reos, & qui nulla religione, nullo Dei aut hominum metu poſſunt à nefariis operibus revocari; adversùs parricidas & parentum percuſſores, homicidas, fornicatores, abominandæ libidinis reos; adversùs eos qui fraude aut aperta vi homines furantur & abducunt, ut pro mancipiis vendant; adversùs eos qui cum alterius damno men-

Græcè, *ἀνόμοις*, *exlegibus*.

Lex ſecundùm præcepta moralia conſonat Evangelio: ſecundùm præcepta ceremonialia, præfigurabat Evangelium, & ad illud præparabat.

Digitized by Google

mentiri, & fidem in contractibus fallere non verentur; adversùs perjuros; & quicquid aliud ſanæ & incorruptæ doctrinæ & Inſtitutioni morum adverſatur, quæ conſentanea eſt Evangelio, quo Dei per naturam beati gloria manifeſtatur & prædicatur, & quod æternam gloriam pollicetur credentibus; cujus quidem Evangelii prædicatio mihi concredita eſt. Quæ ab Apoſtolo hic enumerantur crimina, & alia quæ generali clauſula complectitur, *& ſi quid aliud*, *&c.* à lege fieri prohibentur. *Qui autem ab his abſtinet, legis præcepto non indiget.*

Theodoret.

12. 13. *Gratias ago ei, qui me confortavit, Chriſto Jeſu Domino noſtro quia fidelem me exiſtimavit, ponens in miniſterio.* Gratias habeo Domino noſtro Jeſu Chriſto, qui vires mihi dedit ut inter tot perſecutiones & pericula potenter, fortiter, conſtanter Evangelium ejus prædicarem; qui fidelem me exiſtimavit, id eſt, effecit, me ad Apoſtolatum vocans, & Evangelii Miniſtrum conſtituens, *Qui priùs blaſphemus fui, & perſecutor, & contumelioſus: ſed miſericordiam Dei conſecutus ſum, quia ignorans feci in incredulitate.* a Me qui priùs eram in Chriſtum blaſphemus, ejuſque in Eccleſia & membris ſuis perſecutor, & Chriſtianorum contumelioſus inimicus & oppreſſor: ſed miſericordiam à Deo conſecutus ſum cùm in profundis ignorantiæ, & infidelitatis tenebris jacerem. Extrema miſeria mea infinitam Dei miſericordiam commovit, quà me prævenit talia per ignorantiam facientem, & nondum fide illuminatum, ſed ægroto ſimilem, qui per inſaniam, ſeu phreneſim Medicum verberat quem non novit.

Exiſtimari fidelem à Deo, eſt, effici fidelem, ſicut *reputare ad juſtitiam* Rom. 4.3. eſt *juſtificare*, & non *imputare peccatum*, eſt *peccatum remittere*. Pſal. 32.2

14. *Superabundavit autem gratia Domini noſtri, cum fide, & dilectione, quæ eſt in Chriſto Jeſu.* In me autem ſupra modum exuberarunt gratia Chriſti Domini noſtri, ejuſque fides, dilectio, & alia dona: ſiquidem mihi non ſolùm peccata remiſit, ſed & fidei lumine me illuſtravit, & mihi dedit ut eum diligam, & Apoſtolatum mihi contulit. Fidem opponit incredulitati dilectionem ſævitiæ.

15. *Fidelis ſermo, & omni acceptione dignus; quod Chriſtus Jeſus venit in hunc mundum peccatores ſalvos facere, quorum primus ego ſum.* b Certa & indubitata veritas eſt, & digna quam amplectamur & cum reverentia & humili fide ſuſcipiamus. Chriſtum Jeſum in hunc mundum veniſſe, Filium Dei incarnatum fuiſſe, inter homines vixiſſe, docuiſſe, paſſum ac mortuum eſſe, ut peccatoribus ſalutem conferret, cujus partes ſunt converſio, remiſſio peccatorum, juſtificatio, & glorificatio. Quos inter peccatores, meo quidem judicio, ſum maximus. *Sum* pro *fui*, interdum uſurpari Primaſius obſervat. Primum, non abſolute inter omnes peccatores, ſed inter peccatores Chriſti miſericordia ſalvatos, S. Paulum ſe profiteri S. Thomas exiſtimat.

16. *Sed ideo miſericordiam conſecutus ſum: ut in me primo oſtenderet Chriſtus Jeſus omnem patientiam, ad informationem eorum qui credituri ſunt illi, in vitam æternam.* Sed propterea miſericordiam obtinui, ut primus eſſem in quo Chriſtus Jeſus ſummam ſuam longanimitatem demonſtraret, qua me ad pœnitentiam expectavit, & clementer vocavit ac ſuſcepit: ut exemplum eſſem eorum, qui ad finem uſque ſeculi in illum credituri ſunt, & per eamdem fidem ad vitam perventuri ſunt æternam: ut & ipſi, quantumvis magni peccatores, veniam à divina bonitate, miſericordia, & clementia ſperent.

a Ignorantiæ peccata, ſi voluntaria & affectata non ſint minùs gravia ſunt, & faciliùs à Deo condonantur quàm peccata malitiæ. Ignorantia & incredulitas Pauli eum venia dignum non fecit, ſed minùs indignum quàm ſi ex malitia peccaſſet, & agnitam impugnaſſet veritatem.

17. *Regi autem ſeculorum immortalis, inviſibili, ſoli Deo, honor & gloria in ſecula ſeculorum. Amen.* c Regi totius univerſi ab initio quo conditum eſt uſque in æternum, immortali; qui nec oculis corporis, nec ab ipſa mente videri poteſt, ut in ſe eſt, quandiu mortalem vitam agimus, nec poteſt uſpiam cogitatione comprehendi; ei qui ſolus eſt verus Deus, honor & gloria ut omnium bonorum

b Hæc verba ſi eum Verſ. 13. conferantur, compertum erit, Apoſtolum ignorantiam & incredulitatem ſuam non commemoraſſe ut peccatum ſuum extenuaret. c Ad totam Trinitatem hanc glorificationem Theodoretus, aliique Græci referunt: ſed etſi ad Patrem referatur, certum eſt particulam excluſivam à creaturis ſolis, non à Filio & Spiritu Sancto immortalitatem, inviſibilitatem, atque divinitatem removere, ut diſerte oſtendit S. *Chryſoſt. Hom.* 4.

Digitized by Google

rum principio & fini tribuatur per totam æternitatem. Fiat. Græci Codices habent, *μόνῳ σοφῷ θεῷ*, *ſoli ſapienti Deo*; ſed vox illa *σοφῷ*, non habetur in veteri Ms. Alexandrino, nec eam in ſuis Codicibus legit S. Hieronymus, nec habet Syriaca Verſio.

18. 19. *Hoc præceptum commendo tibi, fili Timothee, ſecundùm præcedentes in te prophetias, ut milites in illis bonam militiam.* Hoc igitur præceptum, fili Timothee, velut depoſitum, cujus ſanctiſſima fides, tibi commendo, ut prophetias olim de te factas implere ſtudens, omnibus ſanctæ militiæ officiis ſtrenuè, fideliter, ac fortiter perfungaris. *Habens fidem, & bonam conſcientiam, quam quidam repellentes, circa fidem naufragaverunt.* Conſtanter retinens fidem ac ſanam doctrinam & vitam inculpatam, quæ bonæ conſcientiæ fructus eſt, qua repulſa, ſcilicet bona conſcientia, quidam fidei naufragium fecerunt ac perierunt, ad ſcopulos errorum alliſi.

Timotheus per divinam revelationem ad prædicationis miniſterium & Paſtorale munus electus & ordinatus.

Ex quibus eſt Hymenæus, & Alexander: quos tradidi ſatanæ, ut diſcant non blaſphemare. De quorum numero ſunt Hymenæus, & Alexander: quos diabolo tradidi per excommunicationem, qua eos ab Eccleſia ejeci; ut caſtigati diſcant Eccleſiæ fidem non irridere, & contumeliis impetere. Vel, ne blaſphemias ſuas impunè ferant. An verò corporaliter etiam vexandos diabolo tradiderit Apoſtolus, quod S. Chryſoſtomo viſum eſt, non omnino certum.

2. *Tim.* 2. 17. & *cap.* 14. 15.

CAPUT I.

SENSUS MORALIS.

1. 2. PAulus *Apoſtolus Jeſu Chriſti ſecundùm imperium Dei Salvatoris noſtri, & Chriſti Jeſu ſpei noſtræ: Timotheo dilecto filio in fide. Gratia, miſericordia & pax à Deo Patre, & Chriſto Jeſu Domino noſtro.* Eccleſiaſticum miniſterium ſuſcipere nemo debet niſi *ſecundùm imperium Dei*. Qui paſtoralem curam poſtulat, & hominum commendatione & gratia eam obtinere nititur, ea indignus eſt. Apoſtolorum nemo hanc à Chriſto dignitatem poſtulavit, ſed ejus imperio ac miſſione munus Apoſtolicum ſuſceperunt. Unus ex Legis peritis, & alter ab immundo ſpiritu exagitatus, ac Domini Jeſu virtute liberatus, poſtulare auſi ſunt, ut eos in Diſcipulorum ſuorum numerum cooptaret, ſed repulſam ſunt paſſi. Paulus, quem Deus ab æterno Doctorem Gentium elegerat, quem Chriſtus è cœlo vocaverat, munus Apoſtolicum obire non eſt auſus, niſi Dei mandato ſingulari. *Segregate mihi Saulum & Barnabam in opus ad quod aſſumpſi eos*, ait Spiritus ſanctus. Pauli Apoſtoli veſtigia ſecuti ſunt ſancti quique Epiſcopi; Paſtorale munus, ut onus Angelicis humeris tremendum reſpexerunt, nec ſuſceperunt niſi cognita Dei voluntate. Teſtes SS. Ambroſius, Chryſoſtomus, Auguſtinus, Gregorius, & alii. Quàm indigni igitur Eccleſiaſtico Miniſterio, & Officio Paſtorali, qui ex levitate, præſumptione, ambitione, cupiditate in illud irrepunt; An illi idonei ſunt, qui *ad conſummationem ſanctorum, in opus miniſterii, in ædificationem corporis Chriſti* aſſumantur? Paſtores & Miniſtri Eccleſiæ, Timothei eſſe debent, genuini Apoſtolorum filii, illis ſimiles *Fide* ſincera fervente, conſtante, & inconcuſſa; Paulum referentes charitate, zelo ſalutis animarum, mortificatione, humilitate; magnanimitate & fortitudine; qui ea duntaxat mala reformident, à quibus nos *miſericordia* Dei Patris liberat, ea tantùm bona ſperent, quæ *Gratia Chriſti Jeſu*, per ejus merita nobis parit; illam ſolummodo *pacem* deſiderent & quærant, quam Spiritus Sanctus in juſtorum cordibus operatur. Rectores animarum miſericordiæ Dei cooperatores in earum ſalute procuranda eſſe debent, omnibuſque ſtudiis ac viribus eniti, ut eas ad Chriſtum Jeſum

Paſtoralem curam nemo ambire, & pro ſe poſtulare debet.

Matt. 8. 19. *Luc.* 9. 57. 58. *Marci* 5. 18. 19.

Act. 13. 2.

Epheſ. 4. 12.

ſpem

ſpem noſtram perducant. Cùm autem in Paſtorali munere multa pericula ſuſtinenda ſint, adverſa quæque toleranda, difficultates innumeræ ſuperandæ, diabolo tam adversùs Paſtorem quàm adversùs oves vehementiùs furente, ut eo percuſſo grex totus diſſipetur: ad Chriſtum ſpem noſtram animum erigant. Salvatorem habemus Deum, & Chriſtum ſpem noſtram. Patimur multa ſed magna nitimur ſpe: pericula, inſidiaſque perpetimur, ſed Salvatorem habemus, non hominem, ſed Deum. Neque igitur qui ſalvat, infirmus eſt: Deus quippe eſt; & quantacumque pericula fuerint, nos ſuperare non poterunt: neque ſpes noſtra confunditur, Chriſtus enim eſt. Non in Lege & ejus ceremoniis, ut carnales Judæi, ſpem ſalutis noſtræ collocamus, ſed in Chriſto, per cujus paſſionem & merita, non aliunde veniam peccatorum, veram Legis obſervantiam, & vitam æternam ſperamus. His igitur duobus adminiculis maximis freti, Dei miſericordia, gratia Chriſti Jeſu ſpei noſtræ, pericula & adverſa quæque ſuſtinemus, quòd ſcilicet aut celeriter liberamur, atque ſalvamur, aut melio-ri ſpe nutriti atque roborati cuncta facilè toleramus. Denique Dei miſericordiam, quæ gratiæ, pacis, omniumque mediorum quibus ſalvamur, fons eſt, & pro ſuis ovibus, & pro ſe ipſis, aſſiduè implorare debent Rectores animarum. *Paſtores* enim *longè maxima miſericordia indigent.*

S. Chryſoſt. Hom. 1. in hanc Epiſt.

S. Pauli prudentia, charitas, & vigilantia Paſtoribus imitandæ.

3. 4. *Sicut rogavi te ut remaneres Epheſi cùm irem in Macedoniam, ut denuntiares quibuſdam ne aliter docerent, neque intenderent fabulis & genealogiis interminatis: quæ quæſtiones præſtant magis, quàm ædificationem Dei, quæ eſt in fide.* Paſtores cuncti Pauli modeſtiam imitari decet, qui cùm præcipere poſſet Timotheo, ut pater filio, ut præceptor diſcipulo, rogare maluit & exhortari, „ quàm imperare. Non tamen erga omnes diſcipulos paſſim affectus iſte ſervandus eſt, verùm ad eos qui & manſuetudine & virtute ſunt præditi: Cœterùm „ ad eos qui non ſunt hujuſmodi, alia ratione affici neceſſe eſt, quemadmodum & ipſe alibi ſcribit: *Argue cum omni imperio*: Et hìc ait: *Ut denuntiares quibuſdam ne aliter docerent*. Ut denuntiares, inquit, non ut rogares. 2. S. Pauli prudentiam & charitatem Paſtores imitentur ſubditorum inordinatè ambulantium nomini parcant & famæ conſulant, quantùm fieri poteſt; ipſoſque privatim admoneri curent, & corripi, ut emendentur. Cùm enim publicè ac nominatim arguuntur, plerumque impudentiores fiunt & contumaces. *Ut denuntiares quibuſdam*. 3. Unum ex præcipuis Epiſcopi officiis eſt doctrinæ puritati invigilare, ne peregrinarum doctrinarum, errorum ac profanarum novitatum admixtione corrumpatur, ne Traditionis Apoſtolicæ ſacratiſſimum depoſitum violetur. *Ne aliter docerent*. 4. Prohibere debet ne in Scholis Chriſtianis & ſacris Pulpitis, quæſtiones ſupervacaneæ, inutiles, ineptæ, quæ contentiones pariunt, nihil verò conferunt ad fidei doctrinam confirmandam, exponendam illuſtrandam, vel ad pietatem promovendam; immo verò fidei aut pietati impedimentum afferunt, aut diſſidia excitare poſſunt, & pacem Eccleſiæ perturbare, attingantur, & tractentur. Procul ab Eccleſia, quæ columna eſt veritatis, quicquid incertum, fabuloſum, & ejus fide indignum eſt: procul à domo charitatis & ſchola veritatis, quicquid contentiones, diſſenſiones, ſchiſmata & ſcandala excitare poteſt. *Neque intenderent fabulis, quæ queſtiones præſtant magis quàm ædificationem Dei, quæ eſt in fide*. Scripturæ ſacræ, Traditioni, Eccleſiæ definitionibus ac Decretis, firmiter & obedienter inhærendum & acquieſcendum eſt. „ Ubi fides eſt, „ nulla quæſtionis neceſſitas eſt: Ubi nihil oportet curioſè perquirere, quid „ opus eſt quæſtione! Quæſtio nempe fidem tollit. Qui enim quærit, nondum „ invenit. Qui quærit, credere difficilè poteſt. Idcirco, *inquit*, non vacemus „ hujuſmodi quæſtionibus: Nam ſi quærimus, id fides non eſt. Fides enim ani„ mum cogitationemque facit conquieſcere.... Magna ſunt quæ dare nobis vol„ luit Deus, ſed non capit anima diſpenſationum ipſius magnitudinem. Fide „ igi-

S. Chryſoſtom.

Ad Tit. 2. 15.

S. Chryſoſtom.

S. Chryſoſtom. Hom. 1.

Digitized by Google

,, igitur opus eſt: ea enim animarum medicamentum maximum ac ſaluberri-
,, mum eſt. Quæſtio igitur Dei diſpenſationi contraria eſſe perhibetur. Quid enim
,, fides efficit ac molitur in nobis? Ut ipſius beneficia grato animo ſuſcipiamus
,, evadamuſque meliores. Non permittit de re ulla contendere aut ambigere, ſed
,, requiem ab his omnibus præſtat. Quæ enim fides ædificat, ea quæſtio prorſus
,, evertit. Non igitur intendamus quæſtionibus. Fideles enim ideo vocati ſumus,
,, ut his quæ dicuntur ſine ulla hæſitatione credamus, ut nihil omnino dubite-
,, mus. Nam ſi humana eſſent quæ dicuntur, oporteret ea meritò diſcuti: quòd
,, ſi divina ſunt, honoranda ſolummodo atque credenda cenſentur.

5. *Finis autem præcepti eſt charitas de corde puro, & coſcientia bona, & fide non ficta.* Lex & Evangelium referuntur ad finem charitatis: Scripturæ veteris & Novi Teſtamenti rectè explicari non poſſunt, niſi charitatis regnum ſtabilitum inveniatur, in quo ſumma totius juſtitiæ & ſanctitatis Chriſtianæ conſiſtit. *Divinarum Scripturarum multiplicem abundantiam, multipliceṁque doctrinam, ſine ullo errore comprehendit, & ſine ullo labore cuſtodit, cujus cor plenum eſt charitate... Totam magnitudinem & latitudinem divinorum eloquiorum ſecura poſſidet charitas,* (S. Auguſt. Serm. 350. aliàs De Tempore 39.)
,, *qua Deum proximùmque diligimus Docet enim nos celeſtis unus Magiſter & di-*
,, *cit:* Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua,
,, & ex tota mente tua, & diliges proximum tuum ſicut teipſum. In his duobus
,, præceptis univerſa Lex pendet & Prophetæ. *Si ergo non vacat omnes paginas ſanctas perſcrutari, omnia involucra ſermonum evolvere, omnia Scripturarum ſecreta penetrare, tene charitatem ubi pendent omnia: ita tenebis quod ibi didiciſti. Si enim noſti charitatem, aliquid noſti unde & illud pendet quod fortè non noſti: & in eo quod in Scripturis intelligis charitas patet; in eo quod non intelligis, charitas latet. Ille itaque tenet & quod patet & quod latet in divinis ſermonibus, qui charitatem tenet in moribus.* Quapropter ſectamini charitatem, dulce ac ſalubre vinculum mentium, ſine qua

Matt. 22.37. &c.

Charitas ſanctarum Scripturarum clavis & finis.

Charitatis caracteres.

,, dives pauper eſt, & cum qua pauper dives eſt. Hæc in adverſitatibus tolerat, in
,, proſperitatibus temperat; in duris paſſionibus fortis, in bonis operibus hilaris,
,, in tentatione tutiſſima, in hoſpitalitate latiſſima, inter veros fratres lætiſſima,
,, inter falſos patientiſſima. In Abel per ſacrificium grata, in Noe per diluvium
,, ſecura, in Abrahæ peregrinationibus fideliſſima, in Moyſe inter injurias leniſ-
,, ſima, in David tribulationibus manſuetiſſima. In tribus pueris blandos ignes
,, exſpectat: in Machabæis ſævos ignes fortiter tolerat. Caſta in Suſanna erga
,, virum, in Anna poſt virum, in Maria præter virum. Libera in Paulo ad ar-
,, guendum, humilis in Petro ad obediendum, humana in Chriſtianis ad confi-
,, tendum, divina in Chriſto ad ignoſcendum.... Quanta eſt iſta? Anima lit-
,, terarum, prophetiæ virtus, ſacramentorum ſalus, ſcientiæ ſolidamentum,
,, fidei fructus, divitiæ pauperum, vita morientium. Sectamini ergo charitatem, *de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta.* Cor caſtum eſt, cui non dominatur cupiditas & amor proprius, *cùm nihil aliud niſi quod diligendum eſt, diligitur...* Si in terra *erit cor, id eſt, ſi eo corde quiſque operetur aliquid ut terrenum commodum adipiſcatur, quomodo erit mundum, quod in terra volutatur? Si autem in cœlo, mundum erit, quia munda ſunt quæcumque cœleſtia. Sordeſcit enim aliquid cùm inferiori miſcetur naturæ, quamvis in ſuo genere non ſordida; quia etiam de puro argento ſordidatur aurum, ſi miſceatur: ita & animus noſter terrenorum cupiditate ſordeſcit.* Cor purum eſt, cum intentio pura & recta eſt, & propter unam Dei gloriam operamur. Charitas vera non eſt, niſi ſit ex *conſcientia bona:* Nam & latrones, & homicidæ, ſimiles ſuos, ſceleratos amant. Si conſcientias nos redarguit quòd Dei legem violemus, quòd divitias, honores, voluptates Deo in corde noſtro præponamus, quòd proximum noſtrum oderimus aut ipſi invideamus, quòd duri & immiſericordes in pauperes ſimus, quòd injurias nobis illatas condonare nolimus, quomodo charitas Dei manet in nobis? *Si quis* (1. Joan. 4.20.)

S. Auguſt. lib. 1. de Doctrina Chriſtiana cap. 40.

Idem lib. 2. de Sermone Domini in Monte, cap. 13

dixe-

dixerit , Diligo Deum , & fratrem ſuum oderit , mendax eſt . Qui enim non dili-
git fratrem ſuum quem videt , Deum , quem non videt , quomodo poteſt diligere ?
S.Auguſt. lib. Charitati conſcientiam bonam conjunxit Apoſtolus propter ſpem : *Ille enim ſe ad*
1.de Doctrina *id quod credit & diligit perventurum eſſe deſperat , cui malæ conſcientiæ ſcrupu-*
Chriſt. c. 40. *lus ineſt* . Charitas denique *ex fide non ficta* naſcitur. *Fide enim titubante , charitas*
Ibid. cap. 37. *etiam ipſa langueſcit . Nam ſi a Fide quiſque ceciderit, à charitate etiam neceſſe*
eſt cadat : non enim poteſt diligere quod eſſe non credit : porrò ſi & credit & diligit,
bene agendo , præceptis morum bonorum obtemperando efficit ut etiam ſperet ſe ad
id quod diligit eſſe venturum . Quæ verò fides ficta ? Reſpondet S. Bernardus .
S.Bernard. *Quæ ſuſcepta quidem ex charitate vita moveri incboat ad bene operandum , ſed non*
Tract.de Mo- *perſeverans deficit , & moritur tamquam abortiva .*
ribus & Offi- 6. 7. *A quibus quidem aberrantes , converſi ſunt in vaniloquium , volentes eſſe.*
cio Epiſcop. *Legis Doctores , non intelligentes neque quæ loquuntur , neque de quibus affirmant.*
cap. 4. A ſcopo aberraut , & de Religionis Myſteriis , de Lege ac mandatis Dei , ut pat
eſt , non loquuntur Paſtores , Doctores , & Concionatores , qui finem Legis , Chri-
ſtum Jeſum ; & finem præceptorum, charitatem , præ oculis & in animo non ha-
bent . Hæc veteris Teſtamenti clavis, ſubſtantia novi . Qui charitate ex corde pu-
ro , conſcientia bona , & fide non ficta naſcente deſtituti , divini verbi prædica-
tioni ſe ingerunt , & Paſtorale munus ſuſcipiunt , volentes eſſe legis Doctores , in
vaniloquentiam deflectunt , non intelligentes neque quæ loquuntur , neque de
quibus . Quomodo enim de Deo , qui charitas eſt,& de Religione , quæ finem ha-
bet charitatem, dignè loquerentur homines charitate & vera pietate vacui ? Quo-
modo intelligerent quæ loquuntur , & de quibus affirmant , qui Scripturas ſacras
S. Hieronym. non legunt , qui legem Domini non meditantur ? *Qui cùm ſermone compoſito aures*
Epiſt.ad Pau- *populi mulſerint , quicquid dixerint , hoc Dei legem putant , nec ſcire dignantur*
linum. *quid Prophetæ , quid Apoſtoli ſenſerint , ſed ad ſenſum ſuum incongrua aptant te-*
ſtimonia : quaſi grande ſit , & non vitioſiſſimum docendi genus , depravare ſenten-
tias , & ad voluntatem ſuam Scripturam trahere repugnantem . . . . Puerilia ſunt
hæc , & circulatorum ludo ſimilia , docere quod ignores : immò ne hoc quidem ſcire
S. Auguſt. de *quod neſcias* . Zelatores legis videri volunt , qui legem non diligunt . Quomodo
Agone Chri- enim diligerent legem , qui non habent charitatem ? Eorum cœcitas pœna ſuper-
ſtiano cap. 33. biæ eſt , & malæ conſcientiæ fœtus , quia clauſerunt oculos cordis divinæ verita-
ti , cujus capax non eſt niſi mens à vitiis libera . Tanto igitur apertiùs & eviden-
tiùs Paſtor , Doctor , Concionator veritates Religionis cognoſcit , quantò magis
in charitate proficit & ejus ſimplicitate cor habet mundatum , quia ipſo interiore
Matt. 5. oculo videtur veritas . *Beati* enim *mundo corde , quoniam ipſi Deum videbunt* qui
veritas eſt .
Bonus uſus 8. *Scimus autem quia bona eſt lex , ſi quis ea legitimè utatur .* Hæc ſententia
Legis . & illos refellit , qui lege utuntur malè , & eos qui illam opinantur malam . Bona
Lex quæ demonſtrabat infirmitatem , & promittebat indicabatque Salvatorem.
Lege abutitur , qui illi tribuit , quod uni gratiæ Salvatoris convenit . Regula no-
ſtra eſt , non virtus noſtra ; lumen noſtrum , non juſtitia noſtra ; dux noſter, non
via noſtra ; monitor , per quem cognoſcimus peccatum ; non Salvator noſter
S. Auguſt. E- per quem remittitur peccatum , & peccatores ſanctificantur . *Lege autem utitur*
piſt. 145. alias *legitimè , qui intelligens quare ſit data , per ejus comminationem confugit ad gra-*
144. *tiam liberantem . Huic gratiæ qua juſtificatur impius , quiſquis ingratus velut*
ad legem implendam de ſuis viribus fidit , ignorans Dei juſtitiam , & ſuam volens
conſtituere , juſtitiæ Dei non eſt ſubditus : ac per hoc ſit ei Lex non abſolutionis
adjutorium , ſed vinculum criminis . Non quia Lex malum eſt , ſed quia pecca-
Rom. 7. 13. „ tum , *ſicut ſcriptum eſt* , per bonum *talibus* operatur malum . *Per mandatum*
„ *enim graviùs delinquit , qui per mandatum ſcit quàm malum ſit quod admit-*
„ *tit* . Lege bene utitur, qui per illam cognoſcens quid ſibi datum fuerit à Deo,
illi

Illi gratias agit; & cognoſcens quid ſibi deſit, illud in oratione humiliter petit. *Idem Epiſtol. 157. alias 89.*
Nam & ipſa Lex in hoc adjutorium data eſt illis, qui ea legitimè utuntur, ut per illam ſciant vel quid juſtitiæ jam acceperint, unde gratias agant; vel quid adhuc eis deſit, quod inſtanter petant. Bonus autem legis uſus non eſt à liberi arbitrii viribus, ſed ex gratia, quia *Libertas ſine gratia non eſt libertas, ſed contumacia.* *S. Auguſt.*

9. 10. 11. *Sciens hoc quia Lex juſto non eſt poſita.* Non eſt illi neceſſaria Lex
ſcripta in lapideis tabulis, qui ſcriptam gerit Spiritu Dei vivi in tabulis cordis.
,, Cur minaretur amanti? Cur puniret obedientem? Non opus habet terrente *S. Chryſoſt.*
,, littera, quem delectat ipſa juſtitia. Qui ad id virtutum culmen evaſit, ut non *Homil. 2.*
,, legis metu recte factis inſiſtat, ſed virtutis tantùm gratia, hic ea legitimè
,, atque ſecurè utitur. Si quis ea ita utitur ut non metuat eam, ſed futurum ma- *Juſti non*
,, gis ſupplicium ſemper ante oculos habeat, hic ea legitimè utitur. Juſto igi- *ſunt ſub le-*
,, tur Lex non eſt poſita, qui ab ea erudiri opus non habet. Quemadmodum e- *ge, nec eamen*
,, nim litterarum apices pueris proponuntur: porrò qui eas docet, non ex ipſis *ſunt ſine lege.*
,, excellit, verùm aliunde peritiæ gloriam promeretur, atque ex ea eruditione
,, præſtantiùs utitur litteris: ita & qui legem tranſcendit, nihil opus habet do-
,, ceri lege. Qui enim non metu ipſam exequitur, ſed ex virtutis deſiderio, hic
,, illam digniùs ceteris ac præſtantiùs implet: Neque enim pari conditione is
,, qui ſupplicium veretur, & qui honorem appetit, legem implet. Non ſimi-
,, liter enim ſervat, qui ſub lege, & qui ſupra legem eſt: Nam ſupra legem
,, vivere, id tandem eſt ea legitimè uti. Ille enim ea legitimè utitur, qui ma-
,, jora quàm ipſa præcipit, perficit; qui ab ea non eruditur. Lex enim ut plu-
,, rimùm circa malorum interdicta verſatur. At id juſtum neminem facit, ſed
,, ſola bonorum operum exercitatio. Itaque *Lex juſto non eſt poſita.* Non tamen
,, juſti ſunt ſine lege. Alia enim lex eſt promulgata à ſpiritu ſervitutis in timo- *S. Bernardus*
,, re; alia à Spiritu libertatis in ſuavitate. Nec ſub illa coguntur eſſe filii, nec *Tract. de Di-*
,, ſine iſta eſſe patiuntur. Vis audire quia juſtis non eſt lex poſita? *Non accepi-* *ligendo Deo,*
,, *ſtis ſpiritum ſervitutis iterum in timore.* Vis audire quòd tamen ſine lege *cap. 14.*
,, charitatis non ſint? *Sed accepiſtis*, inquit, *Spiritum adoptionis filiorum Dei.* *Rom. 8.*
,, Denique audi juſtum utrumque de ſe fatentem, & quòd non ſit ſub lege, nec
tamen ſine lege ſit. *Factus ſum*, inquit, *his qui ſub lege erant, quaſi ſub lege* *1. Cor. 9.*
eſſem, cùm ipſe non eſſem ſub lege. His qui ſine lege erant, tamquam ſine lege
eſſem, cùm ſine lege Dei non eſſem, ſed in lege eſſem Chriſti. Unde ipſe non di-
,, cit, juſti non habent legem, aut, juſti ſunt ſine lege, ſed, *Juſto Lex non*
,, *eſt poſita.* Hoc eſt, non tamquam invitis impoſita, ſed voluntariis eò libera-
,, liter data, quò ſuaviter inſpirata. Bona itaque lex charitas, & ſuavis: quæ
,, non ſolùm leviter ſuaviterque portatur, ſed etiam ſervorum & mercenario-
,, rum leges portabiles ac leves reddit, quas utique non deſtruit, ſed facit ut
,, impleantur, dicente Domino: *Non veni legem ſolvere, ſed adimplere.* Illam *Matt. 5.*
,, temperat, iſtam ordinat, utramque levigat. Numquam erit charitas ſine ti-
,, more, ſed caſto: numquam ſine cupiditate, ſed ordinata. *Implet ergo chari-*
tas legem ſervi, cùm infundit devotionem: implet & mercenarii, cum ordinat
cupiditatem. Lex vetus quoad præcepta moralia tota in Evangelio includitur,
renovatur, clariùſque ac perfectiùs explicatur. Moyſes ſolam litteram dedit:
Chriſtus Jeſus gratiam largitur & Spiritum nobis tribuit, noſque ad beatam &
æternam vitam perducit. Hunc audiamus, ejuſque Evangelio obediamus. *Quæ*
eſt ſecundùm Evangelium gloriæ Dei, quod creditum eſt mihi.

12. 13. *Gratias ago ei, qui me confortavit, Chriſto Jeſu Domino noſtro, quia fidelem me exiſtimavit, ponens in miniſterio.* Judicia & viæ Dei longè diſſimilia ſunt judiciis & viis hominum. Nam homines quidem iis credunt rerum ſuarum diſpenſationem, quos fideles exiſtimant, etſi non faciunt. Deus autem ne-

1. *Cor.* 7. minem judicat fidelem, quem non faciat. Fidelitas ſervi eſt effectus miſericordiæ Domini. Unde alibi ait Apoſtolus noſter: *Tamquam miſericordiam conſecutus à Domino ut ſim fidelis*. Idque probat gratiarum actio: Nulla enim gratia Deo debetur, quòd hominem fidelem talem eſſe exiſtimet, cùm neceſſarium ſit ejus judicium, quòd falli non poteſt: ſed quòd fidelem faciat. Verè fidelis eſt, qui ad Chriſtum Jeſum non ſolùm vocationem ſuam ad Miniſterium refert, ſed & talenta, & fidem, & fortitudinem ad Apoſtolicas functiones rectè obeundas neceſſariam.

Dei miſericordia erga S. Paulum.

Theodoret. „ Non enim propriis uſus viribus hanc hominibus doctrinam exhibeo, „ ſed ab eo qui ſervavit confirmatus & corroboratus, qui eum qui adversùs ip„ ſum furere ſolebat, fidum Evangelii Miniſtrum effecit. Totum id gratiæ ejus munus eſt, & miſericordiæ ejus in me indigniſſimum, utpote. *Qui priùs blaſphemus fui, & perſecutor, & contumelioſus*: O admirabilem gratiæ virtutem & efficaciam, quæ ex blaſphemo Prædicatorem Evangelii Chriſti fecit; ex Eccleſiæ naſcentis ſævo perſecutore, Apoſtolum Domini, & ejuſdem Eccleſiæ per orbem univerſum fundatorem & propagatorem; ex cœco Legis zelatore, Doctorem Gentium in fide & veritate! Quodnam aliud meritum in Paulo magnam Dei miſericordiam provocare potuit ut illi ſuccurreret, niſi ſumma ejus miſeria? Quid fidei donum in illo præceſſit, niſi extrema cœcitas & infidelitas? *Sed miſericordiam conſecutus ſum, quia ignorans feci in incredulitate*. Miſericordiam nulla merita præceſſerunt, niſi mala. Pro damnatione gratiam, pro ignorantia fidem, pro ſævitia in Chriſtiano charitatem, non qualemcumque, ſed ſuperabundantem conſecutus eſt. *Superabundavit autem gratia Domini noſtri, cum fide, & dilectione, quæ eſt in Chriſto Jeſu*. Fidei charitatem adjunxit Apoſtolus,

Fides ſine charitate non prodeſt ad ſalutem.

S. Chryſoſt. Hom. 3. „ quia ſine charitate fides eſſe poteſt, ſed prodeſſe ad ſalutem non poteſt. Heu, „ quàm multi ſunt qui Chriſtum Deum quidem eſſe credunt, ſed ipſum tamen „ non diligunt, neque charitatis jura cuſtodiunt? Ipſi enim præferunt pecunias, „ voluptates, honores, gloriam hominum, & cetera Chriſtianæ Religioni „ prorſus adverſa. Et quæ dilectionis noſtræ in Chriſtum Jeſum argumenta, qui „ in illius injuriam vivimus? Habet quiſpiam amicum, quem ardenti am„ plectatur affectu; vel ſic ſaltem Chriſtum diligat, vel ſic diligat Deum, qui „ pro inimicis ſuum tradidit Filium, cùm nulla in nobis merita præceſſiſſent, „ imò cùm per innumera ſcelera corruiſſemus, poſt innumera beneficia ingrati. „ Nos autem tantis beneficiis affecti, & ad amicorum, imò & filiorum digni„ tatem evecti, ipſum ne ut amicum quidem diligemus? Pro his qui verè amici „ ſunt plurimi ſæpe numero damna perpeti elegerunt: pro Chriſto autem, non „ dixerim ſuſtinere detrimenta, verùm præſentibus contenti eſſe bonis vix pau„ ci tolerant. Pro amico ſæpe & contumelias & inimicitias ſuſcipimus: Chri„ ſti verò gratia nullus inimicitias cum mundo ejus inimico ſuſcipit. Amicum „ fame confectum numquam omnino deſpicimus: Chriſtum verò in pauperibus „ quotidie ad nos venientem neque pane dignamur, cùm plerique divitum ven„ tri ſerviant, & deliciis ſolvantur, plurimi meretricibus, paraſitis, aſſen„ tatoribus, comœdis & hiſtrionibus liberaliter largiantur. Amicis, qui vere „ amici ſunt, numquam invidemus: at Chriſto gloriam ſuam invidere vide„ mur, homines plus vereriti quàm illum qui corda intuetur. Ad amicum, „ cùm aliqua afflictione vexatur, ſolliciti pergimus, & ſi modicùm diſtuleri„ mus, reprehenſionem expaveſcimus. At verò cùm Chriſtus in carcere ſuis in „ membris captivus ſit & patiatur, eum ne quidem viſitamus. Amicum pere„ grè proficiſci cùm cernimus, lugemus, ingemiſcimus, etſi noverimus non „ perpetuò à nobis eſſe ſeparandum, propter reſurrectionis ſacramentum. Chri„ ſtum à nobis quotidie ſeparari novimus, cùm illum offendimus, immò nos „ illum à cordibus noſtris expellere, nec dolemus, neque ſtudiis & viribus om„ nibus nitimur, ut illum retineamus, & ad illum per Pœnitentiam redeamus.

„ Non

Digitized by Google

,, Non ſolùm Chriſtum Jeſum non diligimus ut amicum: ſed, quod dictu horrendum eſt, ut inimicum perſequimur.

Myſteria Incarnationis, Paſſionis, & mortis Chriſti meditanda

15. *Fidelis ſermo, & omni acceptione dignus: quòd Chriſtus Jeſus venit in hunc mundum peccatores ſalvos facere, quorum primus ego ſum.* Quid dignius meditationibus fidei noſtræ? Quid ad corda noſtra divino amore inflammanda efficacius incarnatione, paſſione, & morte Filii Dei pro ſalute omnium peccatorum? Pauciſſimi de tam adoranda, tanquam ſalutari veritate, ut par eſt, cogitant, plurimi ad eam non attendunt; tantis Chriſti beneficiis vix quiſquam reſpondet grati animi ſignificatione & vitæ ſanctitate. *Fidelis ſermo & omni acceptione dignus.* Adeo magnum eſt beneficium iſtud Salvatoris noſtri, adeo humanam omnem expectationem ac ſpem tranſcendebat, ut neceſſarium duxerit Apoſtolus homines ad illud credendum his verbis præparare: *Fidelis ſermo, & omni acceptione dignus.* Quemadmodum enim cùm excellentia quæque bona nobis præter expectationem eveniunt, admiratione percellimur & dicimus, Putaſne hoc ſomnium eſt! Ita & in divinis muneribus contingit. Quid enim admirabilius, quid humano ingenio ad divina cæcutienti ad credendum difficilius, quàm Deum Filium ſuum tradidiſſe, ut ſervos redimeret; Chriſtum Jeſum veniſſe in mundum, ut peccatores ſalvos faceret; quòd inimici adoptionem Filiorum receperint; quòd hi qui nec per legem, nec per legis opera juſtificari poterant, per fidem & dilectionem Chriſti Jeſu conſequantur juſtitiam & ſalutem.

S. Chryſoſtom. Hom. 4.

Chriſtus Jeſus venit in ,, *hunc mundum peccatores ſalvos facere.* Nulla alia cauſa illi fuit veniendi. Tolle morbos, tolle vulnera, & nulla eſt cauſa medicinæ. Si venit de cælo magnus Medicus, magnus per totum orbem terræ jacebat ægrotus. Ipſe ægrotus genus humanum eſt. Ex magnitudine remedii, morbi magnitudinem æſtimemus,, Venit Chriſtus Jeſus in hunc mundum, humilis factus eſt, ut ſuperbiæ noſtræ vulnus curaret. Humilem Deum imitemur: & ſi magnum videtur imitari Dominum noſtrum, imitemur ſervum ejus Paulum, & cum ipſo dicamus:

S. Auguſt. Serm. 175. aliàs 9. de Verbis Apoſtoli.

Vera humilitas.

Venit Chriſtus Jeſus in hunc mundum peccatores ſalvos facere, quorum primus ego ſum. Qui verè humilis eſt, ſe maximum peccatorum ſemper exiſtimat, quia peccata ſua præ oculis ſemper habens, cum nemine ſe comparat: ad aliorum peccata vel non attendit, vel ea excuſat & extenuat urgente charitate; ſolam in ſe naturæ corruptionem, peccati conſuetudinem, divinorum in ſe beneficiorum multitudinem & magnitudinem conſiderat; ſeque adeo graviorum delictorum reum exiſtimat, utpote majoribus beneficiis ingratum. *Peccatores, quorum primus ego ſum.* Plures actu externo & verbis tenus ſe humiliant, ſe maximos & miſerrimos omnium peccatorum confitentur: pauci ſincero cordis affectu ſe humiliant. Se omnium notarum peccatores dicunt, non quia humiles ſunt, ſed ut eſſe putentur. Tales nollent cenſeri, quales ſe prædicant ſimulata & affectata modeſtia. *Verus humilis vilis vult reputari, non humilis prædicari. Gaudet contemptu ſui, hoc ſolo ſanè ſuperbus, quòd laudes contemnit.* Humilitas & charitas terminos non habent. Nec Deus poteſt nimiùm diligi, nec homo ſe nimiùm humiliare humilitate affectus. Ideo Paulus ſe omnium peccatorum maximum fatetur, terminos humilitatis excedere non metuens. *Quorum primus ego ſum.*

S. Bernard. in Cantica, Serm. 16.

S. Paulus exemplar fiduciæ in Dei miſericordia, & gratia Chriſti Jeſu.

16. *Sed ideo miſericordiam conſecutus ſum: ut in me primo oſtenderet Chriſtus Jeſus omnem patientiam, ad informationem eorum, qui credituri ſunt in vitam æternam.* Paulum exemplar fiduciæ, quam maximi peccatores in Dei miſericordia & gratia Chriſti Jeſu habere debent, modò ad eum ſincerè convertantur & pœnitentiam agant. Deus eſſe voluit, ut vim gratiæ in ſe expertus, maximus ipſius Prædicator eſſet, exemploque ſuo doceret gratiam potentiorem eſſe peccato, Deumque peccatores non ſolùm vocare, ſed exſpectare ad pœnitentiam & patienter ſuſtinere,, Quemadmodum Medicus, cùm in una domo multi ſimul æ-

Theodoretus.

 ,, gro-

„ grotant, & omnes de ſalute deſperant; ſi unum peſſime affectum viderit, & „ datis ei medicamentis ad perfectam ſanitatem deduxerit, facit ut alii omnes „ fiduciam concipiant: ita Chriſtus Dominus ſummus animarum Medicus, cùm „ pro ſalute omnium hominum homo factus eſſet, me (inquit Paulus) omnium „ iniquiſſimum producens in medium, non ſolùm à prioribus maculis liberavit, „ ſed maximis etiam donis cumulavit omnibus hominibus per me oſtendens „ immenſam patientiam: ut nemo eorum qui maxima ſcelera perpetrarint, ad „ me ſuſpiciens de ſalute deſperet.... Dicant ergo ſibi omnes: Si Paulus ſanatus eſt, ego quare deſpero? Si à tanto Medico tam deſperatus æger ſanatus „ eſt, ego cur vulneribus meis illas manus non aptabo? Ad illas manus non feſtinabo? Ut hoc dicerent homines, ideo Paulus ex perſecutore factus eſt Apoſtolus. Quia quò venit Medicus, quærit aliquem ibi deſperatum, & ipſum „ ſanat: & ſi pauperrimum, tamen deſperatum inveniat; non ibi quærit mercedem, ſed commendat artem.

S. Auguſt. Serm. 175. aliàs 9. de Verbis Apoſtoli, c. 8.

17. *Regi autem ſeculorum immortali, inviſibili, ſoli Deo, honor & gloria in ſecula ſeculorum. Amen.* Memoria miſerationum Domini gratum animum in hymnos laudis effundit, metuentem ne in ſe, non in Domino glorietur, & ne aliquid ſibi tribuens, ingrati animi vitio totum amittat. Gratiæ enim dona alicui fiunt ſua, cùm amat quod accipit, & gratias agit ei qui dedit, *Regi ſeculorum, immortali, inviſibili, ſoli Deo*, qui propter nos & propter noſtram ſalutem factus eſt homo, ſervus, tempori & morti ſubditus, qui ſanat omnes infirmitates noſtras, qui redimit de interitu vitam noſtram, qui donorum ſuorum abundantia nos cumulat, qui coronat nos in miſericordia & miſerationibus. Quis loquetur potentias Domini, auditas faciet omnes laudes ejus?

S. Auguſtin. Serm. 168. aliàs De Diverſis 25.

Chriſtiani hominis vita ſancta militia eſt.

18. 19. *Hoc præceptum commendo tibi, fili Timothee, ſecundùm præcedentes in te prophetias; ut milites in illis bonam militiam, habens fidem & bonam conſcientiam, quam quidam repellentes, circa fidem naufragaverunt.* Miniſterium Eccleſiaſticum, omniſque Chriſtiani hominis vita, ſancta militia eſt, in qua ſemper contra peccatum, mundum, & dæmonem pugnandum eſt; jura, lex, honor, gloria & Eccleſia Jeſu Chriſti conſtanter defendenda; pro imperii ejus propagatione ſemper laborandum verbo & exemplo Prælatis & Eccleſiæ Miniſtris, quibus Evangelium creditum eſt: exemplo ſaltem omnibus Chriſti fidelibus. Fides pro Deo militat: bona conſcientia & vita immaculata, arma ſpiritualia conſervat. *Quam quidam repellentes, circa fidem naufragaverunt.* Sic multi in atheiſmum, vel in hæreſim, juſto Dei judicio corruerunt. Ne enim futurorum metu turbarentur, ſibi perſuaſerunt falſa eſſe omnia, aut certè plurima quæ Religio Chriſtiana Catholica docet. Cujuslibet hominis Chriſtiani vita *bona militia* eſſe debet. Quid enim aliud in mundo, quàm pugna adversùs diabolum „ quotidie geritur, quàm adversùs jacula ejus & tela concertationibus aſſiduis „ dimicatur? Cum avaritia nobis, cum impudicitia, cum ira, cum ambitione congreſſio eſt, cum carnalibus vitiis, cum illecebris ſecularibus, aſſidua „ & moleſta luctatio eſt. Obſeſſa mens hominis, & undique diaboli infeſtatione „ vallata vix occurrit ſingulis, vix reſiſtit. Si avaritia proſtrata eſt, exſurgit „ libido: ſi libido compreſſa eſt, ſuccedit ambitio; ſi ambitio contempta eſt, „ ira exuperat, inflat ſuperbia, vinolentia invitat, invidia concordiam rumpit, amicitiam zelus abſcindit. Sed Eccleſiæ maxime Rectores ac Miniſtros „ vigilantes, ſtrenuos, fortes in ſancta militia eſſe oportet. „ Bellum enim vehementius adversùs mundum & diabolum illis ſuſtinendum eſt; in quo armis „ opus eſt validis, ſobrietate, temperantia, precibus, perpetuiſque vigiliis; „ quia non pugnant adversùs carnem & ſanguinem, ſed cum atrociſſimis & verſutiſſimis hoſtibus, cum ſpiritibus nequam prælia committenda ſunt, ut „ nullum hic locum habeat blanda & pernicioſa mollities. *Ut milites in illis bo-* „ *nam*

S. Cyprian. Tract. De Mortalitate.

S. Chryſoſt. Hom. 5.

Digitized by Google

,, *nam militiam* . In caſtris non omnes ſervant eumdem militiæ gradum , ſed
,, variis diſtribuuntur ordinibus , ita in Eccleſia alius ducis & magiſtri , alius
,, gregarii militis & diſcipuli . Sed & Duces & Doctores iiſdem armis inſtructos
,, eſſe neceſſe eſt : *Habens fidem & bonam conſcientiam* . Magiſtrum quippe priùs
,, oportet docere ſe ipſum . Quemadmodum enim in bello ſeculari Dux , niſi
,, bonus miles priùs fuerit , & exercitum ducere ac regere non poterit ; ita nec
,, Prælatus & Doctor in militia ſpirituali . Unde alio in loco ait Apoſtolus , *Ne*
,, *fortè cum aliis prædicavero , ipſe reprobus efficiar* . Habe fidem & bonam con- *1. Cor. 9.*
,, ſcientiam , ut ceteris præeſſe digne poſſis .

20. *In quibus eſt Hymenæus & Alexander , quos tradidi ſatanæ , ut diſcant non blaſphemare* . Terribilis pœna , à ſummis quidem Eccleſiæ Paſtoribus in Eccleſiaſtico judicio Hæreticis , flagitioſis & contumacibus , inferenda : à Chriſto verò juſto judice illata omnibus lethalis peccati reis , ſed præſertim indignè Corpus Chriſti manducantibus : quorum in cor intrat Satanas , ſicut in cor Judæ proditoris poſt buccellam introivit . Hinc etiam flagella divinæ iracundiæ , orbitates, damna , morbi , mortes ſubitaneæ . *Ideo* , inquit alibi Apoſtolus , *inter vos* *1. Cor. 11.*

Qui indignè communicant inviſibiliter Satanæ traduntur.

,, *multi infirmi & imbecilles , & dormiunt multi* . Et quomodo , inquies , iſta *S. Chriſoſt.*
,, perpetimur , cùm ſemel tantùm per annum ea Sacramenta ſumamus ? Hoc *Ibid.*
,, nempe eſt quod univerſa perturbat , quià non munditia animi , verùm inter-
,, vallo temporis longiore contare meritum putas , ſummamque arbitraris reve-
,, rentiam ac Religionem eſſe, ſi non ſæpius cœleſtem illam adeas Menſam. Igno-
,, ras quod indignè accedere , etiamſi ſemel tantùm fiat , te ſupplicio tradit?
,, Dignè verò etiamſi ſæpe accedas , ſalutem inde conquiris ? Non eſt audaciæ
,, ſæpius accedere ad Dominicam Menſam , ſed indignè accedere , etiamſi ſemel
,, tantùm quiſpiam toto vitæ tempore accedat . At nos adeo ſtolidi , adeo in-
,, ſenſati ſumus , ut cùm innumera per totum annum crimina perpetremus,non
,, curemus ea exuere : cæterùm ſatis eſſe arbitramur , ſi non aſſiduè præſuma-
,, mus atque contumelioſe Chriſti Corpus attingere : neque intelligimus miſeri,
,, quod hi qui Cruci Chriſtum affixerunt , ſemel tantùm id fecerunt . Non igi-
,, tur quia ſemel crucifixerunt , minus idcirco delictum eſt . Et qui Chriſtum
,, prodidit, ſemel tantùm prodidit , neque tamen id illum ſupplicio eripuit. Quid
,, igitur hanc rem temporis lege metimur ? Tempeſtivum accedendi tempus
,, munditia conſcientiæ faciat . Nihil habet ampliùs quod in Paſcha conſumma-
,, tur Myſterium , eo quod continue celebratur . Unum quippe atque idem eſt,
,, eadem eſt Spiritus ſancti gratia , ſemper Paſcha eſt .

C A P U T II.

S E N S U S L I T T E R A L I S.

1. OBſecro igitur primùm omnium fieri obſecrationes , orationes , poſtulationes , gratiarum actiones pro omnibus hominibus . Te igitur inprimis obteſtor , ut publicæ ſupplicationes , orationes , vota & gratiarum actiones pro omnibus hominibus Deo offerantur . Hæc ita diſtinguit Theodoretus : *Obſecratio* eſt ad malorum depulſionem oblata ſupplicatio . *Oratio* eſt bonorum petitio. *Poſtulatio* eſt accuſatio injuriam inferentium . Eſt autem nobis colluctatio adversùs dæmones , contra quos juſtum *Judicem* adimus interpellantes , & neceſſarium auxilium petimus ad eorum tentationes & infeſtationes arcendas . *Gratiarum*

Obſecrationes, orationes, poſtulationes , voces ſynonymas eſſe , harumque congeriem ad vehementiã Apoſtolici

deſiderii exprimendam adhiberi , cenſet *Theophylact.* idemque ſenſiſſe S. Chryſoſtom. videtur,qui diverſam horum nominum ſignificationem non profert.

rum actio denique Deo offertur pro nobis quæ nobis ab ejus bonitate & misericordia collata ſunt. Hæc explicatio maximè litteralis videtur. Orationes autem, poſtulationes, gratiarum actiones offerendæ ſunt *pro Regibus & omnibus qui in ſublimitate ſunt, ut tranquillam & quietam vitam agamus in omni pietate & caſtitate.* Pro ſupremis Principibus & omnibus qui ſub ipſis Rempublicam moderantur, nimirum pro Provinciarum Præſidibus, & Magiſtratibus, etiamſi infideles ſint, & Eccleſiæ perſecutores, ut vitam agamus liberam à bellis & moleſtiis quæ pacem Reipublicæ perturbant: utque pax illa cum pietate & morum honeſtate atque integritate conjuncta ſit. Divinus autem Apoſtolus non hac ſolùm de cauſa præcepit pro illis fieri orationes, ſed etiam ut ad fidem convertantur, ſi infideles ſint, & ut pietatem ſincerè colant, ſi fideles.

σεμνότητι, *morum honeſtate.*

Deus vult omnes homines ſalvos fieri. Quo ſenſu?

℣. 4. *Hoc enim bonum eſt & acceptum coram Salvatore noſtro Deo, qui omnes homines vult ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* Id enim, (nempe ut pro omnibus, etiam infidelibus & inimicis oretur) ex ſe bonum eſt, cùm ſit præcipuum opus charitatis in proximos: & gratum eſt Deo Salvatori noſtro, qui vult omnes homines ſalvos fieri ſalute æterna, quæ hìc per fidem inchoatur, & ad agnitionem veritatis Evangelicæ, de ſalute nobis per Chriſtum parta, venire. Quod autem Deus omnes homines ſalvos fieri velit, multipliciter intelligi poteſt, ſalva divinæ voluntatis omnipotentiſſima virtute & efficacia. 1. Nullum hominem ſalvari, niſi quem Deus ſalvari voluerit, & ideo rogandum eſſe ut velit, quia neceſſe eſt fieri ſi voluerit. 2. Quo ſenſu in Evangelio ſcriptum eſt, *Qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Non quia nullus eſt hominum qui non illuminetur, ſed quia niſi ab ipſo nullus illuminatur. 3. Ex omni hominum genere aliquos vult ſalvare, ex Judæis, Gentibus; Principibus, privatis; ſervis, liberis; divitibus, pauperibus; doctis, indoctis; ex omni ſexu, ſtatu, conditione electos: ſicut Phariſæis dictum eſt, *Decimatis omne olus.* Neque enim Phariſæi & quæcumque aliena, & omnium per omnes terras alienigenarum omnia olera decimabant. Sicut ergo ibi *omne olus*, omne olerum genus, ita & hìc *omnes homines*, omne hominum genus intelligere poſſumus. 4. Poteſt intelligi Deum velle omnes homines ſalvos fieri, quia nos facit velle: ſicut *miſit Spiritum Filii ſui clamantem, Abba, Pater*, id eſt, nos clamare facientem. 5. Vult omnes homines ſalvos fieri, quantùm in ipſo eſt, voluntate antecedente, quæ eſt beneplacitum ex ipſo manans; non voluntate conſequente, quæ ex certis circumſtantiis, vult aliquid, quod alioqui nollet Deus enim ut bonitate præſtans primariò quidem vult omnes homines ſalvari, ac Regni ſui conſortes eſſe. Neque enim ſupplicii ac cruciatus cauſa, verùm ad hoc ut bonitatis ipſius participes ſimus nos effinxit. Ut juſtus autem his qui peccant pœnam inferri nihilominus vult. Sic judex vult antecedenti voluntate hominem vivere, quia bonus eſt: ſed conſequenti voluntate vult homicidam ſuſpendi, quia juſtus eſt. Deus igitur vult omnes homines ſalvos fieri, non ſolùm *bonitate Creatoris*, ut loquitur Lugdunenſis Eccleſia, verùm etiam *bonitate Redemptoris*, quia ſanguinis Chriſti pretium pro omnibus omnino hominibus ſufficienter ab ipſo Dei & hominum Mediatore Chriſto Jeſu Deo oblatum eſt, Evangeliique prædicatio, & Sacramenta, qui ſunt *Fontes Salvatoris*, communiter expoſita ſunt, ac præterea gratiæ etiam interiores ſufficientes ad ſalutem ex inexhauſto divinæ bonitatis pelago jugiter & ubertim ſcaturientes, omnibus & ſingulis hominibus conferuntur vel offeruntur.

S. *Auguſt. in Enchirid. cap. 103. lib. 22. de Civit. Dei, cap 2. & lib. De Corrept. & Grat. cap. 15.*

S. Joannes Damaſc. lib. 1. De Fide Orthodoxa, cap. 29. S. Thomas, Lect. 1. in hoc cap. & 1. p. quæſt. 19. art. 6.

Pater æternus dicitur *Unus Deus*, ad

℣. 6. *Unus enim Deus: unus & Mediator Dei & hominum homo Chriſtus Jeſus. Qui dedit Redemptionem ſemetipſum pro omnibus, teſtimonium temporibus ſuis.* Unus enim

excluſionem falſorum Numinum, quæ natura non ſunt dii, non ad excluſionem Filii & Spiritus ſancti. *Qui dedit Redemptionem ſemetipſum.* Græcè ἀντίλυτρον, Redemptionem qua caput capite, & vita redimitur vita Redemptoris.

Digitized by Google

enim tantùm Deus omnium Creator, Pater & Dominus: unus etiam Mediator Deum inter & homines Chriſtus Jeſus, qui immediatè ad Deum per proprium meritum, ab alienis meritis independens, accedit, illum hominibus placatum reddit, omniaque ſalutis dona ab ipſo hominibus obtinet. Solus, inquam, Mediator eſt Chriſtus Jeſus ratione redemptionis, *Quia dedit Redemptionem ſemetipſum pro omnibus*, & teſtimonium perhibuit veritati præfinito tempore. Chriſtus Jeſus unus Mediator primarius Dei & hominum, qui non precibus tantùm, ſed & pretio infinito ſanguinis ſui nos Deo reconciliavit: quod Sanctorum interceſſionem Chriſti meritis innixam non excludit. *Unus Mediator Dei & hominum Homo Chriſtus Jeſus*: Homo revera, ſed & verus & unus cum Patre Deus, ut homines à mortali miſeria ad beatam immortalitatem perducat. Mortalis quippe „ factus eſt, non infirmata Verbi Divinitate; ſed carnis infirmitate ſuſcepta. „ Non autem permanſit in ipſa carne mortalis, quam reſuſcitavit à mortuis: „ quoniam ipſe fructus eſt mediationis ejus, ut nec ipſi propter quos liberandos Mediator effectus eſt in perpetua vel carnis morte remanerent. Proinde „ Mediatorem inter nos & Deum, & mortalitatem oportuit habere tranſeuntem, & beatitudinem permanentem: ut per id quod tranſit, congrueret morituris, & ad id quod permanet, transferret à mortuis.... Unus *Mediator* „ *Dei & hominum Homo Chriſtus Jeſus*, non Mediator quatenus Deus æqualis Patri, ſed quatenus homo „ Ad Mediatoris quidem ſtatum utriuſque naturæ ſocietas neceſſaria fuit, ut Perſona Divina dignitatem infinitam ac inæſtimabile meritum operibus Mediatoris communicaret: & Mediatoris officium per carnem adminiſtraret. Dedit ſe Redemptionem pro omnibus, lubens volens morti ſe tradidit pro omnium hominum Redemptione. *Quod enim ad magnitudinem pretii, & quod ad unam pertinet cauſam generis humani, Sanguis Chriſti Redemptio eſt totius Mundi. Sed qui hoc ſeculum ſine fide Chriſti, & ſine regenerationis Sacramento pertranſeunt, redemptionis alieni ſunt. Cùm itaque propter unam omnium naturam, & unam omnium cauſam à Domino noſtro in veritate ſuſceptam, rectè omnes dicantur redempti, & tamen non omnes à captivitate ſint eruti, Redemptionis proprietas haud dubie penes illas eſt, ex quibus Princeps mundi miſſus eſt foras & jam non vaſa Diaboli, ſed membra ſunt Chriſti, cujus mors non ita impenſa eſt humano generi, ut ad redemptionem ejus etiam qui regenerandi non erant pertinerent*: (quoad efficaciam) *Sed ita ut quod per unicum exemplum geſtum eſt pro univerſis, per ſingulare Sacramentum celebraretur in ſingulis. Poculum quippe immortalitatis quod confectum eſt ex infirmitate noſtra & virtute divina, habet quidem in ſe ut omnibus proſit; ſed ſi non bibitur, non medetur*.

S. Auguſt. lib. 9. De Civit. Dei, cap. 9.

Chriſtus unus Mediator pro omnium hominum redemptione mortuus.

Idem lib. 11. de Civit. cap. 2. lib. 10. Confeſſ. cap. 43. in Pſal. 103. & Tract. 72. in Joann.

S. Proſper. Ad Objectiones Vincentianas, cap. 1.

7. *In quo poſitus ſum ego Prædicator & Apoſtolus (veritatem dico, non mentior) Doctor Gentium in fide, & veritate*. Ad veritatem, cui Chriſtus teſtimonium ad mortem uſque perhibuit, promulgandam, conſtitutus ſum ab ipſo prædicator & Apoſtolus, Doctor Gentium, ad quas in fide Chriſti, & Evangelii veritate inſtituendus miſſus ſum.

8. *Volo ergo viros orate in omni loco, levantes puras manus ſine ira & diſceptatione*. Velim igitur ac jubeo viros orare in omni loco ad publicas preces opportuno, non Hieroſolymis tantùm, aut in Synagogis Judaicis, puras manus à rapinis, libidine, pugnis & ſanguine tollentes in cœlum, abſque ira, vindictæ appetitu, odio in proximum, & contentione, quæ paci & concordiæ adverſatur.

9. 10. *Similiter & mulieres in habitu ornato, cum verecundia & ſobrietate ornan-*

nan-

lam in dubium revocabant. Signum pro re ipſa, nempe invocatione, hic ponitur, ut *Iſai.* 1. 15. Græcè καταστολῇ, habitum longiorem, quo undique veſtiantur & contegantur, & ne impudenter detegantur.

S. Paulus Miſſionem ſuam & Apoſtolicam dignitatem inculcat, non propter Timotheum, cui comperta erat, ſed propter alios, præſertim Judæos, qui il-

nantes ſe , & non in tortis crinibus , aut auro , aut margaritis , vel veſte pretio-ſa . Mulieres pariter orare volo in habitu honeſto , modeſtia & caſtitate ornatas, non calamiſtratis , & in nodos ſeu reticula implexis & tortis crinibus ; non auro aut margaritis ad oſtentationem decoris fulgentes , aut veſte ultra modum ſumptuoſa & magnifica indutas : *Sed quod decet mulieres promittentes pietatem , per opera bona .* Sed ut decet mulieres Chriſtianam pietatem , quæ bonis operibus demonſtratur , profitentes .

11. 12. *Mulier in ſilentio diſcat cum omni ſubjectione .* Mulier in ſilentio diſcat quæ ad fidem & rectam vitæ inſtitutionem pertinet , & ſubjectionem ſuam ac reverentiam erga viros oſtendat , Doctores & Prædicatores auſcultando , non ſibi jus in publico cœtu loquendi arrogando. *Docere autem* , in Eccleſia , *mulieri non permitto , neque dominari in virum* , ſeu auctoritatem & imperium in maritum uſurpare , cùm ad obſequendum nata ſit , vir autem ad imperandum : *ſed eſſe in ſilentio* : ſed jubeo ut ſilentium in Eccleſia & cœtibus publicis ſervet , memor ordinis à Deo conſtituti , cùm primæ mulieri dixit : *Sub viri poteſtate eris, & ipſe dominabitur tui .* Affectati autem imperii indicium eſſet , ſi mulier in cœtu virorum publicè loqueretur , etiam prætextu doni Prophetiæ , quo aliquas temporibus Apoſtolicis inordinatè uſas , in Eccleſia loquendi vices ſibi arrogaſſe, veriſimile eſt ; ut levis ſexus loquacitatem Apoſtoli mandato comprimi opus fuerit .

Geneſ. 3.

13. 14. *Adam enim primus formatus eſt* , ut caput mulieris , *deinde Eva*, mulier propter virum , ut illi in adjutorium eſſet , ad illumque ut Dominum reſpiceret . *Et Adam non eſt ſeductus , mulier autem ſeducta in prævaricatione fuit.* Adam non eſt ſeductus à ſerpente , nec vera eſſe credidit ſerpentis verba & promiſſa , quæ mulier ipſi forte retulit ; ſed mulier à ſerpente decepta mandatum Dei tranſgreſſa eſt . Unde mulier Deo interroganti reſpondit , *Serpens decepit me* . Adam autem non ſic ; ſed , *Mulier , quam dediſti mihi ſociam , dedit mihi de ligno , & comedi* . Sicut ergo Aaron erranti populo ad idolum fabricandum non conſenſit ſeductus , ſed ceſſit obſtrictus ; nec Salomonem credibile eſt errore putaſſe idolis eſſe ſerviendum , ſed blanditiis femineis ad illa ſacrilegia fuiſſe compulſum . Ita credendum eſt , illum virum ſuæ feminæ , uni unum, hominem homini , conjugem conjugi , ad Dei legem tranſgrediendam , non tamquam verum loquenti crediciſſe ſeductum , ſed ſociali neceſſitudine paruiſſe . . . . Illa quod ei ſerpens locutus eſt , tanquam verum eſſet , accepit, ille autem ab unico noluit conſortio dirimi , nec in communione peccati , nec ideo minus reus , ſed ſciens prudenſque peccavit , (inquit S. Auguſtinus) . Quod prima mulier decepta fuerit à ſerpente , imbecillitatem ſexus , levitatem animi , ac infirmitatem judicii in muliere oſtendit . Æquum autem eſt id quod eſt imbecillius , parère valentiori ; & quæ ſe regere non potuit , alterius imperio regi .

Geneſ. 3.

S.Auguſt.lib. 14. *De Civit. Dei, cap.* 11.

15. *Salvabitur autem per filiorum generationem , ſi permanſerit in fide , & dilectione , & ſanctificatione cum ſobrietate .* Nec propterea deſpondeant animum, nec de ſalute deſperent mulieres conjugatæ : Filiorum enim procreatione & moleſtiis ac doloribus illi adjunctis , ſi propter Deum illos ſuſtineant , optimàque filiorum educatione ſalutem ternam conſequentur , ſi , quantum in ipſis eſt , effecerint ut filii permaneant in fide , & dilectione Dei & proximi , pudicitia , & ſanctitate vitæ . Vel , ſi mulieres ipſæ , in his perſeveraverint , ut Theodoretus exponit . Vel , ſalvabuntur mulieres , etiamſi filios procreent , modò permaneant in fide , charitate , ſanctitate , & caſtitate conjugali , ut exponit S. Thomas Lect. 3.

Minùs bene in Latinis codicibus *ſobrietatem* legi , & legendum *cum caſtitate* Græcè σωφροσύνης , S.Hieronymus monet *lib.* 1. *Adversùs Jovinianum.*

CAP.

CAPUT II.

SENSUS MORALIS.

1. O*Bſecro igitur primùm omnium fieri obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus*. Quatuor orationum genera his verbis ab Apoſtolo commendari, auctor eſt S. Auguſtinus. „ 1. Orationes ad ſacrificium Altaris præparatorias, quæ fiunt antequam illud quod eſt in Domini Menſa, panis ſcilicet ac vinum, incipiat benedici: *Obſecrationes*. 2. Oratio ipſa Sacrificii; cùm nempe dona propoſita benedicuntur, ſanctificantur, & ſumuntur, quam orationem omnis Eccleſia Dominica oratione concludit: *Orationes*, quo vocabulo ea propriè intelligenda eſt oratio, quam facimus ad votum. Voventur autem omnia quæ offeruntur Deo, maximè ſancti Altaris oblatio, quo Sacramento prædicatur noſtrum illud votum maximum, quo nos vovimus in Chriſto eſſe manſuros, utique in compage corporis Chriſti. Cujus rei Sacramentum eſt quod *Unus panis, unum corpus multi ſumus*. 3. Populus benedicitur: & tùnc Antiſtites velut advocati ſuſceptos ſuos per manus impoſitionem miſericordiſſimæ offerunt Poteſtati: *Poſtulationes*. 4. His peractis, & participato tanto Sacramento, gratiarum actio cuncta concludit: *Gratiarum actiones*. His precibus adſint peccatores in ſpiritu humilitatis & animo contrito, ut remiſſionem peccatorum impetrent: juſti in ſpiritu charitatis, Chriſtum Jeſum ſeque per ipſum & cum ipſo ut hoſtiam puram, ſanctam, immaculatam Deo offerentes: omnes Chriſtiani cum fiducia impetrandi quotidianum gratiæ adjutorium, cœleſtium donorum incrementa, & perſeverantiam in bono. Orent pro ſe, & pro omnibus, quia omnes Dei miſericordia indigent. Communis omnium miſeria urget ut pro omnibus Dei miſericordia communibus precibus imploretur. Pro bonis denique ſibi, ac omnibus aliis Eccleſiæ membris à Deo collatis gratias agant Patri per Jeſum Chriſtum Filium ejus Dominum noſtrum.

Orationes in ſanctoAltaris SacrificioDeo oblatæ.

S. Auguſt. Epiſt. 149. *Ad Paulinum, aliàs* 59. *n.* 16.

1. *Cor.* 10. 17.

2. 3. 4. *Pro Regibus & omnibus qui in ſublimitate ſunt, ut quietam & tranquillam vitam agamus, in omni pietate & caſtitate*. Religionis & juſtitiæ officium eſt pro Regibus, regiiſque familiis, pro Regiis Miniſtris, pro eorum exercitibus, & Magiſtratibus Deo preces offerre. Id exigit reverentia regiæ auctoritati debita, quæ divinæ poteſtatis participatio eſt. Id poſtulat utilitas, pax & tranquillitas Eccleſiæ, quæ in Republica eſt. Quæ igitur bona pro Rege à Deo poſtulantur & impetrantur, bona communia ſunt; quæ gratiæ obtinentur, gratiæ ſunt univerſales, & omnes qui ſub illius imperio vivunt, ſpectantes. Hinc Judæi in captivitate poſiti ad eos qui in *Judæa* relicti erant, hunc in modum ſcribebant: *Orate pro vita Nabuchodonoſor Regis Babylonis, & pro vita Baltaſſar filii ejus, ut ſint dies eorum ſicut dies cæli ſuper terram: & ut det Dominus virtutem nobis, & illuminet oculos noſtros, ut vivamus ſub umbra Nabuchodonoſoris Regis Babylonis, & ſub umbra Baltaſſar filii ejus, & ſerviamus eis multis diebus, & inveniamus gratiam in conſpectu eorum*. Officium iſtud religionis ab Eccleſia primitiva ex Apoſtolorum inſtitutione frequentatum commendat Tertullianus. Ad cœlum, inquit, ſuſpicientes Chriſtiani *manibus expanſis, quia innocuis; capite nudo, quia non erubeſcimus; ſine monitore, quia de pectore; oramus pro omnibus Imperatoribus vitam illis prolixam, imperium ſecurum, domum tutam, exercitus fortes, Senatum fidelem, populum probum, orbem quietum, & quæcumque hominis & Cæſaris vota ſunt*. Orandum pro pace, non ignava & molli, qua mundus corruptus ad luxum, comeſſationes, & libidines ſæpe abutitur; ſed pro pace, quæ pietatem & omnem mo-

Orare pro Regibus, religionis officium eſt

Baruch 1. 1. & 12.

Tertullian. Apologet. cap. 30.

Digitized by Google

morum honeſtatem foveat, propaget, confirmet. *In omni pietate & caſtitate.* Procuranda & promovenda eſt orationibus publicis ac privatis, Regum, & ſublimium perſonarum ſalus, ad gloriam Dei Salvatoris noſtri, cui id pietatis officium gratiſſimum eſt, cùm nullis finibus charitas ejus circumſcribatur. *Hoc enim bonum eſt & acceptum coram Salvatore noſtro Deo. Uult* quippe ſincerè *omnes homines ſalvos fieri.* Veritas increata pro omnibus incarnata eſt; ut *ad* ejus *agnitionem venirent*: pro omnibus orando, honoramus Veritatem, illique cooperamur. Oremus pro Principibus, pro eorum Miniſtris, & omnibus in ſublimi dignitate conſtitutis, ut cognoſcant veritatem Evangelii, non ſpeculativa dumtaxat, ſed practica cognitione; ut humilitatem ſervent in faſtigio dignitatis & honorum, mortificationem interiorem, temperantiam, & continentiam, in medio deliciarum & illecebrarum ſæculi, moderationem & paupertatem ſpiritus in rerum temporalium abundantia: Quod etſi non impoſſibile, adeo tamen difficile eſt, ut id implere non valeant, niſi gratia illorum & totius Eccleſiæ aſſiduis precibus implorata in eos deſcendat, & quidem gratia fortiſſimam & invictiſſimam bene & juſte vivendi ac regendi voluntatem tribuens, & omnia impedimenta removens, quæ longe plura ſunt reſpectu Principum, quàm privatorum. Orandum ut communia bella finiantur, & longè magis privata. Tria ſunt quippe bellorum genera. Unum commune, cùm exercitus noſtri adversùs hoſtes regni militant. Secundum, cùm pacis tempore nos invicem oppugnamus. Tertium, cùm unuſquiſque adversùm ſe bella ſeditioneſque concitat: cùm corpus adversùs animam diſſidens ſeditiones turbaſque commovet, moleſtaſque concupiſcentias armat, iræ, invidiæ, libidinis, &c. Hoc bellum longe perículoſius: quod ut finiatur interna pace, Deus ferventer & aſſidue orandus eſt. *Ut quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate & caſtitate.*

S. Chryſoſtom. Hom. 7.

Si ſalutem æternam non conſequamur cauſa in nobis eſt, non in Deo.

4. 5. 6. *Qui omnes homines vult ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire: Unus enim Deus, unus & Mediator Dei & hominum homo Chriſtus Jeſus: qui dedit redemptionem ſemetipſum pro omnibus.* Deus vult nos ſalvos fieri, & nolumus iis quas præſcribit conditionibus, ſervando ejus mandata! Chriſtus Jeſus noſter apud Deum Patrem ſuum Mediator & ſequeſter eſſe dignatur, & nos Deo per ipſum reconciliari, deponere inimicitias, oblatam pacem accipere renuimus! Dedit redemptionem ſemetipſum pro omnibus, & nos amantiſſimi Redemptoris munus aſpernamur, ſub captivitate diaboli manere malumus! Sanguinem ſuum pro nobis fudit in pretium ſimul & lavacrum, & nos pretioſiſſimum ſanguinem conculcamus, & paſſionem ac mortem quam pro nobis obtulit Patri, irritam facimus. Si ergo ſalutem æternam non conſequamur, cauſa in nobis eſt non in Deo. *Perditio tua, Iſrael; tantummodo in me auxilium tuum... Numquid voluntatis meæ eſt mors impii,* ait Dominus per alterum Prophetam, *& non, ut convertatur & vivat? Nolo mortem peccatoris, revertimini & vivite... Non vult aliquos perire, ſed omnes ad pœnitentiam reverti.* Omnibus hominibus auxilia gratiæ ſuæ ad ſalutem ſufficientia ſubminiſtrat vel offert Chriſtus Salvator noſter. Culpa noſtra eſt *quòd* illa non recipiamus, quòd illis fideliter non reſpondeamus, quod amplioribus & fortioribus auxiliis nos indignos reddamus. Nonne Chriſtus Servator „ æqualiter omnes vocat? An ab indulgentia principali quemquam repellit, aut deſpuit, qui ſublimibus, infimis, ſervis, feminis, pueris, uniformiter poteſtatem veniendi ad ſe facit? Patet, inquit, „ omnibus fons vitæ, neque ab jure potandi quiſquam prohibetur aut pellitur. „ Si tibi faſtidium tantum eſt, ut oblati reſpuas beneficium muneris: quid in„ vitans in te peccat, cujus ſolæ ſunt hæ partes, ut ſub tui juris arbitrio fru„ ctum ſuæ benignitatis exponat? Voluntatis libertas in ipſius eſt poſita pote„ ſtate, qui voluit. Numquid orandus es, ut beneficium ſalutis à Deo digne„ ris accipere, & tibi aſpernanti, fugientique longiſſimè, infundenda in gre„ mium

Oſee 13. Ezechiel. 18. 2. Petri. 3. 9.

Arnobius lib. 2. Adverſus Gentes.

„ nium eſt divinæ benevolentiæ gratia? Vis ſumere quod offertur; atque in
„ tuos uſus convertere? Conſulueris tu tibi. Aſpernaris, contemnis, & deſpi-
„ cis? Tu te muneris commoditate privaveris. Nulli Deus infert neceſſitatem:
„ imperioſa formidine nullum terret. Neque enim neceſſaria noſtra illi ſalus eſt,
„ ut compendii aliquid diſpendiive patiatur, ſi aut Deos nos fecerit, aut ad ni-
„ hilum redigi corruptionis diſſolutione permiſerit. Immo, inquit, ſi Deus
„ eſt potens, miſericors, convertat nobis mentes, & invitos faciat ſuis polli-
„ citationibus credere. Vis ergo eſt iſta, non gratia. Quid eſt enim tam inju-
„ ſtum, quàm repugnantibus, quàm invitis extorquere in contrarium volun-
„ tates, inculcare quod nolunt, & quod refugiant animis? Priùs nocere quàm
„ proſis? Nolo, inquit, & voluntatem non habeo. Qui ergo criminaris Deum,
„ tamquam tibi deſit? Opem deſideras tibi ferre, cujus munera aſpernéris &
„ fugias? Tu qui te verti, & vim deſideras perpeti, ut id quod nolis efficias,
„ atque accipias coactus: cur reſpuis aſſumere voluntate id quod verſus deſideras
„ atque immutatus efficere? ... Deus vult omnes ſalvos fieri, & ad agnitio-
nem veritatis venire. Chriſtus Mediator dedit ſemetipſum redemptionem pro omnibus. Debent igitur Paſtores & Sacerdotes pro omnium æterna ſalute procuranda laborare, ut Miniſtri bonitatis Dei, qui omnes creavit, non ut pereant, ſed ut ſalutem conſequantur: ut cooperatores charitatis Jeſu Chriſti, qui omnium naturam aſſumſit, ut omnium unus Mediator eſſet: ut diſpenſatores ſanguinis ejus, quod pretium pro omnibus liberandis ſolutum eſt: ut Sacerdotes ſacrificii ejus, quod eorum offert quotidie Miniſterio Sacerdos ipſe ac victima.

Paſtores & Sacerdotes laborare debent pro ſalute omnium procuranda.

8. *Volo ergo viros orare in omni loco, levantes puras manus ſine ira & diſceptatione*. Deo benedicendum eſt in omni loco dominationis ejus, quia ſpes eſt omnium finium terræ, & in omni loco hoſtiam mundam nomini ſuo offerendam per Prophetam prædixit. Chriſtus Jeſus terram omnem adventu ſuo ſanctificans & ſanguine conſecrans, unum ex ea templum, domumque orationis effecit, in qua homines ſemper orent, ſi nihil non operentur niſi in ſpiritu orationis, Deo ſcilicet fide, ſpe, & charitate conjuncti, continuo deſiderio ad beatam vitam tendentes. Templi anguſtiis vis divinæ Majeſtatis non includitur, quam totus hic mundus ejus opere fabricatus capere non poteſt. *Nonne meliùs in noſtra dedicandus eſt mente, in noſtro conſecrandus eſt pectore? Qui innocentiam colit, Domino ſupplicat: qui juſtitiam, Deo libat: qui fraudibus abſtinet, propitiat Deum: qui hominem periculo ſubripit, opimam victimam cadit. Hæc noſtra ſacrificia, hæc Dei ſacra ſunt.* Hac ratione locus omnis privatis precibus idoneus. Potes utique orare, & in
„ cubiculo ſuo ſemper orare. Habes ubique cubiculum tuum. Etſi inter Gentes,
„ inter Judæos poſitus ſis; habes tamen ubique tuum ſecretum. Cubiculum tuum
„ mens tua eſt. In populo licèt poſitus, tamen in interiore homine arcanum tuum
„ ſecretumque conſervas. *Tu autem cùm oras, intra in cubiculum tuum, & clauſo*
„ *oſtio, ora Patrem tuum*, ait Chriſtus. „ Elevatio manuum, erectionem mentis & cordis ad Deum per fidei ſpeique fiduciam, & charitatis fervorem, ſanctaque deſideria ſignificat; manuum munditia, ſanctitatem operum, & puritatem affectuum. *Levantes puras manus, ſine ira & diſceptatione*, id eſt, offerentes Deo gratiſſimam hoſtiam, *Orationem de carne pudica, de anima innocenti, de Spiritu ſancto profectam.* Peccati deponendus ſaltem affectus, ne oratio noſtra fiat in peccatum. *Levantes pu-*
„ *ras manus ſine ira & diſceptatione*. Quomodo enim placabit Patrem, iratus
„ in fratrem, cùm omnis ira ab initio interdicta ſit nobis? Nam & Joſeph di-
„ mittens fratres ſuos ad perducendum patrem: *Et ne*, inquit, *iraſcamini in*
„ *via*. Nos ſcilicet monuit. Aliàs enim via cognominatur diſciplina noſtra.
„ Tum ne in via orationis conſtituti, ad Patrem cum ira procedamus. Exinde
„ Dominus apertè amplians legem, iram in fratrem homicidio ſuperponit: ne
„ verbo quidem malo permittit expungi; etiamſi iraſcendum eſt, non ultra So-

Locus omnis privatis precibus idoneus.

Quomodo orandum?

Minucius Felix in Octavio

S. Ambrſ. lib. 6. de Sacramentis, cap. 31.

Tertullian. Apolog. cap. 30.

Idem lib. De Oratione. cap. 10. & 11.

,, lis receptum, ut Apoſtolus admonet. Quàm autem temerarium eſt, aut diem
,, ſine oratione tranſigere, dum ceſſas fratri ſatisfacere, aut orationem perſeve-
,, rante iracundia perdere? *Nec ab ira ſolummodo, ſed omni omnino confuſione
animi libera debet eſſe orationis intentio, de tali ſpiritu emiſſa, qualis eſt Spiri-
tus ad quem mittitur. Neque enim agnoſci poterit a Spiritu ſancto ſpiritus in-
quinatus, aut triſtis a læto, aut impeditus à libero. Nemo adverſarium reci-
,, *pit, nemo niſi comparem ſuum admittit.* Ceterùm quæ ratio eſt, manibus
,, quidem ablutis, ſpiritu verò ſordens orationem obire? Quando & ipſis mani-
,, bus ſpirituales munditiæ ſunt neceſſariæ, ut à falſo, à cæde, à ſævitia, à
,, veneficiis, ab idololatria, ceteriſque maculis quæ Spiritu conceptæ manuum
,, opera tranſiguntur, puræ alleventur. Hæ ſunt veræ munditiæ, non quas ple-
,, rique ſuperſtitioſe curant, ad omnem orationem etiam cum lavacro totius cor-
S.Chryſoſt. Hom. 8. ,, poris aquam ſumentes. Cùm ſtatis ad orandum, *dimittite, & dimittetur*
,, *vobis*. Hoc nempe eſt abſque ira & diſceptatione orare. Et quo pacto, in-
,, quies, credere poſſum me impetraturum quod peto? Si nihil ex eis poſtula-
,, veris, quæ illius voluntati, tuæque ſaluti contraria ſunt; ſi Majeſtate tanta
,, nihil indignum, ſi nihil omnino mundanum, ſi ſpiritualia omnia; ſi abſque
,, ira acceſſeris ad orandum, ſi mundas extuleris manus, ſi ſanctas. Sanctæ quippe
,, manus ſunt, quæ eleemoſynas faciunt. Si ita acceſſeris, voti omnino compos
,, eris, & quicquid poſtulaveris, impetrabis. Charitas orationem exaudit;
,, charitas igitur orationem fundere debet.

Muliebris habitus modeſtia.

℣. 9. 10. *Mulieres ſimiliter in habitu ornato, cum verecundia & ſobrietate ornantes ſe, & non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veſte pretioſa: ſed quod decet mulieres promittentes pietatem per opera bona.* Vanitas, luxus, amor ſeculi, & pomparum ejus, ſumptus inanes & immoderati, ſpiritum pietatis & orationis in mulieribus extinguunt. Humilitas, Pœnitentia, compunctio, quæ ſunt orationis individuæ comites, cum tortis crinibus, auro, margaritis, & veſte pretioſa & nimio ſumptu ad luxum, oſtentationem & gloriam comparata non cohærent. Quod ſtatus & conditio poſtulant, ab eo diſtinguendum quod diſſolutio ſuadet, aut vanitas. Merum conſilium nemo dixerit, ab iis abſtinere quæ Apoſtolus honeſtati, modeſtiæ, caſtitati, & profeſſioni pietatis opponit. Eodem Spiritu afflatus Apoſtolorum Princeps modeſtiam in habitu mulieribus præcipit. *Similiter*, inquit, *& mulieres ſubditæ ſint viris ſuis: ut & ſi qui non credunt verbo, per mulierum converſationem ſine verbo lucrifiant, conſiderantes in timore caſtam converſationem veſtram. Quarum non ſit extrinſecùs capillatura, aut circumdatio auri, aut indumenti veſtimentorum cultus: ſed qui abſconditus eſt cordis homo, in incorruptibilitate quieti & modeſti ſpiritus, qui eſt in conſpectu* Dei *locuples*. An leve præceptum putandum eſt, quod Apoſtoli principes tanta diligentia inculcarunt? In publicum procedunt mulieres, ad Eccleſiam accedunt, *circumornatæ ut ſimilitudo templi*. Deum precatura pergis, Chriſtiana ſoror, & ornamenta aurea circumfers, capilloſque artificioſe implexos, & tortos, ſericis vinculis illigatos? Numquid hic nuptias & laſciviæ oblectamenta conquiris? Num ut tui ſpectaculum præbeas veniſti? An ſaltatura ad Eccleſiam pergis? Acceſſiſti ut Deum pro peccatis tuis ſuppliciter depreceris, ut tuis in illum ſceleribus veniam cum gemitu & lacrymis petas; quid te ipſam improbo atque intempeſtivo ſtudio ornas? Non iſte ſupplicis habitus. Iſta ſcenicis, ſaltatricibus, impudicis, & Gentilibus mulieribus relinquenda ſunt. Magnificetur Deus in corpore veſtro, Sorores meæ; magnificetur, inquam, per pudicitiam, & per habitum pudicitiæ competentem. Pudicitiæ Chriſtianæ ſatis non eſt eſſe, verùm & videri. Prodite vos medicamentis & ornamentis extructæ Prophetarum & Apoſtolorum, ,, Sumentes de ſimplicitate candorem, de pudi-
,, citia ruborem, depictæ oculos verecundia, & os taciturnitate, inferentes in

[Margin: 1. Petri 3. 1. 2. 3. — S. Chryſoſtom. Hom. 8. — Tertullian. lib. 1. De Cultu Feminarum, cap. 13.]

,, aures

,, aures ſermones Dei, adnectentes cervicibus jugum Chriſti, caput maritis
,, ſubjicite, & ſatis ornatæ eritis; manus lanis occupate, pedes domi figite, &
,, plus quàm in auro placebitis. Veſtite vos ſerico probitatis, byſſino ſanctita-
,, tis, purpura pudicitiæ. Taliter pigmentatæ, Deum habebitis amato-
,, rem.

11. 12. 13. 14. *Mulier in ſilentio diſcat cum omni ſubjectione. Docere autem mulieri non permitto, neque dominari in virum; ſed eſſe in ſilentio.* Modeſtia feminei ſexus officium & ornamentum eſt, modeſtia veſtium, linguæ, mentis, cordis. Modeſtiam linguæ, ſilentium; modeſtiam mentis, docilitas, qua divinæ inſtitutiones in Eccleſia audiuntur, ſuſcipiuntur, & retinentur; modeſtiam cordis, ſubjectio, obedientia, reverentia erga virum in omnibus, quæ œconomicum ſpectant regimen, demonſtrant. Lex hæc mulieribus à Deo poſita. *Gratia mulieris ſedulæ delectabit virum ſuum. Diſciplina illius, datum Dei eſt. Mulier ſenſata & tacita, non eſt immutatio eruditæ animæ.* Loquax, imperioſum, & vanum mulierum genus, ſilentio, humilitate, ſubjectione ſanctificatur. Voluntas Creatoris, ordo creationis, imbecillitas ſexus, primatus in peccato, tentatio viro illata, viri auctoritatem, mulieris ſubjectionem juſtam eſſe oſtendunt. *Adam enim primus formatus eſt, deinde Eva: Et A-*

Univerſalis Modeſtia feminei ſexus officium & ornamentum eſt.

Eccli. 26.

,, *dam non eſt ſeductus, mulier autem ſeducta in prævaricatione fuit.* Evam te
,, eſſe neſcis, o mulier? Vivit ſententia Dei ſuper ſexum iſtum in hoc ſeculo: vi-
,, vat & reatus neceſſe eſt. Tu es diaboli janua, tu es arboris illius reſignatrix,
,, tu es divinæ legis prima deſertrix, tu es quæ eum perſuaſiſti, quem diabolus
,, aggredi non valuit. Tu imaginem Dei, hominem, tam facile eliſiſti. Propter tuum meritum, id eſt mortem, etiam Filius Dei mori habuit: & tu dominationem & imperium in virum uſurpabis? De rebus Religionis diſſerere & penè judicare, præſumes? Diſce in ſilentio, domi quieta mane, Paſtori & Directori animæ tuæ auſculta, ſponſo tuo ſubdita eſto. Satis tibi eſt ſi exemplo ſanctæ vitæ doceas; pietatem, pudicitiam, modeſtiam, charitatem vel tacita prædices viris, feminis, adoleſcentulis; ſi domi loquaris opportune ad ſanctificationem & ædificationem viri, ad inſtitutionem filiorum. Hoc matris familias officium eſt.

Tertullian. lib. 1. De Cultu Femin. cap. 1.

15. *Salvabitur autem per filiorum generationem, ſi permanſerit in fide, & di-*
,, *lectione, & ſanctificatione cum ſobrietate.* Mulier ſalutem æternam non con-
,, ſequetur, niſi filios ſancte educaverit & inſtituerit. Non parvi meriti eſt da-
,, tos à Deo liberos ad ipſius exercere militiam, eique ab infantiæ pannis dedi-
,, care. Nam ſi ejuſce educationis fundamenta jecerint, maximis afficiendi ſunt
,, præmiis; ſi neglexerint, graviſſimis cruciatibus. Nempe & Heli propter fi-
,, lios periit: illos enim cùm acriùs coercere debuiſſet, verbis lenioribus ad-
,, monuit. Quapropter cùm illis moleſtus eſſe ſevera increpatione recuſat, &
,, illos, & ſeipſum una perdidit. Audite hæc, matres, veſtroſque filios in
,, diſciplina & correptione Domini erudite ſumma cum diligentia. Si à prima
,, ætate ipſis leges optimas imponatis, minimùm poſthàc laborabitis, verùm
,, conſuetudo ipſa virtutis in legem tranſibit. Nihil illos agere permittite ex his quæ noxiè jucunda ſunt, illis nimiùm non indulgete, illos ante omnia inſtituere curate in doctrina Chriſtiana, in timore & dilectione Dei, in vera pietate, in caſtitate, in temperantia & ſobrietate. Ne illos ſeculi moribus conformare curetis, ſed legi Dei. Ne ipſis honorum, divitiarum, & terrenarum voluptatum cupiditatem inſpiretis, ſed in fide illos erudite, quæ hujus mundi honores contemnit; ad charitatem illos excitate & aſſuefacite, quæ divitias in pauperes effundit; ad ſanctitatem illos formate, quæ voluptates fugit & carnales cupiditates comprimit; ad temperantiam & moderationem Chriſtianam,, quæ
,, utitur hoc mundo, tamquam non utatur. Magnum habetis prætioſumque de-

Chryſoſt. Homil. 9.

Educatio ſancta filiorum.

poſi-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

„ poſitum, filios, magna vigilantia ſervate, ne fur aſtutus illud vobis auferat. Quàm damnabilis hac in re deſidia & negligentia veſtra eſt! Nam ut fundus quidem ſit optimus maximè curatis: & quod omnium vobis chariſſimum eſt negligitis. Nulla vobis poſſeſſio tam chara eſſe debet quàm filii, quibus & villas, & agros, & domos, & reditus, & quæcumque bona temporalia quæritis. Exercete igitur ad pietatem, & virtutem molles filiorum animos: cetera omnia ſecundo loco quærite. Nam ſi improbi fuerint, nihil eis pecuniæ proderunt; ſi probi, nihil ex paupertate lædentur. Filiis non recte inſtitutis præſtat pauperes eſſe, quàm divites. Paupertas enim vel invitos coercet, atque intra virtutis limites continet; opes verò pudicè temperantèrque vivere vix ſinunt. Matres, curam gerite diligentem inſtitutionis filiarum: ipſas ſi ſanctè inſtitueritis, non modò illarum ſalutem procurabitis, ſed & virorum qui illas ducturi ſunt, & filiorum, & nepotum. Quippe ex radice optima ſurculi prodeunt firmiores, ac ſemper in meliora proficiunt, horumque omnium merces vobis reddenda eſt.

CAPUT III.

SENSUS LITTERALIS.

ὀρέγεται vehem. et appetit. ἐπιθυμεῖ deſiderat.

Priori vocabulo utitur Apoſtolus priori loco, quòd res eadem nomine Epiſcopatus & ampliſſimæ dignitatis deſideretur ardentiùs, quàm nomine operis.

1. F*Idelis ſermo*: certiſſimum ac veriſſimum eſt quod jam dicturus ſum. *Si quis Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat.* Si quis Epiſcopalem dignitatem & poteſtatem appetit, bonum opus, ſanctamque functionem deſiderat. Id referri ad tempus, quo quiſquis pluribus plebibus præerat, primus ad martyrii tormenta ducebatur, S. Gregorius M. obſervat I. P. *Paſtoralis Curæ, cap.* 8. Tunc ergo laudabile fuit Epiſcopatum quærere, quando per hunc quemque dubium non erat ad ſupplicia graviora & martyrium pervenire.

2. *Oportet ergo Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe, unius uxoris virum, ſobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hoſpitalem, doctorem.* Neceſſe eſt igitur ut Epiſcopus vitæ ſit inculpatæ, criminis purus, nullamque dans juſtæ reprehenſionis occaſionem. Qui ſi uxorem habeat, vel habuerit, non tamen plures duxerit, ſed unam dumtaxat. Quod propter paucitatem eorum qui cœlibes eſſent, & ad Epiſcopatum idonei, primis Eccleſiæ temporibus permiſſum eſt. Digami autem ab Epiſcopatu & Sacerdotio repulſi, tum propter incontinentiæ ſuſpicionem, tum propter myſticam ſignificationem: quia bigami conjunctionem Chriſti cum unica ſponſa, ſcilicet Eccleſia, perfectè non repræſentant. Epiſcopum & Preſbyterum eligendum, qui plures ſimul non habeat, nec habuerit uxores, non autem neceſſariò qui ſecundam priore defunctâ non duxerit, ex Apoſtoli mente eſſe putarunt Theodoretus & Cajetanus noſter: ſed eorum expoſitio rejicienda eſt, S. Hieronymo duce. Cujus & omnium Interpretum Latinorum commentationem præponendam ſuadent verba Apoſtoli noſtri cap. 5. hujus Epiſtolæ de Vidua eligenda dicentis: *Vidua eligatur non minùs ſexaginta annorum, quæ fuerit unius viri uxor.* Inferiorem verò continentiam in Epiſcopis, & Preſbyteris Apoſtolum exegiſſe, ea quam in Viduis optavit, haud veriſimile eſt. Oportet inſuper Epiſcopum *ſobrium* ac vigilantem eſſe, *prudentem*, *ornatum*, ſeu gravem & modeſtum, in cultu, inceſſu, ſermone, totoque corporis habitu benè decentèrque compoſitum, caſtum & *pudicum Hoſpitalem*, in pauperes & peregrinos Chriſtianos benignum & liberalem, *doctorem*, in divinis litteris, in doctrina fidei, ac morum, in diſciplina & jure Eccleſiæ eruditum, idoneum, promptum & paratum ad alios inſtituendos & docendos.

3. 4.

Digitized by Google

3. 4. *Non vinolentum, non * percuſſorem, ſed modeſtum; non litigioſum, non cupidum, ſed ſuæ domui bene præpoſitum, filios habentem ſubditos cum omni caſtitate.* Non vino deditum & compotationi, non violentum, ferocem, & ad percutiendum promptum, *ſed modeſtum*, id eſt æquum, moderatum, manſuetum, à litibus, rixis & jurgiis alienum, *non litigioſum*; avaritiæ expertem, pecuniæ non amantem; qui familiam ſuam bene regat; qui filios ſuos in obedientia, caſtitate, omnique morum honeſtate contineat.

5. *Si quis autem domui ſuæ præeſſe neſcit, quomodo Eccleſiæ Dei diligentiam habebit?* Si quis enim familiam ſuam bene regere non novit per negligentiam, vel imprudentiam, quomodo Eccleſiæ Dei, quæ tantam hominum ingenio, moribuſque diſſimilium multitudinem complectitur, curam diligentem habebit? Argumentum eſt à minori ad majus, ut ſi dixerimus, Rempublicam ei non eſſe commitendam, qui privatas res ſuas male curaverit.

6. *Non neophytum, ne in ſuperbiam elatus, in judicium incidat dinboli.* a Non novitium in fide, recenſque baptizatum & Eccleſiæ inſitum, ne repentina dignitate infletur, & in eandem incidat damnationem, in quam incidit diabolus ſuperborum angelorum & hominum princeps.

7. *Oportet autem illum & teſtimonium habere bonum ab iis qui foris ſunt, ut non in opprobrium incidat, & in laqueum diaboli.* Neceſſe eſt præterea, ut Epiſcopus ſit bonæ famæ, ejuſque vita & converſatio probata ſit apud eos qui extra Eccleſiam ſunt, id eſt, apud Ethnicos & infideles, ne illi prioris vitæ vitia exprobrentur, & infamia notatus deſpondeat animum, & ab Eccleſia deficiat, aut certè ira, odio, vindicta, aliiſque peccatis, qui laquei ſunt diaboli, irretitus, æterna cum illo damnatione involvatur.

8. 9. 10. *Diaconos ſimiliter pudicos, non bilingues, non multo vino deditos, non turpe lucrum ſectantes.* b Diaconos ſimiliter oportet pudicos, omnique morum honeſtate probatos eſſe ac venerabiles; non duplices in verbis, qui aliud in ore, aliud in corde habeant; non temulentos & bibaces, non turpiter lucri cupidos, & ex artibus aut negotiis inhoneſtis, ſeu divina aut Eccleſiaſtica lege vetitis quæſtum facientes. *Habentes myſterium fidei in conſcientia pura.* Fidem Chriſtianam Catholicam ſincero conſtantique animo ſervantes, & ſanctis operibus, quæ conſcientiæ puræ fructus ſunt, confirmantes. *Et hi autem probentur primùm: & ſic miniſtrent, nullum crimen habentes.* Hi etiam probentur quoad doctrinam & mores, priùs quàm ad ſacrum Miniſterium admittantur; & ſi nemo ullum ipſis crimen objicere poſſit, ordinentur & in ſacro Miniſterio conſtituantur. Qua de re S. Cyprianus Epiſt. 33. *In Ordinationibus Clericis*, inquit, *Fratres chariſſimi, ſolemus vos ante conſulere, & mores ac merita ſingulorum communi conſilio ponderare.* Hujus diſciplinæ teſtis eſt Lampridius in Vita Severi: *Ubi enim aliquos voluit vel Rectores Provinciis dare, vel Præpoſitos facere, nomina eorum proponebat, hortans populum, ut ſi quis quid haberet criminis, probaret manifeſtis rebus: dicebatque, Grave eſſe non fieri in Provinciurum Rectoribus, cùm id Chriſtiani & Judæi facerent in prædicandis Sacerdotibus qui ordinandi ſunt.*

11. *Mulieres ſimiliter pudicas, non detrahentes, ſobrias, fideles in omnibus.* c Mulieres etiam, Diaconiſſas, vel Diaconorum, Preſbyterorum, & Epiſcoporum uxores ante Ordinationem ductas, pudicas, omnique morum honeſtate & gravitate conſpicuas eſſe oportet, non calumniatrices & ad detractionem pronas, quod vitium eſt muliebri ſexui familiare, ſobrias, vigilantes & prudentes, fideles in omnibus, Deo, maritis, Eccleſiæ; juſtitiam in omni negotio ſibi commiſſo ſervantes, & neminem defraudantes; fideles in erogatione eleemoſynarum ipſis.

* Ad linguæ verbera id minùs propriè quidam ex antiquis & recentioribus referunt.

a Regula hæc generalis, à qua tamen urgente Eccleſiæ neceſſitate, aut utilitate exigente, ob eximias Neophytorum dotes, ſummamque modeſtiam, aliquando diſceſſum eſt, ut in Ordinationibus S. Ambroſii & Nectarii.

b Ab Epiſcopis ad Diaconos proximè tranſiit Apoſtolus, quòd Preſbyteris & Epiſcopis commune tunc nomen eſſet, licèt ordinatio, dignitas & auctoritas diverſa: eaſdemque dotes utriſque neceſſarias judicaverit.

c De Diaconiſſis Eccleſiæ Miniſterio addictis S. Chryſoſtom. Theodoret. aliique Græci Interpretes hunc locum exponunt. De uxoribus Epiſcoporum & Diaconorum S. Thomas Lect. 2.

Digitized by Google

ipſis, vel eorum maritis concreditarum.

12. 13. *Diaconi ſint unius uxoris viri: qui filiis ſuis bene præſint, & ſuis domibus.* Diaconos Monogamos eſſe neceſſe eſt, ſicut Epiſcopos & ſecundi ordinis Sacerdotes, ſancta filiorum inſtitutione, & optimo familiæ ſuæ regimine commendatos. *Qui enim bene miniſtraverint, gradum bonum ſibi acquirent, & multam fiduciam in fide, quæ eſt in Chriſto Jeſu.* Qui enim Diaconatus Miniſterio digne functi fuerint, ad ſuperiorem in Eccleſia gradum, ſcilicet ad Sacerdotium, vel etiam ad Epiſcopatum provehentur, & magnam fiduciam in fidei & religionis Chriſtianæ rebus promerebuntur: Vel, magnam ſibi parient auctoritatem ac libertatem admonendi, docendi, corripiendi in Eccleſia, ſecundùm doctrinam fidei, qua in Chriſtum Jeſum credimus.

Hic locus Eccleſiam viſibilem, indeficientem, & infallibilem eſſe demonſtrat.

14. 15. *Hæc tibi ſcribo, ſperans me ad te venire citò.* Hæc ad te ſcribo, chariſſime fili Timothee, ſperans me citò ad te venturum Epheſum, ſi Deus dederit, *Si autem tardavero, ut ſcias quomodo oporteat te in domo Dei converſari, quæ eſt Eccleſia Dei vivi, quæ eſt columna & firmamentum veritatis.* Si autem tardiùs venero, aut mea ad te profectio omnino impedita fuerit; ut ex hac Epiſtola noſcas quomodo eos oporteat ſe gerere quibus credita eſt cura animarum, & ſacrum Miniſterium commiſſum eſt: Vel, quomodo te gerere debeas in ordinandis & conſtituendis Epiſcopis, Presbyteris & Diaconis in domo Dei, quæ eſt Eccleſia Dei viventis, non falſorum Numinum; quæ eſt columna & baſis ſuſtentans & conſervans veritatem fidei doctrinæque Chriſtianæ, illi à Chriſto, & ab Apoſtolis traditæ & concreditæ. Apoſtolum Eccleſiam cum Templo Judaico conferre Theophylactus obſervat. ,, Illud figuras & umbras habebat, veluti tintinnabula & mala punica, & Pontificem cum victimis. Eccleſia autem eſt cœtus veritatis: omnia enim quæ in ea peraguntur, vera ſunt, & nihil in ea eſt umbroſum, ut in Lege. Pro tintinnabulis enim clara prædicatio: pro malis punicis vita eſt coronata, intus fructum habens. Porrò Pontifex eſt Filius Dei: magnumque ſacrificium, divinum ipſius Corpus.

16. *Et manifeſtè magnum eſt pietatis ſacramentum, quod manifeſtatum eſt in carne, juſtificatum eſt in Spiritu, apparuit Angelis, prædicatum eſt Gentibus, creditum eſt in mundo, aſſumptum eſt in gloria.* Sine controverſia magnum eſt Myſterium Incarnatio Dominica, in cujus fide vera pietas & religio, qua Deus colitur, potiſſimùm fundata eſt: quod *manifeſtatum eſt in carne*, ſeu natura humana, quam Dei Filius pro ſalute noſtra aſſumſit: *Juſtificatum in Spiritu*, id eſt, teſtimoniis Spiritus, quatenus Chriſtum eſſe verum Deum & Dei Filium innumera miracula virtute Spiritus ſancti edita demonſtrarunt. *Apparuit Angelis*, qui oculis mentis Deum carne indutum viderunt, admirati ſunt, glorificaverunt: *prædicatum eſt Gentibus*, quæ antea erant à Deo quaſi diſertæ, nunc autem ad ejus cognitionem & cultum, & regnum vocatæ: *creditum eſt in mundo*: per univerſum mundum non ſolùm prædicatum, ſed creditum eſt, Chriſtum Jeſum Deum eſſe & hominem; & ut Deus ab iis qui crediderunt adoratur: *aſſumptum eſt in gloria.* Perfectum & conſummatum eſt in gloria, ad quam Chriſtus per admirabilem in cœlos Aſcenſionem ſuam eſt aſſumptus.

CAPUT III.

SENSUS MORALIS.

In Epiſcopatu non honor, ſed labor amandus.

1. **F***idelis ſermo: Si quis Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat.* Tam divinam veritatem quàm pauci comprehendunt! Quot Epiſcopatum quæ-

Digitized by Google

quærunt ambitione cœca, aut miſerabili de talentis ſuis præſumptione? Quot ſine vocatione & talentis neceſſariis ad tantam dignitatem arrepunt, & onus ſuſci-
,, piunt angelicis humeris formidandum? *Si quis Epiſcopatum deſiderat, bonum*
,, *opus deſiderat*: Opus, non dignatem; laborem, non delicias; opus per quod
,, humilitate decreſcat, non intumeſcat faſtigio.... In actione non amandus eſt
,, honor in hac vita, ſive potentia; quoniam omnia vana ſub Sole; ſed opus
,, ipſum, quod per eumdem honorem vel potentiam fit, ſi recte atque utiliter
,, fit, id eſt, ut valeat ad eam ſalutem ſubditorum, quæ ſecundùm Deum eſt.
,, *Epiſcopatus nomen eſt operis non honoris*: Non eſt dignus Chriſti Jeſu Sacerdotio,
,, *qui præeſſe dilexerit, non prodeſſe... Locus ſuperior, ſine quo regi populus non*
,, *poteſt, etſi ita teneatur atque adminiſtretur ut decet, tamen indecenter appe-*
,, *titur. Quamobrem otium ſanctum quærit charitas veritatis: negotium juſtum*
,, *ſuſcipit neceſſitas charitatis. Quam ſarcinam ſi nullus imponit, percipiendæ at-*
,, *que intuendæ vacandum eſt veritati.*

S. Hieron. Epiſt. 83. Ad Oceanum. S. Auguſt. lib. 19. De Civitate Dei, cap. 19.

2. *Oportet ergo Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe.* Hoc unico verbo genus omne
,, virtutis expreſſit. Itaque qui ſibi vel levis culpæ conſcius eſt, malè profectò
,, facit eam rem appetens, qua indignum ſe per opera facit. Non enim decet
,, illum regere, ſed potiùs regi. Eum quippe qui regendos alios ſuſcipit, tanta
,, decet gloria virtutis excellere, ut inſtar Solis ceteros veluti ſtellarum ignicu-
,, los, ſuo fulgore obſcuret: Epiſcopus Sacerdotii Chriſti conſors, imò unus cum Chriſto Jeſu Sacerdos, unus animarum Epiſcopus, unus Eccleſiæ ſponſus eſt, ſanctus igitur eſſe debet, ſicut ille ſanctus eſt. Ad privatam ſalutem pœnitentia ſufficit: ad aliorum ſalutem ex officio procurandam innocentia deſideratur. Quomodo enim alios corripere poterit, qui reprehenſioni obnoxius ipſe eſt? Quomodo aliorum exemplar eſſe, qui inperfectus eſt? ,, Ille igitur modis omnibus
,, debet ad exemplum vivendi pertrahi, qui cunctis carnis paſſionibus moriens
,, jam ſpiritualiter vivit, qui proſpera mundi poſtpoſuit, qui nulla adverſa per-
,, timeſcit, qui ſola interna deſiderat. Cujus intentioni bene congruens, nec
,, omnino per imbecillitatem corporis, nec valde per contumaciam repugnat ſpiri-
,, tus. Qui ad aliena cupienda non ducitur, ſed propria largitur. Qui per pieta-
,, tis viſcera citiùs ad ignoſcendum flectitur, ſed numquam plus quàm deceat
,, ignoſcens, arce rectitudinis inclinatur. Qui nulla illicita perpetrat, ſed per-
,, petrata ab aliis ut propria deplorat. Qui ex affectu cordis alienæ infirmitati
,, compatitur, ſicque in bonis proximi ſicut in ſuis profectibus lætatur. Qui ita
,, ſe mirabilem in cunctis quæ agit inſinuat, ut inter eos non habeat quod ſal-
,, tem de tranſactis erubeſcat. Qui ſic ſtudet vivere, ut proximorum quoque cor-
,, da arentiæ doctrinæ valeat fluentiis irrigare. Qui orationis uſu & experimen-
,, to jam didicit, quod obtinere à domino quæ popoſcerit, poſſit. Qui ergo
,, adhuc deſideriis terrenis adſtringitur, caveat ne diſtricti iram Judicis graviùs
,, accendens, dum loco delectatur gloriæ, fiat ſubditis auctor ruinæ. A Paſtorali Cura procul arcendi, qui vel minima incontinentiæ ſuſpicione laborant, cùm nec ſecundo Matrimonio, etiam ante Baptiſmi ſuſceptionem implicatos, ad Sacerdotium adlegere & ordinare permiſerit Eccleſia ab Apoſtolo inſtituta. *Unius uxoris virum.* Paſtorem vigilantem eſſe neceſſe eſt, qui non tantùm ſui, ſed totius Diœceſis curam habet; decet eum omnes ſolicitudine atque induſtria ſuperare, ut diù noctùque ſummi Regis exercitum & caſtra perluſtret, laboret aſſiduè in muneris ſui functionibus, omnibus occurrat periculis, omnium ſpiritualibus neceſſitatibus provideat, Cleri, Populi, ſublimiorum, mediorum, infimorum. Quàm difficilis verò ſine ſobrietate vigilantia! In eo enim qui ſobrius non eſt, inertia dominatur, cupiditates tumultuantur, caro adversùs ſpiritum rebellis luxuriatur. *Sobrium.* Quanta prudentia conſpicuum eſſe neceſſe eſt, qui Eccleſiam regere? Quanta modeſtia & omnium virtutum ornatu, qui alios ædificare? quanta pu-

S. Chryſoſt. Hom. 10. Epiſcopi ſanctitas.

S. Gregor. M. Paſtor. P. 1. cap. 10.

Paſtorum dotes.

Digitized by Google

ta pudicitia, qui caſtitatem prædicare, Chriſti corpus de Virgine natum offerre, animas fide deſponſatas uni viro virginem caſtam exhibere Chriſto? Quanto in pauperes amore, quanta beneficentia, qui pauperum pater, nutritius, & defenſor inauguratus eſt? Quanta doctrina, qui populum Legem Dei & ſcientiam ſalutis docere debet? *Prudentem, ornatum, pudicum, hoſpitalem, doctorem*. ,, De prædicationis miniſterio

S. Gregor. M. Epiſt. 39. lib. 2. Indict. 10. Luc. 19.

,, cogitet ſemper Rector animarum, intentiſſimo timore conſiderans, quòd receſſurus ad percipiendum regnum Dominus & talenta ſervis diſtribuens dicat, *Negotiamini, dum venio*. Quod profectò negotium tunc verè nos agimus, ſi vivendo & loquendo proximorum animas lucramur; ſi infirmos quoſque cœleſtis regni gaudia prædicando in ſuperno amore roboramus; ſi protervos ac tumidos gehennæ ſupplicia terribiliter inſonando flectimus; ſi nulli contra veritatem parcimus; ſi ſupernis amicitiis dediti, humanas inimicitias non timemus.

3. *Non vinolentum, non percuſſorem, ſed modeſtum; non litigioſum, non cupidum*. Vinolentia ſcurrarum eſt & comeſſatorum: venterque mero æſtuans citò

S. Hieron. Epiſt. 83. Ad Oceanum.

,, deſpumat in libidines. In vino luxuria, in luxuria voluptas, in voluptate impudicitia eſt. Qui luxuriatur, vivens mortuus eſt: ergo qui inebriatur, & mortuus, & ſepultus eſt. Noë ad unius horæ ebrietatem nudat femora ſua, quæ per ſexcentos annos ſobrietate contexerat. Loth per tumulentiam, neſciens libidini miſcet inceſtum, & quem Sodoma non vicerat, vina vicerunt. Tanta vinolentiæ & ebrietatis turpitudo eſt tum in Chriſtiano quo-

S. Chryſoſtom Hom. 10. Theophy act.

libet homine; tum maximè in Sacerdote, ut S. Chryſoſtomus perſuaſum habuerit, hæc Apoſtoli verba, *Non vinolentum*, in propria ſignificatione accipienda non eſſe, ſed vitia temulentiæ conjuncta, ferociam ſcilicet, animique elationem ad injurias & contumelias promptam, intelligi. Violentia vinolentiæ affinis non minùs indigna eſt Sacerdotibus Chriſti, qui manſuetudinis ejus, modeſtiæ, & patientiæ ſpirantes imagines eſſe debent. Percuſſorem Sacerdotem ille condemnat, qui dor-

S. Hieron.

,, ſum ſuum poſuit ad flagella & maledictus non remaledixit. Nec manu, nec lingua ſæviat in ſubditos, ſed illatas ſibi injurias facilè condonans, peccantes cum manſuetudine arguat & corripiat. *Non percuſſorem, ſed modeſtum*. Curandum eſt ut *Rectorem ſubditis & matrem pietas, & patrem exhibeat diſciplina*. Hinc docen-

S. Gregor. M. Paſtor. p. 3. cap. 6. Luc. 10

,, te Veritate per Samaritani ſtudium ſemivivus in ſtabulum ducitur, & vinum atque oleum vulneribus ejus adhibetur, ut per vinum mordeantur vulnera, per oleum foveantur. Neceſſe quippe eſt ut qui ſanandis vulneribus præeſt, in vino morſum doloris adhibeat, in oleo mollitiem pietatis: quatenus per vinum mundentur putrida, per oleum foveantur ſananda. Miſcenda eſt ergo lenitas cum ſeveritate, faciendum quoddam ex utraque temperamentum: ut neque multa aſperitate exulcerentur ſubditi, neque nimia benignitate ſolvantur. Quod Arca Tabernaculi ſignificat, in qua cum tabulis virga ſimul & manna eſt, quia *Cum Scripturæ ſacræ ſcientia in boni Rectoris pectore ſi eſt virga diſtrictionis, ſit & manna dulcedinis*.

Paſtores arbitros, Mediatores & conciliatores pacis inter diſſidentes & litigantes intercedere oportet, ſubditos ab avaritia & rerum temporalium amore deterrere, hortari ut cor & theſaurum in cœlis habeant. Id verò qua ratione preſtabunt, ſi contentiones, lites & pecunias ament? *Non litigioſum, non cupidum*. Quam pudendum eſt, quòd Paſtores aliique Eccleſiaſtici viri, ſæculares judices litibus inquieti avarique animi cupiditate ſuſceptis fatigent in Cleri dedecus, in populi ſcandalum, in pauperum detrimentum, quorum patrimonium, nempe Eccleſiaſtici reditus, in litibus annoſis & ſæpe renaſcentibus conſumitur! Paſtorale interim negligitur officium, Reſidentiæ lex, quæſito ſæpe litium prætextu, impunè violatur. Cur juris veſtri tam rigidi exactores eſtis? *Quare non magis injuriam*

1. Cor. 6. 17.

accipitis? Quare non magis fraudem patimini? Cur non potiùs Collegarum veſtrorum, aut aliorum proborum virorum arbitrio controverſias veſtras de rebus tem-

Digitized by Google

temporalibus, ſi quæ oriuntur, committitis? Concilii Carthaginenſis quarti Ca-
none 19. ſancitum eſt *Ut Epiſcopus pro rebus tranſitoriis non litiget provocatus*.
Carthaginenſe tertium Epiſcopos, Preſbyteros, *Diaconos*, cæteroſque Clericos,
qui vel civiles cauſas ad ſecularia tribunalia, relicto judicio Eccleſiaſtico detule-
rint, etiam ſi pro ipſis lata fuerit ſententia, perdere decernit quod evicerunt, ſi
gradum ſuum ſervare velint. *Cui enim ad eligendos judices undique patet auctori-
tas, ipſe ſe indignum fraterno conſortio judicat, qui de univerſa Eccleſia malè ſen-
tiendo, de judicio ſeculari poſcit auxilium: cùm privatorum Chriſtianorum cauſas
Apoſtolus ad Eccleſiam deferri, atque ibi determinari præcipiat*. Utinam tam ſan-
cta, & Apoſtolicæ inſtitutioni tam conſentanea diſciplina nunc in Clero vigeret!
Caveant Parochiarum ruralium Rectores, qui contentiones, jurgia, & lites cum
Pariochanis ſuis habent, ne illis meritò hæc S. Hieronymi Sententia accommo-
,, detur: Nihil impudentius arrogantia ruſticorum, qui garrulitatem auctorita-
,, tem putant, & parati ſemper ad lites, in ſubjectum ſibi gregem tumidis ſer- *S. Hieron. Epiſt. 83. Ad Oceanum.*
,, monibus tonant.

4. 5. *Sed ſuæ domui bene præpoſitum .... Si quis autem domui ſuæ præeſſe ne-
ſcit, quomodo Eccleſiæ Dei diligentiam habebit?* Ordinis & diſciplinæ amantem
Paſtorem, bonique regiminis peritum probat prudens & ſanctum familiæ regi- Prudens & ſanctum familiæ regimen à Paſtore deſideratur.
men, ſi quod populo præcepturus eſt, priùs à domeſticis exigat. Bernardum Ab
batem ſanctiſſimum, Pontificum & Epiſcoporum Magiſtrum, hunc locum Apo-
ſtoli exponentem audiant Eccleſiæ Paſtores. ,, Non oportet, *inquit*, ut vitia
,, domus tuæ ultimus ſcias: quod quamplurimis novimus contigiſſe. Qua- *S. Bernardus lib.4. de Conſideratione, cap. 6.*
,, propter alius alia diſpenſet, de diſciplina tu provide, illud nemini credas. Si
,, inſolentior coram te vel ſermo ſonuerit, vel habitus apparuerit, manus tua ſuper
,, ejuſmodi, tu ulciſcere injuriam tuam. Impunitas auſum parit, auſus exceſſum.
,, Domum Epiſcopi decet ſanctitudo, decet modeſtia, decet honeſtas. Horum di-
,, ſciplina cuſtos. Sacerdotis domeſtici aut cæteris honeſtiores, aut fabula omni-
,, bus ſunt. In vultu, in habitu, in inceſſu illorum qui circa te ſunt, nihil reſidere
,, impudicum, nihil indecens patiaris.... Nec auſteritatem tamen ſuadeo tibi,
,, ſed gravitatem. Illa infirmiores fugat, hæc reprimit leviores: illa ſi adſit,
,, odibilem: hæc ſi deſit, contemptibilem reddit: in omnibus tamen modus me-
,, lior. Quid hac mediocritate gratius, ut nec de ſeveritate ſis oneri, nec de fa-
,, miliaritate contemptui? *Diffidentiam & ſolicitam nimis ad rei familiaris mi-
,, nutias attentionem, ut indignam animarum Paſtore S. Bernardus meritò re-
,, prehendit*. Quid, *inquit*, Epiſcopo turpius, quàm incumbere ſupellectili &
,, ſubſtantiolæ ſuæ, ſcrutari omnia, ſciſcitari de ſingulis, morderi ſuſpicionibus,
,, moveri ad quæque perdita vel neglecta? Ad verecundiam dico quorumdam
,, ejuſmodi ſcrutantium quotidie omnem ſubſtantiam ſuam, numerantium ſin-
,, gula, de minutis & quadrantibus exigentium rationem. Non ita ille Ægyptius,
,, qui Joſeph omnibus traditis, ignorabat quid haberet in domo ſua. Erubeſcat
,, Chriſtianus Chriſtiano ſua non credens. Satis ſuperque Epiſcopi ad manum ha-
,, bent quibus animas credant: & cui ſuas committant facultates non inveniunt.
,, Optimi videlicet æſtimatores rerum, qui magnam de minimis, parvam aut
,, nullam de maximis curam gerunt! Patientiùs ferimus Chriſti jacturam, quàm
,, noſtram. Quotidianas expenſas quotidiano reciprocamus ſcrutinio, & continua
,, dominici gregis detrimenta neſcimus. De pretio eſcarum & numero panum
,, cum miniſtris quotidiana diſcuſſio eſt: rara admodum cum Preſbyteris celebra-
,, tur collatio de peccatis populorum.

6. *Non neophytum: ne in ſuperbiam elatus, in judicium incidat diaboli*. Qui vi-
tam omnino ſecularem in Clero duxit, qui diuturna exercitatione virtutis proba-
tus non eſt, qui in ſacra doctrina & Eccleſiaſtica diſciplina rudis, quomodo Chri-
ſti populum docere poterit ac regere? Nemo dux optimus, qui priùs miles non
fuerit; nemo peritus Magiſter, qui non priùs diſcipulus; nemo poteſt effunde-

 re,

re, qui priùs infuſus & plenus non ſit. Quanta priùs infundenda ſunt iis qui ad Eccleſiaſticas Præfecturas promoventur, ut effundere poſſint de plenitudine, non de penuria largientis; *Primò quidem compunctio, deinde devotio, tertiò pœnitentiæ labor, quartò pietatis opus, quintò orationis ſtudium, ſextò contemplationis otium, ſeptimò plenitudo dilectionis*. Enimverò *non eſt quò ſe immiſceat vanitas, ubi totum occupat charitas*.

S. Bernard. Serm. 18. in Cantica.

Diaconorum dotes.

8. 9. 10. *Diaconos ſimiliter pudicos, non bilingues, non multo vino deditos, non turpe lucrum ſectantes*. Myſteriorum Chriſti Miniſtros, Sanguinis Chriſti diſpenſatores, quorum in manibus altarium vice oblatum aliquando legitur à ſanctis Epiſcopis Sacrificium, Virginum & Viduarum Curatores, caſtitas angelica decet: *Pudicos*. Evangelii præcones, Prædicatores veritatis, a mendacio, detractione, ſuſurratione, adulatione abhorrere oportet: *Non bilingues*. Simplicitas & ſinceritas probi Chriſtiani character eſt, multò magis Miniſtri Eccleſiaſtici. *Denotatio peſſima ſuper bilinguem; ſuſurratori autem odium, & inimicitia, & contumelia*. Uſu vini & potûs omnis qui inebriare poteſt, veteris Teſtamenti Miniſtris quando Tabernaculum ingredi debebant; nec non omnibus qui erant Domino conſecrati, interdictum erat Lege veteri: quantò magis à ſacro Altaris Miniſterio arcendi ſunt homines bibaces & vino dediti? Quibus baptiſmi ſolemnis Miniſterium, exomologeſis & reconciliatio publicè Pœnitentium, directio & exhortatio Martyrum, primis Eccleſiæ ſeculis ab Epiſcopis commiſſa ſunt: Quibus Eccleſiæ negotia & arcana credita ſunt; qui *Epiſcoporum aures, oculi, & ora* vocantur, hos vino deditos vel aſſumi, vel in Miniſterio impunè tolerari pudendum eſſet: *Non multo vino deditos*. Oblationes fidelium, & patrimonia pauperum illorum fidei credita non fuiſſent ab Eccleſia, quorum mores ab omni avaritia & turpi lucro omnino non fuiſſent alieni: *Non turpe lucrum ſectantes*. „ Procuratores & diſpenſatores, domorum alienarum, atque villarum, quomodo poſſunt „ eſſe Clerici, qui proprias jubentur contemnere facultates? Amico quippiam „ rapere, furtum eſt: Eccleſiam fraudare ſacrilegium eſt: accepiſſe quod pauperibus „ erogandum ſit, & eſurientibus plurimis, vel cautum eſſe velle, vel timidum, „ aut, quod apertiſſimi ſceleris eſt, aliquid inde ſubtrahere, omnium „ prædonum crudelitatem ſuperat. Optimus diſpenſator eſt, qui ſibi nihil reſervat. „ Turpe lucrum ſectantur Eccleſiæ Miniſtri, qui pauperibus paululum tribuunt, „ ut ampliùs accipiant, & ſub pretextu eleemoſynæ quærunt divitias: quæ „ magis venatio appellanda eſt, quàm eleemoſynæ genus. Sic beſtiæ, ſic aves, „ ſic capiuntur & piſces. Modica in hamo eſca ponitur, ut matronarum in eo „ ſacculi protrahantur.... Miniſtrorum Eccleſiæ vita & converſatio fidei reſpondeat, ejuſque puritatem operibus bonis confirmet neceſſe eſt, ut ſint forma & exemplar populi Chriſtiani. *Habentes Myſterium fidei in conſcientia pura*. Probatos eſſe oportet, non quidem ſine defectu & peccato: quem enim inveniret Eccleſia dignum Miniſtrum? Sed, *ſine crimine*. Quemlibet valde juſtum diſcutias in hac vita, non eſt ſine peccato. *Si dixerimus quia peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt*. Sed planè multi juſti dicti ſunt ſine querela, quod intelligitur ſine crimine: nulla enim querela juſta eſt de his in rebus humanis, qui non habent crimen. *Crimen autem eſt peccatum grave, accuſatione & damnatione digniſſimum*. Criminis puros Miniſtros Altaris vult Apoſtolus ordinari, & ſui Ordinis ſacras obire functiones. *Et hi probentur primùm: & ſic miniſtrent nullum crimen habentes*. Eligantur *viri boni teſtimonii, pleni Spiritu ſancto & ſapientia*, qui ſanctificationi ſuæ diligenter intendentes, ſtudeant ut ipſa quæ juſtorum dicuntur peccata in iis quotidie minuantur. *Peccatum* autem *minuitur in vita proficientium, quod in vita conſumitur perfectorum*.

S. Ignatius Martyr. Epiſt. Ad Trallian. — *Eccli. 5. 17.* — *Levit. 10. 9.* — *Numer. 6. 3.* — *Concil. Illiber.* — *S. Cyprian.* — *Conſtitut. Apoſt. lib. 2. c. 44.* — *S. Hieron. Epiſt. 2. Ad Nepotian.* — *1. Joan. 1. 8.* — *S. Auguſt. Tract. 41. in Joan.* — *Act. 6. 3.*

Qui ad dignitates Eccleſiaſticas nominandi?

13. *Qui enim bene miniſtraverint, gradum bonum ſibi acquirent, & multam fiduciam in fide, quæ eſt in Chriſto Jeſu*. Ad Ordines & dignitates Eccleſiaſticas ſolis

ſis virtutum & meritorum gradibus aſcendere debent Clerici. Boni miniſterii in inferiori gradu, merces eſt Miniſterium ſublimius. Qui ergo jus habent ad Eccleſiaſticas Dignitates & beneficia curam animarum annexam habentia nominandi, aut alioquin conſilium vel operam ſuam præſtant, imprimis meminerint nihil ſe ad Dei gloriam & populorum ſalutem utilius poſſe facere, quàm ſi bonos Paſtores, & Eccleſiæ gubernandæ idoneos promovere ſtudeant: *Eoſque alienis peccatis communicantes graviter peccare, niſi quos digniores, & Eccleſiæ magis utiles judicaverint, non quidem precibus, vel humano affectu, aut ambientium ſuggeſtionibus, ſed eorum exigentibus meritis, præfici diligenter curaverint*. Verumtamen beneficiorum aut dignitatum Eccleſiaſticarum intuitu bene miniſtrare & laborare in Eccleſia, mercenarii eſſet: bene miniſtrare debent Eccleſiaſtici Viri ut Deo placeant, illumque promereantur. Id ſi fecerint, ſpiritualium donorum incrementa, & præſtantiſſimum gradum in futura vita accipient, etſi in hac vita minùs dignis poſtponantur. *Qui bene miniſtraverint, gradum bonum ſibi acquirent.* Qui autem gradibus meritorum ad Eccleſiæ Præfecturas & Curam Paſtoralem aſcenderint, ſibique conſcii non ſunt quòd malè miniſtraverint, ne propterea ſecuritatem habeant, ſed fiduciam divinæ miſericordiæ innixam, fiduciam (inquam) impetrandi à Deo auxilia gratiæ ad Miniſterium ſuum in finem uſque dignè obeundum neceſſaria, & coronam quam fidelibus Miniſtris pro ſalute animarum ad ejus gloriam laborantibus ſe redditurum promiſit juſtus Judex. *Et multam fiduciam in fide, quæ eſt in Chriſto Jeſu.*

Concil. Trident. Seſſ. 24. cap. 1. De Reform. & cap. 17.

Theodoret.

14. 15. *Hæc tibi ſcribo .... ut ſcias quomodo oporteat te in domo Dei converſari, quæ eſt Eccleſia Dei vivi, columna & firmamentum veritatis.* Eccleſia domus Dei eſt: qui extra hanc domum agnum comedit, profanus eſt. Qui in domo Dei non eſt, è numero filiorum Dei non eſt, nec jus habet ad æternam in cœlis hæreditatem. Eccleſia Catholica ſola eſt Eccleſia Dei vivi, qui eſt Unitas, Veritas, Charitas: quia ſola habet Cathedram unitatis, doctrinam veritatis, vitam charitatis. Idololatria deſtruit unitatem, hæreſis impugnat veritatem, ſchiſma extinguit charitatem. Huic columnæ qui non innititur, vento erroris dejicietur. Qui ſuper hoc fundamentum non ædificat, domum citò ruituram ſuper arenam elevat. Proteſtantium & Schiſmaticorum cœtus, domus Dei non eſt. *Domus Dei una eſt. Qui foras exeuntes partem facere voluerunt, parietem fecerunt, non domum: quia non eſt alius Deus, qui alteram domum inhabitet. Ideo parietem feciſſe dicuntur falſi Vates, in quo ſi janua fuerit collocata, quicumque intraverit, foris eſt. Nec lapidem habere angularem unus paries poteſt, qui lapis Chriſtus eſt.* Qui ab Eccleſia Catholica defecerunt, ſeipſos doctrina veritatis, & vita charitatis fraudaverunt. „ In Eccleſia poſuit Deus Apoſtolos, Prophetas, Doctores, & „ univerſam reliquam operationem Spiritus, cujus non ſunt participes omnes „ qui non concurrunt ad Eccleſiam: ſed ſemetipſos fraudant à vita per ſen„ tentiam malam, & operationem peſſimam. Ubi enim Eccleſia, ibi & Spiritus „ Dei, & ubi Spiritus Dei, illic Eccleſia, & omnis gratia: Spiritus autem ve„ ritas. Quapropter qui non participant eum, neque à mamillis Matris nutriun„ tur ad vitam, neque percipiunt de Corpore Chriſti procedentem nitidiſſimum „ fontem: ſed effodiunt ſibi lacus detritos de foſſis terrenis, & de cœno putri„ dam bibunt aquam, effugientes fidem Eccleſiæ..... Alienati verò à veritate, di„ gnè in omni volutantur errore, fluctuati ab eo, aliter atque aliter per tem„ pora de eiſdem ſentientes, & numquam ſcientiam ſtabilem habentes, ſophi„ ſtæ verborum magis volentes eſſe quàm diſcipuli veritatis. Non enim ſunt „ fundati ſuper unam petram, ſed ſuper arenam habentem in ſe lapides multos. „ *Denique*, Non habent Dei Charitatem, qui Eccleſiæ non diligunt uni„ tatem.

Sola Eccleſia Catholica domus eſt Dei vivi.

Optatus Milevit. lib. 3. contra Parmenian.

S. Irenæus lib. 3. cap. 40.

S. Auguſt. lib. 2. de Baptiſmo contra Donatiſt. cap. 16.

16. *Et manifeſtè magnum eſt pietatis* Sacramentum, *quod manifeſtatum eſt in carne, juſtificatum eſt in Spiritu, apparuit Angelis, prædicatum eſt gentibus, creditum eſt in mundo, aſſumptum eſt in gloria*. Magnum eſt revera Incarnati Verbi Myſterium, admirabile, hominibus & Angelis incomprehenſum. Myſterium amoris & pietatis, quia *Deus ſic dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret* pro ſervorum ſalute. Hoc myſterium manifeſtatum eſt in carne, quâ ſimilis nobis Dei Filius factus eſt, ut nos ad divinam ſimilitudinem reformaret. Myſterium ab æterno prædefinitum, in Lege multis figuris adumbratum, quia *Paraturam deſiderabat ut credi poſſet*, in plenitudine temporis completum & revelatum eſt. Verbum ab æterno latens in corde Patris, manifeſtatum eſt in carne: ſicut Verbum in mente noſtra latens manifeſtatur in voce, nec tamen mutatum eſt in carnem, ſicut nec cogitatio noſtra mutatur in vocem, ſed manens in mentis luce, & aſſumpta carnis voce pervenit ad audientem, & non deſerit cogitantem. Manifeſtatum, ut Verbum divinum homini per peccatum in corporalia lapſo ſe coaptaret & contemperaret, ejuſque amorem ſibi conciliaret. *Ego, hanc arbitror præcipuam inviſibili Deo fuiſſe cauſam, quod voluit in carne videri, & cum hominibus homo converſari, ut carnalium qui niſi carnaliter amare non poterant, cunctas primò ad ſuæ carnis ſalutarem amorem affectiones retraheret, atque ita gradatim ad amorem perduceret ſpiritualem*. Hoc Myſterium juſtificatum eſt in Spiritu, Chriſtus enim de Spiritu ſancto conceptus, plenitudine Spiritus, quem non ad menſuram accepit, ſanctificatus; teſtimonio Spiritus ſancti miracula per ipſum, cum ipſo & in ipſo edentis, Deus comprobatus ac declaratus eſt. *Et teſtimonium perhibuit Joannes dicens: Quia vidi Spiritum deſcendentem quaſi columbam de cœlo, & manſit ſuper eum. Et ego neſciebam eum: ſed qui me miſit baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris Spiritum deſcendentem & manentem ſuper eum, hic eſt qui baptizat in Spiritu ſancto. Et ego vidi & teſtimonium perhibui, quia hic eſt Filius Dei*. Et Chriſtus ipſe: *Si ego in Spiritu Dei ejicio dæmones, igitur pervenit in vos regnum Dei*. Filium Dei carne indutum viderunt Angeli, & adoraverunt. *Et cùm iterum introducit Primogenitum in orbem terræ, dicit: Et adorent eum omnes Angeli ejus*. Et cum Angelo Nativitatem ejus Paſtoribus nuntiante *facta eſt multitudo militiæ cœleſtis laudantium Deum & dicentium: Gloria in altiſſimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis*. Angeli, quorum naturam non aſſumpſit Filius Dei, deſiderant in illum proſpicere, magnum iſtud pietatis myſterium contemplantur & adorant: homines verò propter quorum ſalutem deſcendit de cœlis, & incarnatus eſt, tanti beneficii obliviſcuntur, illum inhonorant ingrati, carnem ſuam maculant, fructum Incarnationis ejus in ſe ipſis evacuant & fruſtrantur. Deus cujus natura bonitas, cujus voluntas potentia, cujus opus miſericordia, myſterium illud prædicari voluit gentibus, cùm Judæi ſcientia Legis inflati Chriſtum in propria venientem recipere noluiſſent. Gentes Evangelii prædicationem obedienter exceperunt, & in Chriſtum hominem Deum, Mundi Redemptorem, Dei & hominum unicum Mediatorem; Dominum, Magiſtrum, ac Legiſlatorem crediderunt. *Prædicatum eſt Gentibus, creditum eſt in mundo*, tot errorum præjudiciis præoccupato, inveteratæ & contrariæ conſuetudinis vinculis obligato. Vicerunt inviciſſima vi Veritatis Incarnatæ hujus Myſterii Prædicatores pauciſſimi multos, infirmi validos, inermes armatos, inerudit doctiſſimos, infacundi diſertos, Piſcatores Philoſophos & Oratores, abjecti tyrannos, & Imperatores. Vicerunt inauditi novitate dogmatis conſuetudinem inveteratam, & toto orbe receptiſſimam, & Sapientum legibus, & omnium hominum moribus roboratam. Vicerunt ultrò volentes & libentiſſimos; tametſi contumeliæ, exilia, proſcriptiones, ſupplicia crudeliſſima illos ſtatim exciperent. Vicerunt auſteriſſima vitæ diſciplina omni voluptatum genere à teneris unguiculis delibutos, addu-

Incarnati Verbi admirabile Myſterium.

Tertullian.

S. Auguſt.

S. Bernard. Serm. 20. in Cantica.

Joan. 1. 32. 33. 34.

Matt. 12. 24.

Hebr. 1.

Luc. 2.

Vide S. Chryſoſt. Hom. 7. in Epiſt. 1. ad Corinthios.

xerunt

xeruntque ut his repudiatis ad illam catervatim convolarent. Hæc eſt victoria quæ vicit Mundum, tanti Myſterii fides. Iſtud denique Myſterium perficitur & conſummatur in gloria ad quam Chriſtus Jeſus aſſumptus eſt, & qua omnia ejus membra donabuntur, ut ſint conſummata in unum. Unus enim Chriſtus, caput & corpus. *Aſſumptum eſt in gloria.* De Magno illo pietatis Sacramento gratias Deo agamus immortales per Filium ejus in Spiritu ſancto. Meminerimus cujus capitis, & cujus corporis ſumus membra: & adepti participationem generationis Chriſti, carnis renuntiemus operibus. Cum Angelis reſpiciamus in Chriſtum, cum Gentibus Evangelio obedientibus illi auſcultemus. Mundum infidelem, reprobum, & Dei inimicum ne ſequamur, ſed mundum electum & credentem, & ex fide viventem. Hoc pietatis Myſterium ad Deum ferventiùs colendum & ardentiùs diligendum ſit nobis incitamento. *Si amare pigebat, ſaltem redamare non pigeat*: ut conſummatum ejuſdem ineffabilis Myſterii fructum percipere mereamur in gloria cœleſti.

S. Auguſt.

CAPUT IV.

SENSUS LITERALIS

1. 2. 3. SPiritus autem manifeſte dicit, * *quia in noviſſimis temporibus diſcedent quidam à fide, attendentes ſpiritibus erroris, & doctrinis dæmoniorum.* Spiritus ſanctus expreſsè, apertè & ſine ænigmate denuntiat per me & alios ejus Numine inſpiratos, quòd poſterioribus temporibus, ſeu ultima mundi ætate, tempore tam brevi inſtante, ut jam nunc tibi, Timothee, ſit adversùs hæc pericula vigilandum, quidam à fide Chriſtiana ante ſuſcepta deficient, ſeductoribus & falſis doctoribus errores & doctrinas à dæmonibus inſpiratas ſpargentibus & prædicantibus adhærentes & credentes. *In hypocriſi loquentium mendacium, & cauteriatam habentium ſuam conſcientiam.* † Impoſtoribus (inquam) ſimulata ſpecie ſanctitatis falſam doctrinam tradentibus & commendantibus, conſcientiam impuriſſimæ vitæ maculis contaminatam, & notis criminum inuſtam habentibus. *Prohibentium nubere, abſtinere à cibis, quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus, & iis qui cognoverunt veritatem.* Qui nuptias prohibent velut illicitas, & alienos eſſe docent à ſalute eos qui conjugio ſunt obligati, & liberorum procreationi vacant: qui etiam præcipiunt abſtinentiam à certis generibus ciborum, quaſi per ſe malorum, & ex natura ſua immundorum, tametſi Deus eos creaverit ut ſumerentur cùm gratiarum actione à fidelibus cognoſcentibus veritatem. Hac Apoſtoli ſententia notantur * Encratitæ, quos ſecuti ſunt Marcionitæ & Manichæi. Unde contra leges Eccleſiæ de cœlibatu Sacerdotum, ſacrorum Miniſtrorum, & Monachorum, & de abſtinentia à carnibus Quadrageſimali tempore, aliiſque diebus, perperam à Proteſtantibus detorquentur, contra manifeſtam Apoſtoli mentem.

4. 5. *Quia omni creatura Dei bona eſt, & nihil rejiciendum quod cum gratiarum actione percipitur: Sanctificatur enim per verbum Dei & orationem.* Chriſtiani quippe hanc veritatem fide cognoverunt, bonum eſſe quicquid à Deo creatum eſt; * *Vidit* enim *Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona*: Ideoque nullum cibum velut natura ſua malum & immundum rejiciendum eſſe, ſed cum gratiarum actione ſumendum, & per verbum Dei ac orationem ſanctificari, ut ſit ſalutaris ſumentibus.

6. *Hæc proponens fratribus, bonus eris Miniſter Chriſti Jeſu, enutritus verbis fidei, & bonæ doctrinæ, quam aſſecutus es.* Hæc documenta fidelibus, fratribus noſtris tradens, bonum te Miniſtrum Chriſti Jeſu in Officio tibi injuncto exhibebis;

* *Noviſſima tempora*, ultima mundi ætas ab Apoſtolorum tempore uſque ad finem mundi. Confer cum *Act.* 20. *Verſ.* 29. & 30.

† Metaphora ſumpta à maleficis, qui ferro candenti notari ſolent, & ſtigmate inuri ad perpetuam infamiam.

* Encratitæ, cùm ſe ab Apoſtolo hoc loco denotatos viderent, Pauli Epiſtolas rejecerunt teſte Origene.

* *Geneſ.* 1.

Digitized by Google

bis ; tèque innutritum oſtendes veritatibus fidei & ſacræ doctrinæ , quam didiciſti , & hactenus ſectatus es.

7. 8. *Ineptas autem & aniles fabulas devita : exerce autem te ipſum ad pietatem.* Profanas & ineptas fabulas hæreticorum rejice , longè abſurdiores iis quibus puerulos lactant aniculæ : & exercere teipſum in actibus omnium virtutum , quibus colitur Deus . *Nam corporalis exercitatio ad modicum utilis eſt : pietas verò ad omnia utilis eſt , promiſſionem habens vitæ , quæ nunc eſt , & futuræ .* Nam corporis exercitatio , quæ fit in athleticis certaminibus vel ad ſanitatem confirmandam, & vires corroborandas, modicam & brevi duraturam utilitatem habet, parvi momenti eſt cum animæ ſalute comparata : pietas verò ad omnia tam ſpiritualia , quàm temporalia utilis eſt : quia regnum Dei primùm quærentibus per veræ pietatis exercitia , adjiciuntur ſubſidia temporalia , ipſo benignè providente : & promittente piis hominibus non modò multos annos præſentis vitæ (ut iis qui parentes honorant) ſed vitam immortalem & æternam. Simpliciter hunc locum exponit Theodoretus ad Apoſtoli mentem . *Qui bona , inquit , corporis habitudinis curam gerunt , exiguo tempore ea fruuntur . Pietatis autem certamina , & in hac vita inſignes ac ſuſpiciendos certatores efficiunt , & in altera coronas comparant immortales . Pietatis autem exercitationem vitam vocavit laudabilem . Vita enim recta inſtitutio habet cum certaminibus convenientiam .*

Græcè γυμνασία , quod propriè *athletarum exercitationem* ſignificat .

9. 10. *Fidelis ſermo , & omni acceptione dignus . In hoc enim laboramus, & maledicimur , quia ſperamus in Deum vivum , qui eſt Salvator omnium hominum , maximè fidelium .* Quod dixi de præmio pietati in futura vita à ſummo agonothete Deo retribuendo , certiſſimum eſt , & fide digniſſimum . Ad hoc enim obtinendum , quod piis promiſſum eſt , labores , incommoda , moleſtias , & contumelias forti & patienti animo ſuſtinemus , quia ſpem noſtram defixam habemus, uelut anchoram animæ tutam , in Deo vivente , & vitæ præſentis ac futuræ largitore . Cur enim labores iſtos ſuſciperemus , & probra ſuſtineremus , ſi non eſſet aliqua laborum remuneratio ? At certiſſimè credimus piorum labores & patientiam remunerari à Deo , qui præmia proponit certantibus, *& qui eſt Salvator omnium* , quos *bonitate Creatoris* ad ſalutem æternam condidit , non verò ut eos perderet . Et pro quibus ſanguinem ſuum Chriſtus Jeſus obtulit Deo Patri in pretium ſimul & lavacrum, ut redempti à miſerabili ſervitute , à peccatis omnibus mundarentur , & ſalvi fierent , *ſi vellent* : Maximè autem , & quod ad *redemptionis proprietatem* , pro fidelibus , de quibus princeps mundi miſſus eſt foras , & jam non vaſa diaboli , ſed membra ſunt Chriſti . In quibus Deus operatur ut ſalvi eſſe velint , & in fide per dilectionem operante , ac pietatis operibus in finem uſque perſeverent . Ceterùm *Quod multi pereunt , pereuntium eſt meritum ; quod multi ſalvantur , ſalvantis eſt donum . Ut enim reus damnetur , inculpabilis Dei juſtitia eſt : ut autem reus juſtificetur , ineffabilis Dei gratia eſt .*

Chriſtus Jeſus omnium hominũ Salvator , maximè verò fidelium.

Eccleſia Lugdunenſis .

S. Auguſt. Enchirid. cap. 95.

S. Proſper in Reſp. ad Objectiones Vincentianas , cap. 1. & 2.

11. 12. *Præcipe hæc, & doce .* Quæ dixi de vitandis hæreticis, qui doctrinas dæmoniorum docent , de ſana doctrina fideliter retinenda , de colenda pietate , de exſpectanda remuneratione , de agonothete Deo in omnibus reſpiciendo , denuntia , & cum auctoritate trade fidelibus ut divina dogmata & Apoſtolica præcepta. *Nemo adoleſcentiam tuam contemnat .* Ita te gere , ut nemo te propter juventutem parvifaciat . Quod ætati deeſt doctrinæ vi , innocentia vitæ , & morum ſanctitate compenſa , quibus tibi apud fideles conciliabis auctoritatem . *Sed exemplum eſto fidelium , in verbo , in converſatione , in charitate , in fide , in caſtitate .* Exemplar & forma vitæ eſto fidelibus in colloquiis , ſive in verbo doctrinæ , veritatem ſincerè docens ; in vita & vivendi conſuetudine cum proximo ; in charitate erga Deum & proximum & charitatis operibus ; in ſincera profeſſione & libera

In Codicibus Græcis additur , ἐν πνεύματι , *in Spiritu* , id eſt , in fervore Spiritus ſancti & zelo Dei, vel , in recto uſu chariſmatum Spiritus ſancti . Græca vox , ἁγνεία non ſolam vitæ puritatem , ſed caſtitatem integerrimam ſignificat .

bera confeſſione, ac prædicatione fidei: in caſtitate integerrima, perfectâque, & libidinis omnis victrice continentia.

13. *Dum venio, attende lectioni; exhortationi, & doctrinæ*. Donec veniam, diligenter incumbe lectioni ſacrarum litterarum, exhortationi aſſiduæ fidelium ad fugam vitiorum, & ſtudium, operaque virtutum, afflictorum conſolationi, & ignorantium ac rudium inſtitutioni; ſanæ doctrinæ expoſitioni, & confirmationi, contrariorum errorum confutationi.

14. *Noli negligere gratiam quæ eſt in te, quæ data eſt tibi per Prophetiam, cum impoſitione manuum Preſbyterii*. Ne gratiam negligas, quæ in te eſt, quæ tibi data eſt cum ordinatus fuiſti & conſecratus Epiſcopus per impoſitionem manuum Preſbyterorum id eſt *per impoſitionem mearum*, toto Preſbyterorum Senatu aſſiſtente; ſecundùm revelationem propheticam de te præcedentem. qua Deus te ordinari juſſit, & te tantæ molis officio parem eſſe teſtatus eſt. Vel, Ne otioſum apud te remaneat chariſma, id eſt, donum & munus docendi, & exhortandi, quod tibi ad Eccleſiæ utilitatem & animarum ſalutem collatum eſt à Spiritu ſancto, quando tibi impoſitæ ſunt manus, &c. Hæc verba, *cum impoſitionem manuum Preſbyteri*, non ſignificare impoſitionem manuum à ſimplicibus *Preſbyteris* factam. ſed *ab Epiſcopis*, S. Chryſoſtomus obſervat. *Neque enim profectò*, inquit, *Preſbyteri ipſum ordinaverant*.

Gratia per Ordinationem Epiſcopalem collata. *Confer cum 2. ad Timoth. 1. 6. S. Chryſoſt. Theodoret. Theophylact. Hom. 13.*

15. 16. *Hæc meditare; in his eſto: ut profectus tuus manifeſtus ſit omnibus*. In hæc totus incumbe cum jugi vehementique ſtudio, in his te aſſiduè exerce, ut tuus in pietate, doctrina, & procuratione ſalutis animarum profectus manifeſtus ſit omnibus ad publicam ædificationem. *Attendente tibi, & doctrinæ, inſta in illis*. Attende ut rectè vitam inſtruas tuam, utque alios rectè doceas: in his duabus Epiſcopalis officii partibus perſevera. *Hoc enim faciens, & te ipſum ſalvum facies, & eos qui te audiunt*. Id ſi feceris, & tuam ſalutem in tuto collocabis, & eos ad ſalutem æternam perduces, qui doctrinæ ac præceptis evangelicis à te traditis obedient.

CAPUT IV.

SENSUS MORALIS.

1. 2. *Spiritus autem manifeſtè dicit, Quia in noviſſimis temporibus diſcedent quidam à fide, attendentes ſpiritibus erroris, & doctrinis dæmoniorum, in hypocriſi loquentium mendacium, & cauteriatam habentium ſuam conſcientiam*. Non ſolùm ex prophetiis, ſed ex hæreſibus ipſis, quas Spiritus ſanctus futuras prædixit, Chriſtianæ Religionis veritas demonſtratur. *Non oportet ergo mirari ſuper hæreſes, ſive quia ſunt; futuræ enim prænuntiabantur: ſive quia fidem quorumdam ſubvertunt; ad hoc enim ſunt, ut fides habendo tentationem, haberet etiam probationem*. Deus optimus maximus tantum hæreſum malum non permitteret, niſi magnum bonum inde eligeret. Ejus enim omnipotentia & providentiſſima ſapientia, monſtra hæc in bonum electorum convertuntur. Veritas erroribus oppoſita magis ſplendeſcit, glorioſiùſque triumphet Eccleſiæ zelus, vigilantia Paſtorum excitatur, fideles probantur, humiles ad gratiarum actionem, ſuperbi ad humilitatem provocantur; ſacrorum fidei dogmatum amor in cordibus piorum renovatur; ad gemendum ob pereuntium ruinam qui ſtant per Dei gratiam, moventur; ad ſeductores fugiendos proborum Chriſtianorum attentio vigilat. Fidem antiquam, Apoſtolicam, Catholicam, à qua deficiunt hæretici, ſolam eſſe veram, à Chriſto Domino traditam, à Spiritu veritatis inſpiratam, conſenſione omnium Eccleſiarum roboratam, continua Epiſcoporum ſucceſſione tra-

Bona ex hæreſibus à Deo elicita.

Tertullian. lib. de Præſcript. Hæretic. cap. 1.

Digitized by Google

traductam, miraculis confirmatam, perſuaſum habent: hæreticorum doctrinam ex eorum arbitrio inductam, dæmonum ſuggeſtione inventam eſſe. *Diſcedent quidam à fide attendentes ſpiritibus erroris, & doctrinis dæmoniorum.* Hæreticos
Tertullian. *adulteros* eſſe *veritatis* intelligunt veri Chriſti diſcipuli, à diabolo afflatos & im-
De Præſcrip. miſſos, *cujus partes ſunt intervertendi veritatem, qui ipſas quoque res Sacramentorum divinorum, idolorum Myſteriis æmulatur.* Speciem pietatis prætendere, ut erroribus ſuis fidem concilient, & plurimos ſeducant. *In hypocriſi loquentium mendacium.* In veſtimentis ovium venire, intrinſecùs lupos rapaces eſſe. *Quænam iſtæ ſunt pelles ovium, niſi nominis Chriſtiani extrinſecùs ſuperficies? Lupi rapaces, niſi ſenſus & ſpiritus ſubdoli ad infeſtandum gregem Chriſti intrinſecùs delitteſcentes? Qui pſeudoprophetæ ſunt, niſi falſi prædicatores? Qui pſeudoapoſtoli, niſi adulteri evangeliſatores? Qui antichriſti interim & ſemper, niſi Chriſti rebelles? Nunc ſunt hæreſes non minùs doctrinarum perverſitate Eccleſiam laceſſentes, quàm tunc Antichriſtus perſecutionum atrocitate perſequetur: niſi quòd perſecutio & Martyres facit, hæreſis apoſtatas tantùm.* Error mentis utplurimùm oritur ex depravatione voluntatis. Occulta crimina hypocriſis pallio contecta, ſimulatarum virtutum fuco adornata, cæcitatem & obdurationem, ſtuporem, tandemque apoſtaſiam pariunt: *Cauteriatam habentium ſuam conſcientiam.* Quæ

Defectio à fide pæna eſt præcedentiam peccatorum.

Theodoret. „ verba ſtuporem eorum extremum docent. Locus enim cauterii morte affectus „ priorem ſenſum amittit. Homines in religionis myſteriis temerè curioſi, in-
Cyprian. „ juſtè ſibi placentes, & tranſpunctæ mentis alienatione dementes, Dei præce- „ pta contemnunt, medelam vulneris negligunt, agere pœnitentiam nolunt, „ ante admiſſum facinus improvidi, poſt facinus obſtinati. *Cauteriatam haben-* „ *tium Conſcientiam:* ex qua errores & doctrinæ dæmoniorum, velut ſanies & putredo ex cauterio manant. Sic defectio à fide pœna eſt præcedentium peccatorum, graviſſimum ex ſe peccatum, & peccatorum cauſa multorum. Fugiamus homines impios; qui ſacratiſſima fidei dogmata ad examen revocare præſumunt; aures iis ne accommodemus, quorum ſermo ut cancer ſerpit: de ingenii noſtri imbecillitate, de fidei noſtræ infirmitate diffidamus, & ad Dominum ſupplices
Tertullian. De Præſcr. „ clamemus ut adaugeat nobis fidem. In pugna pugilum & gladiatorum, ple- „ rumque non quia fortis eſt vincit quis, aut quia, non poteſt vinci, ſed quo- „ niam ille qui victus eſt, nullis viribus fuit. adeo idem ille victor bene valenti „ poſtea comparatus, etiam ſuperatus recedit. Non aliter hæreſes de quorum- „ dam infirmitatibus habent quod valent, nihil valentes, ſi in bene valentem „ fidem incurrant.

Bonum Matrimonium, laudabilior continentia.

3. *Probibentium nubere, abſtinere à cibis, quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus, & iis qui cognoverunt veritatem.* Omnis qui nuptias damnat, non amator, ſed inimicus eſt caſtitatis, dum & continentibus laudem tollit de melioris boni electione; & incontinentibus ſublato nuptiarum remedio frenum laxat ad libidines. Matrimonium bonum eſt, & honorabiles nuptiæ, ſed melius & excellentius bonum eſt virginitas & caſtitas Deo conſecrata, & continentia ex ſancto propoſito ſervata, Eccleſia matrimonium non prohibet niſi
S. Bernard. Tract. de Converſione ad Clericos, cap. 10. illis qui caſtitatem Deo voverunt. Væ illis, ſi voti religionem violent, quibus melius fuiſſet nubere quam uri, & ſalvari in humili gradu fidelis populi, quàm in Cleri ſublimitate, vel in Monaſticæ vitæ profeſſione & deteriùs vivere, & diſtrictiùs judicari. Væ illis qui libertatem in qua vocati ſunt dediſſe videntur in occaſionem carnis, renuntiantes remedio nuptiali & in omne deinceps flagitium effluentes. Væ & illis qui cœlibatum ſervare videntur in ſeculo, matrimonii
S. Auguſt. lib. de bono Viduitatis. vinculis alligari refugientes ut liberiùs vivant, & libertate ad effrenem licentiam „ & luxuriam abutantur qui: ſalubriùs nuberent, & effrenatæ libidinis malum non „ præcipitaretur in turpitudinem flagitiorum, cùm exciperetur honeſtate nuptia-
Matt. 19. 12. „ rum. Laudabilior ergo matrimonio continentia perpetua: ſed quia, ſicut ait „ Do-

Digitized by Google

„ Dominus, *Non omnes capiunt verbum hoc*, qui poteſt capere, capiat, & qui ſe „ non continet, nubat: qui non cœpit, deliberet; qui aggreſſus eſt, perſeveret: „ nulla adverſario detur occaſio, nulla Chriſto ſubtrahatur oblatio. Ad fræ„ nandam autem libidinem, & ſervandam continentiam, abſtinentia & jejunium plurimùm conducunt. Abſtinere igitur à certis generibus ciborum ethnica ſuperſtitione, Judaïca diſcretione, hæretica contumelia, aut illuſione fanatica, deploranda cæcitas eſt; ab iis temperare edomandi corporis cauſa, ne dum caro nimis nutritur, carnis vitia ſimul nutriantur; abſtinere pœnitentiæ, mortificationis, & obedientiæ ſtudio, pietas, ſapientia & religio eſt. Jejunia & ſeræ aridæque eſcæ *Sacrificia* ſunt *Deo grata*, quæ *caro de proprio ſuo incommodo inſtaurat*, ut loquitur Tertullianus.

Abſtinentia Chriſtiana & Religioſa.
S. Auguſt. lib. 30. contra Fauſtum, cap. 5. & 6.

4. 5. *Quia omnis creatura Dei bona eſt, & nihil rejiciendum quod cum gratiarum actione percipitur. Sanctificatur enim per verbum Dei & orationem.* Omnis creatura omnipotentiæ, bonitatis, & ſapientiæ Dei effuſio & ſignum eſt. Creaturarum uſus bonitate Creatoris hominibus conceſſus, ad eum ut ad principium & finem referendus eſt per gratiarum actionem. Donis Dei ſanctè utitur, quia ea grato animo percipit, qui Dei verbis Deum laudat, qui oratione fidei poſtulat ne in cibi potûſque ſumptione irrepant intemperantia & voluptas; qui Deo ſupplicat ne dæmonis malitia & infeſtatione animæ ſuæ aut corpori noxius ſit ciborum uſus. Si quæ immunditia cibis adhæſiſſet ex malitia diaboli, *Habes medicinam; ſigna, gratias age, glorifica Deum, ac deficit immunditia. Nam gratiarum actio cuncta purgat: qui verò ingratus eſt, ipſe eſt immundus & pollutus.*

S. Bernard, Serm. 66. in Cantica. N. 6. Tertull. lib. De Reſurrect. Carnis.
Theophylact.

6. *Hæc proponens fratribus, bonus eris Miniſter Chriſti Jeſu, enutritus verbis fidei, & bonæ doctrinæ, quam aſſecutus es.* Præmunire fidelium animos contra graſſantium hæreſum venena, boni Miniſtri Chriſti Jeſu officium eſt: illos edocere modum omnes actiones ſuas, etiam quæ ad curam corporis, & communes vitæ functiones pertinent, ſanctificandi, & meritorias faciendi; illos Dei verbo nutrire, ne deficiant in via, & ut in caritate & pietate creſcant. Quomodo verò id præſtare poterit, niſi verbis fidei & bonæ doctrinæ ipſe ſit enutritus, id eſt, niſi continuò & ſedulo ea verſet animo, ruminantium inſtar animalium? *Enutritus.* Verbis fidei & ſanæ doctrinæ mentem Paſtoris, Doctoris, Concionatoris illuminari, memoriam ejus impleri non ſufficit, niſi cor ejus illis nutriatur & vivat, illa velut in ſubſtantiam animi ſui convertendo, & ad praxim revocando, idque quotidie? *Perinde enim ut corporis alimentum ſemper ſumimus: ſic fidei rationibus & ſermonibus ſemper nos oportet innutriri.* Hoc ovium, hoc Paſtorum alimentum eſt, *Non enim ex ſolo pane vivit homo, ſed ex omni verbo quod procedit de ore Dei.*

Boni Paſtoris officium.
Theophylact. Matt. 4. 4.

7. 8. *Ineptas autem & aniles fabulas devita; exerce autem te ipſum ad pietatem.* Vera pietas apocryphis hiſtoriis, falſis aut incertis revelationibus & viſionibus, reliquiis, & miraculis ab Eccleſia non approbatis inniti, cum vanis obſervationibus ſtare non poteſt. Credulitate populorum abutuntur, qui devotiones arbitrarias & ab Eccleſia non probatas introducunt, aut tolerant, ut ſexui devoto, ſed ad ſuperſtitiones prono blandiantur. Religionem confirmant eique ſerviunt pro ſui miniſterii ratione Paſtores, Concionatores, & conſcientiarum Moderatores, cùm ſuperſtitionibus eradicandis & eliminandis incumbunt. Crepundia, puerileſque nugæ religioni non conveniunt. *Non ſit nobis religio in phantaſmatis noſtris. Melius eſt enim qualecumque verum, quàm omne quicquid pro arbitrio fingi poteſt.* Vera pietas ſincerus Dei cultus eſt. Deus autem fide, ſpe, & caritate colitur; in iſtarum, aliarumque virtutum, quæ Deo ſerviunt in hominibus; à quo dantur hominibus, continuo ſtudio & exercitio vera pietas conſiſtit. *Exerce te ipſum ad* „ *pietatem.* Pietas rectiſſima vitæ norma eſt, & converſationis optimæ diſcipli„ na. Porrò qui exercetur, etiamſi tempus luctationis deeſt, ipſe tamen anxie-

Arbitrariæ devotiones, & ab Eccleſia non probatæ, introducendæ non ſunt nec à Paſtori, tolerandæ.
S. Auguſt. lib. De vera Religione, cap. 4. Idem. Enchirid, cap. 1.
S. Chryſoſt. Hom. 12. in hanc Epiſt.

 „ tate

„ tate non vacat ; & quaſi in procinctu certaminis poſitus omnia gerit ; ab om-
„ nibus abſtinet, totuſque in certamine eſt, & pulvere ſemper ſudoreque reſpergitur. Nuſquam otioſa pietas eſt. *Deus non colitur niſi amando* . . . Amor magna operatur, ſi eſt; ſi autem non operatur, amor non eſt. Exteriora quæ vocantur pietatis exercitia, longæ orationes, Confraternitates, jejunia, celicia, flagellationes, humicubationes inutiles ſunt ad ſalutem, niſi à caritate animentur, & ad finem caritatis referantur. Pietas & caritas, quæ omnia religionis officia complectuntur, ad omnia utiles ſunt. Per illas quippe fit, ut rebus omnibus creatis bene utatur Chriſtianus homo. *Nam corporalis exercitatio ad modicum utilis eſt: pietas autem ad omnia utilis eſt, promiſſionem habens vitæ, quæ nunc eſt, & futuræ*. Non ſolùm in futura vita, ſed & in præſenti remuneratur bonorum ſaltem ſpiritualium incrementis, & novorum acceſſione donorum. Vetumtamen vera pietas nullam à Deo mercedem præter Deum quærit, licèt alia Deus adjiciat, cùm ipſi lubet. *Hæc eſt pietas, amare Deum gratis, nec ſibi extra illum ponere mercedem, quam exſpectet ex illo. Illo enim melius eſt nihil. Et quid carum petit à Deo, cui Deus ipſe vilis eſt? Terram dat, & gaudes, amator terræ, & factus terra. Si gaudes quando dat terram: quantò ampliùs gaudere debes, cùm ſe ipſum tibi dat, qui fecit cælum & terram?*

S. Auguſt.

Bonitas Dei generalis erga omnes homines. Specialia beneficia erga electos.

9. 10. *Fidelis ſermo, & omni acceptione dignus. In hoc enim laboramus & maledicimur, quia ſperamus in Deum vivum, qui eſt Salvator omnium hominum, maximè fidelium.* Pietas bonorum æternorum ſpe ſuſtentata, laborum, contumeliarum, omniſque generis perſecutionum patientiam propter Deum inſpirat. Infinitum lucrum eſt, momentaneos labores ſubire ut æternam felicitatem; opprobria & maledicta ab hominibus pati, ut gloriam æternam; mortem ſuſtinere, ut vitam
„ immortalem à Deo vivente conſequaris. Sæpius contingit ut milites qui pro
„ terreno Imperatore pericula ſubeunt, illo interim defuncto mercedem amit-
„ tant: noſter autem Rex ſemper vivit, ſemper ſuos milites remunerat, modò
„ ſtrenuè, fortiter, ac perſeveranter pro ejus gloria militent. Deus noſter Deus ſalves faciendi, Filium ſuum nobis dedit Salvatorem, Fidemque & perſeverantem mandatis ſuis obedientiam iis donat, quos per ipſum prædeſtinavit ad ſalu-
„ tem. Non ſolùm in noviſſimis diebus, ſed in cunctis retro ſeculis gratia Dei
„ omnibus hominibus adfuit, providentia quidem pari & bonitate generali, ſed
„ multimodo opere diverſaque menſura, quoniam occultè, ſive manifeſtè, *Ipſe*
„ *eſt Salvator omnium hominum, maximè fidelium*. Dicendo, *Qui eſt Salvator*
„ *omnium hominum*, confirmavit Apoſtolus bonitatem Dei ſuper univerſos ho-
„ mines eſſe generalem: adjiciendo autem, *maximè fidelium*, oſtendit eſſe par-
„ tem generis humani, quæ merito fidei divinitus inſpiratæ, ad ſummam atque
„ æternam ſalutem ſpecialibus beneficiis provehatur: quod utique nulla ini-
„ quitate agitur juſtiſſimi & miſericordiſſimi Dei, cujus judicium in his diſpen-
„ ſationibus non cum arrogantia diſcutiendum, ſed cum tremore laudandum eſt . . . Ne igitur deficiamus, cùm agonothetem habeamus Deum vivum, neque ab aliis auxilium imploremus in afflictionibus, ſed ſperemus in illum, fideliter ei ſerviamus, & ſpes noſtra non confundetur: vivit enim, & Servator noſter eſt.

Theophylact.

Auctor librorum de Vocatione omnium Genetium, lib. 2. cap. 30.

Quæ Paſtoribus & Sacerdotibus conciliant auctoritatem?

11. 12. *Præcipe hæc, & doce. Nemo adoleſcentiam tuam contemnat: ſed exemplum eſto fidelium in verbo, in converſatione, in charitate, in fide, in caſtitate.* Præcipere cum auctoritate, docere veritates ſalutis, Paſtorum gregis Chriſti functio eſt. Illis conciliant auctoritatem veritas & ſinceritas doctrinæ, gravitas, prudentia, & gratia in verbis; æquitas, manſuetudo, & modeſtia in conſuetudine vivendi, & modo agendi cum hominibus; & ordo diſciplinæ; latitudo charitatis, quæ omnes complectatur, omnibus benefaciat; firmitas fidei, vitæ puritas, & ita abhorrens ab omni voluptate animus, *ut nulla major voluptas* ipſi videatur, *quam faſtidium ipſius voluptatis*. Talis Paſtoris juventutem nemo contemnet: *Senectus enim*

Tertullian.
Sap. 4. 8.

enim venerabilis eſt, non diuturna, neque annorum numero computata: cani autem
ſunt ſenſus hominis, & ætas ſenectutis vita immaculata. Parum eſt Paſtorem & Sacer- *Primaſius in*
dotem infidelibus exemplo eſſe, apud quos qui crimina graviora non perpetrat, lau- *hunc locum.*
de dignus habetur: ſed talem ſe exhibere debet in omnibus, per quem etiam per-
fecti proficiant. *In verbo,* ut nihil aliud loquatur quàm Dei verbum. *In converſa-* *Exod. 28.35.*
tione: Ut ſicut in ora tunicæ ſummi Sacerdotis tintinnabula aurea malis punicis
intermixta Deus fieri juſſit, ut cùm ingrederetur & egrederetur Sanctuarium, au-
diretur ſonitus, & non moreretur; ita *Vitæ viam ipſa quoque opera Sacerdotis cla-* *S. Gregor. M.*
ment. Exemplo maximè caſtitatis & charitatis fidelibus præluceat Sacerdos. *l. 1. Epiſt. 24.*
„ *In caſtitate*. Vas enim fragile quod portamus, in quo & crebrò periclitamur, *Indict. 9.*
„ tenet caſtitas in ſanctificationem, & inſtar odoriferi balſami, quo condita cada-
„ vera incorrupta ſervantur, ſenſus ipſa & artus continet & conſtringit, ne diſſol-
„ vantur otiis, ne corrumpantur deſideriis, ne carnis voluptatibus computre-
„ ſcant: quemadmodum legitur de quibuſdam, *Computruerunt ut jumenta in* *S. Bernard.*
„ *ſtercore ſuo*. Hoc itaque tantæ pulcritudinis ornamentum dignè dixerim Sa- *Tract. De Mo-*
„ cerdotium honorare, quod dilectum Deo & hominibus faciat Sacerdotem, & *ribus & Offi-*
„ Angelis ſimilem faciat in hac licet diſſimilitudinis regione conſtitutum. Ve- *cio Epiſcop. c.*
„ rùm quantalibet venuſtate, ſui caſtitas emineat, ſine charitas tamen nec pre- *3. Joel. 1.*
„ tium habet, nec meritum. *In charitate, in caſtitate*. Caſtitas ſine charitate, Scripturæ
„ lampas eſt ſine oleo: ſubtrahe oleum, lampas non lucet. Tolle charitatem, Sacræ lectio
„ caſtitas non placet. Paſtoribus
13. *Dum venio, attende lectioni, exhortationi, & doctrinæ*. Audiamus omnes, mandatur.
& diſcamus divinarum lectionem Scripturarum minimè negligere, quam Timo- *S. Chryſoſt.*
theo tam ſancto Epiſcopo, & qui ab infantia in ſacris litteris fuerat inſtitutus, *Hom.* 13.
tantopere commendat Apoſtolus. Sanctum Evangelium, Apoſtolorum Epiſtolas,
omnemque divinam Scripturam, non obiter curſimque legere, ſed diligenter per-
ſcrutari debent Paſtores. *Noſtræ enim Hierarchiæ ſubſtantia ſunt eloquia divini-* *Concil. Octa-*
tus tradita, divinarum ſcilicet Scripturarum vera ſcientia. Paſtor & Sacerdos qui *vumOecume-*
divinarum Scripturarum & ſacrorum Canonum ſtudium negligit, metuat Dei ju- *nicum, Can. 2.*
dicium à Propheta prænuntiatum: *Quia tu ſcientiam repuliſti, repellam te ne*
Sacerdotio fungaris mihi. Verùm ſtudere ad oſtentationem ſcientiæ, turpis vani- *Oſee 4. 6.*
tas eſt: ſacris ſtudiis incumbere & ſcientiam ſanctorum lectione aſſidua & oratione
acquirere Sacerdotem oportet ut miniſterio ſuo rectè fungatur, eamque effundat
ad ſalutem animarum & ædificationem Eccleſiæ exhortando & docendo. *Attende*
lectioni, exhortationi, & doctrinæ. In Rationali quod ſummus Sacerdos gerebat in
pectore inſcriptum erat, *Doctrina & Veritas*, Hebraicè *Urim & Tumim*, *Lumen, &* *Exod. 28.20.*
Perfectio. Paſtores ac Sacerdotes novæ Legis, quorum typi erant veteris Legis
Sacerdotes, ſcientiam & veritatem in animo reconditam gerere debent, ad illu-
minationem & perfectionem populi Dei.

14. *Noli negligere gratiam, quæ eſt in te, quæ data eſt tibi per prophetiam, cum*
impoſitione manuum Presbyteri. Gratiam meretur amittere, qui negligit. Ab illo Gratiæ ne-
talentum aufertur, qui defoſſum in terra, aut repoſitum ſervat in ſudario. Gratiæ glectus Sacer-
Paſtorali & Sacerdotali fideliter reſpondendum; nulla functio tanti muneris negli- dotibus me-
genda eſt. Gratia negligitur à Paſtore, qui propter Dei gloriam, propter Eccle- tuendus.
ſiæ utilitatem, propter animarum ſalutem indefeſſo zelo non laborat. Si Miniſtro *Matth. 25. 28.*
à Deo electo, qualis erat Timotheus, timendum eſt ne gratiam negligat, quæ in *Luc. 19. 24.*
ipſo eſt; quantò magis illis timendum, qui ſuam ad Paſtorale munus promotio-
nem ambitioni ſuæ vel cupiditati, parentum petitionibus, hominum favori, non
divinæ vocationi debent?

15. 16. *Hæc meditare, in his eſto: ut profectus tuus manifeſtus ſit omnibus*. Pa- Paſtorum of-
ſtoralis Miniſterii ſui officia ob oculos ſemper habere debet bonus Paſtor: in his ficia.
aſſiduè ferventerque verſari; ita proficere in charitate, in pietate, in vigilantia,

Digitized by Google

in zelo paſtorali, in omnibus virtutibus, ut profectus ejus omnibus innoteſcat, omnes ædificet, omnes ad Chriſtum trahat. *In his eſto*. In ſpiritalibus enim exerceri, divinorum donorum affert incrementum. *Attende tibi & doctrinæ, inſta in illis. Hoc enim faciens, & te ipſum ſalvum facies, & eos qui te audiunt*. Bonus Paſtor ſibi primum attendere debet, deinde gregi; omnia boni Chriſtiani officia cum ſancti Paſtoris officiis conjungere, vigilare, laborare, in ſtudio, in meditatione, contemplatione, oratione, exhortatione, & Curæ Paſtoralis functionibus perſeverare; priùs intra ſe ſtabilire regnum Dei, ut illud in aliis propaget ac promoveat doctrinæ ſinceritate, charitatis fervore, prædicationis efficacia. Gallo ſimilis ſit Paſtor, de quo Dominus ad ſanctum Job ait, *Quis dedit gallo intelligentiam*? Gallus cùm jam edere cantus parat, priùs alas excutit, & ſemetipſum feriens vigilantiorem reddit. „ Ita neceſſe eſt ut Paſtores & Prædicatores Evangelici priùs ſtudio bonæ actionis evigilent, ne in ſemetipſis torpentes opere, alios excitent voce. Priùs ſe per ſublimia facta excutiant, & tunc ad bene vivendum alios ſollicitos reddant: priùs cogitationum alis ſemetipſos feriant, quicquid in ſe inutiliter torpet ſollicita inveſtigatione deprehendat, diſtricta animadverſione corrigant; & tunc demum aliorum vitam loquendo componant: priùs punire propria fletibus curent, & tunc quæ aliorum punienda ſunt, denuncient: & antequam verba exhortationis inſonent, omne quod locuturi ſunt operibus clament.

Job. 38. 36.

S. Gregor. M. Paſtoralis Curæ 3. P. cap. 6.

Attende tibi, &c. A te, o Paſtor, Doctor, Prædicator, tua conſideratio inchoet, ne fruſtra extendaris in alia te neglecto. *Quid tibi prodeſt, ſi univerſum mundum lucreris, te unum perdens*? Et ſi ſapiens ſis, deeſt tibi ad ſapientiam, ſi tibi non fueris. Quantùm verò? Ut quidem ſenſerim ego, totum. Noveris licèt omnia myſteria, noveris lata terræ, alta cœli, profunda maris: ſi te neſcieris, eris ſimilis ædificanti ſine fundamento, ruinam, non ſtructuram faciens. Quicquid exſtruxeris extra te, erit inſtar congeſti pulveris, ventis obnoxium. Non ergo ſapiens, qui ſibi non eſt. Sapiens ſibi ſapiens erit, & bibet de fonte putei ſui primus ipſe. A te proinde incipiat tua conſideratio; non ſolùm autem, ſed & in te finiatur. Quocumque evagetur, ad te revocaveris eam cum ſalutis fructu. Tu primus tibi, tu ultimus. Sume exemplum de ſummo omnium Patre, Verbum ſuum & emittente & retinente. Verbum tuum, conſideratio tua. Quæ ſi procedit, non recedat; ſic progrediatur, ut non egrediatur; ſic exeat, ut non deſerat. In acquiſitione ſalutis nemo tibi germanior unico matris tuæ. Contra ſalutem propriam cogites nihil. Minùs dixi, contra: præter, dicere debueram. Quicquid ſe conſiderationi offerat, quod non quoquo modo ad tuam ipſius ſalutem pertineat, reſpuendum.

S. Bernard. lib. 2. de Conſideratione, cap. 3.

Matth. 16.

CAPUT V.

SENSUS LITTERALIS.

1. 2. *Seniorem ne increpaveris, ſed obſecra ut patrem: juvenes, ut fratres: anus ut matres: juvenculas, ut ſorores, in omni caſtitate*. Ne duriùs increpes ſenes vulgarium culpatum reos; ſenectus enim venerationem proprio quodam jure exigit: ſed tu junior illos corripe obſecrando & monendo ut patres, potius, quàm objurgando; juniores admone, adhortare, corripe humaniter quaſi fratres. Mulieres natu grandiores, ut matres; juvenculas ut ſorores, cum maxima cautione & diligenti cuſtodia omnimodæ caſtitatis.

3. 4. *Viduas honora, quæ verè viduæ ſunt*. Viduas quæ verè viduæ ſunt, id eſt,

eſt, omni humano ſubſidio & ſolatio deſtitutæ, honora non ſolùm reverentiæ exhibitione, ſed alimoniæ ſubminiſtratione, cura ut publico Eccleſiæ ſumptu ſuſtententur. *Si qua autem vidua filios aut nepotes habet, diſcat primùm domum ſuam regere, & mutuam vicem reddere parentibus: hoc enim acceptum eſt coram Deo.* Si qua vidua filios aut filios filiorum habet, familiam ſuam piè regat, & inſtituat, atque eo modo beneficium educationis, quod à majoribus accepit, in minores refundat, Sic enim merebitur Eccleſiæ matriculæ inſcribi, ejuſque ſumptibus ſuſtentari. Vel, diſcant filii ac nepotes matrem ſuam vel aviam alere, pietatem in familiam ſuam exercere, & parentibus reddere quod ab ipſis acceperunt, illis ſubveniendo in neceſſitate, ut non gravetur Eccleſia, & ceteris viduis ac pauperibus ſuccurrere poſſit. Opus enim illud pietatis filiorum erga parentes Deo gratiſſimum eſt.

5. 6. 7. *Quæ autem* * *verè vidua eſt & deſolata, ſperet in Deum, & inſtet obſecrationibus & orationibus nocte ac die.* Sed quæ vere vidua eſt, hoc eſt, non ſolùm marito, ſed liberis ac nepotibus orbata, omnique ſubſidio humano deſtituta, ſpem ſuam in Deo collocet, & orationibus aſſiduè inſtet, nullis ſcilicet familiæ curis impedita quo minùs Deo tota vacet. *Nam quæ in deliciis eſt, vivens mortua eſt.* Nam quæ in deliciis & luxu vivit, ſecundùm ſpiritum mortua eſt, tametſi vivere videatur. *Et hoc præcipe, ut irreprehenſibiles ſint.* Hæc illis præcepta ſignifica, ne illarum vita ſit obnoxia reprehenſioni, nec ullam dent ſcandali occaſionem.

8. *Si quis autem ſuorum, & maximè domeſticorum, curam non habet, fidem negavit, & eſt infideli deterior.* Si quis eorum qui aliquo ſanguinis aut propinquitatis jure ad ipſum pertinent, & maximè filiorum, nepotum, famulorum, qui in eadem domo habitant, curam non gerit, nec ipſis providet, ac ſubminiſtrat neceſſaria, fidem, ſi minùs verbis, factis certe negat, & eſt infideli deterior: quia infideles etſi alienos fortè non curant, ſuos tamen non negligunt, ſed eis proſpiciunt & neceſſaria ſubminiſtrant naturali inſtinctu ac pietate ducti: hic verò naturæ Deique legem contemnit & conculcat.

9. 10. *Vidua eligatur non minùs ſexaginta annorum, quæ fuerit unius viri uxor.* † Quæ in numerum viduarum Eccleſiæ ſumptibus alendarum allegetur, non minor ſit annis ſexaginta, tum ut ſit extra periculum incontinentiæ, & nulla detur pravæ ſuſpicionis occaſio; tum quia hac ætate propriis manibus victum ſibi comparare vix poſſunt: quæ ſemel tantùm nupſerit, quod muliebris caſtitatis decus eſt. *In operibus bonis teſtimonium habens, ſi filios educavit, ſi hoſpitio recepit, ſi ſanctorum pedes lavit, ſi tribulationem patientibus ſubminiſtravit, ſi omne opus bonum ſubſecuta eſt.* Cui plurimorum teſtimonium ſeu fama publica ſuffragetur, quòd ſe in bonis operibus aſſiduè exercuerit, quòd filios honeſtè educaverit, & ad pietatem inſtituerit; quòd fidelibus pedes laverit, ſeu viliora miniſteria prompto animo exhibuerit; quòd afflictis opem tulerit eleemoſynis, miniſterio, ſolatio; quòd omnibus pietatis actionibus dedita fuerit, & omnes boni operis occaſiones proſecuta fuerit, ſollicita nequam benefaciendi opportunitatem perderet.

11. 12. *Adoleſcentiores autem viduas devita. Cùm enim luxuriatæ fuerint in Chriſto, nubere volunt:* * *Habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt.* Juvenes viduas in hunc ordinem ac numerum ne admittas, Cùm enim molli vitæ & carnalibus deliciis aſſuetæ, ad jugum Chriſti excutiendum, quem vidualis caſtitatis profeſſione ſponſum elegerunt, ferantur, ad ſecundas nuptias convolare volunt, & homini mortali copulari in Chriſti Domini injuriam. Eo ipſo graviſſimi criminis reæ, æternæque damnationi obnoxiæ, quòd fidem Chri-

Hoc præceptum ad viduam referunt Vulgata Verſio, S. Chryſoſtom. Hom. 13. S. Ambroſ. lib. *De Viduis*, cap. 2. S. Auguſtin. lib. 9. *Confeſſ.* cap. 9. Ad filios autem & nepotes referunt. Græcus Textus, μανθανέτωσαν πρῶτον, *diſcant primùm*, Verſiones Syriaca, Arabica, Æthiopica. S. Hieronym. Epiſt. *Ad Ageruchiam*, Theophylact. & Oecumen. in Commentar.

* Secundùm Græcum, ἤλπικε, *ſperat*, καὶ προσμένει, *& inſtat*.

† S. Hieronym. *Epiſt. ad Salvinam.*

Ex hoc Viduarum ordine eligebantur Diaconiſſæ ut conſtat ex Tertull. lib. Ad Uxorem, S. Baſilio Ep. Ad Amphiloch. Can. 24.

* Conſtitut. Apoſtolic. Auctore paſſim, Codice Theodoſ. Tit. De Epiſc. & Cleric. *Theodoret. Theophylact.*

* *S. Chryſoſt.*

Digitized by Google

Votum continentiæ vidualis, ex Apoſtolica traditione. *S. Auguſt. lib. De Bono Viduit. cap. 8.*

Chriſto datam feſellerunt & irritam fecerunt, vidualem continentiam voti debito ipſi oblatam violantes. *Primam fidem irritam fecerunt, etſi non nubendo, tantùm volendo: non quia ipſæ nuptiæ vel talium damnandæ judicantur, ſed damnatur propoſiti fraus, damnatur fracta voti fides, damnatur non ſuſceptio a bono inferiore, ſed ruina ex bono ſuperiore: poſtremò damnantur tales, non quia conjugalem fidem poſteriùs inierunt, ſed quia continentiæ primam fidem irritam fecerunt.*

* Nuptias Viduarum, quæ continentiam voverant, irritas non habuit Eccleſia primis Eccleſiæ ſeculis. Vide *S.* Auguſt ibid. cap. 20. Innocent. I. Epiſt. 2. c. 13. Concil. Carthag. 4. Can. 104. &c.

13. *Simul autem & otioſæ diſcunt circuire domos. Non ſolùm otioſæ, ſed & verboſæ, & curioſæ, loquentes quæ non oportet.* * Accedit quòd juniores illæ viduæ non habentes domi quid agant, nec virum quem metuant, otio indulgent, & aſſueſcunt vagari per domos alienas; non ſolùm otioſæ, ſed & garrulæ, rerum alienarum & ad ſe non pertinentium curioſæ indagatrices & percunctatrices, leviter ac temerè loquentes quæ non oportet, multis modis Deum & proximum in colloquiis offendentes.

14. 15. *Volo ergo juniores nubere, filios procreare, matres familias eſſe, nullam occaſionem dare adverſario maledicti gratia.* † Malim igitur juvenes viduas, quæ continentiam non voverunt, nubere, filios legitimè procreare & rectè educare, familiam ſuam regere, nullam occaſionem dare inimicis Religionis Chriſtianæ nobis maledicendi, ſive, nobis aliquod malum exprobrandi. *Jam enim quædam converſæ ſunt retro ſatanam.* Jam enim quædam ſatanam ſecutæ ſunt, in ſcortationem lapſæ.

16. *Si quis fidelis habet viduas, ſubminiſtret illis, & non gravetur Eccleſia, ut iis quæ verè viduæ ſunt, ſufficiat.* Si quis vir, vel ſi quæ mulier fidelis viduas habet propinquitate ſanguinis vel affinitatis ad ſe pertinentes, illis alimenta ſubminiſtret, ne earum alimoniis gravetur Eccleſia; ut iis viduis, quæ omni humano ſubſidio deſtitutæ ſunt, ſuſtentandis ſufficiat.

† Secundùm indulgentiã non ſecundùm imperium loquitur Apoſtolus.

17. 18. *Qui bene præſunt Preſbyteri, duplici honore digni habeantur: maximè qui laborant in verbo & doctrina.* * Sacerdotes qui Eccleſiam bene regunt, ampliore honorario ſeu liberaliore rerum neceſſariarum ſubminiſtratione digni habeantur, ut primogeniti duplici portione in Lege veteri. (*Deuteron.* 21. 17.) Maximè qui laborant in prædicatione Evangelii, & inſtitutione populi in religione & pietate Chriſtiana. Dicit enim Scriptura: *Non alligabis os bovi trituranti.* (Quo typo Eccleſiæ Præfecti, & Evangelii Prædicatores ſignificantur.) *Et, Dignus eſt operarius mercede ſua.* Sicut operario debetur merces ex qua vivit: ita Paſtori & Prædicatori debetur honorarium ſubſidium, unde ſuſtentetur.

* Preſbyteri, nomen Ordinis hoc in loco, non ætatis Epiſcopos etiam ſua ſignificatione comprehendit; ut *Act.* 20.

Deutero. 25. 4. 1. *Cor.* 9. 9. *Matth.* 10. 16. & *Luc.* 10. 17.

19. *Adverſus Preſbyterum accuſationem noli recipere, niſi ſub duobus aut tribus teſtibus.* Accuſationem adverſùs Preſbyterum ne facile recipias, nec acto res vel delatores admittas, niſi duo vel tres teſtes legitimi, & qui nulla ratione rejici poſſint, proferantur. Intereſt enim Eccleſiæ ne fama Sacerdotum facile in diſcrimen adducatur; plerumque ſubditi erga Rectores ſuos ſunt iniquiores; & multorum patent odiis qui aliorum crimina ex officio corripiunt. Adverſùs igitur iniquitatem & malitiam inimicorum, famam Sacerdotum in tuto ponit Apoſtolus, præcipiendo non ſolùm ut ſententia in Preſbyterum non feratur, niſi ſufficientibus legitimiſque teſtimoniis convictus ſit, (quod Lex divina, ipſumque naturæ jus erga omnes ſervari jubent) ſed ut ne inquiſitio quidem inchoetur, niſi teſtium qualitate & numero priùs examinatis.

20. *Peccantes coram omnibus argue, ut & cæteri timorem habeant.* Graviorum tamen peccatorum reos, manifeſte & cum ſcandalo peccantes, vel publico judicio convictos, non Laicos tantùm, ſed & Preſbyteros, palam & in publico Eccleſiæ conventu argue & ſeverè increpa, ut cæteri timore ſaltem ſimilis objurgatio-

Digitized by Google

tionis confuſionis à peccatis abſterreantur, & contineantur in officio.

21. *Teſtor coram Deo & Chriſto Jeſu, & electis Angelis, ut hæc cuſtodias ſine præjudicio, nihil faciens in alteram partem declinando.* Te obteſtor in conſpectu Dei, qui acta omnia & cogitata intuetur, & Chriſti Jeſu omnium Judicis, & ſanctorum Angelorum, qui omnium actionum noſtrarum ſpectatores ſunt & teſtes, ut has regulas in judiciis Eccleſiaſticis obſerves, ſine præcipitatione judicii, & præoccupatæ mentis affectu: ne ex præconcepta opinione, aut propenſione in alteram partem judices.

22. *Manus citò nemini impoſueris,* * *neque communicaveris peccatis alienis. Teipſum caſtum cuſtodi.* Neminem ſine diligenti examine & maturo judicio ordines ad Miniſterium Eccleſiæ, Epiſcopum, Preſbyterum, Diaconum, ne ſis particeps alienorum peccatorum, ſive quæ ante Ordinationem commiſerunt, propter quæ ab ea repelli meritò debuerant; vel ſubſequentium, quæ in ſacro Miniſterio committent, Nec te conniventia, vel negligentia in emendandis aliorum peccatis manifeſtis & ſcandalum parientibus reum coram Deo conſtitue. Sollicitè contine te ipſum, & cuſtodiæ caſtitatis vigilanter attende, ne te criminationi reddas obnoxium. Vel, Serva te ipſum purum à peccatis alienis. *Qui enim ſeipſum caſtum ſervat, non communicat peccatis alienis. Si enim communicat, conſentit: ſi conſentit, corrumpitur: ſi corrumpitur, caſtum ſe non ſervat.*

23. *Noli adhuc aquam bibere, ſed modico vino utere, propter* † *ſtomachum tuum & frequentes tuas infirmitates.* Ne deinceps meram aquam in potum ſumas, ſed eam modico vino tempera propter ſtomachi debilitatem, & frequentes infirmitates tuas, quibus curandis modicus vini uſus neceſſarius eſt. Conſulendum eſt enim valetudini tuæ, ut Deo & ejus Eccleſiæ ſervire valeas.

24. 25. *Quorundam hominum peccata maneſeſta ſunt, præcedentia ad judicium; quoſdam autem & ſubſequuntur.* Redit ad id quod de Ordinationibus dixerat, manus nemini citò imponendas. Quidam ſunt, inquit, quorum peccata publica ſunt, ** & manifeſta ante judicium examinis & diſcuſſionis, ſive ante inquiſitionem quæ de moribus illorum fieri poſſet, De his non loquor; optimè enim noſti eos ab Ordinationibus eſſe repellendos. Alii ſunt quorum pravi mores & peccata in notitiam non veniunt niſi per inquiſitionem & examen. Quapropter nemo ordinandus eſt niſi prævio vitæ ac morum examine, & niſi diu probatus: vitia enim ejus, ſi quæ ſunt occulta, tractu temporis erumpent, & manifeſta fient, ſicque eum ab Ordinibus Eccleſiaſticis repelles: ſi autem lateant poſt accuratum examen, animam tuam liberabis. *Similiter & facta bona manifeſta ſunt: & quæ aliter ſe habent, abſcondi non poſſunt.* Similiter & quorumdam bona opera conſpicua ſunt & manifeſta ante inquiſitionem & examen, & hi ſine cunctatione admitti poſſunt: & ſi manifeſta non ſunt, quia latere amant viri ſancti, ſaltem poſt examinis & diſcuſſionis judicium nota erunt, & autores ſuos dignos oſtendent quibus manus imponantur.

Græcè, κατὰ πρόσκλισιν, *juxta propenſionem in alteram partem* vel, κατὰ πρόσκλησιν, *juxta advocationem*, id eſt ſi te advocet ſive invitet importunis commendationibus, & precibus altera pars, ut illi faveas, ne te ſinas inflecti, ſed æquam lancem tene.

* χειροτονία, *manuum impoſitio*, apud Græcos Patres, Ordinationem ſacram proprio ſignificat, ex S. Hieronymo in cap. 58 *Iſaiæ*. S. *Auguſt. lib.* 2. *contra Epiſt. Parmeniani, cap.* 21.

† Stomacho laborantibus, vinum tenue Celſus commendat. Apoſtolus Timotheo ſuo modicum vini potum ſuadet, non corporis medicum agens, ſed animi, ut & corpus in Dei obſequio, & Eccleſiæ miniſterio, ſervire poſſit.

**. De judicio Dei hunc locum exponunt *S. Baſil.* lib. *De vera Virginit.* & *S. Auguſtin.* lib. 2. *de Serm. Dom. in Monte* ut ſenſus ſit, quædam eſſe peccata hominibus manifeſta, quorum proinde rei in hac vita judicari poſſunt: quædam hominibus prorſus occulta, quæ futuro Dei Judicio reſervantur. Vel quòd multa hominum improborum peccata mortem eorum, & Judicium Dei, quod mortem immediatè ſequitur, præcedant: Quorumdam autem peccata retro trahantur etiam poſt mortem, videlicet ea quæ per malam eorum doctrinam, inſtitutionem, & prava exempla ab aliis poſtea committuntur. Hunc ſenſum ex S. Baſilio referunt ſecundo loco Theophylact. & Oecumen.

Digitized by Google

CAPUT V.

SENSUS MORALIS.

Admonitiones pro perſonarum & ætatum diſcrimine temperandæ ſunt. *S. Gregor. M. lib.7. Epiſt.1. Indict. 2. Idem in Paſtorali. Iſai. 42. 22. & cap. 65. n. 20.*

1. 2. S*Eniorem ne increpaveris, ſed obſecra ut patrem; juvenes, ut fratres; anus ut matres, juvenculas ut ſorores, in omni caſtitate.* Grave ac moleſtum eſt argui, ſenem præſertim à juvene, quamobrem ſenes admonendi ſunt cum ſignificatione quadam reverentiæ, cum modeſtia & lenitate, obſecrando magis quàm durè objurgando, niſi forte ſenex pravo exemplo juniores ad interitum traheret, aut perverteret, aut in malo obduratus eſſet, Unde ſcriptum eſt: *Laqueus juvenum omnes.* Et, *Peccator centum annorum maledictus eſt.* Aliter admonendi ſunt juvenes, aliter ſenes: quia illos plerumque ſeveritas admonitionis ad profectum dirigit: iſtos verò ad meliora opera deprecatio blanda componit. Juventus petulans ſæpe & laſciviens domanda & frangenda eſt ſeveriore objurgatione & correptione. Verumtamen fraterna caritate & manſuetudine temperanda ſeveritas eſt, quoad fieri poteſt, ob omnique ſævitia & amarulentia abſtinendum: Majori lenitate erga feminas agendum propter infirmitatem ſexus; ſed majori cautione & vigilantia, ne quis ex blanditiis amori pateat aditus, aut pravæ ſuſpicionis detur occaſio. *Juvenculas ut ſorores, in omni caſtitate.* Cor, oculos, aures, os, ſermones, habitum, geſtum, inceſſum, diligentiſſima caſtitas ſepiat, cuſtodiat, ſanctificet; cautio circa loca & tempora neceſſariorum etiam colloquiorum adhibeatur, omnis ſpecies mali devitetur *In omni caſtitate.*

Viduarum ſtatus honorabilis. *Iſai. 17. 18. Tertullian. lib.1. Ad Uxorem, cap. ultimo.*

Ambroſ. lib. de Viduis, cap. 2.

3. 4. *Viduas honora, quæ vere viduæ ſunt.* Viduarum ſtatus honorabilis, ſi continentia, ceteriſque virtutibus illi convenientibus ornetur & commendatur. „ De viduitatis honoribus apud Deum uno dicto ejus per Prophetam expeditum „ eſt (ait Tertullianus.) *judicate pupillo, defendite viduam. Et venite & arguite me*, ſive (ut legit Africanus ille Doctor) & *venite diſputemus, dicit Dominus.* Duo iſta nomina, pupillus & vidua, in quantum deſtituta auxilio humano, in tantum divinæ miſericordiæ expoſita ſuſcipit tueri Pater omnium. *Vide quàm ex æquo habetur, qui viduæ benefecerint, quanti eſt vidua ipſa, cujus aſſertor cum Domino diſputabit. Non tantum virginibus datum opinor. Licet in illis integritas ſolida, & tota ſanctitas de proximo viſura ſit faciem Dei, tamen vidua habet aliquid operoſius: quia facile eſt non appetere quod neſcias, & averſari quod deſideraveris numquam. Glorioſior continentia quæ jus ſuum ſentit: quæ quid viderit, novit. Poterit virgo felicior haberi, at vidua laborioſior: illa quòd bonum ſemper habuit, iſta quòd bonum ſibi invenit. In illa gratia, in iſta virtus coronatur.* Quæcumque ſunt orbatæ viro, verè viduæ non ſunt, ſed quæ domum ſuam benè regunt, quæ filios in Chriſtiana pietate inſtituunt, quæ quod a parentibus acceperunt, bonam ſcilicet educationem, refundunt in liberos & „ nepotes. Utrumque pietatis affectum viduæ ineſſe debere ſignificat Apoſtolus, „ ut filios diligat, parentibus deferat. Ita dum obſequium parentibus rependit, „ magiſterium exercet in filios, ſuòque ſeipſa remuneratur officio, cùm id „ quod aliis defert, ſibi proficit. Hæc pietatis officia viduarum ſtatum honorabilem faciunt. *Si qua autem vidua filios aut nepotes habet, diſcat primùm domum ſuam regere, & mutuam vices reddere parentibus. Hoc enim acceptum eſt coram Deo.* Si cogitat vidua quæ Dei ſunt, non quæ ſæculi, debet id agere quod Deo placere didicerit. Magnum ad virtutem incitamentum, ſummumque ſolatium, certos eſſe Deo placere officia noſtra & opera. Hoc eſt Deum gratis colere ac dili-

lige-

Digitized by Google

ligere, bonum operari, non quia nobis utile, ſed quia ipſi gratum & acceptum eſt, Hoc eſt, *Patri non ſolùm obſequi, ſed & adulari*, ut loquitur Tertullianus.

℣. 6. 7. *Quæ autem verè vidua eſt & deſolata ſperet in Deum, & inſtet obſecrationibus & orationibus nocte ac die*. Felix deſolatio, quæ in unum Deum ſperare, & uni ejus providentiæ confidere compellit! Pia illa fiducia viduæ Chriſtianæ, humanis ſubſidiis deſtitutæ, major fundus eſt, quàm agri, domus, prædia, villæ, ac reditus ampliſſimi. Quid enim illi deeſt, quæ Deum vice omnium habet? Spera in Domino, paupercula vidua, & ipſe te enutriet: poſtula ab eo, & dabit tibi petitiones cordis tui: confide illi, & paſcèris in divitiis ejus. Orationibus aſſiduè inſta & Deum invenies, ut Anna, quæ non diſcedebat è templo, jejuniis & orationibus die ac noctè ſerviens. Eccleſiam imitare aſſiduè gementem & orantem. *Tota Eccleſia una vidua eſt*, ſive in viris, ſive in
,, feminis, ſive in conjugatis,ſive in maritatis feminis, ſive in adoleſcentibus,
,, ſive in ſenibus, ſive in virginibus; omnis Eccleſia una vidua eſt, deſerta in hoc
,, ſæculo, ſi ſentit illud, ſi novit viduitatem ſuam: tunc enim auxilium præ-
,, ſto eſt illi. Nonne agnoſcitiis iſtam viduam in Evangelio, cùm diceret Dominus, *Oportere ſemper orare, & non deficere. Erat quidam Judex in civitate*, dixit, *qui nec Deum timebat, nec hominem reverebatur, & interpellabat eum quædam vidua quotidie, dicebat, Vindica me de adverſario meo. Et interpellando quotidie vidua fregit illum. Ait enim ipſe Judex apud ſe: Etſi Deum non timeo, nec hominem erubeſco, vel propter tædium quod mihi facit iſta vidua, vindicabo eam.*
,, Si audivit Judex malus viduam, ne tædium pateretur; Deus non audit Ec-
,, cleſiam, quam hortatur ut deprecetur? Quæ verè vidua eſt, ſeculi commerciis, vanitati, ac deliciis renuntiat, ſpectaculis, choræis, ludis, conviviis: ſi enim libertate ſua abuſa in delicias ſolvatur, & ſeculi carniſque voluptatibus indulgeat, mortua eſt, ſecum ipſa ſuum funus portat. *Nam quæ in deliciis eſt, vivens mortua eſt*. Mortua eſt Deo, quæ vivit mundo. Vivit carne, mortua eſt
,, ſpiritu. *Anima* enim *quæ peccaverit, ipſa morietur*. Si igitur ubi & ætas &
,, ſexus infirmus eſt, deliciæ ita prohibentur, ut quæ mortis auctores ſunt, &
,, mortis æternæ, quid de viris dicendum qui ſe deliciis ſolvunt? Qui ſecundùm
,, Deum vivunt, quæ ſunt futuræ vitæ, quæ ſola verè vita eſt, gerunt.... Vi-
,, ventes non eo tantùm à mortuis differunt, quòd Solem vident, & aerem ſpi-
,, rant, ſed quòd boni aliquid faciunt. Id quippe niſi adſit viventibus, nihilo
,, defunctis meliores erunt..... Mortuus eſt quiſque cùm in deliciis vivit. Quo-
,, nam modo? Ventri ſolummodo vivit, ſenſibus ceteris mortuus eſt. Neque
,, enim aſpicit quæ aſpicienda ſunt, neque audit quæ neceſſariò audire convenit,
,, neque ea loquitur quæ docet loqui, nihilque in ſe vivere præter ſolam ventris
,, ingluviem indicat! Ceterùm quemadmodum mortuus in lectulo jacens, com-
,, ploſis palpebris, clauſiſque luminibus nullum omnino ſenſum habet, ita, &
,, hic, imò longè deteriùs quàm ille eſt affectus. Ille enim bona æquè ac mala
,, non ſentit: hic autem malorum tantum non amittit ſenſum, ſed nihil boni
,, penitus ſentit. Nihil illum ex his quæ in futura vita ſervantur, movet, ſed
,, ad omnia perſtat immobilis. Meritò ait Apoſtolus, *quæ in deliciis eſt, vivens*
,, *mortua eſt*. Nihil enim vel loqui vel audire convenienter poteſt immerſa de-
,, liciis anima; efficiatur namque mollis, ignava, imbecilla, illiberalis, ti-
,, mida; interdum verò audaciæ, aſſentationis, imperitiæ plena; indigna-
,, tionis, iracundiæ, malorumque omnium receptaculum, bonis, virtutibuſ-
,, que omnibus deſtituta. *Et hoc præcipe, ut irreprehenſibiles ſint*. Vides uti
,, hoc legis jure conſtituat, non proprio permittat arbitrio ut rem mediam &
,, indifferentem? Præcipe, inquit, ut deliciis non indulgeant: quaſi pro con-
,, feſſo malum,pernicioſumque habeantur: quaſi nefas ſit eum, qui deliciis ſtu-

Viduarum officia.

Luc. 2.

S. *Auguſt. Enarrat.* in *Pſalm.* 131. *n.* 23.

Luc. 18. 1.

S. Chryſoſt. Hom. 13. *in hanc Epiſt.*

F 2 deat,

„ deat, Myſteriorum eſſe participem. Vides ut peccati ea res ſit? Nam quod „ arbitrarium eſt, etiamſi omittatur, non prohibet irreprehenſibilem eſſe. Et „ nos itaque Paulo obtemperantes, præcipimus deliciis viduas abſtinere, multò magis Sacerdotes. Nam ſi miles lavacris ac ſpectaculis vacans, intentúſque negotiis, veluti deſertor militiæ jure damnatur: multò magis viduæ, „ multò magis adhuc Sacerdotes qui deliciis ſtudent. Non ergo quæramus hic „ requiem, ut in futuro ſeculo illam invenire poſſimus. Fugiamus hujus vitæ „ delicias, ut veras æternæ vitæ delicias mereamur.„

Cura domeſticorum in ſpiritualibus & temporalibus.

8. *Si quis autem ſuorum, & maximè domeſticorum curam non habet, fidem negavit, & eſt infideli deterior.* Parentes, domini, Paſtores, in ſuorum & maxime domeſticorum oblivione & negligentia, tum ſpiritualium, cùm temporalium neceſſitatum & miſeriarum reſpectu, dormientes, ſi verbis Apoſtolicis tam terribilibus quàm veracibus non ſunt experrecti, verè non dormiunt, ſed mortui ſunt. Curæ nomine providentiam corporis animæque ſignificat Apoſtolus. *Carnem tuam ne deſpexeris*, ait Propheta; ſive, *Propinquos ſeminis tui ne deſpexeris*, ut vertunt LXX. Interpretes. Qui parentes, filios, conſanguineos, affines, domeſticos deſpicit, qui eorum neceſſitatibus pro viribus non ſubvenit, qui ſalutem illorum negligit, fidem negavit. Deum etſi verbis confitetur, factis negat: ſpecie tenus Chriſtianus, intus apoſtata & ethnicus eſt, animi duritie erga propria membra, & membra Chriſti Jeſu: *Fidem negavit, & eſt infideli deterior.* Chriſtianam religionem infidelium maledictis exponit, illis occaſionem præbens dicendi Chriſtianos ſine affectione eſſe, qui ſuos deſpiciant. Legem ipſam naturæ violat, qui ſuos negligit; quantò magis qui illis injuriam facit, qui viduam & pupillum opprimit, qui ſtipendia domeſticorum, qui mercedem operariorum retinet? *Fidem negavit, & eſt infideli deterior.* Ad hæc attendant, qui propinquorum ſuorum neceſſitatibus, ſive corporalibus, ſive ſpiritualibus, non ſubveniunt. Conſiderent quàm immaniter Dei conſiliis & voluntati adverſentur. *Deus nempe idcirco vincula propinquitatis inſtituit, ut multiplex ſubeſſet occaſio nos mutuò diligendi, beneficiiſque confovendi. Quando igitur quod infidelis facit, ut facere negligis, nonne fidem abnegaſti? Non ſola confeſſione, ſed multo magis operibus fidis oſtenditur.*

Iſai. 58.

S. *Chryſoſtom. Hom. 14.*

Secundæ nuptiæ viduis permittuntur continentia ſuadetur.

Tertullian. lib. 1. Ad Uxorem, cap. 4.

9. 10. *Vidua eligatur .... unius viri uxor.* Licet quidem viduæ ſecundò nubere, ſecundas nuptias ſoli damnant hæretici: ſed incontinentia ſua indignam ſe præbet, cui Eccleſiæ miniſterium vel temporalem deferatur, indignam ſe præſtat Eccleſiæ fiducia, vel ſubſidio, quæ ſecundis nuptiis ſe implicat. Secundas nuptias cum Apoſtolo viduis indulgemus, continentiam ſuademus .... „ Disjunctis à matrimonio duæ ſpecies imbecillitatis neceſſarias nuptias faciunt. „ Prima quidem potentiſſima, quæ venit de concupiſcentia carnis: ſequens de „ concupiſcentia ſeculi. Sed utraque repudianda eſt à ſervis Dei, qui & luxuriæ „ & ambitioni renunciant. Carnis concupiſcentia ætatis officia defendit, decoris meſſem requirit, gaudet de contumelia ſua: dicit virum neceſſarium „ ſexui, ut auctoritatis & ſolatii cauſam, vel ut à malis rumoribus tuta ſit. Et „ tu, Vidua Chriſtiana, adverſùs conſilia hæc ejus adhibe ſanctarum viduarum „ exempla, quæ nullam formæ vel ætatis occaſionem, præmiſſis maritis, ſanctitati anteponunt. *Malunt enim Deo nubere. Deo ſpecioſæ, Deo ſunt puellæ: cum illo vivunt, cum illo ſermocinantur: illum diebus & noctibus tractant: orationes ſuas velut dotes Domino aſſignant: ab eodem dignationem velut munera dotalia, quotieſcumque deſiderant, conſequentur. Sic æternum ſibi bonum donum Domini occupaverunt, ac jam in terris non nubendo, de familia angelica deputantur. Talium exemplis feminarum ad æmulationem te continentiæ exercens, ſpiritali affectione carnalem illam concupiſcentiam humabis, temporalia & volatica* „ *deſideria formæ vel ætatis immortalium bonorum compenſatione delendo.* Cœ-

„ terùm

„ terùm hæc ſecularis concupiſcentia cauſas habet, gloriam, cupiditatem, am-
„ bitionem, inſufficientiam, per quas neceſſitatem nubendi ſubornat, videli-
„ cet repromittens, dominari in aliena familia, in alienis opibus incubare, cul-
„ tum de alieno extorquere, ſumptum, quem non ſentias, edere. Hæc pro-
„ cul à Fidelibus, quibus nulla cura tolerandæ vitæ, niſi ſi diffidimus de pro-
„ miſſis Dei, qui lilia agri tanta gratia veſtit, qui volatilia cæli ſine ipſorum
„ labore paſcit, qui prohibet de craſtino victu veſtituque curare, ſpondens ſcire
„ ſe quid cuique ſervorum ſuorum opus ſit. *Præſume, oro te, nihil tibi opus eſſe, ſi Domino appareas: imò omnia habere, ſi habeas Dominum, cujus omnia. Cæleſtia recogita, & terrena deſpicies. Nihil viduitati apud Deum ſubſignatæ neceſſarium eſt, quam perſeverare.* Si gloria quæritur, ſi divitiæ expetuntur, ſi ſolatium deſideratur; quid honorabilius, quid locupletius, quid lætius Vidua Chriſtiana, quæ *In operibus bonis teſtimonium habet*, quæ *filios piè educavit*, quæ fideles peregrinos *hoſpitio ſuſcepit*, quæ *ſanctorum pedes lavit*, quæ *tribulationem patientibus subminiſtravit*, quæ *omne opus bonum ſubſecuta eſt?* Varia illa caritatis officia, monilia pretioſiſſima ſunt, veſtes magnificentiſſimæ, quibus ornata Deo placet. Caritas ejus fervens eſt pro regno Dei in filiis ſtabiliendo per ſanctam illorum educationem, liberalis erga peregrinos & pauperes, humilis erga Dei Miniſtros; compatiens erga afflictos, nullius operis boni occaſionem negligens; omnibus omnia fieri ſtudens. Felix vidua, quæ ut Sareptana illa, ad quam miſſus eſt Elias Propheta, de neceſſario etiam ſuo pauperibus ſubminiſtrat! Quæ ut Judith caput Holoferni, ita ſeculi voluptates & amorem in ſe ipſa detruncat! Quæ Paſtoribus in bello adversùs vitia ut Debora Barach Duci adversùs hoſtes populi Dei, auxiliatrix accedit, quæ ſanctiſſimam B. Auguſtini matrem Monicam imitatur ad Apoſtolicum Viduæ Chriſtianæ exemplar ex omni parte conformatam! De qua ſanctus ejus filius ſcribit: „ Quiſquis noverat eam, mul- *S. Auguſt. lib. 9. Confeſſ. cap. 9.*
„ tùm in ea laudabat, & honorabat, & diligebat te, quia ſentiebat præſentiam
„ tuam in corde ejus ſanctæ converſationis fructibus teſtibus. Fuerat enim unius
„ viri uxor, mutuam vicem parentibus reddiderat, domum ſuam piè tractave-
„ rat, in operibus bonis teſtimonium habebat. Nutrierat filios, toties eos
„ parturiens, quoties abs te deviare cernebat. Poſtremò nobis, Domine, omni-
„ bus, quia ex munere tuo ſinis loqui ſervis tuis, qui ante dormitionem ejus
„ in te jam conſociati vivebamus percepta gratia baptiſmi tui, ita curam geſſit,
„ quaſi omnes genuiſſet; ita ſervivit, quaſi ab omnibus genita fuiſſet. Ethnicis ipſis admirationi & honori fuit Chriſtianarum viduarum continentia. Narrat S. Chryſoſtomus, Præceptorem ſuum ethnicum hominem, aliquando [illegible] cujus filius eſſet ipſe adoleſcens, cùmque reſponſum eſſet illum viduæ mulieris eſſe filium, ab eo quæſiviſſe ætatem matris & viduitatis tempus. Cùm primùm verò audivit quadraginta annos natam eſſe, vigeſimum verò annum jam agi ex quo orbata eſſet marito, obſtupuiſſe, & ad eos, qui aderant, converſum exclamaſſe: *En quales mulieres apud Chriſtianos ſunt.* *S. Cryſoſtom. Ad Viduam Juniorem. Tom. 4. Edit. Frontonis Ducæi.*

11. *Adoleſcentiores autem viduas devita.* Clericorum cum mulieribus, juvenibus præſertim, contubernium, familiaritas, & frequens converſatio, quovis prætextu, etiam directionis & caritatis, illorum ſalutem ſummo periculo, Eccleſiam dedecori & opprobriis ſecularium hominum exponit. *Ne reſpicias mulierem multivolam* (ait Sapiens) *ne fortè incidas in laqueos illius.... Virginem ne conſpicias, ne fortè ſcandalizeris in decore illius. Propter ſpeciem mulieris multi perierunt, & ex hoc concupiſcentia quaſi ignis exardeſcit. Speciem mulieris alienæ multi admirati, reprobi facti ſunt, Colloquium enim illius quaſi ignis exardeſcit.* Quòd ſi Sacerdotes cum mulieribus colloqui neceſſitas cogat, id ne fiat abſque arbitris, ne intempeſtivis horis, ne in locis ab hominum conſpectu remotis. Numquid tu Davide fortior, Salomone ſapientior? *Mulier longè, libi-* *S. Auguſt.*

Frequens cum mulieribus converſatio pericoloſa, Clericis præſertim vitanda. *Eccli. 9.*

Digitized by Google

S. Iſidorus Peluſiota Epiſt. 284.

S. Chryſoſt. Adverſùs eos qui apud ſe fovent ſorores adoptivas, ſive ſubintroductas mulieres.

do propè. Illas alloquendo, quantumvis religioſæ, caſtæ, devotæ videantur, *oculos humi dejectos habe*. Cumque pauca, quæ ipſarum animos illuſtrare, & con-
,, ſolari poſſint, locutus fueris, *ſtatim avola*, ne fortè diuturna conſuetudo vi-
,, res tuas emolliat & infringat, atque velut horrendum quemdam & elatum
,, leonem nacta, jubas illi amputet, quæ regiam inter feras dignitatem illi con-
,, ſervant, dentes etiam illi evellat atque ungues, ac tandem deformatum, pue-
,, ris etiam illudendum præbeat. Nihil tibi cum feminis commercii ſit, ac tum
,, ab illis honorem conſequeris... Milites nos eſſe vult Chriſtus ſtrenuos & athle-
,, tas. Non propter hoc nos armavit armis ſpiritualibus, ut puellarum miniſte-
,, ria ſuſcipiamus, ut aſſideamus mulierculis nentibus & texentibus, verbiſque
,, & moribus muliebribus animas imbuamus: ſed ut configamus inviſibiles vir-
,, tutes quæ nobis adverſantur, ut diabolum percutiamus qui contra nos militat,
,, ut rectores tenebrarum harum in ſervitutem ducamus, ut ad quotidianas mor-
,, tes obeundas parati ſimus, ut regnum peccati in nobis & in aliis deſtruamus.
,, Propter hoc induit nos Chriſtus thorace juſtitiæ, propter hoc impoſuit galeam
,, ſalutis, propter hoc pedes noſtros calceavit præparatione evangelii pacis, &
,, tradidit gladium Spiritus, propter hoc ignem accendit in noſtris animabus.
,, Si igitur militem aliquem, poſtquam induerit galeam, thoracem, ocreas,
,, poſtquam acceperit ſcutum, gladium, lanceam, pharetram, ſagittas, tuba
,, jam inſonante, hoſtibus magno impetu irruentibus, & civitatem à fundamen-
,, tis vertere molientibus, videres non in agmen foras currere, ſed domum in-
,, gredi, & mulieri aſſidere cum armis: nonne ipſum, ſi modò liceret, gladio
,, transfoderes, ne ſermone quidem eum dignatus? Quomodo ergo putas Deum
,, in eos affici, qui in ejus militia conſcripti ſunt, ſi cum feminis liberiùs con-
,, verſentur, commorentur, epulentur, eludant in Eccleſiæ ſcandalum? Tantò
,, enim turpiora & abſurdiora ſunt hæc quàm illa, quantò & gravius bellum, &
,, hoſtes truculentiores, & præmia pro quibus bellatur, majora; omnia deni-
,, que tantùm tranſcendunt, quantùm umbram veritas. Itaque ne effeminemus
,, robur noſtrum, ne ſuccidamus nervos noſtros hujuſmodi contuberniis, & fa-
,, miliaritate. Multam etenim & immenſam animabus noſtris inſtillant mali-
,, tiam. Quid enim, etiamſi non ſentiamus amore ebrii? Iſtud ipſum omnium
,, eſt graviſſimum, quòd neſcimus quomodo enervemur, omnique ſpirituali ro-
,, bore deſtituamur, inſtar Samſonis ſuper Dalidæ genua obdormientis. Urit vi-
,, dendo femina, quantò magis familiariter converſando, & ſub eodem tecto
commorando?

Voti violatio damnabilis.

S. Auguſt. lib. De Bono Viduitatis, c. 11.

[illegible] *Cùm luxuriatæ fuerint in Chriſto, nubere volunt: Habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt.* Qui poſt votum continentiæ, nubere volunt, aut carnis voluptatem experiri, vel iterum deguſtare, viri vel feminæ, fidem violant Jeſu Chriſto datam. Damnandum certè deſiderium, æternaque excluſione à cœleſtis Sponſi nuptiis puniendum, etſi opere non compleatur, pudore & timore prohibentibus. Nemo in Catholica Religione bene inſtitutus negaverit, *Lapſus & ruinas à caſtitate ſanctiore, quæ vovetur Domino, adulteriis eſſe pejores. Si enim, quod nullo modo dubitandum eſt, ad offenſionem Chriſti pertinet, cum membrum ejus fidem non ſervat marito; quantò gravius offenditur, cùm illi ipſi non ſervatur fides in eo quod exigit oblatum, quod non exegerat offerendum? Cùm enim quiſque non reddit, quod non imperio compulſus, ſed conſilio commonitus vovit; tantò magis fraudati voti auget iniquitatem, quantò minùs habuit vovendi neceſſitatem..... Bonum ergo continentiæ vidualis luculentiùs decet, cùm pro illo vovendo & profitendo poſſunt contemnere feminæ quod & libet & licet. Sed poſt voti profeſſionem perſeveranter frenandum & vincendum eſt quod libet, quia jam non licet.*

13.

13 *Simul autem & otioſæ diſcunt circuire domos: non tantùm otioſæ, ſed & verboſæ, & curioſæ, loquentes quæ non oportet.* Infelix ſuavitas libertatis junioribus viduis, & earum aſſeclis laqueus eſt. Otioſitas primus eſt ad effrenem libertatem & diſſolutionem gradus: hæc viſitationes inutiles parit: hæ confabulationes nugaces, ſcurriles, maledicas. His paritur curioſitas novorum eventuum ad regnum cupiditatis, & ſeculi corrupti mores & amores pertinentium. Sic animus mundi concupiſcentiis intoxicatus ſeducitur, & ad peccatum trahitur. *Stude igitur*, Vidua Chriſtiana, *ad virtutem continentia, quæ pudori procurat; ſedulitati, quæ nugas non facit; frugalitati, quæ ſpeculum ſpernit. Convictus atque colloquia Deo digna ſectare, memor illius verſiculi ſanctificati per* „ *Apoſtolum*, Bonos corrumpunt mores congreſſus mali. *Loquaces, otioſæ, vinoſæ, curioſæ contubernales, vel maximè propoſito viduitatis officiunt. Per loquacitatem irrepunt verba pudoris inimica: per otium a ſeveritate deducunt: per vinolentiam quidvis mali inſinuant: per curioſitatem, æmulationem libidinis convehunt.*

Otium, loquacitas, curioſitas, viduis fugienda.

Tertull. lib. 1. Ad Uxorem, cap. 8.

14 15. *Volo ergo juniores nubere, filios procreare, matres familias eſſe, nullam occaſionem dare adverſario maledicti gratia.* Minus bonum habita ratione infirmitatis ſubjecti, aliarumque circumſtantiarum, quandoque meliori bono præponendum eſt. Alterius matrimonii frænum conducibilius eſt ad ſalutem & publicam ædificationem, cœlibatu incontinente ac diſſoluto. Perfectioris ſtatus inconſideratum deſiderium & præceps electio, periculoſa infirmis tentatio eſt. Præſtat in valle ſalvari, quam in monte perire. In ſtatu imperfectiori bonum & irreprehenſibilem eſſe præſtat, quam officiorum ſuorum prævaricatorem eſſe in ſtatu perfectiori. Nihil magis provocat homines ſeculo deditos ad contemptum Sacerdotalis Ordinis, Religioſi Status & Cœlibatus; nihil illis majus ſcandalum parit, quàm vita inordinata Sacerdotum, Religioſorum, Virginum, & Viduarum. *Nullam occaſionem dare adverſario maledicti gratia. Jam enim quædam converſæ ſunt retro ſatanam.* „ Ex quibus Apoſtoli verbis intelligimus, eas quas nubere voluit, „ melius potuiſſe continere, quàm nubere; ſed melius nubere, quàm retro poſt „ ſatanam ire, id eſt, ab illo excellenti virginalis vel vidualis caſtitatis propo„ ſito, in poſteriora reſpiciendo, cadere. Proinde quæ ſe non continent, nu„ bant, antequam continentiam profiteantur, antequam voveant: quod niſi „ reddant, jure damnantur. Cùm enim Chriſtum deſerunt, quem ſponſum ele„ gere; cùm datam illi fidem fallunt, Mundum & diabolum ipſi præpon[illegible] oſtendunt, & eum (quod dictu horrendum eſt, judicare meliorem, quem ſequi maluerunt. *Converſæ ſunt retro poſt Satanam.*

S. Auguſt. lib. de Bono Viduitatis, cap. 8.

16 *Si quis fidelis habet viduas, ſubminiſtret illis, & non gravetur Eccleſia; ut iis quæ verè viduæ ſunt, ſufficiat.* Si fidelis habens viduas illis jubetur ſubminiſtrare, quantum ſatis eſt, non ſuperflua, ut iis, quæ omni humano ſubſidio deſtitutæ ſunt, alendis Eccleſia ſufficiat: quantò indigniùs Eccleſiaſtici Viri, unum Beneficium ad honeſtam ſuſtentationem ſufficiens habentes, plura Beneficia, aut Penſiones ex Beneficiis delibatas captant & coacervant, ut ex iis incraſſati, impinguati, dilatati, nepotum ſuorum fortunas augeant, & neptes ambitioſè collocent? Sic enim gravant Eccleſiam, quæ ex illis Beneficiis pluribus Miniſtris providere poſſet, per quos populi Chriſtiani ſalus promoveretur. Bona Eccleſiæ. *Si privatim quæ nobis ſufficiant, poſſidemus, non ſunt noſtra, ſed pauperum quorum procurationem quodammodo gerimus, non proprietatem nobis uſurpatione damnabili vindicamus.*

Conſanguineorum fortunæ ex Eccleſiæ bonis non augendæ.

S. Auguſt. Epiſt. 185. alias 50. ad Bonifacium, cap. 9.

17. 17. *Qui bene præſunt Presbyteri, duplici honore digni habentur: maximè qui laborant in verbo & doctrina. Dicit enim Scriptura: Non alligabis os bovi trituranti. Et, Dignus eſt operarius mercede ſua.* Rectoribus Eccleſiarum, & omnia ad honeſtam ſuſtentationem perſonæ ſtatuſque debentur.

Bonis Paſtoribus neceſſaria

omnibus Presbyteris, qui ſuo bene funguntur Miniſterio, ſubminiſtrari debent a fidelibus quæ ad eorum ſuſtentationem ſunt neceſſaria, ne deficiant, & minimis occupati, magnis ſeipſos aliòſque privent: & rerum ſecularium curis diſtracti, minùs expeditè ſpiritualibus vacare poſſint. Sic Levitis in veteri Lege proviſum eſt, quibus reditus, decimæ, primitiæ, oblationes, carnes victimarum, ad victum aſſignatæ ſunt. Majore quidem honore, uberiore ſportula, (ut cum S. Cypriano loquar,) amplioribus ſubſidiis ad vitam honeſtè tranſigendam digni ſunt qui benè præſunt: verumtamen paucis contenti eſſe debent. Audenter di-

S.Chryſoſtom. Hom.15. xerim cum S.Joanne Chryſoſtomo, *Eccleſiæ Præſules nihil præter victum & veſtitum habere oportere, ne ad iſta trahantur deſiderio*, quod ampliùs habent, pauperum eſſe: quibus crudeliter ſubtrahunt quod de reditibus Eccleſiaſticis in luxum, in convivia, in ludos, in ædificia ſumptuoſa, minimèque neceſſaria expen-

Joan.10. dunt. Magno certè digni ſunt illi? *Bonus Paſtor*, ait Chriſtus, *animam ſuam dat pro ovibus ſuis*. Benè præeſt, qui reſidentiam amat, qui forma eſt gregis, qui non quærit quæ ſua ſunt; qui pauperes paſcit, afflictos conſolatur, infirmos ſublevat, peccatores corripit, juſtis ad proficiendum in via Dei animos addit, ſibi nulla in re parcens, ovium curæ ac tegiminis cauſa. Præcipuo tandem honore digni habentur, *Qui laborant in verbo & doctrina*. Ad laborem continuum in Eccleſia Dei pro ſalute animarum, pro inſtitutione rudium, pro converſione peccatorum, pro reſtauratione & conſervatione Eccleſiaſticæ & Chriſtianæ diſciplinæ inaugurati ſunt Paſtores & Doctores. Boves ſunt myſtici in area Domini indefeſsè triturantes ut paleam a frumento per divini verbi prædicationem, per ſanæ doctrinæ traditionem, & Sacramentorum adminiſtrationem ſeparent; pa-

Theophilact. nemque ſuum lucrentur in ſudore vultus ſui. *Non alligabis os bovi trituranti*. Et, *Dignus eſt operarius mercede ſua*. Qui aſſiduè non operatur, ſed delicias & requiem quærit, non eſt mercede & alimentis dignus. *Qui bene præſunt Præsbyteri, duplici honore digni habentur, maximè qui laborant in verbo*. Non ſufficit Paſtori vitæ ſanctitas, ſed doctrina, & talentum verbi neceſſaria ſunt. Neque ve-

S.Chryſoſtom. Hom.15. rò ſermonem Apoſtolus intelligit, qui factu tumidus, externæ peritiæ, & Academicæ eloquentiæ fucum, ac prurientem auribus ſuavitatem ſectatur: ſed *qui virtutis ac ſucci habeat plurimùm, qui ſenſibus gravis ſit, & ſapientia plenus. Non ergo apparatu illi opus eſt, ac pompa dicendi, ſed intelligentia ac viribus, ad id quod ſentit eloquendum idoneis*.

Paſtorum famæ conſulendum. 19. *Adverſùs Presbyterum accuſationem noli recipere, niſi in duobus aut tribus teſtibus*. Famæ Paſtorum conſulendum eſt, nec adverſùs illos facilè admittendæ ſunt inferiorum accuſationes. Magna opus eſt in Judiciis, præſertim Eccleſiaſti-

Theodoret. cis, prudentia & cautione. „ Accedit enim ſæpe ut qui Eccleſiæ præfecturam „ gerit, è peccantium numero aliquos offendat, qui admonitiones & increpa„ tiones impatienter ferunt, indeque infeſto in illum animo calumniam ma„ chinantur. Illorum igitur vindictæ non eſt permittendus „. Quid ſi peccata quidem indubitata ſint, ſed teſtibus careant, ſolàque ſuſpicio & opinio ſeu

S.Chryſoſtom. Theophilact. fama publica invaleſcat? Tunc ſervari convenit Apoſtoli regulam: *Oportet illum & teſtimonium habere bonum ab iis qui foris ſunt*. Legitur in Evangelio, quòd villicus ille qui diffamatus erat apud dominum ſuum, quaſi diſſipaſſet bona ipſius,

Luc.16. audivit ab illo: *Quid hoc audio de te? Redde rationem villicationis tuæ: jam enim non poteris villicare*. Et in Geneſi Dominus ait: *Deſcendam & videbo utrum*

Geneſ.16. *clamorem opere compleverint*. Ex quibus manifeſtè comprobatur, quòd non ſolùm cùm ſubditus, verùm etiam cùm Prælatus excedit, ſi per clamorem & fa-

Concilium Oecumenicum Lateranenſe 4 ſub Innocentio 3. Can.8. mam ad aures „ Superioris pervenerit, non quidem a malevolis & maledicis, ſed „ a providis & honeſtis, nec ſemel tantùm, ſed ſæpe (quod clamor innuit, & diſ„ famatio manifeſtet) debet coram Eccleſiæ Senioribus veritatem diligentius „ perſcrutari: ut, ſi rei popoſcerit qualitas, Canonica diſtrictio culpam feriat „ de-

Digitized by Google

„ delinquentis .... Licèt autem hoc ſit obſervandum in ſubditis, diligentiùs „ tamen obſervandum eſt in Prælatis, qui quaſi ſignum ſunt poſiti ad ſagittam, „ & quia non poſſunt omnibus complacere, cùm ex officio teneantur non ſolùm „ arguere, ſed etiam increpare, quin etiam interdum ſuſpendere, nonnumquam verò ligare: frequenter odium multorum incurrunt, & inſidias patiuntur. Ideo „ ſancti Patres providè ſtatuerunt, ut accuſatio Prælatorum non facilè admittatur, „ ne concuſſis columnis corruat ædificium: niſi diligens adhibeatur cautela, per „ quam non ſolùm falſæ, ſed etiam malignæ criminationi janua præcludatur. „ Verùm ita voluerunt providere Prælatis ne criminarentur injuſtè, ut tamen „ caverent ne delinquerent inſolenter .... Cùm ſuper exceſſibus ſuis quiſquam „ fuerit infamatus, ita ut jam clamor aſcendat, qui diutius ſine ſcandalo diſſi- „ mulari non poſſit, vel ſine periculo tolerari, abſque dubitationis ſcrupulo ad „ inquirendum & puniendum ejus exceſſus, non ex odii fomite, ſed caritatis „ procedatur effectu.

Peccantes coram omnibus argue, ut & ceteri timorem habeant. Pœnitentia publica pro peccatis publicis neceſſaria eſt ad exemplum. Unius pœna omnibus prodeſt. Qui plurimis ſcandali autor fuit publico peccato, illis ædificationem debet humillimæ pœnitentiæ exemplo. *Si peccatum in ſecreto eſt, in ſecreto corripe. Si peccatum publicum eſt & apertum, publicè corripe. ut ille emendetur, & cæteri timeant.* Plures virtutem neceſſitate, non voluntate eligentes, magnum ex timore fructum percipiunt, dum ſuas cupiditates frænant. „ Idcirco de gehenna ſermo habetur, ut „ ea comminatione & timore coerceantur peccatores. Si enim traditurus æternis „ ignibus peccatores, ea incendia non intentaſſet, plures in illa incidiſſent. Nam ſi „ modò quoque quando gehennæ horror noſtros concutit animos, non deſunt qui „ tam facile delinquant, ac ſi nulla ejus mentio fieret: ſi nulla præceſſiſſet commi- „ natio, quò non eripuiſſet affrenata væſania? Non ergo minùs Dei providen- „ tiam gehenna commendat, quàm promiſſio regni. Quippe huic illa coopera- „ tur, dum metu ad id compellit homines. Nec eſt quòd eam rem immanitatis „ aut atrocitatis eſſe putemus, ſed miſericordiæ potiùs ineffabiliſque clementiæ, „ & ſingularis in nos benevolentiæ ſignm. Niſi enim ſub Jona comminatio ever- „ ſionis præceſſiſſet, proculdubio ſecuta eſſet everſio: niſi dixiſſet ſubvertendam „ Ninivem, Ninive non ſtaret. Niſi gehenna intentata eſſet, omnes in gehen- „ nam laberemur. Prædicit contraria iis quæ vult agere, ut quæ cupit, efficiat. „ Non vult mortem peccatoris, & eam fore prædicit, ne præcipitemur in mortem. Dei ergo affectum Paſtores imitentur, publicè peccantes, aut gravioris „ peccati convictos, coram omnibus arguant, ut ceteris timor incutiatur, per „ quem in corda compuncta caritas introducatur.

Peccata publica palam arguenda & publica Pœnitentia emendanda.

Concilium Trid. ſeſſ. 14. S. Auguſt. Serm. 83. alias 15. De Verbis Domini. S. Chryſoſtom. Hom. 15.

Teſtor coram Deo, & Chriſto Jeſu, & electis Angelis, ut hæc cuſtodias ſine præjudicio, nil faciens in alteram partem declinando. Epiſcopi in Judiciis, & ſacris Ordinationibus, Sacerdotes in adminiſtratione Sacramenti Pœnitentiæ, Canones Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia conſecratos, Dei Legem, Eccleſiæ regulas ac diſciplinam obſervent, Deum præſentem reveriti, cujus vices gerunt, exercentque Judicium; Chriſtum, cujus Sanguinem diſpenſant; Sanctos Angelos, Protectores & zelatores Eccleſiæ cujus bono per rectam Pœnitentiæ adminiſtrationem, per diſciplinæ ordinem, per accuratum Miniſtrorum delectum & Ordinationem conſulitur. In his nihil præjudiciis, & præconceptis opinionibus, nihil privatis affectibus, nihil commendationi & precibus, ſed totum æquitati tribuendum eſt. Una Dei gloria, una Pœnitentium & Ordinariorum ſalus, una Eccleſiæ utilitas ſpectanda eſt. Si a regulis diſcedatur, Dei Judicium, Chriſti vindictam ſanctorum Angelorum indignationem timeant earum tranſgreſſores. Dent operam qui Eccleſiæ præſunt, ut de Eccleſiæ Præſulibus & Sacerdotibus tam verè nunc

Tertull. Apolog. cap. 29. S. Cyprian. Epiſt. 55.

dicatur, quàm primis ſeculis: *Nam & judicatur magno cum pondere, ut apud certos de Dei conſpectu .... Sacerdos Dei Evangelium tenens, & Chriſti praecepta cuſtodiens, occidi poteſt, non poteſt vinci*. Non poteſt a divinis, Apoſtolicis, & Eccleſiaſticis regulis abduci.

In ſacris Ordinationibus & promotionibus ad Beneficia quanta cautio a Præſulibus adhibenda? *S. Hieron. in cap. 58. Iſai. S. Leo Epiſt. 1. aliàs 87. ad Epiſcopos Africanos, c. 2.*

22. *Manus citò nemini impoſueris, neque communicaveris peccatis alienis*. Leves, præcipites, inconſideratæ Ordinationes, Epiſcopos, Vicarios generales, Examinatores, Seminariorum Præfectos, omnes qui his Ordinationibus cooperantur conſilio, teſtimonio, approbatione, precibus & commendatione, nominatione ad Beneficia, alienorum peccatorum, quæcumque ex his conſequuntur, conſcios & participes coram Deo conſtituunt, eidémque damnationi efficiunt obnoxios. „ Non, levè ſanè peccatum eſt mittere margaritas ante porcos, & dare „ ſanctum canibus, & Ordinationem Clericatus nequaquam ſanctis, & in Lege „ Dei Doctiſſimis, ſed affeclis ſuis tribuere. Quodque his decoroſius eſt, mu- „ lierculárum precibus. *Manus citò nemini impoſueris*. Quid eſt manus citò imponere, niſi „ ante ætatem maturitatis, ante tempus examinis, ante meritum „ laboris, ante experientiam diſciplinæ, Sacerdotalem honorem tribuere non „ probatis? Et quid eſt communicare peccatis alienis, niſi talem effici Ordinan- „ tem, qualis eſt ille qui non meruit ordinari? *Sicut enim boni operis ſibi comt* „ parat fructum, qui rectum tenet in eligendo Sacerdote Judicium: ita gravi „ ſemetipſum afficit damno, qui ad ſuæ dignitatis collegium ſublimat indi- „ gnum ... Non enim in cujuſquam perſona prætermittendum eſt quod inſtitutis „ generalibus continetur: nec putandus eſt honor ille legitimus, qui fuerit con- „ tra divinæ legis præcepta collatus „. In domo quidem magna neceſſe eſt, ſicut Apoſtolus diſſerit, ut vaſa diverſa ſint, quædam aurea & argentea, quædam lignea & fictilia, ſed horum miniſteriorum pro materiæ qualitate diſcernitur, nec qui eſt pretioſorum, idem uſus eſt & vilium. Nam inordinata erunt omnia, ſi fictilia aureis, & lignea præferantur argenteis. Sicut autem in ligneis & fictilibus eorum hominum ſpecies figurantur, qui nullis adhuc virtutibus nitent; ita in aureis & argenteis hi ſine dubio declarantur, *Qui per longe eruditionis ignem, & per fornacem diuturni laboris excocti, aurum probatum & argentum purum eſſe meruerunt. Quibus ſi merces pro devotione non redditur, omnis Eccleſiaſtica diſciplina reſolvitur, omnis ordo turbatur: dum in Eccleſia qui nullum ſubiere miniſterium, perverſo eligentium judicio indebitum obtinent Principatum*.

Vigilantia Miniſtrorum Chriſti in cuſtodia caſtitatis.

Teipſum caſtum cuſtodi. Quemadmodum Chriſtus Dominus caritatem omnibus Paſtoribus in perſona Petri interrogatione ter repetita commendavit: ita Apoſtolus vigilantiam in cuſtodia caſtitatis omnibus Sacerdotibus in perſona Timothei ter repetita admonitione & exhortatione hac in Epiſtola inculcavit. 1. Vigilantiam & attentionem ad verba, ne aliqua obſcœna, ſcurrilia, blanda & adulatoria proferantur. *Argue. juvenculas ut ſorores in omni caſtitate*. 2. Vigilantiam & cautionem circa familiaritatem & converſationem cum junioribus feminis, maximè cùm & ipſe Sacerdos & Paſtor juvenis eſt: *Adoleſcentiores autem viduas devita*. 3. Vigilantiam circa cogitationes, motus, & opera ſecreta ut cor & corpus caſtum & immaculatum ſervetur. *Te ipſum caſtum cuſtodi*. Cor & corpus templum Chriſti eſt. *Hujus templi antiſtes pudicitia nihil profanum & immundum inferri ſinat*. Angelica Sacerdotum caſtitas eſſe debet, in quorum manibus Filius Virginis quotidiè (ut ita loquar) incarnatur; qui fideles animas deſpondent uni vero virginem caſtam exhibere Chriſto, ſpiritualium conciliatores nuptiarum.

Tertullian.

Sobrietas Miniſtrorum Eccleſiæ.

Noli adhuc aquam bibere, ſed modico vino utere propter ſtomachum tuum, & frequentes tuas infirmitates. Si Præſuli innocenti & laborioſo, Chriſti mortificationem in corpore circumferenti per jejunia & continuum aquæ potum, ac frequentes infirmitates, Apoſtolus vini uſum non permittit niſi modicum, *ad ſan-*

Digitized by Google

ſanitatem non ad delicias; Si Pauli ſuaſione Timotheo opus eſt ad auſteritatem vitæ tantiſper moderandam: quomodo tolerari poſſunt in Clero quædam intemperantiæ monſtra, homines vino, liceræ, cerviſiæ dediti, ebrioſi, Cleri dedecus, populi Chriſtiani ſcandalum? Vinum datum eſt ut corporis curemus valetudinem, non ut animæ proſternamus virtutem. Vinum concupiſcentiam accendit & fovet: abſtinentia reprimit, debilitat, extinguit. *Cogitavi in corde meo*; ait ſapiens, *abſtrahere a vino carnem meam, ut animam meam transferrem ad ſapientiam, devitaremque ſtultitiam.* Quàm temperantes igitur, quàm ſobrii eſſe debent Incarnatæ Sapientiæ Miniſtri, quibus eam audire ut diſcipulis, & ejus præceptis Chriſtianam plebem informare incumbit ut Doctoribus & Prædicatoribus?

C A P U T VI.

S E N S U S L I T T E R A L I S.

1. 2. *Quicumque ſunt ſub jugo ſervi, dominos ſuos omni honore dignos arbitrentur, ne nomen Domini & doctrina blaſphemetur.* Quicumque ſunt ſub jugo ſervitutis, omnem honorem debitum, reverentiam, & obedientiam dominis ſuis, quamvis infidelibus, malis, & impiis exhibeant, ne Dei nomen, & doctrina Evangelii maledictis Ethnicorum impetatur, quaſi Politici ordinis perturbatrix, & juſtitiæ contraria. *Qui autem fideles habent dominos, non contemnant, quia fratres ſunt: ſed magis ſerviant, quia fideles ſunt & dilecti, qui beneficii participes ſunt.* Qui autem dominos Chriſtianos & pios habent, ne propterea illos minùs honorent, quia fratres ſunt in Chriſto, per ipſum ad divinam adoptionem provecti, & ad ejuſdem hereditatis conſortium vocati: ſed libentiùs, promptiùs ac diligentiùs illis ſerviant, quia Chriſtiani ſunt, & eo nomine a Deo Dilecti, eòque magis digni qui ab ipſis quoque diligantur, utpote ejuſdem gratiæ participes, *Hæc doce, & exhortare*: doce, ut ſciant: exhortare, ut faciant.

3. 4. 5. *Si quis aliter docet, & non acquieſcit ſanis ſermonibus Domini noſtri Jeſu Chriſti, & ei quæ ſecundùm pietatem eſt, doctrinæ: ſuperbus* (a) *eſt, nihil ſciens, ſed languens circa quæſtiones & pugnas verborum*; (b) *ex quibus oriuntur invidiæ, contentiones, blaſphemiæ, ſuſpiciones malæ, conflictationes* (c) *hominum mente corruptorum, & qui veritate privati ſunt, exiſtimantium quæſtum eſſe pietatem.* Si quis contrariam ei quam prædicamus & docemus doctrinam tradit, & non aſſentitur fide ſimplici & humili ſanctis & ſalutaribus inſtitutionibus, quibus fides Domini noſtri Jeſu Chriſti explicatur, ſive ipſius Salvatoris ore, ſive Diſcipulorum ejus, ipſo per eos loquente, prolatis: & doctrinæ evangelicæ, quæ ad verum Dei cultum ſinceramque pietatem animas promovet: ſuperbia tamquam hydrope tumidus eſt & inflatus; vera & ſolida ſcientia eorum, quæ ſcire neceſſe eſt ad ſalutem, deſtitutus: animi ægritudine inſaniæ ſimili laborans, implicat ſe quæſtionibus curioſis, vanis, & inutilibus ad ſalutem, & certaminibus verborum: ex quibus naſcitur invidia in eos qui videntur doctrina & cauſæ meritis ſuperiores, oriuntur contentiones, maledicta, & convitia, ſuſpiciones malæ, diſputationes pernicioſæ hominum, quorum mens ambitione, avaritia, aliiſve pravis affectibus occupata & corrupta eſt, qui veritate deſtituti ſunt, quam præ cæcitate non valent intueri: qui exiſtimant, aut ita ſe gerunt quaſi exiſtimarent, pietatis pro-

Eccleſ. 23.

Græci Interpretes hæc verba referunt ad ſervos, qui majoribus beneficiis a dominis Chriſtianis afficiuntur.

(a) Græcè, τετύφωται, *Inflatus eſt.*

(b) Græcè, λογομαχίας, quæ vox & quærendi vanitatem, & diſputandi pugnacitatem ſignificat.

(c) Græcè, παραδιατριβαί, *perverſæ & peſtiferæ diſputationes*, quæ audientibus contagionem afflant, ſicut ſcabioſæ oves, dum affricant ſeſe, ſanas quoquemorbo inficiunt.

S. Chriſoſt. *Theodoret.* *Theophylact.*

Digitized by Google

feſſionem externam medium eſſe conveniens ad opes acquirendas. Addit Græcus Textus, *Recede ab iis qui ſunt hujuſmodi*; ſed Vulgata noſtra hoc additamentum non habet.

6. 7. 8. *Eſt autem quæſtus magnus, pietas cum ſufficientia*. Imò verò pietas magnus quæſtus eſt, divitias ſpiritales & immortales pariens, omnibus theſauris temporalibus auri & argenti præponendas, ſi rebus ad vitam neceſſàriis & ſufficientibus contenta ſit. *Nihil enim intulimus in hunc mundum: haud dubium quòd nec auferre quid poſſumus*. Nihil enim temporalium bonorum intulimus in hunc mundum, cùm nati ſumus, de utero matris noſtræ nudi egreſſi ſumus; & certiſſimum eſt nos ex iiſdem bonis nihil nobiſcum auferre poſſe, cùm moriemur. *Habentes autem alimenta, & quibus tegamur* (a) *his contenti ſimus*. Habentes igitur alimenta ad corporis munimen, his contenti eſſe debemus.

9. 10. *Nam qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & deſideria multa inutilia & nociva, quæ mergunt homines in interitum & perditionem*. Illi autem quibus ardens eſt ſtudium & ſollicitudo diteſcendi, incidunt in varias tentationes & occaſiones peccandi, quibus tamquam laqueis implicantur & capiuntur à diabolo & in deſideria multa ſupervacua, à ratione aliena, & pernicioſa, quæ demergunt homines in abyſſum perditionis & damnationis æternæ. *Radix enim omnium malorum eſt cupiditas; quam quidam appetentes* * *erraverunt à fide, & inſeruerunt ſe doloribus multis*. Radix enim & origo omnium vitiorum, omnium malorum tam culpæ, quàm pœnæ, eſt avaritia & bonorum temporalium cupiditas, quam quidam ſecuti, à fide Chriſtiana Catholica defecerunt, & ſe ipſos implicuerunt innumeris anguſtiis & angoribus animi. Vel, (quæ vis eſt Græci Textûs) *Confixeruntque ſe ipſos doloribus multis*.

11. 12. *Tu autem, ò homo Dei,* * *Hæc fuge: ſectare verò juſtitiam, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, manſuetudinem* Tu autem, qui in iis quæ Dei ſunt totus eſſe debes, avaritiam, & omnia vitia ex ea conſequentia, ſummo ſtudio, ſummaque diligentia fuge: virtutes verò ſectare his oppoſitas; ſcilicet juſtitiam, pietatem, fidem, caritatem, patientiam, manſuetudinem, & animi tranquillitatem. *Certa bonum certamen fidei, apprehende vitam æternam, in qua vocatus es, & confeſſus bonam confeſſionem coram multis teſtibus*. His inſtructus virtutibus fortis & conſtans eſto in ſancto certamine fidei. In curſu miniſterii tui, ** quod pro fide Chriſti tuenda & propaganda ſuſcepiſti, ſumma animi contentione labora, ut præmium vitæ eternæ apprehendas & conſequaris, ad quam vocatus es ab agonotheta Chriſto Jeſu, cujus gratia tam præclaram edidiſti fidei confeſſionem coram multis teſtibus? in Baptiſmo ut Chriſtianus; ſive in Ordinatione, ut Epiſcopus, ſive in perſecutione, ut Confeſſor.

13. 14. 14. & 16. *Præcipio tibi coram Deo, qui vivificat omnia, & Chriſto Jeſu, qui teſtimonium reddidit ſub Pontio Pilato, bonam confeſſionem: Ut ſerves mandatum ſine macula, irreprehenſibile uſque in adventum Domini noſtri Jeſu Chriſti*. Præcipio tibi in conſpectu Dei, qui dat vitam omnibus viventibus, & vitam æternam electis ſuis, & in conſpectu Chriſti Jeſu, qui cùm ſæpe veritatem, cujus annuntiandæ cauſa miſſus erat à Patre, palam apud homines confeſſus fuiſſet, tandem Præſide ac Judice Pontio Pilato, ejuſdem veritatis confeſſionem teſtimonio ſuo ſive Martyrio conſignavit, pro ea crucem & mortem ſuſtinens: te, inquam, ob-

(a) Ea ſola hic nominat Apoſtolus, quæ omnibus & ſimpliciter neceſſaria ſunt ad vitam conſervandam, non quæ ad certos fines dumtaxat, ut arma militibus, libri ſtudentibus & Doctoribus, inſtrumenta artificibus.

Appetere cupiditatem, ſeu *avaritiam*, Hebraiſmus eſt, quo affectus pro objecto uſurpatur, avaritia pro divitiis. Similis Hebraiſmus habetur *Pſal. 106. Concupierunt concupiſcentiam in deſerto*. Et Job. 3. 25. *Timor quem timebam evenit mihi*.

* Id nomen, *homo* Dei Prophetis in Scriptura ſacra attributum, a S. Paulo Timotheo tribuitur ob miniſterii dignitatem.

** Metaphora eſt ſumpta à certamine quo curſores in ſtadio de præmio propoſito contendebant, ut oſtendit Græcum agonis nomen. Voces Græcas ἄσπιλον, ἀνεπίληπτον, quæ maſculini vel neutrius generis ſunt, ad Timotheum referunt Græci Interpretes, ut ſit ſenſus. *Neque quoad dogmata, neque quoad vitam labem aliquam tibi imprimas*.

Digitized by Google

obteſtor ut ſerves mandata quæ tibi trado ; te ipſum immaculatum & irreprehenſibilem exhibens uſque ad glorioſum adventum Domini noſtri Jeſu Chriſti. *Quem ſuis temporibus oſtendet beatus & ſolus * potens, Rex Regum, & Dominus dominantium.* Quem adventum temporibus à ſe conſtitutis exhibebit Deus, qui fons eſt beatitudinis, qui ſolus omnia poteſt, qui Regnum & dominium à nullo accepit, & à quo acceperunt, eique ſubditi ſunt quicumque regnant & dominantur : *Qui ſolus habet immortalitatem, & lucem inhabitat inacceſſibilem. quem nullus hominum vidit ; ſed nec videre poteſt : cui honor, & imperium ſempiternum. Amen.* Cui ſoli perfecta immortalitas convenit. quæ nulli obnoxia eſt mutationi : nam omnis mutatio mors quædam eſt ait S. Auguſtinus ? ſolus immortalis eſt per eſſentiam. Qui ſolus habitat lucem inaceſſam, quæ non alia quam ipſe eſt ſolus ab æterno ſibi & mundus, & locus, & omnia ; quem nullus hominum in hac mortali vita vidit aut videbit unquam, ſed nec videre poteſt : Cui ſoli debetur ab omnibus ſummus honor tamquam bonorum omnium auctori : qui ſolus habet imperium ſempiternum, abſolutum, univerſale, nullis circumſcriptum limitibus. Verè ita eſt.

S. Chryſoſtom. Theophylact.

* Hæc ad Patrem referuntur, at vox *ſolus*, Filium & Spiritum ſanctum non excludit, ſed falſos Deos, un Græci Interpretes obſervant, & S. *Auguſt. lib. 1. De Trinit. cap. 6.*

17. 18. 19. *Divitibus hujus ſeculi præcipe non ſublime ſapere, neque ſperare in incerto divitiarum, ſed in Deo vivo (qui præſtat nobis abundè ad fruendum)* Iis qui in hoc ſeculo divitiis affluunt, præcipe ne elato ſint animo, nec ſpes ſuas in divitiis incertis & perituris collocent, ſed in Deo vivo, qui abundè nobis ſuppeditat quæ ad vitæ uſus neceſſaria ſunt. *Bene agere, divites fieri in bonis operibus, facilè tribuere. communicare.* * Præcipe ut ceteris benefaciant. ut divites fieri ſtudeant virtutibus & operibus bonis, quæ ſunt veræ Chriſtianorum opes ; faciles eſſe ad tribuendum, libenter bona ſua communicare cum pauperibus. *Theſaurizare ſibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant veram vitam.* Sibi theſaurum meritorum acquirant per Dei gratiam, ſibique ſolidum fundamentum cæleſtis & æternæ manſionis ponant in futurum, ut veram vitam conſequantur.

20. 21. *O Timothee, depoſitum cuſtodi, devitans profanas vocum novitates, & oppoſitiones falſi nominis ſcientiæ.* Doctrinam fidei tibi traditam, & inſtar depoſiti tibi creditam & commendatam, fideliter & diligenter cuſtodi, ut eam incorruptam ad ſucceſſores tranſmittas ; devitans profanas vocum novitates, ad errores contra fidem ferendos adinventas, & objectiones quas doctrinæ fidei opponunt ejus adverſarii, ſpecioſas quidem, ſed falſo ſcientiæ nomine adornatas. *Quam quidam promittentes, circa fidem exciderunt.* Quam falſi nominis ſcientiam quidam profeſſi, a fide aberraverunt. *Gratia tecum. Amen.* Gratia Dei tecum permaneat. Fiat quod adprecor.

* *Communicare* ad vitæ converſationem, Græci referunt, quaſi Apoſtolus velit divites eſſe humanos, affabiles, benevolos, hominum vulgus erecto ſupercilio non deſpicientes : ſed ad piam largitionem, & eleemoſinam magis pertinet hoc verbum, ut ex locis parallelis patet, *Rom. 12. 2. Cor. 8. & 9. Galat. 6. Philipp. 4. Hebr. 13.*

Ad Judaizantes Hæreticos, vel ad Simonis Magi Scholam, Gnoſticorum ſeminarium, hæc referunt Interpretes.

CAPUT VI.

SENSUS MORALIS.

1. 2. *Quicumque ſunt ſub jugo ſervi, dominos ſuos omni honore dignos arbitrentur, ne nomen Domini & doctrina blaſphemetur.* Religioni & Spiritui Chriſti contumeliam faciunt ſervi ſuperbi & contumaces, qui dominis ſuis debita reverentiæ, obedientiæ & fidelitatis officia non exhibent. Chriſtum ore confitentur, factis negant. Fides & Spiritus Dei dependentiam

Servorum officia.

& ſub-

Digitized by Google

& ſubjectionem legitimam ſanctificant, non abolent; Reipublicæ & familiarum ordinem non perturbant, ſed juvant. Non Platonis, ſed Chriſti legibus conſtituta & ordinata Reſpublica omnium præſtantiſſima, florentiſſima, pacatiſſima, & diuturniſſima eſſet. „ Qui doctrinam Chriſti adverſam dicunt eſſe Reipublicæ, „ dent exercitum talem quales doctrina Chriſti eſſe milites juſſit, dent tales Pro„ vinciales, tales maritos, tales conjuges, tales parentes, tales filios, tales do„ minos, tales ſervos, tales reges, tales judices, tales denique debitorum ipſius „ fiſci redditores & exactores, quales eſſe præcipit doctrina Chriſtiana, & audeant „ tam dicere adverſam eſſe Reipublicæ, immo verò non dubitent eam confiteri, „ magnam, ſi obtemperent, ſalutem eſſe Reipublicæ „. Servis præcipit Chriſtiana Religio, ut non ſolùm reverentiam & obedientiam dominis ſuis exhibeant, ſed interiori affectu illos colant, ut vices Dei erga ipſos agentes quod ſpectat domeſticam auctoritatem. *Dominos ſuos omni honore dignos arbitrentur*. Præcipit illos dominorum ſuorum utilitati pro viribus ſtudere & ſervire, ſubditos eſſe *non tantùm bonis & modeſtis, ſed etiam dyſcolis. Hæc eſt enim gratia, ſi propter Dei conſcientiam ſuſtinet quis triſtitias, patiens injuſtè*. Præcipit ut ſuam in eos reverentiam libenter & ex animo teſtentur in omnibus eis obediendo, *Non tam conditionis neceſſitate, quam officii delectatione*. Jubet tamen ne conſenſu aut quovis facto impietatem eorum honorare videantur, & ut Deo jus ſuum illis negent miniſterium in rebus malis, ut ab iis diſcedant, & alios eligant (ſi mancipia non ſint) cùm apud eos expoſiti ſunt proximis occaſionibus peccati, & cum caſto Joſeph dicant: *Quomodo poſſum hoc malum facere, & peccare in Deum meum?* Qui verò pios dominos habent, manſuetos, beneficos, eos tantò magis colant, quantò majore gratia a Deo ſunt donati, eos magis diligant ut Dei amicos, illis ſerviant libentiùs ac promptiùs ut benefactoribus ſuis, illis adjumento ſint ad bona opera; illorum pietatem, humilitatem, modeſtiam, orandi ſtudium, manſuetudinem, temperantiam, favorem in frequentandis Sacramentis, facilitatem in condonandis injuriis, patientiam, ceteraſque virtutes imitentur, Deo gratias agentes quòd dominos virtutis magiſtros illis dederit. *Qui autem fideles habent dominos, non contemnant, quia fratres ſunt: ſed magis ſerviant, quia fideles ſunt, & dilecti, qui beneficii participes ſunt* . . . . Si Apoſtolus tam diligenter ſervis imperat ut dominis obediant, quo nos animo erga Dominum noſtrum eſſe convenit, qui nos creavit, conſervat, alit, veſtit? Et ſi ergo non aliter, ſaltem ut famuli nobis noſtri, ita illi ſerviamus. Nonne illi quæ domini ſunt tota die curant, ſua verò diei vix exigua parte? Nos verò noſtra quidem ſemper, quæ verò ſunt Domini neque minima curamus temporis parte: Idque cùm ille noſtris obſequiis non indigeat, ſicut domini obſequiis indigent famulorum, ſed hæc omnia in noſtrum bonum cedant. Bonorum enim noſtrorum non eget. Quis umquam dominus pro ſervo filium ſuum tradidit? Deus verò proprio Filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum, pro nobis ſervis contumacibus & inimicis. Servi, ſi gravis quædam illi imperentur, non indignantur, ſi grato ſint erga dominos animo: nos verò mandata Dei, & ſi gravia non ſint, ſed ſuavia, graviter ferimus. Servis quid promittunt domini, quid donant, niſi tenuem & temporalem mercedem? Deus nobis promittit & donat æterna præmia, regnum cœlorum, ſe ipſum. Deo unicè, ſemper, fideliter, ferventer, perſeveranter ſerviamus, cujus ſervi ſumus, cujus beneficiorum participes ſumus, cui, ſi rectè ſerviamus, non jam nos ut ſervos habet, ſed amicos.

S. Auguſt. Epiſt. 138. ad Marcellinum, aliàs 5. c. 2. n. 15.

I. Petri 3.

S. Auguſt. lib. de Moribus Eccleſ. Cathol. cap. 30.

Geneſ. 39.

S. Chryſoſtom. Hom. 15. in hanc Epiſt.

Scientia ſalutaris.

3. 4. 5. *Si quis aliter docet, & non acquieſcit ſanis ſermonibus Domini noſtri Jeſu Chriſti, & ei quæ ſecundùm pietatem eſt doctrinæ; ſuperbus eſt, nihil ſciens. ſed languens circa quæſtiones & pugnas verborum*. Quæcumque doctrina Chriſtum auctorem non habet, Apoſtolos præceptores, fundamentum pietatem, humana eſt & vana. Quiſquis ſermonibus Sapientiæ, quæ Chriſtus eſt, non acquieſcit,

deſi-

Digitized by Google

deſipit. Scientia ſalutaris Scripturarum ſacrarum meditatione diſcitur, ſancto-
rum Patrum lectione nutritur, oratione perficitur. Qui ſe multa ſcire putat, &
Scripturam ſacram, Traditionemque neſcit, ſaniſque ſermonibus Domini noſtri
Jeſu Chriſti ab Apoſtolis, & Evangeliſtis ſcripto, ſeu viva voce Eccleſiæ traditis
contradicit, nihil ſcit; *Superbus eſt*, Foris tumeſcit, intus tabeſcit. *Inflatio enim*
& tumor imitatur magnitudinem, ſed non habet ſanitatem. Nihil ſcit, qui humi-
litatem neſcit. Ex ignorantia faſtus oritur. Chriſtus ſemetipſum exinanivit: qui
hoc ſcit, quomodo ſuperbus eſſe poteſt? Ignorantia & ſuperbia, hæreſum
& ſchiſmatum parentes. Hæ curioſitatem pariunt, curioſitas quæſtiones infert ad
everſionem fidei. Hinc *verborum pugnæ*, *invidiæ*, *contentiones*, *blaſphemiæ*.
Languent circa quæſtiones & pugnas verborum. „ Languere, quærere eſt. Quando
„ anima vanarum cogitationum uritur febre, quando ambiguitatis jactatur fluctu,
„ tunc quærit: cùm verò ſana eſt, non quærit, ſed fideliter credit. Nam ex
„ quæſtionibus curioſis & pugnari contentione verborum inveniri nihil poteſt.
„ quæ enim fides profitetur ſola, ſuccedens quæſtio neque oſtendit, neque permit-
„ tit intelligi. Neque enim ſi quis clauſis oculis quærat, invenire quid pote
„ rit; neque ſi illis apertis ſe ipſum humo obruat, averſtaùſque Solem inqui
„ rat, invenire aliquid poterit „. Regula fidei a Chriſto inſtituta, nullas habet
„ apud nos quæſtiones, niſi quas hæreſes inferunt, & quæ hæreticos faciunt....
„ Fides in regula poſita eſt: habes legem, & ſalutem de obſervatione legis: exer-
„ citatio autem in curioſitate conſiſtit, habens gloriam ſola de peritiæ ſtudio.
„ Cedat curioſitas fidei, cedat gloria ſaluti.... Adversùs regulam nihil ſcire,
„ omnia ſcire eſt. Ut non inimici eſſent veritatis hæretici, ut de reſugiendis eis
„ non præmoneremus, quale eſt conſerre cum hominibus, qui & ipſi ſe quærere
„ adhuc profiteantur? Si enim adhuc verè quœrunt, nihil adhuc certi repererunt:
„ & ideo quæcumque videntur interim tenere, dubitationem ſuam oſtendunt
„ quamdiu quærunt. Itaque tu qui perinde quæris, ſpectans ad eos qui & ipſi
„ quærunt, dubius a dubiis, incertus ab incertis, cœcus a cœcis, in foveam de-
„ ducaris neceſſe eſt „. Quàm pernicioſæ concertationes *hominum mente corru-*
ptorum! Mens enim eorum pravis affectibus obnubilata & corrupta veritatem
invenire & intueri non poteſt; inſuper & aliis corruptionem afflant, illoſque a
veritate avertunt, *Et qui veritate privati ſunt*. „ Qui per fallaciam veniunt,
„ qualem fidem diſputant? Cui veritati patrocinantur, qui eam a mendacio in-
„ ducunt? Scipturas quidem obtendunt, & hac ſua audacia ſtatim quoſdam mo-
„ vent; in ipſo verò congreſſu firmos quidem fatigant, infirmos capiunt, me-
„ dios cum ſcrupulo dimittunt „. Verùm cum quaſdam Scripturas non reci-
piunt; & quas recipiunt, non recipiant integras; & ſi aliquatenus integras admit-
tant, nihilominus privato ſpiritu commententur, & in ſenſum trahant alienum
a ſenſu Eccleſiæ Catholicæ, cui competit poſſeſſio & intelligentia Scripturarum,
& auctoritas verum eorum ſenſum declarandi Spiritu ſancto docente & revelante,
eos a veritate excidiſſe manifeſtum eſt. *Tantùm enim veritati obſtrepit adulter*
ſenſus, quantùm & corruptor ſtylus. Denique ſervientes cupiditati, etiam agni-
tam veritatem, ut Judas Chriſtum, prodere & vendere parati ſunt, ut divitias,
honores, dignitates conſequantur, & concupitis voluptatibus fruantur. *Exiſti-*
mantium quæſtum eſſe pietatem. Et utinam hæretici tantùm, non verò plurimi
Eccleſiæ Miniſtri, quæſtum exiſtimarent eſſe pietatem, Miſſarum celebrationem,
Sacramentorum adminiſtrationem, conſcientiarum directionem, verbi divini
prædicationem, Officiorum divinorum frequentationem ad temporalia lucra
ordinantes, non propter Deum principaliter, ſed propter commoda terrena, ob
pecunias, ob gloriam & honores, propter beneficia conſequenda, ſacra Miniſte-
ria obeuntes, aliàs non obituri, & *cauſam ſine qua vertentes in cauſam propter*
quam. Hoc eſt Deo ſervire velle & Mammonæ, hoc eſt terram ingredi duabus
viis

S. Auguſt. in Pſal. 38.

S. Chryſoſt. Hom. 17.

Superbia & ignorantia parentes hæreſum.

Tertullian. lib. de Præſcript. Hæret. cap. 14.

Tertullian. ibid. cap. 15.

Tertull. ibid. cap. 17.

Petrus Cantor Eccleſiæ Pariſ. In Verbo Abbrev. cap. 17. & 28.

viis ; hoc eſt claudicare in duas partes ; hoc eſt quærere quæ ſunt ſuper terram ; non quæ ſurſum ; hoc eſt , dexteram in lævam commutare , de qua ſcriptum eſt,
Cantic. 2. 6. *Læva ejus ſub capite meo , & dextera illius amplexabitur me* . Dextera eſt beatitudo æterna , & omnia quæ viam ad ipſam parant ; læva , bona temporalia : hoc
S.Bernard. eſt denique ad vetus , non ad novum Teſtamentum pertinere . Illud enim tem-
Serm. 10. *in* poralia , iſtud æterna promiſit . *Chriſti flagella , opprobria , ſputa , clavos , lan-*
Cantica . *ceam , crucem , & mortem in fornace avaritiæ conflant & profligant in acquiſitionem turpis quæſtus , & pretium univerſitatis ſuis marſupiis includere feſtinant* .

Pietas magnus quæſtus. 6. 7. 8. *Eſt autem quæſtus magnus pietas cum ſufficientia . Nihil enim intulimus in hunc mundum : haud dubium quòd nec auferre quid poſſumus* . Audite pau-
„ peres , quæſtus eſt acquiſitio lucri . Communem habetis cum divitibus mun-
„ dum : non commune habetis cum divitibus domum ; ſed habetis commune cœ-
S. Aug. Serm. „ lum , communem lucem , quod ſufficit , quærite , plus nolite . *Cetera gravant,*
85. *alias de* *non ſublevant ; onerant , non honorant . Quæſtus magnus pietas cum ſufficientia.*
Tempore 205. *In primis pietas . Pietas eſt Dei cultus . Pietas cum ſufficientia* . Quàm dives , qui
cap. 5. nihil deſiderat præter unum bonum quo impleri anima poteſt ! *Animam* enim *Dei capacem quicquid Deo minus eſt non implebit* . Felix qui nec maledictioni quam trahit amor divitiarum , nec tentationibus quibus patet extrema paupertas , ob-
Proverb. 30. noxius eſt . *Mendicitatem & divitias ne dederis mihi ; tribue tantùm victui meo*
8. *&* 9. *neceſſaria : ne fortè ſatiatus illiciar ad negandum , & dicam , Quis eſt Dominus?*
Avaritia fugienda. *aut egeſtate compulſus furer , & perjurem nomen Dei mei* . Pereat avaritia , & dives eſt natura . Fames morbus eſt , alimenta remedia . Quod morbo ſanando ſufficit ſumatur ; quod irritandæ , inflammandæ , fovendæ cupiditati ſervit, non expetatur , & ſi adſit , ob eo temperetur . Tegendæ nuditati , cujus pudor pœna peccati eſt , Deus veſtimenta providit ; illis ad nova peccata , ad vanitatem , ad faſtum , ad luxum , ne abutamur . Varias indumentorum formas primùm tegendo homini neceſſitas invenit , deinde ornando , immo & inflando , ambitio pro-
Tertullian.de Pallio . mulgavit . Neceſſitati ſuccurrendum , ambitioni nihil à Chriſtianis indulgendum eſt . *Habentes autem alimenta , & quibus tegamur , his contenti ſimus* . Præceptum ex ipſa naturæ lege profectum , adeòque ad omnes pertinens , has Apoſtoli ſententia continetur . Superflua quærere , contra naturam eſt ; à Deo petere , contra religionem ; cùm habentur , non ea dividere cum pauperibus , contra humanatem & caritatem eſt . Id enim natura docet , poſtulatque caritas , ut membrum abundans re ſibi neceſſaria , tranſmittat eam ad alia membra , quæ indigent . Ideo Deus alios divites facit , alios pauperes , ut illi tribuendo , iſti patiendo , & pro tribuentibus orando , Deum promereantur : & hac inter membra Corporis Chriſti communicatione conſtituatur æqualitas .

Divitiarum cupiditas damnanda , non poſſeſſio. 9. *Nam qui volunt divites fieri , incidunt in tentationem , & in laqueum diaboli , & deſideria multa inutilia & nociva , quæ mergunt homines in interitum, & perditionem* . Non poſſeſſio divitiarum , ſed cupiditas & amor damnantur . Pauper ſpiritu eſſe poteſt , qui divitiis affluit . ſi cor eis non apponat : dives affectu & cupiditate eſſe poteſt , qui cenſu pauper eſt . Ille divitias poſſidendo ſanctificari poteſt bono earum uſu : ille in egeſtate damnari poteſt divitias concupiſcendo.

Quantùm periclitetur divitum ſalus , in malo divitiarum uſu? *Qui volunt divites fieri* . Quantas & quàm periculoſas tentationes conjunctas habet divitiarum cupiditas ? Quid non mortalia pectora cogit auri ſacra fames ? Hinc furta , rapinæ , uſuræ , fraudes mercatorum , concuſſiones publicanorum , in quorum alatis fortunis ſanguis pauperum invenitur ; hinc viduarum & pupillorum oppreſſiones à potentioribus ; hinc proſtitutiones & adulteria : Cujus enim Danaë pudicitiæ imber aureus Jovis non expugnabit? Tentationibus exponi, omnium mortalium infelicitas eſt : tentationibus ſuccumbere plurimis , & diaboli laqueis implicari , à quibus ſe vix expedire valent , & à quo captivi ducuntur ad ejus voluntatem , illorum eſt quibus cupiditas & avaritia dominatur . *Incidunt in tenta-*

tatio-

Digitized by Google

tationem, *& in laqueum diaboli*. Divitiarum cupiditas & amor, hydropiſi ſimilis. Quò plus potantur, plus ſitiuntur aquæ. Creſcit amor nummi, quantùm ipſa pecunia creſcit. Pravum illud deſiderium, multa alia deſideria parit; inutilia, quia ad veram felicitatem non tendunt; ſtulta & noxia, animæ quidem in primis, tum etiam corpori, ob ſolicitudines labores, dolores, quos parit avaritia. Prava illa deſideria ex bonorum temporalium cupiditate ſcaturientia, mergunt homines in interitum & perditionem. Quod Philoſophus ille ſuboleſcit, qui opes ſuas in mare projecit, dicens: *Ego vos mergam, ne a vobis mergar* Miſeri divites avari, hoc ipſo quòd incidunt in deſideria multa. Perfectio enim hominis eſt cordis ejus collectio in unum: quia quandò aliquid eſt magis unum, tantò Deo ſimilius eſt, qui verè unus eſt. Cor autem avari trahitur in diverſa: *Diviſum eſt cor eorum, nunc interibunt*. Illorum deſideria inutilia ſunt, & noxia. Nam *Qui amat divitias, fructum non capiet ex eis: & hoc ergo vanitas. Dulcis eſt ſomnus operanti, ſive parum, ſive multùm comedat: ſaturitas autem divitis non ſinit eum dormire. Eſt & alia infirmitas peſſima quam vidi ſub Sole; divitiæ conſervatæ in malum domini ſui .... Quid prodeſt ei quòd laboravit in ventum? Cunctis diebus vitæ ſuæ comedit in tenebris, & in curis multis, & in ærumna, atque triſtitia*. Coram Deo autem in hora mortis vacui apparerebunt, qui divites eſſe volverunt, & divitiis adhæſerunt. *Dormierunt ſomnum ſuum, & nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus ſuis*. Et in interitum ac perditionem demerſi, ex qua nulla erit ſpes evadendi; æternùm clamabunt: *Quid nobis profuit ſuperbia, & divitiarum jactantia quid contulit nobis?* Non timetis, divites, non timetis mergi in interitum & perditionem?

S. Thomas Lect. 2.
Oſee 10. 2.
Eccleſiaſtes 4. 9. 10.
Sap. 5.

10. *Radix enim omnium malorum eſt cupiditas: quam quidem appetentes, erraverunt à fide, & inſeruerunt ſe doloribus multis*. Quid mali pecuniæ non faciunt, immo non pecuniæ quidem, ſed mala voluntas ipſis uti neſcientium?
„ Quæ in uſum pauperum, in noſtrorum remedia peccatorum, promerendam
„ gratiam Dei collatæ ſunt nobis, eis nos contra inopum miſeriam, im-
„ mo verò contra noſtras animas in offenſionem divinæ utimur Majeſtatis. Nam
„ qui pecunias tulit, alteriùſque inopiæ eſt auctor, ſibi ipſi mortem conſci-
„ vit. Et illum quidem impræſentiarum vexat inopià, ſe ipſum verò ſuppli-
„ cio exponit æterno. Cujus ergo mali illæ cauſæ non ſunt? Nonne harum gra-
„ tia concupiſcimus, rapimus, inimicitias ſubimus, conſerimus rixas, conten-
„ tiones & lites perpetuas teximus? Nonne illæ ad mortuos uſque impias exten-
„ dere manus? Nonne fratres in ſe mutuo armaverunt? *Subſtantia rei familiaris* (ait Tertullianus) *dirimit penes vos fraternitatem*. Tolle itaque pecuniarum ſtudium & mala omnia ſublata ſunt. *Radix omnium malorum eſt cupiditas: quam quidam appetentes erraverunt à fide*. Qui viſibilia & terrena bona tam avidè concupiſcit, bonorum cœleſtium, inviſibilium, & æternorum fidem difficilè con-
„ ſervat. Non times radicem omnium malorum? Non times fidei tuæ, nimiùm
„ indulgens cupiditati tuæ? De agro tuo exſtirpas radicem ſpinarum, & non ex-
„ ſtirpas de corde tuo radicem malarum cupiditatum? Purgas agrum tuum, unde
„ fructum capiat venter tuus; & non purgas cor tuum. ubi habitet Deus tuus?
„ *Radix omnium malorum cupiditas*. Neſcio quo modo id agit avaritia in cordi-
„ bus hominum, ut pene omnes verbis conſtituant ream, & factis velint habere ſuſceptam. Dixerunt in illam multi, & multa & magna & gravia & vera, & Poetæ, & Hiſtorici, & Oratores, & Philoſophi, & omne Litterarum & profeſſionum
„ genus. Magnum eſt autem non illam habere, & multò plus eſt non eam habe-
„ re, quam de vitiis ejus non tacere. Multa congerere ex ſeculari litteratura contra divitiarum cupiditatem non eſt opus. Sufficit quòd Paulus, immò per Paulum Chriſtus loquitur: *Radix omnium malorum eſt cupiditas, quam quidam appetentes erraverunt à fide, & inſeruerunt ſe doloribus multis*. Fugiamus ergo ſemina-

S. Chryſoſtom. Hom. 17.
Cupiditas opum malorum omnium radix.
S. Auguſt. Serm. 85. alias De Tempore.
Idem Serm. 177. aliàs 10. inter editos ex majoris carthuſiæ Mſſ.

rium vitiorum, divitias ne concupiſcamus, quas qui habent, ſine labore non quærunt, ſine difficultate non inveniunt, ſine cura non ſervant, ſine noxia de-

Theophylact. Matt. 15.

lectatione non poſſident, ſine dolore non perdunt. *Et inſeruerunt ſe doloribus multis*. Sive, (ut haberi in Græco Textu obſervavimus) *Confixerunt ſe ipſos doloribus multis*. Spinarum enim inſtar ſunt divitiarum ſollicitudines, ut Dominus dixit. Unde ſi tetigerit has quiſquam ſeu ipſis animo adhæſerit, vulneratur, & doloribus configitur.

S. Auguſt. Serm. 177. De Verbis Apoſtoli.

11. 12. *Tu autem, o homo Dei, hæc fuge, ſectare verò juſtitiam, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, manſuetudinem*. Non ait Apoſtolus, „ Relinque, & deſere, ſed, *Fuge*, quaſi hoſtem. Quærebas fugere cum auro, fuge aurum. cor tuum fugiat, & ſervus eſt tuus: Cupiditas non ſit, pietas tamen non deſit; eſt quod facias de auro, ſi dominus es auri, non ſervus. Si dominus auri es, facis de illo quod bonum eſt; ſi ſervus, facit de te quod malum eſt. Si dominus auri es, veſtitus de te dominum laudat: Si ſervus auri es, ſpoliatus de te blaſphemat, *Servum autem te facit cupiditas, liberum caritas. Inde ſervus, ſi non fugieris*. Tu autem o homo Dei, hæc fuge. *In hæc cauſa ſi non vis eſſe ſervus, eſto fugitivus*. Audiſti quid fugias, habes & quod ſecteris.

Veræ divitiæ

Sectare verò juſtitiam, pietatem, fidem, caritatem, patientiam, manſuetudinem, quæ virtutes opponuntur cupiditati. Cupiditas aliena rapit: *juſtitia* nihil alienum concupiſcit aut retinet. Cupiditas Religione ad quæſtum abutitur: *pietas* Deum gratis colit, non rerum temporalium intuitu. Cupiditas fidem extinguit: *fides* divitiarum contemptum inſpirat æternorum revelatione & promiſſione bonorum. Cupiditas quæ ſua ſunt quærit: *caritas* liberaliter ad pauperes ſublevandos effundit. Cupiditas in rerum temporalium amiſſione impatiens deſperat: *patientia* bonorum terrenorũ damna propter Deum tolerat. Cupiditas nulli parcit violentiæ ut divitias acquirat, augeat, conſervet: *manſuetudo* contra raptores, fraudatores, & damnorum temporalium auctores non exacerbatur.

S. Auguſt. Ibid.

Sectare ergo *juſtitiam, pietatem, fidem caritatem, &c.* Hæc te divitem faciant. Hæ divitiæ intus ſint: fur ad eas non accedit, niſi mala voluntas ei dederit locum. Muni arcam interiorem, hoc eſt, conſcientiam. Has divitias non tibi latro, non quilibet potentiſſimus inimicus, non irruens hoſtis aut barbarus, non denique naufragium poterit auferre, unde ſi nudus exeas, plenus exis. Neque enim verè inanis erat, quamvis forinſecùs nihil habere videretur, qui dicebat,

Job, 1. 22.

Dominus dedit, Dominus abſtulit, ſicut Domino placuit, ita factum eſt: Sit nomen Domini benedictum. Laudabilis iſta plenitudo, ingentes divitiæ, *inanis auro, plenus Deo, inanis omni tranſitoria facultate*. Quid quæritis aurum tantis laboribus & peregrinationibus? Amate has divitias, & modò implemini: *Fons earum non latet, ſi cor patet. Aperit cor clavis fidei, & mundat ubi ponas. Noli tibi anguſtus videri. Divitiæ tuæ, Deus tuus; quando intravit, ipſe dilatavit*. Omnes Chriſtianos hæc ſpectant, ſed Eccleſiaſticos in primis viros & Paſtores, qui ratione Miniſterii ſui ſingulari quadam ratione ſunt homines Dei. Homo Dei totus in Dei negotiis eſt, non in negotiis cupiditatis, *Tu autem, o homo Dei, &c.* Si veri Dei cultus aſſeratur, quilibet amator avaritiæ reprobatur, Verumtamen incutere nobis debet majorem curam regula pietatis. Turpe eſt enim & nimis pudendum ac dolendum, ſi cultores idolorum inventi ſunt avaritiæ domitores, & cultor Dei unius ab avaritia ſubjugetur, & fiat avaritiæ mancipium, cujus Sanguis ſit pretium. Pugnemus igitur invitante Apoſtolo, ſpectante Chriſto. *Certa bonum certamen fidei, apprehende vitam æternam, in qua vocatus es*. Felix certamen, in quo fides militat, vincitur mundus, cupiditates expugnantur, vita æterna ut præmium reportatur!

Promiſſiones in Baptiſmo factæ.

13. 14. 15. *Præcipio tibi coram Deo, qui vivificat omnia, & Chriſto Jeſu qui teſtimonium reddidit ſub Pontio Pilato bonam confeſſionem, Ut ſerves mandatum*

ſine

Digitized by Google

ſine macula, *irreprehenſibile*, *uſque in adventum* Domini *noſtri Jeſu Chriſti*: *Quem ſuis temporibus oſtendet beatus & ſolus potens*, *Rex Regum*, *& Dominus dominantium*. Præcipitur nobis ut veſtem innocentiæ quam in Baptiſmo accepimus, immaculatam uſque ad horam mortis ſervemus, aut certè Pœnitentiæ lacrymis mundatam Chriſto repræſentemus. Vitam gratiæ accepimus à Deo qui vivificat omnia, qui nos perire non vult; & mori malumus morte peccati, quam vivere vita Dei! Promiſimus coram Chriſto in Baptiſmo, nos Dei mandata ſervaturos, & promiſſa violamus! Fidem confeſſi ſumus exemplo Jeſu Chriſti qui veritatem confeſſus eſt, & ſanguine ſuo obſignavit ſub Pontio Pilato; & fidem operibus negamus! Quas non meremur pœnas in Judicio Chriſti? In Dei familiam adoptati *S. Auguſt.*
,, ſumus; hujus filij non noſtris meritis, ſed ipſius gratia ſumus. Nimis grave *Serm. 177. de*
,, eſt & nimis horrendum, ut avaritia nos teneat in terris; cùm illi dicamus, *Verbis, Apoſt.*
,, *Pater noſter*, *qui es in cælis*, cujus deſiderio vileſcunt omnia; nec nata nobis
,, ſunt inter quæ nati ſumus, quia propter illum renati ſumus. ,, Sint hæc ad
,, neceſſitatis uſum, non ad caritatis affectum: ſint tamquam ſtabulum viatoris,
,, non tamquam prædium poſſeſſoris. Refice, & tranſi. Iter agis attende ad
,, quem veniſti; quia magnus eſt qui ad te venit. Diſcedendo de hac vita locum
,, facis venienti; ſtabuli eſt iſta conditio: cedes, ut alius accedat. Sed ſi vis ad
,, locum tutiſſimus pervenire, Deus à te non recedat, *cui dicimus*, Deduxiſti
,, me per ſemitas juſtitiæ propter nomen tuum; *non propter meritum meum.*

17. 18. 19. *Divitibus hujus ſeculi præcipe non ſublime ſapere*, *neque ſperare in incerto divitiarum, ſed in Deo vivo (qui præſtat nobis omnia abundè ad fruendum) bene agere*, *divites fieri in operibus bonis*, *facilè tribuere*, *communicare*, *theſaurizare ſibi fundamentum bonum in futurum*, *ut apprehendant viam vitæ*. Hoc Evangelium divitum, quod omnia eorum officia erga Deum, erga ſeipſos, & erga proximum complectitur. *Præcipe*. Hæc mera conſilia non ſunt, ſed divina præcepta, ſub pœna damnationis æternæ ab omnibus divitibus ſervanda. *Divitibus hujus ſeculi* quia ſunt & divites Dei, veri divites, quibus præcepto non eſt opus, cùm illud ſcriptum in cordibus habeant digito Dei vivi, & per

S. Auguſt. Ibid.

Divitum officia.

,, ejus gratiam exſequantur ſine externo Monitore. *Non ſublime ſapere*. Vermis
,, divitiarum ſuperbia. Cùm divitiæ congregantur & amantur, nidus ſuperbiæ
,, conſtruitur ubi nutriatur & creſcat; & quod pejus eſt, non volet, ſed ma-
,, neat. Præcipe ergo diviti ante omnia, non ſublime ſapere: ut intelligat, ſa-
,, piat, cogitet ſe eſſe mortalem, & pauperes mortales pares. Ambos enim ter-
,, ra nudos excepit, ambos exſpectat mors, ambos non timet febris. Habet,
,, eam pauper ſtrato terreno, ſed nec dives eam venientem lecto terret argenteo.

Non ſuperbè ſapiant. Superbia & durities erga pauperes, characteres ſunt divitum hujus ſeculi: humilitas & caritas, characteres divitum ſeculi futuri. Diſcant *Non ſperare in incerto divitiarum*. Qui ſpem ſuam ponit in bonis incertis & perituris, cum illis peribit: qui ſperat in Deo vivo & immortali, vita Dei vi-
,, vit, ejuſque immortalitatis particeps erit.... Amas aurum; fac, ſi potes,
,, certum, ut non timeas amittere. Congregaſti facultatem; da tibi, ſi potes,
,, ſecuritatem. *Non ſperare in incerto divitiarum*. Tolle inde ſpem ubi fixiſti.
,, *Sed in Deo vivo*. Ibi fige ſpem, ibi anchoram cordis tui, ut tempeſtas hu-
,, jus ſeculi non te inde abrumpat. *Qui præſtat nobis omnia abundè ad fruendum*.
,, Si omnia, quantò magis ſe? Et verè ad fruendum ipſe erit nobis omnia....
,, Iſta temporalia dedit ad utendum, ſe ad fruendum. Si ergo ſe, quare dictum *1. Cor 15.28.*
,, eſt, *omnia*, niſi quia ſcriptum eſt, *Ut ſit Deus omnia in omnibus*? Ergo ibi
,, cor ad fruendum, ut ſit ſurſum cor. Solve te hinc, ſed alliga ibi: Periculo-
,, ſum eſt tibi in his tentationibus ſine vinculo remanere... Si avari ſumus,
,, Deum amemus. Si opes deſideramus, ſolus nos ſatiare poterit, de quo ſcriptum
,, eſt. *Qui replet in bonis deſiderium tuum*. Divitibus *Præcipe bene agere*, *divites* *Pſ. 102.5.*

fieri in bonis operibus, facilè tribuere, communicare. Indigentibus benefaciant in hoc ſeculo, ut ipſi divites fiant in futuro. Divitiæ ſint illis inſtrumenta virtutum & facultates bonorum operum. Eleemoſynas pauperibus erogent prompto & hilari animo. quod poſtulat caritas; cum humilitate, ſuperflua ſua ut portionem pauperibus debitam ſpectantes, & cum eis velut commune patrimonium dividentes. *Facilè tribuere, communicare.* Si uſus rerum aliquarum cuipiam homini alterius hominis beneficio ac largitate tribuatur, iſque immemor illius à quo fructum rerum adeptus eſt, avertere ab eo ipſo proprietatem præſtitæ rei; atque alienare conetur, nonne ingratiſſimus omnium atque infideliſſimus judicatur, qui oblitus ſcilicet hominis benefici ac liberaliſſimi, ſpoliare illum jure dominii ſui velit, qui eum ipſum uſus poſſeſſione ditaverit? ,, Et nos itaque uſum

Salvianus lib. 1. ad Eccleſiam Cath.

,, tantùm earum rerum accepimus, quas tenemus. Commodatis enim à Deo fa-
,, cultatibus utimur, quaſi precarii poſſeſſores ſumus. Cur ergo cùm poſſeſſores
,, tantùm uſufructuarii ſimus, quod nobiſcum auferre non poſſumus, avertere à
,, proprietate domini, atque alienare tentamus? Cur non bona fide datis à Deo
,, reſculis utimur? Tenuimus quoad licuit: tenuimus quoad permiſit ille qui præ-
,, ſtitit. Quid rectius, quid honeſtius, quàm ut ubi res ab eo diſcedit, qui uſum
,, habuit, revertatur ad eum poſſeſſio, qui utendam conceſſit? Denique ipſæ
,, hoc Dei voces per linguas Litterarum ſacrarum habent, dicentes quotidie ad
,, unumquemque noſtrum. *Honora Dominum de tua ſubſtantia.* Et alibi, *Redde*
,, *debitum tuum.* Quàm pius eſt & indulgens Dominus Deus noſter, invitans nos
,, ad erogandam terrenæ ſubſtantiæ facultatem! Cùm totum ſuum ſit quod ab eo
,, accepimus, noſtrum eſſe dicit, ut demus: ideo noſtram appellans proprieta-
,, tem poſſeſſionis, ut major ſit merces operantis: quia plus fructum neceſſe eſt
,, largitor habeat, ubi de ſuo videtur eſſe largitio. Et tamen ne hoc ipſo huma-
,, na mens inſoleſceret, quòd ſubſtantiam hanc Dominus noſtrum eſſe dixiſſet,
,, adjecit, Redde debitum tuum: ut quem devotio non illiceret ad largiendum,
,, neceſſitas cogeret ad exſolvendum .... Si devotus es, da quaſi tuum: ſi inde-
,, votus, redde quaſi non tuum. Deus homines facit ſubſtantia locupletes, ut
,, bona operatione ſint divites, id eſt, ut commutent divitias quas acceperunt,
,, & Dei opes quas habent in hoc ſeculo temporarias, bene utendo faciant ſempi-
,, ternas. Mirabili quodam modo Deus noſter mercatores nos eſſe vult, mutatio-
,, nem nobiſcum facit: quod hic abundat damus, quod ibi abundat accipimus:
,, quemadmodum aliqui trajectitias merces faciunt, aliud dant alibi, & quò ve-
,, niunt aliud accipiunt. Talis eſt iſta mutatio, qualis noſtra mercatio. Quid da-
,, mus? & quid accipimus? Hoc damus, quod nobiſcum auferre non poſſumus,
,, etſi vellemus. Quare ergo perit? Id quod minus eſt detur, ut quod eſt majus
,, ibi inveniatur. Damus terram, & accipimus cœlum. Damus temporalia, &
,, accipimus æterna; damus putreſcentia, & accipimus immortalia; damus quod
,, dedit Deus, & accipimus ipſum Deum. *Theſaurizent ſibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant veram vitam.*

Proverb. 3. Eccleſ. 4.

S. Auguſt. Serm. 177. de Verbis Apoſtoli.

Eccleſiæ doctrina depoſitum eſt Epiſcopis commendatum.

20. 21. *O Timothee, depoſitum cuſtodi, devitans profanas vocum novitates, & oppoſitiones falſi nominis ſcientiæ, quam quidam promittentes, circa fidem exciderunt.* Eccleſiæ doctrina depoſitum eſt, cujus Epiſcopi non ſunt auctores, non proprietarii ac domini, ſed cuſtodes, interpretes, ac defenſores. Nullam in ea mutationem fieri ab adulteris veritatis patiantur, ſicut nec in Scriptura ſacra &
,, Traditione, ex quibus fontibus derivata eſt. O Timothee, depoſitum cuſto-
,, di, devitans profanas vocum novitates. Quid eſt depoſitum? Id eſt, quod
,, tibi creditum eſt, non quod à te inventum, quod accepiſti, non quod exco-
,, gitaſti; rem non ingenii, ſed doctrinæ; non uſurpationis privatæ, ſed pu-
,, blicæ traditionis; rem ad te perductam, non à te prolatam; in qua non au-
,, ctor debes eſſe, ſed cuſtos; non inſtitutor, ſed ſectator; non ducens, ſed

Vincentius Lirinenſis, Commonitorii cap. 26.

,, ſe-

„ ſequens. *Depoſitum cuſtodi*. Catholicæ fidei talentum inviolatum illibatum-
„ que conſerva. Qnod tibi creditum eſt, hoc penes te maneat, hoc à te tra-
„ datur. Aurum accepiſti, aurum redde: nolo pro auro impudenter plumbum,
„ aut fraudulenter æramenta ſupponas: nolo auri ſpeciem, ſed naturam planè.
„ O Timothee, o Sacerdos, o Doctor, ſi te divinum munus idoneum fecerit,
„ ingenio, exercitatione, doctrina, eſto ſpiritualis Beſeleel, pretioſas divini
„ dogmatis gemmas exſculpe, fideliter coapta, adorna ſapienter; adjice ſplen-
„ dorem, gratiam, venuſtatem. Intelligatur te exponente illuſtriùs, quod an-
„ tea obſcuriùs credebatur. Per te poſteritas intellectum gratuletur, quod ante
„ vetuſtas non intellectum venerabatur: eadem tamen quæ didiciſti, doce; ut
„ cùm dicas novè, non dicas nova. Devita profanas vocum novitates, & oppo- *Idem, cap.*
„ ſitiones falſi nominis ſcientiæ. Vere falſum nomen apud doctrinas hæretico- 26.
„ rum, ut ignorantia ſcientiæ, & caligo ſerenitatis, & tenebræ luminis ap-
„ pellatione fucetur. Quam quidam promittentes, circa fidem exciderunt. Quid
„ promittentes exciderunt, niſi novam neſcio quam ignoratamque doctrinam?
Hæreſes ſimiles ſunt illi meretrici, quæ in Proverbiis Salomonis vocat ad ſe præ-
tereuntes: *Qui eſt parvulus*, inquit, inſipiens, imbecillis in fide, qui ſenſu *Proverb. 9. 16.*
carnis ſuæ ducitur, *veniat ad me. Aquæ furtivæ dulciores ſunt, & panis abſcon-
ditus ſuavior*. At ille *ignoravit quòd ibi ſint gigantes, & in profundis inferni
convivæ ejus*.

IN EPI-

Digitized by Google

IN EPISTOLAM SECUNDAM SANCTI PAULI AD TIMOTHEUM COMMENTARIUS LITTERALIS ET MORALIS

PRÆFATIO.

Euſebius lib. 2. Hiſtor. Eccleſ. cap. 22. S. Chryſoſtom. Hom. 1. Theodoret.

EPiſtola ſecunda ad Timotheum Romæ a S. Paulo ſcripta eſt in ſecundis vinculis, pauló ante Martyrium, per Tychicum miſſa Epheſum, ubi erat Oneſiphori familia, quem laudat ob ſubſidia & obſequia ſibi in vinculis præſtita. Gratias Deo agit ob fidem Timothei, quam intrepida prædicatione exeri jubet. Illum hortatur ut ſanæ doctrinæ depoſitum ipſi commendatum cuſtodiat, & fidelibus hominibus commendet, qui ad alios docendos idoneī ſint. Ut contentiones, & profana, & vaniloquia devitet, ſtultàſque Legis quæſtiones. Docet quibus virtutibus Epiſcopus ſive Paſtor animarum inſtructus eſſe debeat. Prædicit homines futuros variis involutos peccatis, qui mulierculas ſeducentes, veritati reſiſtant. Timotheum hortatur ut ſuo exemplo virtutes ſectetur, & patientiam in perſecutionibus imminentibus: ut in Scripturæ ſacræ lectione ac meditatione aſſiduè verſetur. Illum denique per Chriſti judicium obteſtatur, ut adversùs falſos Doctores, & eorum ſectatores, conſtantes prædicet, vigilet, laboret, Miniſterium ſuum fideliter implendo. Mortem ſibi imminentem, & repoſitum ſibi præmium ſignificat.

CA-

Digitized by Google

CAPUT I.

SENSUS LITERALIS.

1. 2. *PAulus Apoſtolus Jeſu Chriſti per voluntatem Dei, ſecundùm promiſſionem vitæ, quæ eſt in Chriſto Jeſu: Timotheo chariſſimo filio, gratia, miſericordia, pax a Deo Patre, & Chriſto Jeſu Domino noſtro.* Paulus Apoſtolus Jeſu Chriſti, non meis meritis, ſed miſericordiſſima Dei voluntate electus, ut promiſſam ab illo vitam æternam hominibus prædicarem: Thimotheo chariſſimo filio gratiam, miſericordiam, & pacem a Deo Patre & Chriſto Jeſu Domino noſtro adprecor.

3. 4. 5. *Gratias ago Deo, cui ſervio a progenitoribus in conſcientia pura, quod ſine intermiſſione habeam tui memoriam in orationibus meis nocte ac die.* Gratias ago Deo, quem colo a prima ætate uſque nunc, ſincero animi affectu, a majoribus accepta & velut hereditario jure transfuſa, quòd quoties ad eum preces fundo, toties memor ſum tui, & pro te oro nocturnis diurniſque horis, ut tibi Deus gratiarum ſuarum incrementum ac perſeverantiam largiatur. *Deſiderans te videre, memor lacrymarum tuarum, ut gaudio implear.* Et in memoriam revocans lacrymas, quas olim effudiſti cùm Mileto diſcedere Hieroſolymam petiturus, deſidero te videre, ut præſentia tua in vinculis recreatus, gaudio ſpirituali & ſolatio implear. *Recordationem accipiens ejus fidei, quæ eſt in te non ficta, quæ & habitavit primùm in avia tua Loide, & matre tua Eunice, certus ſum autem quòd & in te.* Majus autem ac vehementius tui deſiderium in me excitat recordatio fidei tuæ, cujus mihi nota ſinceritas eſt; qua fide in Chriſtum Jeſum inſignes fuere Lois avia tua, & mater tua Eunice: perſuaſum autem habeo, quod & in te integra firmaque permaneat.

6. *Propter quam cauſam admoneo te, ut reſuſcites gratiam Dei quæ eſt in te per impoſitionem manuum mearum.* Hæc cùm mihi de te perſuaſa ſint, hortor te ut ignem gratiæ Dei, quam accepiſti in Ordinatione per manuum mearum impoſitionem, in te exſuſcites, nec extingui negligentia tua ſinas.

7. *Non enim dedit nobis Deus ſpiritum timoris, ſed virtutis, & dilectionis, & ſobrietatis.* Non enim dedit nobis Deus ſpiritum timiditatis, quo frigidè & ignavè Epiſcopale & Paſtorale munus obeamus, ſed ſpiritum fortitudinis, ut in miniſterio verbi, in fidei confeſſione ac defenſione; mediis in perſecutionibus intrepidi ſimus, virtute ex alto induti ac roborati; & Spiritum dilectionis, quo eum ardenter amemus, & oves nobis commiſſas; & ſpiritum moderationis, quo perturbationum animi noſtri motus inſolentes coerceamus & caſtigemus.

8. 9. *Noli itaque erubeſcere teſtimonium Domini noſtri, neque me vinctum ejus: ſed collabora Evangelio ſecundùm virtutem Dei.* Te igitur tali ſpiritu a Deo donatum non pudeat Profeſſionis fidei, & Prædicationis Evangelii, Paſſionis, crucis, & mortis Chriſti. Cave ne metu infamiæ a ſuſcepto munere deterrearis. Neque etiam te pudeat vinculorum meorum, quaſi tibi ſit dedecori diſcipulum haberi hominis captivi & ad mortem quæſiti; ſed mecum patere pro Evangelio, non propria virtute fretus, ſed Dei, qui te ad hoc certamen vocavit, & in illo gratiæ ſuæ efficacia juvabit. *Qui nos liberavit, & vocavit vocatione ſua ſancta, non ſecundùm opera noſtra, ſed ſecundùm propoſitum ſuum, & gratiam, quæ data eſt nobis in Chriſto Jeſu ante tempora ſecularia.* Qui nos, cùm periiſſemus, ſalvos fecit, fidem, pœnitentiam, & remiſſionem peccatorum nobis donans, & a pec-

Timotheum filium vocat, quia in fide inſtituerat, & Epiſcopum creaverat.

Pura conſcientia non modo ad tempus præſens, ſed ad tempus converſionem ejus præcedens refertur, quia & quando perſequebatur Eccleſiam, ſe obſequium præſtare Deo arbitrabatur, & ſine querela converſatus eſt ante Deum, *in conſcientia bona.* *Act.* 23. 1.

Act. 20. 37.

Mater & avia S. Timothei Chriſtianæ, Pater Gentilis.

Vox Græca, *ἀναζωπυρεῖν*, ſignificat propria *ignem ſopitum excitare.*

Spiritus pro affectu ſumitur.

Vox Græca *σωφρονισμός*, moderationem animi, prudentis, compoſiti, & tranquilli ſignificat. Græcè, *συγκακοπάθησον*, *compatere.* Prædicatorum porrò Paſſionem *Evangelii Paſſionem* vocat Apoſtolus quia propter illud perſecutiones & ſupplicia ſuſtinebant.

peccato ac morte æterna liberavit, & ad hanc ſalutem & ſanctificationem efficaciter nos vocavit, non ſecundùm merita noſtra, quæ nulla præceſſerunt, ſed ſecundùm decretum voluntatis ſuæ, & gratuitam miſericordiam, quæ intuitu meritorum Chriſti Jeſu nobis quoad effectus præparata eſt ante mundi conſtitutionem.

10. 11. *Manifeſtata eſt autem nunc per illuminationem Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, qui deſtruxit quidem mortem, illuminavit autem vitam & incorruptionem per Evangelium.* Hoc autem propoſitum voluntatis ſuæ tam diu latens & paucis ſub lege notum, nunc patefactum eſt per apparitionem Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti in carne mortali, in qua natus & paſſus pro nobis, vires & potentiam mortis fregit, vitamque & immortalitatem nobis revelavit per Evangelium: cujus vitæ & immortalitatis participes eſſe poſſumus, ſi in eum credamus, & ſecundùm ipſius Evangelium vivamus. *In quo poſitus ſum ego Prædicator & Apoſtolus, & Magiſter Gentium.* Ad cujus Evangelii & Myſteriorum Chriſti promulgationem & annuntiationem, conſtitutus ſum a Deo Prædicator & Apoſtolus, & Doctor Gentium, ut earum converſione per prædicationem meam Dei promiſſa impleantur.

*Pſal.*31. 6. 12. *Ob quam cauſam etiam hoc patior, ſed non confundor.* Cujus Miniſterii fun-
Luc. 23. 46. ctiones tot & tantas perſecutiones, vincula, pericula in me traxerunt: ſed ho-
Act. 7. 59. rum non me pudet. *Scio enim cui credidi, & certus ſum quia potens eſt depoſitum*
Theophilact. *meum ſervare in illum diem.* Scio enim cui concredi & commendavi depoſitum
S. Thomas. meum, vitam meam, quam pro ipſius gloria immolare paratus ſum; vel affli-
*Lect.*4. ctionum & bonorum operum theſaurum: & certò perſuaſum habeo, quòd potens ſit ad promiſſa ſua adimplenda, & ad ſervandum depoſitum illud meum, illudque mihi reddendum in die judicii: vitam quidem magno cum fœnore in beata reſurrectione: mercedem verò paſſionum & bonorum operum, æternum gloriæ pondus, in cœleſti beatitudine.

S.*Chryſoſtom.* 13. *Formam habe ſanorum verborum, quæ a me accepiſti in Fide & in dilectione*
*Hom.*3. *in Chriſto Jeſu.* Habe, retine memoria, & reſpice exemplar ſanæ doctrinæ ad fidem & caritatem Chriſtianam pertinentis, quam doctrinam tibi tradidi. Pictorum more imaginem tibi ſanæ doctrinæ & virtutis impreſſi, & omnium quæ Deo grata ſunt, veluti normam, privatàmque formam tuæ indidi animæ. Hæc igitur habeto firmiter, & ſive de fide, ſive de caritate, ſive de caſtitate opus ſit aliquid loqui, ac definire, inde tibi exemplaria accipe.

14. *Bonum depoſitum cuſtodi per Spiritum ſanctum, qui habitat in nobis.* Præclarum & bonum ſanæ doctrinæ depoſitum tibi creditum & commendatum, ſerva integrum & incorruptum, & quale a me accepiſti, aliis fidelibus Miniſtris quaſi de manu in manum trade. Sacri autem hujus depoſiti cuſtodiam ne viribus tuis adſcribas, ſed virtuti Spiritus ſancti, quem Deus Eccleſiæ ſuæ promiſit, & dedit, qui noſtro Miniſterio utitur ad divinum illud depoſitum inter tot humanarum opinionum varietates ac ſatanæ fraudes cuſtodiendum in ſua integritate ac puritate,

S.*Chryſoſtom.* 15. *Scis hoc quòd averſi ſunt a me omnes, qui in Aſia ſunt, ex quibus eſt Phi-*
Theodoret. *gellus & Hermogenes.* Scis pleroſque omnes ex Judæis in Aſia commorantibus ad
Theophilact. Chriſti fidem olim converſos; ſive, omnes ex Aſia Romæ degentes, me deſerviſſe pudore vinculorum meorum, & metu periculi: è quorum numero ſunt Phigellus & Hermogenes. Hos duos non ſolùm ab Apoſtolo, ſed a fide defeciſſe, Tertullianus lib. De *Præſcriptionibus Hæretic.* cap.3. & lib. contra alterum Hermogenem ſibi coævum cenſere videtur.

S. Oneſiphorum celebrant Menæa Græcorum diebus 25. Aprilis & 8. Decembris Ad 6. Septembris. 16. 17. 18. *Det miſericordiam Dominus Oneſiphori domui: quia ſæpe me refrigeravit,*

geravit, & catenam meam non erubuit. Chriſtum precor ut miſericordiam ſuam effundat ſuper familiam Oneſiphori, qui mihi ſæpe & ſubſidio fuit & ſolatio, nec illum puduit vinculorum meorum. *Sed cùm Romam veniſſet* ex Aſia, & me pro Chriſti nomine captivum teneri intellexiſſet, *ſollicitè me quæſivit, & invenit*, in domo ſcilicet conducta, in qua mihi manere permiſſum eſt cum cuſtodiente milite donec ſtarem ad tribunal Cæſaris. *Det illi Dominus invenire miſericordiam a Domino in illa die. Et quanta Epheſi miniſtravit mihi, tu meliùs noſti*. Faciat Dominus ut apud ipſum inveniat miſericordiam in die Judicii, & conſummatæ miſericordiæ conſequatur effectum, nempe vitæ æternæ retributionem. Et tu quidem meliùs cœteris noſti, quanta mihi & adjutoribus meis in evangelico munere ſubſidia Epheſi impenderit. Oneſiphorum ante obiiſſe veriſimile eſt, cùm illi ſalutem non dicat S.Paulus: & tamen illi divinam miſericordiam adprecatur. Dei ergo miſericordiam pro defunctis implorari poſſe, Apoſtolica traditio eſt, ipſius Pauli verbis & exemplo confirmata.

Act. ult.

Hebraiſmus eſt in his verbis, *Det illi Dominus invenire miſericordiam à Domino*, ſicut in his Geneſ. 19. 24. *Pluit Dominus ſuper Sodomam ignem & ſulphuri Domino*.

CAPUT I.

SENSUS MORALIS.

1. PAulus Apoſtolus Jeſu Chriſti per voluntatem Dei, ſecundùm promiſſionem vitæ, quæ eſt in Chriſto Jeſu. Ad Clerum, ad ſacrum Miniſterium, ad Paſtoralem munus qui ſine vocatione veniunt, non intrant per oſtium, quod eſt Chriſtus, fures ſunt & latrones, damnationi ſunt obnoxii. Vocationis principium & regula eſt voluntas Dei, non voluntas carnis, non voluntas parentum, non Magnatum favor, non ambitio vel cupiditas hominum qui Clericalem vitam eligunt ut pinguibus Beneficiis, conſanguinorum ſuorum reſignatione, vel aliorum præſentatione, nominatione, ſeu collatione donentur. De quibus Dominus per Prophetam queritur, *Ipſi regnaverunt, & non ex me: principes extiterunt, & non cognovi*. „ Ex ſe namque & non ex arbitrio ſummi Rectoris regnant, qui „ nullis fulti virtutibus nequaquam divinitus vocati, ſed ſua cupidine accenſi, „ culmen regiminis rapiunt potiùs quàm aſſequuntur. Quos tamen internus Judex „ provehit, & non cognoſcit: quia quos permittendo tolerat, profectò per ju- „ dicium reprobationis ignorat „. Quibus aliquando dicet, *Recedite a me operarii iniquitatis, neſcio qui eſtis*. Paſtorali regimine indigni ſunt, qui gregem ſibi commiſſum ad vitæ novitatem, & ad beatitudinem æternam, quam Deus promiſit diligentibus ſe; & ad Chriſtum, qui eſt via, veritas, & vita, quantum in ipſis eſt, verbo & exemplo non perducunt. *Secundùm promiſſionem vitæ, quæ eſt in Chriſto Jeſu*.

Vocatio Dei ad Sacrum Miniſterium.

Oſee 7.

S.Gregor. M. 1. P.Paſtoralis, cap.1.

2. *Timotheo chariſſimo filio, gratia, miſericordia, & pax a Deo Patre, & Chriſto Jeſu Domino noſtro*. Non opes, non magnificas ædes, non pretioſam ſupellectilem, non currus & equos, non ſatellitium numeroſum, non magnatum favorem & amicitiam amantiſſimo diſcipulo & filio ſuo Timotheo adprecatur Apoſtolus, probè ſciens hæc Epiſcopo neceſſaria non eſſe, nec ab eo expetenda; hæc plerumque impedimenta eſſe, non adjumenta ad Paſtorale munus rectè obeundum; Miniſtros Chriſti conciliare ſibi auctoritatem debere ſplendore virtutis, non ſecularis vanitatis. Solum ipſis optandam Chriſti gratiam, ut in animarum ſalute procuranda & promovenda fideliter & indefeſſè laborent: Dei miſericordiam pro ſe ipſis

Concil. Carthag. 4. Can. 15.

Epiſcopum vilem ſupellectilem, & menſam ac victum pauperem habeat, & dignitatis ſuæ auctoritatem fide & vitæ meritis quærat.

Digitized by Google

ipſis, & pro commiſſo grege: Paſtores enim Dei miſericordia maximè indigent, cùm in tam periculoſo officio ſæpe non peccare ſit difficile; & magna etiam miſericordia erga infirmos ſubditos uti debeant, exemplo Chriſti ſupremi Paſtoris: Pax denique Spiritus ſancti illis optanda eſt, ut nec ſpe bonorum temporalium, nec timore malorum, a Miniſterii ſui functionibus deterreantur.

3. 4. *Gratias ago Deo, cui ſervio a progenitoribus in conſcientia pura, quòd ſine intermiſſione habeam tui memoriam in orationibus meis nocte ac die.* Magna Dei gratia eſt, ex parentibus veri Dei cultoribus natum eſſe; & in vera Religione educatum. Præjudicia enim a majoribus accepta, & cum lacte (ut ita dicam) hauſta, magnam vim habent ad retinendum filios in avita & paterna ſuperſtitione, & domeſticis erroribus ac vitiis. Magnæ proinde gratiæ Deo agendæ ſunt, quòd in Chriſtiana Catholica Religione a parentibus inſtituti ſimus. Hæc vera nobilitas, progenitores habere, qui Deo fideliter ſervierint ac militaverint, ſi tamen ab illorum fide ac pietàte non ſimus degeneres. *Non enim omnes qui ex Iſrael ſunt, ii ſunt Iſraelitæ; neque qui ſemen ſunt Abrahæ, omnes filii; nec qui filii carnis, hi* propterea *ſunt filii Dei.* Serviendum ergo Deo *in conſcientia pura*, id eſt, peccato mortali non inquinata. Ut autem conſcientiæ puritas conſervetur, *ſine intermiſſione* orandum eſt. *Nocte ac die* orat Apoſtolus tot & tantis gratiarum donis a Deo cumulatus, tot meritis dives, tot miraculis inſignis, nihil ſibi conſcius, certus quòd nihil ipſum a caritate Dei ſeparabit; & nos orationem negligimus, vix de Deo cogitamus; mentem & cor in rebus terrenis, non in illo qui omnium noſtrum operum, omnium affectionum noſtrarum, & totius vitæ finis eſt, defigimus. Nobis qui filii lucis ſumus, nocte vigilandum, & orandum eſt. *Sæpe*, inquit Clemens Alexandrinus, *etiam noctu e lecto ſurgendum eſt, Deúſque laudandus: Beati enim qui in ipſum vigilarunt, ſe ipſos aſſimilantes angelis, quos vigilantes vocamus.* Præ ceteris verò in oratione aſſidui eſſe debent Epiſcopi & Paſtores animarum, Deum pro ſuis & populi peccatis ſine intermiſſione precari, pro illis maximè Deum orare, quos ad ſacrum Miniſterium promoverunt, velut illorum apud Deum fidejuſſores. Denique cùm gratia orationis & pro nobis, & pro Eccleſia Dei, ſinguliſque ejus ordinibus, & pro amicis noſtris, ſit magnum Dei donum, de illa gratiæ Deo omnium bonorum auctori agendæ ſunt in ara cordis. *Gratias ago Deo, quòd ſine intermiſſione habeam tui memoriam in orationibus meis.* Oratio plus gemitibus agitur, quàm vocibus; plus lacrymis, quàm verbis. Timothei lacrymas, non affectu naturæ, ſed caritatis expreſſas commendat Apoſtolus. *Deſiderans te videre, memor lacrymarum tuarum.* Sint nobis lacrymæ noſtræ panes die ac nocte; effundamus lacrymas compunctionis, & devotionis. „Juſti viri anima quatuor modis in compunctione vehementer afficitur, cùm aut „malorum ſuorum reminiſcitur, conſiderans *ubi fuit*: aut judiciorum Dei ſen„tentiam metuens, & ſecum quærens, cogitat *ubi erit*: aut cùm mala vitæ præ„ſentis ſolerter attendens, mœrens conſiderat *ubi eſt*: aut cùm bona ſupernæ pa„triæ contemplatur: quæ quia necdum adipiſcitur, lugens conſpicit *ubi non eſt*: & cum Davide ait: *Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte, dum dicitur mihi ſingulos dies: Ubi eſt Deus tuus?* Exigit planctum à nobis pænitentia præteritæ „converſationis: exigit fletum deſiderium futuræ beatitudinis. Parum ei placet „vitæ ſpiritualis novitas, qui necdum vetera plangit, necdum plangit admiſſa „peccata, necdum plangit tempus amiſſum. Si non plangis, planè non ſentis ani„mæ vulnera, conſcientiæ læſionem. Sed nec futura ſatis gaudia concupiſcis, ſi „non quotidie poſtulas ea cum lacrymis. Minùs tibi nota ſunt, ſi non renuit con„ſolari anima tua donec veniant, dicens cum Propheta Rege: *Sitivit anima mea „ad Deum fontem vivum. Quando veniam & apparebo ante faciem Dei?* Lacrymæ iſtæ gaudium ineffabile pariunt de viſione beata, amore conſummato, æternàque fruitione Dei. *Deſiderans te videre, ut gaudio implear.*

Inſtitutio in vera Religione magna Dei gratia.

Rom. 9. 6.

Orationi aſſiduitas.

Lib. 2. Stromat. c. 9.

Lacrymæ compunctionis & devotionis.

S. Gregor. lib. 23. Moral. cap. 13.

S. Bernard. Serm. 2. in capite Jejunii.

Pſal. 41. 2.

Paſtores & Sacerdotes gratiam vocationis ſuæ in ſe ipſis exſuſcitare debent.

6. 7. *Admoneo te ut reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te per impoſitionem manuum mearum.* Timet Apoſtolus pro Timotheo ne gratia Ordinationis & ſacri Miniſterii, quam recepit, in ipſo extinguatur; & ideo monet ut eam reſuſcitet, fervoremque ſuum in dies augeat: & non timent Paſtores & Miniſtri Eccleſiæ, ne Spiritus in ipſis extinguatur? Timeant ne ipſis à Chriſto dicatur: *Quia tepidus es incipiam te evomere ex ore meo.* Gratiam igitur vocationis & ordinationis ſuæ in ſe exſuſcitent aſſidua meditatione & oratione, ſacro receſſu & ſpiritualibus Exercitiis, indefeſſo labore in ſalute animarum promovenda. Spiritum extinguere vel „ ſuſcitare, in nobis eſt. Extinguimus negligentia, ſuſcitamus vigilantia, „ & animi alacritate in ſacris Miniſterii noſtri functionibus obeundis. „ Quemadmodum enim oleum lampadis flammam efficit vehementiorem: „ ita animi alacritas attrahit gratiam Spiritus uberiorem. Meminerint Paſtores & Eccleſiæ Miniſtri, timidos eſſe non debere qui Eccleſiam regunt, ſed fortes, ut virtute irrumpere valeant iniquitatem, ut ſe murum opponant pro domo Iſrael, ut mundi erroribus & pravis moribus ſe opponant, nec ejus terroribus frangantur, aut promiſſis corrumpantur, ac deterreantur à ſana doctrina propugnanda, à tuenda juſtitia, a diſciplina cuſtodienda: Caritate flagrantes eſſe debent ut ſolam Dei gloriam, Eccleſiæ ſanctæ utilitatem, & ſalutem animarum in ſacro Miniſterio quærant: ſobrietatem denique & moderationem ſectari, tum in cupiditatibus ſuis coercendis, tum in juribus ſuis temporalibus proſequendis & exigendis, tum in ſumptibus domeſticis, tum in ſubditis corripiendis. *Non enim dedit nobis Deus ſpiritum timoris, ſed virtutis, & dilectionis, & ſobrietatis.*

Apocal. 3. 18.

S. Chriſoſt. Hom. 4. in hanc Epiſt. Theodoret.

Bonus Chriſti Miniſter numquam de veritate aut juſtitia erubeſcit.

8. 9. *Noli itaque erubeſcere teſtimonium Domini noſtri, neque me vinctum ejus: ſed collabora Evangelio ſecundùm virtutem Dei.* Sanctus Paſtor, bonus Chriſti Miniſter numquam de veritate ſive Moralis Chriſtianæ puritatem, ſive Diſciplinæ Eccleſiaſticæ ordinem ſpectante, numquam de juſtitia erubeſcit. Et hanc & illam invicto & intrepido animo tuebitur, quamvis a pluribus deſertam & impugnatam. Etſi ejus impugnatores potentia terribilis ſint, & ad nocendum parati, conſtanter & ſine pudore defendenda eſt & prædicanda. *Noli erubeſcere teſtimonium Domini noſtri.* Etſi inde offendantur plurimi, melius eſt ut ſcandalum Phariſæorum oriatur, quàm ut veritas deſeratur. Veruntamen ne quis ſibi de veritatis defenſione blandiatur, qui privatarum opinionum figmenta, aut periculoſas novitates, vel proſcriptas ab Eccleſia doctrinas, ſeu damnatos libros & Auctores, ſtudio partium, & contumaci diſputandi pruritu propugnat, qui Sedis Apoſtolicæ & Epiſcoporum, qui Apoſtolorum locum tenent, Judicio reſiſtit. Quin immo, is erubeſcit *teſtimonium Domini noſtri*, qui ſanctæ Romani Pontificis & Epiſcoporum unanimati non aſſentitur, non obedit, non acquieſcit. Ceterùm qui ad veritatis & Chriſtianæ pietatis ac diſciplinæ aſſertionem, defenſionem, inſtaurationem, propagationem, confirmationem laborat & patitur, non ſolùm Apoſtolis, ſed Chriſto Jeſu collaborat & compatitur, non propriis viribus, ſed gratia quam Spiritus Dei ſubminiſtrat. *Collabora Evangelio ſecundùm virtutem Dei.* Infirmitati quidem noſtræ diffidendum, quia nihil ex nobis agere aut pati propter Deum poſſumus: ſed in virtute Dei confidendum eſt, quæ ſe exeruit in vocatione ſancta, qua nos miſericorditer prævenit, liberavit, ſanctificavit, filios ſuos effecit, & Chriſti membra, ex ejus meritis, non ex operibus noſtris; ſecundùm æternum, arcanum, inſcrutabile, adorandum propoſitum voluntatis ſuæ. *Qui nos liberavit, & vocavit vocatione ſua ſancta, non ſecundùm opera noſtra, ſed ſecundùm propoſitum ſuum, & gratiam quæ data eſt nobis in Chriſto Jeſu ante tempora ſecularia.* Agnoſcamus gratiam Dei, virtutem ejus confiteamur, illi fideliter reſpondeamus; per eam diligamus Deum, qui prior nos dilexit ei ſerviamus qui eos liberavit; qui nos ad Eccleſiam ſuam vocavit, & per Evangelium ſuum illuminavit, qui per paſſionem mortemque ſuam peccatum ac mortem vicit, qui

S. Auguſt.

Digitized by Google

nos gloriæ ac immortalitatis ſuæ participes & conſortes efficiet, ſecundùm legem vitæ & gratiæ Evangelicæ vixerimus. *Manifeſtata eſt autem nunc per illuminationem Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, qui deſtruxit quidem mortem, illuminavit autem vitam, & incorruptionem per Evangelium.* Et cur in tenebris, in morte, & corruptione peccati perſeverant, qui ſe in Salvatorem noſtrum Jeſum Chriſtum credere profitentur, niſi quia tenebras luci, mortem vitæ, peccatum gratiæ, corruptionem immortalitati, inſipientes & cæci anteponunt? *Venit lux in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras quam lucem: erant enim eorum mala opera. Omnis enim qui malè agit, odit lucem.*

Joan. 3. 19. 20.

Pro Chriſto pati, glorioſum.

11. 12. *In quo poſitus ſum ego Prædicator & Apoſtolus, & Magiſter Gentium. Ob quam cauſam etiam hæc patior, ſed non confundor. Scio enim cui credidi, & certus ſum quia potens eſt depoſitum meum ſervare in illum diem.* Pro Chriſti nomine, pro veritate, pro juſtitia, pro Chriſtiana pietate, pro Eccleſia pati, quàm præclarum, quam glorioſum eſt! Vitam à Deo accepimus ut depoſitum, non ut cenſum. Qui Dei cauſa illam amittit, depoſitum illi credit & commendat, in noviſſimo die ab illo glorioſam & immortalem recepturus. O admirabile fidei Chriſtianæ ingenium, qua certò cognoſcitur quod comprehendi non poteſt, qua poſſidetur quod nondum eſt, qua delectabile invenitur quod ſecundùm mundi opinionem acerbiſſimum eſt! „ Plane volumus pati, verùm eo more, quo & „ bellum nemo libens quidem patitur, cùm trepidare & periclitari ſit neceſſe: „ tamen & præliatur omnibus viribus, & vincens in prælio gaudet, quia & glo- „ riam conſequitur & prædam. Prælium eſt nobis quòd provocamur ad tribuna- „ lia, ut illic ſub diſcrimine capitis pro veritate certemus. Victoria eſt autem, „ pro quo certaveris, obtinere. Ea res habet gloriam placendi Deo, & prædam „ vivendi in æternum.

Tertullian. Apologet. cap. ultimo.

Omnis Apoſtolorum doctrina ad fidem & caritatem revocatur.

13. 14. *Formam habe ſanorum verborum, quæ à me audiſti in fide & in dilectione in Chriſto Jeſu* Vita noſtra conformanda eſt doctrinæ quàm Chriſtus Apoſtolis tradidit, quam Eccleſia ab Apoſtolis accepit, & per continuam Epiſcoporum ſucceſſionem ad nos uſque propagavit. Evangelium, & Apoſtolorum Epiſtolæ, regula noſtra ſunt. Omnis earum doctrina ad fidem & caritatem revocatur. Omnium Inſtitutionum Chriſtianarum fundamentum & principium fides, finis caritas eſt. Chriſti Jeſu diſcipulus non eſt qui nec fidem integram, nec vitam puram ex caritate formatam habet. Paſtorum & Prædicatorum Sermones de fide & caritate, hoc eſt, de doctrina & vita eſſe debent: & ſi quid docere, vel agere oportet quod virtutem ſpiret, totum illinc petendum eſt. Eccleſiæ doctrina depoſitum eſt Epiſcopis commendatum à Spiritu ſancto in eorum conſecratione. Divinum illum theſaurum ſine illius gratia conſervare non poſſunt. *Aderit* autem *Spiritus ſanctus, niſi gratiam repellamus.* Hic nobis murus eſt, hoc refugium adversùs latrones imminentes, diabolum undique inſidiantèm. Ne igitur Spiritum ſanctum malis actibus effugemus. Quæ de fide, quæ de vita tradita ſunt præcepta à Chriſto & Apoſtoli, ſunt ſacro-ſanctum depoſitum. Id cuſtodiant Paſtores ſtudio Scripturæ & Traditionis, oratione, vitæ puritate. Gratia depoſitum eſt Chriſtianis omnibus in Baptiſmo concreditum. Quomodo verò cuſtoditur? Non humanis viribus, ſed per Spiritum ſanctum in nobis inhabitantem. Quem ſi ſervaverimus, & non per prava opera pepulerimus, ipſe omnia quæ à Deo habemus nobis ſervabit. Da igitur operam ut cuſtodias Spiritum, & ipſe ſervabit tibi depoſitum. *Niſi* enim *Dominus cuſtodierit civitatem, fruſtra vigilat qui cuſtodit eam.*

S. Chryſoſtom. Hom. 3.
Theophilact.
Pſal. 122. 1.

Chriſtus in pauperibus & captivis quæritur & invenitur.

16. 17. 18. *Det miſericordiam Dominus Oneſiphori domui: quia ſæpe me refrigeravit, & catenam meam non erubuit. Sed cùm Romam veniſſet, ſollicitè me quæſivit, & invenit. Det illi Dominus invenire miſericordiam à Domino in illa die.* Pauperes & captivi non ſolùm ſublevandi ſunt, ſed pia ſollicitudine quæ-

ren-

Digitized by Google

rendi, viſitandi, & ſpirituali ſolatio recreandi. In illis invenitur Chriſtus pauper & captivus. *Eſurivi*, inquit, *& dediſtis mihi manducare. In carcere eram, & veniſtis ad me.... Quamdiu feciſtis uni ex his fratribus meis minimis, mihi feciſtis*. Fidei veritas eſt. Matt. 25. Tam verum eſt Chriſtum Jeſum in pauperibus & captivis Chriſtianis moraliter reſidere, ſibique præſtitum imputare omne quod illis exhibetur ſolatium & ſubſidium, quàm certum eſt Chriſtum realiter in Euchariſtiæ Sacramento eſſe præſentem. Pauper & captivus, maximè ob Chriſti cauſam, quodam modo Sacramenta ſunt, Pannoſæ veſtes, ſqualor & fœtor carceris, vincula, egeſtas, captivitas, ſpecies ſunt infirmæ quibus Chriſtus obvelatur. Sub his illum invenit & intuetur oculata fides, & prompta caritas. Miſericordiam, in die Judicii & generalis retributionis invenient, qui in hac mortali vita miſericordiæ opera fecerint. *Beati enim miſericordes, quoniam miſericordiam conſequentur*. Matt. 5. Qui ſecundùm præceptum Dei eleemoſynas facit, Deo credit, & *Qui habet fidei veritatem, ſervat Dei timorem; qui autem Dei timorem ſervat, in miſerationibus pauperum Deum cogitat. Operatur enim ideo quia credit, quia ſcit vera eſſe quæ prædicuntur verbo Dei, nec Scripturam ſanctam poſſe mentiri: arbores infructuoſas, id eſt, ſteriles homines excidi, & in ignem mitti, miſericordes autem ad regnum vocari*. S. Cyprian. De Opere & Eleemoſynis. Qui erga pauperes & captivos durus eſt & immiſericors, magis ipſe egenus & captivus eſt ſecundùm animam. „ Obſederunt animum tuum ſterilitatis tenebræ, & recedente inde lumine veritatis, carnale „ pectus alta & profunda avaritiæ caligo cæcavit: pecuniæ tuæ captivus & ſer- „ vus es: catenis cupiditatis & vinculis alligatus es: & quem jam ſolverat Chri- „ ſtus, denuo vinctus es: ſervas pecuniam, quæ te ſervata non ſervat; patri- „ monium cumulas, quod te pondere ſuo graviùs onerat.... Quid divitiis tuis „ ſolus incubas? Quid in pœnam tuam patrimonii pondus exaggeras, ut quò lo- „ cupletior ſeculo fueris, pauperior Deo fias? Reditus tuos cum Domino Deo tuo „ divide, fructus tuos partire cum Chriſto; fac tibi poſſeſſionum terreſtrium „ Chriſtum participem, ut & ille te ſibi faciat regnorum cœleſtium coheredem. Familiam numeroſam ne obtendas: filiis tuis meliùs providere non potes, quàm Dei miſericordiam bonis operibus illis impetrando. Sic Oneſiphorus domui ſuæ ſibique providit: „ Si vere filios tuos diligis, ſi eis exhibes plenam & paternam „ dulcedinem caritatis; operari magis debes ut filios tuos Deo juſta operatione „ commendes. Nec eum liberis tuis cogites patrem, qui & temporarius & in- „ firmus eſt; ſed illum Patrem pares, qui æternus & firmus filiorum ſpiritua- „ lium pater eſt. Illi aſſigna facultates tuas, quas heredibus ſervas: ille ſit li- „ beris tuis tutor, ille curator, ille contra omnes injurias ſeculares diuina ma- „ jeſtate protector. Patrimonium Deo creditum nec reſpublica eripit, nec fiſcus „ invadit, nec calumnia aliqua forenſis euertit. In tuto hereditas ponitur, quæ „ Deo cuſtode ſervatur. Hoc eſt charis pignoribus in poſterum providere, hoc „ eſt futuris heredibus paterna pietate conſulere, ſecundùm fidem Scripturæ ſan- „ ctæ dicentis: Junior fui, etenim ſenui; & non vidi juſtum derelictum, & ſe- Pſal. 36. 25. „ men ejus quærens panem. Tota die miſeretur & commodat; & ſemen illius in & 16. „ benedictione erit. *Qui ſtudes terreno magis, quam celeſti patrimonio, filios tuos diabolo magis commendare quàm Chriſto, bis delinquis, & geminum ac duplex crimen admittis: & quòd non præparas filiis tuis Dei patris auxilium, & quod doces filios patrimonium plus amare quàm Chriſtum.*

CA-

CAPUT II.

SENSUS LITTERALIS.

ỳ. 1. TU *ergo, fili mi, confortare in gratia, quæ eſt in Chriſto Jeſu*. Abjecto omni pudore & timore, fortiter perſiſtas in ſuſcepto miniſterio fidei prædicandæ & propugnandæ, non tuis viribus, ſed gratiæ Dei, quæ datur per Chriſtum Jeſum innixus. *Et quæ audiſti à me per multos teſtes, hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt & alios docere*. Doctrinam, quam in præſentia multorum teſtium me tradente audiviſti, aliis commenda, ſacrum hoc depoſitum pari fide ſervaturis, qui & alios docere valeant; Epiſcopis nempe & Presbyteris in fide & religione eruditis, ut ad poſteros quaſi per traducem tranſmittatur.

ỳ. 3. 4. *Labora ſicut bonus miles Chriſti Jeſu*. Quicquid laborum, moleſtiarum ac periculorum ocurret Evangelii cauſa, id forti animo tolera ut bonus ac ſtrenuus miles Chriſti Jeſu, qui te caſtris ſuis præfecit. *Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſecularibus: ut ei placeat, cui ſe probavit*. Nemo a Deo in ſacram militiam adlectus, ad Eccleſiaſticum Miniſterium aſſumtus, implicat ſe negotiis ſeculi, quæ illum à Miniſterii ſui functionibus impediret ac diſtraherent: ſicut qui militiæ nomen dederunt, omnes alias occupationes abjiciunt, mercaturam, agriculturam, Magiſtratus, &c. uni bello, armiſque intenti: ita Chriſti Miniſter totum ſe impendere debet Miniſterio ſuo, ut placeat duci à quo delectus eſt. Nota Africanæ Eccleſiæ diſciplina, cujus S. Cyprianus rigidus exactor & diligens obſervator fuit, ſacrificium pro Victore Furnitato ad Altare Domini prohibens offerri, qui Fauſtinum Presbyterum tutorem filiorum ſuorum nominaverat. *Neque enim*, inquit, *apud altare Dei meretur nominari in Sacerdotum prece, qui ab Altari Sacerdotes & Miniſtros voluit avocare*. (Epiſt. 68.) Vide Concilium Chalcedonenſe Canone 3. Pariſienſe ſextum lib. 1. cap. 28. Caput, *Sed nec procurationes*, & cap. *Secundum*, Ext. *Ne Clerici vel Monachi ſecularibus negotiis ſe immiſceant*, & Concil. Trident. Seſſ. 22. cap. 1. *De Reformatione*.

ỳ. 5. *Nam & qui certat in agone, non coronatur niſi legitimè certaverit*. Qui certat, ſeu curſu, ſeu cœſtu, ſeu quovis alio certamine in ludis publicis, præmium & coronam non obtinet, niſi certaverit ſecundùm leges athletis præſcriptas. Et tu ergo Epiſcopatum gere ſecundùm leges à Deo latas, & à me dudum tibi propoſitas, ſi coronam immortalitatis vis adipiſci.

ỳ. 6. 7. *Laborantem agricolam oportet primum de fructibus percipere*. Agricolæ in cultura terræ aſſiduè ac ſtrenuè laboranti primi fructus agri ſui lege quadam naturæ cedunt: ſic Epiſcopus in cultura agri dominici diligenter laborans, in præmio percipiendo primus erit, & quaſdam fructuum laboris ſui primitias à Deo tempore meſſis & beatæ retributionis recipiet. *Intellige quæ dico: dabit enim tibi Dominus in omnibus intellectum*. Attende his quæ dico: nec dubito quin tibi Deus det intelligentiam omnium quæ te noſſe oportet, ut Miniſterio tuo rectè fungaris: divinùmque lumen ad hoc tibi neceſſarium adprecor.

ỳ. 8. 9. *Memor eſto Dominum Jeſum Chriſtum reſurrexiſſe à mortuis ex ſemine David, ſecundùm Evangelium meum*. Hanc imprimis veritatem memoria revolve & ... Etſi omnia ſacri Miniſterii officia reprobis non minus quàm electis imperantur, pro quibus etiam Chriſtus mortem ſuam ſufficienter obtulit Patri, hæc tamen propter electos, non propter reprobos fiunt.

Secundùm Græci Textus fidem, vox *Deo*, redundat. Sententia generalis eſt. *Nemo militans implicat ſe negotiis ſecularibus*. Similitudo à militia ſeculari ad Miniſterium Eccleſiaſticum ducitur, à minori ad majus. *Vide L. Milites, C. de re militari, & L. Nemo Miles, ibid.*

Tò *in agone*: redundare videtur ſecundùm Græcum Textum, & Syriacam Verſionem.

Hac Apoſtoli ſententia refelluntur hæretici qui veram corporum reſurrectionem negabant, & veritatem humanæ in Chriſto naturæ impugnabant, & Jeſum ex progenie David genitum inficiabantur, ac proinde verum eſſe Meſſiam.

& fidelibus inculca ; Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum ex progenie David hominem factum, vere à mortuis reſurrexiſſe, ſecundùm Evangelium quod prædico. *In quo laboro uſque ad vincula, quaſi malè operans : ſed verbum Dei non eſt alligatum*. Cujus Evangelii cauſa multas afflictiones patior, Vincula etiam & carceres, ut ſceleratus quiſpiam : ſed verbum Dei non eſt vinctum, nec Evangelium propagare deſino tum viva voce, tum Epiſtolis.

10. *Ideo omnia ſuſtineo propter electos, ut & ipſi ſalutem conſequantur, quæ eſt in Chriſto Jeſu, cum gloria cæleſti*. Ideo nullos labores, nullas afflictiones refugio, ſed dura quæque ſuſtineo propter eos qui ab æterno ſunt à Deo prædeſtinati, præſertim qui noſtra prædicatione & laboribus ad Chriſtum ſunt adducendi, ut ipſi quoque per eadem incedendo veſtigia, ſalutem quæ per Jeſum Chriſtum parta eſt, & cum æterna gloria conjuncta, conſequantur.

11. 12. 13. *Fidelis ſermo : Nam ſi commortui ſumus, & convivemus*. Certiſſimum eſt quod dicò : Si commortui ſumus Chriſto in hoc ſeculo, tum per Baptiſma, tum per afflictones & paſſiones, adverſa quæque & triſtitia, vincula, tormenta, mortem ipſam, ſi opus ſit, pro ejus nomine perferentes, cum illo etiam vivemus in futuro ſeculo, non ſpiritu tantùm, ſed redivivo corpore in beatitudine cæleſti. *Si ſuſtinebimus, & conregnabimus*. Si cum illo conſtanter & perſeveranter in hac vita patimur, cum illo in æternum regnabimus. *Si negaverimus, & ille negabit nos*. Si metu mortis aut terrore perſecutionis ipſum negaverimus, & ipſe negabit nos, pro ſuis non agnoſcet, abjiciet, damnabit. *Si non credimus, ille fidelis permanet, negare ſeipſum non poteſt*. Si infideles fuerimus, ipſe nihilominus verax & conſtans permanet non minùs in comminationibus quàm in promiſſis. Repugnare enim ſibi ipſi non poteſt, & ſententiam mutare. Et hæc laus eſt omnipotentiæ divinæ, quod falli aut fallere non poſſit.

14. *Hæc commone, teſtificans coram Domino*. De his frequenter admone fideles tibi commiſſos, & maximè Evangelii Miniſtros, cum obteſtatione coram Domino, qua & te officio functum, & illum vindicem admonitionis contemptæ futurum denunties. *Noli contendere verbis : ad nihil enim utile eſt niſi ad ſubverſionem audientium*. Contentioſas diſputationes & pugnas verborum devita, fugiendaſque mone, cùm nullam utilitatem pariant, immò plurimùm noceant auditoribus, in quorum animis perturbationem, hæſitationem, & ſubverſionem fidei vel caritatis ſæpe pariunt, illos trahendo in ſtudia partium ; & diſſidia, jurgia, invidias, detractiones in ipſis excitando.

15. *Sollicitè cura te ipſum probabilem exhibere Deo, operarium inconfuſibilem, rectè tractantem verbum veritatis*. Stude te ipſum exhibere Deo Miniſtrum ejus approbatione dignum, nihil facientem de quo erubeſcendum ſit ; vel, quem nihil pudeat eorum quæ ad Evangelium, quæ ad crucem, quæ ad pietatem pertinent: rectè diſpenſantem verbum veritatis Græcè ὀρθοτομοῦντα, *dividentem* verbum veritatis. Metaphora eſt vel à patrefamilias ſumpta, qui filiis & domeſticis cibos dividit prout cuique convenit : vel ab agricola qui rectos ſulcos proſciendit. Ita Prædicator & Doctor laude dignus eſt, *Qui ſequitur regulam divinorum eloquiorum*, ait Theodoretus.

16. 17. 18. *Profana autem, & vaniloquia devita : multum enim proficient ad impietatem*. Ne toleres homines docentes profana de rebus divinis commenta per inanem & clamoſam loquacitatem ; ſed ipſos abjice & fuge : magis enim ac magis in impietate proficient, quam & auditoribus ſuis afflabunt. *Et ſermo eorum ut cancer ſerpit, ex quibus eſt Hymenæus & Philetus*. Eorum doctrina ut cancer, ſive ut gangrena ſerpit, viruſque ſuum inter fideles longè lateque diffundet, donec

Secundùm TextumGræcum *Teſtificans coram Domino, non contendere verbis ad nullam utilitatem ; ad ſubverſionem audientium*. Græcum vocabulum quod Vulgatus Interpres vertit *inconfuſibilem*. ambiguum eſt. Quidam vertunt *non erubeſcentem*. Sic Græci Interpretes intelligunt, ſic S. Auguſt. legit lib. 1. *contra Creſconium cap*. 2. Alii vertunt, *Non erubeſciendum*, id eſt, cujus dominum ſuum non pudeat, ſed in eo ſibi placeat.

Digitized by Google

Tertullian. De Reſurrect. carnis, cap. 19 & S. Auguſt. Epiſt. 55. alias 119. ad Januar. cap. 3.

nec univerſum gregem contagio pervaſerit, ſicut cancer quod in corpore ſanum eſt inficit, carneſque circumſtantes depaſcitur. Ex eo numero ſunt Himenæus & Philetus: *Qui à veritate exciderunt, dicentes reſurrectionem eſſe jam factam, & ſubverterunt quorumdam fidem.* Qui à fidei Chriſtianæ veritate aberraverunt, dicentes reſurrectionem mortuorum jam factam eſſe in baptiſmo, & quotidie fieri in renovatione ſpirituali & regeneratione animarum à morte peccati ad vitam juſtitiæ; nec reſurrectionem corporum in fine ſeculi futuram; & ſic quorumdam fidem concuſſo & diruto fundamento ſubverterunt.

Num. 16. 5. & 26.

Fundamentorum lapidibus ſolebant figuræ quædam vel ſententiæ inſcribi bonis ominis cauſa. Hinc ſumpta metaphora eſt vel à pactis, quæ ſigillo muniuntur, ut rata maneant nec cuiquam fas ſit illa violare.

19. *Sed firmum fundamentum Dei ſtat, habens ſignaculum hoc; Cognovit Dominus qui ſunt ejus, & diſcedat ab iniquitate omnis qui invocat nomen Domini.* Sed firmum ac ſolidum perpetuò conſiſtit fundamentum Dei ſcilicet electorum fides, hoc velut impreſſum ſignaculum habens, quo ejus firmitas & immobilitas declaratur: Novit Dominus infallibili præſcientia ſua, in decreto immobili voluntatis ſuæ, electos ſuos, quorum proinde fides numquam deficiet, quia in fide quam dedit, perſeveraturos prædeſtinavit. Æternæ autem illius prædeſtinationis effectus eſt, & velut alterum ex parte hominis ſignaculum, ut quicumque verè Chriſti eſt, & ſe Chriſtianum profitetur, deſcedat ab iniquitate. Qui enim perſeveranter fugit peccatum, ſive peccati pœnitens in gratia moritur, è felici numero electorum eſt.

20. *In magna autem domo non ſolùm ſunt vaſa aurea & argentea, ſed & lignea & fictilia: & quædam quidem in honorem, quædam autem in contumeliam.* In magna domo, qualis eſt Eccleſia, non ſolùm ſunt vaſa aurea & argentea, ſed & fictilia, & ex utroque genere alia ad uſus honeſtos, alia ad uſus ſordidos adhibentur. Sic in Eccleſia quidam ſunt homines inſtar vaſorum aureorum & argenteorum, ingenio, eloquentia, doctrina, variis etiam chariſmatibus ſive Spiritus ſancti donis inſtructi, ſunt Epiſcopi, Preſbyteri, Diaconi, &c. vaſa certe pretioſa, ſi dignitas & ordo ſpectetur: ſunt & homines inferioris ordinis & gradus, hujuſmodi donis minimè conſpicui, ut Chriſtianorum vulgus, vaſa certe lignea & fictilia ob imperfectionem & fragilitatem. Ex quolibet autem ordine alii ſunt vaſa in honorem, id eſt, electi ad gloriam, alii vaſa in contumeliam, id eſt, reprobati ad pœnam & opprobrium ſempiternum.

Cyprianus paſſim, & S. Auguſt. libris de Baptiſmo contra Donatiſtas: S. Thomas, Lect. 3.

21. *Si quis ergo emundaverit ſe ab iſtis, erit vas in honorem ſanctificatum, & utile Domino, ad omne opus bonum paratum.* Si quis ergo purum ſe præſtiterit ab hæreticorum erroribus, aliiſque vitiis, aſſumetur ad uſum honorificum, ſcilicet ad gloriam cœleſtem, tamquam vas ſanctificatum per Chriſti gratiam, Deo conſecratum, & uſibus Domini accommodum, ac præparatum ad omne opus bonum per æternam prædeſtinationem, ſecundùm illud ejuſdem Apoſtoli, *Creati in Chriſto Jeſu in operibus bonis, quæ præparavit Deus ut in illis ambulemus.*

Epheſ. 2.

22. 23. *Juvenilia autem deſideria fuge: ſectare verò juſtitiam, fidem, caritatem, & pacem cum iis qui invocant Dominum de corde puro.* Juveniles cupiditates comprime, ſuperbiam, inanem gloriam, curioſitatem, delicias, temeritatem, contentionem. Sectare verò juſtitiam, fidem, caritatem, & pacem cum ſinceris Dei cultoribus *Stultas autem & ſine diſciplina quæſtiones devita, ſciens quia generant lites.* Ineptas, frivolas, & ad fidei morumque ædificationem nihil conferentes quæſtiones rejice ac fuge, ſciens quòd contentiones pariunt & jurgia.

24, 25. 26. *Servum autem Domini non oportet litigare, ſed manſuetum eſſe ad, omnes docibilem, patientem, cum modeſtia corripientem eos qui reſiſtunt veritati ne quando Deus det illis pœnitentiam ad cognoſcendum veritatem, Et reſipiſcant à dia-*

Græcè, διδακτικόν, unde Tò *docibilem*, paſſivè non eſt accipiendum. Tò *veritati*, ex Græco Textu non habetur, nec in antiqua Verſione Itala, ut conſtat ex SS. Ambroſio lib. 2. *De Abraham*, *cap. 6.* & Auguſtino lib. *De Corrept. & Grat. cap. 5. Gelaſius I. Papa in Epiſtola ad Epiſcopos Piceni. Theophilact.*

Digitized by Google

à diaboli laqueis, à quo captivi teneatur ad ipſius voluntatem. Chriſti autem Miniſtrum verbis pugnare & contendere non decet, ſed lenem, placidum, humanum erga omnes eſſe, idoneum ac promptum ad docendum, non imperioſum, ſed qui docere malit, quàm cogere; patienter ferre contradictiones hominum, non eos verbis acerbis exaſperare, non deſperare de eorum converſione: modeſtè corripere eos qui reſiſtunt veritati, ut paterno affectu ad amorem doctrinæ ſalutaris attrahantur. Ut verò erga eos ita ſe gerat, movere debet ſpes converſionis illorum, tametſi nondum proximè affulgens. Fortè enim correptione forinſecùs inſonante, Deus in illis intrinſecùs operabitur & velle, ut cognitam veritatem amplectantur à diaboli laqueis, à quo captivi tenentur Deo permittente, & juſto judicio ordinante. Vel, à quo captivi tenentur, ut ejus voluntati obſequantur, eoque inſtigante in nova peccata labantur, ſeque magis ac magis implicent funeſtis, quibus irretiti ſunt, laqueis.

C A P U T. II.

S E N S U S M O R A L I S.

1. T*U ergo, fili mi, confortare in gratia quæ eſt in Chriſto Jeſu*. Ut in cognitione & amore Dei creſcamus & roboremur, quantùm in nobis eſt, ſatagere & eniti debemus. Fortitudo autem noſtra non eſt in nobis quaſi ex nobis, ſed à Criſto Jeſu. Illius auxilium perpetuò invocare illi nos conjungere ut membra capiti toto affectu debemus, ut fortitudinis illius participes ſimus. *Deus Dominus fortitudo mea . . . . Fortitudinem meam ad te cuſtodiam; quia Deus ſuſceptor meus es*. Quia ergo fortitudine opus eſt imploranda ab illo eſt qui juſſit ut
„ ut fortes ſimus, & niſi fortes ipſe fecerit, non erimus quod juſſit; ab illo qui
„ qui dixit. *Qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit*. Ne ſibi ipſa anima
„ arrogando fortitudinem debilitetur, ait Propheta, *Tu es Deus fortitudo mea*.
Omnis fortitudo Chriſtiani in humilitate poſita eſt, qua viribus ſuis diffidit, ſuàmque infirmitatem agnoſcit & confitetur, in ſola Chriſti gratia confidens, *Nemo cadit, niſi qui ſua ſibi vult eſſe fortitudo*. Unde Pſalmiſta ait, *Impulſus everſus ſum ut caderem, & Dominus ſuſcepit me: Fortitudo mea & laus mea Dominus, & factus eſt mihi in ſalutem*. Nec de ipſa perſeverantia boni voluit Deus
„ ſanctos ſuos in viribus ſuis, ſed in ipſo gloriari: qui eis non ſolùm dat adju-
„ torium quale primo homini dedit, ſine quo non poſſint perſeverare ſi velint;
„ ſed in eis etiam operatur & velle: ut quoniam non perſeverabunt niſi & poſſint &
„ velint perſeverandi eis & poſſibilitas & voluntas divinæ gratiæ largitate do-
„ netur. Tantùm quippe Spiritu ſancto accenditur voluntas eorum, ut ideo poſ-
„ ſint quia ſic volunt; ideo ſic velint, quia Deus operatur ut velint. Nam ſi in
„ tanta infirmitate vitæ hujus ipſis relinqueretur voluntas ſua, ut in adjutorio
„ Dei ſine quo perſeverare non poſſent, manerent ſi vellent, nec Deus in eis ope-
„ raretur ut vellent inter tot & tantas tentationes infirmitate ſua voluntas ipſa
„ ſuccumberet, & ideo perſeverare non poſſent, quia deficientes infirmitate nec
„ vellent, aut non ita vellent infirmitate voluntatis ut poſſent. *Subventum eſt igitur infirmitati voluntatis humanæ, ut divina gratia indeclinabiliter & inſuperabiliter; & ideo quamvis infirma, non tamen deficeret, neque adverſitate aliqua vinceretur. Ita factum eſt ut voluntais hominis invalida & imbecilla in bono adhuc parvo perſeveraret, habens virtutem liberi arbitrii; quamvis non defuturo adjutorio Dei ſine quo non poſſet perſeverare ſi vellet, non tamen tali quo in illo Deus operaretur ut vellet. Fortiſſimo quippe dimiſit atque permiſit facere quod vellet: infirmis ſervavit, ut ipſe donante invictiſſimè quod bonum eſt vellent, & hoc deſere-*

Omnis fortitudo Chriſtiani in humilitate poſita eſt, qua ſibi ipſi diffidit.

S. *Auguſt. in Pſalm.* 42. *n.* 3.

Matt. 10. 22.

S. *Auguſt. in Pſal.* 117.

S. *Auguſt. lib. de Corrept. & Grat. cap.* 12.

Soli virtuti gratiæ Dei confidendum

re invictiſſimè nollent. Meritò ergo cuilibet etiam ſanctiſſimo dicitur: *Confortare in gratia, quæ eſt in Chriſto Jeſu*.

Sacrum Traditionis Apoſtolicæ depoſitum.

2. *Et quæ audiſti à me per multos teſtes, hæc commenda fidelibus hominibus qui idonei erunt & alios docere*. Sacrum Traditionis depoſitum Eccleſiarum Apoſtolicarum, Patrum, & Doctorum, qui illud ab Apoſtolis acceptum ad nos tranſmiſerunt, teſtimonio confirmandum eſt in totius Eccleſiæ luce, ut Catholicæ fidei adverſarii convincantur. *Interrega patrem tuum, & annuntiabit tibi, majores tuos, & dicent tibi*. Quis integræ mentis dixerit Apoſtolos aliquid ignoraſſe, quos Magiſtros Dominus dedit, individuos habens in comitatu, in diſcipulatu, in convictu, quibus obſcura quæque ſeorſum diſſerebat, illis dicens datum eſſe cognoſcere arcana, quæ populo intelligere non liceret. Quis dixerit Apoſtolo aliquid tacuiſſe & diſſimulaſſe eorum quæ à Chriſto didicerant? Ipſe præceperat, ſi quid in tenebris & in abſcondito audiſſent, in luce & in tectis prædicarent. Ipſe per ſimilitudinem præfiguraverat, ne unam mnam, id eſt, unum verbum ejus, ſine fructu in abdito reſervarent. Ipſe docebat lucernam non ſub modium abſcondi debere, ſed in candelabrum conſtitui, ut luceat omnibus qui in domo ſunt. Hæc Apoſtoli aut neglexerunt, aut minimè intellexerunt, ſi non adimpleverunt abſcondentes aliquid de lumine, id eſt de Dei verbo & Chriſti Sacramento. Neminem verebantur, non Judæorum vim, non Ethnicorum: quo magis utique in Eccleſia libere prædicabant, qui in Synagogis & in locis publicis non tacebant: immo neque Judæos convertere, neque Ethnicos inducere potuiſſent, niſi quod credi ab eis volebant ordine exponerent. Multò magis jam credentibus Eccleſiis nihil ſubtraxiſſet, quod aliis paucis ſeorſum demandarent: *Et quæ audiſti à me per multos teſtes*. 2. Sacrum illud depoſitum in cordis & memoriæ arca conſervandum eſt, & ex eo theſauro nova & vetera proferre debent Paſtores & Rectores ad Eccleſiæ ædificationem. 3. Operarios Evangelicos formare debent ſcientia Scripturarum & Traditionis in Scholis, in Seminariis, in Collationibus Eccleſiaſticis. Doctrina & fidelitas duæ ſunt dotes neceſſariæ Miniſtris, quibus depoſitum fidei & ſanæ Morum diſciplinæ commendatur ad alios tranſmittendum. *Commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt & alios docere*. Hominibus, inquit, *fidelibus* commenda, *non quæſtiones, ratiocinationeſque* in Scripturis & Traditione minimè fundatas, ſed Philoſophicis argutiis innixas *ſequentibus, & qui prædicationis non prodant gratiam. Quæ audiſti, non quæ diſcuſſiſti. Nam fides ex auditu, auditus autem per verbum Chriſti*. Commenda ut theſaurum regium, *qui tuto loco deponitur. Commenda ei qui fidelis ſit, & poſſit docere alios. Duo itaque Doctori ineſſe debent. 1. Ut fidelis ſit, 2. Ut alios docere poſſit*.

Deuteron. 32.

Tertullian. lib. de Præſcipt.

S. Chryſoſtom. Hom. 3. in hanc Epiſt.

Militia Eccleſiaſtica.

3. 4. *Labora ſicut bonus miles Chriſti Jeſu*. Militia eſt vita hominis Chriſtiani ſuper terram, præſertim verò Miniſtri Chriſti Jeſu. Ad labores, ad quævis adverſa toleranda, ad certamen, ad mortem ſemper paratus eſſe debet, ad Chriſtum ducem ubique ſequendum promptus. „ Nemo miles ad bellum cum deliciis venit; nec de cubiculo ad aciem procedit; ſed de papilionibus expeditis & ſubſtrictis, ubi omnis duritia & imbonitas & inſuavitas conſtitit. Etiam in pace, labore, & incommodis bellum pati ediſcunt: in armis deambulando, campum decurrendo, foſſam moliendo, teſtudinem denſando. Sudore omnia conſtant, ne corpora atque animi expaveſcant: de umbra ad ſolem, de ſole ad cælum, de tunica ad loricam, de ſilentio, ad clamorem, de quiete ad tumultum. Proinde vos, benedicti, quodcumque hoc durum eſt, ad exercitationem virtutum animi & corporis deputate. Quanta dignitas eſt eſſe militem Chriſti! Conſidera terrenos Reges, ut magnum quiddam putent qui ſub eis militant. Si ergo laborare regii militis eſt: non laborare, militis non eſt. Non itaque graviter aut moleſte ferre militem labores decet, ſed gratè ac luben-

Tertullian. lib. ad Martyres, cap. 3.

S. Chryſoſt. Hom. 4.

benter, ac tum magis dolere cùm non laborat. Dei negotiis gerendis ſeſe mancipārunt Eccleſiæ Miniſtri, Chriſti Jeſu milites. Civilis igitur vitæ negotiis & ſollicitudinibus, omnique adminiſtrationi ſeculari, quantùm licet, renuntiare debent, nec ſe iis implicare curis, quibus ſola avaritia, vel ambitio Clericos ut plurimùm immergunt. Hæc Evangelii Miniſtro, qui pro regno celeſti & æterno militat, indigna ſunt. Miles nihil curare debet niſi militiam, & ut ei placeat à quo delectus eſt. Chriſti Miniſter nulli negotio implicare ſe debet quo Miniſterium ejus impediatur. *Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſecularibus, ut ei placeat cui ſe probavit.* Etenim ſi is qui Imperatori militat, à ſuſceptionibus litium, actu negotiorum forenſium, venditione mercium prohibetur humanis legibus, quantò magis qui fidei exercet militiam, ab omni uſu negotiationis abſtinere debet, agelluli ſui contentus fructibus, ſi habet: ſi non habet, ſtipendiorum ſuorum fructu. Si hi qui ad militiam hortantur aliquos hæc præcepta dant ut ſuo duci obſequi & placere in omnibus ſtudeant: quantò magis nos qui ad officium Eccleſiæ vocamur, talia debemus agere quæ placeant Deo, ut prætendat in nobis virtus Chriſti, & ita ſimus noſtro probati Imperatori, ut membra noſtra arma juſtitiæ ſint, arma non carnalia, in quibus peccatum regnet, ſed arma fortia Deo, quibus peccatum deſtruatur: moriatur caro noſtra, ut in ea omnis culpa moriatur, & quaſi ex mortuis viventes, novis reſurgamus operibus ac moribus. Paulum Epiſcopum ſecularibus curis ac negotiis ſeſe implicantem ſalubri ſeveritate caritatis S. Auguſtinus objurgat, & familiare cum illo commercium ſe merito ſuſpendiſſe ſcribit, quòd ſecularibus ſollicitudinibus offenſionem Eccleſiæ crearet. *Nec ita gaudeo*, inquit, *multos in Eccleſiam Catholicam adjuvante Domino per te eſſe collectos, ut non debeam plangere plures inde diſpergi. Sic enim vulneraſti Eccleſiam Hipponenſem, ut niſi te Dominus omnibus curis & ſarcinis ſecularibus expeditum, ad veram Epiſcopalem vitam victumque revocaverit, tale vulnus ſanari non poſſit. Cùm autem tu magis magiſque implicare te non ceſſes, ut etiam rebus quibus renuntiaſti, te poſt renuntiationem inſerueris, quod nec apud ipſas humanas leges ullo modo defendi poteſt: & in ea profeſſione vivere dicaris, cui frugalitas Eccleſiæ tuæ ſufficere non poſſit: ut quid quæris communionem meam, cùm audire numquam volueris admonitionem meam?*

Eccleſiæ Miniſtri ſæcularibus negotiis implicare ſe non debent.

S. *Ambroſ. lib.* 1. *de officiis Miniſt. cap.* 36. & 37.

S. *Auguſt. Epiſt.* 85 *alias* 216.

℣. 6. *Nam & qui certat in agone, non coronatur niſi legitimè certaverit.* In certamen deſcendere non ſufficit, ſed ſecundùm Dei ordinem, ſecundùm regulas Spiritus ſancti pugnandum eſt adversùs mundum & ejus leges moreſque corruptos. Sobrietas, continentia, patientia, conſtantia, perſeverantia in ſtadio & certamine ſervandæ ſunt, ut corona obtineatur. *Epiſtates veſter Chriſtus Jeſus, qui vos Spiritu unxit, & ad hoc ſcamma produxit, voluit vos ante diem agonis ad duriorem tractationem à liberiore conditione ſeponere, ut vires corroborarentur in nobis. Nempè enim & athletæ ſegregantur ad ſtrictiorem diſciplinam, ut ædificando robori vacent: continentur à luxuria, à cibis lætioribus, à potu jucundiore: coguntur, cruciantur, fatigantur; quantò plus in exercitationibus laboraverint, tantò plus de victoria ſperant.* In ſtadio Chriſtiano pati, pugnare eſt; mori, triumphare, & coronam incorruptam conſequi. *Laborantem agricolam oportet primùm de fructibus percipere.* Militis & athletæ ſimilitudines Rectoribus & ſubditis, Magiſtris & diſcipulis communes ſunt. Agricolæ verò ſimilitudo Paſtores & Doctores præcipuè ſpectat. Hi colendis animabus continuò adlaborare debent, donec tempore meſſis cum exultatione manipulos ſuos Domino offerant. Tempus hujus vitæ, tempus eſt certaminis, laborum, afflictionum: Quies, corona, merces, & fructus laboris in futuro ſeculo ſervantur. Ne quis verò ob mercedis dilationem inquieto, triſti & impatienti ſit animo. Jam nunc præmium non mediocre percipitur. *In ipſo labore retributio eſt, ſi nihil aliud, ſaltem animarum utilitas magno lucro Paſtoribus cedit.* Sed non ſufficit laborare utcumque, pati etiam opor-

Chriſtiana militia.

Epiſtates, id eſt, athletarum magiſter. *Scamma*, locus foſſis undique circumvallatus, in quo athletæ pugnabant.

Tertullian. lib. ad Martyres.

S. Chryſoſtom. Hom. 3. *Theophylact.*

tet pro ſalute animarum, ut Apoſtoli & Paſtores ab illis inſtituti: *Agricolam laborantem*, hoc eſt, *Qui affligitur*, *non qui ſimpliciter operatur*. Nunc ſeminandum cum lacrymis, ut cum exultatione metant.

Reſurrectio Chriſti, fons eſt conſolationum ſpiritualium.

8. 9. 10. *Memor eſto Dominum Jeſum Chriſtum reſurrexiſſe à mortuis ex ſemine David, ſecundum Evangelium meum in quo laboro uſque ad vincula, quaſi malè operans; ſed verbum Dei non eſt alligatum.* Memoria reſurrectionis Chriſti eju capitis noſtri, quæ membrorum ejus reſurrectionem operabitur in die noviſſimo, & quæ doctrinæ ejus ac promiſſionum ſigillum eſt, fons eſt ſpiritualium conſolationum, quibus Paſtor fidelis in laboribus & afflictionibus recreatur: ſimúlque incitamentum eſt efficaciſſimum ad laborandum & patiendum ad mortem uſque, Chriſti Domini exemplo. *Chriſtus reſurrexit in exemplum ſpei noſtræ.* Vincula, carceres, omne tormentorum genus propter Evangelii veritatem & propter juſtitiam pati, ut ſceleratum damnari, Apoſtoli benedictio eſt, conformitas cum Chriſto Jeſu qui vinctus, paſſus, crucifixus & cum iniquis reputatus eſt pro veritate & juſtitia, pro gloria Patris, & ſalute noſtra. *In quo laboro uſque ad vincula, quaſi malè operans, ſed verbum Dei non eſt alligatum.* Zelus veri Paſtoris numquam captivus. Non opprimitur, quem gratia Chriſti ſuſtentat, & confirmat: non coſtringitur, quia ſpiritus ejus libertate fruitur. Etſi caro detinetur, omnia ſpiritui patent. *Nihil crus ſentit in nervo, cùm animus in cælo eſt. Totum hominem animus circumfert, & quò vult transfert.*

Tertullian. lib. de Carne Chriſti. c. 15.

Tertullian. ad Martyres.

S. Chryſoſt. Hom. 4.

„ Quantalibet quis injiciat vincula, prædicationis vox alligata non eſt. Si quis „ agricolam vinciat, ſementem impedit: manu enim ſeminat. Paſtorem verò & „ Doctorem ſi vinxeris, verbum Dei alligare non vales: lingua quippe, non manu verbum Dei ſeminatur. *Verbum Dei non eſt alligatum*: Paſtoralis caritatis ſacrificium eſt, non ſolùm corporis libertatem, ſed vitam ipſam pro ſalute proximi devovere; Jeſu Chriſto, cujus miniſter eſt, ad electorum ſalutem laboribus ſuis cooperari; ſudores ſuos, & ſanguinem etiam, ſi detur occaſio, propter illos profundere, propter quos præſertim ſuum profudit Chriſtus, ut per illam vitam conſequerentur, propter quos denique omnia in Eccleſia fiunt, *Ideo omnia ſuſtineo propter electos, ut & ipſi ſalutem conſequantur, quæ eſt in Chriſto Jeſu, cum gloria cæleſti.* Pro electorum ſalute promovenda labores quoſvis & afflictiones ſuſtinere, Paſtorum & Miniſtrorum Evangelii officium eſt. Sicut propter nos paſſus eſt Deus, ita & nos pro illis pati convenit. Ea res non gratia, ſed retributio. In

Caritatis Paſtoralis ſacrificium.

S. Chryſoſt. ibid.

„ Deo quidem gratia eſt: nullis enim præcedentibus meritis noſtris in eum, ſed „ ſola gratia nos redemit in nobis verò retributio eſt, præventi enim divinis „ beneficiis pro fratribus patimur, ut & ipſi ſalutem conſequantur. Quam verò „ ſalutem dicis, magne Apoſtole? An verò qui tibi ipſi non ſalutis, ſed periculorum auctores, cæteris cauſa ſalutis eſſe potes? Non hujus, inquit, ſalutis „ momentaneæ, fluxæ, mundanæ; ſed ejus quæ in Chriſto eſt veræ ſalutis cum „ gloria æterna, illis autor ſum. *Ut & ipſi ſalutem conſequantur, quæ eſt in* „ *Chriſto Jeſu, cum gloria cæleſti.* Angunt vitæ hujus adverſa, ſed temporalia „ ſunt; doloris afflictioniſque ſunt plena, ſed brevis eorum duratio: non ſunt „ talia veræ ſalutis munera, ſed æterna & cæleſtia. Porrò ſi quis gloriam cupit, „ humiliationes & ignominiam diligat: ſi quis requiem appetit, labores & preſſuras amet: ſi quis æternis deliciis frui deſiderat, reſpuat tota animi intentione temporalia omnia. Paulum, quæſo, cum Nerone comparate. Tota ſæculi gloria Nero radiabat: tota ſeculi ignominia ſquallebat Paulus: quanta vero nunc gloria Pauli? Quanta ignominia Neronis? Sic verſæ vices juſta Dei ordinatione.

Chriſtiani omnes Chriſto commori debent.

11. 12. 13. *Fidelis ſermo: Nam ſi commortui ſumus, & convivemus. Si ſuſtinebimus, & conregnabimus.* Vitam temporalem & miſeram exponere, & beatam ac immortalem per Chriſtum conſequi, non jactura, ſed negotiatio & lucrum eſt. Martyres morte naſcuntur, occiſione vivunt: Fidei veritas eſt: ſed non minùs cer-

certum eſt. Chriſtianos omnes commori Chriſto debere per mortificationem ſenſuum & cupiditatum; laborare continuò debere in hoc ſeculo, *Ut deſtruatur* in ipſis *corpus peccati* per martyrium Pœnitentiæ. *Fidelis ſermo* : *Si commortui ſumus, & convivemus*. Hanc obligationem in baptiſmo contraximus, in quo Chriſto commortui & conſepulti ſumus. Tota vita Chriſtiani, ſi ſecundum Evangelium vivat, Crux eſt & Martyrium. Chriſtianus exul eſt mundi, cœli civis, homo peccato & ſeculo mortuus. *Caro regenerati fit corpus Crucifixi* . . . . . Pia vita ſanctorum numquam aliena eſt Crucis Chriſti, dum continentiæ clavis deſideria carnis configit, & corporeas cupiditates virtute Spiritus in ſe habitantis interficit. Quotidie moriendum eſt, ut æternùm vivamus. Tolerantia afflictionum, prætium eſt regni cœlorum, ſi Chriſtiano animo, & ex caritate tolerentur. *Id enim quod in præſenti eſt momentaneum & leve tribulationis noſtræ, ſupra modum æternum gloriæ pondus operatur in nobis, non contemplantibus ea quæ videntur, temporalia ſunt; quæ autem non videntur, æterna*. Nos igitur felices, ſi nobis detur ut pro Chriſto adverſa æquo animo patiamur! Hoc enim beatæ prædeſtinationis ſignum, hoc æternæ felicitatis pignus. *Si ſuſtinemus, & conregnabimus*. Mirum certè eſt quòd volumus regnare cum ſanctis, & tribulationem mundi nolumus ſuſtinere cum ipſis. Recuſat eſſe de corpore, qui odium non vult ſuſtinere cum Capite: non regnabunt cum Chriſto, qui cum ipſo tribulationes patienter non ſuſtinent. Habet pax Eccleſiæ Martyres ſuos. Martyrii enim incruenti genus eſt pauperem eſſe inter divitias, humilem inter honores, continentem & carne ac ſpiritu mortificatum inter voluptates quas oſtentat mundus, quas offert Malignus, quas noſter deſiderat carnalis & corruptus appetitus; Qui ſeculi pompas, vanitates, delicias, quibus in Babtiſmo renuntiavit, poſt baptiſmum ſectatur; Chriſtum negat; Qui Dei mandata & Legem evangelicam, cujus obſervantiam in baptiſmo vovit, tranſgredi non metuit; Chriſtum negat, Qui fidem Chriſti quam profeſſus eſt, pravis operibus decorat; Chriſtum negat, Juſta autem pœna eſt ſic negantium Chriſtum, ut ab eo quoque negentur, reijciantur, damnentur. *Si negaverimus, & ipſe negabit nos* Ipſe namque Dominus in Evangelio ait: *Qui autem me negaverit coram hominibus, negabo & ego ipſum coram Patre meo qui eſt in cælis*. Sicut autem nulla fit ipſi felicitatis acceſſio ex fide & perſeverantia noſtra; ita nihil ipſi decedit ex noſtra infidelitate, ceteriſque peccatis. Si nos reddamus indignos gratia qua conſiliis ejus cooperemur, & bonitatis ejus opera faciamus, ille nihilominus conſilia ſua ſine nobis adimplebit, & bonum gloriæ ſuæ ex noſtris peccatis ac juſta damnatione eliciet. *Si non credimus, ille fidelis permanet, ſeipſum negare non poteſt*. Voluntas ejus ſemper implebitur, aut à nobis, aut de nobis, ſi credimus & mandata ejus ſervemus; in nobis, ſi non credimus, aut fidem factis negemus.

S. Leo M.

2. Cor. 4. 17.

Pia tolerantia afflictionum, pretium eſt regni cœlorum.

S. Cæſarius Serm. 50. in Append. Serm. S. Auguſt. 225.

Matt. 10. Luc. 12.

14. *Noli contendere verbis : ad nihil enim utile eſt, niſi ad ſubverſionem audientium*. Contentioſè diſputare & verbis digladiari in rebus religionis, à ſpiritu apoſtolico alienum eſt. Quiſquis contendere & litigare magis amat quàm docere, opus Dei deſtruit magis quam promovet. In ſanctuarium veritatis intrandum eſt per viam caritatis. Non ergo caritas propugnandæ veritatis ſpecie extinguatur, vel fides labefactetur in animis aliorum. Quod ergo ait Apoſtolus, *Noli verbis contendere*, &c. non ideo dictum eſt ut adverſariis oppugnantibus veritatem, nihil nos pro veritate dicamus. *Verbis enim contendere, eſt non curare quomodo error veritate vincatur, ſed quomodo tua dictio*, ſeu opinio, *dictioni*, ſeu opinioni, *præferatur alterius*. *Porrò qui non verbis contendit, id agit verbis ut veritas pateat, veritas placeat, veritas moveat* : *Quoniam nec ipſa quæ præcepti finis & plenitudo Legis eſt caritas, ullo modo recta eſſe poteſt, ſi ea quæ diliguntur non vera, ſed falſa ſunt*. Proinde nobis curæ eſſe debet, ut quemadmodum pueros in primis

A contentioſis diſputationibus in rebus præſertim religionis, abſtinendum eſt.

S. Auguſt. lib. 4. De Doctrina Chriſtiana, cap. 28.

Digitized by Google

S. Gregor. Nazianzen. Orat. 26. De Moderatione in diſputationibus ſervanda.

„ moribus & prima inſtitutione fingimus, ut inſequentis ætatis improbitatem
„ fugiant, ita nos quoque ne in levibus quidem parvique momenti diſputationi-
„ bus, audaciæ atque ineptiæ ſignificationem præbeamus, ne ea tandem diutur-
„ na conſuetudine in majoribus abutamur. Minoris enim laboris eſt primùm
„ improbitati non cedere, ſed eam accedentem fugere, quàm progredientem al-
„ tiùſque graſſantem reprimere atque ſuperare: ſicut facilius eſt petram initio
„ firmare & retinere, quàm ruentem ſurſum retrahere. Sin autem tam immo-
„ dico & inexplebili diſputandi ſtudio flagras, nec morbum ſiſtere & reprimere
„ potes, ambitionem iſtam in iis rebus, in quibus periculi nihil ſubeſt, effunde.

Verbum veritatis tractandum eſt ſecundum regulas à Spiritu veritatis præſcriptas.

15. *Sollicitè cura teipſum probabilem exhibere Deo, operarium inconfuſibilem, rectè tractantem verbum veritatis.* In ſacri Miniſterii functionibus maximo ſtudio & ſollicitudine curandum eſt ut uni Deo placeamus, cujus Miniſtri & Sacerdotes ſumus. Verbum veritatis ſecundùm regulas à Spiritu veritatis præſcriptas tractandum ac diſpenſandum eſt. Verbum veritatis non rectè tractant, qui illi immiſcent noxia & adulterina germina, qui academicum ſtylum in Eccleſiam invehunt, Apoſtolicum repudiantes vel negligentes; qui vitia deſcribere magis ſtudent, quàm eorum horrorem incutere & odium inſpirare; qui hominum applauſus captant, de animarum converſione parum ſolliciti; qui res ſuas agunt, non Dei. Verbum veritatis non rectè tractant, qui ad captum & ſpiritales neceſſitates auditorum illud non accommodant, lac parvulis in Chriſto, ſeu rudibus adhuc & imperfectis; ſolidiorem cibum grandioribus peritioribus, & perfectioribus diſpenſantes. Denique non rectè tractat verbum veritatis, nec probabilem operarium & inconfuſibilem Miniſtrum Deo ſe exhibet, qui præclara dicit, & nequiter

Pſal. 49. 16. 17. vivit, cui divina illa convenit exprobratio, *Quare tu enarras juſtitias meas, & aſſumis teſtamentum meum per os tuum? Tu verò odiſti diſciplinam, & projeciſti*

S. Gregor. M. P. 2. Paſtoral. cap. 3. *ſermones meos retrorſum.* Sacrum Paſtoris, Doctoris, Prædicatoris Miniſterium apoſtolicam exigit vocem & vitam. *Qui enim loci ſui neceſſitate exigitur ſumma dicere, hac eadem neceſſitate compellitur ſumma monſtrare. Illa namque vox libentiùs auditorum cor penetrat, quam dicentis vita commendat: quia quod loquendo imperat, oſtendendo adjuvat ut fiat. Hinc per Prophetam dicitur:* Super montem

Iſai. 40. excelſum aſcende tu qui evangelizas Sion. *Ut videlicet qui cæleſti prædicatione utitur, ima jam terrenorum operum deſerens, in rerum culmine ſtare videtur: tantòque faciliùs ſubditos ad meliora pertrahat, quantò per vitæ meritum de ſupernis clamat.*

Paſtorum vigilantia contra Novatorum & impiorum hominum colloquia & ſcripta.

16. 17. *Profana autem & vaniloquia devita: multùm enim proficiunt ad impietatem: Et ſermo eorum ut cancer ſerpit.* Ab ore Paſtoris, Prædicatoris, & Miniſtri Eccleſiaſtici non ſolùm procul eſſe debent quæ veritati & ſanctitati Evangelii adverſatur, profana, ſcurrilia, inania colloquia: ſed modis omnibus fideles avertere debet ab illorum hominum familiaritate & audita, qui maleſanam quidvis ſentiendi, ac temere loquendi libertatem in materia Religionis affectantes, ad ingenii & falſi nominis ſcientiæ oſtentationem, fidem & pietatem per cuniculos evertunt. Sic errores indifferentium, & Socinianorum, aliæque doctrinæ impiæ ſerpunt & proficiunt, & canceris, ſeu gangrenæ inſtar graſſantur, in Eccleſia. Vigilent igitur Paſtores ab Apoſtolo commoniti, erroribus & corruptioni ſeſe viriliter opponant, ſalutarium documentorum antidotis & pharmacis contagionem à grege ſibi commiſſo avertant; ne, qui ſunt infirmi in fide, ſubvertantur, & excidant à veritate. Omnis profanæ vocum novitati præcludatur aditus, Novatores coerceantur, refellantur, corripiantur, damnentur, devitentur, quia *ſermo eorum ut cancer ſerpit*, Cancer malum immedicabile, niſi ei ſtatim fuerit ſubventum, ad cor ſerpendo pervenit, & mortem affert: ita Novatorum & impiorum colloquia & ſcripta. Novatorum dico tum in doctrina fidei, tum in doctrina

S. Cyprian. De Lapſis. Morum. *Ejuſmodi homines, quantum poteſtis, effugite, pernicioſis contactibus adhæren-*

hærentes ſalubri cautione vitate. Sermo eorum ſicut cancer ſerpit, colloquium velut contagium tranſilit, noxia & venenata perſuaſio perſecutione ipſa pejus interficit.

19. *Sed firmum fundamentum Dei ſtat, habens ſignaculum hoc: Cognovit Dominus qui ſunt ejus, & diſcedat ab iniquitate omnis qui invocat nomen Domini.* Inanes erunt Satanæ & membrorum ejus conatus, artes tentationes adverſùs electos Dei. Æternum ædificium, cujus ipſi ſunt lapides vivi ſtabit inconcuſſum, utpote fundatum in decreto immutabili divinæ electionis, mediiſque efficaciſſimis & indeficientibus, quibus filii Adam ab iniquitate ſeparantur, & ad Chriſtum Jeſum adducuntur ut ejus nomen invocent, id eſt, ut eum fide: ſpe, & caritate colendo intra ſe vocent. Hoc Myſterium curioſè ſcrutari, temeritas eſt; adorare, religionis officium; in Dei miſericordia confidere, & cum timore & tremore nihilominus ſalutem noſtram operari, Chriſtianæ ſollicitudinis meritum eſt. Fides per dilectionem operans perſeveranter tenenda, electionis divinæ ſignaculum cautè ſer„vandum eſt. Stant fixæ atque immobiles electæ Animæ. Unde verò illæ noſcuntur? Eo quòd hujuſmodi teſtimonium in ſuis operibus præferunt, quod à Deo noſcun„tur, quòd non ſimul pereunt cum impiis, quòd ab iniquitate diſcedunt. Hæc indicia „fundamenti ſunt, quæ non ſecus ac fundamentum firma perdurant, atque velut „lapidi ſunt incidenda, ut ſint nobis litterarum vice. Porrò hæ litteræ operi„bus oſtenduntur: *Habens ſignaculum hoc, Diſcedat ab iniquitate omnis qui invocat nomen Domini.* Si quis igitur ſit injuſtus, alienus à fundamento eſt, cum „hoc proprium ſit fundamenti ſignaculum, iniqua non gerere. Caveamus ita„que ne ſignaculum, regium perdamus, ne ſalutis deponamus indicium, ne non „ſignati ſimus. Ab iniquitate diſcedamus, ſi verè Dei ſimus. *Novit Dominus qui ſunt ejus, nemo ſibi de vocabulo blandiatur. Si quis vult ſibi prodeſſe nomen Domini, recedat ab iniquitate qui invocat nomen Domini.*

Recedere ab iniquitate, & bonum operari, ſignaculum prædeſtinationis eſt.

S. Chryſoſt. Hom. 5.

S. Auguſt. Serm. 71. aliàs 11. De verbis Domini.

20. 21. *In magna autem domo non ſolum ſunt vaſa aurea & argentea, ſed & lignea, & fictilia, & quædam quidem in honorem, quædam verò in contumeliam.* Juſti & peccatores, electi & reprobi perfecti & imperfecti, in Eccleſia præſentis temporis permixti ſunt. Vaſa ſunt aurea & argentea, qui ſcientia & caritate radiant: vaſa lignea & fictilia, rudiores, imperfectiores fragiliores, qui terrenis cupiditatibus faciliùs abripiuntur, incenduntur, aut tentationibus faciliùs franguntur. Utriuſque generis vaſa probat fornax tribulationis. Juſti afflictionum & tentationum igne purgantur ut aurum & argentum, tanquam vaſa auri ſolida, ornata omni lapide pretioſo. Improbi ut vaſa lignea, vel fictilia confringuntur aut conſumuntur. *Cor fatui quaſi vas confractum, omnem ſapientiam non tenebit.* Non à natura, aut carnali neceſſitate eſt diverſa vaſorum conditio, ſed à libera voluntatis electione. Nonne vas fictile erat Paulus ante converſionem ſuam, & evaſit in aureum? Nonne vas aureum fuit Judas cùm ad Apoſtolatum vocatus à Chriſto eſt, & in fictile converſum eſt? *Si quis ergo emundaverit ſe ab iſtis, erit vas in honorem ſanctificatum, & utile Domino, ad omne opus bonum paratum.* In noſtra poteſtate eſt, cum auxilio gratiæ Dei ſervare munditiam & innocentiam in baptiſmo acceptam, & ſordes poſtea contractas per Pœnitentiam abſtergere, rubiginem igne caritatis conſumere, ut evademus vaſa puriſſima, ſanctificata, & Dominio utilia ad quos voluerit uſus, ad omne opus bonum parata. *Nos operam demus & quantùm poſſumus laboremus, ut vas aureum vel argenteum ſimus.* Studia omnia, conatus omnes ad ſanctificationem noſtram, quæ Dei voluntas eſt, conferamus. *Omnis enim qui habet hanc ſpem in Domino, ſanctificat ſe ipſum, ſicut & ille ſanctus eſt.* Cor noſtrum rerum terrenarum amore evacuemus per caritatem, ut ſit vas pretioſum, Dei plenitudini in cœlis capiendæ adornatum. Interim in manibus Domini eſſe amemus ut inſtrumenta, illique utiles eſſe ſtudeamus.

In noſtra poteſtate eſt cum auxilio gratiæ Dei ut vaſa in honorem ſanctificata ſimus.

Eccli. 50. 10.

Eccli. 21. 17.

Eccli. 21. 17.

S. Chryſoſtom. Hom. 5.

S. Cyprian. Epiſt. 51.

S. Joan. Epiſt. 1. cap. 3.

mus in omni, cui nos deſtinaverit Miniſterio, etſi hominum oculis vile videatur. Non ad unum aut alterum, ſed ad omne boni operis genus parati ſemper & prompti ſimus; & ſi deſit aliquorum bonorum operum facultas, vel opportunitas numquam deſit voluntas. *Ad omne opus bonum paratum.*

Juvenilia deſideria à Miniſtris Eccleſiæ comprimenda. S. Chryſoſt. Hom. 5.

22. *Juvenilia autem deſideria fuge, ſectare verò juſtitiam, fidem, caritatem, & pacem cum his qui invocant Dominum de corde puro.* In Paſtoribus & Miniſtris Eccleſiæ, licèt ætate juvenibus, nihil juvenile eſſe debet. Juvenilia deſideria comprimere & extinguere in ſe debent; non ea modò quæ ad libidinem pertinent, ſed „ quæcumque Chriſtianæ perfectioni repugnant. Sive enim quis injurioſus ſit, „ ſive potentiæ ſtudeat, ac dignitatum, honorum, humanæ gloriæ, ſive pe- „ cuniarum, ſive voluptatum aut quarumvis rerum terrenarum amore teneatur, „ juvenile deſiderium eſt ac ſtolidum, cordiſque necdum ſatis conſtantis, ſenſu- „ que parum firmi, & qui non altis radicibus fixus ſit, ſed levis & vagi, certum documentum. Propenſio ad venationem, ad compotationes, ad diſcurſus, ad ludos, ad facetias, ad ſeculares converſationes, ad nugas quæ Chriſtianam & Eccleſiaſticam dedecent gravitatem, juvenile deſiderium eſt. Senes ſint Eccleſiæ

Sapient. 4. 8. 9 Rectores & Miniſtri gravitate morum, vitæ innocentia. *Senectus enim venerabilis eſt, non diuturna, neque annorum numero computata: cani autem ſunt ſenſus hominis, & ætas ſenectutis vita immaculata.* Sana Domine, Miniſtros tuos à morbis deſideriorum noxiorum. Da Eccleſiæ tuæ Rectoribus ſenilem maturitatem & prudentiam, qua gregem tuum regnat in *Juſtitia*: da zelum cum ſcientia conjunctum, ut *Fidem* & Moralis Chriſtianæ puritatem conſervent: da ſapientiam & vigilantiam, ut *caritatem* foveant: da manſuetudinem, humilitatem, moderationem, ut *pacem* habeant cum his qui te invocant de corde puro, immò & cum omnibus hominibus, quantum poſſibile eſt. *Sectare verò juſtitiam, fidem, caritatem, & pacem, cum his qui invocant Dominum de corde puro.* Sectare *juſtitiam*, qua jus unicuique ſuum ſerves in ſubditorum negotiis componendis, & in cauſis, quorum ad te defertur arbitrium, aut quarum cognitio ratione dignitatis & officii tui ad te pertinet, judicandis. *Fidem*, ut ſine curioſa diſquiſitione veritatibus à Deo revelatis, & ab Eccleſia definitis ac propoſitis acquieſcas, & humiliter ac ſimpliciter acquieſcendum doceas. *Caritatem*, quæ non æmulatur, non inflatur, non eſt ambitioſa, non quærit quæ ſua ſunt. *Pacem*, ſine qua Paſtores & Eccleſiaſtici Viri nihil in negotio ſalutis animarum promovere poſſunt.

3. Reg. 19. 11. *Non in commotione Dominus.* Qui pacis ſequeſtres inter ſubditos ſuos à Deo ſunt conſtituti, qui pacis inter Deum & homines mediatores ſunt, qui Prædicatores pacis, quàm indignum eſt, quàm ſcandaloſum ut diſſenſionibus, contentionibus, litibus, pacis bonum adeo deſiderandum, Miniſterio ſuo adeo neceſſarium amittant. Caritatem ergo & pacem ſectentur, ſtudiis omnibus retineant, præſertim cum ſuis Conſacerdotibus, & piis & Chriſti cultoribus, exemplo Abrahami diligenter caventis ne pax inter illum & nepotem Loth ullo modo turbaretur. *Ne,*

Geneſ. 13. 8. *quæſo*, inquit, *ſit jurgium inter me, & inter Paſtores meos, & Paſtores tuos, fratres enim ſumus.*

Quæſtiones inutiles quæ rixas & contentiones in Eccleſia pariunt, devitandæ.

23. 24. *Stultas autem & ſine diſciplina quæſtiones devita: ſciens quia generant lites. Servum autem Domini non oportet litigare, ſed manſuetum eſſe ad omnes, docibilem, patientem.* Quæſtiones omnes quæ ad veram ſapientiam, & Chriſtianam fidem morùmque diſciplinam illuſtrandam nihil conducent, & quæ nihilominus ab inquietis hominibus excitatæ, magna contentione diſceptantur, duplici nomine reſcindendæ ſunt: Primò quod inutiles ſint & ineruditæ: Secundò, quòd rixas & contentiones pariant, cum gravi diſpendio caritatis & pacis. Quamobrem Epiſcopi divinæ legis Interpretes; traditionis depoſitarii & cuſtodes, Miniſtri Pacis, Vicarii caritatis Jeſu Chriſti, hujuſmodi quæſtiones meritò prohibent, ut contentionum radices abſcindunt, & pacem ac unitatem ſervent in

grege,

Digitized by Google

grege, quem Dominus eorum fidei & vigilantiæ commiſit. *Stultas & ſine diſciplina quæſtiones devita.* Sunt autem aliæ perutiles quæſtiones de Scripturis ſacris, de Eccleſiaſticis dogmatibus, de Morali Chriſtiana, de veteri & nova Diſciplina, à quibus nos minimè prohibet Apoſtolus: ſed ita ut in iis expendendis ceſſent lites, jurgia, rixæ: unoque veritatis & caritatis firmandæ ſtudio diſſeratur: qui finis eſt ipſarum Scripturarum divinarum. *Servum autem Domini non oportet litigare.* Contentiones, rixæ, injuriæ, maledicta procul ſint ab iis qui Dei pacis Miniſtri ſunt. Manſuetudinem erga omnes ſervare debent in Præparatione animi, ita ut compellente neceſſitate ad vehementem ac duram increpationem à manſuetudine non diſcedatur, ſemperque lenitate ſit temperata correptio, *Sed manſuetum eſſe ad omnes.* Licet enim profecto acriùs cum manſuetudine carpere, quàm cum audacia & feritate confundere. Ad fideles docendos omnem veritatem ad ſalutem neceſſariam, omniaque divinæ legis præcepta, omnia Chriſtianæ vitæ officia, prompti & parati eſſe debent Paſtores; ut cum S. Paulo dicere poſſint: *Conteſtor vos hodierna die, quia mundus ſum à ſanguine omnium. Non enim ſubterfugi, quo minùs annuntiarem omne conſilium Dei vobis.* Sed & diſcere parati ſint Paſtores in quæſtionibus difficilibus, & ad Scripturæ ſacræ lectionem, divinæque traditionis caput & originem recurrant, ut humanos deſtruant errores, & inveniant atque eruant veritatem. *Oportet Epiſcopum non tantùm docere, ſed & diſcere; quia & ille melius docet, qui quotidie creſcit & proficit diſcendo meliora.* Sic intellexit S. Cyprianus quod Apoſtolus ait, Epiſcopum *docibilem* eſſe debere. Malos denique tolerare debent Paſtores & Rectores animarum, non ita quidem ut eorum vitia diſſimulent, ſed ut eos, quamvis à veritate & pietate averſos, manſuetudine & patientia cum adhortatione, oratione, & ſalubri correptione conjunctis, revocare nitantur ad officium; nec de illorum converſione deſperent. *Patientiam* id quippe prorſus neceſſarium eſt, alioqui cetera fruſtra & inaniter fiunt.

S. Chryſoſt. Hom. 5.

Act. 20. 26. 27.

S. Cyprian. Epiſt. 74. Ad Pompejum.

„ Si enim Piſcatores, cùm ſæpe die tota fruſtra jactaverint retia, non tamen
„ deſiſtunt neque deſperant: multò magis nos id facere convenit. Ita ſæpe fit ut
„ dum aſſiduæ doctrinæ fructus illabitur animo, vitium excidat, & peccator
„ hamo divini verbi captus Pœnitentiam agat. Interdum verò is cui perſuadere
„ patienter & leniter adhortando poteramus, impatientia noſtra, deſperatione
„ perditur. Non ſecus, quam ſi quis imperitus agricola, ubi vineam plantavit
„ priore quidem anno illam diligenter colat, repaſtinet, ſtercoret, ſecundo ve-
„ ro ac tertio fructum ſe percepturum ſperet: idque niſi obvenerit, deſperans,
„ quarto jam anno, quo laborum ſuorum fructus percipere poterat, culturam
„ vitis omittat.

S. Chryſoſt. Hom. 5.

25. 26. *Cum modeſtia corripientem eos qui reſiſtunt veritati, nequando Deus det illis Pœnitentiam ad cognoſcendum veritatem, & reſipiſcant à diaboli laqueis, à quo captivi tenentur ad ipſius voluntatem.* A defenſione veritatis & errantium inſtructione omnis contentio & verborum aſperitas; à peccatorum correptione omnis acerbitas abſit. Vix enim ſperari poteſt ejus converſio, qui erga Paſtorem & Doctorem non bene fuerit affectus. Ne igitur cum errantibus & peccatoribus velut cum inimicis, ſed velut cum fratribus agatur: auctoritas ſine ſupercilio & acerbitate, doctrina ſine contentione, ſine conviciis, errori & peccato ad eorum deſtructionem opponatur; manſuetudo, caritas ad curationem errantis & peccatoris à Paſtore & Doctore velint à perito Medico adhibeatur. Quis Medicus inſultet ægroto, & non potiùs illum conſoletur, bene ſperare jubeat, vimque morbi congruis & ſalutiferis remediis, & curandi patientia vincere conetur? Illuſiones, arteſque diaboli, educationis præjudicia, mundi illecebræ, vis cupiditatum, pravæ conſuetudinis vincula, dura & infelix peccati captivitas, commiſerationem noſtram erga errantes & peccatores excitare, non iracundiam & odium movere debent. Errores & vitia perſequamur, homines diligamus; ſicut Medi-

Charitas & manſuetudo in inſtructione errantium & correptione peccatorũ adhibenda.

cus febrem perſequitur, ægrotum diligit. In Paſtore peccatores corripiente *Sit amor, ſed non emolliens; ſit rigor, ſed non exaſperans; ſit zelus, ſed non immoderatè ſæviens; ſit pietas, ſed non plus quàm expediat, parcens: ut dum ſe in arce regiminis juſtitia clementiàque permiſcet, is qui præeſt, corda ſubditorum & terrendo demulceat, & tamen ad terroris reverentiam demulcendo conſtringat.* Fides & Pœnitentia Dei dona ſunt. Nihil ergo ſibi tribuant Paſtores, Concionatores, Directores. Laborent, orent, totum laboris ſucceſſum à Dei gratia ſperent, totum ad eum referant. Plantamus & rigamus exteriùs doctrina, adhortatione, correptione: Deus interius ſeminat in corde, fructus parere facit, & ad incrementum perducit. Dei miſericordiam erga nos grato animo adoremus, pro peccatoribus maximis ſperemus. Oremus pro illis, timeamus pro nobis. Reſipiſcere poſſunt, & ſalutem conſequi. *Nequando Deus det illis Pœnitentiam.* In laqueos & captivitatem diaboli cadere poſſumus, & damnari. *A quo captivi tenentur ad ipſius voluntatem.* In laqueos enim diaboli non modò falſis dogmatibus & erroribus contra fidei veritatem, ſed & pravis moribus inciditur. Nam voluntatem Dei non facere, laqueus profectò diaboli eſt. Quemadmodum enim avis, etſi non toto corpore, ſed uno tantùm pede capta teneatur, in poteſtate ejus eſt qui laqueum tetendit: ita & nos, cùm fidei & vitæ perverſitate capi poſſimus, ſi vita ſolùm aberraverimus, in jus diaboli labimur. *Non* enim, inquit, *omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum: & rurſum: Neſcio vos: diſcedite à me omnes qui operamini iniquitatem.* Itaque cùm voluntatem Dei non facimus, in laqueo diaboli ſumus. Neque modò ex vita toto, verùm ex uno dumtaxat defectu in gehennam mittitur peccator. *Quicumque totam legem ſervaverit, offendat autem in uno, factus eſt omnium reus.* Quippe & virginibus fatuis, non inceſtus, non adulterii, non invidiæ, non ebrietatis, non infidelitatis, aut perverſæ fidei crimen inuritur, ſed olei tantùm, id eſt, miſericordiæ defectus. Solius eleemoſynæ omiſſio damnationis cauſa eſt. Virginitas, oratio, jejunium, ſine miſericordiæ operibus nihil proſunt ad ſalutem.

S.Gregor. M. 2. P.Paſtoral cap. 6.

Jacob. 2. 10.

CAPUT III.

SENSUS LITTERALIS.

Hebraiſmus *Noviſſimis diebus*, id eſt, *poſt hac uſque ad finem mundi*, ſimilis locutio *Geneſ.* 49. 1. & *Daniel.* 2. 28. Dicuntur verò *tempora periculoſa*, propter ea quæ in tempore contingunt, maximè verò propter mores depravatos hominum.

1. 2. 3. 4. 5. HOc *autem ſcito, quòd in noviſſimis diebus inſtabunt tempora periculoſa.* Ne inopinata quorumdam, qui Chriſtianam Religionem exteriùs profiteri videbuntur nequitia perturberis & ſcandalum patiare, te præmonitum velim: hæc extrema, in qua vivimus mundi ætate, imminere tempora periculoſa, difficilia, permoleſta. *Erunt homines ſeipſos amantes, cupidi, elati, ſuperbi, blaſphemi, parentibus non obedientes, ingrati, ſceleſti.* Erunt homines ſeipſos perverſo & inordinato amore diligentes, & privatis ſtudentes commodis poſthabita ſalute & utilitate aliorum; avari, faſtuoſi & arrogantes, ſuberbi, maledici ſeu contumelioſi, parentibus inobedientes & immorigeri, qui nihil ſe cuiquam debere exiſtimant; impii. *Sine affectione, ſine pace, criminatores, incontinentes, immites, ſine benignitate.* Nullo amoris ſenſu, quem natura ipſa erga conjunctiſſimos, videlicet parentes, uxorem, liberos, fratres, cognatos inſpirat, affecti; fidei, pactorumque violatores, Pacem cum nemine ſervantes; calumniatores, intemperantes & luxurioſi, inhumani & feroces; bonis & piis inimici. *Proditores, protervi, tumidi, & voluptatum amatores magis quàm Dei.* Qui amiciſſimos produnt; qui citò in verborum inſo-

Simonis Magi diſcipulos & Gnoſticos hæc ſpectant.

Digitized by Google

inſolentiam aut amaritudinem erumpunt, præcipites, inſtabiles, leves, procaces; præ ſuperbia & vana de ſe opinione inflati; Voluptates ſuas, & earum inſtrumenta & objecta præ Deo amantes. *Habentes ſpeciem quidem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes. Et hos devita.* Qui fucatam ſpeciem & imaginem pietatis præſeferant, ab ejus autem veritate uſque adeo erunt alieni, ut eam abnegaſſe & abjuraſſe videantur. Hos averſare, poſt unam, & alteram correptionem, ut conſtat ex Collatione cum *Tit.* 3. 10.

Græcè; μόρφωσιν, *informationem* id eſt qui cùm alios ad pietatem inſtituere & informare videantur, veram pietatem deſtruunt.

6. 7. *Ex his enim ſunt, qui penetrant domos, & captivas ducunt mulierculas oneratas peccatis, quæ ducuntur variis deſideriis: Semper diſcentes, & numquam ad ſcientiam veritatis pervenientes.* Ex eo ſunt numero, qui ſe in familias alienas inſinuant, & mulierculas multitudine peccatorum gravatas, & variis cupiditatibus abreptas, ſuis ſeductas erroribus, ſuiſque partibus adſtrictas, velut captivas poſt ſe trahunt. Quæ quidem diſcendi nova ſemper cupidæ, numquam ad veritatis cognitionem pervenient, ad quam perduci non poſſunt à magiſtris erroris & impietatis, quibus aures & animos accommodant.

8. 9. *Quemadmodum autem Jannes & Mambres reſtiterunt Moyſi: ita & hi reſiſtunt veritati, homines corrupti mente, reprobi circa fidem.* Sicut verò Jannes & Mambres Principes Magorum Pharaonis reſtiterunt Moyſi in Ægypto, cùm eo in Miraculis edendis certare auſi: ita & hi reſiſtunt evangelicæ veritati. Hi mentis judicium vitioſis affectibus depravatum & corruptum habentes, in fide perverſi, in erroribus obſtinati ſunt. *Sed ultra non proficient: inſipientia enim eorum manifeſta erit omnibus, ſicut & illorum fuit.* Sed eorum progreſſus metas ſuas habebit: eorum enim inſania & commentorum abſurditas in lucem proferetur, & omnibus innoteſcet, ſicut & illorum Magorum præſtigiæ & impotentia.

Exod. 7.11. *& ſeq.* Horum Magorum nomina ex Judæorum traditione noverat Apoſtolus. Horum meminit Numenius Pythagoricus ab Ariſtobulo citatus in libro inſcripto Ptolomæo Philometori, apud *Euſebium lib.* 9. *Præparat. Evang. cap.* 8. *Vide & Origen. lib.* 4. *contra Celſum.*

10. 11. *Tu autem aſſecutus es meam Doctrinam, inſtitutionem, propoſitum, fidem, longanimitatem, dilectionem, patientiam.* Tu verò longè aliud habes exemplar, ad quod te formes, me ſcilicet Præceptorem tuum. Noſti enim, & quidem ab initio, quæ fuerit mea doctrina; quæ vivendi ratio; quem finem in Apoſtolico meo munere & in omni actione ſpectaverim: noſti meam in fide conſtantiam, ſinceritatem, ac fiduciam in rebus agendis; lenitatem erga perſecutores & fidei adverſarios, nec non infirmorum fratrum & peccatorum tolerantiam; caritatem erga omnes, patientiam in adverſis ſuſtinendis. *Perſecutiones, paſſiones, qualia mihi facta ſunt Antiochiæ, Iconii & Lyſtris: quales perſecutiones ſuſtinui, & ex omnibus eripuit me Dominus.* Perſpectas habes perſecutiones & afflictiones, quas Evangelii cauſa paſſus ſum, præſertim quæ mihi acciderunt Antiochiæ, Iconii, & Lyſtris, quàm graves illæ fuerint quæ à Judæis mihi illatæ ſunt; ex quibus omnibus me potenti manu ſua Dominus Jeſus eripuit & ſervavit.

Act. 13.45.50. *& cap.* 14.2.4. 5. 19. Antiochiam Piſidiæ, non Syriæ intellige.

12. *Et omnes qui piè volunt vivere in Chriſto Jeſu, perſecutionem patientur.* Sed & omnes qui Deo ſervire & piè vivere volunt in fide Chriſti Jeſu, perſecutionem vel manifeſtam vel occultam à malis patientur, quod ſuis eventurum Chriſtus ipſe prædixit.

13. *Mali autem homines & ſeductores proficient in pejus, errantes & in errorem mittentes.* Nec verò ſperandum eſt perſecutiones piorum in hac vita ceſſaturas. Pravi enim homines in ſua impietate magis ac magis proficient & roborabuntur, alios ſeducentes, ipſique juſto Dei judicio in erroribus obfirmati & obdurati.

Matt. 10. 17. 18. *& cap.* 23. 34. *Joan.* 16. 35. *& cap.* 17.14.

14. 15. *Tu verò permane in iis quæ didiciſti, & credita ſunt tibi: ſciens à quo didiceris.* Tu vero imperturbabilis eſto in iis quæ didiciſti, & quæ tibi concredita ſunt & commendata, Chriſtianæ Religionis dogmatibus & præceptis, nec te ab iis tradendis, & prædicandis tentationes ullæ ac perſecutiones prohibeant ſciens à quo didiceris, à me ſcilicet Chriſti Apoſtolo, quod perinde tibi eſſe debet ac ſi à Chriſto ipſo didiciſſes. Ego enim non ab hominibus, neque per hominem, ſed ab ipſo Chriſto & Spiritu ſancto accepi doctrinam Evangelii quam prædico & tra-

 do

Digitized by Google

Græcè; σοφίσαι εἰς σωτηρίαν, *ſapientia ad ſalutem neceſſaria inſtruere*

do. *Et quia ab infantia ſacras literas noſti, quæ te poſſunt inſtruere ad ſalutem per fidem, quæ eſt in Chriſto Jeſu.* In iis autem firmiter & conſtanter retinendis ideo ſtudioſior eſſe debes, quòd à prima ætate imbutus es ſciantia Scripturarum divinarum, quæ te poſſunt erudire & ſapi entem reddere ad ſalutem æternam conſequendam, non beneficio & virtute Legis, ſed fidei qua creditur in Chriſtum Jeſum.

Græcè, πᾶσα γραφὴ θεόπνευστος καὶ ὠφέλιμος. *Omnis Scriptura divinitus inſpirata eſt & utilis.*

16. 17. *Omnis Scriptura divinitus inſpirata, utilis eſt ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in juſtitia: Ut perfectos ſit homo Dei, ad omne opus bonum inſtructus.* Tota Scriptura ſacra, & Canonica à Deo inſpirata eſt, & Spiritu ſancto dictante conſcripta, non ſolùm quoad ſententias, ſed quoad verba ſingula, & verborum ordinem ac diſpoſitionem: & utilis eſt ad docendum fidei veritates, ad refellendos errores, ad Morum correctionem, & ad directionem fidelium in viam pietatis & juſtitiæ, ſeu omnis virtutis: ut perfectus ſit homo, qui Dei nomine populo Chriſtiano præſt in his quæ Dei ſunt, ad omnem ſacri Miniſterii partem comparatus & inſtructus.

Porrò Scripturam ad hæc omnia ſolam ſufficere non ait Apoſtolus, ſed utilem eſſe. Unde nullum eſt quod hinc eruunt argumentum Proteſtantes contra neceſſitatem Traditionum Apoſtolicarum: alioqui, ſolas veteris Teſtamenti Scripturas ad ſalutem ſufficere ſequeretur. Novi enim Teſtamenti Scriptura nondum erat canoni ſacrorum librorum inſerta, immò necdum erat omni ex parte conſcripta; & de iis Scripturis S. Paulus loquitur, quas Timotheus ab infantia noverat.

CAPUT III.

SENSUS MORALIS.

Ex amore proprio omnium vitiorū colluvies oritur.

S. Auguſt. lib. 14. De Civit. Dei, cap. 7. & cap. 26. Idem Serm. 95 aliàs De Diverſis 47.

1. 2. 3. 4. IN *noviſſimis diebus inſtabunt tempora periculoſa: Erunt homines ſe ipſos amantes, cupidi, elati, ſuperbi, blaſphemi, &c.* Recta voluntas bonus amor; & voluntas perſerua malus amor. Amor ergo inhians habere quod amatur, cupiditas eſt; id autem habens, eòque fruens, lætitia eſt: fugiens quod ei adverſatur, timor eſt, idque ſi acciderit ſentiens, triſtitia eſt. Proinde mala ſunt iſta, ſi malus eſt amor; bona, ſi bonus. Fecerunt civitates duas amores duo, terrenam ſcilet amor ſui uſque ad contemptum Dei, cœleſtem, verò amor Dei uſque ad contemptum ſui. Prima hominis perditio, fuit amor ſui. Si enim ſe non amaret, & Deum ſibi præponeret, Deo eſſe ſemper ſubditus vellet, non autem converteretur ad negligendam voluntatem illius, & faciendam voluntatem ſuam, Hoc eſt enim amare ſe, velle facere voluntatem ſuam. Præpone his voluntatem Dei: diſce amare te, non amando te. Amorem proprium vitium eſſe Apoſtolus, docet. Qui amat ſe, fidit in ſe. Incipit enim deſerto Deo amare ſe, & ad ea diligenda quæ ſunt extra ſe, pellitur à ſe: uſque adeo ut cùm dixiſſet Apoſtolus, *Erunt homines ſe ipſos amantes*, continuò ſubjecerit, amatores pecuniæ, *Cupidi*. Jam vides quia foris es. Amare te cœpiſti; ſta in te, ſi potes. Quid is foras? Cœpiſti diligere quod eſt extra te perdidiſti te. Ex amore proprio omnium vitiorum oritur colluvies. 1. Deſiderium divitiarum, quæ omnium cupiditatum inſtrumenta ſunt, & media quibus utitur carnalis homo ad temporalem felicitatem ſibi conſtituendam. *Cupidi* Hinc elatio animi & ſuperbia in faſtum exteriorem effuſa, ad gloriam hominum captandam. *Elati, ſuperbi*. Hæc invidiæ radix, quæ cæteros deprimit detractionionibus & maledictis, *Blaſphemi*. Hinc & dominandi libido, quæ dependentiam odit, obedientiæ jugum excutit, primùm erga parentes, tum erga Eccleſiæ Prælatos & Rectores, nec-

necnon erga ſeculi Principes, & qui eorum vice Rempublicam moderantur. *Parentibus non obedientes*. Hinc ingrati animi vitium, Nihil ſe cuiquam debere facilè in animum inducit, qui nihil reddere voluerit. Superbus omnia ſe meruiſſe exiſtimat, nec ſatis ſuo prætio æſtimatum ſe putat. Ingratus qui diſſimulat aut non agnoſcit beneficium, ejuſque auctorem vel magnitudinem, ingratus, qui non reddit; omnium maximè ingratus, qui oblitus eſt. Non leve vitium, quod noviſſimorum temporum periculis annumerat Apoſtolus. *Ingrati*. Inobedientiæ & ingrati animi vitia in creaturis non ſiſtunt adversùs Deum ipſum progrediuntur, legem ejus conculcant, beneficia parvipendunt. Hinc naſcitur impietas & irreligioſitas. *Scelesti*, qui recti & ſancti nullam habent rationem; quò minùs audeant quælibet mala perpetrare. Inordinatus & perverſus amor ſui indifferentiam erga æquales & inferiores parit, caritatem extinguit, veram amicitiam neſcit. Qui ſe ipſos amant, neminem amant niſi ſibi utilem, nullo humanitatis & compaſſionis tanguntur affectu, legem ipſam naturæ cordibus impreſſam ſpernentes, uxorem, liberos, cognatos, affines non curant, non juvant in neceſſitatibus, non conſolantur in afflictionibus, ex periculis eripere non ſatagunt, non ſolùm infidelibus deteriores, ſed Hyrcanis tigribus ferociores. . *Sine affectione*. Amor proprius fidelitatem in pactis, in contractibus, in promiſſis evertit. Homines ſe ipſos amantes, alienæ quietis & pacis perturbatores, in inimicitiis irreconciliabiles ſunt. *Sine pace*. Quin etiam mendaciis & confictis criminibus aliorum innocentiam vexant, & opprimere nituntur, diabolum fratrum noſtrorum accuſatorem imitando. Qui enim nullius boni ſibi conſcius eſt, omnes alios criminatur, omnibus maledicit, ſibi ipſi hoc modo conſolationem quamdam acquirere viſus. *Criminatores*. Ex amore proprio vermium inſtar gignuntur gula, luxuria, incontinentiæ & intempecantiæ genus omne, humanitatis, & benignitatis abjectio, veritatis & juſtitiæ neglectus, bonorum piorumque contemptus & odium amicorum proditio, temeritas in conſiliis, in rebus aggrediendis præcipitatio, inſolentia verborum, protervia & obſtinatio, quæ nec conſilium, nec correctionem admittit, cæterorum omnium deſpicientia præ vana de ſe opinione. *Incontinentes, immites, ſine benignitate, proditores, protervi tumidi*. Denique homines quibus amor proprius dominatur, veritatem, juſtitiam, Dei legem, Eccleſiæ utilitates, ambitioni ſuæ, avaritiæ fœdis voluptatibus ſacrificare non dubitant. *Voluptatum amatores magis quàm Dei*. Amor proprius monſtrum horrendum, immane, ingens, ab Apoſtolo vivis coloribus hoc loco depictum ſumma ſollicitudine & vigilantia in nobis impugnandus, comprimendus, extinguendus eſt, prava ejus germina præfocanda & eradicanda. Sola caritas hunc hoſtem expugnare poteſt. Væ nobis, ſi terrenas voluptates Dei amori præponamus. Non ſolùm ab illicitis, ſed etiam à conceſſis deliciis abſtineamus, corpora noſtra caſtigantes & in ſervitutem redigentes. *Proficit enim ſpirituali ſaluti, quidquid corporali minuitur voluptati*.

Apocal. 12. 9.

S. Auguſt. Serm. 208. alias De Diverſis. 72.

5. *Habentes ſpeciem quidem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes. Et hos devita*. Heu quàm ſæpe ſub pallio ſcientiæ & externa ſpecie pietatis, quam verbis & cultu præferunt hypocritæ, gravia crimina deliteſcunt! Hic periculoſior laqueus dœmonis eſt, hæc acerbior Eccleſiæ plaga. Nulla exitialior peſtis, quàm ad religionis everſionem ſpecie religionis graſſari. Sacerdotes, Rectores animarum, Moderatores conſcientiarum, doctrina vel moribus corrupti tantò magis nocent fidelibus, quantò minùs ab iis cavetur, dum ſpeciem pietatis extendunt: quemadmodum Iſraelitæ ab impio Alcimo, quem Demetrius Rex Sacerdotem ad eos decipiendos & prodendos conſtituerat, non caverunt; dicentes, *Homo Sacerdos de ſemine Aaron venit, non decipiet nos*.
„ Magis nocent mentientes ſanctitatem, quàm ſi palam profiterentur iniquita-
„ tem ſub veſtimentis ovium lupi rapaces. Conſiderate quid de gregibus agatur,
„ quan-

Hypocriſis quam exitialis Eccleſiæ.

1. Machab. 7. 14.

S. Gregor. M. Hom. 17. in Evangel.

„ quando Paſtores lupi fiunt. Hi enim cuſtodiam gregis ſuſcipiunt, qui inſidia
gregi dominico non metuunt, contra quos Dei greges cuſtodiri debuerant. Non
prædicant veritatem, ſed prophetant mendacium: virtutes non plantant, ſed
evellunt: non ædificant, ſed deſtruunt: non ducunt oves in paſcua ſalutaria, ſed in
præcipitia; non cuſtodiunt & ſervant, ſed mactant & perdunt, errorem inſpiran-
tes; aut corruptionem afflantes incautis animabus; palam ſe legatione fungi pro
Chriſto ſimulantes, clam diabolo infelices animas addicentes. Hi vitandi ſunt,
ſi cognoſcantur, & Epiſcopis denunciandi. *Et hos devita*. Populus verò Chriſtia-
nus in veritate fidei & ſinceræ pietati ſtudio inſtituendus & confirmandus eſt. Ipſi
perſuadendum externam religionis ſpeciem, fidemque ſine caritate, humilitate,
juſtitia, patientia, caſtitate, mortificatione ſenſuum, moderatione, ceteriſque
pietatis operibus, ſimilem eſſe picturæ formam habere, non vitam; ſimilitudi-
nem, non veritatem. *Habentes quidem ſpeciem pietatis virtutem autem ejus ab-*
S. Cryſoſt. „ *negantes*. Sit igitur quiſpiam vitiis ab Apoſtolo mox enumeratis inquinatus,
Hom. 8. „ rectè credat ac ſentiat, quid ex fide vera lucrabitur, ſi nihil habet ex his quæ
„ habere debet Chriſtianus, ſi nihil agat quod exprimat pietatem, Gentileſque
„ potius impietate tranſcendant, ſi ad intuentium, ſociorumque perniciem, ſi
ad Dei blaſphemiam vivat, ſi operibus religionem inhonoret ac fidem contami-
net? Quid de hujuſmodi hominibus agendum? Peſtis inſtar fugiendi ſunt. Illorum
familiaritas & ſocietas, quantùm licet, vitenda eſt, *Et hos devita*. Cum perver-
ſo enim perverteris. *Corrumpunt bonos mores colloquia mala*. Et. *Qui tetigerit
picem, inquinabitur ab ea*.

Hæreticorum 6. 7. 8. 9. *Ex his enim ſunt, qui penetrant domos, & captivas ducunt mulier-*
Ingenium. *culas oneratas peccatis, quæ ducuntur variis deſideriis: ſemper diſcentes, & nun-
quam ad ſcientiam veritatis pervenientes*. Hæretici & Pſeudo-apoſtoli dæmonem
imitantur, qui ut genus humanum in ruinam impelleret, mulierem ſeduxit, il-
lamque ad peccatum pellexit. Seſe in domos inſinuant, familiarum arcana pene-
trant & negotia, mulierum ſibi conciliant animos blanditiis & malis artibus;
pravis illarum deſideriis obſecundant & ſerviunt, curioſitati luxui, vanæ gloriæ,
cupiditati, laſciviæ; novis denique peccatis oneratas, ſuis partibus addicunt, er-
rorum laqueis implicatas, & in captivitatem redactas tantò infeliciorem, quantò
ſexus iſtius levitati gratiorem. Quò magis curioſæ ſunt, eò magis illuſioni obno-
xiæ: ſemper diſcere volunt, & veritatem non inveniunt, imò ab ea quam tene-
bant excidunt juſto Dei judicio, pluentis ſuper peccatores laqueos, *& ſpargentis*
Pſal. 10. *pænales cæcitates ſuper illicitas cupiditates*. Vix ulla fuit hæreſis cui propagandæ
S. Auguſt. non ſervierint mulieres ab Hæreſiarchis ſeductæ. Simon Magus hæreſim condidit
lib.1.Confeſſ. „ Helenæ meretricis adjutus auxilio. Marcion Romam præmiſit mulierem, quæ
cap.18.S.Hie- „ decipiendos ſibi animos præpararet. Apelles Philomenem ſuarum habuit comi-
ron. Epiſt. ad „ tem doctrinarum. Montanus immundi ſpiritus prædicator, multas Eccleſias per
Cteſiphontem „ Priſcam & Maximillam nobiles & opulentas feminas, primùm auro corrupit,
contra Pela- deinde hæreſi polluit. Paulus Samoſatenus ſubintroductas habebat mulieres ætate
gianos. florentes & forma conſpicuas, & quocumque proficiſcebatur, circumducebat. Quin
etiam die Paſchatis Pſalmos ad ſui ipſius laudem in Eccleſia cani à mulieribus in-
Epiſt.Synodi ſtituit. Arius ut orbem deciperet, ſororem Conſtantini Imperatoris ante decepit.
Antioch.apud. „ Donatus per Africam, ut infelices quoſque fœtentibus pollueret aquis, Lucillæ
Euſeb. lib. 7. „ opibus adjutus eſt. In Hiſpania Agape Elpidium, mulier virum, cæcum cæca
cap. 30. „ duxit in foveam, ſucceſſoremque ſui Priſcillianum habuit Zoroaſtris magi ſtu-
„ dioſiſſimus, & ex mago Epiſcopum, cui juncta Galla, non gente, ſed nomine
„ germanam huc illùcque currentem, alterius & vicinæ hæreſeos reliquit here-
„ dem. Pelagiana hæreſis feminas propagatrices & protectrices habuit. Et ut ve-
tera præteream, nonne noſtris temporibus Myſterium iniquitatis in hæreſi Quie-
tiſtarum operatum eſt ſeductis mulieribus, quas peccatis non ſolvebant corrupi Di-
rectto.

Digitized by Google

rectores, ſed magis onerabant, errorum, vanæ gloriæ, ambitionis, curioſitatis, pertinaciæ, & libidinum infamium captivas efficientes? Sed hi confuſi ſunt & damnati, ſicut Jannes & Mambres, qui Moyſi reſtiterunt. Apud omnes verè Catholicos ſunt in execratione ut *homines corrupti mente, reprobi circa fidem, quorum inſipientia manifeſta eſt omnibus*. Regnum erroris & malitiæ hominum breve erit: regnum veritatis & caritatis æternum erit: Magiſtri mendaces multos ſeducere valebunt, ſed adverſùs Eccleſiam & electos Dei non prævalebunt; prement, ſed non oppriment, oppugnabunt, ſed non expugnabunt. *Sed ultra non proficient*. Portæ inferi non prævalebunt adverſus Eccleſiam ſuper petram voce Domini fundatam. Quos Pater æternus Chriſto dedit, nemo rapiet de manu ejus.

10. *Tu autem aſſecutus es meam doctrinam, inſtitutionem, propoſitum, fidem, longanimitatem, dilectionem, patientiam*. Hæ Apoſtolici hominis dotes 1. Doctrina ſana. 2. Vita innocens ſimul & pœnitens. 3. Intentio pura, ut non quærat quæ ſua ſunt, ſed quæ Jeſu Chriſti. 4. Fides invicta, & incorruptus in Dominum affectus. 5. Infirmorum tolerantia. 6. Charitas indefeſſa, qua bene vult omnibus, omniumque ſpirituales utilitates procurat cum diſpendio quietis ſuæ & omnium commodorum temporalium, vitam ipſam pro eorum æterna ſalute devovere paratiſſimus. 7. Patientia in malis, in perſecutionibus, in contradictionibus, & difficultatibus. Qui his virtutibus inſtructus eſt Doctor & Prædicator veritatis, *totus de Apoſtolo armatus*, de mundo ejuſque *erroribus, amoribus, terroribus*, ac de principe hujus Mundi glorioſe triumphabit.

Apoſtolici hominis dotes.

11. 13. *Et omnes qui piè volunt vivere in Chriſto Jeſu, perſecutionem patientur*. Quod à Spiritu ſancto prædictum eſt, impleri quotidie quis miretur? Quid eſt Chriſtiani hominis vita, niſi participatio & adimpletio Myſteriorum Chriſti in terris patientis, & in cruce morientis, in fidelibus ejus? *Tota vita Chriſtiani, ſi ſecundum Evangelium vivat, crux eſt & Martyrium*. Pugna continua carnis adverſùs carnem, perpetua colluctatio adverſùs dæmones ſalutis noſtræ hoſtes, improborum ſocietas inter quos non ſine dolore & moleſtia converſari juſti coguntur; odia, criminationes, calumniæ, detractiones, lites injuſtæ, & id genus injuriæ, quas boni a malis patiuntur; modeſtiæ quas interdum boni etiam exhibent bonis ex infirmitate, ignorantia, & indolis contrarietate, ad perſecutionem pertinent piis omnibus ſuſtinendam. His adde calamitates publicas Eccleſiæ, & Reipublicæ mala, quibus pii non poſſunt non affici, ob eáque vehementer affligi. Denique abnegatio perpetua ſui ipſius, violentia quam ſibi quiſque debet inferre ut regnum cœlorum rapiat; Pœnitentia quæ toto mortalis vitæ tempore nobis agenda eſt, ut in nobis corpus peccati deſtruatur, piorum omnium vitam continuam eſſe paſſionum ſeriem demonſtrant. *Omnes qui piè volunt vivere in Chriſto Jeſu,*
„ *perſecutionem patientur*: Et ideo numquam deeſt tribulatio perſecutionis, ſi
„ numquam deſit obſervantia pietatis. Dominus ipſe in ſuis exhortationibus di-
„ cit, *Qui non accipit crucem ſuam, & ſequitur me, non eſt me dignus*. Nec du-
„ bitare debemus hanc vocem non ſolùm ad Diſcipulos Chriſti, ſed ad cunctos fi-
„ deles, totámque Eccleſiam pertinere, quæ ſalutare ſuum in his qui aderant,
„ univerſaliter audiebat. Sicut ergo totius eſt temporis crucem ferre, quæ meri-
„ tò cujuſque ſua dicitur, quia propriis modis atque menſuris ab unoquoque to-
„ leratur. Unum nomen eſt perſecutionis, ſed non una eſt cauſſa certaminis, &
„ plus quandoque periculi eſt in inſidiatore occulto, quàm in hoſte manifeſto.
„ Beatus Job alternantibus vitæ hujus malis ac bonis eruditus piè veraciterque di-
„ cebat; *Nonne tentatio eſt vita hominis ſuper terram?* Quoniam non ſolis dolo-
„ ribus corporis, atque ſuppliciis anima fidelis impetitur, verùm etiam ſalva
„ incolumitate membrorum gravi morbo urgetur, ſi carnis voluptate mollitur.

Tertullian.

S. Auguſt.

Perſecutio piis omnibus ſuſtinenda.

S. Auguſt.

S. Leo M. Serm. 46. De Quadrageſima 9. cap. 1.

„ Sed

,, Sed cùm caro concupiſcit adversùs ſpiritum, & ſpiritus adversùs carnem; præſidio crucis mens rationalis inſtruitur: nec cupiditatibus noxiis illecta conſentit, quoniam continentiæ clavis, & Dei timore transfigitur. In bono igitur propoſito conſtitutis inimicitiæ diſſimilium diabolo inſtigante non deſunt, ut facilè in odia prorumpant, quorum improbi mores deteſtabiliores fiunt comparatione juſtorum. Iniquitas cum juſtitia non habet pacem, temperantiam odit ebrietas, falſitati nulla eſt cum veritate concordia: non amat ſuperbia manſuetudinem, petulantia verecundiam, avaritia largitatem: & tam pertinaces habet diverſitas illa conflictus, ut etiamſi exteriùs conquieſcat, ipſa tamen piorum cordium penetralia inquietare non deſinant: ut verum ſit quòd *Qui voluerint in Chriſto piè vivere, perſecutionem patientur*: & verum ſit quòd omnis hæc vita tentatio eſt. Ipſis experimentis ſuis unuſquiſque fidelis edoctus, Chriſti cruce armetur, Chriſto dignus habetur. Numquam deerunt in Eccleſia mali ad exercitationem bonorum. Zizania cum frumento creſcent uſque ad meſſem. Suos hoſtes ſemper habebunt veritas & pietas. Religio quæ invidiam ſortita eſt ex quo Deus coli cœpit, perſecutores manifeſtos & occultos ſemper habebit. Eccleſiæ mala finem non habebunt, quandiu militabit in terris. Unicum Juſtorum ſolatium gratia Chriſti eſt, qua in adverſis ſuſtentantur & roborantur, & beatæ ſpes æternitatis, quæ ipſis promiſſa eſt. *Mali autem homines & ſeductores proficient in pejus, errantes, & in errorem mittentes*. Nos verò proficiamus in fide, ſpe, & caritate, euntes de virtute in virtutem, donec videamus Deum in Sion. Ne reverti velimus in Egyptum ut Iſraelitæ in deſerto murmurantes contra Deum, & Manna faſtidientes: ne reſpiciamus retro ut uxor Loth conflagrante Sodoma: ne Mundo adhæreamus, quia totus mundus in maligno poſitus eſt. Si ante nos Deus, poſt nos ſumus. *Vanitas* enim *vanitatum, & omnia vanitas*. Hæc poſt dorſum noſtrorum ſint æternitas verò ante oculos noſtros; ad eam tendant omnes affectus noſtri, omnes curæ.

Sanæ doctrinæ fontes. 14. 15. *Tu verò permane in iis quæ didiciſti, & credita ſunt tibi, ſciens à quo didiceris*. Fidei & ſanæ Morum doctrinæ, quam ex ſacris Scripturis, & ex Apoſtolica Traditione hauſimus, & ab Eccleſia Catholica Apoſtolica diſcimus, in qua ſemper ſervata eſt, ſemperque ſervabitur Scripturarum & Traditionum Apoſtolicarum veritas & integritas, & cui creditus eſt à Chriſto & revelatus à Spiritu ſancto ſenſus Scripturæ ſacræ cujus explicatio *propria interpretatione non fit* immobiliter adhærendum eſt. Salutaris doctrinæ in his fontibus contentæ, Scriptura ſcilicet ac Traditione Apoſtolica, & Eccleſiæ Catholicæ creditæ, quæ deficere non poteſt, & adversùs quam inferi portæ numquam prævalebunt, Magiſter eſt Spiritus ſanctus, quo inſpirante locuti ſunt ſancti Dei homines, & qui loquitur per eos Eccleſiæ & Paſtorum ejus, præſertim Romani Pontificis. *Sciens à quo didiceris*. In electione verò & meditatione Scripturæ ſacræ aſſidui eſſe debent Epiſcopi & Sacerdotes, quamvis doctrina & ſanctimonia Timothei eſſent. Et utinam à tenera ætate in ea inſtituerentur, non ſolùm qui ad Clerum à Deo vocati ſunt, ſed Chriſtiani omnes, parentum & præceptorum pia cura, Paſtoribus dirigentibus! *Et quia ab infantia ſacras Litteras noſti*. Legenda porrò, eſt ut in ea Chriſtianæ vitæ, & vocationis noſtræ officia diſcamus, mediàque ad ſalutem æternam conſequendam hominibus à Deo tradita. *Quæ te poſſint inſtruere*. Legenda eſt cum fide, cum humilitate, cum puritate cordis. *Per fidem*. Legenda ut ejus lectione nutriamur & creſcamus in Chriſto. *Quæ eſt in Chriſto Jeſu*. Legenda, non ob finem gloriæ ſecularis, aut vanæ curioſitatis, aut quorumvis temporalium commodorum, ſed *Ad ſalutem*. Pudendum eſt quòd Clerici, & Chriſtiani omnes legere negligant verba Creatoris, Redemptoris, Regis & Dei ſui. *Quid eſt autem Scriptura ſacra, niſi quædam Epiſtola Dei ad creaturam ſuam?* Si ſcripta terreni Imperatoris acciperes, non ceſſares, non ſomnum oculis dares,

(margin: 2. Petri 1.20.)

(margin: Lectio & Meditatio Scripturæ Sacræ Sacerdotibus commendatus.)

,, niſi priùs quàm tibi Imperator terrenus ſcripſiſſet agnoviſſes . Imperator cœli, *S. Greg. M.*
,, Dominus hominum & Angelorum pro vita tua tibi ſuas Epiſtolas tranſmiſit ; *Epiſt.40.libri*
,, & tamen eaſdem Epiſtolas ardenter legere negligis . Stude ergo , quæſo, & quo- *4. Ad Theo-*
,, tidie Creatoris tui verba meditare . *Diſce cor Dei in verbis Dei , ut ardentiùs* *dorum Medi-*
ad æterna ſuſpires, ut mens tua ad cœleſtia gaudia majoribus deſideriis extendatur . *cum .*
Tantò enim major ei erit requies , quantò modò ab amore Conditoris ſui requies nulla fuerit .

16. 17. *Omnis Scriptura divinitùs inſpirata , utilis eſt ad docendum , ad arguendum , ad corripiendum , ad erudiendum in juſtitia : Ut perfectus ſit homo Dei ad omne opus bonum inſtructus* . Eodem Spiritu inſpirante verbum Dei in ſacrarum Scripturarum ſinu conceptum eſt, quo operante in Virginis immaculatæ utero Verbum æternum incarnatum eſt . Adoranda ſunt igitur verba *Scripturæ* ſacræ ; non minori cum venerationis , fidei , dilectionis , humilitatis & obedientiæ affectu , legenda , audienda , & in cordibus conſervanda ſunt ut ex iis nutriamur , quàm ſi Chriſtum ipſum nobis loquentem ſenſibiliter audiremus . Hæc omnia Paſtorum & ovium officia complectitur . Hic theſaurus eſt , ex quo Paſtores proferunt nova & vetera ad Eccleſiæ Chriſti ſponſæ , & fidelium animarum ornamentum . Hoc Eccleſiæ armamentarium , ex quo arma victricia contra veritatis hoſtes depromuntur . *Mille clypei pendent ex ea , omnis armatura fortium , & gladius ſpiritus , quod eſt verbum Dei* . Hic animarum cibus , & caſtæ cordium deliciæ . Per hanc Paſtores & Doctores religionis noſtræ veritates & dogmata ſive fidem ſive morum diſciplinam ſpectantia , tradunt & explicant fidelibus . *Utilis eſt ad docendum* . Per hanc hæreſes & errores ſalutiferis illis veritatibus oppoſitos impugnant , refellunt , convincunt . *Ad arguendum* . Per hanc Concionatores corripiunt iniquos, & ad pœnitentiam convertunt . *Ad corripiendum* Per hanc Moralis Theologiæ Interpretes omnium ordinum , ſtatuum , conditionùmque Chriſtianos ad juſtitiam & pietatem erudiunt & dirigunt in viam ſalutis . *Ad erudiendum in juſtitia* . Hæc autem omnia perfectionem præſtant . *Non ergo ſine illa percipi poteſt homo Dei . Pro me Scripturas habes* , ait Paulus diſcipulo ſuo ; *ſi quid addiſcere cupis , hinc poterit . Si autem Timotheo iſta ſcribit ſancti Spiritus pleni ; quantò magis nobis dicta putare debemus ?* Væ Sacerdotibus qui ex lutulentis rivulis fœtidiſve ciſternis mortuas & corruptas aquas hauriunt , quibus animas inquinent , non emundent , neglectis fontibus aquæ vivæ , in vitam æternam ſalientis . Ad lectionem Scripturæ ſacræ jugèmque meditationem ſibi ſubditos fideles adhortentur Paſtores , eóſque dirigant in hac ſancta lectione , docentes qua diſpoſitione , quò animi affectu in ea verſari , & ex ea debeant proficere . Nam *Modus ipſe dicendi quo Scriptura ſancta contexitur , quàm omnibus acceſſibilis , quamvis pauciſſimis penetrabilis . Ea quæ aperta continet , quaſi amicus familiaris ſine fuco ad cor loquitur indoctorum atque doctorum Ea verò quæ in myſteriis occultat , nec ipſa eloquio ſuperbo erigit quò non audeat accedere mens tardiuſcula & inerudita , quaſi pauper ad divitem ; ſed invitat omnes humili ſermone , quos non ſolùm manifeſta paſcat , ſed etiam ſecreta exerceat veritate , hoc in promtis quod in reconditis habens . Sed ne aperta faſtidirentur , eadem rurſus operta deſiderantur, deſiderata quodammodo renovantur , renovata ſuaviter intimantur . His ſalubriter & prava corriguntur , & parva nutriuntur , & magna oblectantur ingenia . Ille huic doctrinæ inimicus eſt animus , qui vel errando eam neſcit eſſe ſaluberrimam , vel odit ægrotando medicinam* . Denique Scripturæ ſacræ lectio aſſiduam meditationem , meditatio dilectionem , dilectio ſanctam operationem parere debet . Unde Rex propheta ait . *Et meditabar in mandatis tuis , quæ dilexi . Et levavi manus meas ad mandata tua quæ dilexi , & exercebar in juſtificationibus tuis* . Necque tamen meditatio utilis,
,, eſt , niſi lex ipſa quæ in meditatione eſt diligatur : neque diligere communi
,, dilectione ſufficiet , niſi etiam vehementer id quod diligitur deligatur . Sed ne-

Scripturæ ſacræ excellentia & utilitas

Cantic. 4. 4.
Ephes. 6. 17.

S. Chryſoſt. Hom. 9.

S. Auguſt. Epiſt. 137. aliàs. 3. Ad Voluſianum , cap. 5.

S. Hilarius Tract. in Pſalm. 118. Litt. 6.

„ que meditatio legis, neque ipſa dilectio impenſa ſufficiet, niſi fructum operum „ & voluntatis efficientia conſequatur . . . Operis verò officium ſemper oportet „ eſſe intentum & nulla interdum negligenti otii diſſimulatione ceſſare. *Et exer-* „ *cebor in juſtificationibus tuis*. Exercitatio aſſiduitatem operationis oſtendit.

CAPUT IV.

SENSUS LITTERALIS.

1. 2. T*Eſtificor coram Deo, & Jeſu Chriſto, qui judicaturus eſt vivos & mortuos, per adventum ipſius, & regnum ejus: Prædica verbum, inſta opportunè, importunè, argue, obſecra, increpa, in omni patientia, & doctrina.* Te obteſtor coram Deo Patre, & Filio ejus Jeſu Chriſto, qui judicaturus eſt homines univerſos, tum eos quos Judicii dies vivos invenerit, & quos ultimæ conflagrationis ignis conſumet, mox cum aliis reſurrecturos, tum ante diem illum mortuos, quando maniſeſtè ad Judicium veniet, palam & glorioſè regnaturus omnibus ei ſubjectis: Prædica Evangelium, inſtanter incumbe operi, urge homines tempeſtivè, intempeſtivè, omni tempore privatim, publicè, tempore pacis, & perſecutionis: argue & refelle errantes & falſos doctores, corrige malos mores & increpa peccatores; obſecra & exhortare ut juſtè vivant, & moribus ſint incorruptis. Hæc autem omnia præſta cum lenitate & patientia docens, ut convicti veritatem amplectantur, & ad meliorem frugem redeant.

Eleganti metaphora, prurientes aures habere dicuntur, qui nova, curioſa, ſibique placentia audire amant.

3. 4. *Erit enim tempus cùm ſanam doctrinam non ſuſtinebunt, ſed ad ſua deſideria coacervabunt ſibi magiſtros prurientes auribus: Et a veritate quidem auditum avertent, ad ſabulas autem convertentur.* Nam (quantùm divino lumine proſpicio & auguror) brevi futurum eſt ut multi ex his qui Chriſtiano cenſentur nomine, à ſinceritate fidei deficiant, imo ſanam doctrinam audire non ſuſtineant. Sed ſecundùm ſuas cupiditates & pravos carnaleſque affectus, ſibi timerè & ſine ullo delectu Magiſtros magno numero adſciſcent, qui eos grata & placentia doceant, eorum aures & animos demulcentes & quaſi titillantes. Et à veritate quidem ſanæ doctrinæ, ſeu ab Evangelio, quod nemini adulatur, aures avertent, falſarum autem doctrinarum figmentis ultrò aures & fidem accommodabunt.

Fabulas judaicas & hæreticas intellige, ut Simonis Magi, Gnoſticorum &c.

5. *Tu verò vigila in omnibus labora, opus fac Evangeliſtæ, miniſterium tuum imple. Sobrius eſto.* Tu verò aſſiduè vigila; & gregem tibi commiſſum adversùs falſas doctrinas & imminentia mala præmuni, virtutis labores amplectere, & afflictiones omnes conſtanti animo tolera; Evangeliſtæ officio indefeſsè fungere, inter adverſa, evellendo & impugnando errores, prædicando & inſerendo veritatem. Miniſterium tuum omni ex parte imple, ut nihil omittas eorum quæ te verum & fidelem eſſe Chriſti Jeſu Miniſtrum comprobare poſſunt. In omnibus modum ſerva. Hæc verba, *Sobrius eſto*, ſecundum Textum Græcum & Syriacam Verſionem ſuperflua videntur viris quibuſdam eruditis, quod etiam Haymo, Primaſius, immo & Auctor Commentarii ſub nomine S. Ambroſii olim editi, nunc in Appendicem rejecti, confirmant. Veriſimile videtur, quoſdam Interpretes νῆφε vertiſſe, *Sobrius eſto*; alios verò, *Vigila*. Unde factum eſt, ut quod uno verbo Græco aptè ſignificatur, duobus in Vulgatæ noſtræ Codicibus exprimeretur. Et certe ſi propriè ſumatur ſobrietas, quid neceſſe erat Timotheum aquæ potatorem ad ſobrietatem hortari? Nihilominus tamen retinenda hæc verba, & ut ſacra habenda ſunt, cùm S. Hieronimus & Vulgata noſtra Eccleſiæ auctoritate probata & uſu conſecrata illa habeant.

6. *Ego enim jam delibor, & tempus reſolutionis meæ inſtat.* Ne mireris quòd

tam

tam inſtanter te moneam. Nam intra breve tempus ſanguis meus tamquam libamen ſuper victimam Deo immolatam per martyrium effundetur, & tempus ſolutionis meæ corporis vinculis ſeu migrationis ex hoc mundo ad Chriſtum imminet.

℣. 8. *Bonum certamen certavi, curſum conſummavi, fidem ſervavi*. Benè certavi in ſtadio Evangelico à tempore converſionis meæ per omne genus bonorum operum, laborum Apoſtolicorum, & afflictionum pro Chriſti nomine toleratarum ad coronam contendens: curſum confeci, prope abſum à meta: munus mihi commiſſum evangelici miniſterii fideliter & perſeveranter obii. *In reliquo repoſita eſt mihi corona juſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die juſtus Judex: non ſolùm autem mihi, ſed & iis qui diligunt adventum ejus*. Quod reliquum eſt, coronam vitæ immortalis & cœleſtis, coronam juſtam, & bonis operibus à Deo promiſſam exſpecto, quam reddet mihi Chriſtus Dominus juſtus Judex in die illa magna univerſalis judicii & retributionis: non ſolùm autem mihi, ſed & iis omnibus qui adventum ejus ex amore exoptaverint, & ad ejus præſcriptum vitam inſtituerint.

Voces agoniſticæ.

Merita bonorum operum. Confer cum *Jacobi* 1. 12. 1. *Petri* 5. 4. *Apocal.* 2. 10. & 6. 2.

℣. 9. *Feſtina ad me venire citò*. Da operam ut, quamprimùm fieri poterit, ad me venias, ut mihi aliis adjutoribus pene deſtituto in Chriſti rebus promovendis opem feras. *Demas enim me reliquit, diligens hoc ſeculum, & abiit Theſſalonicam*. Demas ſecuritati & quieti ſuæ conſulens, & Evangeliſtæ munus, captivique Apoſtoli familiaritatem & conſortium hujus vitæ commodis poſtponens, me deſeruit, & Theſſalonicam profectus eſt. Demam ad Paulum rediiſſe, non probatur ex Epiſtolis ad Coloſſenſes & ad Philemonem, cùm ante hanc ad Timotheum Epiſtolam ſcriptæ ſint, ut in Prologo probavimus.

10. 11. 12. *Creſcens in Galatiam* profectus eſt, vel Evangelii cauſsà, vel ob aliam juſtam neceſſitatem. Pro *Galatia*, *Galliam* legit *S. Epiphanius Hæreſi* 51. cui nulla modò ſuffragantur Exemplaria. Galatiæ nomine Galliam intellexit *Theodoretus* in Commentar. *Euſeb. lib.* 3. *Hiſtor. Eccleſ. cap.* 4. Creſcentem à *S.* Paulo in Gallias miſſum ſcribit, quod *Sophronius* lib. *De Scriptor. Eccleſ.* Ado Viennenſis, Uſuardus, & Romanum Martyrologium confirmant. *Titus in Dalmatiam*, Illyrici regionem. *Lucas* (Evangeliſta) peregrinationum mearum individuus comes, *eſt mecum ſolus*. *Marcum* (Joannem) conſobrium Barnabæ, *aſſume, & adduc tecum*, Romam: *Eſt enim mihi utilis in Miniſterium* Evangelii, *Tychicum autem miſi Epheſum*, illi Eccleſiæ conſulens, ut vices tui abſentis in ea ſuppleat.

13. *Penulam, quam reliqui Troade apud Carpum, veniens affer tecum, & libros, maximè autem membranas*. Pallium, quod reliqui Troade apud Carpum hoſpitem meum, affer tecum; & libros, maximè autem membranas, in quibus multa manu mea ſcripſi & annotavi. Penulæ nomine pallium viatorium intelligunt S. Chryſoſtomus & Theophylactus, quod veſtis genus aptum imbribus ac frigori depellendo, tametſi Romæ comparare poſſet, repetere maluit ne fidelibus Romanis eſſet oneri. Alii ſcriniolum ſeu arculam intelligunt libris chartiſque refertam, ut Syriacæ Verſionis Auctor, quam expoſitionem etiam indicant S. Chryſoſtomus & Theophylactus. Genus fuiſſe veſtimenti, colligitur ex Tertulliano lib. *De Oratione*, cap. 12. S. Hieronymus Epiſt. 125. ad *Damaſum* Quæſt. 2. penulam *Volumen Hebræum* interpretatur, veteris Teſtamenti libros continens. Penulam tamen ac lacernam pro eodem ſumit *Dialogo III. Adverſùs Pelagianos*, quem ſequitur Sedulius in hujus loci Commentario,

Penulam genus veſtis fuiſſe, corpori ab imbribus tuendo deſtinatum, ex Quintiliano lib. 6. cap. 5. Horatio lib. 1. Epiſt. 11. Juvenali Satyr. 15. & Lampridio in Alexandri Severi Vita, confirmatur. Veſtem, quàm Gallicè *Surtout* appellant, Latinè *penulam ſeu lacernam*, aptè dixerimus.

Secundùm Græcum Textum , & pleriſque Codices Latinos MSS. *Reddat illi Dominus* &c. quæ tamen verba *non imprecantis* ſunt *ſed prænuntiantis* Ex S. Auguſt. lib. 16. contra Fauſtum, cap. 22. & lib. 1. De Sermone Domini in Monte , cap. 21. N. 81. Nam *Prophetæ maximè ſolent figura imprecantis futura prædicere* . S. *Chryſoſt.* *Theodoretus* .

14. 15. *Alexander ærarius multa mala mihi oſtendit : reddet illi Dominus ſecundum opera ejus* . Alexander faber ærarius multa mala mihi intulit . Reddet illi Dominus quod meretur . *Quem & tu devita : valde enim reſtitit verbis noſtris.* Ab eo cave : valde enim reſtitit prædicationi noſtræ & evangelicæ doctrinæ, idem tibi facturus , qualibet nocendi occaſione data . De hoc artifice vide *Act.* 19. 33. & 1. *Tim.* 1. 20. Non eſt autem mirum fabrum ærarium tumultus & pericula in Apoſtolum excitaſſe : proprium enim eſt eorum , qui ſibi manibus victum parant, populum commovere . Ita Demetrius argentarius univerſam Epheſum in eum concitavit , Obſervatio eſt Theodoreti .

16. *In prima mea defenſione nemo mihi adfuit , ſed omnes me dereliquerunt: Non illis imputetur* . Cùm primùm comparui coram Nerone ut cauſam dicerem , nemo mihi patrocinium vel auxilium impendit , ſed omnes me dereliquerunt periculi metu , qui mihi prodeſſe potuiſſent qua valebant gratia apud Aulicos Cæſaris . Deum rogo ne illis hanc timiditatem & ignaviam imputet .

17. *Dominus autem mihi adſuit , & confortavit me , ut per me prædicatio impleatur , & audiant omnes gentes , & liberatus ſum de ore Leonis* . Dominus autem mihi auxilio fuit , mihique vires dedit ſecundùm promiſſum ſuum , ut prædicatio Evangelii mihi concredita impleretur , & illud audirent omnes Gentes, quas „ ex ore meo fidei doctrinam audituras Deus decrevit . Quando, ſcilicet appellatione uſus Romam à Feſto miſſus eſt , defenſione audita fuit abſolutus , & in Hiſ„ paniam profectus eſt , & ad alias gentes excurrens , eis vangelicæ doctrinæ lu„ cem attulit , Primam ergo vocavit defenſionem qua in illa profectione uſus eſt. *Et liberatus ſum de ore Leonis* . Neronem appellavit leonem , tum ob imperatoriam dignitatem , tum ob crudelitatem .

18. *Liberavit me Dominus ab omni opere malo : & ſalvum faciet in regnum ſuum cæleſte , cui gloria in ſecula ſeculorum . Amen* . Eripuit me Dominus non ſolùm à faucibus mortis , ſed ab omni peccato , ne quid indignum Apoſtolo committerem : & confido quod me ab omni peccato deinceps eripiet , mihique perſeverantiæ donum tribuet , ac æterna ſalute , regnóque cœleſti me donabit : cui , nempe Domino Jeſu Chriſto ſit laus & gloria in omnem æternitatem . Non ait , Liberabit me rurſus à Leone , ſed ab omni opere malo . Sciebat enim ſe hac vice mortem non evaſurum , ut obſervat Theodoretus .

Secundùm Græcum , & Syriacam Verſionem , *Liberabit me*, & ſic legendum oſtendit verbum ſubſequens futuri temporis , & *Salvum faciet*.

19. *Saluta Priſcam & Aquilam , & Oneſiphori domum* . Nomine meo ſalutes Priſcam ſeu Priſcillam, & Aquilam maritum ejus , & Oneſiphori familiam . Hunc Romæ tunc apud Paulum fuiſſe Theodoretus conjicit : ſed veriſimilius eſt obiiſſe, idque conjicitur ex Apoſtoli ſilentio , nec non ex his ipſius verbis ; *Lucas mecum eſt ſolus* .

20. *Eraſtus remanſit Corinthi. Trophimum autem reliqui infirmum Mileti* . Eraſtus in Macedoniam miſſus fuerat à Paulo , ut conſtat ex *Act.* 19. 22. deinde Corinthum redierat , ibique manſerat ratione officii ſui . Erat enim *Arcarius civitatis*, ut conſtat ex *Rom.* 16. 23. Trophimus Epheſius fuit unus ex comitibus Pauli , ut conſtat ex *Act.* 20. & 21. 9. Hic Apoſtolum Jeroſolymam uſque ſecutus erat , ubi Templum ingreſſus occaſionem dedit Judæis commovendi tumultum adversùs Paulum . Poſtea vero Miletum non rediit Apoſtolus , ſed ex Hieroſolymis captivus Romam perductus eſt . Quomodo igitur Trophymum reliquit infirmum Mileti ? Quidam pro *Mileti* , legendum *Melite* inaniter conjiciunt , nullis ſuffragantibus Exemplaribus . Alii de Mileto Cretæ urbe hunc locum intelligunt : ſed hanc jam dirutam fuiſſe teſtis eſt Strabo , qui ſub Auguſto & Tiberio Imperatoribus vixit. Probabilius eſt id contigiſſe cum Paulus vinculis prioribus ſolutus in Orientem rediit , ut quas fundaverat in Græcia & Aſia Eccleſias iterum perluſtraret . Eo ſcilicet tempore Miletum rurſum veniſſe , ibique Trophimum infirmum reliquiſſe .

Gloria perinde Filio tribuitur ac Patri . De Priſcilla & Aquila vide *Act.* 18. 3. 24. & 26.

21.

Digitized by Google

21. *Feſtina ante hyemem venire*. Profectionem tuam matura, iter accelera, ut ante hyemem Romam advenias. *Salutant te Eubulus, & Pudens, & Linus, & Claudia, & fratres omnes*. Pudens vir Senatorius, & Claudia ejus uxor, ſanctarum Virginum Praxedis & Pudentianæ parentes feruntur. Linus S. Petri in Romano Epiſcopatu Succeſſor. *Fratres omnes*, id eſt. omnes Chriſtiani, qui tunc Romæ degebant, è quibus clariores nominatim deſignat.

22. *Dominus Jeſus Chriſtus cum Spiritu tuo. Gratia vobiſcum. Amen.* Conſueta Pauli benedictio. Nihil Chriſto majus, nihil Chriſti gratia pretioſius Timotheo ſuo, aliiſque fidelibus optare poterat.

CAPUT IV.

SENSUS MORALIS.

1. 2. TEſtificor coram Deo, & Jeſu Chriſto, qui judicaturus eſt vivos & mortuos, per adventum ipſius, & regnum ejus: Prædica verbum, inſta opportune, importunè: argue, obſecra, increpa, in omni patientia & doctrina.* Paſtorum officia. Zelus ſalutis animarum.

Paſtores & Rectores animarum propriam ſalutem operari non poſſunt, niſi ovium ſibi commiſſarum ſaluti procurandæ totis viribus incumbant. Illorum zelum & vigilantiam excitare debent Dei majeſtas & ſanctitas, quæ animarum ſalute glorificantur; *Coram Deo*: 2. Pretium quod pro illis Chriſtus Jeſus dedit, ſanguinem ſuum; *Jeſu Chriſto*. 3. Metus judicii ejus in quo terribiles pœnas de Paſtoribus negligentibus ſumet, animarum perditarum per eorum incuriam ſanguinem de illorum manu requirens: *Qui judicaturus eſt vivos & mortuos*. 4. Exſpectatio glorioſi ejus adventus, in quo animas ſibi commiſſas, & eorum miniſterio ſalutem conſecutas, illi exhibebunt ſeu virginem caſtam illi deſponſatam: *Per adventum ipſius*. 5. Spes gloriæ illis promiſſæ qui regno ipſius propagando & in animabus ſtabiliendo fuerint cooperati: *Et regnum ejus*. Id verò præſtant prædicando verbum Dei, quod præcipuum Epiſcoporum munus eſt, redarguendo & refellendo falſam doctrinam, falſoſque Doctores, corrigendo pravos mores, & pios exhortando ad profectum ac perſeverantiam. *Prædica verbum, argue, obſecra, increpa*. Animarum Medici peritos corporum Medicos imitentur, qui putrido vulneri ſectionem primum adhibent, & acerbioribus utuntur medicamentis, deinde lenia applicant. Eſt itaque *redargutio* ſimilis ſectioni, *increpatio* autem medicamentis auſterioribus, lenibus autem *obſecratio* & exhortatio. Nullum medium negligendum eſt ut animarum vulnera curentur, nec exſpectandum tempus eſt quo veritas peccatoribus placeat, omni modo urgendi ſunt, monendi, docendi, increpandi, obſecrandi, *opportunè, importunè*, operi converſionis illorum inſtandum eſt. Opportunè volentibus, importunè nolentibus & repugnantibus adhibenda eſt ſalutaris doctrinæ correptioniſque medicina. Nec longanimitas & patientia Miniſtrorum defatigari debet curando vulnera peccatorum, quos cœleſtis & omnipotentis Medici miſericordia expectat ad Pœnitentiam: *In omni patientia & doctrina*. Inſta cum omni longanimitate ad ſuſtinendam eorum indignationem quos arguis & increpas, & doctrina ad inſtruenda eorum ſtudia quos ædificas, & ad perſuadendum ipſis quod verum, rectum, juſtum & ſalutare eſt. Inſta opportune; quòd ſi hoc modo non proficis, importunè. Officio tuo fungere, etiamſi illi videaris importunus qui non libenter audit: hoc illi ſcias eſſe opportunum, dummodo aptis ad perſuadendum verbis utaris, & ſpes,
„ ſit aliqua proficiendi; & dilectionem curamque ſanitatis ejus animo teneas man-
„ ſueto, & modeſto, & fraterno. Multi enim poſtea cogitantes quæ audierint,
„ & quàm juſta audierint, ipſi ſe graviùs & ſeveriùs arguerunt; & quamvis per

Concil. Trid. Seſſ. 24. De Reform. cap. 4.

S. Chryſoſt. Hom. 9. Theodoret.

S. Auguſt. in Expoſit. Epiſt. ad Galatas N. 56. Pag. 975.

„ tur-

„ turbatiores à Medico viderentur abſcedere, paulatim verbi vigore in medullas penetrante, ſanati ſunt: quod non fieret, ſi ſemper exſpectaremus periclitantem putreſcentibus membris, quando eum liberet aut uri aut ſecari. Quod „ nec ipſi corporis Medici attendunt, qui terrenæ mercedis intuitu curant. Quotus enim quiſque reperitur, qui ferrum eorum aut ignem non ligatus expertus ſit? Cùm & illi rariores ſint, qui volentes ligati fuerint. Plures enim reſiſtentes, & mori ſe malle clamantes, quàm illo curari modo, vix lingua ipſa eorum relicta libera omnibus membris conſtrinxerunt; neque ad ſuum, neque ad reluctantis, ſed ad ipſius artis arbitrium: quorum tamen vocibus convitiiſque dolentium, nec commovetur curantis animus, nec quieſcit manus. Ita „ ſe gerant cœleſtis medicinæ Miniſtri Paſtores animarum. Inſtent *opportunè, importunè*, dicant erranti, dicant peccatori: *Tu vis errare, tu vis perire: ego nolo. Si me pati non vis, noli errare, noli perire.* Paſtores & Rectores Eccleſiæ, inſtate opportunè, importunè ſaluti animarum vobis commiſſarum, ſive ſit eis opportunum & commodum, ſive ſit importunum, intempeſtivum & incommodum habita hominis exterioris & carnalis affectus ratione. Tempus etiam ſomni, & refectionis intermittite, cætera negotia dimittite, ut ſaluti proximorum conſulatis. Sic Tobias tempeſtivè & intempeſtive pio ſepulturæ operi vacabat, aliàs nocte interrupto ſomno, alias diu relicto prandio currens ad ſepeliendos mortuos. Simili fervore pietatis properate ad eos qui mortui ſunt morte peccati, quantùm miniſterio veſtro per Dei gratiam, per verbum Dei, per Chriſti Sacramenta poteſtis, ad vitam revocandos. Ita Chriſtus cum Diſcipulis ſuis importunè prædicavit, & beneficia ſanitatum impendit turbis ad ſe concurrentibus, neglecto cibo. *Argue, obſecra, increpa, in omni patientia & doctrina.* Non vulgari patientia opus eſt in regimine animarum, ſed *omni*, hoc eſt, quæ modis omnibus demonſtretur, *operibus, verbis, habitu.* Unde Rex Propheta ait: *Bene patientes erunt ut annuntient.* Et Sapiens: *Doctrina viri per patientiam noſcitur.*

Idem Serm. 46. De Paſtoribus, cap. 7.

§ Theophylact.

Pſal. 91. 15.

Proverb. 19. 11.

314. *Erit enim tempus, cùm ſanam doctrinam non ſuſtinebunt, ſed ad ſua deſideria coacervabunt ſibi magiſtros, prurientes auribus* Nonne in hæc infelicia tempora incidimus? Quam pauci veritatem amant, & ſanam doctrinam ſuſtinent! Ut enim Ethnicos, Judæos, Hæreticos, Schiſmaticos prætercam, qui partem orbis longè majorem occupant, quam pauci ſunt inter Chriſtianos Catholicos qui ſanam doctrinam diligant & ſectentur, qui ſecundùm Evangelium vitam inſtituere, qui per arctam viam quæ ducit ad vitam, incedere velint? Ex numero Doctorum de doctrina judicant, cùm de Doctoribus ex doctrinæ puritate ſit judicandum; certòque teneddum ſit eam veram & ſanam non eſſe, quæ Scripturæ ſacræ, Traditioni, Eccleſiæ Decretis contraria eſt, quæ à ſancta Evangelii ſeveritate recedit, quæ pravis hominum deſideriis & cupiditatibus favet, adulatur; condeſcendit. De hujuſmodi hominibus veritatem & legem Dei non exquirentibus ſed ſuarum fomenta cupiditatum, & excuſationes in peccatis, jure merito dici poteſt quod de Judæis Iſaias ait: „ Populus ad iracundiam provocans eſt, filii mendaces, filii nolentes audire legem Dei. Qui dicunt videntibus: Nolite videre; & aſpicientibus; Nolite aſpicere nobis ea quæ recta ſunt: loquimini nobis placentia, videte nobis errores. Auferte à me viam, declinate à „ me ſemitam, ceſſet à facie noſtra Sanctus Iſrael. Hi ſanioris Moralis Doctores audire nolunt, quorum characterem Spiritus ſanctus Salomonis calamo expreſſit, dicens: *Verba Sapientium ſicut ſtimuli, & quaſi clavi in altum defixi, quæ per Magiſtrorum conſilium data ſunt à Paſtore uno. His amplius, fili mi, ne requiras.* Verba ſapientium & Doctorum ac Predicatorum veritatis, corda pungunt, non palpant, nec molli manu attrahunt laſciviam, ſed peccatoribus Pœnitentiæ dolores & vulnus infligunt. *Si cujus igitur ſermo non pungit, ſed oble-*

Iſaja 30. 9. 10. & Seq.

Eccleſiaſt. 10.

S. Hieron. Commentar in Eccleſiaſt. 12.

Ha-

ſtationem facit audientibus, *iſte non eſt ſermo* Sapientis. *Verba quippe* Sapientum
ut ſtimuli. *Quæ quoniam ad converſionem provocant deliquentes*, *& firma ſunt*, *&*
à conciliis ſanctorum data, *& ab uno Paſtore conceſſa*, *& ſolida radice fundata* — *Ezechiel 12.*
ſunt. Hæc audire non ſuſtinent homines ſeculo dediti, praviſque deſideriis &
cupiditatibus implicati *ſed ad ſua deſideria coacervant ſibi Magiſtros*, qui conſen-
tanea ſuis deſideriis doceant, *Qui conſuunt pulvillos ſub omni cubito manus*, *&* — *Ezechiel. 13.*
faciunt cervicalia ſub capite univerſæ ætatis ad capiendas animas. Prophetas inſi-
pientes quærunt. *Qui vident vana*, *& divinant mendacium*. *dicentes*, *Ait Domi-
nus*, *cùm Dominus non miſerit eos*. Sed juſto Dei judicio evenit, ut qui verita-
tem faſtidiunt & contemnunt, figmentis, commentis, mendaciis, erroribus aſſen-
ſum præbeant, fabuloſis hiſtoriis delectentur. *Et à veritate quidem auditum aver-
tent*, *ad fabulas autem convertentur*.

5. *Tu verò vigila*. *in omnibus labora*, *opus fac Evangeliſtæ*, *miniſterium tuum
imple*. Ex ore Apoſtoli officia ſua diſcant Epiſcopi & Paſtores. 1. Exigitur ab eis
vigilantia ſuper gregem Domini, ne à lupis rapacibus palam vel occulte graſſan- — Paſtorum officia.
tibus, ovium fides, vel morum integritas corrumpatur variis & peregrinis do-
ctrinis. Vigilent, ne dormientibus inimicus homo in agro Domini ſuperſeminet
zizania. *Vigila* 2. Labor continuus, & afflictionum quarumvis tolerantia poſtu-
tur a Paſtoribus. Reſidendo in cuſtodia, paſtione, & defenſione gregis laborent,
omniaque mala patiantur potiùs quàm oves deſerant. Nullis periculis, nullis per-
ſecutionibus, nullis injuriis hominum improborum avellantur à grege, ab offi-
cio revocentur, *In omnibus labora*. 3. Veritatem evangelicam cunſtanter, inde-
feſse prædicare debent, non humanarum opinionum commenta *Opus fac Evange-
liſtæ*. S. Paulum, cæteroſque Apoſtolos imitentur „ Qui ad inventionem miſſi — *S. Irenæus lib.*
„ errantium, & ad viſionem eorum qui non videbant, & ad medicinam languen- — *3. cap. 5.*
„ tium, non ſecundum præſentem opinionem colloquebantur eis, ſed ſecundum,
„ veritatis manifeſtatione. Nec enim quilibet homines rectè facient, ſi cœcos
„ jamjamque per præcipitium ferri incipientes, edhortentur inſiſtere illi periculo-
„ ſiſſimæ viæ, quaſi verè rectæ, & quaſi bene perventuri ſint. Quis autem
„ Medicus volens curare ægrotum, faciet ſecundùm concupiſcentias ægrotantis,
„ & non ſecundùm quod aptum eſt medicinæ? 4. A Paſtoribus exigit Deus ut
omnes officii ſui ac Miniſterii partes fideliter impleant. Qui enim neceſſariam ali-
quam & indiſpenſabilem Paſtoralis muneris functionem prætermittunt, damnæ-
tionis æternæ periculum incurrunt. Qui peccat in uno factus eſt omnium reus.
Et quid prodeſt ab hominibus adulatoribus laudari, quod parte aliqua Officii ſui
præclarè functi ſint, dum à Chriſto Paſtorum Principe ſummoque judice reproban-
tur & damnantur, quod alteri parti defuerint? *Miniſterium tuum imple*. ita ſe
gerant ne ipſis dicatur in ſupremo Judicii die: *Non invenio opera tua plena*. — *Apol. 3.*

6. 7. *Ego enim jam delibor*, *& tempus reſolutionis meæ inſtat*. Qui ſudores ſuos
Domino libarunt, cùm ſanguinem non poſſent, qui ſe velut hoſtiam viventem,
ſanctam, Deo placentem tutius vitæ tempore devoverunt; qui Chriſti mortifica- — Boni Chriſtiani mortem ſuam in ſacrificium convertunt.
tionem in corpore ſuo mortis ejus imitatione pertulerunt; qui vitam, & omnia
vitæ commoda in ſacro Miniſterio pro animarum ſalute exponere non dubitarunt; mortem ut ſacrificii ſui conſumationem læti aſpiciunt. Unde Rex Prophe-
ta ait: *Dirupiſti vincula mea*, *tibi ſacrificabo hoſtiam laudis*. Et, *Pretioſa in con-
ſpectu Domini mors ſanctorum ejus*. Et ideo prævidens ſe cum ſanctis, & qui pro — *Pſal. 15. 17.*
„ devotione animas ſuas in Chriſto depoſuerunt, futurum, lætatur, quia & ipſe
„ obtulit ſe fideliter pro Dei populo adversùs Goliam cum ſingulari certamine — *S. Ambroſ. lib. de Bono Mortis, c. 3.*
„ dimicaret; vel cùm ſe morti pro Domini placanda offenſione promtus objice-
„ ret vel cùm ſe pro ſalute populi laborantis divinæ ultioni paratus offerret. Scie-
„ bat enim glorioſus eſſe pro Chriſto mori, quam regnare in hoc ſeculo. Quid
„ enim præſtantius quàm fieri Chriſti hoſtiam? Itaque cùm frequenter ab eo le-

ga-

„ gamus Domino oblata eſſe ſacrificia, hoc tamen loco addit: *Tibi ſacrificabo hoſtiam laudis*. Non ait, Sacrifico, ſed *ſacrificabo*, ſignificans illud eſſe perfectum ſacrificium, quando unuſquiſque Domino, corporis hujus vinculis abſolutus adſiſteret, & offeret ſe hoſtiam laudis; quia ante mortem nulla eſt perfecta laudatio. Eodem Spiritu animatus Apoſtolus, ſuæque vitæ ſacrificium Martyrio proximè futuro conſummandum prævidens, ait: *Ego enim jam delibor, & tempus reſolutionis meæ inſtat*. Securus ſum, habeo ſurſum Sacerdotem, qui me offerat Deo, ipſum habeo Sacerdotem, qui pro me prior victima fuit. Eodem, quæ pœna peccati eſt, per caritatem in ſacrificium converti: eàmque lætus aſpicit ut ſolutionem captivitatis, & revocationem ab exilio in cœleſtem Patriam, ubi cum Chriſto ſit æternùm regnaturus. *Ego autem jam delibor, & tempus reſolutionis meæ inſtat*. Mortem intuetur ut victoriam, qui toto vitæ hujus tempore contra mundum, carnem, diabolum, & peccatum egregie certavit Mortem ut quietem, & præmii conſecutionem lætus exſpectat, qui in via mandatorum Dei ſine intermiſſione incurrit. Chriſto Regi ſuo ac Sponſo cum fiducia & exultatione obviàm exit, qui fidelis illi in omnibus extitit. *Bonum certamen certavi, curſum conſummavi, fidem ſervavi*. Deus fidelis eſt in promiſſis, fideles ſimus in præceptis ejus ſervandis. Bonæ conſcientiæ fiduciam ac ſolatium in hora mortis habebimus ut S. Paulus, ſi conſcientiam bonam & puram toto vitæ mortalis decurſu habere & ſervare ſtuduerimus. *Eſto fidelis uſque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ*, ait
Apocal. 2. 10. Dominus.... *Qui vicerit, dabo ei ſedere mecum in throno meo: ſicut & ego vici,*
& cap. 3. 21. *& ſedi cum Patre meo in throno ejus*.

8. *In reliquo repoſita eſt mihi corona juſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die juſtus Judex: non ſolùm autem mihi, ſed & iis qui diligunt adventum ejus.*

Corona juſtitiæ eadem eſt corona gratiæ & miſericordiæ.

Corona juſtitiæ eſt, ſiquidem meritis laboris & certaminis ex Dei promiſſione debetur: nihilominus corona gratiæ & miſaricordiæ eſt, quia gratia merita creantur; miſericordia peccata condonantur. Apoſtolus martyrio proximus merita ſua bona commemorat, ut poſt bona merita conſequatur coronam, qui poſt merita mala conſecutus eſt gratiam. *Repoſita eſt mihi corona juſtitiæ*, &c. Verùm *Cui*

S. Auguſt. lib. de Gratia & libero arbitrio cap. 6.

redderet coronam juſtus Judex, ſi non donaſſet gratiam miſericors Pater? Et quomodo eſſet iſta corona juſtitiæ, niſi præceſſiſſet gratia, quæ juſtificat impium? Quomodo iſta debita redderetur, niſi priùs illa gratuita donaretur? Cùm ergo „ Deus coronat merita noſtra, quid aliud coronat niſi dona ſua? Id in ipſo Paulo „ perſpicuum eſt. *Bonum* inquit, *certamen certavi*. Quæro qua virtute certave-
Deuteron. „ rit, utrum quæ illi ex ſemetipſo fuerit, an quæ deſuper data ſit? Sed abſit ut
8. 16. 17. „ tantus Doctor ignoraverit Legem Dei, cujus vox eſt in Deuteronomio: *Poſtquam afflixit & probavit, ad extremum miſertus eſt tui, ne diceres in corde tuo: Fortitudo mea & robur manus meæ hæc omnia mihi præſtiterunt. Sed recorderis Domini Dei tui, quod ipſe vires tibi præſtiterit*. Quid autem prodeſt homini certamen, niſi ſequatur victoria? Et quis dat victoriam, niſi ille de quo ipſe Apoſtolus dicit; *Deo autem gratias, qui dedit nobis victoriam per Dominum noſtrum*
1. *Cor.* 15. 57. *Jeſum Chriſtum*? Deinde dixit, *Curſum conſummavi*, ſed ille dixit, qui alio loco „ ait: *Igitur non volentis, neque currentis eſt Dei* Poſtremò dicit, *Fidem ſerva-*
1. *Cor.* 7. 25. „ *vi*: Sed hoc dixit, qui alibi ait: *Miſericordiam conſecutus ſum ut ſim fidelis*. „ Ipſa igitur merita & bona opera, quibus æterna redditur vita, ad gratiam & miſericordiam Dei pertinent. *In reliquo repoſita eſt mihi corona juſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die juſtus Judex*. Certandum, laborandùm, patiendum eſt ad mortem uſque viæ duræ cuſtodiendæ ſunt, voluptatibus ſeculi, carnis deſideriis renunciandum, ut felicem illam æternæ vitæ coronam conſequamur.

Lactantius lib. 6. Inſtitut. divin. cap. 4.

„ Nam ſicut in hoc ſeculo, cùm eſt propoſitum cum hoſte certamen, priùs laborandum eſt, ut ſis poſtmodum in otio; eſuriendum, ſitiendum, æſtus, frigora „ perferenda, humi quieſcendum, vigilandum, periclitandum eſt, ut ſalvis pi-

„ gno

Digitized by Google

,, gnotibus, & domo, & re familiari, & omnibus pacis ac victoriæ bonis per
,, frui poſſis: ſin autem præſens otium malueris quàm laborem, malum tibi ma-
,, ximum facias neceſſe eſt. Præoccupabit enim adverſarius non reſiſtentem, va-
,, ſtabuntur agri, deripietur domus, in prædam uxor ac liberi venient, & tu ipſe
,, interficiere aut capiere: quæ omnia ne acidant, præſens commodum differen-
,, dum eſt, ut majus longiùſque pariatur. Sic in omni hac vita, quia nobis ad-
,, verſarium Deus reſervavit, ut poſſemus capere virtutem, amittenda eſt præ-
,, ſens voluptas; ne hoſtis opprimat, vigilandum, ſtationes agendæ, militares
,, expeditiones obeundæ, fundendus ad ultimum cruor, omnia denique amara &
,, graviora patienter ferenda, eò quidem promtiùs, quò nobis Imperator noſter
,, Deus præmia pro laboribus æterna conſtituit. Et cùm in hac terrena militia
,, tantum homines labori exhauriant, ut ea ſibi pariant quæ poſſunt eodem modo
,, perire, quo parta ſunt: certè nullo modo poſſit amitti corona juſtitiæ, quam
,, reddet nobis in illa die juſtus Judex. Hæc autem Corona non ſolùm heroicis &
apoſtolicis virtutibus repoſita eſt, ſed omnibus qui Deo fideles uſque ad mortem fuerint; omnibus Deum timentibus timore caſto, & adventum ajus glorioſum diligentibus, hoc eſt, cum fiducia exſpectantibus, & ita viventibus ut illum deſiderare poſſint. *Non ſolùm autem mibi, ſed & iis qui diligunt adventum ejus.* Ille diligit adventum ejus, *qui eum ſinceritate fidei, firmitate ſpei, ardore caritatis ipſum exſpectat*; qui piè vivendo ad diem vitæ ſuæ noviſſimum ſe præparat: *Quoniam qualis in die iſto quiſque moritur, talis in illo die judicabitur.*

S. Auguſt. Epiſt. 199. *alias* 80.

IN EPISTOLAM SANCTI PAULI AD TITUM COMMENTARIUS LITTERALIS ET MORALIS

PRÆFATIO.

Philipp. 1. 2-24.
S. Hieron. in Proemio.
Hæc Epiſtola inter prima & ſecunda vincula Romana ſcripta videtur à Paulo in Orientem reverſo, ut Philippenſibus promiſerat,

HÆC Epiſtola eodem anno & loco data videtur, quo prior ad Timotheum. Nicopoli tamen ſcriptam S. Hieronymus exiſtimat. Eſt autem hæc Epiri civitas. Titus origine Corinthius erat, à S. Paulo ex Gentilitate ad Chriſti fidem converſus quem Cretæ maximæ Inſulæ Epiſcopum, & fundatæ à ſe Eccleſiæ Rectorem ordinaverat & conſtituerat. Hæc Epiſtola ejuſdem penè argumenti eſt ac duæ ad Timotheum. De Epiſcopis ordinandis, dèque dotibus ad ſacrum illud munus neceſſariis Titum admonet: Judaizantes increpari præcipit: ad obedientiam Principibus & Poteſtatibus præſtandam Chriſtianos excitari jubet, & ad manſuetudinem erga omnes exhibendam. Gratiæ Dei præclaram admiſcet mentionem, qua nullo noſtro merito, per Chriſtum redempti ſumus. Hæreticos poſt unam & alteram correptionem devitari mandat. Rogat denique Titum, ut cùm ad eum Artemam vel Tychicum miſerit, veniat ad eum Nicopolim, ubi hybernare conſtituerat.

Digitized by Google

CAPUT I.

SENSUS LITTERALIS.

1 2 3 4. P*Aulus ſervus Dei, Apoſtolus autem Jeſu Chriſti, ſecundùm fidem electorum Dei, & agnitionem veritatis, quæ ſecundùm pietatem eſt.* Paulus Dei Miniſter, Apoſtolus autem & Legatus à Jeſu Chriſto miſſus, ut iis qui à Deo ſunt electi, fidem qua ſalventur, annuntiem, qua veritatem rerum ad pietatem & ſalutem æternam pertinentium agnoſcant: *In ſpem vitæ æternæ, quam promiſit, qui non mentitur, Deus ante tempora ſecularia.* Utque ſpem accipiant vitæ æternæ, quam Deus, qui mentiri non poteſt, fallere, electis ſuis dare conſtituit ante omnia ſecula: *Manifeſtavit autem temporibus ſuis verbum* * *ſuum in prædicatione, quæ credita eſt mihi ſecundùm præceptum Salvatoris noſtri Dei.* Manifeſtavit autem & adimplere cœpit promiſſionem ſuam tempore præſtituto, per Evangelii prædicationem, cujus officium mihi commiſſum eſt Dei Salvatoris noſtri ordinatione & imperio *Tito dilecto filio ſecundùm communem fidem, gratia & pax a Deo Patre, & Chriſto Jeſu Salvatore noſtro.* Hanc Epiſtolam ſcribo Tito dilecto filio in fide nobis communi: gratiamque & pacem a Deo Patre, & Chriſto Jeſu Salvatore noſtro illi apprecor.

Cùm ſine diſcrimine aliquando ſe Dei, aliquando Chriſti ſervum nominet, unum eſſe Dei Chriſtique dominium, ac proinde Chriſtum, verum eſſe Deum ſignificat.

* Verbum Incarnatum, Dei Filium hominem factum S. Hieron. intelligit

5. *Hujus rei gratia reliqui te Cretæ* † *, ut ea quæ deſunt corrigas, & conſtituas per civitates Presbyteros, ſicut & ego diſpoſui tibi.* Propterea te reliqui in Creta Inſula, ut Eccleſiam a me fundatam, rudem adhuc atque informem perficias, & ſi quæ ſuperſunt Chriſtianæ religioni ac pietati minùs conſentanea, corrigas: ut denique per ſingulas civitates majores & inſigniores conſtituas Epiſcopos, ſecundùm formam Eccleſiaſticæ diſciplinæ quam tibi delineavi & tradidi, Epiſcopi & Presbyteri nomina primi & ſecundi ordinis Sacerdotibus communia fuiſſe Apoſtolicis temporibus certum eſt, quamvis ſemper & ab Eccleſiæ exordio, qui propriè vocantur Epiſcopi, jure divino ſimplicibus Presbyteris tum ordine, tum Juriſdictione fuerint ſuperiores. Quod fidei Catholicæ dogma vindicatum a nobis contra Blondellum Calviniſtam habes Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Seculo Quarto in Panoplia adverſus Hæreſes, Diſſertatione 44. Cæterùm S. Paulum Presbyterorum nomine hic Epiſcopos propriè dictos intelligere, conſtat ex Verſu 7. & ex doctrina Traditionis.

† *Cretæ*, vulgo *Candiæ*, Maris Mediterranei Inſula.

Græcè ἐπιδιορθώσῃ, *Supercorrigeres*, id eſt, quæ a me corrigi cœpta ſunt, ad perfectionem perduceres.

6. *Si quis ſine crimine eſt, unius uxoris vir, filios habens fideles, non in accuſatione luxuriæ, aut non ſubditos.* Hunc autem elige & conſtitue Epiſcopum, qui tam integræ ſit vitæ, ut nullum ei crimen juſtè exprobrari poſſit, qui ſit ab omni gravioris delicti ſuſpicione alienus; qui ſi nupſerit, ad ſecundas tamen nuptias non tranſierit, quæ incontinentiæ nota eſt; qui liberos habeat fidei Chriſtianæ Catholicæ Profeſſores, nullius prorſus intemperantiæ & incontinentiæ labe aſperſos, non immorigeros & contumaces, ſed dociles & obedientes.

7. 8. 9. *Oportet enim Epiſcopum ſine crimine eſſe, ſicut Dei diſpenſatorem: non ſuperbum, non iracundum, non vinolentum, non percuſſorem, non turpis lucri cupidum.* Epiſcopum enim criminis purum eſſe neceſſe eſt, vitæque tam probatæ, ut nulli criminationi vel ſuſpicioni pateat, vitàmque agere dignam Dei Miniſtro & diſpenſatore Evangelii ac Sacramentorum ejus; non ſuperbum, arrogantem, protervum, ſuique ſenſus ac privati judicii adeo tenacem, ut ab eo nulla ratione dimoveri poſſit: non iræ impotentem, qui facilè & citò iraſcatur & quibus non oportet, & de quibus non oportet, & magis quam oportet: non vini potatorem; non violentum & promptum ad verba; non turpis lucri ſtudioſum, & divitiarum cupidum. *Sed hoſpitalem, benignum, ſobrium, juſtum, ſanctum, conti-*

Confer cum 1. *ad Timoth. cap.* 3.

nentem . Sed contra , hoſpitalitatis ſtudioſum , affabilem & proborum amatorem; in rerum etiam neceſſariarum uſu temperantem ; inter homines innocenter converſantem , & unicuique reddentem quod ſuum eſt ; Deum pure colentem ; libidinem & gulam continentiæ fræno coercentem . *Amplectentem eum , qui ſecundùm doctrinam eſt , fidelem ſermonem : ut potens ſit exhortari in doctrina ſana , & eos , qui contradicunt , arguere* . Firmiter adhærentem veritatibus conſentaneis fidei quam edoctus eſt in Eccleſia : ut capax ſit & idoneus ad exhortandum Fideles ad pietatem & ad omne genus virtutis per ſanam & incorruptam Evangelii doctrinam ; & ad refellendum eos qui ſanæ doctrinæ , ſive fidei , ſive morum contradicunt & reſiſtunt .

10. 11. *Sunt enim multi etiam inobedientes , vaniloqui , & ſeductores : maximè qui de Circumciſione ſunt* . Sunt enim Cretenſes inter plurimi , maximè ex Judæis , intractabiles , diſciplinæ Chriſtianæ impatientes , adversùs Eccleſiæ Præpoſitos contumaces , qui fabulis auditores paſcunt, illorùmque mentes pravis opinionibus inficiunt , ac in errorem abducunt . *Quos oportet redargui* : quos Epiſcopi doctrina atque auctoritate ita refelli & convinci oportet , ut os ipſis obſtruatur. *Qui univerſas domos ſubvertunt , docentes quæ non oportet , turpis lucri gratia* . Qui familias integras ſubvertunt , diruto ſpiritualis ædificii fundamento , ſcilicet fide , falſas & noxias doctrinas ferentes quæſtus gratia , ut nempe ab eis pecunias & munera expiſcentur ; quorum cupiditatibus conſentanea docent .

Epimenides Poeta fatidicus , lib. De *Oraculis* .

12. 13. 14. *Dixit quidam ex illis ; proprius ipſorum Propheta : Cretenſes ſemper mendaces , malæ beſtiæ , ventres pigri* . Quidam qui eos bene noverat , ex eadem ſcilicet Inſula oriundus , quem ut Prophetam habuerunt, de ipſis dixit : Cretenſes mendaciis aſſueti , ad nocendum prompti more beſtiarum , ventri & otio indulgentes . *Teſtimonium hoc verum eſt* . Tametſi vera non ſint omnia quæ Cretenſis ille Poeta ſcripſit , hoc tamen de popularibus ſuis teſtimonium verum eſt . *Quam ob cauſam increpa illos durè , ut ſani ſint in fide* . Quamobrem acriter & ſeverè illos corripe , ut doctrinam Chriſtianam , ſanam , integram & incorruptam , abſque ullius erroris aut judaici fermenti admixtione conſervent . *Non intendentes judaicis fabulis , & mandatis hominum , averſantium ſe a veritate* . Non præbentes aures & animum applicantes fabuloſis hiſtoriis a Rabbinis Judæorum ſine Scripturæ ſacræ auctoritate & ſine ratione aniliter confictis , & mandatis inutilibus aut etiam noxiis hominum averſantium Evangelicam veritatem . Mandata hominum non Legem ipſam a Deo datam , ſed pravam Legis interpretationem intelligit , quæ a Judæis aſſerebatur . De quibus Dominus ait ; *Quare & vos tranſgredimini mandatum Dei propter traditionem veſtram* ? Quamquam & mandata hominum dici poſſunt legalium ceremoniarum obſervantiæ , ubi Gentilibus imponuntur , quibus Lex data non fuerat , imò etiam cùm a Judæis poſt Chriſti mortem & reſurrectionem exiguntur ut ad ſalutem neceſſariæ . Ab humano enim ſenſu ac ſpiritu , non a Deo , mandatum de illis ceremoniis poſt Evangelii promulgationem obſervandis profectum eſt .

Cum manſuetudine quidem corripiendi ſunt , qui nondum crediderunt , 2. *Tim.*2. 25. eos autem qui ſe credere profitentur , & fidei repugnantia faciunt , aſperioribus pharmacis medicari cõvenit . Ita Theodoret. *Matt.*15.3. *S Auguſt. lib.*31.*contra Fautum, c.*4.

15. *Omnia munda mundis: coinquinatis autem , & infidelibus nihil eſt mundum , ſed inquinatæ ſunt eorum & mens & conſcientia* . De illis hominum mandatis & traditionibus ſe loqui ſignificat Apoſtolus ; quibus multarum rerum tamquam immundarum vel eſus vel contactus prohibebatur . Hæc autem res natura non ſunt immundæ , ſed ſignificatione , propter quam illarum eſus aut contactus Judæis prohibitus erat Moſaica Lege , tamquam figurativo populo , non autem Gentilibus . Cæterùm Lege per Evangelii promulgationem abrogata & antiquata, omnia munda ſunt iis , qui bene & ſancte iis utuntur , pura fide , recta intentione : iis autem qui per immunditiam cordis , aut per infidelitatem , Dei Creaturis abutuntur , nihil eſt mundum ; ſed prava conſcientia , & infidelitas ex qua agunt, eorum animas inquinat .

16.

Digitized by Google

16. *Confitentur ſe noſſe Deum, factis autem negant; cùm ſint abominati, & incredibiles, & ad omne opus bonum reprobi.* Deum unum verum, mundi Creatorem, conditorem Legis, Inſpiratorem Prophetarum profitentur Judæi, evangelicæ veritatis hoſtes; ſed quem ore confitentur, factis negant; quia eorum opera contraria ſunt Dei mandatis, de cujus notitia cultuque gloriantur: cùm ſint omnium execratione digni ob vitæ morumque impuritatem, & ita pervicaces, ut nullum admittant argumentum, quo poſſit eis veritas perſuaderi: & ad omne veræ pietatis opus inutiles, ac merito ſuæ obſtinationis a Deo derelicti & rejecti.

Secundùm Textum Græcum, *Execrabiles & imperſuaſibiles.*

CAPUT I.

SENSUS MORALIS.

1. 2. 3. PAulus *ſervus* Dei, *Apoſtolus autem Jeſu Chriſti ſecundùm fidem electorum Dei, & agnitionem veritatis, quæ ſecundùm pietatem eſt.* Sacerdotale Miniſterium glorioſa ſervitus eſt, qua homo Dei & proximi obſequiis conſecratur & mancipatur. Sacerdotalis & Paſtoralis dignitatis baſis, humilitas. Proinde Paſtores & Præpoſiti Eccleſiarum *non ſe exiſtiment poteſtate dominante*, ſed *caritate ſerviente fælices*. Servitus iſta nobilis, ſervitus caritatis. *Paulus ſervus Dei.* 2. Paſtores & Epiſcopi vocati ſunt a Chriſto in conſortium Apoſtolatus ipſius, & Miſſionis quam accepit a Patre, ut electos ejus colligant, doceant, eoſque juvent Miniſterio ſuo ad æternam ſalutem conſequendam. *Apoſtolus Jeſu Chriſti, ſecundùm fidem electorum Dei.* 3. Paſtores in id præſertim incumbere debent, ut ſubditos ad agnitionem veritatis perducant, non cujuſcumque, ſed ejus quæ eſt ad ſalutem neceſſaria: cujus fundamentum fides eſt, regula pietas, finis bonorum æternorum poſſeſſio. *Et agnitionem veritatis, quæ ſecundùm pietatem eſt, in ſpem vitæ æternæ.* Infelix homo, qui ſpes fallaces ſæculi, & promiſſa hominum mendacium præponit promiſſis Dei, qui nec fallere poteſt, nec falli, cùm ſit ſumma & immutabilis veritas. 4. Tempora & momenta Deus ab æterno conſtituit, quibus ſuas veritates manifeſtet mentes illuminando, ſuaque opera impleat gratiam omnipotentiſſimam largiendo: quæ tempora & momenta non ſunt in hominis, tametſi libera ad bonum & malum, voluntate, ſed in Dei ſolius poteſtate. *Manifeſtavit autem temporibus ſuis verbum ſuum in prædicatione.* 5. Prædicatio verbi Dei credita eſt a Deo Epiſcopis Apoſtolorum ſucceſſoribus. Apoſtolicum illud munus per ſe ipſos, ſi legitime non fuerint impediti, obire ac implere tenentur. Non conſilii, ſed officii neceſſarii & præcepti res eſt. *In prædicatione quæ credita eſt mihi, ſecundùm præceptum Salvatoris noſtri Dei.* Sacræ huic functioni qui ſe ingerit ſine illorum Miſſione, uſurpator eſt. Paſtorum & Concionatorum finis in Evangelii prædicatione eſſe debet filios Deo parere ſecundùm Spiritum, & fidem Evangelii. Quod ſi illi obbedienter audiant, & ſecundùm illud vitam inſtituant, Chriſti præcepta omni ex parte implentes, filii erunt germani & legitimi, bonorum ſpiritualium heredes, gratiæ in præſenti, pacis conſummatæ & æternæ in futuro. Si autem fidem integram non ſervaverint, aut Evangelica præcepta omni ex parte non impleverint, ut filii legitimi a Deo non agnoſcentur, nec ad hereditatem admittentur. *Tito dilecto filio ſecundùm communem fidem, gratia & pax a Deo Patre, & Chriſto Jeſu Salvatore noſtro.*

Concil. Trid.

5. *Hujus rei gratia reliqui te Cretæ, ut ea quæ deſunt corrigas, & conſtituas per civitates Presbyteros, ſicut & ego diſpoſui tibi.* Præcipua Epiſcoporum officia in Eccleſia Dei, cujus regimen ipſis a Chriſto commiſſum eſt, ſunt. 1. Ejus di-

Epiſcoporum officia.

ſci-

ſciplinam conſtituere, & conſervare in Sacramentorum adminiſtratione, in Hierarchiæ ordine, in reformatione & emendatione morum Cleri, Populique Chriſtiani. *Ut ea quæ deſunt corrigas.* Quod Synodorum celebratione, Diœceſis Viſitatione, frequentibus Miſſionibus, Litteris & Ordinationibus Paſtoralibus obtinetur. 2. Dignos Sacerdotes & Rectores Eccleſiis perficere, ſufficientis ſanæque doctrinæ, vitæ integritate conſpicuos, dotibus omnibus ad regimen animarum neceſſariis inſtructos. *Et conſtituas per civitates Presbyteros.* Secundùm traditionem & Apoſtolicum ſpiritum in omnibus ſe gerere. *Sicut & ego diſpoſui tibi.* Eccleſia enim arbitrio non regitur, ſed Canone. Hæc audiant, ad hæc attendant Antiſtites, & Patroni quilibet ſive Eccleſiaſtici, ſive Laici, Principes & eorum Conſiliarii in Nominationibus & Præſentationibus ad Beneficia Eccleſiaſtica „Sub „ quali legge Eccleſiaſticæ conſtitutionis ordo teneatur; nec putent Apoſtoli verba eſſe, ſed Chriſti, qui ad *Diſcipulos ait:* Qui vos ſpernit, me ſpernit: qui „ autem me ſpernit, ſpernit eum qui me miſit. Sic & qui vos audit, me audit: „ qui autem me audit, audit eum qui me miſit. *Ex quo* manifeſtum eſt, eos qui „ Apoſtoli lege contempta, Eccleſiaſticum gradum non merito voluerint alicui „ deferre, ſed gratia, contra Chriſtum facere, qui qualis in Eccleſia Presbyter „ conſtituendus ſit, per Apoſtolum ſuum in ſequentibus executus eſt. Moyſes „ amicus Dei, cui facie ad faciem Deus locutus eſt, potuit utique ſucceſſores „ Principatus filios ſuos facere, & poſteris propriam relinquere dignitatem: ſed „ extraneus de alia tribu eligitur Jeſus, ut ſciremus principatum in populos, non „ ſanguini deferendum eſſe, ſed vitæ. At nunc cernimus plurimos hanc rem beneficium facere, ut non quærant eos in Eccleſia columnas erigere, quos plus „ cognoſcant Eccleſiæ prodeſſe: ſed quos vel ipſi amant, vel quorum ſunt obſequiis deliniti, vel pro quibus Majorum quiſpiam rogaverit: & (ut deteriora „ taceam) qui ut Clerici fierent, muneribus impetrarunt.

Quinam ad animarum curam promovendi?

Luc. 10. S. *Hieronym. in Comm. hujus Epiſtolæ.*

Paſtorum & Miniſtrorum Eccleſiæ neceſſariæ dotes

S. *Hieronym.*

6. 7. *Si quis ſine crimine eſt, unius uxoris vir, filios habens fideles, non in accuſatione luxuriæ, aut non ſubditos.* Paſtorum & Miniſtrorum Eccleſiaſticorum neceſſarias dotes Apoſtolus deſcribit. Primò in eis deſideratur innocentia vitæ, omnis criminis puræ. Quod non ita intelligendum, quaſi eo tantùm tempore „ quo quis ordinandus eſt, ſine ullo ſit crimine, & præteritas maculas nova con„ verſatione diluerit: *Sed ex eo tempore quo in Chriſto renatus eſt, nulla peccati* (gravioris) *conſcientia remordeatur. Quomodo enim poteſt Præſes Eccleſiæ auferre malum de medio ejus, qui in delicto ſimili corruerit? aut qua libertate corripere peccantem, cùm tacitus ſibi ipſe reſpondeat, eadem admiſiſſe quæ corripit?* 2. Caſtitas in Epiſcopo & Presbytero requiritur ab omni ſuſpicione incontinentiæ immunis, qualis ex ſecundis nuptiis oritur. *Unius uxori vir.* Chriſti & Eccleſiæ unitas, & ſanctitas vinculi quo in unum corpus myſticum uniuntur, in omnem æternitatem, non patitur ut Chriſti vicem in Eccleſia gerant, qui divini illius connubii unitatem repræſentare non poſſunt. Continentiæ exemplo aliis prælucere neceſſe eſt, qui illos ad continentiam debeat cohortari. 3. In familiæ ſuæ regimine & ſancta educatione filiorum, Eccleſiaſtici regiminis tyrocinium poſuiſſe oportet eos qui ad Eccleſiæ Miniſterium ordinantur, & filios habent ex uno, quod olim contraxerunt, matrimonio. Qua enim fiducia illi commendari poteſt inſtitutio filiorum Dei, qui filios ſuos ſanctè inſtituere non curavit! Cui defuit zelus quo propriam familiam ad fidem converteret, vigilantia qua filios & domeſticos a ſeculi corruptione ſervaret; animi robur & vigor, quo illos in officio & obedientia contineret: quomodo Dei familiam, quæ Eccleſia eſt, regere poterit? „ Qua enim libertate poſſunt alienos corripere, & docere quæ recta „ ſunt, quibus ſtatim poſſit qui fuerit correptus ingerere: Ante doce filios „ tuos? Aut qua fronte extraneum corripit fornicantem, cui conſcientia reſpon„ derit: Exhereda ergo fornicantem filium; abjice filios tuos vitiis ſervientes.

S. *Hieronym.*

„ Cùm

,, Cùm autem nequam filius in una tecum convivat domo, tu audes de alterius
,, oculo feſtucam detrahere, in tuo trabem non videns? *Filios habens fideles, non*
,, *in accuſatione luxuriæ, aut non ſubditos*. Si autem peccata filiorum juſtum
,, etiam, & qui in filiorum inſtitutione nihil neglexerit, ab Epiſcopatu prohi-
,, bent: quantò magis unuſquiſque ſe conſiderans, & ſciens quia potentes poten-
,, ter tormenta patientur, retrahet ſe ab hoc non tam honore quàm onere, &
,, aliorum locum, qui magis digni ſunt, non ambiet occupare,,? 4. Epiſcopus
& quilibet Sacerdos vitæ probitate & morum integritate ſpectabilis eſſe debet:
iiſque ornatus virtutibus, quæ Dei diſpenſatorem & œconomum decent. Nemo
bona ſua hominis flagitioſi adminiſtrationi vel diſpenſationi committeret: & My-
ſteria Dei, pauperumque bona, hominum vitiis multiplicibus deditorum fidei ac
diſpenſationi commendantur. O cæcitatem! *Oportet enim Epiſcopum ſine crimine*
eſſe, ſicut Dei diſpenſatorem. 5. An verò ſine crimine eſt ſuperbus, cùm ſuperbia
ſit initium omnis peccati, idque crimen ſit dæmonum? Qui in Epiſcopatu & Pa-
ſtorali munere honorem, gloriam, faſtum, divitias quærit ac diligit, ſuperbiæ
tumorem non vitabit. Qui Paſtoralem curam reſpicit ac ſubit ut onus angelicis
humeris formidandum, cum timore & humilitate illud ſuſcipit ac gerit. *Non* *S.Hieronym.*
ſuperbum. Paſtores animarum ſcire debent populum fidelem ſibi conſervum eſſe,
non ſervum. Epiſcopus qui conſilio proprio omnia facit, quaſi nemini rationem
redditurus; ,, qui Clero dominari amat, non conſulere ſtudet ac prodeſſe,,: Pa- *S.Chryſoſtom.*
ſtor ſubalternus & ſecundi ordinis Sacerdos, qui Epiſcopi ſui, aut generalium *Hom.2.*
ejus Vicariorum conſilium in rebus difficilibus non quærit, non ſequitur, humi-
litatem Chriſti non imitatur. Eccleſiæ Prælatos præ cæteris decet humilitas. Eo-
rum officium non eſt imperium, ſed miniſterium. Quantò majores ſunt, tantò
debent ſe humiliare in omnibus. *Reges Gentium dominantur eorum*, ait Paſto-
rum Princeps Chriſtus Jeſus, *& qui poteſtatem habent ſuper eos benefici vocantur*. *Luc.22.25.26*
Vos autem non ſic: ſed qui major eſt in vobis, fiat ſicut minor; & qui præceſſor eſt,
ſicut miniſtrator. Nam quis major eſt, qui recumbit, an qui miniſtrat? Nonne
qui recumbit? Ego autem in medio veſtrùm ſum ſicut qui miniſtrat. ,, 6. Patien-
,, tia & moderatio dotes ſunt Epiſcopo & Paſtori cuilibet neceſſariæ. *Non iracun-*
,, *dum*. Et revera nihil eſt fœdius Paſtore furioſo, qui torvo vultu, trementi- *S.Hieronym.*
,, bus labiis, rugata fronte, effrenatis convitiis, facie inter pallorem ruborem-
,, que variata, clamore perſtrepat, & errantes non tam ad bonum retrahat, quàm
,, ad malum ſua ſævitia præcipitet. Inde eſt quod & Salomon ait: *Ira perdit etiam* *Proverb.14.*
,, *ſapientes*. Et, *Ira viri juſtitiam Dei non operatur*. Neque verò qui aliquando *ſecundùm*
,, iraſcitur, iracundus eſt: ſed qui crebrò hac paſſione ſuperatur. 7. Procul ſit a *Septuaginta.*
,, Paſtoribus intemperancia iracundiæ fomes, violentiæ parens. *Non vinolentum,* *Jacobi 1.*
,, *non percuſſòrem*. Nec mirum quòd Apoſtolus in Sacerdotibus vinolentiam dam-
,, net, cùm in veteri quoque Lege præceptum ſit, ut Sacerdotes cùm ingrediun-
,, tur templum, Deo miniſtraturi, vinum omnino non bibant, & ut Nazaræi,
,, quamdiu ſanctam nutriunt comam, a vino abſtineant, & ab uva paſſa, & a de-
,, licatiori quæ ſolet fieri ex vinaceis potione, omnique ſicera, quæ mentem ab
,, integra ſanitate pervertit,,. Dicat quiſque quod volet: *Scio* (inquit ſanctus
Præsbyter & Doctor Hieronymus) *Scio mihi abſtinentiam & nocuiſſe intermiſſam,*
& profuiſſe repetitam. 8. Ab omni avaritiæ labe, & opum cupiditate alienum eſ-
ſe oportet Paſtorem & Sacerdotem. Qui paratus eſſe debet ad vitam pro ſalute
ovium devovendam, quomodo ad pecunias pro ipſis profundendas, & amitten-
das paratus non eſſet? ,, *Non turpis lucri cupidum*. Paſtor qui Apoſtoli imitator *1. Tim. 6. 1.*
,, eſſe cupit, habens victum & veſtitum, his tantùm debet eſſe contentus. Qui *cor.9. Matt.*
,, altari ſervierint, de altari vivant. Vivant, inquit, non divites fiant. Turpis 10.
,, lucri appetitio, eſt plus quàm de præſentibus cogitare.

8. 9. Paſtorum caritas omnes complecti debet; peregrinos, maximè verò Ec-
cleſia.

cleſiaſticos ac Religioſos viros hoſpitio recipere. Si enim omnes illud de Evangelio audire deſiderant: „ *Hoſpes fui, & ſuſcepiſtis me*: quantò magis *Epiſcopus*, „ *cujus domus omnium commune debet eſſe hoſpitium?* Laicus enim unum, aut „ duos, aut paucos recipiens, implebit hoſpitalitatis officium: Epiſcopus, niſi „ omnes receperit, inhumanus eſt. *Sed hoſpitalem*. 10. Paſtor & Sacerdos probitatis & virorum proborum & piorum amator & fautor eſſe debet. *Benignum*.

Pſalm. 100. Qui cum Davide vere dicere poſſit: *Non proponebam ante oculos meos rem injuſtam; facientes prævaricationes odivi. Non adhæſit mihi cor pravum, declinantem a me malignum non cognoſcebam. Detrahentem ſecretò proximo ſuo, hunc perſequebar. Superbo oculo, & inſatiabili corde, cum hoc non edebam. Oculi mei ad fideles terræ, ut ſedeant mecum: ambulans in via immaculata hic mihi miniſtrabat*. 11. Paſtor & Sacerdos in rerum ſibi neceſſariarum uſu moderatus cumprimis eſſe debet ac temperans. *Sobrium*. 12. Juſtitiam & æquitatem colere, nec perſonas in judicio reſpicere, ſed ſola merita. *Juſtum*. 13. Religione ac pietate erga Deum eminere & prælucere populis debent Paſtores & Sacerdotes. *Sanctum*. Nihil age-

Pſal. 43. re quod ad Dei gloriam non referatur, quod ad proximorum ædificationem & ſanctificationem non tendat. Vacare conſiderationi, quæ ſanctitatis & pietatis radix eſt. Unde Dominus ait: *Vacate & videte quoniam ego ſum Deus*. „ Nam

S.Bernard. lib. 1. *De Conſiderat. cap.* 7. „ primum quidem ipſum fontem ſuum, id eſt, mentem de qua oritur, perficit „ conſideratio. Deinde regit affectus, dirigit actus, corrigit exceſſus, com„ ponit mores, vitam honeſtat & ordinat, poſtremò divinarum pariter & hu„ manarum rerum ſcientiam confert. Hæc eſt quæ confuſa diſterminat, hiantia „ cogit, ſparſa colligit, ſecreta rimatur, vera veſtiget, veriſimilia examinat, „ ficta & fucata explorat. Hæc eſt quæ agenda præordinat, acta recogitat, ut „ nihil in mente reſideat aut incorrectum, aut correctione egens. Hæc eſt quæ „ in proſperis adverſa præſentit, in adverſis quaſi non ſentit „. 14. Paſtores & Sacerdotes continentia conſpicuos eſſe neceſſe eſt. *Continentem*. Vera autem, quæ Dei donum eſt, *continentia omnibus prorſus delectationibus concupiſcentiæ, quæ adverſantur delectationi ſapientiæ, coercendis atque ſanandis invigilat*: præ-

*S.Auguſt.l.De Continentia c.*13. ſertim verò carnalibus concupiſcentiis. „ Nam ſi Laicis imperatur ut propter ora„ tionem ab uſu Matrimonii abſtineant: quid de Sacerdote ſentiendum eſt, qui „ quotidie pro ſuis, populique peccatis illibatas Deo oblaturus eſt victimas? Re-

S.Hieron. in Comment. hujus Epiſt. „ legamus Regum libros, & inveniemus Sacerdotem Abimelech de panibus pro„ poſitionis noluiſſe priùs dare David, & pueris ejus, niſi interrogaret utrum „ mundi eſſent pueri a muliere, non quidem aliena, ſed conjuge. Et niſi eos „ audiſſet ab heri & nudiuſtertius vacaſſe ab opere conjugali, nequaquam panes, „ quos priùs negaverat, conceſſiſſet. Tantùm intereſt inter propoſitionis panes „ & Corpus Chriſti, quantùm inter umbram & corpora, inter imaginem & veri„ tatem, inter exemplaria futurorum & ea ipſa quæ per exemplaria præfigura„ bantur. Caſtitas itaque & pudicitia eminens in Sacerdote eſſe debet „, *Ut non ſolum ab opere ſe immundo abſtineat, ſed etiam a jactu oculi, & cogitationis errore mens Chriſti corpus confectura ſit libera*. Nec tamen a libidine carnali ſolùm, ſed ab omnibus animi perturbationibus, continens eſſe debet Sacerdos (ut dixi„ mus) ne ad iracundiam concitetur, ne illum triſtitia dejiciat, ne terror exa„ gitet, ne lætitia immoderata ſuſtollat. Continentia autem in fructibus Spi-

Galat. 5. „ ritus ſancti ab Apoſtolo numerata eſt. Et ſi exigitur ab omnibus, quantò ma„ gis a Sacerdote & Paſtore, qui patiens & manſuetus debet vitia ferre peccan„ tium, conſolari puſillanimes, ſuſtentare infirmos, nulli malum pro malo reddere, ſed vincere in bono malum! 15. Paſtor & Sacerdos Eccleſiæ doctrinæ firmiter adhærere debet, Scripturas ſacras & ſanctos Patres aſſiduè legere, in lege Domini noctè dièque meditari; proprium ſenſum non ſequi, ſed ſenſum Eccleſiæ, cui interpretatio Scripturarum a Chriſto concredita eſt, & Spiritus ſanctus ad hoc

datus:

Digitized by Google

datus: in doctrina ſequi *univerſitatem*, *antiquitatem*, *conſenſionem*; a novitate abhorrere, talem ſe præbere, ut omne quòd loquitur fide dignum exiſtimetur, & verba ipſius ſint regula veritatis. *Amplectentem eum, qui ſecundùm doctrinam eſt, fidelem ſermonem*. 16. Paſtor dono verbi ſeu prædicationis talento præditus eſſe debet ad inſtitutionem fidelium curæ ſuæ commiſſorum; ſcientia etiam ſacra inſignis, ut hæreticos & impios refellere & convincere valeat, qui niſi refutati fuerint atque convicti, facilè ſimplicium corda pervertunt. *Ut potens ſit exhortari in doctrina ſana, & eos qui contradicunt, arguere*. Pietas fidelium languida eſt, niſi frequentibus & ferventibus Paſtorum adhortationibus excitetur; cæca eſt, niſi doctrina Paſtorum illuminetur; fides Chriſtianæ plebis ab hæreticis & impiis exagitata vacillat, niſi patenti contradicentium confutatione atconvictione a Paſtoribus confirmetur. *Qui* igitur *ignorat rectam ſanamque doctrinam, ut oportuerit tradere, longè a ſede Epiſcopali arceatur*. Cœteræ dotes in Laicis inveniri poſſunt; juſti, ſancti, continentes, benigni, ſobrii, hoſpitales, criminis puri quidam inter eos inveniuntur: hæc verò propria dos eſt Epiſcopi, *Ut potens ſit exhortari in doctrina ſana, & eos qui contradicunt, arguere*.

Vincentius Lirin. *S. Hieron.* *S. Chryſoſt. Hom. 2.*

Scientiæ ſuperbæ mali fructus.

10. 11. *Sunt enim multi etiam inobedientes, vaniloqui, & ſeductores, maximè qui ex Circumciſione ſunt*. Scientiæ ſuperbæ fructus ſunt indocilitas cordis, protervia, & inobedientia, vanitas & intemperantia ſermonis, falſus zelus, & illuſio mentis ad alios ſeducendos, & pervertendos nihil prætermittens. *Et quidem ſine Scripturarum auctoritate garrulitas non haberet fidem, niſi videretur perverſam doctrinam etiam divinis teſtimoniis roborare*. Sed cùm nova dogmata Scripturæ ſacræ verbis adſtruere nituntur, imperitos & infirmos in fide facilè in errorem inducunt. inſpirante diabolo cujus partes ſunt intervertendi veritatem:
„ qui & ipſas quoque res Sacramentorum divinorum, idolorum myſteriis æmu-
„ latur, ita & Scripturæ ſacræ teſtimonia, ſenſum de ſenſibus, verba de verbis,
„ parabolas de parabolis, profanæ & æmulæ fidei geſtit attemperare. Falſos illos Doctores, qui non ſolùm domos privatas ſubvertunt, ſed & Eccleſiam perturbant, quæ domus eſt Dei vivi; qui animarum ſalutem, utilitatem Eccleſiæ, veritatem ipſam, ſuæ cupiditati & turpi lucro immolare non dubitant, redarguere, refellere, humiliare, coercere debent Epiſcopi; nihil permittere novitati, quia nihil licet detrahi vetuſtati. *Quos oportet redargui: qui univerſas domos ſubvertunt, docentes quæ non oportet, turpis lucri gratia*.

S. Hieron. *Tertullian. lib. De præſcript. cap. 40.*

Severitas caritatis erga obſtinatos veritatis hoſtes.

13. *Quam ob cauſam increpa illos durè, ut ſani ſint in fide*. Verborum aſperitas à Paſtore prudenter adhibetur, cùm ad ſanandum cordis tumorem & duritiem opportuna videtur. Obſtinatis veritatis inimicis minimè parcendum eſt, cùm nimia erga illos lenitas & indulgentia ipſi officit veritati. Severitas caritatis ſalutaris eſt, cùm dormientem excitat peccatorem, ut eum Chriſtus illuminet. Ignava mollitque benignitas qua Medicus palpat ægrotum, morbum auget, mortem infert: *Et virga caritatem habet. Sed aliud eſt caritas ſeveritatis, aliud caritas manſuetudinis. Una quidem caritas eſt, ſed diverſa in diverſis operatur*. Caritas cædit, blanditur iniquitas. Habent & ſpinæ flores. Quædam videntur aſpera, videntur truculenta, ſed fiunt ad diſciplinam dictante caritate. *Corripiet me juſtus in miſecordia, & increpabit me: oleum autem peccatoris non impinguet caput meum*. Melius eſt argui miſericorditer, quàm laudari fallaciter. Salutaris eſt increpatio, quæ fidei procurat ſanitatem. *Increpa illos durè, ut ſani ſint in fide*.

S. Auguſt. lib. 3. contra Epiſt. Parmen. cap. 1. & alibi. *Pſal. 140. 5.*

Fides & caritas uſum rerum indifferentium ſanctificat. Infidelitas & cupiditas rerum ex ſe bonarum uſum pervertit.

15. *Omnia munda mundis: coinquinatis autem & infidelibus nihil eſt mundum, ſed inquinata ſunt eorum & mens & conſcientia*. Fides & caritas uſum rerum mediarum & indifferentium ſanctificant: infidelitas & cupiditas rerum ex ſe bonarum uſum pervertunt, eoque cor hominis corrumpunt & inquinant. Omnis fru-

ctus bonus eſt, qui de radice caritatis ſomnis fructus malus, qui de radice cupiditatis oritur. Regnat carnalis cupiditas in iis in quibus non eſt Dei caritas; ac proinde eorum mens & conſcientia inquinatæ ſunt. Omne ciborum genus mundis & fidelibus mundum eſt, cum iis ſecundùm Dei legem, & rectæ fideliſque conſcientiæ dictamen utuntur: ſed eis immundi fiunt, qui contra Dei legem, contra Eccleſiæ præceptum, contra temperantiæ regulas, contra conſcientiæ, tametſi erroneæ dictamen utuntur. Et quid mirum? Si quidem infideles quoſque „ ac pollutos etiam Panis benedictionis & Calix dominicus non juvat, propter „ eorum indiſpoſitionem, pravamque conſcientiam, Ita qui ex infidelitate, aut „ ſuperſtitione, vel etiam ex avaritia, aut ex hypocriſi jejunat, vel à certis cibis, abſtinentia & jejunio non purgatur, ſed polluitur; non quod ſancta non ſint abſtinet, abſtinentia & jejunium; ſed quòd infidelitas, ſuperſtitio, avaritia, hypocriſis, ſic abſtinentem & jejunantem inquinent, & polluant. *Sed inquinatæ ſunt eorum & mens & conſcientia.*

S. Hieron.

16. *Confitentur ſe noſſe Deum, factis autem negant; cùm ſint abominati, & incredibiles, & ad omne opus bonum reprobi.* Quàm multi externa dumtaxat profeſſione religionis, Sacramentorum uſu, Eccleſiarum uſu, eccleſiarum frequentatione, certarum precum recitatione Chriſtiani ſunt; moribus autem & vita Pagani? Non enim tunc ſolùm Chriſtus negatur, cùm quis in perſecutione ab infidelibus comprehenſus, ſe negaverit eſſe Chriſtianum; ſed omnibus pravis operibus Deus „ negatur. Chriſtus ſapientia eſt, juſtitia, veritas, ſanctitas, fortitudo. Negatur „ per inſipientiam ſapientia, per iniquitatem juſtitia, per mendacium veritas, „ per turpitudinem ſanctitas, per imbecillitatem animi fortitudo. Et quotieſcumque vincimur vitiis atque peccatis, toties Deum negamus: & è contrario, „ quoties bene agimus? Deum confitemur. Nec arbitrandum eſt in die judicii il„ los tantùm à Dei Filii abnegandos, qui in Martirio Chriſtum negaverint: ſed „ omnia opera, ſermones, cogitationes Chriſtus vel negatus negat, vel confeſſus „ confitetur. Terribilem illam Domini comminationem timeamus: *Qui negaverit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo, qui in cælis eſt.* Chriſtum negat, qui ejus Evangelio vitam moreſque ſuos non conformat.

Omnibus pravis operibus, Chriſtus negatur.

S. Hieron.

Matth. 10. 33.

C A P U T II.

SENSUS LITTERALIS.

1. 2. Tu *autem loquere quæ decent ſanam doctrinam.* Tu autem doce & trade fidelibus, quæ conſentanea ſunt ſanæ & incorruptæ doctrinæ, ſive fidei, ſive morum, oppoſitæ judaicis fabulis, & mandatis hominum, quæ à falſis doctoribus traduntur. *Senes ut ſobrii ſint, pudici, prudentes, ſani in fide, in dilectione, in patientia.* Senes adhortare, ut ſobrii ſint, ne per temulentiam minùs apti ſint, graves, honeſti, & ab omni laſcivia alieni: ut in omni actione prudentiam ac moderationem præſeferant: ut ſint ſinceri, integri, firmi in fide, in caritate, in patientia.

S. Hieronymus legit, *ſenes ſobrios eſſe, honeſtos, pudicos, &c.* Eandem porrò vocem νηφαλίους, *ſobrios & vigilantes* ſignificare.

3. 4. 5. *Anus ſimiliter in habitu ſancto, non criminatrices, non multo vino ſervientes, bene docentes.* Provectæ ætatis matronas doce ut in ornatu, inceſſu, ſermone, ſtatu, omnibuſque moribus ſuis modeſtiam ſervent, quæ & talem ætatem, & Chriſtianæ religionis ſanctimoniam decet: ut non ſint criminatrices ac maledicæ, vinòque deditæ ut bona ſanctaque documenta tradant juvenculis, ut ipſas ad omnem honeſtatem, modeſtiam & prudentiam inſtituant: *Ut prudentiam doceant.*

S. Hieronym. legit, *Non incentrices.*

S. Hieronym. legit: *Non incentrices.*

S. Hieronym legit, *Ut ad caſtitatem erudiant adoleſcentulas.*

Digitized by Google

doceant adoleſcentulas : ut viros ſuos ament , amore caſto & conjugali ; *filios ſuos diligant* ; amore ordinato & Chriſtiano . *Prudentes, caſtas, ſobrias , domus curam habentes , benignas , ſubditas viris ſuis , ut non blaſphemetur verbum Dei* : Ut prudentes ſint, ac in omni converſatione ſua modeſtæ, caſtæ ſaltem caſtitate conjugali : ut domi ſint aſſiduæ , rémque familiarem curent : ut ſint bonæ & morigeræ erga maritos , placidæ & mites erga domeſticos , ne doctrina & religio Chriſtiana calumniis & maledictis infidelium exponatur ; quaſi doceat feminas Chriſtianas rebellare maritis ſuis , cùm feminæ infideles ſuis ſerviant communi lege naturæ .

6. *Juvenes ſimiliter hortare ut ſobrii ſint* ; id eſt , ut modeſtè , pudicè , temperanter in omnibus ſe gerant ; & juveniles cupiditates refrenent .

7. 8. *In omnibus te ipſum præbe exemplum bonorum operum, in doctrina , in integritate , in gravitate .* In omnibus , quæ ab aliis exigis , te ipſum præbe bonorum operum exemplar , in docendi modo , in morum integritate , in gravitate converſationis . *Verbum ſanum , irreprehenſibile : ut is qui ex adverſo eſt , vereatur , nihil habens malum dicere de nobis* . Verba docentis ſanæ fidei morúmque diſciplinæ conveniant , ac ita librata ſint , ut nulli pateant reprehenſioni , vel contemptui : ut adverſarii noſtri erubeſcant , dum nihil inveniunt in nobis quod meritò criminari poſſint , ſive quoad doctrinam , ſive quoad mores .

9. 10. *Servos dominis ſuis ſubditos eſſe , in omnibus placentes non contradicentes , non fraudantes , ſed in omnibus fidem bonam oſtendentes : ut doctrinam Salvatoris noſtri Dei ornent in omnibus* . Servos etiam adhortare ut dominis ſuis, etiam infidelibus ſubditi ſint , nec ſervitutis jugum excutiant cum ſcandalo religionis , quæ libertatem ſpiritus , non corporis & conditionis tribuit : ut illis placere ſtudeant & obſequi in omnibus quæ legi Dei non repugnant : non obſtrepentes & abloquentes adverſus imperia , ſi quid jubeatur quod minùs allubeſcat : de rebus dominorum nihil furtim ſubtrahentes ; ſed integram & ſinceram in omnibus fidelitatem oſtendentes : ut doctrinam Chriſtianam apud heros ſuos , & quoſcumque alios quibuſcum verſantur , commendatam reddant .

11. 12. 13. *Apparuit enim gratia Dei Salvatoris noſtri omnibus hominibus, erudiens nos ut abnegantes impietatem , & ſecularia deſideria , ſobriè , & juſtè , & piè vivamus in hoc ſeculo* . Amor Dei miſericors & beneficus in Filii eius Incarnatione , omni hominum generi , ne ſervis quidem exceptis , illuxit , per Chriſtum erudiens nos , ut non voce tantùm , ſed re ipſa abnegantes impietatem , ſeu doctrinæ , ſeu morum , & cupiditates carnis , opum , honoris & gloriæ , quas mundus corruptus ſequitur , temperanter , juſtè , & pie vivamus in præſenti ſeculo ; *Expectantes beatam ſpem , & adventum gloriæ magni Dei , & Salvatoris noſtri* Jeſu *Chriſti* . Quotidie exſpectantes promiſſam beatitudinem , quæ eſt objectum ſpei noſtræ , & glorioſum adventum magni Dei , & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti .

14. *Qui dedit ſemetipſum pro nobis , ut nos redimeret ab omni iniquitate , & mundaret ſibi populum acceptabilem , ſectatorem bonorum operum* . Qui ſemetipſum in carne aſſumta pro omnibus morti donavit , ut nos pretio ſanguinis ſui redimeret à peccati ſervitute , ejus affectum ac reatum pariter abolens : & à vitiis purgatos adlegeret in populum egregium ſibique peculiariter conſecratum ac dilectum , bonorum operum zelatorem , ſeu ſervidum æmulatorem .

15. *Hæc loquere , & exhortare , & argue cum omni imperio . Nemo te contemnat* . Hæc doce , ad hæc exhortare , & contradicentes argue plena cùm auctoritate : ita ut nemo te contemnat .

Alterutrum vocabulum , *prudentes, ſobrias*, in Verſione noſtra redundare videtur. In Græco Textu unum tantùm legitur , *σώφρονας* quod alius *prudentes* , alius *ſobrias* tranſtulit. S.Hieron. legit. *pudicas caſtas* : *prudentes* , & *ſobrias* non legit.

S. Hieronym. legit , *Servi domini ſuis ſubditi ſint in omnibus , ſint placentes, non contradicentes , non furantes* . Quæ verſio Græco Textui magis convenit. *εὐαρεστοῦντας* . *Complacentes ſibi* , in ſua conditione .

Jeſus Chriſtus magnus Deus. Ex hoc loco, Ariani , Sociniani, aliique Hæretici refelluntur, qui Chriſtum Jeſum verum Deum Patri coæqualem eſſe negarunt aut negant .

* Græcè, *περιούσιον* , id eſt , *peculiarem* ſive *domeſticum* , metaphora ſumta à famulis, qui circa ſubſtantiam & facultates domini ſui verſantur : quaſi dicat , *electum , excellentem , nihil habentem commune cum reliquis* . ** Theophylact. *** Græcè, Ζηλωτὴν *Zelotem* .

C A P U T II.

S E N S U S M O R A L I S.

Paſtores docere debent & exhortari Chriſtianam plebem verbo & exemplo.

1. **T**U autem loquere quæ decent ſanam doctrinam, Epiſcopi officium eſt per ſe ipſum, & per alios docere & exhortari. Paſtorum etiam ſecundi Ordinis munus eſt ſub Epiſcoporum directione, & moderamine populum fidelem inſtituere in ſana doctrina fidei ac Moralis Chriſtianæ, quæ ſcilicet Scripturæ ſacræ, traditioni, doctrinæ ſanctorum Patrum, Conſtitutionibus ac Decretis ſummorum Pontificum, Canonibus Spiritu Dei conditis, & totius mundi reverentia conſecratis conformis ſit; quæ ad vitam Jeſu Chriſti imitandam Chriſtianos erudiat. Verùm non ſufficit ſanam doctrinam tradere, ſed eo modo docere neceſſe eſt, qui ſanam doctrinam deceat. *Qui ſolverit unum de mandatis iſtis minimis, & docuerit ſic homines, minimus vocabitur in regno cælorum*, ait Dominus, præcipiens diſcipulis, ut non ſolùm Scripturas meditentur, & in memoriæ theſauro recondant, ſed priùs faciant quæ præcepta ſunt. *Quicumque fecerit & docuerit, hic* „ *magnus vocabitur in regno cælorum*. Niſi enim ſupergreſſa fuerit noſtra juſtitia „ Scribarum juſtitiam & Phariſæorum, non poſſumus ingredi regnum cœlorum. „ Qui ſuper Cathedram Moyſi ſedentes dicunt & non faciunt, & onera importabilia cervicibus hominum imponunt, quæ digito nolunt contingere, non do„ cent ut convenit ſanæ doctrinæ. *Quia tunc doctrinæ ſanitas eſt, cùm Doctoris doctrina & vita conſentiunt*. Paſtores animarum peccatorum morbis laborantium ſanitatem non ſolùm verbis, ſed exemplis procurare debent: non ſolùm cum pro concione loquuntur, ſed in pietatis etiam colloquis & converſationibus. *Lingua ſapientium ſanitas eſt*.

Matt. 5. *S. Hieron.* *Proverb. 12. 18.*

Documenta ſenibus tradenda.

2. *Senes ut ſobrii ſint, pudici, prudentes, ſani in fide in dilectione, in patientia*. Nihil magis dedecet ſenectutem quàm morum levitas, intemperantia, & impudicitia. Qui in illa ſaltem ætate, intemperantiam, impudicitiam, violentiam, levitatem, Dei oblivionem, aliaque juventutis peccata per pœnitentiam expiare non curant, æternæ damnationi proximi ſunt: Pœnitentiam ad ſenectutem uſque differre periculoſum; tunc ſaltem non agere, reprobationis ſigillum eſt, Prudentia longo rerum uſu comparata, virtus ſenum propria. Frigus ætatis continentiam & temperantiam faciliorem reddit. Exempli juvenibus præbendi neceſſitas; mors imminens, & rationes totius vitæ anteactæ mox à Deo exigendæ illis incitamento eſſe debent ad gravitatem ætatis morum honeſtate ornandam. *Senem fatuum & inſenſatum* Deus abominatur. Quantis digni ſunt ſuppliciis, qui pravis exemplis juvenes pertrahunt ad ruinam, & vitiis illorum ſenili auctoritate patrocinantur? *Puer centum annorum morietur*; à vita æterna & regno cœlorum æternùm exulabit. Fide, caritate, patientia, Deum ſtudeant promereri: Fide incorrupta, nec præjudicatis opinionibus adulterata; fide inconcuſſa, nec ullis tentationibus convulſa, ulliſve dubitationibus vacillante. *Sani in fide*, Dilectione ſeu caritate ſincera, qua proximos omnes propter Deum diligant, non propter temporalem utilitatem, quod vitium eſt ſenectutis, Senes enim plerumque diligunt propter privatam utilitatem duxtaxat, juvenes propter delectationem. *In dilectione*. Sana dilectio non eſt, quæ in Deum non dirigitur. Non eſt ſana dilectio, qua homo propter aliud quàm propter Deum diligitur. Non eſt ſana, qua aliud in ſe quàm Deum diligit, aut quia habet, aut ut habeat. *In dilectione*. Patientia, qua incommoda ſenectutis, juvenum errores, derelictionem, contemptum propter Deum tolerent, ad expianda junioris ætatis peccata, & ut ad bona à Deo promiſſa eo miſerente perveniant. *In patientia*. Patientiæ ſanitas eſt bonus

Græce, *παρακαλει*, quod S. Hieronym. vertit, *Conſolare*.

Eccli. 65. 4. *Iſai. 65. 20.* *S. Auguſt. lib. De Patientia cap. 2.*

„ nus uſus malorum temporalium Patientia hominis, quæ recta eſt atque laudabilis & vocabulo digna virtutis, ea perhibetur qua æquo animo mala toleramus, ne animo iniquo bona deſeramus, per quæ ad meliora perveniamus. Quapropter impatientes dum mala pati nolunt, non efficiunt ut a malis eruantur, ſed ut mala graviora patiantur. Patientes autem qui mala malunt non committendo ferre, quàm non ferendo committere, & leviora faciunt quæ per patientiam patiuntur, & pejora evadunt quibus per impatientiam mergerentur. Bona verò æterna & magna non perdunt, dum malis temporalibus brevibùſque non cedunt: Quoniam *Non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis*, ſicut Apoſtolus alibi dicit, *ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis*. Multi ſunt patientes, qui non ſunt in patientia ſani, quia propter Deum non patiuntur, & eorum patientia famula eſt concupiſcentiæ, non comes ſapientiæ & bonæ conſcientiæ. *Rom. 8. 18.*

3. 4. 5. *Anus ſimiliter in habitu ſancto, non criminatrices, non multo vino ſervientes, bene docentes, ut prudentiam doceant adoleſcentulas*, &c. Matronæ Chriſtianæ puellis magiſtræ virtutis eſſe debent, modeſtiæ ac omnis decoris: veſte, geſtu, inceſſu, vultu, ſermone, ſilentio. In omnibus quæ externam illarum compoſitionem & converſationem ſpectant, modeſtia & ſanctitas eluceſcat, quæ ancillas Dei decet. Quia verò garrulum eſt mulierum genus, linguam moderentur, nec tales ſint, quæ ut aliis placeant, de aliis detrahant, ad quod vitium proniores ſunt provectæ jam ætatis feminæ. Illa, inquiunt, ſic ornatur, ſic comitur, ſic illa procedit: amat illum, amatur ab illo: quæ tametſi vera ſint, non tam apud ceteros debent accuſare, quàm ſecretò ex Chriſti Caritate corripere, magiſque docere ne faciant, quàm publicè accuſare quòd fecerint. *Non criminatrices*. Meminerint Matronæ, vinum neceſſitati, & infirmitati duntaxat à Deo conceſſum, non voluptati, mulierem intemperantem & vino deditam monſtrum eſſe. Apud ethnicos id probroſum fuiſſe mulieribus: quanto magis apud Chriſtianos? *Non multo vino ſervientes*. Illarum domus ſcholæ ſint ſapientiæ, prudentiæ, caſtitatis. Adoleſcentulas doceant, non aniles fabulas, non artes amatorias, non ſuperſtitioſas obſervationes, ſed pietatem, caritatem, ſobrietatem, amorem fidelem, & pudicum erga maritum, amorem ſine zelotypia, ſine rixis, amorem virorum ſaluti conſulentem: amorem ſollicitum erga filios, quos magis diligant quia Dei ſunt, quàm quia ſui, & eos in Dei diſciplina erudiant. Ceterùm nolle eos contriſtare docendo quæ bona ſunt, & libertatem tribuere peccandi, non eſt amare filios, ſed odiſſe. Adoleſcentulas denique doceant vigilantiam & diligentiam in cura rei familiaris, benignitatem erga domeſticos, obedientiam marito ut ſuo capiti, ac rectori familiæ, ad imitationem Saræ quæ obediebat Abrahæ, Dominum eum vocans. *Subditas viris ſuis, ut non blaſphemetur verbum Dei*. Ne divitiis, aut nobilitate, aut formæ elegantia, aut ingenio inflatæ, ſint divinæ ſententiæ immemores, *Sub viri poteſtate eris, & ipſe dominabitur tui*. Etenim cùm caput mulieris vir ſit, caput autem viri Chriſtus: quæcumque uxor non ſubjicitur viro ſuo, hoc eſt capiti ſuo, ejuſdem criminis rea eſt, cujus & vir ſi non ſubjiciatur Chriſto capiti ſuo. Verbum autem Domini blaſphematur, vel cùm contemnitur prima Dei ſententia & pro nihilo ducitur; vel cùm Chriſti infamatur Evangelium, dum contra legem fidemque naturæ, mulier Chriſtiana & ex Dei lege ſubjecta, viro imperare deſiderat: cùm etiam Gentiles feminæ viris ſuis ſerviant, lege naturæ edoctæ, illóſque offendere metuant, illis placere in omnibus ſtudeant, quæ rationi conſentanea ſunt. Ideo Chriſtianas mulieres in die noviſſimo judicabunt.

Documenta Matronis Chriſtianis tradenda.

S. Hieronym.

6. *Juvenes ſimiliter hortare, ut ſobrii ſint*. Mulieres docendas mulieribus commiſit Apoſtolus, anus adoleſcentularum magiſtras conſtituit: virilis autem ſexus inſtruendi curam omnem Paſtoribus demandavit: innuens ipſis periculoſam eſſe fre-

Frequens & diuturna cum mulieribus converſatio, etiam ſpecie pietatis & directionis, periculoſa.

frequentem ac diuturnam cum mulieribus converſationem, etiam prætextu pieta-
S. Chryſoſt. tis, inſtructionis, directionis. *Nonnumquam enim evenit, ut primùm à nobis in*
Hom. 4. *virginem, ſive in quamlibet feminam ſit; ſancta dilectio, & cùm mollita mens fue-*
S. Hieronym. *rit in affectus, paulatim ſanitas caritatis languere palleſcat, & infirmari incipiat,*
in Comment. *& ad extremam mortem diligentem ferat.* Unde idem Apoſtolus Timotheo cautè &
hujus Epiſtola. prudenter præcipit ut exhortetur adoleſcentulas in omni caſtitate. *Omnis autem*
caſtitas in carne & ſpiritu & anima eſt: ne ſcandalizetur oculus, ne in pulcritudi-
ne vultus feminæ hærentes pendeamus, ne blanda nos audire verba delectet, ne ad ſi-
1. Tim. 5. *mulatos ſermones mens priùs dura marceſcat.* Caveant ergo tam juvenes quàm ſe-
nes, tam adoleſcentulæ, quàm vetulæ, tam Paſtores quàm ſubditi, tam Directo-
res quàm filiæ ſpirituales, tam Concionatores quàm auditrices, & *omni diligentia*
cuſtodiant cor ſuum, ne ſanitatem dilectionis morbus caritatis introeat, & per
amorem ſanctum fiat non ſancta dilectio, quæ illos pertrahat ad gehennam. Ca-
Documenta juvenibus tradenda. veant ne cùm ſpiritu incœperint, tandem carne conſummentur. Paſtores igitur
adoleſcentularum inſtitutione feminis commendata, in juvenibus ad virtutem in-
formandis curam omnem adhibeant; illóſque maximè exhortentur ut ſobri ſint
& pudici. Illos doceant moderationem cupiditatum, quæ in illo ætatis fervore
vehementiùs æſtuant, & adoleſcentium animos ad omnia vitia facilè impellunt:
amorem caſtitatis inſpirent: ut pudici ſint tam mente quàm corpore, tam opere
quàm cogitatione; ut à nimio vini potu ſibi temperent, in quo eſt luxuria; ut
avertant oculos ſuos à muliere compta, præparata ad capiendas animas, quæ blan-
ditiis labiorum illos pellicit. Stultus adoleſcens *ſtatim eam ſequitur quaſi bos du-*
Proverb. 7. *ctus ad victimam, & quaſi agnus laſciviens, & ignorans quòd ad vincula trahatur,*
donec tranſfigat ſagitta jecur ejus: velut ſi avis feſtinet ad laqueum, & neſcit quòd
de periculo animæ illius agitur. Nihil ita difficile huic ætati ut ſuperare noxias
mortiferaſqe voluptates. Neque enim aut pecuniarum amor, aut gloriæ ſtudium,
aut cujuslibet rei alterius concupiſcentia, ita juvenilem perturbat & corrumpit
ætatem, ſicuti corporum amor, veſanaque libido. Ab hac igitur, ceteriſque
cupiditatibus, quarum impetu juvenes rapi contingit, Paſtor illos deterreat, im-
pudicitiæ, intemperantiæ, violentiæ horrorem illis inſpiret, ratione magis quàm
auctoritate, adhortationibus magis, quàm minis. *Juvenes hortare ut ſobrii ſint.*
℣. 8. *In omnibus te ipſum præbe exemplum bonorum operum in doctrina, in in-*
tegritate, in gravitate. Infructuoſa eſt prædicatio, quam bonum exemplum non
S. Gregor. M. confirmat. Paſtor totus vox eſſe debet, prædicare lingua, innocentia, ſapientia &
P. 2. Paſtoralis cap. 3. moderatione; lingua in ſacro pulpito, innocentia in moribus, ſapientia & mo-
„ deratione in miniſterio. Sit Rector operatione præcipuus, ut vitæ viam ſub-
„ ditis vivendo denuntiet, & grex qui Paſtoris vocem moreſque ſequitur, per
Paſtor exemplum bonorum operum ſe ipſum in omnibus præbere debet. „ exempla meliùs quàm per verba gradiatur. Qui enim loci ſui neceſſitate exigi-
„ tur ſumma dicere, eadem neceſſitate compellitur ſumma monſtrare. Illa nam-
„ que vox libentiùs auditorum cor penetrat, quam dicentis vita commen-
„ dat: quia quod loquendo imperat, oſtendendo adjuvat ut fiat. *Hinc per*
„ *prophetam dicitur*: Super montem excelſum aſcende tu qui evangelizas
„ Sion. *Ut videlicet* qui cœleſti prædicatione utitur, ima jam terrenorum
„ operum deſerens, in rerum culmine ſtare videatur; tantòque faciliùs ſub-
Iſai. 40. 9. „ ditos ad meliora pertrahat, quantò per vitæ meritum de ſupernis clamat.
Exemplum ſe præbeat Paſtor *in doctrina* non curioſitati ſtudens, ſed ædificationi
non ad oſtentationem docens, ſed ad ſalutem; ad finem caritatis omnis ejus
doctrina tendat. Sit fidelium exemplum *in integritate* ſenſus per prudentiam;
affectus, per Dei proximique dilectione, corporis, per caſtitatem: ſit denique
fidelium exemplum *in gravitate*, tranquillitate, & conſtantia morum, nihil in-
quietum, nihil leve præſe ferens. *Verbum* Paſtoris *ſanum* ſit, ex divinarum Scri-
pturarum apotheca depromptum, multiplicibus animarum morbis conveniens, &
con-

Digitized by Google

convenienter aptatum & applicatum. Sit *irreprehenſibile*, ut obmuteſcant adverſarii, ſemper intenti ut capiant in ſermone Paſtores qui non ſunt ſecundùm cor eorum, ſed ſecundùm cor Dei; ut ſanioris doctrinæ Prædicatoribus novæ cujuſdam hæreſeos ſuſpicionem aſpergant; ut Sacerdotibus pacificis factionum nomina imponant. Ita exponenda doctrina eſt, ut omnis ipſis præripiatur calumniandi occaſio, ut os loquentium iniqua obſtruatur. *Verbum ſanum, irreprehenſibile, ut is qui ex adverſo eſt, vereatur, nihil habens malum dicere de nobis.*
„ Quando enim & quæ dicuntur veritate ornantur, & quæ fiunt iis quæ dicuntur „ conſenſiunt, ipſorum etiam maledicorum ora obſtruuntur. Theodoret.

9. 10. *Servos dominis ſuis ſubditos eſſe, in omnibus placentes, non contradicentes, non fraudantes; ſed in omnibus fidem bonam oſtendentes: ut doctrinam Salvatoris noſtri Dei ornent in omnibus.* Evangelium & Chriſtianam Religionem dedecorant famuli, qui dominis ſuis obedientiam, venerationem, fidem, juſtam complacentiam non exhibent: qui adversùs juſta illorum imperia murmurant, illis protervè ac inſolenter contradicunt, reſponſant, muſſitant, obloquuntur, ſe invitos obedire demonſtrant; qui aliquid de rebus dominorum intervertunt; & ſincera integraque fide res domeſticas non adminiſtrant. Dominus enim & Salvator noſter non venit in mundum ut ordinem & obedientiam everteret, ſed ut firmaret, ac per Evangelium ſuum conſecraret. Servi omnium æternum Dominum in dominis ſuis temporalibus revereantur, eiſque ſubditi ſint & obediant bona voluntate, læto animo, intuitu Chriſti, qui propter nos obediens factus eſt. Placere ſtudeant heris ſuis in omnibus, quæ non ſunt Dei legi contraria. Ne illorum cupiditatibus ſerviant, ne illis ad vitia famulentur. Si ergo domini a ſervis exigant miniſteria Dei mandatis contraria, magis obediant ſpiritus Domino, quàm corporis; magis Deo quàm hominibus diſplicere vereantur. *In omnibus placentes.* Complaceant ſibi in conditione ſua, Dei providentiam, qui illos ad ſervitium vocavit, adorantes & benedicentes. Sua ſorte gaudeant, quæ quantò humilior & pauperior, tantò ſecurior eſt. Promptè & alacriter obediant, *non contradicent.* Documenta ſervis tradenda.

„ Maximum enim ſervorum vitium eſt, dominis contradicere, S. Hieronym.
„ & cùm aliquid juſſerint, ſecum muſſitare. Ideo Titum commonet Apoſtolus, ut
„ per doctrinam ſanam ab his qui Chriſtiani ſervi ſunt, iſtiuſmodi auferat paſſio-
„ nem. Si enim quæ dominus imperat neceſſe habet ſervus implere, cur hoc
„ ipſum non cum bona faciat voluntate, ſed & dominum offendat, & tandem
„ faciat quod jubetur? Maximè cùm & Deus ad aquam contradictionis offenſus ſit, & murmuratores ab ingreſſu Terræ promiſſæ excluſi ſint. Numer. 20.

Aliud vitium ſervorum doctrina Chriſti corrigit, rerum dominicarum interverſionem & clancularium ſurreptionem. Nec minùs rei ſunt quòd res Dominorum multis furtis ſuppilent, & per partes exiguas decerpant. *Fur non ſolùm in majoribus, ſed etiam in minoribus judicatur. Non enim id quod furto ablatum eſt, ſed mens furantis attenditur. Quo modo in fornicatione & adulterio, non idcirco diverſa ſit fornicatio & adulterium, ſi pulcra vel dives, deformis vel pauper meretrix vel adultera ſit; ſed qualiſcumque illa fuerit; una eſt fornicatio vel adulterium: ita & in furto: quantumcumque ſervus abſtulerit, furti crimen incurrit*, pro rei quidem majori vel minori pretio gravius aut levius. S. Hieronym.

Nec tamen ſervus lethalis peccati reus non eſt qui per plura furta leviora notabilem ſummam totalem ſurripuit domino: ſive ab initio voluntatem habuerit notabilem ſummam per plura furta minima corradendi, ſive non. Furtis enim exiguis multiplicatis, grave damnum infertur domino. *Non fraudantes; ſed in omnibus fidem bonam oſtendentes, ut doctrinam Salvatoris noſtri Dei ornent in omnibus.* Si enim apud carnales dominos in minimo fideles fuerint, incipient eis apud Deum majora committi. *Quomodo verò poteſt fidelis eſſe in ſubſtantia Dei: qui carnali domino fidem exhibere non potuit?*

11. 12. 13. *Apparuit enim gratia Salvatoris noſtri omnibus hominibus, erudiens* Myſterium

nos,

Incarnationis Chriſti, ejuſque fructus.

nos, ut abnegantes impietatem, & ſecularia deſideria, ſobriè, & juſtè, & piè vivamus in hoc ſeculo. Locus hic Apoſtoli ſummam fidei & Moralis Evangelicæ complectitur. Gratia Salvatoris noſtri in ejus Incarnatione apparuit, gratia ſubſiſtens, fons gratiarum omnium, æterna Patris imago, ſplendor gloriæ, & figura ſubſtantiæ ejus, primum donum gratuitum quod Dei miſericordia & immenſa caritas peccatoribus dedit, Chriſtus Jeſus Salvator noſter.

Joan. 1.

Lex per Moyſen data eſt, gratia & veritas per Jeſum Chriſtum facta eſt.

S. Auguſt. lib. de De Corrept. & Gratia.

Non hæc gratia Creatoris Adamo data, & ab ipſo amiſſa, qua perſeverare poterat ſi vellet, non qua fieret ut perſeveraret, in tanta non peccandi facilitate; in tanta liberi arbitrii ſanitate, in tanta primævi ſtatus felicitate, ſua ſecum pace fruens: ſed *Gratia Salvatoris noſtri*, Gratia redemptionis, reparationis, gratia medicinalis, gratia ſalutis, qua fit ut juſti non ſolùm perſeverare poſſint, ſi velint, ſed ut nonniſi perſeverantes ſint: gratia qua non ſolùm cognoſcitur bonum, quod lex præſtabat, ſed qua diligitur, & perficitur cum ſuavitate & delectatione. Verbum Dei, Salvator mundi tamdiu deſideratus & exſpectatus, tot figuris delineatus, tot Prophetarum

Tertullian.

oraculis prænunciatus, quia ejus Myſteria *Paraturam deſiderabant ut credi poſſent*, proceſſit ex ſinu Patris, ex umbris Legis, ex utero Virginis, & *apparuit*, atque illuxit, non uni Judæorum populo, cui Lex vetus data erat per Angelos, Moſe mediatore; ſed omnibus Gentibus; non ad certum tempus, ſed in perpetuum: *Omnibus hominibus*, ſine exceptione ſexuum, ætatum, conditionum. Mulieribus æquè ac viris, plebeis æquè ac Principibus, ſervis pariter ac dominis, pauperibus non minùs quàm divitibus, ſicut idem Deus, ita idem Salvator Chriſtus Jeſus, idem Evangelium, eadem promiſſa, eadem officia renunciandi ſecularibus deſideriis, ſobriè, juſtè, & piè vivendi.

S. *Hilarius Tract. in Pſal.* 118. *Littera.* 12. *Verſ.* 89.

Nemo noſtrum eſt, qui non interdum donum ſpiritualis gratiæ ſentiat, qui non aliquando in ſe habeat Dei *Verbum, cùm ſobrius, cùm tranquillus, cùm continens eſt, cùm benevolus, cùm miſericors eſt (in his enim cùm ſimus, manet in nobis Dei Verbum:) cùm præceptis ejus bonarum rerum obeditione famulamur. Sed ſubrepentibus turbidarum affectionum motibus, cùm ſubit pecuniæ cura, cùm æſtus turpis ac laſcivæ cupiditatis accenditur, cùm iræ impetus commovetur cùm ebrietas deſideratur, jam non eſt in nobis manens Dei Verbum. Eſt autem in his, qui ſecundùm Apoſtolum exuti veterem hominem cum peccatis ſuis,*

Verbum Dei Chriſtus in animos omnium hominum vult introire: ſed homines illi aditum vitiis ſuis occludũt.

novum induerunt; qui commortui Chriſto, & conſepulti, jam in novitatem vitæ reſurrexerunt, & collocati ſunt in cæleſtibus: qui terreſtri imagine derelicta, cæleſtis imaginem portant. In his enim tamquam in cælo Verbum Dei permanet. in quibus hoc Verbum non offenditur ira, ebrietate, odio, infidelitate, laſcivia. Nam etſi aliquando manet in nobis, tamen has habitationis ſuæ contumelias non fert; ut ſemper ineſſe permaneat. Si verò hæc vitia ſemper in nobis erunt, ne introire quidem polluta corporum domicilia dignabitur. Adeſt autem unicuique proximum: ſtat enim ad oſtium Verbum Dei, & pulſat oſtium animæ noſtræ, & dicit, Ecce ſtans ante oſtium pulſo; ſi quis aperiet mihi oſtium, ingrediar ad eum.

Apocal. 3. 20.

Vult ergo ſemper introire: ſed a nobis ne introeat excluditur. Claudimus enim per hæc corporis vitia animæ noſtræ aditum. Quæ ſi cœperit emundatis omnibus patere, illico introibit modo ſolis, qui clauſis feneſtræ valvis introire prohibertur, patentibus verò totus immittitur. Ipſe quidem ſemper ut illuminet promtus eſt; ſed lumen ſibi domus ipſa obſeratis aditibus excludit. Eſt enim Verbum Dei Sol juſtitiæ, adſiſtens unicuique ut introeat: nec moratur lucem ſuam repertis aditibus infundere. Hic Incarnationis, Paſſionis ac mortis Jeſu Chriſti fructus eſt: *Apparuit enim gratia Dei Salvatoris noſtri omnibus hominibus.*

Apparuit autem *erudiens nos*, novus Præceptor; novam Scholam erigens, novas lectiones tradens, novo modo docens, Loquitur ad cor, veri tatem inſpirat, caritatem diffundit, legem ſuam in eo ſcribit digito ſuo, qui ſanctus Spiritus eſt.

Jeſus Chriſtus hominum Magiſter.

Ipſe in mentes illabitur, qui eſt ſumma Veritas. & Verbum Patris. In carne vi-

ſibi-

Digitized by Google

ſibiliter apparuit, erudiens nos & verbis & exemplis. „ Homo enim ſequendus „ non erat, qui videri poterat; Deus ſequendus erat, qui videri non poterat: „ ut ergo haberet homo & quem videret, & quem ſequeretur Magiſtrum, „ Deus factus eſt homo. In carne apparuit & converſatus eſt, Ut omnia „ contemnendo quæ pravi homines cupiunt; & omnia perpetiendo quæ „ horreſcunt, & omnia faciendo quæ mirantur, genus humanum ad „ tam ſalubrem fidem ſummo amore atque auctoritate converteret... Satellites voluptatis divitias pernicioſè populi appetebant, pauper eſſe voluit. Honoribus & imperiis inhiabant, Rex fieri noluit. Carnales filios magnum bo„ num putabant, tale conjugium prolemque contempſit. Contumelias ſuperbiſ„ ſimè horrebant, omne genus contumeliarum ſuſtinuit. Injurias intolerabiles „ eſſe arbitrabantur: quæ major injuria, quàm juſtum innocentemque damnari? „ Dolores corporis excruciabantur; flagellatus atque cruciatus eſt. Mori metue„ bant; morte multatus eſt. Ignominioſiſſimum mortis genus crucem putabant; „ crucifixus eſt. Omnia quæ habere cupientes non rectè vivebamus, carendo vi„ lia fecit. Omnia quæ vitare cupientes a ſtudio deviabamus veritatis, perpe„ tiendo dejecit. Non enim ullum peccatum committi poteſt, niſi dum appetun„ tur ea quæ ille contempſit, aut fugiuntur quæ ille ſuſtinuit. Tota itaque vita „ ejus in terris per hominem quem ſuſcipere dignatus eſt, diſciplina fuit „. Prima Chriſti *Jeſu* lectio eſt de abnegatione. Renunciandum peccato, diabolo, mundo, nobis ipſis. Hanc abnegationem in baptiſmo ſolemniter promiſimus, cùm in Sacramenti verba reſpondimus. *Ut abnegantes impietatem*. Omne peccatum mortale impietas eſt, & quoddam idololatriæ genus, ſiquidem peccator relicto Creatore creaturæ ut fini ultimo adhæret; ac Dei præcepta, promiſſa, minaſque contemnens, in ſe ipſo vitæ ſuæ regulam, propriæque felicitatis cauſſam ignarus ac cæcus conſtituit. Peccatum igitur cum execratione abjiciendum & abnegandum eſt, ſi Chriſti Jeſu diſcipuli eſſe velimus, mundo & pompis ejus, pravis deſideriis & cupiditatibus divitiarum, honorum, & gloriæ ſecularis, pretioſarum veſtium, ſplendidæ ſupellectilis, magnificarum ædium, quibus gloria inſoleſcit; voluptatum carnis, epularum, ſpectaculorum, characterum profani amoris, ipſi denique ſeculo præſenti abrenunciandum eſt, ſi verè Chriſtiani ſumus, quod nos eſſe exteriùs profitemur. *Et ſecularia deſideria*. In hoc mundo vivendum ut in terra aliena, in loco exilii, in via qua ad patriam tendimus vitæ non inhærentes cum delectatione, ſed eam cum patientia tolerantes; non in voluptate, ſed in Pœnitentia dies noſtros tranſigentes, omnia ſtatus noſtri officia fideliter implentes, ut meliore æternaque vita digni evadamus. *Sobriè, juſtè, & piè vivamus in hoc ſeculo*. Sobriè, modum in creaturarum uſu non excedendo, illis non utendo ultra limites neceſſitatis, contra regulas honeſtatis, præter finem caritatis. Juſtè vivendum eſt reſpectu proximi, ne ulla ipſi injuria fiat in bonis corporis, honoris & famæ, aut fortunæ. Ille ad omne injuſtitiæ genus paratus eſt, cui ſecularia deſideria dominantur. Officia caritatis a Deo præcepta, ſunt officia juſtitiæ. „ Et quis juſtum eſſe neget ut ejuſdem corporis membra ſibi „ invicem ſuccurrant & opitulentur „? Pietatis exordium eſt optimè de Deo ſentire, pietatis perfectio eſt caritas qua Deus gratis diligitur; qua ut principium juſtitiæ noſtræ & finis beatitudinis noſtræ colitur, qua Lex ejus æterna & voluntas ut regula deſideriorum, morum & actionumque noſtrarum adoratur & amatur; qua Chriſtus *Jeſus* Salvator noſter diligitur, ſine cujus gratia nihil boni ſalutaris cogitare, velle, & operari poſſumus; & qua ejus Evangelio in omnibus ex amore juſtitiæ obeditur. *Sobriè & juſtè, & piè vivamus in hoc ſeculo*. „ Quiſquis ergo „ vult ad regnum pervenire cœlorum, vivat ſobrius in ſemetipſo, juſtitiam ſer„ vet in proximo; pius perſeveret in Deo. Qui ſobriè, juſtè, & piè vivunt in hoc ſeculo, ſecundùm Domini adventum cum ſpe & deſiderio expectant, quia

S. Auguſt.

Idem lib. De vera Religione, cap. 3. & 16

S. Auguſt.

S. Fulgent. lib. 1. De Remiſſ. Peccat. cap. 28.

nonniſi per eum adepturos ſe ſciunt participationem gloriæ Chriſti, & redemptionem conſummatam. *Expectantes beatam ſpem, & adventum gloriæ magni Dei & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti*. Fruſtra celeſtem æternamque beatitudinem exſpectant, qui felicitatem in creaturam fruitione ſibi conſtituunt. Terrenæ ac temporali felicitati renunciandum, ſi beatitudinis æternæ, & gloriæ Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti conſortes eſſe velimus. Expectare ſibique polliceri bona a Deo promiſſa, & illa nolle promereri, legem & mandata Dei fideliter & perſeveranter adimplendo, non Chriſtiana ſpes, ſed cæca & temeraria præſumptio eſt. Ille cum fiducia glorioſum Chriſti adventum expectat, qui ſobriè, & juſtè, & piè vivit in hoc ſeculo. *Sicut enim impietas magni Dei reformidat adventum: ita ſecura de opere ſuo & de fide pietas illum præſtolatur*.

S.

Chriſtus ſemetipſum pro nobis morti tradidit.

14. *Qui dedit ſemetipſum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret ſibi populum acceptabilem, ſectatorem bonorum operum*. Non ſolùm ſe nobis dedit Filius Dei carnem aſſumendo; ſed ſe ipſum pro nobis tradidit ſe immolando. Divina Majeſtas opprobriis, gloria ignominiæ, æterna ſapientia ſtultitiæ crucis, vita morti ſe ipſam tradidit ſacrificio voluntario, irrevocabili, pleno, conſummato. *Qui dedit ſemetipſum pro nobis*, ſervis, peccatoribus, inimicis ſuis ingratis; Judex pro reis, ut reos non ſolùm abſolvat, ſed in ſolium gloriæ exaltet. Deus ſemetipſum dedit pro nobis, nullam ex hoc utilitatem, nullam felicitatis acceſſionem comparans. Et nos, proh pudor! Deo devovere & tradere nolumus ob noſtrum bonum ac facilitatem. Nos ipſos Deo commodamus potiùs quàm damus; idque quàm ægre, quàm difficulter, quàm imperfectè, quantis cum exceptionibus, quàm frigidè, quàm infideliter, corda noſtra, ſermones noſtros, copora noſtra, opera noſtra illi freqnentiſſimè ſubtrahentes, & mundo rurſus ac peccato tradentes? Dedit ſemetipſum pro nobis, *ut nos redimeret ab omni iniqitate*, a ſervitute peccati, concupiſcentiæ, dæmonis, ab æterna damnatione. Donavit nos libertate filiorum Dei. Liberavit nos a ſervitute cupiditatis, per infuſionem caritatis, ut non dominetur nobis omnis injuſtitia. Redemit nos ſanguine ſuo. *Adverſarius tanquam captiva mancipia vilioris pretio æſtimationis addicit: at verò Dominus tamquam ſpecioſa ſervitia, qua ad imaginem & ſimilitudinem ſui fecit, idoneus ſui operis æſtimator magno pretio nos redemit, quod non æſtimatus ære, ſed ſanguine*, nos, inquam, redimit *de vana conſervatione paternæ traditionis, de maledicto Legis, de impietatis morte perpetua*. Domino a quo redempti ſumus, ſervitutem omnibus diebus vitæ noſtræ debemus. Væ nobis ſi contra Libertatem & Redemptorem noſtrum parta per ipſum libertate abutamur. Semetipſum dedit Jeſus Chriſtus, *ut* nos *mundaret ſibi populum acceptabilem*. Quàm horrenda peccati immunditia, quæ ſolo Dei hominis ſanguine abſtergi potuit! Quam immenſa Chriſti Jeſu bonitas & miſericordia, qui lavit nos a peccatis noſtris in ſanguine ſuo, ut nos in ſanctitate & unitate corporis ſui Deo conſecraret, ut nos ſibi populum peculiarem, electum, egregium, a ſe incomparabili pretio acquiſitum poſſideret! Chriſtianæ igitur Religionis ſpiritus in externis dumtaxat & tranſitoriis pietatis exercitiis, & operibus non conſiſtit. non in officiis dumtaxat quibuſdam, quibus plerique Chriſtianorum funguntur ut conſuetudini pareant, ut famæ ſuæ conſulant, ut ignem æternum vitent, quem amor proprius reformidat magis quam peccatum: ſed in conſecratione interiori, permanente, inviolabili, quæ nos a peccatis mundatos, & ab amore divitiarum, honorum, voluptatum ſeparatos, Deo conjungit per caritatem, quæ nos ejus adoratores in ſpiritu & veritate, & fideles Filii ejus Jeſu Chriſti imitatores efficit. Caritas autem quæ nos Deo conſecrat & gratos fecit, ſine bonis operibus eſſe non poteſt: ſicut nec bona opera Deo grata eſſe poſſunt ſine caritate. Chriſtiano porrò non ſatis eſſe debet bona opera facere, ſed eorum amatorem & æmulatorem eſſe convenit, occaſiones bonorum operum faciendorum quærere; datas lu-

Redemptionis beneficiũ.

S. *Ambroſ. lib. 7. in Evang. S. Lucæ*, N.117.

In quo conſiſtit Chriſtianæ Religionis ſpiritus.

S.Chriſoſt. Hom.6.

benti,

Digitized by Google

benti, alacri, & læto animo amplecti, illa cum fervore exequi neceſſe eſt. *Sectatorem bonorum operum*. Ad hoc ordinata ſunt Incarnatio, Paſſio, mors & ſacrificium Chriſti, ut bonorum operum ſectatores, & juſtitiæ amatores ſimus. Hic eſt veri Chriſtiani proprius caracter, hæc nota populum electum a populo reprobo diſcernens, hoc noſtræ conſecrationis ſigillum, hoc redemptionis Chriſti Jeſu in nobis per ejus miſericordiam conſummandæ pignus eſt.

15. *Hæc loquere, & exhortare, & argue cum omni imperio. Nemo te contemnat.* Paſtoris officia ſunt, omnes curæ ſuæ ſubditos docere, infirmos exhortari, & conſolari, pervicaces arguere cum auctoritate & ſeveritate, ut eorum durities frangatur, & morum aſperitas molliatur. Nonnulla ſunt quæ opus non habent imperio & ſeveritate ut emendentur, ſed adhortatione & perſuaſione, ut pecuniarum contemptus. Sunt autem alia quæ ſeveritate opus habent, ut adulteria, fornicationes, furta, circumventiones, veneficia, blaſphemiæ, impietates, divinationes, inimicitiæ, violentiæ, &c. Illos increpare oportet, quibus exhortatio non prodeſt. *Exhortare, & argue cum omni imperio*. In objurgatione ſervanda ſacri Miniſterii majeſtas. Loquatur Paſtor ut Chriſti legatus & vicarius, opportunè increpet peccatores. Nam qui intempeſtivè objurgat, nec ſervatis prudentiæ & caritatis regulis, magis contemnitur. Denique ita ſe gerere in omnibus debet Rector animarum, ut nemo ex ejus ſermonibus, agendique, aut vivendi modo occaſionem ſumat illum deſpiciendi. *Nemo te contemnat*. Id eſt, *Nemo eorum qui in Eccleſiis ſunt, te ſegniter agente ſic vivat, ut ſeſe putet eſſe meliorem. Qualis enim ædificatio erit diſcipuli, ſi ſe intelligat magiſtro eſſe majorem? Unde non ſolùm Epiſcopi, Presbyteri, & Diaconi debent magnopere providere, ut cunctum populum, cui præſident, converſatione, ſermone, ac ſcientia præcedant: verùm & inferior gradus, Exorciſtæ, Lectores, Æditui, & omnes omnino qui domui* Dei *ſerviunt. Quia vehementer Eccleſiam Chriſti deſtruit, meliores eſſe Laicos quàm Clericos*.

Boni Paſtoris officia.

S. Chryſoſtom. Theophylact.

Clerici ita ſe gerere debent, ut nemo eos deſpiciat

S. Hieron. in hunc locum.

CAPUT III.

SENSUS LITTERALIS.

ADmone illos *Principibus & Poteſtatibus ſubditos eſſe, dicto obedire, ad omne opus bonum paratos eſſe*. Cretenſes, gentem indomitam, & ad ſeditiones pronam, admone ut Principibus & Magiſtratibus ſubditi ſint, eorum pareant imperio, legibus ac mandatis; ut ad omne opus bonum ab illis injunctum parati ſint. Hæc contra Judæ Galilæi ſectatores ab Apoſtolo dicta S. Hieronymus probabiliter exiſtimavit. Fuit autem hic Judæ Galilæi error, neminem vocari debere Dominum, præter Deum; nec tributa Cæſari ſolvenda ab iis qui decimas ad Templum deferrent.

Sic etiam legi poſſe S. Hieronymus cenſet, *Dicto obedire ad omne opus bonum, paratos eſſe*, ad omnem eventum ad omnia propter Chriſti nomen ſuſtinenda, ut nulla caſu, nulla perſecutione velut improviſa terreantur.

2. *Neminem blaſphemare, non litigioſos eſſe, ſed modeſtos, omnem oſtendentes manſuetudinem ad omnes homines*. Ne cuiquam, aut de quoquam maledicant: ut à contentionibus, rixis, & pugnis verborum alieni ſint: ut ſe commodos, faciles, æquos aliis exhibeant: ut ſummam non ſolùm erga ejuſdem fidei conſortes, ſed etiam erga infideles & perſecutores, manſuetudinem ſervent ac demonſtrent.

3. *Eramus etiam aliquando & nos inſipientes, increduli, errantes, ſervientes deſideriis & voluptatibus variis, in malitia & invidia agentes, odibiles, odientes in-* P 2 *vicem*

Act. 5. 37. * Græcè, ** Ἐπιεικεῖα, *Æqui*. † Omnes infideles pravis cupiditatibus ſerviunt, etſi non iiſdem, nec æqualiter.

Digitized by Google

vicem . Ea nos enim , qui ex Gentibus ad fidem Chriſti vocati ſumus . quondam, ſcilicet ante converſionem noſtram , ſtulti eramus , deſerentes Creatorem , & adorantes lapidem , rerum divinarum intelligentia penitus deſtituti ; prædicationi veritatis reſiſtentes , Evangelio inobedientes ; à recta via , tam doctrinæ quàm morum , errantes ; variis cupiditatibus , voluptatum præſertim carnalium , addicti ; vitam malignitatis & invidiæ plenam agentes ; odio digni , & mutuis odiis infeſti .

Prædeſtinatio penitus gratuita , non ex præſcientia operum.

Non ſola imputatione juſtitiæ Chriſti , ſed interna gratiæ renovantis infuſione juſtificamur .

4. 5. 6. 7. *Cùm autem benignitas & humanitas apparuit Salvatoris noſtri Dei , non ex operibus juſtitiæ quæ fecimus , ſed ſecundùm ſuam miſericordiam ſalvos nos fecit per lavacrum regenerationis & renovationis Spiritus Sancti , Quem effudit in nos abundè per Jeſum Chriſtum Salvatorem noſtrum : Ut juſtificati gratia ipſius heredes ſimus ſecundùm ſpem vitæ æternæ* . Poſtquam autem bonitas Dei Salvatoris noſtri , & ejus in homines amor , per Evangelii prædicationem mundo illuxit atque innotuit , ſalvos nos fecit non meritorum juſtorum operum , quæ feciſſemus ante primam gratiam qua vocati ſumus ad fidem & baptiſmum : ſed ex infinita miſericordia ſua & gratuita prorsùs beneficentia nos juſtificavit , & in via ſalutis conſtituit per baptiſmum , quo regenerati ſumus in filios Dei , & depoſita vetuſtate peccati mente renovati ſumus virtute Spiritus ſancti , quem Pater æternus abundè & opulenter in nos effudit per Jeſûm Chriſtum Salvatorem noſtrum ; cujus meritis tota ſalutis noſtræ œconomia ab initio fidei uſque ad gloriæ conſummationem tribuenda eſt . *Ut juſtificati gratia ipſius , heredes ſimus ſecundùm ſpem vitæ eternæ* . Ut à peccatis mundati , & juſtitia donati gratuito ipſius beneficio omnia merita noſtra præveniente , heredes ſimus vitæ ac felicitatis æternæ , nunc quidem ſpe & jure , in futuro ſeculo re & poſſeſſione .

Tres Perſonæ divinæ ad noſtram juſtificationem indiviſim concurrunt. Una earum operatio , una ergo poteſtas , una eademque natura Patris, & Filii, & Spiritûs ſancti .

8. *Fidelis ſermo : & volo te confirmare , ut curent bonis operibus præeſſe qui credunt Deo . Hæc ſunt bona & utilia hominibus* . Certa ſunt, & fide digniſſima , quæ dixi de prædeſtinatione , vocatione , juſtificatione omnino gratuitis , & ſalute per Jeſum Chriſtum nobis parta : & volo ut in iſtius veritatis fide confirmes fideles curæ tuæ commiſſos ; ut qui credunt Deo , ſolliciti ſint bonis operibus , ducum inſtar ac præfectorum , præcellere . . . Hæc per ſe honeſta ſunt , & ad ſalutem æternam utilia hominibus . Per bonorum enim operum curam hæreditas Dei , & ſpes vitæ præparatur æternæ .

Inepta Grotii Commentatio, qui *præeſſe bonis operibus* , non aliud eſſe ait , quàm comum ſuam facere honeſti alicujus opificii officinam , non agere vitam lenonum, paraſitorum , ſcenicorum aruſpicum , aut his ſimilem .

9. *Stultas autem quæſtiones , & genealogias , & contentiones , & pugnas Legis devita , ſunt enim inutiles & vanæ* . Abſurdas quæſtiones , & quæ nihil ædificationis afferunt , quales ut plurimùm ſunt Judaicæ ; & genealogiarum privatarum curioſam ſcientiam , quam ſibi arrogant Judæi , & contentiones ac rixas quæ oriuntur ex interpretatione & obſervatione Legis ceremonialis à Judeorum Doctoribus tradita , fuge , & cohibe . Sunt enim inutiles & dicentibus & audientibus , & ſoli ſerviunt oſtentationi ac vanitati .

10. 11. *Hæreticum hominem . poſt unam & ſecundam correptionem devita : ſciens quia ſubverſus eſt , qui ejuſmodi eſt , & delinquit , cùm ſit proprio judicio condemnatus* . Hominem pertinacem in errore contra fidem , adeòque hæreticum, poſt unam & alteram admonitionem & correptionem fuge, ſciens illum perverſum eſſe, ſive penitus everſum diruto fidei fundamento adeo ut ſpes nulla affulgeat admonitionibus & correptionibus illum revocandi ad fidei ſanitatem . Peccat graviſſimè , nolens acquieſcere veritati fidei ſibi manifeſtatæ , erroremque ſuum contra Eccleſiæ Catholicæ & Apoſtolicæ doctrinam Scripturis ſacris vel traditione ſuffultam , retinere eligens : & proprio ſe judicio condemnat , pertinaciter ab ea diſſentiens , & ab ejus communione ſemetipſum ſegregans . . . . Tametſi nonnulli olim Codices habuerint dumtaxat , *Poſt unam correptionem devita* , ut conſtat ex S. Hieronym. * Confer cum 1. ad Tim. 1. 4. & noſtrum in hunc locum lege Commentar .

s. Ire.

s. Irenæo lib. 3. cap. 3. Tertulliano lib. De Præſcript. cap. 16., s. Cypriano lib. 3. Teſtimon. ad Quirin. cap. 78. s. Ambroſio lib. 2. De Abraham, cap. 6. hanc tamen lectionem s. Athanaſius improbavit, ut s. Hieronymus refert noſtram verò ſummus Græcorum, Syrorum, & Latinorum, quotquot nunc extant, Codicum conſenſus confirmat. Ordo autem trinæ correptionis à Chriſto præſcriptus *Matth.* 18. peccatores occultos ſpectat, non manifeſtos & publicos.

12. *Cùm miſero ad te Artemam, aut Tychicum*, meos in Evangelio Miniſterio cooperatores, ut vice tua Cretenſis Eccleſiæ curam gerant, *Feſtina ad me venire Nicopolim: ibi enim ſtatui hyemare.*

Nicopolis urbs Epiri ad fretum ſinus Ambrocii, è regione Actii promontorii, ab Auguſto Cæſare in memoriam Actiacæ victoriæ condita.

13. 14. *Zenam Legisperitum, & Apollo ſolicitè præmitte, ut nihil illis deſit.* Zenam Judæum, olim Legis Doctorem, & Apollo, per Cretam iter ad me facturos deduci, & neceſſarium viaticum illis ſubminiſtrari cura. *Diſcant autem & noſtri bonis operibus præeſſe ad uſus neceſſarios, ut non ſint infructuoſi.* Diſcant fratres noſtri Chriſtiani, tuo regimini ſubditi, bonis operibus intendere, & ad ea duces eſſe ac promotores, ubicumque poſtulat neceſſitas, præſertim Miniſtros Evangelicos deducendi & ſuſtentandi; ne infructuoſi & ſteriles maneant bona opera non faciendo.

Apollo, de quo in Actis Apoſt. & 1. Cor. 1.

15. *Salutant te qui mecum ſunt omnes* familiares & adjutores mei. *Saluta eos qui nos amant in fide.* Illis qui nos amant in unitate fidei, quæ amicitiæ Chriſtianæ vinculum eſt, meo nomine ſalutem dicas velim. *Gratia Dei cum omnibus vobis.* Gratiam Dei omnibus Cretenſis Eccleſiæ fidelibus adprecor. *Amen.*

CAPUT III.

SENSUS MORALIS.

Obedientia Principibus & Poteſtatibus jure divino debita.

1. ADmone illos *Principibus & Poteſtatibus ſubditos eſſe, dicto obedire, ad omne opus bonum paratos eſſe*, Paſtorum & Prædicatorum eſt populum in officio erga Principes & Magiſtratus continere, plebem adhortari ut eorum authoritatem revereatur, eique ſubdita ſit propter Deum; ut eorum legibus, edictis, ac mandatis pareat; ut à ſeditionibus & murmurationibus contra politicum regimen abhorreat; ut animo parata ſit ad omnia eorum mandata exequenda, quæcumque præceperint divinæ legi & juſtitiæ non repugnantia. Reddenda quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo, ſecundùm Chriſti Jeſu Salvatoris noſtri mandatum. In hac doctrina conſentiunt Apoſtolorum Principes: *Subjecti igitur eſtote* (ait S. Petrus) *omni humanæ creaturæ propter Deum: ſive Regi, quaſi præcellenti; ſive Ducibus tamquam ab eo miſſis ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum, quia ſic eſt voluntas Dei, ut bene facientes obmuteſcere faciatis imprudentium hominum ignorantiam: quaſi liberi, & non quaſi velamen habentes malitiæ libertatem, ſed ſicut ſervi Dei... Deum timete, Regem honorificate.* Si divinæ legi manifeſtè repugnent Principum ac Magiſtratuum leges, edicta, mandata, magis Deo obediendum eſt quàm hominibus. Sed aliàs, in omnibus politicum regimen ſpectantibus, & tributorum ac vectigalium impoſitionem aut ſolutionem, ad ſubditos non pertinet de legibus ac mandatis Principum & Poteſtatum judicare, an juſtæ, vel injuſtæ ſint, ſed *dicto obedire.* Hæc Dei voluntas.

Nemini maledicendum ſive detrahendum.

2. *Neminem blaſphemare, non litigioſos eſſe, ſed modeſtos, omnem oſtendentes manſuetudinem ad omnes homines.* Maledicere proximo, ejuſque famæ detrahere, „ crimen eſt diabolicum. Michael Archangelus cum diabolo diſputans de Moyſi „ corpore, non fuit auſus judicium inferre blaſphemiæ: quanto magis nos ab „ omni maledicto puri eſſe debemus? Merebatur diabolus maledictum, ſed per

Judæ 2.

Hieron.

„ Archangeli os blaſphemia exire non debuit. Indignum eſt ut lingua noſtra, „ qua benedicimus Deum & Patrem, maledicamus homines, qui ad ſimilitudi„nem Dei facti ſunt. Ex ipſo ore procedit benedictio & maledictio. Non oportet, fratres mei, hæc ita fieri. Numquid fons de eodem foramine emanat dulcem & amaram aquam? .... Nolite detrahere alterutrum, fratres. Qui detrahit fratri, aut qui judicat fratrem, detrahit legi, & judicat legem, Si autem judicas legem, non es factor legis, ſed judex. Unus eſt Legiſlator & „ Judex, qui poteſt perdere, & liberare. Cùm autem alicui homini, etiam privato, maledicere ſit nefas, longe gravius piaculum eſt maledicere Principibus & Poteſtatibus, ſive Eccleſiæ, ſive ſæculi. Scriptum eſt enim. *Diis non detrahes, & Principi populi tui non maledices*. Chriſtiani hominis ſermones caritas moderetur, & maledicendi libidinem coerceat. Infimus gradus caritatis erga proximum eſt, nemini maledicere, nullius famæ detrahere: *Neminem blaſphemare*. Gradus alter, debita durè & acerbe non exigere, nec litibus perſequi proximos, & eorum fortunas evertere. *Non litigioſos eſſe*. Tertius gradus, aliqua remittere ex æquitate & moderatione. *Sed modeſtos*. Quartus denique gradus eſt, manſuetudinem in omnibus ſervare erga omnes, etiam inimicos & perſecutores. Si enim „ ſumus filii pacis, & volumus ſuper nos pacem quieſcere, & acceſſimus ad Jeru„ſalem cœleſtem, quæ ex pace nomen accepit; cum his qui oderunt pacem ha„beamus pacem, & quantùm in nobis eſt, cum omnibus hominibus pacati ſimus, „ non ſolùm cum modeſtis, ſed etiam cum rixoſis, quia nulla virtus eſt ferre manſuetos: locumque demus iræ, *omnem oſtendentes manſuetudinem ad omnes homines*: non ut manſuetudinis laudem apud eos captemus, ſed ut Chriſti Jeſu Domini noſtri exemplum imitemur. *Diſcite à me*, inquit, *quia mitis ſum & humilis corde*.

Jacobi 3. 9. 10. 11. 12.

Jacobi 4. 11. 12.

Exod. 22. 28.

Plures gradus caritatis erga proximos.

S. Hieron.

3. *Eramus enim aliquando & nos inſipientes, increduli, errantes, ſervientes deſideriis & voluptatibus variis, in malitia & invidia agentes, odibiles, & odientes invicem*. Ex hac Apoſtoli deſcriptione diſcamus 1. Quales eſſemus ſine gratia Chriſti; & quales ſumus, ſi quando nos nobis ipſis reliquit gratia ſua deſtitutos. Homo ſine Chriſti gratia inſipiens eſt. Sapientia enim quæ de furſum eſt, ad gratiam pertinet, non ad liberum arbitrium. Sapientia eſt cognitio certiſſima rerum æternarum, quæ ſine Chriſtiana fide & vera Religione haberi non poteſt. Sapientia eſt pietas qua rectè colitur verus Deus; amor Dei eſt purgans & vivificans animam. In quantum enim Dei dono ejus ſapientiam, per quam facta ſunt omnia, ſpiritualiter intelligimus, in tantum carnalibus affectibus morimur, ut mortuum nobis hunc mundum deputantes, nos quoque ipſi huic mundò moriamur, & cum Apoſtolo noſtro dicamus; *Mundus mihi crucifixus eſt, & ego mundo*. Omnes igitur peccatores, qui acuti ſunt ad vana, hebetes ad æterna, qui creaturam præponunt Creatori, qui carnalibus affectibus indulgent, & Chriſto mortui, mundo vivunt, inſipientes ſunt. *Eramus & nos aliquando inſipientes*. Increduli ſunt & inobedientes peccatores, qui magis credunt tentatori peccatum ſuggerenti, quàm Deo prohibenti; qui nec Dei promiſſis, nec minis à peccato deterrentur; qui etſi Deum voce confiteantur, factis negant. Errant à via recta, à via juſtitiæ, à via vitæ, à via mandatorum Dei. *Omnes nos quaſi oves erravimus: Unuſquiſque in viam ſuam declinavit*. Peccatores variis deſideriis & voluptatibus ſerviunt, tot dominorum ſervi, quot cupiditatum. Unuſquiſque tentatur a concupiſcentia ſua abſtractus & illectus, & qui facit peccatum, ſervus eſt peccati. Serviunt alii ſuo ventri, alii libidini, alii auro & argento, quibus velut idolis templum cordis ſui devoverunt. Servire qui noluerit caritati, neceſſe eſt ut ſerviat iniquitati. *Servientes deſideriis & voluptatibus variis*. In malitia non ſolùm agunt; ſed gloriantur peccatores, potentes in iniquitate, Deo exoſi propter malignitatem invidiam, quæ odium proximi & vindictam parit. *In malitia & invidia agentes*, odi-

Quales ſint homines ſine gratia!

S. Auguſt. paſſim.

Galat. 6. 14.

Iſai. 53. 6.

Digitized by Google

odibiles, & odientes invicem. Alterum ex hoc loco Apoſtoli colligitur documentum? Eos ſcilicet qui per Chriſti gratiam fideles ſunt, & criminum puri, humiliare ſe debere coram Deo & hominibus, nec adverſus eos qui adhuc in errore & peccatis detinentur ſuperbe ſe extollere. Si enim priſtini ſui erroris & veteris vitæ memores ſint, humani & manſueti erunt erga peccatores, illorumque miſeriæ ex caritate ſincera condolebunt, & pro viribus ſubveniet. *Priorem noſtram converſationem in memoriam revocemus, conſideremus quot malis eramus obnoxii, & quòd cùm tales eſſemus, univerſorum Deus nos ſalute dignatus eſt. Feramus itaque nos etiam eorum qui adhuc errant improbitatem* Tertium denique documentum hinc colligant boni Chriſtiani, ſcilicet Infideles & maximos peccatores, gratiæ Chriſti participes fieri poſſe, ſi Deus illorum miſereatur, quemadmodum ipſorum miſertus eſt, de illis proinde non deſperent, ſed pro illis orent, nihilque prætermittant, quod in ſua poſitum ſit poteſtate, ut illorum converſionem procurent. *Theodoret. in hunc locum*

4. 5. 6. 7. *Cùm autem benignitas & humanitas apparuit Salvatoris noſtri Dei, non ex operibus juſtitiæ, quæ fecimus nos, ſed ſecundùm ſuam miſericordiam ſalvos nos fecit per lavacrum regenerationis & renovationis Spiritus ſancti*. Benignitas, humanitas, indulgentia, & gratia Dei, qua maximè indigui nus, & quotidie indigemus, & infinita miſericordia, quam nobis in Filii ſui Incarnatione exhibuit, nos ad manſuetudinem erga omnes homines oſtendendam, & miſericordiam omnibus impendendam invitant, etiam ſi indigni beneficentia noſtra videantur. Nam & nos indigni & diſplicentes à Deo amati ſumus, ut eſſet in nobis unde placeremus. Humana hic merita gratiam prævenientia, & ab ea non derivata conticeſcant, omniſque gloria ſalutis noſtræ Dei miſericordiæ tribuatur, qui nos regeneravit in vitam novam, novum Spiritum in nos effundens per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum. Ita malis immerſi eramus, ut non ſola purgatione, ſed renovatione opus eſſet. Id quippe regeneratio ſignificat. Quemadmodum in domo veteri putredine carieque conſumpta nemo pulcra ſupponit, neque antiquis ſtructuris connectit: verùm à fundamentis everſam domum illam de novo erigere atque renovare contendit: ita & ipſe fecit in nobis. Non ille ſuperædificavit nos, ſed priùs evertit quod peſſime ſteterat, ac in nobis cor mundum crevit, & ſpiritum rectum innovavit, ut loquitur Rex Propheta: *Cor mundum crea in me Deus, & ſpiritum rectum innova in viſceribus meis*. Quomodo verò, & quando res adeo mirabilis facta eſt? in baptiſmo, per Spiritum ſanctum. Effuſio aquæ ſuper corpus hominis qui baptizatur, figura eſt effuſionis Spiritus ſancti in animam, ut renovetur & filius Dei fiat. Sic impletur quod per Prophetam promiſit Deus. *Et effundam ſuper vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis veſtris . . . Et dabo vobis cor novum, & ſpiritum novum ponam in medio veſtri . . Et eritis mihi in popolum, & ego ero vobis in Deum*. O admirabilem & plane divinam adoptionem, qua Pater Æternus fit pater noſter, & principium vitæ novæ in nobis, Filius unigenitus Dei fit caput noſtrum, noſque in ipſo vivimus, ſubſiſtimus, operamur, ut una cum ipſo perſona, unus Chriſtus: Spiritus ſanctus denique in animas noſtras effuſus, fit earum ſpiritus, vita, & quaſi forma ſanctificationis. Hunc autem Deus *effudit in nos abundè*, cum virtutum & donorum copia affluente, ceu dote quam Jeſus Chriſtus nobis promeritus eſt. *Quem effudit in nos abundè per Jeſum Chriſtum Salvatorem noſtrum*. Ipſe enim omnium bonorum ſpiritualium, quæ à Deo recipimus & ſperamus, & mediator, & largitor eſt. Ipſe nobis à Deo factus eſt juſtitia & ſanctificatio per occultam communicationem & inſpirationem gratiæ ſpiritualis, qua quiſquis adhæret Domino unus cum ipſo ſpiritus eſt: juſtificamur gratia ipſius, nullis operum præcedentibus meritis: alioquin gratia jam non eſſet gratia: quando quidem ideo datur, non quia bona opera fecimus, ſed ut ea facere valeamus, id eſt, non quia legem implevimus, ſed ut legem implere poſſimus. Juſtificatio à fide incipit, uti bona ope-

Interioris hominis per Chriſti gratiam renovatio.

S. Chryſoſt. Hom. 5. Theophylact.

Pſal. 56.

Ezech. 36.25. & ſeq.

S. Auguſt.

S. Auguſt. paſſim.

opera, non præcedentia quod meruit, ſed conſequentia quod accepit oſtendant: juſtificatio in hac vita peragitur per gratiam, in altera complebitur & conſummabitur. *Cùm complebitur etiam juſtificatio noſtra*. Interim quod peccator juſtificandus accepit, pignus eſt ejus quod accipiet glorificatus, ſcilicet vitæ æternæ. *Ut juſtificati gratia ipſius, heredes ſimus ſecundùm ſpem vitæ æternæ*. Adoptio fundamentum eſt Chriſtianæ ſpei, vita æterna & beata finis eſt adoptionis. Stupenda res eſt, quòd filii Dei, qui hereditatem habent incorruptibilem & incontaminatam præparatam in cœlis, bona temporalia, terrena, peritura, tanta ſolicitudine quærant, & in eorum poſſeſſione felicitatem ſibi conſtituant.

S. *Auguſt.* *Serm.* 144. *alias* 60. *De Verbis Domini*

8. *Fidelis ſermo: & de his volo te confirmare, ut curent bonis operibus præeſſe qui credunt Deo. Hæc ſunt bona & utilia hominibus*. Paſtorum officium eſt populum Chriſtianum in fide confirmare, & exhortari ut curam habeant bonorum operum, per quæ hereditas Dei, & ſpes vitæ præparatur æternæ. Hæc ſumma Evangelii: credere, & bene operari? Fides ſine operibus inanis eſt & fallax: opera ſine fide ad ſalutem inutilia. Fides pura ſit, illuminata, invariabilis, inconcuſſa, caritate animata: caritas fervens, perſeverans, bonis operibus fœcunda. Aſſiduam dent operam, qui Deo credunt, ſedulòque adnitantur injuſte oppreſſis ſuccurrere; viduis, orphanis, & quibusvis indigentibus proſpicere, nec exſpectent tantiſper dum egentes ad eos pervenerit, ſed ipſi eorum curam gerant. Hoc eſt *bonis operibus præeſſe*. Mala non agere Chriſtiano non ſufficit ad ſalutem, ſed & bonis operibus intendere neceſſe eſt; in illis præfecturam quamdam gerere, ut alii fervore ejus & exemplo ad ſimilia pietatis & miſericordiæ opera accendantur & exitentur. *Ut current bonis operibus præeſſe qui credunt Deo*. Igitur qui bonis operibus non præſunt, Deo, ut par eſt, non credunt. Hæc bona ſunt, quia ſurgunt de radice caritatis: hæc utilia ſunt hominibus, quos ad finem perducunt æternæ felicitatis. Sacrificia ſunt, quibus colitur Deus; ſemina ſunt meſſis uberrimæ & immarceſcibilis in cœlo colligendæ, merita ſunt mercedis æternæ quæ Deus ipſe eſt. *Hæc bona ſunt & utilia hominibus*.

Bonis operibus præeſſe curet Chriſtianus.

Theophylact.

9. *Stultas autem & ſine diſciplina quæſtiones, & genealogias, & contentiones, & pugnas legis devita; ſunt enim inutiles & vanæ*. Quid juvat vanis & inutilibus quæſtionibus mentem fatigare, vel recreare, & doctrinam ſalutis negligere; innumera Paganorum, & impiorum nomina memoria tenere, & Jeſum Chriſtum ignorare; contendere & litigare, ut opinio noſtra in rebus nullius momenti prævalere videatur, & non credere in negotio æternitatis; de littera legis pugnare, & ſpiritum legis non habere; Hæc ſors plurimorum eſt qui ingenui exquiſiti, & ,, variæ eruditionis laude in ſeculo gloriantur. Soli rectè quærentes Deum invenerunt pacem. Qui Deum non rectè quærunt, pacem invenire non poſſunt. Judæi pravè quærunt Deum ſperantes ſe eum invenire poſſe ſine Chriſto. Hæretici ,, vano ſermonum ſtrepitu concrepantes, quærunt quem invenire non poſſunt. ,, Philoſophi quoque & Barbari de Deo varia ſentientes, quæſierunt Deum, ſed ,, quia non rectè quæſierunt, fuerunt eorum fatuæ quæſtiones, putantium Deum ,, humanis ſenſibus poſſe comprehendi. Ab his igitur Paulus nos revocat quæſtionibus. Ceterùm ad ſapientes, & quæ Scripturarum auctoritate ſunt fultæ, magis cohortatur & provocat, præceptorum non neſcius Salvatoris, quibus ait: *Quærite, & invenietis; pulſate, & aperietur vobis, petite, & dabitur vobis*. Modò non ſit corpus noſtrum ſubditum peccatis, ingredietur in nos Sapientia. *Exerceatur ſenſus, mens quotidie divina lectione paſcatur, & quæſtiones noſtræ non erunt ſtultæ quæſtiones*. Inutiles & vanæ quæſtiones ſunt, quæ ad ſpiritum caritatis accendendum, qui totius Scripturæ & Theologiæ finis eſt, nihil conferunt; ſed ex curioſitate naſcuntur, & ad vanitatem referuntur.

Vanæ & inutiles quæſtiones vitandæ.

S. *Hieron. in hunc locum.*

10. 11. *Hæreticum hominem, poſt unam & ſecundam correptionem devita, ſciens quia ſubverſus eſt qui ejuſmodi eſt, & delinquit, cum ſit proprio judicio condemnatus*.

Hæretici coercendi ac vitandi.

tus. Qui ex Eccleſiæ veritate proficere nolunt, ejus auctoritate ſunt coercendi. Qui propriam ſalutem nullatenus curant, prohibendi ſunt ne alios inficiant & perdant. Subverſi ſunt, & ad alios pervertendos parati. Graviſſimi peccati in Spiritum ſanctum rei ſunt, veritatem in Scripturis ſacris & Traditione ſplendentem, & ab Eccleſia declaratam pertinaciter impugnantes; & alios in ſocietatem erroris & peccati pertrahere moliuntur. Proprio judicio condemnati ſunt, per hæreſim ſe ab Eccleſiæ fide ſeparantes, ejuſque judicium & anathema prævenientes: & alios in eandem damnationem præcipites agere volunt. *Qui non credit, jam judicatus eſt*. Eos ergo Paſtores ab ovili quaſi lupos abigere debent, qui manifeſtos errores, ſive ab Epiſcopis, & maxime à Romano Pontifice omnium Paſtorum & ovium vice Chriſti ſummo in terris Paſtore, & pravarum doctrinarum præcipuo examinatore ac Judice damnatos, pertinaciter propugnant. Quamvis enim aliquando ſe Catholicos exteriùs profiteantur nonnulli, verbis æquivocis pravum ſenſum tegentes: hoc ipſo quòd Eccleſiæ, Apoſtolicis Conſtitutionibus & Decretis pertinaciter obluctantur, beſtiæ, id eſt hæreſeos caracterem habent, ſcilicet pertinaciam. Eorum converſationem & familiaritatem ut periculoſam, pernicioſam, & ſcandaloſam vitare debent fideles à Paſtoribus moniti. Nonne lupis hæretici „ comparandi ſunt, qui inſidiantur ovibus Chriſti? Fremunt circa caulas nocturno magis tempore quàm diurno. Semper enim perfidis nox eſt, qui lucem „ Chriſti ſævæ nebulis interpretationis obducere, & quantùm in ipſis eſt, fuſcare conantur. Verſantur ergo circa caulas, ſtabula tamen Chriſti intrare non audent. „ Et ideo non ſanantur, quia in ſtabulum ſuum non vult eos Chriſtus inducere, „ in quo curatus eſt ille qui de Jeruſalem deſcendens incidit in latrones. Non accipiunt ergo medicinam, qui Medicum non requirunt; ſi enim inquirerent, „ non derogarent. Explorant Paſtoris abſentiam, quia præſentibus & vigilantibus Paſtoribus oves Chriſti incurſare non poſſunt. Spoliare ergo gregem Domini raptores conantur, qui corporea quedam mentis intentione duri ac rigidi, nequaquam ſolent à ſuo errore deflectere. Et ideo Apoſtolus ait: *Hæreticum hominem poſt unam & ſecundam correptionem devita*. Hi ſi quem verſuta diſputationis ſuæ circumſcriptione prævenerint, faciunt obmuteſcere. Mutus eſt enim qui veritatem à Deo revelatam, ab Eccleſia declaratam; non confitetur. Cave ergo ne tibi vocem tollat hæreticus, ſi prior enim non ipſe deprehenderis, „ ſerpit enim dùm latet ejus perfidia: ſi autem commenta impietatis ejus agnoveris, jacturam piæ vocis timere non poteris. Cave igitur verſutæ diſputationis venena: animam petunt, guttur invadunt, vitalibus vulnus affigunt. *Attendite vobis à falſis Prophetis*, ait Dominus Jeſus, *veniunt ad vos in veſtimentis ovium, intrinſecùs autem ſunt lupi rapaces*. Idem de vitandis hæreticis documentum fidelibus tradidit, exemploque ſuo confirmavit S. Joannes Apoſtolus & Evangeliſta, qui Epheſi degens, cùm ad balneum iviſſet, Cerinthum intus videns, de balneo exiliit illotus, timere ſe dicens ne concideret, cùm intus eſſet Cerinthus inimicus veritatis. Et s. Polycarpus Marcioni aliquando occurrenti ſibi, & dicenti, *Cognoſce nos*. Reſpondit: *Cognoſco te Primogenitum Satanæ*. Tantum Apoſtoli, & eorum diſcipuli habuerunt timorem, nè verbo tenus communicarent alicui eorum, qui adulteraverant veritatem.

Joan. 3.

S. Ambroſ. lib. 7. in Evangel. S. Lucæ n. 49. 50. 51.

Matt. 7. 15. & 16. S. Irenæus lib. 3. cap. 3.

14. *Diſcant autem & noſtri bonis operibus præeſſe ad uſus neceſſarios, ut non ſint infructuoſi*. Apoſtolicis viris, Concionatoribus, Eccleſiæ Miniſtris neceſſaria ſubminiſtrare, pietatis & juſtitiæ officium eſt. Qui huic deſunt, ſterilitatis ſe ipſos condemnat. Cavendum Chriſtianis ne infructuoſi ſint. *Omnis enim arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur*. Rationem igitur ha„ beant indigentium: illos pecuniis, verbis, omnibuſque modis juvent & con„ ſolentur: non tam ut indigentes inde commodum accipiant, ſed potiùs ut ipſi „ humanitatis ſuæ, qua erga congeneres ſuos uſi ſunt, fructum percipiant. Nam

Maximè cavere debent Chriſtiani ne infructuoſi ſint.

Matt. 3. 10.

Theophylact.

,, & Dominus qui quinquies mille aluit, potuiſſet omnino & e ſipſum alere ſem-
,, per ac diſcipulos: attamen à piis mulieribus ali maluit, ut illæ meritum ac
,, præmium inde conſequerentur. Sic non tantam pauperibus per noſtram elee-
,, moſynam affert utilitatem, quantam nobis per illos. Remiſſionis enim pecca-
,, torum, & fiduciæ erga Deum pauperes nobis ſunt auctores.

15. *Saluta eos qui nos amant in fide.* Utinam omnes qui amant, in fide amarent? Amant & matres filios, quia pro eis mortem oppetere ſunt paratæ, & uxores maritos, ſed amor ille fidei plerumque non eſt. Solus ſanctorum amor in fide diligit; adeo ut etiamſi ille qui diligitur, infidelis ſit, tamen ſanctus in fide eum diligat. Inimicos etiam ſuos vir ſanctus diligit, & ideo in fide diligit, quia credit in eum qui pollicitus eſt ſe pro expletione mandati retributurum eſſe mercedem. Matres filios, uxores viros, propinqui propinquos amant in fide; cùm magis in eis amant quod Dei ſunt, quàm quod ſui ſunt. *Ille veraciter* & in fide *amat amicum, qui Deum amat in amico, aut quia eſt in illo, aut ut ſit in illo.*

S. Hieron. in hunc locum.

S. Auguſt. Serm. 335. aliàs De Tempore 256.

1N

Digitized by Google

IN EPISTOLAM SANCTI PAULI AD PHILEMONEM COMMENTARIUS LITTERALIS ET MORALIS

PRÆFATIO.

HÆC Epiſtola Romæ ſcripta eſt ab Apoſtolo è prioribus vinculis. Erat autem Philemon vir clarus apud Coloſſenſes, S. Pauli diſcipulus, cujus ſervus Oneſimus, Phrix genere, furto facto Romam profugerat. Mox verò criminis pœnitentia ductus, ad Paulum captivum, quem heri ſui noverat amicum, ſe contulit. Ab eo ſuſceptus, & in fide inſtitutus, baptizatus eſt: cui etiam miniſtravit in carcere, donec ſatis in pietate confirmatum ad Philemonem remiſit eum hac Epiſtola commendatitia, qua hortatur ut illum recipiat, jam non ut ſervum, ſed pro ſervo cariſſimum fratrem. Fuere qui hanc Epiſtolam S. Pauli eſſe negarent, & Scripturis Canonicis annumerandam; quos Eccleſiæ univerſæ conſenſus refellit: Immò & Marcion Hæreſiarca, qui cùm cæteras Epiſtolas Pauli vel non ſuſceperit, vel quædam in his mutaverit atque corroſerit, in hanc ſolam manus non eſt auſus mittere: quia ſua illam brevitas defendebat. Oneſimum ſumma caritate Philemon excepit, & ad S. Paulum remiſit, qui eo deinceps ut digno Evangelii miniſtro uſus eſt. Philemonem & Oneſimum pro Chriſto Martyres obiiſſe Menæa Græcorum, & Romanum Martyrologium tradunt. Philemonis domum ſuo adhuc tempore Coloſſis extitiſſe Theodoretus teſtatur.

S. Hieron. in Proem. Comment. Philemonem Coloſſenſium Epiſcopum fuiſſe, Conſtitutiones Apoſtol. lib. 2. cap. 46. referunt. Eumdem primum Gazæ in Palæſtina Epiſcopum vocant Græci in Menæis, unumque è LXX. Diſcipulis faciunt, qui Verbum Incarnatum oculis ſuis viderit

CAPUT I.

SENSUS LITTERALIS.

1\. 2. 3. *Paulus vinctus Chriſti Jeſu, & Timotheus frater, Philemoni dilecto, & adjutori noſtro, & Appiæ ſorori chariſſimæ, & Archippo commilitoni noſtro. & Eccleſiæ quæ in domo tua eſt. Gratia vobis & pax a Deo Patre noſtro, & Domino Jeſu Chriſto.* Paulus ob Evangelium & fidem Chriſti Jeſu captivus, & Timotheus ſocius noſter in opere evangelico, Philemoni amico & cooperario noſtro in Evangelio Chriſti rebus & opere promovendo, & Appiæ ſorori chariſſimæ. (Hanc marito adjungit S. Paulus in titulo Epiſtolæ, ut mutuo conſenſu veniam Oneſimo concederent.) Et * Archippo noſtræ militiæ ſocio in caſtris Eccleſiæ more militum ſpiritales excubias agenti, & pro ea defendenda & propaganda ex officio laboranti; & Chriſtianæ familiæ tuæ, gratiam & pacem vobis adprecamur a Deo patre, qui nos in filios adoptavit, & Domino Jeſu Chriſto Redemptore ac Mediatore noſtro, qui ſanguine ſuo hanc nobis gratiam promeruit.

4\. 5. 6. *Gratias ago Deo meo, ſemper memoriam tui faciens in orationibus meis.* Tui in orationibus meis memor, gratias ago Deo meo pro beneficiis tibi a ſumma ejus bonitate collatis, & precor ut illa augeat, novaque tibi dona tribuat. Gratias, inquam, Deo immortales ago, *Audiens caritatem tuam, & fidem, quam habes in Domino Jeſu, & in omnes ſanctos.* ** Cùm noverim ex fama qualem fidem habeas in Dominum Jeſum, quàm ſincerum, quàm conſtantem; & qualem caritatem in Chriſtianos omnes exerceas. *** *Ut communicatio fidei tuæ evidens fiat, in agnitione omnis operis boni, quod eſt in nobis in Chriſto Jeſu.* Adeo ut beneficentia ex fide tua manans latere non poſſit, ſed omnibus evidens ac manifeſta fiat, agnoſcentibus & prædicantibus opera bona omnis generis, quæ a te & familia tua fiunt propter amorem Jeſu Chriſti, & per ejus gratiam.

7\. *Gaudium † enim magnum habui, & conſolationem in caritate tua: quia viſcera ſanctorum requieverunt per te, frater.* Caritas enim tua gaudio vehementi me affecit, magnoque mihi fuit ſolatio in vinculis & ærumnis, audienti Chriſtianos inopia, fame, aliiſque miſeriis preſſos & medullitus afflictos, miſericordis bonitatis tuæ ſubſidiis & ſolatio refocillatos & recreatos fuiſſe.

8\. 9. *Propter* (a) *quod multam fiduciam habens in Chriſto Jeſu imperandi tibi quod ad rem pertinet: Propter caritatem magis obſecro, cùm ſis talis, ut Paulus ſenex, nunc autem & vinctus Jeſu Chriſti.* Quapropter licèt libertatem juſque habeam auctoritate Apoſtolica mihi a Chriſto Jeſu tradita tibi imperandi quod officii tui eſt: Caritas tamen qua te ut fratrem complector, facit ut te obſecrare malim; ego Paulus, cùm ſim talis, dignitate Apoſtolus, ætate ſenex, & nunc captivus & vinctus propter fidem Jeſu Chriſti, & Evangelii ejus prædicationem.

10\. 11. 12. *Obſecro* (b) *te pro meo filio, quem genui in vinculis, Oneſimo, qui tibi aliquando inutilis fuit, nunc autem & mihi & tibi utilis.* Te, inquam, obſecro ut ignoſcas filio meo Oneſimo, quem in Chriſto genui, illum in fide inſtruens & Baptiſmo initians, detentus in carcere. Qui tibi olim inutilis, imò & damnoſus fuit, furto quo res tuas ſubripuit, fuga quà ſe ipſum ſubduxit: Nunc autem Chriſtianus factus, & mihi utilis eſt, cui miniſtravit in carcere; & tibi, cui inpoſterum fideliter famulabitur. *Quem remiſi tibi. Tu autem illum ut mea viſcera ſuſcipe.* Quem ad te remiſi cum hac Epiſtola, tamquam tuum: Tu autem illum beni-

In Græco; ἀγαπητῷ, diligibili.

Appia Philemonis uxor, cũ ipſo martyr Coloſſis, in Græcorum Menolog. & Martyrolog. Rom. ad diem 22. Novemb.

* *Archippus* in Eccleſia Coloſſenſis Miniſterio ut Presbyter vel Diaconus Deo ſerviens. Eccleſiæ porrò Miniſterium militia metaphoricè vocatur. De Archippo vide *Coloſſ.* 4. 17.

** *Theodoret.*

*** Græcè, ἐνεργὴς, efficax, ſeu operatrix fiat.

† Metaphora ſumta a viatoribus, qui itinere, æſtu, vel ſiti confecti & defeſſi requieſcunt, eoque refocillantur, & recreantur.

(a) Græcè, τοιοῦτος ὢν, *cùm talis ſim*, ſeù *Talis exiſtens*.

(b) Obſecrantium mos eſt culparum gravitatem verbis lenire. Igitur verbo mitiori, & honeſtiori *inutilis*, pro veris nominibus *fugitivi & furis*, Apoſtolus utitur.

Digitized by Google

benignè in domum tuam recipe ut mihi dilectiſſimum.

S. Oneſimum a S. Paulo ordinatum fuiſſe Epiſcopum, Uſuardus, Ado, aliaque Martyrologia referunt. Epheſiorum Epiſcopum poſt S. Timotheum conſecratum, Romanum Martyrologium tradit, quaſi S. Paulus Timotheo ſuperſtes fuiſſet. Sanctus quidem Ignatius Martyr in Epiſtola ad Epheſios Oneſimum Epheſinum Epiſcopum commendat, quod ad Oneſimum Philemonis ſervum refert Ado Vienneſis: quod minùs veriſimile eſt. Conſtitutiones Apoſtolicæ Oneſimum ſervum Philemonis Beroæ in Macedonia Epiſcopum vocant, lib. 7. cap. 46. Cedrenus, & Nicephorus lib. 3. cap. 11. Oneſimum Philemonis Martyrium ſubiiſſe in perſecutione Domitiani ſcribunt. Denique Euſebius Oneſimi Epheſiorum Epiſcopi mentionem faciens *lib. 3. Hiſt. c. 36.* nullatenus innuit illum eſſe quem Philemoni S. Paulus hac Epiſtola commendavit.

13. 14. *Quem ego volueram mecum detinere, ut pro te mihi miniſtraret in vinculis Evangelii*. Quem ego voluiſſem apud me retinere, ut vice tua mihi miniſtraret in vinculis, quæ Evangelii cauſa ſuſtineo, mihique exhiberet officia, quæ tu ipſe mihi pro tua caritate præſtares, ſi hic adeſſes. *Sine conſilio autem tuo nolui facere, uti ne velut ex neceſſitate bonum tuum eſſet, ſed voluntarium*. Verùm te inconſulto uti nolui miniſterio ſervi tui, ne beneficium tuum ex neceſſitate profectum & extortum videretur, adeoque minùs meriti & laudis ex eo haberes: ſed ut id mihi libera voluntate præſtares minimè exigenti.

15. 16. *Forſitan enim ideo diſceſſit ad horam a te, ut æternùm illum reciperes: jam non ut ſervum, ſed pro ſervo cariſſimum fratrem, maximè mihi, quantò autem magis tibi, & in carne, & in Domino?* Fortè enim permiſit Deus ut fugeret, ſeque tibi ſubduceret ad modicum tempus, ut illum reciperes beatæ jam æternitatis candidatum: nec jam ut ſervum, ſed qui ex ſervo frater noſter cariſſimus factus ſit, quia filius adoptivus & heres Dei, coheres autem Chriſti per baptiſmum & fidem evaſit. Si autem illum habeo ut fratrem dilectiſſimum, quantò magis tibi charus eſſe debet? non ſolùm quia legibus ſeculi tuus eſt, ſed quia Chriſti fide, & legis evangelicæ profeſſione, & eorumdem Sacramentorum communione, & eadem ſpe bonorum æternorum tibi conjunctus.

17. 18. *Si ergo habes me ſocium, ſuſcipe illum ſicut me*. Si ergo me ſpectas ut tibi intimè conjunctum, ſuſcipe illum eo caritatis affectu, quo me ipſum ſuſciperes. *Si autem aliquid nocuit tibi, aut debet, hoc mihi imputa*. Si autem quid damni tibi intulit, aut tibi quippiam debet, me pro illo ejuſque debito ſponſorem accipe.

19. *Ego Paulus ſcripſi mea manu*; ad certiorem & firmiorem promiſſionis & cautionis fidem. *Ego reddam, ut non dicam tibi, quod & teipſum mihi debes*. Ego tibi rependam quod debet Oneſimus, me ipſum pro illo tibi conſtituo debitorem. Ne dicam multò ampliùs te mihi debere, teipſum nempe, ſalutemque tuam, prædicatione ſiquidem mea ad Chriſtum converſus es.

20. 21. *Ita frater, ego te fruar in Domino: refice viſcera mea in Domino*. Hoc mihi gaudium in Domino præſta, hunc a te impetrem amicitiæ fructum. Hoc me ſolatio recrea propter nomen Chriſti. *Confidere in obedientia tua ſcripſi tibi: ſciens quoniam & ſuper id quod dico, facies*. Confiſus obedientiæ tuæ ſcripſi tibi, non dubitans me impetraturum a te quod rogo, qui præcipienti obediens, ſi auctoritate uti voluiſſem. Et pro certo habeo te pro ſancta generoſitate tua & caritate plus facturum quàm ego poſtulem.

22. *Simul autem & para mihi hoſpitium*, Coloſſis in domo tua. *Nam ſpero per orationes veſtras donari me vobis*. Spero enim Deum me a vinculis liberatum, vobis donaturum merito veſtrarum orationum, facturumque ut ad vos conferre me poſſim.

23.

Digitized by Google

23. 24. *Salutat te Epaphras concaptivus meus in Chriſto Jeſu , Marcus , Ariſtarchus , Demas , & Lucas , adjutores mei .* Tibi ſalutem plurimam dicunt Epaphras vinculis mecum adſtrictus propter Jeſum Chriſtum , Joannes Marcus conſobrius Barnabæ , Ariſtarchus , Demas , & Lucas Medicus , Evangeliſta, cooperatores mei in negotio Evangelii .

25. *Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti cum ſpiritu veſtro . Amen .* Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti tecum & cum omnibus familiæ tuæ Chriſtianis ſemper maneat . Omne bonum ſalutare a Domino noſtro Jeſu Chriſto vobis adprecor .

CAPUT I.

SENSUS MORALIS.

Sex documenta ad Morum informationem. 1. 2. 3. *Paulus vinctus Chriſti Jeſu , & Timotheus frater , Philemoni dilecto , & adjutori noſtro , & Appiæ ſorori chariſſime , & Archippo commilitoni noſtro , & Eccleſiæ quæ in domo tua eſt , Gratia vobis & pax a Deo Patre noſtro , et Domino Jeſu Chriſto .* Multa ex his verſibus documenta ad morum informationem colliguntur . Primum , multò glorioſius eſſe pati pro Chriſto , quàm ſummis dignitatibus in Eccleſia fulgere . Id Apoſtolica dignitate præciſè ſumpta illuſtrius . Unde S. Paulus de vinculis ſuis magis gloriatur , quàm de Apoſtolatu . Apoſtoli nomen ſupprimit , *vinctum Jeſu Chriſti* ſe dicit. Dixerat olim Ananiæ Dominus in Pauli converſione . *Vas electionis eſt mihi iſte , &c. Ego enim illi oſtendam quanta oporteat eum pro nomine meo pati .* Ne nos beatos , ſi pro veritate , pro Chriſtiana pietate , & juſtitia patiamur ! Felix qui non in ſapientia , non in divitiis ,
1. Petri 14. non in eloquentia aut potentia ſeculari , ſed in Chriſti paſſionibus gloriatur. *Communicantes Chriſti paſſionibus gaudete , ut & in revelatione gloriæ ejus gaudeatis exultantes . Si exprobamini in nomine Chriſti , beati eritis : quoniam quod eſt honoris , gloriæ & virtutis Dei , et qui eſt ejus Spiritus ſuper vos requieſcit . Nemo autem veſtrum patiatur ut homicida , aut fur , aut maledicus , aut alienorum appetitor . Si autem ut Chriſtianus , non erubeſcat , glorificet autem Deum in iſto nomine .* Secundum documentum . Apoſtolicæ gratiæ participes eſſe poſſe non ſolùm qui ad Miniſterium Eccleſiaſticum provecti ſunt , ſed quicumque Apoſtolicis viris & Paſtoribus in fidei aut pietatis propagatione, patrocinio , conſiliis , precibus , eleemoſynis , aut quovis modo cooperantur , etiam ſi laici ſint , ut Philemon. Auctoritas caritati ſervit in Paſtoribus , caritas in ovibus Paſtorum auctoritatem juvat . *Philemoni dilecto & adjutori noſtro .* In omnis boni , quod ſit in Eccleſia, communionem veniunt , quicumque viva Eccleſia membra ſunt, ejuſque Spiritu animata . Unde S. Auguſtinus ad Eudoxium Abbatem & ejus
S. Auguſt. Monachos ſcribit : *Quando quietem veſtram cogitamus , quam habetis in Chri-*
Epiſt. 48. *ſto , etiam nos quamvis in laboribus variis aſperiſque verſemur , in veſtra caritate*
aliàs. 13. *requieſcimus . Unum enim corpus ſub uno capite ſumus , ut & vos in nobis nego-*
1. Cor. 12.26. *tioſi , & nos in vobis otioſi ſimus . Quia ſi patitur unum membrum , compatiuntur omnia membra : & ſi glorificatur unum membrum , congaudent omnia membra .*

Tertium documnetum : Nullam ſexuum rationem apud Deum haberi , ſed ſolius
S. Hieron. virtutis & meritorum . Appiæ Philemonis uxoris nomen inter duos viros Apoſtolicos inſeritur , ut tali ex utroque latere fulta comitatu , non videatur ordinem ſexus habere , ſed meriti . *Et Appiæ ſorori chariſſimæ .* Anima ſexum non habet. In Chriſto non eſt maſculus , neque femina : Quantus ſimplicium feminarum numerus Paſtores & Doctores in regno Dei præcedet !

Quar.

Digitized by Google

Quartum documentum : Eccleſiaſticum Miniſterium militia ſpiritalis eſt. Eccleſiæ Miniſtri commilitones ; Chriſtus ſummus Imperator ; Epiſcopi duces exercitus ſecundi Ordinis Paſtores, Cohortium Præfecti ; inferiores Miniſtri ; milites. Omnibus & ſingulis, ſecundùm ordinem officiumque ſuum agendæ ſunt excubiæ in Eccleſiæ caſtris, & pro ea defendenda & propaganda, aſſidue & ſtrenue laborandum & pugnandum eſt contra veritatis & pietatis hoſtes, ut Apoſtolicarum victoriarum conſortes ſint. *Et Archippo commilitoni noſtro*. Clericalem Militiam S. Auguſtinus & Sidonius Apollinaris vocant.

S. Auguſt. Epiſt. 60. alias 76. Sidonius Apolin lib. 1. Epiſt. 4.

Quintum documentum ; Chriſtianorum domos totidem Eccleſias eſſe debere, viri & uxoris conjugali caſtitate, filiorum obedientia, domeſticorum fidelitate, omnium habitantium pietate, orationibus, piorum librorum lectione, ſanctis ſermonibus, ſpiritalibus Canticis, modeſtia ; & omnium virtutum exercitiis conſecratas. *Et Eccleſia, quæ in domo tua eſt*. Omnis pater familias pro modo ſuo ſe Chriſti Miniſtrum eſſe, & hoc nomine agnoſcat paternum affectum ſuæ familiæ „ ſe debere. Pro Chriſto, & pro vita æterna ſuos omnes admoneat, doceat, „ hortetur, corripiat, impendat benevolentiæ, exerceat diſciplinam : *Ita in domo ſua Eccleſiaſticum, & quodammodo Epiſcopale implebit officium, miniſtrans Chriſto, ut in æternum ſit cum ipſo.*

S. Auguſt. Tract. 51. in Joanne Evangel.

Sextum documentum : Gratiam & pacem eſſe Dei munera nullis noſtris meritis data. Gratia, qua nullo merito aut opere ſalvamur : & pace qua Deo reconciliati ſumus, cùm eſſemus inimici, nihil pretioſius amicis optari poteſt. Ne quis deſit gratiæ Dei ; ne quis turbet pacem Chriſti. Hoc filiorum Dei patrimonium, hoc bonorum æternorum pignus. Temporalia terrenaque bona fures rapere, & tempus edax rerum corrumpere poteſt. Gratiam & pacem nobis invitis nemo eripiet. Hæc bona ſervus fugitivus & fur non potuit auferre Philemoni. *Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro, & Domino Jeſu Chriſto.*

Caritatis opera.

4. 5. 6. *Gratias ago Deo meo, ſemper memoriam tui faciens in orationibus meis, Audiens caritatem tuam, & fidem, quam habes in Domino Jeſu, & in omnes ſanctos*. Gratiarum actio pro acceptis beneficiis Deo habenda eſt, oratio fundenda pro futuris, quibus indigemus : non ſolùm autem pro iis quæ nobis privatim collata & conferenda ſunt à Deo bonorum omnium auctore, ſed pro iis quæ toti Eccleſiæ corpori, & omnibus ejus membris per ejus miſericordiam donata ſunt vel tribuenda. Orandum, ut proficienter & perſeveranter habeamus dona Dei : gratiæ agendæ ſunt, quia non ex nobis habemus. *Quod eſt autem ſacratius laudis ſacrificium, quam in actione gratiarum ? & unde majores agendæ ſunt Deo gratiæ, quàm pro ipſius gratia per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum ?* 2. Prima autem Dei gratia fides eſt, qua illum creditur, fides quidem non nova, ſed communis ; fides caritate formata & animata, ex qua procedit communicatio bonorum temporalium cum pauperibus Chriſtianis. Liberalitas quæ ex generoſa & benefica indole oritur, etſi laudabilis ſit, non tamen Chriſtiana eſt, niſi ex fide naſcatur, quæ Chriſtum in omnium pauperum univerſitate egentem intelligit, & ſublevandum in ipſis docet. Hujus liberalitatis fructus, non ſeculares & inanes expenſæ, ſed opera miſericordiæ hujus finis non laus hominum, ſed honor Jeſu Chriſti, *Audiens caritatem tuam, & fidem, quam habes in Domino Jeſu, & in omnes ſanctos.* 3. Fides efficax & operatrix eſſe debet. Bonum latens in corde, evidens fieri per bona opera neceſſe eſt proximorum ædificationem & exemplum : oportet denique ut pro Jeſu Chriſto fiat, non pro mundo ; ut nullam in eo partem ſibi vendicent cupiditas & vanitas, ſed totum poſſideat caritas. *Ut communicatio fidei tuæ evidens fiat, in agnitione omnis operis boni, quod eſt in vobis in Chriſto Jeſu*, Multa opera fiunt in mundo, quæ bona ſunt ſecundùm opinionem hominum, nec tamen à Deo probantur, quia non rectè fiunt. *Eſt via quæ videtur homini recta, noviſſima autem ejus ducunt ad mortem*. Quænam autem omni ex

S. Auguſt. lib. 1. contra Adverſar. Legis & Prophet. cap. 18.

S. Thomas Lect. 1. Proverb. 16.

parte

parte bona ſint, dies remunerationis evidenter oſtendet, quia Deus non remunerat niſi recta. *Sæpe opus noſtrum cauſa damnationis eſt, & profectus putatur eſſe virtutis: ſæpe unde placari Judex creditur, inde ad iraſcendum placidus inſtigatur. Unde ſancti viri cùm mala ſuperat, ſua etiam bene geſta formidant: ne cùm bona agere appetunt, de actionis imagine fallantur: ne peſtifera tabes putredinis ſub boni ſpecie lateat coloris.*

S. Greg. M. lib. 5. Moral. cap. 6.

7. *Gaudium enim magnum habui, & conſolationem in caritate tua: quia viſcera ſanctorum requieverunt per te, frater.* Qui nulla alia præter ſpiritualia bona magnifacit, nulla alia in amicis amare & laudare poteſt. Summo gaudio, & incredibili conſolatione Chriſtiani animus afficitur, cùm amicorum ſuorum caritate pauperes Chriſti refici & recreari novit. Afflictio & corporalis miſeria, ſors ſanctorum eſt in hoc ſeculo. Una eademque miſeria plures ſanctificantur: illi nempe qui cum patientia & caritate illam ſuſtinent in corpore, & qui illis corde compatiuntur, illoſque manu benefica ſublevant. Divitum caritate viſcera pauperum in terris requieſcunt & refocillantur: pauperum interceſſione divitibus beneficis requies æterna in cœlis procuratur. *Facite vobis amicos de Mammona iniquitatis; ut, cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.*

Luc. 16. 7.

Regiminis Eccleſiaſtici modus.

8. 9. *Propter quod multam fiduciam habens in Chriſto Jeſu imperandi tibi quod ad rem pertinet: propter caritatem magis obſecro. &c.* Sua poteſtate non ſemper uti debent Prælati. Vices auctoritatis ſupplere ſæpius caritatem convenit. Qui præſunt in Eccleſia, ſic agant ut Superiores, ut ſe fratres eſſe meminerint: non dominandi cupiditate imperent, ſed officio conſulendi; non principandi ſuperbia, ſed providendi miſericordia; non præeſſe ament, ſed prodeſſe: nec ſubditis imperent quidquam, niſi quod vel ad ſpiritualem eorum utilitatem, & morum emendationem vel profectum, vel ad commune Eccleſiæ bonum referatur. *Multam fiduciam habens in Chriſto Jeſu imperandi tibi quod ad rem pertinet.* Aliàs precibus potiùs utantur, quam imperio. Hic regendi modus caritatem firmat humilitate, humilitatem ſervat caritate. *Propter caritatem magis obſecro.* Rectoribus Eccleſiarum auctoritatem conciliant dignitas, *ut Paulus*; ætatis maturitas, *Senex*; labores & afflictiones pro animarum ſalute promovenda toleratæ; *& vinctus Jeſu Chriſti.*

S. Auguſt.

S. Thomas Lect. 1.

Varia documenta ad Morum informationem.

S. Joannes Chryſoſt. in hanc Epiſt.

10. 11. 12. 13. 14. *Obſecro te pro filio meo, quem genui in vinculis, Oneſimo: Qui tibi aliquando inutilis, nunc autem & mihi, & tibi utilis. Quem remiſi tibi. Tu autem illum, ut mea viſcera ſuſcipe.* Præclara ex his Verſibus documenta eruuntur. 1. Neminem à Paſtoribus negligendum. Infimæ ſortis hominum ſalutem non minori ſolicitudine curandam eſſe, quàm nobilium & divitum. Omnem animam æquè pretioſam haberi debere, quæ pretioſo Chriſti ſanguine redempta ſit. Miſerum ſervum Paulus non negligit, ſed in vinculis Chriſto gignit, ſicut Chriſtus in cruce genuit Eccleſiam. 2. Servos qui Deo infideles ſunt, vix fideles eſſe temporalibus dominis; eos verò utiles ſemper eſſe dominis, qui Deum timent ac diligunt, eique fideliter ſerviunt. *Qui tibi aliquando inutilis, nunc autem & mihi & tibi utilis.* 3. Servilem conditionem deſperandam non eſſe, etiam ſi vitiis maximis inquinatam, quando quidem Oneſimus fur atque fugitivus, gratia Chriſti converſus ad fidem, adeo virtutibus claruit, ut illum Paulus voluerit habere ſocium. *Quem volueram mecum detinere, ut pro te mihi miniſtret in vinculis Evangelii.* Quantò minùs deſperandi ſunt liberi? 4. Servos à dominis abſtrahendos non eſſe. Nam ſi Paulus qui ita Philemoni confidebat, amicitia ejus tam ſecurus erat, Oneſimum ſibi adeo utilem & neceſſarium ad miniſterium retinere noluit præter ſententiam Domini: multò magis id nobis ſervandum eſt. *Sine conſilio autem tuo nil volui facere.* Libertate quam amicitia tribuit, vel fiducia quam parit Miniſterium, ne imprudenter utantur Paſtores & Directores in temporalibus ſubſidiis ac ſolatiis ſibi procurandis, ne illis ſint oneri, quos regunt

Digitized by Google

gunt & dirigunt. *Quem remiſi tibi.* 5. Servos diligendos eſſe à dominis ut fratres
tractandos ut propria viſcera, quos Chriſtus ut membra ſua diligit ac fovet. Qui
ſæviunt in ſervos, in propria viſcera ſæviunt. *Tu autem illum, ut mea viſce-* *Eccli.* 7. 23.
ra ſuſcipe. Sapientis Spiritu ſancto afflati oraculum eſt: *Servus ſenſatus ſit tibi*
dilectus quaſi anima tua. 6. Ad bona quæ non ſunt ad ſalutem neceſſaria, & Dei
vel Eccleſiæ lege præcepta, ſed conſilii tantùm, ſuperogationis, & perfectionis,
invitandos quidem & ſanctis exhortationibus excitandos eſſe fideles, non tamen
ſic privatim urgendos, ut illa quaſi ex neceſſitate amplecti, non plena libertate
eligere videantur. In hujuſmodi bonorum ſuaſione ſumma prudentia ſe gerere de-
bent Paſtores & conſcientiarum Moderatores. Quod enim plenè voluntarium non
eſt ſacrificium, Deo non placet. Quod ſponte non offertur devotione caritatis,
præmium non meretur cæleſtis beatitudinis. *Sine conſilio autem tuo nihil volui* *Verſ.* 14.
facere uti ne velut ex neceſſitate bonum tuum eſſet, ſed voluntarium.

15. 16. *Forſitan enim ideo diſceſſit ad horam à te, ut æternùm illum reciperes,* Lapſus ele-
jam non ut ſervum, ſed pro ſervo chariſſimum fratrem. Dei miſericors providen- ctorum ipſis
tia lapſus & culpas electorum ſuorum permittit, ut eorum etiam peccata ſerviant cooperantur
illorum ſaluti, dum per ejus gratiam ferventiores, cautiores, & humiliores re- in bonum.
„ ſurgunt. Nam *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.* Omnes ali- *Rom.* 8. 28.
„ quando cadere neceſſe eſt, dum in hoc ſeculo detinentur: ſed alii colliduntur, *S. Bernardus*
„ alii non, quia Dominus ſupponit manum ſuam. Sed quomodo eos diſcernere *Serm.* 2. *in*
„ poterimus, ut ſegregemus juxta Domini exemplum agnos ab hœdis, juſtos ab *Pſal.* 90. *Pro-*
„ injuſtis? Nam & *Juſtus ſepties cadit.* Verùm hoc intereſt inter eorum caſus, *verb.* 24.
„ quòd juſtus ſuſcipitur à Domino, ideòque reſurgit fortior: injuſtus autem cùm
„ ceciderit, non adjiciet ultra ut reſurgat; imò verò aut in pudorem noxium,
„ aut in impudentiam cadit. Aut enim excuſat quod fecit, & hic eſt pudor
„ adducens peccatum; aut fit ei frons meretricis, & jam nec Deum timet, nec
hominem reveretur. Juſtus verò ſuper manum Domini cadit, & miro quodam
„ modo etiam ipſum ei peccatum in juſtitiam cooperatur? Nonne cooperatur no-
„ bis ille caſus in bonum, unde & humiliores efficimur, & Nonne Dominus ca-
„ dentem illum ſuſcipit, qui ab humilitate ſuſcipitur? *Impulſus everſus ſum*
„ *ut caderem,* ait Propheta, *& Dominum ſuſcipit me.* Sic ergo dicet fidelis *Pſal.* 117.
„ anima Domino: *Suſceptor meus es tu.* Poſſunt omnia dicere: Creator meus *Pſal.* 9. 2.
„ es tu. Poſſunt & animalia dicere: Paſtor meus es tu. Poſſunt omnes homines
„ dicere: Redemptor meus es tu. At verò, *Suſceptor meus es tu.* is tantùm
„ dicere poteſt, qui habitat in adjutorio Altiſſimi. Unde & addidit: *Et Deus*
„ *meus.* Cur non, Deus noſter? Quia in creatione, redemptione, cæteriſque
„ communibus beneficiis eſt Deus omnium, ſed in tentationibus ſuis tamquam
proprium eum habeat ſinguli electorum. *Si enim paratus eſt ſuſcipere cadentem,*
& eripere fugientem, ut videri poſſit relictis omnibus aliis ei ſoli operam dare. Sic
Oneſimum ſervum Philemonis furem & fugitivum ſuſcepit, erexit, filium ſuum
& heredem, Chriſti fratrem & coheredem effecit. *Hæc mutatio dexteræ Ex-*
celſi. Quapropter jure illum Philemoni commendat Apoſtolus ut fratrem, æ-
terna cum ipſo hereditate in cœlis donandum. *Ut æternum illum reciperes: jam*
non ut ſervum, ſed pro ſervo cariſſimum fratrem.

17. 18. 20. *Si ergo habes me ſocium, ſuſcipe illum ſicut me.* Oneſimum
ſervum, filium ſuum, viſcera ſua, dilectum fratrem appellaſſe, parum erat
Apoſtolicæ caritati: alterum ſe illum vocat, ſibique imputat gratiam om-
nem, quam illi faciet Philemon. *Si autem aliquid nocuit tibi, aut debet, hoc* Paſtorum ca-
mihi imputa. Sancti Pauli caritatem imitentur Paſtores, ovibus ſuis quan- ritas.
tumvis viles & indignæ hominum oculis videantur, interceſſione ſua; com-
mendatione, auctoritate, beneficentia ſoccurrendo. Sincera caritas gratiam
qua valet apud ſeculi Poteſtates, Magiſtratus, dominos temporales, pro ſe

Digitized by Google

IN EPISTOLAM SANCTI PAULI AD HEBRÆOS COMMENTARIUS LITTERALIS ET MORALIS

PRÆFATIO.

HÆC Epiſtola circa idem tempus ſcripta videtur ac præcedens, Timotheo jam è vinculis ſoluto. Canonica ejus auctoritas probatur teſtimoniis Clementis Alexandrini, apud Euſebium *lib. 6. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ cap.* 14. Origenis, apud eumdem cap. 25. ejuſdem libri (quamvis dubitet an ſit S. Pauli) S. Dionyſii Alexandrini in Epiſtolis contra Paulum Samoſatenum, S. Athanaſii in Epiſtola ad S. Alexandrum Epiſcopum Coſtantinopolitanum, libro *De Synodi Nicænæ Decretis*. libro *De Synodis*, & in Synopſi Scripturæ ſacræ, S Hilarii libro 4. *De Trinitate*, S. Epiphanii Hæreſi 59. quæ eſt Novatianorum, S. Baſilii Conſtitutionum Monaſticarum cap. 22. S. Gregorii Nyſſeni libro *De Hypoſtaſi*, S. Gregorii Nazianzeni in Carmine *De Scripturis Authenticis*, S. Amphilochii in Carmine ad Seleucium, Innocentii I. in Epiſtola ad Exuperium, Concilii Carthaginenſis III. S. Ambroſii lib. 1 *De Fide*, cap. 4. S. Auguſtini libro 2. *De Doctrina Chriſtiana* cap. 8. in *Speculo*, & libro 2. *De Peccatorum Meritis & Remiſſione*, cap. 27. S. Cyrilli Alexandrini in Anathematiſmo X. adversùs Neſtorium, S. Chryſoſtomi & Theodoreti in Argumento Epiſtolæ ad Hebræos, uti Arianos refellit, qui illam ut adulterinam rejiciebant. *Oportebat autem*, inquit, *ipſos, etſi nihil aliud, temporis certè diuturnitatem revereri, qui hanc Epiſtolam in Eccleſiis perpetuò legerunt alumni veritatis. Ex quo enim Litterarum Apoſtolicarum fuerunt Eccleſiæ participes, ex eo etiam Epiſtolæ ad Hebræos utilitatem percipiunt. Quòd ſi ne hoc quidem ad eis perſuadendum ſatis eſt, Euſebio certè oportebat eos Paleſtino credere, quem Patronum ſuorum decretorum appel-*

Canonica hujus Epiſtolæ auctoritas.

Digitized by Google

C A P U T I.

S E N S U S L I T T E R A L I S.

1. 2. 3. P*Aulus vinctus Chriſti Jeſu, & Timotheus frater, Philemoni dilecto, & adjutori noſtro, & Appiæ ſorori chariſſimæ, & Archippo commilitoni noſtro. & Eccleſiæ quæ in domo tua eſt. Gratia vobis & pax a Deo Patre noſtro, & Domino Jeſu Chriſto.* Paulus ob Evangelium & fidem Chriſti Jeſu captivus, & Timotheus ſocius noſter in opere evangelico, Philemoni amico & cooperario noſtro in Evangelio Chriſti rebus & opere promovendo, & Appiæ ſorori chariſſimæ. (Hanc marito adjungit S. Paulus in titulo Epiſtolæ, ut mutuo conſenſu veniam Oneſimo concederent.) Et * Archippo noſtræ militiæ ſocio in caſtris Eccleſiæ more militum ſpiritales excubias agenti, & pro ea defendenda & propaganda ex officio laboranti; & Chriſtianæ familiæ tuæ, gratiam & pacem vobis adprecamur a Deo patre, qui nos in filios adoptavit, & Domino Jeſu Chriſto Redemptore ac Mediatore noſtro, qui ſanguine ſuo hanc nobis gratiam promeruit.

4. 5. 6. *Gratias ago Deo meo, ſemper memoriam tui faciens in orationibus meis.* Tui in orationibus meis memor, gratias ago Deo meo pro beneficiis tibi a ſumma ejus bonitate collatis, & precor ut illa augeat, novaque tibi dona tribuat. Gratias, inquam, Deo immortales ago, *Audiens caritatem tuam, & fidem, quam habes in Domino Jeſu, & in omnes ſanctos.* ** Cùm noverim ex fama qualem fidem habeas in Dominum Jeſum, quàm ſincerum, quàm conſtantem; & qualem caritatem in Chriſtianos omnes exerceas. *** *Ut communicatio fidei tuæ evidens fiat, in agnitione omnis operis boni, quod eſt in nobis in Chriſto Jeſu.* Adeo ut beneficentia ex fide tua manans latere non poſſit, ſed omnibus evidens ac manifeſta fiat, agnoſcentibus & prædicantibus opera bona omnis generis, quæ a te & familia tua fiunt propter amorem Jeſu Chriſti, & per ejus gratiam.

7. *Gaudium † enim magnum habui, & conſolationem in caritate tua: quia viſcera ſanctorum requieverunt per te, frater.* Caritas enim tua gaudio vehementi me affecit, magnoque mihi fuit ſolatio in vinculis & ærumnis, audienti Chriſtianos inopia, fame, aliiſque miſeriis preſſos & medullitus afflictos, miſericordis bonitatis tuæ ſubſidiis & ſolatio refocillatos & recreatos fuiſſe.

8. 9. *Propter* (a) *quod multam fiduciam habens in Chriſto Jeſu imperandi tibi quod ad rem pertinet: Propter caritatem magis obſecro, cùm ſis talis, ut Paulus ſenex, nunc autem & vinctus Jeſu Chriſti.* Quapropter licèt libertatem juſque habeam auctoritate Apoſtolica mihi a Chriſto Jeſu tradita tibi imperandi quod officii tui eſt: Caritas tamen qua te ut fratrem complector, facit ut te obſecrare malim; ego Paulus, cùm ſim talis, dignitate Apoſtolus, ætate ſenex, & nunc captivus & vinctus propter fidem Jeſu Chriſti, & Evangelii ejus prædicationem.

10. 11. 12. *Obſecro* (b) *te pro meo filio, quem genui in vinculis, Oneſimo, qui tibi aliquando inutilis fuit, nunc autem & mihi & tibi utilis.* Te, inquam, obſecro ut ignoſcas filio meo Oneſimo, quem in Chriſto genui, illum in fide inſtruens & Baptiſmo initians, detentus in carcere. Qui tibi olim inutilis, imò & damnoſus fuit, furto quo res tuas ſubripuit, fuga quâ ſe ipſum ſubduxit: Nunc autem Chriſtianus factus, & mihi utilis eſt, cui miniſtravit in carcere; & tibi, cui inpoſterum fideliter famulabitur. *Quem remiſi tibi. Tu autem illum ut mea viſcera ſuſcipe.* Quem ad te remiſi cum hac Epiſtola, tamquam tuum: Tu autem illum beni-

In Græco; ἀγαπητῷ, diligibili.

Appia Philemonis uxor, cũ ipſo martyr Coloſſis, in Græcorum Menolog. & Martyrolog. Rom. ad diem 22. Novemb.

* *Archippus* in Eccleſia Coloſſenſis Miniſterio ut Presbyter vel Diaconus Deo ſerviens. Eccleſiæ porrò Miniſterium militia metaphoricè vocatur. De Archippo vide *Coloſſ.* 4. 17.

** *Theodoret.*

*** Græcè, *ἐνεργὴς*, efficax, ſeu operatrix fiat.

† Metaphora ſumta a viatoribus, qui itinere, æſtu, vel ſiti confecti & defeſſi requieſcunt, eoque refocillantur, & recreantur.

(a) Græcè, *τοιοῦτος ὢν*, *cùm talis ſim*, ſeù *Talis exiſtens*.

(b) Obſecrantium mos eſt culparum gravitatem verbis lenire. Igitur verbo mitiori, & honeſtiori *inutilis*, pro veris nominibus *fugitivi & furis*, Apoſtolus utitur.

benignè in domum tuam recipe ut mihi dilectiſſimum.

S. Oneſimum a S. Paulo ordinatum fuiſſe Epiſcopum, Uſuardus, Ado, aliaque Martyrologia referunt. Epheſiorum Epiſcopum poſt S. Timotheum conſecratum, Romanum Martyrologium tradit, quaſi S. Paulus Timotheo ſuperſtes fuiſſet. Sanctus quidem Ignatius Martyr in Epiſtola ad Epheſios Oneſimum Epheſinum Epiſcopum commendat, quod ad Oneſimum Philemonis ſervum refert Ado Vienneſis: quod minùs veriſimile eſt. Conſtitutiones Apoſtolicæ Oneſimum ſervum Philemonis Beroæ in Macedonia Epiſcopum vocant, lib. 7. cap. 46. Cedrenus, & Nicephorus lib. 3. cap. 11. Oneſimum Philemonis Martyrium ſubiiſſe in perſecutione Domitiani ſcribunt. Denique Euſebius Oneſimi Epheſiorum Epiſcopi mentionem faciens *lib. 3. Hiſt. c. 36.* nullatenus innuit illum eſſe quem Philemoni S. Paulus hac Epiſtola commendavit.

13. 14. *Quem ego volueram mecum detinere, ut pro te mihi miniſtraret in vinculis Evangelii.* Quem ego voluiſſem apud me retinere, ut vice tua mihi miniſtraret in vinculis, quæ Evangelii cauſa ſuſtineo, mihique exhibent officia, quæ tu ipſe mihi pro tua caritate præſtares, ſi hic adeſſes. *Sine conſilio autem tuo nolui facere, uti ne velut ex neceſſitate bonum tuum eſſet, ſed voluntarium.* Verùm te inconſultò uti nolui miniſterio ſervi tui, ne beneficium tuum ex neceſſitate profectum & extortum videretur, adeoque minùs meriti & laudis ex eo haberes: ſed ut id mihi libera voluntate præſtares minime exigenti.

15. 16. *Forſitan enim ideo diſceſſit ad horam a te, ut æternùm illum reciperes: jam non ut ſervum, ſed pro ſervo cariſſimum fratrem, maximè mihi, quantò autem magis tibi, & in carne, & in Domino?* Fortè enim permiſit Deus ut fugeret, ſeque tibi ſubduceret ad modicum tempus, ut illum reciperes beatæ jam æternitatis candidatum: nec jam ut ſervum, ſed qui ex ſervo frater noſter cariſſimus factus ſit, quia filius adoptivus & heres Dei, coheres autem Chriſti per baptiſmum & fidem evaſit. Si autem illum habeo ut fratrem dilectiſſimum, quantò magis tibi charus eſſe debet? non ſolùm quia legibus ſeculi tuus eſt, ſed quia Chriſti fide, & legis evangelicæ profeſſione, & eorumdem Sacramentorum communione, & eadem ſpe bonorum æternorum tibi conjunctus.

17. 18. *Si ergo habes me ſocium, ſuſcipe illum ſicut me.* Si ergo me ſpectas ut tibi intimè conjunctum, ſuſcipe illum eo caritatis affectu, quo me ipſum ſuſciperes. *Si autem aliquid nocuit tibi, aut debet, hoc mihi imputa.* Si autem quid damni tibi intulit, aut tibi quippiam debet, me pro illo ejuſque debito ſponſorem accipe.

19. *Ego Paulus ſcripſi mea manu*; ad certiorem & firmiorem promiſſionis & cautionis fidem. *Ego reddam, ut non dicam tibi, quod & teipſum mihi debes.* Ego tibi rependam quod debet Oneſimus, me ipſum pro illo tibi conſtituo debitorem. Ne dicam multò ampliùs te mihi debere, teipſum nempe, ſalutemque tuam, prædicatione ſiquidem mea ad Chriſtum converſus es.

20. 21. *Ita frater, ego te fruar in Domino: refice viſcera mea in Domino.* Hoc mihi gaudium in Domino præſta, hunc a te impetrem amicitiæ fructum. Hoc me ſolatio recrea propter nomen Chriſti. *Confidens in obedientia tua ſcripſi tibi: ſciens quoniam & ſuper id quod dico, facies.* Confiſus obedientiæ tuæ ſcripſi tibi, non dubitans me impetraturum a te quod rogo, qui præcipienti obediens, ſi auctoritate uti valuiſſem. Et pro certo habeo te pro ſancta generoſitate tua & caritate plus facturum quàm ego poſtulem.

22. *Simul autem & para mihi hoſpitium*, Coloſſis in domo tua. *Nam ſpero per orationes veſtras donari me vobis.* Spero enim Deum me a vinculis liberatum, vobis donaturum merito veſtrarum orationum, facturumque ut ad vos conferre me poſſim.

23.

Digitized by Google

Quartum documentum: Eccleſiaſticum Miniſterium militia ſpiritalis eſt. Eccleſiæ Miniſtri commilitones; Chriſtus ſummus Imperator; Epiſcopi duces exercitus ſecundi Ordinis Paſtores, Cohortium Præfecti; inferiores Miniſtri; milites. Omnibus & ſingulis, ſecundùm ordinem officiumque ſuum agendæ ſunt excubiæ in Eccleſiæ caſtris, & pro ea defendenda & propaganda, aſſidue & ſtrenue laborandum & pugnandum eſt contra veritatis & pietatis hoſtes, ut Apoſtolicarum victoriarum conſortes ſint. *Et Archippo commilitoni noſtro*. Clericalem Militiam S. Auguſtinus & Sidonius Apollinaris vocant. *S. Auguſt. Epiſt. 60. aliàs 76. Sidonius Apolin lib. 1. Epiſt. 4.*

Quintum documentum: Chriſtianorum domos totidem Eccleſias eſſe debere, viri & uxoris conjugali caſtitate, filiorum obedientia, domeſticorum fidelitate, omnium habitantium pietate, orationibus, piorum librorum lectione, ſanctis ſermonibus, ſpiritalibus Canticis, modeſtia; & omnium virtutum exercitiis conſecratas. *Et Eccleſia, quæ in domo tua eſt*. Omnis pater familias pro modo ſuo ſe Chriſti Miniſtrum eſſe, & hoc nomine agnoſcat paternum affectum ſuæ familiæ „ ſe debere. Pro Chriſto, & pro vita æterna ſuos omnes admoneat, doceat, „ hortetur, corripiat, impendat benevolentiæ, exerceat diſciplinam: *Ita in domo ſua Eccleſiaſticum, & quodammodo Epiſcopale implebit officium, miniſtrans Chriſto, ut in æternum ſit cum ipſo.* *S. Auguſt. Tract. 51. in Joanne Evangel.*

Sextum documentum: Gratiam & pacem eſſe Dei munera nullis noſtris meritis data. Gratia, qua nullo merito aut opere ſalvamur: & pace qua Deo reconciliati ſumus, cùm eſſemus inimici, nihil pretioſius amicis optari poteſt. Ne quis deſit gratiæ Dei; ne quis turbet pacem Chriſti. Hoc filiorum Dei patrimonium, hoc bonorum æternorum pignus. Temporalia terrenaque bona fures rapere, & tempus edax rerum corrumpere poteſt. Gratiam & pacem nobis invitis nemo eripiet. Hæc bona ſervus fugitivus & fur non potuit auferre Philemoni. *Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro, & Domino Jeſu Chriſto*.

4. 5. 6. *Gratias ago Deo meo, ſemper memoriam tui faciens in orationibus meis, Audiens caritatem tuam, & fidem, quam habes in Domino Jeſu, & in omnes ſanctos*. Gratiarum actio pro acceptis beneficiis Deo habenda eſt, oratio fundenda pro futuris, quibus indigemus: non ſolùm autem pro iis quæ nobis privatim collata & conferenda ſunt à Deo bonorum omnium auctore, ſed pro iis quæ toti Eccleſiæ corpori, & omnibus ejus membris per ejus miſericordiam donata ſunt vel tribuenda. Orandum, ut proficienter & perſeveranter habeamus dona Dei: gratiæ agendæ ſunt, quia non ex nobis habemus. *Quod eſt autem ſacratius laudis ſacrificium, quam in actione gratiarum? & unde majores agendæ ſunt Deo gratiæ, quàm pro ipſius gratia per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum?* 2. Prima autem Dei gratia fides eſt, qua illum creditur, fides quidem non nova, ſed communis; fides caritate formata & animata, ex qua procedit communicatio bonorum temporalium cum pauperibus Chriſtianis. Liberalitas quæ ex generoſa & benefica indole oritur, etſi laudabilis ſit, non tamen Chriſtiana eſt, niſi ex fide naſcatur, quæ Chriſtum in omnium pauperum univerſitate egentem intelligit, & ſublevandum in ipſis docet. Hujus liberalitatis fructus, non ſeculares & inanes expenſæ, ſed opera miſericordiæ hujus finis non laus hominum, ſed honor Jeſu Chriſti, *Audiens caritatem tuam, & fidem, quam habes in Domino Jeſu, & in omnes ſanctos*. 3. Fides efficax & operatrix eſſe debet. Bonum latens in corde, evidens fieri per bona opera neceſſe eſt proximorum ædificationem & exemplum: oportet denique ut pro Jeſu Chriſto fiat, non pro mundo; ut nullam in eo partem ſibi vendicent cupiditas & vanitas, ſed totum poſſideat caritas. *Ut communicatio fidei tuæ evidens fiat, in agnitione omnis operis boni, quod eſt in vobis in Chriſto Jeſu*, Multa opera fiunt in mundo, quæ bona ſunt ſecundùm opinionem hominum, nec tamen à Deo probantur, quia non rectè fiunt. *Eſt via quæ videtur homini recta, noviſſima autem ejus ducunt ad mortem*. Quænam autem omni ex

Caritatis opera.

S. Auguſt. lib. 1. contra Adverſar. Legis & Prophet. cap. 18.

S. Thomas Lect. 1.

Proverb. 16.

parte

Digitized by Google

S. Greg. M. lib. 5. Moral. cap. 6.

parte bona ſint, dies remunerationis evidenter oſtendet, quia Deus non remunerat niſi recta. *Sæpe opus noſtrum cauſa damnationis eſt, & profectus putatur eſſe virtutis: ſæpe unde placari Judex creditur, inde ad iraſcendum placidus inſtigatur. Unde ſancti viri cùm mala ſuperat, ſua etiam bene geſta formidant: ne cùm bona agere appetunt, de actionis imagine fallantur: ne peſtifera tabes putredinis ſub boni ſpecie lateat coloris.*

Luc. 16. 7.

7. *Gaudium enim magnum habui, & conſolationem in caritate tua: quia viſcera ſanctorum requieverunt per te, frater.* Qui nulla alia præter ſpiritualia bona magnifacit, nulla alia in amicis amare & laudare poteſt. Summo gaudio, & incredibili conſolatione Chriſtiani animus afficitur, cùm amicorum ſuorum caritate pauperes Chriſti refici & recreari novit. Afflictio & corporalis miſeria, ſors ſanctorum eſt in hoc ſeculo. Una eademque miſeria plures ſanctificantur: illi nempe qui cum patientia & caritate illam ſuſtinent in corpore, & qui illis corde compatiuntur, illoſque manu benefica ſublevant. Divitum caritate viſcera pauperum in terris requieſcunt & refocillantur: pauperum interceſſione divitibus beneficis requies æterna in cœlis procuratur. *Facite vobis amicos de Mammona iniquitatis; ut, cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.*

Regimis Eccleſiaſtici modus.

S. Auguſt.

S. Thomas Lect. 1.

8. 9. *Propter quod multam fiduciam habens in Chriſto Jeſu imperandi tibi quod ad rem pertinet: propter caritatem magis obſecro. &c.* Sua peteſtate non ſemper uti debent Prælati. Vices auctoritatis ſupplere ſæpius caritatem convenit. Qui præſunt in Eccleſia, ſic agant ut Superiores, ut ſe fratres eſſe meminerint: non dominandi cupiditate imperent, ſed officio conſulendi; non principandi ſuperbia, ſed providendi miſericordia; non præeſſe ament, ſed prodeſſe: nec ſubditis imperent quidquam, niſi quod vel ad ſpiritualem eorum utilitatem, & morum emendationem vel profectum, vel ad commune Eccleſiæ bonum referatur. *Multam fiduciam habens in Chriſto Jeſu imperandi tibi quod ad rem pertinet.* Aliàs precibus potiùs utantur, quàm imperio. Hic regendi modus caritatem firmat humilitate, humilitatem ſervat caritate. *Propter caritatem magis obſecro.* Rectoribus Eccleſiarum auctoritatem conciliant dignitas, *ut Paulus*; ætatis maturitas, *Senex*; labores & afflictiones pro animarum ſalute promovenda toleratæ; *& vinctus Jeſu Chriſti.*

Varia documena ad Morum informationem.

S. Joannes Chryſoſt. in hanc Epiſt.

10. 11. 12. 13. 14. *Obſecro te pro filio meo, quem genui in vinculis, Oneſimo; Qui tibi aliquando inutilis, nunc autem & mihi, & tibi utilis. Quem remiſi tibi. Tu autem illum, ut mea viſcera ſuſcipe.* Præclara ex his Verſibus documenta eruuntur. 1. Neminem à Paſtoribus negligendum. Infimæ ſortis hominum ſalutem non minori ſolicitudine curandam eſſe, quàm nobilium & divitum. Omnem animam æquè pretioſam haberi debere, quæ pretioſo Chriſti ſanguine redempta ſit. Miſerum ſervum Paulus non negligit, ſed in vinculis Chriſto gignit, ſicut Chriſtus in cruce genuit Eccleſiam. 2. Servos qui Deo infideles ſunt, vix fideles eſſe temporalibus dominis; eos verò utiles ſemper eſſe dominis, qui Deum timent ac diligunt, eique fideliter ſerviunt. *Qui tibi aliquando inutilis, nunc autem & mihi & tibi utilis.* 3. Servilem conditionem deſperandam non eſſe, etiam ſi vitiis maximis inquinatam, quando quidem Oneſimus fur atque fugitivus, gratia Chriſti converſus ad fidem, adeo virtutibus claruit, ut illum Paulus voluerit habere ſocium. *Quem volueram mecum detinere, ut pro te mihi miniſtret in vinculis Evangelii.* Quantò minùs deſperandi ſunt liberi? 4. Servos à dominis abſtrahendos non eſſe. Nam ſi Paulus qui ita Philemoni confidebat, amicitia ejus tam ſecurus erat, Oneſimum ſibi adeo utilem & neceſſarium ad miniſterium retinere noluit præter ſententiam Domini: multò magis id nobis ſervandum eſt. *Sine conſilio autem tuo nil volui facere.* Libertate quam amicitia tribuit, vel fiducia quam parit Miniſterium, ne imprudenter utantur Paſtores & Directores in temporalibus ſubſidiis ac ſolatiis ſibi procurandis, ne illis ſint oneri, quos re-

gunt

Digitized by Google

gunt & dirigunt. *Quem remiſi tibi.* 5. Servos diligendos eſſe à dominis ut fratres tractandos ut propria viſcera, quos Chriſtus ut membra ſua diligit ac fovet. Qui ſæviunt in ſervos, in propria viſcera ſæviunt. *Tu autem illum, ut mea viſcera ſuſcipe.* Sapientis Spiritu ſancto afflati oraculum eſt: *Servus ſenſatus ſit tibi dilectus quaſi anima tua.* 6. Ad bona quæ non ſunt ad ſalutem neceſſaria, & Dei vel Eccleſiæ lege præcepta, ſed conſilii tantùm, ſuperogationis, & perfectionis, invitandos quidem & ſanctis exhortationibus excitandos eſſe fideles, non tamen ſic privatim urgendos, ut illa quaſi ex neceſſitate amplecti, non plena libertate eligere videantur. In hujuſmodi bonorum ſuaſione ſumma prudentia ſe gerere debent Paſtores & conſcientiarum Moderatores. Quod enim plenè voluntarium non eſt ſacrificium, Deo non placet. Quod ſponte non offertur devotione caritatis, præmium non meretur cœleſtis beatitudinis, *Sine conſilio autem tuo nihil volui facere uti ne velut ex neceſſitate bonum tuum eſſet, ſed voluntarium.*

Eccli. 7. 23.

Verſ. 14.

15. 16. *Forſitan enim ideo diſceſſit ad horam à te, ut æternum illum reciperes, jam non ut ſervum, ſed pro ſervo chariſſimum fratrem.* Dei miſericors providentia lapſus & culpas electorum ſuorum permittit, ut eorum etiam peccata ſerviant illorum ſaluti, dum per ejus gratiam ferventiores, cautiores, & humiliores reſurgunt. Nam *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.* Omnes ali-
,, quando cadere neceſſe eſt, dum in hoc ſeculo detinentur: ſed alii colliduntur,
,, alii non, quia Dominus ſupponit manum ſuam. Sed quomodo eos diſcernere
,, poterimus, ut ſegregemus juxta Domini exemplum agnos ab hœdis, juſtos ab
,, injuſtis? Nam & *Juſtus ſepties cadit.* Verùm hoc intereſt inter eorum caſus,
,, quòd juſtus ſuſcipitur à Domino, ideòque reſurgit fortior: injuſtus autem cùm
,, ceciderit, non adjiciet ultra ut reſurgat; imò verò aut in pudorem noxium,
,, aut in impudentiam cadit. Aut enim excuſat quod fecit, & hic eſt pudor
,, adducens peccatum; aut fit ei frons meretricis, & jam nec Deum timet, nec
hominem reveretur. Juſtus verò ſuper manum Domini cadit, & miro quodam
,, modo etiam ipſum ei peccatum in juſtitiam cooperatur? Nonne cooperatur no-
,, bis ille caſus in bonum, unde & humiliores efficimur, & Nonne Dominus ca-
,, dentem illum ſuſcipit, qui ab humilitate ſuſcipitur? *Impulſus everſus ſum*
,, *ut caderem*, ait Propheta, *& Dominum ſuſcipit me.* Sic ergo dicet fidelis
,, anima Domino: *Suſceptor meus es tu.* Poſſunt omnia dicere: Creator meus
,, es tu. Poſſunt & animalia dicere: Paſtor meus es tu. Poſſunt omnes homines
,, dicere: Redemptor meus es tu. At verò, *Suſceptor meus es tu.* is tantùm
,, dicere poteſt, qui habitat in adjutorio Altiſſimi. Unde & addidit: *Et Deus*
,, *meus.* Cur non, Deus noſter? Quia in creatione, redemptione, cæteriſque
,, communibus beneficiis eſt Deus omnium, ſed in tentationibus ſuis tamquam
proprium eum habent ſinguli electorum. *Si enim paratus eſt ſuſcipere cadentem, & eripere fugientem, ut videri poſſit relictis omnibus aliis ei ſoli operam dare.* Sic Oneſimum ſervum Philemonis furem & fugitivum ſuſcepit, erexit, filium ſuum & heredem, Chriſti fratrem & coheredem effecit. *Hæc mutatio dexteræ Excelſi.* Quapropter jure illum Philemoni commendat Apoſtolus ut fratrem, æterna cum ipſo hereditate in cœlis donandum. *Ut æternum illum reciperes: jam non ut ſervum, ſed pro ſervo cariſſimum fratrem.*

Lapſus electorum ipſis cooperantur in bonum.

Hom. 8. 18.

S. Bernardus Serm. 2. in Pſal. 90. Proverb. 24.

Pſal. 117.

Pſal. 9. 2.

17. 18. 20. *Si ergo habes me ſocium, ſuſcipe illum ſicut me.* Oneſimum ſervum, filium ſuum, viſcera ſua, dilectum fratrem appellaſſe, parum erat Apoſtolicæ caritati: alterum ſe illum vocat, ſibique imputat gratiam omnem, quam illi faciet Philemon. *Si autem aliquid nocuit tibi, aut debet, hoc mihi imputa.* Sancti Pauli caritatem imitentur Paſtores, ovibus ſuis quantumvis viles & indignæ hominum oculis videantur, interceſſione ſua; commendatione, auctoritate, beneficentia ſoccurrendo. Sincera caritas gratiam qua valet apud ſeculi Poteſtates, Magiſtratus, dominos temporales, pro ſe

Paſtorum caritas.

Digitized by Google

ipſa non ſervat, cùm proximo neceſſaria eſt. Hinc S. Auguſtinus Cæciliano
S. Auguſt. Africæ Præſidi ſcribit: *Interceſſionis officium ſolet noſtra eſſe omnibus conce-*
Epiſt. 151 *dendi conſuetudo, & quædam etiam importuna, non tamen improbanda pro-*
aliàs 259. *feſſio*. Qui proximum verè diligit, illi data opportunitate ſervire gaudet, ſolatioque maximo recreatur, cùm illi utilis aliqua in re eſſe poteſt. Amicitiæ fructum quærit ab amicis in ſeculo potentibus, non pro ſuis compendiis, ſed pro aliorum miſeriis ſublevandis. *Ita frater. Ego te fruar in Domino. Refice viſcera mea in Domino.*

21. *Confidens in obedientia tua ſcripſi tibi, ſciens quoniam ſuper id quod di-*
S. Hieron. *co, facies*. Qui caritate fervent, & ad juſtitiæ perfectionem tendunt, in bonis operibus progrediuntur ultra adhortationem, præceptum, vel obſecrationem Paſtorum. Unde majori Præmio coronantur à Deo juſto judice, Eos quippe ſuperant, qui tantummodo imperata fecerunt, & dicere jubentur: *Servi*
Luc. 17. *inutiles ſumus: quod debuimus facere, fecimus*. Sic virginitatis, & paupertatis
Pſal. 118. voluntariæ majus præmium eſt: quia præceptum Domini non habent, & ultra imperata ſe extendunt; & dicere poſſunt: *Voluntaria oris mei beneplacita fac Domine.*

22. *Spero per orationes veſtras donari me vobis*. Cùm boni Paſtores Eccleſiæ à Deo donentur, orare debent fideles humiliter, ferventer, perſeveranter pro eorum conſervatione & incolumitate. *Filium Patri Deus rogatus indul-*
S. Hieron. *get, & frater ſæpe fratris oratione ſervatur. Apoſtolus autem totius Eccleſiæ precibus conceditur, ob eorum, qui eum audituri ſunt, utilitatem. Et hoc donum non tam in eum dicitur eſſe, qui differtur à martyrio ad martyrium præparatus, quam in eos ad quos Apoſtolus mittitur.*

Digitized by Google

IN EPISTOLAM SANCTI PAULI AD HEBRÆOS COMMENTARIUS LITTERALIS ET MORALIS

PRÆFATIO.

HÆC Epiſtola circa idem tempus ſcripta videtur ac præcedens, Timotheo jam è vinculis ſoluto. Canonica ejus auctoritas probatur teſtimoniis Clementis Alexandrini, apud Euſebium *lib. 6. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ cap.* 14. Origenis, apud eumdem cap. 25. ejuſdem libri (quamvis dubitet an ſit S. Pauli) S. Dionyſii Alexandrini in Epiſtolis contra Paulum Samoſatenum, S. Athanaſii in Epiſtola ad S. Alexandrum Epiſcopum Coſtantinopolitanum, libro *De Synodi Nicænæ Decretis*. libro *De Synodis*, & in Synopſi Scripturæ ſacræ, S. Hilarii libro 4. *De Trinitate*, S. Epiphanii Hæreſi 59. quæ eſt Novatianorum, S. Baſilii Conſtitutionum Monaſticarum cap. 21. S. Gregorii Nyſſeni libro *De Hypoſtaſi*, S. Gregorii Nazianzeni in Carmine *De Scripturis Authenticis*, S. Amphilochii in Carmine ad Seleucium, Innocentii I. in Epiſtola ad Exuperium, Concilii Carthaginenſis III. S. Ambroſii lib. 1 *De Fide*, cap. 4. S. Auguſtini libro 2. *De Doctrina Chriſtiana* cap. 8. in *Speculo*, & libro 2. *De Peccatorum Meritis & Remiſſione*, cap. 27. S. Cyrilli Alexandrini in Anathematiſmo X. adversùs Neſtorium, S. Chryſoſtomi & Theodoreti in Argumento Epiſtolæ ad Hebræos, uti Arianos refellit, qui illam ut adulterinam rejiciebant. *Oportebat autem*, inquit, *ipſos, etſi nihil aliud, temporis certè diuturnitatem revereri, qui hanc Epiſtolam in Eccleſiis perpetuò legerunt alumni veritatis. Ex quo enim Litterarum Apoſtolicarum fuerunt Eccleſiæ participes, ex eo etiam Epiſtolæ ad Hebræos utilitatem percipiunt. Quòd ſi ne hoc quidem ad eis perſuadendum ſatis eſt, Euſebio certè oportebat eos Paleſtino credere, quem Patronum ſuorum decretorum appellant.*

Canonica hujus Epiſtolæ auctoritas.

Quòd autem nomen ſuum huic Epiſtolæ non iſcripſerit S. Paulus, non probat ab illo ſcriptam non eſſe. *Quia enim ſcribebat ad Hebræos, propter invidiam ſui apud eos nominis, titulum in principio ſalutationis amputaverat. Scripſerat ut Hebræus Hebræis Hebraicè, id eſt, ſuo eloquio diſertiſſimè, ut ea quæ eloquenter ſcripta fuerunt in Hebræo, eloquentiùs verterentur in Græcum; & hanc cauſam eſſe quòd a certis Pauli Epiſtolis diſcrepare videatur.* Verba ſunt S. Hieronymi in Catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum, in *Paulo*. Rationem alteram addit Theodoretus, quòd ſcilicet S. Paulus eorum qui ex Gentibus crediderant, non eorum qui ex Judæis, conſtitutus fuiſſet Apoſtolus. „ Idcirco cùm ſcriberet ad eos qui crediderunt ex Gentibus, „ & nomen adjecit, & Apoſtolicam Dignitatem addidit, ut Doctor & „ Magiſter ſcribens ad diſcipulos. Ad Hebræos autem ſcribens, quorum „ non erat ſibi cura credita, meritò nudam honoribus doctrinam eis tradi- „ dit. Aliorum enim Apoſtolorum curæ ſuberant.

Cur nomen ſuum huic Epiſtolę S. Paulus non inſcripſerit

Sunt tamen Viri Eruditi qui cenſeant, Epiſtolæ quidem iſtius argumentum, ordinem, ratiocinia, ſantentias eſſe Sancti Pauli, non verò dictionem & ornatum; ſed vel S. Lucæ, vel S. Clementis Romani, qui ſuam in ea ſcribenda S. Paulo commodaverint operam, ideòque non Hebraicè, ſed Græcè ſcriptam eſſe, quod & Scripturæ Veteris allegatio ſecundùm Verſionem LXX. Interpretum probare videtur. & Hebraicorum nominum explicatio, *Melchiſedech & Salem*, quæ Epiſtolæ Interpreti tribuenda non eſt, ut in aliis Libris Sacris, ſed Auctori, ut contextus & ſeries orationis demonſtrat. Argumentatur enim Apoſtolus ab ipſa nominum interpretatione, ut S. Chryſoſtomus, & alii Expoſitores Græci annotarunt. Origenis auctoritate hæc nititur ſententia apud Euſebium Libro ſexto *Hiſtoriæ Eccleſiaticæ*, cap. 25. Et Clemens Alexandrinus apud eumdem Euſebium lib. 6. cap. 14. ſolam Verſionem Græcam hujus Epiſtolæ S. Lucæ tribuit, quæ *Hebraico primùm ſermone, utpotè ad Hebreos ſcripta fuerit*. Quamobrem *in hac Epiſtola & in Actibus Apoſtolorum, eumdem dictionis colorem reperiri*. Addit ex Beati cujuſdam Presbyteri ſententia: *Quandoquidem Dominus omnipotentis Dei Apoſtolus ad Hebreos miſſus fuerat, præ modeſtia Paulus, utpote qui ad Gentes fuerat directus, Hebræorum Apoſtolum ſe minimè inſcribit, tum ob ſuam erga Dominum reverentiam, tum quòd ex abundanti ad Hebræos ipſe Gentium præco & Apoſtolus ſcriberet.* De eodem Euſebius libro 3. cap. 38. *Cùm ad Hebræos patrio ſermone ſcripſiſſet Paulus, alii Lucam Evangeliſtam, alii hunc, de quo loquimur, Clementem Epiſtolam illam eſſe interpretatum fuerunt. Quod quidem verius videtur, cùm præſertim & Clementis, & illa ad Hebræos Epiſtola eumdem habeat ſtylum, nec utriuſque Scripti ſententiæ valde inter ſe diſcrepent.*

Verſio Græca S. Lucæ Evangeliſtæ, vel Clementi Romano probabiliter tribuitur.

Hæc Epiſtola tota eſt in Chriſti dignitate & divinitate, officio, Sacerdotiique ejus & Sacrificii ſupra Leviticum excellentia, demonſtrandis. Juſtitiam a veteris Legis ſacrificiis expectandam non eſſe, docet, ſed ab uno Chriſti Jeſu Sacerdotio, & fide in ipſum. Præcepta etiam ſaluberrima Hebræis tradit, ſcilicet ut in fide conſtantes ſint exemplo ſanctorum Patrum, qui per fidem Deo placentes, magna & mira egerunt, & paſſi ſunt: hortatur ad hoſpitalitatem ſervandam, qua quidam Angelos recipere meruerunt: ad obedientiam Præpoſitis præſtandam: ad eleemoſynarum largitio-

Argumentum Epiſtolæ.

gitio-

Digitized by Google

gitionem, & ad patientiam in adverſis, flagellorum & diſciplinæ paternæ utilitatem oſtendens.

CAPUT I.

SENSUS LITTERALIS.

1. 2. *Multifariàm, multiſque modis olim Deus loquens Patribus in Prophetis novissime diebus iſtis locutus eſt nobis in Filio, quem conſtituit heredem univerſorum; per quem fecit & ſecula*. Cùm Deus multis occaſionibus & vicibus, multiſque modis, ſcilicet ſermone, figuris, ceremoniis, per Angelos, in ſomniis, in vigiliis, in extaſi, per apparitiones ſenſibiles & corporeas, per viſiones imaginarias & intellectuales locutus eſſet majoribus noſtris Iſraelitis, per Prophetas Spiritu ſancto afflatos: tandem noviſſimis iſtis diebus, ultima mundi ætate ineunte, locutus eſt nobis per Filium ſuum naturalem, proprium, unigenitum, incarnatum, viſibiliter præſentem: quem initio conceptionis ſuæ, ſecundùm naturam humanam conſtituit Dominum omnium creaturarum, hominum & Angelorum, electorum & reproborum, omnium bonorum naturæ, gratiæ, & gloriæ: per quem etiam ut Deum, non tamquam per inſtrumentum, ſed cauſam principem, Verbum ſcilicet ſuum, æternámque Sapientiam, idæam ſive exemplar, in quo ſunt rationes rerum omnium condendarum, Mundum creavit, tempora, & temporalia omnia, quicquid umquam extitit, extat, & extabit.

3. *Qui cùm ſit ſplendor gloriæ, & figura ſubſtantiæ ejus, portanſque omnia verbo virtutis ſuæ, purgationem peccatorum faciens, ſedet ad dexteram Majeſtatis in excelſis*. Qui cùm ſit irradiatio paternæ gloriæ, in quo conſpiciendam ſe præbet glorioſa Majeſtas Patris, lumen de lumine, ab eo procedens ut Verbum mentis, ut Filius unigenitus, ejuſdem naturæ cum Patre, ipſique coæternus, ſicut radius ejuſdem eſt naturæ cum Sole, & ab eo procedit, illique coævus eſt, & ab eo oritur ſine ulla vel Solis vel ſui mutatione, cùm ſit expreſſa imago Patris, non evaneſcens, qualis eſt imago hominis in ſpeculo, ſed ſubſiſtens, permanens, & totum Patrem in ſe oſtendens, ut Philippo dictum ab ipſo eſt: *Qui videt me, videt & Patrem meum*: cùm omnia ſuſtineat, conſervet, regat ſolo nutu & imperio omnipotentis voluntatis ſuæ, quæ alioquin in nihilum relaberentur: poſtquam peccata noſtra expiavit, noſquè ab illis purgavit, non per legales victimas, ut Levitici Sacerdotes, ſed per ſe ipſum, & per proprium ſanguinem, idem Sacerdos & victima: ſedet in ſummo cœlorum ad dexteram ſupremæ Majeſtatis, ſummam dignitatem & gloriam regni, quam habet ſupra omnem creaturam, ſecundùm naturam aſſumtam quietè & ſine fine poſſidens, ut Deo Patri proximus, quatenus homo; ut æqualis, quatenus Deus. Confer cum Pſalmo 109. 1. *Dixit Dominus Domino meo: Sede à dextris meis*.

4. *Tantò melior Angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hereditavit*. Et ipſe tantò præſtantior Angelis declaratus eſt, quantò excellentius præ illis nomen, ſcilicet Filii Dei, velut proprium, æternæque originis jure ſibi debitum obtinet & poſſidet. Illa igitur ſententia, *Tantò melior Angelis factus*,
„ non in totum per comparationem dicta eſt, ne quis quaſi de cognatis ejuſdem-
„ que generis rebus hæc verba intelligat: ſed ideo præſtantiorem illum dixit, ut
„ diſcri-

a Græcè, πολυμερῶς, per partes; quia non omnibus omnia Myſteria, nec eodem tempore revelavit; ſed alia aliis, quibuſdam plura, aliis pauciora. Verbi gratia Iſaiæ Partum Virginis & Paſſionem Chriſti, Danieli tempus adventus ejus Jonæ ejuſdem ſepulturam Malachiæ Præcurſoris adventum, & Miniſterium, &c.

b Confer cum Pſalm. 2. 8. *Poſtula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ*.

c Χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, Hypoſtaſis hic ſubſtantiam, ſive eſſentiam ſignificat.

d Chriſti divinitas. *e* Secundum Græcum, *δι' ἑαυτοῦ per ſeipſum purgationem peccatorum faciens*. *f* *S. Athanaſius Oratione 2. Contra Arianos*.

Digitized by Google

diſcrimen naturæ Filii à rebus creatis indicaret : cujus rei certum documentum ex Litteris ſacris habemus, ubi David ſic loquitur : *Melior eſt dies una in atriis tuis, ſuper millia.* Salomone etiam ſuffragante : *Sumite diſciplinam, & non argentum, & cognitionem pro auro probato. Melior enim ſapientia lapidibus pretioſis : omnèque quod pretioſum eſt, non eſt ea dignum...* Quid ? An non „ ſunt diverſi generis ſapientia, & lapilli ex terra ? Quæ autem cognatio cœleſtibus atriis, & domiciliis terreſtribus ? Aut quid ſimile æternis & ſpiritualibus ad temporalia & mortalia ? Eſt ergo eadem ratione nihil cognationis Filio „ cum Angelis : & quia nihil cognationis eſt, non per comparationem dictum „ eſt illud (*Melior*) ſed per diſtinctionem, & ad differentiæ notam, & ut diverſitas naturæ Filii ab Angelis oſtenderetur. Quin ipſe Apoſtolus illud (*Melior*) exponens, non in alia re quàm in diſtinctione Filii, rerùmque conditarum uſurpat : dum hunc quidem Filium, illos verò mancipia appellat : & hunc ut Filium Patri à dextris aſſidere, illos verò ut ſervos, apparitorum & nuntiorum munere, aliiſque miniſteriis fungi.

Pſal. 83. Proverb. 8.

5. *Cui enim dixit aliquando Angelorum : Filius meus es tu, ergo hodie genui te ? Et rurſum : Ego ero illi in Patrem, & ipſe erit mihi in Filium ?* Quis enim Angelorum tam excellentis naturæ & dignitatis eſt, cui dictum aliquando à Deo legatur, Tu es Filius meus propriè, natura, unigenitus ; ego te ab æterno genui, ſemperque & immutabiliter gigno ? Adverbium *hodie* aptè hic uſurpatur ad ſignificandam æternitatem, quæ eſt velut unus dies, non præteritus, ſemper præſens. Verbum autem præteriti temporis, *genui*, adhibetur ad ſignificandum perfectam eſſe generationem, nec recentem, ſicut lumen ſemper à Sole procedit, & nihilominus ſemper perfectum eſt. Vel, Te Filium meum eſſe declaravi, te ſuſcitans à mortuis : quem ſenſum Apoſtolus noſter Actuum 13. in publica ad Judæos Concione ediſſeruit, dicens : *Et nos vobis annuntiamus eam, quæ ad Patres noſtros repromiſſio facta eſt : Quoniam hanc Deus adimplevit filiis noſtris, reſuſcitans Jeſum, ſicut & in Pſalmo ſecundo ſcriptum eſt, Filius meus es tu, ego hodie genui te.* A vero hujus loci ſenſu aberrant Grotius, & qui ipſum ſequuntur, locum illum Pſalmi de Davide ſecundùm ſenſum litteralem exponentes, de Chriſto autem ſecundùm ſenſum myſticum & ſublimiorem. Magis aberrant Sociniani & Judæi recentiores, qui de Davide ſolo intelligendum pertinaciter contendunt. Nec enim Davidi conveniunt hæc verba : *Filius meus es tu, ego hodie genui te* : nec iſta, *Poſtula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ.* Neque Verſus poſtremi, quibus omnibus gentibus reverentia, metus & ſpes in eum imperatur. Veteres Rabbini hunc Pſalmum de Meſſia intellexerunt, inter alios Maimonides, R. Obadiah Haggaon ſeu Illuſtris, & Trypho Judæus apud S. Juſtinum. Denique Apoſtoli Petrus, Joannes, & Paulus, eodem Spiritu afflati quo Pſalmiſta, hunc locum, totùmque Pſalmum de Chriſto intellexerunt & expoſuerunt: ut nullum dubium ſupereſſe poſſit quin hæc de illo ſolo propriè intelligantur, & quin hic ſit primarius hujus loci ſenſus ex intentione Spiritu ſancti.

Pſal. 2. 7. 2. Reg. 7. S. Auguſt. in Pſalm. 2.

Origenes, S. Hilarius, S. Chryſoſt. in Pſalm.

Sociniani refelluntur.

Maimonides in Præfat. ad cap. 10. Tract. Sanhedrim, & Bereſchit Rabba.

Et rurſum, cui Angelorum dictum à Deo eſt, Ego ero illi verè & propriè Pater, & ille mihi erit verè & propriè Filius ? De Salomone quidem hæc adjunctaque verba : *Ego ero illi in Patrem, &c.* ut de typo Chriſti in ſenſu Litterali dicta ſunt, qui Dei filius impropriè & per adoptionem dictus eſt, ſed de Chriſto ſecundùm ſenſum myſticum & propheticum : de Salomone ut typo Chriſti, de Chriſto ut per Salomonem adumbrato, qui propriè, & ab æterno genitus eſt e Patre, ejuſque filius eſt, non adoptione, ſed natura. Hic porro ſenſus eſt ex præcipua intentione Spiritus ſancti, & ex eo etiam eruitur argumentum efficax ad veritatem fidei confirmandam, cùm in ſacris Litteris declaretur, maximè ſi cum illis agatur, qui ſenſum hujuſmodi recipiunt, quales erant Hebræi fideles.

6. *Et*

Pſal. 96. 6.
Secundum Verſionem LXX. Interpretum. In toto illo Pſalmo de Chriſto agi ejuſque regno & exaltatione ſupra omnes poteſtates, & adoratione, perſpicuum eſt.

6. *Et cùm iterum introducit Primogenitum in orbem terræ, dicit: Et adorent eum omnes Angeli Dei.* Et cùm introducet iterum Primogenitum ſuum in orbem terræ, in ſecundo ejus adventu, in conſummatione ſeculi, de cœlo eum adducens ut mundum judicet, omnibuſque ſibi ſubjectis plenam ac perfectam totius regni ſui, cujus non erit finis, poſſeſſionem accipiat, jubebit eum ab omnibus Angelis adorari. Vel, (ut Græci Patres exponunt) Et rurſus, in alio ſcilicet Scripturæ loco, cùm introducit Filium ſuum in mundum per Incarnationem, dicit, *Et adorent eum omnes Angeli Dei.* In mundo erat ut Deus, in mundum à Patre introductum eſt ut homo. Unigenitus eſt ut Deus; & primogenitus in multis fratribus ut homo. Ita ſemper Angeli illum adorarunt ut Deum ab initio ſuæ creationis: & poſt incarnationem ipſum etiam ut hominem Deum adoraverunt.

Pſal. 103. 5.

7. *Et ad Angelos quidem dicit, Qui facit Angelos ſuos ſpiritus, & miniſtros ſuos flammam ignis.* Et de Angelis quidem Scriptura dicit: Qui ſpiritus Legatos & Angelos ſuos facit, & Miniſtros tam promptos, tam ferventes ad mandata ſua exequenda, quàm flamma ignis, quæ momento omnia pervadit. Angelis Deum uti ut miniſtris oſtendit Apoſtolus: Chriſtum autem vere, propriè, ac natura Dei Filium eſſe, Dominum ac regem univerſorum: illos creatam habere naturam, Unigenitum autem increatam & æternam.

Pſal. 44.

8. 9. *Ad Filium autem: Thronus tuus, Deus, in ſeculum ſeculi: virga æquitatis virga regni tui.* De Filio autem dicit Scriptura: Thronus tuus, o Deus, æternus erit, ſceptrum imperii tui, ſceptrum eſt juſtitiæ, id eſt, Regnum tuum ſumma juſtitia & æquitate gubernabis. *Dilexiſti juſtitiam, & odiſti iniquitatem:* Quæ partes ſunt optimi Principis: ita juſtitiam dilexiſti, ut ſecundùm ſtrictos juſtitiæ apices Deo Patri pro peccatis hominum ſatisfaceres: ſic odiſti iniquitatem, ut eorum peccata ſanguine tuo expiares, illoſque ab omni iniquitate mundatos virtute tua ac meritis juſtos efficeres ac ſanctificares, non externa dumtaxat imputatione juſtitiæ tuæ, ſed interna Spiritus tui ſubminiſtratione, & gratiæ caritatiſque in animis diffuſione. *Propterea unxit te Deus, Deus tuus, oleo exultationis præ participibus tuis.* Ad hoc, o Chriſte Deus, unxit te Deus Pater tuus, ipſa divinitatis plenitudine Meſſiam conſecravit, & Spiritus ſancti gratia, quæ animas exhilarat, perfudit præ omnibus qui gloriæ tuæ ſunt participes; æternique regni, cujus verus & naturalis heres es, per adoptionis gratiam coheredes. Conſortes nullos in dignitate & officio Redemptoris ſummique Mediatoris Chriſtus habet; in natura humana omnes homines; in gratia ſanctificante omnes fideles & juſtos; in regni cœleſtis poſſeſſione ſolos electos. Sic etiam explicari convenienter poteſt hic locus: Quia dilexiſti juſtitiam, & odiſti iniquitatem, exaltatus es ad regni poſſeſſionem, & præ conſortibus tuis gloria & honore coronatus, & ſuper omnes creaturas conſtitutus.

Pſalmum 44. Cujus verba profert Apoſtolus noſter, Chaldæus Paraphraſtes, R. Kimchi, & alii Rabbini de Meſſia interpretantur. Non corporales Salomonis cum filia Pharaonis nuptias, ſed ſpirituales Chriſti cum Eccleſia Pſalmus ille celebrat. Nec duo iſti Verſus, nec 4. 6. 17. & 18. Salomoni conveniunt. Grotii commentum refellitur ex Origene *lib. 1. contra Celſum*, Euſebio *lib. 4. Demonſtrat. Evangel.* S. Hieronymo *Epiſt. 140. Ad Principiam*, S. Auguſtino in hunc Pſalmum.

Pſalm. 101. 26. 27. 28.

10. 11. 12. *Et: Tu in principio Domine terram fundaſti: & opera manuum tuarum ſunt cæli.* Et alibi Scriptura dicit de Filio: Tu Domine, Chriſte Fili Dei in principio creationis mundi terram creaſti firmam, ſtabilem, immobilem, infimoque mundi loco velut fundamentum poſuiſti: & potentiæ tuæ opera ſunt cœli. Tu creator, ipſi, & quæcumque cœlis & terra continentur, creaturæ ſunt. *Ipſi peribunt, tu autem permanebis: Et omnes ut veſtimentum veteraſcent: & velut*

Digitized by Google

amictum mutabis eos, & mutabuntur. Ipſi, nempe cœli, ultimæ conflagrationis igne ſolventur, & ab eo quo ſunt ſtatu tranſibunt, immutabuntur, innovabuntur (2. *Petri* 3. 7. 14. & *Apocal.* 21. 1. Sic & Græci Patres exponunt, & S. Hieronymus in cap. 51. Iſaiæ, S. Joannes Damaſcenus, S. Thomas, & omnis Theologorum Schola) Tu autem, Chriſte Deus, numquam mutaberis. Et quemadmodum veſtis uſu & tempore veteraſcit; ita ſuo motu & continua agitatione deterentur, & mutatione aut renovatione indigebunt, quam te conſequentur auctore. *Tu autem idem ipſe es, & anni tui non deficient.* Tu autem idem ſemper & immutabilis permanes, cum ſis æternus, Ex hoc loco Apoſtoli demonſtratur contra Socinianos Chriſti divinitas, utpote cui cœli & terræ creatio, immutabilitas, & æternitas conveniant, quæ ſoli Deo ſunt propriæ.

Pſalmus centeſimus-primus, cujus verba profert Apoſtolus noſter, orationem exhibet populi Judaici, liberationem à captivitate Babylonica à Dei Verbo poſtulantis, & pro reſtauratione terrenæ Jeruſalem ſupplicantis: quæ allegorico & ſublimiore ſenſu, ex intentione præcipua Spiritus ſancti referuntur ad ædificationem ſpiritualis & ſupernæ Jeruſalem, ſcilicet Eccleſiæ, quæ Chriſti Regis magni civitas eſt. Vide Theodoretum in hunc Pſalmum.

13. *Ad quem autem Angelorum dixit aliquando, Sede à dextris meis quoadusque ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum?* Cui autem Angelorum dixit aliquando Deus, quod Chriſto ab illo dictum eſt: Mihi aſſide, poteſtate & imperio in omnes creaturas æqualis, omniumque hominum & Angelorum Rex & Judex, donec inimicos tuos, tam dæmones, quàm homines reprobos, plenè ac perpetuò tibi ſubjiciam, pedibus tuis calcandos. Quod in die judicii implebitur, cùm evacuaverit omnem principatum, & poteſtatem, & virtutem, ut loquitur Apoſtolus noſter 1. *Cor.* 15. 24. Adverbium porrò iſtud; *Quoadusque*, vel *donec* ſæpe in Scripturis infiniti temporis eſt, nec excludit ſemper tempus ſequens, ut conſtat ex *Iſaiæ* 22. 14. & *Matth.* 2. 25. Cæterùm numquam futurum ut Chriſtus à dextris Patris ſedere deſinat, Apoſtolus clarè teſtatur infra cap. 10. 12. 13. *In ſempiternum ſedet in dextera Dei, de cætero exſpectans donec ponantur inimici ejus ſcabellum pedum ejus.* Hic, quem tractamus, locus Apoſtoli manifeſtè probat Chriſtum etiam ut hominem Angelis longè antecellere, quippe qui ſit homo Deus, & à Patre ſuper omnem creaturam ſuæ humiliationis, paſſionis & mortis merito exaltatus. Non enim ut Deo dicit. *Sede à dextris meis.* Quomodo enim *Thronus ejus eſt in ſeculum ſeculi?* Ut homo ergo hunc honorem ſortitus eſt: ut Deus enim æternam ſedem habet. Verba ſunt Theodoreti. *Pſal.* 109. 1. 2.

Pſalmo centeſimo-nono, cujus verba profert Apoſtolus noſter, Chriſti divinitas, generatio æterna, regia dignitas, Sacerdotium, victoriæ ac triumphi perſpicuè ſignificantur. Id olim inter Judæos tam certum fuit ut cùm publicè eos alloqueretur Jeſus Chriſtus, pro confeſſo ſibi ſumſerit, Meſſiæ hunc Pſalmum ad litteram convenire: Matth. 22. 41. *Et nemo poterat ei reſpondere verbum.* Idem agnoſcunt Chaldæus Paraphraſtes, R. Moſes Hadarſan, R. Saadias Gaon in Danielem, R. Iſaac ben Aramah, & in ipſo Thalmude, in Sucab 5. cap, in Gemara, &c.

14. *Nonne omnes ſunt adminiſtratorii Spiritus, in miniſterium miſſi propter eos qui hereditatem capiunt ſalutis?* Quis fidelium negaverit omnes Angelos, cujuſcumque ſint ordinis ac dignitatis eſſe Spiritus ad Miniſterium Dei & Chriſti conditos, deputatos, ac miſſos, propter eos qui futuri ſunt heredes æternæ vitæ & gloriæ? Ex his omnibus demonſtratur Chriſtum Angelis omnibus excellentiorem ac ſuperiorem eſſe; cùm illi Dei miniſtri ſint, Chriſtus verò Dei Filius. Ne verò mirum videatur Angelorum miniſterium ad electos limitari. In eorum enim ſalute magis eminet angelicæ cuſtodiæ beneficium: & quæ circa reprobos tam cu-

fodiendos, quàm puniendos ab Angelis geruntur, omnia ad electorum ſalutem & gloriam à Deo ſunt ordinata.

CAPUT I.

SENSUS MORALI

Deus per Filium ſuum hominibus loqui dignatus eſt.

1. 1. M*ultifariàm multiſque modis olim Deus loquens Patribus in Prophetis, noviſſimè diebus iſtis locutus eſt nobis in Filio*. Immenſam & perpetuam Dei in homines caritatem demonſtrat paterna cura quam de illorum ſalute geſſit omnibus mundi ætatibus. *Homo divini ingenii cura* (inquit Tertulianus) Ad illos loqui dignitatus eſt mualtifariàm multiſque modis, ut illos vetitatem ſuam, cultum ſuum, legèmque ſuam doceret, ſive ab erroribus & peccatis revocaret. Locutus eſt per Patriarchas tempore Legis naturæ; per Prophetas tempore Legis ſcriptæ; noviſſime per Filium ſuum in temporis plenitudine, & ſub lege gratiæ, quam hominibus condidit. Quo tempore homines pene omnes idololatriæ dediti, in tenebris ignorantiæ Dei, & in umbra mortis ſedebabant, quo defecerant chariſmata, quo nulla pene ſupererat ſpes ſalutis, ſed certa videbatur imminere damnatio, Deus per Filium ſuum hominibus loqui dignatus eſt, quem ducem ac præceptorem Gentibus dedit. Hic Propheta magnus, omnium Prophetarum lumen, omnium Prophetiarum complementum; omnium veritatum Magiſter, quas plenè perfectèque novit, & perſpicuè docet ac revelat omnibus qui eum audire volunt. Nec ſolùm nos docere dignitatus eſt, ſed & vulnera per ignorantiam & peccatum nobis illata miſericorditer curare. *Miſit Verbum ſuum, & ſanavit eos, & eripuit eos de interitionibus eorum.* (*Pſal.* 106. 20.) Si quis ſingulari & eximia eloquentia, ſcientia, ſanctimonia, Prophetia, miraculorum, aliiſve Dei donis inſignis homo doceat, concionetur, exhortetur, omnes ad eum audiendum confluunt, Homo Deus loqui ad homines, ad creaturas ſuas dignatur, non pro ſua, ſed pro illarum utilitate & ſalute & nemo illum audit. Loquitur in Scripturis ſanctis, loquitur per Miniſtros ſuos, per Eccleſiæ ſuæ Paſtores, quos qui audit, illum audit: loquitur ad corda hominum ſanctis inſpirationibus. Et quis illum audit cum fide, cum reverentia, cum amore, cum obedientia? *Multi Prophetæ & Juſti cupierunt videre quæ videtis, & non viderunt: & audire quæ auditis, & non audierunt .... Veſtri beati oculi quia vident, & aures veſtræ quia audiunt.* (*Matth.* 13. 16. 17.) Felicitatem noſtram agnoſcamus, & de tanto beneficio gratias agamus immortales. Filium Dei nobis loquentem audiamus. Pater æternus jubet: *Ipſum audite.* (*Luc.* 9. 35.) Loquere Domine, quia audit ſervus tuus. Mentes noſtras illumina, ut intelligamus quæ in carne aſſumta loqui dignatus es ad docendum nos: infunde cordibus noſtris caritatem, ut ea diligamus: gratiam tribue ut ea exequamur & impleamus.

Chriſtus nos regni ſui cohæredes efficit. Quibus conditionibus?

2. *Quem conſtituit heredem univerſorum.* Chriſtus heres à Patre conſtitutus eſt non portionis terræ, & promiſſiorum temporalium, ut Patriarchæ; ſed mundi univerſi, cœli novi & terræ novæ, Eccleſiæ ſuæ, electorum ſuorum, & in eis omnium gentium. *Poſtula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ.* (*Pſal.* 2.) Heres non ad tempus, ſed in æternum. Solus autem regni cœleſtis & æterni hæres eſſe noluit: Nos coheredes ſuos efficere miſericorditer dignatus eſt. *Heredes quidem Dei, coheredes autem Chriſti.* (*Rom.* 8.) Verùm ſicut ille totius vitæ laboribus & ſanctis operibus, paſſione & morte hereditatem ſuam conſecutus eſt: *Sic enim oportuit pati Chriſtum, & intrare in gloriam ſuam:* ita nos cœleſtis & æternæ hereditatis ejus conſortes numquam erimus, niſi vitæ

ejus

ejus imitatores erimus, paſſionumque ſocii. Ideo carnem aſſumſit, ut paſſionis & reſurrectionis nobis præberet exemplum; paſſionis ad firmandam pœnitentiam, reſurrectionis ad excitandam ſpem. *Ut duas vitas nobis oſtenderet in carne quam ſuſcepit de vita noſtra mortali, unam laborioſam, alteram beatam; laborioſam quam tolerare debemus, beatam, quam ſperare debemus.*

S. Auguſt. lib. 2. De Actis cùm Felice Manich. c. 11.

2. *Per quem fecit & ſecula.* Dei Filius ars eſt, ſapientia & forma princeps, per quam omnia formata ſunt & reformata: ideo reparationem generis humani ſuſcepit, ut qui plaſmatum de limo terræ hominem flatu vitæ rationalis animavit, „ idem naturam noſtram ab æternitatis arce dejectam amiſſæ reſtitueret dignitati, „ & cujus erat conditor, eſſet etiam reformator. Ad divinum illud exemplar deformatam in nobis Dei ſimilitudinem per ejus gratiam reſculpamus; ſive oremus ut eam ipſe reſculpat, quia id per nos ipſos non poſſumus. Solus ille Deum offendit, qui ab ejus ſimilitudine recedit. Ipſe Deus nos cum Patre & Spiritu ſancto condidit, qui nobiſcum homo ſolus ad nos reparandos venit. *Ipſe eſt forma, ipſe medicina, ipſe eſt remedium. Felicius fuiſſet ſemper tenuiſſe ejus ſimilitudinem: ſed jam minùs glorioſum non erit ad ejus redire imitationem.* Faciamus ergo ſecundùm exemplar quod nobis monſtratum eſt.

S. Leo Serm. 12. De Paſſione.

Hugo à ſancto Victore.

3. *Qui cum ſit ſplendor gloriæ & figura ſubſtantiæ ejus, portanſque omnia verbo virtutis ſuæ, purgationem peccatorum faciens, ſedet ad dexteram Majeſtatis in excelſis.* 1. Chriſtus ſplendor eſt Patris, *Accedite ad eum, & illuminamini.* Numquam ab eo per peccatum ſeparemur, quemadmodum ipſe numquam à patre ſeparatur, à quo procedit ut radius a Sole. Divinas ejus perfectiones in nobis exprimamus per imitationem, ſicut ipſe perfectiones omnes Dei Patris in ſe exprimit ut imago ejus viva, conſubſtantialis, perfectiſſima, *figura ſubſtantiæ ejus.* Ad illius cognitionem & amorem homines adducamus verbis & exemplis; ſicut ipſe ad Dei cognitionem, dilectionem, & cultum homines adduxit prædicatione, operibus, ac perpeſſionibus ſuis. 3. Portemus illum in cordibus & corporibus noſtris, ejuſque ductum ſequamur, qui nos virtute ſua conſervat, ſapientia ſua regit, manu ſua ſuſtentat, ſinu ſuo fovet, & omnia opera noſtra in nobis operatur. *Portans omnia verbo virtutis ſuæ.* Ex ejus manu ſi effugere velimus, cadimus, perimus. 4. Peccata noſtra purgat, delet, expiat per ſeipſum, ſanguine ſuo, ut Sacerdos noſter, idemque victima, & ſacrificium, ut Mediator nos reconciliat Deo Patri. *Purgationem peccatorum faciens.* Et nos quotidiana peccata totius vitæ pœnitentia eluere ac purgare ſatagamus. Offeramus Deo ſacrificium contriti cordis: corpora noſtra ſanctificemus per continentiam, cupiditates mactemus, mortificationem Chriſti in nobis ipſis circumferamus. Victimæ ſimus illi conſecratæ, mundo mortuæ; ſoli Deo viventes. 5. Cor noſtrum a terrenis deſideriis purgatum Chriſto adhereat, qui *ſedet ad dexteram Majeſtatis in excelſis.* Carnem ita ſubjiciamus ſpiritui, ut ad beatam reſurrectionem, æternæque vitæ poſſeſſionem & ipſa præparetur. „ Facilè corpus levabitur in alta cœlorum, ſi non premat ſpiritum „ ſarcina peccatorum. Hoc igitur meditemur in terris, quod conſequi ſperamus „ in cœlis. Tunc exuturi carnem mortalitatis, nunc exuamus animi vetuſtatem.

Quid nobis Dei Filius præſtiterit? quid illi rependere debeamus?

S. Auguſt. Serm. 263. alias De Tempore 174.

4. 5. *Tantò melior Angelis effectus, quantò differentius præ illis nomen hereditavit. Cui enim dixit aliquando Angelorum, Filius meus es tu, ego hodie genui te? ... Et cùm iterum introducit Primogenitum in orbem terræ, dicit: Et adorent eum omnes Angeli Dei.* Angeli creaturæ ſunt ejus, cujus Chriſtus Jeſus Filius eſt, Dei Patris, ab illo genitus unico actu, ſimpliciſſimo, puriſſimo, æterno in proprio ſinu, in utero Virginis Matris per Incarnationem; in gloria per reſurrectionem; in Sacramento Euchariſtiæ, per panis & vini conſecrationem, Filius æqualis Patri in æterna generatione; minor Patre in temporali nativitate; paulò minor Angelis ſecundùm infirmitatem carnis, iiſdem ſuperior & melior

Digitized by Google

ſecundùm unionem naturæ humanæ cum perſona divina, propter quam dicitur & eſt Filius Dei. *Tantò melior Angelis effectus, quantò differentius præ illis nomine hereditavit*. Nomen quod eſt ſuper omne nomen, nomen incomprehenſibile, ſicut & nomen Patris æterni: *Quod nomen eſt ejus, & quod nomen filii ejus, ſi noſti*? Nomen ipſis Angelis incommunicabile: *Quis enim ſimilis Deo in filiis Dei*? Nemo ei in natura ſimilis & conſubſtantialis præter Unigenitum ejus Filium Jeſum Chriſtum. In tertia nativitate, nempè ex ſepulchro per glorioſam Reſurrectionem ſuper omnes Angelos exaltatus eſt ad dexteram ſupremæ Majeſtatis in excelſis. In quarta demum nativitate, in Sacramento Euchariſtiæ, hominum rurſus voluntati quodammodo fit ſubditus, amoris ſui miraculo. Verùm in omnibus admirabilis eſt, amabilis, adorandus. Illum adorant Angeli, propter quos Angelicam naturam non aſſumſit, adorant, inquam, illum de mandato Patris, in quocumque ſtatu, mortali, glorioſo, ſacramentali. *Et cùm iterum introducit Primogenitum in orbem terræ, dicit: Et adorent eum omnes Angeli Dei*. Quantò magis illum adorare debent homines, propter quos, & propter quorum ſalutem deſcendit de cœlis, & homo factus eſt? Illum ergo perpetuò adoremus & benedicamus cum Patre & ſancto Spiritu, omniaque opera noſtra propter gloriam nominis ejus, & ex ejus amore faciamus. Hæc vera adoratio eſt. Si Chriſtum Jeſum, ut par eſt, adoremus, ei ſimiles erimus. *Fit* enim *homo ei ſimilis quem adorat*. De nobis itaque ut per Filium ſuum unigenitum adoptatis dicere dignabitur Pater miſericordiarum: *Ego ero illi in Patrem, & ipſe erit mihi in filium*.

Proverb. 30. 4

Pſal. 88. 7.

S. Auguſt. Tract. 10. *in Joannem.*

7. 8. 9. *Et ad Angelos quidem ait: Qui facit Angelos ſuos Spiritus, & miniſtros ſuos flammam ignis: Ad Filium autem: Tronus tuus, Deus, in ſeculum ſeculi, virga æquitatis virga regni tui. Dilexiſti juſtitiam & odiſti iniquitatem, &c.* 1. Quicumque ad beatam electorum ſortem, & Angelorum æqualitatem in cœlis aſpirant, in hac vita. (quantum per carnis infirmitatem licet) debent eſſe ſimiles Angelis Dei, ſpiritales eſſe cogitationibus, affectibus, operibus, abſtinere a carnalibus deſideriis, quæ militant adversùs animam, in carne præter carnem vivere, ad Dei mandata implenda promptos & ferventes omni tempore ſe exhibere, difficultates omnes & impedimenta ſuperare, nuſquam a Dei præſentia recedere. Ad id verò tenentur præſertim Sacerdotes & Eccleſiæ Miniſtri, quos Spiritus ſanctus in Scripturis Angelos Domini, & Angelos Eccleſiarum vocat. Sceptrum Chriſti Jeſu oſculemur, illi nos ſubjiciamus, qui Rex noſter & omnium gentium ac ſeculorum eſt, cœli & terræ Dominus. „ Regat te virga ſua, „ non frangat te. Virga enim ferrea eſt illa inflexibilis. *Reges eos in virga ferrea*, „ *& tamquam vas figuli confriges eos*: ait pſalmiſta. Alios regit, aliós conterit: „ carnales. Regi tuo vis gratus eſſe? Iniquitatem odio habe, dilige juſtitiam. „ Eſt in te iniquitas? Odit illam Deus, oderis & tu. Peccatum tuum puniturus „ eſt, quia illud odit. Non vis ut ipſe puniat, præveni illum, tu puni. Ideo „ enim adhuc ipſe parcit, differt, arcum intendit, minatur. Peccatum impu„ nitum manere non poteſt; puniendum eſt aut a te; aut ab ipſo „. *Tu agnoſce, ut ignoſcat*. Juſtitiam dilige. Non timore pœnæ a peccato abſtineas, ſed amore juſtitiæ. Quicumque facit opera aliqua juſtitiæ, non propterea juſtus ac piùs eſt, ſed ille ſolus qui juſtitiam ſincerè diligit. *Qui* autem *juſtitiam non diligit, non habet*.

S. Auguſt. in Pſalm. 44.

Pſal. 2.

S. Auguſt.

10. 11. 12. *Et tu in principio, Domine, terram fundaſti: & operam manuum tuarum ſunt cœli. Ipſi peribunt, tu autem permanebis, & omnes ut veſtimentum veteraſcent: Et velut amictum mutabis eos, & mutabuntur: tu autem idem ipſe es, & anni tui non deficient*. Qui terrenis & temporalibus rebus inhærent manſoria dilectione, cum illis peribunt. Qui Chriſto Jeſu firmiter inhæret per caritatem, cum ipſo in æternum beatus in regno ejus permanebit. Immutat nos Chriſtus velut veſtimentum, nos veteris hominis cupiditatibus & vitiis per gratiam

Digitized by Google

tiam ſuam exuens, & ſe ipſo, juſtitiaque ſua induens: immutabit corpora noſtra in reſurrectione, ſi piè vixerimus. Seminatur enim corpus animale, ſurget corpus ſpiritale. Hoc veſtimentum quod a Chriſto Jeſu mutabitur, ſi digni fuerimus qui ad gloriam reſurgamus. „ Speremus ergo etiam immutationem corporum „ noſtrorum ab illo, qui erat & ante nos, & manet poſt nos; a quo ſumus quod „ ſumus, ad quem veniemus cùm fuerimus mutati, mutantem non mutatum, „ facientem non factum; & moventem, ſed manentem: *Tu autem idem ipſe es,* „ *& anni tui non deficient:*. Sed nos ad illos annos quid ſumus? Non tamen deſpe- „ rare debemus, Qui dixit. *Ego ſum qui ſum*, idem ad conſolationem noſtram „ dixit: *Ego ſum Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Jacob*. Et nos Abrahæ „ ſemen ſumus: & nos quamvis abjecti, quamvis terra & cinis, in illo ſpera- „ mus. Servi ſumus, ſed propter nos Dominus noſter formam ſervi accepit, „ propter nos mortales immortalis mori voluit, propter nos hoc exemplum re- „ ſurrectionis oſtendit. Ergo ſperemus venturos nos ad hos annos ſtantes, & in „ quibus non circuitu Solis peraguntur dies, ſed manet quod eſt ſicuti eſt, quia „ hoc ſolum verè eſt. Ut autem ad beatam æternitatem, in qua nulla mutatio, „ nullus defectus eſt, perveniamus, præmittenda ſunt bona opera. Unde in „ Pſalmo ſequitur: *Filii ſervorum tuorum habitabunt*. Filii ſervorum, ſunt ope- „ ra ſervorum. Nemo ibi habitabit niſi per opera ſua. Noli ergo eſſe ſterilis, ſi „ vis habitare: præmitte fœtus, quos ſequaris. Filii tui te deducant ad terram „ promiſſionis, terram viventium, non morientium. Cùm hic vivis in hac „ peregrinatione, illi antecedant, ſuſcipiant te, Propter refectionem carnalem „ filius anteceſſit Jacob in Ægyptum, & ait patri ſuo & fratribus ſuis, Ego præ- „ veni præparare vobis eſcas. Præcedant ergo filii tui, præcedant te opera tua: „ quales filios præmiſeris, tales & ſequeris.

S. Auguſt. in Pſal. 101. Serm. 2.

Ut ad beatam æternitatem perveniamus, opera bona præmittenda ſunt.

13. *Ad quem autem Angelorum dixit aliquando: Sede a dexteris meis, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum?* Omnes inimicos ſuos vel invitos, vel ſpontaneos, vincit, domat, pedibuſque ſuis ſubjicit Chriſtus Rex æternus. „ Inimicus eras: eris ſub pedibus ejus, aut adoptatus, aut victus. Quære ergo „ quem locum habeas ſub pedibus Domini Dei tui. Nam neceſſe eſt ut habeas „ aut pœnæ, aut gratiæ. Nemo Regum umquam de inimicis ſuis triumphavit aut triumphabit illorum corda ſibi ſubjiciendo per amorem, ſicut Chriſtus Jeſus. *Sagittæ tuæ acutæ, populi ſub te cadent, in corda inimicorum Regis*. „ Quæ ſa- „ gittæ acutæ, niſi verba cor transfigentia, amorem excitantia? Unde dicitur „ in Canticis Canticorum, *Vulnerata caritate ego ſum*. Populos videmus ſubdi- „ tos Chriſto, cadentes non videmus. Exponit ubi cadant: *In corde*. Ibi ſe eri- „ gebant adversùs Chriſtum, ibi cadunt ante Chriſtum. Blaſphemabat Saulus „ Chriſtum, erectus erat: ſupplicat Chriſto, cecidit, proſtratus eſt: occiſus eſt „ inimicus Chriſti, ut vivat diſcipulus Chriſti. De cœlo emiſſa ſagitta, corde „ percuſſus eſt Saulus. Ut ille, ita & *Populi ſub te cadent, in corda inimicorum* „ *Regis*. Inimici erant: acceperunt ſagittas tuas, ceciderunt ante te. Ex inimici „ amici facti ſunt: inimici mortui ſunt, amici vivunt.

Chriſtus inimicos ſuos vel ſpontaneos vel invitos vincit.

S. Auguſt. in Pſ. 109.

Pſal. 44. 6.

Cantic. 2. 5. & 5. 8.

S. Auguſt. in Pſalm. 44.

14. *Nonne omnes ſunt adminiſtratorii Spiritus, in miniſterium miſſi propter eos qui hereditatem capiunt ſalutis?* Quantam nobis hæc inſpirare debent reverentiam, devotionem, gratiarum actionem, fiduciam erga ſanctos Angelos; ſed multò majorem erga Chriſtum Jeſum Angelorum Regem, ac Dominum! Jeſum Chriſtum advocatum & mediatorem habemus ad dexteram Dei Patris; Angelos ejus, auxiliatores, tutores, cuſtodes, voluntatis ejus interpretes, conſiliorum ejus Miniſtros & executores in gratiam electorum; quid non a Dei bonitate & miſericordia ſperemus? Quid mirum ſi Deus Angelos omnes mittat in Miniſterium propter homines quos elegit ad reſtaurandas ruinas Angelorum? Siquidem miſit

Deus Angelos ſuos mittit in miniſterium propter electos.

Fi-

Digitized by Google

triam cœleſtem, cujus & ipſi cives ſunt, Rex verò Chriſtus; & futura bona, quorum ipſi participes ſunt, Chriſtus vero Dominus. Unde a Propheta *Pater futuri ſeculi*, & ab Apoſtolo noſtro *Pontifex futurorum bonorum appellatur*. *Iſai. 9. infra cap. 9.*

6. 7. *Teſtatus eſt autem in quodam loco quis, dicens. Quid eſt homo quòd memor es ejus, aut filius hominis quoniam viſitas eum? Minuiſti eum paulò minùs ab Angelis: gloria & honore coronaſti eum: & conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum.* Probat Apoſtolus nihil de Chriſti excellentia ſuprema decedere per Incarnationem & Paſſionem ejus, nec illas impedire quin illi uni, non angelis, orbis terræ futurus ſubjiciatur. Id autem probat teſtimonio Davidis, cujus Pſalmum octavum Sapientes Hebræi ad Meſſiam referebant. *Quid eſt homo*, vilis, infirmus, & miſer, quòd tantam ipſius curam habeas, & tanto illum honore dignatus ſis? Quid (inquam) eſt homo ex homine natus, mortalis ex mortali, miſer ex miſero, ut eum viſitare dignatus ſis per Incarnationem tuam, ejus naturam aſſumendo, & innumeris beneficiis totum genus humanum per Hominem Deum cumulando? Illum ad breve tempus, ſcilicet vitæ mortalis & Paſſionis ejus tempore, infra Angelos demiſiſti, tam conditione mortalitatis & Paſſionis, quàm vulgari hominum opinione, quos carnis ejus infirmitas, & Paſſionis ignominia magnum aliquid de eo opinari non ſinebant. Sed breve illud tempus glorioſa Chriſti reſurrectione finitum eſt, qua gloriam & honorem, ut homo Deus, ſupra omnes Angelos accepit: gloriam, quia nomen ejus ubique prædicatur. *Gloria & honore coronaſti eum. Et conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum*, cœli terræque, Angelorum & hominum Regem ac Dominum, totius Eccleſiæ caput declaraſti, & ad dexteram Majeſtatis tuæ in cœlis conſtituiſti. *Pſalm. 8.*

Pſalmi octavi auctorem & locum Hebræis notum Apoſtolus non citat. Hunc autem Pſalmum Chriſto convenire magis quàm Adamo, vel humano generi in Adamo ſpectato, probat eruditus Præſul D. Huetius. *Demonſtrat. Evangel.* Propoſit. 7. *n. 6.* Ad Chriſtum certè ſubliniore & myſtico ut minimùm ſenſum ex Spiritus ſancti intentione referendum, nemo Catholicus negaverit. *Hæc etſi dicta ſint de communi humanitate magis tamen Chriſto convenire ſecundùm carnem*, ait S. Joannes Chryſoſtomus. Porrò quod Latinus Interpres vertit, *paulò minùs*; Græcus Textus habet, Βραχύ τι, id eſt, *Ad breve*.

8. *Omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus*. Res omnes, adeoque & mundum futurum, ejus imperio perfectè ſubjeciſti. *In eo enim quod omnia ei ſubjecit, nihil dimiſit non ſubjectum ei*. Cum autem Deum illi omnia generaliter ſubjeciſſe ait, nullam creaturam ſive viſibilem, ſive inviſibilem ab hac ſubjectione excepit. Unde alibi dicit Apoſtolus noſter: *Cum autem dicat. Omnia ſubjecta ſunt ei, ſine dubio præter Eum, qui ſubjecit ei omnia*. „ Sola enim increata natura ab hac „ ſubjectione tamquam libera ſeparata eſt. Hæc autem, quæ ab illa ut eſſet ac„ cepit, qualiſcumque ſit, ſive viſibilis, ſive inviſibilis, ſubdita eſt, & tam„ quam Deo: & tamquam homini, Domino Chriſto „ *Nunc autem necdum videmus omnia ſubjecta ei*. Nunc autem in præſenti rerum ſtatu, in hoc ſeculo, nondum Prophetia illi omni ex parte impleta eſt. Nondum enim omnes infideles & peccatores, & dæmones Chriſto ſunt ſubjecti: ſed adversùs ejus imperium rebellant, vel illud oppugnant. Omnes quidem jam illi ſubjiciuntur quantùm ad auctoritatem, ſed in futuro omnes ſubjicientur quantùm ad executionem. *Theodoret. in Pſalm. 8.* *S. Thomas Lect. 2.*

9. *Eum autem, qui modico quàm Angeli minoratus eſt, videmus Jeſum, propter paſſionem mortis, gloria & honore coronatum: ut gratia Dei pro omnibus guſtaret mortem*. Interim certò cognoſcimus, Jeſum, qui ad breve tempus Incarnatione & Paſſione ac morte ſua infra Angelos abjectus eſt, propter paſſionem mortis gloria & honore undequaque cinctum & ornatum eſſe, dum nomen ejus ubique præ- Pro omnibus hominibus mortuus eſt. *Guſtaſſe* mortem dicitur, ſumpta metaphora ſive ab iis qui ad venenum epotandum damnabantur, ſive ab earum rerum guſtu, quarum amarus & ingratus eſt ſapor.

Chriſtus ſibi gloriam corporis, & nominis exaltationem meruit.

prædicatur & adoratur. Gratuita autem Dei Patris bonitate & infinita in homines Filii caritatem factum eſt ut pro omnibus & ſingulis hominibus moreretur.

Origen. To. 1. in Joannem. S. Ambroſ. lib. 2. De Fide cap. 4. & l. 5. cap. 4. Theodoret. Theophylact. & Oecumen. in Comment.

Prætermittendum non eſt, quod eruditi Interpretes obſervant, quoſdam Codices Græcos olim pro χάριτι Θεοῦ, *gratia Dei*, habuiſſe, χωρὶς Θεοῦ, *Abſque Deo*, ut conſtat ex Origene, S. Ambroſio, Theodoreto, Theophylacto, & Oecumenio. Quam lectionem duo illi poſteriores Auctores in Neſtorianorum depravationem minùs probabiliter refundunt, quaſi ſenſus ſit, Eum qui homo eſt, non eum qui Deus & Dei Filius, mortem ſubiiſſe. Verùm Neſtorio antiquior S. Ambroſius hanc lectionem agnoſcit & recipit, ſenſuque Catholico ſcriptum exponit, *Ut ſine Deo pro omnibus guſtaret mortem*, ſcilicet, *Ne divinitatis illam paſſionem putaremus fuiſſe, non carnis.*

10. *Decebat enim eum, propter quem omnia, & per quem omnia; qui multos filios in gloriam adduxerat, Auctorem ſalutis eorum per paſſionem conſummare.* Dignum enim erat Deo, propter quem ut finem ultimum, & per quem ut primam cauſam omnia condita ſunt, & qui multos filios adoptivos per Unigenitum ſuum Jeſum Chriſtum ad gloriam cœleſtem & æternam adducere decreverat, Auctorem ſalutis eorum & Mediatorem per paſſionem perficere, & ad gloriam conſummatam perducere.

Matt. 28. 10. & Joan. 20. 17.
Pſal. 21. 23.
Quem Pſalmum Chriſto Jeſu ſecundùm litteram convenire ſemper agnovit Eccleſia, cujus à communi ſenſu Theodorus Mopſueſtenus & Grotius ejus veſtigii inſiſtens, aberrarunt.

11. 12. 13. *Qui enim ſanctificat, & qui ſanctificantur, ex uno omnes. Propter quam cauſam non confunditur fratres eos vocare, dicens: Narrabo nomen tuum fratribus meis, in medio Eccleſiæ laudabo te.* Chriſtus enim Jeſus, qui nos ſacrificio ſuo a peccatis emundat & ſanctificat ut Sacerdos æternus, Redemptor, & Mediator Dei & hominum, & homines qui per ipſum ſanctificantur, omnes ex uno principio ſunt, ſcilicet ex Deo, ille quidem ut Unigenitus per naturam, illi ut filii adoptivi per gratiam; & ex uno primo parente humani generis Adamo progeniti, ejuſdem humanæ naturæ ſunt participes. Quam ob cauſam non dedignatur eos fratres appellare, dicens: Nunciabo nomen tuum, magnitudinem tuam, potentiam, miſericordiam, beneficia tua, fratribus meis: in medio Eccleſiæ Chriſtianæ a me congregandæ laudabo te. *Et iterum*, dicit: *Ergo ero fidens in eum*: Fiduciam in Deum habebo: quod ei non conveniret, qui Deus tantùm eſſet, non etiam homo. *Et iterum*, ait: *Ecce ego & pueri mei, quos dedit mihi Deus.* Ecce ego, & filii mei ſpirituales, electi omnes quos mihi dedit Pater. Confer cum Joannis 17. 6. *Tui erant, & eos mihi dediſti.*

Iſaiæ 8. 17. 18
Naturæ humana veritas in Chriſto. Caro ejus noſtræ conſubſtantialis, vereque paſſibilis & mortalis.

14. 15. *Quia ergo pueri communicaverunt carni & ſanguini: & ipſe ſimiliter participavit eiſdem, ut per mortem deſtrueret eum qui habebat mortis imperium, id eſt diabolum. Et liberaret eos, qui timore mortis per totam vitam obnoxii erant ſervituti.* Quandoquidem ergo filii Chriſto dati a Patre, ſcilicet homines electi, conſtant carne & ſanguine, id eſt, natura fragili, paſſibili, miſeriis & morti obnoxia: Ipſe ſimiliter carnis & ſanguinis, id eſt ejuſdem naturæ mortalis particeps fuit, ut per mortem ſuam poteſtate exueret diabolum, qui peccatum & mortem in mundum invexerat: & ab ejus dominatu & tyrannide liberaret electos, quos pariter ac cœteros homines metus & horror mortis per totam vitam in miſera quodam ſervitute detinebat, & interdum ad peccatum compellebat. Vel, Ut eos liberos redderet, qui timore mortis, quam Lex minatur, ipſi Legi ſerviliter parebant, nec animum erigebant in ſpem bonorum cœleſtium; quæ lex non promittebat, nec ad eorum conſecutionem perducebat ſine gratia Salvatoris.

ἐπιλαμβάνεται, quaſi injecta manu vindicavit, & in libertatem aſſervit.

16. *Nuſquam enim Angelos apprehendit, ſed ſemen Abrahæ apprehendit.* Non enim Angelicam naturam aſſumſit, & liberavit, ſed humanam, ex poſteritate Abrahæ. Non dixit Apoſtolus, Semen hominis, ſed ſemen Abrahæ apprehendit, Hebræis in memoriam revocans promiſſionem Abrahæ factam. *Benedicentur in ſemine tuo omnes gentes terræ.*

Geneſ. 22. 18.

17. Un-

17. *Unde debuit per omnia fratribus ſimilari, ut miſericors fieret, & fidelis Pontifex ad Deum, ut repropitiaret delicta populi.* Cùm ergo qui ſanctificat, & qui ſanctificantur, ſint ejuſdem naturæ & conditionis, conveniens fuit ut Chriſtus in omnibus, excepto peccato, ignorantia & concupiſcentia, quæ ad peccatum inducunt, fratribus ſuis, id eſt electis ſimilis fieret in natura paſſibili & mortali, ut miſeriæ noſtræ condoleret, fideliſque Pontifex in miniſterio ſuo eſſet apud Deum ad expianda peccata populi.

18. *In eo enim, in quo paſſus eſt ipſe & tentatus, potens eſt & eis, qui tentantur, auxiliari.* Ex laboribus enim & doloribus quos pertulit, & morte quam paſſus eſt, ut homo, vim habet ſuccurrendi iis, qui ſimiliter probantur & tentantur; & magis movetur ad auxilium illis ferendum in periculis & ærumnis. Eſt enim quiſque propenſior ad ferendam opem miſeris, ſi & ipſe miſerias expertus fuerit.

CAPUT II.

SENSUS MORALIS.

1. PRopterea *abundantiùs oportet obſervare nos ea quæ audivimus, ne fortè pereffluamus.* Quò major eſt Chriſti Legiſlatoris noſtri excellentia, eò majori diligentiorique ſtudio, reverentia, humilitate, obedientia, fervore, Legis Evangelicæ mandatis adhærere debemus, eaque fideliter obſervare. *Non enim auditores Legis juſti ſint apud Deum, ſed factores Legis juſtificabuntur.* Qui Dei verbum negligunt, non magnificiunt, aut ex ejus auditione meliores non fiunt, juſto Dei judicio gratiis privantur, quibus ſe indignos prava diſpoſitione reddiderunt. Vaſis pertuſis, quæ ſalutares aquas continere non poſſunt, ut aquæ ex iis effluenti ſimiles ſunt, quæ fit prorſus inutilis, & irreparabiliter perit. „ *Ne fortè pereffluamus.* Oſtendit quàm facilis ſit lapſus, & quàm gravis interitus eo„ rum qui verbum Dei ut par eſt non audiunt, & Evangelio non obediunt „. Tamquam vaſa inutilia a Deo irato confringentur. Evangelium ſicut præſentem Dominum audiamus; in corde recondamus, ut ſanetur cor; factis repræſentemus.

Verbum Dei fideliter obſervandum.

Rom. 2. 13.

S. Chryſoſt. Hom. 5.

2. 3. *Si enim qui per Angelos dictus eſt ſermo, factus eſt firmus, & omnis prævaricatio & inobedientia accepit juſtam mercedis retributionem: quomodo nos effugiemus, ſi tantam neglexerimus ſalutem?* Ferendæ & promulgandæ Legi Angeli miniſtrarunt: ſalutem Evangelii doctrinam Filius Dei attulit & prædicavit. „ Lex vetus in tabulis lapideis digito Dei ſcripta: Evangelium in cordibus homi„ num. Lex vetus extrinſecùs poſita eſt, qua injuſti terrentur: Lex nova intrin„ ſecùs data eſt, qua juſtificarentur. Illa Lex timoris, iſta Lex caritatis diffuſæ „ in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum qui datus eſt nobis „. Illa bona temporalia & terrena promittit obſervatoribus ſuis, hæc cœleſtia & æterna. Illa tranſgreſſoribus ſuis temporalem mortem comminatur, hæc æternam. Legis Moſaicæ ſeveritas erga peccatores, umbra tantùm erat ſeveritatis judiciorum Dei erga Legis Evangelicæ prævaricatores. Tantò gravior pœna, quantò major gratia quæ contemnitur. *Quomodo nos effugiemus, ſi tantam neglexerimus ſalutem?* Maxima certè & incomparabilis ſalus, quam Evangelium promittit, quam gratia Salvatoris præſtet: ſiquidem ſummi boni, Dei ſcilicet, ſempiterna fruitio eſt. Eximia ſalus, ſive æternum illud & admirandum Dei conſilium ſpectetur, quo excogitata & præparata eſt; ſive admirabilia media, quibus promovetur & perficitur, nempe Incarnatio, mors, & reſurrectio Filii Dei Jeſu Chriſti Domini noſtri; ſive graviſſima illa mala è quibus nos liberat; peccatum, Satanæ ſervitus

Graviores pœnas merentur novæ Legis tranſgreſſores, quam veteris.

S. Auguſt. lib. De Spiritu & Littera cap. 17.

Ægyptiacæ jugo ſervitutis longè durior, mors æterna. *Quomodo ergo nos effugiemus, ſi tantam neglexerimus ſalutem*, tam miſericorditer a Deo nobis oblatam, tanto pretio nobis a Chriſto comparatam; mediis tam efficacibus, nempe Sacramentis promotam, tantis gratiæ donis facilem: ſi legem evangelicam violaverimus, ſi Chriſtianæ Profeſſionis officia prætermiſerimus? Novum Teſtamentum

S. Baſilius M. in Proœmio Moralium, De Judicio Dei.

„ legite, Dominum Jeſum ne ea quidem quæ ex ignorantia peccata committuntur, libera a ſupplicio dimiſiſſe animadvertetis, illis tamen vehementiùs comminatum, quæ a ſcientibus commiſſa de induſtria ſunt. *Ille autem ſervus, qui cognovit voluntatem domini ſui, & non præparavit, & non fecit ſecundùm voluntatem ejus, vapulabit multis: qui autem non cognovit, & fecit digna plagis, vapulabit paucis*. Quoties igitur ipſius unigeniti Filii Dei ſententias conſidero, „ & ſanctorum ejus Apoſtolorum adversùs peccantes indignationem contemplor; „ tuaſque ac tantas iis qui vel in una re qualicumque offenderint calamitatum „ minas intentatas conſpicio „: *Sine dubio animadverſionis ſeveritatem in novo Teſtamento nihilo minorem, imò majorem etiam quàm in veteri intelligo*. Siquidem *Cui multum datum eſt, multum quæretur ab eo, & cui commendaverunt multum, plus repetent ab eo*.

Luc. 12. 46. 48.

Luc. 12.

Veritatum Evangelicarũ credibilitas.

3. 4. *Quæ cùm initium accepiſſet enarrari per dominum, ab iis qui audierunt, in nos confirmata eſt, conteſtante Deo ſignis & portentis, & variis virtutibus, & Spiritus ſancti diſtributionibus ſecundùm ſuam voluntatem*. Quam ſtulti Sapientes hujus mundi, qui de Myſteriis fidei, & de veritatibus Evangelii dubitant? Quas ipſe Dei Filius Unigenitus revelavit, prædicavit, & docuit; quas teſtes fide digniſſimi, qui Dominum Jeſum Chriſtum audierunt, & cum ipſo converſati ſunt, nempe ejus Apoſtoli & Diſcipuli confirmavere, quæ Prophetiarum adimpletione & ſignorum prædictorum eventu certiſſimo, prodigiis in morte Chriſti, in Spiritus ſancti deſcenſu, & Apoſtolorum prædicatione; quæ miraculis innumeris ad hanc uſque diem roboratæ ſunt; quæ toto terrarum orbe per operationem & dona ſenſibilia Spiritus ſancti ſunt propagatæ. *Teſtimonia tua, Domine, credibilia facta ſunt nimis*. Tria videntur incredibilia, quæ tamen facta ſunt. „ 1. Chriſtum reſurrexiſſe in carne, & in cœlum aſcendiſſe cum carne. 2. Mundum rem „ tam incredibilem crediciſſe. 3. Homines ignobiles, infirmos, pauciſſimos, „ imperitos, rem tam incredibilem, tam efficaciter mundo, & in illo etiam doctis perſuadere potuiſſe. Horum trium incredibilium primum ſeculi Sapientes „ nolunt credere; ſecundùm coguntur & cernere; quod non inveniunt unde ſit „ factum, ſi non credunt tertium. Reſurrectio certè Chriſti, & in cœlos Aſcenſio „ toto jam mundo prædicatur & creditur: ſi credibilis non eſt, unde toto terrarum orbe jam credita eſt? Si multi nobiles, ſublimes, docti eam ſe vidiſſe dixerunt, & quod viderunt diffamare curarunt, eis mundum crediciſſe non mirum eſt; ſed iſtos adhuc credere nolle perdurum eſt: ſi autem, ut verum eſt, „ paucis, obſcuris, minimis, indoctis eam ſe vidiſſe dicentibus & ſcribentibus „ credidit mundus, cur pauci obſtinatiſſimi, qui remanſerunt, ipſi mundo jam „ credenti adhuc uſque non credunt? Qui propterea numero exiguo ignobilium, „ infirmorum, imperitorum hominum credidit, quia in tam contemtibilibus „ teſtibus multò mirabiliùs divinitas ſe ipſa perſuaſit. Eloquia namque perſuadentium, quæ dicebant, mira fuerant facta, non verba. Qui enim „ Chriſtum in carne reſurrexiſſe, & cum illa in cœlum aſcendiſſe non „ viderant, id ſe vidiſſe narrantibus, non loquentibus tantùm, ſed „ etiam mirifica facientibus ſigna credebant. Homines enim quos „ unius, vel ut multùm duarum linguarum fuiſſe noverant, repente linguis „ omnium gentium mirabiliter loquentes audiebant. Claudum ab uberibus matris ad eorum verbum in Chriſti nomine poſt quadraginta annos incolumem „ conſtitiſſe; ſudaria de corporibus eorum ablata ſanandis profuiſſe languentibus;

Pſal. 92. 5.

S. Auguſtin. lib. 22. De Civit. Dei cap. 5.

,, bus ; in via qua fuerant tranſituri ordine innumerabiles variis moribus labo-
,, rantes , ut ambulantium ſuper eos umbra tranſiret , continuò ſalutem ſolere re-
,, cipere ; & multa alia in Chriſti nomine eos facta ; poſtremò etiam mortuos re-
,, ſurrexiſſe cernebant . Quæ ſi , ut leguntur , geſta eſſe concedunt , ecce tot in-
,, credibilia tribus illis incredibilibus addimus ; & ut credatur unum incredibile,
,, quod de carnis reſurrectione atque in cœlum aſcenſione dicitur , multorum in-
,, credibilium teſtimonia tanta congerimus , & mundum ad credendum horrenda
,, duritia incredulos flectimus . Si verò per Apoſtolos Chriſti , ut eis crederetur
,, reſurrectionem atque aſcenſionem prædicantibus Chriſti , etiam iſta miracula
,, facta eſſe non credunt , hoc nobis unum grande miraculum ſufficit , quòd eam
,, terrarum orbis ſine ullis miraculis credidit .

6. 7. 8. *Teſtatus eſt autem in quodam loco quis dicens : Quid eſt homo quòd memor es ejus , aut Filius hominis quoniam viſitas eum ?* Deus in miſericordia ſua memor fuit hominis , eo tempore quo homo ſtupendum in modum oblitus erat Dei ſui . Viſitavit hominem mortalem Dei Filius Oriens ex alto viſitavit & fecit redemptionem plebis ſuæ, ſemetipſum ad nihilum uſque noſtrum humilians . Hac viſitatione Filius Dei factus eſt filius hominis , ut homines filios Dei faceret per gratiam adoptionis . Nihilum ergo noſtrum tam in ordine naturæ , quam in ordine gratiæ conſiderantes , exclamamus cum admiratione & grati animi ſignificatione : *Quid eſt homo , quod memor es ejus , aut filius hominis , quoniam viſitas eum ?* Diſcamus humilitatem ab eo , qui ſe infra Angelos demiſit in Myſterio Incarnationis , ut nos ad Angelorum ſimilitudinem & ſocietatem revocaret , qui jumentis inſipientibus ſimiles facti eramus per peccatum . *Minuiſti eum paulo minùs ab Angelis .* Non alia via pervenire poſſumus ad gloriam , & regnum cœleſte , quàm via humiliationum qua Chriſtus caput noſtrum gloriam,honorem,& ſummum imperium ut homo promeritus eſt & conſecutus. *Gloria & honore coronaſti eum, & conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum .* Vis capere celſitudinem Dei ? Cape priùs humilitatem Dei (ait S.Auguſtinus). Omnia Chriſto homini ad Patris dexteram ſedenti ſubjecta ſunt, etiam Angeli : ſolæ dæmonum & hominum peccatorum voluntates non ſunt ei ſubjectæ.Corda noſtra Dei voluntati, & Chriſti imperio perfectè ſubjiciamus per amorem & obedientiam,ut victoria ejus in nobis conſumetur. Expurgemus in nobis,& deſtruamus,quantùm in nobis eſt,pravas cupiditates,ut nihil ſit in nobis ei non ſubjectum. *Nunc autem necdum videmus omnia ſubjecta ei.* Id implebitur in cœlo poſt generalem reſurrectionem , omnibus membris corporis myſtici capiti in æternum adunatis, & ad gloriæ conſortium evectis . Tunc omnia illi ſubjicientur , electi adorantes , amantes , laudantes , quem videbunt in gloria ſua , & mittentes coronas ſuas ante thronum ejus : dæmones verò & homines reprobi judicem & ultorem æternum ſentientes in ſuppliciis inviti , cui ut Redemptori , ut Legislatori , ac Regi beneficentiſſimo ſubditi eſſe noluerunt , & cujus miſericordiam in beneficiis contempſerunt .

Humilitas a Chriſto diſcenda .

9. *Eum autem , qui modico quàm Angeli minoratus eſt , videmus Jeſum propter paſſionem mortis , gloria & honore coronatum : ut gratia Dei , pro omnibus guſtaret mortem .* Gloria , laus , honor , adoratio omnium gentium , ſupremum in omnes creaturas imperium , Chriſto Jeſu debita erant ut Filio Dei : ſed illa ſuſpendit ac diſtulit ad tempus , & paſſione morteque ſua promereri voluit . Non neceſſitate , ſed miſericordiſſima caritate mortem ſubiit , non ſolùm pro omni hominum genere , ſed pro ſingulis hominibus , pro infidelibus, impiis, ſceleratis, ingratiſque Chriſtianis , ut eos temporali morte ſua ab æterna , cui addicti erant , morte liberaret . O gratiam incomprehenſam æterni Patris , qui ut ſervos redimeret , Filium ſuum unigenitum morti tradidit! O immenſam Filii bonitatem,qui ſe ipſum pro ſalute noſtra immolavit ! Propter Paſſionem mortis gloria & honore coronatus eſt Chriſtus Jeſus , ut exemplum nobis deret dura quæque patiendi , ſi gloriæ

Mors Chriſti pro omnibus & ſingulis hominibus .

Digitized by Google

Mortem guſtavit, ut mortis metum nobis auferret.

S. Chryſoſt. Hom. 4. in hanc Epiſt.

Rom. 8.

ipſius conſortes eſſe volumus. *Nam ſi is qui adoratur ab Angelis, ſuſtinuit quiddam minùs habere quàm Angeli propter te: multò magis tu qui es minor Angelis, debes omnia ferre propter ipſum. Vocat gloriam ea quæ paſſus eſt propter ſervos: multò magis tu ea quæ pateris propter Dominum.* Vides quantus ſit fructus crucis. „ Tibi quidem videtur res eſſe triſtis, parit autem bona innumerabilia. Unigenitus Dei Filius paſſus eſt propter Dei in nos gratiam & amorem, *Qui proprio Filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum.* Non hoc nobis debebat, ſed fecit gratia & infinita miſericordia. *Ut gratia Dei pro omnibus guſtaret mortem.* Non pro fidelibus ſolùm, ſed pro univerſo terrarum orbe. *Quid tum autem ſi non omnes crediderunt? Ipſe, quod ſuum erat, implevit.* Conſultò dixit Apoſtolus, *Ut pro omnibus guſtaret mortem*, ut brevem ejus in ſepulcro moram, & promptam reſurrectionem ſignificaret. „ Quomodo enim Medicus, cùm non ſit neceſſe ut guſtet cibos ægroto paratos, propter curam illius quam gerit, ipſe prior guſtat, ad perſuadendum infirmo ut confidenter cibum ſumat: ita quoniam omnes homines mortem timebant, Chriſtus illam quoque guſtavit, cùm ei neceſſaria non eſſet, eis perſuadens ut in eam eſſent audaces, nec mori formidarent, ſed peccare „. *Venit enim*, inquit, *princeps mundi hujus, & in me non habet quidquam: ſed ut cognoſcat mundus quia diligo Patrem, & ſicut mandatum dedit mihi Pater, ſic facio.*

Joan. 14.

Theodoret. in hunc locum.

Rom. 8.

Luc. 15.

Ut gratia Dei pro omnibus guſtaret mortem. Incarnationis & Paſſionis Chriſti fructus in omnem creaturam quodam modo derivatus. „ Sola divina natura nullius indigebat: reliqua autem omnia opus habebant Incarnationis medicamento. Incarnatus enim Deus Verbum mortis potentiam diſſolvit: hac verò diſſoluta, reſurrectionem nobis pollicitus eſt. Reſurrectioni autem adjuncta eſt incorruptio & immortalitas: incorruptionem autem obtinebunt etiam ea quæ videntur. *Ipſa etiam creatura*, ait alibi Apoſtolus noſter, *liberabitur a ſervitute corruptionis, in libertatem gloriæ filiorum Dei.* Angeli quoque perpetua letitia afficientur, hominum ſalutem aſpicientes. Si enim gaudent propter unum peccatorem pœnitentiam agentem, multò magis tot millia ſalutem conſecuta cernentes, implebuntur lætitia. Pro omnibus ergo ſalutarem paſſionem ſuſtinuit. Sola enim divina natura hoc remedio non eget.

Modus ſalvandi homines per mortem Chriſti Filii Dei unigeniti, ſuprema Dei Majeſtate digniſſimus.

10. *Decebat enim eum, propter quem omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, auctorem ſalutis eorum per paſſionem conſummare.* Modus ſalvandi homines per paſſionem & mortem Jeſu Chriſti Filii Dei unigeniti, ſuprema Dei Majeſtate digniſſimus, Chriſto glorioſiſſimus, electis utiliſſimus. Eò magis eluceſcit Dei magnitudo tali ac tanto digna ſacrificio: Juſtitia, cui tam copioſa & ſuperabundans exhibetur ſatisfactio; potentia, quæ longè ampliorem honorem ſibi reddi fecit ab homine Deo, quam illi ablatus eſſet ab homine peccatore: ſapientia, quæ tam efficax, tam excellens remedium morbo ex ſe inſanabili adinvenit, applicavit: ſanctitas, quæ ita peccatum odit, ut illud nec in Filio ſuo, qui omnium noſtrum iniquitates portare voluit ceu victima expiationis, reliquerit Deus impunitum: caritas erga nos infinita, quæ Auctorem vitæ pro noſtra ſalute morti tradidit. *Decebat eum.* Verbum Deus, per quem omnia facta ſunt, factus homo & creatura, *uſque ad paſſionem ſuam effectus eſt victima*, & ſacram humanitatem ſuam, aſſumtamque carnem in ſacrificium obtulit Deo Patri, ut principio & fini vitæ ſuæ, omniumque bonorum, quæ habuit ut homo. Omnia retulit ad Patrem, pro illis perennes gratias egit Patri, ut nos doceret omnia referre ad Deum, & perpetuò gratias agere, quia nihil habemus, niſi quod accepimus ab eo, *propter quem omnia, & per quem omnia.* Quid honorificentius quàm ad mortem uſque pro juſtitia certare, quod Chriſtus fecit? Quid glorioſius, quàm diabolum & mortem vincere, nomen ſuper omne nomen, regnum ſine fine per mortem conſequi; Eccleſiam ex omnibus gentibus colligere, ſan-

Tertullian.

Digitized by Google

ſanctificare , glorificare , ſecum in æternum regnaturam ? *Qui multos filios in gloriam adduxerat* . Quid tandem electis utilius , quàm illis & exemplum dare , & adjutorium mereri , ut ſibi ipſis renuntient , ut carnem ſuam & cupiditates cum Chriſto cruci configant , ut adversùs voluptatem invictè pugnent , ut crucem diligant & alacriter ferant , atque ita ſalutem ſuam operentur, & perveniant ad gloriam ac beatitudinem ſempiternam ea via quam Chriſtus Auctor ſalutis noſtræ præmonſtravit , aperuit , iniit , confecit ? *Auctorem ſalutis eorum per Paſſionem conſummare* . Paſſiones ergo ſunt perfectio & cauſa ſalutis . . . . Carnem ergo ſu-
,, ſcepiſſe, eaque ſuſcepta paſſum eſſe , eſt longe majus quàm mundum ex nihilo
,, produxiſſe. His verbis , *per paſſionem conſummare* , Apoſtolus oſtendit , eum
,, qui pro fratrum ſalute procuranda patitur , non ſolùm illis prodeſſe , ſed per-
,, fectionem conſequi , & gloriam promereri . *Majorem enim caritatem nemo*
,, *habet : quàm ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis* .

S. Chryſoſt. Hom. 4. in hanc Epiſt.

11. 12. 13. *Qui enim ſanctificat , & qui ſanctificantur , ex uno omnes , propter quam cauſam non confunditur fratres eos vocare , dicens : Nuntiabo nomen tuum fratribus meis* , &c. Filius Dei unigenitus naturam noſtram aſſumſit , ut nos ſanctificaret , ut nos ad Deum , a quo exivit , per gratiam adoptionis reduceret , ut nos fraternitate ſua nobilitaret. O admirabilem Salvatoris humilitatem ac dignationem ! O gloriam hominis inſparatam ! Magnates , potentes , & divites ſeculi de conſanguineis plebeis pauperibus & miſeris erubeſcunt , eorum præſentiam fugiunt , eos agnoſcere & complecti recuſant : *Hominis pauperis fratres oderunt eum* . Chriſtus Deo Patri æqualis , immortalis , omnipotens , Rex omnis creaturæ ; non confunditur nos viles creaturas , peccatores , mortales , bonis omnibus deſtitutos , fratres ſuos vocare , nos ſuis divitiis augere , ſuam nobiſcum hereditatem communicare , ſui nos regni conſortes facere . In tanti recognitionem beneficii , proximos noſtros ad ejus agnitionem & amorem verbis & exemplis perducere ſtudeamus ; regnum ejus propagare , quàntùm in nobis eſt , ſatagamus , ut boni milites : gloriam ejus ut finem unicum in omnibus operibus noſtris reſpiciamus . *Narrabo nomen tuum fratribus meis , in medio Eccleſiæ laudabo te* . In illo ſpem omnem fiduciamque noſtram collocemus , ut in Salvatore noſtro , ac Deo noſtro . *Ego ero fidens in eum* . Per opera mortificationis , pœnitentiæ , & caritatis honeremus ſacrificium , quo nos in cruce pro nobis moriens ſecundum obtulit Deo Patri . *Ecce ego & pueri mei , quos dedit mihi Deus* .

S. *Thomas Lect.* 3. *Proverb.* 19. 7.

Chriſtus diabolum juſtitia malis quàm potentia debellavit.

14. 15. *Quia ergo pueri communicaverunt carni & ſanguini , & ipſe ſimiliter participavit eiſdem , ut per mortem deſtrueret eum qui habebat mortis imperium , id eſt diabolum : & liberaret eos , qui timore mortis per totam vitam obnoxii erant ſervituti* . Pati & mori voluit Chriſtus , ut morte ſua diabolum mortis auctorem poteſtate ſua exueret , illumque juſtitia magis quàm potentia debellaret . *Quia enim non ita in primum hominem diabolus violentus extiterat , ut eum in partes ſuas ſine liberi arbitrii conſenſione transferret : ſic deſtruendum peccatum fuerat voluntarium , & hoſtis conſilium , ut dono gratiæ non obeſſet norma juſtitiæ . In totius igitur humani generis ſtrage communi unum ſolum fuit remedium ſub divinæ rationis occulto , quod poſſet ſubvenire proſtratis , ſi aliquis filiorum Adam , originalis prævaricationis alienus atque innocens naſceretur , qui cæteris exemplo prodeſſet & merito* . Si pro peccatoribus ſola ſe opponeret deitas , non tam ratio diabolum vinceret , quàm poteſtas . Et rurſum , ſi cauſam lapſorum ſola ageret natura mortalium , non erueretur a conditione , quæ libera non eſſet a genere . Unde oportuit in unum Dominum Jeſum Chriſtum & divinam & humanam convenire ſubſtantiam . *Quia ergo pueri communicaverunt carni & ſanguini , & ipſe ſimiliter participavit eiſdem : ut per mortem deſtrueret eum , qui habebat mortis imperium , id eſt , diabolum* . Ut autem juſtitia , non potentia Filius Dei diabolum debellaret , ipſa peccati ratio ſuadebat , quod deſtruere moliebatur, *Cùm* enim *dia-*

S. *Leo M. Serm.* 2. *&* 8. *in Nativit. Dom. &* 5. *De Paſſione*

Digitized by Google

S. Auguſt. lib. 13. De Trinitate, c. 13.

diabolus vitio perverſitatis ſuæ factus ſit amator potentiæ, & deſertor oppugnatorque juſtitiæ; ſic enim & homines eum tantò magis imitantur, quantò magis neglecta vel etiam peroſa juſtitia potentiæ ſtudent, ejuſque vel adeptione lætantur, vel inflammantur cupiditate: Placuit Deo ut propter eruendum hominem de diaboli poteſtate, non potentia diabolus, ſed juſtitia vinceretur: atque ita & homines imitantes Chriſtum, juſtitia quærerent diabolum vincere, non potentia. Non quod potentia quaſi mali aliquid fugienda ſit, ſed ordo ſervandus eſt, quo prior eſt juſtitia. Nam quanta potentia poteſt eſſe mortalium? Teneant ergo mortales juſtitiam, potentia immortalibus dabitur. Chriſtus morte ſua diaboli in homines imperium deſtruxit, ne nos iterum hoſtis infenſiſſimi ſervituti ſubjiciamus. Debellatus eſt nequiſſimus tyrannus, ne illi arma ſubminiſtremus, membra noſtra, pravas cupiditates, conſenſum noſtrum, quo ſolo vinci poſſumus. Chriſtus paſſus & mortuus eſt ut diabolum vinceret: ne putemus nos illius victores eſſe poſſe, ſi in deliciis vivamus. Chriſtus mortuus eſt *Ut liberaret eos, qui timore mortis per totam vitam obnoxii erant ſervituti.* Metus ille quaſi catena duriſſima erat, ſervos Domino rebelles toto vitæ tempore conſtringens, quaſi carnifex peccatores crucians. Ad mortem damnati in Adamo, liberati a Chriſto; ne in ea perpetuò moreamus, illam minimè timeamus.

Chriſtus morte ſua contra mortis metum nos munivit.

S. Cyprian. De Mortalitate.

„ Qui ſpe vivimus, & in Deum credimus, & Chriſtum paſſum eſſe pro nobis & reſurrexiſſe confidimus, in Chriſto manentes, & per ipſum atque in ipſo reſurgentes, quid recedere iſtinc de ſeculo nolumus? Ipſo Chriſto Domino & Deo noſtro dicente: *Ego ſum reſurrectio & vita; qui credit in me, etiamſi mortuus fuerit, vivet: & omnis qui vivit & credit in me, non morietur in æternum.* „ Si in Chriſtum credimus, fidem verbis & promiſſis ejus habeamus; & non morituri in æternum, ad Chriſtum, cum quo & victuri, & regnaturi ſemper ſumus, læta ſecuritate veniamus. Quòd interim morimur, ad immortalitatem morte tranſgredimur: nec poteſt vita æterna ſuccedere, niſi hinc contingerit exire. Non eſt exitus iſte, ſed tranſitus, & temporali itinere decurſo, ad æterna tranſgreſſus. Quis non ad meliora feſtinet? Quis non mutari & reformari ad Chriſti ſpeciem, & ad cœleſtis gratiæ dignitatem venire citiùs exoptet? Quàm ſtultus eſt hujus vitæ mortalis nimiùs amor!

S. Auguſt. Epiſt. 137. alias 45. Ad Armentarium & Paulinam.

„ Mors cùm impendere cœperit, ideo cavetur, ut diutiùs timeatur. Nam inter tot caſus fragilitatis humanæ, quàm multæ mortes timentur, quarum cùm una venerit, reſtat cæteras non timeri: & tamen fugitur una ut omnes timeantur. Quibus cruciantur doloribus, qui curantur a Medicis & ſecantur? Numquid non moriantur, ſed ut aliquantò ſeriùs moriantur. Multi cruciatus ſuſcipiuntur certi ut pauci dies adjiciantur incerti, & nonnumquam ipſis doloribus victi continuò moriuntur, quos mortis timore ſuſcipiunt: & cùm omnino non eligant vitam finire ne doleant, ſed dolere ne finiant, accidit eis ut doleant & finiant: non ſolùm quia & ſanati utique vitam finiunt poſt dolores, quæ tantis pœnis comparata, nec ſempiterna eſſe poteſt, quia mortalis eſt; nec diuturna, quia tota brevis eſt; nec de ipſo brevi ſpatio ſui ſecura, quia ſemper incerta eſt: verùm etiam quòd aliquando eam dolore finierunt, quam ne finirent, dolere voluerunt. Habet etiam hoc magnum malum, ac vehementer exſecrandum & horrendum nimius amor vitæ iſtius, quòd multi dum volunt paulò diutiùs vivere, graviter offendunt Deum, apud quem eſt fons vitæ. Atque ita dum ab eis fruſtra, qui neceſſariò futurus eſt vitæ finis metuitur, illinc prohibentur, ubi ſine fine vivitur.... Pudeat Chriſtianos mortem ſerviliter timere, & vitam brevem, miſeram, tentationibus & mille peccandi periculis obnoxiam nimiùm diligere, quos fides docet Chriſtum pro omnibus hominibus mortuum eſſe, *Ut per mortem deſtrueret eum qui mortis habebat imperium, & liberaret eos, qui timore mortis per totam vitam obnoxii erant ſervituti.*

16. *Nuſquam enim Angelos apprehendit, ſed ſemen Abrahæ apprehendit.* Cur

non

Digitized by Google

non dixit Apoſtolus, Nuſquam Filius Dei naturam angelicam ſuſcepit, ſed noſtram?
Cur uſus eſt hoc verbo, *apprehendit*? „ Metaphora ſumta eſt ab iis qui perſequun- *S. Chryſoſt. Hom. 5.*
„ tur averſos, & omnia faciunt ut fugientes comprehendant, & reſiſtentes appre-
„ hendant. Ab ipſo enim fugientem humanam naturam, & procul fugientem
„ (longè enim eramus) perſecutus, comprehendit. O benignitatem & carita-
„ tem incomprehenſam!

† 17, 18. *Unde debuit per omnia fratribus ſimilari, ut miſericors fieret, & fidelis* Incitanda Filii Dei miſericordia.
Pontifex ad Deum, ut repropitiaret peccata populi. In eo enim in quo paſſus eſt
ipſe & tentatus, potens eſt & eis qui tentantur, auxiliari. Filius Dei nobis in na-
tura, & in omnibus naturæ infirmitatibus ſimilis eſſe dignatus eſt: nos ei in omni-
bus virtutibus, quarum nobis exempla præbuit in Incarnatione, vita, & morte
ſua, ſimiles eſſe ſtudeamus: non ſimiles efficiamur jumentis inſipientibus per pec-
catum. Naturam noſtram aſſumſit Dei Filius, ut humanas expertus miſerias, mi-
ſericordiæ viſcera erga nos haberet: debemus & nos erga proximos & fratres
miſericordia moveri, eorum infirmitatibus compati, afflictis condolere, cum
flentibus flere, jacentes condeſcendere, miſeris omnibus (quantum in nobis eſt)
ope, conſiliis, precibus, ſolatio ſubvenire. *Ut miſericors fieret*. Filius Dei ho-
mo factus eſt ſimilis in nobis, ut Sacerdos ſimul & victima pro nobis eſſet apud
Deum, ut Sacerdotii ſui officia pro noſtrorum propitiatione & expiatione pecca-
torum fideliter impleret. *Et fidelis Pontifex ad Deum, ut repropitiaret peccata*
populi. Hinc diſcite, Sacerdotes, & Paſtores, qua fide, qua vigilantia, quo fer-
vore, omnes Miniſterii veſtri partes implere, functiones omnes obire debeatis.
Operam date, ut vitæ innocentia, precibus aſſiduis, quotidianis ſacrificiis, mor-
tificatione carnis & ſpiritus, omni bonorum operum genere, propitiationem pec-
catorum populi a Deo impetretis. „ Ex veſtrarum conſideratione miſeriarum di- *S. Bernardus*
„ ſcite aliorum miſereri. Sicut enim pura veritas non niſi puro corde videtur, ſic *Tract. De Gra-*
„ miſeria fratris veriùs miſero corde ſentitur. Sed ut ob alienam miſeriam miſe- *dibus Humi-*
„ rum cor habeas, oportet ut tuam priùs agnoſcas: ut proximi mentem in tua *lit. cap. 3.*
„ invenias, & ex te noveris qualiter illi ſubvenias: exemplo ſcilicet Salvatoris *& 4.*
„ noſtri, qui pati voluit, ut compati ſciret; miſer fieri, ut miſereri diſceret.
„ Non quod ante miſereri neſciret, cujus miſericordia eſt ab æterno, & uſque in
„ æternum: ſed quod natura ſciebat ab æterno, temporali didicit experimento.
In eo enim in quo paſſus eſt ipſe & tentatus, potens eſt & iis qui tentantur, auxi-
liari. „ Si ergo ſe miſerum fecit, qui miſer non erat, ut experiretur quod & an-
„ te ſciebat: quantò magis tu, non dico ut te facias quod non es, ſed ut atten-
„ das quod es, quia verè miſer es; & ſic diſcas miſereri, qui hoc aliter ſcire non
„ potes, ne forte ſi proximi malum conſideres, & tuum non attendas, movearis
„ non ad miſerationem, ſed ad indignationem; non ad adjuvandum, ſed ad judi-
„ candum; non ad inſtruendum in ſpiritu lenitatis, ſed ad deſtruendum in ſpiritu
„ furoris. *Vos qui ſpirituales eſtis*, ait alibi Apoſtolus noſter, *hujuſmodi inſtruite* *Galat. 6.*
in ſpiritu lenitatis, conſiderans te ipſum, ne & tu tenteris. Sacerdotes, Paſtores,
Prælati, ſint *præ cunctis contemplatione ſuſpenſi, ſingulis compaſſione proximi: ut*
cùm tentationum fluctus parvuli tolerant, ad Paſtoris mentem quaſi ad matris ſi- *S. Gregor. M.*
num recurrant: & hoc quòd ſe inquinari pulſantis culpæ ſordibus prævident, ex- *Paſtoral. p. 2.*
hortationis ejus ſolatio ac lacrymis orationis lavent. *cap. 5.*

Digitized by Google

CAPUT III.

SENSUS LITTERALIS.

Numer. 12.

1. 2. U*Nde, Fratres ſancti, vocationis cæleſtis participes, conſiderate Apoſtolum & Pontificem confeſſionis noſtræ Jeſum; Qui fidelis eſt ei, qui fecit illum, ſicut & Moyſes in omni domo ejus.* Quamobrem, Fratres, non ſolùm genere, utpote ex Abraham progeniti, ſed & fide, ſanctificati per baptiſmum; a Deo Patre, qui in cœlis eſt, per Spiritum ſanctum, ad cœleſtis regni hereditatem vocati, vocatione efficaci per fidem in Chriſtum; attente & diligenter conſiderate quis & quantùs ſit Jeſus Chriſtus, Apoſtolus, Legatus & nuntius a Deo miſſus ad homines, maximè ad Hebræos, ad annuntiandam & dandam illis fidem, ſalutem, & pacem; idemque ſummus Sacerdos Religionis quam profitemur. Qui fidelis eſt Deo, qui conſtituit illum in utroque munere Apoſtoli & Pontificis: ſicut & Moyſes in totius Synagogæ, quæ Dei domus erat, ſive totius populi Iſrael ducatu & regimine fideliſſimus fuit.

Chriſtus Jeſus verus Deus, qui omnia creavit. Ariani & Sociniani conticeſcant.

3. 4. *Amplioris enim gloriæ iſte præ Moyſe dignus eſt habitus, quantò ampliorem honorem habet domus, qui fabricavit illam.* Sed Chriſtus Jeſus tantò ampliore gloria & honore dignus eſt habitus quàm Moyſes, quantò majorem habet honorem is qui conſtruxit domum, quàm ipſa domus. *Omnis namque domus fabricatur ab aliquo: qui autem omnia creavit, Deus eſt.* Nulla namque domus ſe ipſam ædificat, ſed ab alio conſtruitur: Qui autem omnia conſtruxit, Deus eſt. Chriſtus Moyſen, & domum, cujus ille pars erat & membrum præcipuum, condidit, imò & mundum univerſum: Igitur longè major & excellentior, ampliorique honore dignior eſt quàm Moyſes: ſiquidem opifex omnis opere ſuo major & præſtantior eſt.

Chriſtus Jeſus Moyſe major & præſtantior.

Græcè ὡς θεράπων, tamquam famulus ſeu miniſter in domo aliena.

5. 6. *Et Moyſes quidem fidelis erat in tota domo ejus tamquam famulus, in teſtimonium eorum quæ dicenda erant.* Quod Moyſen ſpectat, Miniſter fidelis fuit ille in tota domo Dei, ut annuntiaret populo quæcumque illi Deus dicenda mandabat: Vel: in teſtimonium eorum, quæ a Chriſto & ejus Apoſtolis dicenda erant. Moſes enim typos tantùm & umbras rerum afferebat, quas Chriſtus erat explicaturus, & carnalibus ſacrificiis ſacrificium Chriſti præfiguravit, legibuſque ceremoniis Evangelio Chriſti teſtimonium perhibuit. *Chriſtus verò tamquam Filius in domo ſua.* Chriſtus verò ſupra domum ſuam auctoritatem habet, eamque regit ut Filius Dei unigenitus & Dominus omnium. *Quæ domus ſumus nos.* Et nos domus ejus ſumus, in quorum nempe cordibus per fidem habitat, *Si tamen fiduciam & gloriam ſpei uſque ad finem, firmam retineamus.* Si tamen firmam fiduciam qua feramur in bonum quod ſperamus: Vel, liberam & intrepidam profeſſionem veritatis, qua ſpes noſtra nititur, & expectationem gaudio plenam bonorum æternorum, de qua palam gloriamur, uſque ad finem vitæ, per præclara virtutum opera conſervaverimus.

Hinc invictè probatur fidem & juſtitiam ſemel habitam amitti poſſe, nec teneri quemque Chriſtianum ad certò credendum ſe Prædeſtinatum eſſe ad vitam æternam.

7. 8. 9. 10. 11. *Quapropter, ſicut dicit* Spiritus *ſanctus: Hodie ſi vocem ejus audieritis; nolite obdurare corda veſtra, ſicut in exacerbatione, ſecundùm diem tentationis in deſerto, ubi tentaverunt me Patres veſtri. probaverunt, & viderunt opera mea.* Cùm tantum honorem acceperitis ut Dei & Chriſti ſpiritualis domus cenſeamini, cavete ne tanto honore excidatis: ſed, ſicut Spiritus ſanctus per Davidem dicit: Quotieſcumque vocem Chriſti per Apoſtolos & Miniſtros ſuos vos alloquentis auditu perceperitis, aut mente, corda veſtra ne obduretis reſiſtendo voci Do-

Pſal. 95.
Exod. 17. 7. *Num.* 26. 13. 24.

Domini vos ad obediendum fidei, mandatiſque ſuis excitantis & moventis, ſicut factum eſt a Patribus veſtris in deſerto, in loco qui vocatus eſt *Contradictio*, die quo murmurantes contra Moyſen, me tentaverunt, periculum facere volentes potentiæ meæ: & mirabilia quæ feci opera conſpexerunt. *Quadraginta annis: propter quod inſenſus fui generationi huic, & dixi: Semper hi errant corde.* Quia potentiam meam tot modis explorarunt, & tentaverunt, quamvis operibus tam admirabilibus ipſis patefactam, annis quadraginta populum iſtum cum faſtidio & moleſtia ſuſtinui: & dixi apud me: Hi ſemper pravis cordis ſui deſideriis abrepti extra viam mandatorum meorum feruntur. *Ipſi autem non cognoverunt vias meas.* Ipſi verò præ cæcitate cordis & obduratione inſiſtere noluerunt viis a me præſcriptis, mandata mea cognitione practica non cognoverunt, noluerunt intelligere ut bene agerent. *Sicut juravi in ira mea: Si introibunt in requiem meam.* Quibus iratus juravi per memetipſum, quòd non introibunt in locum quietis a me promiſſæ, nempe in terram Chanaan, quæ regni cœlorum, in quo requies æterna Juſtis promiſſa eſt, typus extat.

Hæc verba, *Quadraginta annis*, ad Præcedentem Verſum eruditis Interpretibus videntur referenda, Theodoreto præeunte.

12. 13. *Videte, fratres, ne forte ſit in aliquo veſtrùm cor malum incredulitatis, diſcendendi à Deo vivo.* Cavete, fratres, ne unquam aliquis veſtrùm incidat in pravitatem animi, & incredulitatem, qua deficiat à Deo vivo. *Sed adhortamini voſmetipſos per ſingulos dies, donec hodie cognominatur, ut non obduretur quis ex vobis fallacia peccati.* Sed vos invicem quotidie adhortamini ad conſtantiam in fide & ad perſeverantiam in obſervantia Legis Chriſti; & ad pœnitentiam ſi quis veſtrum lapſus ſit; mutuis, inquam, adhortationibus vos confirmate, & erigite, toto mortalis hujus vitæ tempore, quod Scriptura vocat hodiernum diem; ne quis ex vobis fallacibus concupiſcentiæ & peccati ſeductus illecebris, in duritiem cordis incidat.

Alia lectio Pſalmi habet *proximus fuit generationi huic*, quaſi ergo illorum, imminens, ut eos promeritis punirem.

14. 15. *Participes enim Chriſti effecti ſumus: ſi tamen initium ſubſtantiæ ejus uſque ad finem firmum retineamus.* Chriſto per fidem inſiti, & membra ejus facti ſumus: quod tum demum nobis proderit ad ſalutem, ſi fidem caritate formatam, quæ novæ in Chriſto creaturæ, ſeu vitæ ſpiritualis qua in Chriſto ſubſiſtimus, initium eſt, uſque ad finem vitæ firmam & inconcuſſam conſervaverimus. *Dum dicitur: Hodie ſi vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda veſtra, quemadmodum in illa exacerbatione.* Interim dum nobis voce Prophetica dicitur: Hodie ſi Chriſti vocem auribus veſtris inſonantem, & intus mentibus veſtris loquentem perceperitis, ne obduretis corda veſtra, ne gratiæ ejus reſiſtatis: ſicut olim factum eſt quando Patres veſtris Moyſen ſervum meum exacerbaverunt, meque ad iracundiam concitaverunt, in deſerto Raphidim, in loco qui ab eventu vocatus eſt *Meribah*, id eſt, *Contradictio*.

Exod. 17. 7.

16. *Quidam enim audientes exacerbaverunt, ſed non univerſi qui profecti ſunt ex Ægypto per Moyſen.* Quidam enim Iſraelitarum, cum Dei verba, quæ Moyſes ad illos referebat, audiviſſent, divinam Majeſtatem contradictionibus ſuis ac murmurationibus ad iram provocaverunt: ſed non omnes quos Moyſes eduxerat de Ægypto. Excipiendi enim Joſue, Caleb, Levitæ, mulieres plurimæ, & quicumque ſecundo anno ab exitu ex Ægypto, cùm populus Dei juſſu recenſitus eſt, annum ætatis vigeſimum nondum attigerant; ut conſtat ex *Numerorum* cap. 14. Verſ. 30. collato cum cap. 1. Verſ. 5. & 47.

17. *Quibus autem inſenſus eſt quadraginta annis? Nonne illis qui peccaverunt, quorum cadavera proſtrata ſunt in deſerto?* * Quinam autem ſunt illi quos faſtidivit,

Theodoretus legit per interrogationem, *Quinam enim audientes exacerbaverunt?* Sed Græci Codices melioris notæ, Theophylact. Oecumen. S. Hieronym. & omnes Latinæ Verſionis Codices habent enuntiativè, *Quidam enim audientes exacebaverunt.* * Numerum rotundum 40. annorum per ſynecdochen ponit Apoſtolus. etſi paulò minus temporis fuerit. Urget autem illud de *quadraginta annis*, quia par ſpatium Deus Judæis ad pœnitentiam poſt Chriſtum enectum præfinierat (inquit Vir Eruditus.)

vit, & identidem caſtigavit per annos circiter quadraginta? Nonne illos qui peccaverant, & quorum corpora, ſecundùm comminationem Dei variis mortibus conſumta jacuerunt in ſolitudine?

18. 19. *Quibus autem juravit non introire in requiem ipſius, niſi illis qui increduli fuerunt?* Quinam verò ſunt illi, quibus Deus cum juramento minatus eſt, quòd in terram Chanaan non introirent, quam illis ut locum quietis promiſerat? Niſi illi qui ejus promiſſis poſt tot & tanta miracula credere noluerunt, ejuſque mandatis rebelles fuerunt? *Et videmus, quia non potuerunt introire propter incredulitatem.* Et certò cognoſcimus ex Scriptura ſacra, illis aditum in ſedes illas quietas præcluſum fuiſſe, qui Dei promiſſis increduli, & ejus mandatis rebelles fuerunt.

CAPUT III.

SENSUS MORALIS.

1. UNde, *Fratres ſancti, vocationis cœleſtis participes, conſiderate Apoſtolum & Pontificem confeſſionis noſtræ Jeſum.* Quanta in hoc uno Verſu piarum conſiderationum ſeges! 1. Omnes Chriſtiani fratres ſumus, Si enim omnes homines fratres ſunt jure naturæ matris unius; *Quantò magis fratres, qui unum Patrem agnoverunt Deum, & eumdem biberunt Spiritum ſanctitatis, qui de uno ignorantiæ utero ad eamdem lucem expaverunt veritatis?* 2. Sancti ſunt Chriſtiani, Baptiſmi conſecratione, inſitione in ſanctam Eccleſiam, cujus caput Chriſtus eſt Sanctus ſanctorum, Sacramentorum, gratiæ & ſanctitatis fontium, communione; ſanctæ religionis & legis profeſſione, *Fratres ſancti.* 3. Chriſtianorum vocatio cœleſtis eſt ratione principii, quia vocati ſunt à Patre cœleſti; ratione medii, quia Chriſto mediante, qui de cœlo, & ſuper omnes eſt, & per Dei gratiam mentes noſtras illuminantem & corde noſtra moventem ad credendum Evangelio & Myſteriis Chriſti, & ratione finis, quia non ad terrenam poſſeſſionem nos ducit Evangelium Jeſu Chriſti, ut Lex Moyſis, ſed ad regni cœleſtis hereditatem. *Vocationis cœleſtis participes!* „Siquidem vocationis cœleſtis participes „ſumus, nihil in terra quæramus, Si ad cælum vocati ſumus; illic eſt merces, „illic remuneratio. 4. Præcipuum Chriſtianorum ſtudium debet eſſe conſideratio Chriſti Jeſu, dignitatis eius, officiorum ejus, caritatis ejus erga nos, beneficiorum ab illo nobis collatorum. *Conſiderate*, cum attentione diligenti, ſumma cum veneratione & adoratione, cum fide, ſpe, & amore gratum animum ſignificante, cùm obedientia perfecta & perpetua *Apoſtolum & Pontificem confeſſionis noſtræ Jeſum.* Peccatorum noſtrorum maxima pars ex inconſideratione provenit. 5. Eccleſiæ Chriſtianæ ſupra Synagogam excellentia in eo promicat, quòd Filium Dei incarnatum, Apoſtolum & Pontificem habeat: Apoſtolum, ut fidem, quæ illius fundamentum eſt, conſtituat, prædicet, confirmet: Pontificem, qui gratiam & dona Dei hominibus per Sacramenta communicet, hominumque officia & vota Deo per ſacrificium offerat, illumque populo propitium reddat. Audiamus cum debita reverentia & obedientia Apoſtolum fidei, quam profitemur, ad nos à Deo miſſum, nobiſque datum, qui veritatem omnem ad benè beateque vivendum neceſſariam docet. *Quod à Deo diſcitur, totum eſt.* Per Pontificem noſtrum, qui & ad dexteram Patris ſedens ſeſe pro nobis offerre non deſinit, nos ipſos Deo offeramus, cui dignius & gratius offerri ſacrificium non poteſt, quàm totus Chriſtus, caput & membra. Jam non vult ſacrificium trucidati pecoris, quale Aaronici Sacerdotes offerebant, ſed ſacrificium contriti cordis. *Sacrificium*

Tertullian.

Præcipuum Chriſtianorum ſtudium, conſideratio Jeſu Chriſti.

S. Chryſoſtom. Hom. 5.

Tertulian. lib. De Anima, cap. 1.

S. Auguſt. Pſal. 50.

Digitized by Google

Deo ſpiritus contribulatus ; cor contritum & humiliatum Deus non deſpicies. Noli extrinſecùs pecus inquirere quod mactes, habes in te quod occidas, dominantem cupiditatem.

2, 3. 4. 5. Moyſis in Miniſterio ſuo fidelitas, typus fuit fidelitatis Chriſti in annuntianda hominibus veritate & voluntate Patris ſui, in ea implenda & exequenda in omnibus; in redemptione generis humani per humiliationes, labores, paſſionem, & mortem, non gloriam ſuam quærentis, ſed ejus, qui illum miſerat, Patris. Hinc diſcant, Paſtores, Sacerdotes, Prædicatores, & Directores; Miniſtri Chriſti Domini, quàm ſincerà, quàm incorrupta, quàm conſtanti fide ſacrum Miniſterium obire debeant, à ſupremo fidei noſtræ Apoſtolo ac Pontifice illis concreditum, qui longè ampliore gloria dignus habitus eſt, quàm Moyſes, ſive natura, dignitas, ſive officium, ſive meritum ejus ſpectentur, qui domus illius, in qua Moyſes fidelis fuit, opifex & architectus eſt. Deus utriuſque Legis, Synagogæ & Eccleſiæ conditor & Dominus, Moyſis, omniumque hominum, ac totius Univerſi Creator. *Qui fidelis eſt ei, qui fecit illum, ſicut & Moyſes in omni domo ejus. Amplioris enim gloriæ iſte præ Moyſe dignus eſt habitus, quantò ampliorem honorem habet domus qui fabricavit illam.* Paſtores & Miniſtri Chriſti probent fidelitatem ſuam, annuntiando & prædicando hominibus veritatem, & voluntatem Dei ſincere, ſine fuco, integre, ſemper, ubique, & in omnibus; non propriam utilitatem, ſed ſalutem dumtaxat animarum; non propriam gloriam, ſed ſolam Dei gloriam, ſolam regni Jeſu Chriſti propagationem quærentes: ut cum Apoſtolo noſtro dicere poſſint populo ſibi commiſſo: *Conteſtor vos hodierna die, quia mundus ſum à ſanguine omnium. Non enim ſubterfugi, quominùs annuntiarem omne conſilium Dei vobis*, &c. Moyſes fidelitate ſua meruit cum Chriſto comparari ut typus cùm veritate. Caveamus ne infidelitate noſtra carnalibus Judæis comparemur. Moyſes veteris Teſtamenti Miniſter fuit, heres novi: timeamus ne ab hereditate cœleſti excludamur ut indigni & infideles Miniſtri Teſtamenti novi. Moyſes Pharaoni diſplicere non timuit, populi murmura & ſeditiones non formidavit, nullo humano reſpectu deterreri potuit quominus fideliter referret populo quæcumque Deus annuntiare jubebat, præcepta, promiſſa, minas; paſtores & Miniſtros Chriſti nec timor, nec amor, nec ſpes, prohibere aut deterrere debent à veritatibus Fidei & Moralis Chriſtianæ docendis, prædicandis, propugnandis. *Et Moyſes quidem fidelis erat in tota domo ejus, tamquam famulus, in teſtimonium eorum quæ dicenda erant.* Ponderent Paſtores & Miniſtri Domini divinum illum Oraculum: *Fili hominis, ſpeculatorem dedi te domui Iſrael: & audies de ore meo verbum, & annuntiabis eis ex me. Si dicente me ad impium, Morte morieris: non annuntiaveris ei, neque locutus fueris ut avertatur a via ſua impia & vivat: ipſe impius in iniquitate ſua morietur; ſanguinem autem ejus de manu tua requiram*, &c. Quidam Dei Sermones tacent propter timorem, alii propter pigritiam & indolentiam; alii propter adulationem. Quocumque modo fiat, infidelis Miniſter eſt, & prævaricator, qui tacet, ubi de gloria Dei, de Eccleſiæ bono, de animarum ſalute agitur. Unde & Iſaias ait: *Væ mihi miſero, quia tacui.*

Miniſtrorum Chriſti fidelitas.

Act. 20. 26. 27

Ezechiel. 3. 17. 18. 19. 20.

S. Hieron. in hunc locum Ezechiel.

Iſai. 5. 6.

6. *Chriſtus verò tamquam Filius in domo ſua: quæ domus ſumus nos, ſi fiduciam & gloriam ſpei uſque ad finem firmam retineamus.* Audiendi Paſtores, qui Dei voluntatem nobis annuntiant, ſed tota fiducia noſtra in Chriſto Jeſu petenda eſt; qui ſuam, Patriſque voluntatem in nobis implet. Domus illius ſumus. In cordibus noſtris per fidem vivam inhabitat. Demus operam ut in iis dominetur. Myſtica illa domus bene fundata ſit, benè diſpoſita, ornata, tanto digna Domino: vigilemus, ne in eam expulſus olim redeat Nequitiæ Spiritus. Nihil immundum in eam inferri ſinamus. Fiduciam in gratia Salvatoris noſtri perfectam habeamus, noſtriſque ſemper viribus diffidentes. Spem bonorum cœleſtium

Fiducia in Chriſto Jeſu.

Chriſti domus ſumus.

Digitized by Google

& æternorum inconcuſſam uſque ad finem vitæ retineamus, eaque confirmemus in omni opere bono, ut nec mundus, nec diabolus, nec ulla creatura, nec ambitio, nec avaritia, nec voluptas, nec timor, nec ulla prava cupiditas, nec proſpera, nec adverſa poſſint nos ab officio noſtro deterrere, & ſeparare à caritate Dei, quæ eſt in Chriſto Jeſu. Nihil certè nobis proderit, domum Chriſti aliquando fuiſſe, niſi in fide, ſpe, caritate, & mandatorum Dei obſervantia ad finem uſque vitæ perſeveremus. In Chriſtianis enim non coronantur initia, ſed finis. Fundatiſſima Chriſti domum quis dixerit homines qui credunt quidem, ſed in tempore tentationis recedunt? Hi tabernaculo ſimiles, potiùs quam domui: temporales ſunt, facilè mobiles, inconſtantes. *Quæ domus ſumus nos, ſi fiduciam, & gloriam ſpei uſque ad finem firmum retineamus*. Præclare dixit Apoſto-
Theophylact. ,, lus, *Fiduciam & gloriationem ſpei*. Firmiter enim quiſpiam ſperans futuram ,, compenſationem, jam inde gloriatur, ceu quæ ſperarit, præſto ſint, nec ,, animo dejicitur, ſed fiduciam potiùs habet, ſi quando affligatur propter dilectum ſibi Chriſtum.

7. 8. 9. 10. 11. *Quapropter, ſicut dicit Spiritus ſanctus: Hodie ſi vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda veſtra*, &c. Quoties, quot modis, quamdiu nos monet Chriſtus per Evangelium ſuum, per Miniſtros ſuos & Paſtores noſtros, per ſecretas inſpirationes, per Sanctorum exempla, per iterata beneficia, per afflictiones & flagella, ut ad illum redeamus, & pœnitentiam agamus? Et quis vocem ejus audit? Audimus, ſed corde judaico, obdurato; infidelis, contradicente, contumaci. Beneficiorum Dei obliviſcimur, quæ longè majora nobis contulit, quam Judæis; promiſſis ejus diffidimus, contra divinam Providentiam in adverſis murmuramus: Deum novis ſemper peccatis exacerbamus; toto vitæ noſtræ tempore in terra ceu in deſerto erramus, per ſemitas iniquitatis & perditionis; vias mandatorum Dei, arctam viam Evangelii, quæ ducit ad vitam, ignoramus; patientia Dei abutimur: quid ſupereſt, niſi ut ab ejus requie in æter-
S. Auguſt. in Pſalm. 94. N. 25. num excludamur, & ejus iræ ac furoris victimæ ſimus? *Et dixi: Semper hi errant corde: Ipſi autem non cognoverunt vias meas, ſicut juravi in ira mea: Si introibunt in requiem meam*. Quis ad tonitru adeo terribile non timet, non vivit, ſed ,, mortuus eſt. Loqui Dominum magnum eſt, quanto magis jurare Deum? Jurantem hominem debes timere, ne propter jurationem faciat quod contra vo- ,, luntatem ejus eſt; quanto magis Deum, qui nihil temere jurare poteſt? Per- ,, ſemetipſum confirmat promiſſa ſua, per ſemetipſum confirmat minas ſuas ,, Nemo dicat in corde ſuo, Verum eſt quod promittit, falſum eſt quod mina- ,, tur. Sicut verum eſt quod promittit, ſic certum eſt quod minatur. Tam cer- ,, tus eſſe debes de requie, de felicitate, de æternitate, de immortalitate, ſi ,, feceris præcepta ipſius, quàm certus eſſe debes de interitu, de ardore ignis ,, æterni, de damnatione cum diabolo, ſi contempſeris præcepta ejus. *Sicut juravi in ira mea: Si introibunt in requiem meam*. Qui autem in illam requiem intrabunt? Populus ejus, & oves manus ejus: Oves quæ aſcenderunt de lavacro; omnes gemellis fœtibus dilectionis Dei & proximi, bonisque operibus ex gemina illa dilectione profectis fœcundæ; & ſterilis non eſt inter eas: oves manus ejus dexteræ, populus acquiſitionis, qui vocem ejus audit, qui ejus vocationi, admonitionibus & mandatis obdurato corde non reſiſtit: Quia *Non repellet Dominus plebem ſuam*.

12. 13. *Videte, fratres, ne fortè ſit in aliquo veſtrum cor malum incredulitatis diſcendi à Deo vivo: Sed adhortamini voſmetipſos per ſingulos dies, donec Hodie cognominatur, ut non obduretur quis ex vobis fallacia peccati*. Pravum cor hominis, & inſcrutabile, & quis cognoſcet illud? Probet tamen unuſquiſque & examinet cor ſuum, fidem ſuam interroget. Heu, quam modicam, quàm in-

firma,

Digitized by Google

Gradus in peccatis, quibus ad duritiem cordis pervenitur.

firma, quàm vacillans, quàm ſterilis in maxima parte Chriſtianorum? Quàm proximi ſunt incredulitati! Tenent doctrinam fidei, ſed vitam fidei rejiciunt; gloriantur in malitia, potentes ſunt in iniquitate, pro nihilo ducunt diſcedere à Deo vivo. Gradus ſunt in peccatis; dum peccato non reſiſtitur, fit conſuetudo peccandi. Habitus & conſuetudo peccandi, neglectuſque gratiarum, earum ſubtractione a Deo puniuntur, ex ſubtractione gratiarum oritur durities cordis; ex duritie incredulitas: „ & quomodo corpora quæ occaluerunt, & duritiem con„ traxerunt, non cedunt manibus Medicorum, ita etiam induratæ animæ non ce„ dunt verbo Dei. Noſmetipſos adhortemur ſeria meditatione & conſcientiæ diſcuſſione, familiares & proximos piis colloquiis & ſanctis exemplis: (Chriſtiana enim converſatio, animata exhortatio eſſe debet) idque non ſemel, vel infrequenter, aut perſunctoriè, ſed *per ſingulos dies*, *donec Hodie cognominatur*, toto vitæ præſentis tempore, quæ inſtar unius diei eſt citò tranſituræ, poſt quam venit nox, in qua nemo poteſt operari. Hæc dies ad beatam æternitatem promerendam nobis data eſt. Angelis inſtans unum datum eſt ad ſalutis ſuæ negotium, nobis totum vitæ tempus; *donec Hodie cognominatur*. Agamus igitur quod nobis agendum eſt, ex quo ſors noſtra, felix, vel miſera in æternum pendet. Tranſeunt dies ſalutis, & nemo recogitat. Caveamus ne obduretur quis ex nobis fallacia peccati, illuſionibus mundi, ſeductionibus diaboli, cupiditatum illecebris, veritatem & viam juſtitiæ nobis abſcondentibus offuſa in animis noſtris caligine. Vita improba parit incredulitatem: incredulitas obſtinationem in malo. *Impius cùm in profundum venerit peccatorum, contemnit*. Qui autem contemnit, is neque credere ſuſtinet. Ex peccatis ergo multiplicatis incredulitas, quæ & ipſa magnum peccatum eſt, & peccatorum mater multorum. Dicit enim impiùs: *Non videbit Dominus, nec intelliget Deus Jacob*. Et, *Exacerbavit Dominum peccator; ſecundùm multitudinem iræ ſuæ non quæret. Non eſt Deus in conſpectu ejus: inquinatæ ſunt viæ illius in omni tempore. Auferuntur judicia tua a facie ejus . . . . Dixit in corde ſuo: Oblitus eſt Deus, avertit faciem ſuam, ne videat in finem . . . . Propter quid irritavit impius Deum? Dixit enim in corde ſuo:* „ *Non requiret*. Hæc „ eſt inclinatio & *caſus miſerrimus*, *dum animus humanus in ſuis iniquitatibus* „ *quaſi proſperatur*, *& parci ſibi putat; cùm excæcatur, & ſervetur ad ultimam* „ *opportunamque vindictam*.

S. Chryſoſt. Hom. 6.

Proverb. 18. 3.

Pſal. 93. 7.
Pſal. 9. 25. 26. 34.

S. Auguſt. in Pſal. 9. N. 29.

14. *Participes enim Chriſti effecti ſumus: ſi tamen initium ſubſtantiæ ejus uſque ad finem firmum retineamus*. Quantum nobis horrorem peccati incutere debet hujus veritatis meditatio! Participes Chriſti facti ſumus per ſanctum baptiſma, unum effecti ſumus nos & ipſe, ſiquidem ipſe caput, nos autem corpus; *coheredes, & concorporales*. Unum corpus ſumus ex carne ejus, & oſſibus ejus. Sancti ergo eſſe debemus, ſicut & ipſe ſanctus eſt. De Sacramentorum ejus, Fidei ejus, gratiæ ejus participatione fruſtra gloriamur, niſi ſecundùm Evangelium vivamus, & in Chriſtiana juſtitia, boniſque operibus perſeveremus *uſque ad finem*. In Chriſto per fidem ſubſiſtere, ſanguine Chriſti ablutus eſſe. Spiritu ejus animatos, ejus Corpore nutritos, ejus doctrina illuminatos, ejus gratia roboratos, æternæ beatitudinis pignore donatos, rudimenta ſunt dumtaxat & inchoationes æternæ communicationis noſtræ cum Chriſto, *Initium ſubſtantiæ ejus*. Cur Chriſto firmiter non adhæremus? Cur terrena diligimus & ſectamur? Cur umbras perſequimur & vanitates, relicta veritate; inſanias relicta ſapientia; corruptibilia & temporalia, relicta beata immortalitate & æternitate? In nobis eſt, licet non ex nobis, ut *Initium ſubſtantiæ ejus uſque in finem firmum retineamus*. Qui adeo nos dilexit, „ ut nos corpus ſuum faceret, haud ſinit nos a ſe divelli, ſi modò nos in ipſo ma„ nere velimus: & niſi illius gratiæ defuerimus, ſicut cœpit in nobis opus bonum, „ ita perficiet, operans velle & perficere. Verumtamen qui ſe exiſtimant ſtare, „ videant ne cadant, & cum timore ac tremore ſalutem ſuam operentur in labo-

S. Chryſoſtom. Hom. 6.

In nobis eſt ut perſeveremus in bono, tametſi non ex nobis.

Theophilact.

Concil. Trid. Seſſ. 6. cap. 13.

Digitized by Google

„ ribus, in vigiliis, in eleemoſynis, in orationibus, & oblationibus, in jejuniis & caſtitate. Formidare enim debent, ſcientes quòd in ſpem gloriæ, & nondum in gloriam renati ſunt, de pugna quæ ſupereſt cum carne, cum mundo, „ cum diabolo, in qua victores eſſe non poſſunt, niſi cum Dei gratia Apoſtolo ob- „ temperent dicenti: *Debitores ſumus, non carni, ut ſecundùm carnem vivamus; ſi enim ſecundùm carnem vixeritis, moriemini: Si autem ſpiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis.*

Rom. 8.

Quam timendæ cordis duritiès.

15. *Dum dicitur: Hodie ſi vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda veſtra, quemadmodum in illa exacerbatione.* Vocem Dei nobis hodie in miſericordia ſua loquentis audiamus, eique obediamus; ne fortè cras ſileat, & contineat in ira ſua miſericordias ſuas. Inobedientia, oblivio beneficiorum Dei, recordatio & concupiſcentia falſarum Ægypti deliciarum. faſtidium panis cœleſtis, murmuratio, impatientia, incredulitas, Judæos ad cordis obdurationem perduxerunt: Caveamus ne iiſdem gradibus in eam prolabamur. Quæris, quid eſt cor durum? Si „ non expaviſti, tuum eſt. Solum eſt cor durum, quod ſemetipſum non exhor- „ ret, quia nec ſentit. Quid iſte interrogas? Interroga Pharaonem. Nemo duri „ cordis ſalutem unquam adeptus eſt, niſi quem fortè miſerans Deus „ *abſtulit ab eo cor lapideum, & dedit cor carneum.* Quid ergo cor durum? *Ipſum eſt quod nec compunctione ſcinditur, nec pietate mollitur, nec movetur precibus: minis non cedit, flagellis duratur. Ingratum ad beneficia eſt, ad conſilia infidum, ad judicia ſævum, inverecundum ad turpia, impavidum ad pericula, inhumanum ad humana, temerarium ad divina, præteritorum obliviſcens, præſentia negligens, futura non providens. Et ut brevi cuncta horribilis mali mala complectar, ipſum eſt quod nec Deum timet, nec hominem reveretur.* Si tantum malum ſummo Pontifici, in ſancta Congregatione inſtituto, inter Pontificatus occupationes tam varias timebat ſanctus Bernardus: quantò magis illud timere debet pars maxima Chriſtianorum totum vitæ ſuæ tempus in ſecularibus occupationibus conſumentium, quæ non ſunt niſi afflictio ſpiritus, eviſceratio mentis, evacuatio gratiæ; & quorum fructus ſunt araneorum telæ? Quantò magis adhuc tantum malum timendum eſt eis, qui totum illud tempus, quod *Hodie* cognominatur, terunt in otio, & voluptatibus ſeculi, & de annis æternis non cogitant?

S. Bernard. lib. 1. De Conſiderat. cap. 2.

Ezechiel. 36.

CAPUT IV.

SENSUS LITTERALIS.

Pollicitatio pro re promiſſa hic poſita eſt, ſicut ſpes & fides interdum pro rebus quæ ſperantur & creduntur. Verti poteſt, *Non contemperatus fidei*, ſumpta metaphora a pharmacis, quæ hauſta nocent potiùs quàm proſunt, niſi fuerint aptè temperata.

1. 2. TImeamus ergo, *ne fortè relicta pollicitatione introeundi in requiem ejus, exiſtimetur aliquis ex nobis deeſſe.* Cùm videamus tam multos ex Iſraelitis de Ægyptiaca ſervitute a Moyſe liberatis, a requie promiſſa, nempe a terra Chanaan, fuiſſe repulſos propter incredulitatem, timeamus, & timendo præcaveamus, ne quis noſtrum neglecta cœleſti hereditate, in qua Deus æternam quietem & felicitatem nobis promiſit, ab ea inveniatur excluſus. *Etenim & nobis nuntiatum eſt, quemadmodum & illis: ſed non profuit illis ſermo auditus, non admiſtus fidei ex iis quæ audierant.* Nobis enimverò æternæ illius hereditatis & quietis proſſimo annuntiata eſt a Moyſe in typo quietis temporalis in terra Canaan fruendæ. Sed non profuit illis verbum Dei Terram illam promittentis, quod ex ore Moyſis audierunt, cùm non eſſet conjunctum cum fide illis qui audierant.

3. 4. 5. *Ingrediemur enim in requiem, qui credidimus: quemadmodum dixit: Sicut juravi in ira mea: Si introibunt in requiem meam: & quidem operibus ab in-*

ſti-

Digitized by Google

ſtitutione mundi perfectis. Nos verò qui credimus Evangelio fide per dilectionem operante, mandatis evangelicis obedientes, ingrediemur in requiem cœleſtem æternamque a Deo promiſſam fidelibus: quemadmodum dicit Deus per Davidem: Sicut juravi in ira mea, quòd numquam in requiem meam introibunt illi, qui verbis meis non crediderunt, nec mandatis meis obedientes fuerunt. Ex quo ſequitur, credentes & obedientes, atque in fide ac obedientia perſeverantes, ad requiem a Deo promiſſam admittendos. Quia verò triplex eſt requies in Scripturis ſacris nominata, prima quidem diei ſeptimæ, qua Deus ab operibus ſuis requievit, cujus in memoriam Sabbati requies inſtituta eſt: ſecunda, Terra promiſſionis: tertia verò Regnum cœlorum: de tertia illa quiete Prophetæ oraculum Apoſtolus intelligendum eſſe docet. Si enim revera alia quies non eſt, cur iis qui ſecundam acceperunt denuntiat ne corda obdurent, & minatur ſupplicium, eorum exemplo, qui ſecundam contempſere, propoſito? Quod verò de illa requie non loquatur David qua Deus requievit ab operibus ſuis poſt mundi conſtitutionem, operumque ſuorum perfectionem, manifeſtum eſt, cùm illa Davidem multis ſeculis anteceſſerit, *Dixit enim* Spiritus ſanctus *in quodam loco* Geneſis *de die ſeptima ſic: Et requievit Deus die ſeptima ab omnibus operibus ſuis. Et in iſto rurſum,* nempe in Pſalmis: *Si introibunt in requiem meam*. Id eſt, quamvis primam illam quietem noſſet Propheta, aliam nihilominùs pollicetur.

Pſalm. 95.

Theodoretus.

Geneſ. 2.

Pſal. 94. 11.

6. 7. *Quoniam ergo ſupereſt introire quoſdam in illam, & ii quibus prioribus annuntiatum eſt, non introierunt propter incredulitatem, iterum terminat diem quemdam, Hodie, in David dicendo, poſt tantum temporis, ſicut ſupra dictum eſt: Hodie ſi vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda veſtra*. Quia ergo futurum eſt ut quidam homines in requiem illam a Deo promiſſam introeant, quos nimirum illius poſſeſſores fore decrevit; & ii quibus primùm annuntiata eſt in figura, non introierunt in terram Canaan, quæ typus erat cœleſtis patriæ, & a requie promiſſa exciderunt, in deſerto mortui, propter incredulitatem: Deus, poſt tantum temporis, quantum fluxit a Moyſe uſque ad Davidem, hoc eſt, poſt annos penè quingentos, iterum præfinit diem quemdam, *Hodie*, quo totum vitæ præſentis tempus deſignatur, dicens per Davidem: *Hodie ſi vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda veſtra*. Quo die laborare poſſunt homines ut ad illam requiem perveniant.

8. 9. *Nam ſi eis Jeſus requiem præſtitiſſet, numquam de alia loqueretur, poſthac, die*. Nam ſi Joſue iis, quos in terram Canaan introduxit, veram, plenam, & perfectam requiem præſtitiſſet, poſt quam alia requies populo Dei expectanda non eſſet, numquam certe Spiritus ſanctus per Davidem aliam quietis diem promitteret, ad quam fideles aſpirare debent. *Itaque relinquitur ſabbatiſmus populo Dei*. Vera igitur & perfecta requies reſervata eſt populo Dei in futuro ſeculo.

10. 11. *Qui enim ingreſſus eſt in requiem ejus; etiam ipſe requievit ab operibus ſuis, ſicut a ſuis Deus*. Qui enim ingreſſus eſt in beatam illam requiem, quam Deus electis ſuis paravit, etiam ipſe requieſcit a laboribus ſuis, ſicut Deus die ſeptima requievit poſt operum ſuorum productionem. *Feſtinemus ergo ingredi in illam requiem: ut ne idipſum quis incidat incredulitatis exemplum*. Studeamus igitur & enitamur per fidem vivam & obedientiam Dei mandatis exhibendam, ut æterna illa requie fruamur: ne quis noſtrum incidat in inobedientiam & contumaciam illi ſimilem, in quam veteres illi Iſraelitæ in deſerto inciderunt.

12. 13. *Vivus eſt enim ſermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti: & pertingens uſque ad diviſionem animæ ac ſpiritus, compagum quoque ac medullarum, & diſcretor cogitationum & intentionum cordis*. † Verbum Dei non eſt otioſum, aut actionis expers, ut res inanimatæ; non eſt irritum, nec fruſtratur effe-

Nomen figuræ pro re ſignificata uſurpatur. Nam Sabbatum Moſaicum typus erat quietis æternæ, quam fideles poſt hanc vitam exſpectant. Per metaphoram ea quæ ſunt corporis applicat animo.

† Proverb. 26. 27. *Lucerna Domini*, id eſt, verbum ſive lex Domini *inveſtigat omnia ſecreta ventris*.

Digitized by Google

De Filio Dei, Verbo Patris ſubſiſtente, totum hunc locum intelligunt S. Cyrillus *lib. 2. in Joan.* S. Ambroſ. *lib. 4. De Fide.* cap. 7. & alibi, Oecumen. & S. Thomas *Lect. 3.*

effectu, ut noſter ſæpe ſermo; ſed vim ſuam exerit; tam in reddendis præmiis quæ promiſit, quàm in ſuppliciis inferendis quæ comminatus eſt. Chriſti ſermo vim habet penetrandi animos & conſcientias hominum majorem gladio ancipiti, ſeu ex utraque parte acuto. Intima quæque & abditiſſima penetrat, diſcernit, judicat, ſentientis & intelligentis appetitus motus omnes & effectus: & ſicut Levitarum cultri pertingunt ad minima & intima victimarum, quales ſunt nervi & medullæ; ſic & verbum Dei & intima & minima animi penetrat, in eaque agit Dei virtute illi impreſſa, qui cogitationes & intentiones cordium ſcrutatur, diſcernit, examinat, dijudicat. *Et non eſt ulla creatura inviſibilis in conſpectu ejus.* Et nihil eſt quod non ſit ipſi conſpicuum & manifeſtum. *Omnia nuda & aperta ſunt oculis ejus, ad quem nobis ſermo.* Omnia autem patent ejus oculis, de quo nobis eſt ſermo, ſcilicet Chriſti Dei. Vox Græca, τετραχηλισμένα, quam noſter Interpres vertit, *aperta ſunt*, metaphorica eſt, translatione ſumpta ab ovibus quibus pellis eſt detracta. Nam ſicut illis in cervicem reſupinatis, ſive cultrum per cervicem recipientibus, atque jugulatis, detracta dehinc pelle omnia interiora revelantur: ſic & Deo cuncta ſunt perſpicua. Vide S. Chryſoſtomum *Homil.* 7. Theophilactum, & Oecumenium.

JeſusChriſtus verus Dei Filius, Pontifex maximusNovæ Legis.

14. *Habentes ergo Pontificem magnum, qui penetravit cælos Jeſum Filium Dei, teneamus confeſſionem.* Habentes ergo Pontificem Aarone & ejus ſucceſſoribus longe majorem, Jeſum Filium Dei, qui non in Sancta ſanctorum typica penetravit ut illi, ſed cœlos pervaſit, qui per illa ſignificabantur, nobiſque ſpem fecit illuc ipſum ſequendi; perſeveremus in fide quam profeſſi ſumus.

15. *Non enim habemus Pontificem, qui non poſſit compati infirmitatibus noſtris; tentatum autem per omnia, pro ſimilitudine, abſque peccato.* Ne tanti Pontificis Majeſtas nos deterreat ab ejus acceſſu: Is enim eſt qui ad ſubveniendum miſeriis noſtris, animarum noſtrarum languoribus, & vulneribus ſit propenſiſſimus, utpote qui miſerias omnes ſit expertus, quæ naturam mortalem generatim conſequuntur, ſicut & nos, excepto tamen peccato, & iis quæ gratiæ unionis hipoſtaticæ, & capitis dignitati repugnant, quales ſunt ignorantia, concupiſcentia, & ad bonum agendum difficultas; naturæ corruptæ vulnera. Ita mala noſtra in ſe ipſo expertus eſt, ut nihil eorum quæ paſſus eſt, & quibus tentatus, illum inducere potuerit in peccatum.

16. *Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ, ut miſericordiam conſequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno.* Accedamus ergo ad Chriſtum ſedentem ad dexteram Patris, & pro nobis interpellantem, quatenus Mediator & Advocatus noſter eſt, de quo nihilominus dictum eſt: *Thronus tuus, Deus, in ſeculum ſeculi.* Accedamus (inquam) ad eum, qui ad gratiam nobis faciendam paratus eſt, cum ingenua libertate petendi, & cum fiducia obtinendi per ipſum & ab ipſo quodvis bonum ad ſalutem nobis neceſſarium & utile: ut miſericordiam conſequamur & gratiam, qua maximè indigemus.

Theodoret. Pſal. 44.

CAPUT IV.

SENSUS MORALIS.

Timendum & ſollicitè cavendum ne ab æterna requie excidamus.

1. 2. *Timeamus ergo, ne forte relicta pollicitatione introeundi in requiem ejus, exiſtimetur aliquis ex nobis deeſſe.* Nemo ſeipſum perniculoſa ſecuritate decipiat. Inter hoſtes & mille ſalutis diſcrimina verſantibus ſemper timendum eſt timore caſto, vigilique ſollicitudine, ne Deum offendamus. Voluntati noſtræ, viribuſque propriis diffidamus: a ſalutis noſtræ hoſtibus, a tentationibus

Digitized by Google

bus & inſidiis diaboli, a mundo, a carne noſtra, a cupiditatibus noſtris metuamus, caveamus. Jus habemus ad cœleſtem hereditatem, ad perfectam & æternam requiem nobis a Deo promiſſam, ut filii ejus adoptivi per Baptiſmi gratiam effecti. Verùm ſi derelicta promiſſione divina per infidelitatem, aut vitæ pravitatem, ſeu per ignaviam vel inconſtantiam neglecta, gratiæ Dei defuerimus; ſi vitæ hujus curæ & quietis carnalis amor, promiſſorum Dei, bonorumque cœleſtium memoriam in nobis deleverint, eorumque amorem, & ad illa perveniendi ſollicitum ſtudium extinxerint; ab æterna illa requie certò certiùs excidemus. Nobis annuntiatur quotidie divina illa promiſſio in Evangelio ſalutis, non ſub figuris & involucro beneficiorum temporalium, & terræ lacte & melle fluentis, ſed immediate, & perſpicuè; non ab homine puro, Dei miniſtro, qualis erat Moyſes, ſed a Jeſu Chriſto Dei Filio. Sed quemadmodum veteribus illis Iſraelitis nihil profuit ſermo Dei auditu ſolo exceptus, & cum fide minimè conjunctus: ita nobis multò minùs proderit quotidiana ſeu frequens auditio verbi Dei & Evangelii, niſi illud cum fide contemperemus, & velut cibum divinum in ſubſtantiam animæ noſtræ convertamus, ut vitale quoddam bonorum operum principium. *Etenim & nobis nuntiatum eſt, quemadmodum & illis; ſed non profuit illis ſermo auditus, non admiſtus fidei ex iis quæ audierunt*. „ Profeſſus eſt nobis David „ aliam eſſe quietem, ait Apoſtolus: ſtudeamus ergo hanc aſſequi, ne illis ſimi„ lia nobis accidant. Non ſufficit enim ad ſalutem verbi Dei auditio, ſed opor„ tet cum fide ſuſcipere, & firmiter ſervare. Quid enim juvit Dei promiſſio eos „ qui hanc audierunt, nec fideliter ſuſceperunt, & in Dei potentia & bonitate „ fiduciam non collocarunt, & Dei verbis velut commixti non fuerunt, nec penitus imbiberunt, ut velut inſitum atque permixtum, ex anima revelli numquam poſſet?

Theodoret. in Comment. ad.

3. 4. 5. *Ingrediemur enim in requiem nos qui credidimus: Quemadmodum dixit: Sicut juravi in ira mea: Si introibunt in requiem meam: & quidem operibus ab inſtitutione mundi perfectis*. Fides clavis eſt cœli, non quæ ſterilis eſt & otioſa, ſed caritate animata, bonis operibus nutrita, mortificatione ſenſuum & carnalium cupiditatum perfecta. Nihil prodeſt credere, niſi cor fide mundetur, & rectum fiat, Deo tanquam incommutabili regulæ adhærens. *Fides præveniente & vocante miſericordia Dei, per obedientiam ſuſcitatur* (inquit S. Auguſtinus) *& applicare incipit ad Deum cor ut dirigatur, ut quantò magis magiſque dirigitur, tantò magis videat, quod non videbat, & valeat quod non valebat*. „ Nihil pro„ deſt ad ſalutem fides quæ cor non dirigit, cùm ſcilicet ea quæ præcipiuntur, „ forinſecus fiunt ab hominibus, qui mallent non præcipi, quæ non ex corde fa„ ciunt, & tamen faciunt, ac per hoc quaſi videntur ambulare in lege Dei, ſed „ nolunt ambulare: non enim ex corde faciunt „. *Ex corde autem nullo modo fieri poteſt, quod formidine fit pœnæ, non dilectione juſtitiæ* „. Nam quantùm at„ tinet ad facta quæ forinſecùs agunt, & qui timent pœnam, & qui amant juſti„ tiam, non furantur; & ideo *pares ſunt manu, diſpares corde: pares opere, diſpares voluntate*. De Chriſtianis ſic affectis, & ita ſe gerentibus dici poteſt, quod de veteribus illis Iſraelitis a Terræ promiſſæ ingreſſu excluſis ait Pſalmiſta: *Non cuſtodierunt teſtamentum Dei, & in lege ejus noluerunt ambulare.... Generatio quæ non direxit cor ſuum, & non eſt creditus cum Deo ſpiritus ejus. Et obliti ſunt benefactorum ejus, & mirabilium ejus, quæ oſtendit eis*. In Dei requiem ingrediemur, ſi fideles ei fuerimus, non ſolùm credendo quæ dixit, & ſperando quæ promiſit, ſed agendo & implendo quæ præcepit. Non ingreſſus eſt Deus in requiem ſuam, niſi poſt operum ſuorum perfectionem. *Operibus ab inſtitutione mundi perfectis*. Ne igitur nos in eam introducendos præſumamus, niſi opus conſummaverimus quod nobis dedit faciendum, mandatis illius in omnibus, obedientes, ex caritate, & omnia vocationis noſtræ, ſtatus, & conditionis officia fideliter pro-

Nihil prodeſt fides quæ cor non mundat & rectum non facit.

S. Auguſt in Pſ. 77. N.10

Pſal. 77 10. & 11.

Ingreſſus in requiem Dei quibus datur?

pter unam ejus gloriam implentes. Deus quaſi exit a ſe ipſo per operum ſuorum creationem: quaſi ad ſe ipſum redit per eorumdem operum ordinationem & relationem ad ſe ipſum velut ad finem ultimum ſuæ perfectionis. *Omnia enim propter ſemetipſum operatus eſt Dominus*. Omnes requiem amant, requiem quærunt,
S. Thomas. Lect. 1. ſed non requiem Dei. „ Duplex eſt requies (ait S. Thomas) una in bonis exte- „ rioribus; & ad iſtam egreditur homo a requie mentis: alia eſt in bonis ſpiritualibus, quæ eſt intima, & ad iſtam ingreditur. *Ingrediemur in requiem, qui credidimus*. In requiem Dei ingredi jam incipiamus, ab omnibus creaturis, & a nobis ipſis nos ſeparantes; peccato & omnibus eff. ctibus, atque occaſionibus ad illud inducentibus, ex animo renuntiantes, ut Deo adhæreamus. Ad eum referamus omnes cogitationes noſtras, omnes effectus, omnia deſideria, ſermones omnes, univerſa opera. Id agens, Chriſtiane frater. *Requieſces, & non erit qui exterreat*. Quæ enim ſuavior quies in hac vita, quam bonæ conſcientiæ tranquil-
Job. 11. 12. litas, quam unio cum Deo, quàm futuræ beatitudinis prægustatio?

6. 7. *Quoniam ergo ſupereſt introire quoſdam in illam, & ii, quibus prioribus annuntiatum eſt, non introierunt propter incredulitatem: iterum determinat diem*
Beatitudo extra Deum fruſtra quæritur. *quemdam, Hodie, in David dicendo, poſt tantum temporis, ſicut ſupra dictum eſt: Hodie ſi vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda veſtra*. Qui terrenam & temporalem beatitudinem quærunt, animo Judæi ſunt. Homo ad imaginem Dei, & propter Deum conditus, in ſolo Deo requieſcere debet. Animam Dei capacem quicquid Deo minus eſt non implebit. *Veritatem, æternitatem, beatitudinem* omnes amant & deſiderant. Omnes optant *Non mori, non falli, non offendi*. Sed
S. Auguſt. hominum pars maxima tantum bonum non aſſequitur, quia in Deo non quærit. Ingrati animi vitium, contumacia, et amor Ægypti carnales Iſraelitas a typica requie terræ Canaan excluſerunt: Quantò magis amor ſeculi, cæteraque vitia Chriſtianos ab æterna et vera requie excludent? Vita præſens dies eſt beatæ æternitati promerendæ a Deo definita; tempus breve, ſed longum cœleſtem patriam ardenter deſideranti. Cui enim dulcis eſt amor patriæ, amara eſt peregrinatio:
S. Auguſt. *Si amara peregrinatio, tota die tribulatio*. Vitæ præſentis tempus peccatoribus
Non longa, ſed bona vita optanda eſt: dies eſt quietis, honorum, voluptatum divitiarum: ſed hanc diem excipiet ſempiternum afflictionis, fletus, opprobrii, cruciatuum, egeſtatis, miſeriarum. *Quis eſt homo qui vult vitam, diligit dies videre bonos?* Quicumque hoc vis, au-
Pſal. 33. 13. 14. 15. di quod ſequitur: *Probibe linguam tuam a malo, & labia tua ne loquantur dolum. Declina a malo, & fac bonum; inquire pacem, & perſequere eam*. Sic ad requiem „ Dei pervenies. Quæ iſta pax eſt, niſi quam non habet mundus, quam non ha- „ bet vita præſens, quæ in æternæ vitæ comparatione nec vita eſt? Per iſtam
S. Auguſt. Serm. 16. alias 1. ex Hom. 50. „ tamen, quam Spiritus ſanctus vocat *Hodie*, homo poteſt ad æternam vitam „ pervenire, ſi quemadmodum vult eam longam; ſic velit & bonam. Quantum „ eſt autem in hac vita longum, quod erit aliquando finitum? Et quod erat lon- „ gum, erit nullum: Quia & quando erat, non ſtabat; quando producebatur, „ non augebatur; nec addendo creſcebat, quia veniendo recedebat. Quiſquis „ igitur es amator longæ vitæ, eſto potiùs bonæ vitæ. Nam ſi male vivere vo- „ lueritis, longa vita non erit verum bonum, ſed erit longum malum.... Cu- „ pis ut longa ſit, licet mala ſit: immo fac ut bona ſit, & noli timere ne bre- „ vis ſit. Nam ſi te ſollicito bene agitur, te ſecuro citò finietur. Succedet namque „ ei vita æterna, ſine metu beata, ſine fine longa. In præſenti vita jubet nos
Epheſ. 5. 16. „ Apoſtolus *redimere tempus, quoniam dies mali ſunt*. Et quid eſt redimere tem- „ pus, niſi, cùm opus eſt, etiam detrimenta temporalium commodorum ad æter-
Matth. 5. „ na quærenda & capeſſenda ſpatia temporis comparare? Unde & Dominus præ-
Vita & Pax æterna quomodo quærenda? „ cipit dicens: *Si quis voluerit tecum contendere judicio, & tunicam tuam tollere, dimitte illi & pallium*. Ut ſcilicet amiſſa re aliqua temporali impendas ad quie- „ tem, quod eras impenſurus ad litem. Proinde, Fratres, concupiſcite vitam, & dili-

„ & diligite videre dies bonos, ubi nulla nox erit: vitam in qua dies malus non
„ timeatur; dies bonos, in quibus numquam vita finiatur. Sed ſi hanc merce-
„ dem, ſi requiem Dei diligitis, cavete ne opus, cujus ea merces eſt, recuſetis. *Pſal. 76. 3.*
„ Illam enim pacem quærendo ſequimini. Quærite autem *manibus veſtris, nocte,*
„ *coram Deo*, & non decipiemini. Quid eſt enim *manibus veſtris*, niſi operibus
„ veſtris? Quid eſt *nocte*, niſi in tribulatione? Quid eſt *coram Deo*, niſi conſcien-
„ tiæ puritate? Sic vivendo & hoc amando, habebitis Deum in contemplatione;
„ & in illo vitam ſine defectione, dies bonos ſine contenebratione, pacem ſine
„ diſſenſione, requiem ſine labore & defatigatione „.

8. 9. 10. *Nam ſi eis Jeſus requiem præſtitiſſet, numquam de alia loqueretur, poſthac, die. Itaque relinquitur ſabbatiſmus populo Dei.* Joſue Chriſti Jeſu Salvatoris noſtri typus fuit, requies in terra Canaan, in quam populum Dei introduxit, figura fuit duplicis quietis per Jeſum Chriſtum in nova lege donandæ, ſcilicet quietis ab operibus mortiferis peccati, & ab operibus mortuis Legis, quam in hoc ſeculo per gratiam ſuam confert populo ſuo: & quietis cœleſtis ac æternæ, in quam electos ſuos poſt hanc vitam introducet. Vera hæc, plena & perfecta in Deo requies, legali ſabbato ſignificata, populo Dei, populo fideli, & in mandatorum ejus obſervantia perſeveranti præparata. Hoc verum ſabbatum, cujus finis non erit veſpera, ſed Dominicus dies velut octavus æternus, qui Chriſti reſurrectione ſacratus eſt, æternam non ſolùm ſpiritus, ſed etiam corporis requiem afferens. In æterno illo ſabbato implebitur quod Deus per Prophetam dixit: „ *Vacate &*
„ *videte, quoniam ego ſum Deus.* Vacabimus in æternum, videntes quia ipſe eſt
„ Deus, quo pleni erimus, quando ipſe erit omnia in omnibus. Nam & ipſa bo-
„ na opera noſtra, quando ipſius potiùs intelliguntur eſſe quàm noſtra, tunc no-
„ bis ad hoc ſabbatum adipiſcendum imputantur. Quia ſi nobis ea tribuerimus,
„ ſervilia erunt, cùm de ſabbato dicatur, *Omne opus ſervile non facietis in eo.* Hæc Dei hominiſque requies; Dei, cujus gratia obtinetur; hominis, qui illa in Deo fruitur. *Ibi vacabimus, & videbimus: videbimus, & amabimus: amabimus; & laudabimus. Ecce quòd erit in fine ſine fine. Nam qui alius noſter eſt finis, niſi pervenire ad regnum, cujus nullus eſt finis?* Ut verò ad illam perveniamus, in hac vita laborandum, & bonis operibus jugiter incumbendum eſt. Sicut enim Deus non requievit niſi poſt operum ſuorum creationem & perfectionem: ita in requiem Dei non introibimus, niſi poſt labores & perfectionem bonorum operum, quæ Deus creat in nobis. *Qui enim ingreſſus eſt in requiem ejus; etiam ipſe requievit ab operibus ſuis, ſicut a ſuis Deus.* Opus noſtrum, facere Dei voluntatem. Hæc eſt autem voluntas Dei, ſanctificatio noſtra; qua ad ejus requiem perducimur. *Quia verò nec bene operari poſſumus, niſi dono ejus adjuti, ſicut dicit Apoſtolus, Deus eſt qui operatur in nobis velle & operari pro bona voluntate; nec requieſcere poterimus poſt omnia bona opera noſtra, quæ in hac vita gerimus, niſi ejus dono ad æternitatem ſanctificati atque perfecti: propterea de ipſo Deo dicitur, quia* „ Cùm feciſſet omnia opera valde bona, ſeptimo die requievit ab omnibus
„ operibus ſuis, quæ fecit. *Futuram enim requiem ſignificabat, quam poſt bona opera daturus erat nobis hominibus. Sicut enim cum benè operamur, ipſe dicitur operari in nobis, cujus munere bene operamur: ita cùm requieſcimus, ipſe requieſcere dicitur, quo donante requieſcimus.*

Plena & perfecta in Deo requies legali ſabbato ſignificata.

Pſal. 45. 11. S. Auguſt. lib. 22. De Civit. Dei cap. ultimo.

Philipp. 2. S. Auguſt. Ep. 55. aliàs 119. Ad Januarium

Geneſ. 1. & 2.

11. *Feſtinemus ergo ingredi in illam requiem, ut ne in idipſum quis incidat incredulitatis exemplum.* Fide, ſpe, caritatis, fervore, bonorum operum curſu, ad æternam requiem feſtinandum eſt. Via longa eſt propter maximam cœleſtis beatitudinis, & miſeriarum hujus vitæ diſtantiam. Tempus breve & incertum eſt. *Neſcit homo finem ſuum.* Urget nos interior vocatio ſtimulo caritatis, ut in via mandatorum Dei curramus. Magnum in mora periculum eſt. Fatuæ virgines excluſæ ſunt a Nuptiis, quia tardè venerunt. Dei promiſſis animati feſtinemus ad

Ad æternam requiem feſtinandum eſt.

S. Thomas Lect. 3.

Eccli. 9.

cœleſtem requiem. Eamus de virtute in virtutem ut videamus Deum, & beata ejus requie fruamur in cœleſti Jeruſalem. Aſſumamus pennas, ut aquilæ volemus, nec deficiamus. Penna una ad volandum non ſufficit. Fides per ſe ipſam nos ad æternam felicitatem perducere non poteſt: neceſſaria eſt caritas, bona opera deſiderantur. *Feſtinemus ergo ingredi*, ne clauſam januam inveniamus. Terreat nos veterum Iſraelitarum exemplum. Quemadmodum enim illi plurimùm itineris emenſi, & multa adverſa perpeſſi, propter incredulitatem tamen exciderunt: ſic & nos caſum, ruinam, & excluſionem æternam a requie Dei, & ſupplicia numquam finienda timeamus, ſi fidem ſancta converſatione non ornemus, ſi in mandatorum Dei obſervantia fideles & prompti non fuerimus, ſi mundi voluptates, ut increduli Iſraelitæ carnes & porros Ægypti, concupiſcamus, ſi manus cœleſtium conſolationum, quibus Chriſtus ſervos ſuos in hujus mundi deſerto reficit, faſtidiamus; ſi in reſiſtendo ſalutis noſtræ hoſtibus ſegnes & ignavi ſimus. *Ut ne in idipſum quis incidat incredulitatis exemplum*. Feſtinandum eſt, deponendo impedimenta, peccata ſunt, & occaſiones peccatorum; ſarcinæ, bona temporalia, quæ per eleemoſynas præmittenda ſunt, ut expeditiùs & celeriùs curramus.

Terribile Dei judicium.

12. 13. *Vivus eſt enim ſermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens uſque ad diviſionem animæ ac ſpiritus, compagum quoque & medullarum, & diſcretor cogitationum & intentionum cordis. Et non eſt ulla creatura inviſibilis in conſpectu ejus. Omnia autem nuda & aperta ſunt oculis ejus.* Etſi Chriſtiani increduli & inobedientes gladio materiali non pereant ut Judæi contumaces in deſerto: alter longè formidabilior gladius ipſis imminet, verbum Dei ex ore Chriſti Jeſu procedens, de quo alibi ſcriptum eſt: *Vidi cælum apertum, & ecce equus albus; & qui ſedebat ſuper eum vocabatur Fidelis & Verax, & cum juſtitia judicat & pugnat. Oculi autem ejus ſicut flamma ignis, & in capite ejus diademata multa, habens nomen ſcriptum, quod nemo novit niſi ipſe. Et veſtitus erat veſte aſperſa ſanguine, & vocatur nomen ejus Verbum Dei. . . . Et de ore ejus procedit gladius ex utraque parte acutus, ut in ipſo percutiat gentes.* Niſi verbum Dei nunc fuerit nobis gladius Circumciſionis, qui animam noſtram ſepararet a peccato, affectus noſtros a mundo, qui vetere homine cæſo, praviſque cupiditatibus mortificatis nos Deo vivificet, ſanctificet, conſecret: erit nobis in noviſſimo die gladius maledictionis, reprobam animam a Deo ſuo, & ab ejus requie in æternum ſeparans. Qui verbo Dei in præſenti abutuntur, ei per fidem & obedientiam non adhærentes, in illo habebunt accuſatorem, qui nemini parcet; teſtem, quem nihil, quantumvis abditum & ſecretum, latet; Judicem, qui non corrumpitur, nec flectitur; ultorem, cujus furor non placatur, qui reproborum conſcientiam æternis ſtimulis lacerabit, & vermi non morituro tradet corrodendam. *Pertingit uſque ad diviſionem ſpiritus & animæ.* „ Res horrenda! Spiritum ab anima dividit, illamque iſtius ſanctificatione orbatam derelinquit. Perinde namque ut „ Rex nobili cuipiam in ejus majeſtatem peccanti cingulum adimit omnique illum „ exuit dignitate, tum ſupplicio addicit: ita ſpirituali primùm dignitate privatur homo peccator, deinde ſupplicio afficitur „. Si adeò terribile eſt verbum Dei in ore Chriſti: longè terribilior Chriſtus ipſe vivorum & mortuorum Judex.

Apocal. 19.

Matt. 10. 24. *Non veni pacem mittere, ſed gladium, &c.*

Matth. 25. *Ite maledicti in ignem æternum.*

Theophylact.

Theodoret.

„ Nihil ipſum latere poteſt, perfectè ſcit omnia, vel ipſarum cogitationum motus. Novit quæ fiunt in tenebris, novit quæ clanculùm perpetrantur. Non latent eum improba animi conſilia, ei etiam quæ occulta nuda ſunt, & aperta „ oculis ejus, ut intimæ partes animalium quæ ſacrificantur, quæ omnino muta „ jacent, quibus vita per occiſionem adempta eſt, & cum vita vox: ita etiam nos „ dum judicamur, videmus quidem omnia quæ a nobis impiè vel iniquè facta „ ſunt, ſed ſupplicii ſententiam ſilentio accipimus, ut qui eam juſtam eſſe ſciamus. Hæc autem non ſolis Hebræis, ſed nobis omnibus ſcripſit divinus Apoſtolus. Oportet ergo nos divinum illud judicium aſſiduè conſiderare, & perti-

„ meſcere, & divina præcepta diligenter ſervare, promiſſam requiem expe-„ ctando.

Chriſtus Jeſus Pontifex noſter ad ferendum nobis auxilium pro penſiſſimus.

14. 15. *Habentem ergo Pontificem magnum, qui penetravit cælos, Jeſum Filium Dei, teneamus confeſſionem*. Etſi timere debeamus Judicium Dei, abſit tamen ut deſperemus: ſi quidem habemus Pontificem Magnum, qui nobis auxilio eſſe poſſit, & velit illum ipſum quem adorat Religio noſtra, Jeſum Filium Dei; Moyſe incomparabiliter excellentiorem & potentiorem, qui Terram promiſſam non eſt ingreſſus; neque populum introduxit. Jeſus autem cœlos penetravit, ad Patris dexteram ſedet, noſque in cœlum introducere, & promiſſæ quietis heredes facere poteſt, & paratus eſt, ſi conſtantes in fide maneamus, & ſecundùm illam vivamus, „ Non totum Pontifici tribuit, verùm etiam noſtra requirit. Poteſt quidem ille: „ ſed nos non admittet in requiem, niſi digni fuerimus, fidem & bona opera of-„ ferentes „. Nulla oblatio in veteri Teſtamento Deo fieri poterat in Templo niſi per Sacerdotes; nihil a Deo ſuſcipitur in cœlo, niſi per Jeſum Chriſtum Filium ejus offeratur. Nullæ preces, nulla ſacrificia, nulla bona opera illi accepta eſſe poſſunt, niſi ab illo conſecrata. Maximo verò nobis ſolatio eſt, quòd Pontifex noſter non ſolùm ut Deus noverit naturæ noſtræ imbecillitatem; „ ſed etiam, ut „ homo noſtras infirmitates ſuſceperit, perpeſſionumque noſtrarum fecerit peri-„ culum. Hinc enim ad ferendum nobis auxilium propenſior eſt; & nos judicans, „ habita ratione imbecillitatis noſtræ feret in nos ſententiam „. *Non enim habemus Pontificem, qui non poſſit compati infirmitatibus noſtris; tentatum autem per omnia, abſque peccato*. Ad divinum iſtud exemplar Paſtores animarum reſpiciant, & miſeriarum humanarum, tam animi, quàm corporis non ignari, commiſerationis ſenſu erga oves ipſis creditas efficiantur, illiſque ſuccurrere diſcant ſolatio, conſilio, adhortatione, patrocinio, eleemoſynarum ſubſidio. Cœlos penetrent per orationem & contemplationem, ut cum Pontifice noſtro Jeſu Chriſto converſentur, ab illoque ſalutarem doctrinam & veritatem hauriant populis tradendam & prædicandam. Ad peccatores ſe demittant, illiſque condeſcendant caritatis compatientis affectu, ut Medici infirmis, contrà contagia peccati ſe muniendo ſpiritualibus antidotis, dum aliorum peccatis curandis incumbunt. *Tentatum per omnia abſque peccato*. Paſtor bonus *cælum contemplatione tranſcendit, nec tamen ſtatum carnalium ſollicitudine deſerit: quia compage caritatis ſummis ſimul & infimis junctus, & in ſemetipſo virtute ſpiritus ad alta valenter rapitur, & pietate in aliis æquanimiter infirmatur* ...... „ *Hinc Jacob Domino deſuper innitente, & un-„ cto deorſum lapide, aſcendentes ac deſcendentes Angelos vidit: quia Prædica-„ tores recti non ſolùm ſurſum ſanctum caput Eccleſiæ, videlicet Dominum contem-„ plando appetunt, ſed deorſum quòque ad membra illius miſerando deſcendunt*. Hinc *Moyſes crebrò Tabernaculum intrat & exit: & qui intus in contemplationem rapitur, foris infirmantium negotiis urgetur. Intus Dei arcana conſiderat, foris infirmantium negotiis urgetur. Intus Dei arcana conſiderat, foris onera carnalium portat. Qui de rebus quoque dubiis ſemper ad Tabernaculum recurrit, coram teſtamenti Arca Dominum conſuluit, exemplum Rectoribus præbens, ut cùm foris ambigunt quid diſponant, ad mentem ſemper quaſi ad Tabernaculum redeant, & velut coram teſtamenti Arca Dominum conſulant, ſi de his in quibus dubitant, apud ſemetipſos intus ſacri Eloquii paginas requirant. Hinc ipſa veritas, per ſuſceptionem noſtræ humanitatis nobis oſtenſa, in monte orationi inhæret, miracula in urbibus exercet: imitationis viam bonis Rectoribus ſternens; ut etſi jam ſumma contemplando appetunt, neceſſitatibus tamen infirmantium compatiendo miſceantur: quia tunc ad alta caritas mirabiliter ſurgit, cùm ad ima proximiorum ſe miſericorditer attrahit: & cùm benignè deſcendit ad infima, valenter recurrit ad ſumma*.

S. Chryſoſt.

Theophylact.

Theodoret.

Paſtores animarum infirmis compati & ſuccurrere debent Chriſti ſummi Paſtoris exemplo.

S. Gregor. M. Paſtoral. p. 2. cap. 5.

16. *Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ: ut miſericordiam conſequamus, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno*. Accedamus nunc cum fiducia ad

thro-

S. Chryſoſtom Hom. 7.

thronum gratiæ, ut cum ſecuritate & exultatione ſtemus coram throno Judicii. Accedamus ad Salvatorem & Pontificem noſtri amantiſſimum, dum tempus eſt gratiæ, & dies ſalutis. Accedamus non dubitantes pura conſcientia. Fidem & bonam voluntatem offeramus, & dabit omnia. Nunc munificentiæ regalis tempus eſt, nemo deſperet. Tunc ampliùs ſpei tempus non erit, cùm Rex exurget orbem terræ judicaturus. Nunc verò tempus eſt ſperandi, quia tempus miſerendi. Adhuc inſtat certamen, adhuc pendet præmium. Feſtinemus ergo; curramus non quaſi in incertum. Curſu opus eſt, eoque vehementi. Qui currit in ſtadio, vel pugnat, retro non reſpicit, nullam in rem intendit niſi in victoriam & præmium. Qui currit, numquam ſtat. Nam ſi parum hæſerit, aut curſum remiſerit, totum perdet. Ad currendum & feſtinandum vires nobis ſubminiſtrabit Chriſtus Jeſus, ſi cum fiducia ad thronum gratiæ accedamus, *ut miſericordiam conſequamur, & gratiam inveniamus in tempore opportuno*. Miſericordiam ad remiſſionem peccatorum, æternæque pœnæ illis debitæ: gratiam, ad peccata deinceps vitanda, ad tentationem victoriam, ad omnes & ſingulos actus bonos, & ad perſeverandum uſque in finem. Hi ſacrificii Chriſti Jeſu æternique ejus Sacerdotii fructus.

CAPUT V.

SENSUS LITTERALIS.

Dona, ſunt oblationes ſpontaneæ quarumcumque rerum, etiam inanimatarum in uſum templi & ſacerdotum Deo factæ, ut panis, vini, olei, primitiarum, &c. Sacrificia, immolationes victimarũ in honorem Dei Græcè θυσίαι, a verbo θύω, ideſt, *occido*, unde Gallicum, *Tuer.*

1. 2. 3. O*Mnis namque Pontifex ex hominibus aſſumtus, pro hominibus conſtituitur in iis quæ ſunt ad Deum, ut offerat dona & ſacrificia pro peccatis*. Oſtendit Apoſtolus omnia quæ in Pontifice Levitico requiruntur, excellentiori modo Chriſto convenire. Omnis Pontifex, qui aſſumitur ex hominibus (numquam enim cœleſtes ſpiritus hoc munus obierunt) pro hominibus conſtituitur & conſecratur in iis quæ apud Deum agenda ſunt, & quæ ad ejus cultum pertinent, adminiſtrandis, utque pro illis ſit conciliator, interpres & ſequeſter: ut offerat dona & victimas pro peccatis. *Qui condolere poſſit iis, qui ignorant, & errant: quoniam & ipſe circumdatus eſt infirmitate*. Qui juſto commiſerationis ſenſu affici poſſit erga peccatores omnes, qui vel neſciunt quid ſit agendum, vel in actionibus ſuis a recto deviant: quandoquidem & ipſe infirmitatem ſuam circumfert, iiſdemque affectionibus obnoxius eſt, & pariter in peccata proclivis ex naturæ corruptione. *Et propterea debet, quemadmodum pro populo, ita etiam & pro ſemetipſo offerre pro peccatis.* Et propter hanc illi cæteriſque hominibus communem infirmitatem, Pontifex Legalis tenetur offerre ſacrificium expiationis peccatorum pro ſe ipſo, non minùs quàm pro populo; idque ex Præcepto Legis. Confer cum *Levitici* 4. 3. *& cap.*16. 6. 11. 17.

Omnes peccatores occulti, ſive ex ignorantia, ſive ex infirmitate, ſive ex malitia peccent, his duobus membris comprehenduntur, *Qui ignorant, & errant.* Omnis enim malus ignorat: nec peccare quis poteſt niſi practico judicio errante, ut Theologi loquuntur in Schola. Cæterùm peccatis publicis expiandis ſacrificia deſtinata non erant, ſed pœnæ in lege adverſùs reos conſtitutæ.

4. 5. 6. *Nec quiſquam ſumit ſibi honorem, ſed qui vocatur a Deo, tamquam Aaron*. Nec licet alicui hunc honorem, ſcilicet Pontificatus & ſummi Sacerdotii ſibi arrogare, & uſurpare: ſed is ſecundùm Legem Pontifex eſt, qui Dei vocatione hanc dignitatem ac Miniſterium obtinet ſicut Aaron, & in eo ejus poſteri, a Deo vocati ſunt. *Sic & Chriſtus non ſemetipſum clarificavit ut Pontifex fieret: ſed qui locutus eſt ad eum: Filius meus es tu, ego hodie genui te*. Sic & Chriſtus non ſemetipſum extulit ad Pontificiam novi Teſtamenti Dignitatem: ſed hanc accepit a Deo Patre, qui dixit ei: Tu es Filius meus, non adoptivus, ſed proprius; nec alium-

Exod. 38. *& Nu.*16. *&* 17.

Excellentia Chriſti Jeſu

aliunde mihi factus comparabilis, ſed de mea ſubſtantia mihi natus æqualis: Ego genui te ab omni æternitate. quæ dies eſt non incipiens, nec deſinens, ſed ſemper ſtans, quæ nec heſternum habet, nec craſtinum. Vel: Conſtitutus eſt Pontifex & quaſi miſſus in poſſeſſionem ſummi illius honoris, a Patre qui dixit illi; cùm illum ad vitam immortalem & glorioſam reſuſcitavit: *Filius meus es tu, ego hodie genui te.* Reſurrectio enim nova quædam generatio eſt. *Quemadmodum & in alio loco dicit: Tu es Sacerdos in æternum, ſecundùm ordinem Melchiſedech.* Chriſtum ut hominem ſummum novæ Legis Pontificatum accepiſſe a Patre, confirmat Spiritus ſanctus in alio Scripturæ loco per Davidem: Tu es Sacerdos æternus, ſecundùm ritum Melchiſedech, panem & vinum in ſacrificium offerentis. Chriſti ſacerdotium Melchiſedechi ſacrificio adumbratum eſt, quia Rex ſimul eſt & Sacerdos, & conſummato ſemel in cruce corporis & ſanguinis ſui ſacrificio, illud incruento modo in pane & vino per Miniſtros ſuos offerre non deſinit in Altari. *Myſterium noſtrum in verbo* ORDINIS *ſignificatur, nequaquam per Aaron irrationabilibus victimis immolandis, ſed oblato pane & vino, id eſt corpore & ſanguine Domini Jeſu* ait S. Hieronymus.) Præclare Theodoretus: „ Invenimus (*inquit*) Melchiſedech & Sacerdotem & Regem eſſe (figura enim erat veri Sacerdotis & Regis) & offerentem Deo non victimas ratione carentes, ſed panem & vinum. „ Hæc enim Abrahæ quoque obtulit, cùm Sacerdotii ſui exemplar in lumbis Patriarchæ ſecundùm ſpiritum prævideret: Si igitur ex Davide Chriſtus ſecundùm carnem ortus eſt, & David ex Juda, & Pontificatum ſecundùm ordinem Melchiſedech accepit Chriſtus. Leviticum utique Sacerdotium ceſſavit, & in Judæ tribum majoris Sacerdotii benedictio tranſiit. Sacerdos autem nunc eſt Chriſtus, ex Juda ſecundùm carnem ortus, non ipſe aliquid offerens, ſed caput exiſtens eorum qui offerunt. Corpus enim ſuum Eccleſiam vocat, & per eam Sacerdotio fungitur ut homo, recipit autem ea quæ offeruntur, ut Deus. Offert verò Eccleſia Corporis ejus, & Sanguinis ſymbola, totam maſſam per primitias ſanctificans:

ſuprà Pontifices Aaronicos, qui homines tantùm erant.
Act. 13. 33.
S. *Hilarius in Pſal.* 2. *S. Ambroſ. lib.* 3. *De Sacram. cap.* 1.
Pſal. 109. 5.
S. *Hieron. in Tradit. Hebr.* Vide & Epiſt. *Ad Evagrium* 126. *Theodoret. in Pſ.* 109

7. *Qui in diebus carnis ſuæ preces ſupplicationeſque ad eum, qui poſſit illum ſalvum facere a morte, cum clamore valido & lachrymis offerens, exauditus eſt pro ſua reverentia.* Qui cùm mortalem inter homines vitam ageret, preces humillimas, & ſupplicationes, cum clamore magno & lacrymis offerens Deo Patri, qui illum a morte celeriter eripere, & ad vitam immortalem & glorioſam reſuſcitare poterat, exauditus eſt pro ſua erga Deum reverentia ac pietate. Confer cum *Pſal.* 21.

8. 9. 10. *Et quidem cùm eſſet Filius Dei, didicit ex iis quæ paſſus eſt obedientiam.* Et quamvis Filius Dei eſſet, per ea quæ ex voluntate Patris paſſus eſt, obedientiam oſtendit & exercuit, quaſi obedientiæ diſcipulus. *Et conſummatus, factus eſt omnibus obtemperantibus ſibi cauſa ſalutis æternæ.* Et Paſſionis ſuæ conſummato myſterio, perfectaque ſalutis noſtræ œconomia, gloriam corporis, & nominis exaltationem conſecutus, omnibus ſibi, ſuoque Evangelio obedientibus factus eſt auctor ſalutis æternæ. *Appellatus a Deo Pontifex juxta ordinem Melchiſedech.* Declaratus a Deo Patre Pontifex, non ſecundùm ordinem Aaronis, rituſque Legales, ſed ſecundùm ritum Melchiſedech: *In quo ſacrificii dominici Sacramentum præfiguratum videmus, ſecundùm quod Scriptura divina teſtatur & dicit:* „ Et Melchiſedech Rex Salem protulit panem & vinum. Fuit autem Sacerdos Dei „ ſummi, & benedixit Abraham „. *Quòd autem Melchiſedech typum Chriſti portaret, declarat in Pſalmis Spiritus ſanctus ex perſona Patris ad Filium dicens:* Ante Luciferum genui te: „ Tu es Sacerdos in æternum, ſecundùm ordinem Melchiſedech. Qui ordo utique hic eſt de ſacrificio illo veniens & inde deſcendens; „ quòd Melchiſedech Sacerdos Dei ſummi fuit, quòd panem & vinum obtulit, „ quòd Abraham benedixit. Nam quis magis Sacerdos Dei ſummi, quàm Domi-

Geneſ. 14.
S. Cyprian. Epiſt. 63. *ad Cæcilium.*

nus

„ nus noſter Jeſus Chriſtus, qui ſacrificium Deo Patri obtulit, & obtulit hoc idem „ quod Melchiſedech obtulerat, id eſt: panem & vinum, ſuum ſcilicet Corpus & „ Sanguinem? Et circa Abraham benedictio illa præcedens ad noſtrum populum „ pertinebat „.

11. *De quo nobis grandis ſermo, & ininterpretabilis ad dicendum: quoniam imbecilles facti eſtis ad audiendum.* De quo, ſcilicet Chriſti ſacerdotio multa grandiaque dicere poſſem, & explicatu difficilia propter ſegnitiem et tarditatem veſtram. Legi quippe Moſaicæ nimiùm addicti, Myſteriorum novæ Legis explicationem ægrè audiebant, & eorum ſublimitate ab auſcultando deterrebantur.

12. 13. *Etenim cùm deberetis magiſtri eſſe propter tempus: rurſum indigetis ut vos doceamini quæ ſunt elementa exordii ſermonum Dei: & facti eſtis, quibus lacte opus ſit, non ſolido cibo.* Enimverò cùm pro ratione temporis quo in Chriſtiana Religione inſtituti eſtis, deberetis idonei eſſe ad docendum alios; doceri adhuc indigetis prima rudimenta, a quibus initium ſumitur hominibus explicandi verbum Dei ſeu doctrinam Evangelii. & per ignaviam veſtram eò deveniſtis, ut lacte ſimplicis doctrinæ ſitis nutriendi more parvulorum, ſolidioris ac ſublimioris doctrinæ alimoniam non ferentes. *Omnis enim qui lactis eſt particeps, expers eſt ſermonis juſtitiæ: parvulus enim eſt.* Quiſquis autem in Chriſti Schola talis eſt, ut adhuc ſimplicioris doctrinæ lacte nutriendus ſit, inexpertus eſt ac rudis doctrinæ, quæ perfectis congruit, & ſapientiæ quæ ad perfectam juſtitiam ducit. Similis enim eſt infanti quoad ignorantiam & incapacitatem ſe ad rerum ſublimium cognitionem applicandi.

Juſtitia hic ſumitur pro *perfectione*, ſeu pro *ſapientia*, quæ ſolis perfectis convenit. Nomen ſenſûs per metaphoram tribuitur menti.

14. *Perfectorum autem eſt ſolidus cibus: eorum, qui pro conſuetudine exercitatos habent ſenſus ad diſcretionem boni & mali.* Illis enim qui in rerum divinarum meditatione & intelligentia multùm profecerunt, ſolidioris ac ſublimioris doctrinæ cibo paſci convenit: qui, propter longam aſſuetudinem & habitum, mentem habent exercitatam ad diſcretionem boni & mali, veri & falſi. Veritas enim bonum, falſitas & error malum mentis eſt.

CAPUT V.

SENSUS MORALIS.

Sacerdotum & Paſtorum officia.

1. 2. 3. *Omnis namque Pontifex ex hominibus aſſumtus, pro hominibus conſtituitur in iis quæ ſunt ad Deum, ut offerat dona & ſacrificia pro peccatis.* Sacerdotes & Paſtores ſeriò recogitent ſe homines eſſe & peccatores, & in ſummo honore ſummam ſervent humilitatem, ut Paſtorum Principi ſimiles ſint. *Ex hominibus aſſumtus.* 2. Sacerdotium et Paſtoralem curam, ſe pro hominibus, et pro peccatoribus accepiſſe meminerint. *Quòd Chriſtiani ſumus, propter nos eſt: quod autem Præpoſiti ſumus, propter vos eſt. In eo quòd Chriſtiani ſumus, attenditur utilitas noſtra: in eo quòd Præpoſiti, nonniſi veſtra.* 3. Conſiderent ſe ad Sacerdotium & Paſtoralem Dignitatem aſſumtos non eſſe ut ſerviant hominibus in negotiis ſeculi, ſed in iis quæ apud Deum agenda ſunt, quæ Dei cultum, et animarum ſalutem ſpectant. *Pro hominibus conſtituitur in iis quæ ſunt ad Deum.* 4. Seriò attendant, ſe ad ſacrum Miniſterium aſſumtos, non ut vitam agant in otio, ſed ut ſuis officiis fungantur, quorum præcipuum eſt, Chriſtum Jeſum, & cum ipſo ac per ipſum, Eccleſiam univerſam, ac præſertim homines eorum curæ commendatos, et illorum vota Deo offerre, eumque Chriſtiano populo propitium reddere Sacrificio pretii noſtri, Corporis ſcilicet et Sanguinis Chriſti Jeſu. *Nam quoties ei Hoſtiam ſuæ paſſionis offerimus, toties nobis ad abſolutionem noſtram paſſionem*

S. Auguſt. Serm. 46. De Paſtoribus, alias De Tempore 195.

S. Gregor. Hom. 37. in Evang.

ſionem illius reparamus. Sacerdotum igitur deliciæ ſint oratio, Altare centrum, Sacrificium fœlicitas. *Ut offerat dona & ſacrificia pro peccatis*. 5. Sacerdotes, Paſtores & Prælati circumferant viſcera miſericordiæ erga peccatores: cum patientia & manſuetudine doceant eos qui peccant per ignorantiam; cum vigore caritatis in viam mandatorum Dei revocent errantes in ſemitis vitiorum; publicè & cum ſcandalo peccantes palam arguant, & ſecundùm Dei Eccleſiæque leges eorum miſereantur, neque nimiùm indulgentes, nec ultra modum ſeveri; ſed prout animarum ſaluti convenit, diſciplinam temperantes. Dei judicium, ſive in foro Pœnitentiæ, ſive in foro exteriori exercentes, peccatoribus condoleant, ſuæ infirmitatis conſcii, peccatorumque ſuorum memores. *Qui condolere poſſit iis qui ignorant, & & errant: quoniam & ipſe circumdatus eſt infirmitate*. 6. Orent, & pœnitentiam agant pro populo Sacerdotes, Paſtores & Prælati. Cor contritum & humiliatum, corpus mortificatione Chriſti maceratum & ſanctificatum, pro ſalute ovium ſibi commiſſarum Deo offerant: & primùm quidem pro ſemetipſis, ut a peccatis expiati, digni ſint Miniſtri unius verique Mediatoris, per Sacrificium pacis nos reconciliantis Deo: „ Qui unum manet cum illo cui offert; unum in ſe facit pro „ quibus offert; unus ipſe eſt qui offert, & quod offert „. *Et propterea debet quemadmodum pro populo, ita etiam & pro ſemetipſo offerre pro peccatis*. „ Tales „ ſe præſtare debere novæ Legis Sacerdotes & Paſtores ſignificat Apoſtolus; docens „ quòd etiam in lege veteri, non Angelus, ut pro hominibus Sacerdotio fungeretur, electus eſt, ſed homo pro hominibus, eamdem habens naturam, iiſdem „ affectionibus obnoxius, ſciens naturæ imbecillitatem, iis qui labuntur dans „ veniam, iis qui peccant manus præbens, ex ſuis quæ proximi ſunt conſiderans. „ Qua etiam de cauſa conſtitutum eſt ut hoſtias offerat non ſolùm pro populo, ſed „ etiam pro ſe ipſo „.

S. Auguſt. l. 4. De Trinit. c. 14.

Theodoret.

4. 5. 6. *Nec quiſquam ſumit ſibi honorem, ſed qui vocatur a* Deo, *tamquam Aaron*. Qui honoris, divitiarum, quietis, ſeu cujuſvis temporalis commodi cupiditate, vel parentum deſtinatione, non divina vocatione provehitur ad Sacerdotium & ad regimen animarum, uſurpator & fur eſt. Aaron primus Teſtamenti veteris Pontifex in munus illud ſe non intruſit, ſed ad ſacram illam dignitatem a Deo vocatus eſt. Juſſit Deus illum conſecrari: cumque Sacerdotium ejus ab æmulis poſtea impugnaretur, miraculo incendii illos conſumentis, & virgæ germinantis confirmatum eſt. Chriſtus Jeſus fons poteſtatis & gratiæ Sacerdotalis, Novi Teſtamenti Pontifex & Mediator, *Non ſemetipſum clarificavit ut Pontifex fieret*, ſed a Patre miſſus, conſtitutus & conſecratus eſt, ipſaque divinitate delibutus. Apoſtoli Chriſti electione & vocatione adſciti ſunt. *Non vos me elegiſtis* (inquit) *ſed ego elegi vos*. Nemo ergo ſibi ſumat honorem Sacerdotii, & Paſtoralis muneris, ſed qui a Deo vocatur, qui dotes habeat tantæ dignitati pares, qui vitæ probitate ac morum innocentia ſe ex Deo natum probet, divinamque adoptionem degeneri converſatione non inhonoret: qui a terrenis effectibus avulſus, uni Deo vivat novus homo. Chriſtum Pontificem noſtrum imitetur, gloriam ſuam non quærentem; Apoſtolum æmuletur non quærentem quæ ſua ſunt, ſed quæ Jeſu Chriſti. *Sacrum officium non ſolùm non diligit omnino, ſed neſcit, qui ad culmen regiminis anhelans, in occulta meditatione cogitationis ceterorum ſubjectione paſcitur, laude propria lætatur, ad honorem cor elevat, rerum affluentium abundantia exultat. Mundi ergo lucrum quæritur ſub ejus honoris ſpecie, quo mundi deſtrui lucra deberent*. „ Quis ea intentione Gradus Eccleſiaſticos, & Miniſteria Sanctuarii „ quærit, imò quis ad ea quæritur (quæri nempe quàm quærere ipſe debuerat) „ ut ſine curis ſeculi in ſanctimonia cordis & corporis illuminandus accedat ad „ Dominum, & ſuam pariter ac proximiorum operetur ſalutem, orationis ſtu„ dio deditus, & verbo prædicationis? Audi querelas Domini: *Ipſi* (inquit) *re„ gnaverunt, & non ex me: Principes extiterunt, & ego non vocavi eos*. Univerſos

Dei vocatio ad Paſtorale munus neceſſaria.

Exod. 28. Num. 16. & 17.

S. Gregor. Paſtoralis, P. 1. cap. 8.

S. Bernardus ſeu Gaufredus Abbas. Declamat. in Evang. *Ecce nos reliquimus omnia*.

Oſee 8. „ ſos ſiquidem in Ordinibus Eccleſiaſticis, cæteriſque ad Sanctuarium pertinentibus honorem quærentes proprium, aut divitias, ſeu corporis voluptatem, poſtremò quæ ſua ſunt, non quæ Jeſu Chriſti, non ea quæ Deus eſt caritas, ſed aliena a Deo, & omnium radix malorum cupiditas introducit. Quid iſtud temeritatis, imò quid inſaniæ eſt? Ubi timor Dei? Ubi mortis memoria? Ubi gehennæ metus, & terribilis expectatio illa judicii? Sponſa nec cubiculum, nec (Cantic. 1.) cellam ingredi; niſi Rege introducente, præſumit: tu irreverenter irruis, nec vocatus, nec introductus. *Trahe me poſt te*; ait illa, *in odorem unguentorum tuorum curremus*. Nunc autem trahit ſua quemque voluptas, et odorem turpis lucri ſectantes, quæſtum æſtimant pietatem. Quorum certa eſt damnatio.

Chriſti oratio noſtræ infirmitatis indicium, auxilium, & exemplum eſt. S. Cyrilli Alexandr. lib. De recta Fide.

7. *Qui in diebus carnis ſuæ preces ſupplicationeſque ad eum, qui poſſit illum ſalvum facere a morte, cum clamore valido & lacrymis offerens, exauditus eſt pro ſua reverentia*. „ Cùm neceſſarium eſſet ut ipſemet Chriſtus ad quodlibet opus bonum ducem ſe nobis præberet et præceptorem: valido clamore et ſupplicatione tanquam unus ex nobis ad Deum acceſſit, a quo etiam tanquam verus naturaliſque Filius qui repulſam pati non poſſet, exauditus eſt, *Ego enim* (inquit) *ſciebam quia ſemper me audis*. Ut enim noſtra preces Deo redderet acceptas, ipſe primus rem exorſus eſt, paternas aures hac ratione humanæ naturæ quodammodo aperiens dilatanſque, & votis eorum qui illius cauſa aliquando periclitarentur, faciles promptaſque efficiens „. *Nos itaque in ipſo veluti in altero generis noſtri principio eramus, qui valido cum clamore & lacrymis tum ut mortis imperium in nobis aboleretur, tum maximè ut vita naturæ noſtræ quondam donata denuò firmaretur, enixè flagitabamus*. Quod Chriſtus oravit, noſtræ eſt infirmitatis indicium, auxilium, & exemplum. Pontificem noſtrum pro nobis orantem imitemur, & uniamus, ut a Deo exaudiantur. 1. Deum oremus ut nos a morte peccati liberet, quod pro ſe non oravit Chriſtus Pontifex ſanctus, impollutus, & a peccatoribus ſegregatus, ſed pro nobis, ut fidejuſſor portans iniquitates omnium noſtrum, & ex membrorum ſuorum perſona clamans: *Deus, Deus meus, reſpice in me, quare me dereliquiſti? Longè a ſalute mea verba delictorum meorum*. 2. Oremus profunda cum humilitate, ut mendicantes, ut invalidi, ut infirmi, & vulneribus quibus mederi ſolus Deus poteſt, afflicti, Nihil ex nobis habemus niſi miſeriam & peccatum, nihil boni ex nobis poſſumus, *Mendici Dei ſumus*. Unicum nobis ſupereſt in oratione perfugium, Procidamus ergo ſupplices ad pedes Chriſti Mediatoris noſtri, ut per eum a morte peccati, & ab æterna damnatione liberemur, *Preces ſupplicationeſque ad eum, qui poſſit illum ſalvum facere a morte*. 3. Cum ardentiſſima caritate oremus, cujus clamor ad Deum perveniat. *Frigus* (S. Auguſt. in Pſ. 37. N. 14.) *caritatis, ſilentium cordis eſt: flagrantia caritatis, clamor cordis eſt* (ait S. Auguſtinus) *Cum clamore valido*. 4. Orandum cum lacrymis quas amor Dei velut ſanguinem cordis pœnitentis eliciat. Ardes forte conſcientia delicti, lacrimis extingue flammam peccati. Juſtus es, ſuper flumina Babylonis lacrymas funde, cœleſtis patriæ memor. Sint tibi lacrymæ tuæ panes die ac nocte, id eſt, ſive in hu- (Pſal. 14.) jus ſeculi proſperitate, ſive in adverſitate, dum dicitur tibi, *Ubi eſt Deus tuus?* (S. Auguſt. in hunc Pſam.) Miſce lacrymas tuas cum lacrymis Chriſti, ut ex illis vim hauriant animam tuam emundandi ab iniquitate. *Et lacrymis*. 5. Orandum denique cum interiori exteriorique reverentia, cum timore caſto & religioſo divinæ Majeſtatis, cum intimo pietatis affectu, in ſpiritu adorationis, cujus nobis exemplum dedit Filius Dei carne noſtra indutus. *Cum reverentia*.

Obedientia in Schola Chriſti diſcenda eſt.

8. 9. *Et quidem cùm eſſet Filius Dei, didicit ex iis quæ paſſus eſt obedientiam. Et conſummatus, factus eſt omnibus obtemperantibus ſibi cauſa ſalutis æternæ*. Diſcamus & nos obedientiam in Schola Chriſti, qui dedit vitam, ne perderet obedientiam. *Factus obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis*. Difficile eſt obe-

obedientiæ bonum inexpertis. Qui non didicerunt eam in rebus difficilibus, exi- *S. Tomas, Lect.*
„ ſtimant facile eſſe obedire. Sed ut ſcias quid ſit obedientia, oportet ut diſcas *2. in hoc*
„ obedire in rebus difficilibus: & *Qui non diſcit obediendo ſubeſſe, numquam no-* *caput.*
„ *vit bene præcipiendo præeſſe*„. Chriſtus Jeſus patiens & moriens docet nos obedientiam in rebus difficilimis. *Didicit ex his quæ paſſus eſt obedientiam*. Et per obedientiam ſuam nobis auctor factus eſt juſtitiæ & ſalutis: quam non aliter conſequemur, quàm obediendo ejus mandatis, & vitam noſtram in ejus obſequiis conſummando. *Et conſummatus, factus eſt omnibus obtemperantibus ſibi cauſa ſalutis æternæ*. Chriſtianis omnibus neceſſaria eſt obedientiæ virtus. Omnes Dei mandatis, Chriſti Jeſu Evangelio, Eccleſiæ matris legibus & præceptis parere tenentur. Filii parentibus, ſervi dominis, ſubditi quique Superioribus debent obedientiam. Hanc ergo diſcant in Schola Chriſti, qui diſcipulus obedientiæ fieri dignatus eſt, ut magiſter eſſet. *Cùm eſſet Filius Dei, didicit ex iis quæ paſſus eſt obedientiam*. Obedientiam didicit in ſuo corpore, ex iis quæ paſſus eſt in capite. *S. Bernard. Tract. de Gradibus Humilit. cap. 3.*
„ Nam illa mors, illa crux, opprobria, ſputa, flagella, quæ omnia caput noſtrum
„ Chriſtus pertulit, quid aliud corpori ejus, id eſt nobis, quàm præclara obe-
„ dientiæ documenta fuerunt? *Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exem-* *1. Petri 2.*
„ *plum, ut ſequamini veſtigia ejus*: id eſt, ut imitemini obedientiam ejus. Ex
„ his ergo quæ paſſus eſt, diſcimus quanta nos, qui puri homines ſumus, opor-
„ teat pro obedientia perpeti, pro qua is, qui & Deus erat, non dubitavit
„ mori„.

12. 13. *Etenim cum deberetis magiſtri eſſe propter tempus: rurſum indigetis ut vos edoceamini quæ ſunt elementa exordii ſermonum Dei: & facti eſtis quibus lacte opus ſit, non ſolido cibo*. Chriſtianæ inſtitutiones ſive inſtructiones auditorum ingeniis & captui ſunt attemperandæ. Nulla veritas ad ſalutem neceſſaria tacenda eſt fidelibus, quamvis rudioribus & ſimplicioribus: ſed omnibus proponenda ſunt fidei Myſteria. Rudibus tamen & imperitis ſublimiori & profundiori ſermone exponenda non ſunt & ediſſerenda: quia „Omnis de hac re ſermo, quo agitur ut *Modus docendi & prædicandi Chriſtianas veritates.* *S. Thomas, Lect. 2. in hoc caput.*
„ non ſolùm credatur, verum etiam intelligatur ſciaturque quod dicitur, perci-
„ pere talia non valentibus oneroſus eſt, faciliúſque illos premit quàm paſcit. Ex *S. Auguſt.*
„ quo fit ut ſpiritales iſta carnalibus non omnimodo taceant, propter Catholicam *Tract. 98. in*
„ Fidem, quæ omnibus prædicanda eſt; nec tamen ſic diſſerant, ut volentes ea *Joannem.*
„ perducere ad intelligentiam non capacem, faciliùs faſtidiri faciant in veritate
„ ſermonem, quàm in ſermone percipi veritatem„. Ruſticanis hominibus, & oppidorum minorumque urbium Chriſtianæ plebi, a Paſtoribus & Concionatoribus lac præbendum eſt, non ſolidus cibus: neceſſaria Fidei, Morumque doctrina ſermone ſimplici, eorumque capacitati accomodato tradenda eſt. In ea enim & provectiores, capaciores, ſpirituales, ſi qui ſunt illis in Parochiis & auditoriis, invenient ſolidum cibum ſibi convenientem, in qua rudes habebunt lacteum potum. „Neque enim lacti contrarius eſt ſolidus cibus in inſtitutionibus Chriſtia-
„ nis. Nam & in ipſis quæ ſumimus alimentis uſque adeo non eſt contrarius, ut
„ ipſe lacteſcat; quo poſſit aptus eſſe infantibus, ad quos per matris vel nutricis
„ pervenit carnem: ſicut fecit etiam Mater ipſa Sapientia, qua cùm ſit in excel-
„ ſis Angelorum ſolidus cibus, dignata eſt quodammodo lacteſcere parvulis, cùm
„ Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis. Sed ipſe homo Chriſtus, qui ve-
„ ra carne, vera cruce, vera morte, vera reſurrectione ſincerum lac dicitur par-
„ vulorum, cùm bene ab ſpiritalibus capitur, invenitur Dominus Angelorum...
„ Proinde nec ſic parvuli ſunt lactandi, ut ſemper non intelligant Deum Chriſtum;
„ nec ſic ablactandi ut deſerat hominem Chriſtum. Nec ſic lactandi ſunt, ut
„ Creatorem numquam intelligant Chriſtum; nec ſic ablactandi, ut Mediatorem
„ umquam deſerant Chriſtum. In hoc quippe non convenit huic rei ſimilitudo
„ materni lactis & ſolidi cibi, ſed potiùs fundamenti: quia & puer quando abla-

Digitized by Google

„ ſtatur, ut ab alimentis infantiæ jam recedat, inter ſolidos cibos non repetit „ ubera quæ ſugebat: Chriſtus autem crucifixus, & lac ſugentibus, & cibus eſt „ proficientibus. Fundamenti verò ideo eſt aptior ſimilitudo, quia ut perficiatur „ quod ſtruitur, additur ædificium, non ſubtrahitur fundamentum „. Invigilare autem & fatagere debent Paſtores, ne populus ipſis commiſſus Chriſtianæ Religionis veritates ignoret, faſtidiat, & intelligere negligat. Harum enim intelligentia privantur utplurimùm carnales homines propter peccata, & pravos affectus, propter nimiam ad res terrenas adhæſionem, propter orationis defectum, qua mens fit divini luminis particeps; propter impatientiam denique in ferendis afflictionibus, quibus mens diſtrahitur, perturbatur, deprimitur, & imbecillis efficitur ad intelligendum divina. *Facti eſtis quibus lacte opus ſit, non ſolido cibo. Omnis enim qui lactis eſt particeps, expers eſt ſermonum juſtitiæ: parvulus enim eſt.* Duplex infantia eſt, (moraliter loquendo) una laudabilis in qua Chriſtianus creſcere debet ac permanere, altera ex qua debet quantocyus exire. Prima neſcit malum, quia illud non facit; altera non cognoſcit bonum ut par eſt, quia illud non operatur. *Nolite pueri effici ſenſibus, ſed malitia parvuli eſtote*, ait alibi Apo-

1. Cor. 4. ſtolus noſter. Et Sapientia clamat: *Uſquequo parvuli diligitis infantiam?* Et rur-

Proverb. 1. 22. & cap. 9. 6. ſus: *Relinquite infantiam, & vivite, & ambulate per vias prudentiæ.* Ad hanc infantiam, quæ in morum innocentia & ſimplicitate poſita eſt, redire debent, qui ex ea exceſſerunt, ut Myſteriorum divinorum intelligentiam conſequantur, de

Matth. 11. quibus Dominus Jeſus ait: *Confiteor tibi Pater Domine cœli & terræ, quia abſcondiſti hæc a ſapientibus & prudentibus, & revelaſti ea parvulis,*

Animæ quas Deus ad perfectionem vocat, in ejus via ſunt à Paſtoribus dirigendæ.

14. *Perfectorum autem eſt ſolidus cibus, eorum, qui pro conſuetudine exercitatos habent ſenſus ad diſcretionem boni ac mali.* Paſtorum & directorum officium eſt, fideles animas, quæ ad Chriſtianam perfectionem a Deo vocantur, ad ejus cognitionem juvare, & in ejus viam dirigere. Quod præſtare non poſſunt, niſi ipſimet ſpiritalem illam viam noverint, & media quibus ad illam pervenitur, & in ea proficitur, necnon impedimenta quibus in ea ambulare volentes retardatur, a fine aberrant, avertuntur, deficiunt. Ii autem qui viam illam Deo inſpirante & per gratiam ſuam trahente inierunt, cibo ſolidiore, ſublimiore doctrina ſunt paſcendi. *Perfectorum enim eſt ſolidus cibus.* Perfectio porrò iſta duplex eſt, una mentis, ab intelligentia, ſapientia, ſcientia, quæ Spiritus ſancti dona ſunt: altera cordis & effectus, a caritate, cujus traditis præceptis Chriſtus ait: *Eſtote ergo*

Matth. 5. *perfecti*, &c. Caritatis autem venenum eſt, ſpes adipiſcendorum aut retinendorum

S. Auguſti. lib. Octoginta trium Quæſt. Quæſt. 36. temporalium. *Nutrimentum ejus eſt, imminutio cupiditatis: perfectio, nulla cupiditas.* Quantò enim magis aliquis aſcendit ad Deum, tantò magis contemnit temporalia. *Quid enim mihi eſt in cœlo, & a te quid volui ſuper terram? Deus*

Pſal. 72. *cordis mei, & pars mea Deus in æternum.* Ad ſublimiorum igitur veritatum intelligentiam dirigendi & promovendi ſunt ſpiritales & perfecti. *Sapientiam lo-*

1. Cor. 2. *quitur inter perfectos*, qui ſentiunt quæ Dei ſunt, qui ſenſum Chriſti habent, qui-

Diſpoſitiones ad viam perfectionis ineundam neceſſariæ.

bus carnalia, terrena & temporalia inſipida videntur, ſuntque contemptui & faſtidio. 1. Ad perfectionis viam ineundam neceſſaria exercitatio eſt in pietate, in oratione, & bonis operibus. *Qui exercitatos habent ſenſus.* Qui enim non eſt exercitatus, rectum judicium habere non poteſt, Spiritu ſancto dicente, *Vir in multis expertus, cogitabit multa . . . Qui non eſt expertus, pauca recognoſcit.* Hæc

S. Thomas Lect. 3. exercitatio bonam conſuetudinem habitumque parit, quo fit ut animæ fideli facilis ſit & delectabilis oratio, bonique operatio. *Pro conſuetudine.* Si vis ergo eſſe

Eccl. 34. 9. 10. perfectus, non des te otio, ſed aſſueſce bonis a juventute; porta jugum Domini ab adoleſcentia, in oratione frequens eſto & aſſiduus, ut ſcias reprobare malum, & eligere bonum. „ Perfectorum enim eſt diſcernere inter bonum & malum, in- „ ter bonum & melius, inter malum & pejus „. Multa enim ſunt quæ videntur bona, & tamen mala ſunt: multa quæ videntur meliora, & tamen minora bona ſunt:

ſunt : multa quæ videntur leviora mala , & graviora ſunt . *Eſt via quæ videtur homini recta , & noviſſima ejus ducunt ad mortem* . Igitur & fideles animæ , quæ viam perfectionis ineunt , & Paſtores ac Moderatores conſcientiæ , qui illas dirigunt , debent *exercitatos habere ſenſus ad diſcretionem boni & mali* . Ad hanc autem diſcretionem aſſequendam, Scripturæ ſacræ lectioni & meditationi aſſiduè incumbendum eſt . Neglectus Scripturarum a Sacerdotibus , Paſtoribus , Directoribus ? Concionatoribus , imò a populo Chriſtiano , malorum infinitorum radix eſt. Propterea a nobis nihil fit ſanum , nihil rectum , nihil utile . „ Sed ſi velit quidem quiſpiam artem diſcere militarem , neceſſe eſt ut leges diſcat militares . Et ſi quis velit ſcientiam diſcere gubernaculi , aut fabricandi , aut ſi quid aliud , neceſſe eſt ut diſdat quæ ſunt artis. Hic autem nihil volunt ejuſmodi, idque cùm hæc ſcientia multis opus habeat vigiliis . Totum maximæ partis Chriſtianorum ſtudium effuſum eſt in ea quæ ad hanc vitam pertinent , ſpiritualium verò nulla ratio habetur „ . 2. Ad diſcretionem ſupra dictam neceſſaria oratio eſt aſſidua , humilis , fervens : intima enim cum Deo communicatione anima illuminatur ad veri & falſi , boni & mali diſcretionem . Vita ſpiritualis plena latibulis eſt , diverſæ ſunt & admirabiles Dei vocationes : nec poteſt homo diſcernere ſine lumine ſupernaturali , an quis ambulet in ſpiritu veritatis ? Et ſi nemo novit quæ Dei ſunt , niſi Spiritus ipſius Dei , ut docet Apoſtolus , quis hominum poterit divinum inſtinctum cognoſcere , ejuſque vocem percipere loquentis in ſilentio ad cor Jeruſalem ? Quis etiam valeat humani cordis ſecreta penetrare , ad quæ nulli aditus patet , niſi ſoli Creatori ? Diaboli verò multiplices fraudes , innumeras nocendi artes , ac pene inextricabiles laqueos , quis detegere , quis evitare queat ? Cùm præſertim malignus hoſtis quandoque ſe in Angelum lucis transfiguret . Divinum autem ad hæc neceſſarium lumen , quo vir *ſpiritualis judicat omnia* , oratione impetratur, qua fidelis omnia ipſi lumini mentium Deo conjungitur . 3. Ad ſupra dictam diſcretionem neceſſaria eſt vitæ puritas , cordis mundities , mentis tranquillitas & interna pax , quæ in animo vitiis obnoxio , ac terrenis affectionibus perturbato locum non habet . *Beati mundo corde , quoniam ipſi Deum videbunt* . Et in malevolam animam non intrat ſapientia, nec habitat in corpore ſubdito peccatis, ſed in ſola anima juſti requieſcit . *Quemadmodum guſtu, qui eſt ſenſus corporis , bona a malis ſine errore , cùm rectè valemus, diſcernentes, ea quæ ſunt ſuavia appetimus : ſic mens noſtra cùm cœperit integra ſanitate , & in multa curarum vacuitate moveri , poteſt etiam divinam conſolationem affatim ſentire , & a contraria numquam rapi* . Ad hanc denique diſcretionem plurimum confert experientia . *Multa de diſcretione legendo , multa diſcimus audiendo , ex inſito nobis rationis judicio : veruntamen de hac numquam ad plenum erudimur ſine experientiæ magiſterio* :

Proverb. 16. 25.

Quæ neceſſaria ſint ad diſcretionem aſſequendam.

S. Chryſoſt. Hom. 2.

Matth. 5. 8.

Sap. 1. 4.

S. Diadochus Photicenſis Epiſcopus, cap. 26.

Richardus à Sancto Victore lib. De Præparat. ad Contemplat. cap. 56.

CAPUT VI.

SENSUS LITTERALIS.

1. 2. 3. *QUapropter intermittentes inchoationis Chriſti ſermonem , ad perfectiora feramur , non rurſum jacentes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis , & fidei in Deum , baptiſmatum doctrinæ , impoſitionis quoque manuum , ac reſurrectionis mortuorum , & judicii æterni* . Cùm a lacte ad ſolidum cibum traducere vos conveniat , nos quoque ſepoſita doctrina quam primùm tradere ſolemus iis qui Chriſto initiantur , & in eum credere incipiunt , ad ea quæ perfectiora & ſublimiora ſunt tranſeamus , nec inſiſtamus in ponendis rurſum Religionis Chriſtianæ fundamentis , qualia ſunt , pœnitentia peccatorum

Poſuit *baptiſmata* pluraliter , non multa docens eſſe baptiſmata , ſed quia multis baptiſmi gra-

quæ

Digitized by Google

quæ mortem afferunt animæ, (quam quidem pœnitentiam adultæ ætatis homines antè baptiſmum profitentur) fides in Deum & Myſteria Symbolo, quod eis traditur, expreſſa, doctrina de Baptiſmo, ejuſque neceſſitate, virtute effectis, ſolemnibus ceremoniis; impoſitio manuum, quod Sacramentum Confirmationis eſt, quo Spiritus ſanctus baptizatis confertur ad robur, reſurrectio mortuorum; judiciumque cùm particulare, tum generale, quod æterna beatitudo vel damnatio ſubſequetur. *Et hoc faciemus, ſiquidem permiſerit Deus*. Et altiora quidem Myſteria, ſublimioreſque veritates vobis exponam, ſi Deus dederit.

4. 5. 6. *Impoſſibile eſt* * *enim eos qui ſemel ſunt illuminati, guſtaverunt etiam donum cœleſte, & participes facti ſunt Spiritus ſancti, guſtaverunt nihilominus bonum Dei verbum, virtuteſque ſeculi venturi, & prolapſi ſunt, rurſus renovari ad Pœnitentiam, rurſum crucifigentes ſibimetipſis Filium Dei, & oſtentui habentes*. Non iterum jaciemus fundamentum pœnitentiæ antebaptiſmalis ab operibus mortuis, fidei, baptiſmatis doctrinæ, &c. ne vos iterum quaſi Catechumenos ad baptiſmum inſtituere videamus. Impoſſibile eſt enim eos, qui ſemel fidei lumine in baptiſmo ſunt illuſtrati, & cœleſte donum remiſſionis peccatorum perceperunt, cujus ſuavitas per conſcientiæ pacem deguſtatur, & participes facti ſunt Spiritus ſancti per lavacrum regenerationis **, & per manuum impoſitionem Epiſcopalem in eos abundè effuſi; & qui ſancto Dei verbo, ac ſpe immortalitatis & gloriæ electis in regno Chriſti promiſſæ nutriti ſunt, & poſt hæc omnia prolapſi ſunt in grave aliquòd peccatum, & a gratia baptiſmali exciderunt, per Pœnitentiam recuperare gratiam illam renovationis & regenerationis in baptiſmo collatam. Quantùm enim in ipſis eſt Filium Dei iterum crucifigunt, & ludibrio exponunt. Græci Commentatores ita locum illum Apoſtoli explicant, ut alterum baptiſmum non ſupereſſe doceat, ex quo gratiam renovationis per primum collatam, & per ſubſequens peccatum emiſſam, recuperari poſſe ſperetur. Unus pro omnibus audiatur Theodoretus †. *Omnino*, inquit, *fieri non poteſt, ut qui ad ſanctiſſimum Baptiſmum acceſſerunt, & gratiæ divini Spiritus participes, & æternorum bonorum typum acceperunt, iterum accedant, & alium baptiſmum conſequantur. Hoc enim nihil eſt aliud quam Filium Dei rurſus crucifigere, & eadem qua affectus eſt ignominia rurſus afficere. Sicut enim ipſe ſemel paſſionem ſuſtinuit, ità nos ſemel oportet paſſionis ejus eſſe participes. Conſepelimur autem cum eo per Baptiſmum, & unà cum eo reſurgimus. Fieri ergo non poteſt ut dono Baptiſmi iterum fruamur. Hæc autem dixit divinus Apoſtolus, Judæos qui crediderunt docens, ne exiſtimarent ſanctiſſimum Baptiſmum ſimilem eſſe baptiſmis Judaicis. Illi enim non ſolvebant peccata, ſed corporis quæ videbantur ſordes purgabant. Qua de cauſa & multi & frequenter adhibebantur. Hic verò unus eſt; ut qui ſalutaris paſſionis & reſurrectionis typum habeat, & futuram nobis reſurrectionem prædeſignet. Novatiani hæc verba objectant adversùs veritatem, non intelligentes divinum Apoſtolum non prohibuiſſe medicamenta Pœnitentiæ, ſed divini Baptiſmi definitionem docuiſſe. Unde ſubjunxit*: „ Rurſus crucifigentes ſibimetipſis Filium Dei, & traducentes ac ignominia afficientes „. *Divinum enim Myſterium eſt ignominia afficere, bis ejuſdem eſſe participem. Quòd enim ubique prædicat Pœnitentiam, teſtantur quæ ab ipſo ſcripta ſunt ad Corinthios, teſtantur etiam quæ ad Galatas. Et ubique demum ſermones iſtos diſſeminat*.

7. 8. *Terra enim ſæpe venientem ſuper ſe bibens imbrem* ††, *& generans herbam*

tiam conſequuntur. Quod enim unicum prædicaret baptiſmum, ſequentia docent. Sic explicat Theodoretus.

* *Illuminatos* Apoſtolus baptizatos vocat & hic, & cap. 10. 32. & antiqui Patres Baptiſmum *illuminationem*, Orationes de Baptiſmo, *Orationes in ſancta Lumina*, *Catecheſes* recens baptizatorum, *Catecheſes Illuminatorum* inſcribunt.

** *Donum cœleſte*, quidam interpretantur Spiritum ſanctum, nonnulli Corpus & Sanguinem Chriſti in Sacramento Euchariſtiæ, quod ſtatim poſt Baptiſmum Neophytis porrigebatur.

† Secundùm Græcum vertendum eſſet *renovare*, ſed idem eſt ſenſus. Ad miniſtros referendum *Impoſſibile eſt ut Eccleſiæ Miniſtri eos per Pœnitentiam renovent, qui poſt Baptiſmum prolapſi ſunt, ita ut illis reſtituant innocentiam baptiſmalem* Sive, impoſſibile eſt ut alterum illis baptiſma tribuant. †† Imbrem metaphorice appellat cœleſtem doctrinam & gratiam, & ex ſimilitudine oſtendit quænam bona percipiant, qui pietatis maturos fructus producunt: quid autem ſint paſſuri, qui ſpinas germinant peccatorum.

Digitized by Google

bam opportunam illis , a quibus colitur , accipit benedictionem a Deo. Proferens autem ſpinas & tribulos , reproba eſt , & maledictio proxima : cujus conſummatio in combuſtionem. Nam terra , cùm imbrem ſæpius in ſe venientem conbiberit , ſi produxerit herbam convenientem agricolis & dominis , ampliorem a Deo benedictionem accipit , faciente ut fruges perveniant ad maturitatem. Si verò quantumvis bene culta , & irrigata , ſpinas tantùm & tribulos proferat , deſeritur ab agricola dominoque fundi , & brevi futurum eſt ut dominus illam execretur , & igne ſuccedant , ut ſpinas & tribulos , herbaſque inutiles ſtirpitus exurant.

9. 10. *Confidimus autem de vobis , dilectiſſimi , meliora , & viciniora ſaluti : tametſi ita loquimur.* Sed de vobis , amatiſſimi fratres , mihi perſuaſi meliora , quæque ſalutem promittant potiùs quàm exitium , tametſi terræ maledictæ, ſpinarum & ignis comparationibus & figuris utamur. *Non enim injuſtus eſt Deus ut obliviſcatur operis veſtri , & dilectionis quam oſtendiſtis in nomine ipſius , qui miniſtraſtis ſanctis , & miniſtratis.* Non enim injuſtus eſt Deus , ut deſit promiſſis ſuis , non retribuens bonis operibus veſtris mercedem , præſertim caritati , quam exhibuiſtis , & etiamnum exhibetis pauperibus Chriſtianis , ſubminiſtrantes ipſis neceſſaria ſubſidia.

Bonorum operum meritum.

11. 12. *Cupimus autem unumquemque veſtrum eamdem oſtendere ſollicitudinem ad expletionem ſpei uſque in finem : Ut non ſegnes efficiamini , verùm imitatores eorum, qui fide & patientia hereditabunt promiſſiones.* Optamus autem ut unuſquiſque veſtrum idem ſtudium bonorum operum , eundemque zelum uſque in finem exhibeat , ut ſpes veſtra compleatur , id eſt , ut quam ſperatis æternæ vitæ beatitudinem , perſeverantibus in bono a Deo promiſſam , conſequamini : & ne ſegnes ſitis ad bona opera , ſed imitatores ſanctorum efficiamini , qui per fidem & longanimitatem , rerumque adverſarum tolerantiam , cœleſtem hereditatem a Deo promiſſam obtinent.

Græcè κληρονομούντων , *hæreditantium* Syriaca Verſio : *Qui fuerunt heredes promiſſionis.* Participium Græcum Præteriti vim hic habere , Arabica & Æthiopica Verſiones confirmant, necnon ſequens Abrahami exemplum & Theodoretus in Commentario.

13. 14. 15. *Abrahæ namque promittens Deus , quoniam neminem habuit per quem juraret , majorem , juravit per ſemetipſum , dicens : Niſi benedicens benedicam te , & multiplicans multiplicabo te. Et ſic longanimiter ferens , adeptus eſt repromiſſionem.* Deus Abrahæ promittens longam & benedictam ſeriem poſterorum, poſſeſſionem terræ Canaan , ac cœleſtem hereditatem, cujus illa figura erat, ne quis nobis ejus per fidem heredibus relinqueretur dubitandi locus , cùm neminem haberet ſe majorem per quem jurare poſſet ad promiſſi confirmationem , juravit per ſemetipſum ut omnium maximum & veraciſſimum , dicens : Certus eſto quod te beneficiis cumulabo , & numeroſam tibi dabo poſteritatem. Atque ita cùm patienter expectaſſet rem promiſſam conſecutus eſt , ſcilicet Iſaacum , in quo ſemen illud Abrahæ promiſſum vocandum erat , & Chriſtum ex ſuo genere naſciturum propheticis oculis vidit , & terram Canaan in ſuis poſteris poſſedit; & vitam æternam tum ipſe adeptus eſt , tum fidei ejus imitatores obtinuerunt , quotidie obtinent , & obtinebunt.

Geneſ. 22. 16. 17. 18.

16. 17. 18. *Homines enim per majorem ſui jurant : & omnis controverſiæ eorum finis , ad confirmationem eſt juramentum.* Cùm enim homines per eum jurent , qui major ipſi eſt , ſcilicet per Deum , qui & omnia certò novit , & ad perjurium vindicandum potentiſſimus eſt , & omnis ferè quæ inter ipſos intervenit controverſia , juramento finiatur a Judice imperato , cum aliæ probationes & teſtimonia deficiunt : atque unicum id medium ſupereſt quo veritas & jus alterius partis confirmetur : propterea Deus promiſſioni ſuæ juramentum adjicere voluit. *In quo abundantiùs volens Deus oſtendere pollicitationis heredibus immobilitatem conſilii ſui interpoſuit juſjurandum.* Volens (inquam) Deus firmitatem & immutabilitatem Decreti ſui oſtendere ſpiritualibus Abrahæ filiis , & promiſſionis ipſi factæ heredibus , promiſſionem ſuam juramento interpoſito confirmavit : *Ut per duas res immobiles , quibus impoſſibile eſt mentiri Deum , fortiſſimum ſolatium habeamus,*

Deus more hominum non jurat.

qui confugimus ad tenendam propoſitam ſpem. Ut duabus rebus immutabilibus innixi, promiſſione ſcilicet ac juramento Dei, in quibus impoſſibile eſt ut mentiri poſſit aut fallere, cùm ſit ipſa Veritas, firmiſſimam conſolationem habeamus, quibus unicum perfugium eſt in expectatione & acquiſitione bonorum æternorum, quæ nobis ſperanda proponuntur.

Apoſtolus cum Hebræis agens, à veteri, Templo ſeu Tabernaculo allegoriam ſumit, in quo pars interior, cui nomen *Sancta Sanctorum*, interpoſito velo

19. 20. *Quam ſicut anchoram habemus animæ tutam ac firmam, & incedentem uſque ad interiora velaminis: Ubi præcurſor pro nobis intravit Jeſus, ſecundum ordinem Melchiſedech Pontifex factus in æternum*. Quam quidem ſpem velut anchoram animæ tenemus tutam ac firmam, quæ nos fluctuare non ſinit, & penetrantem uſque ad Sanctuarium, quod oppenſo velamine hominum oculis ſubducitur, id eſt, in cœlum ſupremum, ad Dei ſedem, cujus Sancta Sanctorum figuræ erant in Templo Salomonis: & Deum ipſum ibi apprehendit, in eoque figitur. Quod in Sanctuarium, id eſt, in cœlum Jeſus pro nobis introivit, ut præcurſor locum nobis paraturus, & pro nobis Patrem interpellaturus ut ad eum aliquando perveniamus, functus officio Pontificis æterni ſecundùm ordinem Melchiſedech.

ſeparabatur ab ea parte ad quam populus conveniebat. Et illa quidem typus erat regni cœleſtis, iſta verò bonorum temporalium. Summus autem Pontifex ſemel quotannis introibat in *Sancta*, ſupplicaturus pro populo.

CAPUT VI.

SENSUS MORALIS.

Paſtores & Concionatores communes Religionis veritates ſæpius inculcare Chriſtianis coguntur.

1. 2. QUapropter *intermittentes inchoationis Chriſti ſermonem, ad perfectiora feramur, non rurſum jacentes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuorum, & fidei ad Deum*, &c. Quàm diſſimiles noſtri temporis Chriſtiani Fidelibus naſcentis Eccleſiæ! Paſtores & Prædicatores Evangelici poterant ipſis ſublimiora prædicare Myſteria, & ad Evangelicæ perfectionis apicem illos adhortari, dirigere, promovere: Non erat neceſſe iterum jacere fundamentum, ſed ſuperſtruere ædificium. De Pœnitentia ab operibus mortuis neceſſe non erat inſtituere ſermonem apud eos qui innocentiam poſt Baptiſmum ut plurimùm conſervabant; de fide in Deum, apud eos quorum fidei firma, conſtans, inconcuſſa, caritate, animata, & bonis operibus fœcunda erat; de doctrina Baptiſmi, coram eis qui Baptiſmi obligationes & baptizatorum officia & plenè noverant, & diligenter implebant; de morte & judicio, coram eis qui mori deſiderabant, & eſſe cum Chriſto, qui adventum Domini diligebant, tantùm abeſt ut ſerviliter timerent. Neceſſe tunc non erat contra avaritiam, impudicitiam, luxum, ebrietatem, odia, vindictam, aliaque id genus vitia declamare. Nunc autem ita deplorati ſunt maximæ partis Chriſtianorum mores, ut Paſtores & Concionatores cogantur de Chriſtianæ Religionis elementis frequenter tractare, contra vitia è pulpitis ferventer declamare, de Chriſtianæ vitæ officiis populum docere, inſtituere de communioribus Religionis veritatibus, quas provecta jam ætate ignorant præ negligentia & ſocordia; illos Judicii divini, & inferni minis terrere, ut vel metu pœnarum peccare deſinant. Eadem denique ſuis in Sermonibus ſæpius repetere & inculcare compelluntur. Ita enim affecti ſunt maxima ex parte qui nomine Chriſtiano gloriantur, ut ſemper eadem audientes, nihilomagis ad meliorem vitam convertantur. Hoc autem non leve faſtidium bonis Paſtoribus erat. „ Sæpe „ enim doctorem volentem ulteriùs progredi, & quæ ſunt magis myſtica & al„ tiora tractare, non ſinit eorum qui diſcunt ignavia & negligentia. Nam ſicut in „ Magiſtris ludi litterarii, ſi elementa ſemper audiat puer; & ea non teneat, ne-

S. Chryſoſt. Hom. 9.

„ ceſſe

„ ceſſe erit eidem puero eidem ſemper inſonare, & repetere, nec priùs deſiſtit „ docere, quàm illa accuratè potuerit diſcere: ſic etiam in Eccleſia, ſi Paſtori- „ bus eadem ſæpè prædicantibus non proficiant oves, eadem ſæpe repetere & in- „ culcare non graventur. Si enim ad oſtentationem & plauſus populares captandos „ concionarentur, ſublimiora tractarent argumenta ad auditorum admirationem „ commovendam „. Verùm ſi populi Chriſtiani ſpiritalem utilitatem, Deique gloriam unicè ſpectent, & ſepoſitis aliis argumentis, altiorumque veritatum tractatione, debent in communium Religionis & Moralis Chriſtianæ veritatum expoſitione verſari; Symboli Apoſtolici articulos; Sacramentorum neceſſitatem, virtutem, & diſpoſitiones ad ea cum fructu ſuſcipienda neceſſarias, vitæ Chriſtianæ regulas, bonorum & malorum fines exponere; de fide, ſpe, caritate, humilitate, patientia, de condonandis injuriis; de oratione, jejunio, eleemoſyna, aliiſque virtutibus & bonis operibus diſſerere; de luxu, avaritia, uſuris, ludis aleatoriis, impudicitia, ebrietate, vindicta, fraudibus, blaſphemia & juramentis, maledicentia & calumnia, aliiſque vitiis in mundo regnantibus, ab homine Chriſtiano fugiendis, vehementer perorare. Chriſtianos pudeat ad eum ſtatum per ſegnitiem & negligentiam ſuam eſſe redactos, ut cum illis quaſi cum Catechumenis & initiandis agendum ſit, & rurſus jaciendum in illis *fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis, fidei in Deum, baptiſmatum doctrinæ, reſurrectionis mortuorum, & judicii æterni*. Nuſquam apud ipſos intermittere licet Paſtoribus *initium incboationis ſermonum Chriſti*, ut eos ad perfectiora ferant.... Quid eſt autem perfectio? Vita exacta & perfecta, vita ſecundùm Evangelium inſtituta. Ad hanc perfectionem tendere totis viribus tenetur Chriſtianus. Non ſemper in ſtatu incipientium ſtandum eſt, ſed tendere oportet unumquemque ad ſtatum perfectorum. *Ambula coram me*, ait Dominus Abrahamo, *& eſto perfectus*. Exiſtimare quidem debemus ſemper nos a perfectione longè remotos eſſe, vix nos incœpiſſe in ejus via incedere: *Et dixi: Nunc cœpi*. Verùmtamen ſemper niti debet Chriſtianus ut tranſeat ad ſtatum perfectum... *Quæ retrò ſunt obliviſcens*, ait alibi Apoſtolus noſter, *ad ea autem quæ ſunt priora extendens meipſum*. De virtute in virtutem progrediendum eſt. Nam *In via vitæ non progredi, regredi eſt.... Jugis conatus ad perfectionem, perfectio reputatur. Quòd ſi ſtudere perfectioni eſt perfectus eſſe, profectò nolle proficere, deficere eſt.... Vidit Jacob ſcalam, & in ſcala Angelos aſcendentes vel deſcendentes; quatenus palam daretur intelligi, nihil medium in hoc ſtatu mortalis vitæ inter profectum & defectum omnino inveniri*. Omnes igitur Chriſtianos ſpectat hæc Apoſtoli ſententia: *Ad perfectiora feramur*. Id eſt, *Studium adhibeamus, concupiſcamus, omnem pro perfectione laborem amplectamur*.

Ad Chriſtianæ vitæ perfectionem tendere omnes & ſinguli Chriſtiani tenentur.

Geneſ. 17.

Pſalm. 76.

Philipp. 3.

S. Bernardus Serm. 2. *De Purificatione B. Virginis, &* *Epiſt.* 254.

Theodoret.

4. 5. 6. *Impoſſibile eſt enim eos qui ſemel ſunt illuminati, guſtaverunt etiam donum cæleſte, & participes facti ſunt Spiritus ſancti, Guſtaverunt nihilominus bonum Dei verbum, virtuteſque ſeculi venturi, & prolapſi ſunt, rurſus renovari ad Pœnitentiam, rurſus crucifigentes ſibimetipſis Filium Dei, & oſtentui habentes*. Ex hac Apoſtoli ſententia colligitur 1. Peccata poſt Baptiſmum, a Chriſtianis commiſſa longè eſſe graviora iis quæ a Paganis vel Judæis committuntur, quia hæc per ignorantiam ut plurimùm fiunt; illa verò mentem ſupponunt cognitione Dei, & Filii ejus Jeſu Chriſti imbutam & illuminatam. *Qui ſemel ſunt illuminati*. Nullus igitur ignorantiæ prætextus his patrocinatur, qui poſt Baptiſmum in lethalia peccata ſunt prolapſi. *In quantum ignorantia ſegregaris*, ait Tertullianus, *in tantum contumaciæ agglutinaris*. Deinde Chriſtiani peccantes Dei donis in Baptiſmo acceptis contumeliam faciunt, illa contemnunt, Deumque illorum auctorem, atque ita ſunt in ipſum non ſolùm contumaces, ſed horrendum in modum ingrati. Acceperunt in Baptiſmo gratiam Jeſu Chriſti, qua interiùs juſtificati ſunt a peccatis, renovati, & filii Dei effecti, jus habentes ad Panem filiorum: *Guſtaverunt etiam*

Mortalia peccata poſt baptiſmum à Criſtianis cõmiſſa longe graviora ſunt, cœteris paribus, iis quæ à Paganis & Judæis committuntur.

Tertull. lib. De Pœnitent. cap. 5. *&* 6.

etiam donum cæleſte. Præterea, Spiritum ſanctum, & per eum virtutes ac dona acceperunt, Spiritum vivificantem, & in illis velut in templis habitantem, & operantem: *Et participes facti ſunt Spiritus ſancti*. Inſuper eloquia Dei ſuper mel & favum dulciora acceperunt, quæ non tantùm mentes illuminant, ſed corda reficiunt, & guſtare faciunt quàm ſuavis ſit Dominus: *Guſtaverunt nihilominus bonum Dei verbum*. Pignus denique cœleſtis beatitudinis, æternæ viſionis Dei, reſurrectionis, immortalitatis, & gloriæ corporum, quas in futuro ſeculo Deus electos ſuos donabit, acceperunt: *Virtuteſque ſeculi venturi*. His omnibus abuſi ſunt, dona tam magnifica contempſerunt, qui baptiſmalis innocentiæ ſtolam amiſere, conſequenter Deum ipſum deſpexerunt. *Tertullian. De Pænit.* *Deum certè deſpicit, qui bonorum ac malorum intellectum ab illo conſecutus, quod intelligit fugiendum, quodque jam fugit, reſumens, intellectui ſuo, id eſt Dei dono contumeliam facit: reſpuit datorem, cùm datum deſerit, negat beneficum, cùm beneficium non honorat. Quemadmodum ei poteſt placare, cujus munus ſibi diſplicet? Ita in Dominum non modò contumax, ſed etiam ingratus apparet*.

2. Ex hac Apoſtoli ſententia colligitur, Gratiæ, baptiſmalis jacturam quodammodo irreparabilem eſſe; Baptiſmum, ejuſque proprium effectum iterari non poſſe; Pœnitentiam quidem nos reconciliare Deo, gratiamque, juſtitiam, & jus ad regnum cœleſte nobis reſtituere; non tamen nos renovare quemadmodum „ Ba-
Concil. Trid. Seſſ. 14. cap. 2. & 8.
„ ptiſmus, neque ad hanc novitatem & integritatem ſine magnis noſtris fletibus
„ & laboribus, divina id exigente juſtitia, pervenire poſſe: ut meritò *Pœniten-*
„ *tia laborioſus Baptiſmus* a ſanctis Patribus dicta fuerint. Sane & divinæ, ut
„ diximus juſtitiæ ratio exigit, ut aliter ab eo in gratiam recipiantur, qui ante
„ Baptiſmum per ignorantiam deliquerint; aliter verò qui ſemel a peccati & dæ-
„ monis ſervitute liberati, & accepto Spiritus ſancti dono, ſcientes templum Dei
„ violare, & Spiritum ſanctum contriſtare non formidaverint. Et divinam cle-
„ mentiam docet, ne ita nobis abſque ulla ſatisfactione peccata dimittantur, ut
„ occaſione accepta, peccata leviora putantes, veluti injurii & contumelioſi Spi-
„ ritui ſancto, in graviora labamur, theſaurizantes nobis iram in die iræ „.
Impoſſibile eſt eos qui ſemel ſunt illuminati, &c. & prolapſi ſunt, rurſus renovari ad pœnitentiam.

3. Ex hac Apoſtoli ſententia colligitur, Eos qui poſt Baptiſmum lethaliter peccant, Filium Deum, quantùm in ipſis eſt, rursùm crucifigere, & ludibrio habere. Tanta eſt mortalis peccati malitia: *Rurſum crucifigentes ſibimetipſis Filium Dei, & oſtentui habentes*. De Alexandro Macedone, qui Calliſthenem magni nominis Philoſophum, ſibi familiarem, crudeliter occidit, propterea quòd ipſi divinos honores bello Perſico confecto negandos cenſuiſſet, ait vetus Hiſtoricus. *Hoc erit Alexandri crimen æternum, Calliſthenem occidiſſe*. Quanto potiori jure dixerim: Hoc erit Chriſtiani poſt Baptiſmum lethaliter peccantis crimen æternum, Filium Dei iterum crucifixiſſe, & ludibrio habuiſſe? Igitur „ Nihil aliud eſſe
S. Gregor. Nazianz. Orat. 40 In ſanctum Baptiſma.
„ vim & facultatem Baptiſmi exiſtimare debemus, quàm ſecundæ vitæ & purio-
„ ris vivendi rationis pactum & fœdus cum Deo initum. Ac proinde vel maximo
„ in metu omnes eſſe, atque omni cuſtodia noſtras animas ſervare debemus, ne
„ hoc pactum violaſſe comperiamur. Nam cùm ad mutua hominum pacta fir-
„ manda Deus medius adhiberi ſoleat, quantum quæſo periculum eſt ſi ne fœdera
„ cum Deo ipſo contracta perfregiſſe reperiamur? Idque cùm nulla jam poſthàc
„ altera regeneratio ſit, nec inſtauratio, nec in primum ſtatum reſtitutio, quam-
„ libet maxime eam cum multis gemitibus & lacrymis requiramus, quibus cica-
trix ægre tandem obducatur .... Grave enim eſt facilioris medicinæ loco, quæ
„ ſine labore eſt, difficiliorem, & multi laboris adhibere, ac projecta miſericor-
„ diæ gratia, ſuppliciis ſeipſum obnoxium reddere. Quantam enim Lacrymarum
„ vim impendemus, ut ea cum Baptiſmi fonte exæquari poſſit?

7. 8. *Ter-*

Digitized by Google

ꝟ. 8. *Terra enim ſæpe venientem ſuper ſe bibens imbrem, & generans herbam opportunam illis, a quibus colitur, accipit benedictionem a Deo. Proferens autem ſpinas & tribulos, reproba eſt, & maledicto proxima, cujus conſummatio in combuſtionem.* Cor hominis terra eſt Chriſti ſanguine irrigata; in quam ſæpe deſcendunt aquæ cœleſtes verbi Dei, & gratiæ divinæ. Si fructus ſalutares bonorum operum ferat, benedicitur a Deo, qui dat ut fructus ferat uberiores in vitam æternam. *Dominus dabit benignitatem, & terra noſtra dabit fructum ſuum.* Si autem anima verbo Dei, Sacramentis, & gratiis frequentibus & copioſis irrigata, contra Dei exſpectationem ſpinas & tribulos peccatorum protulerit, Deo inviſa erit, qui mandabit nubibus ne pluant deſuper, gratias ſuas illi ſubtrahet, maledicto proxima erit, niſi emendetur, igne æterno damnabitur. Nihil enim magis Dei indignationem & maledictionem provocat, quàm Sacramentorum, ſanctarum adhortationum & gratiarum divinarum abuſus. Timeamus ergo. „ Non ſunt „ hæc verba hominis, non ſunt minæ Pauli, ſed Spiritus ſancti; ſunt Chriſti, „ qui in ipſo loquitur. Eſt ne ergo aliquis mundus ab his ſpinis? Quod ſi etiam „ eſſemus mundi, ne ſic quidem confidere oporteret, ſed timere & tremere ne „ in nobis germinent ſpinæ. Cum autem toti penitus ſimus ſpinæ & tribuli, un„ denam confidimus, & ſegnes ignavique reddimur? Si is qui videtur ſtare, de„ bet timere ne cadat; qui cecidit, quàm debet eſſe ſollicitus ut reſurgat? Si „ Paulus timet ne cum aliis prædicaverit ipſe fiat reprobus, nos qui reprobis mo„ ribus ſumus, quam aſſequemur veniam, cùm nihil timeamus, ſed tamquam „ conſuetudinem Chriſtianiſmum impleamus, & eo leviter defungamur? Timea„ mus ergo: revelatur enim ira Dei de cœlo, non ſolum adversùs impietatem, „ ſed adversùs omnem iniquitatem & parvam, & magnam. Si agricolæ opera „ non fuiſſes cultus, ſi imbribus non eſſes irrigatus, non eſſet tantum malum. „ *Si non veniſſem*, inquit Chriſtus, *& eis non fuiſſem locutus, peccatum non ha„ berent.* Sæpe bibiſti, & accepiſti; cur pro fructibus ſpinas protuliſti? *Exſpe„ ctavi*, inquit, *ut faceret uvas, fecit autem ſpinas.* Quænam verò ſunt ſpinæ? „ Audiamus Chriſtum dicentem, quòd ſollicitudo hujus ſeculi, & fallacia divi„ tiarum ſuffocat verbum, & fit infrugiferum „. Si ſpinæ peccatorum ſint in nobis, corda noſtra ſcindamus aratro confeſſionis, comburamus ſpinas igne caritatis, ut ignem æternum vitemus Pluviam voluntariam ſegrega miſericors Deus, hereditati tuæ, quæ infirma eſt, & perfice eam. Fac ut fructificet quod in ea ſeminaſti, tu qui ſolus dare poteſ incrementum.

Gratiarum abuſus earum ſubtractione punitur.

Pſal. 84. 13. *Iſai.* 5.

S. Chryſoſt. Hom. 10.

Joan. 15. *Iſai.* 5.

10. 11. 12. *Non enim injuſtus eſt Deus, ut obliviſcatur operis veſtri, & dilectionis quam oſtendiſtis in nomine ipſius, qui miniſtra ſtis ſanctis, & miniſtratis.* Deus miſericordiam ſuam ex juſtitia quodammodo debet iis qui miſericordiæ opera exercent. Eleemoſyna Deum conſtituit debitorem. Cœleſtis Legiſlator pauperis fidejuſſor eſſe dignatur. Cautio & ſecuritas ab eo data eleemoſynam erogantibus in Evangelio ſcripta & obſignata eſt. „ Regnum ſuum pro illis oppignerat. „ Præclara & divina res eleemoſyna; ſalutaris operatio, ſolatium grande creden„ tiam, ſecuritatis noſtræ præſidium, munimentum ſpei, tutela fidei, medela „ peccati, res poſita in poteſtate facienter, res grandis & facilis; ſine periculo „ perſecutionis, corona pacis „. *Verum Dei munus & maximum, infirmis neceſſarium, fortibus glorioſum, qua Chriſtianus adjutus perfert gratiam ſpiritalem, promeretur Chriſtum judicem, Deum computat debitorem.* Manus pauperis eſt. *Gazophylacium Chriſti*: „ Quia quicquid pauper accipit, Chriſtus acceptat „. *Da ergo, homo pauperi terram, ut accipias cœlum. Da nummum, ut accipias regnum. Da micam, ut accipias totum. Da pauperi, ut det tibi: quia quicquid pauperi dederis, tu habebis: quod pauperi non dederis, habebit alter.* Clamat Deus: *Miſericordiam volo.* „ Qui quod vult Deus, Deo negat, a Deo ſibi quod deſiderat vult „ negari. *Miſericordiam volo.* Homo, petit Deus, ſed tibi, non ſibi. *Huma-*

Virtus eleemoſinæ Deum conſtituit debitorem.

S. Cyprian. De Opere & Eleemoſina.

S. Petrus Chryſolog. Serm. 8.

Oſee. 6. *Pſalm.* 35.

Digitized by Google

„ *nam miſericordiam petit , ut largiatur divinam* . Eſt in cœlis miſericordia , ad
„ quam per terrenas miſericordias pervenitur . *Domine ; in cælo miſericordia tua*.
„ Dicturus cauſam in Judicio Dei , patronam tibi miſericordiam , per quam libe-
„ rari poſſis , aſſume . Qui de patrocinio miſericordiæ certus eſt , de venia ſit ſe-
„ curus, de abſolutione non dubitet . Miſericordiam non ſolùm cauſam prævenit,
„ anticipat cognitionem , ſed etiam ſententiam revocat , abſolvit addictos . Ple-
riſque peccatoribus unicum ſupereſt in eleemoſyna perfugium ad veniam peccatorum conſequendam ; *Sicut aqua extinguit ignem , ſic eleemoſyna extinguit peccatum* . Hinc oſtenditur & probatur , quia *Sicut Lavacro aquæ ſalutaris gehennæ ignis extinguitur , ita eleemoſynis atque operibus juſtis delictorum flamma ſopitur . Et quia ſemel in Baptiſmo remiſſio peccatorum datur , aſſidua & jugis operatio , Baptiſmi inſtar imitata , Dei rurſus indulgentiam largitur* . Baptiſmus ſemel datur , & ſemel veniam pollicetur , ait antiquus Pater, eleemoſynam autem quotieſcumque feceris , toties veniam promereris . Verùm fruſtra de bonis operibus confidimus , niſi in eis perſeveremus . Caritas quæ langueſcit & fatigatur, digna non eſt quæ coronetur . Æterna miſericordia quam ſperamus , miſericordiam a nobis poſtulat ad finem uſque vitæ noſtræ ſollicitè & indefeſsè excedendam , *Cupimus autem* , ait Apoſtolus noſter) *unumquemque veſtrum eamdem oſtentare ſolicitudinem ad expletionem ſpei uſque in finem* . Nec deſpondere debent animum qui benè operantur , & eleemoſynas erogant , ſi temporalia negotia ipſis proſpere non cedant , ſed Dei promiſſis firmiſſimè credant , earumque complementum , & conſummationem cum patientia expectent , exemplo ſanctorum . *Ut non ſegnes efficiamini : verum imitatores eorum , qui fide & patientia hereditabunt promiſſiones* : ut adimplendo quod cœpiſtis , conſequamini quod ſperatis . *Qui enim perſeveraverit uſque in finem , hic ſalvus erit* .

Eccli. 3. 33.

S. Cyprian. loco ſupra laudato.

In bonis operibus perſeverandum.

Matt. 10. 22. & cap. 24. 13.

17. 18. 19. 20. *In quo abundantius oſtendere volens Deus pollicitationis heredibus immobilitatem conſilii ſui , interpoſuit juſjurandum* . Fides & ſpes noſtra primæ ſummæque Veritatis juramento nituntur, cur dubitamus ? Homini juranti creditur , Deo per ſemetipſum juranti non creditur , *O beatos nos , quorum cauſa Deus jurat ! O miſerrimos , ſi nec Domino juranti credimus* ! Eò meliùs ac firmiùs de ſalutis noſtra ſperare debemus , quòd non levitati & inconſtantiæ propriæ voluntatis noſtræ , ſed immutabili voluntatis divinæ propoſito , fideliſſimo & indeficienti promiſſo , inviolabili juramento innitatur : ſatagamus tantùm ut per bona opera certam noſtram vocationem & electionem , quantùm ex parte noſtra eſt , faciamus . Nullum majus ſolatium eſt animæ fideli , quàm noſſe & perſuaſum habere , ſalutem ſuam eſſe in manibus Dei, qui nec in conſiliis ſuis falli , nec in promiſſis ſuis nos fallere poteſt. Quod non videmus , ſpe teneamus : quod videmus , contemnamus . Quæ enim videntur , temporalia ſunt ; quæ autem non videntur , æterna ſunt. Unicum nobis in fide & ſpe ſolatium; unicum in Dei fruitione,quam in futuro ſeculo exſpectamus , & in qua omne omnis boni bonum , nobis perfugium eſt . *Ut per duas res immobiles , quibus impoſſibile eſt mentiri Deum , firmiſſimum ſolatium habeamus , qui confugimus ad tenendam prepoſitam ſpem* . Anima noſtra navis eſt in hoc ſeculo ; tamquam in mari procelloſo , ſcopuloſo , infeſto navigans ad patriam cœleſtem . Contrariis tentationum ventis , rerum adverſarum tempeſtatibus agitata , in continuis pene periculis eſt ne tempeſtate conquaſſetur , & abrepta in ſcopulos , vel in vadum illiſo pereat . Anchoram nobis ſubminiſtravit Deus optimus maximus firmam & tutam , ſpem ſcilicet bonorum cœleſtium , qua animæ noſtræ in Deo , & in bonis inviſibilibus , quæ promiſit , firmentur & ſerventur , ne tentationum procellis undique pulſatæ ſubmergantur . Id tamen ſpem inter beatæ æternitatis & navalem anchoram diſcriminis eſt . 1. Quòd anchora in imo figatur , in terra hæreat ; ſpes verò in ſummo , in cœlo , in Deo ipſo . Nihil enim in præſenti vita ſtabile eſt ubi poſſit anima firmari & quie-

Chriſtianæ ſpei firmitas.

Tertullian De Pœnit. cap. 4.

quieſcere. 2. Anchora fracto rudente inutilis eſſe poteſt : ſpes tuta & firma eſt propter divinarum promiſſionum indeficientem certitudinem. 3. Anchora curſum navis remoratur : ſpes verò cœleſtium bonorum nos ita firmat in Deo, ut ad portum cœleſtis patriæ recto, continuo, ac proſpero curſu perducat : *Qui ſperant in Domino, mutabunt fortitudinem, aſſument pennas ſicut aquilæ, current & non laborabunt, ambulabunt, & non deficient.* Illi nos anchoræ alligemus funiculis novi Adam, vinculis caritatis. *Quam ſicut anchoram habemus animæ tutam ac firmam, & incedentem uſque ad interiora velaminis.* In illo ergo figatur anchora ſpei noſtræ, qui modò velatus eſt oculis noſtris. Hanc ibi fixit Præcurſor noſter Chriſtus Jeſus, qui in cœlos aſcendit ut pàret nobis locum, & Patri quaſi Pontifex æternus aſſiſtat, illique Paſſionem ſuam ac mortem offerens, nobis omnem gratiam impetret; omniaque media quibus in cœlum contemnamus. *Ubi præcurſor pro nobis introivit Jeſus, ſecundùm ordinem Melchiſedech Pontifex factus in æternum.* Noſtra igitur cum ipſo converſatio in cœlis ſit. In carne ambulantes, non ſecundùm carnem militemus. Jam deſiderio ibi ſimus. Ibi noſtra fixa ſint corda, ubi vera ſunt gaudia. Jam ſpem in terram viventium, quaſi anchoram præmittamus, ne in iſto mari turbati naufragium faciamus. Quemadmodum enim de navi quæ in anchoris eſt, rectè dicimus quod jam in terra ſit; quamvis adhuc fluctuet, quia in terram quodammodo educta eſt contra ventos & tempeſtates : ſic contra tentationes hujus peregrinationis noſtræ, ſpes noſtra fundata in ſuperna civitate Jeruſalem, facit ne abripiamur in ſaxa, & illidamus quaſi in procella navis.

S. Tomas. Lect. 3.

Iſaiæ 40. 31.

S. Auguſt. in Pſ. 64. N. 3.

CAPUT VII.

SENSUS LITTERALIS.

1. *Hic enim Melchiſedech Rex Salem, Sacerdos Dei ſummi, qui obviavit Abrahæ regreſſo a cæde Regum, & benedixit ei.* Melchiſedech, de quo grandem nobis ſupereſſe ſermonem ſuperiùs diximus, Rex fuit Salem, quæ vel Sichimorum urbs fuit in Terra Canaan, ut *S.* Hieronymo viſum eſt, vel Jeruſalem Judææ Metropolis, ut Joſepho & aliis placuit. Sacerdos Dei ſummi fuit, id eſt, unius verique Dei, quem ſive cum familia ſua, ſive cum ſubditis aliquibus, aut eorum majori parte colebat. Si Sacerdos igitur ex hominibus aſſumtus, & verus homo, non Filius Dei, non Spiritus ſanctus, non Dei virtus, ſive Angelus. Hic obviam ivit Abrahæ revertenti a cæde Regum, ut ei victoriam gratularetur, illumque & domeſticos milites oblatis muneribus, recrearet : illique bene precatus eſt ut Dei Sacerdos.

2. *Cui & decimas omnium diviſit Abraham : primùm quidem qui interpretatur Rex juſtitiæ : deinde autem & Rex Salem, quod eſt, Rex pacis*, Cui, nempe Melchiſedecho, tamquam Dei Sacerdoti, & quidem ſe majori, Abraham dedit decimam partem ſpoliorum, quæ in hoc bello retulerat. Cujus in nomine latet myſterium. Melchiſedech enim Hebræorum & Syrorum lingua ſignificat, *Rex juſtitiæ*, ſive *Rex juſtus* : Salem autem exponitur *pax*. Per hæc ergo vult oſtendere Apoſtolus Melchiſedechum typum eſſe Chriſti Domini, Regis pacifici, qui & *pax noſtra* eſt, & *juſtitia noſtra*, qui nos Deo reconciliavit per ſanguinem ſuum, & nos juſtos fecit per gratiam ſuam, & homines cum angelis initio pacis fœdere conjunxit.

Geneſ. 14.

De Perſona Melchiſedechi vide Diſſertationem noſtram in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Veteris Teſtamenti, ad 3. Mundi Ætatem, & Diſſertat. 19. in Hiſtor. Eccleſ. Seculi 2. Adverſùs Theodotum, & Melchiſedechianos hæreticos.

3. *Sine patre, ſine matre, ſine genealogia, neque initium dierum, neque finem vitæ habens, aſſimilatus autem Filio Dei, manet Sacerdos in perpetuum.* Quia

verò

Non ergo fuit Sem filius Noe : ut Samaritanis viſum eſt, teſtibus SS. Epiphanio *Hæreſi* 55. & Hieronymo *Epiſt. ad Evagrium*.

verò nulla in divinis Scripturis fit mentio Patris aut matris ipſius, neque genus aut progenies ejus deſcribitur, neque ortus aut obitus illius commemoratur, ſimilitudinem quamdam refert Filii Dei, & æternitatem Sacerdotii ejus repreſentat. Hæc enim Chriſto Jeſu Domino noſtro natura & vere conveniunt. Eſt enim *ſine matre* quidem ut Deus, ex ſolo enim eſt patre genitus: *ſine patre* autem, ut homo, ex ſola enim matre Virgine per partum editus eſt. *Sine genealogia* eſt, ut Deus: non enim habet opus genealogia, qui ex ingenito Patre genitus eſt, *Non habuit initium dierum*, eſt enim æterna generatio. *Neque vitæ habet finem*. Immortalem enim habet naturam. Ea de cauſa non Chriſtum Dominum Melchiſedech Chriſto aſſimilavit. Ille enim eſt Chriſti typus, Chriſtus autem typi veritas. In Sacerdotio certè non Melchiſedech Chriſtum Dominum imitatus eſt: ſed Chriſtus Dominus Sacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech. Eſt enim hominis fungi Sacerdotio, Dei verò ea quæ offeruntur ſuſcipere. Sed tamen homo factus unigenitus Dei Filius; Sacerdos etiam noſter factus eſt ſecundùm ordinem Melchiſedech; non acceſſione facta dignitatis, ſed divina celata dignitate, & pro ſalute noſtra ſuſcepta humilitate. De Melchiſedech porrò ait, quòd *manet Sacerdos in æternum*, quoniam ad filios non tranſmiſit Sacerdotium, quemadmodum Aaron, & Eleazar, & Phinees. Qui enim ad alium hereditatem hanc tranſmittit, videtur quemadmodum privari dignitate, cùm eam alius exerceat. Id etiam alio modo intelligi poteſt. Quemadmodum enim Moyſen appellamus, non ſolùm Legiſlatorem, ſed ipſam etiam Legem: ita Melchiſedech nominamus & perſonam, & rem ipſam, nempe Sacerdotium. Hoc autem in Chriſto Domino, qui vitam habet numquam deſituram, æternum eſt,,.

S. Chryſoſtom. Hom. 12. Theodoret. in Commentar. & Dialogo II. qui inſcribitur, Inconfuſus.

4. *Intuemini autem quatenus ſit hic, cui & decimas dedit de præcipuis Abraham Patriarcha*. Conſiderate quantæ dignitatis hic fuerit, nempe Melchiſedech, in typo & ſignificatione, cui Abraham omnium tribuum & familiarum Judaicarum Patriarcha decimas etiam dedit ex præcipuis ſpoliis, quæ bello cœperat, ſelectas. Qua decimarum oblatione minorem ſe Melchiſedecho profeſſus eſt. Hinc colligit Apoſtolus noſter Sacerdotio Levitico præcellere Sacerdotium Melchiſedeci, & multò magis Sacerdotium Chriſti, cujus typus erat.

Num. 24. 18. & ſeq.

5. *Et quidem de filiis Levi Sacerdotium accipientes, mandatum habet decimas ſumere a populo ſecundùm Legem, id eſt a fratribus ſuis: quamquam & ipſi exierint de lumbis Abrahæ*. Et quidem illi qui ex tribu Levi Sacerdotium accipiunt, jus habent, ſecundùm Legem, decimas exigendi a populo, id eſt, a fratribus ſuis, ex Abrahamo pariter progenitis.

6. 7. *Cujus autem generatio non annumeratur in eis, decimas ſumſit ab Abraham, & hunc, qui habebat repromiſſiones, benedixit. Sine ulla autem contradictione, quod minus eſt, a meliore benedicitur* *. Hic autem, nempe Melchiſedech, qui non erat ex ſtirpe Abrahami, nec ex tribu Levi, & familia Aaronis, ſed ex alio genere & ex alia gente, decimas accepit ab Abraham, & ei, qui divinas acceperat promiſſiones, ſolemni ritu benedixit ut ſummus Dei Sacerdos. Extra controverſiam autem eſt majores ſolitos eſſe benedicere minoribus cum auctoritate, ſive ex officio.

Sacerdotes, non ſolùm à populo, ſed à Levitis ipſis decimas accipiebant. Non enim omnes filii Levi Sacerdotes erant, ſed ii tantum qui de Aaronis familia.

8. *Et hic quidem decimas morientes homines accipiunt: ibi autem conteſtatur, quia vivit*. Et in Lege quidem mortales ſunt homines qui decimas accipiunt: hic autem, in hiſtoria ſcilicet Geneſis, decimas accipit Melchiſedech, de quo ſcriptura teſtatur quòd vivat, nulla mortis ejus aut ſucceſſoris facta mentione, quo ſilentio ſignificat illum typum eſſe Chriſti, de quo ſcriptum eſt: *Tu es Sacerdos in æternum, ſecundùm ordinem Melchiſedech*. Vel, teſtatur Scriptura illum vivere, cujus Melchiſedech figura fuit, ſcilicet Jeſum Chriſtum, qui uſque ad interiora vela-

* Cùm ait Apoſtolus generationem Melchiſedech in eis non annumerari, innuit illum verè non fuiſſe ſine genealogia, ſed in figura.

Digitized by Google

velaminis præcurſor pro nobis introivit, ſecundùm ordinem Melchiſedech Pontifex factus in æternum, ut ſupra dictum eſt.

9. 10. *Et (ut ita dictum ſit) per Abraham & Levi, qui decimas accepit, decimatus eſt: Adhuc enim in lumbis patris erat, quando obviavit ei Melchiſedech.* Accedit, quòd Levi, qui ab aliis decimas accipit, decimas ſoluit (ut ita dicam) in perſona Abrahæ. Adhuc enim ille cum poſteris ſuis erat in Abraham proavo ſuo, quando obviavit illi Melchiſedech. Sacerdotes itaque Levitici, quotquot fuere, per Abraham decimas ſolverunt Melchiſedecho, & ab eo benedictionem acceperunt. Sacerdotium igitur Melchiſedeci, & quod per illud adumbratum eſt, Sacerdotium Chriſti, Sacerdotio Levitico longè præſtantius eſt.

Cœterùm Chriſtum in Abraham decimatum, ſicut Levi, dici abſolutè abſque errore non poteſt, quia etſi ſit Abrahæ filius, in ejus tamen lumbis non fuit ſecundùm concupiſcentiam carnalem ſicut alii ejus poſteri, ſed ſolùm ſecundùm ſubſtantiam corporalem, ut loquuntur Theologi poſt S. Auguſtinum. Decimarum autem ſervitus naturalem naſcendi modum ex virili ſemine conſequitur, non ſupernaturalem. Præterea Chriſtus ita Filius eſt Abrahæ, ut & illius, & Melchiſedechi, & omnium Sacerdotum & hominum Dominus & Deus ſit; & quà homo, Sacerdos æternus, cujus eſt proinde accipere decimas, non ſolvere.

11. *Si ergo conſummatio per Sacerdotium Leviticum erat (populus enim ſub ipſo Legem accepit) quid adhuc neceſſarium fuit, ſecundùm ordinem Melchiſedech alium ſurgere Sacerdotem, & non ſecundùm ordinem Aaron dici?* Si Sacerdotium Leviticum, ſub quo populus Legem accepit, perfectam ſanctificationem & reconciliationem cum Deo, juſtitiamque quà homines amici Dei & regni ejus heredes conſtituuntur, dare valuiſſet, quid præterea fuit opus alium ac diverſum exoriri Sacerdotem, à Deo per Davidem promiſſum, qui non ſecundùm ordinem Aaron, ſed ſecundùm ordinem Melchiſedech diceretur.

12. *Tranſlato enim Sacerdotio, neceſſe eſt ut Legis tranſlatio fiat.* Mutato autem & abrogato Sacerdotio, neceſſe eſt & Legem mutari atque abrogari. Lex enim Sacerdotio conjuncta eſt.

13. 14. *In quo enim hæc dicuntur, de alia tribu eſt, de quà nullus Altari præſto fuit.* Ad quem enim hæc dicta ſunt, ex alia tribu ortus eſt, ex qua nullus Altari miniſtravit. *Manifeſtum eſt enim quòd ex Juda ortus ſit Dominus noſter: in qua tribu nihil de Sacerdotibus Moyſes locutus eſt.* Certiſſimum enim eſt Chriſtum Jeſum Dominum noſtrum ex Tribu Juda per Davidem ortum eſſe, ad quam Sacerdotium non pertinere, nec ex ea renuntiatos eſſe Sacerdotes, ex Moyſe conſtat. Sed & Ozias, qui Sacerdotii munus temerè invaſit, leprà in arrogantiæ ſuæ pœnam multatus eſt. Quamvis autem Chriſtus ad Tribum Levi per Matrem Mariam, cujus cognata erat Elizabeth de filiabus Aaron, aliquo modo pertinere dici poſſet, non tamen infringeretur vis argumenti Apoſtolici, quia nullus Iſraelitarum abſolutè cenſebatur in aliquâ tribu niſi per patrem, lineamque maſculinam, ne poſſeſſionum & dignitatum confuſio fieret,

15. 16. 17. *Et ampliùs adhuc manifeſtum eſt; ſi ſecundùm ſimilitudinem Melchiſedech exſurgat alius Sacerdos, qui non* ſecundùm virtutem vitæ inſolubilis.* Conteſtatur enim: Quoniam tu es Sacerdos in æternum, ſecundùm ordinem Melchiſedech.* Et id manifeſtiùs eſt ex eo quod alius Sacerdos exortus ſit ſecundùm ordinem Melchiſedechi, qui conſtitutus non eſt ſecundùm Legem ſucceſſionis carnalis, propterea quòd homines ſunt mortales, præcipientem, ut poſt mortem Pontificis, illius filius accipiat Sacerdotium: ſed ex virtute divina, quæ vitam ei præſtat immortalem, ut nullus ſit ſucceſſori locus. Teſtatur enim Deus per

Davi-

Lex mandati carnalis etiam dicitur, ratione ceremoniarum; quibus Sacerdotes corpus utcumque plurimùm repurgabant, id aſpergentes & lavantes, & pro eo ſacrificia offerebant. Neque enim pro homicidis vel adulteris ſacrificia offerre conſueverant, ſed pro feminis profluvio laborantibus, & leproſis, & iis qui tangebant oſſa mortuorum. Obſervatio eſt Theodoreti.

* qui non secundum legem mandati carnalis factus est, &c

Davidem loquens ad Filium: Quoniam tu es Sacerdos æternus ſecundùm ordinem & ritum Melchiſedech. In oblatione quippe Melchiſedechi *primùm apparuit ſacrificium, quod nunc a Chriſtianis offertur Deo toto orbe terrarum, impleturque illud quod longè poſt hoc factum dicitur ad Chriſtum, qui fuerat adhuc venturus in carne*, Tu es Sacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech. *Non ſcilicet ſecundùm ordinem Aaron, qui ordo fuerat auferendus illuceſcentibus rebus, quæ illis umbris prænotabantur*.

S. Auguſt. lib. 16. De Civit. Dei, cap. 22.

Pſal. 2. 109.

Lex vetus infirma & inutilis comparata ad Legem novam. Inutilis poſt adventum Chriſti, quoad ceremonialia præcepta, non quoad Moralia quæ novum quoque Teſtamentum etiam cum incrementum ſervare præcipit.

18. 19. *Reprobatio quidem fit præcedentis mandati propter infirmitatem ejus & inutilitatem*. Lex quidem vetus abrogata eſt quoad præcepta ceremonialia, propter impotentiam ejus ad hominum juſtificationem & propter ejus inutilitatem quoad effectum ſalutis æternæ conſequendæ. Ad hos enim effectus nihil per ſe conferebat, ſed tantùm ex fide in Chriſtum venturum. *Nihil enim ad perfectum adduxit Lex, introductio verò melioris ſpei, per quam proximamus ad Deum*. Neminem enim ad perfectam juſtitiam Lex adducit: ſed ejus loco aliquid multò melius introductum eſt, ſcilicet Lex nova & Sacerdotium Chriſti, ſpem nobis certiſſimam faciens ad Deum appropinquandi per veram interioremque juſtitiam, & eo fruendi in vita æterna.

20. 21. 22. *Et quantum eſt non ſine jurejurando (alii quidem ſine jurejurando Sacerdotes facti ſunt: Hic autem cum jurejurando per eum qui dixit ad illum: Juravit Dominus, & non pœnitebit eum: tu es Sacerdos in æternum)* Accedit ad novi Sacerdotii demonſtrandam dignitatem, quòd Chriſti Sacerdotium ſine jurejurando non ſit inſtitutum. Nam Sacerdotes Levitici ſine jurejurando creati ſunt: Chriſtus autem Sacerdos & Pontifex Novi Teſtamenti conſtitutus eſt cum ſolemni jurejurando Dei Patris, ut Propheta teſtatur his verbis: Juravit Dominus, & conſilium ſuum numquam mutabit: Tu es Sacerdos æternus. Ne ergo exiſtimetis fore ut Sacerdotium Chriſti aliquando deſinat, ſicut leviticum, & aliud ejus loco ſurrogetur. Suſpicionem enim ejuſmodi excludit additum jusjurandum. *In tantum melioris Teſtamenti ſponſor factus eſt Jeſus*. Adeo verum eſt, novum Teſtamentum, cujus mediator & fidejuſſor eſt Jeſus, eſſe multò præſtantius ac firmius veteri. Vetus enim Teſtamentum ad tempus conditum erat; Novum verò in perpetuum. Vetus bona terrena ſervantibus Legem Moyſi promittebat; Novum gloriam cœleſtem & æternam ſervantibus Legem Chriſti promittit. Veteris Teſtamenti Mediator, Moyſes; Novi Mediator & ſponſor Jeſus Chriſtus verus Deus, æternique Patris Filius.

Græcè, ἀπαράβατον, *intranſibile* ſeu *inſucceſſivum*, (ſi puræ Latinitati aſſuctæ aures id vocabulum ferre poſſint) Chriſtus igitur vicarios quidem & Miniſtros habet in officio ſuo Sacerdotali, non ſucceſſores.

23. 24. *Et alii quidem plures facti ſunt Sacerdotes, quòd morte prohiberentur permanere. Hic autem, eò quòd maneat in æternum, ſempiternum habet Sacerdotium*. Et Levitici quidam Sacerdotes plures ſucceſſivè facti ſunt, eò quòd mors prohiberet illos in Sacerdotio permanere. Hic verò, ſcilicet Chriſtus Jeſus, cùm in æternum maneat, Sacerdotium habet indeſinens & ſempiternum, quod ſucceſſione transferri non poteſt.

25. *Unde & ſalvare in perpetuum poteſt accedentes per ſemetipſum ad Deum: ſemper vivens ad interpellandum pro nobis*. Quapropter plenam, perfectam, perpetuamque ſalutem præſtare poteſt, illis, qui per ipſum ut Mediatorem ad Deum accedunt; ut qui ſemper vivat & ſemper apud Patrem agat Sacerdotis officium, interpellans pro nobis, quatenus homo, aſſumtam pro nobis naturam, & peracta in ea Myſteria Patri repræſentans, & ſanctiſſimæ animæ ſuæ pro ſalute noſtra deſiderium exprimens, ut Advocatus noſter. Unde S. Gregorius M. „ Unigenito „ Filio, *inquit*, pro homine interpellare, eſt apud coæternum Patrem ſe ipſum „ hominem demonſtrare: eique pro humana natura rogaſſe, eſt eamdem naturam „ in divinitatis ſuæ celſitudine ſuſcepiſſe. Interpellat igitur pro nobis Dominus, „ Dominus, non voce, ſed miſeratione: quia quod damnari in electis noluit, „ ſuſci-

S. Thomas, Lect. 4. *S. Gregor. M. l. 22. Moral. cap. 13.*

Digitized by Google

„ ſuſcipiendo liberavit. Adjutor ergo quæritur ut deſiderium exaudiatur: quia
„ quod damnari in electis noluit, ſuſcipiendo liberavit. Adjutor ergo quæritur
ut deſiderium exaudiatur: quia niſi pro nobis interpellatio Mediatoris intercede-
„ ret, ab aure Dei proculdubio noſtrarum precum voces ſilerent. *Et S. Gregorius* *S. Gregor.*
„ *Nazianzenus*: Chriſtus Jeſus intercedit nunc quoque ut homo pro mea ſalute, *Nazianz.*
„ quoniam cum eo corpore eſt quod aſſumſit: quòad me humanitatis aſſumtæ vi *Orat.* 36.
„ atque potentia Deum effecerit, tametſi non jam ſecundum carnem cognoſcatur,
„ hoc eſt, ſecundùm carnales noſtraſque citra peccatum affectiones. Eodem mo-
„ do Advocatum quoque habemus Jeſum, non in noſtra cauſa ſeſe ad Patris pedes
„ advolvantem, ſervilique modo abjicientem: neque enim Patris eſt hoc expo
„ ſcere, aut Filii pati: nec de Deo hoc cogitare pium atque æquum eſt.

26. 27. *Talis enim decebat ut nobis eſſet Pontifex, Sanctus innocens, impollutus, ſegregatus a peccatoribus, & excelſior cœlis factus: Qui non habet neceſſitatem quotidie, quemadmodum Sacerdotes, priùs pro ſuis delictis hoſtias offerre, deinde pro populo: hoc enim fecit ſemel ſe ipſum offerendo.* Oportebat enim talem nobis Pontificem dari, qualem jam deſcribam, *Sanctum* in perſona ſua, & Deo a principio conceptionis ſuæ conſecratum; *innocentem*, cui naturalis eſſet quodammodo gratia, qua nullum peccatum admittere poſſet; *Impollutum*, omnis maculæ expertem, quæ ex aliis contrahi & adhærere poſſit, immunem a contaminationibus illis externis, quibus *Sacerdotes* Aaronides obnoxii erant, utpote Legi minimè ſubditum, ſed nec ullo vitio vel leviſſimo infuſcatum, Agnum ſine macula; *Segregatum a peccatoribus*, vita, moribus, conditione; excelſiorem cœlis factum, ad dexteram Patris æterni ſedentem; non jam inter homines peccatores, ut Sacerdotes Levitici, ſed in templo cœleſti, in ſplendoribus ſanctorum, Sacerdotii ſui munus æternum obeuntem. Cui non ſit neceſſe, ut Sacerdotibus Leviticis, quotidie victimas offerre, pro ſuis primùm, deinde pro populi peccatis. Hoc enim ſemel, ſeipſum offerendo in altari crucis, fecit; non pro ſuis, quæ nulla habuit, nec habere potuit, ſed pro omnium hominum peccatis expiandis.

Græcè ἄκακος *ſine malitia.*
Levit. 9. 7. 8. *& cap.* 16. 6.
S. Auguſt. Enchirid. cap 40.
Exod. 12. 5.

28. *Lex enim homines conſtituit Sacerdotes infirmitatem habentes: Sermo autem jurisjurandi, qui poſt Legem eſt, Filium in æternum perfectum.* Lex enim Moſaica homines obnoxios peccatis Sacerdotes conſtituit: verbum autem Dei juramento firmatum poſt Legem datam, conſtituit Pontificem Chriſtum Jeſum Dei Filium, in omnem æternitatem perfectum, qui nec peccare poſſit, nec mori.

CAPUT VII.

SENSUS MORALIS.

1. H*ic enim Melchiſedech, Rex Salem, Sacerdos Dei ſummi, qui obviavit Abrahæ regreſſo a cæde Regum, & benedixit ei.* Teſtamentum vetus rectè intelligentibus prophetia eſt Novi. Ubique in figuris Chriſtus occurrit, & reficit mentes legentium, vel audientium, & credentium. Omnia quæ in illis libris continentur, vel de Chriſto dicta ſunt, vel propter ipſum. Sed propter exercitationem quærentis; & delectationem invenientis, multò plura ibi per allegorias & ænigmata, partim verbis ſolis inſinuantur, partim etiam facta narrantur. Verumtamen niſi aliqua ibi manifeſta eſſent, non comprehenderetur ſenſus quo ibi obſcura clareſcerent. Quamquam & ex aliis quæ figuris involuta ſunt, ſi quædam velut ſub uno aſpectu quaſi contexta ponantur, ita conjungunt in conteſtatione Chriſti voces ſuas, ut cujuſvis obtuſi ſurditas erubeſcat. Inter Chriſti Jeſu Salvatoris noſtri typos inſignis Melchiſedech. Rex ſimul fuit & Sacerdos. Chriſtus Re-

S. Auguſt. lib. 12. *contra Fauſtum, c.* 7. *& alibi.*

Teſtamentum vetus prophetia novi.

gis ſimul & Sacerdotis nomen habet, dignitatem, auctoritatem. Rex eſt ut populum ſuum regat, ab hoſtibus defendat, peccati ac dæmonis victorem efficiat. *Ego autem*, inquit; *conſtitutus ſum Rex ab eo ſuper Sion montem ſanctum ejus.* Rex juſtitiæ, & pacis. *Orietur in diebus ejus juſtitia, & abundantia pacis. Judicabit in juſtitia pauperes.* Juſtitia noſtra factus eſt, ſuaque juſtitia nobis per Spiritus ſancti ſubminiſtrationem, & gratiam ſanctificantem communicata nos verè interiuſque juſtos efficit: *Juſtificabit ipſe juſtus ſervus meus multos; & iniquitates eorum ipſe portabit.* Ipſe eſt *pax noſtra*, qui nos cum Deo reconciliavit, & pacem æternam in cœleſti Jeruſalem Dei fruitione conſummandam nobis promiſit. *Poſuit fines tuos pacem.* Chriſtus non ſolùm Rex noſter eſt, ſed & Sacerdos qui membra ſua conſecrat, ſanctificat, & benedicit omni benedictione ſpirituali in cœleſtibus, ut cum ipſo ſacrificium æternum caritatis & laudis Deo offerant. *Tu es Sacerdos in æternum*, Fecit nos per ſanguinem ſuum Reges & Sacerdotes: *Redemiſti nos in ſanguine tuo, & feciſti nos Deo noſtro regnum & Sacerdotes . . . Vos autem genus electum, regale Sacerdotium, gens ſancta.* Reges erimus, ſi cupiditatibus noſtris dominemur, ſi juſtitiam diligamus, & odio habeamus iniquitatem; ſi pacem, quæ tranquillitas eſt ordinis, in nobis ſervemus, corpore animæ ſubdito, appetitu ſentiente rationi obediente, anima Deo ſerviente; ſi pacem quantùm in nobis eſt, cum omnibus habeamus; qui fructus eſt caritatis. Sacerdotio illo communi Chriſtianorum fungemur, ſi Deo ſacrificium cordis contriti & humiliati offeramus, ſi de bonis carnis caſtitatem, jejunia, vigilias Deo immolemus; ſi thus ſuaviſſimum orationis in corde noſtro Deo adolere non deſinamus. Cæterùm Chriſti ſummi Sacerdotis noſtri benedictionem non obtinebimus, niſi victores fuerimus mundi, carnis, peccati, diaboli. Nec enim Melchiſedech Chriſti typus obviavit Abrahæ niſi victori, & *regreſſo a cæde regum, & benedixit ei.* Vos verò qui ſingulari ratione Sacerdotii Chriſti participes eſtis, Miniſtri Domini, ad novæ Legis juge Sacrificium offerendum, Corpus ejus & Sanguinem, & ad cætera ejus Sacramenta fidelibus diſpenſanda conſecrati & ordinati; vos indignos eſſe Sacerdotio noveritis, niſi regnantes in vobis cupiditates viceritis, & principes tenebrarum profligaveritis. Qui Chriſtiani populi regimini præpoſiti eſtis, Regum & Sacerdotum munus implete; in bello ſpirituali duces eſtote ſubditis, ipſos omni modo juvate & adhortatione & exemplo, ut victores ſint peccati & diaboli. Dei benedictionem ſacrificiis & orationibus veſtris in oves curæ veſtræ commiſſas advocate: Date operam ut juſtitia & pax ab omnibus diligantur, & colantur; ut fraudes, inimicitiæ, contentiones, lites eliminentur.

Melchiſedec typus Chriſti. *Pſal. 2. 6. Pſal. 71. 9. Iſai. 11. Iſaiæ 53. 11. Pſal. 147. Pſal. 109. Apocal. 5. 1. Petri 2. 9.*

2. *Cui & decimas omnium diviſit Abraham*, &c. Non decimas tantùm & primitias Chriſto Jeſu Salvatori noſtro debemus. Omnia per ipſum ad Deum referamus, ſi veri ſumus Abrahæ filii, pias cogitationes, ſancta deſideria, bona opera, juſtitiam noſtram, tentationum victoriam: ſiquidem vincimus diabolum *propter ſanguinem Agni*: Quod verò ſpectat bona temporalia, Chriſtiani Paſtoribus ſuis decimas & honoraria Eccleſiæ Lege vel conſuetudine præſcripta, propter Deum religiosè ſolvant, ut benedictionem accipiant à Chriſto, cujus Miniſtri ſunt, & Myſteriorum diſpenſatores; magnum lucrum exiſtimantes plenitudinem ſpiritualium bonorum conſequi eorum Miniſterio, quibus tam exiguam fructuum temporalium partem ad vitæ ſuſtentationem dividunt. Chriſtiani denique bonis terrenis divites Abrahamum imitentur, & vero Melchiſedech Chriſto Domino Regi pacis & juſtitiæ, Pontifici & Mediatori noſtro decimas omnium in pauperibus offerant. Id juſtitiæ parum eſt. Nam & Phariſæi decimas dabant. *Jejuno bis in Sabbato, decimas do omnium quæ poſſideo.* Et quid ait Dominus? *Niſi abundaverit juſtitia veſtra plus quàm Scribarum & Phariſæorum, non intrabitis in regnum cœlorum.* „ Et ille ſu-
„ per quem debet abundare juſtitia totas decimas dat; tu autem nec milleſimam
„ das. Quomodo ſuperabis eum, cui non æquaris? . . . Cur in opere bono non atten-

Decimæ Paſtoribus ſolvendæ. *Apocal. 13.* Divites decimas ſaltem honorum ſuorum temporalium Chriſto in pauperibus dare tenentur. *Luc. 18. 12. Matth. 5. 20.*

,, attenditur ille Zachæus, qui dimidium rerum ſuarum dedit pauperibus? Sed ,, optare cogimur ut attendatur ſaltem ille Phariſæus, qui omnium quæ poſſidebat decimas dabat.

S. Auguſt. in Pſal n. 146. N. 17.

3. *Sine patre, ſine matre, ſine genealogia, &c.* Novæ Legis Sacerdotes de carnalis generis claritate gloriari non decet. Nobilitas illorum in virtutis, & iuſtitiæ perfectione ſita ſit. *Hæ ſunt generationes Noe*, inquit Scriptura *Noe vir iuſtus atque perfectus*. ,, Sicut enim hominum genus homines, ita animarum genus virtutes. Parentes & cognatos in iis quæ ſacrum Miniſterium, & Dei opus, Eccleſiæque ſpectant negotia, officiaque ſua, non reſpiciant. Chriſtum Pontificem noſtrum imitentur, qui in iis, quæ Patris ſui erant, parentes non conſuluit, non reſpexit. Ita ſe gerant in Dei & Eccleſiæ rebus, quaſi parentes & conſanguineos non haberent. Ideo novæ Legis Sacerdotium non ſecundùm ordinem Aaron, ſed ſecundùm ordinem Melchiſedech inſtitutum eſt, *Ut ceſſante privilegio Patrum, & familiarum ordine prætermiſſo, Eccleſia Rectores accipiat, quos Spiritus ſanctus præparavit: ut in populo adoptionis Dei, cuius univerſitas Sacerdotalis atque Regalis eſt, non prærogativa terrenæ originis obtineat unctionem, ſed dignatio cæleſtis gratiæ gignat Antiſtitem*. ,, Sibi omnino interdictum eſſe noverint Paſtores & quicumque Eccleſiaſtica Beneficia obtinent; ne ex reditibus Eccleſiaſticis conſanguineos familiareſve ſuos augere ſtudeant, cùm & Apoſtolici Canones prohibeant, ne res Eccleſiaſticas, quæ Dei ſunt, conſanguineis donent; ſed ſi pauperes ſint, iis ut pauperibus diſtribuant. Denique ſancta ſynodus Tridentina illos monet, ut omnem humanum hunc erga fratres, nepotes, propinquoſque carnis affectum, unde multorum malorum in Eccleſia ſeminarium exſtat, penitus deponant.

Lucæ 19. 8. *S. Auguſt. Serm. 9. De Decem Chordis. N. 19.* *S. Ambroſ.*

Novæ Legis Sacerdotes ita ſe gerere debent in Dei & Eccleſiæ rebus quaſi parentes & conſanguineos non haberent.

S. Leo Serm. 2. *Concil. Trident. Seſſ. 25. cap. 1.*

7. *Sine ulla contradictione, quod minus eſt à meliore benedicitur*. Poteſtas benedicendi fidelibus ſolemni ritu, Sacerdotalis dignitatis demonſtrat eminentiam: nemo fidelium caput ipſis benedicentibus non inclinat, certus illos Chriſti auctoritate benedictionem dare, & Chriſtum Religionis noſtræ & futurorum bonorum Pontificem, nobis inviſibiliter benedicere, cùm eius Miniſtri, qui unum cum ipſo Sacerdotium habent, nobis bene precantur. Quanta ergo illis exhibenda reverentia. Quàm humilis & religioſa obedientia in iis, quæ illorum Miniſterium, & animarum noſtrarum ſalutem ſpectant. Tantò certò majori proſequendi ſunt veneratione, quantò Chriſtianum Sacerdotium Levitico excellentius eſt. Illud namque Deum, ut par eſt, honorare; homines ſanctificare & perficere non valebat. Illud verò, ſcilicet Chriſti Sacerdotium, omnem cœli terræque Religionem in ſeſe colligit, Deo dignam victimam per Filium eius Jeſum Chriſtum, ipſiuſmet Corpus immaculatum & Sanguinem pretioſum offert; homines Deo plenè reconciliat, ſanctificat, perficit.

Reverentia Sacerdotibus exhibenda.

11. *Si ergo conſummatio per Sacerdotium Leviticum erat ... Quid adhuc neceſſarium fuit ſecundùm ordinem Melchiſedech alium ſurgere Sacerdotem, & non ſecundùm ordinem Aaron?* Nullum opus ſalutare, Deoque acceptum facere, nullam benedictionem ſpiritualem, nullum præmium ſperare poſſumus niſi per Criſtum Ieſum ſummum Sacerdotem & Mediatorem noſtrum. Illi ergo intimo caritatis affectu coniuncti, nunquam ab eo diſcedamus, & per ipſum, cum ipſo, & in ipſo Deum adoremus, omnia opera noſtra in ſpiritu Sacrificii ab eo Patri pro nobis oblati peragentes, ut ad iuſtitiæ perfectionem, quæ in futuro tantùm ſeculo in electis erit, per eius miſericordiam pervenientes, cum eo conſummati ſimus in unum.

Nullam benedictionem ſpiritualem ſperare poſſumus niſi per Jeſum Chriſtum ſummum æternumque Sacerdotem.

12. *Tranſlato enim Sacerdotio, neceſſe eſt ut & Legis tranſlatio fiat*. Felices nos, qui ſub Nova Lege & Chriſti Sacerdotio vivimus, Legem habemus, non in tabulis lapideis, ſed in cordibus ſcriptam per caritatem, quæ illius plenitudo eſt. Illam implere totis viribus ſtudeamus, non timore pœnæ, ut Judæi carnales Le-

Digitized by Google

S. Auguſt. lib. 3. Ad Bonifac cap. 4.

gem veterem, ſed amore iuſtitiæ; non temporalium intuitu bonorum, ſed ſpe cœleſtium & æternorum. Alioquin externa ſolùm profeſſione & nomine Chriſtiani, animo verò & re ipſa Judæi erimus: cùm è contrario veteres juſti, qui tempore Moſaicæ Legis & Levitici Sacerdotis vivebant, *habentes eundem Spiritum fidei in Chriſtum, nondum nomine, ſed re ipſa eſſent Chriſtiani*.

S. Theodoret. Sacerdotum novæ Legis officia, ſanctæque diſpoſitiones.

13. 14. 15. 16. *In quo enim hæc dicuntur, de alia tribu eſt, de qua nullus altari præſto fuit. Manifeſtum eſt enim quod ex Juda ortus ſit Dominus noſter, in qua tribu nihil de Sacerdotibus Moyſes locutus eſt*. Quemadmodum Chriſtus Dominus, qui Rex eſt æternus, Pontifex noſter appellatus eſt: ita etiam *Judæ* tribus regia Sacerdotium per Dominum adepta eſt. Qua in re admirandum Myſterium declaratur novæ Legis Sacerdotibus Chriſti Miniſtris, illos ſcilicet, ut Sacerdotio dignè fungantur, regio animo eſſe debere, carnalibus affectibus, omnibuſque mundi terroribus, ac promiſſis ſuperiores, nulli cupiditati ſervientes, ad regnum Chriſti propagandum ſancto zelo accenſos; caritate ferventes ad gloriam Dei et animarum ſalutem procurandam: quæ caritas non anguſtis finibus coarctetur, ut vetus Sacerdotium uni tribui Levi addictum, ſed tam latè pateat quàm Sacerdotium novæ Legis quo ſunt ornati, et ad omnes homines extendatur, quorum Mediator et Pontifex eſt Chriſtus Jeſus ... Cor cupiditate coarctatur, caritate dilatatur. *Os noſtrum patet ad vos, o Corinthii, cor noſtrum dilatatum eſt*, ait Apoſtolus noſter. Vitam denique ſuam vitæ Chriſti immortali, quantùm in ipſis eſt, conforment Sacerdotes, in carne viventes non ſecundùm carnem vivant, uni Deo vivant, non mundo, mortem animæ per peccatum, quam nemo incurrit invitus, ſtudioſè vitent, concupiſcentiam doment, ſenſus cuſtodiant et mortificent, ne mors intret per feneſtras; ut ſimiles ſint Chriſto, *Qui non ſecundùm Legem mandati carnalis, ſed ſecundùm virtutem vitæ inſolubilis, Sacerdos noſter factus eſt*.

2. Cor. 6. 11.

Veteris Legis infirmitas: virtus & excellentia Novæ.

S. Auguſt. lib. De Gratia Chriſti, cap. 9.

18. 19. *Reprobatio quidem fit præcedentis Mandati, propter infirmitatem eius & inutilitatem: Nihil enim ad perfectum adduxit Lex: Introductio verò melioris ſpei, per quam proximamus ad Deum*. Lex et Sacerdotium vetus homines Deo reconciliare et iuſtificare non potuerunt. Id novæ Legi, Chriſti Sacerdotio, et gratiæ proprium. *Uſque adeo aliud eſt Lex, aliud gratia, ut Lex non ſolùm nihil proſit, verùm etiam plurimùm obſit, niſi adiuvet gratia; & hæc oſtendatur Legis utilitas, quoniam quos facit prævaricationis reos, cogit confugere ad gratiam liberandos, & ut concupiſcentias malas ſuperent adiuvandos. Jubet enim magis quam iuvat; docet morbum eſſe, non ſanat; immò ab ea potiùs quod non ſanatur augetur, ut attentius & ſollicitius gratiæ medicina quæratur. Quia littera occidit, Spiritus autem vivificat*. Lex vetus baculo Giezi à Propheta tradito ſimilis, mortuum hominem tangit, ſed vitam non reſtituit. *Si enim data eſſet Lex quæ poſſet vivificare, omnino ex lege eſſet juſtitia*. Teſtamentum vetus ad veterem hominem pertinet, Evangelium et Sacerdotium Chriſti ad Novum. Vetus Teſtamentum ad timorem, Novum ad caritatem. Sacramenta veteris ſignificabant et promittebant Salvatorem: Novi Sacramenta conferunt ſalutem. Vetus promittebat bona terreſtria: Novum cœleſtia et æterna. Vetus Teſtamentum ſervos: Gratia novi Teſtamenti per Chriſtum Jeſum ſummum Sacerdotem, filios et heredes Dei efficit. *Introductio melioris ſpei, per quam proximamus ad Deum*. Reprobatum eſt (inquit) præceptum legale: ſuperinducta verò eſt ſpes, non qualis erat Iudaica: ſperabant enim illi, ſi Deo placerent, ſe terrà potituros, hoſtibus item ſuperio-
,, res ſe futuros, adeoque omnino corporalia bona ſperabant. Noſtra verò ſpes
,, non eſt eiuſmodi, ſed multò potior: cœlum enim ſperamus, ac ut vicini ſimus
,, Deo, atque aſſiſtamus ac miniſtremus ei una cum Angelis. In ſuperioribus
,, enim dixit, ingredientem in interiora velaminis, nunc autem, *per quam proximamus ad Deum*. Spes enim nos ducit ad ipſum divinum Thronum atque cum Cherubin nos collocat. Ut autem ſpes noſtra compleatur, ſpiritum ſequamur no-

2. Cor. 3. 6.

Galat. 3. 22.

S. Auguſt. Paſſim.

S. Joannes Chryſoſt. Hom. 14. & Theophylact.

væ

Digitized by Google

væ Legis nos ad perfectionem ducentis. *Eſtote perfecti, ſicut & Pater veſter cœleſtis perfectus eſt*. Abrahamo veteris Teſtamenti diſpenſatori, heredi novi, repetitis promiſſionibus, & Iſaaci nativitate proximè futura, dicit Dominus: *Ego Deus omnipotens, ambula coram me, & eſto perfectus*. Quo ſignificatum eſt, Chriſtianos, quibus Chriſtus Jeſus natus eſt, & quibus regni cœleſtis facta eſt promiſſio, ad juſtitiæ perfectionem ſtudiis & conatibus omnibus contendere debere, coram Deo ambulando, in via mandatorum ejus, & omnia opera ſua, quaſi eo præſente faciendo.

Matth. 5.

Geneſ. 17. 1.

22. 24. 25. *In tantum melioris Teſtamenti ſponſor factus eſt Jeſus*. Sponſorem ſeu fidejuſſorem ſe Chriſtus exhibuit. 1. Hominibus pro Deo, ſcilicet Deum fœdus Evangelicum, præſtare velle, modò nos conditiones ipſius præſtemus, fidem obedientiam Evangelicis mandatis, perſeverantiam in bono uſque in finem. 2. Sponſorem ſe præbuit Deo pro hominibus, plenè & ſuperabundanter pro illis ſatisfaciendo, & ſanguine ſuo fœdus hoc novum ſanciendo & confirmando. *Quoniam* (inquit Theodoretus) *novum Teſtamentum regnum cœlorum nobis pollicebatur, & mortuorum reſurrectionem, & vitam æternam, horum autem nihil adhuc cernebatur, jure eius ſponſorem ſeu fidejuſſorem Dominum Jeſum nominavit, qui per ſuam quidem reſurrectionem reſurrectionis noſtræ ſpem confirmavit: ſuam autem reſurrectionem miraculis quæ ab Apoſtolis fiebant tradidit*, ac certiſſimè credendam probavit. Quod ex parte ſua erat ſponſor noſter adorandus implevit, nos quod noſtrum eſt fideliter impleamus. Id verò quia ex nobis non poſſumus ob infirmitatem, confugiamus ad Chriſtum Jeſum mediatorem noſtrum, qui, *Eo quod maneat in æternum, ſempiternum habet Sacerdotium*. Ejus enim auctoritati & Sacerdotali Miniſterio mors finem non attulit, ut contigit in Sacerdotibus Leviticis: ſed per mortem & reſurrectionem æterni Sacerdotii ſui functiones ingreſſus eſt, mortis ejuſdem ſacrificium & meritum pro nobis perenniter offerens Deo Patri. *Unde & ſalvare poteſt accedentes per ſemetipſum ad Deum: ſemper vivens ad interpellandum pro nobis*. Vulnerum enim, quæ pro nobis paſſus eſt, & quorum cicatrices in corpore redivivo & glorioſo ſervavit, repræſentatio, legatio quædam eſt & interpellatio ad Patrem. Quæ cum ita ſint, orationes noſtras Chriſto pro nobis Patrem interpellanti commendemus, & quicquid eſt boni ſalutaris, quod in ejus nomine poſtulamus, nos impetraturos confidamus. Quid enim à Rege non obtineat, qui filium regis Mediatorem habet? Quid à Deo non impetret, qui Dei Filium advocatum habet apud Patrem? „ Nullum majus donum præ„ ſtare Deus poterat hominibus, quam ut Verbum ſuum, per quod condidit o„ mnia, faceret illis caput, & illos ei tanquam membra coaptaret: ut eſſet Fi„ lius Dei & filius hominis, & unus Deus cum Patre, unus homo cum hominibus: „ ut & quando loquimur ad Deum deprecantes, non inde Filium ſeparemus; & „ quando precatur corpus Filii, non à ſe ſeparet Caput ſuum, ſitque ipſe unus „ Salvator corporis ſui Dominus noſter Jeſus Chriſtus Filius Dei, qui & oret pro „ nobis, & oret in nobis, & oretur à nobis. *Orat pro nobis, ut Sacerdos noſter; orat in noibs, ut caput noſtrum: oratur à nobis, ut Deus noſter*.

Vide Homiliam, *De Incarnatione Tom. 5. Operum S. Chryſoſtomi.*

Theodoret. in Comment.

Chriſtus ſponſor noſter ac fidejuſſor, & advocatus apud Patrem.

S. Auguſt. in Pſ. 85.

26. 27. *Talis enim decebat ut eſſet nobis Pontifex ſanctus, innocens, impollutus, ſegregatus à peccatoribus, & excelſior cœlis factus. Qui non habet neceſſitatem quotidie, quemadmodum Sacerdotes, priùs pro ſuis delictis hoſtias offerre, deinde pro populi: Hoc enim fecit ſemel ſeipſum offerendo*. Chriſtus natura ſanctus, innocens, impollutus, ſegregatus à peccatoribus, ipſa divinitate unctus præ conſortibus ſuis; *Non operatione, ſed totius ungentis præſentia, cujus hic eſt effectus eſt, ut quod ungit, homo nuncupetur, & quod ungitur, Deus fiat*. Ex hoc fonte derivata eſt impeccantia, qua Chriſtus etiam ut homo ab initio conceptionis ſuæ præditus fuit. Quemadmodum enim maſſa ferri ſemper in fornace permanens, & omnibus ſuis poris ac venis ignem excipiens, frigori obnoxia non eſt, & nihil

Chriſti Pontificis noſtri ſanctitas novæ legis Sacerdotibus imitanda.

S. Gregor. Nazianz. Orat. 35.

in

Origenes. lib. ,, in ea niſi ignis cernitur ; & qui eam tractare tentaverit, non ferri, ſed ignis
2. Periarchon. ,, vim ſentiet : ita Chriſti Jeſu anima, quæ quaſi ferrum in igne, ſic ſemper in
ſeu De Prin ,, Verbo, ſemper in Sapientia, ſemper in Deo poſita eſt, omne quod ſentit, quod
cipiis, c.6. ,, agit, quod intelligit, Deus eſt : & ideo nec convertibilis, nec mutabilis dici
,, poteſt, quæ inconvertibilitatem ex Verbi Dei unitate indeſinenter ignita poſ-
,, ſedit. Ad omnes denique ſanctos calor aliquis verbi Dei putandus eſt perveniſ-
,, ſe, in hac autem anima ipſe ignis divinus ſubſtantialiter requieviſſe credendus
,, eſt, ex quo ad cæteros calor aliquis venerit. Denique quod dixit, quia *Unxit*
,, *te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ præ participibus tuis*, oſtendit quod aliter iſta
Pſal. 44. ,, anima oleo lætitiæ, id eſt Verbo Dei ungitur, & aliter participes ejus, id eſt,
,, ſancti Prophetæ & Apoſtoli. Illi enim in odore unguentorum ejus cucurriſſe
,, dicuntur : iſta autem Anima vaſculum unguenti ipſius fuit, ex cujus fragran-
,, tia participantes digni quique Prophetæ fiebant, & Apoſtoli. *Sicut* ergo aliud
,, eſt unguenti ſubſtantia, aliud odor ejus : ita aliud eſt Chriſtus, & aliud parti-
,, cipes ſui. Et ſicut vas ipſum, quod ſubſtantiam continet unguenti, non poteſt
,, aliquid recipere fœtoris, hi verò qui ex odore ejus participant, ſi ſe paulò lon-
,, gius à fragrantia ejus removerint, poſſibile eſt ut incidentem recipiant fœto-
,, rem : ita Chriſtus, velut vas ipſum in quo erat unguenti ſubſtantia, impoſſi-
,, bile fuit ut contrarium reciperet odorem. Participes verò ſui, quàm propinqui
,, fuerint vaſculo, tam odoris eſſunt participes & capaces. Solus igitur Chriſtus
Lux vera eſt, in qua tenebræ non ſunt ullæ, ſolus nulla prorſus peccati aſperſus
1. Petri. 2. 21. macula eſt : *Qui peccatum non fecit nec inventus eſt dolus in ore ejus* : ſolus *Sanctus ſanctorum*, unctus plenitudine divinitatis in ipſo corporaliter inhabitantis. Solus, quæ Dei ſunt, ut eſt dignum Deo, immutabiliter ſapit, & perpetuò facit quod illi placitum eſt. Verumtamen quamvis nullus Sacerdotum Chriſti Jeſu Miniſtrorum, quemadmodum ipſe, ſanctitate naturali & impeccantia præditus eſſe poſſit, neminem ad Sacerdotium promovere vult Eccleſia, niſi qui vel baptiſmalem innocentiam fideliter ſervaverit, vel occultas prioris vitæ maculas diuturna Pœnitentia diluerit. Non ſunt promovendi ad regimen Eccleſiæ, qui adhuc vitiis ſubjacent. *Hinc præceptum eſt David non ædificare viſibile Templum, quia ſanguinum vir belli frequentia eſſet ; qua figura illi ſpiritualiter admonentur, qui vitiorum adhuc corruptioni ſunt dediti, ne Templum ædificent, hoc eſt, Eccleſiam docere præſumant.... Non debet honoris ducatum ſuſcipere, qui neſcit ſubjectis tramite vitæ melioris præire. Neque enim quiſquam ad hoc tantùm præficitur ut ſubditorum culpas corrigat, & ipſe vitiis ſerviat.* Eum qui poſt Baptiſmum aliquo

S. Iſidorus Hiſpal. lib. 3. Sentent. cap. 31. & lib. 2. De Eccleſ. Offic. cap. 5.

,, peccato mortali corruptus eſt, Sacerdotio indignum eſſe, Lex ipſa ſignificat.
,, Moyſes enim in Lege præcepit ne aliquod pecus vitiatum ad Aram Deo offeratur. *Qui ergo in erudiendis atque inſtituendis ad virtutem populis præerit, neceſſe eſt ut in omnibus ſanctus ſit.* Hinc in lamina aurea, quam Aaron & ejus in ſummo Legis Sacerdotio ſucceſſores ex Dei mandato in fronte gerebant, ſculptum
Exod. 28. 36. erat, *Sanctum Domino.* Quicumque ergo Sacerdotii Chriſti participes ſumus, ſanctitatem ejus imitemur. Omnis converſatio noſtra, verba, opera, ſanctitatem ſpirent ac populis inſpirent. *Sanctus eſt, qui nihil eorum quæ facere debet omittit.*

Theophylact.

Nullam officiorum noſtrorum partem prætermittamus ac negligamus. Innocens eſt, qui nullam proximis aut verbo aut facto, aut voluntate injuriam infert, *qui dolo & malo caret*. Nemini noceamus, caritate fraternitatis omnes diligamus, omnes ædificare ſtudeamus ad ſalutem ; ad benefaciendum & ſuccurrendum omnibus parati ſimus. Segregati ſimus à peccatoribus, non civili ſocietate, ſed vita & converſatione. Qui peccatorum converſationem diligit, excepta neceſſitate caritatis, aut vitæ civilis, frequentes turpeſque maculas contrahit. Chriſti Sacer-
Jerem. 51. dotio indignus eſt, qui terrenis operibus & affectibus ſuperior non eſt. *Segregatus*

rus à peccatoribus, & excelſior cœlis factus. Infirmitatis noſtræ conſcii, humiliemus nos ipſos coram Deo, expiemus quotidiana peccata; & quas humana fragilitate contrahimus maculas abſtergamus pœnitentiæ continuæ, ſervore orationis aſſiduæ eluamus, & quotidianum Corporis & Sanguinis Jeſu Chriſti Sacrificium offerre poſſimus ad noſtram, populique Chriſtiani ſanctificationem, in commemorationem magni cruentique Sacrificii, quo ſe ipſum ſemel in ara crucis pro totius mundi ſalute Deo obtulit. *Qui non habet neceſſitatem quotidie, quemadmodum Sacerdotes, prius pro ſuis delictis hoſtias offerre, deinde pro populi; hoc enim fecit ſemel ſe ipſum offerendo. Lex enim homines conſtituit Sacerdotes infirmitatem habentes; ſermo autem jurisjurandi, qui poſt Legem eſt, Filium in æternum perfectum.*

Secundum Verſionem LXX. Interpretum, parum diſcrepantem ab Hebræo. Per domum Iſrael intelliguntur ii qui ex decem tribubus per domum Juda, illi qui ex duabus, in Chriſtum erant creditur.

CAPUT VIII.

SENSUS LITTERALIS.

1. 2. C*Apitulum autem ſuper ea quæ dicuntur: Talem habemus Pontificem, qui conſedit in dextera ſedis magnitudinis in cœlis.* Eorum quæ de Sacerdotii Chriſti Jeſu excellentia ſupra Leviticum huc uſque diximus, hæc ſumma eſt: Quod tantæ dignitatis Pontificem habemus, qui ad dexteram ſupremæ Majeſtatis Dei ſedeat, ut poteſtatis conſors, Rex hominum & Angelorum, orbiſque Judex. *Sanctorum miniſter, & Tabernaculi veri, quod fixit Dominus, & non homo.* Sacerdoris officium agens in Sanctuario cœleſti, & Tabernaculo vero, quod non ab homine, ſed à Deo univerſorum Domino fixum & firmatum eſt.

Græcè, λειτουργὸς, *qui ſacris operatur.*

3. *Omnis enim Pontifex ad offerendum munera, & hoſtias conſtituitur: unde neceſſe eſt & hunc habere aliquid, quod offerat.* Omnis enim Pontifex conſtituitur ad offerendum Deo dona & victimas: quamobrem neceſſe eſt & hunc, ſcilicet Chriſtum Pontificem æternum habere aliquid quod offerat Deo, aliquid (inquam) eximium per Sacerdotibus Leviticis, ſcilicet ſeipſum, repræſentando Patri ſua vulnera, paſſioniſque ſuæ merita, & divinam ejus Majeſtatem interpellando pro nobis.

4. 5. *Si ergo eſſet ſuper terram, nec eſſet Sacerdos: cùm eſſent qui offerrent ſecundùm legem munera, qui exemplari & umbræ deſerviunt celeſtium: ſicut reſponſum eſt Moyſi, cùm conſummaret Tabernaculum: Vide (inquit) omnia facito ſecundùm exemplar quod tibi oſtenſum eſt in monte.* Si autem terrenus ſacerdos eſſet, ad terrenas victimas offerendas conſtitutus, ut ſacerdotes Levitici; nihil opus erat illum fieri ſacerdotem: ſi quidem jam erant ſacerdotes, qui Deo dona & victimas ſecundùm Legem offerrent, & Lex ipſa repellebat à ſacerdotio eos qui ex tribu Levi, & Aaronis ſtirpe non eſſent. Qui quidem ſacerdotes Deo cultum exhibent per eas ceremonias, quæ figuræ ſunt & umbræ rerum cœleſtium, earum ſcilicet quæ à Chriſto vero Pontifice in cœlis geruntur, & quæ ab illo inſtitutæ in ejus Eccleſia peraguntur: ſicut Moyſi à Deo dictum eſt, cùm Tabernaculum facturus eſſet, Stude & cura ut omnia facias ſecundùm exemplar quod tibi oſtendi in Monte Sina, quo te vocaveram ut Legem populo meo promulgandam tibi darem.

Exemplari & umbræ, id eſt obſcuræ repræſentationi, metaphoram ſumptam à pictoribus qui imaginem primò rudibus lineamentis adumbrant. *Exod.* 25.

6. *Nunc autem melius ſortitus eſt Miniſterium, quantò & melioris Teſtamenti*

Me-

Græcè, λειτουργία, *Sacerdotalis functio*, ſeu offerendi ſacrificii munus, quod Gallicè dicimus *Sacrificature.*

Mediator eſt, quod in melioribus repromiſſionibus eſt. Summus autem Pontifex noſter Chriſtus Sacerdotii tantò excellentioris obtinuit functionem, quantò melioris fœderis Mediator eſt, quod melioribus ac præſtantioribus promiſſionibus interpoſitis ſancitum eſt, ſcilicet fœderis Evangelici, Novique Teſtamenti, quod cœleſtia bona promittit.

7. *Nam ſi illud priùs culpa vacaſſet, non utique ſecundi locus inquireretur.* Si enim vetus Teſtamentum perfectum fuiſſet, ſeu ad perfectionem ſufficiens, ita ut culpa vacaſſent, qui eo utabantur, novum fœdus, ſcilicet Evangelicum in ejus locum ſubſtitutum non fuiſſet.

8. *Vituperans enim eos dicit: Ecce dies venient, dicit Dominus: & conſummabo ſuper domum Iſrael & ſuper domum Juda, Teſtamentum novum. Non ſecundùm Teſtamentum quod feci patribus eorum, in die qua apprehendi manum eorum ut educerem illos de terra Ægypti, quoniam ipſi non permanſerunt in Teſtamento meo, & ego neglexi eos, dicit Dominus.* Et tamen Deus vituperans eos quibus prius illud Teſtamentum datum erat, ſimulque Legis infirmitatem indicans, quæ Judæos ſibi obſequentes non potuit efficere, ac bonos reddere, ait per Prophetam: Ecce tempus veniet, dicit Dominus, quo novum fœdus ſanciam cum domo Iſrael, & domo Juda, longe perfectius eo quod feci cum patribus eorum, cùm eos velut prehenſa manu eduxi ex Ægypto, ubi dura ſervitute remebantur: Vetus enim illud pactum reſcidi, quia illud violaverunt; ideo illos neglexi, deſpexi, & pro populo meo ampliùs non habui.

Hebraicè, *Iterum fecerunt pactum meum, & dominatus ſum eorum*. Eos puniendo, & curam eorum abjiciendo, oſtendi me eſſe Dominum.

10. 11. 12. *Quia hoc eſt Teſtamentum, quod diſponam domui Iſrael poſt dies illos, dicit Dominus: Dabo leges meas in mentibus eorum, & in corde eorum ſuperſcribam eas: & ero eis in Deum, & ipſi erunt mihi in populum. Et non docebit unuſquiſque proximum ſuum, & unuſquiſque fratrem ſuum, dicens: Cognoſce Dominum: quoniam omnes ſcient me à minore uſque ad majorem eorum: quia propitius ero iniquitatibus eorum, & peccatorum eorum jam non recordabor.* Sed hoc eſt fœdus quod paciſcat cum domo Iſrael, poſtquam dies illi advenerint, dicit Dominus: Dabo leges meas, non in tabulis lapideis ſcriptas, ut legem veterem Moyſi dedi; ſed inſcribam eas mentibus eorum, & cordibus eorum; mentibus, eas illuminando agnitione Dei & fide in Chriſtum; cordibus, ſeu voluntatibus, faciendo ut eas diligant & impleant: me illis præſtabo Deum, illis benefaciendo, & illos protegendo: & habebo illos pro populo meo electo. Et ampliùs opus non erit ut unuſquiſque proximum ſeu fratrem ſuum, concivem ejuſdemque fœderis conſortem doceat, dicens: Cognoſce Dominum, cognitione quæ cum dilectione & obſervantia legis meæ conjuncta ſit. Omnes enim electi, Novi Teſtamenti heredes, quorum in cordibus Lex mea ſcripta erit, me cognoſcent à minimo uſque ad maximum: dimittiam enim eis iniquitates eorum, tam ante Baptiſmum, quam poſtea commiſſas, & ſic beneficiis meis aptos reddam, & ad vitam æternam diſponam.

Confer cum *Ezechiel. cap. 11. 19. & cap. 36. 26. & ſeq.*

Hoc loco abutuntur fanatici, ex eo perperam colligentes nullam eſſe Miniſterii Eccleſiaſtici neceſſitatem & utilitatem, & expectandos eſſe interiores afflatus & raptus: ſed ex aliis Scripturæ locis, *Rom 10. 14. Epheſ. 4. Act. 8. 31. 2. Petri 1. 20.* refelluntur.

„ Vel, *Non docebit unuſquiſque proximum ſuum, & fratrem ſuum*, in Eccleſia
„ triumphante, in cœlis, ibi enim non ampliùs egent electi mutua diſciplina,
„ cùm res manifeſtè appareant, & quieſcant affectus: & corpora quidem incorru-
„ ptibilitatem recipiant, animæ verò ſint expertes mutationis. Solet autem Scriptura divina permiſcere Prophetias, & quæ pertinent ad Eccleſiam triumphantem, cum iis quæ militantem ſpectant conjungere. Ita hunc locum exponunt Theodoretus, S. Auguſtinus, & S. Thomas. „ Propheta ergo & Apoſtolus deſcriptio-
„ ni Teſtamenti novi æternam ejuſdem mercedem conjunxerunt, id eſt beatiſſi-
„ mam ejuſdem Dei contemplationem in cœlis, ubi fiet quod idem Apoſtolus dicit. *Sive Prophetiæ evacuabuntur, ſive linguæ ceſſabunt, ſive ſcientia deſtruetur,* illa

Theodoret. Commentar. in Jeremiam, *S. Auguſt. lib. De Spiritu & Litter. cap. 24. S. Thomas. Lect. 3.*

Digitized by Google

Illa ſcilicet parvulorum ſcientia in qua hic vivitur, *quæ ex parte eſt*, *per ſpeculum*, *in ænigmate*: „ Propter hanc enim neceſſaria eſt Prophetia, cùm adhuc præteritis futura ſuccedunt; propter hanc linguæ, id eſt, multiplicitas ſignifica-„ tionum, cùm ex alio atque alio aliud atque aliud admonetur, qui nondum æ-„ ternam lucem perſpicuæ veritatis mente purgatiſſima contemplatur. *Cùm au-„ tem venerit quod perfectum eſt*, & totum hoc *quod ex parte eſt*, fuerit *evacua-„ tum*, tunc quod aſſumpta carne carni apparuit, oſtendet ſeipſum dilectoribus „ ſuis: tunc erit vita æterna ut cognoſcamus unum verum Deum; tunc ſimiles ei „ erimus, quia tunc cognoſcemus ſicut & cogniti ſumus. *Tunc non docebit unuſquiſque civem ſuum, aut fratrem ſuum, dicens, Cognoſce Dominum. Omnes enim cognoſcent eum à minore uſque ad majorem eorum.*

13. *Dicendo autem novum, veteravit prius. Quod autem antiquatur & ſeneſcit, prope interitum eſt.* Fœdus autem illud vocans Novum, prius antiquari declaravit. Porrò quod antiquatur & ſeneſcit, ad finem ſuum vergit, & prope eſt ut evaneſcat.

CAPUT VIII.

SENSUS MORALIS.

1.2.3.4. T*Alem habemus Pontificem, qui conſedit in dextera ſedis magnitudinis in cœlis; Sanctorum Miniſter, & Tabernaculi veri, quod fixit Dominus & non homo.* Quanta illius Religionis excellentia & dignitas eſt, cujus Pontifex æternus Jeſus Chriſtus ſanctitatem infinitam ſuprema cum poteſtate conjungit, Sacerdotium ſuum ad dexteram Dei exercens. Ad ipſum ſupplices confugiamus, & quamvis infirmitatis noſtræ & indignitatis conſcii, confidamus Mediatori potentiſſimo, noſtrique amantiſſimo. Confidamus Sacerdoti, quo nullum ſatis dignum Sanctuarium eſt, niſi Deus ipſe; ſicut nullum tali Sanctuario dignum Tabernaculum eſt, niſi humanitas de Spiritu ſancto concepta, & unione perſonali Filii Dei ſanctificata: nulla denique tali Tabernaculo, tali Sanctuario, & tali Sacerdote digna victima eſt, niſi Jeſus Chriſtus, Deus & homo, glorioſus, & omnibus membris ſuis perfectus. *Cujus, ut hominis, miniſterium eſt hominum ſalus, quam Domini auctoritate peragit.* Cum ipſo & per ipſum offeramus Deo in ſacrificium corda noſtra ejus adoratione & amore conſecrata. Chriſtus *habet quod offerat*, Corpus & Sanguinem ſuum in terris, ſeipſum viventem & glorioſum in cœlis. Habemus quod offeramus, & ipſum, & nos, caput & membra, unum Chriſtum. Habemus & in nobis ipſis quod offeramus. *Noli extrinſecùs pecus inquirere quod macles, habes in te quod occidas.* Qui in terra ſumus ex conditione vitæ mortalis, corda ſurſum habeamus, ubi Chriſtus eſt Sacerdos noſter. *Si ergo eſſet ſuper terram, nec eſſet ſacerdos, &c.* Cùm Sacro-ſanctum Miſſæ Sacrificium offerimus nos ſacerdotes Miniſtri Domini, vel ei adſumus quicumque fideles, ipſi Veritati, non imagini & *umbris cœleſtium* nos ſervire credamus, & verum Chriſti Domini Corpus & Sanguinem, totum Chriſtum verum Deum & hominem, poſt verba conſecrationis habere, adorare, & ſumere in Altari. *Per contemplationem typum ſuſceptarum pro nobis perpeſſionum recordemur, & caritatem in Benefactorem accendamus, & futurorum bonorum perceptionem exſpectemus.* Chriſti Jeſu Sacerdotis noſtri paſſioni & morti configuremur, veterem hominem ſimul cum ipſo cruci configentes, & mortificationem ejus in corpore noſtro circumferentes. *Vide, omnia facito ſecundùm exemplar, quod tibi oſtenſum eſt in monte.*

Theodoret.

S. Auguſt.

Theodoret.

6. *Nunc autem melius ſortitus eſt Miniſterium, quantò & melioris Teſtamenti* Me-

Digitized by Google

Novi fœderis à Chriſto ſanciti excellentia.

Mediator eſt, quod in melioribus repromiſſionibus ſancitum eſt. Chriſtus Jeſus melioris Teſtamenti Mediator eſt, quàm Moyſes, & multò perfectiùs Mediatoris munus obit in novo Teſtamento, quàm ille in veteri. Moyſes enim vetus Teſtamentum in ſanguine alieno dedicavit, occiſorum ſcilicet animalium: Chriſtus novum ſanguine ſuo ſanxit & confirmavit. Moyſes in Terram promiſſam nec populum Judaicum introduxit, nec ipſe ingredi potuit: Chriſtus in cœlos introivit, & electos ſuo illuc introducit, æternaque felicitate donat. Meliores longè ſunt promiſſiones novi Teſtamenti, quàm veteris: in iſto enim promiſſa ſunt bona terrena, caduca, temporalia: in illo cœleſtia, æterna, ſpiritualia, remiſſio peccatorum, juſtitia interna, Spiritus ſancti dona, gratia & gloria. Quàm deploranda cæcitas noſtra, qui tam excellentis fœderis conſortes facti, & ad promiſſa tam magnifica tamque pretioſa vocati, carnalia ſpiritualibus, terrena cœleſtibus, æternis peritura præponimus!

Divini propoſiti de ſalute electorum efficacia & firmitas.

8. 9. 10. *Vituperans enim eos dicit: Ecce dies venient, dicit Dominus: & conſummabo ſuper domum Iſrael, & ſuper domum Juda Teſtamentum novum, &c. Dabo leges meas in mentem eorum, & in corde eorum ſuperſcribam eas, &c.* „ Venerunt dies illi, fœdus illud divinum conſummatum eſt, manet prorſus, & quotidie impletur quod Abrahæ Dominus ſine conditione promiſit, ſine lege donavit. Quia etſi quidam quibus hæc prædicata ſunt, non crediderunt, *incredulitas tamen eorum fidem Dei non evacuavit. Eſt enim Deus verax, omnis autem homo mendax.* Et illi quidem qui audito Evangelio credere noluerunt, inexcuſabiliores facti ſunt, quàm ſi nullum præconium veritatis audiſſent. Sed certum eſt eos apud præſcientiam Dei Abrahæ filios non fuiſſe, nec illorum ſorte numeratos, de quibus dictum eſt, *Benedicentur in ſemine tuo omnes tribus terræ.* Credituros enim promiſit, qui dixit: *Et non docebit unuſquiſque proximum ſuum, & fratrem ſuum dicens: Cognoſce Dominum, quia omnes cognoſcent me à puſillo eorum uſque ad magnum.* Reconciliandos promiſit, qui dixit: *Propitius ero iniquitatibus eorum, & peccatorum eorum memor non ero.* Obedituros promiſit, qui dixit: *Dabo illis viam alteram, & cor aliud, ut timeant me omnes dies.* Perſeveraturos promiſit, qui dixit: *Timorem meum dabo in cor eorum ne diſcedant à me, & viſitabo eos, ut bonos eos faciam.* Poſtremò omnes ſine cujuſquam exceptione promiſit, quò dixit: *Per me ipſum juro, niſi exiet de ore meo juſtitia, & verba mea non avertentur, quia mihi flectetur omne genu & confitebitur omnis lingua Deo.* Hic ſi dicamus non fieri quod Deus juravit eſſe faciendum, falſitatem (inquit abſit) & mendacium adſcribimus Veritati: Si autem ut pietas fideſque perſuadent, Dei verba non excidunt, & fit omnino quod ſtatuit: quomodo nobis veracis promiſſionis firmitas apparebit, cùm multa adhuc hominum millia dœmoniis ſerviant, & idolis genuflectant: niſi hujuſmodi denuntiationes Dei ſecundùm illam incommutabilem ſcientiam editas noverimus, in qua apud illum jam univerſitas humana diſcreta eſt, & ſive de bonis, ſive de malis loquatur, ita unius partis meminit, quaſi neminem hominum prætermittat? . . Habet ergo populus Dei plenitudinem ſuam: & quamvis magna pars hominum ſalvantis gratiam aut repellat, aut negligat; in electis tamen & præſcitis, atque ab omnium generalitate diſcretis ſpecialis quædam cenſetur univerſitas, ut de toto mundo totus mundus liberatus, & de omnibus hominibus omnes homines videantur aſſumti. An ex illo numero nos eſſe, an ad divinum illud fœdus nos pertinere opera noſtra probant? Apprehendit Deus manum noſtram, & eduxit nos per Chriſtum Jeſum Filium ſuum, non de terrâ Ægypti, ſed de peccati dominatione, de ſervitute diaboli, lavit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo Chriſtus, propitius fuit omnibus iniquitatibus noſtris, & propitius erit, modò Legem ejus diligamus, ac deinceps obſervemus, modò injurias nobis illatas ex animo dimittamus. Scrutemur corda noſtra, examinemus vitam noſtram. Dili-

Auctor. *De Vocat. Omn. Gentium ſub nomine S. Proſperi. lib.* 1. *c.* 9. *Rom.* 3. 3. *Geneſ.* 26. 31. 34.

Aliquid ſubintelligitur, forte ſe adoraturos, aut ſibi obſecuturos promiſit. *Rom.* 14.

Diligimus-ne Legem Dei? Num illi ex amore obedimus? Ad novum fœdus non pertinemus, niſi Lex Dei mentibus cordibuſque noſtris inſcripta ſit, niſi nova illa gratia in nobis ſplendeſcat, quæ facit ut in Dei præceptis ambulemus, ut illum corde & opere diligamus. *Dabo Leges meas in mentem eorum, & in corde eorum ſuperſcribam eas. Porro quid ſunt Leges Dei ab ipſo Deo ſcriptæ in cordibus, niſi ipſa præſentia* Spiritus *ſancti, qui eſt digitus Dei, quo præſente diffunditur caritas in cordibus noſtris, quæ plenitudo legis eſt, & præcepti finis;* Divinum illud fœdus quot Chriſtiani contemnunt, negligunt, faſtidiunt, & quantùm in ipſis eſt, irritum faciunt, Legem Dei violando? Timeant illi ne Deus viciſſim ipſos contemnat & rejiciat, gratiaſque ſuas ac protectionem ipſis penitus auferat. *Quoniam ipſi non permanſerunt in teſtamento meo, & ego neglexi eos, dicit Dominus.* Factis probemus nos eſſe ejus populum, ſincerè ac purè illum colendo, illique fideliter obediendo, propitium illum, faventem, protectorem, & remunatorem habebimus: viſione ac fruitione ſui nos beatos in perpetuum efficiet. *Et ero eis in Deum, & ipſi erunt mihi in populum.*

S. Auguſt. lib. De Spiritu & Litt. cap. 21.

13. *Dicendo autem novum, veteravit prius. Quod autem antiquatur & ſeneſcit prope interitum eſt.* Si Spiritus ſervitutis & timoris adhuc regnet in nobis, ſi pœnæ timore duntaxat ab externo peccati opere abſtinemus, non verò dilectione juſtitiæ, nondum vetuſtatem exuimus, veteris Teſtamenti homines, non filii novi Teſtamenti ſumus, conſequenter nec heredes; niſi depoſita vetuſtate, nova per gratiam & caritatem efficiamur creatura. Novi fuimus, ſed heu, nunc inveteravimus, propterea ſumus prope interitum. Quomodo hoc ſenium amovebimus, & depellemus? Lavacro quidem non poſſumus, ſed poſſumus Pœnitentia: ſi quid ſit in nobis vetuſtum, abjiciamus; ſi qua ruga, ſi qua macula, ſi quæ ſordes, abluamur pœnitentiæ lacrymis, & pulchri reddamur, ut animæ noſtræ pulchritudinem, cujus auctor ipſe eſt ac reſtitutor, Deus diligat, de qua ſcriptum eſt: *Audi filia, & vide, & obliviſcere populum tuum & domum patris tui, & concupiſcet Rex decorem tuum.* Audi filia, ut mundes cor fide, & Deum videbis: *Beati enim mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt.* Populi tui, populi Babyloniæ, patris quondam tui diaboli, qui te fœdam genuit, cùm peccatricem fecit, domui mundo ſcilicet Dei inimico, ejuſque legibus ac moribus renuncia, & concupiſcet rex decorem tuum. *Rex tuus & ipſe eſt ſponſus tuus. Regi nubis Deo, ab illo dotata, ab illo decorata, ab illo redempta, ab illo ſanata. Quicquid habes unde illi placeas, ab illo habes.*

Ad novum Teſtamentum non pertinemus, niſi veterem hominem exuamus.

S. Chryſoſt. Hom. 14.

Pſalm. 44, 11.

S. Auguſt. in Pſal. 44. *N.* 25. & 26.

CAPUT IX.

SENSUS LITTERALIS.

1. 2. H*Abuit quidem & prius juſtificationes culturæ, Sanctum ſeculare.* Primum illud fœdus, ſeu vetus Teſtamentum habuit varia præcepta externum Dei cultum, ceremoniaſque religionis ſpectantia, & Sanctuarium quod totius mundi figuram gerebat, ſive Sanctuarium terrenum. *Tabernaculum enim factum eſt primum, in quo erant candelabra, & menſa & propoſitio panum, quæ dicuntur Sancta.* Pars enim prior Tabernaculi, quod conſtructum eſt, continebat candelabrum, & menſam, in qua panes exponebantur: & hæc pars vocabatur *Sancta*.

Græcè, κοσμικὸν, *mundanum.*

Exod. 26. & Candelabrum aureum, in plures ramos diſtinctum.

3. 4. *Poſt velamentum autem ſecundum, Tabernaculum, quod dicitur Sancta Sanctorum.* Poſt ſecundum autem velum, altera pars erat Tabernaculi, quæ vocatur *Sancta-Sanctorum*. Sancta, vitam quæ in terris agitur: Sancta Sanctorum, for-

Theodoret. Num. 16. *Levit.* 16.

Digitized by Google

Thuribulum aureum quid? & quomodo ad Sancta Sanctorum pertinuerit?

formam vitæ quæ agitur in cœlis, ſignificabant. Velum autem interius, quod Sanctum dividebat à Sancto Sanctorum, firmamentum adumbrabat, hæc inferiora dividens a ſupernis. *Aureum habens thuribulum, & Arcam Teſtamenti circumtectam ex omni parte auro, in qua urna aurea habens Manna, & virga Aaron quæ frondverat, & tabulæ Teſtamenti.* In ſecunda illa parte Tabernaculi, ſive in Sancto Sanctorum, vas erat, in quo thus adolebatur à Pontifice die ſolemni Expiationis, & Arca Teſtamenti auro circumtecta, habens Manna, & virgam Aaron quæ germinaverat, & duas tabulas fœderis, quibus inſcriptus erat Decalogus. Nomine thuribuli, quod θυμιατήριον Græcus textus appellat, eruditi Commentatores Altare thymiamatis intelligunt, auro circumtectum, quod etſi non eſſet in adyto, ſive Sancto Sanctorum, ſed in prima parte Tabernaculi, quæ dicebatur *Sancta*, ut conſtat ex capite ultimo Exodi, tamen *Sancta Sanctorum* reſpiciebat, & propter illa erat, ut quotidiano ſuaviſſimi odoris ſuffitu locus ſacratiſſimus, & Arca Domini honorarentur, fumo ex Altari per ſuperiorem veli partem intrante. Sed coacta videtur illa expoſitio. Nam Sancta Sanctorum dicuntur habuiſſe thuribulum aureum, quo modo habuerunt Arcam; hæc autem erat intra velum in ipſo adyto. Alii thuribulum ſeu vas ad thus adolendum propriè ſignificari cenſent, in quod ſummus Sacerdos ignem ex alio thuribulo ſeu vaſe minùs pretioſo, cum quo fuerat ex Sanctis ingreſſus, transfundebat cum thure & aromatibus, quæ plena manu injiciebat. Alii batillum ipſum quod erat in Altari thymiamatis, à ſummo Sacerdote tranſpoſitum fuiſſe conjiciunt in Sancta Sanctorum die ſolemni Expiationis, ut thus adoleret coram Arca. Et propter hunc uſum dici quod ſecundum Tabernaculum habuerit thuribulum aureum, quia illud habere dicimur, quod in noſtro eſt uſu. Hanc expoſitionem ex Verſione LXX. Interpretum cap. 16. Levitici confirmant, quæ ſic habet: *Et ſumet thuribulum plenum carbonum ignis de Altari quod eſt coram Domino, & implebit manus incenſo compoſitionis ſubtilis, & inferet intra velum. Et imponet incenſum ſuper ignem ante Dominum: & operiet vapor incenſi propitiatorium .... & non morietur.*

An Manna & virga Aaronis proprie fuerint in Arca? Scripturæ conciliantur.

Major in eo difficultas eſt, quod Apoſtolus ait, fuiſſe in Arca urnam auream habentem Manna, & virgam Aaron, & tabulas Teſtamenti: cùm tamen 3. Reg. 8. 9. & 2. *Paralipom.* 5. 10. & apud Joſephum *lib.* 8. *Antiquit.* cap. 2. apertè dicatur, *In Arca non erat aliud niſi duæ tabulæ lapideæ, quas poſuerat in ea Moyſes in Horeb, quando pepigit Dominus fœdus cum filiis Iſrael, cùm egrederentur de terra Ægypti.* Plenior iſtitus nodi ſolvendi ratio eſt, præpoſitionem ἐν varie uſurpari, nec ſemper denotare rem quæ intra alterum eſt, ſed quæ juxta. Sic ementes & vendentes *in Templo* fuiſſe dicuntur, *Matt.* 21. 12. *Marci* 11. 15. *&c.* id eſt, in porticibus ejus. Sic Chriſtus paſſus dicitur *in Jeruſalem*, id eſt prope eam in monte Calvariæ. Sic dictum ab Apoſtolo, hæc tria fuiſſe in Arca, urnam habentem Manna, & virgam Aaronis, & duas tabulas Teſtamenti, tabulas quidem ut intra Arcam incluſas, Manna vero & virgam ut juxta poſitas, *coram Domino*, ſecundùm præceptum Dei Exod. 16. 33. *Sume vas unum, & mitte ibi man, quantum poteſt capere gomor, & repone coram Domino ad ſervandum in generationes veſtras.* Alii conjiciunt Moſis quidem temporibus ſolas tabulas Legis in Arca fuiſſe ſed Jeremiæ tempore, cùm Arca occultanda eſſet, in eam illatum fuiſſe Manna & virgam Aaronis. & Paulum qui optimè inſtitutus erat à Gamaliele de rebus Judaicis, ex traditione id hauſiuiſſe. Hanc reſponſionem refert potius quam adoptet Theophylactus. *Fortaſſis*, inquit, *ex traditione hoc habebat.*

5. *Superque eam erant Cherubim gloriæ, obumbrantia Propitiatorium: de quibus non eſt modo dicendum per ſingula.* Super Arcam erant imagines Cherubim glorioſorum, ad ejus ornamentum, quæ Propitiatorium, ſeu opertorium Arcæ aliſuis obumbrabant. Cherubim gloriæ dicuntur, quod multùm majeſtatis & venerationis

tionis

Digitized by Google

tionis aſſerrent illi loco, in quo Deus præſentiam ſuam quodammodo exhibebat. De quibus ſingulatim differendi, & myſteria in eis latentia exponendi, tempus non eſt.

6. 7. 8. *His verò ita compoſitis, in priori quidem Tabernaculo ſemper introibant Sacerdotes. ſacrificiorum officia conſumantes.* Quibus ſic aptatis & diſpoſitis, Sacerdotes quidem, ſacra Miniſteria obeuntes, quotidie introibant in prius Tabernaculum, ſive in Sancta. *In ſecundo autem ſemel in anno ſolus Pontifex. non ſine ſanguine, quem offerebat prò ſua & populi ignorantia.* In ſecundum autem Tabernaculum, ſcilicet in Sancta Sanctorum, ſolus Pontifex incrediebatur ſemel in anno ſolemni Expiationis die, non ſine ſanguine præſcriptarum victimarum, ſcilicet hirci & vituli, quem offerebat pro ſeipſo, & pro peccatis ignorantiiſque populi. *Hoc ſignificante Spiritus ſancto, nondum propalatam eſſe Sanctorum viam, adhuc priore Tabernaculo habente ſtatum.* Per id autem quòd in Sancta Sanctorum nemini patebat ingreſſus niſi ſoli Pontifici; ſignificavit Spiritus ſanctus, viam Sanctorum, id eſt gratiam novi Teſtamenti; per quam nobis aditus in cœlum eſt, nondum fuiſſe manifeſtatam primo Tabernaculo conſiſtente, ſed ſub umbris veteris legis latuiſſe, & a paucis Spiritualibus, novi Teſtamenti heredibus, fuiſſe apprehenſam.

Exod. 30.10.
Levit. 16. 2.

9. 10. *Quæ parabola eſt temporis inſtantis: juxta quam munera & hoſtiæ offeruntur, quæ non poſſunt juxta conſcientiam perfectum facere ſervientem. ſolummodo in cibis & in potibus, & variis baptiſmatibus, & juſtitiis carnis, uſque ad tempus correctionis impoſitis.* Quæ figura imago erat eorum quæ nunc in Templo geruntur; id eſt, quæ quodam fiebant in Tabernaculo, ſimilia ſunt iis quæ nunc fiunt in Templo Hieroſolymitano a Judæis nondum ad Chriſti fidem converſis: ubi dona & ſacrificia offeruntur, quæ conſcientiam cultorum emundare, & interiorem hominem in illis perficere non poſſunt, veram illis conferendo juſtitiam: ſiquidem cultus ille maxima ex parte conſiſtit in potuum & ciborum diſcretione, & variis ablutionibus, & ceremoniis corporalibus & externis, quæ carnis, non animi munditiem ſpectabant: & quarum obſervatio præcepta fuerat uſque ad tempus adventûs Chriſti, qui veterem illam legem impleturus erat, nova & perfectiore condita & promulgata.

Tempus quo hanc ſcribebat Epiſtolam indicat Apoſtolus, ut Gloſſa interlin. & Biblia Regia & Complutenſia indicant. Non ſolum cibi, ſed & potus quidam ſecundum Legem cenſebantur immunni, expollutione vaſorum; in quæ aliqud immundum inciderat. Præterea, vini abſtinentia Sacerdotibus tempore Miniſterii ſui & Nazaræis præſcripta erat.

11. 12. *Chriſtus autem aſſiſtens Pontifex futurorum bonorum, per amplius & perfectius Tabernaculum non manufactum, id eſt non hujus creationis: neque per ſanguinem hircorum aut vitulorum, ſed per proprium ſanguinem, introivit ſemel in Sancta, æterna redemptione inventa.* Chriſtus autem Pontifex cœleſtium æternumque bonorum, quæ in ſæculo futuro exſpectamus, cùm in hunc mundum advenisset, ſemel introivit in Sanctuarium cœleſte, per Tabernaculum majus & excellentius, ſacratiſſimum ſcilicet corpus ſuum. quod quidem non manibus hominum factum eſt, nec via communi & ordinaria, ſed Spiritus ſancti virtute in utero Virginis conceptum & formatum. Neque cum alieno ſanguine hircorum & vitulorum in gloriæ ſuæ Sanctuarium introivit, ſed cum proprio ſanguine, poſtquam illo pro nobis effuſo ac in pretium dato, æternam redemptionem nobis acquiſivit.

13. 14. *Si enim ſanguis hircorum & taurorum, & cinis vitulæ aſperſus, inquinatos ſanctificat ad emundationem carnis: quantò magis ſanguis Chriſti, qui per Spiritum* ſanctum ſemetipſum obtulit immaculatum Deo, emundabit conſcientiam noſtram ab operibus mortuis, ad ſerviendum Deo viventi?* Quod ſi ſanguis hircorum & taurorum, & aſperſio aquæ in qua cinis vitulæ ſeu vaccæ rufæ dilutus eſt, ſanctificat homines contactu rei immundæ inquinatos, & ab ingreſſu Templi, Sa-

criſque

*Græcè, πνεύματος αἰωνίου, per *Spiritum æternum* Syriaca Verſio, *Per Spiritum æternitatis*. S. Ambroſ. lib. 1. *De Spiritu ſancto*, cap. 8. *Per Spiritum ſempiternum*.

criſque, vel cœterorum hominum conſortio prohibitos, puritatem externam & carnalem illis tribuendo, quanto magis ſanguis Chriſti, qui per Spiritum ſanctum ſeipſum obtulit Deo ut victimam immaculatam, emundabit conſcientiam noſtram à peccatis, quorum finis & ſtipendium mors eſt, ut Deo vivo in vera juſtitia & ſanctitate ſerviamus.

De peccatis eorum qui legem non acceperant hic non loquitur Apoſtolus, non quòd pro horum etiam expiatione mortuus non ſit Chriſtus, qui *Dedit redemptionem ſemetipſum pro omnibus* (1 Tim. 2.) Sed quia ſcribens ad Hebræos, qui legem acceperant, de eorum tantùm peccatis & peccatorum redemptione hic agendum ſibi cenſuit:

15. *Et ideo novi teſtamenti Mediator eſt, ut morte intercedente in redemptionem earum prævaricationum, quæ erant ſub priori Teſtamento, repromiſſionem accipiant, qui vocati ſunt, æternæ hereditatis.* Quia novum illud fœdus non pecudum ſanguine, ad redemptionem & ſanctificationem hominum inſufficiente, ſanciendum fuit, propterea Jeſus Chriſtus novi Teſtamenti Mediator eſt, ut per mortem quam in cruce paſſus eſt, homines redimeret à peccatis durante ſtatu veteris Teſtamenti commiſſis, & æternam hereditatem à Deo promiſſam acciperent, qui ad eam gratuito & efficaciter vocati ſunt & electi.

16. 17. *Ubi enim teſtamentum eſt, mors neceſſe eſt intercedat teſtatoris.* Ad confirmationem enim teſtamenti, utque ſuum conſequatur effectum, neceſſe eſt ut moriatur teſtator: Cùm igitur fœdus novum à Chriſto ſancitùm, ſimul teſtamentum ſit ab eo diſpoſitum, neceſſe erat ad ejus vim & confirmationem ut ille moreretur: alioqui promiſſam hereditatem conſequi non poterant, qui ad eam ſunt vocati. *Teſtamentum enim in mortuis confirmatum eſt, alioquin nondum valet, dum vivit qui teſtatus eſt.* Quia teſtamentum poſt mortem dumtaxat teſtatoris vim ac firmitatem habet: nec ratum habetur quamdiu vivit, cùm illud mutare ac reſcindere poſſit.

Vocem Hebraicam *Berith.*, quæ fœdus & teſtamentum promiſcuè ſignificat, LXX. Interpretes, quorum Verſionem S. Paulus hac in Epiſtola ſecutus eſt, διαθήκην, ubique verterunt, non ſine divini Numinis afflatu. Unde Apoſtolus noſter conſiderans promiſſionem Dei de vita æterna conferenda per mortem Chriſti, adumbratam promiſſione & pacto de terra Canaan danda Iſraelitis, Teſtamentum aptiùs appellari quam fœdus, vocabulum illud uſurpat, ex eòque ſuum inſtruit ratiocinium.

18. 19. 20. *Unde nec primum quidem ſine ſanguine dedicatum eſt.* Unde nec vetus quidem Teſtamentum ſine ſanguine ſancitum & confirmatum eſt, quia figura fuit fœderis, quod Chriſti auctoris ſui morte confirmandum erat. *Lecto enim omni mandato Legis à Moyſe univerſo populo, accipiens ſanguinem vitulorum & hircorum, cum aqua & lana coccinea, & hyſſopo, ipſum quoque librum, & omnem populum aſperſit, dicens: Hic ſanguis Teſtamenti, quod mandavit ad nos Deus.* Moyſes enim, cùm omnia mandata Legis coram omni populo recitaſſet, accepit ſanguinem vitulorum & hircorum, aquâ mixtum, & aſpergillum ex lana coccinea & hyſſopo compoſitum; librumque Legis, & omnem populum aſperſit, dicens: Hic eſt ſanguis quo dedicatur & confirmatur fœdus, quod Deus ſuo mandato, & meo miniſterio nunc vobiſcum pepigit. Confer cum *Exod.* 24. 6. 8. & *Levit.* 14. 49. 50.

Exod. 40. & *Levit* 8. 30. Joſephus *Antiquit. Lib.* 3. *cap.* 9. S. *Thomas Lect.* 4.

21. 22. *Etiam tabernaculum, & omnia vaſa miniſteriis ſanguine ſimiliter aſperſit.* Tabernaculum quoque & omnia vaſa ſeu inſtrumenta miniſterii ſacri, aſperſit ſanguine. Id partim ex Scriptura ſacra intellexit, partim ex majorum traditione Apoſtolus noverat. *Et omnia penè in ſanguine ſecundùm Legem mundantur: & ſine ſanguinis effuſione non fit remiſſio.* Et omnia ferè, ſecundùm Legem, ſanguine mundantur ab immunditia legali & typica: & ſine ſanguine non fit expiatio & remiſſio peccatorum. Reſtrictione utitur Apoſtolus, dicens: *Omnia penè in ſanguine ſecundùm Legem mundantur*, quia nonnullæ purificationes fiebant, vel per ignem, vel per aquam ſolam. Quamquam & aqua expiationis non fiebat ſine ſan-

Exod. 19. 10. *Levit.* 16. 28. *Num.* 31. 23. S. *Thomas Lect.* 4.

ſanguine, quia fiebat ex cineribus vaccæ rufæ, cujus ſanguis priùs fundebatur.

23. *Neceſſe eſt ergo exemplaria quidem cæleſtium his mundari: ipſa autem cæleſtia melioribus hoſtiis quam iſtis.* Neceſſe igitur erat figuras rerum cœleſtium, id eſt Tabernaculum, & ejus inſtrumenta ac vaſa, librum Legis, & populum, ſanguine animalium Deo immolatorum mundari. Cœlum autem ipſum, & res cœleſtes, Eccleſia. & animæ noſtræ, meliore hoſtia mundantur, quæ eſt Chriſtus in cruce paſſus & immolatus. Cœlum mundari mortis Chriſti ſacrificio *S. Thomas* Apoſtolus ait, quia per illud mundantur homines, illiſque datur aditus in cœlum *Lect. 5.* ſicut per legalem mundationem aditus dabatur in Sanctuarium. In eo autem quod ait, *melioribus hoſtiis.* enallage eſt numeri. Una enim Chriſti hoſtia omnium veteris Teſtamenti victimarum, quibus ceu typis adumbrabatur, virtutem infinite ſuperat.

24. 25. 26. *Non enim in manufacta Sancta Jeſus introivit: exemplaria verorum: ſed in ipſum cælum, ut appareat nunc vultui Dei pro nobis.* Non enim introivit Jeſus in Sancta Sanctorum arte & manibus hominum facta, quæ figuræ tantùm erant veri cœleſtiſque Sanctuarii: ſed in ipſum cœlum, ut ſeſe pro nobis coram Deo ſiſtat, non tantùm coram Arca & Propitiatorio, ut veteris Teſtamenti Pontifices; & ut Patrem pro nobis interpellet, quamdiu præſens ſeculum durabit. *Neque ut ſæpe offerat ſemetipſum, quemadmodum Pontifex intrat in Sancta per ſingulos annos in ſanguine alieno.* Neque etiam Chriſtus novi Teſtamenti Pontifex in cœlum ingreſſus eſt, ut iterum ac ſæpius offerat ſemetipſum Deo, quemadmodum Pontifex Aaronicus ingrediebatur in Sancta Sanctorum ſemel ſingulis annis in feſto Expiationis, ſanguinem victimarum inſerens, non proprium. *Alioqui oportebat eum frequenter pati ab origine mundi:* Alioqui oportuiſſet ipſum frequenter pati & mori a conſtitutione mundi, cùm oblatio illa ſine ſanguine non fiat. *Nunc autem ſemel in conſummatione ſeculorum, ad deſtitutionem peccati, per hoſtiam ſuam apparuit.* Contra vero ſemel tantùm apparuit ſeipſum offerens ut victimam ad abolendum peccatum, cùm ultima mundi ætas decurrere cœpiſſet.

27. 28. *Et quemadmodum ſtatutum eſt hominibus ſemel mori: poſt hæc autem judicium: ſic & Chriſtus ſemel oblatus eſt ad multorum exhaurienda peccata: ſecundò ſine peccato apparebit exſpectantibus ſe, in ſalutem.* Et ſicut juſto Dei decreto ſtatutum eſt ut omnes homines ſemel moriantur: mortem autem ſequitur judicium de vitæ prioris operibus: ita & Chriſtus ſemel oblatus eſt, ut multorum peccata portans, & pro illis Patri ſatisfaciens, ea paſſione ſua ac morte penitus deleret: in ſecundo autem adventu apparebit in ſalutem eorum qui illum exſpectant, non portans peccata hominum, pro quorum expiatione iterum ſe offerat, ſed peccato in ſuis electis penitus profligato ſe illis manifeſte conſpiciendum in perpetuum dabit.

Chriſtus pro multis, nempe pro ſolis electis, quoad efficacia, ultimùmque & plenum ſuæ oblationis effectum, (conſecutionem dico ſalutis æternæ per ipſum) mortuus eſt: verumtamen *pro peccatis totius mundi* oblatus eſt, quoad ſufficientiam, non tantùm pretii, ſed voluntatis, illud ſincerè pro omnium & ſingulorum redemptione offerentis.

CAPUT IX.

SENSUS MORALIS.

1. 2. H*Abuit quidem & prius juſtificationes culturæ Sanctum ſeculare.* Externa & corporalis pietatis exercitia, etſi bona ſint; ſi tamen caritate, quæ nos

Myſticæ veteris Tabernaculi, & eorum quæ in ipſo erant, ſignificationes.

nos Deo conſecrat & conjungit, deſtituta ſint, ad Sanctuarium mundanum, terrenum, tranſitorium potiùs pertinent, quam ad cœleſte, ad quod ſola perducit caritas, ſine qua cætera non proſunt, nec Deo dicata & grata ſunt. Hæc cor noſtrum Dei tabernaculum, ſeu templum Sacerdotio Chriſti ſanctificatum efficit. Hac animati, nos advenæ & peregrini ſuper terram, & milites ad pugnam ſemper expediti, ſemper ad migrandum parati, corpus hoc mortale, quaſi tentorium circumferimus. *Velox eſt depoſitio tabernaculi mei.* In hoc tabernaculo Deum portamus, ſi chriſtiane & ſancte vivamus. *An neſcitis quoniam membra veſtra templum ſunt Spiritus Sancti, qui in nobis eſt.*

2. Petri 1. 14. 1. Cor. 6.

Tabernaculum primum, Eccleſiæ militantis figura erat; Tabernaculum ſecundum, figura Eccleſiæ triumphantis: & quicquid ad Tabernaculum ſive Templum „ pertinebat, quicquid ad ſervitutem Deo debitam, eo ſignifiabat atque præ„ nunciabat, quæ propter æternam vitam fidelium in Chriſto & impleta credi„ mus, & impleri cernimus, & implenda confidimus. Candelabrum aureum, in quo ſeptem erant rami, ſeptem dona Spiritus Sancti ſignificabat; Menſa, Altare ſanctum Eccleſiæ Chriſtianæ, in quo Euchariſtia, Corpus Chriſti, panis vitæ proponitur ad animarum fidelium refectionem, Id ſignificabant panes propoſitionis. *Et Menſa, & propoſitio panum.*

Auguſt.

3. 4. 5. *Poſt velamentum autem ſecundum, Tabernaculum quod dicitur Sancta Sanctorum, aureum habens thuribulum, & Arcam Teſtamenti circumtectam*, &c. Typus hic erat perfectæ Religionis, quæ in terris incipit, & in cœlis æternùm durabit. Thuribulum aureum ſunt corda Sanctorum caritate ferventia, ex quibus ſuaviſſimus ſuffitus orationum, gratiarum actionis & laudis ad Deum aſcendit *Arca Teſtamenti*, Chriſtus eſt glorioſus & immortalis, plenitudinem gratiarum omnium & perfectionum continens, *habens Manna*, ſanctitatem & auctoritatem ſacerdotalem, *& virga Aaron*; & duplicem Legem amoris Dei & proximi, *& tabulæ Teſtamenti*. Ibi gloriam ejus indeficienti voce laudant omnium ordinum Angeli, proclamantes, *Sanctus Sanctus, Sanctus*, Quod ſignificat *Cherubim gloriæ obumbrantia Propitiatorium*. Paulò aliter S. Auguſtinus explicat magnum „ quod in his omnibus latet ſacramentum. Aurum quippe ſignificat ſapientiam; „ Arca ſignificat ſecretum Dei. In Arca juſſa ſunt poni Lex & Manna, & virga „ Aaron: in Lege præcepta ſunt, virga poteſtas ſignificatur, Manna gratia; „ quia niſi cum gratia non eſt poteſtas præcepta faciendi. Verumtamen quia Lex „ à quovis proficiente non ex omni parte completur, propitiatorium eſt deſuper. „ Ad hoc enim opus eſt ut propitius ſit Deus, & ideo deſuper ponitur, quia *ſu„ perexaltat miſericordia judicium*. Duo verò Cherubim pennis ſuis obumbrant „ propitiatorium, id eſt, honorant velando, quoniam Myſteria iſta ibi ſunt: & „ invicem ſe attendunt, quia conſonant; duo quippe Teſtamenta figurantur; & „ vultus eorum ſunt in propitiatorium, quia miſericordiam Dei, in qua una ſpes „ eſt, valde commendant. Denique hinc ſe promiſit locuturum Deus ad Moyſen „ de medio Cherubim... Porrò ſi creatura rationalis in multitudine ſcientiæ (quo„ niam hanc interpetationem habent Cherubim) duobus ipſis animalibus ſignifi„ catur; ideo duo ſunt, ut ſocietatem caritatis commendent; ideo pennis ſuis „ propitiatorium obumbrant quia, Deo non ſibi tribuunt, penas ſuas, id eſt, „ Deum honorant virtutibus, quibus præſtant: & vultus eorum non ſunt niſi in „ propitiatorium, quia cuicumque profectui ad multitudinem ſcientiæ ſpes non eſt, niſi in miſericordia Dei. Angelorum imitatione in verum propitiatorium Chriſtum Jeſum ſemper reſpiciamus, una ſpes noſtra ſit in miſericordia Dei, qua unicè indigemus, & quam nonniſi per Chriſtum impetrare poſſumus: quicquid denique

S. Auguſt. Quæſt. 105. in Exodum.

Duobus animalibus, id eſt duorum Cherubinorũ figuris. Erant enim in Cherubim formæ quatuor, una bovis ſine vituli, altera leonis, altera aquilæ, alia hominis. *Ezech.* 10. 20. *& Apocal.* 4. 5. 6. Quæ ſymbola erant angelicarum proprietatum.

Digitized by Google

quæ boni habemus aut operamur, totum ad Deum ſine cujus gratia nihil boni ſalutaris poſſumus, referamus,

7. 8. *In ſecundo autem ſemel in anno ſolus Pontifex, non ſine ſanguine, quem offert pro ſua & populi ignorantia: Hoc ſignificante Spiritu Sancto, nondum propalatam eſſe Sanctorum viam, adhuc priore tabernaculo habente ſtatum.* Nemo ad Deum accedere poteſt, niſi per Jeſum Chriſtum Sanctuarii cœleſtis unicum Pontificem. *Ego ſum via, veritas, & vita* (inquit) *Nemo venit ad Patrem niſi per me.* Nulla miſericordia, nulla ſalus, niſi per ejus ſanguinem ſperanda eſt. Illum intulit in Sancta Sanctorum cœleſtia, cum in cœlos glorioſus aſcendit. Illùc introivit, cum omnibus meritis vitæ, paſſionis ac mortis ſuæ, unicique & æterni ſacrificii. Sacrarium cœleſte nonniſi per ejus mortem hominibus reſeratum eſt. Chriſtus ſolus cum electis membris ſuis unus, in ſinum Dei introire poteſt. Capiti noſtro, Sacerdoti noſtro perpetua caritate adhæreamus. Chriſtianæ mortificationis ſacrificio cum illius oblatione conjuncto, ſacrificio bonorum operum, ſacrificio vitæ, mortiſque noſtræ, vitam nobis in cœlum aperiamus, lata ne incedamus via quæ ducit ad mortem, ſed arcta quæ ducit ad vitam. *Solus Pontifex ingrediens in Sancta Sanctorum, implebat figuram Chriſti Domini, qui primus aſcendit in cœlum, & ut adiri à nobis poſſet, effecit* (inquit Theodoretus). Joan. 14. 16.

Novi Teſtamenti Sanctuarium cum Sanctis ſanctorum Tabernaculi veteris comparatur.

11. 12. *Chriſtus autem aſſiſtens Pontifex futurorum bonorum, per amplius & perfectius tabernaculum, non manufactum, id eſt, non hujus creationis: neque per ſanguinem hircorum aut vitulorum, ſed per proprium ſanguinem introivit ſemel in Sancta, æterna redemtione inventa.* Novi Teſtamenti Sanctuarium cum ſecundo veteris Legis tabernaculo comparanti, magnum inter utrumque diſcrimen, & Chriſtianorum qui Religionis noſtræ ſcientiam non negligunt, conſideratione, digniſſimum videtur. Circa Tabernaculum Judaicum quinque conſiderari poſſunt. 1. Quis intrabat? 2. Quo intrabat? 3. Quomodo intrabat? 4. Quando intrabat? 5. Quem ob finem intrabat? Totidem circa Sanctuarium cœleſte conſiderari poſſunt 1. In Sancta Sanctorum Judaica intrabat Pontifex infirmus, peccato obnoxius, Pontifex bonorum temporalium, ſive teſtamenti, in quo bona temporalia promittebantur. *Si volueritis, & audieritis me,* (inquit Deus per Prophetam) *bona terræ comedetis.* In Sancta Sanctorum cœleſtia intravit Chriſtus Pontifex ſanctus innocens, impollutus, incapax peccati, *Pontifex futurorum bonorum*, quæ Deus novi Teſtamenti filiis & heredibus promiſit; Pontifex non negligens officii ſui, ſed *aſſiſtens* Patri ut interpellet pro nobis; aſſiſtens nobis ut auxilietur. *A dextris eſt mihi, ne commovear.* 2. Pontifex Aaronicus intrabat in Sancta Sanctorum arte & manibus hominum fabrefacta: Chriſtus in tabernaculum cœleſtis gloriæ; de quo Propheta: *Oculi tui videbunt Jeruſalem civitatem opulentam, tabernaculum quod nequaquam ultra transferri poterit* Intravit in Sancta Sanctorum cœleſtia per tabernaculum corporis ſui, longe excellentiùs veteri, quia Spiritus Sancti, non hominis opus eſt, & *in ipſo inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter.* 3. Pontifex Aaronicus in Sancta Sanctorum intrabat cum ſanguine animalium immolatorum: Chriſtus in Sancta Sanctorum cœleſtia intravit cum proprio ſanguine, quem pro noſtra ſalute effudit in cruce, de quo ipſe ait: *Hic eſt ſanguis meus novi Teſtamenti, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum.* 4. Pontifex Aaronicus ſemel quotannis intrabat, & officio functus recedebat: Chriſtus toto tempore ſemel intravit, numquam inde receſſurus, ſed ſui ſacerdotii functionem æternùm impleturus. 5. *Pontifex* Aaronicus in Sancta Sanctorum intrabat, *ut offerret pro ſua & populi ignorantia*: Chriſtus in Sancta Sanctorum cœleſtia intravit ad offerendum non pro ſuis, ſed pro populi ſui peccatis, *Æterna redemtione inventa*, quam ipſe ſolus invenire potuit. *Solus enim Beatæ Virginis natus eſt Filius abſque delicto, non extraneus ab hominum genere, ſed alienus à crimine, in quo illius ad imaginem & ſimilitudinem Dei conditi, & perfecta eſſet innocentia, & vera natura; cum de Adæ propagine* unus

S. Thomas Lect. 3.

Iſai. 1. 19.

Pſal. 15. 8.

Iſai. 33. 20.

Coloſſ. 2. 9.

Matt. 26.

S. Leo. M. Serm. 61. in Paſſione Dom 12. cap. 2.

unus exiſteret , in quo diabolus quod ſuum diceret , non haberet . Qui dum in eum ſævit , quem ſub peccati lege non tenuit , jus impiæ dominationis amiſit . Effuſio enim pro injuſtis ſanguinis juſti, tam potens fuit ad privilegium , tam dives ad pretium , ut ſi univerſitas captivorum in Redemptorem ſuum crederet , nullum tyrannica vincula retinerent . Quoniam ubi abundavit peccatum , ſuperabundavit & gratia . Et cùm ſub peccati præjudicio nati poteſtatem acceperint ad juſtitiam renaſcendi , validius donum factum eſt libertatis , quàm debitum ſervitutis . Redemptionis æternæ participes effecti , ne nos diaboli ſervituti iterum peccando ſubjiciamus . Chriſtum Pontificem futurorum bonorum habentes,ne terreſtribus & perituris bonis inhæreamus & nonglutinemur . Solus ille verè dives , qui juſtus eſt , qui heres Dei , & coheres Chriſti .

13. 14. *Si enim ſanguis hircorum & taurorum , & cinis vitulæ aſperſus , inquinatos ſanctificat ad emundationem carnis : quantò magis ſanguis Chriſti , qui per Spiritum Sanctum ſemetipſum obtulit immaculatum Deo , emundabit conſcientiam noſtram ab operibus mortuis , ad ſerviendum Deo viventi ?*

Sacrificii Chriſti Jeſu dignitas & efficacia.

Sacrificii Chriſti Jeſu dignitatem quis dignè recogitat , cujus Sacerdos & victima ipſe eſt. Deus homo , ſacer ignis Spiritus Sanctus , virtus & efficacia infinita ? Vetera ſacrificia carnem tantùm emundabant ; Sanguis Chriſti in ejus ſacrificio Deo Patri oblatus , animam abluit , conſcientias purificat , totum hominem Deo conſecrat . Agni immaculati ſanguine purgati, ne iterum operibus mortuis animas noſtras inquinemus ,

Theophylact.

„ ſed Deo viventi & vero ſerviamus . Peccator Deo viventi non ſervit , ſed opera „ quæ diligit pro Deo habet . Sic is qui ventri deditus eſt , ventrem Deum facit ; „ ſic avarus idolorum cultor eſt . Hujuſmodi igitur opera mortua ſunt , non ſo- „ lùm quòd à ſempiterna vita aliena ſint , verùm etiam quòd dum peraguntur , „ execrabilia ſint , atque ideo vana & mendacia , ut quæ nos ineſcant , & ſuavia videntur , cum non ſint : Sanguis Chriſti pretium eſt ſervorum , arrha ſponſæ, lavacrum inquinatorum , infirmorum remedium . Ad ipſum confugiamus , ut ejus virtute liberemur a ſervitute cupiditatum noſtrarum , emundemur à peccatis , ſanemur ab infirmitate ex illis reſidua , decoremur & ornemur ut ſponſæ , Deòque viventi ſerviamus , & illi uni placere ſtudeamus . Offeramus noſmetipſos Deo per Spiritum æternum , hoſtiam ſanctam , viventem , Deo placentem , unam cum Chriſto Jeſu victimam . Qui vult Deo vivo dignè ſervire , vivat vita gratiæ neceſſe eſt . Nam *Secundum judicem populi , ſic & miniſtri ejus .*

Eccli.10.2.

Solus Chriſtus Jeſus novi Teſtamenti per ſãguinem ſuũ neceſſarius Mediator.

15. *Et ideo novi Teſtamenti Mediator eſt , ut morte intercedente , in redemptionem earum prævaricationum , quæ erant ſub priori Teſtamento , repromiſſionem accipiant , qui vocati ſunt , æternæ hereditatis.* Solus Chriſtus Jeſus novi Teſtamenti per ſanguinem ſuum neceſſarius Mediator eſt . *Quamvis enim in conſpectu Domini multorum Sanctorum pretioſa mors fuerit , nullius tamen innocentis occiſio , propitiatio fuit mundi . Acceperunt juſti , non dederunt coronas , & de fidelium fortitudine exempla nata ſunt patientiæ , non dona juſtitiæ . Singulares quippe in ſingulis mortes fuerunt , nec alterius quiſquam debitum ſuo fine perſolvit ; cùm inter filios hominum ſolus Dominus noſter Jeſus Chriſtus extiterit , in quo omnes crucifixi omnes mortui , omnes ſepulti , omnes etiam ſint ſuſcitati .*

S.Leo M. Serm. 61.

Omnium temporum Mediator eſt , nec ullum remedium contra peccatum fuit , etiam tempore Legis , niſi per ſanguinem & merita venturi Mediatoris , & per fidem in ipſum . *In redemptionem earum prævaricationum , quæ erant ſub priori Teſtamento .* Præclarè S. Leo M. *Gratia Dei* (inquit) *qua ſemper univerſitas eſt juſtificata Sanctorum, aucta eſt Chriſto naſcente , non capta. Et hoc magnæ pietatis ſacramentum tam potens etiam in ſuis ſignificationibus fuit , ut non minùs adepti ſint , qui in illud credidere promiſſum , quam qui ſuſcepere donatum .* Sanguis denique Mediatoris Chriſti Jeſu pretium & pignus eſt beatitudinis fidelibus à Deo promiſſæ . *Repromiſſionem accipiant , qui vocati ſunt , æternæ hereditatis .* Dedit ſanguinem ſuum & vitam ſuam

Serm.4. in Nativit. Dom.

Jeſus

Digitized by Google

Jeſus Chriſtus ut nos Deo reconciliaret: demus bonam voluntatem, amorem, obedientiam, cupiditatum ac ſenſuum noſtrorum mortificationem, devotionis fervorem, ut reconciliationis hujus fructum conſequamur & conſervemus.

16. 17. *Ubi enim Teſtamentum eſt, mors neceſſe eſt intercedat teſtatoris. Teſtamentum enim in mortuis confirmatum eſt: alioquin nondum valet, dum vivit qui teſtatus eſt.* Chriſtus novi fœderis Deum inter & homines Mediator, teſtamentum condidit, alios heredes inſtituit; alios exhæredes declaravit. De primis dixit: „ Pater, manifeſtavi nomen tuum hominibus quos dediſti mihi de mundo. Tui „ erant, & mihi eos dediſti, & ſermonem tuum ſervaverunt... pro eis ego „ ſanctifico meipſum, ut ſint & ipſi ſanctificati in veritate. Non pro eis autem „ rogo tantum, ſed & pro eis qui credituri ſunt per verbum eorum in me: ut, „ omnes unum ſint, ſicut tu Pater in me, & ego in te, ut & ipſi in nobis unum „ ſint; ut credat mundus quia tu me miſiſti. Et ego claritatem, quam dediſti mi„ hi, dedi eis: ut ſint unum, ſicut & nos unum ſumus... Pater, quos dediſti mi„ hi, volo ut ubi ſum ego, & illi ſint mecum: ut videant claritatem meam, „ quam dediſti mihi. De exhæredibus verò dixit: *Non pro mundo rogo, &c.* A Chriſti ergo hereditate excluduntur, quicumque diligunt mundum; quibus *concupiſcentia carnis, concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ*, amor voluptatum, divitiarum, honorum & gloriæ hujus mundi dominatur. Teſtator bona ſua heredibus relinquit, & aliqua interdum ab illis exigit: ita Chriſtus poſtquam cœleſtia bona electis ſuis promiſit, ab illis Mandatorum ſuorum exigit obſervantiam, imprimiſque magni caritatis Mandati, quod cœtera complectitur; & quo Lex impletur. *Filioli, adhuc modicum vobiſcum ſum. Mandatum novum do vobis; ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos. In hoc cognoſcent omnes quia diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis ad invicem.* Qui alienus eſt à fraterna caritate, alienus erit à Chriſti heredtate. Chriſtus Teſtamenti novi idem teſtator & teſtis, cum Patre & Spiritu Sancto: *Ego (inquit) teſtimonium perhibeo de me ipſo, & teſtimonium prebibet de me qui miſit me Pater.* Et de Spiritu Sancto loquens: *Ille*, inquit, *teſtimonium peribebit de me.* Teſtes etiam Apoſtolos adhibuit: *Et vos teſtimonium peribebit, quia ab initio mecum eſtis.* Hereditate indigni eramus, propterea Mediator noſter extitit, morteque ſua Patri pro nobis ſatisfaciens, illum nobis „ conciliavit. Offenderamus, mori debebamus, pro nobis eſt mortuus, & fecit „ nos dignos teſtamento, qui digni eramus ſupplicio. O immenſi vim amoris! Grato animo erga Ieſum Meditatorem noſtrum ſimus. Redamemus ſaltem eum, ſic prior dilexit nos.

S. Chryſoſt. Homil. 16. Joan. 17.

Teſtamentū Jeſu Chriſti. Excluduntur ab ejus hereditate, qui alieni ſunt a caritate.

1. Joan. 2. 15. 16.

Joan. 13. 33. 34. 35.

Joan. 8. 18.

Joan. 15. 26. 27.

S. Chriſoſt.

22. 23. *Et omnia pene in ſanguine ſecundùm Legem mundantur: & ſine ſanguinis effuſione non fit remiſſio. Neceſſe eſt ergo exemplaria cœleſtium his mundari: ipſa autem cœleſtia melioribus hoſtiis quàm iſtis.* Vetera fuere typi & figuræ novorum. Si ergo Moyſes accepto ſanguine, eoque aqua commixto, & populum, & tabernaculum, & teſtamentum ipſum ſive Librum Legis aſpergebat, & qui polluti erant mundabantur: quid mirum ſi hoc in veritate factum eſt? Typus Baptiſmatis erat aqua; ſanguis victimarum typus erat ſalutaris ſanguinis Chriſti Jeſu; hyſſopi calor, gratiæ Spiritus Sancti; lana coccinea, novi indumenti figura; liguum cedrinum, impatibilis Divinitatis typus; cinis denique vitulæ, ſanctæ humanitatis paſſionem adumbrabat. Solo hominis Dei ſanguine à peccatis mundari & Deo digni fieri homines poterant. Hoc aſpergitur & Liber Legis, & vaſa miniſterii, & tabernaculum. Quis Liber? Ipſi ſunt electi: Lex enim Dei ſcripta eſt in cordibus eorum, non atramento, ſed Spiritu Dei vivi. Quæ vaſa? Ipſi, *vaſa in honorem.* Quod tabernaculum? Ipſi. *Vos enim eſtis templum Dei vivi, ſicut dicit Deus. Quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo inter eos.* Hoc ſanguine nos non Moyſes, ſed Chriſtus aſperſit, verbo pro hyſſopo uſus. *Hic eſt ſanguis novi Teſtamenti in remiſſionem peccatorum.* Sanguis veterum victimarum ſolum

Solo hominis Dei ſanguine mundari poterant homines à peccatis.

1. Cor. 6. 16.

S. Chryſoſt.

Digitized by Google

ſolum mundabat corpus; Sanguis Chriſti ingreditur animam, non ſolum aſper- ,, gens, ſed etiam inſtar fontis irrigans. Ille ſolam corporis aſpergebat ſuperfi- ,, ciem, hic verò ipſi eſſentiæ animæ admiſcetur, ipſam reddens robuſtam, ,, caſtam, pulchram & Deo amabilem. Chriſti ſanguine cœleſtes efficimur, & *Ipſa autem cœleſtia melioribus hoſtiis quam iſtis*. Noſtra ergo converſatio ſit in cœlis. Terrenis omnibus rebus ſuperiores ſimus cogitatione, amore, deſiderio Quando cœli Dominum in nobis per gratiam & caritatem habuerimus, anima noſtra cœlum erit omni ex parte purum & immaculatum, nebulis omnibus & tempeſtatibus ſuperius. Cœlum fieri, cœlum aſcendere, Deo frui, nemo Chriſtianus non deſiderat, nemo interrogatus non dicit, Volo: ſed voluntas inefficax non ſit. Rem aggrediamur, voluntati opera & laborem adjungamus, & Deum habebimus adjutorem. Si autem dormiamus, & opus laboremque fugiamus, cœleſtem hereditatem conſequi non poterimus. Cur ad hujus vitæ negotia tam ſtrenui, tam diligentes, tam laborioſi ſumus: ad negotium verò ſalutis noſtræ tam pigri, tam deſides? Caveamus ne hereditas noſtra vertatur ad alienos ſi Chriſti ſanguine abuti pergamus: ne à nobis auferatur regnum Dei, & detur genti facienti fructum ejus.

S. Cyrillus. Alexand. lib. De Adorat. in Spiritu & Veritate.
Tertullian.

24. 25. 26. *Non enim in manufacta Sancta Jeſus introivit, exemplaria verorum* ,, *ſed in ipſum cœlum, ut appareat nunc vultui Dei pro nobis*. Si verum eſt om- ,, nem Sacerdotem, ut Sacrificium offerat, ſtare, nec conſeſſor umquam, aut ,, ejuſdem collega gloriæ poſſit intelligi cum Deo cui ſacrificat, quomodo non, ,, inuſitatus plane Sacerdos Chriſtus eſt, qui & in divinitatis throno conſidet, & ,, tamen ut homo ſacra facit? *Chriſtus Jeſus Catholicus Patris Sacerdos* in cœlum intrans, non novam victimam, neque novum Sacrificium offert, ſed quam ſemel obtulit hoſtiam *ad deſtitutionem peccati*, pro nobis offerre pergit. Peccatum in nobis non deſtruit Sacerdos noſter ſine nobis. Ejus gratiæ cooperemur. Sanguinis ejus virtutem ac mediationem ne irritam faciamus. Offert pro nobis ſanguinem quem effudit, mortem quam paſſus eſt, vulnera quæ ſuſcepit: coram Deo nos ſiſtamus corde contrito & humiliato; offeramus ipſi lacrymas vulnerati ſanguinem cordis; corpus & regnum peccati perpetua Pœnitentia in nobis deſtruamus.

Ad mortem & judicium nos quotidie præparare debemus.

27. 28. *Et quemadmodum ſtatutum eſt omnibus hominibus ſemel mori, poſt hæc autem judicium: ſic & Chriſtus ſemel oblatus eſt ad multorum exhaurienda peccata: ſecundo ſine peccato apparebit exſpectantibus ſe in ſalutem*. Semel mori, magnum oraculum; quando mori, magnum ſecretum; in peccato mori, ſummum & irreparabile malum. Mortem ſequitur Judicium ſine appellatione, æternitas felix vel miſera ſine fine. Ad mortem nos quotidie præparemus Chriſtianè vivendo. Bona operemur ſine intermiſſione, ſine faſtidio, mala hujus vitæ patienter toleremus, exhauriamus quotidiana peccata orationibus, jejuniis, eleemoſynis, ſecundum Chriſti Jeſu adventum cum fiducia exſpectantes, quo *apparebit exſpectantibus ſe in ſalutem*. Vivamus ut ſervi fideles domini reditum exſpectantes, ut caſtæ ſponſæ, dilecti ſponſi præſentiam deſiderantes, & in ejus abſentia ſuſpirantes & gementes. Expecta Dominum, & cuſtodi viam ejus, ſerva mandata ejus, ut hereditate capias terram viventium, & tibi appareat in ſalutem.

Digitized by Google

C A P U T X.

S E N S U S L I T T E R A L I S.

1. U*Mbram enim habens Lex futurorum bonorum, non ipſam imaginem rerum, per ſingulos annos eiſdem ipſis hoſtiis, quas offerunt indeſinenter, nunquam poteſt accedentes perfectos facere.* Capite ſuperiori oſtendit Apoſtolus Chriſtum aboleviſſe peccatum, æternamque redemptionem inveniſſe: nunc oſtendit legem ceremonialem cum ſuis ſacrificiis id præſtare non potuiſſe. Cum enim Lex umbram ſolum habeat bonorum ſpiritualium & cœleſtium, ſcilicet veræ juſtitiæ, gratiarum, & donorum Spiritus ſancti, nec non vitæ ac beatitudinis æternæ, non ipſam rerum ſubſtantiam ac veritatem exhibeat; nunquam poteſt oblatione earumdem victimarum, ſcilicet vitulorum & hircorum, quos ſingulis annis aſſiduè & jugiter offerunt Sacerdotes, vere juſtos & perfectos facere eos, qui ad Deum colendum accedunt.

2. 3. *Alioquin ceſſaſſent offerri: ideò quòd nullam haberent ultra conſcientiam peccati, cultores ſemel mundati. Sed in ipſis commemoratio peccatorum per ſingulos annos fit.* Alioquin offerri deſiiſſent, cum ii qui hunc Deo cultum exibent, ſemel à peccatis mundati & perfectè juſtificati ac ſanctificati, remiſſionem paccatorum ſibi ampliùs conſcii non eſſent. Cùm enim peccatum ſit quoddam ſpirituale cœleſtibus oppoſitum, mundari non poteſt niſi per aliquod ſpirituale & cœleſte, cujus perpetua ſit virtus. Quod autem perpetuam habet virtutem, ſufficit ad peccatorum omnium, tam commiſſorum, quàm committendorum remiſſionem & expiationem: & ideo ipſum iterari minimè neceſſe eſt. Unde Chriſtus *unà oblatione mundavit in æternum ſanctificatos*, ut inferius ait Apoſtolus noſter. Cum igitur in Sacrificiis, quæ ſolemni expiationis die offeruntur, fiat commemoratio & confeſſio publica peccatorum filiorum Iſrael à Pontifice utramque manum ſuper hircum emiſſarium imponente; ſequitur his hoſtiis veram ac perfectam remiſſionem, veràmque & interiorem juſtitiam collatam non fuiſſe, ſed legalem duntaxat & typicam: quia remitti non poterant peccata, perfectaque juſtitia conferri niſi per ſacrificium infinitæ & perpetuæ virtutis, quale nullum erat in lege veteri.

S. *Thomas Lect.* 1.

Levit. 16. 21.

Ex hoc loco Apoſtoli argumentum inſtruunt Proteſtantes adversùs Miſſæ Sacrificium, quod ſi propiatorium eſſet, vimque haberet ad remiſſionem peccatorum, jam ceſſaſſet offerri, qui nullam ultra conſcientiam haberent peccati cultores ſemel mundati.

Proteſtantium objectio contra Sacroſanctum Miſſæ Sacrificium ſolvitur.

Hanc objectionem occupavit S. Chriſoſtomus, reſpondens, Miſſæ Sacrificium aliam oblationem non eſſe ab ea quà ſemetipſum Chriſtus pro nobis ſemel obtulit in cruce, ſed illius commemorationem. *Offerimus quidem* (iniquit) *ſed ejus mortem revocamus in memoriam: & ipſa una eſt, non multæ. Quoniam ſemel fuit oblata, ſicut illata fuit in Sancta Sanctorum. Eundem enim ſemper offerimus: non nunc quidem alium, ſed ſemper eundem. Quamobrem unum eſt Sacrificium. Quoniam multis in locis offertur, multi ne ſunt Chriſti? Nequaquam, ſed unus ubique Chriſtus, qui & hic eſt plenus, & illic plenus, unum corpus. Quomodo ergo multis in locis oblatus unum eſt corpus, & non multa corpora: ita etiam unum eſt Sacrificium. Pontifex noſter ille eſt qui illam datulit hoſtiam, quæ nos mundat. Illam nunc quoque offerimus, quæ tunc fuit oblata. Hoc ſit in ricordationem ejus quod tunc factum eſt. Hoc facite inquit, in meam commemarationem.* Non aliam hoſtiam, ſicut veteris Teſtamenti Pontifex, ſed eadem ſemper offerimus, ſemel ejuſdem hoſtiæ ac Sacrificj commemorationem facimus.

S.Chryſoſtom. Hom. 17.

Luc. 22.

4. 5. 6. 7. *Impoſſibile enim eſt ſanguine tuarorum & hircorum auferri peccata.* Impoſſibile eſt enim ſanguine brutorum animalium deleri & tolli peccata, quaſi eo-

Confer cum *Jerem.* 11. 15. & *Michea* 6. 7.

eorum immolatio ita per ſe grata ſit Deo, ut propter eam peccata remittat illis pro quibus offeruntur, eoſque verè ac perfectè juſtos efficiat. *Ideo ingrediens mundum dicit: Hoſtiam & oblationem noluiſti: corpus autem aptaſti mihi.* Ideo Chriſtus mundum ingrediens per incarnationem dicit Sacrificia cruenta animalium, & oblationes incruentas thuris, placentarum, panum, &c. rejeciſti, ut figuras, adveniente tempore quo veritas illuceſceret: illa, ut inſufficientia & invalida ad hominem tibi reconciliandum, & ad veram juſtitiam illi conferendum tibi deinceps offerri noluiſti, o Pater; corpus autem per Incarnationem formaſti mihi, quo tibi obedire, & immolari poſſem. *Holocautomata & pro peccato non tibi placuerunt.* Holocauſta, & victimæ pro peccato expiando oblatæ, tibi gratæ & acceptæ ex ſeipſis non fuerunt: *Tunc dixi: Ecce venio: in capite libri ſcriptum eſt de me: Ut faciam, Deus voluntatem tuam.* Propterea dixi Ecce venio (ſicut in libro de me ſcriptum eſt, in Lege ſcilicet ac Prophetis) ut faciam voluntatem tuam, Deus. Quod ex Pſalmo 39. ſecundum Verſionem LXX. Interpetrum profert Apoſtulus noſter, *Hoſtiam & oblationem noluiſti, corpus autem aptaſti mihi*, ſecundum aliam Verſionem ſic legitur: *Aures autem perfeciſti mihi.* S. Ambroſius Auguſtinus, Teodoretus, Euthymius, Sixtina Editio, & pleriqae optimæ notæ Codices Græci cum Apoſtolo habent, σῶμα, corpus. Utrobique idem ſenſus, eſt Chriſtum ſcilicet ad obediendum Patri ab initio conceptionis ſuæ fuiſſe paratiſſimum. Pſalmum autem illū de Chriſto, ſaltem ſecundum ſubliniorem ac prophetium ſenſum ex Spiritus ſancti intentione & conſilio intelligendum eſſe, Apoſtolus apertè ſignificat.

8. 9. *Superius dicens: Quia hoſtias, & oblationes, & holocautomata pro peccato noluiſti, nec placita ſunt tibi, quæ ſecundum legem offeruntur: Tunc dixi: Ecce venio, ut faciam, Deus, voluntatem tuam: aufert primum ut ſequens ſtatuat.* Cùm prius dixiſſet, Noluiſti amplius & gratas non habuiſti hoſtias, oblationes, holocauſta, & ſacrificia pro peccato, quæ ſecundum legem offeruntur: hæc (inquam) tibi ex ſe non placuerunt: tunc dixi; Præſto ſum ut me pro omnium peccatis immolem ceu victimam te dignam, tibique acceptam. Aufert & abrogat primum genus ſacrificiorum, ut novum genus ſacrificii, ſui nempe corporis & ſanguinis ſtatuat: abrogat veterem Legem, ut Novam condat.

10. *In qua voluntate ſanctificati ſumus per oblationem* Corporis *Jeſu Chriſti ſemel.* Quæ Dei voluntas nos ſanctificavit per oblationem Corporis Jeſu Chriſti ſemel peractam.

11. 12. 13. *Et omnis quidem Sacerdos præſto eſt quotidie miniſtrans, & eaſdem ſæpe offerens hoſtias, quæ nunquam poſſunt auferre peccata.* Et quidem omnis Sacerdos Leviticus ſtat quotidie ut ſacris operetur, & eaſdem ſæpe offerens hoſtias (agnos in ſacrificio matutino & veſpertino, &c.) quæ proinde invalidæ ſunt & inſufficiente ad expianda peccata. *Hic autem unam pro peccatis offerens hoſtiam in ſempiternum ſedet in dexteram Dei.* Chriſtus autem cum unam pro peccatis hoſtiam, ſemetipſum ſcilicet in cruce obtulerit, non amplius ſtat miniſtrans, ut Sacerdos legalis, ſed in perpetuum ſedet in dexteram Dei glorioſus, *De cætero expectans, donec ponantur inimici ejus ſcabellum pedum ejus.* Expectans quod implendum ſupereſt, ut omnes inimici ejus illi ſubjiciantur quaſi padibus calcandi, interimque cum Patre regnans. *Una enim oblatione conſumavit in ſempiternum ſanctificatos.* Una enim ſui ipſius cruenta oblatione in cruce, perfectos reddidit omnes qui ſanctificantur, id eſt, omnes omnium temporum electos, quibus vi ſacrificii ſui ſanctitatem confert perpetuo duraturam.

15. 16. 17. *Conteſtatur autem nos & Spiritus ſanctus.* Idque nobis Spiritus ſanctus declarat. *Poſtquam enim dixit: Hoc autem Teſtamentum quod teſtabor ad illos dicit Dominus, Dabo leges meas in cordibus eorum, & in mentibus eorum ſu-* per-

Pſalm. 39.

Secundum textum Hebraic. *In volumine libri*, ſive in libro involuto. Solebant enim veteres, non tantùm Hebræi, ſed etiam Ethnici ad ſcribendum uti membranis, quæ in rotundum convolvebantur, in morem corticis, vel cylindri.

Vetera ſacrificia ex ſe non placuerunt Deo; ſed tantum ex fide offerentium, & ut typi ſacrificij Chriſti.

Secundum Græcum textum, & Syriacam Verſionem, & multos Codices Latinos, legendum eſt: *Tunc dixit.* Nuper. 18.

Græce, προσενέγκας, quod participium præteriti vim habet, *cùm obtuliſſet.* De Chriſto ut homine loquitur. *Jerem.* 31.33.

Digitized by Google

perſcribam eas. Et peccatorum eorum, & iniquitatum eorum jam non recordabor amplius. Poſtquam enim prædixiſſet: Hoc eſt fœdus quod paciſcar cum eis: Imprimam leges meas in cordibus eorum, & mentibus eorum inſcribam eas: addit. Et peccatorum eorum, tametſi graviſſimorum, jam non recordabor, ut ea ipſis imputem, & propter hæc illos puniam.

18. *Ubi autem horum remiſſio: jam non eſt oblatio pro peccato*. Porrò cum peccata plene ac perfecte remiſſa ſunt, jam non eſt neceſſaria altera hoſtia, qua novum pretium illis remittentis comparetur, ſed ſolum neceſſaria eſt applicatio pretii ſemel a Chriſto patiente & moriente oblati. Hæc itaque vis eſt Apoſtolici ratiocinj. Remiſſio peccatorum, promiſſio eſt Novo Teſtamento peculiaris. Quæ cum præſtanda ut per oblationem Chriſti Novi Teſtamenti Conditoris ac mediatoris in cruce peractam: conſequens eſt legalia Sacrificia Chriſto moriente deſinere debuiſſe.

19. 20. 21. 22. *Habentes itaque, fratres, fiduciam in introitu Sanctorum in ſanguine Chriſti, quam initiavit nobis viam novam, & viventem, per velamen, id eſt, carnem ſuam, & Sacerdotem magnum ſuper domum Dei: Accedamus cum vero corde in plenitudine fidei, aſperſi corda à conſcientia mala, & abluti corpus aqua munda*. Itaque, fratres, cùm data ſit nobis fiducia introeundi in Sanctuarium cœleſte per ſanguinem Chriſti pro nobis effuſum: quam viam in Sancta Sanctorum cæleſtia nobis aperuit ac dedicavit, viam novam nullius ante tritam veſtigiis: ineamus, viam quæ ducit ad vitam æternam, in quam nos introducit per carnem ſuam, cujus typus erat velamen per quod veteris Teſtamenti ſummus Sacerdos in Sancta Sanctorum ingrediebatur: Et cùm habeamus Sacerdotem Magnum Jeſum Chriſtum, ſuper domum Dei, Eccleſiam ſcilicet, tam militantem, quàm triumphantem, conſtitutum: accedamus ad eum puro & ſincero corde, cum plena certiſſimaque fide promiſſorum Dei; mundatis cordibus à ſordibus peccatorum per interiorem aſperſionem Sanguinis Chriſti; & aquam Baptiſmi, cujus tanta vis eſt, ut corpus tangat, & animam abluat.

Alludit Apoſtolus ad aſperſiones & ablutiones legales, velut typos, quibus iſta, de qua loquitur, interior aſperſio, Novi Teſtamenti tempore per virtutem & merita ſanguinis Jeſu Chriſti facienda ſignificabatur. *Aqua munda* dicitur, vel quòd mundos faciat, vel quòd non habeat admixtum ſanguinem, ut aqua illa expiationis legalis, cui mixtus erat cinis vaccæ uſæ.

23. 24. 25. *Teneamus ſpei noſtræ confeſſionem indeclinabilem (fidelis enim eſt qui repromiſit)*. Spem innixam fidei, quam in Bàptiſmo profeſſi ſumus, firmam & inconcuſſam retineamus & conſervemus (fidelis eſt enim & verax in promiſſis ſuis, qui nobis promiſit ingreſſum in Sanctuarium cœleſte). *Et conſideremus invicem in provocationem caritatis, & bonorum operum*. Ut non invicem benevolè obſervemus, & alter alterius ſpiritali profectui & ſaluti conſulamus, nos ad caritatis officia & ad bona opera mutuo excitantes. *Non deſerentes collectionem noſtram, ſicut conſuetudinis eſt quibuſdam, ſed conſolantes, & tanto magis quanto videritis appropinquantem diem*. Ne Conventus Eccleſiaſticos & Synaxes deſeramus, ſive ab iis nos ſubducamus, ut multi conſuevere, ſive metu perſecutionum; ſive ex tempore & negligentia, ſive ex faſtu & ſuperbia. Vel, Non deficientes ab Eccleſia per ſchiſma aut apoſtaſiam, quin potiùs, adhortamini vos mutuò ad patientiam, quoties convenitis, & alter alterum conſolamini in perſecutionibus & afflictionibus, quæ vos premunt: & tanto magis hoc facite, quantò videritis diem adventus Domini & futuræ retributionis appropinquare.

26. 27. *Voluntariè enim peccantibus nobis poſt acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hoſtia: Terribilis autem quædam exſpectatio judicii & ignis æmulatio, quæ conſumptura eſt adverſarios*. Si enim voluntarie peccemus, poſt acceptam veritatis notitiam, poſt fidem Chiſti ſuſceptam, perceptumque baptiſmum, ſi (inquam) non ex ignorantia, vel infirmitate, ſed ex malitia & deſtinata voluntate graviter peccamus, non eſt ſecundo baptiſmati locus, quo iterum ſicut priùs à peccatis abluamur, & ab omni etiam pœnæ reatu ſolvamur, Chriſti paſſione & ſacrificio ſuam omnem virtutem in nobis exſerente. Vel; ſi peccato apoſtaſiæ quo fides & religio Chriſtiana ſemel ſuſceptæ prorſus abjiciuntur, pecce-

Confer cum *Ezech. 36.25. S. Chryſoſtom. Hom. 20. S. Auguſt. in Expoſit. Inchoata. Epiſt. ad Roman. Theophylact.*

mus S. *Thomas*

mus, Chriſti mortem, ſemel pro peccatis noſtris oblatam, nobis inutilem reddentes: non eſt quòd iteratam ejuſdem hoſtiæ oblationem expectemus, id eſt, ut iterum pro nobis crucifigatur Filius Dei: quod hujuſcemodi lapſus gravitas expoſcere videretur. Non negat itaque Apoſtolus quod graviſſima peccata poſt baptiſmum commiſſa remitti per Pænitentiam non poſſint, qui Novatianorum error fuit, ſed quòd non tam facilè remitti poſſint, ſicut per Baptiſmum dimittuntur, Sed ita peccantibus nihil expectandum eſt niſi terribile Dei Judicium, (ſi in peccatis perſeverentur) & ardor ignis ultoris, qui Dei inimicos æterna combuſtione cruciaturus eſt.

Deuteron. 13. 5. & cap. 17. 2. & ſeq. 28. 29. *Irritam quis faciens Legem Moyſi, ſine ulla miſeratione duobus vel tribus teſtibus moritur: Quantò magis putatis deteriora mereri ſupplicia, qui Filium Dei conculcaverint, & Sanguinem Teſtamenti pollutum duxerit, in quo ſanctificatus eſt, & Spiritui gratiæ contumeliam fecerit?* Qui Legem Moyſi violaverit, perpetrando crimen aliquod ex iis, quibus mortis pœna in ipſa Lege conſtituta eſt: Vel, Qui Legem Moyſi abjecerit, Judaiſmum deſerendo, ut Deos alienos colat, duorum aut trium teſtimonio morte damnatur, idque ſine miſericordia, ita ut nec ſummus Sacerdos, nec Rex, nec Senatus ignoſcendi habeant poteſtatem: quanto gravioribus dignus ſuppliciis judicabitur, qui Filium Dei extremo contemptui habens, conculcaverit, & Sanguinem quo novum fœdus ſancitum & confirmatum eſt, & cujus virtute ſanctificatus fuit, ut vilem ac profanum habuerit, ac nihili fecerit; & Spiritum ſanctum gratiarum omnium & donorum ſpiritualium largitorem contumelia affecerit?

Deuter 32.35 Ibid. Verſ. 36. & Pſ. 134. 14. 30. 31. *Scimus enim qui dixit: Mihi vindicta, & ego retribuam.* Novimus enim quam verax ſit & potens Deus, qui dixit: Mihi vindicta reſervata eſt, & illam repetam, debitaſque pœnas retribuam tempore conſtituto. *Et iterum: Quia judicabit Dominus populum ſuum.* Et rurſus ſcriptum eſt: Dominus juſtam judicium exercerbit in populum ſuum, tam veterem, quàm novum, & ſevere puniet fœderis cum illo initi contemptores & violatores. *Horrendum eſt incidere in manus Dei viventis*, qui animam & corpus perdere poteſt in gehennam ignis æterni. Matt. 10. 28

32. 33. 34. *Rememoramini autem priſtinos dies, in quibus illuminati magnum certamen ſuſtinuiſtis paſſionum.* In memoriam revocate priſtinum tempus, quo divina fidei luce perfuſi, & Baptiſmo luſtrati, ingens rerum adverſarum certamen pro Chriſti nomine ſuſtinuiſtis. *Et in altero quidem, opprobriis & tribulationibus ſpectaculum facti; in altero autem, ſocii taliter converſantium effecti.* Partim quidem opprobriis & tribulationibus palam vexati, ac velut in theatrum producti; Partim verò ſocii & conſortes facti eorum qui hæc paſſi ſunt. *Nam & vinctis compaſſi eſtis, & rapinam bonorum veſtrorum cum gaudio ſuſcepiſtis, cognoſcentes vos habere meliorem & manentem ſubſtantiam.* Nam iis qui propter Chriſtum in vinculis erant, ex animo condoluiſtis, & bonorum veſtrorum direptionem cum gaudio pertuliſtis, cognoſcentes vobis meliores divitias reliquas eſſe, quæ inviti eripi non poſſunt, gratiam, virtutes, bona vitæ æternæ, theſaurum non deficientem in cœlis,

Secundùm Grecum textum, τοῖς δεσμοῖς μου συνεπαθήσατε *Vinculis meis compaſſi eſtis*

35. 36. 37. *Nolite itaque amittere confidentiam veſtram, quæ magnam habet remunerationem.* Ne igitur abjiciatis ſpem ac fiduciam, qua ſubnixi, tam ardua, tam dura, tam indigna pro Chriſti nomine toleraſtis; quæ quidem fiducia, & libera Chriſtianæ Religionis inter tot adverſa profeſſio, magno præmio à Deo remuneranda eſt. *Patientia enim vobis neceſſaria eſt: ut voluntatem Dei facientes reportetis promiſſionem.* Vobis enim patientia & longanimitate opus eſt, ut implentes voluntatem Dei, bona ab illo promiſſa obtineatis. *Adhuc enim modicum, aliquantulum, Qui venturus eſt, veniet. & non tardabit.* Adhuc enim tantillum tantillum (inquam) temporis vobis exſpectandum eſt, & Chriſtus proculdubio veniet

Habacuch. 2. 3. ſecundùm LXX.

Digitized by Google

veniet mundum judicaturus, & fidem veſtram, bona opera, ac patientiam remuneraturus.

38. *Juſtus autem meus ex fide vivet: Quòd ſi ſubtraxerit ſe, non placebit animæ meæ:* Juſtus ex fide vivet, eæque ſuſtentabitur ne inter adverſa deficiat, ſed cum patientia bona promiſſa expectans, ad finem uſque perſeveret. Quòd ſi metu perſecutionum defecerit, ac tentationibus ſuccubuerit, ſive in fide hæſitans, ſive ab evangelicis præceptis deflectens, à juſtitia ſua excidet, mihique amplius non placebit.

Pronomen, *meus*, ſecundùm Textum Græcum, redundat. Pronomen μου apud Prophetam legitur ſecundùm Verſionem LXX. Interpretum, ſed refertur ad nomen πίστεώς, non ad δίκαιος, ut ſit ſenſus: *Juſtus ex fide mea vivet.* Quod *Euſebius* lib. 6. *Demonſt. Evang.* cap. 16. S. *Hieron.* *Comment. in Habac.* *Theodoret.* in eumdem Prophetam, & ante illos S. *Cyprian.* lib. 1. & 3. *Teſtimon. Ad Quirinum*, confirmant.

39. *Nos autem non ſumus ſubtractionis filii in perditionem, ſed fidei in acquiſitionem animæ.* Nos autem in Chriſtum credentes, & promiſſis ejus confidentes, longe aliter affecti ſumus, quam ut nos ſubtrahamus à Deo per incredulitatem, inobedientiam, impatientiam, vel ignaviam, quod nobis in ruinam & perditionem cederet: ſed firmi forteſque ſtamus in fide, ad ſalutem animarum noſtrarum.

Dictionem *filii* redundare, ex Græco textu compertum eſt.

C A P U T X.

S E N S U S M O R A L I S.

℣. 1. **U***mbram enim habens Lex futurorum bonorum, non ipſam imaginem rerum, per ſingulos annos eiſdem ipſis hoſtiis, quas offerunt indeſinenter, numquam poteſt accedentes perfectos facere*, &c. Judæi typos & umbras futurorum bonorum magna veneratione proſequebantur: nos ipſam rerum veritatem parvifacimus & negligimus. Illas bonorum futurorum umbras laudabiliter ac piè conſectabantur, cùm à Deo eſſent inſtitutæ, & ad Religionem, uſque ad Chriſti, quem ſignificabant, adventum pertinerent: Nos alias umbras ſectamur, vanitatem, mendacium, peccatum, res caducas & perituras, divitias, honores, voluptates, quæ ad Deum non ducunt, ut Legis ceremoniæ, ſed ab eo avertunt & à futurorum bonorum conſecutione nos impediunt. Tranſeunt ſicut umbra. *Filii hominum, uſquequo gravi corde*, magis quàm Judæi? *Ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?* Sacrificium multiplex habebant; nos unicum, ſcilicet Sacrificium Chriſti. Illi Sacrificium expiationis ſingulis annis iterabant, ejuſdem ſpeciei victimas afferentes, quæ accedentes ad Deum juſtos & perfectos facere non poterant. Nos quotidie eamdem victimam Deo offerimus, Chriſtum Filium ejus in Altari, ad noſtrorum remiſſionem peccatorum, minori, heu pietate ac præparatione, quàm Judæi veteres illas victimas offerrent: cùm tamen ſalutaris hæc Hoſtia perfectos faciat accedentes cum debitis diſpoſitionibus. Veterum Sacrificiorum repetitio per novarum oblationem victimarum, eorum infirmitatem & inefficaciam ad peccatorum expiationem oſtendebat: repetitio quotidiana Sacrificii Chriſti in Altari, per ejuſdem hoſtiæ ſemper viventis & jam immortalis oblationem, infinitæ illius efficaciæ & virtutis argumentum eſt, quæ numquam exhauritur, ſed quotidie nobis applicatur ad expiationem peccatorum, mortem ejus commemorantibus, ſi verè pœnitentes ſimus, quicumque offerimus

Comparatio Sacrificii Chriſti cum ſacrificiis Judaicis.

Digitized by Google

,, ferat , & oblata pro nobis hoſtia quando nos à peccato mundare potuiſſet ; ſi
,, ipſa hoſtia peccati contagione non careret, ſi inquinata quippe inquinatos mun-
,, dare non potuiſſet ? Ergo ut rationalis eſſet hoſtia , homo fuerat offerendus: ut
,, verò à peccatis mundaret hominem ; homo & ſine peccato . Sed quis eſſet ſine
,, peccato homo , ſi ex peccati commixtione deſcenderet ? Proinde venit propter
,, nos in uterum Virginis Filius Dei , ibi pro nobis factus eſt homo . Sumta eſt ab
,, illo natura , non culpa . *Fecit pro nobis Sacrificium , corpus ſuum exhibuit pro*
peccatoribus victimam ſine peccato , quæ & humanitate mori , & juſtitia mundare
potuiſſet . Ideo ab exortu ſuo ſe ipſum pro nobis immolandum obtulit Patri, uſque
ad paſſionem effectus victima . *Ideo ingrediens mundum dicit : Hoſtiam & oblatio-*
nem noluiſti , corpus autem aptaſti mihi . Holocautomata , & pro peccato non tibi
placuerunt : Tunc dixi , Ecce venio . . . Ut faciam, Deus , voluntatem tuam Chri-
ſtum in Mundum ingredientem ut Sacerdos noſter , victima noſtra , & ſacrificium
noſtrum ſit , adoremus , & imitari ſtudeamus . Primas mentis ſuæ cogitationes ,
primos cordis ſui motus Deo conſecrat . Se ipſum ſupremæ ejus Majeſtati totum
offert ad ejus voluntatem implendam . Id facere & nos tenebamur , cùm primùm
ratione uti cœpimus . Illud ne implevimus officium ? Impleamus ſaltem in prin-
cipio cujuſque diei ; in principio omnium operum noſtrorum , illa Deo conſe-
crantes & offerente per Jeſum Chriſtum , ut nobis ſalutaria ſint , Filius Dei natu-
ram noſtram aſſumpſit , ut in ſe haberet quod Patri offerret in Sacrificium . *Ho-*
ſtiam & oblationem noluiſti : corpus autem aptaſti mihi . Corda & corpora noſtra
Deo in ſacrificium offeramus *Hoſtiam viventem , ſanctam , Deo placentem* . Non
vult Deus ſacrificium trucidati pecoris , ſed vult ſacrificium contriti cordis ,, Ho-
,, mo Dei nomine conſecratus & Deo votus , in quantum mundo moritur ut Deo
,, vivat , ſacrificium eſt . Nam & hoc ad miſericordiam pertinet , quam quiſque
,, in ſe ipſum facit . Propterea ſcriptum eſt : *Miſerere animæ tuæ placens Deo* .
,, Corpus etiam noſtrum cùm per temperantiam caſtigamus , ſi hoc , quemadmo-
,, dum debemus , propter Deum facimus , ut non exhibeamus membra noſtra ar-
,, ma iniquitatis peccato , ſed arma juſtitiæ Deo , ſacrificium eſt . . . Si ergo cor-
,, pus ; quo inferiore tamquam famulo , vel tamquam inſtrumento utitur anima,
,, cùm ejus bonus & rectus uſus ad Deum refertur , ſacrificium eſt ; quanto ma-
,, gis anima ipſa cùm ſe refert ad Deum , ut igne amoris ejus accenſa , formam
,, concupiſcentiæ ſæcularis amittat ; eique tamquam incommutabili formæ ſub-
,, dita reformetur , hinc ei placens , quod ex ejus pulcritudine acceperit , ſit ſa-
,, crificium ? Chriſtus Jeſus in mundum venit ut faceret voluntatem Patris , *Ecce*
venio (inquit) ut faciam voluntatem tuam . Et nos ideo in mundum venimus , ad
hoc à Deo creati ſumus , ut voluntatem ejus faciamus , ut eam diligamus , ut
eam conſulamus , eique in omnibus vitæ eventibus , gravioribuſque negotiis nos
conformemus . Dicamus cum Propheta . *Doce me facere voluntatem tuam , quia*
,, *Deus meus es tu* : Tu es totum meum , quia tu es Deus meus . Patrem quæram
,, propter hereditatem ? *Tu es Deus meus* : non ſolùm dator hereditatis , ſed ip-
,, ſa hereditas . Dominum quæram propter redemptionem ? *Tu es Deus meus*.
,, Patronum quæram propter liberationem ? Tu es Deus meus . Poſtremo creatus
,, recreari cupio ? *Tu es Deus meus* , qui Creator meus , qui creaſti me per Ver-
,, bum tuum , & recreaſti me per Verbum . Sed creaſti me per Verbum Deum
,, manentem apud te ; recreaſti per Verbum carnem factum propter nos . *Doce*
,, ergo *me ut faciam voluntatem tuam , quoniam tu es Deus meus* . Si non me do-
,, cueris , faciam voluntatem meam , & deſeret me Deus meus *Doce me* ; Non
,, enim tu es Deus meus , & ego ero magiſter meus . Videte quemadmodum gra-
,, tia commendetur . Hoc tenete , hoc imbibite , hoc vobis de corde nullus ex-
,, cutiat : ne habeatis zelum *Dei* , ſed non ſecundùm ſcientiam : ne ignorantes
,, Dei juſtitiam , & veſtram volentes conſtituere , juſtitiæ Dei non ſitis ſubjecti .

Chriſtus Jeſus ſeipſum ut victimam pro nobis offerens Deo patri ut primum ingreditur mundum , nobis imitandus .

S. Thomas Prima ſecunda Quæſt. 89 *Art.* 6. *ad* 3. *& alibi.*

Rom. 12. 1.

S. Auguſt. lib. 10. *De Civit. Dei, cap.* 6.

Eccli. 30. 24.

Pſal. 142. 10. *S. Auguſt. in hunc Pſ.*

Dei voluntas hominum ſalus.

Theodoret Ioan. 3.

10. 14. *In qua voluntate ſanctificati ſumus per oblationem corporis Jeſu Chriſti ſemel . . . Una enim oblatione conſummavit in ſempiternum ſanctificatos*. Apertè oſtendit Apoſtolus Dei voluntatem eſſe hominum ſalutem. Hoc etiam dixit Dominus: *Sic enim Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum non pereat, ſed habeat vitam æternam*. Dei voluntas unica eſt noſtræ ſanctificationis origo, voluntas miſericors, & omnino gratuita. Oblatio verò Corporis Jeſu Chriſti ſanctificationis noſtræ medium eſt neceſſarium. Hoc ſacrificio omnia Dei conſilia implentur, regnum Jeſu Chriſti conſtituitur, peccati & diaboli imperium deſtruitur, electorum ſalus in ſempiternum conſummatur. Adorandum illud Sacrificium ſemel oblatum eſt in cruce immolatione cruenta, infinities offertur in commemorationem mortis ejus ad Altare ſanctum immolatione incruenta. Sacrificii Corporis Chriſti participes ſumus, in ejus corpore ſumus: „ Perfectum eſt nobis corpus, perficiamur in corpore. Caveamus ne „ à ſanctitate excidamus, quam ſanguine ſuo nobis acquiſivit. Mundemus nos ab „ omni inquinamento carnis & ſpiritus, perficientes ſanctificationem in timore „ Dei: *Siquidem* Hæc eſt voluntas Dei, ſanctificatio noſtra.

S. *Auguſt. in Pſal. 39. N. 13*

2. Cor. 7. 1.

Dei Novum Teſtamentũ condentis beneficia erga electos.

16. 17. 18. *Hoc autem Teſtamentum quod teſtabor ad illos, dicit Dominus, Dabo leges meas in cordibus eorum, & in mentibus eorum ſuperſcribam eas: Et peccatorum & iniquitatum eorum jam non recordabor amplius*. Quanta Dei Novum Teſtamentum condentis erga electos ſuos beneficia? 1. Homines ſub lege ſervos, per gratiam ſuam liberos & filios facit. Legem novam mentibus eorum per Spiritum ſuum imprimit, & cordibus eorum per Filii ſui Jeſu Chriſti Sanguinem inſcribit, facitque ut eam diligant & impleant. 2. Omnia peccata illis remittit ob meritum ſacrificii Filii ſui. *In quo habemus redemptionem per ſanguinem ejus remiſſionem peccatorum*. 3. Electos ſuos ad pacem æternam regni cœleſtis perducit, ubi neceſſarium ampliùs non erit expiationis ſacrificium. *Ubi autem horum remiſſio, jam non eſt oblatio pro peccato*. Tunc autem remiſſio peccatorum conſummabitur „ quando „ tolletur materia tota peccandi; quando corruptio induet incorruptionem; quando mortalis immortalitatem conſequetur; quando peccati caro efficietur caro „ totius ſanctitatis; quando terrena ſervitus cœleſti dominatione mutabitur; quando militia humana divinum promovebitur ad regnum. Tunc Chriſtus Eccleſiæ dicturus eſt (in die ſcilicet Judicii) *Dimittuntur tibi peccata tua, quia dilexiſti multum*.

Epheſ. 1.

S. Petrus Chryſolog. Serm. 25.

elum templi, figura carnis Chriſti.

19. 20. 21. 22. *Habentes igitur, Fratres, fiduciam introeundi in Sanguine Chriſti quam initiavit nobis viam novam & viventem per velamen, id eſt carnem ſuam, & Sacerdotem Magnum ſuper domum Dei*. Velamen templi, figura erat carnis Chriſti. Sicut enim velum operiebat Sancta Sanctorum, & tamen ingreſſum illuc præbebat ſummo Sacerdoti, ab illorum vero aditu populum prohibebat: ita caro Chriſti divinitatem quodammodo obtegebat: latebat enim in homine Deus: & quandiu mortalem vitam egit in terris, cœlum nondum patebat hominibus: verùm carne Chriſti vulneribus & morte conſciſsa, in cujus rei typum velum templi eo moriente in duas partes ſciſſum eſt; nobis patuit aditus in Sanctuarium cœleſte, Chriſto nobis iter pandente. *Aſcendit pandens iter ante eos*. Velamen carnem dominicam vocavit, ait Theodoretus, per eam enim aditum in Sancta Sanctorum „ conſequimur. *Quemadmodum enim Legis Sacerdos per velamen in Sancta Sanctorum introibat, nec ut aliter ingrederetur fieri poterat: ita qui in Dominum crediderunt, per Sanctiſſimi Corporis participationem cœleſtem civitatem adipiſcuntur*. Per vivificam Chriſti carnem patet nobis aditus in cœlum, non aliter, quia non ſufficit fides divinitatis, ſed neceſſaria eſt ad ſalutem & fides dominicæ Incarnationis. *Creditis in Deum*, inquit, *& in me credite*. Hæc via nova, vivens, & ſancta, quam nobis initiavit & dedicavit. Hæc via per quam tranſire non poterit, qui pollutus eſt, quæ dicit ipſa de ſe, *Ego ſum via*. Corpus Chriſti plagis confi-

Matt. 27.

Michee. 2.

Theodoret. in hunc locum.

S. *Thomas, Lect. 2.*

Joan. 14.

Iſai. 35.

xum

Digitized by Google

xum in paſſione, & rediviuum, renovatum, glorioſum in reſurrectione, via nova & vivens eſt, qua ad cœlum pervenitur. Hinc diſcamus, moriendum eſſe peccato, mundo, nobis ipſis & vita Chriſti, vita nova vivendum, ut Caput noſtrum & Sacerdotem Magnum in cœlos ſequamur, Illuc enim verò vita mollis & voluptuaria non perducit. Electi ex omnibus gentibus ſtantes in cœleſti Jeruſalem ante thronum Dei & Agni, amicti ſtolis albis, & palmas manibus præferentes, *Venerunt de tribulatione magna, & laverunt ſtolas ſuas & dealbaverunt eas in ſanguine Agni*. *Apocal. 7. 14.*

22. 23. 24. *Accedamus cum vero corde in plenitudine fidei, aſperſi corda à conſcientia mala, & abluti corpus aqua munda. Teneamus ſpei noſtræ confeſſionem indeclinabilem (fidelis enim eſt qui repromiſit.) Et conſiderantes invicem in provocationem caritatis & bonorum operum.* Ad Sanctuarium cœleſte, ad thronum gratiæ ad Chriſtum Jeſum Mediatorem noſtrum & Sacerdotem Magnum accedamus à mundi corruptione recedentes, ejuſque vetuſtati ac pravis moribus renuntiantes. *Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo ſunt. Si quis diligit mundum, non eſt caritas Patris in eo.* Accedamus corde puro, ſincero, ſimplici, doli experte, minimè fucato. Procul ſit à nobis duplicitas cordis, hypocriſis, ſimulatio qua homines quidem decipere, Deum vero fallere non poſſumus, qui intimos cordis affectus novit. Pura intentione Deum quæramus, illique propter ipſum unum ſerviamus. Ambulemus coram Deo *in veritate & in corde perfecto*. Hoc autem fit, quando opus concordat cordi. *Cum vero corde*. Quæramus cum fide pura, integra invariabili, perfecta, omnem hæſitationem excludente, omnia quæ revelata ſunt à Deo, & ab Eccleſia ut talia proponuntur, ſimpliciter & obedienter credentes. Accedamus fide per caritatem formata, ſine qua plena non eſt, ſiquidem *plenitudo legis dilectio*. Sine caritate fides eſſe poteſt, ſed plena & perfecta eſſe non poteſt. *Cum plenitudine fidei*. Accedamus munda conſcientia, pacti quod inivimus cum Deo in Baptiſmate memores, & gratiam in eo acceptam ſumma fidelitate conſervantes, aut amiſſam recuperare continua & laborioſa Pœnitentia ſatagentes. Aliter enim in Sanctuarium cœleſte patere nobis non poteſt aditus. *Aſperſi corda a conſcientia munda, & abluti corpus aqua munda*. Terrenorum bonorum, gloriæ ſecularis, dignitatum, divitiarum cupiditate vacui, æternorum duntaxat bonorum deſiderio ſuccenſi accedamus. Per fidem Chriſti datur nobis ſpes ſalutis æternæ, & introitus in cœlum. Reſurrectionem mortuorum & vitam æternam nos credere & exſpectare profitemur. In ea ſpe ſtabiles ſimus *Teneamus ſpei noſtræ confeſſionem indeclinabilem*. Fit autem illa confeſſio per opera, per quæ tenditur ad res ſperatas. Tene igitur quod habes, ne alius accipiat coronam tuam. Ab eo confeſſione nec proſpera, nec adverſa te declinare compellant. *Hæc eſt via, ambulate in ea, & non declinetis neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram* Ad id autem nos juvabit, qui promiſit, ſi ejus auxilium humiliter & ferventer imploremus. Fidelis enim eſt, & verax, qui dixit: *Ubi ego ſum, illic & miniſter meus erit*. Implebit certiſſimè quod promiſit, modo faciamus fideliter quod præcepit. Fidei denique plenitudini, & ſpei firmitati, ſolicitudinem, zelumque caritatis in ſalute proximorum promovenda adjungamus. *Conſideremus invicem in provocatione caritatis & bonorum operum*. Conſiderate aliorum virtutes, ut eas imitemini; Miſerias ut ſublevetis, animi infirmitates, ut compatiamini, & fraterna caritate cureris, admonendo, obſecrando, benevolè & leniter corripiendo, & languentes ac deſides verbis & exemplis ad bona opera provocando. *Et mandavit illis unicuique de proximo ſuo*. Id autem præcipue ſpectat Paſtores, & patres familias, qui velut paſtores ſuper filios & domeſticos ſuos à Deo ſunt conſtituti.

Cum quibus diſpoſitionibus ad Deum accudedum eſt?

1. Joan. 2. 15. — *Iſai. 38.* — *S. Thomas Lect. 2.* — *Apocal. 3.* — *Iſai. 30.* — *Eccli. 17. 12.*

25. *Non deſerentes collectionem noſtram, ſicut conſuetudinis eſt quibuſdam, ſed conſolantes: & tantò magis quantò videritis appropinquantem diem*. Qui diſſidia, ſchiſ-

Digitized by Google

ſchiſmata, conventicula, partes in eccleſia faciunt, Chriſtiano nomine indigni ſunt. Non habet Chriſti caritatem, qui Eccleſiæ non diligit unitatem. *Quam ſibi* „ pacem promittunt inimici fratrum; Quæ ſacrificia celebrare ſe credunt æmuli „ Sacerdotum? An ſecum eſſe Chriſtum, cùm collecti fuerint, opinantur, qui ex- „ tra Chriſti Eccleſiam colliguntur? Tales, etiam ſi occiſi in confeſſione nomi- „ nis fuerint, macula, iſta nec ſanguine abluitur. Inexplicabilis & gravis culpa „ diſcordiæ nec paſſione purgatur. Eſſe Martyr non poteſt, qui in Eccleſia non eſt. Ad „ regnum pervenire non poterit, qui eam quæ regnatura eſt, dereliquit. Eccleſiæ unitas ſtudiis omnibus ſervanda & procuranda eſt. Hanc fovent Eccleſiaſtici conventus Parochiarum ad Sacrificium, quo Paſtor oves ſibi commiſſas cum Chriſto, & per Chriſtum offert, Deùmque illis propitium reddit; ad verbum Dei ex ipſius Paſtoris ore audiendum: ad preces publicas fundendas, quarum major vis & efficacia; ad providendum egenis & infirmis ejuſdem Parochiæ fratribus. Hanc fidelium collectionem Tertullianus magnificè commandat. *Corpus ſumus*, inquit, *de conſcientia Religionis, & diſciplinæ bonitate, & ſpei futuræ. Coimus ad Deum, quaſi manu facta precationibus ambiamus. Hæc vis Deo grata eſt.... Coimus ad litterarum divinarum commemorationem, ſi quid præſentium temporum qualitas præmonere cogit, aut recognoſcere, certè fidem ſanctis vocibus paſcimus, ſpem erigimus, fiduciam figimus, diſciplinam præceptorum nihilominus inculcationibus denſamus. Ibidem etiam exhortationes, caſtigationes, & cenſura divina. Etiam ſi quod arcæ genus eſt.... Modicam unuſquiſque ſtipem menſtrua die, vel cùm velit, & ſi modò velit, & ſi modò poſſit, apponit. Nam nemo compellitur, ſed ſponte confert. Hæc quaſi depoſita pietatis ſunt, quæ egenis alendis, humandiſque, & pueris ac puellis re ac parentibus deſtitutis, jamque domeſticis ſenibus, item naufragis, & ſi qui in metallis, & ſi qui in inſulis vel cuſtodiis, duntaxat ex cauſa Dei ſectæ, alumni confeſſionis ſuæ fiunt*, diſpenſantur. Ab his conventibus qui ex contemptu, ex ſuperbia, ex negligentia, ex nimio ad res temporales affectu, ex propenſione ad ſeculi voluptates, ex Paſtorum odio, ex pauperum faſtidio, vel ſtudio ſingularitatis ſe ſubtrahunt, medium ad fovendam unitatem, ad nutriendam caritatem, ad animarum ſuarum ſanctificationem, ad mutuam conſolationem ab Apoſtolis & Apoſtolicis Viris inſtitutum negligunt; & neglecti officii Chriſto vivorum & mortuorum judici reddituri ſunt rationem. Non deſerentes collectionem noſtram, ſed conſolantes, & tanto magis quantò videritis appropinquantem diem.

S. Cyprian. lib. De Unitate Eccleſia.

Eccleſiaſtici Parochiarum Conventus frequentandi.

Tertullian. Apolog. 39.

26. 27. 28. 29. *Voluntariè peccantibus nobis poſt acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hoſtia, terribilis autem quædam exſpectatio judicii, & ignis æmulatio, quæ conſumptura eſt adverſarios.* Longe graviora ſunt peccata quæ à Chiſtianis poſt Baptiſmum committuntur, iis quæ à Paganis, vel Judæis perpetrantur: Primò, quòd per ignorantiam facta ſint peccata, quæ Baptiſmum præcedunt, & ab infidelibus committuntur: quæ verò poſt Baptiſmum à Chriſtianis, mentem ſupponant Evangelii luce illuminatam. Quicquid „ ab infideli committitur, inter peccata ignorantiæ deputatur, nam etſi ſciat „ ſe peccaſſe cùm peccat, neſcit tamen examinare pondus peccati. Neſcit enim „ illud non poſſe expiari, niſi per mortem Hominis Dei. Caligo itaque hujuſ- „ modi ignorantiæ ſupra modum levigat immanitatem culpæ. Chriſtiani verò „ qui ſe cognoſcunt redemptos a morte per mortem Chriſti, proculdubio non „ poſſunt per hujuſmodi ignorantiam excuſari. Ad plenam itaque ſatisfactionem „ pro peccato illis hoſtia conceditur, iſtis omnino non relinquitur. *Voluntariè peccantibus poſt acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hoſtia.* Secundò, graviora ſunt peccata poſt Baptiſmum commiſſa propter ingrati animi vitium, & pacti cum Deo initi violationem, ob gratiæ contemptum. Qui poſt Baptiſmum lethaliter peccat, fœdus Chriſti Sanguine firmatum, quan-

Graviora ſint peccata quæ à Chriſtianis committuntur, iis quæ à Paganis vel Judæis perpetrantur.

Richardus à ſancto Victore lib. De Poteſtate ligandi & ſolvendi.

Digitized by Google

quantum in ipſo eſt, reſcindit, & irritum facit; Filium Dei conculcat, Spiritui ſancto contumeliam facit. Chriſtus in ſua Lege, in verbo ſuo, in promiſſis, in Sacrificio ſuo, in Sacramentis ſuis vilipenditur. Spiritus ſanctus in templo ſuo, quod nos ſumus, in donis ſuis, in Perſona ſua, injuria afficitur. Quo ſupplicio digni ſunt ſic peccantes Chriſtiani, & Pœnitentiam perpetuam non agentes? Gratiam optimi Mediatoris abjecerunt, iram implacabilis Judicis experientur. Filii eſſe noluerunt, punientur ut inimici. Fruſtra ſperant remiſſionem peccatorum per ſanguinem Chriſti, niſi virtutem illius ſibi applicari per Pœnitentiam curent. Non enim denuo illis applicari per Baptiſmum poteſt. *Non relinquitur pro peccatis hoſtia*. Sed manet illos *Terribilis quædam expectatio judicii, & ignis æmulatio, quæ conſumptura eſt adverſarios*. Terribile judicium, ubi judex nec decipi poteſt, nec flecti. Formidabilis pœna, qua ignis æmulator injurias Dei in ejus adverſariis æternùm vindicabit. *Irritam quis faciens legem Moyſi, ſine ulla miſeratione duobus vel tribus teſtibus moritur: quantò putatis deteriora mereri ſupplicia, qui Filium Dei conculcaverit, & Sanguinem Teſtamenti pollutum duxerit, in quo ſanctificatus eſt, & Spiritui gratiæ contumeliam fecerit?* Quantò Chriſtus excellentior Moyſe, Filius Dei ſervo fideli; tantò Lex Evangelica excellentior Lege Moyſi. Hujus tranſgreſſor convictus ſine ulla miſeratione damnatur: graviora itaque meretur ſupplicia Legis Evangelicæ prævaricator. Is enim Filium Dei vilipendit & conculcat, non obediendo ejus mandatis, non vivendo ſecundùm ejus doctrinam, illi diabolum præponit. Sanguinem Chriſti pollutum ducit, qui ejus virtute in Baptiſmo ablutus, & in Sacramento Euchariſtiæ ipſius ſubſtantia refectus, in eadem, vel graviora, aut æque gravia peccata relabitur, præſertim in peccata impudicitiæ. „Quando

S. Chryſoſt. Hom. 20. *Theophylact. S. Thomas Lect.* 3.

„enim ſumentes impollutum Corpus & Sanguinem Chriſti, in cœno ac luto corporalis impuritatis carnem noſtram, quæ illud ſumpſit, volutamus, nonne „Filium Dei conculcamus? Lutum enim corpore dominico non adeo indignum „eſt ut impudicitia. Spiritui ſancto denique contumeliam facit, qui poſt Bap„tiſmum lethaliter peccat. Qui enim beneficio collato abutitur, injuria afficit „eum qui contulit. Fecit te filium Dei: tu vero ſervus efficeris pravarum cu„piditatum & peccati. Venit ut in te velut in templo ſuo habitaret: tu verò „ipſo contriſtato, expulſo, extincto, diabolum tibi ſuperinducis. Nonne iſta „eſt contumelia Spiritus ſancti? Quid tibi exſpectandum, niſi pœnitentiam agas, „niſi judicium ſine miſericordia, pœna ſine fine? Irritum feciſti Sanguinem Chriſti, qui pro te mortuus eſt in cruce ut miſericordiæ victima: incides in manus Dei vindicis, ut victima juſtitiæ ejus, æterno igne ſallenda, igne ſapiente, igne inquiſitore, igne æmulatore, urente, & non conſumente. In æterno Dei peccaſti: in æterno Dei cruciabere. Numquam voluiſti carere peccato: nunquam carebis ſupplicio. Veniet Deus ultionum, & vindicabit perſeverantes in nequitia ſua, ingratos prærogationi miſericordiæ ipſius, ingratos patientiæ ipſius, theſaurizantes ſibi iram in die iræ & revelationis juſti judicii Dei, qui reddet unicuique ſecundùm opera ejus. Nunc donat peccata pœnitenti; non parcet poſtea contemnenti. *Judicabit Dominus populum ſuum*: multò magis inimicos. *Horrendum eſt incidere in manus Dei viventis*.

Quod boni Chriſtiani patiuntur, nō eſt pœna, ſed militia & probatio.

32. 33. 34. 35. *Rememoramini priſtinos dies, in quibus illuminati, magnum certamen ſuſtinuiſtis paſſionum. Et in altero quidem, opprobriis & tribulationibus ſpectaculum facti: in altero autem, ſocii taliter converſantium effecti.* Hæc ſors Chriſtianorum eſt, pati mala temporalia, & ſperare bona ſempiterna. Chriſtianus homo, *quia Chriſtianus eſt, aliquid plus paſſurus eſt in hoc ſeculo*. Spectaculum Deo dignum Chriſtianus cum rebus adverſis dimicans, opprobria, injurias, bonorum jacturam, calumnias, non tantùm cum patientia, ſed cum gaudio ſuſtinens, ad mortem ipſam alacriter oppetendam paratiſſimus, potiùs

S. Auguſt. ſerm. 46. *De Paſtoribus*.

quam

Digitized by Google

quam ab officio ſuo, & fide quam Deo debet, ſe ſubtrahat. Bonorum temporalium damna illum immodicè non affligunt, qui bonorum longè meliorum & æternorum certam ſpem habet, qui Deo dives eſt. *Nam & rapinam bonorum veſtrorum cum gaudio ſuſcepiſtis, cognoſcentes vos habere meliorem & manentem ſubſtantiam. Nolite itaque amittere confidentiam veſtram, quæ magnam habet remunerationem.* Quod patitur bonus Chriſtianus, *non eſt pœna, militia eſt. Fortitudo enim infirmitatibus roboratur, & calamitas ſæpius diſciplina virtutis eſt: vires denique & mentis & corporis ſine laboris exercitatione torpeſcunt... Nobis Deus nec non poteſt ſubvenire, nec deſpicit: cùm ſit & omnium rector, & amator ſuorum: ſed in adverſis unumquemque explorat & examinat; ingenium ſingulorum periculis penſitat, uſque ad extremam mortem voluntatem hominis ſciſcitatur, nihil ſibi poſſe perire ſecurus. Itaque ut aurum ignibus, ſic nos diſcriminibus arguimur. Quàm pulchrum ſpectaculum Deo, cùm Chriſtianus cum dolore congreditur!... Quis non miles ſub oculis Imperatoris audaciùs periculum provocet? Nemo enim præmium percipit ante experimentum: & Imperator tamen, quod non habet non dat: non poteſt propagare vitam, poteſt honeſtare militiam. At enim Dei miles nec in dolore deſeritur, nec morte finitur. Sic Chriſtianus miſer videri poteſt, non poteſt inveniri.* Modicæ fidei eſt, quem Dei promiſſa in adverſis non conſolantur, non corroborant. In adverſis eſſe patientem, non murmurare, non frangi, non tepeſcere ac languere, neceſſe eſt, utile, glorioſum. Sic enim voluntatem Dei implemus, ſic æterna præmia promeremur. *Patientia enim vobis neceſſaria eſt: ut voluntatem Dei facientes, reportetis promiſſionem.*

Minucius Felix in Octavio.

CAPUT XI.

SENSUS LITTERALIS.

S. Auguſt. Tract. 79. & 95. in Joan. legit *Fides eſt ſubſtantia ſperantiū.* Sed Verſio noſtra Græco Textui magis convenit.

1. EST *autem fides ſperandarum ſubſtantia rerum, argumentum non apparentium.* Fides baſis eſt & fundamentum, cui ſpes noſtra, ſive ſalus quam ſperamus, tota innititur. Sive, ſubſtantia, quia futura bona, cœleſtia, & æterna: quæ ſunt objectum ſpei noſtræ, in nobis quodam modo ſubſiſtere facit, de illis adeo certos nos reddens ac ſi re ipſa jam præſtita eſſent, ac manibus tenerentur. Certa etiam & convincens probatio eſt rerum quæ non videntur, id eſt, quæ nec ſenſu percipi, nec ratione comprehendi poſſunt: quas tam certò mentis noſtræ oculis repræſentat, quàm ſi corporis oculis conſpicerentur.

2. *In hac enim teſtimonium conſecuti ſunt Senes.* Per fidem antiqui Patres bonum atque honorificum à Deo teſtimonium habuère, quòd juſti fuerint, & Deo placuerint.

3. *Fide intelligimus aptata eſſe ſecula verbo Dei, ut ex inviſibilibus viſibilia fierent.* Per fidem intelligimus, quod Philoſophi naturali ratione aſſequi non potuerunt, niſi pauci admodùm, & imperfectè, mundum eſſe conditum ſolo Dei imperio: & omnia quæ viſibilia ſunt, formata fuiſſe ab eo, cùm nihil antea viſibile eſſet. Vel, omnia viſibilia condita eſſe ex inviſibilibus, id eſt, ex mole illa rudi & indigeſta, tenebris horrida atque informi, primo die creata, quam Sapiens vocat *Materiam inviſam*, vel *informem*. Vel, omnia extantia condita eſſe ex nulla materia præjacente, ſed ex nihilo, ſecundùm ideas inviſibiles & æternas in Dei mente exiſtentes.

Sap. 11. 18.
S. Thomas in Commentar.

Geneſ. 4. 4. Matt. 23. 35.

4. *Fide plurimam hoſtiam Abel, quam Cain obtulit Deo: per quam teſtimonium conſecutus eſt eſſe juſtus, teſtimonium perhibente muneribus ejus Deo; & per*

Digitized by Google

per illam defunctus adhuc loquitur. Fide Abel meliorem & pretioſiorem hoſtiam obtulit Deo, quàm Cain, & ob meritum fidei declaratus eſt juſtus, Deo ipſo teſtimonium perhibente, quòd grata & accepta ſibi eſſent ejus munera: & propterea in præſens uſque tempus celebratur, & à piis omnibus laudatur ac prædicatur. Vel, propter illam occiſus à fratre, ſanguinis ſui clamore poſt mortem loquitur.

5. *Fide Henoch translatus eſt, ne videret mortem, & non inveniebatur, quia tranſtulit illum Deus: ante tranſlationem enim teſtimonium habuit placuiſſe Deo.* Henoch fidei merito tranſlatus eſt ne moreretur; nec ampliùs in mundo viſus eſt, quia Deus ex hominum conſortio illum tranſtulit in locum nobis ignotum: Scriptura enim teſtatur illum placuiſſe Deo, ſive coram Deo ambulaſſe, id eſt illi adhæſiſſe & in omnibus ejus voluntati conſenſiſſe, ac paruiſſe.

6. *Sine fide autem impoſſibile eſt placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum quia eſt, & inquirentibus ſe remunerator ſit.* Nemo autem placere Deo poteſt ſine fide, quæ totius juſtitiæ fundamentum eſt. Illum enim qui ad Deum colendum accedit, & pro voluntatis affectu ad illum ut finem ſuum ultimum ſummumque bonum tendit, credere neceſſe eſt inprimis quòd Deus exiſtat: & quòd illum religioſè colentibus, illique placere & obedire per omnia ſtudentibus, præmia æterna retribuat. Quamvis porrò Philoſophi naturali ratione Dei cognoſcere poſſent exiſtentiam, non tamen cognitione ſalutari, quà ex pio voluntatis affectu, omnibus, quæ Deus loquitur, humiliter ac obedienter mentem ſuam ſubjicit homo, ſive aliunde ſint nota, ſive non. „ Nam & ad ea quæ „ de Deo ratione humana inveſtigari poſſunt, neceſſerium fuit homines inſtrui „ revelatione divina: quia veritas de Deo per rationem inveſtigata, à paucis, „ & per longum tempus, & cum admixtione multorum errorum proveniret: à „ cujus tamen veritatis cognitione dependet tota hominis ſalus, quæ in Deo eſt. „ Ut igitur ſalus hominibus & convenientiùs & certiùs proveniat, neceſſarium fuit ut de divinis, atque inprimis de exiſtentia, ac providentia, juſtitiâque Dei in bonorum remuneratione & malorum punitione, per divinam revelationem edocerentur.

7. *Fide Noe, reſponſo accepto de iis quæ adhuc non videbantur, metuens, aptavit arcam in ſalutem domus ſuæ, per quam damnavit mundum: & juſtitiæ quæ per fidem eſt, heres eſt inſtitutus.* Noe divina revelatione admonitus de iis quæ nullus homo prævidere poterat, & quæ incredibilia videbantur, nempe de futuro totius orbis diluvio, idque metuens, impulſus fide qua divino credidit oraculo, fabricavit arcam in ſalutem familiæ ſuæ, ut eam à diluvio ſervaret. Fideque ſua damnavit mundum incredulum: & heres factus eſt juſtitiæ, quæ ex fide naſcitur, eàmque velut divinum patrimonium in domo ſua conſervavit, & ad poſteros tranſmiſit.

8. 9. 10. *Fide, qui vocatur Abraham, obedivit in locum exire, quem accepturus erat in hereditatem: & exiit, neſciens quò iret.* Is cui Deus Abrahamo nomen fecit, fide, quà credebat Dei promiſſis excitatus ac impulſus, obedivit illi præcipienti ut exiret de patria ſua in terram quam ipſe in poſteris ſuis erat poſſeſſurus, id eſt in Terram Canaan: & exiit è Chaldæa, neſciens quo iret, ſive quam ſedem habiturus eſſet. *Fide demoratus in Terra repromiſſionis, tamquam in aliena, in caſulis habitando, cum Iſaac & Jacob coheredibus repromiſſionis ejuſdem.* Fide commoratus eſt in Terra quam ipſi promiſerat Deus, tamquam in terrà aliena, ut advena, non ut civis & inquilinus, habitando in tabernaculis, non in fixis domibus, quod pariter fecerunt Iſaac & Jacob, ad quos eadem promiſſio terræ Canaan pertinebat; in eorum poſteris implenda. *Exſpectabat enim fundamenta habentem Civitatem: cujus artifex & conditor Deus.* Expectabat enim

Muneribus Abelis teſtimoniū perhibuiſſe Deū igne cœleſti, quo illa conſumſit, S. Hieronymus cēſet in *Tradit. Hebraic.* & ex Verſione Theodotionis confirmat, quæ ſic habet: *Inflammavit Dominus ſuper Sacrificium ejus.*

Geneſ. 5. 24. *Eccl.* 44. 16. De raptu Henoc vide Diſſertat. 5. noſtram in *Hiſtor. Eccl. Veteris Teſtam. primæ Mundi Ætatis.*

Bonorum operum meritum.

Duplicis iſtius veritatis, ſcilicet Deum exiſtere, & remuneratorem eſſe, fidem explicitam ad ſalutem olim ſufficientem fuiſſe, & tempore novæ Legis ſufficere ad ſalutem, error eſt *Ambroſii Catharini.*

S. Thom. 1. p. q. 1. art. 1. *Geneſ.* 6. 1. *Petri* 3. *Geneſ.* 12. 1. 7. *Act.* 7. 3. 4. *cap.* 6.

Civitatem firmiſſimo & inconcuſſo fundamento ſuperædificatam, cœleſtem nempe Jeruſalem: cujus architectus & conditor eſt Deus. Quam quidem Civitatem in Terra promiſſa quaſi in typo, fidei oculis intuebatur.

Cœleſtem Patriam vocat Civitatem fundamenta habentem; eam tabernaculis opponens, quæ fundamenta non habent, ſed prout uſus tulerit, quo libet, transferuntur, clavis tantummodo figenda ac refigenda.

11. 12. *Fide & ipſa Sara ſterilis virtutem in conceptionem ſeminis accepit; etiam præter tempus ætatis: quoniam fidelem credidit eſſe eum qui repromiſerat.* Ipſa etiam Sara cùm eſſet ſterilis, ætatemque generationi aptam longè prætergreſſa, utpote nonagenaria, fide accepit à Deo virtutem concipiendi filium, quia veracem & conſtantem in promiſſis credidit eſſe Deum qui promiſerat. *Propter quod & ab uno orti ſunt (& hoc emortuo) tamquam ſidera cœli in multitudinem, & ſicut arena quæ eſt ad oram maris, innumerabilis.* Propter quam Abrahami & Saræ fidem, ab uno homine, ſcilicet Abrahamo, viribus effœto, tanta orta eſt liberorum poſteritas, ut multitudinem ſiderum, & innumerabilem arenam quæ eſt in littore maris, equaret.

13. 14.* *Juxta fidem defuncti ſunt omnes iſti, non acceptis repromiſſionibus, ſed à longe eas aſpicientes † & hoſpites ſunt ſuper terram.* In fide defuncti illi Patriarchæ, Abrham, Iſac, & Jacob, cum Terram promiſſam non accepiſſent, ſed a longe aſpexiſſent, oculis fidei; ut navigantes terram deſideratam a longe ſalutant. In poſteris enim ſuis implendam promiſſione certo credebant & confidebant, Dei veracitate innixi. Interim verò ſe hoſpites & peregrinos eſſe ſuper terram confitebantur. *Advena ſum & peregrinus apud vos: date mihi jus ſepulcri vobiſcum* (ait Abrham ad filios Heth.) *Dies perigrinationis meæ centum triginta annorum ſunt, parvi & mali, & non pervenerunt uſque ad dies patrum meorum, quibus peregrinati ſunt* (ait Jacob ad Pharaonem.) *Qui enim hæc dicunt, ſignificant ſe patriam inquirere.* Qui ſe peregrinos & advenas dicunt, palam ſignificant ſe patriam quærere. Nemo enim in patria ſua peregrinus aut hoſpes eſt.

De fide Abrahæ quidã exponunt, nõ de fide Saræ, quæ primum riſit, & dubitavit, *Geneſ.* 18. Verum & illam à Deo reprehenſam & à viro edoctam crediſſe, ex Apoſtoli verbis colligitur atque ita cenſent S. *Chryſoſt. Hom.* 23. *& Theodoret.*

Hyperbolica locutio.

Geneſ. 23. 4.

Geneſ. 47. 8.

Exod. 3. 6. 15.

Theodoret.

15. 16. *Et ſi quidem ipſius meminiſſent de qua exierunt, habebant utique tempus revertendi.* Et quidem ſi illa deſideraſſent, de qua exierant, ſcilicet Chaldæam, facile ad eam reverti poterant. *Nunc autem meliorem appetunt, id eſt cœleſtem.* At vero meliorem appetebant, non terrenam, ſed cœleſtem. *Ideo non confunditur Deus vocari Deus eorum: paravit enim illis civitatem* Ideo non dedignatur Deus ſeipſum vocare Deum eorum. Illis enim paravit civitatem, quam fide intuebantur, ſpe expectabant, & votis ardentiſſimis deſiderabant, Jeruſalem cœleſtem.

17. 18. 19. *Fide obtulit Abraham Iſaac, cùm tentaretur, & unigenitum offerebat, qui ſuſceperat repromiſſiones: Ad quem dictum eſt: Quia in Iſaac vocabitur tibi ſemen: Arbitrans quia & a mortuis ſuſcitare potens eſt Deus: unde eum & in parabolam accepit.* Abraham fide ſuadente & impellente obtulit, ac revera immolare paratus fuit Iſaacum victimam Deo, fidem ſuam & obedientiam exploranti, ut eas notas faceret ad perpetuum fidelium exemplum: & unigenitum ex Sara libera uxore, ſolùmque vi promiſſionis natum, unicum hæredem, maximèque dilectum offerebat. Ille (inquam) cui factæ erant à Deo promiſſiones in Iſaaci poſteritate implendæ, de ſemine benedicto, de ſemine vocando in Iſaac, & de benedicendis omnibus gentibus in illo ſemine, *Ad quem dictum eſt, In Iſaac vocabitur tibi ſemen*, filium unicum offerre non dubitavit. Cùm autem multa cogitanti nullus alius occurreret modus, quo Deus impleret promiſſa, quæ in Iſaac implenda minimè dubitabat, ſecum reputavit Deum poſſe filium ſuum, poſtquam immolatus ac mortuus eſſet, ad vitam revocare, ſi non eſſet alius modus quo ſuam promiſſionem impleret. Et hæc fides eò admirabilior fuit, quòd eo tempore nullum adhuc haberetur exemplum hominis à mortuis excitati. Unde & illum in ſymbolum & typum reſurrectionis accepit. *Promto enim patris
„ animo interemptus, ejus qui cædem prohibuit, voce revixit. In eo autem ſalu-
„ tiferæ quoque paſſionis Chriſti adumbratus eſt typus.* Unde & Dominus dicebat

Ju-

† et salutantes, et confitentes quia peregrini, etc.

Digitized by Google

Judæis: *Abraham pater veſter exultavit ut videret diem meum, vidit & gaviſus eſt*. *Joan. 8.*

20. *Fide & de futuris benedixit Iſaac Jacob, & Eſau*. Iſaac filiis ſuis Jacob & *Geneſ.* 27. 33.
Eſau fide benedixit, prædicens illis bona futura, terrena quidem & temporalia, 37.
ſed ſpiritualium, cœleſtium, & æternorum typos. Has autem de futuris benedictiones prædicendo & promittendo ſanctus Patriarcha filiis non dediſſet; niſi crediidiſſet fore ut res verba ſequerentur.

21. *Fide Jacob moriens ſingulos filiorum Joſeph benedixit, & adoravit faſtigium virgæ ejus*. Jacob morti proximus ſingulis filiis Joſeph, ſcilicet Ephraim & Manaſſe fide benedixit, minorem majori præponens, & magna bona promittens, quorum nihil adhuc apparebat: & profundè caput inclinavit ante faſtigium virgæ quam gerebat ipſe Joſeph ut Ægypti Prorex, Chriſtum cujus ille typus erat, & regiam Chriſti poteſtatem, quam fide prævidebat, adorans: Regnum etiam Ephraim, & decem tribuum ſubjectionem ſignificans. Vel, Deum adoravit, baculo ſuo innixus. Secundùm Græcum Textum, cui Syriaca Verſio conſonat: *Et adoravit ad faſtigium virgæ eius*.

Geneſis 48. in Vulgata noſtra legimus: *Adoravit Iſrael Deum, converſus ad lectuli caput*. Sed S. Paulus Verſionem LXX. Interpretum ſecutus eſt. Facilis eſt hujus cum Hebræo textu conciliatio. Jacob quo majorem Deo reverentiam exhiberet, ex lecto ſurrexit, ſcipionique ſuo innixus Deum ad lectuli caput adoravit. Deinde conſedit in lectulo, in quo filiis ſuis benedixit, *finitiſque mandatis quibus filios inſtruebat, collegit pedes ſuos ſuper lectulum*, ut ſcriptum eſt *Geneſ.* 49. 32.

22. *Fide Joſeph moriens, de profectione filiorum Iſrael memoratus eſt, & de oſſi-* *Geneſ.* 50. 23.
bus ſuis mandavit. Joſeph Patriarcha & Propheta, in cujus animum poteſtas ac 24.
fœlicitas ſumma oblivionem aut neglectum promiſſionum Dei non induxit, morti proximus fide prædixit egreſſum filiorum Iſrael ex Ægypto, qui poſt ducentos annos contigit, eorùmque introductionem in Terram promiſſam: & in teſtimonium fidei quam adhibuit divinæ promiſſioni Patribus factæ, oſſa ſua ex Ægypto illùc transferri mandavit.

23. *Fide Moyſes, natus, occultatus eſt menſibus tribus à parentibus ſuis, eò* *Exod.* 1. 22.
quòd vidiſſent elegantem infantem, & non timuerunt Regis edictum. Fide paren- *& cap.* 2. 3. 4.
tum, Moyſes, cùm natus eſſet, ab illis occultatus eſt menſibus tribus: eo quòd *Act.* 7. 20.
divinis promiſſionibus de liberatione populi Dei ab Ægyptiaca ſervitute, & in- *Joſeph. lib.* 2.
troductione in Terram Canaan credentes, ex admirabili pueri venuſtate, illum *Antiquit. c.* 5.
ad bonum aliquod & grande opus ſibi à Deo datum conſiderent. Et *Deo gratum* ſcribit: Moy-
eſſe, qui proinde curam illius gereret, illumque ſervaret, non dubitantes, Re- ſis parentes
gis edictum de pueris recèns natis in flumen projiciendis non timuerunt: ſed fi- divino ora-
des eorum vicit metum omnem. Quem & poſtea, cùm ultra celare non poſſent, culo moni-
ejuſdem impulſu fidei expoſuerunt in carecto ripæ fluminis, ſtante procul ſorore tos, ex ipſis
ejus, & conſiderante rei eventum, quem divinæ providentiæ commiſerant. orituru pue-
24. 25. 26. *Fide, Moyſes, grandis factus, negavit ſe eſſe filiæ Pharaonis, magis* rum, qui po-
eligens affligi cum populo Dei, quàm temporalis peccati habere jucunditatem: ma- pulo ſuo li-
jores divitias æſtimans theſauro Ægyptiorum improperium Chriſti: aſpiciebat enim bertatis au-
in remunerationem. Fide Moyſes vir factus, ſprevit honorem ſibi delatum ut fi- ctor eſſet.
lius adoptivus Thermutidis filiæ Pharaonis diceretur: ſeque Hebræum eſſe pa- *Exod.* 1. 10.
lam profeſſus eſt relicta Aula, ad fratres ſuos Hæbreos viſitandos, & res illorum 11. 12.
ut proprias reſpiciens, & interficiens Ægyptium in ſignum liberationis Hebræo- *Act.* 7. 21. &
rum, quo facto ſibi periculum capitis arceſſivit. Et potiùs elegit mala perpeti *ſeq.*
cum populo Dei, quàm brevi delectatione frui, quæ ſine peccato eſſe non pote- *Exod.* 2. 13.
rat, ſi Aulæ divitias, honores, delicias fratrum ſaluti & liberationi ſuæ gen- 14.
tis præpoſuiſſet. Tandem probra & contumelias, quæ typus erant opprobrio-

S. Chryſoſtom. Hom. 26. Theodoret. Theophylact.

rum quæ Chriſtus in ſe & in membris ſuis paſſurus erat, & quas ipſe in Chriſtum fide reſpiciens ſibi imminere noverat, & à ſuis popularibus paſſus eſt, ut Chriſtus à Judæis, majorem theſaurum arbitratus eſt divitiis Ægyptiorum, quibus quiete frui poterat. Oculis enim fidei bona cœleſtia & æterna intuebatur, quæ Deus cultoribus ſuis ut præmium laborum & bonorum operum ſe redditurum promiſit.

Exod. 10. 28. 29.

27. *Fide reliquit Ægyptum, non veritus animoſitatem Regis: Inviſibilem enim tamquam videns ſuſtinuit.* Fide reliquit Ægyptum, inde pupulum Iſrael educens, non veritus Regis furorem. Forti enim & conſtanti animo fuit, ad mala quæque ſuſtinenda paratiſſimus, ut qui oculis fidei videret inviſibilem Deum, expeditionis ſuæ ducem, adjutorem ſuum ac remuneratorem.

Exod. 12. *Theodoret.*

28. *Fide celebravit Paſcha, & ſanguinis effuſionem: ne qui vaſtabat primitiva, tangeret eos.* Fide promiſſionis divinæ Moyſes Paſcha celebravit ritu à Deo præſcripto, immolando & comedendo agnum, & populo ut celebraret auctor fuit: & effuſum agni ſanguinem juſſit aſpergi ab unoquoque ſuper utrumque poſtem & ſuperliminare domus ſuæ, ſecundùm Dei mandatum: ne Angelus exterminator omnia primogenita Ægypti, ab homine uſque ad pecus, perimens, quemquam Iſraelitarum læderet. Sine fide enim quomodo credidiſſet exterminium & mortem primogenitorum agni ſanguine prohiberi? Sed per typum prævidebat veritatem, & mortis Dominicæ potentiam cogitabat.

Exod. 14.

29. *Fide tranſierunt Mare Rubrum, tamquam per aridam terram: quod experti Ægyptii, devorati ſunt.* Iſraelitæ per Mare Rubrum, aquis hinc inde murorum cryſtallinorum inſtar conſiſtentibus, Fide animati tranſierunt, eà fiducia ac ſecuritate, qua per aridam, tritamque viam inceſſiſſent: quod cùm tentaſſent Ægyptii, aquis in concava redeuntibus abſorpti ſunt.

Joſuè 6.

30. *Fide muri Jericho corruerunt, circuitu dierum ſeptem.* Fide Joſue, Levitarum, & Iſraelitici populi in Terram promiſſam introducti, muri Jericho urbis munitiſſimæ corruerunt, cùm illam ſeptem diebus circumiviſſent cum Arca fœderis, & tubis ſacerdotalibus. Dei enim, qui id præceperat, promiſſioni credentes, mœnia die ſeptima corruere viderunt, tubarum ſonitu cum fide edito, machinarum inſtar propugnacula evertente.

Joſuè 2. 9. & ſeq. Jacobi 2. 25.

31. *Fide Rahab meretrix non periit cum incredulis: excipiens exploratores cum pace.* Rahab Jerichuntina meretrix, fide quà ſuſcepit & tutos præſtitit Iſraelitici populi exploratores, cum vitæ ſuæ periculo, ſervata eſt à communi civium ſuorum incredulorum exitio. Credidit enim unum eſſe Deum verum, cujus cultores erant Iſraelitæ, qui & in Ægypto, & in Arabiæ deſertis locis, res tam miras id eorum gratiam patraſſet: nec dubitavit quin Deus Terram Canaan illis traditurus eſſet.

Lib. Judic. & lib. Reg.

32. 33. 34. 35. *Et quid adhuc dicam? Deficiet enim me tempus enarrantem de Gedeon, Barac, Samſon, Jephte, David, Samuel, & Prophetis.* Quid opus eſt ut hac de re loquar amplius? Plena eſt talium exemplorum tota Scriptura. Deficiet me tempus, ſi commemorare voluero quæ per fidem præclarè geſta ſunt à Gedeone, Barac, Samſone, Jephte, Samuele, Davide, & Prophetis cœteris: quibus Deus voluntatem ſuam ſignificavit per afflatum, per vocem, interdum & per viſa; & illi fidem habentes, res magnas ſuſceperunt & geſſerunt. *Qui per fidem vicerunt regna, operati ſunt juſtitiam, adepti ſunt repromiſſiones, obturaverunt ora leonum.* Qui per fidem Dei & promiſſionum ejus, expugnaverunt & obtinuerunt regna Gananæorum, Philiſtæorum, Ammonitarum, Madianitarum, Moabitarum, Syrorum, &c. ſcilicet Joſue, Barac, Gedeon, Jephte, Samuel, & David: juſta exercuerunt judicia, ut Samuel, David, &c. adepti ſunt bona ipſis pro-

In his fuiſſe peccata non negat Apoſtolus, ſed ea tantùm commemorat, quæ ex fide geſſerunt, innuens eorum peccata, eadem ipſa fide, quà Deo placuerunt, expiata fuiſſe. Temporum ordinem in eorum commemoratione Apoſtolus non ſervat.

Digitized by Google

promiſſa, cùm temporalia, tum ſpiritualia: obturaverunt ora leonum, ut Daniel. *Extinxerunt impetum ignis, effugerunt aciem gladii, convaluerunt de infirmitate, fortes facti ſunt in bello, caſtra verterunt exterorum:* Vim ignis compeſcuerunt, ne illis noceret, nempe Ananias Azarias, & Miſael: hoſtiles gladios evaſerunt, David Saulis, Elias & Michæas Achabi, Eliſæus Jorami: à morbis convaluere, ut Ezechias: exterorum exercitus in fugam verterunt, & caſtra dejecerunt, ut laudati Judices, David, & Mathatiæ filii, Judas, Jonathas, & Simon Machabæi. *Acceperunt mulieres de reſurrectione mortuos ſuos.* Et mulieribus filios ſuos reddiderunt, quos à morte excitaverunt. Sic Elias viduæ Sareptanæ, Eliſæus Sunamitidis filium, virtute fidei ſuæ excitarunt. *Alii autem diſtenti ſunt, non ſuſcipientes redemptionem, ut meliorem invenirent reſurrectionem.* Alii crudelibus tormentis vexati, fuſtibus cæſi, cute capitis detractâ, cruciati, ut Machabæi martyres, noluerunt præſentem vitam redimere oblatâ conditione receſsus a cultu & Lege Dei, ut meliorem immortalemque vitam in reſurrectione invenirent. Hæc autem ſupplicia conſtanter paſſi ſunt, fide & ſpe futurorum æternorumque bonorum animati,

36. 37. 38. *Alii verò ludibria & verbera experti, inſuper & vincula, & carceres, lapidati ſunt, ſecti ſunt, in occiſione gladii mortui ſunt.* Alii rurſus paſſi ſunt ludibria, ut Samſon, Eliſæus, &c, alii verbera, ut Michæas & Jeremias; alii vinculis adſtricti, & carceribus incluſi, ut iidem, & alii. Lapidati ſunt tamquam anathemata, ut Naboth, Zacharias Sacerdos Joiadæ filius & alii. Serrà diſſecti ſunt, ut Iſaias à Manaſſe rege, ſecundùm traditionem Hebræorum, quam ſequitur S. Hieronymus. Tentati ſunt, ſeu variis & exquiſitis tribulationibus probati & exercitati, ut Job, & alii. Alii gladio cæſi occubuerunt. *Circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, anguſtiati, afflicti.* Oberrare compulſi ſunt, ut perſecutionem fugerent, ovinis & caprinis pellibus induti, vili habitu & ruſticano, rebus neceſſariis deſtituti, ad anguſtias redacti, & variis perſecutionibus jactati. *Quibus dignus non erat mundus; in ſolitudinibus errantes, in montibus, in ſpeluncis, & in cavernis terræ.* Quorum conſuetudine & beneficiis digna non erat malorum ſocietas, in locis inviis & aſperis errare coacti ſunt, in montibus, ſpeluncis, & cavernis latitare, ut Elias, Eliſæus, & plurimi Prophetæ, qui ne domos quidem habebant, ſed ligna exſcindentes, ſibi tuguria in ſolitudine conſtruebant.

39. 40. *Et hi omnes teſtimonio fidei probati, non acceperunt repromiſſionem.* Et hi omnes teſtimonium juſtitiæ in Scripturis conſecuti merito fidei, plenam ac perfectam remunerationem Sanctis à Deo promiſſam nondum acceperunt. *Deo pro nobis melius aliquid providente, ut non ſine nobis conſummarentur:* Deus enim nobis ſingulariter favens, noluit eos ſine nobis conſummatam beatitudinem conſequi. Omnium enim Sanctorum tam veteris quàm novi Teſtamenti glorioſa conſummatio in Deo ſub uno capite, fiet in reſurrectione generali. Acceperunt jam ſingulas ſtolas, ſed non veſtientur duplicibus, donec veſtiamur & nos. Stola enim prima ipſa eſt felicitas & requies animarum: ſecunda verò immortalitas & gloria corporum. Neque verò præſtari decet integram beatitudinem, donec ſit homo integer cui detur, nec perfectione donari Eccleſiam imperfectam. *Datæ ſunt illis ſingulæ ſtolæ albæ: & dictum eſt illis ut requieſcerent adhuc tempus modicum, donec compleantur conſervi eorum & fratres eorum.*

G A-

Græcè. *ἐτυμπανίσθησαν, tympanorum more fuſtibus percuſſi*, vel, *diſtracti atque diſtenti, ut corium in tympano diſtenditur.*

Judic. 16.

4. *Reg.* 2.23.

3. *Reg.* 21.13.

2. *Paralipom.* 24. 21.

Matt. 21.35. & *cap.* 23. 37.

S. Hieron. in fine libri 15. *Commentar. in Iſaiam.*

His verbis, *tentati ſunt*, in Syriaca Verſione nihil reſpondet: nec ea. ſanctus Chryſoſtom. & Theophylact. in Cōmentariis ſuis agnoſcunt. Irreptitia eſſe conjicit Eſtius, cui ne aſſenſus præbeatur, prohibet ſumma Græcorum Codicum concordia verbum ἐπειράσθησαν habentium, id eſt, *Tentati ſunt. S. Bernard. ſer. 3. in Feſto omnium Sanctorum. Apocal. 6.11.*

Digitized by Google

CAPUT XI.

SENSUS MORALIS.

Fidei notio, & elogium, 1. 2. **F**St *autem fides ſperandarum ſubſtantia rerum, argumentam non apparentium*. Nihil manſoria dilectione amare, niſi quod ſperatur: nihil ſperare, niſi quod creditur: credere quæ non videntur, hominis Chriſtiani caracter
S. Auguſt. Tract. 40. in Joannem. eſt *Fides eſt quod non vides credere, veritas quod credidiſti videre*. Convictio eſt,
non opinio, non æſtimatio. *Totum quod in ea eſt certa ac ſolida veritate ſubnixum
oraculis & miraculis divinitus perſuaſum, ſtabilitum & conſecratum partu Virginis
S. Bernard. Tract. De Erroribus Abælardi, cap. 4. *ſanguine Redemptoris, gloria reſurgentis. Teſtimonia iſta credibilia facta ſunt nimis*. Fides ſpiritalis ædificii fundamentum eſt, vitæ ſpiritualis initium, *primogenita cordis noſtri*. Spes & caritas germanæ fidei ſorores. Dicit fides: Parata ſunt
,, magna & inexcogitabilia bona à Deo fidelibus ſuis. Dicit ſpes: Mihi illa ſer-
S. Auguſt. Serm. 8. De Decem Plagis, & decem Præceptis. ,, vantur. Dicit caritas: Curro ad illa.
Fides argumentum non apparentium. Ad credenda quæ non vidimus, movere
,, debent quæ nunc impleta conſpicimus. An vobis inane vel leve videtur, & nul-
,, lum vel parvum putatis eſſe miraculum divinum, quòd in nomine urius Cru-
,, cifixi univerſum genus currit humanum? Non vidiſtis quod prædictum & im-
S. Bernar. Serm. 10. in Pſalm. 90. ,, pletum eſt de humana Chriſti nativitate, *Ecce virgo concipiet in utero & pariet
,, filium*: ſed videtis quod prædictum & impletum eſt ad Abraham Dei verbum,
,, *In ſemine tuo benedicentur omnes gentes*. Non videtis quod de mirabilibus Chri-
Iſai. 7. 14. ,, ſti prædictum eſt: *Venite, & videte opera Domini, quæ poſuit prodigia ſuper ter-
Geneſ. 22. 1. 8. ,, ram*: ſed videtis quod prædictum eſt, *Dominus dixit ad me, Filius meus es tu
,, ergo hodie genui te: Poſtula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & poſ-
Pſal. 45. 9. *ſeſſionem tuam terminos terræ*. Non vidiſtis quod prædictum & impletum eſt de
Pſam. 2. 7. & 8. ,, paſſione Chriſti, *Foderunt manus meas & pedes meos, dinumeraverunt omnia oſ-
,, ſa mea, &c.* Sed videtis quod in eodem Pſalmo prædictum eſt, & nunc apparet
Pſal. 21. 17. ,, impletum, *Reminiſcentur & convertentur ad Dominum univerſi fines terræ, &
S. Auguſt. lib. De Fide rerum quæ non videntur cap. 4. & 5. ,, adorabunt in conſpectu ejus univerſæ familiæ gentium; quoniam Domini eſt re-
,, gnum, & ipſe dominabitur gentium*. Non vidiſtis quod de reſurrectione Chri-
,, ſti prædictum atque completum eſt, *Ego dormivi, & ſomnum cepi, & exſurrexi
,, quia Dominus ſuſcepit me*. Sed videtis ejus Eccleſiam, de qua ſimiliter dictum
,, & impletum eſt: *Domine, ad te gentes veniet ab extremis terræ, & dicent: Verè
Pſal. 3. 6. ,, mendacium poſſederunt Patres noſtri, vanitatem quæ eis non profuit. Nunquid
Ierem. 16. 19. ,, faciet ſibi homo Deos, & ipſi non ſunt Dii?* Non vidiſtis, quod prædictum & im-
,, pletum eſt de Aſcenſione Chriſti, *Exaltare ſuper cœlos Deus*: ſed videtis quod,
Pſ. 107. 6. ,, continuò ſequitur, *Et ſuper omnem terram gloria tua.* Illa de Chriſto jam facta
,, atque tranſacta omnia non vidiſtis, ſed iſta præſentia in ejus Eccleſia videre vos
,, non negatis, Utraque vobis prædicta monſtramus: utraque autem vobis im-
,, pleta propterea demonſtrare videnda non poſſumus, quia revocare in conſpe-
,, ctum præterita non valemus. Sed quemadmodum voluntates amicorum, quæ
,, non videntur, creduntur per indicia quæ videntur: ſic Eccleſia quæ nunc vide
,, tur, omnium quæ non videntur, ſed in eis litteris ubi & ipſa eſt prædicta mon-
,, ſtrantur, & Judex eſt præteritorum, & prænuntja futurorum..... Cur ergo re-
,, primas & noviſſimas, quas non videmus, non credamus, cùm teſtes utrarum-
,, que res medias, quas videmus, habeamus, atque in Propheticis libris & pri-
,, mas, & medias, & noviſſimas vel audiamus prænuntiatas, antequam fierent;
,, vel legamus.... In nobis nutriatur & creſcat hæc fides dilectione animata, quæ

,,juſti-

juſtitiæ & omnium meritorum radix fuit in ſanctis Patriarchis, qui ante Chriſti Incarnationem Deo placuerunt. *In hac enim teſtimonium conſecuti ſunt Senes.*

Fides Creationis.

3. *Fide intelligimus aptata eſſe ſecula verbo Dei, ut ex inviſibilibus viſibilia fierent.* Tria per fidem de creatione Mundi Chriſtiani cognoſcunt, quæ Philoſophi rationis lumine perfectè cognoſcere non potuerunt. 1. Quis creaturas fecerit. 2. Per „ quid fecerit. 3. Quare fecerit. Quis fecit? Deus omnipotens. Per quid fecit? Per „ Sapientiam ſuam, per Verbum ſuum. per Filium ſuum. Propter quid fecit? „ Propter ſemetipſum, ut earum ultimum finem, & ſummum bonum, ad quod „ omnia referri neceſſe eſt, quæ illius participatione bona ſunt. Nec auctor eſt „ excellentior Deo; nec ars efficacior Dei Verbo, nec cauſſa melior quàm ut bo„ num crearetur à Deo bono. Fide creationis illuſtrati, Deo gratias immortales agere debemus, quod nos bonitate ſua omnipotenti è nihilo produxerit, infinitis creaturis poſſibilibus in eo relictis: noſque ad imaginem & ſimiludinem ſuam condiderit. Per Verbum ſuum, per Filium ſuum nos condidit, in quo res omnes ante creationem velut in Idæa, archetypo, & exemplari inviſibiliter ſubſiſtebant & vivebant. Divinum illud exemplar debemus imitari, ut imago & ſimilitudo Dei per peccatum in nobis detrita reformetur & perficiatur, Cavere debemus non Creatori noſtro ſimus ingrati, & exiſtentia, vitâ, ratione, libertate, animæque & corporis facultatibus, in ejus offenſam & injuriam abutamur, cui totum debemus quod ſumus. Vigilemus ne diabolus *divinæ imaginis prædo* ejus lineamenta in nobis obliteret, ſeu potiùs ne obliteremus nos ipſi, ejus tentationibus conſentientes, ut Adamus & Eva primi generis parentes: qui propterea inter illos, qui teſtimonio fidei probati inventi ſunt non commemorantur, quòd ille fidem Deo debidam primus violaverit, illa verò mendacii patri, quam Dei verbo credere maluerit. Deus omnia propter nos creavit, nos propter ſeipſum, ut eum colamus, ipſique ſerviamus. Cæteris itaque rebus creatis uti debemus, ex ejus munere, velut ad miniculis, ut in ipſum tendamus; illo verò uno frui, qui finis ultimus noſter eſt, ſummumque bonum noſtrum, hoc nomine præ omnibus, & ſuper omnia diligendum. Solo Deo frui, creaturis ſecundùm ejus legem uti debemus. Ea re frui dicimur, quæ nos non ad aliud referenda per ſeipſam delectat; „ uti verò ea re, quam propter aliud quærimus. *Unde temporalibus magis utendum eſt, quàm fruendum, ut frui mereamur æternis. Non ſicut perverſi, qui frui volut nummo, uti autem Deo; quoniam non nummum propter Deum impendunt, ſed Deum propter nummum colunt.* Deo indivulsè adhæreamus, auctori noſtro magiſtro noſtro, ſummo bono, finique noſtro. „ Si natura noſtra eſſet à nobis, „ profectò & noſtram nos genuiſſemus ſapientiam, nec eam doctrinam id eſt, ali„ unde diſcendo, percipere curaremus, & noſter amor à nobis profectus, & ad „ nos relatus, ad beatè vivendum ſufficeret, nec bono alio quo frueremur ullo in„ digeret: Nunc verò quia natura noſtra ut eſſet, Deum habet auctorem; procul „ dubio ut vera ſapiamus, ipſum debemus habere doctorem. ipſum etiam ut bea„ ti ſimus, ſuavitatis intimæ largitorem.

S. Auguſt. lib. 11. De Civit. Deo, cap. 21.

Tertullian.

S. Auguſt. lib. 11. D. Civit. Dei cap. 25.

4. *Fide plurimam hoſtiam Abel, quàm Cain obtulit Deo. Per quàm teſtimonium conſecutus eſt eſſe juſtus, teſtimonium perhibente muneribus ejus Deo; & per illam defunctus adhuc loquitur.* Abel primus Juſtus, primus fidei Prædicator, primus Martyr, fidei ſuæ merito ac lumine, in ſacrificio ſuo promiſſionem ac typum veræ hoſtiæ pro ipſo & omni humano genere immolandæ cognovit, ipſeque morte ſua typus multo dignior Sacrificii Chriſti Ieſu factus eſt. Poſt mortem loquitur fidei ſuæ ac pietatis exemplo, noſque docet ut in recognitionem ſummi Dei dominii, & in grati animi ſignificationem pro ſumma ejus in nos bonitate, offeramus illi quæ in bonis noſtris meliora ſunt, inprimiſque nos ipſos. Fidem & innocentiam Abel imitemur, ad quem, & ad munera ejus Deus reſpexit: non malignitatem, avaritiam, & invidiam Cain, quem, & ejus munera Deus non

ref-

Digitized by Google

S.Auguſt.lib. 15. De Civit. Dei,cap.7. reſpexit, quia malè dividebat ,, dans Deo aliquid ſuum, ſibi autem ſeipſum. ,, Quod omnes faciunt, qui non Dei, ſed ſuam faciunt voluntatem, id eſt, non ,, recto, ſed perverſo corde viventes, offerunt tamen Deo munus, quo putant ,, eum redimi, ut eorum non opituletur ſanandis pravis cupiditatibus, ſed implendis.

5. 6. *Fide* Henoch *tranſlatus eſt ne videret mortem, & non inveniebatur, quia tranſtulit illum Deus: ante tranſlationem enim teſtimonium habuit placuiſſe Deo ſine fide autem impoſſibile eſt placere* Deo, &c. Fides pietatis & juſtitiæ fundamentum eſt. Hanc ſuſtentatur anima ut inter improbos innocentiam ſervet, ut in rebus adverſis tolerandis conſtans, in vincendis tentationibus fortis, nuſquam à vera pietate & Dei obſequio deficiat, ſed illi placere in omnibus. Nomen Henoch

S.Auguſt.lib. 16. De Civit Dei.cap.19. ,, dedicationem *ſignificat*. Hujus tranſlatio noſtræ dedicationis eſt præfiguratæ di- ,, latio. Quæ quidem jam facta eſt in Chriſto capite noſtro, qui ſic reſurrexit, ut ,, non moriatur ulteriùs, ſed eniam ipſe translatu eſt: reſtat autem altera dedi- ,, catio univerſæ domus, cujus ipſe Chriſtus eſt fundamenrum, quæ differtur in ,, finem, quando erit omnium reſurrectio, non moriturorum ampliùs. Felices interim animæ, quas divinæ vocationis gratia transfert à ſeculo nequam & ducit in ſolitudinem, ut ſerventur à morte peccati, & non inveniantur in mundo, in quo omnia vanitas. Felices, qui inde traslnati ſunt à teneris annis, ne malitia mutaret intellectum eorum, & ne fictio illos deciperet! Felices, ſi nec affectu in ſeculum redeant, glorioſæ æternitatis candidati! Inter homines ſeculo deditos non inveniantur, niſi ut verbo & exemplo Antichriſtum expugnent, jam in membris ſuis veritati, pietati, & juſtitiæ infeſtum; de quo ſcriptum eſt: *Antichri-*

1.Joan.2.18. *ſtus venit, & nunc Antiabriſti multi facti ſunt*. Tranſlati ſunt de morte ad vi-

1.Joan.3.14. tam, quicumqne Deum & fratres diligunt. Compendiaria felicis tranſlationis via dilectio. *Qui non diligit, manet in morte*.

Fides Noe. 7. *Fide Noe reſponſo accepto de iis quæ adhuc non videbatur, metuens aptavit arcam in ſalutem domus ſuæ, per quam damnavit Mundum: & juſtitiæ, quæ*

1.Petri 3.20. *per fidem eſt, heres eſt inſtitutus*. Diluvium Baptiſmi typum, Arcam Eccleſiæ figuram. Noe fide intellexit. Baptiſmum, quod fidei Sacramentum eſt, & ſecunda hominis nativitas, diluvio adumbratum teſtatur Apoſtolorum Princeps. Arcam Eccleſiæ typum fuiſſe, Patres omnes aſſerunt. Extra arcam quicumque inventi

S.Auguſt.lib. 15. De Civit. Dei cap. 36. ,, ſunt, perierunt: extra Eccleſiam nemo ſalutem conſequitur. Addiderim, Noe ,, & ejus familiam, fuiſſe figuram Civitatis Dei in hoc mundo peregrinantis, id ,, eſt Eccleſiæ, quæ ſit ſalva per lignum, in quo pependit Mediator Dei et homi- ,, num homo Chriſtus Jeſus. Fidem judiciorum Dei, quorum Noe præco fuit, habeamus; credendo timebimus, timendo cavebimus, cavendo ſalvi erimus, Fidei noſtra ſit efficax ad media ſalutis noſtræ quærenda et eligenda. Dei mandatis obediamus, jubentis ut fabricemur arcam, ut ſalutem noſtram operemur. In id opus cùm incumbemus, Mundus forte nos deſpiciet, ac ludibrio habebit ut ſtultos, ut fanaticos, ut ſegreges à civilitatis jucunditate: ſed dies veniet quo mundum judicabimus & damnabimus; & heredes erimus bonorum æternorum, juſtitiæ fidei promiſſorum.

8. 9. 10. *Fide qui vocatur Abraham obedivit in locum exire, quem accepturus erat in hereditatem, & exiit neſcies quò iret. Fide demoratus eſt in Terra repromiſſionis, tamquam in aliena, in caſulis habitando, cum Iſaac & Jacob coheredibus promiſſionis ejuſdem. Exſpectabat enim fundamenta habentem civitatem: cujus*

Abrahami fides imitanda *artifex & conditur Deus*. Abraham pater credentium, fidei ac virtutum ex ea promanantium exemplar fuit tertia mundi ætate. Si Abrahæ filii, id eſt fidei ejus imitatores ſumus, opera Abrahæ faciamus, ſimiles fidei fructus proferamus.

1. Sim-

Digitized by Google

1. Simplici & prompto animo obediamus Dei verbo ac mandatis. 2. Nobis ipſis, patriæ, cognationi, mundo, temporalibuſque bonis renunſiare propter Deum parati ſimus. Illis nimio ne hæreamus & conglutinemur affectu, ſed animo exeamus: immò & re ipſa, ſi à Deo vocemur, & ſalus noſtra in ſummo periculo verſetur. 3. Divinæ providentiæ directioni ac regimini, Deique adorandæ voluntati nos committamus, gratiam ejus ac protectionem nobis non defuturam confidens, ſi illi uni placere ſtudeamus, ſi illi fideliter ac perſeveranter ſerviendi, ſi omnia quæ nos ac illo avertere ea ſeparare poſſent, fugiendi propoſitum habeamus. 4. Conſiderare, ac gerere nos debemus ut peregrinos & advenas ſuper terram, ut exules mundi, ut cœli Cives. Terra enim regio aliena eſt iis qui ex fide vivunt: Patriam & Civitatem inquirunt cœleſtem; fundamentum habentem Civitatem: cujus artifex & conditor Deus. 5. Parati omni tempore eſſe debemus ad migrandum ex hac vita, ad deponendum corpus corruptibile & mortale, velut tentorium viatoris. 6. Vitam immortalem, beatam, æternam in cœlis ex fide viva deſiderare & exſpectare: ſuper flumina Babylonis ſedere & flere, dum recordamur Sion: Deo ex intimo cordis affectu dicere: *Advena ego ſum apud te & peregrinus*. Quid

S.Ambroſ.lib. 1. De Abraham. cap. 2. Exere de converſatione terrena,& ſecularibus obleſtamentis, & ſuperioris vitæ moribus atque actibus debemus.

Pſal. 38. 13.

„ eſt, *advena & peregrinus*? Unde migraturus ſum, non ubi perpetuo manſurus
„ Ubi perpetuo ſum manſurus, dicatur domus mea: unde migraturus ſum, inqui-
„ linus ſum: ſed tamen apud Deum meum ſum inquilinus, apud quem domo ac-
„ cepta manſurus ſum. Sed quæ domus eſt quo migrandum eſt. Recognoſcite il-
„ lam domum de qua dicit Apoſtolus. *Habitationem habemus ex Deo domum non*
„ *manufactam, æternam in cœlis*. Advena & peregrinus non eſt in æterna domo.
„ Hic autem ubi dicturus eſt Dominus domus, Migra, & quando dicturus eſt ne-
„ ſcis, paratus eſto. Deſiderando autem domum æternam, paratus eris. Nec
„ ſuccenſeas ei, quia cùm vult dicit, Migra. Non enim cautionem tecum fecit;
„ & placido quodam ſe obſtrinxit, & conductor domus acceſſiſti certa penſione ad
„ certum tempus: Quando vult Dominus ejus migraturus es. Ideo enim gratis
manes. Suſpiremus ad illam Patriam & Civitatem, quæ in ſanctis Angelis ſur-
„ ſum eſt, *De qua ſi quæratur unde ſit, Deus eam condidit: ſi unde ſit ſapiens*
„ *à Deo illuminatur: ſi unde ſit felix, Deo fruitur. ſubſiſtens modificatur, contemplans illuſtratur, inhærens jocundatur; eſt, videt, amat: in æternitate*
„*Dei viget, in veritate Dei lucet. in bonitate Dei gaudet*. Hanc Abraham fide intuebatur: quapropter ad unam Dei vocem reliquit patriam, cognationem, amicos, bona temporalia, ut in terra aliena velut advena, peregrinus, & exul viveret. O hominem verè ante Chriſti tempora Chriſtianum! Ante Evangelia Evangelicum! Ante Apoſtolos Apoſtolicum!

S. Auguſt, in hunc. Pſalm.

2. Cor. 5.

S.Auguſt.lib. 11, De Civit. Dei, cap. 24.

11. 12. *Fide & ipſa Sara ſterilis virtutem in conceptionem ſeminis accepit, etiam præter tempus ætatis: quoniam fidelem credidit eſſe eum, qui repromiſerat. Propter quod & ab uno orti ſunt (& hoc emortuo) tanquam ſidera cœli in multitudinem*
Habent & mulieres quod imitentur exemplar fidei & devotionis in Sara. Felix conjugium, in quo vir & uxor ad mutuam ſanctificationem collaborant! Sara ſterilis fœcunditatem merito fidei à Deo obtinet. Fidei Abrahæ æmulatrix, benedictionis eſt particeps, ut ex caſto eorum conſortio poſteri naſcantur innumeri, in quibus numeretur & Chriſtus, *in quo omnes gentes benedicantur*. Fœcunditas carnis benedictio eſt matrimonii, ſanctis etiam conjugibus optanda: ſed ſpiritualis fœcunditas longè dignior, & deſiderabilior. Huic omnis ætas oportuna eſt. Sterilis eſt voluntas humana reſpectu bonorum operum, liberum arbitrium peccato emortuum eſt & vigore deſtitutum: ſed Deus Eccleſiæ & animæ fideli, quarum typus erat Sara; dixit: *Lætare ſterilis, quæ non paris: erumpe & clama, quæ non parturis*: Credamus fidelem eſſe eum qui repromiſit; Gratia ejus impotentiam noſtram fæcundabit, celeſte ſemen recipiemus, & virtutem concipiendi & pariendi virtutes & bona opera. Nihil ex nobis ipſis nos poſse agnoſcamus & confiteamur:

Bonorum operum fœcunditas.

Digitized by Google

Iſai. 54. 1. *S. Ambroſ. lib.* De *Abraham*, *Cap.* 5.

Dominus dabit benignitatem, & terra noſtra dabit fructum ſuum. Spirituali ſolatio perfundemur ut Sara, cujus riſum indicium futuri magis quam incredulitatis S. Ambroſius arbitiatur. *Riſit enim licèt adhuc neſciens quid rideret, quod publicam eſſet in Iſaac paritura lætitiam. Ideo negavit ſe riſiſſe, quia ignoravit: ideo riſit quia prophetavit.*

Fides deſiderium bonorum æternorum, contemptum temporalium parit.

13. 14. 15. 16. *Juxta fidem defuncti ſunt omnes iſti, non acceptis repromiſſionibus, ſed à longè eas aſpicientes & ſalutantes, & confidentes quia peregrini & hoſpites ſunt ſuper terram. Qui enim hæc dicunt, ſignificant ſe patriam inquirere.* Deus electorum ſuorum fidem uſque ad mortem exercet, ut eam glorioſa immortalitate remuneret. Se bona à Deo promiſſa non accepturos noverunt, quam diu a Domino peregrinantur. Quia dulcis eſt eis patriæ recordatio, amara eſt peregrinatio, & tota die tribulatio. Cæleſtem patriam fide intuentur, ſpe ſalutant, ad eam tendunt & currunt caritate, Fides plena & perfecta cor juſtorum ita replet bonorum inviſibilium & æternorum deſiderio & amore, ut viſibilium obliviſcantur, & ea parviſaciant, ut ad ea quæ Propter Deum reliquerunt, redire nunquam in animum inducant. *Et ſi quidem ipſius meminiſſent, de qua exierunt, habebant utique tempus revertendi.* Sponte ſe opibus, honoribus, voluptatibus renuntiaſſe oſtendunt, quibus frui poſſent, ſi vellent. Non enim ſine dolore ammittitur, quod cum amore poſſidetur. Felix commutatio, qua Deus ſe ipſum donat in ſupplementum eorum quæ fideles ejus pro ejus amore reliquerunt.

S. *Paulinus Epiſt.* 5. *Ad Severum.*

Nihil habemus niſi Chriſtum. Et vide ſi nihil habeamus qui omnia habentem habemus. Quam electis ſuis præparat civitatem, ſinus ejus eſt. *Nunc autem meliorem appetunt, id eſt cæleſtem.* Hanc & nos efficaciter appetamus, ad eam tendamus, per bona opera, per mundi contemptum, cujus exemplum ſancti illi Patriarchæ, quorum fidem Apoſtolus commendat, aliique Sancti qui poſt Chriſti Incarnationem vixerunt, & tanquam ſidera in cœlo fulgent, nobis præbuere.

S. *Gregor. M. Hom.* 28. *in Evang.*

Ecce mundus, qui diligitur, fugit. ,, Sancti illi florentem mundum mentis deſpectu calcaverunt. Erat vita longa, ſalus continua, opulentia in rebus, fœcunditas in propagine, tranquillitas in diuturna pace: & tamen cum in ſe ipſo floreret, jam in eorum cordibus mundus arverat. Ecce jam mundus in ſe ipſo aruit, & adhuc in cordibus noſtris floret. Ubique mors, ubique luctus, ubique deſolatio, undique percutimur; undique amaritudinibus replemur: & tamen cæca mente carnalis concupiſcentiæ, ipſas ejus amaritudines amamus, fugientem ſequimur, labenti inhæremus. Et quia labentem retinere non poſſumus, cum ipſo labimur, quem cadentem tenemus. Aliquando nos mundus retraxit a Deo, nunc tantis plagis plenus eſt, ut ipſe nos jam mundus mittat ad Deum. Penſate ergo quia nulla ſunt quæ temporaliter currunt. Finis temporalium oſtendit quam nihil ſit quod tranſi re potuit. In æternitatis igitur amore cor figamus. Non erubeſcamus Dei ſervos fide & operibus palam nos profiteri, qui non confunditur vocari Deus noſter. Servos ſuos fideles adeo magnificit, ut de illis etiam glorietur cœli & terræ Dominus. *Ideo non confunditur Deus vocari Deus eorum.*

Abrahæ fides in dilecti filii immolatione.

S. *Auguſt. lib.* 16. *De Civit. Dei, cap.* 32. *Lege & Serm.* 2. *aliis De Temp.* 72.

17. 18. 19. *Fide obtulit Abraham Iſaac, cùm tentaretur, & unigenitum offerebat, qui ſuſceperat repromiſſiones; ad quē dictum eſt. Quia in Iſaac vocabitur tibi ſemen: Arbitrans quia & a mortuis ſuſcitare potens eſt Deus.* Tentatus eſt Abraham de immolando dilectiſſimo filio Iſaac, ut pia ejus obedientia probaretur, ſæculis in notitiam proferenda, non deo. Neque enim omnis eſt culpanda tentatio, quia & gratulanda eſt quà fit probatio. ,, Et plerumque aliter animus umanus ſibi ipſi innoteſcere non poteſt, niſi vires ſuas ſibi, non verbo, ſed exprimento, tentatione quodam modo interrogante, reſpondeat: ubi ſi Dei munus agnoverit, tunc ſolidatur firmitate gratiæ, non inflatur inanitate jactantiæ. Quam generoſa ſancti hujus Patriarchæ fides, qua filium ſuum unigenitum, miraculo conceptum, per quem

Digitized by Google

quem numeroſæ poteſtatis patrem ipſum futurum Deus promiſerat ; quem tener-
rimo diligebat amore , Deo obtulit , & immolare paratus fuit ! Quam ſimplex ,
quam firma fides , quæ & ad obedientiam ſine cunctatione impulit , & ad creden-
dum divinis promiſſis , quæ filii morte reſcindi videbantur , omni dubitatione re-
mota induxit & firmavit . *Dei promiſſionem pater pius fideliter tenens , quia per*
hunc oportebat impleri , quem Deus jubebat occidi , non hæſitavit quòd ſibi reddi
poterat immolatus , qui dari potuit non ſperatus . Propterea ipſum recepit incolu-
mem , in ſimilitudinem ejus. *Qui proprio filio ſuo non pepercit ſed pro nobis omni-* *Rom.* 8.32.
bus tradidit ſolum . Propterea & Iſaac , ſicut Dominus crucem ſuam , ita ſibi li-
gna ad victimæ locum , quibus fuerat imponendus , ipſe portavit . Poſtremò quia
Iſaac occidi non oportebat , poſtea quam eſt pater ferire prohibitus , *quis erat*
ille aries , quo immolato impletum eſt ſignificativo ſanguine ſacrificium ? Nempe
quando eum vidit Abraham , cornibus in frutice tenebatur . Quis ergo illo figuraba-
tur , niſi Jeſus, antequàm immolaretur ſpinis judaicis coronatus ? Quicquid Scriptu-
„ ra dicit de Abraham , & factum eſt , & profetiâ fortem , devotione con-
„ ſtantem ; non cum aliqua fera luctantem , ſed cum natura pugnantem . Devotio
„ dicebat , Percute : pietas clamabat , Parce . Illa revocabat , iſta provocabat .
„ Verum quia *divino intonante præcepto obediendum* eſſe noverat,*non diſputandum*, S. *Augu* .
„ Extendit manum , & arripuit gladium ut immolaret filium ſuum . *Et ecce An-* *Geneſ.* 22.
„ *gelus Domini de cælo clamavit , dicens : Non extendas manum tuam ſuper pue-* Auctor anti-
„ *rum , neque facias illi quidquam : Nunc cognovi quod timeas Deum , & non pe-* quus Sermo-
„ *perciſti unigenito filio tuo propter me* . Parce , (inquit) devote pater , parrici- nis 2. *De Im-*
„ da ſine crimine parce . Tuum ſacrificium quod paraveras intendi , ego quod *molatione*
„ juſſeram ut obtuliſſes accepi . In voto probavi , quod in facto renui . Acceptavi *Iſaac* , inter
„ votum , nec repuli ſacrificium . Laudo fidem , nec reprobo pietatem , nec tibi Auguſtinia-
„ patior inferri orbitatem . Perfecta ſunt omnia , & ſalva ſunt univerſa . Abrahæ nos alias *De*
fidem Chriſtiani parentes imitentur , cum Deus filios eorum ad ſe vocat aut morte *Tempore* 73.
naturali , aut myſtica , eos à mundo ſeparans , fide aſcendant in montem Domini , nunc in Ap-
„ illique filios ſuos offerant , cujus ſunt magis quàm illorum . Multi eſtis patres pend.
„ in Eccleſia Dei , dum aliquis veſtrum ex ſacræ hiſtoriæ narratione tantum con- *Origines*
„ ſtantiæ , tantum animi rebus acquirit , ut cum forte amittitur filius morte com- *Homil.* 8. *in*
„ muni & omnibus debita , etiam ſi ſit unicus , etiam ſi dilectus , adducat ſibi , *Geneſim*.
„ in exemplum Abraham , & magnitudinem ejus ante oculos ponat . Et quidem à
„ te non exigitur ut ipſe alliges filium , ipſe conſtringas, ipſe gladium pares , ip-
„ ſe unicum jugules . Propoſito ſaltem & mente conſtans eſto , fide fixus , lætus
„ offer filium Deo . *Eſto ſacerdos animæ filii tui . Sacerdotem autem immolantem*
Deo, non decet flere . Ait Dominus in Evangelia: ſi filii eſtis opera Abrahæ *facite* .
Iſtud eſt opus Abrahæ . Facite opera quæ fecit Abraham , ſed non cum triſtitia : Obedientiæ
Hi*larem enim datorem diligit Deus* . Quicumque Chriſtiani ſumus , Abrahæ fidem caracteres
& obedientiam imitemur . Cum Dei manifeſta voluntas eſt , naturam non audia-
mus , impoſſibilitatem ne prætexamus , difficultates & incommoda ne allegamus
Jubente Deo , ſummæ ipſius Majeſtati offeramus in ſacrificium quod nobis chari-
us eſt . Non ammittitur quod offertur Deo Eccleſiaſtici , Religioſique Viri exemplo S. *Bernard.*
Abrahami diſcant Prælatis ac Superioribus ſuis *obedire libenter , ſimpliciter, hilari-* *Serm* . 41. *De*
ter , velociter , humiliter , indeſinenter . Meminerit tamen obedientiam quæ Deo *Diverſis* .
„ ſpeciatim deita eſt nunquam humano arbitrio temperandam , ſed incommu-
„ tabili conſervandam propoſito . Dilectum Iſaac , dona etiam excellentiora , ſpi-
ritualia exercitia etiam ſuaviora , ſtudia quietem , contemplationis delicias , Deo
per Epiſcopos & Prælatos jubente & vocante , immolare ne cunctentur , dicentes:
Paratum cor meum , Deus , paratum cor meum . Porrò invenire eſt homines ſemel *Pſal.* 16.
„ quidem , non ſecundò paratos . Si dixerit cuipiam Deus , *Ejice ancillam & fili-* S. *Bernard.*
„ *um ejus* , dico autem opera carnis , non cunctatur . Si dixerit , *Immola mihi fi-* *Serm.* 79. *De*
„ *lium* *Diverſis*.

Digitized by Google

„ *lium tuum ; quem diligis Iſaac* : hoc planè jam patienter audire non poteſt, ut
„ fraternæ utilitatis aut unitatis gratia, ſpirituali ſuſtinere videatur ſtudii detri-
„ menta. Quidni abjiciat facilè ſervus Chriſti quic quid ad corpoream pertineat
voluntatem? *At vero ſpirituali jucunditate æquanimiter fraudari, quando aut obedientia cogit, aut fraternæ caritatis ratio poſtulat, hoc planè magnum & Deo gratum offerre eſt holocauſtum. Momento tamen non Iſaac in hoc ſacrificio, ſed arietem contumaciæ jugulari.*

Benedictio Jacob à patre Iſaac, Prophetia eſt.

S. *Auguſt. lib.* 16. *De Civit. Dei, cap.* 37.

Geneſ.

20. *Fide & de futuris benedixit Iſaac Jacob & Eſaü.* Iſaac filiis ſuis benedicens, credidit Myſteriis, quæ Deus ipſi in figura revelavit. Benedictio Jacob, prædicatio Chriſti eſt in omnibus gentibus. Hoc fit, hoc agitur. Lex & Prophetia eſt I-
„ ſaac : etiam per os Judeorum Chriſtus ab illa benedicitur velut à neſciente, quia
„ ipſa neſcitur. Odore nominis Chriſti, ſicut ager, mundus impletur : ejus eſt
„ benedictio de rore cæli, hoc eſt de verborum pluvia divinorum, & de uberta-
„ te terræ, hoc eſt, de congregatione populorum : ejus eſt multitudo frumenti &
„ vini, hoc eſt multitudo quam colligit frumentum & vinum in Sacramento Cor-
„ poris & Sanguinis ejus. Ei ſerviunt gentes, ipſum adorant Principes. Ipſe eſt
„ Dominus fratris ſui, quia Populus ejus dominatur Judæis. Ipſum adorant filii
„ patris ejus, hoc eſt, filii Abrahæ ſecundum fidem? quia & ipſe filius eſt Abra-
„ hæ ſecundùm carnem. Ipſum qui maledixerit, maledictus ; & qui benedixerit,
„ benedictus eſt. Chriſtus, inquam, noſter etiam ex ore Judæorum ; quamvis
„ errantium, ſed tamen Legem Prophetaſque cantantium benedicitur, id eſt,
„ veraciter dicitur ; & alius benedici putatur, qui ab eis errantibus expectatur.
„ Ecce benedictionem promiſſam repetente majore, expaveſcit Iſaac, &
„ alium pro alio ſe benedixiſſe cognoſcens miratur, & quiſnam ille ſit, per-
„ cunctatur : nec tamen ſe deceptum eſſe conqueritur : immo confeſtim revelato
„ ſibi intus in corde magno ſacramento devitat indignationem, confirmat bene-
„ dictionem, Quis non hic maledictionem potiùs expectaret irati, ſi hæc non ſu-
„ perna inſpiratione, ſed terreno more gererentur? *Ores geſtas, in terra, ſed prophetice geſtas, ſed cælitus, per homines, ſed divinitus!* Jacob electorum, Eſaü reproborum typus. Benedictio de rore cæli, bona cœleſtia, ſpiritualia, æterna, pars electorum eſt reproborum portio, bona temporalia, quæ ut finem ſuum concupiſcunt, & in quorum fruitione conquieſcunt. Qui bonis ſpiritualibus neglectis, terrena quærunt, & temporalem fortunam ac felicitatem ſtudiis omnibus conectantur? de cœleſti & æterna hereditate parum ſolliciti, reprobationi charactarem præ ſe ferunt, filiis hominum, non filii Dei.

Myſteria in benedictione filiorum Joſeph à Patriarcha Jacob.

S. *Auguſt. lib.* 16. *De Civit. Dei cap.* 42.

S. *Auguſt. lib.* 5. *De Correp. & Grat. Cap.* 7.

21. *Fide Jacob moriens, ſingulos filiorum Joſeph benedixit, & adoravit faſtigium virgæ ejus.* Chriſtianæ fides adoptionis preſignificata eſt adoptione filiorum Joſeph à Jacob Patriarcha. Populi Gentilis præ Judaico electio, Ephraimi junioris præ Manaſſe natu majore benedictione adumbrata eſt. Manuum commutatio in illa benedictione prophetica fuit. Aſſumptio utriuſque ad hereditatem Terræ Canaan cum filiis Jacob, ita ut æquo jure cum illis Terram divideret, & ſuæ quiſque tribus caput eſſet, prædeſtinationem gratuitam & ſecundum beneplacitum divinæ voluntatis, electorum ad gloriam & ad gratiam ſignificat, in qua nulla naturæ, & donorum naturalium ; nulla meritorum ratio habetur. *Electi ſunt ad regnandum cum Chriſto, . . per electionem gratiæ, non precedentium meritorum ſuorum, quia gratia illis eſt omne meritum.* Jacob denique in Joſeph filio ſuo tamquam in typo Chriſtum proſpexit, & in virga Joſeph regiam Chriſti poteſtatem agnovit, virgæque faſtigium ſeu caput adoravit, quia *Caput Chriſti Deus.* Hec Miſteria in ſpiritu fidei, gratiarum actionis, & laudis meditemur. Chriſtum regem adoremus, ejuſque ſceptro ſeu virga directionis nos ex amore ſubjiciamus,

22. *Fide Joſeph, moriens, de profectione filiorum Iſrael memoratus eſt, & de oſſibus ſuis mandavit.* Joſeph Ægypti Prorex, advenam & peregrinum ſe profitetur, de

Digitized by Google

Chriſtianus in ſumma etiam proſperitate ad cœleſtem civitatem ſuſpirat.

de oſſibus ſuis in Terram Promiſſam tranſferentis dat mandata, de reſurrectione religioſe cogitat, tranſitum Eccleſiæ primogenitorum in cœlos fide proſpicit. Ab ipſo diſcamus ſic tranſire per bona temporalia, ut non amittamus æterna: fidei vivæ pios affectus in nobis ad mortem uſque excitemus, ſecundùm illam vivamus, in ipſa moriamur, ad ſanctam illam Civitatem etiam in ſumma proſperitate ſuſpirantes & tendentes, *cujus rex veritas, cujus lex caritas, cujus modus æternitas*.

S. Auguſt.

23. 24. 25. 26. *Fide Moyſes, natus, occultatus eſt menſibus tribus à parentibus ſuis... Fide Moyſes grandis factus negavit ſe eſſe filium filiæ Pharaonis, magis eligens affligi cum populo* Dei, *quàm temporalis peccati habere jucunditatem: majores divitias æſtimans theſauro Ægyptiorum improperium Chriſti: aſpiciebat enim in remunerationem*. Moſis nativitas novi Legiſlatoris & Liberatoris Iſrael ac Gentium nativitatem prænuntiat. Moſen natum Pharao perſequitur: Chriſtum natum Herodes. Illum parentes menſibus tribus in Ægypto abſcondunt: cum iſto parentes Ægyptum fugiunt, ut eam à cœde infantibus Bethleemitis ab Herode inferenda ſalvent. Moſes puer elegans & pulcher: Chriſtus præ filiis hominum ſpecioſus. Moſis parentes ad ipſum tradendum, occidendum, ſeu mergendum in Nilum Edicto Pharaonis nec metu mortis compelli potuere: *Et non timuerunt Regis edictum*: Sancti Martyres compelli non potuerunt Principum Ethnicorum Edictis ut à Chriſti fide deficerent: Scientes *magis obediendum eſſe Deo quàm hominibus*. Et nos æternæ pulchritudinis amore vitam corporis potius exponamus, quam Deum offendamus, & Chriſtum in nobis ſpiritualiter natum occidamus. Moyſes grandis factus gloriam honoreſque mundi ſprevit, Chriſtumque Regiæ dignitati, & originis ſuæ gloriæ toto vitæ ſuæ mortalis tempore renuntiantem, & ſe ſe exinanientem, fide proſpiciens, adoptionem filiæ Pharaonis parvipendit, tot ante Chriſti ortum ſæculis animo jam dicens quod poſtea S. Paulus; *Veruntamen omnia*

Moyſis fides

Philipp. 3. 8.

,, detrimentum feci, & arbitror ut ſtercora, ut Chriſtum lucrifaciam, & inveniar
,, in illo, non habens meam juſtitiam quæ ex lege eſt, ſed illam quæ ex fide eſt *Chriſti Jeſu*. Seculi gloriæ honoribus, voluptatibus, crucem Chriſti crucifixi diſcipuli & filii, quem fide intuitus Moyſes, & imitari ſexdecim ante ſecula geſtiens *magis elegit affligi cum populo Dei, quàm temporalis peccati habere jucunditatem*. Gloria mundi brevis, gaudium impiorum ad inſtar puncti. Momentaneum eſt quod cruciat. Contumelias propter Chriſtum patiamur cum gaudio: hæc enim fidelium gloria. *Si exprobamini in nomine Chriſti, beati eritis: Quoniam quod eſt honoris, gloriæ, & virtutis* Dei, *& qui eſt ejus ſpiritus, ſuper vos requieſcit*. Chriſti paupertatem, & gratiæ ejus ac virtutum inæſtimabiles divitias omnibus terræ opibus præponamus. Cælum æternaque bona expectantibus, terreni theſauri vileſcunt. Chriſtianorum theſaurus, portio, hereditas, totum, unus Deus eſt. Id Chriſti, Spiritu ac fide Moyſes noverat: ideo *Majores divitias æſtimavit theſauro Ægyptiorum improprium Chriſti: aſpiciebat enim in remunerationem*.

Iob. 20. 5.
1. Petri. 4. 14.

Adverſa omnia intuitu Dei toleranda.

27 *Fide reliquit Ægyptum, non veritus animoſitatem Regis: Inviſibilem enim tanquam videns ſuſtinuit*. Cùm ſalutis noſtræ bonum poſtulat ut mundum relinquamus, nihil nos remorari debet. Omnes difficultates, impedimenta omnia fide vincenda ſunt: per calcatum patrem, per calcatam matrem pergendum, ſiccis oculis ad vexillum crucis evolandum eſt. Si carnis oculis objiciatur quod terret aut demulceat, oculis fidei in Deum vocantem intendamus, qui præſentiſſimum feret auxilium. Ejus intuitu mala omnia nobis in pii propoſiti executione toleranda ſuſtineamus, ut Moyſes, qui perinde quaſi videret Deum ſecum converſantem, ſic omnia conſtanter tolerabat. Plurimùm enim ad patientiam confert, habere ſemper in mente Deum. *Providebam Dominum in conſpectu meo ſemper*, ait David, *quoniam à dextris eſt mihi ne commovear*.

28. Fi-

Digitized by Google

Chriſti Sanguis nos liberat ab exterminatore.

28. *Fide celebravit Paſcha, & ſanguinis effuſionem: ne qui vaſtabat primitiva tangeret eos.* Nulla ſalus in die iræ & juſti judicii Dei, niſi per ſanguinem Agni. Virtute illius in cruce pro nobis effuſi, & in ſacrificio quotidiano Euchariſtiæ pro nobis oblati, liberamur ab exterminatore. Illo abluimur in Baptiſmo, in ſancta Communione potamur & ſpiritaliter inebriamur. Paſcha celebramus, quoties ad ſacram Communionem accedimus. Ad eam accedamus fide viva: Sanguine Agni immaculati utrumque poſtem, & ſuperliminare domûs noſtræ ungamus. „ Sanguis Domini in utroque poſte ponitur, quando non ſolùm ore corporis, „ ſed etiam ore cordis hauritur. In utroque poſte Sanguis Agni eſt poſitus, quan- „ do Sacramentum paſſionis illius cùm ore ad redemptionem ſumitur, ad imi- „ tationem quoque intenta mente cogitatur. Nam qui ſic Redemptoris ſui San- „ guinem accipit, ut imitari paſſionem illius necdum velit, in uno poſte ſan- „ guinem poſuit, qui etiam in ſuperliminaribus domorum ponendus eſt. Quod „ enim ſpiritaliter domos, niſi mentes noſtras accipimus, in quibus per cogita- „ tionem inhabitamus! Cujus domus ſuperliminare eſt ipſa intentio, quæ præe- „ minet actioni. Qui ergo intentionem cogitationis ſuæ ad imitationem Domi- „ nicæ Paſſionis dirigit, in ſuperliminari domûs Agni ſanguinem ponit.

S. Gregor. M. Hom. 22. in Evang.

Tranſitus Iſraelitarum per Mare Rubrum, noſtrorum Myſteriorum figura.

29. *Fide tranſierunt Mare rubrum tanquam per aridam terram: quod experti Ægyptii, devorati ſunt.* Quæ contigerunt Iſraelitis, Myſteriorum noſtrorum figuræ fuerunt, & ad fidem noſtram nutriendam ſunt opportuna. „ Populus Iſrael „ ſub Pharaonis & Ægyptiorum dominationem. Populus Chriſtianus ante fidem „ prædeſtinatus jam Deo, & adhuc ſerviens dæmonibus & diabolo principi eo- „ rum: ecce populus ſubjugatus Ægyptiis, ſerviens peccatis ſuis. Liberatur „ populus ab Ægyptiis per Moyſen? liberatur populus à præterita vita pecca- „ torum per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum. Tranſit populus ille per Mare „ rubrum: iſte per Baptiſmum. Moriuntur in Mari rubro omnes inimici po- „ puli illius: moriuntur in Baptiſmo omnia peccata noſtra. Poſt Mare illud „ rubrum non continuò patria datur, nec tanquam jam hoſtes deſint, ſecurè „ triumphatur, ſed reſtat eremi ſolitudo, reſtant hoſtes inſidiantes in via: ſic „ & poſt Baptiſmum reſtat vita Chriſtiana in tentationibus. In illa eremo ſuſpi- „ rabatur patriæ promiſſæ: quid aliud Chriſtiani ſuſpirant jam abluti Baptiſmo? „ Mortui ſunt hoſtes in Baptiſmo, ſed inſequentes à tergo. Omnia præterita peccata in lavacro abſorpta ac deleta ſunt: quibus modò tentamur, non à tergo inſequuntur, ſed in via inſidiantur. Poſt Baptiſmum, & alia Sacramenta habemus in hujus eremi via: ſed quidam ad ſalutem illa accipiunt, fide vivâ & ſincera pietate diſpoſiti: alii ad perniciem, qui nimirum ſub Pharaone militant, & affectu adhuc ſerviunt peccato & diabolo. Fides enim, & infidelitas; devotio, & fictio; pietas, & temeritas, idem ſæpe tentant, ſed exitu longè diſpari. Multi tranſeunt, ut Ægyptii, non per Mare ad regnum, ſed in Mari ad interitum.

S. Auguſt. Enarrat. in Pſ. 72. nu. 5.

Everſio murorum Jericho, cujus rei typus?

30. *Fide muri Jericho corruerunt, circuitu dierum ſeptem.* Jericho mundi infidelis & impii typus. Arca fœderis, ſanctæ humanitatis Jeſu Chriſti, Novi Teſtamenti, & Eccleſiæ figura, turbæ ſacerdotales, prædicationis Evangelicæ, ſeptem dierum circuitus, durationis ſeculorum, quam ſabbatum æternæ quietis conſequetur. Voce ergo Prædicatorum Evangelii, & credentium fide ac precibus, per totum mundum idololatriæ & impietatis munitiones corruere cœperunt, & corruent omnino. „ Teſtamento. Si totum orbem terrarum circumeunte, ut in „ fine temporum mors noviſſima inimica deſtruatur, & ex impiorum perditione „ unica domus tamquam unica Eccleſia liberetur, mundata à turpitudine forni- „ cationis, per feneſtram confeſſionis, in ſanguine remiſſionis. Cooperemur & nos fide ac precibus aſſiduis everſioni munitionum & affectuum præſentis ſæculi in nobis. Hoc opus eſt Spiritus Sancti, ſeptem dona ſua in nobis diffundentis,

S. Auguſt. lib. 12. Contra Fauſtum, c. 31.

necnon

Digitized by Google

Idem Epiſt. 55. aliàs 119. Januar. c. 8.

necnon fidei noſtræ & orationis coram arca Domini. „ Quid enim nunc aliud agit „ annuntiatio regni cœlorum, quam circumactio arcæ ſignificavit, niſi ut omnia „ munimenta mortalis vitæ, id eſt, omnis ſpes hujus ſeculi, quæ reſiſtit ſpei „ futuri ſeculi, in dono ſeptenario Spiritus ſancti per liberum arbitrium deſtrua- „ tur? Ob hoc enim circumeunte arca, non impulſu violento illi muri cecide- „ runt, ſed ſponte.

Rahab Eccleſiæ figura.

Theodoret. in comment.

31. *Fide Rahab meretrix non periit cum incredulis, excipiens exploratores cum pace.* Contexit fides vulnera peccati, mulierem ab exitio temporali ac æterno fidei ſapientia liberavit. „ Hanc Spiritus ſancti afflatu ſanctis Patriarchis adjun- „ git Apoſtolus, ut fidei potentiam oſtendat, & Judæorum deprimat ſupercilium. „ Sexcenta enim eorum millia propter infidelitatem in deſerto conſumpta ſunt, „ nulla ex legali inſtitutione utilitate percepta. Hæc verò quæ ab Abraham cognatione procul aberat, & aliena erat à legalibus inſtitutis, & libidinosè magnam vitæ ſuæ partem tranſegerat, per fidem eſt ſalutem conſecuta, & Eccleſiæ figura fuit. Quemadmodum enim illa exploratores cum fide ſuſcepit, ita etiam Eccleſia Apoſtolos; & quemadmodum illa ſignum ſalutis accepit funem coccineum, ita etiam Eccleſia per ſanguinem Domini æterna bona eſt adepta.

33. 34. 35. *Per fidem vicerunt regna, operati ſunt juſtitiam, adepti ſunt repromiſſiones, obturaverunt ora leonum, extinxerunt impetum ignis, effugerunt aciem gladii*, &c. Pudeat nos minorem ac debiliorem fidem poſt incarnationem, mortem, ac reſurrectionem Chriſti, & propagatâ jam per totum orbem Eccleſia habere, quàm illi Sancti tempore Legis naturæ & ſcriptæ, quo myſteria fidei in umbris dumtaxat & figuris illis revelabantur. Per fidem vincamus Mundum & Principem hujus mundi. *Hæc eſt victoria quæ vincit mundum, fides veſtra.* Jus cuique ſuum tribuamus, nemini injuriam inferentes, neminem circumvenientes, vel fraudantes. Vitam inſtituamus ſecundùm Evangelii præcepta, fidem operibus juſtitiæ comprobantes & ornantes. Fide reſiſtamus diabolo, qui leonis rugientis inſtar circuit quærens quem devoret. Co cupiſcentiæ ignem Pœnitentiæ lacrymis cum fide conjunctis extinguamus. Fidei virtute convaleſcamus ex infirmitate in nobis ex peccato relictâ. Tentationes quas offert mundus, quas ſuggerit Malignus, repellamus; ut iram Dei, gladio comparatam effugiamus, æternàque bona conſequamur, quæ Deus fidelibus ſuis, & illum diligentibus promiſit ac præparavit.

S. Chriſoſtom. Hom. 27.

35. 36. 37. *Alii autem diſtenti ſunt non ſuſcipientes redemptionem, ut meliorem invenirent reſurrectionem. Alii verò ludibria & verbera experti, inſuper & vincula, & carceres, lapidati ſunt, ſecti ſunt, in occiſione gladii mortui ſunt, circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, anguſtiati, afflicti.* Chriſtianæ fidei perfectio eſt, gloriam in ignominia & ludibriis, gaudium in doloribus, libertatem in vinculis & carceribus, veras divitias in egeſtate, delicias in tormentis, vitam in morte invenire. *Duo ſunt miracula fidei*, ait S. Chryſoſtomus, *quòd & magna efficit, & magna patitur, & quòd ſe nihil pati exiſtimat.* Generoſa & fortis eſt, ideo magna efficit; patiens eſt, ideo magna patitur; humilis eſt, ideo ſe nihil pati arbitratur.

S. Chryſoſtom. Theophylact.

38. *Quibus dignus non erat mundus.* Sanctorum conſortio indignus eſt mundus. Illos cùm perſequitur, & fugere compellit, Dei judicium in ſeipſum exequitur, benedictionem à ſe repellit. *Noluit benedictionem, & elongabitur ab eo....* Si mundus univerſus indignus eſt Sanctis, quid partem in mundo quæris! *Injuria tua eſt, ſi hinc acceperis mercedem.* Teipſum nullius pretii eſſe oſtendis, ſi mundum te dignum arbitraris.

Auctor Tractatus De *Laudibus Eremi*, ſub nomine *S. Baſilii editi.*

„ *In ſolitudinibus errantes.* Sanctorum ſeceſſu mundus deſertum incultum, in- „ vium, inaquoſum; ſolitudo fit paradiſus deliciarum, ubi tamquam redo-

„ len-

„ lentium ſpecies pigmentorum, vel rutilitates flores aromatum, ſic fragrantia „ ſpirant odoramenta virtutum. Ibi roſæ caritatis igneo rubore flammeſcunt. „ Ibi lilia caſtitatis niveo candore candeſcunt: ubi etiam humilitatis violæ, „ dum imis contentæ ſunt, nullis flatibus impelluntur. Ibi myrrha perfectæ „ mortificationis non ſolùm carnis, ſed quod glorioſius eſt, propriæ voluntatis „ exundat, & thus aſſiduæ orationis indeſinenter emanat, & igne divini amoris „ ſuaviter ardet .... Solitaria vita cœleſtis doctrinæ ſchola eſt, ac divinarum „ artium diſciplina. Illic Deus eſt totum quod diſcitur, via quà tenditur, to- „ tum per quod ad ſummæ Veritatis notitiam pervenitur .... Eremus ſancta- „ rum mentium delectatio, & intimi guſtùs inexhauſta dulcedo .... Felix com- „ mercium, ubi terrenis cœleſtia, tranſitoriis mutantur æterna. Felices nun- „ dinæ, ubi vænalis æterna vita proponitur, ad quam emendam, etiamſi eſt „ minimum quid, ſolum ſufficit quod habetur: ubi brevis afflictio carnis emit „ cœleſte convivium, & exiguæ lacrymæ riſum promerentur ſempiternum ... „ Solitudo campus divini prælii, ſpiritualis arx certaminis, Angelorum ſpecta- „ culum, paleſtra fortiter dimicantium luctatorum: ubi ſpiritus cum carne con- „ greditur, & fortis ab infirmo ſuperatur .... O eremus mors vitiorum, fomes „ & vita virtutum, te Lex attollit, te Prophetia miratur, & quicumque ad „ perfectionem pervenerint, tuum cognoverunt præconium. Tibi Moyſes debet „ bis acceptæ Legis Decalogum. Per te Elias novit Domini pertranſeuntis ex- „ curſum. Per te Eliſæus duplicem Magiſtri ſortitus eſt ſpiritum. Salvator mundi Præcurſorem ſuum tui accolam fecit. Felices, quos fides à mundo ſeparat, & in ſolitudinem perducit, uni Deo victuros, uni æternitati laboraturos.

S. Cryſoſtom. Hom. 28. & Tehophy lact.

39. 40. *Et hi omnes teſtimonio fidei probati, non acceperunt repromiſſionem. Deo pro nobis melius aliquid providente, ut non ſine nobis conſummarentur.* Non, ait Apoſtolus, Ut non ſine nobis coronarentur: ſed, *Ut non ſine nobis conſummarentur.* Beatitudinis perfectionem & conſummationem totum electorum corpus ſimul accipiet. Sed jam nunc arrhabonem & pignus honoris habent. Unde enim ſanctis poteſtas auxiliandi invocantibus ſe? Unde ipſis fiducia intercedendi? Nec injuſtus illis cenſendus eſt Deus, ſi nos anteverterint laboribus, in coronis autem nos expectent. Nam & illis hoc gratum eſt, ut cum fratribus conſummentur. Corpus unum omnes ſumus. Majorem porrò corpori voluptatem honoremque præbet, ſi communiter ſecundùm omnia membra ſua coronetur. Deus eſt Pater liberorum amantiſſimus, qui varios habet filios. Quorum aliquidem perfectis operibus ſuis ex agris celeriùs redeunt, alii verò laborantes adhuc ibi perſiſtunt. Dedit iis qui primùm laborarunt, prægustationem quamdam mandans eis ut ad perfectum uſque convivium fratres exſpectent: qui humani cùm ſint, læti exſpectant, ut in commune exhilarentur. Dei providentiam ac ſummam bonitatem noſtri amantiſſimam adoremus, laudemus, glorificemus: Sanctos veneremur, diligamus, imitemur, qui bonis fratrum tanquam ſuis lætantur.

CAPUT XII.

SENSUS LITTERALIS.

Græcè, ὁ εὐπερίστατον, tenaciter inhærens, vel facilè circumſtans, & implicans inſtar laquei.

1. I*Deoque & nos tantam habentes impoſitam nubem teſtium, deponentes omne pondus, & circumſtans nos peccatum, per patientiam curramus ad propoſitum nobis certamen.* Cùm igitur tantam habeamus multitudinem teſtium nobis inſtar circumfuſam, qui dictis & factis teſtati ſunt quanta ſit vis & utilitas fidei, d epo-

Digitized by Google

deponamus omnia impedimenta, quæ nos graves & tardos efficiunt, & laqueos peccati nos circumſtantes, quibus implicari facile eſt, caveamus: Vel, inſitam nobis concupiſcentiam mortificantes, curramus in ſtadio, quod ſumus ingreſſi, ut ad bravium nobis propoſitum pertingamus, patienter & conſtanter ſuſtinendo moleſtias, labores, & difficultates certaminis.

2. *Aſpicientes in auctorem fidei, & conſummatorem Jeſum, qui propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem, confuſione contempta, atque in dextera ſedis Dei ſedet.* Conjicientes oculos in Jeſum certaminis noſtri præſidem, fideique noſtræ auctorem, conſummatorem, & præmiatorem: qui loco gaudii, quo frui poterat, vitam degens ab omni moleſtia immunem, crucem ſuſtinuit, ignominiam ſupplicii non veritus: & nunc ſedet ad dexteram Patris, merito Paſſionis ſuper omnem creaturam exaltatus. Vel, Qui cùm liberum fuiſſet manere in propriâ gloriâ, non ſolùm exinanivit ſemetipſum uſque ad formam ſervi, ſed & crucem ſuſtinuit ignominiâ contemptâ.

3.4. *Recogitate enim eum, qui talem ſuſtinuit à peccatoribus adversùs ſemetipſum contradictionem: ut ne fatigemini animis veſtris deficientes (a).* Seriò igitur, ac ſedulò cogitate qualis quantuſque ſit Jeſus, qui talem ac tantam ſuſtinuit contradictionem ab improbis & ſceleratis hominibus adversùs illum conjuratis & ſævientibus, ne ſimilia patientes, defatigemini & faticatis præ languore & animi diſſolutione. *Nondum enim uſque ad ſanguinem reſtitiſtis, adversùs peccatum repugnantes.* Etſi in Chriſtiana militia multa jam paſſi eſtis, nondum tamen adversùs peccatum pugnaſtis uſque ad ſanguinis effuſionem.

5.6. *Et obliti eſtis conſolationis, quæ vobis tamquam filiis loquitur, dicens: Fili mi, noli negligere diſciplinam Domini: neque fatigeris (b), dum ab eo argueris.* Num immemores eſtis exhortationis, quæ ad vos tamquam Dei filios dirigitur? Fili mi, (inquit Scriptura) ne negligas, vel oderis caſtigationem qua te Dominus erudit ac emendat: neque animo deficias, dum ab eo corriperis (c). *Quem enim diligit Dominus, caſtigat, flagellat autem omnem filium, quem recipit.* Quoſcumque enim Deus diligit, caſtigat, & flagellis erudit, & corripit eos omnes, quos in filios adoptat.

7.8. *In diſciplina perſeverate. Tamquam filiis vobis offert ſe Deus: Qui enim filius, quem non corripit pater?* Afflictiones, quas vobis Dominus ad diſciplinam & correptionem immittit, perſeveranter ſuſtinete (d). Erga vos ſegerit Deus tamquam erga filios. Quis enim filius eſt, quem ſapiens pater non corripiat & caſtiget ſaltem in ætate puerili, quæ nobis ſub Deo durat, quamdiu mortalem vitam agimus? *Quod ſi extra diſciplinam eſtis, cujus participes facti ſunt omnes: ergo adulteri, & non filii eſtis.* Quod ſi paternæ diſciplnæ ſeu caſtigationi ſubducere vos vultis, cui ſubjecti fuerunt omnes qui Deo placuerunt; ergo germani filii Dei non eſtis, ſed adulterini.

9.10. *Deinde patres quidem carnis noſtræ eruditores habuimus, (e) & reverebamur eos: non multò magis obtemperabimus Patri ſpirituum, & vivemus?* Si Patres carnis noſtræ reveriti ſumus, cùm nos caſtigarent, & eorum reverentia adducti ſumus ad officium: nonne multo juſtiùs ſubjicere nos debemus, Patri Spirituum, ſive animarum Deo, ut ab eo veram æternamque vitam conſequamur? *Et illi quidem in tempore paucorum dierum, ſecundùm voluntatem ſuam erudiebant nos: hic autem ad id quod utile eſt in recipiendo ſanctificationem ejus.* Et parentes quidem

Græcè, ὃς ἀντὶ τῆς προκειμένης αὐτῷ χαρᾶς, *pro ſibi propoſito gaudio*, ſeu, *loco ſibi propoſiti gaudii*. Favet Syriaca Verſio. *S. Greg. Nazianz. apud Oecumen.*

(a) Proſopopeja, qua peccatum fingitur ut hoſtis nos tentationibus ſuis oppugnans, cui reſiſtere totis viribus debemus, illudque expugnare, ne animæ noſtræ mortem inferat.

(b) *Proverb.* 3.11.12. *ſecundùm Verſionem LXX. Interpretum.*

(c) Secundùm Hebraicum textum, ex S. Hieronymi Verſione: *Et quaſi pater in filio complacet ſibi*; ſenſu noſtri nequaquam diverſo.

(d) Secundùm Græcum: *Si caſtigationem ſuſtinetis, tamquam filiis offert ſe vobis Deus.* (e) Solus Deus animas creat, & creando corporibus infundit. Confer cum Eccleſiaſtis 12.7. *Revertatur pulvis in terram ſuam unde erat, & ſpiritus redeat ad Deum qui dedit illum.*

Digitized by Google

noſtri pro arbitrio ſuo caſtigabant nos propter hanc vitam.eujus breve tempus eſt ut rectè nos in ea gerere diſceremus: Deus autem nos caſtigat propter verum bonum noſtrum, ut ea diſcamus & faciamus quæ vere nobis utilia & ſalutaria ſunt, ut ſanctitatis ejus participes ſimus.

11. *Omnis autem diſciplina, in præſenti quidem videtur non eſſe gaudii, ſed mæroris: poſtea autem fructum pacatiſſimum exercitatis per eam reddet juſtitiæ.* Omnis quidem hujuſmodi caſtigatio, cùm primùm à Deo infligitur, humano ſenſui acerba & injucunda videtur: ſed poſtea fructus ſuaviſſimos juſtitiæ pariet iis, quos Deus per afflictiones exercuerit: quibus fructibus & in hac vita, & in futuro ſeculo, tranquille perfruentur. Fructus juſtitiæ, profectus eſt in juſtitia & ſanctitate,& bravium beatitudinis& pacis æternæ,ſeu *juſtitiæ corona* electis parata.

Iſai. 35. 3.

12. 13. *Propter quod, remiſſas manus, & ſoluta genua, erigite.* Quapropter manus languentes & torpentes erigite ad bona opera: & genua debilia roborate, ut alacriter in via Dei curratis, nec afflictionibus concidatis. *Et greſſus rectos facite pedibus veſtris: ut non claudicans quis erret, magis autem ſanetur.* Rectam Chriſtianiſmi viam cum in fide, tum in moribus tenete: & date operam ut ſi quis veſtrum in via Domini vacillat & claudicat, ab ea non penitus aberret; ſed potius ſanetur, adhibitis doctrinæ, conſolationis, exhortationis & pœnitentiæ pharmacis.

Proverb. 4. 26.

τὸν ἁγιασμόν *Sanctimoniæ* porrò nomine Græci Interpretes *continentiam* intellexerunt, quæ & in matrimonio ſervanda eſt, ut *thorus* ſit *immaculatus.*

14. *Pacem ſequimini cum omnibus, & ſanctimoniam, ſine qua nemo videbit Deum.* Pacem proſequimini, & cum omnibus habete & ſervate (quantum fieri poteſt) & ſanctimoniam, ſive animi vitæque puritatem, ſine qua nemo ad æternam beatitudinem quæ in Dei viſione conſiſtit, pervenire poteſt.

15. *Contemplantes ne quis deſit gratiæ Dei: ne qua radix amaritudinis ſurſum terminans impediat, & per illam inquinentur multi.* Attendite ne quis gratiæ Dei non reſpondendo, ad illa exicidat, ne illi reſiſtat, ne divinas inſpirationes fruſtretur: ne aliqua radix amara, pravorum dogmatum, corruptorum morum germina ſurſum emittens, bonum ſemen impediat, lætamque meſſem interturbet ne malæ doctrinæ contagio, aut vitæ depravatæ exemplo, multi inquinentur & corrumpantur. Hac Apoſtoli ſententia, *Contemplantes ne quis deſit gratiæ Dei,* Janſeniana hæreſis divertè refellitur. „ Gratia enim etſi non habeatur ex meritis „ (alioquin gratia non eſſet gratia) tamen oportet quod homo faciat quod in ſe „ eſt. Deus autem voluntate ſua liberaliſſimè dat omni præparanti ſe. Ecce ſto „ ad oſtium, & pulſo (inquit) ſi quis aperuerit mihi, intrabo ad eum. Et, Vult „ omnes homines ſalvos fieri. Et ideo gratia Dei nulli deeſt, ſed omnibus, quan- „ tum in ſe eſt, ſe communicat; ſicut nec Sol deeſt oculis cæcis. Objiciet quiſpiam: Si gratia datur non ponenti obicem, habere gratiam pendet ex libero arbitrio, non ex electione Dei, qui error eſt Pelagii. Reſpondet S. Thomas: Hoc „ ipſum quòd aliquis non ponit obicem, ex gratia procedere, unde ſi quis ponat, „ & tamen cor ejus moveatur ad obicem removendum, hoc eſt ex dono gratia „ Dei vocantis per miſericordiam ſuam. Hoc autem donum gratiæ non eſt gra- „ tum faciens. Quod autem à quibuſdam removetur iſtud obſtaculum. hoc eſt ex miſericordia Dei: Quòd autem non removetur, hoc eſt ex juſtitia ejus.

Deuter. 29. 18. Confer cum *Gala. 2. 9.*

S. Thomas Commentar. iſtius cap. Lect. 3.

Apocal. 3. 1. Tim. 1.

16. *Ne quis fornicator, aut profanus ut Eſau: qui propter unam eſcam vendidit primogenita ſua.* Attendite ne quis fornicator ſit inter vos, aut profanus ut Eſau, qui datum à Deo honorem primogenituræ, juſque ad benedictionem paternam vendidit pro una eſca. Singulare autem Dei donum contemnere, profani, vecordis, & ingrati hominis eſt: præſertim verò ſancti parentis benedictionem, quæ non ſolùm temporalia, ſed inprimis ſpiritualia bona illi à Deo erat impetratura.

Janſeniana hæreſis refellitur.

Eſau profanum vocari proter primogeniruræ ſuæ venditionem, aliqui Interpretes cenſent, quod primogenituræ annexum eſſet Sacerdotium ante Legem, ut tradunt

dunt Hebræi, ac propterea jus primogenituræ vendi ſine ſimonia non potuiſſe, utpote cui res ſpiritualis annexa erat. Verùm Traditio illa Hebræorum valde incerta eſt, nullum in Scriptura ſacra fundamentum habet, de illa quaſi de re dubia loquitur S. Thomas Secunda Secundæ, Quæſt. 87. Art. 1. ad 3. *Dicitur* (inquit) *quòd primogeniti erant Sacerdotes*.

17. *Scitote enim quoniam & poſtea cupiens hereditare benedictionem,* * *reprobatus eſt: non enim invenit pœnitentiæ locum, quamquam cum lacrymis inquiſiſſet eam.* Scitis enim quòd volens poſtea conſequi benedictionem paternam, ut primogenitus & primus heres, repulſam tulit à Patre, nec ab eo impetrare potuit retractationem benedictionis præcipuæ Jacob fratri ſuo natu minori datæ, quamvis Iſaacum obſecraſſet cum lachrymis, ut reſcinderet quod actum erat, ſibique ut futuro familiæ domino & heredi benediceret.

18. 19. 20. 21. *Non enim acceſſiſtis ad tractabilem montem, & accenſibilem ignem & turbinem, & caliginem, & procellam,* † *& tubæ ſonum, & vocem verborum, quam qui audierunt, excuſaverant ſe, ne eis fieret verbum.* Ad ſanctimoniam ſectandam tanto magis tenemini, quòd ad vetus Teſtamentum jam non pertinetis, nec eſtis ſub Lege, ſed ſub Gratia. Non enim acceſſiſtis ad montem corporeum & ſenſibilem, qualis eſt Mons Sina, in quo Lex data eſt, ad montem accenſo igne, turbine, calgine, procella, fulgoribus, clangore tubæ, & voce humana verba fundente terrificum; quam qui audieunrunt, deprecati ſunt ne Deus illis ampliùs loqueretur, cujus terribilem vocem ferre non poterant, ſed per internuntium ac interpretem Moyſen ſua eis mandata ſignificaret. * *Non enim portabant quod dicebatur: Etſi beſtia tetigerit montem, lapidabitur*. Ferre enim non poterant terribilem illam Dei comminationem: Si vel beſtia tetigerit montem, lapidibus obruetur. Dicebant enim apud ſe: ſi hoc fiat brutò & innoxio animali ob ſolum montis contactum, quid nobis futurum, quibus Lex datur, ſi eam violaverimus? *Et ita terribile erat quod videbatur? Moyſes dixit*: *Exterritus ſum, & tremebundus*. Et adeo terribile erit quod ſenſibus objiciebatur, ut Moyſes ipſe ingenti pavore ac tremore ſe correptum profiteretur, quamvis timore non dejiceretur ex animi ſtatu, quia timor erat filialis, non ſervilis; ſed alios bono animo eſſe, & in Domino confidere juberet.

22. 23. 24. *Sed acceſſiſtis ad Sion montem,&*(a)*civitatem Dei viventis, Jeruſalem cæleſtem, & multorum millium Angelorum frequentiam*. Sed tanquam novi Teſtamenti filii, per fidem acceſſiſtis ad Eccleſiam per montem Sion typice ſignificatam; ad civitatem *Dei viventis*, nempe Jeruſalem cœleſtem, cujus conditor non homo mortalis, ſed æternus Deus, vivus & verus: ad multorum millium Angelorum lætiſſimum conventum, ut cum illis æternum vivatis.(b)*Et Eccleſiam primitivorum, qui conſcripti ſunt in cœlis, & judicem omnium Deum, & Spiritus juſtorum perfectorum* ?(c)Adſciti eſtis in ſocietatem eorum, qui præ cœteris mortalibus electi ſunt à Deo, & ab aliis ſeparati, tamquam primogeniti: & in cœlis conſcripti tanquam æternæ beatitudinis heredes. Per fidem & caritatem acceſſiſtis cum fiducia ad Deum omnium juſtum judicem, qui vobis reddet coronam juſtitiæ perſecutoribus autem veſtris juſta ſupplicia. Acceſſiſtis ſpe, caritate, communione ad Spiritus juſtorum, qui æterna gloria in cœlis perfruuntur, *Et Teſtamenti novi mediatorem Jeſum, & Sanguinis aſperſionem, melius loquentem quàm Abel*. Per fidem denique acceſſiſtis ad Jeſum Chriſtum novi fœderis Mediatorem, & ad Sanguinem ejus, quo fideles aſperguntur & ſanctificantur, meliùs loquentem quàm ſanguis Abel. Sanguis enim Abel vindictam contra fratricidam clamabat: Chriſti vero Sanguis miſericordiam, veniam & vitam pro nobis poſtulat, meretur, & in nobis operatur.

Geneſ. 27. 35. 37. 40.

* Pronomen *eam*, non refertur ad Pœnitentiam ſed ad benedictionem, tractationem

† Hæc omnia Angelorum miniſterio geſta & exhibita. Vide *Exod.* 19. & 20. & *Deuteron.* 4.

* *Aut confodietur jaculis* *Exod.* 19. 13.

Græce, φανταζόμενον *quod viſum apparebat.*

Hæc verba Moyſis ex Scriptura non habentur, ſed ea ex Majorum traditione habuit Apoſtolus.

(a) Ἀγγέλων πανήγυριν. *Angelorum cœtum*.

(b) *Theodoret*.

(c) Juſti, qui beatifica Dei viſione fruuntur, perfecti ſunt & conſummati ſecundum animam: juſti in Purgatorio detenti, nondum plenè perfecti ſunt.

25. *Videte ne recuſetis loquentem. Si enim illi non effugerunt, recuſantes eum qui ſuper terram loquebatur: multò magis nos, qui de cœlis loquentem nobis avertimus.* Cavete ne Chriſtum per ſanguinem ſuum, & per Evangelii ſui Miniſtros loquentem, voſque ad ſalutem invitantem, contemnatis ac repudietis. Si enim illi pœnam non effugerunt, qui Deum ipſis in terra, id eſt, è monte Sinai loquentem ac Legem dantem, non obediendo contempſerunt: multò magis nos rei erimus, & gravioribus obnoxii ſuppliciis, qui Chriſtum è cœlo nobis nunc loquentem averſamur & rejicimus per incredulitatem & contumaciam.

S. Auguſt. lib. 3. De Trinit. cap. ultimo. Aggæi 2. 7. ſecundùm Verſionem LXX. Interp.

26. *Cujus vox movit terram tunc: nunc autem repromittit dicens: Adhuc ſemel, & ego movebo non ſolum terram, ſed & cælum.* Cujus vox, ſcilicet Chriſti Dei per angelum terribiliter loquentis in nube, & legem dantis in monte Sinai terram tunc commovit, & Iſraelitas ad radices montis ſtantes terrore concuſſit, nunc autem, id eſt, tempore novi Teſtamenti, denuntiat quod facturus eſt, dicens: Adhuc modicum tempus reſtat, & ego non ſolùm terram, ſed & cœlum commovebo in noviſſimo adventu meo ad judicium. Prophetæ locum ad primum Chriſti adventum pertinentem Apoſtolus ad ſecundum extendit & accommodat. Cœlum autem & terra in primo Chriſti adventu commota ſunt, miraculis in ejus nativitate & morte factis, idololatriæ everſione, legalium ceremoniarum abrogatione, Evangelii per mundum univerſum prædicatione, & gentium ad Chriſti fidem converſione. Vide S. Auguſtinum locum illum Prophetæ partim de primo Chriſti adventu exponentem, partim de noviſſimo. *Aggæus Chriſtum & Eccleſiam* ,, *apertus brevitate prophetat*: Hæc dicit Dominus exercituum; Adhuc unum modicum eſt, & ego commovebo cœlum & terram, mare, & aridam, & omnes ,, gentes, & veniet Deſideratus cunctis gentibus. *Hæc Prophetia jam completa partim cernitur, partim ſperatur in fine complenda. Movit enim cœlum Angelorum & ſiderum teſtimonio, quando incarnatus eſt Chriſtus. Movit terram ingenti miraculo de ipſo Virginis partu. Movit mare & aridam, cùm & in inſulis, & in orbe toto Chriſtus annuntiatur. Ita moveri omnes gentes videmus ad fidem. Jam vero quod ſequitur*, Et veniet Deſideratus cunctis gentibus, *de noviſſimo ejus expectantibus, oportuit eum dilectum eſſe credentibus.* De ſecundo Chriſti adventu locum Prophetæ & Apoſtoli pariter exponit S. Thomas. S. verò Hieronymus Prophetæ oraculum de primo adventu interpretatur.

S. Auguſt. lib. 18. De Civit. Dei cap. 35. & 45.

S. Hieron. Comment. in Aggæum.

27. *Quod autem, Adhuc ſemel, dicit: declarat mobilium tranſlationem tanquam factorum, ut maneant quæ ſunt immobilia.* Quod autem dicit Dominus: *Adhuc ſemel*, declarat ſe elementa, cœli & terræ nomine ſignificata, concuſſurum, & in aliam faciem tranſmutaturum, ut quæ iis ſuccedent, cœli novi & terra nova, maneant, in alium ſtatum non ampliùs commutanda. Dicitur autem, *tanquam*, ad ſignificandum quòd Chriſto facile ſit commovere & tranſmutare cœlum & terram, utpote quæ ab ipſo condita ſunt. Et hæc quidem expoſitio Prophetico & Apoſtolico loco convenit, ſi ad ſecundum Chriſti adventum referatur. Si verò ad primum, ſenſus eſt: Quod dicit, *Adhuc ſemel*, declarat ſe tranſlaturum & abrogaturum ea, quæ mutabilia ſunt, ut ad tempus inſtituta, nempè veteris legis ceremonias, tabernaculum, ſancta ſanctorum, Arcam, &c. ut permaneant ea quæ firmo Dei Decreto ſtant immobilia, ſcilicet Eccleſiæ Chriſtianæ Sacramenta, & toto Lex nova, cui nulla alia ſuccedet uſque ad finem mundi: Sanctuarium denique cœleſte, quod Chriſti & beatorum ſedes eſt.

S. Chryſoſtom. Theodoret. Theophylact. *S. Thomas.* primæ expoſitionis auctores.

28. 29. *Itaque regnum immobile ſuſcipientes, habemus gratiam, per quam ſerviamus placentes Deo, cum metu & reverentia.* Ideo ſpe regnum immobile & perpetuum apprehendentes, gratiam Chriſtianiſmi ſedulo conſervemus, nec ullis tentationibus ab ea excidamus, & per eam colamus Deum cum religioſo timore & reverentia ſummæ illius majeſtati debita, illique placeamus. *Etenim Deus noſter ignis*

Secundùm Græcum & Syriacam Verſionem *habeamus gratiam.*

Deuteron. 4. 24. Dominus Deus tuus ignis conſumens eſt, Deus æmulator.

Digitized by Google

ignis conſumens eſt. Deus enim noſter inſtar ignis conſumentis accerrimè & celerrimè & punit impios, fidei deſertores, & legis Evangelicæ tranſgreſſores.

CAPUT XII.

SENSUS MORALIS.

1. *IDeòque & nos tantam habentes impoſitam nubem teſtium, deponentes omne pondus, & circumſtans nos peccatum, per patientiam curramus ad propoſitum nobis certamen.* Inter multiplices gratias quas Dei miſericordia nobis confert ad ſalutem, non poſtremum tenent locum ſanctorum exempla. Teſtes nobis ſunt paternæ bonitatis Dei erga eos qui ipſi fideliter ſerviunt, & in ipſo confidunt: teſtes virtutis & meritorum fidei: teſtes certaminum Eccleſiæ, quibus ad pacem & beatitudinem æternam pervenitur. Verùm metuere debemus ne teſtes ſurgant adverſum nos in judicio Dei, ſi illos imitari negligamus. Bonorum enim exemplorum fructus non eſt ſterilis & otioſa admiratio & laudatio, ſed fidelis & ſedula imitatio Sanctorum. Illorum exemplis animati, deponamus omne pondus, omnes terrenos affectus, omnia peccata perpetrata, quæ niſi Pœnitentiâ diluantur, ſuo mox pondere ad alia trahunt. Deponamus omnem terreſtrium negotiorum ſarcinam, & curas illis admixtas, quæ nos ad res terrenas deprimunt, illiſque conglutinant, ne ad cœleſtia per fidem, ſpem, & caritatem nos erigamus & Deo inhæreamus. Abjiciamus omnia ſpiritualis curſus impedimenta. Qui enim currere vult, ab omni ſarcina ſit expeditus neceſſe eſt. Deponamus circumſtans nos peccatum: concupiſcentiam nobis innatam, ſemperque nos ad peccatum inclinantem, impugnare, mortificare, debilitare non ceſſemus, ut deſtruatur in nobis corpus peccati. Vitemus occaſiones peccati à mundo, à carne, à dæmone nobis oblatas, undique nos circumſtantes, laqueos expanſos & abſconditos, quibus facile eſt ut implicemur & captivi teneamur. *In via hac quâ ambulabam, abſconderunt laqueum mihi.* In via Chriſti laquei a dextris, laquei à „ ſiniſtris: laquei à dextris, proſperitas ſeculi; laquei à ſiniſtris, adverſitas ſæ„ culi: laquei à dextris, promiſſiones; laquei à ſiniſtris, terrores. Tu in „ medio laqueorum ingredere, à via noli recedere: nec promiſſio te capiat, nec terror elidat. Ab his quæ curſum ſpiritualem remorantur & impediunt, cave. Facilè conflatur ac gignitur peccatum. Etenim oculus ineſcatur, auditus demulcetur, tactus titillatur, lingua facillimè labitur, & cogitatio ad malum eſt celerrima. Verumtamen facile eſt, ſi modò velimus, vincere peccatum. Occaſiones fugiendæ. *Nam qui amat periculum, in illo peribit.* Viam ſalutis ingrediamur, in ea progrediamur, curramus, perſeveremus. Ne tædio nos afficiant, ne frangant ac dejiciant animum tribulationes, ſed patientia nos confirmet ad curſum alacriter conſummandum, ut Deo dicere poſſimus in hora mortis noſtræ: *Viam mandatorum tuorum cucurri... curſum conſummavi, fidem ſervavi.* Curſum illum ſibi propoſitum habuit ac ſuſcepit omnis Chriſtianus, cùm renuntiavit vitæ veteri, & profeſſus eſt novam in Baptiſmo. Curſus iſte certamen eſt, quia non ſine adverſariis curritur, qui currentem impediant, remorentur, dejiciant, & à via aberrare faciant, quantùm poſſunt. Pugnandum continuò, ſine intermiſſione currendum eſt, & patienter expectandum præmium in fine curſus & certaminis conferendum ab agonotheta Deo, corona juſtitiæ, quam reddet nobis in illa die juſtus Judex. *Per patientiam* igitur *curramus ad propoſitum nobis certamen.* Nos difficultates non deterreant, ſed Sanctorum exempla provocent. Gratiæ vocum audiamus intus nobis dicentem: *Tu non poteris quod iſti, quod iſta?*

Exempla Sanctorum imitanda.

Pſal. 141. 4

S. Auguſt.

Theodoret.
Theophylact.

Pſal. 118. 32.
2. *Tim.* 4. 7.

S. Aug. lib. 8. *iſta ? An verò iſti & iſta in ſemetipſis poſſunt , ac non in Domino Deo ſuo ?*
Confeſſ. c. 11. 2. *Aſpicientes in auctorem fidei , & conſummatorem Jeſum , qui propoſito ſibi*
Chriſtus Je- *gaudio ſuſtinuit crucem , confuſione contempta , atque in dextera ſedis Dei ſedet.*
ſus exemplar Magno fortique animo ſimus in certamine fidei , conſiderantes caput noſtrum &
patientiæ no- agonethetem Jeſum Chriſtum , qui patientiæ noſtræ exemplar eſt in cruce, quam
ſtræ. pro nobis pertulit ; virtus noſtra per gratiam quam nobis promeritus eſt & lar-
gitur ; auctor & conſummator fidei noſtræ , quam donavit , conſervat , auget,
perficit ; corona laborum noſtrorum , ad dexteram Dei ſedens , noſque ad bea-
titudinis ſuæ conſortium admittens , ſi crucem , afflictiones , opprobria nobis à
peccatoribus illata conſtanti ac læto animo feramus . *Si Patrem-familiàs Beelſe-*
Matth. 10. *bud vocaverunt , quantò magis domeſticos ejus ? Non eſt diſcipulus ſupra magi-*
ſtrum , neque ſervus major domino ſuo . Oculos igitur in Chriſto defigamus , ut
in via ſalutis , in ſtadio Chriſtianæ perfectionis currere diſcamus . Sicut enim in
S. Chryſoſt. „ omnibus artibus & certaminibus ad Magiſtros aſpicientes , in mente artem im-
Hom. 28. in „ primimus , & regulas ſumimus : ita hic ſi velimus currere , et rectè curren-
hanc Epiſt. „ di regulas diſcere , aſpiciamus auctorem fidei et conſummatorem Jeſum . Lice-
Iſai. 53. „ bat ei nihil pati ſi voluiſſet , *Qui peccatum non fecit , nec inventus eſt dolus*
Joan. 10. „ *in ore ejus* . Erat ei promtum , ſi voluiſſet , non venire ad crucem . *Poteſta-*
„ *tem habeo*, inquit , *ponendi animam meam, & iterum ſumendi eam* . Si ergo cui
„ minimè neceſſe erat crucifigi , propter nos fuit crucifixus , quanto magis par
„ eſt ut omnia propter ipſum fortiter ſuſtineamus , *Qui propoſito ſibi gaudio ſu-*
„ *ſtinuit crucem , confuſione contemptà* ? Eſto quòd mortuus ſit , ad hoc enim ve-
„ nerat . Numquid verò morti ſubeundæ etiam contumeliis opus fuerat ? Sed
Tertullian. *Saginari voluptate patientiæ diſceſſurus volebat* . Ignominioſam mortem elegit ,
ut nos humanæ gloriæ contemptum doceret . Mori voluit in cruce , propoſito
gaudio , ut cruces et afflictiones voluptatibus ac deliciis præponere ipſius exem-
plo diſcamus , et cum Apoſtolis exſultemus , ſi digni habeamur pro nomine Jeſu
contumeliam pati . Opprobria paſſus eſt ratione generis . *Nonne*, inquiebant , *hic*
Matt. 13.55. *eſt fabri filius ? Nonne mater ejus dicitur Maria , & fratres ejus Jacobus & Joſeph ,*
& Simon & Judas ? & ſorores ejus nonne omnes apud nos ſunt ? Contumeliam paſſus
eſt ratione patriæ . *A Galilæa*, inquiebant ; *Propheta non ſurgit . . . . A Nazareth*
Joan. 7.52. *poteſt aliquid boni eſſe* ? Contumelias paſſus eſt ratione vitæ et converſationis . *Ec-*
ce (inquiebant) *homo vorax & potator vini , publicanorum & peccatorum amicus.*
Joan. 1.46. Contumeliam paſſus eſt ratione doctrinæ . *Seducit turbas* (inquiebant) contume-
lias paſſus eſt et ratione miraculorum , *In Belſebud principe dæmoniorum ejicit dæ-*
Matt. 11.19. *monia* . Contumelias paſſus eſt in paſſione ſua à Sacerdotibus , à Sribis et Phari-
ſæis , à militibus , à plebe . *Propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem confuſione con-*
Joan. 7. 12. *temptà*. Id ne mireris . *Salvatoris enim gaudium eſt ſalus hominum* . Pro hac paſ-
Matt. 12.24. ſionem ſubiit , et poſt paſſionem ſedet cum Patre,qui eum genuit . *Atque in de-*
xtera ſedis Dei ſedet . Poteſt itaque nobis præmium rependere pro afflictionibus
Theodoret. ſuo nomine toleratis . *Aſpiciamus in auctorem fidei & conſummatorem Jeſum* , qui
fundat Eccleſiam in fide , in gloriâ conſummat . Cujus typus fuit Zorobabel , de
Zachar. 4.9. quo ſcriptum eſt : *Manus Zerobabel fundaverunt domum iſtam , & manus ejus per-*
1. Cor. 13. *ficient eam* . Videmus nunc per ſpeculum et in ænigmate , tunc autem facie ad
S. Auguſt. lib. faciem , ait Apoſtolus noſter . Contemplatio eſt merces fidei , cui mercedi per fi-
1. De Trinit. dem corda mundantur , ait S. Auguſtinus . Si vis ſalvari , reſpice in faciem Chri-
c. 10. ſti crucifixi . In paſſione autem ejus tria conſideranda ſunt . 1. Quid contempſit .
S. Thomas 2. Quid ſuſtinuit . 3. Quid promeruit . Contempſit gaudium terrenum , oblatum
Lect. 1. à populo cum Regem ſibi conſtituere volente. Crucem ſuſtinuit, ſe ipſum ad mor-
Tria in paſ- tem uſque ignominioſiſſimam humilians. *Pro propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem,*
ſione Chriſti *confuſione contempta* . Promeruit ſibi ſeſſionem ad dexteram Patris , nominiſque
cōſideranda . ſui exaltationem : nobis gratiam & gloriam . Præmii ſui ac regni participes nos
fa-

Digitized by Google

faciet, ſi cum illo patiamur. *Atque in dextera ſedis Dei ſedet.*

Paſſionis Chriſti fructuoſa meditatio.

3. 4. *Recogitate eum, qui talem ſuſtinuit à peccatoribus adverſùm ſemetipſum contradictionem, ut ne fatigemini animis veſtris deficientes.* Non ſemel, non obiter; non perfunctoriè & negligenter, non ſteriliter; ſed ſæpius, ſtudiosè, cum affectu pietatis, cum fructu, paſſionem Chriſti meditemini. *Recogitate* quis paſſus eſt, quæ paſſus, à quibus paſſus. Chriſtus Dei filius unigenitus, verus Deus, Dominus noſter, Dominus virtutum, Rex gloriæ, Pontifex innocens, impollutus, Sanctus Sanctorum, paſſus eſt non ſolùm in membris ſuis, ut ante incarnationem, ab origine mundi, ſed in propria perſona, *adverſùs ſemetipſum.* Paſſus eſt contradictionem tam multiplicem, tam gravem, tam ignominioſam; contumelias, improperia, ludibria, blaſphemias, verbera in faciem & ſputa, clamores apud Pilatum, comparationem cùm Barabba latrone & homicida, mortem in cruce, in medio latronum. *Talem contradictionem.* Paſſus eſt Creator à creaturis ſuis, dominus omnium à ſervis, juſtus *à pecatoribus.* Jeſum Chriſtum, & hunc crucifixum recogitate, in quo omnium virtutum documenta & exempla habetis, caritatis, humilitatis, patientiæ, obedientiæ, perſeverantiæ: ita ut lignum in quo fixa erant membra morientis, etiam *cathedra* fuerit *magiſtri do-* „ *centis.* In paſſione Chriſti Jeſu recogitare opus, modum, cauſam. *In opere patientia, in modo humilitas, in cauſa caritas commendatur.* Chriſti paſſio remedium eſt adverſùs concupiſcentiam carnis, concupiſcentiam oculorum, & ſuperbiam vitæ. Quomodo enim non illius patientiæ recordatio omnem arceat voluptatem: Quomodo non illius humiltatis conſideratio ſuperbiam vitæ prorſus extundat? Nam caritas illa planè digna cujus meditatio ſic mentem occupet, ſic totam ſibi vendicet animam, ut omnino vitium curioſitatis exſufflet. Fortis igitur contra hæc paſſio Salvatoris. *Recogitate eum,* ut virtutem animique fortitudinem, & ſolatium in tribulationibus ex ejus paſſione & cruce hauriatis. *Ut ne fatigemini, animis veſtris deficientes.* Si paſſio Chriſti ad memoriam revocatur, nihil adeo durum quod non æquanimiter toleretur. Ne ergo animo deficiamus, ſed exemplo Chriſti Jeſu, ad mortem uſque laboremus, ut in nobis regnum peccati deſtruatur. *Nondum enim uſque ad ſanguinem reſtitiſtis, adverſùs peccatum repugnantes.* Peccatum quaſi hoſtis capitalis nos vincere & ſupplantare conatur, diabolo, carne, mundo, ſuppetias ferentibus. Illi totis viribus reſiſtendum cum labore & lucta, qualis eſt athletarum in palæſtris. In afflictionibus, in cruce, ad mortem uſque, fortiter & patienter perſeverandum eſt, potiùs quàm à fide, à juſtitia, à lege Dei deficiamus. Via crucis, via virtutis eſt, via quietis æternæ & beatitudinis, via à Chriſto Jeſu trita & demonſtrata. *Si quis* „ (inquit) *non tollit crucem ſuam, & ſequitur me, non eſt me dignus.* Si es di- „ ſcipulus, imitare Magiſtrum ſi autem ipſe quidem venit per afflictionem, tu „ autem per quietem & remiſſionem, non eadem viâ ingrederis qua ille eſt in- „ greſſus, ſed alia. Quomodo ergo ſequeris non ſequens? Quomodo eris diſci- „ pulus, non ſequens Magiſtrum? Magna res eſt afflictio: peccata delet, no- „ ſque ut Dei athletas roborat & confirmat. Quid verò (inquies) ſi everterit & „ perdiderit? Non hoc facit afflictio, ſed noſtra ignavia. Si ſobrii ſimus, ſi „ ſi Deum oremus ut non ſinat nos tentari plus quàm ferre poſſumus, ſi ei ſem- „ per adhæreamus, fortiter ſtabimus in acie, & ſalutis noſtræ hoſtes expugna- „ bimus ac vincemus. Quamdiu Jeſum Chriſtum habuerimus adjutorem, etiamſi „ omnibus ventis vehementiùs ſpirarint tentationes, erunt nobis palea & fo- „ lium quod leviter per aerem rapitur & diſſipatur. Unde Apoſtolus noſter alibi ait: *Sed in his omnibus ſuperamus propter eum qui dilexit nos.*

S. Aug. Tract. 119. in Joan.

S. Bernard. Serm. de Paſſione Dom. pro Feria 4. Hebdomadæ ſanctæ.

S. Thomas Lect. 1.

S. Chryſoſt. Hom. 28.

Rom. 8. 37.

Afflictiones divini erga nos amoris ſunt argumenta.

5. 6. 7. 8. 9. 10. *Et obliti eſtis conſolationis, quæ vobis tanquam filiis loquitur: Fili mi, noli negligere diſciplinam Domini: neque fatigeris, dum ab eo arguer,*

argueris. Quem enim diligit Dominus caſtigat, flagellat autem omnem filium quem recipit. Qui afflictiones inquieto & impatienti animo ferunt, Deum ſpectare videntur ut inimicum qui nos perſequitur ut perdat, non ut patrem, qui nos caſtigat ut erudiat, ſeque dignos faciat. Tribulationes amoris ipſius magis quàm iræ argumenta ſunt. Hæc noſtræ in Chriſto adoptionis conditio eſt, adverſa pati, crucem ferre. Si natura innocens & recta, ut creata eſt perſeveraſſet, Deus pater optimus, æquiſſimuſque judex duram adeo conditionem filiis ſuis non imponeret. Afflictiones igitur humili & patienti animo tolerate, ut flagella miſericordiſſimi patris. Patres ſolent legitimos filios inſtituere, & ſi eos videant flagellari à magiſtris, non ægrè ferunt. Vident enim fructum, qui ex caſtigatione naſcitur. Nothos autem & illegitimos filios contemnunt & negligunt, nec pari eos cura dignos cenſent. Si ergo vos quoque diſciplinam declinatis, non eſtis in numero filiorum. *In diſciplina perſeverate. Tanquam filiis vobis offert ſe Deus: qui enim filius quem non corripit pater? quod ſi extra diſciplinam eſtis, cujus perticipes facti ſunt omnes: ergo adulteri & non filii eſtis.* Ne te ſine flagello ſperes futurum, niſi fortè cogites exheredari. Flagellat omnem filium quem recipit. Ita ne omnem? Etiam Unicus ſine peccato, non tamen ſine flagello. Unicus ille de Patris ſubſtantia natus, æqualis Patri in forma Dei, non habebat unde flagellaretur; *at que carne indutus eſt, ut ſine flagello non eſſet. Qui ergo flagellat Unicum ſine peccato, Numquid relinquit adoptivum cum peccato?* Si exceptus es à paſſione enim omnem filium quem recipit. „ Hoc enim juſtum eſt, „ ut qui de priſtinà felicitate Paradiſi propter contumacem deliciarum appetentiam demiſſi ſumus, per umilem moleſtarum patientiam recipiamur; fugaces „ mala faciendo, reduces mala patiendo; ibi contra juſtitiam facientes, hic pro juſtitia patientes. Parentes noſtros ſecundum carnem reveremur, & ab illis diſciplinam & correptionem ſuſcipimus: multo magis animarum noſtrarum Creatorem debemus revereri, & tanquam filii dociles & obedientes ejus correptionem ſuſcipere & manum flagellationis oſculari, Et parentes quidem noſtri erudiebunt nos in rebus ad vitam iſtam temporalem pertinentibus, ſecundum voluntatem ſuam, quandoque pravam, vitia ſua ſæpe nobis afflantes, nec ea præſertim nos docere ſatagentes, quæ ad æternam ſalutem conſequendam conducunt. Deus autem nos caſtigat ut ſuæ nos participes faciat ſanctitatis. *Patres quidem carnis noſtræ eruditores habuimus, & reverebamur eos: non multò magis obtemperabimus Patri ſpiritum, & vivemus? Et illi quidem in tempore paucorum dierum, ſecundùm voluntatem ſuam erudiebant nos; hic autem ad id quod utile eſt in recipiendo ſanctificationem ejus.* Diſciplina ergo Dei ſemper utilis eſt ac ſalutariſs, ſemper ad ſanctificationem noſtra ordinata. Nam cum expellit ſocordiam, cum mala cu„ pididatem, cum amorem rerum quæ ad hanc vitam pertinent; cum animam „ ad Deum covertit, cum rerum omnium terrenarum contemptum & faſtidium in „ in nobis efficit, nonne ſanctificationem in nobis operatur?

Teodoret.

S. Auguſt. in Pſal. 31. n. 26. idem. Serm. 46. De Paſtoribus cap. 5.

Idem lib. De Patientia, cap. 14.

S. Chriſoſt. Hom. 29.

Actiones ſalutares.

11. *Omnis autem diſciplina, in preſenti quidem videtur non eſſe gaudii, ſed mæreoris: poſtea autem fructum pacatiſſimum exercitatis per eam reddit juſtitia.* De Medicina judicium ferendum non eſt ex amaritudine, ſed ex virtute & fine propter quem datur. Deus ſummus animarum medicus diligit hominem, in quo febrem peccati & parvarum cupiditatem preſequitur. Afflictiones, ſive exteriores, ſive interiores, quas providentiæ ſuæ ſapientiſſimo conſilio nobis immittit, medicinæ ſunt, de quibus non eſt judicandum ex amaritudine, & mærore quem parare videntur in hac vita, ſed ex fructu juſtitiæ puriſſimo, & ſuaviſſimo, quem in æterna pace colligent & guſtabunt, qui per afflictiones hic probati fuerint & exercitati. Inchoatæ, & provectæ juſtitiæ fructus in hac vita habetur cum perturbatione exteriorum incommodorum, & tentationum interiorum, & ideo non eſt pacatiſſimus: in gloria verò fructus conſumatæ juſtitiæ cum

S. Tomas in Commentar. Lect. 2.

æter-

Digitized by Google

æterna pace conjunctus erit: ſiquidem nihil interiùs erit remordens conſcientiam, nihil impellens ad culpam, nihil exteriùs contriſtans. Fructus igitur erit pacatus in tranquillitate conſcientiæ; pacatior in ſuſceptione primæ ſtolæ, pacatiſſimus in ſuceptione ſecundæ, quæ gloria immortalis corporis eſt. *Sedebit populus meus in pulchritudine pacis; in tabernaculis fiduciæ, in requie opulenta* (ait Dominus per Prophetam.) *Iſai. 32. 18.*

12. 13. *Propter quod, remiſſas manus, & ſoluta genua erigite, Et greſſus rectos facite pedibus veſtris: ut non claudicans quis erret, magis autem ſanetur.* Cum afflictionum probatio, quæ fortes roborat, infirmorum animos ut plurimum debilitet ac dejiciat, in id incumbere debet Paſtorum vigilantia & zelus, ut ipſorum animos erigant & confirment. 1. Illorum in bonis operibus diligentiam, in oratione aſſiduitatem & fervorem, in via perfectionis evangelicæ decurrenda conſtantiam], in fide firmitatem, in vitando peccato cautionem, in reſiſtendo tentationibus fidelitatem excitent. Manus remiſſæ dicuntur, quæ vacant à bonis operibus: ideo erigendæ ſunt per rectam intentionem ad operandum ea quæ Deo placent. *Remiſſas manus cogite*. Hinc Propheta ait: *Levemus corda noſtra cum manibus ad Deum* Cor etenim tum manibus levat, qui orationem ſuam operibus roborat. Quiſquis autem orat tantum, cor levat, & manus remittit. Egeſtatem animæ remiſſio manuum, ſeu bonorum operum negligentia, manum elevatio, ſeu bona opera, ſpirituales divitias pariunt. *Egeſtatem operata eſt manus remiſſa*: (ait Sapiens) *manus autem fortium divitias parat*. In hujus rei ſignum, Moyſe manus extollente, vincebat Iſrael; manus però remittente, ſuperabat Amalech. Genibus totum pondus corporis ſuſtentatur. Habent ergo genua diſſoluta, qui adverſa fortiter nõ tolerant. Hos igitur adhortari debent Paſtores, ut *ſoluta genua* erigant. Sic ipſis convenient quod ſancto viro Job tribuitur elogium: *Ecce docuiſti multos, & manus laſſas roboraſti: Vacillantes confirmaverunt ſermones tui, & genua trementia confortaſti*. Peccatum eſt obliquitas quædam, curvitas, & claudicatio ſpiritualis. Triplex autem eſt oblinuitas. 1. In affectu 2. In operatione. 3. in mente. Pedes recti, affectiones rectæ. *Greſſus rectos facite pedibus veſtris*. Legis divinæ regulam immutabilem ſequimini, ut neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram, neque in proſperis, neque in adverſis declinetis. *Ut non claudicans quis erret, magis autem ſanetur* per gratiam medicinalem Salvatoris, à quo vera eſt animarum ſanitas. *Sana me Domine, & ſanabor*. In adverſis ergo ad illum confugias, *Qui ſanat omnes infirmitates tuas*. Sanitas corporis conſiſtit in contemperatione humorum: ſanitas animæ in ordinatione affectuum.

Paſtorum vigilantia & zelus infirmos excitare & confirmare debet.

S. Thom. ar. Lect. 3. Jerem. Thren. 4.

S. Gregor. lib. 19. Moral. cap. 5.

Exod. 17.

Job. 4. 3. 4.

Ierem. 17. 14

14. 15. 16. *Pacem ſequimini cum omnibus, & ſanctimoniam, ſine qua nemo videbit Deum*. Caritas & pax, Chriſtianiſmi characteres. Propterea Chriſtus ait: *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis*. Et. *In hoc cognoſcent omnes quia diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis ad invicem*. Pax non ſolum optanda & diligenda, ſed perſequenda, cum procul eſt, omnibusque ſtudiis enitendum ut eam ad nos ipſos attrahamus, comprehendamus, & riteneamus, non ſolum cum amicis, ſed etiam cum inimicis, quantum in nobis eſt, illam ſervantes. *Cum omnibus*. Cum amatoribus pacis, cum hominibus manſuetis pacem ſervare facile eſt, id ipſi ethnici faciunt: ſed cum inimicis & perſecutoribus ſuis pacem habere proprium eſt hominis Chriſtiani. *Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus*. Pax Chriſti, clavis eſt cæli: ſed ut Dei beata viſione perfrui mereamur, quæ ſanctorum duntaxat eſt tota merces, puritas animi & corporis ſervanda eſt, & immaculatos ab hoc ſeculo cuſtodire nos debemus *Et ſanctimoniam, ſine qua nemo videbit Deum*. Vnde Chriſtus ait; *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt*. Sanctimoniam ergo & continentiam ſervate, quicumque nomine Chriſtiano cen-

Ioan. 14.

S. Chriſoſt. Hom. 31

Caritas & pax hominis Chriſtiani characteres.

Pſalm. 119. 6.

Matt. 5

Digitized by Google

Theodoret. Sanctimoniam ſeu cōtinentiam ſervare; gratiæ Dei nunquam deeſſe, hominis Chriſtiani officium eſt.

ſemini: alioqui de veſtra ſalute actum eſt, in æternum peribitis. *Sanctimoniam* Apoſtolus *appellavit continentiam. Hanc autem recte exercere poſſunt etiam qui matrimonium contraxerunt. HONORABILES enim nuptiæ, & thorus immaculatus: fornicatores autem & adulteros Deus condemnabit*. Gratiæ Dei nedeſimus, quæ nobis non deeſt, niſi ſanctis ejus inſpirationibus ponamus obicem; ad noſtra attendamus officia; Patri non ſolum obſequamur, ſed & adulemur (ſi cum Tertulliano ſic loqui fas eſt) *Contemplantes ne quis deſit gratiæ Dei*. Ut ſervamus caritatem, amarulentiam, inimicitias, diſſenſiones, uſque ad minimas fibras ex animis noſtris evellamus ac reſecemas. *Ne qua radix amaritudinis ſurſum germinans impediat, & per illam inquinentur multi*. Medicum fermentum totam maſſam inficit: radix amaritudinis plurimos inquinat & corrumpit. Radicem amaritudinis & *mala dogmata, & deprovatam vitam* vocat Apoſtulus, interprete Teodoreto.

Pœnitentia & lacrymæ fallaces, benedictionem Dei non obtinet

16, 17. *Ne quis fornicator aut profanus ut Eſau: qui propter unam eſcam vendidit primitiva ſua. Scitote enim quoniam & poſtea cupiens hereditare benedictionem, reprobatus eſt; non enim invenit pœnitentiæ locum quamquam eam lacrymis inquiſiſſet eam*. Quot in hoc mundo fornicatores, non corpore ſolum, ſed multo plures mente, qui Chriſto vero & unico animarum chriſtianarum ſponſo datam fidem violentes, cor ſuum creaturarum amori proſtitunt? Quot helluones, & ventri dediti, aut libidini, qui propter momentaneam voluptatem jus ſuum ad cœleſtem & æternam hæreditatem dimittunt? Profanatio, eſt rerum divinarum contemptus. Illas qui non curat, terrenis & tranſitoriis affixus, conteminit. Hic reprobationis caracter eſt, qui ita ſunt affecti, omni benedictione ſpirituali privantur: nec inveniunt pœtentiæ locum. Deum igitur quæramus, dum inveniri poteſt, invocemus eum dum prope eſt. Preces noſtræ, lachrymæ, pœnitentia, fictæ non ſint & fallaces, ut pœnitentia & lachrimæ Eſau, qui peccatum ſuum non flevit, ſed proſperum Jacob ſucceſſum. *Odoreat enim Eſau Jacob, pro benedictione qua benedixerat ei pater; dixitque in corde ſuo. Venient dies luctus patris mei, & occidam Jacob fratrem meum*. Pænitentiæ locum non inveniunt, qui eam non agunt ut oportet. Illæ tantum lacrymæ veniam promerentur, quæ ex fonte caritatis oriuntur. *Pœnitentiam certam non facit niſi odium peccati & amor Dei*.

Theophylact.

Theodoret.

Geneſ. 27. 41.

18. 19. 20. 21. *Non enim acceſſiſtis ad tractabilem montem, & accenſibilem ignem, et turbinem, et caliginem, et precellam, et tubæ ſonum, et vocem verborum, quam qui audierunt, excuſaverunt ſe, ne eis fieret verbum*. Terribilia erant quæ in monte Sina facta ſunt, ignis qui videbantur, & fumus quoquoverſus circumcurſans, & caligo, & tenebræ, & procella, & tubæ ſonitus terribilis, & tantus ex eis timor incuſſus eſt, ut non ſolus populus dixerit divino Prophetæ, *Loquere tu ad nos, ut ne loquatur ad nos Deus*; ſed ipſe etiam legiſlator timore affectus dixerit, *Exterritus ſum et tremebundus*, Typus hic eſt hominis adhuc ſub lege, nondum reconciliati. Jus ad Deum accedendi non habet, divinæ furoris ignem ad ultionem criminum ſuorum accenſum videt ac timet, in tenebris & caligine verſatur, ad vocem Dei ſupplicii & mortis æternæ pœnas intentantis contremiſcit; per brutas cupiditates jumentis inſipientibus ſimilis, ab acceſſu montis ſancti prohibetur: *Et ſi beſtia tetigerit montem, lapidabitur*. Vox Dei terribilis peccatori. Sola caritas ſervilem timorem legis foras mittit. Non pœnæ timor, ſed ſola juſtitiæ dilectio filios Dei facit, quibus jus eſt accedendi ad ipſum per ſanguinem Chriſti. *Tota differentia duorum teſtamentorum, timor et amor*.

Teodoret.

Typus hominis adhuc ſub lege, nondum ſub gratia conſtituti.

S. Auguſt.

Ad Eſicleſiam vocatum eſſe, magna felicitas.

22. 23. 24. *Sed acceſſiſtis ad Sion montem, et Civitatem Dei viventis Jeruſalem cæleſtem, et multorum millium Angelorum frequentiam, et Eccleſiam primitivorum, qui conſcripti ſunt in cælis, et judicem omnium Deum, et ſpiritus juſtorum perfectorum, et teſtamenti novi Mediatorem Jeſum, et ſanguinis aſpreſionem melius loquentem quam Abel*. O nos felices, qui ad Eccleſiam Dei vivi per gratiam Chri-

Digitized by Google

Chriſti vocati ſumus & acceſſimus? Ad Eccleſiam viſibilem inſtar *Montis* altiſſimi; ad Eccleſiam unam inſtar *Civitatis*, cujus partes omnes Spiritu Dei connectuntur; ad Eccleſiam ſanctam ut *Cæleſtem Jeruſalem*, ratione religionis, adorationis in ſpiritu & veritate, Sacrificii in quo Chriſtus offertur & ſe ipſum offert, idem Sacerdos & victima, & ratione caritatis: ad Eccleſiam Catholicam, quæ & *Angelos* ſanctos, & omnium ſeculorum homines juſtos complectitur: *Et multorum millium Angelorum frequentiam: qui conſcripti ſunt in cælis.* Veteres Iſraelitæ ne verba quidem Angeli, Dei nomine loquentis, ſuſtinere poterant, neque monti Sinai appropinquare audebant: Nobis autem ipſum Judicem, id eſt Chriſtum, adire datum eſt, cui Pater omne judicium dedit: *& judicem univerſorum Deum.* Ad illum accedamus cum timore, quia Judex noſter eſt; ſed timor caſtus ſit, & cum fiducia conjunctus, quia Salvator noſter & Mediator eſt, Sacerdos noſter, victima noſtra, cujus ſanguis Dei miſericordiam pro nobis exorat. *Et Teſtamenti novi Mediatorem Jeſum, & ſanguinis aſperſionem melius loquentem quàm Abel.* Deo gratias agamus immortales, qui nos Eccleſiæ ſuæ membra fecit, nobiſque Chriſtum Caput, Pontificem, Mediatorem, & Advocatum dedit. Eccleſiam audiamus & diligamus, parati pro ejus fide ac veritate, unitate, ac libertate vitam cum ſanguine profundere.

Ad Chriſtum accedendum eſt cum timore & fiducia.

25. 29. *Videte ne recuſetis loquentem. Si enim illi non effugerunt, recuſantes eum qui ſuper terram loquebatur: multò magis nos, qui de cælis loquentem nobis avertimus.* Veteribus Iſraelitis Deus non de cœlo, ſed de Sina Monte Legem dedit: Chriſtus in cœlis ad dexteram Patris ſedens Spiritum Sanctum miſit, ut legem Dei in cordibus fidelium ſcriberet. Illum & exteriùs loquentem per Evangelii Prædicatores, & interiùs per ſanctas inſpiratianes, qui contempſerint, longè gravioribus ſuppliciis punientur quàm veteres illi Iſraelitæ, qui Deum internuntio Moyſe ipſis loquentem ſpreverunt, illiùſque mandatis obſequi recuſarunt. *Etenim Deus noſter ignis conſumens eſt.* Deus noſter ignis eſt conſcientias peccatorum purificans, & ſui caritate corda noſtra ſuccendens. Ignis eſt juſtos illuminans, & in iis conſumens lignum, fœnum, ſtipulam, quæ ſuper Chriſtum fundamentum ſuperædificant, id eſt leviora peccata. Ignis eſt conſumens peccatores legi ſuæ rebelles, novique fœderis, Chriſti ſui ſanguine ſanciti violatores æterna morte, qua non deſtruuntur, ſed reficiuntur, ut numquam careant ſupplicio, qui numquam voluerũnt carere peccato. Qui Deum habere non meruerit remuneratorem, experietur vindicem. *Deus noſter ignis conſumens eſt, Deus æmulator.* „ Conſumit enim veterem vitam divinus „ amor, & innovat hominem: ut ex eo quòd Deus ignis conſumens eſt, faciat ut „ eum nos amemus; ex eo autem quòd Deus eſt æmulator, ipſe nos amet. Nolī- „ te ergo timere ignem, quod eſt Deus: ſed timete ignem quem iniquis paravit „ Deus.

Pœna eorum qui Dei vocem non audiunt.

Deuteron. 4. 24.

S. Auguſt. lib. contra Adimantum, c. 13

C A P U T XIII.

S E N S U S L I T T E R A L I S.

1. 2. CAritas *fraternitatis maneat in vobis.* Caritatem erga fratres, id eſt, erga Chriſtianos omnes, conſtanter ſervate, ac perſeveranter exercete. *Et hoſpitalitatem nolite oblviſci, per hanc enim latuerunt quidam, Angelis hoſpitio receptis.* Hoſpitalitatem nolite negligere, per hanc enim quidam, ſcilicet Abraham & Loth, inſcii Angelos exceperunt hoſpitio.

Geneſ. 18. & 19.

3. *Mementote vinctorum, tamquam ſimul vincti; & laborantium, tamquam & ipſi in corpore morantes.* Fratribus qui propter nomen Jeſu Chriſti ſunt in vinculis eo affectu compatimini & ſubvenite, ac ſi cum illis vincti eſſetis: & afflictis, ſeu mor-

 bo,

Digitized by Google

bo, ſeu quibuſvis aliis malis corporalibus, tamquam & ipſi iiſdem malis obnoxii conditione corporis animalis & mortalis.

Hoc loco abutuntur hæretici, ut matrimonium illis etiam qui caſtitatem Deo voverunt, licitum & honeſtum eſſe probent. Simplex fornicatio peccatum æterna morte dignum.

4. *Honorabile connubium in omnibus, & thorus immaculatus. Fornicatores autem & adulteros judicabit Deus.* Connubium ſuum honorent omnes qui matrimonio juncti ſunt, nec thorum conjugalem libidinibus polluant. Fornicatores autem, & multo magis Deus damnabit.

5. 6. *Sint mores ſine avaritia, contenti præſentibus: Ipſe enim dixit: Non te deſeram, neque derelinquam.* Ab avaritia alieni eſtote, nec egeſtatis metu aut prætextu plus æquo ſtudeatis rei augendæ & pecuniæ quærendæ: Sed contenti ſitis ſorte veſtra, & iis quæ habetis, ſeu quæ veſtræ neceſſitate ſufficiunt, nec ditiores fieri appetatis. Deus enim dixit. Nequaquam te deſeram, aut curam tui abjiciam. *Ita ut confidenter dicamus: Dominus mihi adjutor, non timebo quid faciat mihi homo.* Quamobrem cum fiducia in Deum dicimus: Dominus mihi adjutor eſt in omnibus neceſſitatibus meis, in omnibus afflictionibus & periculis; ſpero fore ut numquam mihi deſit: ideoque non timeo mala; quæ mihi homines improbi inferre poſſunt. Certus ſum enim omnia, diſponente Deo, in bonum ſalutis meæ ceſſura.

Deuteron. 2. 1. 6. 8. Ioſue 1. 5 ſecundum verſionem LXX. Pſal. 36. 25. Prov. 20. 3.

Pſal. 117. 6.

7. *Memento Præpoſitorum veſtrorum, qui vobis locuti ſunt verbum Dei, quorum intuentes exitum converſationis, imitamini fidem.* Apoſtolorum, Epiſcoporum, Paſtorum, ac Doctorum veſtrorum exempla in memoriam revocate, qui vobis doctrinam fidei tradiderunt, ut conſiderantes quem habuerint exitum vitæ ſanctæque converſationis finem, Evangelii veritati ſanguine ſuo teſtimonium perhibentes, eorum fidem & conſtantiam imitemini.

Stephani primi Diaconi Jacobi fratris Joannis, & Jacobi fratris Domini, qui Martyrium Hieroſolymis obierant.

8. *Jeſus Chriſtus heri, & hodie: ipſe & in ſecula,* Jeſus Chriſtus idem eſt qui ab æterno fuit Dei Filius, qui nunc eſt, & in æternum permanebit: idem ipſe eſt, immutabile fidei veſtræ objectum ac fundamentum, idem ipſe verus & æternus Deus, idem virtute, bonitate, ac beneficentia in ſuos, ſemper illis adſiſtens, eoſque adjuvans ad conſummationem uſque ſeculi. *Heri*, propter æternitatem, *Hodie*, propter corporis ſuceptionem, *in ſecula*, quia alius expectandus non eſt: ſed unus Mediator eſt, promiſſus ante legem, & ſub lege, miſſus ac datus in temporis plenitudine.

9. *Doctrinis variis & peregrinis nolite abduci. Optimum enim eſt gratia ſtabilire or, non eſcis: quæ non profuerunt ambulantibus in eis.* Ne nos circumferri ſinatis, & à doctrinæ evangelicæ veritate abduci varietate humanarum opinionum & ab Apoſtolica doctrina alienarum. Melius enim eſt gratia & ſpiritualibus donis, quæ Chriſtus novi Teſtamenti Mediator nobis attulit ac dedit, cor ſtabilire ac firmare, quam legalibus obſervantiis & diſcretione ciborum, quam tradidit Moyſes; quæ nihil contulit ad veram juſtitiam ac ſanctitatem his qui illam ſcrupuloſe obſervarunt.

S. Ambroiſ. lib. 5. De Fide cap. 1. Theophylact.

Eccleſia Chriſtiana verum habet altare: igitur & verum ſacrificium.

10. 11. 12. *Habemus Altare, de quo edere non habent poteſtatem, qui Tabernaculo deſerviunt.* Habemus altare veteri multò præſtantius: illud enim hujus eſt umbra. Illud hoſtias rationis expertes recipiebat, in hoc hoſtia rationalis & divina, vivificum Chriſti Domini corpus incruente Sacrificio immolatur: de quo nullus illorum Sacerdotum ac Miniſtrorum, qui judaico Tabernaculo inſerviunt, jus habet comedendi. „ Quid eſt tam ſacrilegum, *ait Optatus Milevitanus contra Donatiſtas*, quàm Altaria Dei, (in quibus & vos aliquando obtuliſtis) „ frangere, radere, removere, in quibus vota populi, & membra Chriſti portata ſunt: quò Deus omnipotens invocatus ſit, quò poſtulatus deſcendit Spiritus „ ſanctus: unde à multis pignus ſalutis æternæ, & tutela fidei, & ſpes reſurrectio„ nis accepta eſt. Altaria, in quibus fraternitatis munera non juſſit Salvator poni, „ niſi quæ eſſent de pace condita? Quid eſt enim Altare, niſi ſedes corporis & ſan„ guini

Optatus milevit. lib. 6.

Realis præſentia corporis & ſanguinis Chriſti in Altari Eccleſiæ Catholicæ.

Digitized by Google

„ guinis Chriſti ? .... Quid vos offenderat Chriſtus , cujus illic per certa momenta
„ corpus & ſanguis habitabat ? Quid vos offendiſtis etiam vos ipſi , ut illa
„ altaria frangeretis , in quibus ante nos per longa temporum ſpatias , ſanctè (ut
„ arbitramini) obtuliſtis, dum impiè perſequimini manus noſtras illic ubi corpus
„ Chriſti habitabat , feriſtis & veſtras . Hoc modo Iudæos eſtis imitati . Illi inje-
„ cerunt manus Chriſto in cruce ; à vobis percuſſus eſt in Altari . De victima in
hoc novæ Legis Altari immolata fas non eſt edere veteris Tabernaculi Miniſtris . *Levit.* 14.
Quorum enim animalium infertur ſanguis pro peccato in Sancta per Pontificem, horum corpora crimantur extra caſtra . Corpora enim animalium , ſcilicet hirci & vituli , quorum ſanguis in ſancta ſanctorum per Pontificem pro peccato, totius populi inferebatur ſolemni generalis Expiationis die , ritu holocauſti cremabantur extra caſtra , ita ut Sacerdotes de carnibus eorum non comederent . Sacerdotes igitur Levitici , & legalia adhuc ſervantes , non habent jus edendi victimam quæ in altari noſtro immolatur & offertur . *Propter quod & Jeſus , ut ſanctificaret per ſuum ſanguinem populum , extra portam paſſus eſt* . Et quia vetera illa ſacrificia typi erant ſacrificii Chriſti , ut veritas figuræ reſponderet , Chriſtus pro totius mundi peccatis paſſus ſanguinem quidem ſuum in Sancta ſanctorum cœleſtia intulit Patri , tamquam ſummus novæ Legis Pontifex , ut populum ſuum Iſraeliticum , & omnes gentes in hereditatem ſibi datas à Patre , mundaret à peccatis & ſanctificaret : crucifixus autem eſt extra portam Jeruſalem . *Memoriam itaque illius ſacrificii perficientes noſtri Sacerdotes , ſanguinem Domini in noſtra Sancta , & ad Altare tamquam in cælum ferunt . Hanc ob rem Legis Sacerdotibus non licet ex hoc Altari edere , tamquam alienigenis , & qui ſupra mundum hunc non ſapiant* .

14. & Num. 19.

Theophylact.

13. 14. *Exeamus igitur ad eum extra caſtra , improperium eius portantes*. Exeamus igitur & nos ad eum quodammodo extra caſtra , ab inſtituitis legalibus recedamus , ignominiam Crucis ejus portantes , & pro ejus nomine opprobriis affici non recuſantes . *Non enim habemus hic manentem civitatem , ſed futuram inquirimus* . Nos enim Chriſtiani non habemus in hoc mundo fixam & ſtabilem civitatem , ſed ad eam ardenti deſiderio tendimus & properamus , quæ nobis in futuro promittitur , ſcilicet ad Jeruſalem cœleſtem . *Theodoret.*

15. *Per ipſum ergo offeramus Hoſtiam laudis ſemper Deo , id eſt fructum labiorum confitentium nomini ejus* . Per Chriſtum igitur tamquam Pontificem & Mediatorem noſtrum Deo ſemper offeramus ſacrificium laudis & gratiarum actionis, qui fructus eſt labiorum nomen ejus celebrantium , pro incomparabili beneficio , quo nos per ſanguinem Filii ſui ſanctificavit .

16. *Beneficentiæ autem & communionis nolite obliviſci : talibus enim hoſtiis promeretur Deus* . Caritatis officia exercere , & pauperum fratrum inopiam bonorum veſtrorum communicatione ſublevare minimè negligatis : talibus enim hoſtiis magis quam legalibus , placatur & conciliatur *Deus* ; his Deo placemus , illumque promeremur , laude ſcilicet ac beneficentia .

17. *Obedite Præpoſitis veſtris , & ſubjacete eis . Ipſi enim pervigilant , quaſi rationem pro animabus veſtris reddituri , ut cum gaudio hoc faciant , & non gementes . Hoc enim non expedit vobis* . Auctoribus veſtris , Epiſcopis , Paſtoribus , & Præpoſitis Eccleſiaſticis parete , & eorum mandatis ſubiacete , non ſolùm in iis quæ doctrinam fidei ſpectant , ſed etiam in iis quæ ſunt regiminis & diſciplinæ . Ipſi enim ſolicitè vigilant intelligentes Deo ſe reddituros eſſe rationem pro animabus veſtris , quarum curam & regimen ipſis commiſit . Agite ergo ut hoc officio fungantur cum gaudio , & non gementes ob inobedientiam veſtram . Hoc enim vobis perniciosum eſſet , iramque Dei , gemitus illorum exaudientis , in vos concitaret .

18. 19. *Orate pro nobis : confidimus enim quia bonam conſcientiam habemus in*

omni-

Digitized by Google

omnibus bene volentes converſari. Deum pro me orate. Confido enim, teſtimonio conſcientiæ meæ fretus, quòd in omnibus bene converſari ſtudeam, unam Dei gloriam, & ſalutem animarum quærens, nec ullum dictis aut factis cuiquam præbens offendiculum. *Amplius autem deprecor vos hoc facere, quò celeriùs reſtituar vobis*. Ut autem id faciatis, id eſt pro me preces ad Deum fundatis, impenſiùs vos obſecro, ut celeriùs vobis reddat ad profectum veſtrum, communeque ſolatium noſtrum.

20. 21. *Deus autem pacis, qui eduxit de mortuis Paſtorem Magnum ovium, in ſanguine teſtamenti æterni, Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, aptet vos in omni bono, ut faciatis ejus voluntatem: faciens in vobis quod placeat coram ſe per Jeſum Chriſtum, cui eſt gloria in ſecula ſeculorum, Amen*. Deus pacis auctor & amator, qui à morte ad vitam ſuſcitavit Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, qui per ſanguinem æterni teſtamenti, id eſt ſuum, quem pro ſuis ovibus fudit, magnus animarum Paſtor effectus eſt, vos aptet, confirmet, ac perficiat ad omne opus bonum donetque ut ejus voluntatem faciatis: in vobiſque per gratiam ſuam operetur quod ei placeat, meritis Filii ſui Jeus Chriſti, cui ſit gloria ſempiterna. Amen.

Novum Teſtamentum æternum vocat Apoſtolus quòd aliud non ſit poſt hac futurum & quia in eo æterna bona promittuntur

22. *Rogo autem vos, fratres, ut ſufferatis verbum ſolatii. Etenim perpaucis ſcripſi vobis*. Rogo vos, fratres, æquo lubentique animo admittite quæ dixi vobis ad conſolationem veſtram. Quo minus enim gravis vobis eſſem, quæ multis dici poterant, in pauca contraxi.

23. *Cognoſcite fratrem noſtrum Timot, eum dimiſſum: cum quo (ſi celerius venerit) videbo vos*. Scitote Timotheum à vinculis ſolutum eſſe, vel miſſum à me ad aliqua negotia Miniſterium Apoſtolicum ſpectantia: qui ſi ad me citò redierit, illo comite vos inviſam, alioqui ſine eo ad vos iturus, moræ longioris impatiens.

24. *Salutate omnes Præpoſitos veſtros, & omnes Sanctos*. Omnibus Epiſcopis & Paſtoribus veſtris, maximè per Judæam & Syriam, & omnibus, qui ſunt apud vos Chriſtianis, ſalutem nomine meo dicite, *Salutant vos de Italia fratres*. Qui Chriſti fidem in Italia profitentur, vobis pariter ſalutem dicunt.

25. *Gratia cum omnibus vobis. Amen*, Vobis omnibus Dei gratiam, et omnia dona ſalutis adprecor. Ita fiat.

C A P U T XIII.

S E N S U S M O R A L I S.

Fraterna caritas præcipua Chriſtianorum nota.

1. C*Aritas fraternitatis maneat in vobis*. Caritatem fraternam ſervare ſtudeamus in terris, qua fiet ut regnemus in cœlis. Numquid caritas ubi odia, rixæ, diſſenſiones, lites, invidiæ? Fratres ſumus in Chriſto Jeſu, ne ſint jurgia & diſſidia inter nos. Qui non diligit fratrem ſuum Chriſtianum; ejuſdem corporis membrum, ejuſdem regni coheredem, quem videt, quomodo Deum diligere poteſt, quem non videt? Manetne in illo caritas, qui in pauperes durus eſt & immiſericors? *Qui habuerit ſubſtantiam hujus mundi, & viderit fratrem neceſſitatem habere & clauſerit viſcera ſua ab eo, quomodo caritas Dei manet in eo? Igitur non diligamus verbo, neque lingua, ſed operè & veritate*. Mutua dilectio præcipua Chriſtianorum nota. *Vide*, inquiebant Ethnici, *ut invicem ſe diligant, & ut pro alterutro mori ſint parati*.

1. *Ioan*. 3. 17. 18.

Tertul. Aolog. c. 29.

Hoſpitalitas exercenda.

2. *Et Hoſpitalitatem nolite oblíviſci, per hanc enim latuerunt quidam, Angelis hoſpitio receptis*. Erga alienigenas et peregrinos hoſpitalitas exercetur, cùm illorum neceſſitatibus ſubvenitur. Non ſolùm Angelos, ſed Dominum Angelorum ſuſci-

Digitized by Google

ſuſcipimus , et ſublevamus , cùm pauperibus extraneis,et ignotis benefacimus .
Ait enim , *Hoſpes eram , & collegiſtis me. . . . . Amen dico vobis , quandiu feciſtis* *Matt.* 25.
uni ex fratribus meis minimis , mihi feciſtis . Apud primorum ſeculo-Chriſtianos
conteſſeratio vigebat Hoſpitalitatis . . . bona eſt hoſpitalitas , habet mercedem *Tertullian.*
,, ſuam , primùm humanæ gratiæ , deinde remunerationis divinæ . Omnes in
,, hoc mundo hoſpites ſumus ; ad tempus enim habitandi habemus hoſpitium : *S. Ambroſ.*
emigramus properè .Caveamus ne ſi nos duri aut negligentes fuerimus in recipien- *lib.* 1. De
,, dis hoſpitibus , etiam nobis poſt vitæ iſtius curſum Sanctorum hoſpitia dene- *Abraham.* c-
,, gentur . Unde in Evangelio Salvator dicit : *Facite vobis amicos de iniquo mam-* 5. *Num.* 34.
,, *mona , qui vos recipiant in æterna tabernacula ſua* . . . Sed pauperiem præten- 55.
,, dis . Non opes à te hoſpes requirit , ſed gratiam ; non ornatum convivium , *Luc.* 16. 9.
,, ſed cibum obvium . *Melior eſt hoſpitalitas cum oleribus ad amicitiam & gra-*
,, *tiam , quam ſi vitulos occidas ad præſepia cum inimicitiis* . Hæc grata homini- *Pro verb.* 15.
,, bus& accepta Deo . Unde Dominus Jeſus in Evangelio eum quicumqne dederit 17.
,, hoſpiti potum aquæ frigidæ , cœleſtium aſſerit præmiorum non exſortem fu- *Matt*.10. 42.
,, turum . . . Deinde qui ſcis an Deum ſuſcipias , cùm hoſpitem putas ? Abra-
,, ham dum peregrinantibus defert hoſpitium , Deum atque Angelos ejus hoſpi-
,, tio ſuſcepit : quamvis & cum hoſpitem ſuſcipis , ſuſcipias Deum , ſicut ſcri-
,, ptum in Evangelio legis . . . Unius horæ hoſpitio vidua illa quæ ſuſcepit Eliam
,, & exiguo cibo pavit , perpetuum toto tempore famis invenit alimentum , &
,, mercedem accepit mirabilem, ut numquam de hydria farina deficeret . Eliſæus
,, quoque defuncti pignoris reſuſcitatione danata, ſolvit hoſpitii penſionem .

4. *Honorabile connubium in omnibus , & thorus immaculatus . Fornicatores au-* Matrimonii
tem et adulteros judicabit Deus . Propter tria bona matrimonio honos habendus bono & ſan-
eſt , prolem , fidem , *Sacramentum* . Propter Sacramentum , ut nullum ſit dit ctus uſus.
vortium ; propter fidem , ut nullum ſit adulterium , propter prolem , ut in uſu
matrimonii conjuges prolem ſanctè educandam quærant , non voluptatem . Sacra-
menti ſanctitatem revereantur conjuges , gratiam non negligant , fidem caſtita-
tis ſibi ſervent , matrimonio ſanctè utantur , filios in timore Domini inſtituant.
Bonum ſunt nuptiæ , in quibus tantò meliores ſunt conjugati , quantò caſtiores ac *S. Auguſt.lib*
fideliores Deum timent , maximè ſi filios , quos carnaliter deſiderant , etiam ſpiri- *De Bono Con-*
tualiter nutriant . Thorum immaculatum ſervent conjugati ; non ſolùm à fornica- *jug.cap.*20.
tionibus & adulteriis , quæ ſunt flagitia damnabilia . *Fornicatores* enim *& adulte-* *Idem lib.* 1.
,, *ros judicabit Deus* : verùm etiam ab illis exceſſibus cuncumbendit , qui non *De nuptiis &*
,, fiunt cauſa prolis voluntate dominante ; ſed cauſa voluptatis vincente libidine. *concupiſc* . c.
,, Admonendi ſunt conjuges ut cùm viciſſim quæ ſunt alterius cogitant , ſic eo- 24.
,, rum quiſque placere ſtudeat conjugi , ut non diſpliceat Conditori : ſic ea quæ *S. Gregor.M.*
,, hujus mundi ſunt agant , ut tamen appetere quæ Dei ſunt non omittant : ſic de *Paſtoral. p.*3.
,, bonis præſentibus gaudeant , ut tamen ſolicita intentione mala æterna pertime *Admonit.*28.
,, ſcant : ſic de malis temporalibus lugeant , ut tamen conſolatione integra ſpem
,, in bonis perennibus figant . . . . Itaque animus Chriſtianorum conjugum & in-
,, firmus et fidelis , qui et plenè cuncta corporalia deſpicere non valet , et tamen
,, æternis ſe conjungere per deſiderium valet : quamvis in delectatione carnis in-
,, terim jaceat , ſupernæ ſpei refectione convaleſcat . Et ſi habet quæ mundi ſunt
,, in uſu itineris , ſperet quæ Dei ſunt in fructu perventionis , Admonendi ſunt.
,, conjuges , ut ea in quibus ſibi aliquando diſplicent , & patientes invicem tole-
,, rent , & exhortantes invicem ſalvent . *Scriptum namque eſt*: Invicem onera ve- *Galat.* 6.
,, ſtra portate , & ſic adimplebitis legem Chriſti . Lex quippe Chriſti caritas eſt
,, quia ille nobis & largiter ſua bona contulit,& æquanimiter mala noſtra portavit
,, Tunc ergo Legem Chriſti imitando complemus , quando & noſtra bona beni-
,, gnè conferimus , & noſtrorum mala piè ſuſtinemus . Admonendi ſunt conjuges
,, ut ſuſcipiendæ prolis ſe meminerint cauſa conjunctos , & cùm immoderatæ ad.

,, mi-

,, mixtioni ſervientes , propagationis articulum in uſum tranſferunt voluptatis ,
,, perpendant quòd licèt extra non exeant , in ipſo tamen conjugio conjugii jura
,, tranſcendunt . Unde neceſſe eſt ut crebris orationibus deleant quòd pulcram copulæ ſpeciem admixtis voluptatibus fœdant.

Avaritia fugienda.

℣. 6. *Sint mores ſine avaritia , contenti præſentibus : Ipſe enim dixit , Non te deſeram , neque derelinquam ·* Quiſquis divitias perituras & terrenas amat , ſe ad regnum cœleſte & æternum vocatum eſſe non cogitat . In Dei familiam adoptati ſumus ; hujus filii non noſtris meritis , ſed ipſius gratia ſumus . ,, Nimis grave
,, eſt & nimis horribile , ut avaritia nos teneat in terris ; cùm illi dicamus, Pater
,, noſter , qui es in cœlis , cujus deſiderio vileſcunt omnia ; nec nata nobis ſunt
,, inter quæ nati ſumus , quia propter illum renati ſumus . Sint hæc ad neceſſitatis uſum , non ad caritatis affectum; ſint tamquam ſtabulum viatoris, non prædium poſſeſſoris . Refice , & tranſi . Iter agis : attende ad quem veniſti , quia
,, Magnus eſt qui ad te venit .

S. *Auguſt. Serm.* 177. *alias* 10. *inter editos ex majoris Carthuſiæ Mſſ.*

Sint mores ſine avaritia , contenti præſentibus . Quare præſentibus ? Quia Nihil
,, intulimus in hunc mundum , nec auferre aliquid poſſumus : Ideo præſentibus ,
,, non futuris . Sed quæ res decipit hominem ad avaritiæ computum ? Quid ſi
,, diu vivo ? Quid dat vitam , dat unde vita ſuſtentetur . *Ipſe enim dixit : Non te deſeram , neque derelinquam ·* Illis ſemper ſuccurrit , qui in ipſo confidunt , etſi non eo ſemper quo deſiderant modo , eo certè qui ipſorum ſaluti convenientior eſt . *Dominus mihi adjutor , non timebo quid faciat mihi homo* . Poſtremò ſint
,, reditus , quare quæritur & theſaurus ? Redit aliquid de negotio , redit aliquid
,, de artificio , redit aliquid de pretio : ſufficiat , non theſaurizetur , ne ubi pones
,, theſaurum tuum , ibi remaneat & cor tuum , & ut ſurſum ſit fruſtra audias,falſumque reſpondeas. Quando enim reſpondes ad illud ſacratiſſimum verbum, *&
,, voce ſubſcribis , ab ipſo corde intus non accuſaris ? Quamvis preſſum et oppreſ-
,, ſum cor tuum , non tibi intus dicit , Sub terra me ponis; quare mentiris? Non-
,, ne ibi ſum , ubi theſaurus tuus ?

1. Tim. 6. 7.

* *Surſum corda* ℟. *Habemus ad Dominum*

Fides invariabilis.

℣. 9. *Jeſus Chriſtus heri & hodie : ipſe & in ſæcula . Doctrinis variis & peregrinis nolite abduci . Optimum eſt enim gratia ſtabilire cor .* Chriſtus Ieſus fidei noſtræ auctor et conſummator ſemper idem , in perſona ſua , in proprietatibus officiiſque ſuis , in doctrina ſua immutabilis. Objectum fidei noſtræ divina veritas invariabilis eſt . Fides itaque noſtra una ſine diviſione, pura ſine peregrinarum doctrinarum permixtione , immutabilis ſine variatione et novitate eſſe debet . *Si ſemper Chriſtus,& prior omnibus,æquè veritas ſempiterna & antiqua res.Viderint ergo quibus novum eſt quod ſibi vetus eſt.Hæreſes non tam novitas quàm veritas revincit.Quodcumque adversùs veritatem ſapit,hoc erit hæreſis...Regula fidei una omnino eſt , ſola immobilis , & irreformabilis.*Apoſtolos Domini habemus auctores, et hinc dirigimus præſcriptionem: ,, Si Dominus Ieſus Apoſtolos miſit ad prædicandum,alios non eſſe
,, recipiendos Prædicatores quàm Chriſtus inſtituit ; quia nec alius Patrem novit
,, niſi Filius , & cui Filius revelavit,nec aliis videtur revelaſſe Filius, quàm Apo-
,, ſtolis , quos miſit ad prædicandum, utique quod illis revelavit.Quid autem præ-
,, dicaverint id eſt,quid illis Chriſtus revelaverit,& hic præſcribam non aliter pro-
,, bari debere , niſi per eaſdem Eccleſias , quas ipſi Apoſtoli condiderunt , ipſi eis
,, prædicando , tam viva voce, quàm per Epiſtolas poſtea . Si hæc ita ſunt , con-
,, ſtat proinde omnem doctrinam , quæ cum illis Eccleſiis Apoſtolicis matricibus
,, & originalibus fidei conſpiret , veritati deputandam; ſine dubio tenentem quod
,, Eccleſia ab Apoſtolis , Apoſtoli à Chriſto , Chriſtus à Deo accepit : omnem ve-
,, rò doctrinam de mendacio præjudicandam , quæ ſapiat contra veritatem Eccle-
,, ſiarum , et Apoſtolorum , et Chriſti , et Dei . Ad fidem Dei gratia vocati ſumus: hæc ut in nobis augeatur , firmetur , et per caritatem operetur Deum oremus. Fides fundit orationem ; fuſa oratio impetrat fidei firmitatem .

Tertulian. lib. De Virginibus Velandis,c.1.

*Idem, lib. De Præſcript. cap.*21.

10. 11,

Digitized by Google

10. 11. 12. *Habemus Altare, de quo edere non habent poteſtatem, qui Taberna-*
culo deſerviunt. Altare cruenti Sacrificii quo Chriſtus ſemel ſeipſum obtulit & *S. Thomas,*
immolavit pro peccatis totius mundi, crux eſt. *Propter quod & Jeſus, ut ſancti-* *Lect. 2. in hoc*
ficaret per ſuum ſanguinem populum, extra portam paſſus eſt. Altare Sacrificii Eu- *cap.*
chariſtici & incruenti, eſt Menſa Dominica, de qua percipitur à fidelibus Corpus
& Sanguis Chriſti, de qua alibi ait Apoſtolus noſter: *Non poteſtis Menſæ Domi-* *1. Cor. 10.*
ni participes eſſe, & menſæ dæmoniorum. Altare cœleſte & æternum, ſolùmque
Deo dignum, ipſa perſona eſt Jeſu Chriſti Filii Dei. In hoc altari victimam ſuam
ſanctam ſcilicet humanitatem ſuam, ſanguinem ſuum pretioſum, in Sancta illa-
tum, perenniter offert Deo Patri. Hoc *altare aureum* eſt, *quod eſt ante thronum* *Apocal. 8. 3.*
Dei, in quo preces noſtras & vota Deo offerimus. Crucis fructum non percipiunt
Iudæi, Legis figuris addicti. Ab Altari Eccleſiæ ſeu Menſa Dominica alieni ſunt
Hæretici, qui Sacro-ſanctum Euchariſtiæ Sacrificium impugnant, & figuram ſub-
ſtituunt Dominici Corporis & Sanguinis realiter, quamvis incruento modo, in il-
lo immolati veritati. Ab altari cœleſti excommunicantur Catholici, qui Altare
& Sacrificium Eccleſiæ ſacrilega Communione, & irreverentia profanare non ve-
rentur. De hoc enim altari edere non habent poteſtatem, qui Tabernaculo cor-
poris deſerviunt, qui carnales delectationes ſequuntur, de quibus ait Apoſtolus
noſter: *Carnis curam ne feceritis in deſideriis*. Carnales homines libidini & ven- *Rom. 13.*
tri dediti, judicium ſibi manducant & bibunt, cùm ad Menſam Domini ac-
cedunt.

13. 14. *Exeamus igitur ad eum extra caſtra, improperium ejus portantes*. Mun- *S. Chriſoſtom.*
dum affectu relinquamus, animo exeamus ex hominum carnalium ſocietate, eo- *Hom. 33.*
rum pravis operibus non communicantes, extra ſenſus corporis progrediamur, fi- *Theophylact.*
de, ſpe, & caritate ad Jeſum Crucifixum accedentes, illum ſequamur, illi adhæ-
reamus, ejus diſcipuli videri & eſſe non erubeſcamus, ejus crucem & opprobria
cum gaudio toleremus, beatos nos exiſtimantes, ſi pro ejus nomine & gloria ali-
quid patiamur, adimplentes ea quæ deſunt paſſionum ejus in corpore noſtro. *Non*
enim habemus hic manentem civitatem, ſed futuram inquirimus. Rebus igitur hu-
jus mundi manſoria dilectione non inhæreamus ut cives, ſed illis utamur tranſi-
toria neceſſitate, ut hoſpites & peregrini. Suſpiremus & tendamus operibus bo-
nis, ſancta converſatione, ferventibus deſideriis ad ſupernam Jeruſalem patriam *S. Auguſt. in*
noſtram. *Qui non gemit peregrinus, non gaudebit civis, quia deſiderium non eſt* *Pſalm. 148.*
in illo .... Etſi corpus veſtrum adhuc in Babylonia tenetur, cor veſtrum ad Jeru- *n. 44*
ſalem præmittatur. Etſi hic abundarent vobis omnia, etſi daretur vobis ſecuri- *Idem Pſalmo*
tas quod non perirent, etſi diceret Deus, Æternus in his eris, æterna tecum erunt *85. n. 11.*
iſta, ſed faciem meam non videbis, gauderetis-ne in illis bonis? Reſpondeat vo-
bis cor veſtrum; reſpondeat fides, ſpes, caritas, quæ in vobis eſſe cœpit: ſi
quis dicat, Abundant mihi iſta, bene mihi eſt, nihil ampliùs quæro: *Nondum*
cœpit eſſe amator Dei, nondum cœpit ſuſpirare tamquàm peregrinus. Recedant
omnia ſeductoria, recedant blandimenta falſa, recedant ea quæ nobis quotidie
dicunt, *Ubi eſt Deus tuus?* Effundamus ſuper nos animam noſtram, confiteamur
in lacrymis, gemamus in confeſſionibus, in miſeriis ſuſpiremus. *Quicquid no-*
bis adeſt præter Deum noſtrum, non eſt dulce. Nolumus omnia quæ dedit, ſi non
dat ſe ipſum qui omnia dedit. Utamur itaque hoc mundo, tamquam non utamur
quia *Non habemus hic manentem civitatem, ſed futuram inquirimus*.

15. 16. *Per ipſum ergo offeramus hoſtiam laudis ſemper Deo, id eſt, fructum la-*
biorum confitentium nomini ejus. Chriſtus Jeſus Religionis noſtræ ſummus æter- Sacrificium
nuſque Pontifex, templum, altare, victima, ſacrificium. Ipſum ergo, & nos laudis & ca-
per ipſum Deo ſemper offeramus. Per ipſum offeramus Deo ſacrificium laudis, ritatis.
adorationis & gratiarum actionis, ut omnium bonorum primo principio & ultimo
fini. Hoc juge ſacrificium, Moſaicæ legis ſacrificiis longè præſtantius, & Deo

Digitized by Google

Pſal.49.24. multo gratius, de quo ait: *Sacrificium laudis honorificabit me*. Etſi verò ſacrifi-
cium iſtud ſit fructus laboriorum nomini ſancto *Dei* confitentium, non tamen
S. *Auguſt.* in Deo acceptum eſt, niſi & corde offeratur, & opera voci conſentiant. *Si male*
eundem Pſal- *vivis, & bona dicis, nondum laudas. Si meritis tuis tribuis quod bene vivis, non-*
mum. *dum laudas. Si alios contempſeris, teque inſtar* Phariſæi *ſuperextuleris, Deum non*
laudas. Nemo Deum laudat (ut par eſt) *niſi qui bene vivit; quia ſi laudat, non*
„ *ſolum lingua laudat, ſed & vita cum lingua conſentit*. Immola Deo ſacrificium.
„ laudis. *O ſacrificium gratuitum! Non emi quod offerrem, ſed tu donaſti*, Do-
mine. *nam nec hoc haberem*. Immola Deo ſacrificium laudis. *Et hæc immolatio*
ſacrificii laudis, gratias agere illi à quo habes quicquid boni habes, & cujus miſe-
ricordia tibi dimittitur quicquid tuum mali habes. Offeramus etiam Deo per Je-
ſum Chriſtum ſacrificium caritatis, condonando proximis injurias, eorum infir-
mitatibus compatiendo, eorum defectus tolerando, eorum inopiæ ac miſeriis ſub-
veniendo. *Beneficentiæ autem & communionis nolite oblivisci. Talibus enim hoſtiis*
S. Auguſt. lib. „ *promeretur Deus*, Deus bonis noſtris non eget, totumque quo rectè colitur, non
10. *De Civit* ipſi prodeſt, ſed homini. Neque enim fonti ſe quiſquam dixerit profuiſſe, ſi bi-
Dei capp. 5. & „ berit; aut luci, ſi viderit. Nec quod ab antiquis Patribus talia ſacrificia fa-
6. cta ſunt in victimis pecorum, quæ nunc Dei populus legit, non facit, aliud in-
„ telligendum eſt, niſi rebus illis eas res fuiſſe ſignificatas, quæ aguntur in no-
„ bis ad hoc ut inhæremus Deo, & ad eumdem finem proximo conſulamus.
„ Proinde verum ſacrificium eſt omne opus quod agitur ut ſancta ſocietate inhæ-
„ reamus Deo, relatum ſcilicet ad illum finem boni, quo veraciter beati eſſe poſ-
„ ſimus. Unde & ipſa miſericordia quà homini ſubvenitur, ſi propter Deum fit,
verum ſacrificium eſt.

17. *Obedite Præpoſitiis veſtris, & ſubjacete eis. Ipſi enim pervigilant, quaſi ra-*
tionem pro animabus veſtris redditui, ut cum gaudio hoc faciant, & non gemen-
tes, hoc enim expedit vobis Timeant Paſtores, reſideant, vigilent, laborent jugi-
ter pro ſalute animarum, quarum regimen ipſis à Chriſto commiſſum eſt, quaſi ra-
tionem redditurі, ſi illorum negligentia; ignavia, & pravis exemplis pereant.
Paſtorum & Timeant & oves, ne inobedientia ſua, indocilitate, & impœnitentia jugum Pa-
ovium officia ſtoralis ſolicitudinis aggravent. Illis certè expedit ut Paſtores miniſterium ſuum
S. Auguſt. „ obeant cum gaudio, non cum triſtitia & gemitu. Quando faciunt iſta cum gau-
Serm. 32. *a-* „ dio? Quando vident homines proficere in verbis Dei. Quando laborat cum gau-
lias 16. *De* „ dio operarius in agro? Quando attendit arborem, & fructum videt. Quando
Verbis Domi- „ attendit ſegetem, & frugum in area proſpicit ubertatem: non ſine cauſſa labo-
ni, cap. 12. „ ravit, non ſine cauſſa dorſum curvavit, non ſine cauſſa manus atterivit, non ſi-
„ ne cauſſa frigus & æſtum toleravit. Hoc eſt quòd ait Apoſtolus, *Ut cum gaudio*
„ *hoc faciant, & non gementes, hoc enim non expedit vobis*. Non dixit, Non illis
„ expedit; ſed, Non expedit vobis. Nam Præpoſiti quando contriſtantur de ma-
„ lis veſtris, expedit illis; ipſa triſtitia prodeſt illis; ſed non expedit vobis (ait
„ S. Auguſtinus.) Simul ergo in Dominico agro, Fratres, bonum operemur, ut
„ ſimul de mercede gaudeamus.

20. 21. *Deus autem pacis, qui eduxit de mortuis Paſtorem magnum ovium, in*
ſanguine teſtamenti æterni; Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum aptet vos in omni
bono, ut faciatis ejus voluntatem: faciens in vobis quod placeat coram ſe per Jeſum
Chriſtum, cui eſt gloria in ſæcula ſæculorum. Sacerdos cui reconciliationis mini-
ſterium commiſſum eſt, ſe pro Deo pacis legatione ad homines fungi cogitet, nec
illos ad pacem admittat, niſi certus ſit eos inimicitias depoſuiſſe, alioquin *Falſa &*
S. Cyprian. *irrita pax* eſt, *periculoſa dantibus, nihil accipientibus profutura*. Infirmitatem
ſuam in miniſterio tam ſublimi conſiderent Paſtores; agnoſcant virtutem qua Deus
ſuſcitavit à mortuis Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, per ipſos ut infirmos
indignoſque miniſtros ſuſcitare peccatores à morte peccati. Chriſtum ſanguine ſuo
ma-

magni Paſtoris animarum, Mediatoris Dei & hominum, Pontificis æterni Eccleſiæ ſuæ dignitatem promeritum & conſecutum eſſe meminerunt: ac proinde ſe dignos non eſſe Paſtorum nomine & officio, niſi parati ſint ad omnia bona temporalia exponenda, & ad mala omnia perferenda, denique ad vitam ipſam cum ſanguine profundendam pro ſalute ovium illorum curæ commiſſarum. Cùm verò illas proficere vident, certò perſuaſum habent Deum bonum omne quod pertinet ad ſalutem vitæ æternæ operari & in ovibus & in Paſtoribus: Gratiam proinde ipſius & pro ſe, & pro ovibus aſſidua & ferventi oratione, quotidianoque Sacrificio implorent, ut ſubditos & Præpoſitos *aptet in omni bono.* Voluntatem Dei in omnibus ſibi faciendam proponant, illumque obſecrent, ut illam in ipſis impleat *Faciens in vobis quod placeat coram ſe*, id per unum Mediatorem *Jeſum Chriſtum* ſe impetraturos ſperent & confidant. Tandem nullum alium finem ſibi proponant in ſacri Miniſterii functionibus quàm gloriam Dei; *cui eſt gloria in ſæcula ſæculorum.*

25. *Gratia cum omnibus vobis. Amen.* Gratiam, quà nihil excellentius, nihil optabilius eſt, id eſt miſericordiam & amicitiam Dei, animæ ſanctificationem Spiritus ſancti & donorum ejus participationem, omnibus ovibus ſui adprecatur bonus animarum Paſtor. Omnibus, quia caritas ejus omnes complectitur. *Gratia cum omnibus vobis.* Quomodo autem gratia erit vobiſcum? Si eam injuria „ non affeceritis, ſi non indignè ea vivatis. Perſeverat enim apud nos, quando „ opera bona habemus: avolat autem à nobis, quando ſecundùm mandata ejus „ qui hanc nobis impertiit, non vivimus. Faxit Chriſtus ut gratiam illam, & „ quanta per illam acceperimus, agnoſcentes, non cum injuria ejus qui tanta no„ bis bona largitus eſt, vivamus; ſed per bona opera glorificantes illum, adeo„ que commonſtrantes quòd non in ingratos ac beneficii immemores gratiam iſtam „ effuderit, teneamus haudquaquam diminutam in animabus noſtris, in ipſo „ Chriſto benefactore animarum noſtrarum. Cui ſempiterna laus, honor & glo„ ria. AMEN.

Gratiæ fideliter reſpondendum.

S. *Chryſoſt.* *Hom.* 34. *Theophylact.*

FINIS COMMENTARII IN EPISTOLAS S. PAULI APOSTOLI.

Digitized by Google

COMMENTARIUS LITTERALIS ET MORALIS IN EPISTOALAM CATHOLICAM SANCTI JACOBI APOSTOLI.

PROLOGUS.

EPISTOLIS ſancti Pauli in Sacrarum Scripturarum Canone ſubjunguntur ſeptem Epiſtolæ SS. Apoſtolorum Jacobi, Petri, Joannis, & Judæ, quæ propterea *Canonicæ* dicuntur, quòd paris ſint in Eccleſia auctoritatis, & quòd regulas ac præcepta tradant vitæ ſecundùm Chriſtum inſtituendæ, Veteri autem inſcriptione *Catholicæ* vocantur, quòd non ad unius Civitatis Eccleſiam, aut ad unum hominem ſcribantur (exceptis duabus poſtremis S. Joannis Epiſtolis) ſed generatim ad Fideles in varias regiones diſperſos. De his S. Hieronymus ad Paulinum ſcribit: *Jacobus, Petrus, Joannes, Judas, ſeptem Epiſtolas ediderunt, tam myſticas, quàm ſuccinctas, & breves pariter ac longas: breves in verbis, longas in ſententiis, ut rarus ſit, qui non in earum lectione cæcuciat.* Varius eſt illarum ordo apud veteres. S. Jacobi Epiſtola in hodiernis Codicibus Græcis, Syriacis, Latinis, prima inter Catholicas ponitur, eòque recenſetur ordine in Concilio Laodiceno, à S Hieronymo; & à Gelaſio I. Romano Pontefice. Etſi verò de illa fuerit olim à nonnullis dubitatum, ut Euſebius & S. Hieronymus teſtantur, à plurimis tamen & nobilioribus Eccleſiis conſtanter habita eſt ut Canonica, ut conſtat ex SS. Athanaſio, Cyrillo Hieroſolym. Gregorio Nazianz. Amphilochio, Hieronymo, Auguſtino, Innocentio I. & ex Conciliis Laodiceno, Cartha-

SS. Athanaſ. in Synopſi. Cyrill. Hieroſ. Catb. 4 & 7. Greg. Nazian. Carm. De Script. Canon. S. Auguſt. lib. 1. De Doct. Chriſt. cap. 8. Innocent. 1. Epiſt. Ad Exuper. Concil. Laod. Can. 60. Carthag. 3. can. 47. Orig. Hom. 3. in Exod. & in cap. 5. Epiſt. ad Rom. S. Athanaſ. Orat. 4. Contra Arian. S. Hilar. lib. 4. De Trinit. S. Baſil. lib. 1. De Bapt. cap. 2. S. Epiph. Hæreſ. 70. S. Hieron. Contra Jovinian. & lib. 2. contra Pelag. Auctor. lib. De Vocat. Gent. lib. 1.

Digitized by Google

thaginenſi III. Romano ſub Gelaſio I. Eugenio IV. in Concilio Florentino in Decreto pro Inſtructione Armenorum, & Tridentino. Sub ſancti Jacobi nomine laudatur ab Origene, SS. Athanaſio, Baſilio, Hilario, Ambroſio, Epiphanio, Hieronymo, ab Auctore librorum *De Vocatione Gentium*, &c. Hanc igitur Epiſtolam Hæreſiarcha Lutherus *ſtramineam* impiè vocat ac rejicit, quàm Calvinus repudiare non auſus eſt.

Hujus auctor Epiſtolæ Jacobus Minor, Alphæi filius, cui & Cleophæ nomen, & Mariæ ſororis Deiparæ Virginis; frater, id eſt, cognatus Domini, Joſe & Judæ Apoſtoli germanus, primus Hieroſolymorum Epiſcopus, quem unum ex duodecim Apoſtolis fuiſſe conſtat ex S. Paulo Epiſt. Ad Galatas, Cap. 1. Verſ. 19. *Deinde* (inquit) *poſt annos tres veni Jeroſolymam videre Petrum ... alium autem Apoſtolorum vidi nominem, niſi Jacobum fratrem Domini.* Quo teſtimonio Græci recentiores refelluntur, qui Jacobum fratrem Domini à Jacobo Alphæi, Apoſtolo, diſtingunnt.

Quod ſpectat Epiſtolæ hujus argumentum, in his præcipuè verſatur. 1. Chriſtianos ad patientiam & modeſtiam erudit, á vana confidentia revocat, ad petendam á Deo ſapientiam hortatur. 2. Fidem ſine operibus nihil ad ſalutem prodeſſe docet, contra Simonianos tum recentes hæreticos. 3. Linguæ mala recenſet, quam gubernare difficillimum eſt. 4. Concupiſcentiis non eſſe obſequendum, temeraria judicia fugienda. Divitibus pauperum oppreſſoribus gravem á Deo comminatur ultionem. A Juramento deterret. Unctionis Extremæ promulgat Sacramentum. Orationis efficaciam oſtendit.

CAPUT I.

SENSUS LITTERALIS.

1. *JAcobus Dei & Domini noſtri Jeſu Chriſti ſervus, duodecim Tribubus, quæ ſunt in diſperſione, ſalutem.* Jacobus ſervus Dei Patris, & Filii ejus Domini noſtri Jeſu Chriſti, in Apoſtolatus & Epiſcopatus Miniſterio & functionibus, Chriſtianis ex Iſraelitico populo in varias orbis regiones diſperſis, ſalutem æternam animæ, omniaque bona ad illam conducentia adprecatur. Quòd ſe Apoſtolum non inſcribat Jacobus, non mirum, cum nec S. Joannes, nec S. Judas in Epiſtolis ſuis nomen illud honorificum ſibi tribuant. Id humilitatis & modeſtiæ illorum argumentum, Salutationis verò formula ſimilis eſt illi, quam Apoſtoli adhibent in Epiſtola ad Eccleſias Gentium, Act. 15. *Apoſtoli, & ſeniores fratres, his qui ſunt Antiochiæ, & Syriæ, & Ciliciæ, fratribus ex Gentibus, ſalutem.*

Eraſmi, & Cajetani objectiones diſſantur.

2. 3. 4. *Omne gaudium exiſtimate, fratres mei, cùm in tentationes varias incideritis, ſcientes quòd probatio fidei veſtræ patientiam operatur. Patientia autem opus perfectum habet, * ut ſitis perfecti & integri, in nullo deficientes.* Fratres mei, ejuſdem fidei conſortes, in eamdem hereditatem cæleſtem mecum vocati, ſummo gaudio ſpiritus exſultate, cùm variis afflictionibus & perſecutionibus vexamini, ut rapinà bonorum, contumeliis, exilio, carcere, morte. Perſuaſum habete, Deum qui variis afflictionibus fidem veſtram probat, patientiam, quàm in vobis operatur, aliquando coronaturum. Patientia autem veſtra perfecta ſit in opere ſuo, ad finem uſque vitæ perſeverans, & cum eorum, qui vos perſequuntur, dilectione con-

* Græcè ἔργον τέλειον ἐχέτω, *Opus perfectum habeat*, non ἔχει *habet*, ut obſervat *Oecumenius.*

Digitized by Google

conjuncta : ita ut ipſi perfecti & integri ſitis omnibus virtutum ac bonorum operum partibus, nihilque vobis deſit eorum quæ ad vitæ Chriſtianæ perfectionem ſunt neceſſaria.

✠ Græcè ἁπλῶς, ſimpliciter, & candidè.

5. *Si quis autem veſtrùm indiget ſapientia, poſtulet à Deo, qui dat omnibus affluenter,* ✠ *& non improperat, & dabitur ei.* Si quis veſtrum ſapientia indiget, quæ rerum divinarum pia & practica ſcientia eſt, qua quidem nemo eſt qui non indigeat, poſtulet illam à Deo, qui dona ſua omnibus liberaliter diſtribuit, & non exprobrat priora beneficia, nec petentibus improperat importunitatem, ſed ſemper eſt ad dandum paratiſſimus. Dabit ergo ſapientiam poſtulantibus, ſi quo par eſt modo petatur,

6. 7. *Poſtulet autem in fide nihil hæſitans : qui enim hæſitat, ſimilis eſt fluctui maris, qui à vento movetur & circumfertur.* Orationem autem fundat fide animatam, nullatenus diſceptans aut dubitans de potentia, aut paterna erga nos benevolentia, providentia, ſeu miſericordia, aut fidelitate Dei in promiſſionibus adimplendis. Qui enim hæſitat, incredulitate ac diffidentia fluctuans, ſimilis eſt aquæ maris, quæ à ventis agitata, hùc illùc jactatur & circumfertur. De fide igitur divinæ promiſſionibus, qua dixit, *Petite & accipietis, omnis qui petit, accipit;* non de fide ſpeciali, qua nos certò exaudiendos in omnibus quæ petierimus, credere debere, noſtri temporis hæretici commenti ſunt, hic locus intelligendus eſt. Fides quidem divinæ promiſſionis ac veracitatis, fiduciam adjunctam habet, fiducia hæſitationem excludit, ſed tamen abſolutam certitudinem non parit impetrandi quod petimus, cùm certi omnino non ſimus an bene petamus (quæ conditio promiſſioni divinæ eſt adnexa.) *Non ergo æſtimet homo ille quòd accipiat aliqua a Domino.* Ille ergo cujus fides dubia, cujus inſtabilis fiducia eſt, non exiſtimet ſe impetraturum à Domino aliquid quod ad ſalutem æternam conducibile ſit. Confer cum Marci 9. 22. *Si potes credere, omnia poſſibilia ſunt credenti.* Huic tamen conditioni Deus adſtrictus non eſt, qui temporalia beneficia quandoque conceſſit iis quorum fides imperfecta erat, editis in eorum gratiam miraculis ad gloriam ſuam manifeſtandam. Sic filium reguli in Capharnaum ſanavit, qui tamen in fide hæſitabat, non credens Chriſtum filio ſuo ſalutem dare poſſe, niſi præſens eſſet corpore. Cui propterea dixit Dominus : *Niſi ſigna & prodigia videritis, non creditis.*

Joan. 4. 46.

8. *Vir* * *duplex animo, conſtans eſt in omnibus viis ſuis.* Vir animo diviſus, inter diverſas ſententias & voluntates fluctuans, ſive in Dogmatibus, ſive in Morali practica Religionis, qui partim Deo confidit, partim diffidit, partim credit, partim hæſitat, quaſi duos habens animos, inconſtans eſt & lubricus in omnibus actionibus ſuis, quas in certum ſcopum non dirigit, ſed pro affectuum varietate modo illùc rapitur : adeòque & in oratione ſua inſtabilis eſt, Deòque firmiter non inhærens, nihil ab ipſo impetrat.

* Græcè, δίψυχοι, quaſi *bianimis.*

9. 10. 11. *Glorietur autem frater humilis in exaltatione ſua : Dives autem* * *in humilitate ſua, quoniam ſicut flos fœni tranſibit.* ✠ Si quis inter vos Chriſtianos abjectæ ſortis eſt, pauper, afflictus, hominum contemptui, odio, injuriis expoſitus, ne doleat vicem ſuam, ſed de ſublimitate ſua, de felicitate vocationis ſuæ, de dignitate quæ nomine Chriſtiani ſignificatur; glorietur & exultet. Dives autem ſubmiſſum & modeſtum gerat animum, pudeſiat, ſibique diſpliceat, conſiderans vilitatem ſuam, ſortiſque ſuæ inſtabilitatem : ſicut enim flos herbæ citò gratiam ſuæ venuſtatis amittit : ita homo dives cum omni gloria quam ei divitiæ pepererunt, brevi evaneſcet, nec ultra hanc vitam durabit. *Exortus eſt enim ſol cum ardore, & areſecit fœnum, & flos ejus decidit, & decor vultus* * *ejus deperiit : ita & dives in itineribus ſuis marceſcet.* Quemadmodum enim ſolis æſtu atque ardore areſcit herba, & omnis ejus flos decidit, ita ut decoris ejus nullum remaneat ve-

* Ellipſis ſeu vocis omiſſio, verbo contrariæ ſignificationis ſupplenda.

✠ *Eccli.* 14. 18. *Iſai.* 40. 6. 7.

Oecumenius.

* Τὸ πρόσωπον *faciei,* ſeu *aſpectus.* Metaphorica locutio, qua externa ſpecies cujuſque rei facies dici ſolet.

Digitized by Google

veſtigium : ita dives in ſtudiis ſuis & actionibus, quibus ad divitias, honores, voluptates, ac temporalem proſperitatem contendit, emarceſcet, ac peribit.

12. *Beatus vir qui ſuffert tentationem : quoniam cùm probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, ✠ quam repromiſit Deus diligentibus ſe.* Beatus qui patienter tolerat afflictionem, perſecutionem, & quicquid adverſi Deus illi immiſerit, ſive per ſe ipſum, ſive per homines malos: quia cùm probata fuerit ejus virtus in ſtadio Chriſtianæ patientiæ, coronam æternæ obtinebit, quam Deus promiſit iis qui diligunt eum. Nulli autem magis diligunt, quàm qui pro eo patiuntur.

13. *Nemo cùm tentatur, dicat, Quoniam à Deo tentatur: Deus enim intentator* malorum eſt: ipſe autem neminem tentat.* Nemo cum externis aut internis afflictionibus ad peccatum incitatur, nempe ad impatientiam, diffidentiam, deſertionem fide, &c. exiſtimet ſe à Deo tentari, ſive ad peccatum impelli. Ut enim Deus ad peccandum incitari non poteſt, cùm ſit ipſa ſanctitas, ita nec quemquam incitat ad peccatum.

14. 15. 16. *Unuſquiſque verò tentatur à concupiſcentia ſua abſtractus & illectus.* Unuſquiſque verò tentatur à propria concupiſcentia, qua abſtrahitur à bono, & allicitur ad malum. Abſtrahit decipiendo, & mentem corrumpendo; allicit per voluptatem. *Deinde concupiſcentia cùm conceperit, parit peccatum: peccatum verò cùm conſummatum fuerit,* generat mortem.* Deinde poſtquam concupiſcentia conceperit, conſenſum aliquem, tametſi imperfectum nec plene deliberatum, à ſpiritu ſurripiendo blanditiis ſuis, parit peccatum: peccatum verò cùm fuerit conſummatum, ſive interiùs pleno & abſoluto conſenſu, ſive exteriùs ipſo opere, generat mortem æternam. *Nolite itaque errare, fratres mei dilectiſſimi.* Abſit igitur à vobis, fratres cariſſimi, tam execrandus error ut Deum exiſtimetis auctorem eſſe tentationum, quibus ad peccatum incitamur.

17. *Omne datum optimum, & omne donum perfectum, deſurſum eſt, deſcendens à Patre luminum, apud quem non eſt transmutatio, nec viciſſitudinis ✠ obumbratio.* Omnis gratia excellens, & omne donum perfectum, quod nempe nos bonos facit, & ad vitam æternam perducit, è cœlo eſt, à Deo omnis boni auctore, & veritatis juſtitiæque omnis fonte; qui nulli obnoxius eſt mutationi, ut Sol qui ab Oriente in Occidentem, ab uno Tropico in alium movetur; nullius viciſſitudinis ſeu converſionis obumbrationi, ut Soli accidit, qui objectis corporibus majores aut minores umbras facit, prout ad nos magis accedit vel recedit. Deus enim immutabilis eſt, & nullius rei interpoſitione vis luminis ejus impediri poteſt, quò minùs beneficentiæ ſuæ radios diffundat quocùmque voluerit.

18. *Voluntariè enim genuit nos verbo veritatis, ut ſimus initium* aliquod creaturæ ejus.* Non noſtris meritis, provocatus, ſed ſolo beneplacito ac benignitate voluntatis ſuæ genuit nos verbo veritatis Evangelicæ per fidem, quod donum ejus eſt, ſuſcepto; ut ejus filii, novique homines, & primitiæ quædam creaturam ejus eſſemus, id eſt, præſtantiſſima & ſelecta totius humani generis portio, quæ Deo offeratur & conſecretur.

19. 20. 21. *Scitis ✠, fratres mei dilectiſſimi. Sit autem omnis homo velox ad audiendum: tardus autem ad loquendum, & tardus ad iram.* Itaque, fratres mei dilecti, ſit omnis homo velox, promptus, diligens, docilis ad audiendum verbum veritatis, tardus autem ad loquendum de rebus divinis, & de religionis doctrina, quam priùs diſcat, quàm doceat. Ne ſit etiam ad iram præceps, ſed ab ea ſibi temperet quantùm poterit, linguam cohibendo, & contentiones fugiendo, *ira enim viri*

✠ Merita bonorum operum. Principium & fons meriti caritas, fundamentum, divina promiſſio.

* Ἀπείραστος, *intentabilis*, malis tentari nequit. Vide Oecumenium.

* Conſummati dicitur peccatum, nō modò cùm re ipſa perpetratur extrinſecùs; ſed cùm ei intus in animo præbetur aſſenſus. Unde Chriſtus ait: *Qui viderit mulierem ad concupiſcendum eā, jam mœchatus eſt eam in corde ſuo.* Matth. 5. 29.

✠ S. *Auguſt.* *lib.* 11 *De Civit. Dei*, cap. 20. & alibi legit, *nec momenti obumbratio* : ſed Verſio noſtra omnibus Codicibus Græcis, & Verſioni Syriacæ conſentanea eſt. Ῥοπῆς quod *momentum* pro τροπῆς, quod *converſionem* ſignificat, legiſſe videtur Interpres, quo uſus eſt S. Auguſtinus, ut Vir Eruditus conjicit. * Ἀπαρχήν τινα, *Primitias quaſdam.* ✠ Græcus Textus habet, ὥστε, *itaque*, pro quo Latinus Interpres legiſſe videtur, ἴστε, *ſcitis*.

viri Dei juſtitiam non operatur. Vir enim iratus non implet mandata Dei, non facit quod juſtum & Deo gratum eſt. *Propter quod abjicientes omnem immunditiam, & abundantiam malitiæ, in manſuetudine * ſuſcipere inſitum verbum, quod poteſt ſalvare animas veſtras*. Quapropter abjicientes omnes ſordes peccati, & exſtirpantes mala vitiorum germina, quæ impedire poſſent boni ſeminis in cordibus veſtris ortum & incrementum: cum manſuetudine & docilitate ſuſcipite verbum Dei, quod in vobis ſeminatum & inſitum eſt Apoſtolica prædicatione, & Spiritus ſancti gratia operante: Quod verbum animas veſtras ad ſalutem æternam perducere poteſt.

* Confer cum Eccli. 5. 13. *Eſto manſuetus ad audiendum verbum, ut intelligas.*

22. 23. 24. *Eſtote autem factores verbi; & non auditores tantùm, * fallentes † voſmetipſos*. Verbum illud ſalutare obſervate, & quod docet ac præcipit, exequi ſtudete, nec exiſtimetis verbum auditum & per fidem ſuſceptum, ſine bonis operibus ad ſalutem ſufficere, ſophiſticis argumentis voſmetipſos decipientes. *Quia ſi quis auditor eſt verbi, & non factor, hic comparatur viro conſideranti vultum nativitatis ſuæ in ſpeculo: Conſideravit enim ſe, & abiit, & ſtatim oblitus eſt qualis fuerit*. Si quis verbi auditor eſt dumtaxat, & non obſervator, ſimilis eſt homini conſpicienti in ſpeculo vultum ſuum nativum: qui oculis vix in illud conjectis, abit, formæ ſuæ incurioſus & velut immemor, decorem & ornatum penitus negligit.

* Confer cum Roman. 2. 13.

† Παραλογιζόμενοι, *fallacibus argumentis, more Sophiſtarum, vos ipſos decipientes.*

25. *Qui autem proſpexerit * in legem perfectam libertatis, & permanſerit in ea, non auditor obliviosus factus, ſed factor operis: hic beatus in facto ſuo erit.* Qui autem penitus introſpexerit legem perfectam, id eſt legem Chriſti, legem gratiæ, quæ perficit & juſtificat homines, & quæ lex eſt libertatis, à jugo legalium ceremoniarum ſolvens eos qui legi ſerviebant in ſpiritu timoris, & quia lex eſt caritatis, quæ liberos facit: qui (inquam) ad legem evangelicam ſtudioſè & aſſiduè attenderit, non perfunctoriè tantùm audiens quod ſtatim obliviſcatur, ſed in corde conſervans, & opere implens quæ in ea præcipiuntur: hic ex operibus ſuis beatus erit; juſtitiam in præſenti, & felicitatem æternam, quæ merces eſt bonorum operum, in futuro ſæculo poſſeſſurus.

Fides ſine operibus nihil prodeſt.

* Παρακύψας, à verbo παρακύπτω, quod ſignificat, *ſe inclinare* & quaſi *procumbere penitùs introſpiciendi ſtudio.*

26. *Si quis autem putat ſe religioſum eſſe, non refrænans linguam ſuam, ſed ſeducens cor ſuum, hujus vana eſt religio*. Si quis autem ſibi religioſus eſſe videtur & pius Dei cultor, nec tamen linguam ſuam quaſi injecto fræno cohibet à vitiis, quæ illius intemperantia & impotentia committi ſolent, ſeipſum fallit, ejuſque religio inanis eſt & infrugifera.

27. *Religio munda & immaculata apud Deum & Patrem hæc eſt, viſitare pupillos & viduas in tribulatione eorum, & immaculatum ſe cuſtodire ab hoc ſæculo.* Religio pietaſque ſincera & ſancta coram Deo Patre noſtro duabus maximà rebus perficitur, beneficentia & caritatis officiis, quibus viduis, pupillis, aliiſque omnis generis afflictis, ſubvenitur; & vitæ puritate, qua Chriſtianus ſe à mundi contagione, pravis exemplis, cupiditatibus, voluptatibus, regnantibuſque peccatis immaculatum ſervare debet, ut Deo placeat.

CAPUT I.

SENSUS MORALIS.

2. 3. 4. *OMne gaudium exiſtimate, fratres mei, cùm in tentationes varias incideritis; ſcientes quòd probatio fidei veſtræ patientiam operatur: patientia autem opus perfectum habet, ut ſitis perfecti & integri, in nullo deficientes,* Ma-

Afflictiones Dei beneficia ſunt, propter quæ gratias ipſi agere debemus.

Digitized by Google

Mala & afflictiones hujus vitæ, gratiæ ſunt & beneficia: quibus Deus electos ſuos à reprobis ut plurimùm diſcernit. Cùm gaudio igitur ſuſcipiendæ ſunt de manu Domini, quia per illas Deus fidem ſuorum, caritatemque probat, illoſque purgat, ſicut aurum per ignem probatur & purgatur, ut efficiat illos dignos ſe. Ideo Apoſtoli, & Martyres cum gaudio perſecutiones, proſcriptiones, opprobria, exilia, tormenta, mortem ipſam pro Chriſti nomine patiebantur. *Ibant gaudentes à conſpectu concilii, quoniam digni habiti ſunt, pro nomine Jeſu contumeliam pati*. *Act. 5. 41.* Perſuaſum ſcilicet ipſis erat, nobiſque ex eadem fide viventibus, & eadem ſpe animatis perſuaſum pariter eſſe debet, quòd *Id quod in præſenti eſt momentaneum* *2. Cor. 4. 17.* *& leve tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis*. Et quòd *Non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis*. *Rom. 8. 19.* Gaudium perfectum hominis verè Chriſtiani eſt, pro Chriſto pati: gaudii enim æterni ſemen eſt. Hinc Dominus Diſcipulos ſuos docens ait: *Beati eſtis, cùm maledixerint vobis, & perſecuti vos fuerint, & dixerint* *Matt. 5. 11.* *omne malum adverſùm vos mentientes, propter me: gaudete & exultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in cælis*. Hinc S. Petrus: *Communicantes* (inquit) *Chriſti* *1. Petri 4. 13.* *paſſionibus, gaudete, ut & in revelatione gloriæ ejus gaudeatis exſultantes*. Tribulatio eſt probatio fidei, exercitatio patientiæ. Perfecta patientia Chriſtianiſmi perfectio eſt. Tunc verò perfecta patientia eſt, cùm ex caritate res adverſæ tolerantur, & cum in eos qui mala nobis inferunt ipſis caritas exercetur. Caritas enim eſt quæ reliquarum virtutum opera format & perficit. Denique patientia opus perfectum habet, cùm cæteris comitata virtutibus ad finem uſque perſeverat; ut in adventu Domini inveniamur perfecti & integri, nullòque boni operis ad ſalutem, ſecundùm ſtatum noſtrum neceſſarii, genere deſtituti. *Latè patet patientiæ virtus,* *S. Cyprian. lib. De Boni Patientiæ.* *& ubertas ejus & largitas de unius quidem nominis fonte proficiſcitur, ſed exundantibus venis per multa gloriarum genera diffunditur; nec proficere aliquid in actibus noſtris poteſt ad conſummandam laudem, niſi inde conſummationis accipiat firmitatem. Patientia eſt quæ nos Deo & commendat & ſervat: ipſa eſt quæ iram temperat, quæ linguam frænat, quæ mentem gubernat, pacem cuſtodit, diſciplinam regit, libidinis impetum frangit, tumoris violentiam comprimit, incendium ſimultatis extinguit, coercet potentiam divitum, inopiam pauperum refovet: tuetur in virginibus beatam integritatem, in viduis laborioſam caſtitatem, in conjunctis & maritatis individuam caritatem: facit humiles in proſperis, in adverſis fortes, contra injurias & contumelias mites: docet delinquentibus citò ignoſcere; ſi ipſe delinquas diu & multùm rogare: tentationes expugnat, perſecutiones tolerat, paſſiones & martyria conſummat. Ipſa eſt quæ fidei noſtræ fundamenta firmiter munit: ipſa eſt quæ incrementa ſpei ſublimiter provehit: ipſa actum dirigit, ut tenere poſſimus viam Chriſti, dum per ejus tolerantiam gradimur; ipſa efficit ut perſeveremus filii Dei, dum patientiam Patris imitamur.*

5. 6. 7. *Si quis autem veſtrum indiget ſapientia, poſtulet à Deo, qui dat omnibus affluenter, & non improperat, & dabitur ei.* Quis ſapientia non indiget? Nemo certè mortalium tam ſapiens eſt, cui non plurimum adhuc ſapientiæ deſit. Qui ſe perfectè, aut à ſe ipſo ſapientem exiſtimat, ſtultiſſimus eſt. *Vera ſapientia a Deo poſtulanda.* Sapientia quæ rerum divinarum pia cognitio eſt, quà intelligitur quæ ſit voluntas Dei bona & beneplacens & perfecta, qua cognoſcuntur ea quæ ad ſalutem neceſſaria ſunt, & utilia, ſive fidem, ſive mores, & cujuſque perſonæ & conditionis officia ſpectent, non ſpeculativa tantum, ſed practica notitie, quæ non eſt merum & frigidum lumen intellectus, ſed Dei amore voluntatem accendit, quæ rerum ſpiritualium & cœleſtium ſapore guſtum interioris hominis afficit, ut non ſapiant illi quæ mundi ſunt, ſed quæ Dei: ſapientia quæ ad mores ſecundùm legem Dei componendos refertur; quæ docet adverſa omnia forti conſtantique animo propter Deum ad finem uſque vitæ toleranda; crucem eſſe ſummum hominis Chriſtiani in hac vita mortali bonum;

Digitized by Google

num, afflictiones, ſive à Deo immediatè, ſive per homines malos immiſſas, eſſe juſtam gaudii materiam: hæc, inquam, ſapientia nec in ſcholis Philoſophorum diſcitur, nec in conſiliis Politicorum, ſed in ſola Chriſti ſchola. Hæc ſapientia Dei donum eſt; cœleſte hoc donum, fructus orationis ferventis, humilis, perſeverantis. Unuſquiſque igitur ſapientiam poſtulet à Deo, qui ſolus illam dare poteſt.

Cum fide & fiducia impetrandi orandum eſt.

Qui dat omnibus, ſine diſcretione ſexuum, gentium, ætatum, conditionum; omnibus qui donum tam excellens ab illo poſtulant ut oportet, ac dignum eſt; dat ſimpliciter, nihil aliud ſpectans quàm juſtas cauſas dandi, quales ſunt inopia & humilitas petentis. Dat *affluenter*, largiter, non parcè: merita ſupplicium excedit & vota. *Dilata os tuum, & implebo illud*. Expande ſinum cordis tui, & illud cœleſtibus bonis cumulatiſſimè implebo. Dat gratuitò, ex mera benignitate & propenſione ad benefaciendum, non commemorans priora beneficia, non exprobrans petentibus nequitiam, importunitatem, nimis crebras petitiones, ut plerique divites ſolent, quæſitis excuſationibus ut vel non donent in poſterum, vel parciùs donent: *& non improperat*. Nihil prohibet quin ad Deum accedamus, veram ſapientiam, & omne gratiæ nobis neceſſariæ genus poſtulaturi, ſi quidem ad effundenda in ſupplices miſericordiæ ſuæ dona paratus ſemper eſt. *Et dabitur ei*. Nam (ut ait Propheta, cui conſentit Apoſtolus), *Voluntatem timentium ſe faciet, & deprecationem eorum exaudiet, & ſalvos faciet eos*. Poſtulemus igitur à Deo ſapientiam, quæ nobis neceſſaria eſt ad vitam noſtram in via Dei dirigendam, & accipiemus, modò petamus cum fide veritatis & verbi & promiſſionis Dei, cum fiducia impetrandi à paterna ejus bonitate quod in nomine Filii ejus Jeſu Chriſti petimus, non hæſitantes, ut olim Moſes virga percutiens rupem, & ad eam loqui recuſans ut aquas educeret; & ut Petrus ſuper aquas ambulans: ſed firma fide credentes ut Abraham, quòd quæcumque promiſit Deus, potens eſt facere: *Poſtulet autem in fide nihil hæſitans. Qui enim hæſitat, ſimilis eſt fluctui maris, qui à vento movetur & circumfertur*. Qui cum diffidentia orat, Deum tentat, ideòque non impetrat quod petit. Qui navigans in mari contrariis ventis jactatur, & in ſaxa, cotes, ſyrteſque impellitur, ad portum appellere non poteſt. *Fides fons eſt orationis. Si fides deficit, oratio perit. Fides fundit orationem, fuſa oratio impetrat fidei firmitatem*.

Pſal. 80. 1.

Num. 20. 10. 11.

Matt. 14. 31.

Rom. 4. 18.

S. Auguſt. Serm. 115. aliàs 36. De Verbis Domini.

Qui duplices animo & in omnibus viis ſuis inconſtantes?

8. *Vir duplex animo, inconſtans eſt in omnibus viis ſuis*. Qui diverſas inter ſententias voluntateſque fluctuat in materia Religionis aut Moralis Chriſtianæ, verbo Dei, Scripturæ ſacræ ſcilicet ac Traditionis auctoritati ac regulis certiſſimis, & indeficientibus Eccleſiæ oraculis inhærere recuſans, duplex eſt animo, & inconſtans in omnibus viis ſuis. Qui certum vitæ genus ac inſtitutum non amplectuntur, ſed hæſitant ſemper quid eligant, nunc in hoc propenſi, nunc in illud, duplices ſunt animo, et inconſtantes in omnibus actionibus ſuis, quas certum in ſcopum non dirigunt, ſed prout diverſis affectibus feruntur, ita varias vias ineunt, actionumque nunc ad Deum promoventium, nunc ab illo abducentium varietate implicantur. Duplex eſt animo, qui partim Deo, partim mundo deditus eſt, Evangelium cum ſæculi moribus conciliare fruſtra ſtudens, illis ſimilis quibus Elias ait; *Uſquequo claudicatis in duas partes? Si Dominus eſt Deus, ſequimini eum: ſi autem Baal, ſequimini illum*. Qui partim Deo confidens, partim diffidens orat, de propria induſtria, Potentum patrociniis, amicorum commendationibus, præſumptitiis meritis magis ſperans quàm de Dei potentia, bonitate, fidelitate, magis innixus brachio carnis, quàm brachio virtutis Domini, duplex eſt animo, et inconſtans in omnibus viis ſuis. Aſſentator, hypocrita, qui in corde et corde loquitur et nectit dolos, duplex eſt animo, divinam ſimplicitatem inhonorat, inconſtans eſt in omnibus viis ſuis.

3. Reg. 18. 21.

Humiliatio vera Chriſtianorum gloria

9. 10. 11. *Glorietur frater humilis in exaltatione ſua; Dives autem in humilitate ſua, quoniam ſicut flos fœni tranſibit*. Humiliatio, vera Chriſtianorum gloria

et cel-

Digitized by Google

et celſitudo eſt. Obſcuritas generis, vilitas conditionis, bonorum temporalium inopia, indecora et triſtia eſſe non poſſunt homini, qui inter Dei filios cenſetur adoptionis gratia, qui Jeſu Chriſti frater eſt et coheres, Angelorum ſocius, ſolo Deo dives. Pudeat verò divitem, quòd rebus terrenis inhæreat, et gloriam brevi tranſituram diligat, qui ad cœleſtia æternaque bona vocatus à Deo eſt. Fides ipſi aperiat oculos, ut cognoſcat opum ſuarum abundantiam, ædium et pretioſæ ſupellectilis magnificentiam, veſtium, curruum, equorum pompam, numeroſum famulitium, menſas exquiſitiſſimis epulis inſtructas, meram eſſe vanitatem; totum illum divitiarum apparatum, et terrenæ magnitudinis ſplendorem tranſiturum ut florem agri. *Exortus eſt ſol cum ardore, & areſcit fenum, & flos ejus decidit, & decor vultus ejus deperiit: ita & dives in itineribus ſuis marceſcet.* Quàm diverſum eſt illud Spiritus ſancti de terrena divitum felicitate judicium à judicio carnalium hominum, et mundo deditorum! Divites quaſi flores ſpecioſi videntur in agro hujus mundi, ſed mane efflorescunt, veſpere decidunt et areſcunt, et ipſa die pereunt omnes cogitationes, et omnia conſilia eorum. Cognoſcent aliquando ſæculi divites quàm inaniter gloriati ſint et exſultaverint de divitiis ſuis ac potentia, ſed heu! tardè nimis et inutiliter cognoſcent, dicentes cum æterno gemitu: „ Quid
„ nobis profuit ſuperbia, et divitiarum jactantia quid contulit nobis? Tranſierunt
„ omnia illa tamquam umbra, et tamquam nuntius percurrens; et tamquam navis
„ quæ pertranſit fluctuantem aquam: cujus cùm præterierit, non eſt veſtigium in-
„ venire: aut tamquam avis, quæ tranſvolat in aere, cujus nullum invenitur ar-
„ gumentum itineris, ſed tantùm ſonitus alarum verberans levem ventum: aut
„ tamquam ſagitta emiſſa in locum deſtinatum, diviſus aer continuò in ſe reclu-
„ ſus eſt, ut ignoretur tranſitus illius: ſic et nos nati continuò deſinimus eſſe: et
„ virtutis quidem nullum ſignum valuimus oſtendere: in malignitate autem no-
„ ſtra conſumpti ſumus. Talia dixerunt in inferno: quoniam ſpes impii tamquam
„ lanugo eſt, quæ à vento tollitur, et tamquam ſpuma gracilis, quæ à procella
„ diſpergitur: & tamquam fumus, qui à vento diffuſus eſt, et tamquam memoria
„ hoſpitis unius diei prætereuntis. Juſti autem, *qui gloriam ſuam exemplo Chri-*
„ *ſti humilitate poſuerunt*, in perpetuum vivent, et apud Dominum eſt merces
„ eorum, et cogitatio illorum apud Altiſſimum. Ideo accipient regnum decoris,
„ et diadema ſpeciei de manu Domini. Miſeri ergo et miſerandi divites, qui de divitiis ſuis gloriantur, quibus creſcentibus creſcit ſpiritualis inopia, niſi illis bene utantur, et ab illis cor abſtrahant: quæ amatoribus ſuis, quantò fuerint ampliores, non afferunt ſatietatem, ſed inflammant cupiditatem: quæ fulcimenta ſunt infirmitatis, non ornamenta poteſtatis: quarum vermis ſuperbia. Quæ malos, cùm offeruntur, excæcant; cùm auferuntur, cruciant. Quæ maximæ parti divitum ſunt inſtrumenta vitiorum. Quæ ab amatoribus ſæculi plenæ diliciarum putantur, plenæ ſunt periculorum. Dives in regnum cœlorum intrare non poteſt niſi ſit ſpiritu pauper et humilis. Divites igitur hanc unam habent exultandi rationem, ſi Deus illos humiliet, ne extollantur; ſi illis humilitatem et caritatem donet, ut ſanctè divitiis utantur. *Dives autem in humilitate ſua.*

Divitiarum vanitas.

Pſalm. 145.

Sapient. 5. 8. & ſeq.

S. Auguſtin.

12. *Beatus vir qui ſuffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromiſit Deus diligentibus ſe.* Non qui divitiis abundant, non quibus omnia proſpere ſuccedunt, non qui ſummis honoribus, & deliciis fruuntur, ſed qui adverſitates hujus ſæculi & afflictiones patienter ſuſtinent, qui illas de manu Dei, ut flagella patris erudientis & probantis ſuſcipiunt, ejus voluntatem adorantes, eique ſe humiliter ſubjicientes, beati ſunt, jam pignus æternæ vitæ poſſidentes, invictam patientiam. Verè beati quibus coronam æternæ gloriæ pretio tam exiguo comparare datum eſt. Hæc & gratia eſt filiis Dei per Chriſtum Jeſum miſericorditer promiſſa, & tamquam merces ex ipſius Dei promiſſione bonis ipſorum operibus & meritis fideliter reddenda. Probationis tem-

Merces æterna patientiæ in rebus adverſis.

pus breve eſt : æternitas remunerationis ſine fine erit . Verùm ſuſtinendæ ſunt af-
flictiones cum dilectione Dei , ut obtineatur corona ſoli dilectioni promiſſa. *Quam
ropromiſit Deus diligentibus ſe* . Patitur ut malefactor , aut certè ut Philoſophus ,
non verò ut Chriſtianus , qui ſine caritate patitur . Denique perſeverandum eſt uſ-
que in finem in dilectione Dei & patientia , ut obtineatur æternæ vitæ corona .
Apocal.2. 10. Hac enim conditione à Deo promiſſa eſt . *Eſto* , inquit , *fidelis uſque ad mortem* ,
& dabo tibi coronam vitæ . Id fidei lumine noverat & profitebatur vir ſanctus To-
Tobias 3.21. & 22. bias ita Deum orans : *Hoc pro certo habet omnis qui te colit , quòd vita ejus , ſi in
probatione fuerit , coronabitur ; ſi autem in tribulatione fuerit, liberabitur : etſi in
correptione fuerit , ad miſericordiam tuam venire licebit . . . Non enim delectaris
perditionibus noſtris : quia poſt tempeſtatem , tranquillum facis, & poſt lacryma-
tionem & fletum exultationem infundis* .

15.14.15. *Nemo cùm tentatur, dicat, Quoniam a Deo tentatur: Deus enim intenta-*
Tentatio probationis a Deo eſt, non tentatio ſeductionis. *tor malorum eſt: ipſe autem neminem tentat*. Tentatio quidem probationis a Deo eſt,
non tentatio ſeductionis , & impulſio ad malum . Eam ad bonum electorum ſuo-
rum permittit , ordinatque Deus , non immittit . Avertere a ſe non poteſt , quos
propter ſe condidit . Quibus eſſe dedit ut primum principium , illos ad ſe trahit
ut ultimus finis . Summa & infinita bonitas , mali principium eſſe non poteſt. *Ne-*
Innocentius I. in Epiſt. ad Concil. Afric. *ceſſe* quidem *eſt , ut quo auxiliante vincimus , eo iterum non adjuvante vincamur*:
ſed ut gratiâ Dei non adjuvemur , in nobis cauſa eſt , non in Deo . Niſi enim fe-
cerimus caſum , ille à nobis non facit occaſum . Omnium tentationum noſtra-
S. Thomas. rum principium in nobis eſt ; domeſticus hoſtis , concupiſcentia . Omnium pec-
S. Auguſt. catorum noſtrorum principium corrupta voluntas , ſine cujus conſenſu diabolus no-
bis nocere non poteſt . Canis efferus eſt , ſuadere poteſt , latrare poteſt , mordere
non poteſt niſi volentem . *Unuſquiſque tentatur a concupiſcentia ſua abſtractus &*
Quique tentationis gratus. *illectus* . QuinQue tentationis gradus diſtinguunt viri Theologi . 1. Concupiſcentiæ
voluntatem ad peccatum invitantis illecebram & ſenſum , qui rationem omnino
antevertit . Primus ille motus concupiſcentiæ , quamvis ſit malum , & primi pec-
cati fœtus , non tamen propriè peccatum eſt . 2. Cum obrepente delectatione tan-
gitur & afficitur tantiſper animus non ſatis pervigil , & delectationem oblatam
repellere aliquantulum negligit , peccatum concipitur velut furtivo delectabilis
objecti complexu , ſed veniale peccatum eſt ob imperfectum voluntatis conſenſum,
rationiſque non plenè deliberantis inconſiderantiam . 3. Cum abſolutus & delibe-
ratus conſenſus eſt vel in ipſam delectationem peccati quod mente volvitur , etſi
opere externo minime conſummetur , partus eſt peccati , monſtrum horrendum ,
Deo inviſum , homini exitiale naſcitur . *Deinde concupiſcentia cum conceperit ,
parit peccatum* . 4. Sequitur occaſione data exterior peccati conſummatio , quæ
per frequentiam actuum habitum generat , & corpus peccati roborat . 5. Mors a-
nimæ fructus eſt peccati , mors autem æterna & animæ & corporis pœna peccati
eſt quod Pœnitentiâ in hâc vita non eluitur. *Peccatum verò cùm conſummatum fue-*
Concupiſcentiæ ab initio reſiſtendum. *rit, generat mortem* . Qui in primo gradu non contremiſcit , ad poſterum facile per-
venit . „ Concupiſcentiæ ergo , quæ filia peccati eſt, & cum illi ad illicita conſen-
„ titur . peccatorum mater multorum, ab initio reſiſtamus; cùm adhuc parvula eſt
cupiditas , antequam robur accipiat adverſum te mala conſuetudo , allide illam ,
Pſal.136.9. Sed times ne alliſa non moriatur ad petram allide , Petra autem erat Chriſtus .
Beatus qui tenebit, & allidet parvulos ſuos ad petram. Ne abſtraharis à concupiſcen-
tia: noli conſentire concupiſcentiæ tuæ. Non eſt unde concipiat niſi de te . Surrexit
concupiſcentia: nega te illi, noli eam ſequi. Noli dare conſenſionis amplexum, ne pla-
S. Auguſt. in hunc Pſalm. gas partum: quia ſi conſenſeris, concipit. Cùm concupiſcentia conceperit , parit pec-
catum. Nondum times ? Peccatum generat mortem: vel mortem time. Si peccatum
S. Auguſt. Serm. 58. alias. Hom. 40. inter 50. cap. 8. non times, time quò perducit peccatum. Dulce peccatum, ſed amara mors. Principium
tentatio-

tentationis, peccati, & mortis in nobis eſt. Ad Chriſti Salvatoris gratiam confugiamus, quâ tentationes vincuntur, peccata delentur, a morte æterna pœnitentes liberantur.

17. *Omne datum optimum, & omne donum perfectum, deſurſum eſt, deſcendens à Patre luminum, apud quem non eſt tranſmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio.* Omne donum naturæ, gratiæ, & gloriæ à Deo eſt. Talenta naturalia ingenii, memoriæ, doctrinæ, induſtriæ, facundiæ & eloquentiæ, à Deo ſunt: ſed hæc bonis & malis ſunt communia, nec hominem per ſe juvant ad æternam ſalutem, ſed bonus illorum uſus, qui ex gratia Chriſti Salvatoris eſt. Gratia verò, fides, ſpes, caritas, cæteræque virtutes Chriſtianæ, dona ſunt perfecta & per ſe expetenda. Hæc meritis operum ſuorum aut naturæ viribus non conſequitur homo, qui nihil habet ex ſe præter peccatum ignorantiam, & infirmitatem. Unde homini placere Deo, niſi à Deo? Unde homini bona vita, niſi à fonte vitæ? „ Unde homini illuminatio, niſi ab æterno lumine? Ad humanas mentes mutabiles „ de fonte immutabili dona gratiarum virtutúmque deſcendunt, quæ & ipſas immu- „ tabiles quodam modo faciant. Cum autem a bono mutatur in malum, hæc mutatio non eſt à Patre luminum, ſed ab hominibus qui à Sole juſtitiæ oculos avertunt, & diligunt magis tenebras quàm lucem. Ergo *Accedite ad eum, & illuminamini.* Fons eſt vitæ, accede, bibe, & vive; lumen eſt, accede, cape, & vide. Si non influat ille, ſiccus eris. Nec ſanctorum patientia Martyrum ab ipſis eſt. *In Domino* (inquit) *laudabitur anima mea, quoniam ab ipſo patientia mea.* Quare ergo mea? Sinum aperui, & libenter accepi; ab ipſo mea. Et ab ipſo, & mea; & quia ab ipſo ideo tutiùs mea. Mea eſt, ſed a me mihi non eſt. Ut habeam donum meum, ac agnoſco datorem Deum. Nam ſi non agnoſco datorem Deum, tollit Deus „ bonum ſuum, & remanet malum meum, per arbitrium meum.

Dona gratiæ ſola Dei miſericordiâ & bonitate conſequimur.

S. Auguſt. Serm. 254. alias 1. inter editos ex majoris Carthuſiæ Miſſ.

Pſal. 33.6.

Pſal. 61.6.

18. *Voluntariè enim genuit nos verbo veritatis, ut ſimus initium aliquod creaturæ ejus.* Miſericordia Dei & amor gratuitus, omnemque meritorum noſtrorum prænotionem antevertens voluntatis ejus beneplacitum, fons eſt adoptionis & regenerationis noſtræ, qua filii Dei nominamur & ſumus. Novæ iſtius ac myſticæ generationis ſemen eſt verbum veritatis, quo fides in cordibus noſtris paritur. Hoc verbo Sacramentum Baptiſmi vim habet nos ſanctificandi & conſecrandi Deo velut primitias electas, & a maſſâ peccatrice ſeparatas. Patrem ac Deum noſtrum diligamus, qui nos per amorem genuit & principatum in creatura nobis divinâ illâ adoptione contulit. *Dedit poteſtatem filios Dei fieri his qui credunt in nomine ejus, qui non ex ſanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, ſed ex Deo nati ſunt.* Verbo veritatis, quo regenerati ſumus, nutriamur, ut vita gratiæ conſervetur in nobis. Hic panis eſt filiorum Dei, panis quotidianus & ſuperſubſtantialis, quem nobis dari a Deo poſtulamus. Vitam, quam a Deo propter ipſum accepimus, totam illi conſecremus. Primitias ad profanos uſus converti, piaculum eſt. Non peccato, non mundo, non nobis ipſis, ſed uni Deo vivamus, ut novæ creaturæ initium, in nobis perficiatur & conſummetur in gloria.

Adoptionis noſtræ in filios Dei fons & ſemen.

Joan. 1.

19. 20. 21. *Sit autem omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum, & tardus ad iram.* 1. Verbum Dei ardenti ſtudio, ſumma animi docilitate, prompta obedientia audiendum ac ſuſcipiendum eſt. *Sit omnis homo velox ad audiendum.* 2. Os pravis, noxiis, vanis & inutilibus ſermonibus claudendum, ut verbum Dei meditemur in ſilentio cordis, longè a tumultibus ſæculi. *Tardus ad loquendum.* Hic veri Sapientis character. *Audiens ſapiens, ſapientior erit.* Et, *Qui moderatur ſermones ſuos, doctus & prudens eſt.* Veritatem audire & diſcere, multò tutius eſt quàm docere. *Ut diſcamus ergo invitare nos debet ſuavitas veritatis; ut autem doceamus, cogere neceſſitas caritatis; ubi potiùs optandum eſt, ut* tran-

Diſpoſitiones ad verbum Dei cum fructu audiendum.

Proverb. 1.5.

Proverb. 17. 17.

S. Auguſt. lib. De Dulcitii Queſtionibus 2.

tranſeat iſta neceſſitas, qua hominem docet aliquid homo, & ſimus omnes docibiles Dei: quamvis & hoc ſimus, cum ea quæ ad veram pietatem pertinent diſcimus, etiam quando illa docere videtur homo. Quia Neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum dat Deus. *Cum itaque ſi Deus incrementum non daret, nihil eſſent Apoſtoli plantatores & rigatores; quantò magis ego vel tu, vel quilibet hujus temporis homines, quando nobis videmur eſſe Doctores?* Animo tandem tranquillo & à perturbationibus libero, præſertim ab ira, audiendum & retinendum eſt verbum Dei. *Et tardus ad iram.* Cum enim ira ſit filia ſuperbiæ, mater inimicitiarum, contentionum, ultionum, pacis & unitatis inimica, a tramite Chriſtianæ juſtitiæ, quæ ſine caritate, humilitate, docilitate, & manſuetudine nulla eſt, hominem longe abducit. *Ira enim viri juſtitiam Dei non operatur.* Verbum Dei germen ſalutis eſt, ſed ut fructum ſuum pariat, neceſſe eſt ut ſuſcipiatur corde mundo, humili, manſueto, tranquillo. *Propter quod abjicientes omnem immunditiam, & abundātiam malitiæ, in manſuetudine ſuſcipite inſitum verbum, quod poteſt ſalvare animas veſtras.* Rami inutiles arboris infructuoſæ reſecandi ſunt, & vulnus (ut ita loquar) in ea faciendum, ut arboris fructiferæ ſurculus inſeratur, illamque hac inſitione fructiferam faciat. Ita ut verbum Dei cordibus noſtris inſeratur & ad bonorum operum fructum ferendum nos diſponat, reſecandæ ſunt prius veteris Adami cupiditates, & deſideria inutilia & noxia, ac ſolitudines hujus vitæ, quæ ſacrum germen ſuffocare poſſunt: tentationibus fortiter reſiſtendum, quibus illud evellere conantur noſtræ ſalutis inimici.

22. 23. 24. 25. *Eſtote autem factores verbi, & non auditores tantum, fallentes voſmetipſos.* Qui audit verbum Dei, & præcepta ejus non obſervat, ſibi damnationem arceſſit. *Beati enim qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud.* (Luc. 11. 28.) Ille ſolus veritatem amat, qui illam ad praxim ex caritate revocat. Verbum Dei prædicatum Verbo Dei increato & æterno ſimile in eo eſſe debet, quod *non ſit Verbum qualecumque, ſed ſpirans amorem.* (S. Thomas.) Amor autem otioſus & infructuoſus, amor non eſt. Da vacantem amorem, & nihil operantem. Se ipſum fallit, qui ſe Deum amare putat, cujus voluntati ac mandatis contradicit. Verbum Dei fidele ſpeculum eſt in quo ſeſe conſiderare debet Anima Chriſtiana, ut cognoſcat qualis ſit, qualis eſſe debeat, quid ſibi deſit. In eo non obiter ac perfunctoriè ſe intueri debet, ut vir incurioſus & negligens, ſed ut mulier, quæ diu ſtat ante ſpeculum velut ab eo petens conſilium formæ, & vel minimas abſtergens maculas, ſuppleuſque quod deeſt decori ſuo & ornatui. Ita Chriſtianus quiſque conſiderare ſe debet in verbo ac lege Dei, conſcientiæ maculas, quas per illam recognoſcit, diligenter abſtergere, ſtudioſè attendere quid deſit interioris hominis ſui decori & ornatui, defectibus ſuis emendandis & ſupplendis operam efficacem dare, ut Deo placeat. „ Si quis auditor eſt verbi, & non factor: hic comparatur viro conſide- „ ranti vultum nativitatis ſuæ in ſpeculo: conſideravit enim ſe, & abiit, & ſta- „ tim oblitus eſt qualis fuerit. (Evangelicæ legis aſſidua meditatio & obſervantia perſeverans.) Lex vetus rudimentum eſt Evangelii, lex infirmorum, lex incipientium, lex ſervorum, quæ malorum temporalium timore, & ſpe bonorum hujus vitæ, ducit ſubditos: Evangelium verò lex fortium eſt, lex perfectorum, lex filiorum, quæ vera bona, veraque mala nota facit hominibus, quæ ad caritatem tota revocatur & collineat, quæ veram libertatem, æternamque felicitatem parit. Sola obſervatio Evangelii animam liberat à ſervitute peccati, à maledictione legis, à morte æterna. Evangelii præcepta implent, & ſecundùm illa vitam ſuam componunt, qui illud aſſiduè meditantur, & in illud ceu in regulam ſuam introſpiciunt. Porrò non ſufficit aliquando in Evangelii meditatione verſari, ſed in ea toto vitæ tempore perſeverandum eſt; illud ex parte implere non ſufficit, ſed omnia illius præcepta obſervanda ſunt: illud per vices, & certis temporibus obſervare ſatis non eſt ad ſalutem, ſed in ejus fideli obſervantia ad mortem uſque permanendum eſt. „ Qui autem perſpexerit in legem perfe-

ctam

Digitized by Google

„ ctam libertatis, & permanſerit in ea, non auditor oblivioſus factus, ſed factor „ operis: hic beatus in facto ſuo erit. Quis fidelium neſciat, quibus virtutibus ſtudere, & quibus debeat vitiis repugnare? Quis conſcientiæ ſuæ aut tam gratioſus, aut tam imperitus eſt arbiter, qui ignoret quid à ſe auferri, aut quid in ſe oporteat augeri? Nemo quippe ita rationis eſt alienus, qui aut converſationis ſuæ non intelligat qualitatem, aut cordis ſui ſecreta non noverit. „ Non ergo per „ omnia ſibi placeat, nec ſe ſecundùm carnis oblectamenta dijudicet; ſed omnem „ conſuetudinem ſuam in divinorum præceptorum lance conſtituat: ubi cum alia „ jubeantur ut fiant, alia interdicantur ut non fiant, juſto ſe trutinabit examine, „ qui vitæ ſuæ mores ex utriuſque ponderis comparatione penſaverit. Artifex „ enim miſericordia Dei ſplendidiſſimum in mandatis ſuis condidit ſpeculum, in „ quo homo faciem ſuæ mentis inſpiceret, & quàm conformis imagini Dei, „ aut quàm diſſimilis eſſet agnoſceret.

26. *Si quis autem putat ſe religioſum eſſe, non refrænans linguam ſuam, ſed ſeducens cor ſuum, hujus vana eſt religio.* Qui linguam ſuam non coercent ac refrænant, etſi ſpeciem pietatis habeant, veritatem pietatis abnegant, & omnium bonorum operum ſuorum fructum amittunt. Ex abundantia cordis os loquitur. Depravationem cordis probat intemperantia linguæ, & levitas, vanitas, maledicentia, ſeu quævis alia pravitas, effrenisque licentia ſermonis. *Labia imprudentium ſtulta narrabunt: verba autem prudentium ſtatera ponderabuntur. In ore fatuorum cor illorum: & in corde ſapientium os illorum.* Verus Dei cultor os ſuum à loquacitate, obtrectationibus, contentionibus, rixis, aliiſque linguæ vitiis cohibet, ne velut unguenti fragrantia in vaſe diſcooperto, ita bonus odor pietatis omniumque virtutum in ejus animo diſſipetur ac evaneſcat. Hinc Salomon ait: *Qui cuſtodit os ſuum, cuſtodit animam ſuam: qui autem inconſideratus eſt ad loquendum, ſentiet mala. Labia ſtulti miſcent ſe rixis: & os ejus jurgia provocat. Os ſtulti contritio ejus: & labia ipſius ruina animæ ejus.* Religioſos ac bonos Chriſtianos quis dixerit homines de quibus Spiritus ſanctus per os Davidis ait? „ Sepulcrum patens eſt guttur eorum „ linguis ſuis doloſe agebant, venenum aſpidum ſub labiis eorum: Quorum os „ maledictione & amaritudine plenum eſt.... Viam pacis non cognoverunt, non eſt „ timor Dei ante oculos eorum. Qui linguam ſuam non cuſtodit, animam ſuam, & quicquid in ea eſt ſpiritualium bonorum, hoſtium direptioni exponit. Sicut enim rupto muro, atque apertâ janua, libere in urbem aut arcem irruunt hoſtes, & omnia deprædantur; ita cùm omittitur oris ac linguæ cuſtodia, & animæ quaſi janua effreni loquacitate aperitur, vitia ſeſe in animam inſinuant, arcem rationis occupant, & quicquid in illa erat virtutis ac meriti deſtruunt. Unde Rex Propheta Deum ſupplex orat ut ori ac linguæ firmam apponat gratiæ ſuæ cuſtodiam. „ Pone, Domine, cuſtodiam ori meo, & oſtium circumſtantiæ labiis meis. Non „ declines cor meum in verba malitiæ. *Et Sapiens:* Quis dabit ori meo cuſtodiam „ & ſuper labia mea ſignaculum certum, ne forte cadam ab eo, & lingua mea „ perdat me?

Lingua refrænanda.

Eccli. 21. 28. 29.

Proverb. 13. 3. & cap. 18. 6. 7.

Pſalm. 13. 3.

Pſal. 140. 3.

Eccli. 22. 33.

27. *Religio munda & immaculata apud Deum & Patrem, hæc eſt: Viſitare pupillos & viduas in tribulatione eorum, & immaculatum ſe cuſtodire ab hoc ſæculo.* Externa pietatis opera, quæ hominum oculos ſplendore ſuo præſtringunt, religioſum probumque Chriſtianum non faciunt, niſi à corde mundo & immaculato oriantur. Cor autem immaculatum facit amor Dei, cor immundum amor ſæculi. Qui diligit mundum, & ea quæ ſunt in mundo. Qui divitias, honores, voluptates amat, & conſectatur: qui fruitur utendis, & utitur fruendis, quæ ſumma perverſitas eſt, vitam nomine Chriſtiano dignam non ducit. Chriſtianæ juſtitiæ partes duæ ſunt, *Declinare à malo, & facere bonum.* A malo declinat, qui ſe à contagione ſæculi purum, & immaculatum ſervat. Bonum facit, qui pupillorum, viduarum, omniùm que indigentium miſerias pro viribus ſublevat. Perfecta beneficentia duobus

Probi Religioſique Chriſtiani caractères.

con-

S. Ambroſ. lib. 1. De Officiis, cap. 30. conſtat, benevolentia, & liberalitate. Non enim ſatis eſt bene velle, ſed etiam
,, benefacere oportet: nec ſatis eſt benefacere, niſi id ex bono fonte, id eſt, ex
,, bona voluntate proficiſcatur: *Hilarem enim datorem diligit Deus*. Nec illa per-
2. Cor. 9. 7. ,, fecta eſt liberalitas, ſi jactantiæ cauſa magis quàm miſericordiæ largiaris. Affe-
,, ctus tuus nomen imponit operi tuo: quomodo à te proficiſcitur, ſic æſtimatur.
,, Perfecta liberalitas fide, cauſa, loco, tempore commendetur; ut primùm ope-
,, reris circa domeſticos fidei. Grandis culpa, ſi ſciente te, fidelis egeat: ſi ſcias
,, eum ſine ſumptu eſſe, famem tolerare, ærumnam perpeti, qui præſertim ege-
,, re erubeſcat: ſi in cauſam ceciderit aut captivitatis ſuorum, aut calumniæ, &
,, non adjuves: ſi ſit in carcere, & pœnis & ſuppliciis propter debitum aliquod
,, juſtus excrucietur (Nam etſi omnibus debetur miſericordia, tamen juſto ampliùs.)
,, Omnibus quidem debemus miſericordiam: ſed quia plerique fraude eam quæ-
,, runt, & adfingunt ærumnam; ideo ubi cauſa manifeſtatur, perſona cognoſcitur
,, tempus urget, largiùs ſe debet profundere miſericordia. Eſt etiam illa proban-
,, da liberalitas, ut proximos ſeminis tui non deſpicias, ſi egere cognoſcas. Me-
,, liùs eſt enim ut ipſe ſubvenias tuis, quibus pudor eſt ab aliis ſumptum depoſce-
,, re, aut alicui poſtulare ſubſidium neceſſitati. Chriſtiano ſunt indigni nomine,
qui Chriſto in pauperibus egenti non ſuccurrunt. Qui pupillis & viduis patrocina-
Pſal. 145. 9. tur & ſubvenit, Deum imitatur, de quo ſcriptum eſt: *Pupillum & viduam ſuſci-
piet*: & Dei miſericordiam promeretur. *In judicando eſto pupillis miſericors ut pa-*
Eccli. 4. 10. 11. *ter* (ait Sapiens) *& pro viro matri illorum: & eris tu velut filius Altiſſimi obediens*
& miſerebitur tui magis quàm mater.

CAPUT II.

SENSUS LITTERALIS.

1. 2. 3. 4. *FRatres mei, nolite in perſonarum acceptione* * *habere fidem Domini noſtri Jeſu Chriſti gloriæ.* Fidem quam habetis de Domini noſtri Jeſu Chriſti gloria, reſpectibus perſonarum et qualitatum, nihil ad rem Chriſti pertinentium, ſerviliter ſubjicere nolite. Perſonarum acceptionem in conventibus Eccleſiaſticis, & in bonis ſpiritualibus, aut honoribus Eccleſiæ diſpenſandis, Apoſtolus noſter prohibet. Acceptio autem perſonarum eſt, alios aliis præferre ob ea quæ ad Religionem Chriſtianam non pertinent: ſicut in judiciis perſonarum acceptio eſt, ubi alia reſpicit Judex, quàm quæ ſunt in cauſæ meritis. ,, Etenim ſi introierit in ,, conventum * veſtrum vir annulum aureum habens † in veſte candida, introierit ,, autem et pauper in ſordido habitu, Et intendatis in eum qui indutus eſt veſte ,, præclare, et dicatis ei: Tu ſede hic bene: pauperi autem dicatis: Tu ſta illic; ,, aut ſede ſub ſcabello pedum meorum: nonne judicatis apud voſmetipſos, et fa- ,, cti eſtis judices cogitationum iniquarum? Si enim in Cœtum veſtrum, cum ad cultum Dei, ad divinos Sermones audiendos, ad Eccleſiæ negotia convenitis, aliquis ingrediatur annulum aureum digito geſtans, & veſte ſplendida indutus, introeat etiam pauper vili veſte indutus, & ſuſpicientes eum, qui cultu elegantiore nitet, dicatis ei: Tu ſede hic loco honorato: pauperi verò dicatis: Tu ſta illic, procul, aut ſede ad pedes meos: nonne ex carnali affectu & mundana opinione diſcrimen feciſtis inter divitem & pauperem, non ex fidei & conſcientiæ regulis? Nonne iniquè judicaſtis eum eſſe magis honorandum qui ſit ditior, aut genere clarior, non qui virtutibus & meritis inſignior & commendatior?

5. 6. 7.

* Græcè, προσωποληψίαις.

Perſonarum acceptio quomodo lege Dei prohibita!

* Εἰς τὴν συναγωγήν, quo vocabulo cœtum ſacrum hic ſignificari, doctiores Interpretes cenſent.

† Χρυσοδακτύλιος *annulum aureum digito gerens*, non, fibulam auream in veſte, ut interpretatur Cardinalis Baronius ad annum Dom. 34.

5. 6. 7. *Audite, fratres mei dilectiſſimi, nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo, divites in fide, & heredes regni, quod repromiſit Deus diligentibus ſe?* Nonne Deus elegit plurimos qui in hoc mundo pauperes erant, ut eos fide, cæteriſque donis ſpiritualibus divites faceret, heredeſque regni æterni, quod ipſum diligentibus repromiſit? *Vos autem exhonoraſtis pauperem.* Vos autem è contrario pauperes contemptui habetis. *Nonne divites per potentiam opprimunt vos, & ipſi trahunt vos ad judicia?* Nonne divites opibus ſuis ac potentia confiſi vos opprimunt, & pauperes qui ſunt inter vos, trahunt ad tribunalia infidelium, ut ſpecie juris vos ſpolient? *Nonne ipſi blaſphemant bonum nomen, quod invocatum eſt ſuper vos* Nonne ipſi in cauſa ſunt improbitate ſua, avaritia, faſtu, inhumanitate & duritia in pauperes, ut blaſphemetur à Gentibus ſanctum nomen Domini noſtri Jeſu Chriſti, à quo vocamini Chriſtiani.

8. 9. *Si tamen legem perficitis regalem ſecundùm Scripturas: Diliges proximum tuum ſicut teipſum: benefacitis.* Si tamen divites honoratis abſque pauperum injuria & contemptu, nec ex humano reſpectu, ſed ex caritate, qua proximum ſicut nos ipſos diligi præcipit lex Dei, qui eſt Rex Regum, bene facitis. *Si autem perſonas accipitis, peccatum operamini, redarguti à lege quaſi tranſgreſſores.* Si verò perſonas reſpicitis divites honorando præ pauperibus, ac ſolo conditionum intuitu, ſola divitiarum habita ratione id facitis, peccatum committitis, vòſque lex ipſa caritatis redarguit & damnat ut tranſgreſſores. *Levit.* 19.18. *Matt.* 22.39.

10. 11. *Quicumque autem totam legem ſervaverit, offendat autem in uno, factus eſt omnium reus.* Quicumque omnia legis præcepta ſervaverit, graviter autem peccaverit adverſùs unum ex præcipuis legis mandatis, reus factus eſt violatæ legis, quæ omnium præceptorum collectio eſt, adeòque obnoxius pœnæ, quæ in Legis tranſgreſſores eſt conſtituta, id eſt æternæ maledictioni, ſecundùm illam Moſis & Apoſtoli ſententiam, *Maledictus omnis, qui non permanſerit in omnibus quæ ſcripta ſunt in libro legis, ut faciat ea.* Non eſt reus omnium ſigillatim & diſtributivè (ut loquuntur Theologi) ita ut fornicator ſit reus homicidii, furti, ſacrilegii &c. Sed reus eſt omnium collectivè, id eſt, reus violatæ legis, quæ omnia complectitur. Lex tota eſt quaſi una veſtis, quæ tota violatur, ſi vel unam ex ea partem demas; quaſi harmonia in muſica, quæ tota corrumpitur, ſi vel unica vox diſſonet; quaſi catena aurea, quæ tota rupta eſt, ſi vel unicum annulum abrumpat; velut pactum, quod totum irritum ſit, ſi vel una ex multis ipſius conditionibus violetur. Unius tranſgreſſione præcepti tota lex violatur, quamvis non totum legis, ſicut homicidio totus homo occiditur, non totum hominis. Qui vel unum præceptum tranſgreditur, peccat in legis totius auctorem, & jubentis auctoritatem contemnit, quæ in omnibus præceptis eadem eſt. Non minùs igitur peccati reus eſt, quàm qui omnia violat; nec reliquorum obſervatio eum à pœna violationi unius præcepti debita liberat: quamvis non ſit æquale peccatum, nec æqualis pœna ejus qui unum duntaxat præceptum violaverit, & ejus qui omnia & ſingula tranſgreſſus fuerit, ut oſtendit S. Hieronymus. Denique qui in uno offendit, eatenus eſt reus omnium, quatenus contra caritatem peccat, quæ ſumma legis eſt *Nemo* enim „ peccat, niſi adverſùs illam faciendo, quia Non adulterabis, „ Non homicidium facies, Non furaberis, Non concupiſces, & ſi quod eſt aliud „ mandatum, in hoc ſermone recapitulatur, Diliges proximum tuum ſicut teipſum Dilectio proximi, malum non operatur. Plenitudo autem legis caritas. „ Nemo autem diligit proximum, niſi diligens Deum, & hoc, quantùm poteſt, „ proximo impendat, quem diligit tamquam ſeipſum, ut & ille diligat Deum, „ quem ſi ipſe non diligit, nec ſe, nec proximum diligit. Ac per hoc qui totam „ legem ſervaverit, ſi in uno offenderit, ſit omnium reus; quia contra caritatem „ facit, unde tota lex pendent. Reus itaque ſit omnium, faciendo contra eam, in, „ qua pendet omnia. *Subdit Apoſtolus noſter*: Qui enim dixit, Non mœchaberis

Locus difficillimus, de quo S. Auguſtinus S. Hieronymi ſententiam rogavit.

Deuteron. 27. 26. *Galat.* 3.10.

S. *Hieronym. Dial.* 1. *Contra Pelagianos.*

S. *Auguſt. Epiſt.* 167. *alias* 29. *ad* S. *Hieronym. cap.* 5.

„ dixit, Non occides. Quòd ſi non mœchaberis, occides autem, factus es tranſgreſſor legis. Idem Deus divina ſua lege adulterium ac homicidium æquè prohibet: is igitur legi non obtemperat, qui alteri præcepto paret, alterum tranſgreditur; quin imò legis contemptor & violator eſt. Omnia enim præcepta unum veluti corpus legis conſtituunt: unde quemadmodum uno membro amputato, truncum ac mutilum remanet corpus. Ita uno legis præcepto contempto lex violata cenſetur.

12. 13. *Sic loquimini, & ſic facite, ſicut per legem libertatis incipientes judicari.* * Omnes ſermones veſtros, omniaque opera ſic inſtituite, ordinate, dirigite, tamquam per Legem Evangelicam, quà per Chriſti gratiam, liberati eſtis & à peccati ſervitute, & à jugo Moſaicæ Legis, proxime judicandi. *Judicium enim ſine miſericordia illi qui non fecit miſericordiam.* Qui enim miſericordes in proximum non fuerint, ſine miſericordia judicabuntur à Deo. *Superexaltat* † *autem miſericordia judicium.* Miſericordia verò quam homo Chriſtianus in proximum exercuerit, ſummi Judicis ſeveritati prævalebit, & victrix ejus quodam modo evadet, gratiam ab eo quaſi extorquens. Græcus Textus habet: *κατακαυχᾶται δὲ ἔλεος κρίσεως*, id eſt *Gloriatur autem miſericordia adversùs judicium*, hoc eſt, *Vincit, expugat, obtundit*. Syriaca Verſio: *Exaltabimini per miſericordiam ſuper judicium*. Æthiopica: *Et gloriabitur tantùm ille in die judicii, qui fecit miſericordiam.*

14. *Quid proderit, fratres mei, ſi fidem quis dicat ſe habere, opera autem non habeat? Numquid poterit fides ſalvare eum?* Quid proderit homini ad juſtitiam & ad vitam æternam conſequendam, ſi fidem habeat, ac illam ſe habere glorietur, ſi bonis operibus deſtituta ſit? Numquid poterit fides informis, otioſa, & ſterilis illum ad ſalutem æternam perducere? Minimè gentium. Neque verò S. Jacobus ab Apoſtolo Paulo diſſentit, ad Romanos ſcribente: *Arbitramur juſtificari hominem ex fide ſine operibus Legis*. Paulus enim de ſimplici aſſenſu fidei non loquitur, quo dœmones etiam credere dicuntur, ſed de fide quæ eſt ex affectu, quæ bonis operibus nequaquam deſtituitur, quod Abrahami probat exemplum: ſed hominem juſtificari ſine operibus Legis, id eſt, ſine circumciſione, Sabbatorum obſervatione, ceteriſque purificationibus, docet. Nec fidem ſufficere aſſerit ad juſtitiam, & ſalutem æternam niſi *quæ per dilectionem operatur*. Hæc enim ſola neminem perire permittit. Unde alibi ait. *Si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, caritatem autem non habuero, nihil ſum*. Denique hominem ex fide juſtificari ſine operibus Legis, quæ Mediatoris fidem antecedunt S. Paulus docet, à quo Jacobus Apoſtolus non diſſentit, cùm loquatur de operibus fidem conſequentibus, & ex ea profectis, atque ab ea directis.

15. 16. 17. *Si autem frater & ſoror nudi ſint, & indigeant victu quotidiano; dicat autem aliquis ex vobis illis: Ite in pace, calefacimini, & ſaturamini. non dederitis autem eis quæ neceſſaria ſunt corpori, quid proderit?* Si quis Chriſtianus, aut ſi qua Chriſtiana non habeant unde veſtiantur, nec unde in diem vivant, veſtramque opem ac beneficentiam implorantibus reſpondeat aliquis veſtrûm, Bene vobis ſit, victum & veſtitum Deus vobis provideat: nec dederitis eis quæ alendo & tegendo corpori neceſſaria ſunt, quid hæc bona vota & verba proderunt indigentibus? *Sic & fides, ſi non habeas opera, mortua eſt in ſemetipſa*: Ita fides bonis operibus deſtituta, ſecundùm ſeipſam mortua eſt, quia caret vita caritatis, nec prodeſt credenti ad juſtitiam & vitam æternam conſequendam.

18. *Sed dicet quis: Tu fidem habes, & ego opera habeo. Oſtende mihi fidem tuam ſine operibus: & ego oſtendam tibi ex operibus fidem meam.* Meritò dicat pius aliquis

tali

* Μέλλοντες κρίνεσθαι *futuri judicari*, ſeu, *judicandi.*

† Legendum, *ſuperexultat*, viri eruditi conjiciunt: quo modo legit S. Auguſt. *Epiſt.* 167. *ad S. Hieron.* & *Epiſt.* 157. *aliàs* 89. *ad Hilarium.* Qui tamen *lib.* 9. *Confeſſ.* cap. 13 *lib.* 2. *De Peccat. merit. & remiſſ. cap.* 3. & 7. legit *ſuperexaltat*. Libro verò 4 *Contra Julian* cap. 8. *ſuper exultat.*

Oecumenius.

Fides qua in Deum creditur, ſine bonis operibus non ſufficit ad ſalutem. Catholicum dogma contra Simonianorum hæreſim.

Rom. 3. 28.

Oecumenius.

S. Auguſt. lib. De Fide & Operibus.

Galat. 5. 6.

1. *Cor.* 13. 2.

Fides ſine operibus vera quidem, ſed informis. Dogma Catholicum contra Lutherum & Calvinum.

Digitized by Google

tali homini fidem ſuam, operibus licèt deſtitutam prædicanti: Tu fidem habes, & de illa multùm gloriaris, ego verò de fide mea tacens, bonis operibus ſtudeo. Quomodo te fidem habere probabis, quæ res eſt in animo latens, nec niſi bonis operibus demonſtrari hominibus poteſt? Ego verò fidem meam ex operibus Chriſtianæ Religionis ſanctitati conſentaneis demonſtrabo.

19. *Tu credis quoniam unus eſt Deus. Bene facis & dæmones credunt, & contremiſcunt.* Credis exempli gratia, Deum eſſe unum, quod inter credenda primum eſt. Bene hoc ſe habet: verum enim eſt quod credis, & actus eſt ex genere ſuo bonus: verùm id non ſufficit ad ſalutem: idemque de fide cœterorum articulorum dicendum eſt. Verùm ipſi etiam dœmones credunt, & timent, horreſcunt, refugiunt Deum, & Chriſtum Filium Dei Unigenitum, ſuæ malitiæ ſeveriſſimum judicem ac vindicem: tantùm abeſt ut illis proſit hujuſmodi fides. „ Si confitemini „ verbis, & factis negatis (ait S. Auguſtinus) fides talium malorum prope eſt fi„ des dæmoniorum. Jacobus Apoſtolus cùm de fide & operibus loqueretur adver„ sùs eos qui ſibi putabant fidem ſufficere, & opera bona habere nolebant, ait: „ Tu credis quia unus eſt Deus; bene facis: & dœmonis credunt, & contremiſcunt. *Numquid ideo dæmones ab æterno igne liberabuntur, quia credunt & contremiſcunt?*

20. 21. 22. 23. 24. *Vis autem ſcire, o homo inanis, quoniam fides ſine operibus mortua eſt?* Vis-ne ſcire, o homo vane, & bonis operibus vacue, quòd fides ſine operibus bonis mortua eſt, id eſt, otioſa, inutilis ad ſalutem, actione & motu carens, quæ vitæ ſunt indicia? Audi quod jam ſum dicturus. * *Abraham Pater noſter, nonne ex operibus juſtificatus eſt, offerens Iſaac ſuum ſuper altare?* Nonne Abraham Pater noſter, & omnium credentium juſtificatus eſt ex operibus, immolans filium ſuum unicum Iſaac ſuper altare, quantùm ad præparationem & devotionem cordis pertinet? Quod ſi Abrahamo fides adeo prædicata ſine obidentia & operibus non profuit ad juſtitiam & ſalutem; quid eſt cur alii de ſua fide ſibi polliceri poſſint, ſi ſit ſterilis & otioſa, boniſque operibus deſtituta? *Vides quoniam fides cooperabatur operibus illius: & ex operibus fides conſummata eſt?* Vides fidem ejus exercuiſſe virtutem ſuam & efficaciam per opera; & ex operibus non ſolùm declaratam fuiſſe & ornatam, ſed auctam, roboratam, perfectam, & ad finem perductam. *Et ſuppleta eſt Scriptura, dicens:* * *Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad juſtitiam, & amicus Dei appellatus eſt.* Et impleta eſt illa Scripturæ ſacræ ſententia, *Credidit, Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad juſtitiam*, cùm filium ſuum immolavit, quia tunc declaratum ad juſtitiam hominis non ſolùm neceſſarium eſſe aſſenſum fidei quo Deo creditur, verùm etiam aliarum opera virtutum, ex fide profecta, ab eàque directa, propter quæ ſanctus ille Patriarcha amicus Dei appellari promeruit; *Videtis quoniam ex operibus juſtificatur homo, & non ex fide tantùm?* Ex quo exemplo intelligitis, hominem ex ſola fide non juſtificari, ſed etiam opera ad juſtitiam Chriſtianam eſſe neceſſaria.

25. *Similiter & Rahab meretrix, nonne ex operibus juſtificata eſt, ſuſcipiens nuntios, & alia via ejiciens?* Nonne etiam Rahab famoſa illa Mulier Jerichuntina juſtificata eſt ex operibus cum fide conjunctis, nempe ſuſcipiendo exploratores à Joſue miſſos, & eos alia via emittendo, non ſine vitæ ſuæ diſcrimine? Credidit enim Deum Iſrael eſſe ſolum Deum verum in cœlo & in terra; & ex fide proceſſit ad opus caritatis & beneficentiæ.

LI 2 26. *Si-*

* Græcus Textus Vulgatus habet, *ἐκ τῶν ἔργων, ex operibus tuis*: ſed antiquum Mſ. Alexandr. unū ex Mſſ. Roberti Stephani, quin etiam Beza & Colinæus, lectioni Vulgatæ Latinæ ſuffragantur, ſicut & Syriaca Verſio, & Æthiopica & Arabica Erpenii.

Chriſtiani peccatoris fidem informē cum fide dœmonum comparat Apoſtolus noſter quā tùm ad inutilitatem, licèt multum ſit inter utràmque diſcrimen. Fides enim dœmonum nec infuſa eſt, nec ſupernaturalis, niſi ratione objecti; nec voluntaria, ſed coacta vi & evidentia miraculorum, quibus fidem Chriſtiānam confirmari vident. Fides autem hominum peccatorum eſt ſupernaturalis, ex habitu infuſo, & pia voluntatis motione *S. Auguſt. Serm. 183. aliàs 31. De Verbis Apoſt. cap. 9.* Fides caritate formata cauſa eſt bonorum operum, per quæ meretur augeri, ut aucta mereatur perfici.

* *Geneſ. 22. 9.* * *Geneſ. 15. 6.* 1. *Maccab.* 2. 52. Opera bona, vel reipſa, vel in animi præparatione facta, neceſſaria ſunt ad juſtificationem adultorum. *Joſue* 2.

Digitized by Google

26. *Sicut enim corpus ſine ſpiritu mortuum eſt, ita & fides ſine operibus mortua eſt*. Nam ſicut corpus diſtitutum anima, quæ vitæ, & operationis ipſius principium erat, mortuum eſt: ita & fides caritate, qua vivit & operatur, atque operibus ex caritate progerminantibus deſtituta, mortua eſt.

CAPUT II.

SENSUS MORALIS.

Perſonarum acceptio in Chriſtianis hominibus non parvum vitium.

1. 2. 3. 4. NOlite *in perſonarum acceptione habere fidem Domini noſtri Jeſu Chriſti gloriæ*. Fides judicium ſuum carnalium hominum opinioni, mundique judicio conformare neſcit ac ſerviliter ſubjicere. Non ii magis æſtimandi, aut majori veneratione proſequendi ſunt à fidelibus, qui terrenis divitiis abundant, aut veſtium magnificentia, numeroſoque famulitio ſunt in ſæculo conſpicui, ſed qui gratiæ donis ditiores ſunt, & Deo propinquiores. Nihil pluris faciendum, quàm Chriſtiani gloria nominis, & vita huic nomini reſpondens. Qui bona cœleſtia & hereditatem æterni regni pariter expectant, exteriores qualitates, & fortunæ bona, quibus ad breve tempus in ſæculo diſcernentur, parvifacere debent. Fides quidem & pietas non prohibent quin honos habeatur in Chriſtianorum conventibus iis quos merita, auctoritas, nobilitas, & dignitates diſcernunt: ſe divitiarum dumtaxat rationem haberi, & pauperes deſpici, minimè patiuntur. Honorandus eſt Deus in iis quos auctoritatis ſuæ imagines eſſe voluit: ſed in illis etiam honorandus eſt, quos gratiarum ſuarum donis replevit & ornavit. In iis quæ Religionis ſubſtantiam, dignitatem, ſpiritualia bona, juſque ad æternam ſalutem ſpectant, pares ſunt omnino dives & pauper. Nemo propter magnificentiam veſtium illi præponedus eſt, qui Dominum Jeſum Chiſtum induit, qui veſtitus eſt ſerico probitatis, byſſino ſanctitatis, purpura pudicitiæ. Iniqui ſunt judices, qui cum honore digniorem æſtimant in Eccleſia, qui ſit ditior, potentior, aut genere clarior. Si ergo nos cognitium apud Deum, & virtutibus conſpicuum hominem ſuperbè deſpexerimus, externam tantùm ejus & caducam carnem intuentes, & ex corporis ingnobilitate anguſtum animum eſſe ſtatuentes, numquid ab univerſorum Rege diſſentire comperiemur, nec parvæ pœnæ obnoxii erimus, quòd magnum eſt quandòque dicentes parvum, & lucem tenebras ponentes, & quod dulce eſt amarum ſtatuentes? Servandi ſunt itaque ſanctis ſuis honores, & interna potiùs nobilitate, quàm carnis rationibus ſunt æſtimandi. Sed inter nos pluſimi eum qui abjectus ſit in hoc mundo, licèt virtutibus conſpicuus ſit, nullo honore aut gloria dignum ducunt, ſed ad ſolam opum copiam, & corruptibilem ac jamjam perituram gloriam haud multùm æquis oculis reſpiciente, rectène an perperam judicent, nihil morantur. Hos meritò irridet Salvatoris Diſcipulus: *Etenim* (inquit) ſi introierit in conventum veſtrum vir aureum annulum habens in veſte candida, introierit autem & pauper in ſordido habitu, & intendatis in eum qui indutus eſt veſte præclara, & dixeritis ei: Tu ſede hic bene: Pauperi autem dicatis: Tu ſta illic; aut ſede ſub ſcabello pedum meorum; Nonne judicatis apud voſmetipſos, & facti eſtis judices cogitationum iniquarum? Atque hinc obſervare conſentaneum eſt, quantæ culpæ ſint obnoxii, qui externa ſpecie, non internis virtutibus hominem ſuſpiciunt. Divitiæ enim & earum ſplendor alienam quamdam & adulterinam gloriam poſſeſſoribus afferunt: cordis autem & bonorum operum claritas, veræ ſunt & nativæ divitiæ, quæ non ſimul cum carne manent, aut cum ea ſimul extinguuntur, ſed quamdiu animus in hac vita moratur, cum eo habitant, & cùm diſcedit, ſimul abeunt quò Rectori hu-

Tertullian.
S. Cyrillus Alexand. lib. 4. in Joan. cap. 1. p. 343 & 344.

jus

„ jus univerſi placuerit. *Multæ enim ſunt manſiones apud Petrem*. Honorandi „ ſunt igitur non qui opibus clari ſunt, ac terrenis glorioſis ſeu picturis ſunt obdu- „ cti, ſed illi potiùs quibus operum ſplendor immarceſcibilem nobilitatem conci- liat, & in quibus internum decus emicat omni ſpecie bonorum illuſtratis. Verùm nulla major injuſtitia eſt, nulla damnabilior acceptio perſonarum, quàm in promotione ad Eccleſiaſticas Dignitates eos præponere cœteris qui ditiores ſunt vel nobiliores, non qui digniores, doctiores, & Eccleſiæ utiliores. *Non ſanè leve putandum eſt eſſe peccatum in perſonarum acceptione habere fidem Domini noſtri Jeſu Chriſti, ſi illam diſtantiam ſedendi ac ſtandi ad honores Eccleſiaſticos referamus. Quis enim ferat eligi divitem ad ſedem honoris Eccleſiæ, contempto paupere inſtructiore atque ſanctiore?*

S. Auguſt. Epiſt. 167. aliàs 29. cap. 5.

5. 6. 7. 8. 9. *Nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo, divites in fide, & heredes regni, quod repromiſit Deus diligentibus ſe? Vos autem exhonoraſti pauperem.* Pauperes præ divitibus honorandos, cæteris paribus, Dei ſuadet exemplum, qui illos præ iſti elegit, ut illos divitiis fidei donaret, & regni ſui heredes faceret. *Videte vocationem veſtram*, ait S. Paulus, *quia non multi ſapientes ſecundùm carnem, non multi potentes, non multi nobiles: ſed quæ ſtulta ſunt mundi elegit Deus, ut confundat ſapientes, & infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia, & ignobilia mundi elegit Deus, & contemptibilia, & ea quæ non ſunt, ut ea quæ ſunt deſtrueret: ut non glorietur omnis caro in conſpectu ejus.* Et certè qui terrenis bonis magis deſtitutus eſt, aptior eſt ad ſpiritualia bona recipienda. Nihil habentes in terris cui inhæreant, & quod illos retineat, Deo faciliùs adhæreſcunt. „ Quid po- „ teſt eo eſſe felicius, cui efficitur ſummus Conditor cenſus, & hereditas ejus di- „ gnatur eſſe ipſa Divinitas, ſi modò eum ſanctis operibus colat, omnes fructus ex „ illo percipiat, in illo & de illo jugiter vivat, & nihil terrenum cum illo poſſi- „ deat? Quia omnium Conditor, cui nihil eorum quæ fecit, valet æquari, non „ dignatur cum his, quæ condidit, poſſideri. Denique quid ultra quærit, cui „ omnia ſuus Conditor ſit, aut quid ei ſufficit, cui ipſe non ſufficit? Cœlum hereditas pauperum eſt, Deus illorum æterna portio. Divites in terra ad momentum dominantur: pauperes in ſempiternum regnabunt in cœlis, *Heredes regni*. Digni ſunt ergo qui in terris honorentur, ſi Deum diligant, ſi paupertatem ſuam propter illum tolerent, ſi conditionis humilitatem ſuæ æquo animo ferant, ſi virtutibus divites fieri ſtudeant. Contra verò divites plerique indigni ſunt honore, quia divitiis & potentia ſua ad vexationem & oppreſſionem pauperem abutuntur, ſceleribúſque ſuis, ſuperbia, faſtu, luxuria, impietate, obduratione adversùs miſericordiam, Religionem Chriſtianam inhonorant. *Nonne divites per potentiam opprimunt vos, & ipſi trahunt vos ad judicia? Nonne ipſi blaſphemant bonum nomen, quod invocatum eſt ſuper vos?* Carnalium hominum pauperes deſpicientium, & divites ob temporalium bonorum abundantiam honorantium, inſaniam præclarè deſcibit Sapiens: *Quæ communicatio (inquit) ſancto homini ad carnem? aut quæ pars diviti ad pauperem? Venatio leonis onager in eremo: ſic & paſcua divitum ſunt pauperes. Et ſicut abominatio eſt ſuperbo humilitas: ſic & execratio divitis pauper. Dives commotus confirmatur ab amicis: humilis autem cum ceciderit, expelletur & à notis. Diviti decepto multi recuperatores: locutus eſt ſuperba, & juſtificaverunt illum. Humilis deceptus eſt, inſuper & arguitur: locutus eſt ſenſatè, & non eſt datus ei locus Dives locutus eſt, & omnes tacuerunt, & verbum illius uſque ad nubes perducunt. Pauper locutus eſt, & dicunt, Quis eſt hic? etſi offenderit, ſubvertent illum.* Nonne hæc humanarum cogitationum & humanorum judiciorum errorem & iniquitatem oſtendunt? Nonne hæc regiæ legi, ſcilicet caritati adverſantur? Hæc pauperes æquè complectitur ac divites. Utrique propter Deum honorandi & diligendi. Qui divites honorat ob ſola fortunæ bona, ipſos propter Deum non diligit, peccatum acceptionis perſonarum committit, à lege damnatur ut tranſgreſſor. *Si tamen legem*

1. Cor. 26. 27.

Pauperes, cæteris paribus, plus honorandi quàm divites.

Julianus Pomerius lib. 2. De Vita Contemplat. cap. 26.

Eccli. 13. 22. & ſeq.

gem perficitis regalem, ſecundùm Scripturas, Diliges proximum tuum ſicut teipſum, bene facitis. Si autem perſonas accipitis, peccatum operamini, redarguti à lege quaſi tranſgreſſores. Lex Chriſti caritatem in proximos ita præcipit, ut non ſolùm caduca & mortalia bona, ſed potiſſimùm ſpiritualia ſpectet, & ad beatam æternamque vitam referat: ut denique amor proximi, & qui illi defertur honor, ex caritate oriatur, nullo habito reſpectu ad privata commoda atque utilitates. Quicquid non fit ex caritate, bene non fit. Acceptio igitur perſonarum non ſolùm in judicio, non ſolùm in Sacerdotiis, & Dignitatibus ac Beneficiis Eccleſiaſticis, quin etiam & in Politicis conferendis, cùm ea ſpectantur quæ ad cauſam minimè pertinent, grave peccatum eſt; ſed & in honore tribuendo divitibus cum pauperum contemptu. Non modò enim contra juſtitiam diſtributivam, ſed etiam contra caritatem peccatur, quæ certo quodam ordine cunctos complectitur, & ſi quod ſit in amore diſcrimen conſtituendum, id non à divitiis, aut nobilitate, cœteriſque externis bonis, ſed ex cujuſque merito petendum eſt. Ut enim quiſque magis accedit ad ſummum bonum, majori dignus amore eſt; externa verò bona, quia non tribuunt veram bonitatem, quæ à ſola virtute oritur, dignum non faciunt hominem qui præ cœteris diligatur.

Acceptio perſonarum grave peccatum.

10. 11. *Quicumque autem totam legem ſervaverit, offendat autem in uno, factus eſt omnium reus. Qui enim dixit, Non mœchaberis, dixit, Non occides. Quòd ſi non mœchaberis, occides autem, factus es tranſgreſſor legis*. Uno peccato mortali, unius mandati violatione gratia & caritas non minùs amittuntur, quàm omnium violatione mandatorum. Dei voluntas non minùs in uno mandato, quàm in omnibus ſimul adoranda & diligenda eſt. „ Qui ergo offendit in uno, fit omnium reus; „ ſed graviùs peccans, vel in pluribus peccans, magis reus; leviùs autem vel in „ paucioribus peccans, minùs reus: tantò majore ſcilicet reatu, quantò ampliùs; „ tantò minore, quantò minùs peccaverit: tamen etiamſi in uno offenderit, „ reus omnium eſt, quia contra caritatem facit, in qua pendent omnia. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua . . . Diliges proximum tuum ſicut teipſum. In his duobus mandatis univerſa Lex pendet & Prophetæ*. Igitur *Tantò quiſque plenior iniquitatis, quantò inanior caritatis*. Uno porrò peccato mortali tota caritas amittitur, tota lex violatur, mandatis omnibus lethale vulnus (ut ita loquar) infligitur, cùm omnium anima, radix, & vita, quæ caritas eſt, deſtruitur. Uno peccato mortali ſupremi Legislatoris auctoritas contemnitur, omnia bona ſpiritualia perduntur, æterna damnatio, ſi in illo moriatur peccator, inevitabilis eſt. *Qui in uno peccaverit, multa bona perdet*. Se pluribus vitiis non eſſe contaminatum inaniter gloriatur, qui Deum vel in uno contemnere non veretur. Juſtitia Chriſtiana veſtis eſt, quà ex omni parte operiri & ornari debet anima, ut Deo placeat. Lacera eſt, niſi integra atque abſoluta legis obſervatione conſtet: excidit ab anima, eamque coram Deo nudam relinquit, ſi caritatis fibula ſolvatur. *Juſtitia indutus ſum, & veſtivi me ſicut veſtimento* (ait S. Job.) Veſtimento cum veſtimur, ex omni parte circumdamur. „ Ille ergo ju„ ſtitia ſicut veſtimento veſtitur, qui ſe undique bono opere protegit, & nullam „ partem actionis ſuæ peccato nudam relinquit. Nam qui in aliis actionibus juſtus „ eſt, in aliis injuſtus, quaſi hoc latus cooperuit, aliud nudavit; nec jam bona ſunt „ opera, quæ ſubortis aliis pravis operibus inquinantur . . . Cordis ergo oculis „ circumquaque porrectis, undique nobis adhibenda cuſtodia eſt. Unde rectè per „ Salomonem dicitur: Omni cuſtodia ſerva cor tuum, quia ex ipſo vita procedit, „ ut unuſquiſque hinc inde ſe diligenter inſpiciat, & quamdiu in hac vita eſt, „ contra ſpiritales inimicos in acie ſe poſitum ſciat, ne mercedem quam per „ has actiones colligit, per alias amittat; ne hinc hoſti fores obſtruat, & aliunde „ aditum pandat. Si qua etenim civitas contra inſidiantes inimicos magno valle„ tur aggere, fortibus cingatur muris, ex omni parte inſomni muniatur cuſtodia,

Uno peccato mortali tota lex violatur.

S. Auguſt. Epiſt. 167. alias 29.

Matt. 22. 38. 39. 40.

Eccleſiaſtis 9. 18.

Job. 29. 14.

S. Gregor. M. lib. 19. Moral cap. 12.

unum

„ unum verò in ea foramen tantummodo immunitum per negligentiam relinqui-
„ tur, inde procul dubio hoſtis ingreditur, qui undique excluſus videbatur. Pha- *Luc.18.*
„ riſæus namque ille, qui in templum oraturus aſcendit, civitatem mentis ſuæ
„ quantâ munitione vallaverit; audiamus: *Jejuno* (inquit) *bis in ſabbato, deci-*
„ *mas do omnium quæ poſſideo*. Qui præmiſit, *Gratias ago tibi*, magna certè muni-
„ mina adhibuit. Sed videamus ubi inſidianti hoſti immunitum foramen reliquit:
„ *Quia non ſum ſicut Publicanus iſte*. Ecce civitatem cordis ſui inſidiantibus ho-
„ ſtibus per elationem aperuit, quam fruſtra per jejunium & eleemoſynas clauſit.
„ Incaſsùm munita ſunt cætera, cùm locus unus, de quo hoſti patet aditus, mu-
„ nitus non eſt. Gratias rectè egit, ſed perversè ſuper Publicanum ſe extulit. Ci-
„ vitatem cordis ſui extollendo prodidit, quam abſtinendo & largiendo ſervavit.
„ Victa eſt per abſtinentiam gula, deſtructa ventris ingluvies, ſuperata eſt largita-
„ te tenacia, avaritia depreſſa. Quibus hoc laboribus actum credimus? Sed quot
„ labores uno vitio percuſſi ceciderunt, quanta bona unius culpæ gladio ſunt per-
„ empta?, Unde magnoperè *oportet & bona ſemper agere, & ab ipſis nos bonis operi-
bus cautè in cogitatione cuſtodire; ne ſi mentem elevant, bona non ſint, quæ non
Auctori militant, ſed elationi*.

12. *Sic loquimini, & ſic facite, ſicut per legem libertatis incipientes judicari.* Vitam noſtram, cogitationes, ſermones, & opera ad regulam Evangelii componamus, ſecundùm quam à Deo judicabimur. *Qui ſpernit me*, (inquit Chriſtus) *& non accipit verba mea, habet qui judicet eum. Sermo quem locutus ſum, ille judicabit eum in noviſſimo die*. Qui ſanctæ libertati caritatis ſubſtituunt effrenem & maleſanam libertatem cupiditatis, per legem libertatis judicabuntur ut ſervi contumaces. Si Dei amor nos à peccato nondum cohibet, ſaltem coerceat Judicii timor. Qui ſe ex Dei lege judicandos non cogitant, in profundum peccatorum præcipites ruunt. *Non eſt Deus in conſpectu ejus, inquinatæ ſunt viæ illius in omni tempore: Auferuntur judicia tua à facie ejus*. Auſcultemus Chriſto Domino dicenti: *Eſto conſentiens adverſario tuo citò, dum es in via cum eo, ne fortè tradat te adverſarius Judici, & Judex tradat te miniſtro, & in carcerem mittaris*. Adverſarius noſter divina lex, quæ noſtris cupiditatibus adverſatur. Eas igitur divinæ legi ſubjiciamus, ac obſequentes reddamus per Chriſti gratiam, ne tradamur Judici, & mox miniſtris, in inferorum carcerem detrudendi, æternùmque cruciandi. Ad legem evangelicam omnia verba & opera noſtra diſcutiamus, cum ſancto viro Job dicentes: *Verebar omnia opera mea, ſciens quod non parceres delinquenti*. Nos ipſos judicemus judicio diſcuſſionis, ne judicemur in noviſſimo die judicio damnationis.

Vita noſtra ad regulam Evangelii cõponenda. *Joan.12.48.* *Pſalm.9.5.* *Matth.5.25.* *Job.9.28.*

13. *Judicium enim ſine miſericordia illi qui non fecit miſericordiam: ſuperexaltat autem miſericordia judicium*. Qui Dei Juſtitiam flectere vult, propitiam ſibi reddere ſtudeat ejus miſericordiam: Illam imitetur, ut per eam à judicii ſeveritate liberetur. *Dimittite, & dimittetur vobis: date, & dabitur vobis*, ait Chriſtus Dominus. Et, *Qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis: & in quo judicio judicaveritis, judicabimini*. Et, *Beati miſericordes; quoniam ipſi miſericordiam conſequentur*. Dimittite injurias, eleemoſynas erogate: propitiam in judicio miſericordiam probabitis. Et hoc utique juſtum eſt, ut dimittatur eis qui dimiſerunt, & detur eis qui dederunt. *Ineſt quippe Deo & miſericordia judicanti, & judicium miſeranti*. Propter quod ei dicitur: *Miſericordiam & judicium cantabo tibi Domine*.
„ Nam quiſquis velut nimium juſtus judicium ſine miſericordia quaſi ſecurus ex-
„ pectat, iram juſtiſſimam provocat, quam timens ille dixit, *Ne intres in judi-*
„ *cium cum ſervo tuo*. Unde dicitur populo contumaci, *Quid vultis mecum judi-*
„ *cio contendere*? Cùm enim Rex juſtus ſederit in throno, quis gloriabitur ſe ca-
„ ſtum habere cor, aut quis gloriabitur mundum ſe eſſe à peccato? Quæ igitur ſpes
„ eſt, niſi ſuperexultet miſericordia judicio? Sed erga illos qui miſericordiam fecerunt,

Propitiam in judicio miſericordiam Dei non habebit, niſi qui illam imitatus fuerit. *Luc.6.37.* *Matth.7.2.* *Matth.5.7.* *S. Auguſt. Epiſt.167. c.6.* *Pſal.100.1.* *Pſal.142.2.* *Jerem.2.29.*

Matth.6.12. ,, cerunt , veraciter dicendo , *Dimitte nobis debita noſtra , ſicut & nos dimittimus*
2.Cor.9,7. ,, *debitoribus noſtris* : & ſine murmuratione dando . *Hilarem enim datorem diligit*
,, *Deus* . Parva putatis opera miſericordiæ ? Attendite iſtam ſententiam de ſancta
Scriptura depromptam : *Judicium ſine miſericordia illi , qui non fecit miſericor-*
diam . Sine miſericordia judicabitur , qui miſericordiam non fecit antequam judi-
S. Auguſt. in ,, caretur . *Superexaltat autem miſericordia judicio* : in quo inventum fuerit opus
Pſalm.143.n. ,, miſericordiæ, etſi habuerit fortè in judicio quo puniatur , tamquam unda miſe-
8. ,, ricordiæ peccati ignis extinguitur . Numquid autem & cùm talibus ſubvenit ,
,, & cùm tales liberat , & cùm talibus ignoſcit, injuſtus eſt Deus? Abſit. Et ibi ju-
,, ſtus eſt . Non ei tollit miſericordia juſtitiam , nec juſtitia miſericordiam . Vide
,, ſi non juſtus eſt: Dimitte & dimitto; da, & do. Vide ſi non juſtus eſt: *In qua men-*
,, *ſura menſi fueritis, in ea remittetur vobis* . Eſt apud te menſura veniæ dandæ ,
,, invenies apud me menſuram veniæ accipiendæ : eſt apud te menſura tribuendi
,, quod habes : invenies apud me menſuram accipiendi quod non habes.

14. 15. 16. 17. *Quid proderit , fratres mei , ſi fidem quis dicat ſe habere , opera*
Fides ſine bonis operibus inutilis ad ſalutem. *autem non habeat ? Numquid poterit fides ſalvare eum?* Ille fruſtra de fide gloriatur,
cujus fides bonorum operum teſtimonio non probatur . Quorſum dixit Dominus ,
,, *Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata*,& commemoravit ea quæ ad bonos mo-
,, res pertinent , ſi etiam his non ſervatis ad vitam veniri poteſt per ſolam fidem?
Matth.19.17. ,, Quomodo verum eſt, quod eis, quos ad ſiniſtram poſiturus eſt dicet,*Ite in ignem*
Matth. 25. ,, *æternum, qui paratus eſt diabolo & angelis ejus*? Quos non increpat , quia in eum
S.Auguſt. lib. ,, non crediderunt , ſed quia bona opera non fecerunt . Nam profectò ne ſibi quiſ-
De Fide & O- ,, quam de fide, quæ ſine operibus mortua eſt, vitam promittat æternam, propte-
peribus, c.15. ,, rea omnes gentes ſegregaturum ſe dixit, quæ permixtæ eiſdem paſcuis uteban-
,, tur , ut appareat eos illi dicturos . *Domine , quando te vidimus illa & illa pa-*
,, *tientem , & non miniſtravimus tibi* ? Qui in eum crediderant , ſed bona operari
,, non curaverant , tamquam de ipſa fide mortua ad vitam perveniatur æternam .
Si ſola fidei externa profeſſio & ſacramentorum participatio, nos ab infidelibus di-
ſcernit , non vita & opera, quid inde niſi graviorem damnationem in nos arceſſi-
mus? Fides ſine caritate , & operibus ſterilis eſt , fructum ſalutis æternæ non pro-
fert . Non verbis ſolùm , ſed bonis operibus Deum promeremur . Deum irridet ,
ſeipſum decipit , miſeriæ proximi inſultat , qui cùm poteſt ſubvenire indigen-
ti , bonis tantùm verbis & ſterilibus deſideriis illum proſequitur . Siccine lex
caritatis impletur ? Siccine miſericordia exercetur ? Siccine ſolvitur quod
Deo debemus ? Siccine divinæ providentiæ illuditur , quæ ſuæ de pauperibus
curæ nos miniſtros & cooperatores eſſe jubet ; Panem quotidianum à Deo po-
ſtulamus & exſpectamus , & fratribus victu quotidiano indigentibus ſubve-
nire recuſamus ! Chriſtum oramus ut nos juſtitia ſua induat, ſine qua nudi ſumus &
miſerabiles, & fratribus noſtris tegumenta non habentibus ſubminiſtrare tenuimus
veſtem qua ſe cooperiant , & corpus ſuum à frigore protegant ! *Si autem frater &*
ſoror nudi ſint , & indigeant victu quotidiano : dicat autem aliquis ex vobis illis ,
Ite in pace , calefacimini, & ſaturamini: non dederitis autem eis quæ neceſſaria ſunt
corpori , quid proderit ? Qui Deo ſe ſiſtere præſumit ſine pietatis Chriſtianæ fru-
ctibus , radicem illorum ſterilem , aridam , & mortuam eſſe oſtendit, adeòque ar-
S.Greg. Nazianz.Orat.28. borem excidendam , & in ignem mittendam . ,, Sic & fides , ſi non habeat ope-
,, ra , mortua eſt in ſemetipſa . Ex operibus ergo fidem & terræ veſtræ fœcundita-
,, tem oſtendite.

19. *Tu credis quoniam unus eſt Deus : bene facis : & dæmones credunt , & contre-*
miſcunt . Fides definita eſt , quæ per dilectionem operatur . ,, Tolle fidem, perit
S. Auguſtin. ,, quod credis ; tolle caritatem, perit quod agis . Si enim credis, & non amas , non
Serm.53.alias ,, te moves ad bonum opus : & ſi moves , ut ſervus moves , non ut filius ; timendo
14. ex editis pœ-
à Pariſienſibus, & Serm.158. aliàs 16.De Verbis Apoſtoli.

Digitized by Google

„ pœnam, non amando juſtitiam. Illa ergo fides mundat cor; quæ per dilectio-
„ nem operatur ..... Si tantùm credis, & ſine ſpe vivis, vel dilectionem non
„ habes: Et dæmones credunt, & contremiſcunt. Quid magnum eſt, ſi dicis Chri-
„ ſtum Filium Dei? Hoc dixit Petrus & audivit, Beatus es, Simon Barjona. Hoc *Matth.* 16.
„ dixerunt dæmones, & audierunt, Obmuteſcite; & hoc ipſum dicunt, & repel-
„ luntur. Una vox eſt, ſed Dominus radicem interrogat, non florem. Priùs ergo
„ diſcerne fidem tuam à fide dæmonis. Unde eam diſcernis? Dæmones hoc dixe-
„ runt timendo, Petrus amando. Quid de impiis hominibus dicendum, qui nec in
Deum credunt, nec Deum timent? Nonne ſunt dæmonibus pejores?"

21. 22. 23. 24. *Abraham Pater noſter, nonne ex operibus juſtificatus eſt, offerens Iſaac filium ſuum ſuper altare?* Fides Abrahæ tam eximia, ſine operibus inutilis fuiſſet. Quamvis ergo veritatibus à Deo revelatis, ejuſque promiſſionibus credamus, ſalutem non conſequemur, niſi Dei voluntati ac mandatis obediamus, eique, quod nobis ſecundùm carnem chariſſimum eſt, ſacrificemus. Quicquid in hoc mundo legitimo etiam & inculpato amore diligimus, Iſaac noſter eſt. Illum in præparatione cordis Deo immolare debemus, pro ejus voluntate, ut fides noſtra perficiatur & conſummetur. Deo per obedientiam reddamus, quod ab eo accepimus: ex ejus donis ac datis ſummæ illius Majeſtati hoſtias offeramus, ut ejus amici appellari & eſſe mereamur. *Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad juſtitiam, & amicus Dei appellatus eſt.*

C A P U T III.

S E N S U S L I T T E R A L I S.

1. N*Olite plures magiſtri fieri* * *fratres mei, ſcientes quoniam majus judicium ſumitis.* ⁜ Ne paſſim magiſterii munus & honorem ambiatis, & aliis præſidere, illoſque docere expetatis. Vobis enim perſuaſum eſſe debet eos qui hanc dignitatem & officium ſibi ſumunt, ſeveriori judicio, gravioribuſque pœnis obnoxios eſſe.

2. * *In multis enim offendimus omnes: ſi quis in verbo non offendit: hic perfectus eſt vir, poteſt etiam fræno circumducere totum corpus.* Nemo enim noſtrum eſt, qui in multis non impingat & peccet. Cavendum proinde eſt ne reatum augeamus, dum Magiſtri in Eccleſia eſſe volumus, & aliis præſidere: cùm in eo munere obeundo graviùs ac periculoſiùs labi contingat: Qui loquendo interdum non peccat, vir eſt eximiæ virtutis ac perfectionis in converſatione ſua, & totum actionum ſuarum corpus facilè moderari, & ad regulas morum dirigere poteſt.

3. 4. 5. *Si autem equis fræna in ora mittimus ad conſentiendum nobis, & omne corpus illorum circumferimus.* Nonne videtis nos immittere ſolere frænum in ora equorum, ut nobis obediant, & ita totum illorum corpus pro noſtro arbitrio circumagere? *Ecce & naves, cùm magnæ ſint, & à ventis validis minentur* *, *circumferuntur à modico gubernaculo, ubi impetus dirigentis voluerit.* Nonne etiam cernitis naves miræ magnitudinis, & ventis vehementibus agitatas & impulſas, perexiguo gubernaculo duci quò voluerit nauclerus illas dirigens? *Ita & lingua modi-*

*Confer cum *Matth.* 23. 10

⁜ Secundùm Græcum Textũ, *ſumemus* Conſonat Syriaca Verſio.

*Ex hac S. Jacobi ſententia refellitur Pelagianorũ error aſſerentium poſſe homines juſtos in hac vita ſine omni peccato etiam veniali vivere. Confer cum Eccleſiaſt. 7. 22. *Non eſt enim homo juſtus in terra, qui faciat bonum, & non peccet.* Et Proverb. 24. 16. *Septies enim cadet juſtus.* Et 1. Joan. 1. 8. *Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimur.*

* *Minare*, verbum obſoletæ Latinitatis, id eſt, *ducere*. Unde Gallicum, *Mener.*

Digitized by Google

† Græcè, μεγαλαυχεῖ *magna gloriatur. Oecumenius.*

* Græcè, ὀλίγον πῦρ *exiguus ignis.* S. Hieron. in cap. ultim. Iſaiæ: *Parvus ignis quam grandem ſuccendit materiam!*

cum quidem membrum eſt, & magna † exaltat. Ecce quantus ignis quàm magnam ſilvam incendit. Ita & lingua, quamvis exile ſit corporis membrum, ſe tamen magna operari, tam bona quàm mala *, gloriari poteſt. Nonne videtis quàm grandem lignorum ſtruem exiguus ignis incendit?

6. *Et lingua ignis eſt, univerſitas iniquitatis, Lingua conſtituitur in membris noſtris, quæ maculat totum corpus, & inflammat rotam nativitatis noſtræ inflammata à gehenna.* Lingua ſimilis eſt igni. Sicut enim exiguus ignis, niſi magna cautione ſervetur, magnum parit incendium: ita lingua puſillum membrum, niſi coerceatur, multorum magnorumque malorum cauſa eſt & incentrix; mundus vitiorum ac ſcelerum: Et cùm ſit perexiguum corporis noſtri membrum, malè cuſtodita, totum hominem undequaque vitiis inficit & immaculat. totùmque vitæ noſtræ curſum quaſi incendio vaſtat, omnium cupiditatum ignes excitans; cùm ipſa ſit igne inferni inflammata, id eſt, à diabolo inſtigata, cujus malitiæ ſervit ut inſtrumentum.

7. 8. *Omnis enim natura beſtiarum, & volucrum, & ſerpentium, & cæterorum domantur & domita ſunt a natura humana.* Nullum animalium genus eſt quod domari non poſſit ab homine: & experientia probat ex omni genere domita fuiſſe, et nunc etiam variis modis domari, manſueſieri, ſubjici ab hominibus. *Linguam autem nullus hominum domare poteſt: inquietum * malum, plena veneno mortifero.*

* Ἀκατάσχετον κακόν, *malum effrænatum, et quod coerceri non poſſit.*

Pſal. 139. 4.

*S. *Aug. lib. De Natura, et Gratia, c. 15.*

Linguam autem malam nullus homo propriis viribus domare poteſt, multò minus alienam coercere. Malum eſt quod vix refrænare et cohibere poſſis, ne ſolutis repagulis erumpat, et graſſetur in hominum perniciem. Parata ſemper eſt ad nocendum, in modum aſpidis mortifero veneno plenæ. Unde Rex Propheta dixit: *Acuerunt linguam ſuam ſicut ſerpentis, venenum aſpidum ſub labiis eorum.* Sententiam iſtam, *Linguam autem nullus hominum domare poteſt?* appoſito puncto interrogationis perperam legit Oecumenius, quaſi facile ſit domare linguam, contra ſenſum Apoſtoli, et Sanctum Auguſtinum, Pelagianos eodem modo legentes refellentem. *

9. 10. *In ipſa benedicimus Deum & Patrem: & in ipſa maledicimus homines, qui ad ſimilitudinem Dei facti ſunt.* Per ipſam laudamus Deum, qui Pater noſter eſt, et per ipſam maledicimus hominibus ad immaginem Dei conditis. *Ex ipſo ore procedit benedictio & maledictio: Non oportet, fratres mei, hæc ita fieri.* Ex eodem ore hæc duo tam contraria procedunt, benedictio & maledictio, quod procul abſit à vobis, cum Chriſtianos maximè dedeceat.

† Ex Græco Textu & Syriaca Verſione, *oleas.*

11. 12. *Numquid fons de eodem foramine emanat dulcem & amaram aquam?* Numquid aqua dulcis & amara ex eadem fontis ſcaturigine profluere poteſt? Perabſurdum igitur eſt ut ex eodem ore benedictio Dei & maledictio proximi oriatur. *Numquid poteſt, fratres mei, ficus uvas † facere, aut vitis ficus? Sic neque ſalſa dulcem poteſt facere aquam.* Numquid poteſt ficus uvas progignere, aut vitis ficus? Id rerum natura non patitur, cum quælibet planta congeneres fructus proferat. Sic neque fons aquæ ſalſæ dulcem aquam effundere poteſt. Igitur cum ratione pugnat ut una eademque lingua benedictionem & maledictionem proferat.

13. *Quis ſapiens & diſciplinatus inter vos? Oſtendat ex bona converſatione operationem ſuam in manſuetudine ſapientiæ.* Si quis ſit inter vos ſapiens & doctus, bona opera, præſertim beneficentiam erga proximos, conſtanti probæ vitæ curſu & tenore oſtendat, & ſapientiam cum manſuetudine conjunctam. Sapientia, rerum ad religionem pertinentium notitia eſt per cauſas ſuperiores. Scientia verò earumdem rerum notitia per ea quæ ſunt humanæ ſcietiæ vel experientiæ. De

1. Cor. 11. 8. utroque dono ſcribit ſanctus Paulus: *Alii quidem per Spiritum datur ſermo ſapientiæ; alii autem ſcientiæ ſecundùm eundem Spiritum.*

14. 15. 16. *Quod ſi zelum amarum habetis, & contentiones ſint in cordibus veſtris: nolite gloriari, & mendaces eſſe adversùs veritatem.* Verum ſi amaritudinem invidiæ in corde habeatis, & animum ad contentiones propenſum, ne vos ſapien-

ſapientes eſſe jactetis. Id enim eſſet ſtultè gloriari & mentiri adverſus veritatem. *Non eſt enim iſta ſapientia deſurſum deſcendens, ſed terrena, animalis, diabolica*. Non eſt enim vera iſta ſapientia, nec a Deo profecta, ſed curvis in terram animis & carnalibus conveniens, & a diabolo inſpirata. *Ubi enim zelus & contentio: ibi inconſtantia, * & omne opus pravum*. Invidiam enim & contentionem ſequitur inconſtantia tumultuoſa & ſeditioſa, & omne pravi operis genus.

17. *Quæ autem deſurſum eſt ſapientia, primùm quidem pudica eſt, deinde pacifica, modeſta, † ſuadibilis, bonis conſentiens, * plena miſericordia, & fructibus bonis, non judicans, ſine ſimulatione*. Que autem a Deo eſt ſapientia, primùm quidem caſta eſt, deinde pacis amans, moderata & æqua, facilis ad obediendum, melioribus conſiliis & rationibus acquieſcens, plena miſericordia, & bonorum operum fructibus, minimè præceps ad judicandum de alienis dictis & factis; vel, non habens reſpectum perſonarum, honorando divitem, & contemnendo pauperem, qua de re Apoſtolus noſter ait: *Nonne judicatis apud voſmetipſos, & facti eſtis judices cogitationum iniquarum?* (ſuperius cap. 2. verſ. 4.) Vera denique & cœleſtis ſapientia ſimulationis expers eſt.

18. *Fructus autem juſtitiæ in pace ſeminatur facientibus pacem*. Fructus autem ſeu incrementa juſtitiæ & meritorum, & gloria æterna, quæ eſt juſtitiæ merces, in pace ſeminatur per actus virtutum, ac præſertim caritatis, ab iis qui pacem Chriſtianam ſervant, & ſummo ſtudio promovent.

* Ἀκαταστασία, *tumultatio*. Syriaca Verſio, & Æthiopica conſonant.

† Ἐπιεικής. *Æqua*.

* Vox Græca Εὐπειθής ſignificat *ſuadibilem* ſeu facilè accedentem rationi, & *bonis conſenſientem*. Unde duas tranſlationes in noſtra editione Vulgata conjunctas, Viri Eruditi conjiciunt, & ex Verſionibus Siryaca, Æthiopica, & Arabica confirmant.

CAPUT III.

SENSUS MORALIS.

Nolite plures Magiſtri fieri, fratres mei, ſcientes quoniam majus judicium ſumitis*. Periculoſum eſt alios regendi docendique munus. Qui ſine vocatione Dei, ambitionis impulſu, Paſtoris & Doctoris munus appetunt & ſuſcipiunt, peccatorum ſuorum ſarcinam aggravant, majorique damnationi ſe exponunt. Qui doctrinæ ſingularitatem in Religione aut Morali Chriſtiana affectant; qui ſe Magiſtros ſic oſtentant, ut antiquorum Eccleſiæ Doctorum ac Patrum, Sedis Apoſtolicæ Pontificum, & Epiſcopalis Collegii diſcipuli eſſe nolint: qui Scripturæ ſacræ & Traditioni opiniones ſua non conformant, ſed ſtudiis partium, & humanæ gloriæ abrepti, peregrinas doctrinas, pravaſque opiniones in Eccleſiam inducunt, ex illorum ſunt numero Magiſtrorum quos hic perſtringit ſanctus Apoſtolus. *Magiſtros plures tunc fieri exiſtimo*, ait ſanctus Auguſtinus, *cum diverſa, atque inter ſe adverſa ſentiunt. Cùm verò idipſum dicunt omnes, & verum dicunt, ab unius veri Magiſtri magiſterio non recedunt. Offendunt autem non cum illius multa dicunt, ſed cum addunt ſua. Sic quippe incidunt ex multiloquio etiam in falſiloquium*. Væ Eccleſiaſticis viris, *qui dogmatum non cuſtodiunt veritatem, ſed de ſuo corde confingunt, magiſtramque habent præſumptionem ſuam. Qui cum populo perſuaſerint vera eſſe quæ fingunt, & in theatralem modum plauſus concitaverint & clamores immemores fiunt imperitiæ ſuæ: & adducto ſupercilio, liquatiſque ſermonibus atque trutinatis, Magiſtrorum ſibi aſſumunt auctoritatem*. Paſtores & Doctores, qui abſque doctrina ſufficiente, aliiſque dotibus neceſſariis in Miniſterium Eccleſiaſticum irreſperunt, qui officio ſuo non funguntur, qui mala, vel malè docent, qui vanam doctrinæ gloriam, vel temporalia commoda captant; vel, (ſi bene

Periculoſum Paſtoris & Doctoris Munus.

S. Auguſt. in Prologo Retractat.

S. Hieron. in cap. 34. Ezechielis.

(ſi benè doceant) quorum mores doctrinæ ſanæ non reſpondent, gravoribus pœnis à ſummo Judice damnabuntur.

Venialia peccata quotidiana pœnitentia eluenda.

2. *In multis offendimus omnes. Si quis in verbo non offendit, hic perfectus eſt vir, poteſt etiam fræno circumducere totum corpus.* Perſæpe & in multis labimur per ignorantiam, imprudentiam, concupiſcentiam malam, que contra juſtitiæ rationem appetendo ſeu vitando, faciendum, vel dicendum, vel cogitandum aliquid quod non debuit, ſive fallens, ſive prævalens perſuadet. Quotidianæ ergo peccatorum venialium maculæ quotidiana & perpetua pœnitentia, oratione, aliiſque bonis operibus eluendæ ſunt, præſertim verò condonatione iniuriarum. Sunt peccata levia & minuta, quæ devitari omnino non poſſunt, quæ quidem videntur minora, ſed multitudine premunt. Nam & acervus frumenti minutiſſimis granis colligitur, & tamen onerantur inde naves: & ſi ameliùs onerentur, demerguntur. Unum fulmen dejicit aliquem, & occidit: ſed & ſi pluvia ſit nimia, minutiſſimis guttis tamen multos interficit. Illud uno ictu perimit, illa ex multitudine extinguit. Magnæ beſtiæ uno morſu occidunt hominem, minutæ autem cùm fuerint multæ congregatæ, plerumque interimunt, & talem perniciem inferunt, ut pœnis hujuſmodi gens ſuperba Pharaonis judicari meruerit. Si ergo quamvis minuta ſint peccata, tamen quia tam multa ſunt, ut congregata acervum faciant, quo te premant; bonus eſt Deus qui etiam ipſa dimittit, ſine quibus non poteſt iſta vita duci. Quomodo autem dimittit, ſi tu non dimittas quæ in te committuntur? *Sententia* iſta ſic eſt in corde hominis, quomodo cadus unde ſentinatur navis in pelago. Non poteſt enim niſi aquam admittere per rimas compaginis ſuæ. Paulatim tamen adhibendo tenuem liquorem, facit multam collectionem, ita ut ſi non exhauriatur, navem opprimat. *Sic* & in iſta vita habemus quaſdam mortalitatis fragilitatiſque noſtræ rimulas; per quas intrat peccatum de fluctibus hujus ſæculi. Arripiamus tanquam ſitellam iſtam ſententiam, ut ſentinemus, ne demergamur. Dimittamus debita debitoribus noſtris, ut dimittat nobis Deus. Per hanc ſententiam (ſi fiat, ut verè dicatur,) exhauris quidquid influxerat. Sed cautus eſto: adhuc enim in mari es. Nam cùm hoc ſemel feceris, non ſufficit; niſi perveneris trajecto iſto mari ad illam patriæ ſoliditatem & firmitatem, ubi *nullis fluctibus quatiaris*, nec dimittas quod in te non admittitur, nec tibi dimitti velis quod non admittis. Cùm autem in multis offendamus omnes, tamen in verbis facilior et frequentior lapſus eſt, adeò ut ad Chriſtianæ juſtitiæ perfectionem proximè accedat, qui verbo non peccat. Porrò cùm unuſquiſque vereri debeat & cavere, ne loquendo peccet: id multò magis timere & cavere debent Paſtores & Doctores, cùm periculoſiſſimum ſit de rebus religionis malè & indignè loqui.

S. *Auguſt.* *Serm.* 278. *alias De Diverſis* 34. *n.* 12. & 13.

Linguæ peccata.

* Confer cum *Eccleſiaſtici* 28. 16. & *ſeq.*

5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. *Lingua modicum quidem membrum eſt, & magna exaltat. Ecce quantus ignis quàm magnam ſilvam incendit? Et lingua ignis eſt, univerſitas iniquitatis.* * Ex bono uſu linguæ quot & quanta bona? Ex malo uſu quot & quanta mala oriuntur? Lingua pii Doctoris & Apoſtolici Prædicatoris à Spiritu ſancto animata divini amoris ignem in cordibus fidelium incendit. Lingua ſeductoris, detractoris, aut adulatoris, incendio errorum, cupiditatum, & peccatorum, animas vaſtat. Quàm citò ignis lignorum ſtruem domòſque conſumit, tam citò lingua improba nocumentum infert graviſſimum. Inflammatur à diabolo, cujus iſtrumentum eſt ad pravas cupiditates inflammandas; ſemen eſt venenatum omnium peccatorum, *Mundus iniquitatis*. Nullum enim peccati genus eſt quod lingua non pariat, aut perpetrando, ut blaſphemias, hæreſes, perjuria, falſa teſtimonia, calumnias, detractationes, convicia; aut præcipiendo, ſuadendo, provocando; aut occaſiones & fomenta ſubminiſtrando, ut fornicationes, ſtupra, adulteria, rixas, cædes, ebrietates, ſchiſmata. Peccatum quod per linguam

Digitized by Google

guam committitur omnium fere propenſiſſimum eſt, (ait S. Baſilius) ſed & idem multiforme. Iratus es? Mox lingua præcurrit. Concupiſcentiâ teneris? Habes linguam ante omnia quaſi lenam & conciliatricem, quæ cooperetur peccato, quæ per ſimulationem proximis imponat. Eſt tibi lingua quoque vice teli ad iniquitatem, cùm non ex corde loquitur, ſed ea promit quæ ad fraudem & impoſturam faciunt. *Os tuum abundavit malitia, & lingua tua concinnabat dolos. Sedens adverſus fratrem tuum loquebaris, & adverſus filium matris tuæ ponebas ſcandalum:* Vita noſtra referta eſt linguæ peccatis, turpiloquio, ſtultiloquio, perjurio, detractione, otioſo ſermone, falſis teſtimoniis. Hæc malâ omnia, & his plura, ſunt linguæ opera. Qui verò adverſùs Dei gloriam os aperiunt, & iniquitatem in Excelſum loquuntur, alio-ne quâm linguæ organo impietatem ſuam perficiunt? Quoniam igitur ex verbis tuis juſtificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis, *Prohibe linguam tuam a malo*, nec vana mendacique lingua iram tibi theſaurizabis. *Prohibe* item *labia tua ne loquantur dolum*: hoc eſt, quæ tibi data ſunt inſtrumenta adminiſtrando ſermoni, fac vacare à prava operatione. Eſt autem dolus maleficium occultum proximo oblatum ſub pretextu rei melioris.

S. Baſilius Homil. in Pſalm.33.

Pſal. 49.19.

Prudentia humana linguam domare non poteſt. Ille ſolus vim habet coercendi linguam, qui cordis humani quocumque voluerit flectendi omnipotentiſſimam habet poteſtatem. Linguæ impetum & inquietudinem quis cohibere poteſt, niſi digitus Dei? Quis ejus corruptioni, & veneno mederi, niſi gratia medicinalis Salvatoris? *Linguam nullus hominum domare poteſt: inquietum malum, plena veneno mortifero.* Quod non ideo dixit ſanctus Apoſtolus, ut hujus in nos mali dominationem per negligentiam permanere patiamur, ſed ut ad domandam linguam divinæ gratiæ poſcamus auxilium. Non enim ait, Linguam nullus domare poteſt: ſed, *nullus hominum*: ut cum domatur Dei miſericordia, Dei adjutorio, Dei gratia fieri fateamur. *Conetur ergo anima domare linguam, & dum conatur, poſcat auxilium: & oret lingua, ut dometur lingua, domante illo qui dixit ad ſuos.* Non enim vos eſtis qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri qui loquitur in vobis. *Itaque præcepto facere commonemur, quod conantes, & noſtris viribus non valentes, adjutorium divinum precemur.* Linguam nullus hominum domare poteſt. Attendite ſimilitudinem ab ipſis beſtiis quas domamus. Equus non ſe domat, elephantus non ſe domat; leo non ſe domat, ſic & homo non ſe domat, ſed ut dometur equus, bos, camelus, elephantus, leo, aſpis, quæritur homo. *Ergo Deus quæratur, ut dometur homo..... Imago Dei domat feram, & non domat Deus imaginem ſuam?*

Orandũ et laborandum ut dometur lingua.

S. Auguſt. lib. De natura & Gratia, cap. 15.

Idem Serm. 65. alias 4. De verbis Domini, cap. 2. & 3.

Cùm vitiis pene omnibus ſerviat lingua mala, ſervit maximè hypocriſi & duplicitati cordis, nunc in laudes Dei, mox in hominum execrationem effuſa; benedicens Patri, maledicens fratribus; Regem regnum honorans, & ejus immaginem conſpuens, fœdans, lacerans, conculcans: *In ipſa benedicimus Deum & Patrem, & in ipſa maledicimus homines, qui ad ſimilitudinem Dei facti ſunt.* Deum labiis honorant maledici, cor autem illorum longè eſt ab eo. *Non eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris.* Laus quæ à caritate non offertur, à Deo, qui caritas eſt, reſpuitur. Quæ cum ita ſint, ſolicitè cuſtodiamus linguam noſtram, Deum oremus ut illam domet gratia ſua: *Pone Domine cuſtodiam ori meo, oſtium circumſtantiæ labiis meis.* Vigilemus & caveamus ne linguæ intemperantia & effreni volubilitate labamur in peccata: *Dixi, Cuſtodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea.*

Eccli. 15. 9.

Pſalm. 140.3.

Pſalm. 31.1.

13.14. *Quis ſapiens & diſciplinatus inter vos? Oſtendat ex bona converſatione operationem ſuam in manſuetudine ſapientiæ?* Quinque Paſtori & Doctori Catholico neceſſarias dotes duo iſti Verſus complectuntur. 1. Singularem ſapientiam, ſeu rerum divinarum notitiam, quæ maximè ex Scripturis ſacris hauritur. *Quis ſapiens?* 2. Diſciplinarum humanarum ornatum, quibus fides adjuvatur, & ad captum humani in-

Dotes Paſtori & Doctori Catholico neceſſariæ.

in.

Digitized by Google

Vincentius Lirin. Comon. 1. cap. 27 ingenii explicatur, *& diſciplinatus inter vos*. „ O Sacerdos, o Doctor, ſi te divinum „ munus idoneum fecerit, ingenio, exercitatione, doctrina, eſto ſpiritalis Ta„ bernaculi Beſeleel: pretioſas divini dogmatis gemmas exculpe, fideliter coap„ ta, adorna ſapienter: adjice ſplendorem, gratiam, venuſtatem. Intelligatur „ te exponente illuſtrius quod antea obſcurius credebatur; per te poſteritas intel„ lectum gratuletur, quod ante vetuſtas non intellectum venerebatur. 3. Vitam integram & exemplarem in Paſtore & Doctore ſanctus Apoſtolus deſiderat, ut quod docet bonum primus faciat: *Oſtendat ex bona converſatione operationem ſuam*. 4. In iis requirit manſuetudinem, quæ ſapientiæ regulis dirigatur, ne diſciplinam ſolvat, ſi nimia ſit; *in manſuetudine ſapientiæ*. Filius Sunamitidis ſuſcitari non potuit Eliſæi baculo, ſed contactu & afflatu Prophetæ ſuper eum ſe inclinantis, ſeque exanimi corpori accommodantis. Quo ſymbolo ſignificatum eſt Paſtores & Doctores manſuetudine uti debere ut peccatores ad vitam gratiæ revocent: *In manſuetudine ſapientiæ*, legi Dei conveniente. Debent inſtar apum mel habere, non tamen ſine aculeo in peccatorum correptione. *Verba enim ſapientum quaſi ſtimuli, & quaſi clavi in altum defixi, quæ per magiſtrorum conſilium data ſunt à Paſtore uno*. 5. Caritate præditi eſſe debent Paſtores & Doctores, quæ omnem amaritudinem invidiæ & æmulationis, omneque contentionis ſtudium excludat. *Quod ſi zelum amarum habetis, & contentiones ſint in cordibus veſtris: nolite gloriari, & mendaces eſſe adverſus veritatem*. Sæpe enim contingit, ut per ſpeciem pietatis, adverſus proximos quidam vehementiùs commoveantur, & rei ſimilitudine decepti, ſe honeſto laudabili zelo incitari glorientur, cùm revera aut invidiâ contabeſcant, aut malevolentia & odio inflammentur, & ſibi ipſis contradicente plerumque conſcientia mentiantur.

Falſa mundi ſapientia, ejuſque caracteres.

15. 16. *Non eſt enim iſta ſapientia deſurſum deſcendens, ſed terrena, animalis, diabolica*. Mundi ſapientia Evangelicæ ſapientiæ prorſus diſſimilis & adverſa eſt. Merè politica eſt & terrena, quippe quæ opes, honores, cæteraque caduca & temporalia bona avidè concupiſcit, omnique ſtudio conquirit. Hæc ſolas humanas rationes ſpectat poſthabitis divinis, quæ ad ultimum finem, cujus gratia conditi ſumus, ſolæ perducunt. Falſa hæc ſapientia religionem ac pietatem in Deum negligit & contemnit, propriàque utilitate & commodo omnia metitur. Mundi leges & mores, Evangelio poſthabito, ſequitur. Hæc brutis cupiditatibus ducitur, carniſque voluptatibus ſervit. De hac ſanctus Paulus ait: *Rom. 8. 6. 7.* *Prudentia carnis mors eſt, prudentia autem Spiritûs vita & pax, quoniam ſapientia carnis inimica eſt Deo: legi enim Dei non eſt ſubjecta, nec enim poteſt: qui autem in carne ſunt Deo placere non poſſunt*. Denique mundi ſapientia diabolicas artes, dolos, fallacias, mendacia, perjuria, fraudes, calumnias, diſcordias, hypocriſim, adulationem, quandoque violentiam, & omne pravorum & iniquorum mediorum genus adhibet, ut ſuos fines conſequatur. *Ubi enim zelus & contentio, ibi inconſtantia, & omne opus pravum*. Paſtores & Doctores, quorum officium eſt regnum peccati deſtruere, caritatem & pacem prædicare, ſtabilire, fovere, ſedulò ac diligenter laborare oportet ut omnia æmulationum, diſcordiarum, & contentionum ſemina eradicentur & præfocentur.

Chriſtianæ Sapientiæ caracteres.

17. *Quæ autem deſurſum eſt ſapientia, primùm quidem pudica eſt, deinde pacifica, modeſta, ſuadibilis, bonis conſentiens, plena miſericordia, & fructibus bonis non judicans, ſine ſimulatione*. Hi ſunt ſapientiæ Chriſtianæ caracteres. 1. Caſta eſt, honeſtatiſque & pudoris plena: *Pudica*. 2. Diſſenſionum, litium, contentionum, & ſeditionum inimica: *Pacifica*. 3. Ab ambitione, faſtu, luxûque aliena. *Modeſta*. 4. Erga omnes æqua, tractabilis facilis, humilis, jure ſuo interdum cedens caritatis & pacis ſervandæ cauſa; propriis opinionibus, proprioque judicio nimiùm non tribuens, ſed aliorum monita lubenter admittens, & à viris bonis & ſapientibus meliora gaudens edoceri, medium ſervans inter nimiam facilitatem

& ſe-

Digitized by Google

& ſeveritatem, inter perſuaſibilitatem & levitatem : *Suadibilis.* 5. Cœleſtis ſapientia ad bonum amplectendum, faciendum & promovendum ſemper eſt propenſa & parata : *Bonis conſentiens.* 6. Sapientia Chriſtiana prona eſt ad ſuccurrendum miſeris, ad compatiendum afflictis, ad condeſcendum infirmis, ad indulgendum peccatoribus, ad condonandas injurias : *Plena miſericordia.* 7. Sapientia Chriſtiana bonis operibus quavis data occaſione vacat, quin etiam occaſiones quærit benefaciendi proximo, tam in temporalibus, quàm in ſpiritualibus : *& Fructibus bonis.* 8. Aliena dicta & facta temerè non judicat, nec in ſiniſtram partem rapit, quæ in bonam accipi poſſunt; intentionem excuſat, cùm facta excuſare non poteſt : *Non judicans.* 9. Sincera eſt & ſimulationis expers : unde à ſapientibus ſæculi deridetur juſti ſimplicitas. Illorum enim ſapientia eſt *Cor machinationibus tegere, ſenſum verbis velare, quæ falſa ſunt vera oſtendere, quæ vera ſunt falſa demonſtrare. At contra ſapientia juſtorum eſt, nil per oſtenſionem fingere, ſenſum verbis aperire, vera ut ſunt diligere, falſa devitare, bona gratis exhibere, mala libentiùs tolerare, quàm facere; nullam injuriæ ultionem quærere, pro veritate contumeliam lucrum putare.* Hinc diſcipulos ſuos ſimplices ſicut columbas, Salvator noſter eſſe jubet : *Sine ſimulatione.*

S. Gregor. M. lib. 10. Moral. cap. 16.

18. *Fructus autem juſtitiæ in pace ſeminatur, facientibus pacem.* Pax cœleſtis & æterna, in qua nihil nobis repugnabit ex nobis, illis à Deo promiſſa eſt, qui in hac vita veram pacem diligunt & quærunt. Humilitas ſemen eſt pacis & initium juſtitiæ Chriſtianæ : caritas utriuſque fructus & perfectio eſt. Modò deſideramus
,, pacem, quam hìc habemus in ſpe. Adhuc enim in nobis ipſis qualis pax? *Caro*
,, *concupiſcit adverſus ſpiritum, & ſpiritus adverſus carnem.* Ubi plena pax in
,, uno homine? Quando erit plena in uno homine, tunc erit plena in omnibus ci-
,, vibus Jeruſalem. Quando erit plena pax? Quando corruptibile hoc induerit in-
,, corruptionem, & mortale hoc induerit immortalitatem : tunc plena pax, tunc
,, firma pax; nihil litigat adversùs animam in homine, non ipſa adversùm ſe ex
,, quadam parte ſaucia; non carnis fragilitas, non indigentia corporis, non fa-
,, mes, non ſitis, non frigus, non æſtus, non laſſitudo, non ulla inopia, non pro-
,, vocatio rixæ, non certè ipſa ſollicita cautela & vitandi inimici & diligendi.
,, Hæc omnia litigant adversùm nos, nondum eſt plena & perfecta pax. Ibi erit
,, perfecta pax, ubi perfecta juſtitia : ibi perfecta juſtitia, ubi erit perfecta caritas.
Propter illam *pacem totum agitur quod Chriſtiani ſumus. Hæc enim pax finem temporis non habebit, ſed omnis piæ noſtræ intentionis actionisque finis ipſa erit. Propter hanc Chriſti Sacramentis imbuimur, propter hanc mirabilibus ejus operibus & ſermonibus erudimur, propter hanc Spiritus ejus pignus accepimus, propter hanc in eum credimus & ſperamus, & ejus amore, quantùm donat, accendimur : hac pace in preſſuris omnibus conſolamur, hac a preſſuris omnibus liberamur : propter hanc omnem tribulationem fortiter ſuſtinemus, ut in hac feciliter ſine ulla tribulatione regnemus.*

Pax diligenda & quærenda.

Galat. 5. 17.

S. Auguſt. in Pſalm. 147. *n.* 20.

Tunc erit plena pax, cùm plena erit juſtitia & perfecta caritas.

S. *Auguſt. Tract.* 104. *in Joan. n.* 1

CAPUT IV.

SENSUS LITTERALIS.

1. 2. UNde bella & lites in vobis? *Nonne hinc? Ex concupiſcentiis * veſtris, quæ militant in membris veſtris?* Undenam inter vos contentiones, lites, & bella privata, domeſtica, publica oriuntur? Nonne ex pravis cupiditatibus opum, honorum, voluptatum, quæ cum ſana rectâque ratione, & Dei lege pugnant, animi veſtri facultatibus, ſenſibuſque & membris corporis quaſi belli ſociis

* Græcè ἡδονῶν, *voluptatibus.*

Digitized by Google

ſociis adversùs ſpiritum decertant? *Concupiſcitis, & non habetis: occiditis,* * *& zelatis; & non poteſtis adipiſci: litigatis, & belligeratis, & non habetis, propter quod non poſtulatis.* Bona temporalia inordinatè deſideratis, & non habetis quod concupiſcitis: invidetis habentibus, & nonnumquam æmulatio odium parit, & ad cædes uſque prorumpit, quia non poteſtis adipiſci bona quæ proximis invidetis. Diſcordiis, contentionibus & litibus alii in alios belligeratis; & tamen non obtinetis bona quæ optatis, quia illa à Deo non poſtulatis, nec mediis legitimis ad eorum conſecutionem nitimini.

3. *Petitis, & non accipitis; eò quòd malè petatis, ut in concupiſcentiis veſtris inſumatis.* Sed etſi petatis à Deo bona temporalia, non accipitis, quia non rectè petitis, ſed ut cupiditatibus veſtris ſatisfaciatis.

4. 5. *Adulteri, neſcitis quia amicitia hujus mundi inimica eſt* Dei? *Quicumque ergo voluerit amicus eſſe ſæculi hujus, inimicus* Dei *conſtituitur.* Animæ adulteræ, ignoratis-ne amicitiam ſeu affectum quo hujus ſæculi hominibus & rebus inhæretis, eſſe inimicitiam adversùs Deum? Quicumque ergo voluerit amicitiam inire cum ſæculo, & cum hominibus ſæculo deditis, ut eorum ſtudiis obſequatur & mores imitetur, Deo exoſus eſt. *An putatis quia inaniter Scriptura dicat* ✠ : *Ad invidiam concupiſcit Spiritus qui habitat in vobis?* An exiſtimatis Scripturam ſacram inaniter dicere, Spiritum ſanctum qui habitat in vobis Deum eſſe zelotem, qui amore quodam æmulationis animas ſponſas ſuas amat, non ſervus ut amores ſuos ipſum inter & mundum dividant. Interrogativè per increpationem legendum, *Ad invidiam concupiſcit Spiritus qui habitat in vobis?* cenſet Beda, ut ſit ſenſus: Numquid Spiritus gratiæ quo ſignati eſtis in die redemptionis, hoc concupiſcit ut invideatis alterutrum? Non utique bonus Spiritus invidiæ vitium in vobis operatur, ſed malus.

6. *Majorem autem dat gratiam. Propter quod dicit: Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam.* Majora autem gratiarum dona Spiritus ſanctus largitur animæ quæ alium ab ipſo amatorem non admittit: gratiam illi auget. Propter quod dicit Scriptura: Deus ſuperbis reſiſtit, quales ſunt, qui Deo neglecto, contempto, & manſuetis, qui ſe Deo ſubjiciunt, illumque unicè diligunt ut animæ ſuæ ſponſum, gratiam tribuit uberiorem.

7. *Subditi ergo eſtote Deo, reſiſtite autem diabolo, & fugiet à vobis.* Voſmetipſos igitur per humilitatem Deo ſubjicite, ut ampliorem gratiam conſequamini: reſiſtite autem diabolo fide & aliis armaturæ Dei partibus, & à vobis fugiet: ſuperbo namque hoſti ſæpe debellato terribiles evadetis.

8. *Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis. Emundate manus, peccatores; & purificate corda, duplices animo.* Appropinquate Deo, non greſſibus corporis, ſed affectibus mentis, & ad vos per gratiarum incrementa magis appropinquabit, ſeque vobis magis ac magis communicabit, qui gratiæ ſuæ omnipotenti virtute vos traxit ut ad illum veniretis. Vos autem, peccatores, opera veſtra emundate, ſordes vitiorum veſtrorum abluite: & voluntatem à pravis rerum terrenarum cupiditatibus expurgate, vos quibus animus duplex ac diviſus eſt, qui ancipiti cordis affectu inter amicitiam Dei & mundi fluctuatis.

9. 10. *Miſeri eſtote, & lugete, & plorate: riſus veſter in luctum convertatur, & gaudium in mœrorem.* Miſeriam veſtram recognoſcite, in quam per peccatum incidiſtis, affligite vos per Pœnitentiam, lugete interiùs, & externo etiam habitu

* Pro φονεῖτε *occiditis*, in Græco Textu legendum, φθονεῖτε, id eſt *invidetis*, Eraſmus Caietanus, & alii coniiciunt ſed inanis eſt conjectura, quæ Codicum omniũ Græcorum, & Vulgatæ noſtræ auctoritate refellitur. Verbum illud, *occiditis* de odio, non de cæde corporali erudi ti quidam Commentatores intelligunt ad 1. *Joan.* 3. 15. reſpicientes: *Omnis qui odit fratrem ſuum homicida eſt.*

✠ Hunc locum ſuarum interpretationum varietate obſcurant potiùs quàm illuſtrent Cõmentatores. Simplicior, clarior, & præcedenti ac ſequenti Verſui convenientior videtur expoſitio noſtra. Invidiam ſive zelotypiam Deo metaphoricè tribuit Scriptura, ut ſignificet indignationem ex amore contempto ortam, omnis tamen preturbationis expertem: ſeu amorem immutabilem & tranquillum iuſtitiæ, non permittentem ut impunita maneat anima, quæ illum deſerit.

Digitized by Google

bitu ac lacrymis animi dolorem oſtendite: riſui & gaudio quo inter voluptates ſæculi diſſoluti eſtis, luctus & triſtitia ſancta ſuccedat. *Humiliamini in conſpectu Domini, & exaltabit vos.* Per veram & ſinceram humilitatem vos Deo ſubmittite, & gratiæ ſuæ donis vos augebit in præſenti, & ad gloriam ſuam exaltabit in futuro. Nam *Qui ſe humiliat, exaltabitur.*

Matt. 18.4.

Luc. 14. 11.

11. *Nolite detrahere alterutrum, fratres. Qui detrahit fratri, aut qui judicat fratrem ſuum, detrahit legi, & judicat legem. Si autem judicas legem: non es factor legis, ſed judex.* Vobis invicem ne obloquamini & obtrectetis. A detractione, calumnia, conviciis linguam cohibete. Qui famæ proximi detrahit, aut ipſius dicta & facta præcipiti ac temerario judicio damnat, legi detrahit, quæ caritatem erga proximum præcipit, & legem ipſis factis contemnit ac damnat, quæ detractionem, & temeraria judicia prohibet. Quòd ſi legem factis tuis accuſas & damnas, non te legis cultorem & obſervatorem exhibes, ſed judicem conſtituis, tèque geris ut illa ſuperiorem.

12. *Unus eſt Legiſlator, & Judex,* * *qui poteſt perdere; & liberare.* Unus eſt ſupremus Legiſlator & Judex Deus, qui poteſt æterna morte perdere peccatores, & miſericorditer à culpa & pœna liberare. *Tu autem quis es, qui judicas proximum?* Tu autem quo jure, qua auctoritate judicas proximum, par natura parem?

13. 14. 15. *Ecce nunc qui dicitis: Hodie aut craſtino ibimus in illam civitatem, & faciemus ibi quidem annum, & mercabimur, & lucrum faciemus: Qui ignoratis quid erit in craſtino.* † Jam ad vos ſermonem converto, qui dicitis: Hodie vel cras ibimus in hanc vel illam civitatem, & ibi annum agemus, & mercabimur, & lucrum faciemus, induſtriæ veſtræ magis quàm Dei providentiæ confiſi, vitæque durationem, & conſiliorum negotiorùmque veſtrorum felicem executionem, proſperùmque eventum vobis promittentes: cùm ne quidem ſciatis quid cras ſit eventurum. *Quæ eſt enim vita veſtra? Vapor eſt ad modicum parens, & deinceps exterminabitur. Pro eo ut dicatis: Si Dominus voluerit; & ſi vixerimus, faciemus hoc, aut illud.* Quid enim eſt vita veſtra? Similis eſt vapori, qui ad exiguum tempus apparet, & facilè diſſipatur & evaneſcit. Fragilis eſt, brevis, incerta, mille caſibus ſubdita. Dicere potiùs debetis: Si Domino placuerit; & ſi vitam nobis commodaverit, hoc aut illud agemus.

16. *Nunc autem exultatis in ſuperbiis veſtris. Omnis exultatio talis maligna eſt.* Vos autem longe aliter affecti eſtis, qui de ſuperbis illis conſiliis, ac decretis veſtris, futuriſque actionibus vos jactatis, perinde ac ſi temporum & futurorum eventuum eſſetis domini. Omnis jactantia & exultatio hujuſmodi mala eſt.

17. *Scienti igitur bonum facere, et non facienti, peccatum eſt illi.* Sciens igitur bonum ſibi faciendum, & non faciens, gravioris peccati reus eſt, longèque graviori pœna damnandus quàm ille qui ignorat. Nihil igitur vos juvabit notitia officiorum de quibus vos admonendos duxi, niſi illa opere impleatis.

* Legum ferendarum & judiciorum auctoritatem Eccleſiæ ſæculique Principibus hæc Apoſtoli ſententia non negat. Hanc autem poteſtatem Romano Pontifici in Eccleſia univerſa convenire perperam & impie negant Hæretici.

† Confer cum Proverb. 27. 1. *Ne glorieris in craſtinum ignorans quid ſuperventura pariat dies.*

CAPUT IV.

SENSUS MORALIS.

1. 2. *Unde bella & lites in vobis? Nonne hinc? Ex concupiſcentiis veſtris, quæ militant in membris veſtris. Concupiſcitis, & non habetis: occiditis, & zelatis & non poteſtis adipiſci: litigatis & belligeratis, & non habetis, propter quod non poſtulatis.* Fontes contentionum & rixarum, litium & bellorum, pravæ cupiditates. His regnantibus nulla pax ſperanda eſt. Illarum imperium numquam paca-

Pravæ cupiditates domandæ.

pacatum & tranquillum eſt, cùm una pugnet adversùs alteram, falſámque illarum pacem conſcientiæ accuſatio continua & punctiones acerrimæ perturbent. Pravæ illæ cupiditates divitiarum, honorum, voluptatum, adversùs rationem & religionem rebelles, in membris noſtris caſtra figunt, iiſque tamquam armis utuntur ad opera peccati, cuius imperio ſtabiliendo militant. His reſiſtamus, illas frænare, imminuere, mortificare, vincere, eradicare ſatagamus, *Cupiditas mundi initium habet ex arbitrio voluntatis, progreſſum ex jucunditate voluptatis, firmamentum ex vinculo conſuetudinis*. Vincatur ergo gratia & caritate Dei, mortificatione Chriſti, piis habitibus & exercitatione virtutum ipſi contrariarum. Non exhibeamus membra noſtra *arma iniquitatis peccato, ſed arma juſtitiæ Deo*. Maleſana libertas eſt, quæ cupiditatibus ſervit. Mala, vel periculoſa delectatio, quæ ex illis procedit. „ Mundus iſte periculoſior eſt blandus quàm moleſtus, & magis „ cavendus cùm ſe illicit diligi, quàm cùm admonet cogitque contemni. Nam „ cùm omnia quæ in illo ſunt, concupiſcentia ſint carnis, & concupiſcentia ocu-„ lorum, & ambitio ſæculi; ſæpe etiam iis qui talibus ſpiritalia, inviſibilia, æter-„ na præponunt, inſerit ſe terrenæ ſuavitatis affectus, & delectationibus ſuis no-„ ſtra comitantur officia. Quantò enim ſunt caritati futura meliora, tantò ſunt in-„ firmitati violentiora præſentia. Et utinam ii qui ea videre & gemere noverunt „ vincere & evadere mereantur; quod ſine Dei gratia voluntas non implet huma-„ na. Quæ nec libera dicenda eſt, quamdiu eſt vincentibus & vincientibus cupidi-„ tatibus ſubdita. A quo enim quis devictus eſt, huic & ſervus addictus eſt. Cupiditas multiplicat deſideria, quæ pacem internam perturbant, et animam occidunt: caritas omnia deſideria, quæ ſinum cordis ad bona ſpiritualia capienda extendunt, ad unitatem revocat. Ad Deum ſuſpiremus et tendamus, qui ſolus replere poteſt in bonis deſiderium noſtrum. Invidia, æmulatio, lites, contentiones, rixæ, bella, cædes, ſunt fructus funeſti pravorum deſideriorum: Pax Dei quæ exſuperat omnem ſenſum, pars eorum eſt qui diligunt legem ejus, qui bona cœleſtia, & gaudia æterna dumtaxat deſiderant, qui temporalia contemnunt & faſtidiunt, & à ſolo Deo illa petunt ut viaticum itineris, non ut illecebram manſionis; & quatenus adjumenta & inſtrumenta virtutum ac bonorum operum eſſe poſſunt. Si quid nobis neceſſarium eſt, id malis artibus non quærendum, id alteri non invidendum eſt, ſed à Deo petendum, qui bonorum omnium non ſolùm ſpiritualium, ſed etiam temporalium largitor eſt. *Et non habetis propter quod non poſtulatis*.

S. Auguſt. lib. De Patientia cap. 17.

Rom. 16.

S. Auguſt. Epiſt. 145. alià 144.

Bona temporalia à ſolo Deo petenda & quatenus?

3. *Petitis, non accipitis, eò quòd malè petatis, ut in concupiſcentiis veſtris inſumatis*. Magnum Dei beneficium eſt, quod malè petentes non exaudiat, Non ſolùm bona petenda ſunt, ſed bene, pio affectu, ob bonum finem, ſcilicet ad Dei gloriam, ad ſalutem noſtram. Malè petunt, qui bona temporalia poſtulant ut illis abutantur ad cupiditates ſuas explendas, & ut vanitati ſerviant aut voluptati. „ Magnificentiæ ac munificentiæ Dei maximam irrogat injuriam, quiſquis ſem-„ piternis bonis prætermiſſis, tranſitorium aliquid & caducum ab eo maluerit „ poſtulare, & offenſam potiùs quàm propitiationem Judicis ſui vilitate orationis incurrit. *Quærite primùm regnum Dei, & juſtitiam ejus, & hæc omnia adiicien-„ tur vobis*. Qui non ait, *dabuntur*, ſed *adiicientur*, indicat aliud eſſe quod „ principaliter datur, aliud quod ſuperadditur. *Quia enim nobis in intentione æternitas, in uſu verò temporalitas eſſe debet, & illud datur, & hoc ex abundanti ſuperadditur. Et tamen ſæpe homines dum bona temporalia poſtulant, æterna verò præmia non requirunt, petunt quod adiicitur, & illud non deſiderant ubi adiiciatur; nec lucrum ſuæ petitionis putant, ſi hic ſint temporaliter pauperes, & illic beatitudine divites in æternum vivant: ſed ſolis viſibilibus intenti, labore poſtulationis renuunt inviſibilia mercari*. Malè petimus, ſi non oramus ut Deus nos malè petentes non exaudiat, ſi non oramus ut nos non exaudiat ad voluntatem, ſed

Caſſianus Collat. 9. cap. 23.

S. Gregor. M. lib. 15. Moral cap. 27.

ad

Digitized by Google

ad ſalutem ; ſi quæ petimus temporalia bona , non ad ſuſtentationem noſtræ fragilitatis , ſed ad redundantiam liberæ voluptatis referamus . Quiſquis hoc fine ſive pecunias , ſive honores , ſive ſcientiam , ſive ſanitatem petit , non autem ut Dei gloriæ , proximique utilitati ſerviat , malè petit .

4. 5. 6. 7. *Adulteri , neſcitis quia amicitia huius mundi inimica eſt Deo ? Quicumque ergo voluerit amicus eſſe ſæculi huius inimicus* Dei *conſtituitur* . Qui uni Deo non adhærent , nec ei in omnibus parere & placere ſtudent , ſed partim Deo partim mundo ſe accommodant , ſimiles ſunt conjugibus alieno viro , vel alienæ mulieri adhærentibus . Quiſquis amorem , quem Deo debet , transfert ad creaturas , ad divitias , ad honores , ad voluptates , quodam modo adulter eſt . Chriſtus unicus eſt animarum noſtrarum legitimus ſponſus . Illum contemnit , qui mundi & rerum quæ in mundo ſunt amorem in cor ſuum admittit . Qui res alias à Deo diligit propter ſe ipſas , quæ fruitio eſt , non uſus , Dei inimicus eſt , adulter eſt, ab eo repellendus . *Perdidiſti omnes qui fornicantur abs te* ; ait Propheta : *Mihi* *Pſal.72.27.*
„ *autem adhærere* Deo *bonum eſt* . Huic fornicationi contrarius eſt amor caſtus . *28.*
„ Amat jam anima Sponſum ſuum : quid ab illo quærit , ab Sponſo ſuo quem *S. Auguſt.*
„ diligit ? Fortè quomodo ſibi eligunt homines aut generos aut ſponſos feminæ: *in eundem*
„ eligit fortè divitias , & aurum ejus amat , & fundos , & argentum , & pecu- *Pſalmum.*
„ niam , & equos , & familiam , & cetera ? Abſit . Iſte ipſum ſolum amat ; quia
„ in ipſo habet omnia , quia per ipſum facta ſunt omnia . *Perdidiſti omnes qui* *Idem in Pſ.*
„ *fornicantur abs te . Mihi autem adhærere* Deo *bonum eſt* . Hoc eſt totum bonum. *92. n.* 10
„ Qui mundum amant , Chriſtianorum nomine ſunt indigni . Non vis eſſe inimicus Dei ? Noli eſſe amicus hujus mundi . Nam ſi amicus fueris hujus mundi , inimicus eris Deo . Quomodo enim non poteſt fieri adultera conjux , niſi inimica ſit
„ viro ſuo : ſic anima adultera amore rerum ſæcularium , non poteſt niſi inimica
„ eſſe Deo . Timet , ſed non amat : pœnam timet , non juſtitia delectatur . Ergo
„ inimici Dei omnes amatores mundi , omnes inquiſitores nugarum . Deus zelator Animarum totum illarum amorem poſtolat . *An putatis quia inaniter Scriptura dicit : Ad invidiam concupiſcit Spiritus qui habitat in vobis* ? Quæ igitur in hoc mundo amantur , propter Deum amanda ſunt , ut arrha ſponſi , ut munera amici, ut beneficia domini , ut per iſta illum , & ſuper iſta illum diligamus . Quid verò juſtius eſt , quid utilius homini quàm totum amorem ſuum Deo conſecrare , mundo verò nuntium remittere ? Majora enim , excellentiora , pretioſiora longe dona & ornamenta ſponſis ſuis , fidelibus ſcilicet animabus illum caſtè diligentibus conferendus , quàm modus conferat amatoribus ſuis . Mundus enim dat terrenas, tranſitorias , & multis amaritudinibus permixtas voluptates : Deus verò cæleſtes, puras , æternas . *Maiorem autem dat gratiam* . Hujus tantò capacior eſt anima , quantò humilior *Deus enim ſuperbis reſiſtit , humilibus autem dat gratiam* . Gloria proprium Dei dominium eſt . Hanc uſurpare volunt ſuperbi , quos Deus velut armata manu repellit , ac deprimit . *Gloriam meam (inquit) alteri non dabo* Sub aquæ ſympolo Spiritus ſancti gratia ſignificatur & promittitur . *Qui credit in me, ſicut dicit Scriptura , flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ . Hoc autem dixit* *Joan.7.38.*
Jeſus *de Spiritu , quem accepturi erant credentes in eum* . Spiritus ſanctus capitur *S. Auguſt.*
„ per humilitatem , repellitur per ſuperbiam . Aqua eſt enim , cor humile tam- *Serm. 270.*
„ quam locum concavum quærens , ubi conſiſtat : elatione autem ſuperbiæ tam- *aliàs 22. ex*
„ quam tumore collis repulſa labitur . Implet humiles , quia capaces invenit . *O-* *editis à Sir-*
mnis vallis implebitur , et omnis mons & collis humiliabitur. Excelſus Dominus hu- *mundo.*
milia reſpicit , & alia à longe cognoſcit . Gratiæ & virtutum omnium cuſtos humi- *Luc. 3.*
litas , deprædatrix & peremptrix ſuperbia. *Niſi* enim *humilitas omnia quæcumque* *S. Auguſt.*
benefacimus & præceſſerit , & comitetur , & ſecuta fuerit , & prapoſita quam in- *Epiſt. 118.*
tueamur , & appoſita cui adhæreamus , & impoſita qua reprimamur , jam nobis de *aliàs 56.n.22.*
aliquo bono facto gaudentibus totum extorquet de manu ſuperbia . Vitia quippe cæ-

Qui mundum amant, Chriſtianorum nomine ſunt indigni , Dei inimici, adulteri.

Digitized by Google

tera in peccatis, ſuperbia verò enim in rectè factis timenda eſt, ne illa quæ laudabiliter facta ſunt, ipſius laudis cupiditate amittantur. Dei ergo magnitudinem infinitam & nihilum noſtrum; gratiæ Chriſti neceſſitatem & virtutem; fragilitatem infirmitatemque noſtram conſiderantes, in omnibus rectè factis dicamus: *Non nobis Domine, non nobis, ſed nomini tuo da gloriam*; totum Deo demus, in peccatis verò totum nobis tribuamus.

Chriſtianæ humilitatis officia. 8. 9. 10. *Subditi ergo eſtote Deo*. Primum Chriſtianæ humilitatis officium eſt, ſeſe Deo penitus ſubjicere, ejus legi in omnibus obtemperare, noſtram ab illo dependentiam profiteri, ac de illa gaudere; omnes ſpes noſtras in eo collocare. *Nonne Deo ſubjecta erit anima mea? Ab ipſo enim ſalutare meum? Nam & ipſe Deus meus, & ſalutaris meus, ſuſceptor meus, non movebor amplius*. (*Pſam. 61.*) Quantumcumque accedam, quantumcumque aſcendam, ſub Deo ero, non contra Deum. Securus tranſcendo cætera, quando ille me ſub ſe tenet qui eſt ſuper omnia.

Secundum Chriſtianæ humilitatis officium eſt, repellere tentationes diaboli, quibus nos a Dei ſubjectione & obedientia ſubducere conatur. Qui illas audit, facile vincitur: qui ſtatim illis reſiſtit, Deo adjutore vincit, & ſuperbum hoſtem fugat. Impellit diabolus, ſed non evertit, ſi tuum illi negaveris conſenſum. Suadere poteſt, ſollicitare poteſt, cogere omnino non poteſt. Multis quidem modis nos appugnat, ſed illius inſidiis & inſultibus ſuperiores evademus, ſi armaturam Dei induti illi reſiſtamus. Pertimeſcit enim piorum vigilias, orationes, jejunia, voluntariam paupertatem, miſericordiam, humilitatem, maximè verò ardentem in Chriſtum amorem. Igitur *Reſiſtite diabolo, & fugiet a vobis*. Induetur confuſione, qui quærit animam veſtram, ut purdat eam. Victus cum pudore & dedecore fugiet; duplicique contritione conteretur; primò quod illè gratiam & ſanctitatem amiſerit, quam homines Deo adjuvante conſervant, & è cœlo ceciderit, quò illi tendunt, illo fruſtra inſidias in via tendente. 2. Quod ſpiritalis ſubſtantia ab homine ex carne fragili conſtante ſuderetur, & quamvis mille nocendi artitus inſtructus, ſub ejs pedibus contereatur.

Eccli. 35.21. Tertium Chriſtianæ humilitatis officium eſt ad Deum appropinquere per orationem, quæ humilis fidei fructus eſt, cœlos ipſos penetrans. *Oratio humilitatis ſe nubes penetrabit*. Et *donec propinquet non conſolabitur*; *& non deſcedet donec Altiſſimus aſpiciat*. Appropinquat nobis Deus per miſericordiam ſuam & gratiam prævenientem: appropinquamus Deo per fidem, per orationem, per creationem quà illi conjungimur, & in illo manemus, per bona opera quibus ejus gratiæ cooperamur? & nobis cooperantibus magis adhuc appropinquat, intimius unitur,

Zacar. 1. 3. gratiam & virtutes auget. *Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis*. Hæc per

Lament Jerem. 5. 21. Apoſtolum ſuum loquitur, qui per Prophetam dixit. *Converſimini ad me, et convertar ad vos*. Ad quem tamen alter Propheta. „ Converte nos Domine ad te, &

S. Leon. M. Serm. 42. De Quadrag. 5.

„ convertemur: *& ipſe Chriſtus ait*: Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater qui miſit me traxerit eum: Quamvis enim ædificium noſtrum ſpirituale ſine ope ſui non ſubſiſtat Artificis; nec fabrica noſtra poſſit eſſe incolumis, niſi ei protectio præſuerit Conditoris: tamen quia rationabiles lapides ſummus, & viva materies, ſic nos Auctoris noſtri extruit manus, ut cum Opifice ſuo etiam is qui reparatur, operetur. Gratiæ igitur Dei obedientia ſe humana non ſubtrahat, nec ab illo anno, ſine quo non poteſt bona eſſe, dificiat. At ſi quid ſibi impoſſibile aut arduum in mandatorum effectibus experitur, non in ſe remaneat: ſed ad jubentem recurrat, qui ideo dat præceptum, ut excitet deſiderium, & præſtet auxilium.

Quartum Chriſtianæ humilitatis officium eſt ſe peccatorem agnoſcere, peccata tua confiteri, ab hiis abſtinere, peccandi affectum exuere, occaſiones deſerere. *Emundate manus, peccatores, & purificate corda*. „ An fortè quiſquam ita inſolenter ſuperbit, ita ſe illæſum, ita immacculatum eſſe præſumit, ut nullius jam re-

no-

Digitized by Google

„ novationis indigeat? Fallitur prorſus iſta perſuaſio, & nimia vanitate veteraſcit, *S. Leo ibid.*
„ quicumque inter tentationes hujus vitæ ab omni ſe vulnere credit immunem.
„ Plena omnia periculis, plena ſunt laqueis, incitant cupiditates, inſidiantur ille-
„ cebræ, blandiuntur lucra, damna deterrent, amaræ ſunt obloquentium linguæ,
„ nec ſemper veracia ſunt ora laudantium. Inde ſevit odium, hinc decipit offi-
„ cium; ut facilius ſit vitare diſcordem, quàm declinare fallacem . . . Unde quia
„ paucorum eſt tam ſolida fortitudo, ut nulla inæqualitatum perturbatione qua-
„ tiantur, & multos fidelium non adverſa tantùm, ſed etiam ſecunda corrumpant:
„ ſanandis vulneribus quibus humana infirmitas ſauciatur, diligens eſt adhibenda
„ curatio. Dicente igitur Scriptura: *Quis gloriabitur caſtum ſe habere cor, aut mundum ſe eſſe à peccato*? Omnes ſibi intelligant deliĉtorum indulgentiam, & reparationis neceſſariam eſſe medicinam. *Emundate manus, peccatores, & purificate corda, duplices animo.* Quærite Deum in ſimplicitate cordis, pietatis larvam ne aſſumite ad fallendos homines: Deus cor intuetur. *Proverb.20.9.*

Quintum Chriſtianæ humilitatis officium eſt, ob miſerias animæ ſuæ ingemiſcere, peccata deflere, tam ſua, quàm aliena; mundi gaudiis & deleĉtationibus renunciare, pœnitentiam ampleĉti & profiteri. *Miſeri eſtote, & lugete, & plorate: riſus veſter in luĉtum convertatur, & gaudium in mærorem.* Qui ſe felices exiſtimant in regione miſeriæ, inſaniunt. *Populus meus, qui vos felices dicunt, in errorem vos mittunt, & turbant ſemitas pedum veſtrorum.* „ Regio iſta ſcandalorum eſt, & *Iſai.3.12.*
„ tentationum, & omnium malorum, ut gemamus hic, & mereamur gaudere ibi: *S.Auguſt.in*
„ hic tribulari, & conſolari ibi, & dicere: *Quia eripuit animam meam de morte, Pſal.85.n.24.*
„ *oculos meos à lacrymis, pedes meos à lapſu: Placebo Domino in regione vivorum.* *Pſal. 114. 8.*
„ Iſta regio mortuorum eſt. Tranſit regio mortuorum, venit regio vivorum. In *& 9.*
„ regione mortuorum labor, dolor, timor, tribulatio, tentatio, gemitus, ſuſpirium.
„ Hic falſi felices, veri infelices; quia falſa felicitas, vera miſeria eſt. Qui verò ſe a-
„ gnoſcit in vera eſſe miſeria, erit etiam in vera felicitate. Et tamen nunc quia
„ miſer es, Dominum audi dicentem: *Beati qui lugent.* Nihil tam conjunĉtum mi-
„ ſeriæ quàm luĉtus, nihil tam contrarium miſeriæ quàm beatitudo. Intelligite
„ (inquit) quod dico. Beatos dico lugentes: Beati in ſpe, lugentes in re. Etenim
„ lugent in morte iſta, in tribulationibus iſtis, in peregrinatione ſua: & quia agno-
„ ſcunt ſe eſſe in iſta miſeria, & gemunt, beati ſunt. Riſus mundi error eſt, gau-
„ dium mundi ſtultitia. Lugent homines in ſpeĉtaculis, cùm lugubres caſus comœdi repræſentant & canunt, deflent alienas miſerias, & ſæpe fabuloſas, non deflent ſuas. *Quid miſerius miſero non miſerente ſeipſum, & flente Didonis mortem, quæ fiebat amando Æneam, non flente autem mortem ſuam, quæ fit non amando te*? (ait S. Auguſtinus) Homines mundani pœnas ſuas dolent ac deflent, culpas non dolent, propter quas à Deo flagellari merentur. Qui damnum patitur, proclivior eſt ut dicat „ Indigne paſſus ſum, quàm ut conſideret quare paſſus ſit, *dolens da-* *S.Auguſt. lib. 1.Confeſſ. cap. 13.*
„ *mnum pecuniæ, non dolens juſtitiæ.* Si peccaſti, theſaurum tuum interiorem
„ dole: nihil habes in domo, ſed forte inanior es corde: Si autem plenum eſt cor
„ bono ſuo Deo tuo; quare non dicis, *Dominus dedit, Dominus abſtulit, ſicut Domino placuit, ita factum eſt, ſit nomen Domini benediĉtum*? Sanĉtus ſit dolor noſter, ut dolor Davidis Regis pœnitentis, qui non dolebat flagellum, ſed peccatum. *Et dolor meus (inquit) in conſpeĉtu meo ſemper: quoniam iniquitatem meam annuntiabo, & cogitabo pro peccato meo.* „ Si filius cujuſquam moriatur, plangit illum; *Job.1.21.* *Pſal.37.19.* *S.Auguſt.in hunc Pſalm.*
„ ſi peccet, non illum plangit. Tunc plangeret, tunc doleret Chriſtianè, cùm pec-
„ cantem videret; tunc modum imponeret, tunc normam vivendi doceret, diſci-
„ plinam daret: aut ſi fecit, & ille non audivit, tunc erat plangendus tunc pejus
„ mortuus luxurioſè vivens, quàm moriendo luxuriam finiens. Hæc dolenda ſunt,
„ illa ſuſtinenda; illa ferenda, iſta plangenda.

Sextum denique Chriſtianæ humilitatis officium eſt ex contemplatione peccato-

rum ſuorum & infirmitatis ſuæ perpetuò humiliare ſe ante oculos Dei, humiliationes amare, nec ſe tamen humilem umquam exiſtimare. Hæc una ratio eſt gratiæ Dei recuperandæ & conſervandæ, veræque celſitudinis conſequendæ in regno cœlorum, *Humiliamini in conſpectu Domini exaltabit vos.* Humilitas juſtificat nos, Humilitas „ (inquam) non humiliatio. Quanti humiliantur, qui humiles non ſunt? „ Alii cum rancore humiliantur, alii patienter, alii & libenter. Primi rei ſunt, „ ſequentes innoxii, ultimi juſti. Quamquam & innocentia portio juſtitiæ eſt, ſed „ conſummatio ejus apud humilem. Qui autem dicere poteſt: *Bonum mihi quia* „ *humiliaſti me*, is verè humilis eſt. Non poteſt hoc dicere qui invitus tolerat, „ minùs qui murmurat. Neuter gratiam promeretur, quoniam non humiliatis, „ ſed humilibus Deus dat gratiam. Eſt autem humilis, qui humiliationem con„ vertit in humilitatem. Hunc Deus exultabit. Humilitas enim claritatis eſt meritum, claritas humilitatis eſt præmium,

Detractionis & temerarii judicii vitia.

11. 12. *Nolite detrahere alterutrum, fratres. Qui detrahit fratri, aut qui judicat fratrem ſuum, detrahit legi, & judicat legem. Si autem judicas legem, non es factor legis, ſed judex.* Variis modis detrahitur proximo, 1. Falſum crimen ipſi impingendo. 2. Verum ejus defectum ſeu vitium nimis exagerando 3. Quod occultum eſt prodendo 4. Benefactum extenuando, ſeu virtutes & laudes reticendo, cùm eas pandi caritas poſtulat. 5. Dicta vel facta, aut bona, aut ambigua malam in partem interpretando. Qui ſic detrahit proximo, aut ipſum damnat, detrahit legi, & ipſam damnat, 1. Quia contemnit præceptem de dilectione proximi, quæ eſt ſumma legis. 2. Quia opere ſuo improperat legi quod non rectè fecerit, detractionem, calumniam, & judicia temeraria vetando. 3. Quia legis & ipſius ſummi Legiſlatoris auctoritatem uſurpat. *Unus eſt Legiſlator & Judex, qui poteſt perdere, & liberare.* Cenſoriam in aliorum dicta vel facta auctoritatem non uſurpabit, qui de propriis peccatis coram Deo erubeſcens & dolens, in judicii ejus exſpectatione contremiſcit. *Tu autem quis es, qui judicas proximum?* „ Id præcipuè vitium caritatem quæ Deus eſt, & quidem ceteris acriùs, impugnat, perſequitur, & perimit. Omnis qui detrahit, primùm „ quidem ſeipſum prodit vacuum caritate: deinde quid aliud detrahendo intendit: „ niſi ut is detrahit, veniat in odium vel contemptum ipſis apud quos detrahit? „ Ferit ergo caritatem in omnibus qui ſe audiunt lingua maledica, & quantùm in „ ſe eſt, necat funditus, & extringuit: non ſolùm autem, ſed & in abſentibus „ univerſis, ad quos volans verbum fortè per eos qui præſentes ſunt, pervenire „ contigerit. Vides quàm facilè & in brevi ingentem multitudinem animarum „ velociter currens ſermo tabe malitiæ hujus inficere poſſit? Propterea dicit de talibus Propheticus Spiritus: *Quorum os maledictione & amaritudine plenum eſt, veloces* „ *pedes eorum ad effundendum ſanguinem*; utique tam veloces, quàm velociter cur„ rit ſermo. Unus eſt qui loquitur, & unum tantùm verbum profert: & tamen „ illud unum verbum uno in momento multitudinis audientium dum aures inficit, animas interficit. Cùm itaque *Detractores Deo* ſint *odibiles*, illos ſanctè perſequamur exemplo Davidis: *Detrahentem ſecretò proximo ſuo, hunc perſequebar.* Hoc vitium tantò periculoſius, quantò frequentius, etiam inter eos qui pietatem profitentur, ſub ſpecie zeli ſubrepit: & qui ab aliis vitiis receſſerunt, in hoc tamquam in ultimum diaboli laqueum incidunt.

S. Bernard. Serm. 24. in Cantica.

Pſalm. 13.

Pſalm. 100.

Omnia conſilia operàque noſtra & corum ſucceſſum, Dei providentiæ ac voluntati ſubjicere debemus.

13. 14. 15. 16. *Ecce nunc qui dicitis: Hodie, aut craſtino ibimus in illam Civitatem, & faciemus ibi quidem annum, & mercabimur, & lucrum faciemus: Qui ignoratis quid erit in craſtino.* Nimia rerum temporalium & caducarum ſolicitudo homine Chriſtiano indigna eſt. Animus qui ſe totum ſpargit in imis, nihil poteſt amare de ſummis. *Humanis actionibus nimis intentus, Deo quodammodo vacuatur, quo fit tantò plenior, quantò in ſuperna atque æterna liberiùs extenditur.* S. *Auguſt. Quæſt. 68. in Exodum.*

Da-

Digitized by Google

Damnanda ſuberbia eſt igenio ſuo , induſtriæ , prudentiæ , ac labori negotiorum vitæ civilis ſucceſſum tribuere , nec ad Dei auxilium confugere, quod in hujuſmodi negotiis eò magis neceſſarium eſt, ut Chriſtianè gerantur, quò ſæpius in iis principatum uſurpat cupiditas . Liberam igitur peregrinandi , militandi, officia civilia , & quaslibet artes honeſtas exercendi poteſtatem non tollit Apoſtolus , ſed ſpes omnes noſtras in uno potiſſimùm Deo collocandas eſſe docet , omniàque conſilia noſtra , actiones omnes , ejus providentiæ ac voluntati ſubjiciendas , & ad ejus gloriam referendas . *Non tollit poteſtatem aut liberum arbitrium , ſed oſtendit non eſſe totum in manu ejus : nam ſuperna quoque opus eſt gratia . Licet enim & certare, & currere ac negotiari , omniaque agere quæ ſunt ad vitam : non tamen hæc propriis laboribus attribuere , ſed divinæ benignitati .* Unde ait propheta : *Scio , Domine , quia non eſt hominis via ejus : nec viri eſt ut ambulet & dirigat greſſus ſuos.* Summa ſtultitia eſt conſilia ſua , curáſque ſuas confidenter & abſoluto propoſito in futurum extendere , cùm nec illud ſciamus an cras futuri ſimus ſuperſtites . Vita enim ipſa, quæ baſis eſt omnium humanarum actionum , nobis incertiſſima eſt . Ideo guttæ aquæ è ſitulâ defluenti, nunc momento ſtateræ ſeu exiguo grano quod lanci impoſitum eam vix movet ac deprimit , nunc fumo & ſcintillæ ignis , veſtigio nubis, telæ quæ à texente improvisò præciditur , vento , pulveri , fœno, flori agri, vapori, nihilo & inani , in Scripturis ſacris comparatur . *Quæ eſt enim vita veſtra ? Vapor eſt ad modicum parens , & deinceps exterminabitur .* In omnibus igitur conſiliis, negotiis , & actionibus noſtris , divinæ providentiæ, & mortalitatis noſtræ memores ſimus. Alumni ſumus providentiæ Dei, ab illâ nos in omnibus dependere profiteamur . In manibus Dei ſortes noſtræ & dies noſtri ſunt : Nobis itaque polliceri non poſſumus futura tempora, nec aliquid certi de actionibus in futurum decernere,niſi ſub beneplacito Dei . Cùm enim ob peccatum morte damnatus ſit homo , qua Deo placuerit hora ſubeundæ , qui de ſuis actionibus in futurum ſuperba confidentia ſtatuunt ; ac in vanis conſiliis ſuis gloriantur & exſultant , ſimile ſunt reo capite damnato, qui abſque voluntate judicis de quibuſdam in poſterum agendis diſponeret . *Nunc autem exltatis in ſuperbiis veſtris . Omnis exultatio talis maligna eſt .*

Oecumenius in Comment. — *Jerem.* 10. 23. — *Iſaiæ* 40. 15. & 17. — *Sap.* 2. 2. 3. 5. — *Pſal.* 102. 15. — *Job.* 7. 7. c. 13. 9. & c. 14. 1.

Non hanc fragilem , brevem , miſeram & mortalem vitam , ſed beatam , immortalem & æternam deſideremus , & propter illam omnia faciamus . ,, Non enim ,, propter hanc temporalem vitam , ſed propter æternam Chriſtiani ſumus . Attendamus quomodo diligatur vita iſta temporalis ab amatoribus ſuis , & quàm ,, magno timore ſint homines , ne moriantur morituri . Videas hominem tremere , latebras quærere , defenſiones aucupari , rogare , provolvi , ſi fieri poteſt , ,, quicquid habet , dare , ut vita donetur , ut uno die plus vivatur , ut ætas incerta ſemper aliquantò diutiùs protendatur . Tanta faciunt homines : quis tale aliquid pro vita æterna ? Alloquamur amatorem præſentis vitæ : Quid agis , quid ,, feſtinas , quid trepidas , quid fugis , quid letabras quæris ? Ut vivam (inquit.) ,, Ut vivas ſemper victurus ? Non . Non ergo mortem ſatagis auferre , ſed differre . Qui tanta agis ut paulò ſeriùs moriaris , age aliquid ut numquam moriaris. ,, Ergo quoniam Chriſtiani ſimus , implorato adjutorio Domini noſtri adversùs ,, blanditias malè amatæ , amemus illius pulchritudinem vitæ , quam nec oculus ,, vidit , nec aurius audivit , nec in cor hominis aſcendit . Hanc enim præparavit ,, Deus diligentibus ſe : & ipſa vita ipſe Deus eſt, Illi lacrymas pro hac non ſolùm ,, adipiſcenda , ſed etiam diligenda fundamus . . . Numquid libris opus eſt ut oſtendamus quàm iſta ſit incerta , quàm tranſitoria , quàm penè nulla , quàm verum ſit quod ſcriptum eſt : *Quæ eſt enim vita veſtra ? Vapor eſt ad modicum* ,, *parens , & deinceps exterminabitur .* Vivebat heri , non eſt hodie : Paulò ante ,, videbatur , modò non eſt qui videbatur . Deducitur homo ad ſepulcrum : redeunt triſtes , citò oblivilcentes . Dicitur quàm nihil eſt homo: & hoc dicit ipſe ,, homo , ut non nihil ; ſed aliquid ſit homo . *Verumtamen in imagine pertranſit ho-*

S. *Auguſt. Serm.* 302. *alias De Diverſis* 3.

Vitæ hujus fragilitas & brevitas.

Pſal.38.7. *homo, ſed & fruſtra conturbatur . . . Univerſa vanitas omnis homo vivens.*

17. *Scienti igitur bonum facere, & non facienti, peccatum eſt illi.* Gravius peccatum eſt ejus qui cognitam legem violare non veretur. Quamquam ignorantia eorum qui officium ſuum neſciunt, ſcire tamen debent & poſſunt, neminem ſic excuſat, ut ſempiterno igne non ardeat, ſed tantùm ut mitiùs ardeat. Scientiæ abuſus ex Angelis dæmones fecit. Paſtores & Doctores non ſolùm ſcientia, ſed imprimis vitæ ſanctimonia prælucere debent populis; *facere, & docere.* Quemadmodum enim cibus indigeſtus malos generat humores, & corrumpit corpus, non nutrit, ita multa ſcientia ingeſta ſtomacho animæ, quæ eſt memoria, ſi decocta igne caritatis non fuerit, & ſic per quoſdam artus animæ, mores ſcilicet atque actus, transfuſa atque digeſta, quatenus ipſa de bonis quæ noverit, vita atteſtante & moribus bona efficiatur: nonne illa ſcientia reputabitur in peccatum, tamquam cibus converſus in pravos noxióſque humores? An non malus humor peccatum? An non mali humores pravi mores? An non inflationes & torſiones in conſcientia ſuſtinebit, qui hujuſmodi eſt, ſciens videlicet bonum, & non faciens? An non reſponſum mortis & damnationis toties in ſemetipſo habebit, quoties in mentem venerit ſermo Chriſti Domini: *Servus qui cognovit voluntatem Domini ſui, & non præparavit, & non fecit ſecundùm voluntatem ejus, vapulabit multis.*

Gravius peccatum eſt violantis legem ſibi cognitã, quam ignorantis.

S. *Bernard. Serm.* 36. *in Cantica.*

Luc.12.47.

CAPUT V.

SENSUS LITTERALIS.

1. 2. 3. A*Gite nunc divites, plorate ululantes in miſeriis veſtris, quæ ſupervenient vobis.* Nunc ad vos ſermonem converto, divites ſuperbi, avari, injuſti: ponite vobis ob oculos æternam miſeriam vobis imminentem & certiſſimè ſuperventuram, niſi pœnitentiam agatis, & ejus rei cogitatio vos ad fletum & ululatum provocet, id eſt, amariſſimum in vobis dolorem excitet, ut metu ac terrore concuſſi ad Dei miſericordiam confugiatis, & vitæ præteritæ peccata expietis. *Divitiæ veſtræ putrefactæ ſunt: & veſtimenta veſtra à tineis comeſta ſunt.* Divitiæ naturales, quas ex avaritia ſervatis, nempe frumenta, vinum, oleum, fructus, vetuſtate corruptæ ſunt: & veſtimenta pretioſa quæ ad oſtentationem cuſtoditis in arcis veſtris concluſa, à blattis & tineis corroduntur: & vobis pariter ac pauperibus pereunt. *Aurum & argentum veſtrum æruginavit: & ærugo eorum in teſtimonium vobis erit, & manducabit carnes veſtras ſicut ignis.* Pecuniæ veſtræ rubigine vitiatæ ſunt: & earum æruginem, ac inhumanitatem veſtram in pauperes vobis repræſentans & exprobrans conſcientia, teſtis erit adverſum vos, & tamquam ignis infernalis vos exedet atque cruciabit, *Theſaurizaſtis vobis iram* in noviſſimis diebus.* Accumulando divitias, theſaurum iræ divinæ vobis accumulaſtis in noviſſimum diem.

4. 5. 6. *Ecce merces operariorum, qui meſſuerunt regiones veſtras, quæ fraudata eſt à vobis, clamat: & clamor eorum in aures Domini Sabaoth introivit.* ✱ Scitote quòd defraudatio & injuſta detentio mercedis operariorum, qui agros veſtros coluerunt & meſſuerunt, in cœlum clamat, & clamor eorum ad Dominum exercituum aſcendit, ejuſque in vos provocat ultionem. *Epulati eſtis ſuper terram, & in*

* Interpres Latinus explicationis gratia *iram* addidit: cùm Græcus Textus ſic ad verbum vertatur: *Theſaurizaſtis in noviſſimis diebus*. Syriaca Verſio ſic habet: *Ignem coacervaviſtis vobis in dies extremos.* ✱ Confer cum *Deuteron.* 24.14. 15. Nomine *Sabaoth* intelligitur cœleſtis Angelorum militia.

Digitized by Google

in luxuriis enutriſtis corda veſtra, in die occiſionis. * Vixiſtis ſuper terram in deliciis, epulis, luxu, & laſcivia, & ſaginati eſtis ſicut victimæ ſacrificio & mactationi deſtinatæ. Vel, ſingulis vitæ veſtræ diebus ſplendidè epulati eſtis, ut fieri ſolet in diebus ſolemnis ſacrificii. *Addixiſtis & occidiſtis juſtum,* ✠ *& non reſtitit vobis*. Accuſaſtis, damnaſtis, occidiſtis pauperem innocentem: qui ſe à violentia veſtra & oppreſſione tueri non potuit.

7. 8. *Patiens igitur eſtote, fratres, uſque ad adventum Domini. Ecce agricola exſpectat pretioſum fructum terræ, patienter ferens, donec accipiat temporaneum & ſerotinum.* Vos autem pauperes & oppreſſi, longanimes eſtote, in patientia perſeverate uſque ad adventum Domini, quo patientiæ veſtræ præmium à juſto Judice accepturi eſtis, & divites ſuperbi, injuſti, violenti, ac inhumani condignas ſuis criminibus pœnas daturi. Videtis agricolam non moleſtè ferre moras, & agriculturæ labores tolerare ſpe colligendi ex terra fructum pretioſum ſibique utilem, cùm tempus advenerit; et patienter exſpectare donec Deus mittat imbrem tempeſtivam ſeu autumnalem, qui decidit jacta ſemente, et eam germinare facit, et ſerotinum ſeu vernum, quo ſata grandeſcant, vegetentur, et matureſcant. *Patientes igitur eſtote & vos, & confirmate corda veſtra: quoniam adventus Domini appropinquavit.* Ita et vos patientes eſtote, et certa ſpe cœleſtis præmii adversùs tentationes impatientiæ, murmurationis, et puſillanimitatis, in rebus adverſis obfirmate: Adventus enim Domini ad judicium appropinquat. Mille anni ante oculos Domini, tamquam dies heſterna quæ præterit.

9. *Nolite ingemiſcere, fratres, in alterutrum, ut non judicemini. Ecce Judex ante januam aſſiſtit.* Ne alter adversùs alterum amaro et querulo animo ingemiſcatis, et de injuriis vobis illatis apud Deum aut apud homines expoſtuletis, ne condemnemini à Chriſto ſummo Judice, qui mox veniet.

10. 11. *Exemplum accipite, fratres, exitus mali* * *laboris & patientiæ, Prophetas, qui locuti ſunt in nomine Domini.* Sint vobis in exemplum perpeſſionis malorum† et patientiæ, Prophetæ ſancti, qui Domini mandato verba ad populum habuerunt, futura prænuntiantes, cùmque à peccatis ad Deum et verum ejus cultum revocantes. *Ecce beatificamus eos, qui ſuſtinuerunt.* Beatos prædicamus eos qui afflictiones, & mortem ipſa pro juſtitia ſuſtinuerunt. *Sufferentiam Job* * *audiſtis, & finem Domini vidiſtis,* † *quoniam miſericors Dominus eſt & miſerator.* Admirabilem ſancti Job patientiam audiviſtis, & exitum ſive paſſionem & mortem Chriſti Domini, in quo propoſitum nobis eſt abſolutiſſimum patientiæ exemplar: & ex utròque intelligitis, quàm ſit propenſus Dominus ad miſerendum: nec dubitare debetis quin patientiam veſtram remuneret, ſicut remuneravit patientiam Job, benedicens noviſſimis ejus magis quàm primis, & Chriſti Domini, quem propter paſſionem mortis corporis immortalitate & gloria, nominiſque incomparabili celebritate donavit. Vel, Noſtis ex ſacris litteris quem finem Dominus dederit afflictionibus & patientiæ Job. Nunc ſenſum Syrus Interpres expreſſit: *Audiſtis tolerantiam Job, & finem quem præſtitit ei Dominus, vidiſtis: quoniam miſericors eſt Dominus & commiſerans.* Cum quo Verſio Æthiopica concordat: *Tolerantiam Job audiviſtis, quomodo ei exitum dederit Deus etiam vidiſtis: adeo multa eſt miſericordia Domini, & miſerator eſt.* Et Arabica; *Jam audiſtis patientiam Job, & noſtris finem quem conſtituit ei Dominus: largus enim eſt benignitate, & clementiſſimus.*

12. *Ante omnia autem, fratres mei, nolite jurare, neque per cœlum, neque per terram, neque aliud quodcumque juramentum. Sit autem ſermo veſter: Eſt, eſt: Non, non: ut non ſub judicio decidatis.* Summa vigilantia attendite ne temere, per ter-

* Ad excidii Jeroſolymitani diem id refert Oecumenius.

✠ Ad Chriſti mortem à Judæis procuratam hunc Verſum referunt Beda & Oecumenius, minùs probabiliter; cùm Chriſtianos à Judaiſmo converſos Apoſtolus alloquatur, quibus certe Chriſti mortem non exprobraſſet. Nec divites præ cæteris, ſed Principes Sacerdotum, Legis Doctores, & Seniores populi, reos mortis Chriſti fuiſſe teſtatur Evangelica Hiſtoria.

* Græcè, κακοπαθείας, *perpeſſionis malorum*, ſeu *afflictionis*.

† Ex fidelibus adhuc ſupererant, qui Chriſtum Dominum patientem viderant.

* Liber Job vera hiſtoria, non confictum exhortationis & doctrinæ cauſa argumentum, ut Anabaptiſtæ volunt. Vide Commentarium noſtrum in *Cap. 5. S. Matth. Verſ. 31. & ſeq.* & Theologiam noſtram Dogmaticam & Moralem *lib. 4. cap. 4. Art. 2. & 3.*

Digitized by Google

impatientiam, ex prava conſuetudine, nulla neceſſitate compulſi, juretis, ſive per terram, ſive qualibet alia juramenti formula per Deum, aut creaturas: ſed omnis ſermo veſter quo aliquid affirmatis, ſit ſimplex affirmatio, & ſermo quo aliquid negatis, ſit ſimplex negatio; ne à ſummo Judice condemnemini. Confer cum verbis Chriſti Matth. 5. 21. & ſeq. *Audiſtis quia dictum eſt antiquis: Non perjurabis: reddes autem Domino juramenta tua. Ego autem dico vobis, Non jurare omnino, neque per cælum, quia thronus Dei eſt: neque per terram, quia ſcabellum eſt pedum ejus: neque per Jeroſolymam, quia civitas eſt magni Regis: neque per caput tuum juraveris, quia non potes unum capillum album facere aut nigrum. Sit autem ſermo veſter, Eſt, eſt: Non, non: quod autem his abundantius eſt, à malo eſt.* Quod in Latina Verſione legitur: *Ut non ſub judicio decidatis*, eruditi quidam Commentatores reddendum cenſent, *Ut non in ſimulationem incidatis*, ſecundùm vim Græci Textus, ἵνα μὴ εἰς ὑπόκρισιν πέσητε. Verùm Latinam Verſionem noſtram à Greco Textu non recedere Oecumenii Commentarius oſtendit. Ὑπόκρισιν, κατάκρισιν *dicit, id eſt condemnationem, quæ ſubſequitur eos qui inceſſanter, & ſine delectu jurant: & jurandi conſuetudine ad perjurium feruntur. Aut etiam dictio* ὑπόκρισιν *hoc loco proprium ſignificatum habet, nempe ſimulationem. Quomodo ergo in hypocriſim cadit is qui jurat? Cùm juramento quidem creditur verax eſſe, at ſubſequenti tranſgreſſione mendax pro veraci deprehenditur. Aut etiam quia* ναὶ, *ideſt certè, non ad confirmationem profertur, neque* οὔ, *ideſt non, ad id quod reſpondet facto.* Nec etiam improbabilis conjectura eſt, Græcorum amanuenſium oſcitantia ex duobus vocabulis ὑπὸ κρίσιν, quæ ſignificant, *ſub judicium*, unicam vocem ὑπόκρισιν, factam eſſe, quæ ſimulationem ſignificat.

13. *Triſtatur aliquis veſtrum? Oret: Æquo animo eſt? Pſallat.* Si quis inter vos rebus adverſis premitur, & triſtis eſt, in oratione ſolatium quærat. Si ob res proſperè cedentes læto ſit animo, Pſalmis & Canticis ſpiritualibus gratias agat Deo, & cor ſuum oblectet.

* Unctionis extremæ Sacramentum à Chriſto inſtitutum, à ſancto Jacobo Apoſtolo promulgatum. *Concil. Trident. Seſſ.* 14. *S. Thomas in Suppl. Quæſt.* 29 *& ſeqq.*

Numerus pluralis pro ſingulari in Scripturis uſurpatur, ut obſervat S. Auguſt. lib. 3. *De ConſenſuEvangeliſt. cap.* 16.

1. 15. *Infirmatur quis in vobis? Inducat Presbyteros* Eccleſiæ, & orent ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine Domini: Et oratio fidei ſalvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus: & ſi in peccatis ſit, remittentur ei.* Si quis inter vos ægrotat, præſertim tam periculosè decumbens, ut in exitu conſtitutus videatur, advocet aliquem ex Eccleſiæ Sacerdotibus, & ſuper eum orationem fundant, ſub præſcripta verborum forma deprecatoria, ungentes eum oleo, quæ materia eſt Sacramenti, & ſymbolum gratiæ interioris à Chriſto promiſſæ: ungant autem illum ſecundùm inſtitutionem Domini, ejuſque auctoritate, virtute, ac mandato: & oratio fidei Eccleſia ſalvabit infirmum, ſalute ſpirituali per gratiæ infuſionem, & corporali, ſi animæ bono expediat: & ejus animum eriget, confirmabitque, magnam in eo divinæ miſericordiæ fiduciam excitando, qua infirmus ſublevatus & morbi incommoda leviùs ferat, & tentationibus dœmonis, calcaneo inſidiantis, faciliùs reſiſtat: & ſi quæ in ipſo adhuc ſuperſint expianda peccata, ſeu venialia, ſeu mortalia, per Pœnitentiam ex aliquali negligentia, non remiſſa, condonabuntur ei: ſi quæ peccatorum reliquiæ, ſeu pravæ affectiones ex peccatis relictæ, abſtergentur & tollentur per unctionem gratiæ Spiritus ſancti, cujus oleum benedictum, & exterior unctio ſymbolum eſt. Hinc Extrema Unctio *Pænitentiæ complementum* meritò nuncupatur. Ad ſanationum donum hunc S. Jacobi locum perperam detorquent Heretici, tum quia nec omnes, nec ſoli Presbyteri hoc donum habebant: tum quia donum miraculorum non ſe extendebat ad remiſſionem peccatorum: tum quia Unctio hæc erat fidelium, donum verò miraculorum ad infidelium converſionem ordinatum erat.

* Nota illationis in Græco non habetur.

16. *Confitemini ergo * alterutrum peccata veſtra, & orate pro invicem ut ſalvemi-*

mini : multùm enim valet deprecatio juſti aſſidua. † Quotidiana leviaque peccata alii aliis confitemini, conſilii & auxilii petendi cauſa, & ad exercitationem pœnitentiæ ac humilitatis; & mutuis vos orationibus ad ſalutem æternam conſequendam adjuvate. Oratio enim juſti aſſidua & fervens magnam vim habet ad impetrandum à Deo quod petitur.

† Δέησις ἐνεργουμένη, *deprecatio incitata & fervens.*

17. 18. *Elias homo erat ſimilis nobis paſſibilis : & oratione oravit ut non plueret ſuper terram, & non pluit annos tres & menſes ſex.* Elias Propheta homo erat, iiſdem, quibus nos, vitæ hujus mortalis miſeriis obnoxius, & ferventer oravit ut pluvia non decideret ſuper terram decem Tribuum, & confinium regionum, ad caſtigandam impietatem & immunitatem Regis Achab, & idololatriam populi : efficax porrò fuit ejus oratio. Cœlum enim clauſum eſt, & pluvia terræ negata trium annorum & ſex menſium ſpatio. *Et rurſum oravit : & cælum dedit pluviam, & terra dedit fructum ſuum.* Et cùm rurſum oraſſet Sacerdotibus Baal interfectis, & populo ad Deum revocato, nubes pluviam dederunt, & terra germinavit, protulitque fruges uberrimas.

3. Reg. 17. Luc. 4. 25.

3. Reg. 18. 45.

19. 20. *Fratres mei, ſi quis ex vobis erraverit à veritate, & converterit quis eum : Scire debet, quoniam qui converterit peccatorem ab errore vitæ ſuæ, ſalvabit animam ejus à morte, & operiet multitudinem peccatorum.* Si quis ex vobis aberraverit à recta vivendi regula, quæ ſanam fidem, & ſanctam converſationem complectitur, & quis eum revocaverit, ad miracula à Deo ad errantium & peccatorum converſionem inſtituta adhibendo : ſciat eum qui peccatorem converterit ab errore vitæ, morum, actionumque pravarum, ſalvare animam ejus ab æterna morte, & multitudinem peccatorum tum ejus, tum ſuorum coram Deo tegere, cooperando ut per Pœnitentiam deleantur, vel tam eximio caritatis opere impetrando ut ſua ſibi condonentur.

CAPUT V.

SENSUS MORALIS.

1. 2. 3. *Agite nunc divites, plorate ululantes in miſeriis veſtris, quæ advenient vobis.* Maximæ divitum parti ſunt irritamenta malorum, occaſiones & inſtrumenta peccatorum. Superbia, avaritia, luxus, injuſtitia, inhumanitas in pauperes, eorumque oppreſſio, obduratio adversùs miſericordiam, in omne voluptatum genus immerſio, Dei oblivio, alienus à pœnitentia, & Chriſti cruce, animus, caracteres ſunt divitum ſæculi hujus. *Divitiæ animarum laqueus, mortis hamus, peccati eſca, belli materia. Propter opes propinqui naturam negant, fratres inter ſe digladiantur, loca deſerta graſſatoribus, mare piratis, civitates calumniatoribus replentur. Quis mendacii pater eſt? Quis falſæ accuſationis miniſter? Quis perjurii auctor? Nonne divitiæ ac divitiarum cupiditas?* Ideo Chriſtus ait: *Væ vobis divitibus, quia habetis conſolationem veſtram.* Et Amos Propheta : *Væ qui opulenti eſtis in Sion, & confiditis in monte Samariæ, optimates, capita populorum, ingredientes pompaticè domum Iſrael.* Et rurſus Dominus ait : *Amen dico vobis : Quia dives difficilè intrabit in regnum cælorum. Et iterum dico vobis : Facilius eſt camelum per foramen acus intrare, quam divitem intrare in regnum cælorum.* Divites ad vocem Dei obſurdeſcant, cor eorum ſpiritui pœnitentiæ divitiarum amor, ſuperbia, et voluptates opum ſatellites occludunt. Illorum proinde converſio et pœnitentia valdè difficilis. *Deſiderium pauperam exaudit Dominus, præparationem cordis eorum audit.* Divites verò ſuperbos, avaros, injuſtos, inhumanos; non ſolùm ingemiſcere, ſed totis viribus clamare, et ululare ad Deum neceſſe eſt, ut miſericordiam conſequantur. *Agite nunc, divites, plo-*

Divitum ſalus difficilis.

S. Baſil. Homil. In Diteſcentes.

Luc. 6. 24.

Amos 6. 1.

Matth. 19. 23. 24.

Pſalm. 9. 17.

plorato ululantes in miſeriis veſtris, quæ advenient vobis. Quam miſericordiam à Patre miſericordiarum ſperare poſſunt, qui pauperum non miſerentur? Qui opes recondunt, indigentium inopiam ac egeſtatem contemnunt; qui veſtimenta inutilia ſervant in arcis & ſcriniis, quibus pauperum nuditatem poſſent ac deberent operire. Vermes et tineas paſcere malunt, quàm Chriſtum in membris ſuis paſcere et veſtire. Opes ſuas corrumpi et perire ſinunt, quas Deo per manus pauperum conſecrare, et incorruptibiles reddere poſſent, illas præmittendo in locum veræ vitæ.

Matt.6.19. Verbis et præceptis Chriſti Domini ſe non credere oſtendunt in Evangelio dicentis: *Nolite theſaurizare vobis theſauros in terra, ubi ærugo & tinea demolitur, & ubi fures effodiunt & furantur. Theſaurizate autem vobis theſauros in cœlo, ubi neque ærugo, neque tinea demolitur, & ubi fures non effodiunt, nec furantur.* Frumenta in longum tempus conſervant, ut pluris vendant: et maledictionem è Deo et hominibus in caput ſuum arceſſunt.

Proverb. 11. 26. *Qui abſcondit frumenta, maledicetur in populis; benedictio autem ſuper caput vendentium.* Pauperes enim et populus malè iis imprecantur, qui fruges, cœteràque ad vitam tolerandam neceſſaria recondunt ut cariùs vendant: pauperum verò execrationes ſæpe Deus exaudit. Unde Sapiens ait:

Eccli.4.2.5.6. *Animam eſurientem ne deſpexeris, & non exaſperes pauperem in inopia ſua, . . Ab inope ne avertas oculos tuos propter iram: & non relinquas quærentibus tibi retrò maledicere: maledicentis enim tibi in amaritudine animæ, exaudietur deprecatio illius: exaudiet autem eum qui fecit illum.* Divites avari malunt theſauros rubigini obnoxios in terris, quàm theſaurum non deficientem in cœlis. *Divitiæ veſtræ putrefactæ ſunt, & veſtimenta veſtra à tineis comeſta ſunt.* Nolunt ex illis amicos facere, à quibus in æterna tabernacula recipiantur, accuſatricem et teſtem conſcientiam in Dei judicio habebunt, ipſis exprobrantem divitias avare ſervatas, reconditas in arcis, et ærugine corruptas, illoſque cruciantem, ſicut ignis æternus, quo eorum animæ et corpora in perpetuum exurentur, et numquam conſumentur. Theſauros auri et argenti ſe poſſidere exiſtimant; et theſaurum iræ Dei, ultionis, et ſuppliciorum æternorum in noviſſimum diem ſibi coacervant. *Aurum et argentum veſtrum æruginavit: & ærugo eorum in teſtimonium vobis erit, & manducabit carnes veſtras ſicut ignis. Theſaurizaſtis vobis iram in noviſſimis diebus.* Id Prophetæ

Michææ 6.10. Oraculo congruit: *Adhuc ignis in domo impii theſauri iniquitatis, & menſura minor iræ plena.*

Operatiorum mercedem defraudare, peccatum eſt ad cœlum clamans.

4. *Ecce merces operariorum, qui meſſuerunt regiones veſtras, quæ fraudata eſt à vobis, clamat: et clamor eorum in aures Domini Sabaoth introivit.* Magnæ divitiæ ſæpe malis et injuſtis artibus acquiruntur. Radix malorum omnium cupiditas. Porrecta manus divitum eſt ad accipiendum, et ad dandum contracta. Æs alienum accumulant, et debita ſolvere non curant: pauperes opprimunt, mercedem operariorum defraudant, aut ſolutionem differunt ex qua diurnus illorum victus pendet. Non mirum quòd terribilem Dei ultionem in caput ſuum arceſſant. Clamat enim

Deuteron.24. 14. in cœlum crudelis hæc injuſtitia. *Non negabis mercedem indigentis* (ait Dominus) *et pauperis fratris tui, ſive advenæ qui tecum moratur in terra, et intra portas tuas eſt; ſed eadem die reddes ei pretium laboris ſui ante Solis occaſum, quia pauper eſt, et ex eo ſuſtentat animam ſuam: ne clamet contra te ad Dominum, et reputetur tibi in peccatum.* Hinc ſanctus Job de ſua innocentia confidens ait:

Job.31.38.39. 40. *Si adverſum me terra mea clamat, et cum ipſa ſulci ejus deflent: Si fructus ejus comedi abſque pecunia, & animam agricolarum ejus afflixi: Pro frumento oriatur mihi tribulus, & pro hordeo ſpina.* Hoc divitum crimen cum homicidio Spiritus ſanctus

Eccli.34.27. comparat: *Qui effundit ſanguinem, et qui fraudem facit mercenario, fratres ſunt.*

Luxus divitum non minùs adverſatur caritati, quàm avaritia.

5. 6. *Epulati eſtis ſuper terram, et in luxuriis enutriſtis corda veſtra, in die occiſionis.* Non minùs contra caritatem pugnat luxus divitum, quàm avaritia. Et qui

qui divitiis parcunt, et qui iis ad delicias, voluptates, luxum ac pompam abutuntur, nullo erga pauperes commiſerationis affectu moventur, illorum miſeriis ſuccurrere non curant. Saginantur ut victimæ Deo ultionum immolandæ, et igne inferni ſaliendæ. Teſtis *Dives* ille qui *induebatur purpura et byſſo, et epulabatur quotidie ſplendidè*, cùm interim Lazarus ulceribus plenus ad januam ejus fame conficeretur. Luxus et carnalium deliciarum amor corda divitum adversùs miſericordiam obdurant. Pauperes opprimunt, et occidunt, hoc ipſo quòd non paſcunt, nec eorum miſeriam ſublevant. *Addixiſtis et occidiſtis juſtum, et non reſtitit vobis.* Hinc Dominus per Prophætam divitibus in voluptates effuſis maledicit: *Væ qui dormitis in lectis eburneis, & laſcivitis in ſtratis veſtris, qui comeditis agnum de grege, et vitulos de medio armento. Qui canitis ad vocem pſalterii .... Bibentes vinum in phialis, et optimo unguento delibuti: et nihil patiebantur ſuper contritione Joſeph.* Tandem aliquando expergiſcimini divites, vino deliciarum carnalium ebrii, terribile Chriſti judicium cogitate, pœnas quas divitibus ſuperbis, injuſtis, luxurioſis, immiſericordibus comminatur, ante oculos ponite, Quid reſpondebitis? Quos advocatos conducetis? Quos teſtes in veſtrum favorem adducetis? Integerrimum judicem, et cui veritas occultari non poteſt, quomodo corrumpetis? Non vos adulatores, non pecunia, non dignitatis faſtus ſequentur. Ab amicis, ab auxiliis deſerti, ſine honore, triſtes, pudefacti, dejecti, ſoli, relinquemini. Quocumque circumferetis oculos, perpetrata, imminentes pœnæ, oculis occurrent. Hinc orphanorum lacrymæ, viduarum gemitus, oppreſſi pauperes, vexati ſervi, afflicti vicini. Illinc iræ Dei, & ignis æterni ſubterraneus ad pœnam theſaurus. Agite igitur Pœnitentiam, dum tempus habetis, malè parta aut injuſtè retenta reſtituite, largas eleemoſynas erogate, luxui & voluptati renuntiate. His dumtaxat mediis ſalutem veſtram in tuto ponere poteſtis.

Luc. 16. 19. — Amos 6. 4. — S. Baſil. Orat. in Diteſcentes.

7. 8. 9. 10. 11. *Patientes igitur eſtote, fratres: uſque ad adventum Domini. Ecce agricula expectat pretioſum fructum terræ, patienter ferens donec accipiat temporaneum & ſerotinum.* Pauperes patientia in toleranda paupertate, aliiſque miſeriis, in ſuſtinendis vexationibus & injuriis quibus à divitibus affliguntur, ſi mea perſeverent, ſantificat, & ad æternam beatitudinem perducit. Ad patientiam porrò illorum animos inprimis confirmare debent malorum, quæ patiuntur, & ipſius mortalis vitæ brevitas, fideſque divini judicii, in quo pauperum juſtorum, & divitum ſuperborum, injuſtorum, avarorum, in luxum & voluptates immerſorum, & immiſericordium ſors commutabitur. Illi regno donabuntur, & torrente voluptatis à Deo potabuntur: iſti æternis opprobriis, mireris & pœnis damnabuntur. „ Tunc ſtabunt juſti in magna conſtantia adverſus eos qui ſe „ anguſtiaverunt, & qui abſtulerunt labores eorum. Videntes turbabuntur timo- „ re horribili, & mirabuntur in ſubitatione inſperatæ ſalutis, dicentes intra ſe, „ pœnitentiam agentes: Hi ſunt, quos habuimus aliquando in deriſum, & in ſimili- „ tudinem improperii. Nos inſenſati, vitam illorum æſtimabimus inſaniam, & fi- „ nem illorum ſine honore. Ecce quomodo computati ſunt inter filios Dei, & inter „ ſanctos ſors illorum eſt. Ergo erravimus a via veritatis, & juſtitiæ lumen non „ luxit nobis, & ſol intelligentiæ non eſt ortus nobis. Laſſati ſumus in via ini- „ quitatis & perditionis, & ambulavimus vias difficiles, viam autem Domini „ ignoravimus. Quid nobis profuit ſuperbia? aut divitiarum jactantia quid contu- „ lit nobis? Tranſierunt omnia illa tamquam umbra ... In malignitate autem „ noſtra conſumpti ſumus, ... Juſti autem in perpetuum vivent, & apud Domi- „ num eſt merces eorum ... Ideo accipient regnum decoris, daidema ſpeciei de „ manu Domini: quoniam dextera ſua teget eos, & brachio ſancto ſuo defundet „ illos.

Pauperes patientia ſanctificantur. Rationes ad patientiam moventes: — Sap. 1.

Secundò nos ad patientiam invitat exemplum agricolarum, qui labores graviſſimos in cultura terræ patienter ſuſtinent ſpe frugum ex ea percipiendarum & meſ-

meſſis uberrimæ. Neque moleſtè ferunt quòd terra fructus non proferat ſtatim atque ſeminibus fœcundata eſt ſed tempus expectant, & ſpem interim ſuam autumnalium & vernorum imbrium lapſu ſuſtentant. Ita nobis longanimiter ferendæ ſunt afflictiones, injuriæ, & omnia hujus vitæ mala, ut fructum laboris ac patientiæ pretioſum, nempe vitam æternam. *Deo* promiſſam, hora mortis, & in die ultimi *Judicii* recipiamus. Nunc tempus eſt ſementis, tunc meſſis erit bonorum æternorum, fructum juſtitiæ noſtræ. Nunc ſeminamus in lacrymis, tunc in exultatione metemus. Deum interim oremus, ut pluvia voluntaria gratiæ ſuæ terram cordis noſtri irriget, fœcundet ac perficiat, omni tempore neceſſaria, ut terra noſtra det fructum ſuum *Pluvia matutina eſt pœnitentia peracta in juventute cum lacrymis, ſerotina verò quæ in ſenectute. Omnia autem pendent ex Dei benignitate*: undè ait Apoſtolus noſter: *Donec accipiat temporaneum & ſerotinum*: ſive, *pluviam matutinam & ſerotinam*. Patientes igitur ſimus in præſentium perpeſſione malorum; contra imminentia futuraque mala animos noſtros muniamus & firmemus. Dies hominis præteribunt; dies Domini citò veniet, qui perſeverantiam patientiæ coronabit. *Patientes igitur eſtote & vos, & confirmate corda veſtra: quoniam adventus Domini appropinquavit*. Contra perſecutores, multò minùs contra fratres, ſi quis vos offendunt, aut vobis moleſti ſunt, amaro ne ſitis animo tolerate. Ne gravius conqueramini de ſorte veſtra, de aliorum malignitate, indole defectibus, & moleſta vobiſcum agendi ratione: ne ingemiſcatis, quaſi graviora meritis patiamini: ne ex indignatione, aut invidia, aut malorum veſtrorum diuturnitate, liberationiſque mora contriſtemini: patientiæ enim & caritatis meritum perderitis. Ab indignatione & animi amaritudine facilis eſt ad odium tranſitus: ab impatientis cordis gemitibus & ſuſpiriis ad murmurationem contra Dei providentiam, & occultorum illius judiciorum temerariam inquiſitionem, & blaſphemam accuſationem, per gradus pervenitur. *Judex* brevi adveniet: judicium ejus ne præveniamus accuſando & judicando proximum, aut ultionem deſiderando, ne à Chriſto ultionum Domino condemnemur. *Nolite ingemiſcere, fratres, in alterutrum, ut non judicemini. Ecce Judex ante januam aſſiſtit.*

Oecumenius in Comment.

Tertiò ad patientiam nos excitant exempla Prophetarum, & Martyrum, qui pro veritate & juſtitia ad mortem uſque certarunt; qui ludibria, verbera, carceres, exilia, paupertatem, famem, omne miſeriarum genus, & atrociſſima ſupplicia ſuſtinuerunt. *Siquidem* Deus ita tractat eos quos magis diligit, ne ingemiſcamus, ne conqueramur in afflictionibus, imò potius gaudeamus & exultemus. *Exemplum accipite fratres, exitus mali, laboris, et patientiæ, Prophetas, qui locuti ſunt in nomine Domini.* Beatitudinem Martyrum cum Eccleſia prædicamus: illorum igitur patientiam imitemur. Laudes Martyrum, ſunt exhortationes ad Martyrium. *Ecce beatificamus eos qui ſuſtinuerunt .... Beati* enim *qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam*, ait Dominus & Salvator noſter.

Quartò, magnum ad patientiam incitamentum eſt beati Job exemplum, qui amiſſis liberis ac bonis, vexato graviſſimis doloribus corpore, calumniantibus amicis, inſulante uxore, patientiam non amiſit, ſed divinæ ſe conformans voluntati, Deum laudavit, illique gratias agit, dicens: *Dominus dedit, Dominus abſtulit: ſicut Domino placuit, ita factum eſt, ſit nomen Domini benedictum ... Si bona ſuſcipimus de manu Dei mala quare non ſuſcipiamus*? Ideo priſtinum in ſtatum proſperitatis & incolumitatis a Deo reſtitutus eſt, & duplicia recepit eorum quæ amiſerat. Sic patientia pauperum non peribit in finem ſed in cœlis centuplo & vita æterna remunerabitur. „O feliciſſimum illum, qui omnem patientiæ ſpeciem „adversùs omnem diaboli vim expunxit! quem non abacti greges, non illæ in „pecore divitiæ, non filii uno ruinæ impetu adempti, non ipſius denique corpo„ris in ulcere cruciatus, à patientia & fide Domino debita excluſit; quem diabo

Job 1. 22. & cap. 2. 10.

Tertullian. lib. de Patientia, cap. 14.

lus

„ lus totis viribus fruſtra cæcidit. Neque enim à reſpectu Dei tot doloribus avocatus ille eſt, ſed conſtitit nobis in exemplum & teſtimonium, tam ſpiritu quàm carne, tam animo quàm corpore, patientiæ perpetrandæ: ut neque damnis ſæcularium, nec amiſſionibus cariſſimorum, nec corporis quidem conflictationibus ſuccidamus. Quale in illo viro feretrum Deus diabolo extruxit! Quale vexillum de inimico gloriæ ſuæ extulit, cùm ille homo ad omnem acervum nuntiorum nihil ex ore promeret, niſi Deo gratias; cùm uxorem jam malis delaſſatam, & prava remedia ſuadentem execraretur! Quid? ridebat Deus: Quid? diſſecabatur Malus, cum Job immundam ulceris ſui redundantiam magna æquanimitate deſtringeret, cùm erupentes beſtiola inde in eoſdem ſpecus & paſtus reformoſæ carnis ludendo revocaret. Itaque operarius ille victoriæ Dei, retuſis omnibus inculis tentationum lorica clypeòque patientiæ, & integritatem mox corporis à Deo recuperavit, & quæ amiſerat conduplicata poſſedit. Et ſi filios quoque reſtitui voluiſſet, Pater iterum vocaretur. Sed maluit in illo die reddi ſibi. Tantum gaudii, ſecurus de Domino diſtulit. Suſtinuit tam voluntariam orbitatem, ne ſine aliqua patientia viveret. Adeo ſatis idoneus patientiæ ſequeſter Deus. Si injuriam depoſueris penes eum, ultor eſt: ſi damnum, ruſtitutor eſt: ſi mortem, reſuſcitator eſt. Quantum patientiæ licet, ut Deum habet debitorem?

Deus bonus & miſericors illos qui cum patientia & fiducia in ipſum res adverſas ſuſtinent, ſolatio & auxilio deſtitutos non relinquit. *Sufferentiam Job audiviſtis, & finem Domini vidiſtis, quoniam miſericors Dominus eſt, & miſerator.*

Nullum donique illuſtrius ac efficacius ad ſuadedam nobis patientiam, & ad animos noſtros in rerum adverſarum tolerantià erigendos & confirmandos exemplum eſt, Domini noſtri Jeſu Criſti paſſione ac morte, quam pro nobis in cruce ſuſtinuit. *Sufferentiam Job audiſtis, & finem Domini vidiſtis.* „ Ne quis quando patitur tribulationes hic exſpectet mercedem, &, ſi damna aliqua patiatur, eo animo dicat, *Dominus dedit, Dominus abſtulit, ſit nomen Domini benedictum*, ut duplum accipiat. Patientia Deum laudet, non avaritia. Si ea quæ perdidiſti, dupla quæris recipere, & ideo Deum laudas, de cupiditate laudas, non de caritate. Job dupla non ſperabat: non ſperanti Dominus præſtitit, ut doceremur Deum illi adfuiſſe: quia, ſi & illa illi non redderet, occultam coronam ejus videre minimè poteramus. Ideo Scriptura divina, exhortando ad patientiam & ſpem futurorum, non mercedem præſentium, ait: *Sufferentiam Job audiſtis, & finem Domini vidiſtis.* Quare patientiam Job, & non finem ipſius Job propoſuit? Fauces aperires ad dupla: diceres, Deo gratias, ſuſtinebo, dupla recipiam ſicut Job. Patientiam, Job, finem Domini novimus. Quem finem Domini? *Deus, Deus meus, ut quid me dereliquiſti?* Verba ſunt Domini pendentis in ligno. Quaſi reliquit illum ad præſentem, ſed non eum reliquit ad æternam immortalitatem. Ibi eſt finis Domini. Tenent Judæi, inſultant, ſpinis coronant, ſputis dehoneſtant, flagellant, opprobriis obruunt, ligno ſuſpendunt, lancea fodiunt, poſtremò ſepeliunt: quaſi relictus eſt. Sed quibus? Illis inſultantibus. Ideo ergo habeto patientiam, ut reſurgas, & numquam moriaris, ſicut Chriſtus. Sic enim legimus: *Chriſtus reſurgens ex mortuiis, jam non moritur.*

S. Auguſt. Serm. De Symbolo ad Catechumenos, n. 9.

Rom. 6. 9.

12. *Ante omnia autem, fratres mei, nolite jurare, neque per cælum, neque per terram, neque aliud quodcumque juramemtum. Sit autem ſermo veſter: Eſt, eſt Non, non: ut non ſub judicio decidatis.* A juramento omnino abſtinere facilius eſt, quàm illud præſtate cum omnibus, quibus ſecundùm Dei legem inſtructum eſſe debet, conditionibus, ſcilicet ex neceſſitate, cum religione, veritate, juſtitia, & judicio. Qui his minimè ſervatis jurare non metuit, ſe damnationi obnoxium facit. Vis longè eſſe à perjurio. Jurare noli. Qui enim jurat, aliquando verum jurare poteſt; qui autem non jurat, mendacium jurare numquam poteſt. Ne ergo mendacium jures, noli jurare. Ipſa eſt anguſtia. *Perjurium præcipitium.* Qui ju-

Juramenta vitanda.

S. Augu. Serm. 80. alias 28. De verbis Apoſtoli.

vimus, nos ad mortem Chriſtianè obeundam præparare debemus, conſcientias noſtras diligenter ſcrutari; peccata omnia humiliter & contrito cordæ ſæpe confiteri; Deo quantùm in nobis eſt cum ejus gratiâ, ſatisfacere; divinæ miſericordiæ fiduciam haberet, non tamen de illa præſumere: cùm Extremâ-Unctione peccata non dimittantur niſi verè Pœnitentibus & Deum diligentibus et dubia ſit admodum illorum pœnitentia, qui ad mortem uſque illam diſtulerunt. Pœnitentia quæ ab infirmo petitur, infirma eſt. Pœnitentia quæ à moriente petitur, timeo ne ipſa moriatur. 3. Senſuum noſtrorum cuſtodiæ ſumma ſolicitudine invigilare debemus; ne per illos peccatum ſubrepat, ne mors intret per feneſtras: & cùm quotidiana ſint peccata quæ ſenſuum abuſu comittimus, illa quotidianæ pœnitentiæ remediis expiare debemus, & quaſi in mortis procinctu conſtituti Deo humiliter ſupplicare, ut per ſuam piiſſimam miſericordiam, & interiorem gratiæ ſuæ unctionem indulgeat nobis quicquid peccavimus per viſum, auditum, olfactum, guſtum & tactum. 4. Cùm in morbum periculoſum incidimus, Sacramentum exeuntium humiliter poſtulare debemus, & hac petitione publicam pœnitentiam quodam modo profiteri. 5. Curare debent Paſtores ut infirmi in vitæ periculo conſtituti Sacramentum Unctionis-Extremæ ſuſcipiant, antequam ſenſuum & rationis uſu ſint deſtituti, ut ad gratiam illius ſuſcipiendam magis diſpoſiti ſint, & ſacris ritibus ad actus fidei, ſpei, caritatis, pœnitentiæ & devotionis excitentur; atque ad ſingulas unctiones veniam delictorum, per ſenſus illos commiſſorum, qui à Sacerdote unguntur, à Deo petant. 6. In Chriſtiana militias nos jugiter exercitare debemus, & diaboli tentationibus fortiter reſiſtere, dum integra valetudine fruimur, ut iſtius Sacramenti gratia adjuti & roborati, hoſtem infenſiſſimum, in extremis maximè nobis inſidiantem vincamus. Rarum enim eſt ut diaboli victores ſint in extremo agone, qui dum viverent, illi non reſtiterunt, nec adversùs illum pugnare didicerunt. 7. Spiritualium infirmitatum remedia majori ſtudio & ſolicitudine quærenda & procuranda ſunt quàm corporalium. 8. Corporis ſanitatem poſtulare à Deo infirmi non debent, niſi quatenus animæ ſuæ ſaluti expedire ille judicaverit. Hanc autem fides infirmi & orationes ac fides Eccleſiæ impetrabunt, cùm utilis illis fuerit ad animæ ſalutem. Hanc unam abſolutè deſideremus, & ſupplices poſtulemus à Deo, qui ſanat omnes infirmitates noſtras, qui redimit de interitu vitam noſtram, qui nos coronat in miſericordia & miſerationibus, qui replet in bonis deſiderium noſtrum, renovaturus juventutem noſtram quaſi aquilæ, in reſurrectione corporum, plena animæ corporiſque ſanitate & glorioſa immortalite nos donans.

16. *Confitemini ergo alterutrum peccata veſtra, & orate pro invicem, ut ſalvemini: multùm enim valet deprecatio juſti aſſidua*. Peccata lethalia Sacerdotibus, quibus poteſtas dimittendi peccata data eſt à Chriſto Domino, confiteri neceſſe eſt; quotidiana verò leviàque peccata piis quibuslibet perſonis ſalutare eſt confiteri, qui conſiliis ſuis & orationum auxilio nobis vulnerum medelam procurare poſſint. Humilis & ſincera delictorùm, confeſſio, aſſidua & ferventi juſtorum oratione adjuta, magnam vim habet ad Dei miſericordiam impetrandam. Voluntatem enim timentium ſe faciet, & deprecationem eorum exaudiet, & ſalvos faciet eos. Orationem à Spiritu ſancto ſuo in corde Juſti formatam non repellet, modò ejus effectum non impediat impœnitentia ſua, aut negligentia officiorum ſuorum, ille pro quo precatur. *Si enim aliis pro nobis orantibus, nos vacemus diliciis ac diſſolutionibus, vitàmque transgreſſionibus plenam ducamus, per hoc diſſolvimus vehementiam orationis quæ certat pro nobis: & completur in nobis illud beati Petri: Unus ædificans, & unus deſtruens, quid prodeſt illis niſi labor?* .... Qui proximum aliqua injuria affecit, culpam ſuam agnoſcat, & veniam ab eo petat; ſecundùm præceptum Chriſti Domini: *Si recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid adverſùm te: vade priùs reconciliari fratri tuo*. Cùm ergo multorum mutuæ ſint injuriæ & offenſæ, eas mutuò & libenter confiteri & condonare debent, & alii pro aliis orare, ut veniam

Seſe mutuis orationibus juvare debent Chriſtiani.

Oecumen. in Comment.

Matth. 6.

& ſalutem à Deo conſequantur.

Vis orationis

17. 18. *Elias homo erat ſimilis nobis paſſibilis: & oratione oravit ut non plueret ſuper terram, & non pluit annos tres, & menſes ſex. Et rurſum oravit: & cœlum dedit pluviam, & terra dedit fructum ſuum.* Ne trepidaret noſtra fragilitas, & orationes noſtras, licèt aſſiduas, pias, ferventes, perſeverantes, ſalutaria poſtulantes, apud Deum efficaces fore diffideremus: ſanctus Apoſtolus oſtenſurus quanta vis fuerit orationis Eliæ, præmittit illum hominem fuiſſe ſimilem nobis, infirmum, „ paſſibilem. Homo erat, tametſi nulli hominum virtute ſecundus, ſimilis nobis „ origine carnis, paſſibilis ut nos, & mentis fragilitate & corporis. Nam quòd „ carne fragilis eſſet, apud Sareptanam viduam victum quærendo monſtravit. „ Quòd mente quoque paſſibilis fuerit, oſtendidit, cùm poſt redditas terris aquas „ extinctóſque falſos Prophetas & Sacerdotes idolorum, unius mulierculæ, ſcili„ cet Jezabelis minis exterritus per deſerta diffugit. Porrò ſi tantæ fuit virtutis unius hominis juſti oratio contra Dei inimicos, ut cœlum clauderet, ac ſiccitatem, extremam terræ Iſraeliticæ obtineret ad eorum impietatem puniendam: quanta vis erit orationis totius Eccleſiæ contra diabolum & ejus miniſtros? Si Elias rurſum orans pluviam abundantem, & fertilitatem terræ, meſſemque uberrimam, & fructus omnis generis a Deo impetravit: quanta gratiæ et miſericordiæ pluvia irrigabit animam, quam ipſe Criſtus Jeſus æterno Patri offert, & pro qua tota Eccleſia ſupplicat? *Unus Elias ſemel & priùs & poſtmodum orans talia ac tanta impetravit; quantùm igitur valet frequens plurimorum oratio juſtorum?*

Beda in Comment.

Animarum ſaluti pro viribus cooperari tenemur.

19. 20. *Si quis ex vobis erraverit à veritate, & converterit quis eum: ſcire debet, quoniam qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ ſuæ, ſalvabit animam ejus à morte, & operiet multitudinem peccatorum.* A via fidei aberrant Pagani, Judæi, Hæretici; à via ſanctæ converſationis quilibet peccatores et mali Chriſtiani. Qui aliquem ex illis ad veram fidem; aut ex iſtis ad meliorem frugem et viam ſalutis revocaverit, doctrina, prædicatione, precibus ad Deum, correptione, caſtigatione, animam ejus ab æterna morte liberabit, Chriſto Domino omnium hominum Salvatori cooperabitur ad hujus animæ ſalutem, et ſibimetipſi ampliora in cœlis præmia comparabit. Pretium animæ ſanguine Chriſti redemptæ omnino neſcit, qui cùm illam revocare poſſit in viam ſalutis, negligit. Nullius rei pretium eſt cum anima conferendum; ne totus quidem mundus. Ideo majus & præſtantius opus eſſe unius animæ converſionem, quàm ampliſſimi patrimonii in pauperes e„ rogationem, aſſerere non dubitant ſancti Patres. Errantis autem converſio non „ ſolùm loquendo, ſed plerumque etiam bene agendum perficitur. Nam ſi quis „ lingua etiam tacente proximis exempla bonæ actionis oſtendit, eoſque ad imi„ tanda quæ neglexerant eleemoſynæ vel aliarum virtutum opera convertit, offi„ cium profectò Doctoris exequitur, ac pro ejus, quem correxit, ſalvatione fra„ tris, certam à pio Judice mercedem conſequitur. *Unicuique mandavit Deus de proximo ſuo.* Si bovem vel aſinum ejus errantem ad illum reducere, ſi lapſum erigere & ſublevare lex Dei imperat, caritas jubet; quantò magis errantem animam in viam ſalutis revocare; in peccatum lapſam, quantum in ſe eſt, erigere quiſque tenetur ex præcepto caritatis?

S. Chryſoſt. Hom. 3. in 1. ad Corinth. S. Gregor. M. Hom. 6. in Evangel. Bad.

IN

Digitized by Google

IN EPISTOLAM I. SANCTI PETRI APOSTOLI, COMMENTARIUS LITTERALIS ET MORALIS.

PROLOGUS.

De hac Epiſtola nulla unquam inter Chriſtianos controverſia fuit an Canonica eſſet, ac S. Petrum Apoſtolum haberet auctorem, cujus nomine inſcribitur. Scripta eſt ad Judæos, in Ponto, Bithynia, Galatia & Cappadocia diſperſos, quamvis & Gentiles ad Chriſtianam fidem converſos, quibuſcum vivebant, & unam componebant Eccleſiam, etiam ſpectet. *Epiſtola ad Ponticos* appellatur à Tertulliano & S. Cypriano, quòd Pontus primo loco nominetur inter Regiones ad quas miſſa eſt. Scriptam Babylone S. Petrus aſſerit cap. ultimo: *Salutat vos* (inquit) *Eccleſia, quæ eſt in Babilone collecta, & Marcus filius meus.* Quo nomine Romam typicè deſignari propter idololatriæ confuſionem, quia cùm omnibus dominaretur gentibus, omnium gentium ſerviebat erroribus, communis eſt opinio, Euſebii & S. Hieronymi teſtimonio firmata. Scripta eſt poſt annum Chriſti 43. cùm jam fideles vulgò Chriſtiani appellarentur, & antequam S. Marcus à S. Petro miſſus eſſet in Ægyptum ad prædicandum Evangelium, quod anno Chriſti 49. contigit. Græcè ſcriptam eſſe conſtat, Marco S. Petri Diſcipulo interprete, id eſt, ſtylum & verba commodante, ut S. Hieronymus cenſet. Hoc autem eſt argumentum Epiſtolæ. Gratias imprimis agit Deo de vocatione ad fidem, & vitam æternam, de qua Prophetæ vaticinati ſunt. Fideles ad vitæ munditiam & innocentiam hortatur, ut qui Chriſti ſanguine redempti, & per verbum Dei regenerati ſint. 2. Ut excluſa omni fictione ad Chriſtum lapidem vivum accedant credentes, qui ſunt genus electum, cùm priús eſſent populus abjectus. 3. Ut tamquam peregrini ab omnibus deſideriis carnalibus, & mundi illecebris abſtineant.

Tertullian. Scorp. cap. 12. S. Cyprian. lib. 3. Teſtim. cap. 36. & 37.

Euſeb. lib. 2. cap. 5.

S. Hieron. in Catal. Script. Eccleſ. c. 8. & Epiſt. 150. Quæſt. 11.

4. Ut Regibus & Magiſtratibus, omnibúſque Superioribus ſuis obtemperent. 5. Ut perſecutiones & afflictiones ad Chriſti imitationem ferant. 6. De mutua conjugum converſatione, & modeſto mulierum ornatu documenta tradit. Ad patientiam in adverſis rurſus hortatur. Nos per baptiſmum ſalvari docet, in ſimilitudinem eorum qui in arca Noe tempore diluvii ſalvati ſunt. 7. Fideles hortatur ut contemplatione Paſſionis Chriſti præterita peccata devitent, praváſque cupiditates coerceant; ut incumbant orationi, fraternam dilectionem ſervent, omnia ad Dei gloriam referant, & gaudeant ſi propter Chriſtum perſecutionem patiantur. 8. Eccleſiæ Paſtores hortatur ut verbo & exemplo paſcant gregem Dei: juniores ut ſubditi ſint ſenioribus; ut omnes humilitatem ſervent, ſobrii ſint & vigiles contra tentationes diaboli, quibus per fidem reſiſtant.

CAPUT I.

SENSUS LITTERALIS.

1. 2. PEtrus Apoſtolus Jeſu Chriſti, electis advenis * diſperſionis Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Aſiæ, & Bithiniæ, † Secundùm præſcientiam Dei Patris, in ſanctificationem Spiritus, in obedientiam, & aſperſionem Sanguinis Jeſu Chriſti: Gratia vobis & pax multiplicetur. Petrus Apoſtolus & legatus Ieſu Chriſti ad ejus Eccleſiam ubique gentium fundandam, & Evangelii negotium promovendum, hanc Epiſtolam ſcribit Judæis ad Chriſti fidem & gratiam vocatis, qui ſunt advenæ, peregrini, ac diſperſi in Provinciis Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Aſiæ, & Bithyniæ; qui ſunt electi ſecundùm præſcientiam & prædeſtinationem Dei Patris, ut ſancti fiant per gratiam Spiritus ſancti, ut Jeſu Chriſti Evangelio obediant, & ſanguine ejus aſpergantur, & emundentur à peccatis, ad ſerviendum Deo viventi: Gratia per bonorum operum multiplicationem in vobis augetur, & vinculum pacis mutua & in dies magis ac magis fervente caritate arctiùs adſtringatur.

3. 4. 5. *Benedictus Deus & Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui ſecundùm miſericordiam ſuam magnam, regeneravit nos in ſpem vivam, per reſurrectionem Jeſu Chriſti ex mortuis**, *In hereditatem incorruptibilem, & incontaminatam, & immarceſſibilem, conſervatam in cœlis in vobis*. Gratias agimus Deo, qui Domini noſtri Jeſu Chriſti Pater eſt, qui ſecundùm magnitudinem & immenſitatem miſericordiæ ſuæ, nos regeneravit in ſpem vitæ æternæ, per reſurrectionem Jeſu Chriſti à morte, quæ vita eſt hereditas, quæ deſtrui, corrumpi, marceſcere non poteſt, quæ vobis tamquam filiis Dei adoptivis in cœlis conſervatur. Vobis, (inquam) *Qui in virtute Dei cuſtodimini * per fidem in ſalutem, paratam revelari in tempore noviſſimo*: Quos Deus omnipotenti virtute gratiæ ſuæ cuſtodit per fidem, quæ totius juſtitiæ bonorum operum fundamentum eſt, ad ſalutem æternam, quæ nobis jam parata eſt, & in fine ſæculi exhibebitur ac omnibus innoteſcet, per reſurrectionem electorum ad gloriam, & conſummatam beatitudinem.

6. 7. 8. 9. *In quo exultabitis* †, *modicum nunc ſi oportet contriſtari in variis tentationibus*. Tantorum certa ſpes bonorum maxima vos lætitia debet afficere, quamvis mortalis hujus vitæ tempore, quod breviſſimum eſt, vos affligi oporteat

* *Petrus*, nomen à Chriſto impoſitũ, *Matth.* 16. 18 & *Marci* 3. 16. *Advenæ* dicuntur, non Proſelyti; ſed extrancii, qui aliunde advenerunt, & extra natale ſolum habitant

† S. Petrus his in Provinciis Evangelium Chriſti prædicaverat, & Eccleſiam fundaverant.

* Reſurrectio Chriſti, noſtræ regenerationis cauſa.

* Græce, φρουρουμένοις, *fide tamquam militari præſidio cuſtoditis*. Nam φρουρά, *militare præſidium* ſignificat. † Græcè, ἀγαλλιᾶσθε *exultatis*.

Digitized by Google

teat multis variiſque malis : *Ut probatio veſtræ fidei multò pretioſior auro* † *(quod per ignem probatur) inveniatur in laudem , & gloriam , & honorem , in revelatione Jeſu Chriſti* , Ut fides veſtra per afflictiones probata , multòque pretioſior auro , quod per ignem examinatur , ut illius puritas & pretium innoteſcat , inveniatur digna laude , & gloria & honore , tempore glorioſi adventus Jeſu Chriſti : *Quem cùm non videritis , diligitis : in quem nunc quoque non videntes creditis : credentes autem exultabitis* * *lætitia inenarrabili & glorificata : Reportantes finem fidei veſtræ , ſalutem animarum* . Quem cùm non videritis , annuntiatum tamen diligitis ut Deum , Dominum & Salvatorem veſtrum : in quem creditis , etſi ne nunc quidem illum videatis : Credentes autem exultatis gaudio ineffabili , ſtabili , magnifico , ob ſpem gloriæ ac felicitatis æternæ vobis à Deo per ipſum promiſſæ . Jam in ſpe , poſtea in re , fructum & præmium fidei voſtræ , ſcilicet ſalutem animarum veſtrarum referentes .

10. 11. 12. *De qua ſalute exquiſierunt atque ſcrutati ſunt Prophetæ , qui de futura in vobis gratia prophetaverunt : Scrutantes in quod vel quale tempus* † *ſignificaret in eis Spiritus Chriſti prænuntians eas quæ in Chriſto ſunt paſſiones , et poſteriores glorias* . De qua ſalute Prophetæ veteres , quorum ſcripta legitis, & qui gratiam in vos effundendam prædixerunt , cum ardenti deſiderio & ſingulari ſtudio inquiſierunt & perſcrutati ſunt certum ac præfinitum tempus , ejúſque circumſtantias omnes , quas Spiritus Chriſti illis indicabat , prænuntians acerbos cruciatus & dolores , quos Chriſtus in paſſione ſua pertulit , & gloriam illis ſucceſſuram . ,, Quibus revelatum eſt , quia non ſibimetipſis , vobis autem miniſtrabant ea, quæ ,, nunc nuntiata ſunt vobis , per eos qui evangelizaverunt vobis , Spiritu ſancto ,, miſſo de cœlo , in quem * deſiderant Angeli proſpicere . Et ipſis revelatum eſt, quòd non propter ſemetipſos , ſed propter vos prædicebant ea , quæ nunc vobis annuntiata ſunt à Prædicatoribus Evangelii , qui Spiritum ſanctum à cœlo miſſum receperunt : quem cum Patre & Filio unum Deum beati Angeli ſummo cum gaudio contemplantur , nullum unquam in ejuſmodi contemplatione faſtidium paſſuri. Vel , in quæ Myſteria vobis à Prophetis prædicta , & ab Apoſtolis annuntiata , ut ex concordia Prædicationis Evangelicæ cum Prophetarum vaticiniis fides veſtra confirmetur , Angeli penitus introſpicere deſiderant , ut pleniùs atque perfectiùs ea noſſent (ſi Deus daret.)

13. 14. 15. 16. *Propter quod ſuccincti lumbos mentis veſtræ* ⁎ , *ſobrii , perfectè ſperate in eam , quæ offertur vobis gratiam , in revelationem Jeſu Chriſti.* Quapropter mente parati , & ab impedimentis pravarum cupiditatum expediti ac liberi , temperantiam colentes , ſpe perfecta exſpectate gratiam , quæ offertur vobis,ſcilicet vitam æternam , uſque ad glorioſum Jeſu Chriſti adventum, cùm illam omnibus electis ſuis exhibebit . Cùm enim Chriſtus apparuerit vita veſtra , nunc & vos apparebitis cum ipſo in gloria . *Quaſi filii obedientiæ , non configurati prioribus ignorantiæ veſtræ deſideriis : Sed ſecundùm eum , qui vocavit vos , Sanctum , & ipſi in omni converſatione ſancti ſitis* . Quaſi filii obedientes , cavete ne tales ſitis , quales olim fuiſtis in tenebris ignorantiæ & infedelitatis veſtræ , pravis cupiditatibus nefariè indulgentes : ſed in omni vita & converſatione ſancti ſitis , quemadmodum Sanctus eſt qui vos vocavit Deus : *Quoniam ſcriptum eſt* * : *Sancti eritis quoniam ego ſanctus ſum* : Secundùm quòd ſcriptum eſt : Sancti eſtote , quoniam ego ſanctus ſum .

17. *Et ſi Patrem invocatis eum , qui ſine acceptione perſonarum judicat ſecundùm uniuſcujuſque opus , in timore incolatus veſtri tempore converſamini* . Siquidem illum invocatis ut Patrem veſtrum & omnium in Chriſto renatorum, qui ſine ullo perſonarum reſpectu unumquemque judicat ſecundùm opera ejus bona vel mala : omni tempore quo in hoc mundo velut peregrini vivitis , cùm timore Deo ſervite .

† Secundùm Græcum , *quod perit & tamen per ignem probatur* .

* Secundùm Græcum , *exultatis* .

† Reſpicit Apoſtulus Danielis vaticinium de tempore adventus & Paſſionis Chriſti. *Daniel*. 9.

* Grçcus Textus , *μι ά in quo* Syriaca Verſio : *Quas in res deſiderant etiam Angeli proſpicere.* Concordant Arabica & Æthiopica Favent S. *Ambroſ.* lib. 4. *De Sacram. cap.* 5. & S. *Iſidorus Peluſ. lib.* 1. *Epiſt.* 119.

⁎ Metaphora ſumpta ab eis,qui veliter facturi , vel opus aliquod aggreſſuri , lumbos accingunt , quò ſint expeditiores , Hac metaphora Chriſtum uſum Apoſtolus noverat . Luc. 12. 35. *Sint lumbi veſtri præcincti*

* *Levit* 11. 44. & 19. 2.

18. 19. 20. 21. *Scientes quòd non corruptibilibus auro vel argento redempti eſtis de vana veſtra converſatione paternæ traditionis : ſed pretioſo ſanguine quaſi agni immaculati Chriſti & incontaminati*. Cùm noveritis vos non eſſe redemptos rebus corruptibilibus et caducis, auro nempe vel argento, à vanitate paterna et hereditaria prioris veſtræ vitæ; Vel à ſervitute vanarum Traditionum, quibus Patres et Seniores veſtri legem cultùmque Dei alterarunt; ſed pretioſo ſanguine Chriſti, utpote agni ſine macula et ſine defectu, cujus typi erant agnus Paſchalis, et agni jugis ſacrificii. *Præcogniti quidem ante mundi conſtitutionem, manifeſtati autem noviſſimis temporibus propter vos*. Qui, Chriſtus ſcilicet, æterno Dei conſilio ac decreto præordinatus eſt et prædeſtinatus quatenus homo: ſed demùm noviſſimis iſtis temporibus datus eſt à *Patre*, et redemptionis opere conſummato, per Evangelii prædicationem mundo manifeſtatus propter vos, *Qui per ipſum fideles eſtis in Deo, qui ſuſcitavit eum à mortuis, & dedit ei gloriam, ut fides veſtra & ſpes eſſet Deo*. Qui per ipſum creditis in Deum, per ejus revelationem et meritum fidem habentes in eum qui ſuſcitavit illum à morte, illùmque gloria et honore coronavit in ejus admirabili Aſcenſione, in Miſſione Spiritus ſancti, in Evangelii prædicatione, et nominis ejus exaltatione apud omnes Gentes, declarando ipſum eſſe Filium ſuum, verumque Deum: ut in Chriſtum credentes ac ſperantes, fidem ac ſpem in Deum verum, non in hominem vos habere palam fiat, ſecundùm quod ipſe dixit: *Creditis in Deum, & in me credite*. Vel, ut in Chriſtum velut exemplar glorioſæ reſurrectionis aſpicientes, Dei promiſſis crederetis, voſque, ut membra illius, beatæ reſurrectionis et gloriæ participes fore certò ſperaretis.

22. 23. 24. 25. *Animas veſtras caſtificantes* * *in obedientia caritatis*, ✠ *in fraternitatis amore, ſimplici ex corde invicem diligite attentiùs*. Cùm animas veſtras purificaveritis, per obedientiam cum caritate conjunctam, quà veritatem fidei, et Chriſti legem amplexi eſtis, impensè et continuò vos diligite corde ſimplici, non ſimulato, ſed puro et ſincero ad caritatem fraternam. *Renati non ex ſemine corruptibili, ſed incorruptibili per verbum Dei vivi, et permanentis in æternum*. Quippe qui renati eſtis, non ex ſemine immundo et corruptibili, quale illud eſt ex quo prima noſtra nativitas ad vitam mortalem; ſed ex ſemine incorruptibili, ad vitam æternam, per verbum *Dei* vivi & in æternum permanentis. * *Quia omnis caro ut fænum; et omnis gloria ejus tamquam flos fæni: exaruit fænum, et flos ejus decidit*. * Omnis homo carnaliter natus ſimilis eſt fœno ſeu tenero gramini, & omnis ejus claritas et gloria ſimilis eſt pulchritudini et gloriæ graminis. Gramen exareſcit tempore ſiccitatis, et flos ejus decidit: ſic flos et gloria hominum, ſenio, morbis, morte marceſcit, decidit, exareſcit. *Verbum autem Domini manet in æternum*. Verbum autem Domini, ex quo velut ex cœleſti ſemine renati ſumus, non præterit, ſed in æternum manet, quia veritas ejus ſempiterna eſt: novam in Chriſto creaturam gignit, cujus gloria decidua non eſt et tranſitoria, ſed æternùm permanſura. *Hoc eſt autem verbum, quod evangelizatum eſt in vos*. Hoc eſt verbum quod per Evangelii prædicationem vobis annuntiatum eſt, quod animis veſtris velut divinum ſemen mandatum, Deo incrementum dante, vitam et gloriam æternam vobis pariet.

CA-

* *Confer cum Act.* 2. 33. & 5. 31. & 10. 40. & 1. *Cor.* 15. 34. 17.

✠ Ἡγνικότες, *cum purificaveritis*. Græcus Textus, ἐν τῇ ὑπακοῇ τῆς ἀληθείας διὰ πνεύματος, *In obedientia veritatis per Spiritum*. Syriaca Verſio: *Sanctificatis animabus veſtris per obedientiam veritatis* Arabica: *Et mundaretis animas veſtras obediendo veritati in Spiritu* Æthiopica: *Et ſubactis animabus veſtris, ad mandata veritatis*. * *Iſai*. 40. 6. Confer cum *Pſal*. 102. 15. 16.

Digitized by Google

CAPUT I.

SENSUS MORALIS.

1. P*Etrus Apoſtolus Jeſu Chriſti, electis advenis diſperſionis Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Aſiæ, & Bithyniæ.* Petrus Apoſtolici Collegii Princeps & Caput, omnium fidelium Paſtor & Rector, ſuam ſupra cœteros Apoſtolos excellentiam ſilentio præterit, humilitatis & modeſtiæ exemplum præbens; ut qui primus erat dignitate, præiret cæteris humilitate. Sic Eccleſiæ Prælatos cœteris humiliores eſſe decet. *Quantò magnus es, humiliate in omnibus, & coram Deo invenies gratiam: quoniam magna potentia Dei ſolius, & ab humilibus honoratur.* Non minor Petri caritas, quàm humilitas. Cor ejus Chriſti amore dilatatum, omnes ejus oves complectitur, ad Chriſtianos Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Aſiæ, & Bithyniæ, immo totius orbis ſe extendit. Caritatem Apoſtolicam imitentur Paſtores animarum. Fideles tum viva voce, tum per Epiſtolas doceant, admoneant, exhortentur, in fide & pietate confirment, conſolentur. *Caritas omnibus mater.*

S. Petri humilitas & caritas Paſtoribus imitande

Eccli. 5. 10. 21.

2. *Secundùm præſcientiam Dei Patris, in ſanctificationem Spiritus, in obedientiam & aſperſionem ſanguinis Jeſu Chriſti.* Tres divinæ Perſonæ ad hominum electorum ſalutem indiviſim concurrunt, muneribus tamen ſibi peculiariter attributis Pater ut principium electionis illorum per præſcientiam ſuam & prædeſtinationem meręque gratuitam miſericordiam. Non enim eligendos regno ſuo dignos invenit ſed facit; elegit illos electione gratiæ, non præcedentium meritorum, quia gratia illis eſt omne meritum; non eliguntur quia crediderunt, ſed eliguntur ut credant. Filius Dei ad ſalutem electorum concurrit ut victima pro illorum peccatis oblata, ut Mediator, & fons omnium meritorum, quæ præparavit Deus ut illa in ipſis coronaret. Nam quòd fidei & Evangelio obediant, fidemque ſuam bonis operibus exornent, in quibus perſeverantes perveniunt ad vitam æternam, habent per merita Chriſti Jeſu. Unde ſanctus Paulus ait: *Creati in Chriſto Jeſu in operibus bonis, quæ præparavit Deus ut in illis ambulemus.* Ut verò mereri poſſint apud Deum, juſtos eſſe ac Deo gratos oportet: porrò juſti & Deo grati eſſe non poſſunt, niſi ſint à peccatis mundati: quod fieri non poteſt niſi per aſperſionem ſanguinis Jeſu Chriſti, ſive per applicationem meriti Chriſti pro omnium hominum, ac præſertim electorum ſuorum ſalute ſapientis. Hic enim eſt *Quem propoſuit Deus propitiationem per fidem in ſanguine ipſius.* Et quemadmodum populus & Sacerdotes in veteri Teſtamento jus intrandi in Sanctuarium terreſtre non habuerunt niſi ſanguine victimarum aſperſi: ita electi non intrant in Sanctuarium cœleſte, niſi per aſperſionem Sanguinis Jeſu Chriſti. Denique Spiritus ſanctus concurrit ad ſalutem electorum ut Spiritus adoptionis, & caritatis, quo regenerantur, animantur, ſanctificantur, omne bonum ſalutare operantur, & ad vitam æternam perducuntur. Unde ſanctus Paulus ait: *Nos autem debemus gratias agere Deo ſemper pro vobis, fratres dilecti à Deo, quòd elegerit vos Deus primitias in ſalutem, in ſanctificatione Spiritus & in fide veritatis; in qua & vocavit vos per Evangelium noſtrum, in acquiſitionem gloriæ Domini noſtri Jeſu Chriſti.* Omnes porro Chriſtianos bene viventes Apoſtoli pia fiducia *electos* vocant, quamvis id nomen ſolis perſeveraturis propri s conveniat, quia neſciunt quid futuri ſint. Solus enim Dominus novit qui ſunt ejus „ Horum ſides quæ per dilectionem operatur, aut omnino non deficit, aut ſi qui „ ſunt quorum deficit, reparatur antequam vita iſta finiatur, & deleta quæ inter- „ currerat iniquitate, uſque in finem perſeverantia deputatur. Qui verò perſeve-

„ raturi

Tres Perſonæ divinæ ad hominum electorum ſalutem indiviſim concurrunt.

S. *Auguſtin. paſſim.*

Epheſ. 2.

Rom. 3.

Exod. 24. 8. *Num.* 31. 23.

2. *Teſſalon.* 2. 12. 13.

S. *Auguſt.*

Digitized by Google

„ raturi non ſunt, ac ſic à fide Chriſtiana & converſatione lapſuri ſunt, ut tales eos vitæ hujus finis inveniat; proculdubio nec illo tempore quo bene pièque vi- „ vunt, in iſtorum numero computandi ſunt. Non enim ſunt à maſſa perditionis „ præſcientia Dei & prædeſtinatione diſcreti; & ideo nec ſecundùm propoſitum vocati, ac per hoc nec electi, ſed in eis vocati, de quibus dictus eſt *Multi vocati:* „ non in eis de quibus dictum eſt; *pauci verò electi*. Et tamen quis neget eos „ électos, cùm credunt, & baptizantur, & ſecundùm Deum vivunt? *Plane dicuntur electi à neſcientibus quid futuri ſint, non ab illo qui eos novit non habere perſeverantiam quæ ad beatam vitam perducit electos, ſcitque illos ita ſtare, ut præſcierit eſſe caſuros.*

3. 4. *Benedictus* Deus *&* Pater Domini *noſtri Jeſu Chriſti, qui ſecundùm miſericordiam ſuam magnam regeneravit nos in ſpem vivam, per reſurrectionem Jeſu Chriſti ex mortuis: In hereditatem incorruptibilem, & incontaminatam, & immarceſſibilem, conſervatam in cælis in vobis.* Immortales Deo gratias agere, ſacrificium laudis illi jugiter offerre debemus de illius erga electos ſuos infinita bonitate. Æterni Patris eſt eligere membra Filii ſui, filios adoptivos unigeniti Filii ſui coheredes. Electionis hujus aliam ne quæramus rationem, quàm miſericordiam Dei, cujus magnitudo verbis humanis exprimi pro dignitate non poteſt. Proprio Filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum. Nos indignos peccatores, inimicos ſuos, ſempiternis ſuppliciis meritò puniendos, regeneravit per Baptiſmum & abolita vetuſtate quam in prima nativitate contraxeramus ex Adamo, novam nos in Chriſto Jeſu creaturam fecit per meritum paſſionis & mortis ipſius, & per ejus reſurrectionem, quæ regenerationis noſtræ, novæque vitæ exemplar & principium eſt. *Traditus eſt* enim *propter delicta noſtra, & reſurrexit propter juſtificationem noſtram*, ait S. Paulus: *Ut quomodo ſurrexit a mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus*. Regeneravit nos in ſpem vitæ æternæ, quam ex Chriſti reſurrectione concipimus. Quoniam enim Chriſtus reſurrexit, & nos reſurgemus ad vitam immortalem & æternam, & *reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ*, ut quò proceſſit Caput, eò ſequatur & corpus. Chriſtiani non ſumus propter hanc vitam fragilem & mortalem, ſed propter vitam æternam. Ex illius igitur fide ac ſpe vivamus. Spes illa non inanis & fallax; ſed ſolida eſt & ſtabili fundamento nixa, quæ (ut ait Gentium Apoſtolus) *non confundit*. Quam enim exſpectamus æternæ vitæ beatitudinem, ſuo tempore, niſi per nos ſteterit, reipſa percipiemus: modò fides & ſpes noſtra vivæ ſint, id eſt, cum caritate & bonis operibus conjunctæ. *Regeneravit nos in ſpem vivam.* Hæc ſpes eſt de qua ſanctus Paulus ait: *Spe enim ſalvi facti ſumus*. Nam alioqui præſumptio eſt & vana confidentia, ſi quis vitam beatam, quæ juſtis in bono perſeverantibus promiſſa eſt, ſine caritate & bonis operibus ſibi polliceatur. Vitam æternam, quam credimus, jure meritò ſperamus, quia hereditas noſtra eſt, quam pretioſo ſuo ſanguine Chriſtus nobis vindicavit: ſed ea conditione ut Dei Patris noſtri mandatis obediamus, & ſecundùm Evangelium vivamus, & in Salvatoris noſtri fide, amore, & imitatione ad finem uſque vitæ perſeveremus. Hereditas illa eò ardentiùs à nobis expetenda & quærenda eſt, quò omni hereditate terrena præſtantior. Hereditates enim terrenæ, ad quas filios ſuos generant patres carnales, quantumvis amplæ, pretioſæ, magnificæ, perire poſſunt & auferri, ſordeſcere & contaminari, vileſcere & diſplicere. Hereditas verò vitæ æternæ, quam Deus electis ſuis, filiis ſuis præparavit, *incorruptibilis* eſt, quia nec perire poteſt, nec auferri: *incontaminata*, quia in ſe omni ex parte puriſſima eſt, nihil habens quod offendat: *immarceſſibilis*; quia nullum umquam poſſeſſoribus ſuis creare faſtidium poteſt. Hæc hæreditas in tuto eſt, Deus enim, è cujus manus nemo poteſt illam eripere, ipſam nobis *conſervat in cælis*. Immò hereditas electorum, Deus ipſe eſt. Si hæc ſapimus, quid cunctamur abjicere ſpes miſeras, inu-

Chriſtianæ ſpei excellentia.

Rom. 4. 25. & cap. 6. 4.

Philipp. 3. 20.

Rom. 5. 5.

Digitized by Google

inutiles, fallaces, & huic tam ſolidæ, tam perfectæ, tam beatæ ſpei toto fervore ſpiritus inhærere? Cum Davide dicamus: *Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum. Mihi adhærere Deo bonum eſt, ponere in Domino Deo ſpem meam.* Cave, homo, ne amittas cœleſte Patrimonium, ne amittas Chriſtum coheredem, quia victurus es in æternum cum eo qui te fecit heredem. Non enim is te fecit heredem, cui mortuo ſuccedas, ſed cum quo in æternum vias. *Pſalm. 72, 28.*

5. *Qui in virtute Dei cuſtodimini per fidem, paratam revelari in tempore noviſſimo.* Humanæ fragiliati & infirmitati metuendum eſſet ne electi inter continuas carnis adversùs ſpiritum concupiſcentis pugnas, inter mundi blandientis illecebras, aut terrentis minas, inter diaboli multiplices & juges inſidias, à ſpe vitæ & ſalutis æternæ exciderent, niſi Deus ipſos omnipotenti gratiæ ſuæ virtute, ſingularique ac vigili cura cuſtodiret ac protegeret, niſi qui cœpit opus bonum, ipſe perficeret, niſi præſto ſemper eſſet ad ferendum ipſis auxilium. Neceſſe eſt enim ut quo adiuvante vincimus, eo iterum non adiuvante vincamur: & *Niſi Dominus cuſtodierit civitatem, fruſtra vigilat qui cuſtodit eam.* Unde Chriſtus Patrem ita precatur: *Pater ſancte, ſerva eos in nomine tuo quos dediſti mihi.... Cùm eſſem cum eis, ego ſervabam eos in nomine tuo: quos dediſti mihi cuſtodivi, & nemo ex eis periit, niſi filius perditionis.* Cuſtodit autem electos ſuos Deus per fidem cum caritate coniunctam, quæ animum ad pias & ſanctas affectiones, ad recta conſilia, & juſta opera excitat & dirigit; qua cum omnibus erroribus, amoribus, & terroribus ſuis vincitur hic mundus: *Hæc eſt* enim *victoria quæ vincit mundum, fides noſtra*: qua denique omnia tela diaboli ignea extinguuntur, retunduntur, confringuntur. *Nihil ſatanæ in ſervos Dei vivi licebit, niſi permiſerit Dominus, ut aut ipſum deſtruat per fidem electorum in tentatione victricem, aut homines ejus fuiſſe traducat, qui defererint ad illum. Habes exemplum Job, cui diabolus nullam potuit incutere tentationem, niſi à Deo accepiſſet poteſtatem, nec in ſubſtantiam quidem ejus, niſi Dominus, Ecce, dixiſſet, omnia quæ ſunt ei, in manu trado, in ipſum autem ne extenderi manus. Denique nec extendit, niſi poſtea quàm & hoc poſtulanti Dominus, Ecce, dixiſſet, trado tibi illum, tantùm animam ejus cuſtodi; Sic & in Apoſtolos facultatem tentationis poſtulavit, non habens eam niſi ex permiſſu. Siquidem Dominus in Evangelio ad Petrum: Ecce, inquit, poſtulavit ſatanas uti cerneret vos velut frumentum; verùm ego rogavi pro te ut non deficeret fides tua, id eſt, ne tantum diabolo permitteretur, ut fides periclitaretur. Quo oſtenditur, utrumque apud Deum eſſe, & concuſſionem fidei, & protectionem, cùm utrumque ab eo petitur, concuſſio à diabolo, protectio à Filio.*

Deus electos ſuos cuſtodit & ſervat per fidem cum caritate conjunctam. *Pſal. 126. 1.* *Joan. 17. 10 11. 12.* *1. Joan. 5. 4.* *Tertull. lib. De Fuga in Perſecut. cap. 2.*

6. 7. 8. 9. *In quo exultabitis, modicùm nunc ſi oportet contriſtari in variis tentationibus.* Brevitas vitæ preſentis, æternis vitæ futuræ, duæ ſunt ſolatii in graviſſimis afflictionibus rationes. Quidquid in hac vita mortali Chriſtianus patiatur repletus eſt conſolatione, ſuperabundat gaudio, ſi ex fide vivat. Unde Paulus Apoſtolus ait: *Sicut abundant paſſiones Chriſti in nobis, ita & per Chriſtum abundat conſolatio noſtra.* Verùm breviſſimo tempore patimur, æternùm gaudebimus. *Modicùm nunc ſi oportet contriſtari in variis tentationibus.* Appoſite ait Apoſtolus „ noſter, *ſi oportet*, quia nec omnes juſti per afflictiones explorantur, nec omnes „ peccatores: ſed neque hi vel illi ſemper lætantur: ſed juſti quidem affliguntur „ ad coronarum augmentum, peccatores verò ut pœnas criminum luant. Non o- „ mnes juſti affliguntur, ne vitium laudi ducens, virtutem abomineris. Neque „ omnes peccatores affliguntur, ne de reſurrectione diffidas, quaſi omnes quæ ſua „ ſunt hic recipiant. Afflictiones hujus vitæ, ignis ſunt juſtorum fidem probans, velut aurum, ut per illam lucidior & pretioſior efficiatur. *Si coram hominibus tormenta paſſi ſunt, ſpes illorum immortalitate plena eſt. In paucis vexati, in multis bene diſponentur: quoniam Deus tentavit eos, invenit illos dignos ſe. Tanquam aurum in fornace probavit eos.* Omnium bonorum temporalium, ipſiùſque vitæ, pro-

Rationes ſolatii in afflictionibus. *2. Cor. 1. 3.* *Oecumen. in Comment.* *Sap. 3. 4.*

Digitized by Google

Fidei noſtræ probatio & victoria Dei dona ſunt.

propter Chriſtum jacturam pati, omnium malorum vim propter illum vincere; probatio eſt, gloria &, triumphus fidei. *Ut probatio veſtræ fidei multò pretioſior auro quod per ignem probatur, inveniatur in laudem, & gloriam, & honorem, in revelatione Jeſu Chriſti*. Non nobis arroganda fidei noſtræ victoria, ſed ad Dei, cuius fides donum eſt, laudem, gloriam, & honorem referenda eſt. Dat enim Deus ut Myſteria quæ rationis humanæ captum ſuperant, ſcilicet Incarnationem, mortem, Reſurrectionem, Aſcenſionem in cœlum hominis Dei, &c. credamus: dat ut diligamus, quem non videmus: dat ut ſperemus vitam æternam, & ut obediamus præceptis Chriſti, humiliationem, crucem, abnegationem noſtræ voluntatis, noſtri corporis, bonorum temporalium, omnium mundi voluptatum (quod ſpectat affectum & adhæſionem) præcipientis: dat ut humiliati, pauperes, affli cti, cœleſtis vitæ gaudia prægustemus. *Quem cùm non videritis, diligitis: in quem nunc quoque non videntes creditis: credentes autem exultabitis lætitia inenarrababili & glorificata*. Hæc lætitia inenarrabilis eſt, quia bona quæ fidei cum caritate & bonis operibus coniunctæ promittuntur, oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcenderunt: glorioſa eſt, quia prægustatio eſt gaudii, in quod Deus electos ſuos & fideles ſervos introducit. Unde S. Auguſtinus ſpiritales illas delicias expertus ita Deum compellat: „ Non invenio totum locum animæ „ meæ niſi in te quò colligantur ſparſa mea, nec à te quidquam recedat ex me. „ Et aliquando intromittis me in affectum multùm inuſitatum introrſus ad neſcio „ quam dulcedinem, quæ ſi perficiatur in me, neſcio quid erit quod vita iſta non erit. Si tam ineffabilia, tam glorioſa ſunt cœleſtium gaudiorum ſtillicidia, quibus in hac vita Juſtorum animæ recreantur; quis mente comprehendere, & verbis explicare poteſt deliciarum æternarum torrentem, quo in cœleſti gloria potabuntur? Ad fontem vitæ non pervenitur per huius ſæculi voluptates, per viam latam, ſed per crucem, per labores, per afflictiones, per anguſtam & duram Evangelii viam, per pœnitentiam perpetuam, & iugem animi corporiſque mortificationem. Labores igitur, afflictiones, mortificationes cum gaudio ſuſcipiamus & ſuſtineamus, finem nobis propoſitum & promiſſa præmia conſiderantes. *Reportantes finem fidei veſtræ ſalutem animarum.* Ad hunc finem collineare debet omnis actio & intentio noſtra.

Finis & merces fidei noſtræ.

S. Auguſt. lib. 10. Confeſſ. cap. 40.

Chriſtus in Scripturis ſacris quærendus.

10. 11. 12. *De qua ſalute exquiſierunt, atque ſcrutati ſunt Prophetæ, qui de futura in vobis gratia prophetauerunt: Scrutantes in quod vel quale tempus ſignificaret in eis Spiritus Chriſti prænuntians eos quæ in Chriſto ſunt paſſiones & poſteriores glorias*. In libris Propheticis exquiramus quod ipſi Prophetæ exquiſierunt atque ſcrutati ſunt, Chriſtum & Eccleſiam, caput & corpus, paſſionem & gloriam Chriſti, Myſterium ſalutis electorum, & gratiæ qua ad ſalutem perveniunt. Hæc ſunt arcana Scripturarum, hoc ſtudium, hæc meditatio ſanctorum. „ Lege libros „ omnes Propheticos, non intellecto Chriſto quid tam inſipidum invenies? Intel„ lige ibi Chriſtum, non ſolùm ſapit quod legis, ſed etiam inebriat: mutans „ mentem à corpore, ut præterita obliviſcens, ad ea quæ ante ſunt extendaris. Chriſti Jeſu Myſteria Prophetæ, cœterique Juſti veteris Teſtamenti meditabantur, fide in Chriſtum illuſtrati, caritate illi inhærentes, deſideriis ferventiſſimis illorum conſummationem prævenientes. Propheta Daniel propterea *Vir deſideriorum* ab Angelo eſt appellatus. Quo igitur ſtudio, quo ardore, in meditatione myſteriorum Incarnationis, vitæ, Paſſionis, mortis, Reſurrectionis & gloriæ Chriſti verſari debemus, poſtquam pro nobis completa ſunt, Apoſtolorum prædicatione univerſis gentibus annuntiata & manifeſtata, eorùmque hiſtoria, cum ſpiritu, in libris novi Teſtamenti ad nos tranſmiſſa? Quanta pietate, quanto zelo Myſteria ſalutis noſtræ contemplari & recolere debemus; cùm Spiritus ſanctus ad hoc de cœlo miſſus ſit, ut eorum notitiam, amorem, venerationem, imitationem nobis donaret? Ingrati animi vitium eſt huic officio homines deeſſe, propter quorum ſalutem

S. Auguſtin. Tract. 9. in Joannem.

Chriſti Jeſu Myſteria ſancta Meditatione recolenda

Digitized by Google

Autem hæc ſunt adimpleta, cum Angeli in ea penitus introſpicere deſiderent, eo-
rúmque contemplatione mirum in modum delectentur. Id myſticè ſignificabant
duo Cherubim expanſis aliis Propitiatorium operientes, & in illud verſis ad ſe mu- *Exod.* 25.
tuò vultibus reſpicientes. Nam Propiatorium typus erat noſtræ per Chriſtum re-
demptionis. A lectione & ſtudio Prophetarum, ac cæterorum Scripturæ ſacræ li- *S. Auguſt.*
brorum ne nos deterreat obſcuritas, quam Deus in iis eſſe voluit *ad edomandam*
ſancto labore ſuperbiam, & ne faciliùs intellecta vileſcerent. Ipſos ut intelligamus,
ne parcamus labori, ſiquidem et ipſi Prophetæ non ſine labore ſcrutati ſunt Myſte-
ria ſibi à Spiritu ſancto revelata. Qui Scripturarum intelligentiam à Deo exſpe-
ctat ſine ſtudio, Deum tentat. Qui ab ingenio ſtudióque ſuo ſine Dei auxilio ac
lumine illam ſibi pollicetur, præſumptor eſt. Daniel Propheta oratione, fletu, *Daniel.* 9.
jejuniis, humili peccatorum ſuorum coram Deo confeſſione, Myſteriorum divi-
norum intelligentiam promeritus et conſecutus eſt. Eaſdem diſpoſitiones ad Scri-
pturæ ſacræ lectionem afferamus. Orationibus, jejuniis, humilitate pulſemus ut
ejus ſenſus aperiatur nobis ad confirmationem fidei noſtræ, ad conſolationem ſpei
noſtrę, ad exhortationem caritatis noſtrę. Sed præcipua diſpoſitio ad Scripturę *S. Auguſt. lib.*
ſacrę ſaluberrimam lectionem et intelligentiam caritas eſt *Divinarum Scriptura-* 13. *Contra*
rum multiplicem abundantiam, latiſſimámque doctrinam, ſine ullo errore compre- *Fauſtum, cap.*
hendit, & ſine ullo labore cuſtodit, cujus cor plenum eſt caritate: dicente Apoſto- 18.
lo, *Plenitudo legis eſt caritas.* S. *Auguſt.*

13. 14. 15. 16. 17. *Propter quod ſuccincti lumbos mentis veſtræ, ſobrii, perfectè* *Serm.* 350.
ſperate in eam, quæ offertur vobis, gratiam, in revelationem Jeſu Chriſti. Modum *alias De*
præparationis ad mortem, & adventum Jeſu Chriſti ſanctus Petrus his Verſibus *Tempore* 39.
complectitur. 1. Neceſſe eſt ut tamquam viatores & peregrini, deſiderio cœleſtis pa- *Rom.* 13. 10.
triæ ſuccenſi, ad proficiſcendum ex hoc mundo ſemper parati & expediti ſimus, ut Chriſtiana
laciniosas veſtes adſtringamus, id eſt, pravas cupiditates comprimamus, ne li- præparatio
berè fluant, & inſtitutum remorentur. Ut quaſi ſervi fideles, parati ſemper ſi- ad mortem
mus ad obſequium Domini. Ut tamquam ſtrenui milites ſuccincti & parati ſemper & adventum
ſimus ad pugnandum. 2. A curis ſuperfluis, inquietis, noxiis, & amore rerum Jeſu Chriſti.
terrenarum liberi & expediti ſimus neceſſe eſt, immò & à cogitationibus, quæ nos
à Deo avocare, & iter noſtrum retardare quoquo modo poſſunt. *Succincti lumbos*
mentis veſtræ. 3. Ut non ſolùm in cibo & potu, ſed in omni rerum delectabilium
uſu temperantiam & moderationem ſervemus, uni conſulentes neceſſitati, nihil
indulgentes voluptati. *Sobrii.* 4. Ut cor noſtrum ad æterna bona per ſpem perfe-
ctam erigatur, & omnia bona terrena, quæ ad illa non referuntur, contemna-
mus. *Perfectè ſperate in eam, quæ offertur vobis gratiam in revelationem Jeſu Chri-*
ſti. 5. Ut in omnibus Chriſtianæ vitæ officiis implendis Deo ſimus obſequentes,
non ſervili, ſed libera & filiali obedientia. *Quaſi filii obedientes.* 6 Ut priſtinam
veteris hominis corruptionem, vivendi conſuetudinem abjiciamus, & novi ho-
minis lumen ſequamur, ejuſque ſtudiis ac novæ vitæ nos accommodemus. *Non*
configurati prioribus ignorantiæ veſtræ deſideriis. Ut quemadmodum primi Chri-
ſtiani, *non aliunde noſcibiles ſimus, quàm de emendatione vitæ præteritæ.* 7. Ut *Tertullian.*
ſanctitas ſtatus ad quem vocati ſumus à Deo, in omni vita & converſatione no-
ſtra ſplendeſcat. Deus, quem adoramus & colimus, ſanctus eſt, lex ejus, Sacra-
menta ejus, Eccleſia ejus, ſancta ſunt, & à nobis exigunt ſanctitatem. *Sed ſecun-*
dùm eum, qui vocavit nos, Sanctum, & ipſi in omni converſatione ſancti ſitis: Non
ſolùm in actionibus religionis, ſed, in omni converſatione; non ſolùm ſanctita-
te legali & externa, ſed interiori, quæ in cordis puritate, ſincera juſtitia, & ca-
ritate poſita eſt. *Sancti eſtote*, ait Deus, *quoniam ego ſanctus ſum, Dominus Deus* *Levit.* 17. 2.
veſter.... Eſtote perfecti, ſicut Pater veſter cæleſtis perfectus eſt, ait Chriſtus. Et *Matt.* 5. 48.
ſanctus Paulus: *Eſtote ergo imitatores Dei, ſicut filii cariſſimi.* Præclarum illud *Epheſ.* 5. 1.

S. Auguſt. lib. 9. De Civit. Dei, cap. 17.

Plotini Philoſophi Platonici effatum ſanctus Auguſtinus celebrat : „ Fugiendum eſt
„ igitur ad cariſſimam patriam , & ibi Pater , & ibi omnia . Quæ igitur claſſis
„ (inquit) aut fuga ? Similem *Deo* fieri . Si ergo Deo quantò ſimilior , tantò fit
„ quiſque propinquior (ait S. Auguſtinus) nulla eſt ab illo alia longinquitas, quàm
„ ejus diſſimilitudo . Incorporali verò illi æterno & incommutabili tantò eſt ani-
„ ma hominis diſſimilior , quantò rerum temporalium mutabiliumque cupidior .

8. *D*eus cum fiducia et reverentia invocandus eſt ut Pater , timendus ut Judex, qui nulla habita ratione perſonarum , conditionum , dignitatum , potentiæ , divitiarum , omnes et ſingulos homines , ſecundùm uniuſcujuſque opera et officia judicat

9. Omni tempore vitæ noſtræ , quæ brevis peregrinatio eſt ſuper terrenam , quaſi *D*eo præſente , et omnes cogitationes noſtras , et affectus , omnia conſilia , et opera vidente , et ſevere judicaturo , converſari debemus , & caſto timore veteri, ſummòque ſtudio cavere ne illi diſpliceamus , ne tremendam ejus Majeſtatem offendamus . *Et ſi Patrem invocatis eum , qui ſine acceptione perſonarum judicat ſecundum uniuſcujuſque opus ; in timore incolatus veſtri tempore converſamini* . Caſto illo timore confiſus ſanctus Job dicebat : *Verebar omnia opera mea , ſciens quòd non parceres delinquenti* . De illo Sapiens : *Beatus eſt homo , qui ſemper eſt pavidus*. De illo S. Joannes : *Timete Dominum , & date illi honorem , quia venit hora judicii ejus* .

Job. 9. 28. Prouerb. 28. 14. Apocal. 14. 7.

18. 19. 20. 21. *Scientes quòd non corruptibilibus auro vel argento redempti eſtis de vana veſtra converſatione paternæ tradionis : Sed pretioſo ſanguine quaſi agni immaculati Chriſti & incontaminati.* Pretium quo à peccati & diaboli ſervitute redempti ſumus , ſanguinis Chriſti eſt , agni immaculati, qui pro nobis ductus eſt ad occiſionem, & non aperuit os ſuum. Solus ille omnium hominum peccata expiare potuit , qui abſque peccato fuit , innocens , impollutus, ſegregatus à peccatoribus , & excelſior cœlis factus . Hæc ſola Deo digna victima eſt , Agnus occiſus ab origine mundi . *Frater non redimit , redimet homo . Non dabit Deo placationem ſuam , & pretium redemptionis animæ ſuæ* .

Pretium redemptionis noſtræ Sanguis Christi eſt. Merus homo nos redimere non potuit.

Pſalm. 48.

* Libertate à peccato & à miſeria.

S. Baſilius Homil. in Pſal. 48.

„ Anima omnis humana maligno ſervitutis ju-
„ go communis omnium inimici ſuccubuit , & libertate * quam à ſuo Creatore ac-
„ ceperat privata , abducta in captivitatem eſt per peccatum . Omni autem capti-
„ vo opus pretio ad libertatem , recuperandam . Neque igitur fratrem ſuum alius
„ quivis frater redimere poterit , neque unuſquiſpiam ſeipſum : quòd redemptor
„ tantò eſſe debet captivo & jam ſerviente præſtantior . Sed & ne in univerſum
„ quidem homo erga Deum ea præditus facultate eſt; ut ipſum placet pro peccato-
„ re , cùm & ipſe ſit peccati reus . *Omnes enim peccaverunt , & egent gloria* Dei .
„ *Juſtificati gratiis ipſius gratia , quæ eſt in ChriſtoJeſu* Domino *noſtro* . Non dabit
„ ergo Deo placationem ſuam , & pretium redemptionis animæ ſuæ. Neque enim
„ fratrem in redemptionem quærit , ſed unum aliquem qui noſtram exuperet na-
„ turam : non hominem nudum , ſed hominem Deum Jeſum Chriſtum , qui ſolus
„ pro nobis omnibus Deo propitiationem dare poteſt, quòd ipſum Deus placatio-
„ nem in ejus ſanguine per fidem elegerit . Frater erat Iſrael Moyſes , non tamen
„ ipſum redimere valuit . Quomodo ſi tantus vir non potuit , alius è vulgo quivis
„ poterit ? ... Quid uſquam tanti eſt momenti quod homo poterit dare pro redem-
„ ptione animæ ſuæ ? Inventum tamen unum eſt pro omnibus ſimul hominibus
„ dignum pretium, nempe ſanctus & omni pretio ſuperior pretioſus ſanguinis Do-
„ mini noſtri Jeſu Chriſti , quem pro nobis omnibus effudit : quamobrem pretio
„ ſumus empti . Si igitur frater non redimit , redimet homo ? Si enim homo nos
„ redimere non poteſt , qui redemit nudus homo non eſt . Noli igitur quia Domi-
„ nus in carnis ſimilitudine ad nos venit , & nobiſcum eſt verſatus, eum tantum-
„ modo hominem exiſtimare , illius divinæ virtutis ac potentiæ ignarus, qui opus
„ non haberet ſeſe ſua cauſa Deo offerre , neque ſuam ipſius animam redimere ,
„ cùm peccatum nullum admiſerit , nec dolus inventus ſit in ore ejus , Redimere

„ ſcis

Digitized by Google

,, ſeipſum nullus idoneus, niſi veniat is qui convertat captivitatem populi, non
,, pretio quidem aut donis (ut in Iſaia ſcriptum eſt) ſed ſuo ſanguine; qui non
,, fratres nos exiſtentes, ſed inimicos ob peccatum factos, poſt libertatem gratui-
,, tò conceſſam fratres ſuos nos appellat. *Annuntiabo* (inquit per os David) *nomen*
,, *tuum fratribus meis*. Itaque qui nos redemit, ſi æternam ejus naturam conſide-
,, raveris, nec frater eſt, nec homo: ſi verò ipſius in nos per gratiam condeſcen-
,, ſum expenderis, & fratres nos nominat, & ad humanitatem uſque deſcendit:
,, qui pro orbe toto, non autem pro ſe propitiationem dedit. Non enim opus ha-
,, bet propitiatione, ſed ipſe eſt propitiando Patri placatio. Deo gratias agamus
,, immortales pro immenſo redemptionis noſtræ beneficio. Diaboli ſervituti ne nos iterum ſubjiciamus: ne ad veterem converſationem veteris hominis redeamus: ſiquidem pretium noſtrum ſanguis Chriſti eſt, qui miſericordia nos redemit, qui veritate nos judicabit, ſi tam copioſæ redemptionis pretio abutamur, ſi in illum ingrati fuerimus, qui nobis iis temporibus naſci dedit, quibus noſtræ per illum redemptionis myſterium manifeſtatum eſt; qui nos ex parentibus Chriſtianis Catholicis naſci fecit, qui nobis & fidem dedit, & uſum fidei donat, ut illi per caritatem unicè & indivulsè adhæreamus, totàmque fiduciam & ſpem noſtram in eo collocemus, qui nobis omnium benedictionum ſpiritualium auctor, gratiæ & glogiæ largitor, unus cum Patre & Spiritu ſancto Deus eſt. *Qui per ipſum fideles eſtis in Deo, qui ſuſcitavit eum à mortuis, & dedit ei gloriam, ut fides veſtra & ſpes eſſet in Deo*. Fidei ſpeique noſtræ confirmatio fructus eſt reſurrectionis Chriſti. *Ex hoc enim initium nobis factum eſt reſurrectionis, ex quo in eo qui pro omnibus mortuus eſt, totius ſpei noſtræ forma præceſſit. Non hæſitamus diffidentia, nec incerta exſpectatione ſuſpendimur, ſed accepto promiſſionis exordio, fidei oculis quæ ſunt futura jam cernimus: & naturæ provectione gaudentes, quod credimus, jam tenemus, Non ergo nos rerum temporalium occupent ſpecies, nec ad ſe contemplationem noſtram à cœleſtibus terrena deflectant. Pro tranſactis habeantur, quæ ex maxima parte jam non ſunt & mens intenta manſuris, ibi deſiderium ſuum figat, ubi quod offertur, æternum eſt*.

Gratus in Chriſtum Redemptorem noſtrum animus.

S. Leo M. Serm. 69. De Reſurrection. Dom. I. c. 4.

22. 23. *Animas veſtras caſtificantes in obedientia caritatis, in fraternitatis amore, ſimplici ex corde invicem diligite attentiùs*. Animarum noſtrarum purificationi quotidie incumbere debemus. Nemo enim ita juſtus eſt, qui adhuc juſtificari non indigeat. Purificat autem animam ſuam, quicumque in Deum credens, & illum ſuper omnia diligens, ac ſecundum ejus legem vivere paratus, impetrat ab eo peccatorum ſuorum remiſſionem, veràmque juſtitiam, vel ejus incrementum. Caſta eſt anima, quæ Deum ſuum unicè amat, ejuſque legem ex caritate implet. *Quid enim boni faceremus, niſi diligeremus? Aut quomodo bonum non facimus, ſi diligamus? Etſi enim Dei mandatum videtur aliquando à non diligentibus; ſed à timentibus fieri: tamen ubi non eſt dilectio, nullum bonum opus imputatur, nec rectè bonum opus vocatur* Deum verè non diligit, qui non diligit proximum, continua, ſincera, puràque dilectione. Continua ſit & perſeverans proximi dilectio, nullis diſſidiis, nullis diſſenſionibus, nullis contentionibus interrupta. *Invicem diligite attentiùs*. Simplex ſit, omniſque ſimulationis & fuci expers; non ſolis verbis, ſed veritate, & officiis, cum ſpiritualibus, cum temporalibus: *Simplici ex corde*. Pura ſit, in ſpirituali fraternitate fundata, ſine ulla carnalis affectus permixtione; non propter privatam utilitatem, non propter vanam gloriam, non propter delectationem, ſed propter Deum, & in Chriſto Jeſu: *In fraternitatis amore*. In proximo *natura ſine carnali conditione diligenda eſt, ſive ſit perficienda, ſive perfecta. Omnes ſub uno Deo Patre cogniti ſunt, qui eum diligunt & faciunt voluntatem ipſius. Et invicem filii ſunt & patres, cùm ſibi conſulunt; & filii, cùm ſibi obtemperant; & fratres maximè, quia eos unus Pater teſtamento ſuo ad unam hereditatem vocat*. In baptiſmo, quo per verbum Dei regenerati ſumus, & filii Dei effe-

Anima purificanda per caritatem.

S. Auguſt. lib. De Gratia Chriſti, cap. 26.

S. Auguſt. lib. De vera Religione, cap. 46.

cti,

cti, fundatur Chriſtiana fraternitas, & mutui amoris obligatio. Quid ſacratius? Quid inviolabilius? *Renati non ex ſemine corruptibili, per verbum Dei vivi, & permanentis in æternum*. „ Quantò digniùs fratres & dicuntur & habentur, qui unum „ Patrem Deum agnoverunt; qui unum Spiritum biberunt ſanctitatis, qui de uno „ utero ignorantiæ ejuſdem ad unam lucem expaverunt veritatis? (ait Tertul- „ lianus.)

Tertull. Apolog. cap. 39.

Chriſtianum de bonis carnis gloriari non decet.

S. Cyprian. De Diſciplin. & habitu Virginum.

24. *Quia omnis caro fœnum, & omnis gloria ejus tamquam flos fœni*. Quid claritas illa, quid ſplendidus & magnificus apparatus, quo Magnates, Potentes, & divites ſæculi inſlantur? Quid pompæ omnes hujus mundi? Quid forma, venuſtas, & gratia corporis, de qua ſuperbæ mulieres gloriantur? *Omnis caro fœnum, & omnis gloria ejus tamquam flos agri*. „ Neminem Chriſtianum decet, & maximè, cla- „ ritatem ullam computare carnis & honorem, ſed ſolùm appetere ſermonem Dei, „ bona in æternum manſura complecti. Aut ſi in carne ſit gloriandum, tunc pla- „ nè quando in nominis confeſſione cruciatur, quando fortior ſemina viris tor- „ quentibus invenitur; quando ignes, aut cruces, aut ferrum, vel beſtias patitur, „ ut coronetur. Illa ſunt carnis pretioſa monilia, illa corporis ornamenta melio- „ ra. Sed ſunt aliquæ divites & facultatum ubertate locupletes, quæ opes ſuas „ præferant & ſe bonis ſuis uti debere contendant. Sciant illam devitem eſſe, „ quæ in Deo dives eſt; illam eſſe locupletem, quæ in Chriſto locuples eſt: bona „ illa eſſe, quæ ſunt ſpiritalia, divina, cœleſtia, quæ nos ad Deum ducant, quæ „ nobiſcum apud Deum perpetua poſſeſſione permaneant. Cæterùm quæcumque „ terrena ſunt in ſæculo accepta, & hic cum ſæculo remanſura, tam contemni de- „ bent, quàm mundus ipſe contemnitur, cujus pompis & deliciis jam tunc renun- „ ciavimus, cùm meliore transgreſſu ad Deum venimus.

Verbum Dei noſtra in rebus omnibus ad ſalutem pertinentibus regulaſſe debet.

Clemens Alexandr. lib. 7. Stromat.

25. *Verbum autem Domini manet in æternum: hoc eſt autem verbum, quod evangelizatum eſt in vos*. De rebus minimè judicandum eſt ſecundum ſpeciem quà ſenſibus blandiuntur, ſed ſecundùm verbum Dei immutabile & in æternum permanens; idque non humano arbitrio intellectum, ſed ab Eccleſia, cui Spiritus veritatis ſemper adeſt, ut doceat omnem, tam fidei, quàm morum veritatem, expoſitum. Verbum Dei, quod vitæ noſtræ in Chriſto Jeſu principium eſt, noſtra in rebus omnibus ad ſalutem pertinentibus regula eſſe debet, ſecundùm quam etiam in noviſſimo die judicabimur. „ Voce Domini erudimur ad cognitionem „ veritatis. Non enim abſolutè enuntiantibus hominibus fidem habebimus, qui- „ bus licet etiam enuntiare contrarium. Si autem non ſatis eſt abſolutè dicere „ quod videtur, ſed oportet etiam probare quod dictum eſt, non exſpectamus „ teſtimonium quod datur ab hominibus, ſed voce Domini probamus quod quæ- „ ritur, quæ eſt magis fide digna, quàm quævis demonſtratio: vel potiùs, quæ „ eſt ſola demonſtratio: per quam ſcientiam qui ſolùm guſtavere Scripturas, fi- „ deles ſunt...... Qui paret Domino, & per eum datam ſequitur Prophetiam, „ efficitur ad Magiſtri imaginem Deus qui in carne verſatur. Hanc ergo altitudi- „ nem minime aſſequuntur, qui non ſequuntur Deum eos ducentem. Ducit au- „ tem per Scripturas divinitus inſpiratas. Et cùm ſint innumerabilia quæ ſiunt „ ab hominibus, ſunt utique duo cujuſvis peccati principia, ignoratio & imbecil- „ litas. Eſt autem utrumque in noſtra poteſtate, cùm nec velimus diſcere, nec „ cupiditatem continere. Ex his autem unum quidem eſt per quod non rectè judi- „ cant, alterum per quod non poſſunt exequi quæ rectè ſunt judicata..... Con- „ ſequenter ergo duæ quoque diſciplinæ traduntur ut rique peccato uti- „ les; illi quidem cognitio, & ex Scripturarum teſtimonio evidens demonſtra- „ tio: huic verò quæ eſt ex Verbo exercitatio, quæ à fide & timore tamquam Pæ- „ dagogis ducitur. Creſcunt autem ambo in perfectam caritatem.

CA-

CAPUT II.

SENSUS LITTERALIS.

v. 2. 3. D*Eponentes igitur omnem malitiam, & omnem dolum, & ſimulationes, & invidias, & detractiones, ſicut modò geniti infantes, rationabile, ſine dolo lac concupiſcite: ut in eo creſcatis in ſalutem:* **ſi tamen*† *guſtaſtis quoniam dulcis eſt Dominus.* Cùm in Chriſto renati ſitis, priſtina vitia deponite, illa maximè quæ fraternæ caritati opponuntur, omnem malignitatem, qua quis alteri data opera nocet, vel malo delectatur alieno; & omnem dolum ſeu machinationem fraudis ad circumveniendum proximum; & ſimulationes, quibus amor in vultu verbiſque præfertur, cùm in animo non habeatur; & invidias, & oblocutiones, quibus abſentim famæ detrahitur. His (inquam) aliiſque vitiis depoſitis, ſicut infantes per baptiſmum & verbum Dei recens geniti, lac ſpirituale, purum ac ſincerum evangelicæ doctrinæ vehementi deſiderio appetite & ſugite, ut per illud adoleſcatis & in vita nova creſcatis & proficiatis, donec perfectam ſalutem aſſequàmini: ſiquidem fidem & Sacramenta Chriſti ſuſcipientes, guſtaſtis quàm benignus & ſuavis eſt Dominus.

4. 5. *Ad quem accedentes lapidem vivum, ab hominibus quidem reprobatum, à Deo autem electum & honorificatum: & ipſi tamquam lapides vivi ſuperædificamini, domus ſpiritualis, Sacerdotium ſanctum* * *offerre ſpirituales hoſtias, acceptabiles Deo per Jeſum Chriſtum.* Ad quem, nempe Chriſtum Jeſum accedentes, eique quotidianis profectibus vos magis conjungentes, tamquam lapidi vivo, qui ab hominibus quidem reprobatus & rejectus, tamquam inutilis, imò & noxius, à Deo verò electus, in pretio habitus & honoratus, & factus in lapidem angularem quo ſuſtineretur Eccleſia. Ipſi tamquam vivi lapides ſuperædificamini in unam domum ſpiritualem & myſticam, ſcilicet Eccleſiam, in ordinem ſanctorum Sacerdotum, ad offerendum ſpirituales hoſtias, Deo gratas, per Jeſum Chriſtum adjecti.

6. *Propter quod continet Scriptura: Ecce pono in Sion lapidem ſummum angularem, electum, pretioſum: & qui crediderit in eum, non confundetur.* Quaproter dicitur in Scriptura; Jamjam poſiturus ſum in Eccleſia, cujus typus eſt mons Sion & civitas Davidis, ſive quæ ortum habebit in monte Sion, in Jeruſalem, Chriſtum Salvatorem ut primarium ac principale fundamentum, duos parietes ex adverſo venientes in angulo conjugens & ſua firmitate ſuſtentans; lapidem ex millibus electum, pretioſum, honoratum, & ex quo totius ædificii derivatur honor. Et quicumque in eum crediderit, & ſalutis ſuæ fiduciam in eo collocaverit, non fruſtrabitur ſalute quam per eum ſe conſecuturum ſperat. Oraculum eſt Iſaiæ 28. 16. ſecundùm Verſionem LXX. Interpretum; Propterea ſic dicit Dominus: *Ecce ego inimittam in fundamenta Sion lapidem pretioſum, electum, angularem honorabilem in fundamenta ejus: & qui crediderit, non confundendetur.* Paulò aliter ex Hebræo vertit S. Hieronymus: *Ecce ego mittam in fundamentis Sion lapidem, lapidem probatum angularem, pretioſum, fundatum fundamine: qui crediderit, non feſtinet.* Id eſt, ſi tardaverit, nemo deſperet, quia veniens veniet & ſua promiſſa complebit, ut uxplicat ſanctus Hieronymus. Hoc vaticinium ad Chriſtum referri ab Apoſtolis *in ſenſu ſublimiore* ait Grotius, innuens de alio, forte de Ezechia, in ſenſu litterali & Prophetico eſſe intelligendum. Hæc enim ad tempus Sennacherib pertinere cenſet, Grotio Theodoretum opponimus: *Extremæ* (inquit) *arbitror eſſe dementiæ, hanc Prophetiam Ezechiæ adaptare. Nam confidere in homine divina*

* *In ſalutem,* addidit Latinus Interpres ad majorem explicationem.

† Ἐὰν περ ἐγεύσασθε *ſiquidem guſtaſtis.*

* Generale & metaphoricum omnium Chriſtianorum Sacerdotium. Sed propriè dictum Sacerdotium illorum eſt dumtaxat, qui ſolemni, & myſtica Ordinatione & manuum impoſitione ab Epiſcopo inaugurati ſunt ad ſacrificium externum Corporis & Sanguinis Chriſti offerendum in Eccleſia.

Confer cum *Epheſ.* 2. 20. & *Rom.* 10. 11.

Grotius refellitur.

Theodoret. in cap. 28. Iſaiæ.

Digitized by Google

na Eloquia vehant. Pſal. 145. 2. *Nolite confidere in principibus, & in filiis hominum, in quibus non eſt ſalus*. Jerem. 17. 5. *Maledictus homo qui fidit in homine*. Pſal. 117. 8. *Bonum eſt confidere in Domino, quàm confidere in homine. Hoc verò loco laudat illos Propheticus ſermo, qui in hoc lapide confidunt*.

7. 8. *Vobis igitur honor credentibus: non credentibus autem, lapis quem reprobaverunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli, Et lapis offenſionis, & petra ſcandali*, * *his qui offendunt verbo, nec credunt in quo & poſiti ſunt*. Vobis igitur qui in Chriſtum creditis, lapis ille vivus cauſa erit honoris, gloriæ & ſalutis æternæ: Incredulis autem, lapis ille, quem Phariſæi, Sacerdotes, Doctores, & Senatores Judæorum rejecerunt, & qui illius invitus factus eſt angulare Eccleſiæ fundamentum: infidelibus (inquam) factus eſt lapis in quem impingunt, & ad quem offendentes in peccata graviſſima, & in damnationem æternam cadunt, infidelitatis & malitiæ ſuæ merito juſtè a Deo derelicti.

* Confer cum *Iſaiæ* 8.14. & 15. & *Luc*. 2. 34. & *Rom*.9. 32.33. Syriaca Verſio: *Ad quam offendunt, eo quòd non acquieſcant ſermoni, qui ad hoc poſiti ſunt.*

9. 10 *Vos autem genus electum, regale Sacerdotium, gens ſancta, populus acquiſitionis*: † *ut virtutes annuntietis ejus, qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen ſuum*. Vos autem, Chriſtiani, genus electum eſtis, ad fidem vocati, ad Eccleſiæ ſtructuram aſſumpti ut lapides vivi, Deo dilecti, beatæ æternitatis candidati: ordo Regum Sacerdotum, gens ſancta & Deo conſecrata, populus acquiſitus, redemptus, peculiaris: ut illius magnitudinem & divinas perfectiones, immensàque beneficia prædicetis, qui vos a tenebris ignorantiæ, errorum ac vitiorum vocavit in lucem admirabilem fidei & Evangelii: *Qui aliquando non populus, nunc autem populus* Dei; *qui non conſecuti miſericordiam, nunc autem miſericordiam conſecuti*. † Qui olim non eratis populus Dei, vos quidem Judæi poſtquam Synagoga repudiata ab ipſo eſt, cùm ipſa Chriſtum rejeciſſet: vòſque Gentiles, quando idolis, & concupiſcentiis veſtris ſerviebatis: nunc autem populus Dei ex quo in Chriſtum credidiſtis, & Eccleſiæ membra facti eſtis: olim non conſecuti miſericordiam, cùm in ignorantiæ tenebris & ſervitute peccati viveretis: nunc autem miſericordiam conſecuti, cùm per Chriſtum vocati eſtis ad fidem Evangelii; nullis veſtris meritis, ſed ſolà Dei miſerentis bonitate & gratia.

† Confer cum *Exod*.19.5.6. *Iſai*. 62. 12. *Ephes*.1. 4. & *cap*.5.25.26.

† Confer cum *Oſee* 2. 1. & *Rom*.9.25.

11. *Chariſſimi, obſecro vos tamquam advenas & peregrinos abſtinere vos à carnalibus deſideriis, quæ militant adverſùs animam*. Adhortor & obſecro vos ut tamquam advenæ & hoſpites in hoc mundo, abſtineatis ab iis concupiſcendis, quæ carnales homines magnifaciunt, ſummòque ardore deſiderant, quales ſunt divitiæ, honores, voluptates. Nam hujuſmodi cupiditatis directè pugnant cum animæ veſtræ bono, ejuſque ad Deum iter, & æternam ſalutem impediunt.

12. *Converſationem veſtram inter gentes habentes bonam: ut in eo quòd detrectant de vobis tamquam de malefactoribus, ex bonis operibus vos conſiderantes, glorificent Deum in die viſitationis*. † Veſtras inter gentes, apud quas diſperſi eſtis, vivendi ratio tam honeſta ſit, tam proba, tam innocens, ut pro eo quòd vobis obtrectant, tamquam ſceleratis & Reipublicæ noxiis, in odium Religionis Chriſtianæ, bonis operibus veſtris inſpectis Deum glorificent qui tales habet cultores, & Chriſtianam Religionem laudent potiùs quàm accuſent, cùm à Principibus vel Prætoribus miſſi fuerint Inquiſitores adverſùs Chriſtianos. Vel, *Ut* Gentiles Deum laudent, cùm ipſi placuerit eos gratia ſua viſitare, & ad Chriſtianam fidem convertere.

† Græcè, εν ἡμρα ἐπισχοπῆς *in die inſpectionis*.

De Gentilium obtrectationibus adverſùs Chriſtianos, lege S. Juſtinum Martyrem Apolog. 1. & 2. Tertullian. in Apolog. Euſebium Hiſt. Eccleſ. *lib*.5. *cap*.1.

13. 14. 15. 16. *Subjecti igitur eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum; ſive Regi, quaſi præcellentis, ſive Ducibus, tamquam ab eo miſſis ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum*. Omni homini in poteſtate legitima conſtituto, quicumque ſit ille, ſubditi eſtote, & obedite propter Deum, cujus vices gerit, & qui vobis id præcipit: ſive Regis ſeu Imperatori tamquam ſupremam poteſta-

tem

tem in Republica habenti: ſive Provinciarum & urbium Præfectis, cœteriſque Magiſtratibus, tamquam Dei auctoritate conſtitutis ad malefactores debitis pœnis coercendos & puniendos, bonos verò præmiis proſequendos. *Quia ſic eſt voluntas Dei, ut benefacientes obmuteſcere faciatis imprudentium hominum ignorantiam.* Vult enim Deus ut morum veſtrorum integritate ac vitæ ſanctimonia obturetis ora hominibus ignorantibus & ſtultis, qui vobis maledicunt et obtrectant. *Quaſi liberi, & non quaſi velamen habentes malitiæ libertatem, * ſed ſicut ſervi Dei.* Liberi quidem eſtis, utpote per Chriſtum à ſervitute peccati, et à legalium Ceremoniarum jugo liberati, non libertatem quaſi velum malitiæ veſtræ et inobedientiæ prætexatis; ſed ut in omnibus vos geratis ſicut ſervos Dei, liberaliter, non ſerviliter obedientes Principibus, Magiſtratibus, et omnibus Superioribus, quibus ipſe nos ſubeſſe et parere jubet: legibuſque Principum, quæ legi Dei non ſunt contrariæ.

17. *Omnes honorate: fraternitatem diligite, Deum timete. Regem honorificate.* Omnes quibus aliquis debetur honor, pro cujuſque ſtatu, conditione, Poteſtate, Dignitate, Officio, honorate: fratres, id eſt Chriſtianos, præ cœteris diligite: Deum timete ut ſupremum Dominum ac Judicem, cujus legi ac mandatis nihil præponendum eſt: Regem ſummo poſt Deum honore proſequimini, propter ejus excellentiam, ut qui in Reipublicæ adminiſtratione Dei vices gerat.

18. 19. 20. *Servi, ſubditi eſtote in omni timore dominis, non tantùm bonis & modeſtis, ſed etiam dyſcolis.* Famuli, ſubditi ſitis cum multà reverentia dominis, non ſolùm æquis, humanis, benignis, ſed etiam iniquis, moroſis, difficilibus, duris. *Hæc eſt enim gratia, ſi propter Dei conſcientiam ſuſtinet quis triſtitias, patiens injuſtè.* Hoc enim Deo imprimis gratum eſt, ſi quis innocentiæ ſuæ, cujus Deus conſcius eſt, teſtimonio fretus, ut illi placeat, triſtitia & acerba patitur injuſtè afflictus. *Quæ enim eſt gloria, ſi peccantes, & colaphizati ſuffertis?* Quam enim laudem et gloriam apud Deum promeremini, ſi propter delicta colaphis cædi, aut aliis pœnis affligi vos contingat? *Sed ſi benè facientes patienter ſuſtinetis, hæc eſt gratia apud Deum.* Sed ſi, cùm benefacitis, & tamen malis afficimini, patienter ea ſuſtinetis, hoc maximè Deo gratum eſt.

21. 22. 23. *In hoc enim vocati eſtis: quia & Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut ſequamini veſtigia ejus.* Ad hoc enim vocati eſtis ad Chriſtianam Religionem, ut adverſa quæque forti et æquo animo toleretis: quia etiam Chriſtus pro nobis omnibus et ſingulis, ſervis ſuis indignis et inimicis pati dignatus eſt, vobis relinquens exemplum patientiæ, humilitatis, obedientiæ, quod imitemini. *Qui peccatum non fecit, nec inventus eſt dolus in ore ejus.* * Cujus tam eximia fuit innocentia, ut nec facto, nec verbo peccaverit, aut peccare potuerit, Sanctus ſanctorum. *Qui cùm malediceretur, non maledicebat: cùm pateretur; non comminabatur: tradebat autem judicanti ſe injuſtè.* † Qui cùm maledictis, conviciis, calumniis proſcinderetur, maledicta, convitia, calumnias non rependit: cùm vincula, flagella, vulnera, crucem pateretur, ne verbum quidem minax protulit contra ſuæ damnationis auctores, et contra tortores: ſeipſum autem injuſto Judici Pilato permittebat. Sive, ſecundùm omnes Codices Græcos, et Orientales Verſiones, cauſam ſuam Deo juſto judici commendabat, ut Jeremias in ejus perſona dicit: * *Tu autem, Domine Sabaoth, qui iudicas juſtè, & probas renes & corda, videam ultionem tuam ex eis. Tibi enim revelavi cauſam meam.*

Confer cum *Rom.* 13. *Verſ.* 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. & *Ad Tit.* 3. 1.

Quaſi Principibus, etiam infidelibus & malis, obediendum.

Ipſi, qui tunc imperabat, Neroni, obedientiam debere Chriſtianos propter Deum, S. Petrus docet.

* Quorumdam Judæorum errorem damnat, qui ſe à legibus alienorum Principum, & à tributis pendendis liberos putabant, quòd eſſent populus Dei peculiaris.

Confer cum *Epheſ.* 6. 5. 6. 7. *Coloſſ.* 3. 22. 1. *Tim.* 6. 1. 2. & *Ad Tit.* 2. 9. 10.

* *Iſai.* 53. 9.

† Secundùm Græcum Textum: *Tradebat autem ſe judicanti juſtè*, ſcilicet Deo Patri. Syriaca Verſio: *Committebat judicium ſuum Judici juſtitiæ.* Arabica: *Negotium refudit ad eum qui juſtum fert judicium.* Æthiopica: *Committebat cauſam ſuam ei qui juſtè judicat.* S. Auguſt. Tract. 21. in Joan. nu. 12. legit: *Sed commendabat illi qui juſtè judicat.* Eandem lectionem ſequitur *S. Fulgentius* lib. 1. Ad Traſimundum, *cap.* 11.

24. *Qui peccata noſtra ipſe portavit in corpore ſuo ſuper lignum: ut peccatis mortui; juſtitiæ vivamus. Cujus livore ſanati eſtis.* ✱ Ipſe, qui nullum peccatum proprium habebat, peccatorum noſtrorum graviſſimum pondus, id eſt, pœnas peccatis omnium hominum debitas in corpore ſuo portavit tamquam victima piacularis, et ſuſtulit in lignum crucis, in quo ſe velut in altari pro omnium ſalute obtulit Deo Patri: et ſanguine ſuo peccata totius mundi abſtulit, delevit, expiavit: ut nihil amplius commercii cum peccatis habentes, in juſtitia et ſanctitate deinceps vivamus: Cujus vulneribus à plagis peccatorum veſtrorum ſanati eſtis. Socinianum ſe prodit Grotius in Annotationibus, ubi hunc Verſum explicans ait: „ Chriſtum, cùm „ crucifigeretur, peccata noſtra proprie non abſtuliſſe, ſed cauſas dediſſe per quas „ auferrentur. Nam crux Chriſti, (inquit) fundamentum eſt prædicationis, præ„ dicatio verò pœnitentiæ: pœnitentia verò aufert vitia. Chriſtus enim pro peccatis noſtris divinæ juſtitiæ ſuperabundanter ſatisfaciens, paſſionis ac mortis ſuæ virtute ac merito peccata noſtra tulit è medio, delevit, ſanavit; tametſi univerſalis illius medicinæ virtutem nobis non applicet niſi per Baptiſmum, Pœnitentiam &c. Confer cum Joan. 1. 29. *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi*. Et Ad Hebr. 9. 28. *Chriſtus ſemel oblatus eſt ad multorum exhaurienda peccata.*

✱ Confer cum *Iſaia* 53. 4. 5.

Grotius refellitur.

25. *Eratis enim ſicut oves errantes* *, *ſed converſi eſtis nunc ad Paſtorem & Epiſcopum animarum veſtrarum.* Non ita pridem eratis ſicut oves errantes à Chriſto Paſtore, à via ſalutis, à grege juſtorum, per devia errorum et vitiorum in exitium ruentes: ſed modò converſi eſtis ad Chriſtum Paſtorem et curatorem animarum veſtrarum, per illius gratiam qua vos ad ſe trahere et convertere dignatus eſt.

* Confer cum *Pſal.* 118. 176. *Iſaia* 53. 6. *Jerem.* 50. 6. *Ezechiel.* 34. 5. 6. & *Luc.* 15. 4. 5.

C A P U T II.

S E N S U S M O R A L I S.

1. 2. 3. D*Eponentes igitur omnem malitiam, & omnem dolum, & ſimulationes & invidias, & omnes detractiones, ſicut modò geniti infantes, rationabile, ſine dolo lac concupiſcite; ut in eo creſcatis in ſalutem: Si tamen guſtaſtis quoniam dulcis eſt Dominus.* Nova in Chriſto Jeſu nativitas, novos mores exigit. Veteris hominis converſatio homine novo prorſus indigna eſt. Ita deponenda ſunt & abjicienda prioris vitæ vitia, ut non reſumantur, ut ad illa non redeatur. Malitia, dolus, ſimulatio, invidia, obtrectatio, Chriſtianæ repugnant infantiæ, „ quæ toto vitæ tempore durare debet. Hanc ſanctæ infan„ tiæ innocentiam (ait S. Auguſtinus) ſic tenere debetis, ut eam creſcendo non „ amittatis. Quid eſt malitia, niſi nocendi amor? Quid eſt dolus, niſi aliud age„ re & aliud ſimulare? Quid eſt adulatio, niſi fallaci laude ſeductio? Quid eſt in„ vidia, niſi odium felicitatis alienæ? Quid eſt detractio, niſi mordacior quàm ve„ racior reprehenſio? Malitia malo delectatur alieno; invidentia & bono crucia„ tur alieno: dolus duplicat cor: adulatio duplicat linguam: detractio vulnerat „ famam. Hujus autem veſtræ innocentia ſanctitatis, quoniam filia eſt caritatis, „ *Non gaudet ſuper iniquitate, congaudet autem veritati*. Simplex ut columba, „ & ſic aſtuta ut ſerpens, non ſtudio nocendi, ſed nocentem cavendi. *Talium eſt* „ *regnum cœlorum*, humilium ſcilicet, hoc eſt, ſpiritaliter parvulorum. Humi„ litatem illam loquor, quæ non vult perituris rebus excellere, ſed æternum ali„ quid veraciter cogitat, quò non ſuis viribus, ſed adjuta perveniat. Hæc ma„ lum cujuſquam velle non poteſt, quo nequaquam bonum ejus augetur. Porrò „ autem ſuperbia continuò parit invidiam. Quis verò ſit invidus, qui non ei ma-

Sancta infantia.

S. Auguſt. Serm. 353. *alias* 20. *inter Homilias* 50.

1. *Cor.* 13. 6.

Matth. 19. 14.

„ lum

Digitized by Google

„ lum velit, cujus bono cruciatur? Ergo & invidia parit conſequenter malitiam: „ unde procedit & dolus, & adulatio, & detractio, & omne opus malum, quod „ pati nolis ab alio. Pia itaque humilitate ſervata, quæ in Scripturis ſanctis ſan- „ cta probatur infantia, ſecuris eritis de immortalitate beatorum. *Talium eſt* „ *enim regnum cælorum*.

Sicut modò geniti infantes, rationabile, ſine dolo, lac concupiſcite; ut in eo creſcatis in ſalutem. Lac verbi ſui nobis ad animarum noſtrarum alimoniam, incrementum, & robur Chriſtus dedit, Lac illud ſpiriituale, puriſſimum, ſuaviſſimum, divinum ſumme deſiderio concupiſcamus. Quanta cum alacritate infantes papillas nutricis capiunt, & labia uberibus infigunt, mentem & cor admoveamus & applicemus ad duo Verbi Dei, ubera, Quod *eſt omnia infanti*, hoc eſt, vero Chriſtiano, *& pater*, *& mater*, *& pædagogus*, *& alter*. Duo illa ubera ſunt Veteris & Novi Teſtamenti Scripturæ. Ad ipſa legamus, meditemur cum debitis diſpoſionibus, cum ſimplicitate & docilitate, cum humilitate, cum animi puritate. Divino lacti extraneos liquores, peregrinas interpretationes non admiſceamus, quæ illius ſinceritatem adulterent; Eccleſiæ judicium ſequamur diſcernentis Spiritus ſancti lumine & Chriſti auctoritate, ſi quid admixtum eſt ab humano ſenſu Verſionibus in linguam præſertim vernaculam: Annotationibus, Commentariis, Sermonibus in Scripturam ſacram, quod illius puritatem corrumpat, & animabus noſtris nocere poſſit. Illas legamus, ut per eas creſcamus in Chriſtiana pietate & vita ſpirituali, quaſi per omnes ætatum gradus, & ſecundùm omnem dimenſionem myſticam, nempe ſecundùm longitudinem longanimitatis, ſecundùm latitudinem caritatis, ſecundùm profunditatem humilitatis, ſecundùm altitudinem contemplationis, non alia intentione & alio fine, quàm ut ſalutem æternam conſequamur, & *occurramus*, donante Deo, *in virum perfectum*, *in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti*. Alium guſtum non habeamus in ſacræ Scripturæ lectione, in prædicatione verbi Dei audienda, niſi guſtum fidei, Chriſtianæque pietatis: *Si tamen guſtaſtis quoniam dulcis eſt Dominus*. Qui guſtum cordis infectum habet terrenarum rerum & carnalium voluptatum ſapore, guſtare non poteſt verbi Dei, rerumque divinarum ſuavitatem; guſtare & videre non poteſt quàm ſuavis eſt Dominus: dicere non poteſt cum Davide: *Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, ſuper* „ *mel ori meo*! Hæc eſt illa ſuavitas quam Dominus dat, ut terra noſtra det fructum ſuum; *Ut bonum verè bene*, *id eſt*, *non mali carnalis formidine*, *ſed boni ſpiritualis delectatione faciamus*. *Melli eſt autem ſimilis aperta doctrina ſapientiæ*: *favo verò*, *quæ de abſtruſioribus ſacramentis*, *tamquam de cellis cereis*, *ore differentis*, *velut mandentis exprimitur*. *Verùm ori cordis*, *non carnis eſt dulcis*. Ab iis guſtatur quàm ſuavis eſt Dominus, qui ſapientiæ & caritate donati ſunt, Hi in oratione, meditatione, ſacra Communione, piis affectionibus, & bonis operibus guſtant quàm ſuavis eſt Dominus, & dicunt: *Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ*, *Domine*, *quam abſcondiſti timentibus te*! „ Hic homo impius ſi dicat, Ubi „ eſt iſta multitudo dulcedinis? Reſpondeo, Quomodo tibi oſtendam multitudi- „ nem hujus dulcedinis, qui palatum de febre iniquitatis perdidiſti? Mel ſi non „ noſſes, quàm bene ſaperet, non clamares, niſi guſtaſſes. Palatum cordis non habes ad hæc bona guſtanda, quid tibi faciam? *Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ*, *quam abſcondiſti timentibus te*! Quid eſt, abſcondiſti? Servaſti illis, non „ negaſti, ut ſoli ad eam perveniant. (Bonum eſt enim quod juſtis & impiis non „ poteſt eſſe commune;) ut timendo perveniant. Quamdiu enim adhuc timent, „ nondum & ipſi pervenerunt: ſed credunt ſe perventuros, & à timore incipiunt. Nihil enim dulcius eſt immortalitate ſapientiæ, ſed *Initium ſapientiæ timor Domini*.

Lac ſpirituale verbi divini.

Clemens Alexand. lib. 1. Pedag. cap. 6.

Vetus & Novum Teſtamentum duo Verbi Dei ubera.

Diſpoſitiones ad Scripturæ ſacræ lectionem, & verbi divini auditionem.

Pſal. 118. 103.

S. Auguſtin. Serm. 22. in hunc Pſal. n. 7.

Pſal. 30. 20.

S. Auguſt. Enarrat. 4. in Pſal. 30. n. 6.

Proverb. 17.

4. 5. 6. 7. 8. *Ad quem accedentes lapidem vivum, ab hominibus quidem reprobatum, à Deo autem electum & honorificatum: Et ipſi tamquam lapides vivi ſuperædifica-*

Digitized by Google

Chriſtiani ſecundùm fidem viventes ſunt ſpiritualis domus Dei, Sacerdotes, & Reges, Dei populus.

ficamini, domus ſpiritualis, Sacerdotium ſanctum, offerre ſpirituales hoſtias, acceptabiles Deo per Jeſum Chriſtum. Chriſtus Jeſus lapis eſt angularis & fundamentalis Eccleſiæ, quæ Dei templum eſt. Lapis eſt vivus, Filius Dei vivi, vitam habens in ſemetipſo ſicut Pater, apud quem fons vitæ eſt. Hic omnes ſpiritalis illius ædificii partes ſuſtentat, continet, & connectit, & quicumque ad Eccleſiem pertinent, in illo ſubſiſtunt, illique fide vivâ compaginantur. Hic eſt lapis, qui duos populos, velut duos parietes ex adverſo venientes, Judæos & Gentiles in Eccleſia ſimul conjuxit; Hic eſt lapis, quem rejecerunt Sacerdotes, Scribæ, Phariſæi, qui ſe velut architectos Synagogæ oſtentabant, ipſum agnoſcere & recipere nolentes ut verum Meſſiam & Salvatorem à Deo promiſſum, & Prophetarum oraculis prædictum, ſed ut filium fabri contemnentes, ut ſeductorem, impoſtorem, Legis deſtructorem, Reipublicæ perturbatorem, crucifigentes: quem tamen Deus ab æterno elegit, & caput Eccleſiæ, Regemque conſtituit, gloria & honore coronatum;

Act. 4. 11.

& à nullo alio ſperandam eſſe ſalutem æternam declaravit. *Hic eſt lapis* (ait Apoſtolus noſter ad Sacerdotes & Principes Synagogæ) *qui reprobatus eſt à vobis ædificantibus, qui factus eſt in caput anguli; & non eſt in alio aliquo ſalus. Nec enim aliud nomen eſt ſub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos ſalvos fieri.* Beati qui in hoc ſæculo rejiciuntur ab hominibus ut lapides inutiles, contemptui habentur, & perſecutionem patiuntur, ut Chriſtus, & propter nomen Chriſti, propter fidem, aut propter juſtitiam; hi ſunt lapides pretioſi, à Deo electi, in cæleſtis Jeruſalem ædificio collocandi. Ipſi modo ut lapides vivi ſuper Chriſto lapide angulari, & fundamento Eccleſiæ principali ædificantur, & aptantur ut ſpiritualem domum cum illo componant, numquam diruendam, ſed æternùm manſuram. Non ſolùm moventur & collocantur alienis manibus in ædificio, ut lapides inanimati, ſed ipſi ſe movent, Spiritus ſancti auxilio præveniente & adjuvante, *ut lapides vivi*, ſanctis affectibus & actibus fidei, ſpei, caritatis, virtutùmque cæterarum ac bonorum operum, ut fiant *domus ſpiritualis*, in quâ Deus inhabitet ac maneat, ut ipſe Chri-

Levit. 26. 11.
2. Cor. 6. 16.

ſtus pollicetur: *Ad eum* (inquit) *veniemus, & manſionem apud eum faciemus*. Et Apoſtolus Gentium: *Vos enim eſtis templum Dei vivi, ſicut dicit Deus: Quoniam inhabitabo in illis*. Hæc domus nunc ædificatur, in fine ſæculi dedicabitur. Chriſtiani non tantum eſſe debent Templum ſanctum Domino per cordis, & corporis puritatem; ſed & Sacerdotes ſancti, unius Dei cultui & miniſterio conſecrati, qui terrena contemnant, & quorum portio, & hereditas ſit ſolus Deus. *Sacerdotium ſanctum*. Horum functio communis eſſe debet offerre Deo ſacrificia juſtitiæ, hoſtias laudis, gratiarum actionis, pœnitentiæ, eleemoſynarum, omniùmque bonorum operum; immolare & offerre ſe ipſos ut hoſtias viventes Deo, per Jeſum Chiſtum Sacerdotem Magnum, per quem niſi offerantur, Deo gratæ eſſe non poſſunt. *Of-*

Oecumen. in Comment.
1. Tim. 2. 8.

ferre ſpirituales hoſtias, acceptabiles Deo, per Jeſum Chriſtum. „ Verùm ne putetis, „ non habentes conjunctionem inter vos dilectione firmatam, immaculata, Deo vos „ offerre hoſtias. Ait enim Apoſtolus Paulus: *Levantes puras manus ſine ira & di-* „ *ſceptatione*. Quomodo enim is qui per orationem ſeſe nititur Deo unire, id aſ- „ ſequetur, dum per iram & pravas diſceptationes ſeipſum à fratre ſeparat?

Fide per dilectionem operanti, ad Chriſtum lapidem vivum, pretioſum, electum accedamùs; non ſpeculatrice duntaxat & ſterili fide, ſed mandatis ejus obediente, ut non confundamur in adventu eius, ſed honorem & gloriam conſequi

Joan. 12. 26.
Rom. 2. 10.

mereamur æternam. *Qui crediderit in eum, non confundetur. Vobis igitur honor credentibus*. Unde ipſe Dominus ait: *Si quis mihi miniſtraverit, honorificabit eum Pater meus*. Et ſanctus Paulus: *Gloria, & honor, & pax, omni operanti bonum*. Væ autem illis qui non credunt, aut ſecundùm fidem Evangelii non vivunt, qui per varios gradus in profundum peccatorum ruentes, & peccata frequentiſſima & graviſſima pro nihilo ducentes, excæcari, obdurari, & in reprobum ſenſum tradi, Deo deſerente merentur: quibus ipſa Scriptura divina, ipſa Sacramenta, ſanctiſſi-

mæ

Digitized by Google

mæ Religionis ceremoniæ, Lex ipſa & mandata Dei, ſunt occaſiones ruinæ; Chriſtus ipſe, quem rurſus crucifigunt in ſemetipſis & ludibrio habent, ſit ipſis lapis
,, in quem impingentes cadunt, & conteruntur. Et lapis offenſionis, & petra ſcan-
,, dali his qui offendunt verbo, nec credunt, in quo & poſiti ſunt. *Porrò* in hoc
,, poſiti *dicuntur*; *non quaſi ad hoc ſint ſegregati a Deo*: Nulla enim perditionis
,, cauſa ab eo, qui vult omnes homines ſalvos fieri miniſtratur; ſed eos, qui ſeip-
,, ſos vaſa iræ effecerunt, & incredulitas conſecuta eſt, & in eo ordine conſtitui
,, ſunt, ad quem ſeſe præparaverant. Si enim liberi arbitrii homo factus eſt, nec
,, poteſt cogi liberum arbitrium: nequaquam decenti ſermone quiſpiam eum ac-
,, cuſaverit, qui talem ipſi ſortem decrevit, quam ſuis operibus ſibi ipſi aſcivit.

Nonnullis Chriſtus ſit lapis offe[nſi]onis, non ex ſe, ſed illorum culpa. *Oecumenius*

9. 10. *Vos autem genus electum, regale Sacerdotium, gens ſancta, populus acquiſitionis: ut virtutes annuntietis ejus, qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen ſuum.* Magnifica illa & pretioſa promiſſa non ſunt facta Judæis, qui Abrahamo patre gloriabantur: Non enim propter Abraham in regale Sacerdotium electi ſunt: in ejus ſiquidem poſteris Sacerdotalis Tribus à regia diſtincta erat: Neque etiam Lex Moyſi veram & interiorem ſanctitatem conferebat iis qui illam obſervabant; ſed in Chriſtianis hæc implentur, qui fœdus cum Deo ſolemniter contractum in baptiſmo fideliter obſervant. Hi ad gratiam & gloriam per ſolam Dei miſericordiam vocati, populus ejus & filii facti ſunt, & Regiæ ac Sacerdotalis dignitatis Chriſti participes. Reges ſumus: cupiditatibus noſtris ne ſerviamus, ſed dominemur. Sacerdotes ſumus, ut membra Chriſti ſummi Sacerdotis, nos ipſos Deo immolemus hoſtiam vivam, ſanctam, ipſi
, placentem. In unitate fidei atque baptiſmatis, indiſcreta nobis ſocietas, & ge-
,, neralis eſt dignitas. Omnes enim in Chriſto regeneratos crucis ſignum efficit Re-
,, ges, ſancti verò Spiritus unctio conſecrat Sacerdotes; ut præter iſtam ſpecialem
,, noſtri Miniſterii ſervitutem, univerſi ſpiritales Chriſtiani agnoſcant ſe Regii ge-
,, neris, & Sacerdotalis officii eſſe conſortes. Quid enim tam regium, quàm ſub-
,, ditum Deo animum corporis eſſe rectorem? Et quid tam ſacerdotale, quàm vo-
,, vere Domino conſcientiam puram, & immaculatas pietatis hoſtias de altari cor-
,, dis offerre? Populus Dei ſumus, Chriſti ſanguine redempti, ne nos iterum diaboli ſervituti ſubjiciamus. Gratias agamus Redemptori noſtro: Miſericordiam Domini in æternum cantemus, qui nos de tenebris in admirabilem Evangelii ſui lucem vocavit. Ambulemus igitur & vivamus ut filii lucis. Annuntiemus per bona opera virtutes ipſius, magnitudinem, omnipotentiam, bonitatem, miſericordiam, quibus nos vocavit, ſanctificavit in ſpiritu & veritate, & Spiritus ſui donis ac virtutibus ornavit, *Sic luceat* (inquit Chriſtus) *lux veſtra coram hominibus, ut videant opera veſtra bona, & glorificent Patrem veſtrum, qui in cœlis eſt.* Poſſeſſio & hereditas Dei ſumus: ne nos ab ipſius obedientia ſubducamus, ut & ipſe ſit poſſeſſio & hereditas noſtra. Omnes ſiquidem homines ſunt Dei ut creaturæ, poſſeſſio verò illi ſoli, qui fide, ſpe, caritate, boniſque operibus, hoc beneficio digni ſunt habito. Ideo autem per bona opera digni fuerunt, quia Dei miſericordia prævenit eos, & ſubſecuta eſt, in eis & per eos bonum operando ſalutare. *Qui aliquando non populus, nunc autem populus Dei: qui non ſecuti miſericordiam, nunc autem miſericordiam conſecuti.*

S. Leo, M. Serm. 3. in anniverſario die Aſſumptionis ejus ad Pontificatum.

Matth. 5.

Oecumenius?

11. *Chariſſimi, obſecro vos, tanquam advenas & peregrinos abſtinere vos a carnalibus deſideriis, quæ militant adverſus animam.* Mundus terra aliena eſt homini Chriſtiano. Civis cœli, exul eſt mundi. Viatorem nemo ſapientem dixerit, qui vel amœnitate viarum captus, vel hoſpitiorum commodis & deliciis inescatus, ibi hæſerit, de patria non cogitans. Advenæ ſumus & peregrini in hoc mundo: rebus igitur ac bonis hujus mundi inhærere non debemus, ſed iis uti tanquam ſolatio neceſſitatis, non tamquam illecebra manſionis. Compendioſa, certà, & rectà ad cœleſtem patriam via ambulare, dum lucem habemus, ne nos tenebræ comprehen-

Chriſtiani in hoc mundo gerere ſe debent ut advenas & peregrinos.

dant:

Digitized by Google

S. Auguſt. lib. 1. De Doctrina Chriſt.

dant : impedimenta deponere, quæ iter noſtrum retardare poſſunt : Nihil amare in hoc mundo *manſoria dilectione*, *ſed tranſitoria*, tamquam viam, tamquam vehicula, pergentibus in patriam neceſſaria, ut illa quibus ferimur, propter illud ad quod ferimur diligamus, & dimittere parati ſimus, ſi nobis impedimento ſint. „ Una

S. Cyprian. Epiſt. 1. Ad Donatum.

„ placida & fida tranquillitas : una ſolida & firma & perpetua ſecuritas, ſi quis ab „ his inquietantis ſæculi turbinibus extractus, ſalutaris portus ſtatione fundetur, „ ad cœlum oculos tollat à terris, & ad Domini munus admiſſus, ac Deo ſuo jam „ proximus, quicquid apud cæteros in rebus humanis ſublime ac magnum videtur, „ intra ſuam jacere conſcientiam glorietur. Nihil appetere, nihil deſiderare jam „ de ſęculo poteſt, qui ſęculo major eſt. Quàm ſtabilis, quàm inconcuſſa tutela eſt, „ quàm perennibus bonis cœleſte præſidium, implicantis mundi laqueis ſolvi, in „ lucem immortalitatis ęternę de terrena fœce purgari. Plus amare compellimur „ quod futuri ſumus; dum et ſcire conceditur, et damnare quod eramus. Nec ad „ hoc pretiis, aut ambitu, aut manus opus eſt, ut hominis ſumma vel dignitas „ vel poteſtas elaborata mole pariatur : ſed gratuitum de Deo munus, et facile eſt, „ ut ſponte Sol radiat, fons rigat, imber irrorat; ita ſe Spiritus cœleſtis infundit. „ Poſtquam Auctorem ſuum cœlum intuens anima cognovit, Sole altior, et hac „ omni terrena poteſtate ſublimior, id eſt incipit, quod ſe eſſe credit.

Chriſtiani ſancta converſatione omnes ad virtutis amorem allicere debent.

Tertullian.

12. *Converſationem veſtram inter gentes habentes bonam, ut in eo quod detractant de vobis tamquam de malefactoribus, ex bonis operibus vos conſiderantes, glorificent Deum in die viſitationis.* Obtrectatio commune mundi vitium eſt; pios maximè impetit, quia mores eorum ſæculi moribus adverſantur. Cives Babilonis curioſi & maligni exploratores ſunt & iniquiſſimi cenſores civium Jeruſalem. *Statim ut cœ Deus cœpit, invidiam Religio ſortita eſt.* Invidia obtrectationum, calumniarum, aliorumque malorum parens. Quot & quam nefaria crimina Chriſtianis Gentiles olim affingebant odio Religionis accenſi? Sancta igitur converſatione, caritate beneficentiâ, manſuetudine, temperantia, omnibuſque virtutibus lucere debent probi Chriſtiani velut luminaria in medio nationis pravæ; providere bona non ſolùm coram Deo, ſed etiam coram hominibus, neminem offendere, bene velle & prodeſſe omnibus, quantùm fieri poteſt. Ita plures ad amorem virtutis exemplo ſuo allicient aut certè malevolis obtrectatoribus os occludent : quos fortè Deus viſitabit gratia ſua, & bonorum operum exemplis ad pietatem convertet. *Etſi eloquium* Chriſtiani

Tertull. lib. De Pallio.

quieſcat, ipſe habitus ſonat : auditur, cùm videtur; de occurſu ſuo vitia ſuffundit.

13.14.15.16.17. *Subjecti igitur eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum; ſive Regi quaſi præcellenti, ſive Ducibus tanquam ab eo miſſis ad vindictam malefactorum, laude verò bonorum: quia ſic eſt voluntas Dei, &c.* reverentiam & obedientiam Regi, & Magiſtratibus ab eo conſtitutis exhiberi præcipit vera Religio. Nec eorum infidelitas, nec morum pravitas, diſpenſant ſubditos ab obſervantia legũ ab illis conditarum, aut ſolutione tributorum, quos Dei voluntas & auctoritas ad obediendum adſtringit Deus qui legitimam auctoritatem inſtituit, regulas dedit quibus ejus uſus dirigatur : ſed tametſi data ſibi à Deo auctoritate Principes et Magiſtratus abuti contingerit, non propterea ſpernenda eſt, aut in illam rebellandum. Libertas Chriſtiana indipendentiam à Poteſtatibus non affectat. Verus Chriſtianus ſolius peccati ſervitutem, ſolam pravarum cupiditatum dominationem impatienter tolerat. Vera libertas eſt ſervire Deo, & Poteſtatibus Rempublicam ejus vice regentibus propter ipſum ſubeſſe & parere : *Quaſi liberi, & non quaſi velamen, habentes malitiæ libertatem, ſed ſicut ſervi Dei.* Omnes honorandi ſunt propter dona communia & ſpecialia Creatoris. Chriſtiani diligendi propter gratiam & dona Salvatoris, ut ejuſdem familiæ filii, ut ejuſdem corporis membra, ut eorumdem bonorum heredes. Deus timendus eſt ut Dominus ac Judex ſupremus, timore caſto, ex amore procedente, & in æternum permanente. Rex ſecundùm Deum ſummo proſequendus honore eſt, eique parendum,

Reverentia & obedientia Regibus & Magiſtratibus ab eis conſtitutis divino jure debita.

Digitized by Google

rendum ; niſi aliquid præcipiat quod divinæ legi repugnet , à quo proinde facien-
do nos Dei timor meritò revocare debeat . „ Omnes honorate, fraternitatem diligi-
„ te , Deum timete , Regem honorificate . *Honorificentia reverentiam, dilectionem,*
„ *obedientiam , omniàque officia complectitur* . Chriſtianus nullius eſt hoſtis , nedum
„ Imperatoris : quem ſciens à Deo ſuo conſtitui , neceſſe eſt ut & ipſum diligat , &
„ revereatur , & honoret , & ſalvum velit , cum toto Romano imperio , quouſque
„ ſæculum ſtabit , tamdiu enim ſtabit . Colimus ergo & Imperatorem ſic , quomo-
„ do & nobis licet , & ipſi expedit , ut hominem à Deo ſecundùm , & quicquid eſt à
„ Deo conſecutum , & ſolo Deo minorem. Hoc & ipſe volet. Sic enim omnibus ma-
„ jor eſt , dum ſolo vero Deo minor eſt .

Tertull. lib. Ad Scapulam Provinciæ Africæ Præſidem.

18. *Servi , ſubditi eſtote in omni timore dominis , non tantùm bonis & modeſtis , ſed etiam dyſcolis* . Famuli Chriſtiano affectu dominis ſerviant , eiſque officia ſua lubenti promptòque animo exibeant propter Deum , ad exemplum Chriſti , qui ſervi formam aſſumpſit, ut homines à ſervitute vindicaret , ac in libertatem filiorum Dei aſſereret . Ipſis ſe ſubdant , & obediant cùm timore reverentiæ , cum timore ipſis diſplicendi , cum timore Deum offendendi , qui ipſos ad ſtatum ſervitutis vocavit, ut per humilitatem , obedientiam , labores , & patientiam illos ſanctificet . Timor diſplicendi dominis ex eorum dilectione procedit, quæ ſi ad Deum referatur , caritas eſt : timor diſplicendi Deo ſubjectionem & obedientiam ſervis imperanti , ad cari-
„ tatem pertinet omnium Domino in timori ſervitutem. Servi dominis ſervite cum
„ voluntate , nec ſolùm bonis , ſed etiam aſperis obedite . Nam quæ eſt veſtræ
„ ſervitutis gratia , ſi bonis ſerviatis ſedulò ? Sed ſi etiam aſperos promereamini ,
„ & contemplatione Domini Jeſu illis ſerviatis cum patientia , mercedem habebi-
„ tis . *Siquidem ipſe Dominus juſtus ab injuſtis paſſus eſt , & patientia mirabili pec-*
„ *cata noſtra ſua affixit cruci : ut qui illum imitatus fuerit , peccata ſua ſanguine*
„ *ſuo diluat* .

Famulorum erga dominos officia.

S. Ambroſ. Epiſt. 63. Ad Vercellenſem Eccleſiam , nu. 112.

19. 20. *Hæc eſt enim gratia , ſi propter Dei conſcientiam ſuſtinet quis triſtitias, patiens injuſtè* . Qui ſolum Deum habet patientiæ ſuæ & innocentiæ ſuæ teſtem , majori cum fiducia exſpectare poteſt illum ſibi fore protectorem & remuneratorem. Vulgò conqueruntur homines quòd injuſtas vexationes patiantur , quòd præter merita affligantur ; de injuriis expoſtulant . Si reus eſſem , (inquiunt) non impatienter ferrem . Cæci , qui non conſiderant 1. Se reos ſemper eſſe apud Deum , & magnam gratiam eſſe , ſi in hac vita illos affligi permittat & velit , ut afflictionibus patienter toleratis quotidiana humanæ fragilitatis delicta expient , ſine quibus nec ipſi juſti vivunt . 2. Majorem gratiam eſſe , ſi injuſtè patiantur , quia Chriſto ſimiliores fiunt , qui tam gravia , tam atrocia , vincula , flagella , ſputa , ludibria, blaſphemiàs , alapas , coronam ſpineam , crucem paſſus eſt innocens . *Qui peccatum non fecit : nec dolus inventus eſt in ore ejus* . 3. Maximam eſſe gratiam , ſi pro juſtitia , ex Dei amore , & propter ejus gloriam patiantur . *Beati* enim *qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum.* Non pœna , ſed cauſa , finis , animi diſpoſitio & affectus ſcilicet caritas , humilitas , patientia , ſanctitatem ac meritum perpeſſionibus confert . *Quæ enim eſt gloria , ſi peccantes & colaphizati ſuffertis, ſed ſi bene facientes patienter ſuſtinetis: hæc eſt gratia apud Deum* .

Magna Dei gratia eſt vexationes pati, injuſtè , propter Deum .

Matth. 5.

21. 23. *In hoc enim vocati eſtis : quia & Chriſtus paſſus eſt pro nobis , vobis relinquens exemplum , ut ſequamini veſtigia ejus . . . Qui cum malediceretur , non remaledicebat ; cum pateretur , non comminabatur : tradebat autem judicanti ſe injuſtè* . An hoc Chriſtiani ſumus , ut cum Chriſto crucifigamur . Caro regenerati corpus eſt Crucifixi . *Si quis vult poſt me venire* (ait ipſe Chriſtus) *abneget ſemetipſum , & tollat crucem ſuam , & ſequatur me* . Chriſtianus impœnitens , voluptatum amans , tribulationum & moleſtiarum impatiens , Chriſti diſcipulus appellari non meretur , cùm ejus veſtigia non ſequetur . Nec nos ingratos , ſi propter ip-
ſum

Chriſtus Jeſus exemplar patientiæ.

Matth. 16. 24

Digitized by Google

ſum aliquid pati recuſemus, qui mortem crucis pro nobis paſſus eſt, nobis patien-
„ tiæ relinquens exemplum. Sub ipſa paſſione, & priuſquàm ad crudelitatem ne-
„ cis, & effuſionem ſanguinis veniretur, quæ conviciorum probra patienter au-
„ dita, quæ contumeliarum tolerata ludibria; ut inſultantium ſputamina patien-
„ ter excipiet, qui ſputo ſuo cæci oculos paulò ante formaſſet: & in cujus nomi-
„ ne à ſervis nunc ejus diabolus cum angelis ſuis flagellatur, flagella ipſe patere-
„ tur: coronaretur ſpinis, qui Martyres floribus coronat æternis: palmis in fa-
„ ciem verberaretur, qui palmas veras vincentibus tribuit: ſpoliaretur veſte ter-
„ rena, qui indumento immortalitatis cœteros veſtit: cibaretur felle, qui cibum
„ cœleſtem dedit: aceto potaretur, qui ſalutare poculum propinavit? Ille inno-
„ cens, ille juſtus, immo innocentia ipſa & ipſa juſtitia, inter facinoroſos
„ deputatur; & teſtimoniis falſis Veritas premitur, judicatur judicaturus, & Dei
„ Sermo ad victimam tacens ducitur. Et cùm ad crucem Domini confundantur
„ ſidera, elementa turbentur, contremiſcat terra, nox diem claudat, Sol, ne
„ Judæorum facinus aſpicere cogatur, & radios & oculos ſuos ſubtrahat: Ille non
„ loquitur, nec movetur, nec majeſtatem ſuam ſub ipſa ſaltem paſſione profite-
„ tur: uſque ad finem perſeveranter ac jugiter tolerantur omnia, ut conſumme-
„ tur in Chriſto plena & perfecta patientia, Et poſt iſta omnia adhuc interfecto-
„ res ſuos, ſi converſi ad eum venerint, ſuſcipit: & patientia ſalutari ad conſer-
„ vandum benignus & patiens, Eccleſiam ſuam nemini claudit: illos adverſarios,
„ illos blaſphemos, illos nominis ſui ſemper inimicos, ſi pœnitentiam delicti a-
„ gant, ſi admiſſum facinus agnoſcant, non ſolùm ad indulgentiam criminis, ſed
„ & ad præmium regni cœleſtis admittit. Quòd ſi et nos, fratres dilectiſſimi, in
„ Chriſto ſumus, ſi ipſum induimus, ſi ipſe eſt ſalutis noſtræ via: qui Chriſtum
„ veſtigiis ſalutaribus ſequimur, per Chriſti exempla gradiamur: *Qui cùm male-
diceretur, non maledicebat: cùm pateretur, non comminabatur: tradebat autem
judicanti ſe injuſtè.*

S. Cyprian. Tract. De Bono Patientiæ.

24. *Qui peccata noſtra ipſe pertulit in corpore ſuo ſuper lignum, ut peccatis mor-
tui, juſtitiæ vivamus: cujus livore ſanati eſtis.* Filius Dei peccatorum noſtrorum
pœnas ut omnium hominum fidejuſſor in corpore ſuo pertulit, ut omnium pecca-
ta expiaret, æternique Patris juſtitiæ parem criminum gravitati, immò cumula-
tam ſatisfactionem offerret. Peccata noſtra in lignum extulit, ut ſanguine ſuo chi-
rographum quod erat contrarium nobis, id eſt, damnationis æternæ reatum, ſan-
guine ſuo pretioſo deleret. Vulneribus crudeliſſimis confixus eſt, ut animarum no-
ſtrarum vulnera ſanaret. *Ipſe vulneratus eſt propter iniquitates noſtras, attritus
eſt propter ſcelera noſtra: diſciplina pacis noſtræ ſuper eum, cujus livore ſanati
ſumus.* Mortuus eſt in cruce, ſemetipſum obtulit Patri ut victimam pro noſtris
et totius mundi peccatis, ut nobis vitam juſtitiæ et gratiæ conferret, ęternamque
vitam et gloriam promeretur. Gratię fidejuſſoris noſtri, miſericordię Salvatoris
noſtri ne obliviſcamur; tantis beneficiis ne ingrati ſimus. Agnoſcamus quàm gra-
via ſint vulnera peccatorum noſtrorum; pro quibus neceſſe fuit Dominum vulne-
rari. Niſi enim hæc eſſent ad mortem, et mortem ſempiternam, Filius Dei pro
eis non moreretur, Tam ſalutare, tam inæſtimabile remedium ne negligamus, ne
illud nobis inutile contumacia noſtra, ingrati animi vitio, et perverſa voluntate
medicinam reſpuente faciamus. Crux Chriſti nobis ſit limes et finis peccandi. In
ipſa nobis mundus crucifixus ſit, et nos mundo. Vetere homine noſtro in ipſa
crucifixo, deſtruatur corpus peccati, ut ultra non ſervimus peccato, ſed juſtitiæ
vivamus et ſerviamus. Non regnet ergo peccatum in mortali noſtro corpore ad
obediendum concupiſcentiis ejus; ſed exhibeamus membra noſtra arma et inſtru-
menta juſtitiæ Deo. Cruci Chriſti inhæreamus, et cum ipſo configamur, ejus mor-
tificationem in corpore noſtro circumferentes. *Crux enim Chriſti, quæ ſalvandis
eſt impreſa mortalibus &, ſacramentum eſt & exemplum. Sacramentum, quo vir-
tus*

Fructus Paſſionis Chriſti

Iſai. 53. 5.

S. Leo, M. Serm. 60. De Reſurrect. Dom. 2.

tus impletur divina ; exemplum quo devotio incitatur humana : quoniam captivitatis jugo erutis , etiam hoc præſtat redemptio , ut eam ſequi poſſit imitatio .

25. *Eratis enim ſicut oves errantes , ſed converſi eſtis nunc ad Paſtorem & Epiſcopum animarum veſtrarum .* Omnes ſicut oves erravimus , unuſquiſque in viam ſuam declinavit . Non ſolùm errabamus , ſed perieramus , ſpiritalium beſtiarum, nempe dæmonum incurſibus expoſiti , ſed bonus Paſtor animarum noſtrarum Jeſus Chriſtus Dei Filius è cœlo deſcendit , ut nos in deſerto hujus mundi errantes quæreret , & de faucibus luporum eriperet . Errantes ad ſe revocavit & reduxit : ad illum enim redire non poteramus , niſi gratia ſua nos traheret ; converti ad illum non valebamus , niſi ipſe converteret . Quæſitos portat humeris ſuis , ſinu ſuo ; paſcit verbo ſuo , Corpore & Sanguine ſuo , exemplis ſuis , Myſteriorum ſuorum veritate : Nos ut proprias oves vocat , dociles & obedientes voci ſuæ facit , protegit ac defendit : & per ſemitas mandatorum ſuorum ad paſcua æterna deducit . *Sicut Paſtor gregem ſuum paſcet , in brachio ſuo congregabit agnos , & in ſinus ſuo levabit , fœtas ipſe portabit .* Hic eſt de quo alter Propheta ait : „ Hæc dicit Dominus Deus , Ecce ego ipſe requiram oves meas , & viſitabo eas : ſicut viſitat „ Paſtor gregem ſuum , in die quando fuerit in medio ovium ſuarum diſſipatarum , ſic viſitabo oves meas , & liberabo eas de omnibus locis , in quibus diſperſæ fuerint in die nubis & caliginis , & educam eas de populis , & congregabo eas de terris , & inducam eas in terram ſuam , & paſcam eas in montibus „ Iſrael , in rivis , & in cunctis ſedibus terræ . In paſcuis uberrimis paſcam eas „ & in montibus excelſis Iſrael erunt paſcua earum . . . . . Salvabo gregem meum , & non erit ultra in rapinam , & judicabo inter pecus & pecus . Et ſuſcitabo ſuper eas Paſtorem unum , qui paſcat eas, ſervum meum David : ipſe paſcet „ eas , & erit eis in Paſtorem . Chriſtus ſcilicet vitam ſuam immolavit pro ovibus ſuis , & ut filios Dei deſperſos congregaret in unum , ut electos ſuos ex omnibus gentibus in unum corpus & in unum Eccleſiam per Spiritum ſanctum conjunctos , Scripturarum ſacrarum & Sacramentorum cibis ſalutaribus aleret , ac tandem deduceret in montes Iſrael , montes æternos, ubi inebriabuntur ab ubertate domus Dei , & torrente voluptatis , ac fonte vitæ potabuntur . Sunt quidem in Eccleſia multi Paſtores : ſed *Omnes boni Paſtores in uno ſunt , unum ſunt . Illi paſcunt . Chriſtus paſcit . In illis vox ipſius , in illis caritas ipſius .* Multi Epiſcopi , & omnes unus ſunt in Chriſto Epiſcopus , qui Eccleſiam ſuam regit , attenditque ſemper ejus utilitati ac defenſioni . Fideles ſuos ungit Spiritu ſancto ſuo , illóſque Deo conſecrat myſticos Sacerdotes ; illos in ſacrificium offert Deo Patri , illorum vota & orationes , cœteràque bona opera virtute ſacrificii ſui ſanctificat, Sacerdos æternus Qui *Semetipſum obtulit , ut perfectiore vivâque pro totius mundi ſalute mactata hoſtia , veteris Teſtamenti ſacrificium aboleret . In quo idem ipſe victima fuit , ipſe ſacrificium , ipſe Sacerdos , ipſe altare , ipſe Deus , ipſe homo , ipſe Rex , ipſe Pontifex , ipſe ovis , ipſe agnus , adeòque omnia in omnibus propter nos eſt factus , ut modis omnibus nobis vita ſuppeteret ; ac Sacerdotii ſui conſtantem & immutabilem firmitatem in ſempiternum ſtatueret : ut non jam ſtirpis habita ratione ſucceſſiones diſtribueret ; ſed ex juſtificatione conſervari , propagarique in Spiritu ſancto ſingulari beneficio vellet .* Qui ad Epiſcopatum aſſumuntur , cogitent ſe animarum Epiſcopos eſſe , non poſſeſſionum , viros Eccleſiæ , non divitiarum ; omnia ſtudia ſua ad ſalutem animarum procurandam referri debere ; nulli parcendum labori , ut illam promoveant ; ipſam quoque vitam , ſi neceſſe ſit, pro ſalute ovium ipſis commiſſarum cum ſanguine profundendam , ad exemplum Chriſti ſummi Paſtoris .

Chriſtus bonus Paſtor animarum.

Iſai. 40. 11.

Ezechiel. 34. 11. *& ſeq.*

S. *Auguſt. Serm.* 46. *De Paſtoribus , cap.* 13.

Omnes Paſtores ſunt unus Paſtor in Chriſto Jeſu ,

S. *Epiphan. Hæreſi* 55. *quæ eſt Mechiſedechia. cap.* 4.

CAPUT III.

SENSUS LITTERALIS.

Confer cum Epheſ. 5. 22. 24. & Coloſſ. 3. 18.

1. 2. *SImiliter & mulieres ſubditæ ſint viris ſuis; ut & ſi qui non credunt verbo lucrifiant, conſiderantes in timore caſtam converſationem veſtram.* Vos quoque, uxores, viris propriis vos ſubjicite, & in omnibus quæ Dei legi non repugnant, morem gerite: ut ſi qui verbo Evangelicæ prædicationis credere recuſant, uxorum ſuarum ſanctos mores, & caſtam converſationem cum reverentia ergo maritos conjunctam conſiderantes, ea quaſi tacita prædicatione ad fidem amplectendam diſponantur, & Chriſto concilientur.

Confer cum 1. *Ad Tim.* 2. 9. 10.

3. 4. *Quarum non ſit extrinſecus capillatura, aut circumdatio auri, aut indumenti veſtimentorum cultus: ſed qui abſconditus eſt cordis homo, in incorruptibilitate quieti & modeſti ſpiritus, qui eſt in conſpectu Dei locuples.* Ornatui & cultui externo ne immodice ſtudeant mulieres Chriſtianæ, cincinnis, & artificioſa diſpoſitione capillorum, aut auri ac gemmarum pompa & ſplendore, aut veſtium luxu & pretio ne glorientur: ſed ornando virtutibus Chriſtianis animo curas ſuas impendant, puritate ſcilicet incorruptibili, lenitate, ac modeſtia. Hunc cultum ac ornatum, qui apud Deum pretioſus eſt, conſectentur, aut illi placeant.

5. 6. *Sic enim aliquando & ſanctæ mulieres, ſperantes in Deo, ornabant ſe ſubjectæ propriis viris.* Hoc enim modo ſanctæ mulieres veteris Teſtamenti, quæ in Deum ſperaverunt, & illi parere ſtuduerunt, ſe ornabant, manſuetudine, modeſtia, ſilentio, obedientia quam maritis ſuis exhibebant. *Sicut Sara obediebat Abrahæ * dominum eum vocans: cujus eſtis filiæ benefacientes, & non pertimentes ullam perturbationem.* Sic Sara generis veſtri mater obediebat Abrahæ, dominum vocare ſolita. Sara (inquam) cujus filiæ ſecundum ſpiritum eſtis, ſi virtutes ejus imitemini: nec ullo metu à ſtudio pietatis, pudicitiæ, modeſtiæ, obedientiæ vos abduci patiamini.

*Confer cum *Geneſ.* 12. 5. & 18. 6. & 22.

7. *Viri ſimiliter cohabitantes * ſecundùm ſcientiam, quaſi infirmiori vaſculi ✠ muliebri impartientes honorem, tamquam & coheredibus gratiæ vitæ: ut non impediantur orationes veſtræ.* * Mariti viciſſim ſapienter, & ſecundùm rectam rationem, ac Dei legem cohabitent & converſentur cum uxoribus ſuis, illas ob ſexûs infirmitatem honeſte, humanè, & prudenter tractantes, tum in domeſtico regimine & convictu, tum in uſu conjugii: ut non impediantur orationes veſtræ jurgiis, diſſidiis, incontinentia. Ad hunc porrò honorem uxoribus impertiendum ea ratio viros adducere debet, quòd ejuſdem gratiæ participes ſint mulieres, & ad vitæ æternæ hereditatem pariter à Deo vocatæ.

* Omnia conjugum inter ſe officia hoc vocabulo ſignificantur.

✠ Corpus, tam viri, quàm mulieris, vaſis nomine in Scriptura ſacra non ſemel appellatur.

* Confer cum 1. *Cor.* 7. 5.

8. 9. *In fine autem omnes unanimes, compatientes, fraternitatis amatores, miſericordes, modeſti, humiles.* Denique unius animi eſtote, nullus ſit inter vos diſſenſioni ac diſcordiæ locus; alii aliorum malis affectu mutuo condolete; fratres Chriſtianos præcipua caritate diligite; ad miſericordiam & indulgentiam propenſi, manſueti & humiles ſitis: *Non reddentes malum pro malo, nec maledictum pro maledicto, ſed è contrario benedicentes: quia in hoc vocati eſtis, ut benedictionem hereditate poſſideatis.* Injuria affecti, voſmetipſos nec verbis nec factis ulciſcamini ſed è contrario bene precamini & benefacite illis qui vos lædunt aut maledictis impetunt: quia ad hereditatem cœleſtis benedictionis, & poſſeſſionem æternorum bonorum, à Deo vocati eſtis.

10. 11. 12. 13. *Qui enim vult vitam diligere, & dies videre bonos, coerceat lin-*

guam

Digitized by Google

guam ſuam à malo, & labia ejus ne loquantur dolum. Declinet à malo, & faciat bonum: inquirat pacem, & ſequatur eam: Quia oculi Domini ſuper juſtos, & aures ejus in preces eorum: vultus autem Domini ſuper facientes mala. Quia enim vitam vehementer diligit, & dies tranquillos & proſperos deſiderat, cohibeat linguam ſuam à maledicentia, & labia ſua à ſermone doloſo & mendaci, quo circumvenitur proximus. Declinet à peccato, & operetur quod bonum eſt: ſummo ſtudio et ſolicitudine quærat pacem, et ſectetur eam. Juſtos enim Dominus benignis et faventibus oculis reſpicit, curam eorum gerit, ac eorum preces propitius exaudit: contra verò peccatoribus vultu ad ſeveritatem compoſito pœnas proximè infligendas comminatur. *Et quis eſt qui vobis noceat, ſi boni æmulatores fueritis?* Et quis eſt, qui vobis verum nocumentum inferre valeat, ſi vitam veſtram ad omnis boni, virtutiſque normam ſummo ſtudio componatis? *Pſal. 33. 13. & ſeq.* ſecundùm Verſionem L X X. Interp.

14. *Sed & ſi quid patimini propter juſtitiam, beati.* Sed ſi etiam vos affligi propter juſtitiam ac pietatem contingat, beati eritis. *Timorem autem eorum ne timueritis, & non conturbemini*. Cœterùm ne timueritis mala quæ vobis intentant perſecutores, et terribilibus illorum minis ne conturbemini, ſed tranquillo et conſtanti animo eſtote.

15. 16. *Dominum autem Chriſtum ſanctificate in cordibus veſtris, parati ſemper ad ſatisfactionem omni poſcenti vos rationem de ea, quæ in vobis eſt ſpe*. Domini Jeſu Chriſti ſanctitati gloriam reddite, illique laudem dicite, & gratias agite ex intimo pii cordis affectu. Parati verò eſtote ad reſpondendum pro defenſione veſtra omnibus à vobis poſcentibus rationem ſpei quam in Chriſtum habetis, ſive fidei quæ vos ſperare docet vitam & gloriam æternam in cœlo, Parati (inquam) eſtote ad reſpondendum, ſive bono animo interrogantibus diſcendi gratia, ſive malo animo, nempe Magiſtratibus infidelibus auctoritate judiciaria, ſpei veſtræ, quam inanem eſſe putant, rationem à vobis exigentibus. Sed cum *modeſtia, & timore, conſcientiam habentes bonam, ut in eo quod detrahunt vobis, confundantur, quia calumniantur veſtram bonam in Chriſto converſationem*. Reſpondete autem verbis placidis & modeſtis, & cum reverentia perſonis debita pro cujuſque conditione vel dignitate: bonam coſcientiam in omni actu ſervantes, quæ loquendi fiduciam præbet: ut qui detrahunt vobis, & vitam quam ſecundùm Chriſti Evangelium ducitis calumniantur, tamquam ſceleratam & maleficam, pudore afficiantur, & obmuteſcere cogantur, cùm ex morum veſtrorum innocentia & converſationis veſtræ puritate, Religionis Chriſtianæ, quam profitemini, ſanctitas eluxerit.

17. 18. *Melius eſt enim beneficentes (ſi voluntas Dei velit) pati, quam malefacientes*. Utilius, glorioſius, & optatius eſt pro juſtitia pati (ſi Deus ita decreverit conſilio voluntatis ſuæ) quàm propter crimina. *Quia & Chriſtus ſemel pro peccatis noſtris mortuus* eſt juſtus pro injuſtis, ut nos offerre † Deo, mortificatus quidem carne, vivificatus autem ſpiritu*. Siquidem & ipſe Chriſtus ſemel pro peccatis noſtris paſſus eſt, ut nos ad Deum adduceret, illique offerret, mortuus quidem carne virtute autem divinitatis ſuæ, ſive Spiritus ſancti, ſive animæ ſuæ beatæ in corpus redeuntis, & illi vitam novam ſubminiſtrantis, ad vitam immortalem et glorioſam reſuſcitatus. Chriſtum porrò *ſemel* paſſum pro omnium hominum peccatis paſſione mortis dicit, ut mortis ejus efficaciam ſignificet: quæ ſemel oppetita vim habet infinitam abolendi omnia omnium temporum peccata.

19. 20. *In quo & his, qui in carcere erant, ſpiritibus veniens prædicavit: Qui increduli fuerant aliquando, † quando expectabant Dei patientiam in diebus Noe, cum ſabri-*

* Græcè, ἔπαθε *paſſus eſt*.

† Græcè, προσαγάγῃ τῷ Θεῷ *Ut nos adduceret Deo*, ſicque legit S. *Auguſt. Epiſt.* 164. alias 99. *cap.* 6. & alibi.

* Confer cum 2. Cor. 13. 4. *Nam etſi crucifixus eſt ex infirmitate, ſed vivit ex virtute Dei*. † Secundùm Græcum. *Quando expectabat Dei patientia*. Sic legerunt S. Hieronym. Comm. in cap. 54. Iſaiæ, & S. Auguſt. Epiſt. 164. Verſio Syriaca: *Cùm longanimitas Dei præcepit ut fieret arca ei ſpem Pœnitentiæ eorum* Æthiopica: *Cùm exſpectabat eos patientia Dei*. Ita etiam habet Miſſale Romanum in Epiſtola Feriæ 6. poſt Paſcha.

Digitized by Google

fabricaretur in qua arca : pauci, id eſt, octo animæ ſalvæ factæ ſunt per aquam. Per quem, vel, ſecundùm quem ſpiritum deſcendens ad inferos, animabus juſtorum in Limbo detentis, et in Purgatorio reliquas peccatorum ſuorum pœnas luentibus, redemptionem ſuam, perfectàmque liberationem annuntiavit : è quarum numero erant illorum animæ, qui exhortationibus et admonitionibus Noe diluvium Dei nomine denuntiantis fidem adhibere noluerant, de Dei patientia & longaminitate præſumentes toto tempore quo fabricabatur arca : Qui tamen diluvio terram inundante ad Deum per pœnitentiam converſi, & miſericordiam illius implorantes, remiſſionem peccatorum obtinuerant, & in Purgatorium carcerem, pœnas temporales luituri, miſſi fuerant; cùm octo dumtaxat perſonæ, ſcilicet Noe & uxor ejus tres ejus filii, & eorum uxores, ſalvæ factæ ſint in medio aquarum arcam ferentium, cœteris ab aqua abſorptis & pereuntibus. Vide S. Hieronymum in Quæſt. Hebraicis in Geneſ. ad illum Verſum cap.6. ſecundùm Hebraicum Textum: *Non judicabit Spiritus meus homines iſtos in ſempiternum, quia caro ſunt.*

S. Auguſt. Epiſt. 164. alias 99. Ad Evodium. Vener. *Beda in Comment. S. Thomas.3. p. q.52. Art. 2. ad 2.*

Vel Spiritu divinitatis ſuæ veniens per internas inſpirationes, & per externas adhortationes ac admonitiones juſti Patriarchæ Noe, & per ipſius arcæ fabricam, prædicavit Pœnitentiam animabus incredulis, quę in carne, velut in carcere, & tenebris ignorantiæ, vinculiſque peccatorum detinebantur, cùm illas Dei patientia & longaminitas exſpectaret toto tempore quo fabricabatur arca. „ Chriſtus enim „ nondum venerat in carne, ſicut venit quando poſt hęc in terra viſus eſt & cum „ hominibus converſatus eſt. Verumtamen ab initio generis humani, vel ad arguendos malos, ſicut ad Cain, ac priùs ad ipſum Adam uxorèmque ejus, vel ad „ conſolandos bonos, vel ad utróſque admonendos, ut alii ad ſalutem ſuam crede- „ rent : alii ad pœnam ſuam non crederent, ipſe utique non in carne, ſed in Spi- „ ritu veniebat, viſis congruis alloquens quos volebat, ſicut volebat.

Vel, Præſentiam ſuam exhibuit, & mortis ſuæ ac proxime futuræ reſurrectionis ſuæ virtutem manifeſtavit animabus, juſtis quidem ad ſolatium & liberationem damnatis autem ad terrorem & ſupplicii cumulum : inter quos erant illi increduli; qui temporibus Noe Dei patientiam contempſerant.

* Ἐπερώτημα *ſtipulatio, arrabo, pignus, demonſtratio*, ut exponit Oecumenius.

21. 22. *Quod & vos nunc ſimilis forma ſalvos facit Baptiſma : non carnis depoſitio ſordium, ſed conſcientiæ bonæ interrogatio* * *in Deum per reſurrectionem Jeſu Chriſti.* Cui figuræ reſpondet Baptiſmus nobis ſalutem afferens : non externa tantùm carnis ablutione, ſed promiſſione Deo facta cuſtodiendi conſcientiam puram : ſalvos (inquam) nos facit Baptiſmus per Reſurrectionem Jeſu Chriſti, quæ nobis formam exibet reſurgendi ad juſtitiam & vitæ novitatem. *Qui* (nempe Chriſtus) *eſt in dextera Dei, deglutiens mortem, ut vitæ eternæ hæredes efficeremur. Profectus in cœlum, ſubjectis ſibi angelis, & poteſtatibus, & virtutibus.* Qui deſtructa morte, ut nos vitæ æternæ hæredes faceret, aſcendit in cœlum & eſt ad dexteram Dei, ſupremam in ejus regno poteſtatem, gloriam, & dignitatem obtinens, tamquam à Deo ſecundus, ſubjectis ei à Patre omnibus Angelorum Ordinibus. Quod de Chriſto ſecundùm humanam naturam S.Petrus dixit, cum Coapoſtolo Paulo conveniens ad *Hæbreos cap.2. Verſ.7. & 8.*

CAPUT III.

SENSUS MORALIS.

Uxorem officia.

1. 2. *Similiter & mulieres ſubditæ ſint viris ſuis : ut & ſi qui non credunt verbo, per mulierum converſationem ſine verbo lucrifiant, conſiderantes in timore caſtam converſationem veſtram.* Quòd mulier viro ſubjecta ſit ut capiti, ut directori, lex naturæ eſt; quòd illi ſubdatur ut domino, pœna peccati eſt, *Sub viri* *Geneſ. 3. 16.*

pote-

poteſtate eris, *& ipſe dominabitur tui* (ait Deus primæ mulieri poſt ejus peccatum) *Maritum* igitur *habere dominum meruit mulieris non natura*, *ſed culpa* : *Quod tamen niſi ſervetur*, *depravabitur ampliùs natura*, *& augebitur culpa*. Servitus iſta conditionis eſt, ſed eam lex evangelica levem facit per gratiam Sacramenti, quæ præſtat ut cum ſervitute dilectionis conjuncta ſit. Chriſtianæ itàque mulieres viris ſuis in omnibus ſubjectæ ſint, *ſicut Eccleſia ſubjecta eſt Chriſto* : ipſis fidem, reverentiam, & obedientiam ſervent. Alienos viros blandis obſequiis demereri, vel illi placere ne ſtudeant : Chriſtum in ſuis revereantur, timeant diligant : nulli deſint officio conjugali, pareant illis *in omnibus* ſecundùm rationem & Dei legem, non ſecundùm neſariam cupiditatem : *Sicut oportet*, *in Domino*. Mariti abſentiam timeat uxor, præſentiam revereatur. Oculi ejus, cor ejus, deſiderium ejus ad maritum unicè convertantur. *Ad virum tuum converſio tua* (inquit ſacer Textus. †) Caſtitate ſua, manſuetudine, modeſtia, dilectione, rei familiaris cura, pietate, patientia illum ſibi conciliet, Chriſto lucrari ſatagat. Mulieribus in Eccleſia ſilentium indicitur, ſed viros ſancta converſatione ſua docere, ad virtutis amorem, & ad omnia Chriſtianæ vitæ officia traducere poſſunt. Bonum exemplum mulieris domeſtica prædicatio, Concionatorum eloquentia, & Doctorum argumentis plerùmque efficacior ad converſionem & ſanctificationem mariti. Sic Cæcilia Virgo et Martyr Valeria. um ſponſum ſuum ; ſic Monica Auguſtini mater maritum infidelem ; ſic Clotildis Clodoveum Regem Francorum, ſic aliæ Chriſtianæ mulieres non paucæ viros ſuos ſancta converſatione et domeſticis virtutum exemplis Chriſto lucrificerunt. *Efficacior eſt demonſtratio per opera quàm ſedulitas anxia quæ eſt in verbis* : *& mutum opus præſtantius eſt ſermone operibus deſtituto*.

S. Auguſt. lib. 11. De Geneſi ad litteram, cap. 37.

S. Paulus Epheſ. 5.

Coloſſ. 3. 31.

† Geneſ. 2. ſecundùm Verſionem LXX. Interpretum.

Oecumenius in Comment.

3. 4. 5. 6. *Quarum non ſit extrinſecùs capillatura, aut circumdatio auri, aut indumenti veſtimentorum cultus* ; *ſed qui abſconditus eſt cordis homo*, *in incorruptibilitate quieti & modeſti ſpiritus*, *qui eſt in conſpectu Dei locuples*. Immoderatus & nimis exquiſitus ornatus & cultus corporis, Chriſtianas mulieris dedecet. Immemores ſunt vocationis ſuæ, cùm ornando corpori nimis ſtudent. Caſtitatem profitentur ; & alienæ pudicitiæ inſidiantur, cùm formam emendicatis ab arte lenociniis elaboratam, et ſplendore veſtium auro intertextarum oculos virorum præſtringentem oſtentant. Ad humilitatem inſtituuntur à Chriſti Evangelio, et vanitati ac gloriæ ſæculi ſtudent. Paupertas ſpiritus illis præcipitur, et in veſtium luxu pretium ingens impendunt, vel ſuſtentandæ familiæ, vel ſolvendis debitis, vel ſublevandis pauperibus neceſſarium, contra juſtitiam et caritatem graviter peccantes. Quid alteri concupiſcentiam importas, o mulier ? *Periit ille ſimul ut tuam formam concupierit*, *& facta es tu gladius illi* : *ut etſi a culpa vaces*, *ab invidia non liberaris* : *Ut cùm in alicujus agro latrocinium geſtum eſt*, *crimen quidem dominum non continget* : *dum rus tamen ignominia notatur*, *ipſe quoque in familia aſpergi-*
,, *tur*. Verum etſi timenda non eſſet dignitas formæ, ut nec poſſidentibus gravis,
,, nec appetentibus exitioſa, nec conjunctis periculoſa, non expoſita tentationibus,
,, non circumdata ſcandalis : ſufficit quòd Angelis Dei non eſt neceſſaria. Viderit
,, quem juvat de carne gloriari. Nobis autem primò quidem nullum gloriæ ſtu-
,, dium eſt, quia gloria exaltationis ingenium eſt. Porrò exaltatio non congruit
,, profeſſoribus humilitatis ex præſcriptis Dei. Dehinc ſi omnis gloria vana & ſtu-
,, porata, quantò magis quæ in carnæ ? *Chriſtianis præſertim*. Nam etſi gloriandum
,, eſt, in ſpiritu bonis, non in carne placere velle debemus, quia ſpiritualium ſe-
,, ctatores ſumus. Quibus operamur, illis gaudeamus. De his gloriam carpamus ;
,, de quibus ſalutem ſperamus. Plane gloriabitur Chriſtianus etiam in carne, ſed
,, cùm propter Chriſtum lacerata duraverit, ut ſpiritus in ea coronetur, non ut ocu-
,, los & ſuſpiria adoleſcentium poſt ſe trahat. . . . Sanctæ feminæ, ſolis maritis
veſtris placere debetis. In tantum autem eis placebitis, in quantum aliis placere non curaveritis. *Uxor nulla deformis eſt marito ſuo*. *Sa-*

Modeſtia Chriſtianarum mulierum in abitu & cultu.

Tertullian. lib. De cultu Feminarum.

tis

tis placuit, cùm electa eſt, ſeu moribus, ſeu formâ commendata. Ne qua veſtrum putet, ſi temperaverit à compoſitione ſui, odium & averſionem moritorum proſecuturam. Omnis maritus caſtitatis exactor eſt. Formam verò fidelis non expoſtulat, quia non iiſdem bonis, quæ Gentiles bona putant, capimur..... Omnem hanc ornatus ſervitutem à libero capite depellite. Fruſtra laboratis ornatæ videri. Fruſtrà pertiſſimos quoſque ſtructores capillaturæ adhibetis. Deus vos velari jubet: credo ne quarumdam capita videantur. Ornandus animus, templum & imago Dei. Inquietum & immodeſtum animum demonſtrat ornatus & cultus exterioris immodeſtia. Saræ matris veſtræ ſecundùm fidem, aliarumque ſanctarum mulierum exempla ſectemini, quæ caſtitatem & modeſtiam externò cultu & habitu præſerebant, & viris propriis obedientes, nemini niſi ipſis ſecundùm Deum; ipſi autem Deo ſuper omnia placere ſtudebant, *Sic enim aliquando & ſanctæ mulieres, ſperantes in Deo ornabant ſe, ſubjectæ propriis viris. Sicut Sara obediebat Abrahæ, dominum eum vocans.*

Maritorum erga uxores officia.

7. *Viri ſimiliter cohabitantes ſecundùm ſcientiam, quaſi infirmiori vaſculo muliebri impartientes honorem, tamquam & cohæredibus gratiæ vitæ: ut non impediantur orationes veſtræ.* Maritorum erga uxores officia, ex quibus pax domeſtica, & mutua pendet ſanctificatio, accuratà deſcribit & commendat Apoſtolorum Princeps. 1. Ne uxores contemnant & vilipendant ſive ob deformitatem, ſive ob infirmitates animi vel corporis, ne illas ut ancillas tractent, ſed ut individuas vitę ſocias honorent & diligant. (Neque enim ſincerè amare poſſumus, quos contemnimus.) Eas honeſtè & leniter tractent, non verbis aſperis & contumelioſis, multò minùs verberibus affligant. *Sic* fragiliora vaſa leniter tractamus, ne frangantur. 2. Uxorum curam gerant, ne quid illis deſit neceſſarium perſonæ, aut ſtatùs ſuſtentationi ac decoro. 3. Rerum domeſticarum cûram cum dignitate quadam illis permittant, nec difficiles ſint ac moroſi in diſquirendis earum expenſis, nec illarum erga pauperes beneficentiam impediant. 4. Ut ſapienter eas regant, nec inordinatis earum affectibus obſecundent, ut primus Parens Evæ, putans venialiter ſe tranſgreſſorem fore divini præcepti, ſi vitæ ſociam non deſereret etiam in ſocietate peccati: illique *non ſecundum ſcientiam* condeſcendes: quo condeſcenſu & cecidit ipſe a felici innocentiæ ſtatu, & totum genus perdidit. Sic alienigenis uxoribus morem gerens Salomon in idolatriam lapſus eſt. Sic impiæ crudelique Jezabeli obſecutus Achab Rex Iſrael, miſerrimè periit. 5. Mariti uxores, quaſi conſilii inopes ſuis præceptis ac monitis in officio contineant; & illarum vitia prudenter leniterque corrigant; leviora quædam, quæ utcumque tolerari poſſunt, partim diſſimulent, partim ferant caritate conjugali. Sic ſanctus Job improbam uxorem: ſic David Rex arrogantem Michol, corripuerunt & ſuſtinuerunt. 6. Ne temerariis ſuſpicionibus, & inſana zelotipia injuriam faciant ſapientibus & caſtis uxoribus. *Non zeles mulierem ſinus tui, ne oſtendat ſuper te malitiam doctrinæ nequam.* Zelotypiæ morbus & maritum & uxorem miſeros facit. Vir zelotypus uxoris honori derogat, fidem illius conjugalem temerè ſuſpectam habens. Felix uxor *in qua confidit cor viri ſui.* Felix talis uxoris conſortio maritus. Quæ *Reddet ei bonum & non malum omnibus diebus vitæ ſuæ.* 7. Honeſtè, caſtè, temperanter conjugio utantur, modum & fidem ratione & lege Dei præſcriptum ne tranſiliant, ne ad uxores petulanter & impudenter quaſi ad meretrices accedant. Illorum hæreat animis antiqui Patris ſententia. *Adulter eſt ardentior amator uxoris.* 8. Mariti uxores honorent ut gratiæ Chriſtianæ comparticipes, & ad vitæ æternæ hæreditatem pariter vocatas; & in omnibus ita converſentur, ut ſibi invicem non ſint impedimento, imò ſint adjumento & exemplo ad orationem, & cætera Chriſtianæ vitæ officia. *Infirmiori vaſculo muliebri impartientes honorem, tamquam & cohæredibus gratiæ vitę: ut non impediantur orationes veſtræ.*

Oecumenius in Comment.

Eccli. 9. 1.

Proverb. 31. 10.

8. 9. *In fine autem omnes unanimes, compatientes, fraternitatis amatores, miſeri-*

ſericordes, *modeſti*, *humiles*. Summa Chriſtianæ pietatis, caritas, quæ fideles tam arctè conjugit, ut ſint *anima una & cor unum* in Deo. *Unanimes*. 2. Commiſerationem ipſis inſpirat, & ſanctam ſympathiam, qua malis & bonis aliorum non minùs afficiuntur, quàm propiis; gaudent cum gaudentibus, flent cum flentibus, omnibus quavis calamitate afflictis compatiuntur. *Compatientes*. 3. Efficit ut Chriſtiani ſibi mutuò opitulentur, ut fratres ex eodem patre Deo, eodemque Spiritu, in Chriſto Jeſu regenerati. *Fraternitatis amatores*. 4. Promptos & faciles facit ad miſericordiam quæ erogando pecuniam, vel ignoſcendo injuriam exercetur. *Miſericordes*. Hæc duo miſericordiæ genera Deus in præcepto conjunxit. *Dimitte, & dimittetur vobis*, miſericordia eſt ignoſcentis. *Date, & dabitur vobis*, miſericordia eſt erogantis. 5. Caritas impedit ne propter bona naturæ, fortunæ, vel gratiæ nos ſuper alios extollamus: immò facit ut infra omnes, non ſolùm æquales, ſed etiam inferiores, nos deprimamus. *Modeſti*, *humiles*. Benignitas, affabilitas, modeſtia, humilitas, comites ſunt individuæ caritatis. Quò profundius eſt fundamentum humilitatis, eò celſiùs aſſurgit faſtigium caritatis. 6. Caritas ultionem neſcit, bonum malo, benedictionem maledictioni, preces perſecutionibus, beneficia odio & injuriis rependit, quod Chriſtus Magiſter & Dominus noſter verbo & exemplo nos docuit. Dilectio inimicorum propia virtus eſt & nota Chriſtianorum. Inaniter ſperat ſe noviſſimæ benedictionis Chriſti, qua electi ad regni cæleſtis poſſeſſionem vocabuntur, heredem futurum, qui caritatem illius imitari recuſat.
„ Non reddentes malum pro malo, nec maledictum pro maledicto, ſed è contra-
„ rio benedicentes; quia in hoc vocati eſtis, ut benedictionem hereditate poſſi-
„ deatis.

Caritatis characteres.

Luc. 17.6.

S. Auguſtin. Serm. 259. aliàs ex Sirmondianis 19.

10. 11. 12. 13. *Qui enim vult vitam diligere, & dies videre bonos, coerceat linguam ſuam à malo, & labia ejus ne loquantur dolum*. Nemo non diligit vitam, & quidem diuturnam. Nemo non deſiderat dies bonos, fœlices ac lætos. Bonam rem quærit, ſed non in regione ejus illam quærit. *Semper dies mali in ſæculo, ſed ſemper dies boni in Deo*. Dies boni, dies æternæ fœlicitatis in gloria cœleſti. Hos pauci diligunt, ſiquidem linguam ſuam non cohibent à detractione & dolo. Frequens apud Chriſtianos detractio, rara retractio, humiliſque pro damno famæ proximis illato ſatisfactio. *Exacuerunt ut gladium linguas ſuas, intenderunt arcum rem amaram, ut ſagittent in occultis immaculatum. Subitò ſagittabunt eum, & non timebunt, firmaverunt ſibi ſermonem nequam: narraverunt ut abſconderet laqueos, dixerunt, Quis videbit eos?* Cohibenda omnino lingua eſt à blaſphemia, calumnia, detractione, ſuſurratione, convitiis, verbis impudicis, mendacibus, doloſis, proditoriis, adulatoriis, ſi vitam æternam, & dies bonos, felices, lætos, nulla nocte finiendos, in Deo habere volumus. Sed heu! *Tota die injuſtitiam cogitavit lingua tua, ſicut novacula acuta feciſti dolum. Dilexiſti malitiam ſuper benignitatem, iniquitatem magis quàm loqui æquitatem. Dilexiſti omnia verba præcipitationis, lingua doloſa. Propterea Deus deſtruet te in finem: evellet te, & emigrabit te de tabernaculo tuo, & radicem tuam de terra viventium.* „ Ante te eſt
„ æquitas, ante te eſt iniquitas: linguam habes, quò vis eam vertis; quare ergo
„ potiùs ad iniquitatem, & non ad æquitatem? Cibos amaritudinis non das ven-
„ tri tuo, & cibos iniquitatis das linguæ tuæ malignæ? Sicut eligis quod loqua-
„ ris. Cave ne te Deus deſtruat in finem, ne evellat te, quia radicem non habes
in terra viventium. *Radix noſtra, caritas noſtra: fructus noſtri, opera noſtra; opera tua de caritate procedant, tunc eſt radix tua in terra viventium*. Ut germinet, fructuſque pariat æternitate dignos, peccatum fuge, virtutem amplectere, bonum operare. Eſto arbor bona, fructus bonos profer. Mala arbor fructus bonos facere non poteſt, ſed ex mala fieri bona poteſt, ut bonos fructus ferat. *Declinet à malo, & faciat bonum*. His duabus partibus Chriſtiana juſtitia conſtat. Qui ad illam pervenerunt, aut pervenire nituntur, ad cœleſtem patriam ſine intermiſſio-

Lingua à malo cohibenda.

S. Auguſt. Enarrat. 2. in Pſal. 33. n. 17.

Pſal. 63.

Pſal. 51. 4. & ſeq.

S. Auguſt. in hunc Pſal.

Chriſtianæ juſtitiæ officia.

S. Auguſt. lib. contra Adimantum c. 26

ne

ne ſuſpirant, pacem æternàque bona ardenter deſiderant: pacémque interim ſectantur cum Deo, nihil admittentes, nec deſiderantes quidem, quod cum divina gratia & caritate pugnet; pacem in ſemetipſis, ut omnes animi ſui motus compoſitos habeant & ſubditos legi mentis, & carnales concupiſcentias habentes edomitas, fiant regnum Dei; & quod excellit in homine, id eſt mens & ratio, ſubjiciatur potiori, quod eſt ipſa Veritas unigenitus Filius Dei: pacem denique cum proximo, nullis inimicitiis, nullis diſſidiis, nullis rixis, nullo frigore caritatis ſolvendam, *inquirat pacem, & ſequatur eam*. Qui ſic affecti ſunt, ſingulari Dei cura, vigilantia, patrocinio, & beneficentia digni ſunt: ſed nemo dignus eſt, niſi quem dignum Deus fecerit, prior diligens, & in corde illius diffundens caritatem qua redametur; formanſque orationem quæ exaudiri mereatur. *Quia oculis Domini ſuper juſtos, & aures ejus in preces eorum*. Malos contra intuetur, quantaſcumque factis ſuis tenebras ſuperſtruxerint, quantoſcumque dolos in corde ſuo abſconderint; videt ut teſtis oculatiſſimus, ut Judex incorruptus, videt ad eorum perditionem, niſi pœnitentiam agant, & bonum operentur: dum tempus eſt. *Vultus autem Domini ſuper facientes mala*. Ne conturbentur juſti, cùm improbos in hoc ſeculo florere vident, in honore eſſe, bonis temporalibus abundare, ſe verò

Pſal.36.5.

illorum perſecutionibus expoſitos. *Inimici* enim *Domini mox ut honorificati fuerint & exaltati, deficientes quemadmodum fumus deficient*. Juſti verò terram iſta in qua mortales vivimus, meliorem, hereditate obtinebunt, & delectabuntur in multitudine pacis. Nulla nobis verè nocere poteſt adverſitas, ſi nulla nobis dominetur iniquitas. Qui Deo per innocentiam ſinceràmque pietatem probatus eſt, ni-

S. Chryſoſt.

hil ab hominibus malis timendum habet. *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum* (ait S. Paulus.) *Nemo læditur niſi à ſemetipſo*. Fidei oculis temporalia damna intuere: lucra ſunt homini Chriſtiano & juſto: *Et quis eſt qui vobis noceat, ſi boni æmulatores fueritis?*

Magna fœlicitas pro fide & juſtitia pati.

14. 15. 16. *Sed & ſi quid patimini propter juſtitiam, beati. Timorem autem eorum ne timueritis, & non conturbemini*. Bonum patientiæ, beatitudinem ex rebus adverſis propter Deum toleratis conſequentem, ſeu cum illis conjunctam, mundus non cognoſcit. Siquidem ſe miſeros ut plurimùm putant homines in aſflictionibus, conqueruntur, murmurant, perturbantur, animo cadunt. Felices qui nihil patiuntur, ait mundus: *Beati qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam*, ait Chriſtus. Quis felices dixerit inſignes illos, quibus mundus arridet, peccatores, qui *ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad infernum deſcendunt*? Pati pro juſtitia, glorioſum eſt. Moleſtias hujus vitæ, tormenta, mortem ipſam pro fide & juſtitia non pertimeſcit Chriſtianus, cujus animus in Deo per fidem & caritatem firmatus eſt. Qui de Religione & juſtitia Chriſtiana erubeſcit, gloriam & honorem debitum ſanctitati & magnitudini Dei non reddit, nec illam, ut par eſt, ſincero cordis affectu colit, operibuſque prædicat. De ſpe ſua confunduntur, qui in rebus terrenis illam collocant, qui hominibus confidunt, qui de ſuis viribus præſumunt; non illi qui bona æterna ſperant, quorum omnis fiducia in Dei promiſſis, gratia, & protectione eſt. De fide & ſpe ſua rationem reddere poſcentibus quiſque ſecùndùm ſtatum ſuum & modum poteſt, qui rectè inſtitutus eſt in Religione Chriſtiana

Quomodo paratus eſſe debeat Chriſtianus omnis ad rationem de fide ſua reddendam.

Catholica, & cujus in animo fides & ſpes vivunt & radices egerunt. Dent operam Paſtores ut noverint omnes & ſinguli curæ ipſorum commendati *quid credere debeant propter adipiſcendam vitam beatam*, tametſi omnes ſcire non poſſint *quemadmodum hoc ipſum & piis opituletur, & contra impios defendatur*. Chriſtianos omnes Theologiæ ſcientia pollere non eſt opus ad ſalutem, ſed fide & ſpe viva inſtructos eſſe neceſſe eſt, & promptos ac paratos eſſe ad reddendam rationem generalem eorum quæ credunt & ſperant, ex principiis generalibus fidei, quæ nemo Chriſtianus Catholicus ignorare ſine culpâ ſuâ poteſt: & ad fidem conſtanter profitendam ac retinendam in perſecutionibus. *Dominum autem Chriſtum ſanctificate in cordi-*

S. Auguſt. lib. 14. De Trinit. cap. 1.

bus

Digitized by Google

bus vos rationem de ea quæ in vobis eſt ſpe. „ Duobus modis (ait Venerabilis „ Beda) de ſpe & fide noſtra rationem poſcentibus reddere debemus ut & juſtas ſpei „ ac fidei noſtræ cauſas omnibus intimemus, ſive infidelibus quærentibus, & ip- „ ſam fidei ac ſpei noſtræ profeſſionem illibatam ſemper teneamus, etiam inter „ preſſuras adverſantium, oſtendentes per patientiam quàm rationabiliter eam ſer- „ vandam didicerimus, pro cujus amore nec adverſa pati, nec mortem ſubire „ formidemus. In ratione porrò fidei noſtræ infidelibus reddenda, aut inſtruendis rudibus arrogentia & oſtentatio vitanda eſt, modeſtia & humilitas ſervanda; & Religioni quam profitemur, concilianda reverentia eſt ſancta converſatione & inculpatis moribus, tam apud domeſticos fidei, quàm apud infideles & inimicos. *Sed cum modeſtia & timore conſcientiam habentes bonam: ut in eo quòd detrahunt de vobis, confundantur, quia calumniantur veſtram bonam in Chriſto converſationem*.

Beda in Comment.

17. 18. *Melius eſt enim benefacientes (ſi voluntas Dei velit) pati, quam malefacientes. Quia & Chriſtus ſemel pro peccatis noſtris mortuus eſt, juſtus pro injuſtis, ut nos offerret Deo, mortificatus quidem carne, vivificatus autem ſpiritu*. Pro peccatorum ſuorum expiatione hujus vitæ moleſtias patienter ferre, aut carnem ſuam ſpontaneis macerationibus affligere, gratia Dei eſt Pœnitentibus communis. Pro juſtitia pati, gratia ſingularis Martyrum. Ad aliena peccata delenda & expianda innocentem pati, gratia eſt hominis Dei propria; qui & pœnitentiam in ſemeptipſo dedicavit pro nobis omnibus paſſus, juſtus pro injuſtis; & paſſione ac morte ſua Martyres initiavit, animavit, roboravit. Cùm res adverſas patimur, Dei voluntati nos ſubjiciamus, qui nos vult pati vel ad probationem & exercitationem virtutis, vel ad expiationem peccatorum noſtrorum. Indigni ſumus qui patiamur ut Martyres: patiamur ut pœnitentes. Chriſto pro nobis morienti conformemur, cupiditates noſtras clavis ipſius configamus; peccato & mundo moriamur, carne mortificati, ſpiritu vivamus cum Jeſu, ut nos quaſi ſpirituales victimas offerat Deo Patri ſummus Sacerdos noſter. Chriſtus ſemel pro nobis quotidie propter ejus gloriam moriendum eſt amoris pœnitentis præparatione, ut mortis ejus fructum perpetuò precipiamus. Nam, ait ſanctus Ambroſius, *Chriſtus ſemel quidem pro peccatis populi mortuus eſt, ſed quotidie peccata populi redempturus*.

Quo animo adverſa pati debeant Chriſtiani.

S. Ambroſ. lib. 10. in Luc. n. 8.

19. 20. *In quo & his, qui in carcere erant, ſpiritibus veniens prædicavit: qui increduli fuerant aliquando, quando exſpectabant Dei patientiam in diebus Noe, cùm fabricaretur arca: in qua pauci, id eſt octo animæ ſalvæ factæ ſunt per aquam*. „ Bonus Paſtor oves ſuas quæſiturus in inferiores terræ partes penetravit. Deificata „ Chriſti anima ad inferos deſcendit, ut quemadmodum iis qui in terra verſaban- „ tur, juſtitiæ Sol ortus erat, ita etiam iis qui infra terram in tenebris & umbra „ ſedebant, illuceret: & quemadmodum his, qui in terra erant, pacem, captivis re- „ miſſionem, cæcis viſum evangelizaverat; atque iis quidem qui fidem ipſi adhi- „ buerant, æternæ ſalutis autor extiterat; eorum autem qui contumaces & incre- „ dulos ſe præbuerant, infidelitatem coarguerat; ſic etiam iis qui in inferno erant: „ ut ipſi omne genu flectatur, cœleſtium, terreſtrium, & infernorum...... Ne quis verò exiſtimet eos qui olim increduli fuerant, & in infidelitate mortui, fructum mortis ejus percepiſſe & ex inferno damnatorum liberatos à Chriſto ad inferos deſcendente; ſed eos ſolùm qui crediderant, & vitam ſuam bonis operibus adornantes, ſeipſos ita præparaverant, ut ſi eorum temporibus adveniſſet, explicitè in eum crediſſent, ejus prædicationem audientes et miracula videntes. *Non enim hereditariè habetur ſalus, quandoquidem licèt id viventes omnes venerit, non tamen omnes venerit, non tamen omnes ſalvat, ſed eos tantùm qui crediderint*. Etenim quamvis præparetur voluntas à Domino ut credant, fideſque ſit Dei donum, *eſt* tamen *etiam opus*

Chriſti deſcenſus ad inferos.

S. Joan. Damaſc. lib. 3. De Fide, cap. 29.

Oecumenius in Comment.

Quamvis initiũ fidei non ſit ab homine, gratiæ tamen fidei homo libere cooperatur.

Digitized by Google

opus liberæ voluntatis ſingulorum, ut cùm rationales ſint, non inſenſibiliter ſe habeant ad magnificentiam ejus qui tale donum præſtitit, ſed ſe dignos præbeant dantis bonitate. Opportunè autem meminit, Apoſtolorum Princeps incredulitatis hominum qui diluvii tempore vivebant, ut ex Scriptura demonſtret quòd *Ab initio prædicabatur hominibus ſalus, ſed deſpiciebatur ob declinationem ipſorum ad vana & voluptuoſa. Cùm enim illo tempore innumerabiles eſſent homines, octo ſolùm credentes his quæ per arcæ præparationem prædicabantur, ſervati fuerunt.*

Diluvium typus Baptiſmi; Arca, Eccleſiæ figura.

21. 22. *Quod & vos nunc ſimilis formæ ſalvos facit baptiſma: non carnis depoſitio ſordium, ſed conſcientiæ bonæ interrogatio in Deum per reſurrectionem Jeſu Chriſti, Qui eſt in dextera Dei, deglutiens mortem, ut vitæ æternæ heredes efficeremur: profectus in cœlum, ſubjectis ſibi Angelis, & Poteſtatibus, & Virtutibus.* Baptiſmus diluvio adumbratus, corpus lavat, animam purificat, veterem Adamum in aqua ſepelit, peccata ſubmergit, nos per crucem Chriſti, cujus arca typus erat, in Eccleſiam introducit, cujus & hæc figura erat. ,, Arca, inquam, figura eſt peregrinantis in hoc ſæculo civitatis Dei, hoc eſt, Eccleſiæ, quæ fit ſalva per lignum in quo pependit Mediator Dei & hominum homo Chriſtus Jeſus. Quòd oſtium in latere accepit, ſignificat vulnus lateris Jeſu Chriſti: hàc quippe ad illum venientes ingrediuntur, quia inde Sacramenta manarunt quibus credentes initiantur. Quòd de lignis quadratis arca fieri juſſa eſt, undique ſtabilem ſanctorum vitam ſignificat: quacùmque enim verteris quadratum, ſtabit. Cuncta animalium genera in arca clauduntur: ſicut omnes gentes Eccleſia continet. Munda & immunda ibi ſunt animalia: ſicut in Eccleſiæ Sacramentis & boni & mali verſantur. Noe cum ſuis octavus in arca numeratur: quia in Chriſto ſpes noſtræ reſurrectionis apparuit, qui octavo die à mortuis reſurrexit. Poſt ſeptem dies ex quo ingreſſus eſt Noe in arcam, factum eſt diluvium: quia in ſpe futuræ quietis, quæ ſeptimo die ſignificata eſt, baptizamur. Extra arcam omnis caro, quam terra ſuſtentabat, diluvio conſumpta eſt: quia extra Eccleſiæ ſocietatem, aqua baptiſmi quamvis eadem ſit, non ſolùm non valet ad ſalutem, ſed valet potiùs ad perniciem.

S. Auguſt. lib. 15. de Civit. Dei, cap. 26. & lib. 12. contra Fauſtum, cap 15. 16. & 17.

Non externa & ſenſibilia ſigna, quæ Sacramenta vocantur, electos diſcernunt à reprobis, ſed gratia ſub ſignis exterioribus abſcondita, puritas cordis quam nobis tribuit, illius gratiæ conſervatio, aut reparatio, & perſeverans ad finem uſque vitæ fidelitas in conditionibus ſacri fœderis, quod in Baptiſmo cum Deo contraximus, adimplendis. *Non carnis depoſitio ſordium, ſed conſcientiæ bonæ interrogatio in Deum ſalvos nos facit.* Noſtram porrò ſalutem in Baptiſmo Chriſtus operatur, mortis ſuæ, Reſurrectionis, et glorioſæ Aſcenſionis virtute. Morte ſua mortem noſtram perimit, cauſam ejus deſtruens, videlicet peccatum. *Deglutiens mortem.* Reſurrectione ſua nos in novam fidei et gratiæ vitam parturit, et ad vitam æternam gloriæ cœleſtis nobis jus tribuit *Per reſurrectionem Jeſu Chriſti*. Aſcenſione ſua cœlum nobis aperit, civéſque ſupernæ Jeruſalem nos efficit ſpe quàm ex hoc admirabili Myſterio concipimus, naturam noſtram in Chriſto ad dexteram Patris provectam conſiderantes. *Ut vitæ æternæ heredes efficeremur..... Profectus in cœlum..... Qui eſt in dextera Dei.... Subjectis ſibi Angelis, & Poteſtatibus, & Virtutibus.* Hæc Myſteria ſæpe meditemur, Chriſtum qui per illa ſalutem noſtram operatus eſt adoremus; perpetuas illi gratias agamus quòd illorum virtutem per baptiſmum nobis applicaverit, ſupplices oremus ut eorum fructus in nobis renovetur, et jugiter permaneat.

CA-

C A P U T IV.

SENSUS LITTERALIS.

1. 2. *CHriſto igitur paſſo in carne*, & vos eadem cogitatione armamini: quia qui paſſus eſt ⁎ in carne, deſiit à peccatis. Ut jam non deſideriis hominum, ſed voluntati Dei, quod reliquum eſt in carne vivat temporis.* Cùm igitur Chriſtus paſſus ſit pro nobis ſecundùm carnem, ea cogitatione velut ſcuto vos munite: quòd quicumque ſimilitudini mortis Chriſti conformatus, carne mortificatus eſt & carnales affectus in ſe crucifixit, abſtinet in poſterum à peccatis: ut jam omni tempore quod ipſi in hoc mortali corpore reliquum eſt, vivat non ſecundùm cupiditates, quas homines carnales ſectari ſolent, ſed ſecundùm voluntatem & præſepta Dei.

3. 4. 5. *Sufficit* enim præteritum tempus ad voluntatem Gentium conſummandam, his qui ambulaverunt in luxuriis, deſideriis, vinolentiis, comeſſationibus, potationibus, & illicitis idolorum cultibus.* Sufficere enim vobis debet, quòd anteacto vitæ tempore, Gentium à Deo alienarum more vixeritis, iiſdem cupiditatibus & vitiis dediti: omnis generis libidinibus, pravis deſideriis, ac novas ſemper carnis voluptates inardeſcente animo; vini ingurgitationibus & ebrietatibus, conviviis ad luxum & laſciviam inſtitutis; in compotationibus, quibus ebrioſi certare ſolent, & ad numerum bibere, in nefariis & abominandis idolorum cultibus, quibus communicaſtis, Gentilium exemplo corrupti, quemadmodum majoris veſtri, de quibus ſcriptum eſt. Commixti ſunt inter Gentes; & didicerunt opera eorum. *In quo admirantur* non concurrentibus vobis in eamdem luxuriæ confuſionem, blaſphemantes.* Ob morum veſtrorum mutationem quaſi ob rem inſolentem ac peregrinam admiratione turbantur, videntes quòd non ampliùs cum ipſis confluatis ad luxurioſa convivia, feſta, ſpectacula; ideòque Religioni Chriſtianæ maledicunt, voſque probris inſectantur tamquam à communi humanitate alienos, & civilis ſocietatis inimicos. *Qui reddent rationem ei, qui paratus eſt judicare vivos & mortuos.* Qui maledictorum ſuorum, omniùmque pravorum operum rationem reddent Chriſto vivorum & mortuorum ſummo Judici, idque intra breve tempus. Sive, qui immutabiliter ac firmiter judicat vivos & mortuos. Id enim ſignificat, *paratus eſt judicare*, ut obſervat Oecumenius.

6. *Propter hoc enim & mortuis evangelizatum eſt: ut judicentur quidem ſecundùm homines in carne, vivant autem ſecundum Deum in ſpiritu.* Propter hoc enim Chriſtus ad inferos deſcendens animabus in Limbo & in Purgatorio detentis lætum liberationis ſuæ nuntium attulit, ut ſe vivorum & mortuorum judicem eſſe demonſtraret: eos ſecundùm animam æternæ vitæ participes faciens, qui Noetici diluvii tempore increduli primùm fuerant, tandèmque incredulitatis, ac cœterorum peccatorum pœnitentes, communi tamen orbis naufragio fuerant involuti, & morte corporis cum impiis puniti, eidemque damnationi (ut videbatur hominibus) addicti. Vel: Propterea mortuis nuntiavit Chriſtus ſe Meſſiam eſſe & Filium Dei, qui paſſione et morte ſua humanum genus redemerit, ut condemnaret eos, qui ſecundùm carnem; eos autem vita æterna donaret, qui ſecundùm ſpiritum vixerant. Vel: Propter hoc prædicatum eſt Evangelium infidelibus et peccatoribus, qui in tenebris et in umbra mortis ſedebant, ut impii et carnales qui veritatem reſpuerant, judicarentur et condemnarentur: qui autem veritati et Spiritui Dei obediverant, vita æterna donarentur. Quò ſpectare videtur illa Chriſti Domini ſententia: *In judicium ego in hunc mundum veni: ut qui non vident, videant, & qui vident, cæci fiant.*

* *Carne*, id eſt, ſecundùm naturam humanam.

⁎ Ad Chriſtum id perperam refert Eraſmus, ut ſequentia probant.

* Id per litotem dictum, quæ figura eſt vim orationis extenuans et mitigans exprobrationis aſperitatem, ut Ezech. 44. 6. *Sufficiant vobis omnia ſcelera veſtra*: cùm nullum nimium non fuiſſet.

Pſal. 105. 35.

* Secundùm Græcum, *Unde novum videtur illis, calumniantibus quòd non accurratis cum ipſis in eamdem luxus refuſionem.*

Oecumenius in Comment.

Joan. 9. 39.

7. 8. 9. *Omnium autem finis appropinquavit.* Cæterùm omnium rerum finis, mundique conſummatio inſtat. Noviſſima enim eſt mundi ætas. Sive: Finis Reipublicæ, templi, cultûſque Judaici in propinquo eſt. *Eſtote itaque prudentes, & vigilate in orationibus.* Sitis igitur prudentes, temperantes, vos modeſtè gerite; vigiles et aſſidui in oratione eſtote. *Ante omnia autem, mutuam in vobiſmetipſis charitatem habeatis: quia charitas operit multitudinem peccatorum.* * Hortor inprimis ut inter vos mutuò perſeverantem caritatem habeatis: quia charitas multa peccata et injurias proximorum diſſimulat, tolerat, excuſat, condonat: et conſequenter meretur ut propria peccata, quæ juſtus charitatem habens et exercens ſæpe committit (levia dico) ipſi à Deo remittantur. *Hoſpitales invicem ſine murmuratione.* Prompti eſtote ad Chriſtianos peregrinos, egenos, exules Chriſti cauſa, hoſpitio ſuſcipiendos, reficiendos, ac fovendos, ſine murmuratione de multitudine hoſpitum, de ſumptu, aut de moribus eorum quos recipitis.

* Confer cum Proverb. 10. 12. *Odium ſuſcitat rixas: & univerſa delicta operit caritas.*

10. *Unuſquiſque, ſicut accepit gratiam* *, *in alterutrum illam adminiſtrantes; ſicut boni diſpenſatores multiformis gratiæ Dei.* Unuſquiſque juxta donum et facultatem ſibi collatam à Deo proximos adjuvet, in communem utilitatem conferens quod habet, ut miniſter fratrum, et bonus ac fidelis diſpenſator donorum Dei, quæ varia ſunt ac multiplicia.

* Græcè, χάρισμα; *donum.*

11. *Si quis loquitur, quaſi ſermones Dei: ſi quis miniſtrat, tamquam ex virtute, quam adminiſtrat Deus: ut in omnibus honorificetur Deus per Jeſum Chriſtum: cui eſt gloria & imperium in ſæcula ſæculorum Amen.* Qui donum accepit ſermonis, ſic loquatur quaſi Deo per os ipſius loquente, nec aliud prædicet aut doceat quàm eloquia Dei. Qui ſacrum aliquod Miniſterium obit in Eccleſia, ita illo fungatur tamquam ex virtute quam accepit à Deo: tam ſanctè, tam fideliter Eccleſiæ ſerviat, ut omnes agnoſcant Deum in Miniſtro ſuo potenter operari: ut in omnibus quæ agit glorificetur Deus per Jeſum Chriſtum, cujus merito omnem benedictionem ſpiritualem et omnia gratiæ dona accepimus: cui debetur gloria, et cujus ſummum eſt in omne ævum permanens imperium.

12. 13. *Chariſſimi, nolite peregrinari* * *in fervore,* ✠ *qui ad tentationem vobis fit, quaſi novi aliquid vobis contingat: Sed communicantes Chriſti paſſionibus gaudete; ut & in revelatione gloriæ ejus gaudeatis exultantes.* Fratres cariſſimi, ne perturbamini velut re nova et peregrina, cum vos igne perſecutionum et afflictionum Deus probat: Quin potiùs gaudete quò paſſionum et crucis Chriſti conſortes ſitis; ut in manifeſtatione et conſortio gloriæ ejus gaudio, quod explicari humanis verbis non poteſt exultetis.

* Græcè, μὴ ξενίζεσθε, *Nolite mirari* Ita legunt S. Cyprian. Epiſtol. 56. S. Hieron. in cap. 4. Amos Prophetæ, & Beda in Commentar. Vel, *Nolite expaveſcere.* Sic legunt Tertull. Scorpiaci c. 12. & S Fulgent. Ad Traſim. lib. 3. cap. 30.

14. *Si exprobamini in nomine Chriſti, beati eritis: quoniam quod eſt honoris, gloriæ, & virtutis Dei, & qui eſt ejus Spiritus, ſuper vos requieſcit.* Si probris et maledictis propter Chriſti nomen afficimini, beati eſtis: * quoniam Spiritus Dei in vobis requieſcit, et honorem, gloriam, ac divinam quamdam virtutem, firmitatem et conſtantiam in malis pro Chriſto perferendis vobis tribuit. Additur in Græco Textu: *Secundùm eos quidem blaſphematur, ſecundùm vos autem glorificatur.* Id eſt, Spiritus Dei ab infidelibus quidem perſecutoribus veſtris blaſphematur, apud vos autem glorificatur, quia dum illi falsò vos accuſant, in illos quidem refunditur confuſio, in vos autem gloria. Verùm nec Syriaca Verſio, nec ulli Codices Latini hanc additionem habent. Unus è Latinis ſanctus Cyprianus hanc legit & citat Epiſt. 56. Ad Thibaritanos. De *Exhortatione Martyrii.*

15. 16. *Nemo autem veſtrum patiatur ut homicida, aut fur, aut maledicus,* * *aut alienorum appetitor. Si autem ut Chriſtianus; non erubeſcat: glorificet autem Deum in*

✠ Τῇ ἐν ὑμῖν πυρώσει, *Dum per ignem exploramini.* Graves afflictiones ignis nomine in Scripturis ſignificantur, *Pſal.* 16. 3. & 65. 10.

* Confer cum *Matth.* 5. 11. * Græcè, κακοποιὸς, *maleficus*, ſeu facinoroſus. Apud Tertullian. & S. Cyprian. lib. 3. Teſtimon. c. 21. legitur: *Maleficus*. In Syriaca Verſione, *Malorum patrator.*

Digitized by Google

in iſto nomine. † Nemo autem veſtrùm patiatur ut homicida, aut fur, aut maledicus, aut alieni appetens, & per fraudem & malas artes tollens ubi poteſt. Quæ crimina vel publicis legibus puniuntur, ut homicidium & furtum; vel odium & ultionem eorum, quibus fit injuria, in hujuſmodi criminum reos provocant, ut maledicentia, aut nota alieni appetentia, aut curioſior alienarum rerum inquiſitio & inſpectio. Si autem quis veſtrum patitur & affligitur, vel à Poteſtate publica, vel à privatis, quia Chriſtianus eſt: id pudori aut ignominiæ non ducat; immò hac de cauſa Deum glorificet.

17. 18. *Quoniam tempus eſt ut incipiat judicium à Domo Dei.* * *Si autem primùm à nobis: qui finis eorum, qui non credunt Dei Evangelio?* Tempus adeſt quo Deus judicium ſuum inchoat à domo ſua, ab Eccleſia ſua, à cultoribus & fidelibus ſuis, ut eos ab omni labe purget per afflictiones temporales, ſeque dignos efficiat. Si autem primùm fideles & domeſticos ſuos Deus ſic flagellat ad eorum emendationem & probationem: quàm miſerabilis erit finis, quæ ſors æterna eorum qui Evangelio credere et obedire nolunt? *Et ſi juſtus vix ſalvabitur, impius & peccator ubi parebunt?* ⁎ Si juſtus nonniſi per ſervum Dei judicium ejus peccata caſtigantis, id eſt, per multas difficultates, afflictiones, moleſtias, perſecutiones ad ſalutem pervenit: quomodo impius et peccator in Dei judicio ſtare poterunt, et condemnationem, æternaque ſupplicia vitare?

19. *Itaque & hi patiuntur ſecundùm voluntatem Dei, fideli Creatori commendent animas ſuas in benefactis.* Itaque qui ſecundùm voluntatem Dei affliguntur & perſecutionem patiuntur, in bonis operibus perſeverantes, animas ſuas, quas poſt mortem corporis ſuperſtites eſſe fides docet, Deo ipſarum creatori commendent, qui in ſuis promiſſis implendis fidelis eſt, et mala in hoc ſæculo ob ejus amorem conſtanter tolerata æternis bonis in futuro compenſabit.

† Græcè, ἀλλοτριο-επίσκοπος *alienorum inſpector.* Tertull. legit, *alieni ſpeculator.* S. Cyprian. & S. Auguſtin. in Expoſit. inchoata Epiſt. ad Rom. *Curas alienas agens*: id eſt, alienis negotiis malo animo ſe ingerens.

* Confer cum *Ezechiel. 9. 6. A Sanctuario meo incipite.*

⁎ *Proverb.* 11. 31. ſecundùm Verſionem LXX. Interp. ubi Vulgata noſtra ex Hebræo: *Si juſtus in terra recipit: quantò magis impius & peccator?* Id eſt, ſi juſtus pro levioribus peccatis pœnas non leves dat ſępe in hac vita: quantas pro gravibus peccatis pœnas impius & peccator in altera dabunt?

C A P U T IV.

S E N S U S M O R A L I S.

1. 2. *CHriſto igitur paſſo in carne, & vos eadem cogitatione armamini; quia qui paſſus eſt in carne, deſiit a peccatis: Ut jam non deſideriis hominum, ſed voluntati* Dei, *quod reliquum eſt in carne vivat temporis.* Paſſio et mors Chriſti non ſolùm redemptionis noſtræ pretium fuit, ſed etiam figura mortificationis peccatorum noſtrorum et pravorum affectuum. Chriſtus morte ſua, non ſolùm peccatum deſtruxit, ſed et nobis virtutem dedit deſtruendi illud in nobiſmetipſis. Mortuus eſt pro nobis, ut nos ſibi conformes efficeret: ut ſicut ipſe mortuus eſt in perpetuum ſimilitudini carnis peccati, ita moriamur peccato, non ampliùs unquam in eo victuri et ab actionibus vitæ carnalis ita deſiſtamus, ut nullum habeamus motum ad peccatum; ut ad mundi illecebras et carnales cupiditates quaſi ſine ſenſu ſimus; ut nullum habeamus cum mundo corrupto et Chriſti inimico commercium. Non mundi deſideria, ſed voluntatem Dei ſequamur ut regulam noſtram, ut ducem viæ noſtræ, ne aberremus, et in mortem æternam ruamus præcipites. Hinc Apoſtolus Gentium ait. „ Conſepulti ſumus cùm illo per baptiſmum in mortem: ut quomo- „ do Chriſtus ſurrexit à mortuis per gloriam Patris, ita et nos in novitate vitæ „ ambulemus..... Hoc ſcientes; quia vetus homo noſter ſimul crucifixus eſt, ut de- *Rom. 6.*

Peccato moriendum.

ſtrua-

„ ſtruatur corpus peccati, et ultra non ſerviamus peccato. Qui enim mortuus eſt,
„ iuſtificatus eſt à peccato..... Si autem mortui ſumus cum Chriſto, credimus quia
„ ſimul etiam vivemus cum Chriſto: ſcientes quòd Chriſtus reſurgens ex mortuis
„ jam non moritur.... Ita et vos exiſtimate vos mortuos quidem eſſe peccato; vi-
„ ventes autem Deo in Chriſto Jeſu Domino noſtro. Non ergo regnet peccatum in
„ veſtro mortali corpore, ut obediatis concupiſcentiis eius. In Chriſto crucifixo defigamus mentis oculos: mortis eius meditatio nos armet ac muniat contra peccatum, ne ab ipſo vincamur. Et qui pro nobis paſſus et mortuus eſt, non partem aliquam vitæ noſtræ dumtaxat impendamus, ipſum dividentes Mundum inter Deum; ſed totum quod reliquum eſt temporis in carne hac mortali, Chriſto conſecremus, ut ſecundùm Dei voluntatem et Evangelium vivamus.

Quæ vita gentilis. 2. 3. 4. *Sufficit enim præteritum tempus ad voluntatem Gentium conſummandam, his qui ambulaverunt in luxuriis, deſideriis, vinolentiis, comeſſationibus, potationibus, & illicitis idolorum cultibus*. Paganorum more vivunt, qui pravis deſideriis conſentiunt, quamvis illa non impleant, quia deeſt occaſio, vel facultas. Ad Gentilium vitam pertinent comeſſationes & convivia luxurioſa, ebrietates, & compotationes quibus ebrioſi certant inter ſe & ad numerum bibunt, adulteria, fornicationes, omne libidinum genus, aliàque vita inter Chriſtianos, heu! nimiùm communia. Fruſtra gloriamur quòd nefariis idolorum cultibus contaminati non ſimus, ſi cupiditatibus noſtris meliorem victimam ſacrificamus, animam noſtram, & ſalutem noſtram. Non uno modo ſacrificatur idolis, Cupiditas, cujuſque dominatrix, idolum eſt quod colit, cui ſervit. Vitæ pravæ, ac mundanæ, quam in hunc uſque diem duximus, finem tandem imponamus. Renuntiemus affectibus, occaſionibus, conſuetudini peccati; corruptioni, moribùſque ſæculi. Converſionem noſtram, morùmque mutationem in melius Mundus contemnat, irrideat, nos ſingularitatis accuſet, velut ab humanitate peregrinos, à publicæ lætitiæ feſtivitate exules, ut moroſos, ut inſtabiles, ut levis ingenii & puſilli animi homines, ut ſtultos ſugillet (ſi velit) probriſque & contumeliis afficiat: hæc gloria noſtra erit, à Mundo contemni, ludibrio, & perſecutionem pati, exemplo Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti. *In quo admirantur, non concurrentibus vobis in eamdem luxuriæ confuſionem*. Dei judicium ante oculos habeamus; mundi judicium non curabimus. Hunc Deus judicabit & damnabit: pios verò qui non ſunt de hoc mundo, & quos propterea odit mundus, coronabit, & vita æterna donabit in cœlo. *Qui reddent rationem ei, qui judicaturus eſt vivos & mortuos*. Terribile illud judicium præveniamus, Pœnitentiam agentes, concupiſcentias noſtras crucifigentes, & carnem noſtram mortificantes, ut ſecundùm Deum in ſpiritu vivamus. Hic finis eſt prædicationis Evangelii hominibus in regione umbræ mortis degentibus, aut jam à morte peccati per Chriſtum liberatis. *Propter hoc & mortuis evangelizatum eſt: ut judicentur quidem ſecundùm homines in carne, vivant autem ſecundùm Deum in*

Oecumenius. *ſpiritu*. Qui enim mundanis concupiſcentiis mortui ſunt, & Chriſto conformes ef-
„ fecti, ſeipſos carne condemnant ob neglientem ac ſegnem vitam priorem. Hoc
„ autem eſt ſpiritu vivere ſecundùm Chriſtum. Nam prioris vitæ condemna-
„ tio ipſos promptiores ac ferventiores reddit ad opera bona vitæ ac ſpiritua-
„ lis.

Vigilantia Chriſtiana, & perſeverans oratio. 7. *Omnium autem finis appropinquavit. Eſtote itaque prudentes, & vigilate in orationibus*. Mille anni ante oculos Domini tamquam dies heſterna quæ præteriit. In fines ſæculorum devenimus. Noviſſima hora eſt. Incerta nobis eſt hora mortis noſtræ, qua mundus hic nobis finietur. Præterit figura hujus mundi. Incertus eſt nobis ultimus dies, ut obſervemus omnes dies, ſempèrque ad migrandum, & ad rationes ſummo Judici reddendas parati ſimus. Ideo nos ut ſobrii ſimus ac temperantes, ut vigilemus, & oremus, Apoſtolorum Princips hortatur. Temperantia in cibo & potu animum reddit orationi & omnibus Chriſtianæ vitæ officiis idoneum

neum. *Attendite vobis*, (ait Chriſtus) *ne fortè graventur corda veſtra in crapu-* *Luc. 21. 34.*
la & ebrietate & curis hujus vitæ, & ſuperveniat in vos repentina dies illa: tam-
quam laqueus enim ſuperveniet in omnes, qui ſedent ſuper faciem omnis terræ. Ve-
rùm non in cibi tantùm & potus moderatione ſita eſt temperantia, ſed in rerum
omnium, quæ ſenſus illiciunt, moderato uſu, & ad regulas rationis & Evange-
gelii coarctato: ut in rerum periturarum uſu conſulamus neceſſitati, nuſquam ſer-
viamus voluptati, & ad finem æternitatis neceſſitatum temporalium levamen re-
feramus: à quibus nos Dominus eruet, cùm reformabit corpus humilitatis noſtræ
configuratum corpori claritatis ſuæ. Ad hæc, vigilandum eſt ne nos Dominus im-
paratos inveniat; ne nos ſpiritaliter dormientes, & nobis ipſis non ſatis attenden-
tes hoſtis ad nocendum pervigil, ſcilicet diabolus intercipiat, & perdat: ſicut
Siſara incautè dormiens à femina peremptus eſt; ſicut Holophernes vino ſomnòque
ſepultus muliebri manu cecidit; ſicut Jonas in extremo periculo gravi ſomno ap-
preſſus, in mare jactatus eſt à nautis. *Videte* (inquit Chriſtus) *vigilate, & orate!* *Marci* 13. 31.
neſcitis enim quando tempus ſit.... Quod autem vobis dico, omnibus dico: Vigila- 37.
te, Vigilandum ad orationem; ut ſit humilis, attenta, fervens, cum fide reve-
rentia, & fiducia, perſeverans. „ Vigilandum in oratione Dei eſt, & ſemper S. *Hilarius*
„ orandum, ut cùm fatigari anima & affligi ſubrepentium illecebrarum aculeis *Tract. in Pſal.*
„ cœperit, Deus ſemper oratus exaudiat, noſque ab his quæ timemus eripiat. 63. *n.* 6.
„ Deus enim non tum tantùm orandus eſt, cum quæ timentur ingruerint; ſed
„ timenda ea ſunt, quæ cùm cœperint adeſſe dominantur; & ſemper atque in-
„ defeſſis precibus orandus eſt, ut nos à timore eorum, quorum dominatum ti-
„ memus, eripiat. A timore inimici eripe animam meam (ait Propheta.) *Ve-*
„ *rumtamen* Dei miſericordiam non metus noſter, ſed fides promeretur: & lon-
„ gæ præparationis documento opus eſt, ut mereamur audiri.

8. *Ante omnia autem mutuam in vobiſmetipſis caritatem continuam habentes: quia*
caritas operit multitudinem peccatorum. Caritas virtus univerſalis eſt, ſine qua Caritas, ſum-
ceteræ non proſunt. Hæc una bonis operibus meritum tribuit. *Hæc ſi deſit, fru-* ma Chriſtia-
ſtra habentur cetera; ſi adſit, recte habentur omnia. Ante omnia habenda eſt, quia næ legis.
vita animæ eſt, ſumma legis, finis præcepti. *Continua* ſit oportet, cujus Deus S. *Auguſtin.*
principium & finis eſt, Chriſtus exemplar; ratio movens, Dei bonitas.....
Nullis inimicitiis ſacrum ejus vinculum abrumpatur, nullis diſſenſionibus, con-
tentionibus, litibus, aut rixis ſolvatur. Per externa opera & officia proximis ex-
hibenda ſe prodat, quoties datur occaſio. Otioſa enim & ſterilis caritas eſſe non
poteſt. Latè pateat, ad inimicos ipſos extendatur. Præceptum Domini eſt: *Di-* *Matt.* 18. 22.
ligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderunt vos. Non ſit languens & tepida,
ſed vehemens & fervens. Multitudinem operiat peccatorum, benignè diſſimulans
patienter ſuſtinens, libenter condonans, *non ſepties* tantùm, ſed *ſeptuageſies ſe-*
pties, id eſt, quotieſcumque in nos peccabit frater. Sic impetrabimus à Deo re-
miſſionem peccatorum noſtrorum. *Si enim dimiſeritis hominibus peccata eorum* *Matt.* 6. 14.
(ait Chriſtus Dominus) *dimittet & vobis Pater veſter cæleſtis delicta veſtra: ſi au-*
tem non dimiſeritis hominibus, nec Pater veſter dimittet vobis peccata veſtra. Hac
lege veniam delictorum Oratione Dominica deprecamur: *Dimitte nobis debita no-* Quomodo Sa-
ſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Deus peccata noſtra tegit ac de- cerdotes Pœ-
let, eàque nihilominus miſericordi ſeveritate punit ad ſalutem; ita & Sacerdo- nitentiæ Mi-
tes in adminiſtratione Sacramenti Pœnitentiæ peccata Pœnitentium tegant invio- niſtri pecca-
labili ſecreto, illa vice Dei remittant, ſed nimia facilitate et lethiferà indulgen- torum vulne-
tia illorum curationem et ſalutem non impediant. *Vulnus enim grande ac vetus, &* ra curare de-
diu ſerpens, perfectioris medicinæ remedia depoſcit, ut Domini legitima miſeratio- beant!
ne curetur. Unde Rex pœnitens et Propheta ait: *Viam iniquitatis amove à me,* S. *Ambroſ.*
„ *& de Lege tua miſerere mei.* Citò enim refricatur vulnus, quod ſanatum medi- *Serm.* 4. *in*
„ cinæ lege non fuerit; immò etiam ſeriorem curatio ſentit profectum. Ideòque *Pſal.* 118. *n.*
„ ſi 23.

„ ſi virus in interiora proſerpit, medicamenta foris appoſita non ſentit. Exigit „ ergo medicinæ ratio; ut aut ſectione, aut adustione curetur. Niſi enim putrefacta recidantur, aut humor inutilis decoquatur, fruſtra medicinæ manus adhibentur ad vulnera. Et ideo bonus Medicus huiuſmodi ægrum legitimè dicit eſſe curandum, ut poſſit medicina proficere. *Lege ergo miſeretur, qui cum juſtitia ſapientiàque miſeretur, ut ea dimittat, quæ ſcit jure poſſe dimitti; ne cùm alterius miſeretur, ſe ipſum legi faciat obnoxium.*

Bonus talentorum à Deo acceptorum uſus.

10. *Unuſquiſque e ſicut accepit gratiam, in alterutrum illam adminiſtrantes, ſicut boni diſpenſatores multiformis gratiæ Dei.* De talentis et donis à Deo ſibi collatis nemo extollatur, ſed Deo à quo illa gratis accepit, humiliter gratias agat. 2. Agnoſcat ſe illa accepiſſe, non in privatum commodum, ſed in proximorum utilitatem. 3. Se illa impendere debere ſecundùm voluntatem et mandata Domini à quo illa accepit. 4. Unumquemque laborare debere ut proximo ſit utilis, ſecundùm talenta et dona quæ ipſi Dominus liberaliter contulit, alios doctrina, et verbi divini prædicatione, alios conſilio, alios induſtra, alios auctoritate, alios divitiis, alios infirmorum cura, alios afflictorum ſolatio, Nemo diſpenſatur ab opera navanda ſaluti proximorum, prout ipſi Dominus dedit. *Unicuique* enim *Deus mandavit de proximo ſuo.* Nemo igitur talentum abſcondat, nec in ſudario repoſitum ſervet, ut ſervus *inutilis* et piger, de quo Evangelica Parabola, ſed tanquam Dei diſpenſator et Miniſter, in aliorum utilitatem ad gloriam Domini ſui impendat. 5. Intra fines talentorum ſibi à Deo collatorum quiſque ſe contineat, nec iis ſe ingerat functionibus aut muneribus ad quas obeundas, et ad quæ gerenda talentum à Deo non accepit, Talenta ſua non negligat, alienis non invideat. *Unuſquiſque, ſicut accepit gratiam, in alterutrum illam adminiſtrantes.* 6. Nemo ſe exiſtimet talentorum ſuorum eſſe dominum, ſed diſpenſatorem, ac proinde ſumma fidelitate et caritate illa diſpenſare debere. *Sicut boni diſpenſatores multiformis gratiæ Dei.* 7. Ex bono vel malo uſu, ex fideli vel infideli diſpenſatione, quiſque judicabitur à Domino, qui talenta dedit, aliis plura, aliis pauciora, aliis majora aliis minora. Suis ergo talentis quiſque Chriſtianus ſic utatur, quaſi rationem Domino redditurus.

Eccli. 17. 12. Matth. 25. Luc. 19.

11. *Si quis loquitur, quaſi ſermones Dei: ſi quis miniſtrat, tamquam ex virtute quam adminiſtrat Deus*, &c. Donum ſermonis, omnium donorum excellentiſſimum eſt. Sacra hæc functio poſtulat, ut qui verbi talentum accepit, ea dignitate, reverentia, et ſanctitate, qua par eſt, tractet eloquia Dei. Non humanis commentis illa adulteret, non Academica et planè ſæculari eloquentia emolliat; non incertorum miraculorum, anilium viſionum, falſarum aut dubiarum hiſtoriarum narratione, non inutilium admixtione quæſtionum, ſermonum Dei deprimat majeſtatem. Nihil in concione proferat quod verbo Dei vel ſcripto vel tradito non conveniat. Scripturam ſacram non exponat niſi ſecundùm analogiam fidei. Illam meditetur, ſcrutetur, ea impleatur, nutriatur, ut ea paſcat oves Chriſti. Opere priùs doceat quàm ſermone; et ſit ejus quaſi copia dicendi, forma vivendi. In ip„ ſo ſermone rebus ſtudeat magis placere quàm verbis; nec æſtimet dici meliùs, „ niſi quod dicitur veriùs, nec Doctor verbis ſerviat, ſed verba Doctori. Denique ita concionetur, ita vivat, ut dicere poſſit cum Apoſtolo Gentium: *Non ſumus ſicut plurimi, adulterantes verbum Dei, ſed ex ſinceritate, ſed ſicut ex Deo coram Deo, in Chriſto loquimur.* Et Concionator, & quicumque ad Eccleſiaſticum Miniſterium vocatus eſt, illud exerceat cum humilitate, ob gloriam Dei, ob ſanctæ Eccleſiæ utilitatem, ob ſuam & proximorum æternam ſalutem. Non honorem quærat, ſed laborem; non temporales reditus, ſed ſpirituales fructus; humilitatis, miniſterium ne vertat in elationis & vanitatis argumentum. Si quem fructum ſpiritalem faciat, gratias Deo referat per Jeſum Chriſtum: ut à quo eſt & talentum, & bonus talenti uſus, & miniſterium, & ſancta fideliſque adminiſtratio, & omne

Dona verbi quomodo uti debeant Concionatores.

S. Auguſt. lib. 4. De Doctr. Chriſtian.

2. Cor. 2. 17.

bo.

bonum & datum optimum, ad eumdem per Jeſum Chriſtum ſummum Sacerdotem & Mediatorem noſtrum revertantur. *Ut in omnibus honorificetur Deus per Jeſum Chriſtum.*

12. 13. 14. 15. 16. *Cariſſimi, nolite peregrinari à fervore qui ad tentationem vobis fit, quaſi novi aliquid vobis contingat, ſed communicantes Chriſti paſſionibus gaudete, ut & in revelatione gloriæ ejus gaudeatis exſultantes.* Res nova & peregrina videri Chriſtianis non debet, quòd pii perſecutiones & afflictiones omnis generis patiantur. Id à Chriſto Jeſu prædictum, id omnium ſæculorum experimento comprobatum eſt. Hæc eſt Chriſtianæ vocationis ratio: hæc prima conditio fœderis quod cum Chriſto inivimus: hoc pretium coronæ & gloriæ æternæ; quàm amicis ſuis promiſit. Chriſtiani ſumus, ut Chriſto conformes ſimus. Id verò aſſequimur, cùm perſecutiones & afflictiones propter Chriſtum ſuſtinemus. Oportuit Chriſtum pati, & ita intrare in gloriam ſuam: Chriſtianum igitur paſſionis ejus participem eſſe oportet, ut ad conſortium gloriæ ipſius perveniat. Tribulationes æterni gaudii; opprobria, perennis honoris pignora ſunt, ſemina gloriæ immortalis. Afflictiones pro Chriſto toleratæ Deum in nobis, & nos in Deo requieſcere faciunt. *Si exprobramini in nomine Chirſti, beati eritis: quoniam quod eſt honoris, gloriæ, & virtutis ejus, & qui eſt ejus Spiritus ſuper vos requieſcet.* Ait enim per Prophetam: *Cum ipſo ſum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum, & oſtendam illi ſalutare meum.* Qui ſcelerum ſuorum pœnas legibus luunt, tantùm abeſt ut gloriam & honorem ſibi acquirant, ut contra perpetua ignominia & infamia afficiantur, quæ in Chriſtianum nomen etiam redundat. Qui ſic patiuntur Chriſtiani, hoc nomine indigni ſunt, Religionem dedecorant. Unde Tertullianus ad Gentiles: ,, Veſtros jam conteſtamur actus, qui quotidie judicandis cuſtodiis præſidetis, qui ſententiis elogia diſpungitis. Tot à vobis nocentes ,, variis criminum elogiis recenſentur; Quis illic ſicarius, quis manticularius, ,, quis ſacrilegus, aut corruptor, aut lavantium prædo, idem etiam Chriſtianus ,, adſcribitur? Aut cùm Chriſtiani ſuo titulo offeruntur, quis exillis etiam talis, ,, quales tot nocentes? De veſtris ſemper æſtuat carcer: de veſtris ſemper metalla ſuſpirant: de veſtris ſemper beſtiæ ſaginantur: de veſtris ſemper munerarii ,, noxiorum greges paſcunt. Nemo illic Chriſtianus, niſi hoc tantùm: aut ſi & ,, aliud, jam non Chriſtianus. Nos ergo ſoli innocentes. Fieri tamen poſſe non negamus operante Chriſti gratia, ut Chriſtianus in crimen aliquod legibus puniendum lapſus, in ſpiritu pœnitentiæ patiatur, & pœnam in ſacrificium convertat, illique paſſio gloriam apud Deum pariat & vitam æternam: ſed plenus ac perfectus triumphus eſt pro veritate fidei, pro juſtitia, pro Eccleſia pati. Mors hujuſmodi ignominioſa quidem eſt impiorum judicio, qui juſtorum vitam inſaniam æſtimant, & finem illorum ſine honore; ſed in conſpectum Domini pretioſa eſt... Magna gratia eſt in Chriſtum credere; maxima pro ipſo pati. Hoc opus habet glo- ,, riam placendi Deo, & prædam vivendi in æternum (ut loquitur Tertullianus.) ,, Non erubeſcat Chriſtianus pati pro veritate in ſalutem, quæ viri & feminæ et- ,, hnicæ affectaverunt pati pro vanitate in perditionem. Cui hoc à Deo datum eſt illi gratias agat, qui *evulſum hominem de diaboli gula per fidem & inculcatorem ejus voluit efficere per virtutem: ne ſolummodò evaſiſſet, verum etiam eviciſſet inimicum Amavit qui vocaverat in ſalutem, invitare & ad gloriam; ut gaudeamus liberati, exultemus etiam coronati.* In hoc ſæculo & boni patiuntur, & mali: ſed intereſt qua de cauſa, quo animo, quo fine quiſque patiatur. *Nemo autem veſtrum* (ait Apoſtolorum Princeps) *patiatur ut homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor, Si autem ut Chriſtianus, non erubeſcat: glorificet autem Deum in iſto nomine.*

Chriſti paſſionibus communicandum ut ejus gloriæ conſortes ſimus.

Pſal. 90. 15. 16.

Tertull. Apolog. cap. 44.

Tertull. Ad Martyres & in Scorpiaco.

17. 18. *Quoniam tempus eſt ut incipiat judicium à domo* Dei. *Si autem primum*

à nobis : quis finis eorum, qui non credunt Evangelio? Deus ſummè juſtus nulla peccata impunita relinquit. Judicium ſuum in hoc mundo jam exercet in electos ſuos & amicos, quod in malis & reprobis conſummabit in futuro. Magna Dei miſericordia eſt in hoc mundo affligi & emendari ad ſalutem. Ut enim ait Apoſtolus Gentium: *Quem diligit Dominus caſtigat: flagellat autem omnem filium quem recipit. Quis enim filius quem non corripit pater?* Certum verò iræ divinæ ſignum, & damnationis præjudicium eſt, nihil adverſi pati, ex illorum eſſe numero, de quibus ait Propheta: *In labore hominum non ſunt, & cum hominibus non flagellabuntur: Ideo tenuit eos ſuperbia, operti ſunt iniquitate & impietate ſua.* Ipſos in proſperitate ſaginari ut victimas juſtitiæ ſuæ Dominus permittit, parcit illis tantiſper ad malam libertatem, dum hanc vitam agunt, ut in fine omnem iram ſuam in eos effundat. *Peribus propter iniquitatem ſuam.* Juſtis ipſis timendum eſt propter quotidiana ſalutis pericula, propter hoſtium ſpiritualium inſidias & incurſus, Quantò magis impiis & peccatoribus timendum eſt, eo nomine quòd non timeant orribilia judicia Dei? *Auferuntur judicia tua à facie eius.* Si juſti in hac vita ob levia peccata caſtigantur, & multas tribulationes patiuntur: Quantò magis impii & peccatores poſt mortem totum iræ divinæ pondus in æternum ſuſtinebunt? *Et ſi juſtus vix ſalvabitur; impius & peccator ubi parebunt?* „ Hinc intelligitur quomodo non parcatur impiis, tamquam ſarmentis præciſis „ ad combuſtionem; quando iuſtis non parcitur propter perficiendam purgationem.

Nihil adverſi pati, præjudicium quoddam eſt damnationis.

Hebr. 12.

Pſal. 72. 5. 6.

S. Auguſt. lib. 22. contra Fauſtum, cap. 20.

19. *Itaque & hi qui patiuntur ſecundùm voluntatem Dei, fideli Creatori commendent animas ſuas in benefactis.* Secundùm voluntatem Dei, non ſolùm permittentis, ſed decernentis, etiam iuſti tribulationes patiuntur. *Nullus enim hominum eſt tanta iuſtitia præditus, cui non ſit neceſſaria tentatio tribulationis, vel ad perficiendum, vel ad confirmandam, vel ad probandam virtutem.* In afflictionibus igitur, in perſecutionibus, & omnibus huius vitæ moleſtiis, ſeſe divinæ voluntati conforment, ſe totos Dei permittant arbitrio, nulla crucis aſperitas deterriti, in bonis operibus ad mortem uſque perſeverent, & exemplo Chriſti ſpiritum ſuum commendantis Patri, animas ſuas fideli Creatori commendent. Fideles ſint in probatione, fidelis erit in remuneratione: fideles ſint in benefactis, fidelis erit in promiſſis. Qui pro iuſtitia patitur, non propterea ſe extollat, ſed modeſtè ac humiliter de ſe ſentiat, gravioribus flagellis ſe dignum exiſtimans: & quantò maiora pati videtur, tantò fimiùs Deo inhæreat, ut ſeipſum agnoſcat & profitetur inutilem, & dicat: *Tibi Domine iuſtitia, nobis autem confuſio faciei ..... Juſtus Dominus Deus noſter in omnibus operibus ſuis quæ fecit: non enim audivimus vocem eius.*

Dei voluntati nos conformare in rebus adverſis debemus.

Oecumen.

Daniel. 9.

CAPUT V.

SENSUS LITTERALIS.

1. 2. 3. 4. *Seniores ergo, qui in vobis ſunt, obſecro, conſenior & teſtis Chriſti paſſionum: qui & ejus, quæ in futuro revelanda eſt, gloriæ communicator.* Epiſcopos ergo, qui apud vos ſunt, obſecro ego Coepiſcopus, & teſtis paſſionum Chriſti, tum verbo, tum opere, quia & crucem ac mortem ejus prædico, & paſ-

Senior hic dignitatis & officii nomen eſt, non ætatis. Epiſcopi Apoſtolico loquendi more Præsbyteri vocati. Vide *S. Hieron. Epiſt. 85. Ad Evagrium, Bedam, Oecumen.* &c.

Digitized by Google

& paſſionem ejus in me ipſo ræpræſento, multas pro illius nomine afflictiones ſuſtinens: Qui & gloriæ in ejus adventu revelandæ conſors futurus ſum & particeps. *Paſcite qui in vobis eſt gregem Dei, providentes* * *non coactè, ſed ſpontaneè ſecundùm Deum: neque turpis lucri gratia, ſed voluntariè.* Paſcite ac regite gregem Dei vobis commiſſum, illique providete Paſtorali vigilantia & ſolicitudine, non velut inviti, & ex triſtitia, ſed lubenti, prompto & alacri animo, ſecundùm Dei voluntatem, & propter unam ejus gloriam: non ut ſacrum illud miniſterium in occaſionem lucri vertatis; ſed recto & optimè affecto erga plebem Chriſtianam animo, & ſincera caritate. *Neque ut dominantes in Cleris, ſed forma facti gregis ex animo.* † Neque dominationem in hereditatem Domini exercetatis; ſed gregi vos exemplaria viva præbete Chriſtianarum virtutum ac bonorum operum; non falſa & fallaci ſpecie aliis imponentes, ſed ex animo virtutem colentes. *Et cùm apparuerit Princeps Paſtorum, percipietis immarceſſibilem gloriæ coronam* i Et cùm Princeps Paſtorum Chriſtus, qui vos Eccleſiæ ſuæ præfecit, glorioſus apparuerit in die judicii, reportabitis coronam glorioſam, quæ nunquam marceſcet, aut exareſcet, ſcilicet vitam æternam in cœlis.

5. 6. 7. *Similiter adoleſcentes* * *ſubditi eſtote Senioribus. Omnes autem invicem humilitatem inſinuate* †: *quia* Deus *ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam.* §. Vos etiam juniores ſeu minores, Præsbyteris & Epiſcopis ſubditi eſtote & obedite. Omnes autèm vobis mutuò humilitatis exemplum præbete; ſeu (quæ vis eſt Græci Textus) *humilitatem induite*; & arctè vobis adſtringite in modum prætioſæ veſtis fibula conſtrictæ, ne decidat, vel facile excutiatur? quia Deus ſuperbis ex adverſo ſe opponit: humiles autem uberioribus gratiæ ſuæ donis cumulat. *Humiliamini igitur ſub potenti manu Dei, ut vos exaltet in tempore viſitationis.* ( ) Humiliter vos Deo omnipotenti ſubjicite, & hominibus propter Deum, ut vos exaltet in die adventus ſui. *Omnem ſolicitudinem veſtram projicientes in eum: quoniam ipſi cura eſt de vobis.* Omnem ſolicitudinem veſtram in ſinum providentiæ ejus conjicite, & ab ea toti pendere amate, curis inordinatis & inquietis reſecatis: quoniam veſtri curam gerit.

8. 9. *Sobrii eſtote, & vigilate: quia adverſarius* * *veſter diabolus tanquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret: cui reſiſtite fortes in fide: ſcientes eamdem paſſionem ei, quæ in mundo eſt, veſtræ fraternitati fieri.* Sobrietatem & animi vigilantiam colite, ſemper vobis ipſis, officiiſque veſtris attendentes. Quia diabolus humani generis, & maximè fidelium & piorum hoſtis infeſtiſſimus & acerrimus obambulat, ferocientis ac rugientis, atque ad prædam parati leonis inſtar, quærens quem devoret, ac nequitia ſua ſeductum pertrahat ad peccatum; cui firma fide reſiſtite, promiſſionum divinarum veritati, Dei pôtentiæ, & gratiæ ejus auxilio confidentes, & hac fiducia velut clypeo undique protecti ad jacula tentationum repellenda. Cæterùm ſcitis reliquos omnes Chriſtianos toto orbe diſperſos non abſimiles perſecutiones & afflictiones pati iis quas patimini. Communi hæc ſors fidelium & piorum eſt.

10. 11. *Deus autem omnis gratiæ, qui vocavit nos in æternam ſuam gloriam in Chriſto Jeſu, modicùm paſſos ipſe perficiet, confirmabit, ſolidabitque.* Deus omnis gratiæ, omniſque boni ſalutaris auctor & largitor, qui vocavit nos ad æternæ gloriæ ſuæ ac beatitudinis participationem meritis Chriſti Jeſu, parumper afflictos, et ad breve tempus, vos perficiat, confirmet, conſolidet inconcuſſo nixos fundamento. *Ipſi gloria & imperium in ſæcula ſæculorum* debetur *Amen.*

* Græcè, ἐπισκοποῦντες, *ſuperintendentes.*

† Iſtis verbis, *ex animo*, nihil eſt quod reſpondeat in Græco Textu & Syriaca Verſione: illàque S. Bernardus omittit, hanc ſententiam proferens *Epiſt.* 258.

* Græcè, νεώτεροι, *juniores*, quo nomine inferiores quique & minores ſignificantur, tum ſecundus ordo Cleri, tum plebs ſubjecta.

† Ἐγκομβώσασθε, *Vobis circumdate arctè vobis adſtringite.*

§. *Proverb.* 3. 34. ſecundùm Verſionem Septuag. Interp. *Jacobi* 4.

() Secundùm Grecum, *Ut vos exaltet in tempore.* Latinus Interpres addidit, *viſitationis*, explicationis gratia.

* Ὁ ἀντίδικος, *Qui in cauſa & lite alteri adverſatur*: Diabolus ſcilicet in cauſa ſalutis noſtræ nos accuſat apud Deum, nóſque pro trahendo in peccatum, efficere nititur ut cauſa cadamus.

12. *Per Silvanum fidelem fratrem vobis, ut arbitror, breviter ſcripſi: obſecrans & conteſtans hanc eſſe veram gratiam Dei, in qua ſtatis.* Paucis, ut arbitror, ad vos ſcripſi per Silvanum fidelem fratrem in Evangelico Miniſterio: ut vos adhortarer ad perſeverandum in fide quam ſuſcepiſtis, et conteſtarer ut Apoſtolus Chriſti, Religionem Chriſtianam in qua firmi permanetis, eſſe veram gratiam Dei, ſecundùm quam viventes, et in finem uſque perſeverantes, Deo grati eſtis, et vitam æternam jure ſperatis.

*Urbs Roma Babylonis nomine pariter ſignificata *Apocal.* 17. & 18.

13. *Salutat vos Eccleſia, quæ eſt in Babylone * coelecta, & Marcus filius meus.* Eccleſia Romana, divinæ electionis vobiſcum particeps & conſors, & Marcus filius meus vobis ſalutem dicunt. Babylonis nomine Romam hic ab Apoſtolo ſignificari ob idolatriæ confuſionem, Papias, † Euſebius, S. Hieronymus, Beda, Oecumenius, & omnes Catholici Interpretes conſentiunt.

14. *Salutate invicem in oſculo ſancto.* Vos mutuò pro recepto fidelium more caritatis oſculo conſalutate. *Gratia * vobis omnibus, qui eſtis in Chriſto Jeſu. Amen.* Vobis omnibus qui Chriſto Jeſu per fidem conjuncti eſtis, pacem adprecor.

† *Euſeb. lib. 2. Hiſt. Eccleſ. cap.* 15. *S. Hieron. in Catal. in Marco, & Epiſt.* 17. * Græcè, εἰρήνη ὑμῖν, *Pax vobis.*

CAPUT V.

SENSUS MORALIS.

Sanctus Petrus humilitatis exemplum Paſtoribus præbet.

1. S*Eniores ergo qui in vobis ſunt, obſecro, conſenior & teſtis Chriſti paſſionum, qui & ejus, quæ in futuro revelanda eſt, gloriæ communicator.* Sanctus Petrus Apoſtolorum Princeps, Paſtorum omnium & ovium Chriſti ſummus ſub ipſo Paſtor, Eccleſiæ viſibile caput & rector univerſæ Paſtoribus omnibus imitandum humilitatis præbet exemplum, ſe collegam & C*ompresbyterum* inferiorum ſuorum inſcribens, & ad illos obſecrationis & adhortationis verba dirigens, ut frater; non imperii, ut dominus. Apoſtolicæ illius humilitatis, quemadmodum & dignitatis heredes ſunt Romani Pontifices, qui cæteros Epiſcopos ut fratres ſalutant & complectuntur, & ſe *Servos ſervorum Dei* inſcribunt. Exemplum dedit Chriſtus Dominus, Apoſtolos ſuos fratres vocans: *Ite, nuntiate fratribus meis*, & ſe veniſſe teſtatus ut miniſtraret. Quò igitur quiſque ſublimiorem tenet in Eccleſia gradum ac locum, eò ſit humilior; ſeque feliciorem exiſtimet communionem paſſionum Chriſti, & crucis ejus conſortio, quàm ſplendore dignitatis & gloria temporali: quia humiliationes & afflictiones propter Chriſtum toleratæ, gradus ſunt ad gloriam ſempiternam.

Matth. 28.

Paſtorum officia. *Concil. Trid. Seſſ.* 23. *cap.* 1. *De Reform.*

2. 3. 4. *Paſcite qui in vobis eſt gregem Dei, providentes non coactè, ſed ſpontaneè ſecundùm Deum: neque turpis lucri gratia, ſed voluntarie: Neque ut dominantes in cleris, ſed ut forma facti gregis ex animo.* Qui ad Paſtorale munus vocati ſunt à Deo officia ſua diſcant ab Apoſtolorum Principe. 1. Noverit ſe non ad otium & quietem vocatos, ſed ad laborem, ut gregem paſcant verbi divini prædicatione, Sacramentorum adminiſtratione, bonorum operum exemplo, temporalium etiam ſubſidiorum (quantum in ipſis eſt) ſubminiſtratione. 2. Gregem Dei ſe paſcere debere conſiderent, non ſuum. Dei proinde gloriam, non ſuam quærant; auctoritatis Chriſti zelatores ſint, non ſuæ. *Paſcite gregem Dei.* 3. Portionem Dominici gregis ſibi commiſſam regant, alienæ Diœceſeos aut Parochiæ regimini non ſe immiſceant, imprudenti, inquieto, tumultuoſòque zelo falcem mittentes in meſſem alienam? *Qui in vobis eſt.* 4. Sacram reſidentiæ legem religioſè obſervent ſub peccato mortali obligantem, cùm munia Paſtoralia ab iis præſtari & impleri non poſſint, qui gregi non invigilant, neque aſſiſtunt, ſed mercenariorum more illum deſerunt. *Qui in vobis eſt.* 5. Non propter rerum temporalium penuriam, Paſto-

Beda.

Digitized by Google

Paſtoralem curam ſuſcipiant, ut habeant unde vivant, aut latiùs vivant, ſed propter bonum ſalutis animarum Chriſti ſanguine redemptarum; neque cum triſtitia ſacrum munus obeant, nec de difficultatibus ac moleſtiis Paſtoralis curæ, de labore nimio, de indocilitate, ingratitudine, aliiſque vitiis ſubditorum amarè conquerantur. *Non coactè, ſed ſpontaneè, ſecundùm Deum*. 6. Diteſcere, aut conſanguineos augere ex Eccleſiæ bonis, ex patrimonio pauperum non ſtudeant, nec lucrum captent ex divino Miniſterio; nullam partem in ejus functionibus habeat cupiditas, totum ſibi vendicet caritas. Nullum præmium quærant præter Deum, nullum lucrum niſi animarum. *Neque turpis lucri gratia, ſed voluntariè*. Væ, ait *Ezechiel. 34.* Dominus per Prophetam, *Væ Paſtoribus Iſrael, qui paſcebant ſemetipſos! Nonne greges à Paſtoribus paſcuntur? Lac comedebatis, & lanis operiebamini, & quod graſſum erat occidebatis, gregem autem meum non paſcebatis.* 7. Clerum, ac populum Chriſtianum regant ut Patres, non ut domini, non ſuperbè & aſperè imperent ut mancipiis, ſed amanter & ſuaviter ut filiis. Caritas reverentiam conciliet auctoritati, ne juſte ipſis exprobet Dominus: *Quod infirmum fuit, non conſolidaſtis, & quod abjectum eſt non reduxiſtis, & quod perierat non quæſiſtis; ſed cum auſteritate imperabatis eis, & cum potentia.... Reges gentium dominantur eorum, & qui po-* *Luc. 22.25.* *teſtatem habent ſuper eos, benefici vocantur: vos autem non ſic* (ait Chriſtus Dominus Diſcipulis ſuis.) *Neque ut dominantes in Cleris* (ait Apoſtolus noſter.) 8. Paſtor ſit exemplar & forma gregis. Nihil dicat aut jubeat ad ſanctam morum diſciplinam, aut Chriſtianam converſationem pertinens, quod prior non faciat. Omnium exemplo virtutum præluceat ovibus. Illas ut certò dirigat in viam ſalutis.
„ ab ea nuſquam aberret. Ne ſit ex eorum numero, qui onera gravia & impor- *Matt. 23.4.*
„ tabilia imponunt in humeros hominum, digito autem ſuo nolunt ea movere,
„ qui præclara dicunt, & non faciunt ..... Quàm monſtruoſa res eſt ſedes prima, &
„ vita ima; vultus gravis, actus, levis, ſermo multus, fructus nullus ingens auto-
„ ritat, & animi inſtabilitas! Paſtor forma ſit gregis, non violenta ad
„ deſtructionem, ſed naturalis & amica ad perfectionem. *Forma fa-*
„ *cti gregis ex animo*. Multi Apoſtolici ſortiuntur Miniſterii locum, ſed
„ non zelum. Succeſſores Apoſtolorum omnes cupiunt eſſe. imitatores pauci.
„ O utinam tam vigiles reperirentur ad curam, quàm alacres currunt ad Cathe-
„ dram! Vigilarent utique ſolicitè ſervantes Sponſam ab Apoſtolis & Apoſtolicis
„ viris inventam, ſibi creditam & commendatam. Paſtor animarum *exemplum* *S. Bernard.*
ſe præbeat ovibus *in verbo in converſatione, in caritate, in fide, in caſtitate*: ut *Cùm apparuerit Princeps Paſtorum*, percipiat *immarceſſibilem gloriæ coronam*. Hanc illi ſoli percipient, qui ſecundùm Chriſti voluntatem, Spiritum, legem ac regulas, Paſtorale munus obierint. Glorioſam illam coronam non conſequentur, qui pecuniam, honorem, gloriam in ſacro Miniſterio quærunt. *Receperunt mercedem ſuam*.

9. *Similiter adoleſcentes ſubditi eſtote Senioribus*. Clerus & populus reverentiam *Tim. 4.12.* & obedientiam Paſtoribus exhibeant. Hierarchicus ordo ſervetur. *Cùm Epiſcopo ſubjecti eſtis ut Jeſu Chriſto* (inquit S. Ignatius Martyr) „ videmini mihi non ſe-
„ cundum homines viventes, ſed ſecundùm Jeſum Chriſtum propter vos mor-
„ tuum, ut credentes in mortem ipſius, mori effugiatis. Neceſſarium igitur eſt,
„ quemadmodum facitis, ſine Epiſcopo nihil operari vos: ſed ſubjici & Præsby-
„ terio ut Apoſtoli Jeſu Chriſti ſpei noſtræ, quo converſantes inveniamur. Quicumque tandem juniores ſunt ætate, ſeniorum, maximè verò Paſtorum ac Directorum ſuorum conſiliis auſcultent. *In multitudine Presbyterorum prudentium ſta,* (inquit Sapiens) *& ſapientiæ illorum ex corde conjungere, ut omnem narrationem Dei poſſis audire, & proverbia laudis non effugiant à te.* Nemo verò humilitatis lege

Reverentia & obedientia à Clero & Populo Epiſcopis, aliiſque Paſtoribus exhibenda.

S. Ignatius M. Epiſt. Ad Trallesſio.

Eccli. 6.35.

Humilitas ab omnibus, etiam ab ipſis Paſtoribus ſervanda.

Digitized by Google

ge non tenetur, ſive iuvenis, ſive ſenior, ſive ſubditus, ſive Præpoſitus, ſive Clericus, ſive ſæcularis, ſive ſecundi, ſive primi ordinis Sacerdos. Hanc mutuis exemplis ſibi inſinuent omnium ordinum & conditionum Chriſtiani, hac velut veſte pretioſa ornent animam, hanc ſibi artiſſimo nexu adſtringant. Semper ad hanc virtutem exercendam parati ſint, ut ſuperbia per primi parentis peccatum omnibus inſita penitus deſtruatur. Omnes & ſinguli ſe mutuo honore præveniant, nihil per contentionem, neque per inanem gloriam operentur, ſed ex humilitate
Philipp.2.3. ſuperiores ſibi invicem exiſtimantes ſecundùm gratiæ dona, quantò majores ſunt,
Eccli.3.21. humilient ſe in omnibus. Agnoſcant Prælati ſervos ſe eſſe fidelium, non dominos; tales ſubditis ſe præſtent, ut non ſolùm auctoritate, ſed magis humilitate clareſcant. Cogitent Deum ſuperbis velut gloriæ ſuæ invaſoribus & raptoribus ex adverſo ſe opponere, eos contemptui & ludibrio exponere dejicere ex faſtigio celſitudinis quam affectant, eorùmque conatus & ſtudia deludere, quod Luciferi & Adami exempla demonſtrant. *Omnes autem invicem humilitatem inſinuate: quia*
Pſal.137.6. „ *Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam.* Deus humiles reſpicit, ut „ attollat; excelſa cognoſcit ut dejiciat. *Excelſus Dominus, & humilia reſpicit,* „ *& alta a longe cognoſcit.* Aliud eſt levare ſe ad Deum; aliud eſt levare ſe contra
S. Auguſt. Ser. 351. aliàs 50. inter Homilias 50. Pſ. 85. 21. „ Deum. Qui ante illum ſe projicit, ab Illo erigitur; qui adversùs illum ſe erigit „ ab illo projicitur. *Alia eſt enim ſoliditas magnitudinis, alia inanitas inflationis.* „ *Qui foris tumeſcit, intus tabeſcit.* Qui *elegit abjectus eſſe in domo Domini,* „ *magis quam habitare in tabernaculis peccatorum;* eligit illum Deus, ut „ inhabitet in atriis ejus, & nihil ſibi aſſumentem ille in ſedem beatitatis aſ„ ſumit.

6. 7. *Humiliamini igitur ſub potenti manu Dei, ut vos exaltet in tempore viſitationis.* Sub potenti manu Dei nos humiliamus, cùm mentes noſtras ejus veritati & ſapientiæ, voluntates noſtras ejus voluntati ac decretis: conſilia noſtra, vitam noſtram, omnes res noſtras, ejus providentiæ ſubjicimus; agnoſcentes quicquid mali in nobis eſt eſſe ex infirmitate, ignorantia, & malitia noſtra; quicquid boni, eſſe ex miſericordia & operatione divina. Nihil nobis Deum debere: nos Deo debitores eſſe omnium bonorum naturalium, ut ejus creaturas: omnium donorum ſupernaturalium, ut Chriſti ſanguine redemptos, & in adoptionem filiorum per ipſum vocatos; debitores omnium pœnarum, ut in Adamo lapſos, & propriis peccatis gravatos: proinde quicquid adverſi & moleſti patiamur in hac vitâ, infra noſtra merita eſſe; & Dei erga nos miſericordiam ſuperexaltari judicio. Quid ſuperbis terra & cinis, vanitas, ſaccus ſtercorum, cibus vermium, nihil Deo rebelle? Humiliare ſub potenti manu Dei. Sub manu hominum quotidie ſe humiliant Aulici ambitioſi, ad occurſum majoris cujùſque decreſcunt, ut loquitur Tertullianus, & nullum ſæpe humiliationum ſuarum fructum reportant. Qui verò ſe humiliat ſub potenti manu Dei, ſincero animo, cujus ipſe receſſus omnes ſcrutatur & intuetur, nuſquam id inutiliter facit. Deus enim illum exaltabit in gloria. *Su-*
Proverb. 29. 23. *perbum ſequitur humilitas, & humilem ſpiritu ſuſcipiet gloria,* ait Spiritus ſanctus per os Salomonis. Æternæ veritatis eſt Chriſti Oraculum: *Qui ſe humiliat, exaltabitur: & qui ſe exaltat, humiliabitur.* In ipſo judicii die, in tempore viſitationis, electi humiliare ſe pergent ſub potenti manu Dei. Chriſto enim ad regni cœleſtis poſſeſſionem illos vocanti, & dicenti, *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum eſt ab origine mundi. Eſurivi enim, & dediſtis mihi manducare;* reſpondebunt: *Domine, quando te vidimus eſurientem, & pavimus te?* &c. Defixa ſcilicet altis radicibus in ipſorum animis humilitas illos bonorum ſuorum quaſi immemores feciſſe videtur. Ad Dei magnitudinem, potentiam, & miſericordiam attenti, rectè factorum ſuorum quaſi obliti, admirantur quod illos tanto honore, tantâque gloria dignetur; totum ejus bonitati, nihil ſuis meritis tribuentes. Ideo & in hoc mundo exultant ſancti cum ex Dei voluntate humi-

mi-

Digitized by Google

miliantur & affliguntur, & ſub ejus omnipotenti manu ſe magis humiliantes di-
cunt: *Repleti ſumus mane miſericordia tua, & exultavimus, & delectati ſumus* *Pſal. 89. 14.*
omnibus diebus noſtris. Lætati ſumus pro diebus quibus nos humiliaſti.

7. *Omnem ſolicitudinem veſtram projicientes in eum, quoniam ipſi cura eſt de*
vobis. Nos coram Deo, at par eſt non humiliamus, niſi omnem fiduciam noſtram, Fiducia in Dei
ſpes omnes, ſolicitudinem omnem in Deum coniiciamus, & à Deo totum quod providentia
nobis neceſſarium eſt ſive ad hanc vitam ſuſtentandam & tuendam, ſive ad æternam & paterna bo-
ſalutem, tanquam ab univerſali Proviſore, & ab optimo Patre expectemus, toti- nitate.
que ab eius providentiæ quæ neminem negligit, quæ omnia complectitur, pen-
deamus: Media tamen ab ea ordinata adhibentes, operam ſcilicet ac induſtriam,
preces ac ſupplicationes, & quæcumque ad finem conſequendum adhienda ratio &
prudentia dictant in temporalibus negotiis: & quæcumque lex Dei præſcribit in
ſummo ſalutis æternæ negotio. Hæc in Deo Providentia, & cura quam de nobis
gerit, fiducia, Chriſtiani hominis animum ab omni anxietate, curiſque ſuper-
fluis liberat, & tranquillitatem ac pacem affert imperturbabilem. *Jacta ſuper* *Pſal. 54. 23.*
Dominum curam tuam (ait Propheta) *& ipſe te enutriet: non dabit in æternum* *S. Auguſt.*
fluctuationem iuſto. „ Videris fluctuare in mari iſto, ſed excipit te portus. Tu *in hunc. Pſ.*
„ tantùm antequam intres in portum, ab anchora noli abrumpi, Fluctuat navis *n. 24.*
„ in anchoris, ſed non longè à terra proiicitur, nec in æternum fluctuabit, etſi
ad tempus fluctuabit, *Contriſtatus ſum* (inquit) *in exercitatione mea & conturba-*
tus ſum. Exſpectabam eum qui ſalvum me fecit à puſillanimitate ſpiritus & tempe-
ſtate. „ Fluctuans loquitur, ſed non in æternum fluctuabit; nam an-
„ chora ligatur: anchora ſpes eius eſt. *Non dabit in æternum fluctuationem iuſto.*

8. 9. *Sobrii eſtote, & vigilate; quia adverſarius veſter diabolus tamquam leo ru-*
giens circuit, quærens quem devoret, cui reſiſtite fortes in fide. Diabolus ad no- Diabolo reſi-
ſtram perditionem vigilat iuratus hoſtis, quemadmodum ad noſtram ſalutem vigi- ſtendum, no-
lat Deus optimus pater & potentiſſimus protector. Cor noſtrum inordinato crea- bis ſemper
„ turarum amore, ſenſus noſtros pravo earum uſu corrumpit, Circuit ille nos ſin- infeſto.
„ gulos, & tamquam hoſtis clauſos obſidens, muros explorat, & minùs fida, cuius *S. Cyprian.*
„ aditu ad interiora penetretur. Offert oculis formas illices, & faciles voluptates, ut *Tract. de Ze-*
„ viſu deſtruat caſtitatem. Aures per canoram muſicam tentat, ut ſoni dulcioris *lo & livore.*
„ auditu ſolvat, & molliat Chriſtianum vigorem. Linguam convitio provocat,
„ manum injuriis laceſſentibus ad petulantiam cædis inſtigat; ut fraudatorem fa-
„ ciat, lucra opponit injuſta; ut animam pecunia capiat, ingerit pernicioſa com-
„ pendia: honores terrenos promittit, ut cœleſtes adimat: Oſtentat falſa, ut ve-
„ ra ſubripiat, & cùm latenter non poteſt fallare, exertè atque apertè minatur:
„ terrorem turbidæ perſecutionis intentans, ad debellandos Dei ſervos inquietus
„ ſemper & ſemper infeſtus, in pace ſubdolus, in perſecutione violentus. Quamo- Fide contra
„ brem contra omnes diaboli vel fallaces inſidias, vel apertas minas, ſtare debet diabolum pu
„ inſtructus animus & armatus, tam paratus ſemper ad repugnandum, quàm eſt gnandum eſt.
ad impugnandum ſemper paratus inimicus. Quibus verò pugnandum armis? Fidei
fortitudine, quæ divinarum promiſſionum veritate nos circundans & muniens, con-
tra omnes mundi errores, amores, & terrores, quibus animos noſtros expugnare
nititur adverſarius, invictos nos præſtat. *Scuto circumdabit te veritas ejus; non* *Pſal. 90. 5. 6.*
timebis à timore nocturno, A ſagitta volante in die, a negotio perambulante in te-
nebris., ab incurſu & dæmonio meridiano. Timor nocturnus puſillanimitas eſt in re-
„ bus adverſis, ſive afflictionum metus. Ab hac tentatione non timet, qui ſcuto *S. Bernard.*
„ veritatis protegitur. Ingerit enim veritas oculis cordi nunc quidem peccata quæ *Serm. 5. & 6.*
„ fecimus, nunc æterna ſupplicia quæ meruimus, ut eorum comparatione quæ e- *in Pſal. 90.*
„ vadimus, univerſa quæ patimur delicias reputemus: nunc quoque cœleſtia præ-
„ mia ad quæ tendimus, crebrò memorantes, Quoniam *non ſunt condignæ paſſio-* *Rom. 8.*
„ *nes hujus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis*: Nunc etiam ea

quæ

Digitized by Google

„ quæ pro nobis pertulit Chriſtus, ut crebrò conſiderantes quanta ſuſtinuit illa „ Majeſtas pro inutilibus ſervis, erubeſcamus non ſuſtinere vel parva pro nobis. „ Sagitta volans in die, vana gloria eſt. Leviter volat, leviter penetrat, ſed non „ leve infligit vulnus, citò interficit, Verumtamen repelli & obtundi poteſt ſcu„ to inexpugnabili veritatis. Quid enim aliud tam contrarium vanitati? Difficilè „ prorſus homo verbis laudantium hominem in vita ſua abduci poterit ut altum „ ſapiat, ſi ſe intus ad lucem veritatis ſollicita conſideratione diſcutiat. Nonne „ enim ſi propriam cogitat conditionem, dicturus eſt ſibi: *Quid ſuperbis terra* „ *& cinis*? Nonne ſi propriam cosiſideret corruptionem, fateatur neceſſe eſt, quo„ niam non eſt in eo bonum! Sed etſi fortè aliquid habere videtur, quid reſpon„ deat Apoſtolo dicenti: *Quid habes quod non accepiſti*? Et alibi: *Qui ſtat, vi*„ *deat ne cadat*. Negotium perambulans in tenebris, cupiditas eſt honorum & „ divitiarum, ambitio & avaritia. Quid verò hunc fovet vermem aliud quàm „ mentis alienatio, & oblivio veritatis? Aut quid niſi veritas hunc prodendum „ veſtigat proditorem, & negotium arguit tenebrarum? Nimirum hæc eſt quæ dicit, *Quid prodeſt homini ſi univerſum mundum lucretur, ſe autem perdat, & detrimentum ſui faciat*? Et „ *Potentes potenter tormenta patientur*. Hæc eſt quæ ſedu„ la ſuggeſtione reducit in mentem quàm ſit in ambitu frivola conſolatio, grave „ judicium uſus, brevis, finis ignotus. Dæmonium meridianum, eſt malum vir„ tutis imagine palliatum. Quos enim perfectos boni noverit amatores diabolus, „ malum eis ſub ſpecie boni non mediocris, ſed perfecti perſuadere conatur; ut „ citò conſentiat qui magnoperè diligit bonum, & facilè qui currit, incurrat. So„ la porrò veritas palliatam detegit falſitatem.

Eccl. 10. — 2. *Cor.* 4. — 1. *Cor.* 10. — *Matth.* 16. — *Sap.* 6.

Sólatii in rebus adverſis multiplex argumentum.

10. *Deus autem omnis gratiæ, qui vocavit nos in æternam ſuam gloriam in Chriſto Jeſu, modicum paſſos ipſe perficiet, confirmabit, ſolidabitque*. Multiplex ſolatii in rebus adverſis argumentum fidelibus proponit Apoſtolorum Princeps. 1. Quod Deus nos ad æternam ſuam gloriam vocaverit per meritum Jeſu Chriſti Filii ſui, ut illi conformes ſimus, paſſionis & mortis ejus ſimilitudinem in nobis exprimentes: ad quod nos iuvant plurimùm res adverſæ. *Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei*. Ita diſpoſuit ille. *Qui nos vocavit in æternam ſuam gloriam in Chriſto Jeſu*. 2. Quòd nos vocaverit *Deus omnis gratiæ*, Deus in miſericordia dives, qui nos immenſa caritate diligit: cuius gratiam, vires efficaciſſimas infirmis voluntatibus noſtris tribuentem, ad omnia ſalutis noſtræ impedimenta vincenda nobis non defuturam ſperare debemus, niſi ipſi gratiæ defuerimus „ Gratia *enim* Dei in omnibus iuſtificationibus principaliter præeminet, ſuaden„ do exhortationibus, movendo exemplis, terrendo periculis, incitando miracu„ lis, dando intellectum, inſpirando conſilium, corque ipſum illuminando & fidei „ affectionibus imbuendo: ſed etiam voluntas hominis ſubiungitur ei atque con„ iungitur, quæ ad hoc prædictis eſt excitata præſidiis, ut divino in ſe cooperetur operi, & incipiat exercere ad meritum, quod de ſuperno ſemine concepit „ ad ſtudium, de ſua habens mutabilitate, ſi deficit; de gratiæ opitulatione, ſi „ proficit. 3. Quòd Deus afflictiones nobis non immittit, niſi ut nos probando purificet ac perficiat, confirmet, & in Chriſto totius ædificii ſpiritualis fundamento conſolidet. *Ipſe perficiet confirmabit, ſolidabitque*. 4. Hujus vitæ afflictiones breves eſſe, quaſi momentaneas, & leves, ſi cum gloriæ & gaudii cœleſtis magnitudine & æternitate comparentur. *Modicum paſſos*. Quò ſpectant illa Domini verba apud Prophetam: *Ad punctum in modico dereliqui te, & in miſerationibus magnis congregabo te. In momento indignationis abſcondi faciem meam parumper à te, & in miſericordia ſempiterna miſertus ſum tui*.

Act. 14. 21. — *Auctor. lib. de Vocatione omnium Gentium, lib. 2. c. 26. inter Opera S. Proſperi, & S. Leonis editorum.* — *Iſai.* 54. 7. 8.

CA-

IN EPISTOLAM II. SANCTI PETRI APOSTOLI,

COMMENTARIUS LITTERALIS ET MORALIS.

PROLOGUS.

DE iſtius Epiſtolæ auctoritate quamvis olim dubitatum ſit à *nonnullis*, * ut referunt Origines, Euſebius, S. Hieronymus & alii, illam tamen in ſacrarum Scripturarum Canone habuit ſemper Eccleſia, ut conſtat ex Concilis Laodiceno, † Carthaginenſi III. Innocentio I. Romana Synodo ſub Gelaſio I. & Tridentina, ex SS. Athanaſio, Cyrillo Hieroſolymit. Gregorio Nazianz. Hilario, Ambroſio, Hieronymo, Auguſtino, Gregorio M. &c. Hanc S. Petro vindicant inſcriptio, & primi capitis Verſus 16. 17. 18. ubi glorioſam Chriſti Jeſu Transfigurationem commemorat, ejùſque teſtem ſe fuiſſe ſcribit. Quod Simeoni Hieroſolymorum Epiſcopo, cui hanc Epiſtolam temerè tribuit Grotius, aut alteri quàm uni ex tribus Apoſtolis á Chriſto ad hujus Myſterii ſpectaculum aſſumptis non convenit. Stylo diſcrepare à priori Epiſtola viſa eſt S. Hieronymo, quod in diverſitatem Interpretis refert. Hanc tamen diſſimilitudinem alii non agnoſcunt. Didymus Alexandrinus vetus Scriptor Eccleſiaſticus ex mundi revolutione & immutatione ab ejus Epiſtolæ Auctore prædicta, illam falſitatis perperàm arguit, & canonicam illi derogat auctoritatem. Ad eoſdem ſcripta eſt hæc Epiſtola, ad quos præcedens, ſcilicet ad Fideles ex Judaiſmo converſos. Anno vitæ ſuæ ultimo eam ſcripſit S. Petrus, cùm revelatione divina certus eſſet *de veloci depoſitione tabernaculi ſui*, id eſt corporis. Chriſtianos hortatur ut fidem, etiam ſe mortuo, firmiter retineant, errorùmque Magiſtros fugiant, quorum mores & ſtudia depingit.

** Origin. in Pſal. 1. Euſeb. lib. 3. Hiſt. cap. 3. & lib. 6. cap. 16. Conc. Laod. c. 9. Carthag. 3 c. 47. Innoc. I Epiſt. Ad Exup. Synod. Trid. Seſſ. 4.*

✠ SS. Athan. in Epiſt. Feſtali, in Synopſi, & Orat. 2. Cont. Arian. Cyrill. Hieroſol. Catech. 4. Hilar. lib. 1. de Trinit. Ambr. lib. de Incarn. Hieron. in Cata. & Epiſt. ad Hedibiam Qu. 2. S. Auguſt. lib. 2. de Doct. Chriſt. cap. 8.

S. *Gregor. M. Hom.* 18. *in Ezech.*

Digitized by Google

CAPUT I.

SENSUS LITTERALIS.

1. 2. *Simon Petrus, ſervus & Apoſtolus Jeſu Chriſti, iis qui coæqualem * nobiſcum ſortiti ſunt fidem in juſtitia Dei noſtri & Salvatoris Jeſu Chriſti: Gratia vobis & pax adimpleatur in cognitione Dei, & Chriſti Jeſu Domini noſtri.* Simon Petrus Jeſu Chriſti in Evangelii prædicatione ſervus, & Apoſtolus ſive legatus, iis qui parem nobiſcum fidem Myſteriorum & promiſſionum Dei gratuità illius miſericordià conſecuti ſunt per juſtitiam & merita Jeſu Chriſti Dei & Salvatoris noſtri: Gratia & pax, & cœtera dona ſpiritualia in vobis magis ac magis creſcant per fidem qua Deum Patrem cognoviſtis, & quem illi miſit Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum.

* Ἰσότιμον πίστιν, *æquè pretioſam*, ſeu *æquè honorificam fidem*.

3. 4. 5. 6. 7. *Quomodo † omnia vobis divinæ virtutis ſuæ, quæ ad vitam & pietatem donata ſunt, per cognitionem ejus, qui vocavit nos propria gloria & virtute †* Sicut divina ejus potentia nobis largita eſt omnia quæ ad vitam ſpiritualem & pietatem Chriſtianam pertinent, per fidem qua Filium ejus cognoſcimus, qui vocavit nos per glorioſam ſuam virtutem, id eſt, ea vocatione quæ ſummam ejus potentiam, bonitatem, miſericordiam glorioſè manifeſtat: *Per quem † maxima & pretioſa nobis promiſſa donavit: ut per hæc efficiamini divinæ conſortes naturæ: fugientes ejus, quæ in mundo eſt, concupiſcentiæ corruptionem.* Per quem, ſcilicet Chriſtum, Deus magna & pretioſa dona, ſcilicet bona ſpiritualia & cœleſtia, quæ olim per Prophetas ſuos promiſerat, nobis contulit, ut per hæc divinæ naturæ participes fieretis: ſi tamen fugiatis corruptionem carnalium cupiditatum, quæ in mundo dominantur. *Vos autem curam omnem ſubinferentes, miniſtrate in fide veſtra virtutem, in virtute autem ſcientiam, in ſcientia autem abſtinentiam, in abſtinentia autem patientiam, in patientia autem pietatem, in pietate autem amorem fraternitatis, in amore autem fraternitatis caritatem.* Cùm Deus tanta in vos per Jeſum Chriſtum beneficia contulerit, & vos curam omnem ac diligentiam adhibete, ut fidei veſtræ cœteras virtutes, vitæque probitatem adjungatis; probitati ſcientiam ſeu prudentiam virtutum directricem ac moderatricem; ſcientiæ ſeu prudentiæ temperantiam & continentiam, temperantiæ patientiam; patientiæ pietatem in Deum; pietati amorem fraternum; amori fraterno caritatem; quæ omnes etiam inimicos & perſecutos complectatur.

†Ab hoc Verſu pendet ſenſus uſque ad Verſum 5.

† Græcè, διὰ δόξης καὶ ἀρετῆς, *per gloriam & virtutem.*

† Græcè, δι' ὧν, *per quæ.* Unus tamen Roberti Stephani Codex habebat, δι' οὗ, *per quem.*

8. 9. *Hæc enim ſi vobiſcum adſint, & ſuperent † non vacuos nec ſine fructu vos conſtituentet in Domini noſtri Jeſu Chriſti cognitione.* Hæc enim virtutum dona ſi vobis inſint, & accreſcant in dies, efficient ut cognitio Chriſti, quam adepti eſtis per Evangelium, non ſit ſterilis & infructuoſa in vobis. *Cui enim non præſto ſunt hæc, cæcus eſt, & * manu tentans *, oblivionem accipiens purgationis veterum ſuorum delictorum.* Qui verò his virtutibus deſtitutus eſt, errat in tenebris quaſi cæcus, manu palpans ac viam quærens, oblitus ſe à veteribus peccatis in Baptiſmo fuiſſe purgatum.

† *Superent*, id eſt, *exuberent.*

* Μυωπάζων ἀπὸ τῶν μυῶν, à muribus cæcis qui ſub terra degunt, nempe talpis, quæ extra ſubterranea ſua foramina nihil vident, & hac illac errant, donec cavum ſuum inveniant. Vel à verbo μύειν, *niſtare*, unde μύωπες qui non vident niſi quæ propè admoventur, & oculis ſemiclauſis. His metaphoris ſignificantur homines in ſalutis negotio cæcutientes.

10. 11.

Digitized by Google

10. 11. 12. *Quapropter, fratres, magis ſatagite; ut per bona opera* * *certam veſtram vocationem & electionem faciatis: hæc enim facientes, non peccabitis aliquando*. Magis igitur ac magis in dies adnitimini & operam date, ut veſtram vocationem & electionem ad æternam gloriam per bona opera certam & firmam eſſe oſtendatis, eam exequendo & ad exitum perducendo, cum gratia Dei, per media ab ipſo præordinata & præparata, quæ merita veſtra ſunt, ipſiuſque dona: Hæc enim virtutum opera perſeveranter exercentes, numquam peccabitis gravi ac lethali peccato, quo à gratia Dei excidatis. *Sic enim abundanter miniſtrabitur vobis introitus in æternum regnum Domini noſtri & Salvatoris Jeſu Chriſti*. Hac enim ratione vobis facilis & amplus ad æternum regnum Domini noſtri & Salvatoris Jeſu Chriſti aditus patefiet, abundantia & opulentia præmii bonis operibus reſpondente. *Propter quod incipiam* * *vos ſemper commonere de his: & quidem* * *ſcientes & confirmatos vos in præſenti veritate*. Quapropter non negligam hæc vobis frequenter in memoriam revocare, tametſi jam ſatis inſtructi ſitis & bonorum operum exercitatione confirmati in veritate de qua impræſentiarum ad vos ſcribo.

13. 14. 15. *Juſtum autem arbitror quamdiu ſum in hoc tabernaculo, ſuſcitare vos in commonitione: certus quòd velox eſt depoſitio tabernaculi mei, ſecundùm quod & Dominus noſter Jeſu Chriſtus ſignificavit mihi*. Mei autem muneris Apoſtolici & Paſtoralis eſſe arbitror ut, quandiu in hoc mortali corpore tamquam in tabernaculo vitam ago, meis vos adhortationibus excitem ad coſtantiam in fide & ſtudium bonorum operum: cùm certò ſciam ex Chriſti Domini revelatione, me hoc tabernaculum brevi relicturum, id eſt ex hac vita migraturum, mortem obeundo pro Chiſto. *Dabo autem operam & frequenter habere vos poſt* * *obitum meum, ut horum memoriam faciatis* Hæc autem vobis qualibet occaſione data inculcando, dabo operam ut poſt exitum meum ea frequenter in memoriam revocetis.

16. 17. 18. *Non enim doctas fabulas ſecuti, notam fecimus vobis Domini noſtri Jeſu Chriſti virtutem & præſentiam; ſed ſpeculatores facti illius magnitudinis*, Cæterùm non fabulas igenioſè & artificioſe confictas ſecuti, notam vobis fecimus potentiam Domini noſtri Jeſu Chriſti, & ejus adventum; ſed ut qui oculis noſtris illius majeſtatem aſpeximus. *Accipiens enim à Deo Patre honorem & gloriam, voce delapſa ad eum hujuſmodi à magnifica gloria. Hic eſt* * *Filius meus dilectus, in quo mihi complacui*, * *ipſum audite*. Ille enim à Deo Patre ſingulare & eximium honoris & gloriæ teſtimonium accepit, cùm è nube lucida in qua magnificè & glorioſe transfiguratus eſt, vox illa ad ipſum delata eſt: Hic eſt Filius meus unicus, ex ſubſtantia mea mihi ab æterno natus æqualis, mihi infinitè dilectus, in quo mihi unicè complaceo, & oblector, Ipſum ut Doctorem & Legiſlatorem à me hominibus datum audite, illique obedite. *Et hanc vocem nos audivimus de cœlo allatam, cùm eſſemus cum ipſo in monte ſancto*. Et hanc vocem de cœlo venientem nos ipſi audivimus, cùm eſſemus cum ipſo in monte ſancto, in quo gloriæ ſuæ ſpecimen admirabili corporis ſui Transfiguratione nobis exhibuit.

19. *Et habemus* * *firmiorem Propheticum ſermonem, cui benefacitis attendentes, quaſi lucernæ lucenti in caliginoſo loco, donec dies eluceſcat, & lucifer oriatur in cordibus veſtris*. Nos verò non hac tantùm viſione nitimur ad Chriſti Jeſu Domini noſtri divinitatem, potontiam, & gloriam Judæis aut aliis infidelibus perſuadendam, apud quos teſtimonium noſtrum indubitatam fidem fortè non faceret: ſed ipſos convincimus Prophetarum oraculis, quorum auctoritas diuturnitate temporis & majorum conſenſu roborata eſt, & quæ Judæorum opinione certiora ſunt & ad fidem faciendam aptiora. Hæc autem in Chriſto Jeſu, qui Legis & Prophetarum finis eſt, & in ejus adventu adimpleta eſſe demonſtramus. Quibus quidem o-

* Quamvis in Græco nihil reſpondeat his verbis, *per bona opera*, ſunt tamen de mẽte Apoſtoli, ut ex toto hujus loci contextu evidens eſt. Vide Concil. Trid. Seſſ. 6. cap. 11. et S. Thom. 1. p. Quæſt. 23. art. 8.

* Græcus Textus: ουκ αμελήσω, *non negligam*.

⁎ Καίπερ, *etſi*.

* Μετὰ τὴν ἐμὴν ἔξοδον. *Poſt exitum meum*.

⁎ Secundùm Græcum ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, *ille Filius meus, ille dilectus*.

* His verbis, *Ipſum audite* nihil in Græco Textu reſpondet. Divina tamen ſunt ex *Matt*. 17. 5 *Mar*. 9. 6. et *Luc*. 9. 35. Vide Commentar. noſtrum in Evangel.

* S. *Auguſt*. *Serm*. 43 *alias De Verbis Apoſt*. 27. legit *certiorem*. *Propheticum ſermonem* et ſic exponit: *Vox de cælo, qua fideles admoneantur: propheticus ſermo, quo infideles convincantur*.

Digitized by Google

raculis dum attenditis & adhæretis, legendo Prophetarum libros, & ex eis ſcrutando veritatem Myſteriorum quæ vobis prædicamus, bene facitis, iis utendo quaſi lucerna in obſcuro loco lucente, donec depulſis omnino ignorantiæ tenebris perfectius fidei lumen vobis affulgeat, & plenior Chriſti cognitio quaſi ſtella matutina in cordibus veſtris oriatur, qua duce tandem ad meridiem beatæ æternitatis pervenietis, ubi Deum ſicuti eſt videbitis, qui *Lux eſt, & in quo tenebræ non ſunt ullæ*.

20. 21. *Hoc primùm intelligentes, quòd omnis Prophetia Scripturæ propria interpretatione non fit*. Illud autem ante omnia vobis perſuaſum ſit, quòd nulla Scriptura Prophetica edita eſt à Prophetis proprii ingenii inventione, verbiſque & phraſibus à ſe delectis & proprio arbitrio contextis compoſita. Vel, Omnis interpretatio Scripturæ * privata cujuſquam auctoritate & humani ingenii ſenſu fieri non debet. *Non enim voluntate humana allata eſt aliquando Prophetia: ſed Spiritu ſancto inſpirati locuti ſunt ſancti Dei homines*. Non enim Prophetia humani ingenii inventum eſt, nec privato cujuſquam ſtudio comparata, nec hominis alicujus voluntate prolata aut ſcripto conſignata: ſed viri ſancti Oracula Prophetica ediderunt Spiritus ſancti afflatu, lumine, revelatione, impulſu: tametſi ſana mente & libero motu voluntatis, prout Spiritus ſanctus inſpiravit, & voluit, futura prædixerint, prædictioneſque ſuas ſcripto conſignaverint. Neminem porrò proprio ſtudio, aut voluntate intellectum ad futurorum cognitionem applicante Prophetam evaſiſſe, ſed Prophetiam ſupernaturale Dei donum eſſe, alia Scripturæ ſacræ loca confirmant. *Annuntiate quæ ventura ſunt in futurum* (ait Iſaias) *& ſciemus quòd Dii eſtis vos*. Et alibi Deum ſic loquentem inducit. *Quis ſimilis mei? vocet & annuntiet: & ordinem exponat mihi, ex quo conſtitui populum antiquum; ventura & quæ futura ſunt annuntient eis*. Homini verò penitus occulta eſt futurarum rerum cognitio. Hinc illud Tertulliani: *Idoneum teſtimonium divinitatis, veritas divinationis*.

* Donum Scripturas ſacras interpretandi, prophetiæ nomine inſignitur *Rom.* 12. 6. 1. *Cor.* 13 2. 8. 1. *Theſſal.* 5. 20. *Iſai.* 41. 25. et 44. 7. *Tertull. Apolog. cap.* 20.

CAPUT I.

SENSUS MORALIS.

1. 2. *Simon Petrus, ſervus & Apoſtolus Jeſu Chriſti, iis qui coæqualem nobiſcum ſortiti ſunt fidem in juſtitia Dei noſtri & Salvatoris Jeſu Chriſti. Gratia vobis & pax adimpleatur in cognitione Dei, & Chriſti Jeſu Domini noſtri*. Paſtores dignitate & auctoritate ſuperiores ovibus, oves fide Chriſtiana coæquales Paſtoribus. Iſtæ Paſtorum dignitatem & auctoritatem revereantur; illiſque obediant: illi oves ut ejuſdem conſortes fidei diligant, curam earum gerant, & ad Chriſtianam perfectionem perducere ſatagant, ut Miniſtri Dei, ut Apoſtolorum et Diſcipulorum Domini ſucceſſores. Pretioſum fidei donum in ſubditis magnifaciant: pro ſe ac pro illis Deo gratias agant, à quo illud acceperunt nullis ſuis præcedentibus meritis. Omne enim meritum noſtrum ex Dei miſericordia, omnis ſanctitas noſtra ex Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti Graiia, totum fidei noſtræ pretium ex Chriſti juſtitiæ noſtræ fides eſt in Deum verum, et in eum, quem miſit, Jeſum Chriſtum. Hujus fidei per caritatem viventis et operantis fructus pax eſt, qua ab offenſione Dei liberamur, quam Chriſtus à morte redivivus Diſcipulis ſuis tribuit, quam Sacerdos in Altari Fidelibus adprecatur, quæ *Mater eſt omnium bonorum, ac ſubſtantia gaudii noſtri*: quam Chriſtus Diſcipulis ſuis in domos ingredientibus offerre divinitus edixit. Hujus incrementum in hoc ſæculo, conſummatio in cœlo, votorum noſtrorum ſumma ſit.

Oecumenius.

3. 4. *Quo-*

Digitized by Google

3. 4. *Quomodo omnia nobis divinæ virtutis ſuæ, quæ ad vitam & pietatem donata ſunt per cognitionem eius qui vocavit nos propria gloria, & virtute, Per quem maxima & pretioſa promiſſa donavit: ut per hæc efficiamini divinæ conſortes naturæ: fugientes eius, quæ in mundo eſt concupiſcentiæ corruptionem.* Quæcumque ad vitam ſpiritualem & Chriſtianam pietatem pertinent, & ad finem æternæ beatitudinis referuntur, dona Dei ſunt. Hæc inter fides primum tenet locum. Ad illam nos vocavit Chriſtus efficaciſſima virtute & glorioſiſſima poteſtate, quam in reſurrectione ſua accepit a Patre. Hac virtute faciem orbis terrarum immutavit, homines à falſorum numinum cultu, ad ſuam Patriſque notitiam & cultum traduxit, trahens illos ad ſe vinculis caritatis, & bonis voluntatibus, quas in ipſis operatus eſt. Cantent igitur Domino Canticum novum homines novi; quia mirabilia fecit. *Salvavit ſibi dextera ejus, & brachium ſanctum eius. Notum fecit Dominus Salutare ſuum, in conſpectu gentium revelavit iuſtitiam ſuam. Recordatus eſt miſericordiæ ſuæ, & veritatis ſuæ domui Iſrael. Viderunt omnes termini terræ Salutare Dei noſtri.* Magna & pretioſa beneficia, quæ per Prophetas olim promiſerat, nobis per Jeſum Chriſtum Filium ſuum contulit, fidem, ſpem, caritatem gratiam ſanctificantem, virtutes, dona, Sacramenta. *Maxima* ſunt hæc beneficia, magnitudini ſummæque potentia Donatoris reſpondentia. *Pretioſa* ſunt, ſiquidem inæſtimabili pretio Sanguinis Chriſti nobis parta. Inefabilia ſunt, quia, nos ad æternum beatitudinem & gloriam premovent & perducunt, ad illa bona, de quibus Apoſtolus Gentium poſt Prophetam ait: *Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus iis qui diligunt illum.* Eripuit nos de tenebris ignorantiæ, de ſervitute peccati & diaboli, juſtificavit, adoptavit, ut per tot tantàque dona, divinæ naturæ conſortes efficiamur: imprimis verò per gratiam ſanctificantem, quæ nos filios Dei adoptivos, Chriſti membra fratres, & cohæredes efficit, Spiritus ſancti templa conſecrat: poſtea verò per gloriam, in qua noſtra deificatio complebitur. *Scimus quoniam cum apparuerit ſimiles ei erimus: quoniam videbimus eum ſicuti eſt.* Verùm cùm natura divina puriſſimus ſit Spiritus, ipſaque ſanctitas, participes eius eſſe non poſſumus, niſi carnalibus cupiditatibus, quæ in hominibus corruptis regnant, omnino renuntiemus, niſi voluptates, quas ſenſibus noſtris mundus offert; quibus diabolus animum noſtrum expugnare, ſibique ſubiicere nititur, fugiamus. Hoc in certamine ſautem ſuam nemo in tuto ponit, niſi qui hoſtem fugit. *Fugientes eius, quæ in mundo eſt, concupiſcentiæ corruptionem.* „ Sursum vocatos animos deſideria terrena non deprimant; ad æterna præelectos peritura non occupent; viam veritatis fallaces illecebræ non retardent: & ita à Filelibus hæc temporalia decurrantur, ut peregrinari ſe in hac mundi valle cognoſcant, in qua etiamſi quædam commoda blandiantur, non amplectenda nequiter, ſed tranſeunda ſunt fortiter. Ad hanc enim nos devotionem beatiſſimus Apoſtolus Petrus incitat, & ſecundùm illam dilectionem, quam paſcendis Chriſti ovibus trina dominici amoris profeſſione concepit; dicit: *Cariſſimi, obſecro vos tamquam advenas & peregrinos, abſtinere vos à carnalibus deſideriis, quæ militant adversùs animam.* Cui „ autem niſi diabolo carnales militant voluptates, qui animas ad ſuperna tendentes corruptibilium bonorum delectationibus obligare, & ab illis ſedibus, de „ quibus ipſe excidit, gaudet abducere? Contra cujus inſidias vigilare debemus, *fugientes eius, quæ in mundo eſt, concupiſcentiæ corruptionem.*

Mundi corruptio fugienda, ut bonis a Deo promiſſis fruamur, & ne ab iis quæ nobis contulit, excidamus.

Pſal. 97.3.2.3

Iſai. 64.
1. *Cor.* 2. 9.

1. *Joan.* 3.2

S. *Leo*, M *Serm.* 72. *De Aſcenſ. Dom.* 2.

1. *Petri* 2.11

5. 6. 7. 8. 9 *Vos autem curam omnem ſubinferentes, miniſtrate in fide veſtra virtutem, in virtute autem ſcientiam.* Cum Deus nos ad conſortium naturæ ſuæ evexerit, & tanta in nos miſericordiæ ſuæ dona uberrimè effuderit, omnem curam adhibere debemus, ut ea in nobis permaneant & creſcant fideli cooperatione & exercitatione virtutum, ſine quibus fides ſterilis, inanis, & mortua eſt: quemadmodum & virtutes ſine fide, quæ totius ædificii ſpiritualis fundamentum eſt, ſunt

S. *Auguſt. lib.* 4. *contra Julian.*

Digitized by Google

ſunt inutiles ad ſalutem, nec Deo ſerviunt in hominibus, à quo dantur hominibus, ſed gloriæ ut plurimùm humanæ; aut commodis & emolumentis temporalibus. Sed virtutes in fide fundatæ veræ ſunt, bonum hominem faciunt, & ſi propter Deum earum opera exercentur, fructuoſæ ſunt ad ſalutem, ex illis Deo placet,

Oecumenius.

& ab illo vita remuneratur æterna. 2. Virtutum ſtudio adjungenda eſt ſcientia, ſive cognitio Myſteriorum Dei & voluntatis ejus, quam non aſſequuntur, niſi qui exer-
,, citatos habent ſenſus in habitu bonorum operum. Hæc ſcientia eſt de qua Spi-

Proverb. 9. 10.

ritus ſanctus per os Salomonis ait; *Scientia ſanctorum prudentia*. Quæ opera virtutum dirigit, & Chriſtianæ Religionis principiis, ac ratione à Deo illuminata moderatur, ne modum excedant, aut ab ea deficiant. Hæc circumſtantias omnes circumſpicit, conſiderans quà, quomodo, & quando incedere oporteat in omni converſatione humana, ut Deo placeamus, nec à recto juſtitiæ tramite aberremus Hac vera & Chriſtiana ſcientia qui deſtituti ſunt, errant ſæpe, & labuntur bona (ut ipſis videtur) intentione, & zelo imprudenti gravia peccata committentes, & viam ſalutis deſerentes, ut Judæi juſtitiam Dei ignorantes, & ſuam quærentes

Zelus ſine prudentia & diſcretione plerumque pernicioſus.

Rom. 10. 2.

ſtatuere, nec juſtitiæ Dei ſubjecti, de quibus Apoſtolus Gentium ſcribit: *Æmulationem Dei habent, ſed non ſecundum ſcientiam*. Hæc ſcientia *diſcretio* nuncupatur à vitæ ſpiritualis Magiſtris, à Chriſto verò in Evangelio *lucerna* & *oculus*

Matth. 6. 22.

corporis appellatur, eò quòd ipſa cogitationes hominis univerſas, actûſque diſcer-
,, nens, cuncta quæ ſunt gerenda pervideat atque perluſtret. Quæ ſi menti noſtræ

Caſſianus. Collat. 2. Cap. 2.

,, defuerit, ea non vero judicio & ſententia communita, ſed quovis errore ac præ-
,, ſumptione decepta, totum corpus operum noſtrorum tenebroſum faciet, hoc eſt
,, vitiorum & perturbationum tenebris involutum. *Si enim*, ait Chriſtus, *lumen*
,, *quod in te eſt tenebræ ſint, ipſa tenebræ quantæ erunt?* Nulli nemque dubium

Matth. 6. 23.

,, eſt, errante judicio cordis noſtri, cogitationes quoque & opera noſtra, majo-
,, rum peccatorum tenebris implicari. Zelus abſque ſcientia & diſcretione ple-

S. Bernard. Serm. 49. in Cantica.

rùmque pernicioſus eſt, devotio illuſionibus obnoxia. *Diſcretio omni virtuti ordinem ponit, ordo modum tribuit & decorem, etiam & perpetuitatem. Diſcretio non tam virtus eſt, quam quædam moderatrix & auriga virtutum, ordinatrixque affectuum, & morum doctrix. Tolle hanc, & virtus vitium erit.* 3. Scientiæ adjungenda eſt abſtinentia, ſeu temperantia, non ſolùm à cibo & potu, omnibuſque carnis voluptatibus, ſed ab omnibus vitioſis affectibus, quorum immoderatio rationem obnubilant, ac prudentiæ judicium pervertit. *In ſcientia abſtinentiam*.

Temperantia ſeu continentia ab omnibus affectibus

S. Baſil. in Regulis fuſ. diſput. Interroga. 16. & 17.

,, Univerſalis quodam modo hæc virtus eſt. Nam & demiſsè de ſe ſentit verè hu-
,, milis, qui in gloria continentiam adhibet: & Evangelicæ paupertatis menſu-
,, ram explet, qui in congerendis opibus continentiam ſervat, & ab ira tranquil-
,, lus eſt, qui animi elationem in officio continet. Ea denique abſolutæ continen-
,, tiæ ratio eſt, ut linguæ, ut oculis limites præſcribat, ut auribus minime cu-
,, rioſam indulgeat auſcultationem, & ſingulis ſenſibus cancellos quoſdam ipſo-
,, rum officii circumſcribat atque circumdet, extra quos qui egreſſus ſit, inconti-
,, nens ac petulans eſt. Hinc & Apoſtolus Gentium ait: *Omnis autem qui in agone*

1. Cor. 9. 25.

,, *contendit, ab omnibus ſe abſtinet*. Eſt ergo continentia; peccatorum ſublatio,
,, vitioſarum affectionum emendatio, corporis ad naturales uſque paſſiones, cupi-
,, ditateſque mortificatio, principium vitæ ſpiritualis, ſempiternorum bonorum
,, conciliatio, voluptatis aculeum abolens. Siquidem voluptas nihil eſt aliud quàm
,, hamus Maligni, quo ad exitium pertrahimur. Qui autem adhibita continentia
,, ab ea ſe neque effeminari, neque inflecti patitur, quodvis peccatum effugit. Si
,, verò cùm à pluribus evaſerit, tamen ſub unius adhuc dominatu ſit, nequaquam
,, is in continentium numero habendus eſt, quemadmodum neque ſanus, qui uno
,, aliquo corporis morbo laborat; neque liber, cui vel unus dominatur.

Patientia continentiæ adjungenda.

4. Abſtinentiæ ſeu continentiæ adjungenda patientia eſt; ſine qua diu durare non poteſt. Quicumque enim moleſtiarum hujus vitæ impatientes ſunt, facilè à volup-

tati-

Digitized by Google

tatibus carnalibus expugnantur. Celebre illud Philoſophi Moralis effatum: *Suſtine*, *abſtine*. Longè celebrius divinum illud Apoſtoli noſtri: *In abſtinentia autem* Epictetus.
„ *patientiam*. Qui bonis cœleſtibus inhærent, eorumque guſtu afficiuntur, patien- S. Auguſt. lib. De Patientia.
„ tiam cum abſtinentia conjungunt, qua æquo animo mala toleramus, ne animo
„ iniquo bona deſeramus, per quæ ad meliora perveniamus. *Vis enim deſideriorum facit tolerantiam laborum & dolorum: & nemo niſi pro eo quod delectat, ſponte*
„ *ſuſcipit ferre quod cruciat.* Sanè cùm pro iſta temporalia vita ac ſalute multa ho-
„ mines horrenda mirabiliter ſufferant, ſatis nos admonent quanta ſufferenda ſint
„ pro vita bona, ut etiam poſtea poſſit eſſe æterna, & ſine ullo temporis termino
„ ſine utilitatis ullius detrimento, vera felicitate ſecura. Dominus ait: *In patien-* Luc. 21. 19.
„ *tia veſtra poſſidebitis animas veſtras*. Non ait, villas veſtras, laudes veſtras, lu-
„ xurias veſtras, ſed, *animas veſtras*. Si ergo tanta ſuffert anima ut poſſideat unde
„ pereat, quanta debet ſufferre ne pereat? Si tanta ſuffert pro ſalute carnis ſuæ
„ inter manus ſecantium ſive urentium Medicorum, quanta debet ſufferre pro ſa-
„ lute ſua inter furores quorumlibet inimicorum? Cùm Medici ne corpus moria-
„ tur per pœnas corpori conſulant; inimici autem pœnas & mortem corpori com-
„ minando, ut anima & corpus in gehenna occidantur impellat. Quamquam &
„ ipſi corpori tunc providentius, conſulatur, ſi temporalis ſalus ejus pro juſtitia
„ contemnatur, & pœna vel mors ejus patientiſſimè pro juſtitia ſufferatur.

5. Patientiæ adjungenda pietas, ſine qua vera & Chriſtiana patientia non eſſet, ſed Philoſophica. Ad unius igitur Dei gloriam & honorem referantur neceſſe eſt, quæcumque in hoc mundo adverſa & moleſta ſuſtinemus. Parato ſimus animo ad quaſvis afflictiones & perſecutiones tolerandas pro religione & juſtitia, ut in pace Eccleſiæ Martyrii meritum quodammodo habeamus. Pax enim à paganis, pax ab hæreticis, ſed nondum pax à falſis fratribus, à quibus in qualibet conditione multa pati oportet ſinceræ pietatis profeſſores. *In patientia autem pietatem*. Patientiæ pietas adjungenda.

6. Cùm verò pietas ſit Dei cultus, qui verè non colitur niſi diligatur, & ex amore Dei dilectio proximi oriatur, pietati fraternus amor adjungendus eſt, non in ſolis verbis, ſed in beneficentia, et miſeriarum, tum temporalium, cùm ſpiritualium levamine conſiſtens. Diligendi autem ſunt proximi, non propter ipſos, multòminus propter nos, et propter utilitatem noſtram; ſed propter Deum, et propter ſpirituale ipſorum bonum, quod procurare et promovere ſtudiis omnibus debemus, abſque ulla perſonarum acceptione, ſolius Dei intuitu, ad cujus imaginem conditi ſunt, et Chriſti Jeſu, cujus ſanguine redempti ſunt: et tantò magis illos diligere debemus, quantò fideliùs ipſos Chriſto ſervire novimus. *In pietate autem amorem fraternitatis, in amore autem fraternitatis caritatem*. Fraterna caritas.

Admirabilis illa virtutum concatenatio, Chriſtiani hominis perfectio eſt, & omnia ejus officia complectitur. Ejus officia erga Deum, fide, pietate, & caritate conſtant; officia erga ſe ipſum, ſcientia, temperantia, & patientia: ejus officia erga proximum amore fraternitatis comprehenduntur. Qui hæc implent fideliter, et in his quotidie proficiunt: (Qui enim non proficit, deficit; vacui et ſine fructu coram Deo non comparebunt:) ſed cùm exultatione offerent illi manipulos ſuos & bonorum operum ac meritorum ſuorum fructum & mercedem copioſam in cœlis percipient. *Hæc enim ſi vobiſcum adſint, & ſuperent; non vacuos, nec ſine fructu vos conſtituent in Domini noſtri Jeſu Chriſti cognitione*. Qui autem his virtutibus, & earum operibus deſtituti ſunt, cæcutiunt in plena Evangelii luce, ea tantùm vident, iiſque ſolis afficiuntur, quæ corporis ſenſibus propinqua ſunt & obvia n impe bona temporalia, et carnalium lenocinia voluptatum; iis verò non intendunt quæ procul ab ipſis ſunt, cœleſtibus æterniſque bonis: errant à via ſalutis, palpant fruſtra illam quærentes ſine virtutum et bonorum operum comitatu. In quibus divinum illud oraculum impletur; *Percutiat te Dominus amentia & cæcitate ac furore mentis, & palpes in meridie, ſicut palpare ſolet cæcus in tenebris, & non diri-* Virtutum concatenatio, Chriſtianis hominis perfectio eſt. Deuteron. 28. 28. 29.

dirigat vias tuas. Horrendo tandem ingrati animi vitio tradunt oblivioni gratiam in Baptiſmo acceptam, remiſſionem peccatorum, iuſtiti am et ſanctitatem qua induti ſunt, promiſſa perſeverandi in novitate vitæ ad quam ſunt regenerati, Deo ſolemni ritu facta. *Cui enim non præſto ſunt hæc, cæcus eſt, & manu tentans, oblivionem accipiens purgationis veterum ſuorum delictorum.* Damnabilem illam cæcitatem ut vitemus, auſcultemus Spiritui ſancto per os Salomonis dicenti: *Palpebræ tuæ præcedant greſſus tuos.* Similes ſimus myſticis illis animalibus quæ vidit „ S. Joannes ante thronum Dei, *plena oculis ante & retro.* In cunctis operibus no- „ ſtris, qui nos finis ſequatur, ſedula intentione prævidere curemus; quid ſecun- „ dùm Dei voluntatem, quid aliter agatur, ſolerter exploremus.

Proverb.4.25.
Apocal.4.6.
Beda.

10. 11. *Quapropter, fratres, magis ſatagite ut per bona opera certam veſtram vocationem & electionem faciatis: hæc enim facientes, non peccabitis aliquando.* Nos eligit & vocat Deum ſine meritis, ſed neminem ſalvat ſine meritis. Bona opera ſunt ſigillum divinæ electionis, clavis cæli, media ad implendum noſtræ electionis effectum, æternæque gloriæ finem conſequendum à Deo præordinata. *Creati enim ſumus in Chriſto Jeſu in operibus bonis, quæ præparavit Deus ut in illis ambulemus*, (ait Apoſtolus gentium.) In Dei miſericordia confidamus, quaſi totum à Deo, & nihil à nobis in negotio ſalutis noſtræ ſit expectandum; ita nihilominus operemur quaſi totum penderet à nobis. In negotiis temporalibus tam ſolliciti, tam attenti, tam ferventes ſumus, ut ea convenientibus mediis ad felicem exitum perducamus: & in negotio ſalutis æternæ tam ſegnes, tam frigidis ac pene ſtupidi ſimus, quaſi ſempiterna felicitas vel miſeria nobis indifferentes eſſent Satagamus ergo ut per bona opera certam noſtram vocationem faciamus. Deus nobis Filium ſuum ad ſalutem noſtram operandam dedit: Filius Dei ſanguinem ſuum pro ſalute noſtra effudit, corpus ſuum immolavit, Spiritum ſuum nobis donavit; ſe cum Patre & Spiritu ſancto unum Deum in præmium promiſit, ſi bonis operibus propter ipſum incumbamus, in illiſque perſeveremus; quid hæſitamus? Quis non det partem, ut accipiat totum? Quis non det nummum, ut accipiat regnum? Vænale eſt regnum cœlorum: emamus illud laboribus & bonis operibus noſtris. Præ oculis ſemper habeamus & vitam æternam ad quam tendimus, & viam mandatorum Dei, quà ad illam pervenitur; & non peccabimus aliquando: nobiſque gratiæ ſuæ cooperantibus, & bonorum operum fructum dantibus, Deus gratias uberiores & potentiores ſubminiſtrabit, quibus facile perſeveremus, & ad regnum cœleſte perducamur. *Sic enim abundanter miniſtrabitur nobis introitus in æternum regnum Domini noſtri & Salvatoris Jeſu Chriſti.*

Deus nos eligit & vocat ſine meritis, non ſalvat ſine meritis.

12. 13. 14. *Propter quod incipiam vos ſemper commonere de his: & quidem ſcientes vos & confirmatos in præſenti veritate.* Sanctus Petrus, cui agnos & oves Chriſtus Dominus commendavit, Paſtoribus Eccleſiæ univerſæ ſe ipſum Paſtoralis ſolicitudinis præbuit exemplar quod imitentur. Eius igitur exemplo Paſtores & Rectores Eccleſiarum in Miniſterio ſalutis animarum aſſiduè verſentur; docere, adhortari, communere non ceſſent, non ſolùm rudes & imperitos, ſed in Chriſtianæ Religionis veritatibus bene inſtitutos; non ſolùm incipientes, ſed proficientes & confirmatos. 2. Non tædeat illos laboris, ſed Miniſterium ſuum obeant eadem alacritate, eodemque fervore, ac ſi illud auſpicarentur. *Propter quod incipiam.* 3. Eadem repetere & ſæpius inculcare non graventur, ut altiùs ac firmiùs hæreant animis auditorum. *Vos ſemper commonere de his.* 4. Vigilantiam Paſtoralem, doctrinam, verbi divini prædicationem, Viſitationem, Sacramentorum adminiſtrationem, diſciplinæ ordinem, correptionem, conſolationem, ſubſidium in neceſſitatibus, non ex conſilio tantùm ovibus impendenda, ſed ex Dei præcepto; non ſupererogationis opus eſſe noverint, ſed iuſtitiæ. *Juſtum autem arbitror quamdiu ſum in hoc tabernaculo, ſuſcitare vos in commonitione.* 5. Paſtores de vitæ ſuæ & valetudinis conſervatione non ſint adeo ſolliciti ut labori parcant in omnibus Mini-

Paſtorum officia.

niſterii ſui partibus exequendis. Corpus hoc mortale inſtar tentorii ſpectent, in quo degunt ut peregrini ad patriam cœleſtem tendentes; ut milites in conſpectu hoſtium caſtra ponentes, ad migrandum, ad ambulandum, ad pugnandum ſemper parati: eoſdem affectus, ac pias diſpoſitiones in animos ſubditorum transfundant. Vitæ præſentis brevitatem & vanitatem, incertam mortis horam illis ſæpe in memoriam revocent, ut horas omnes obſervent, nec dormientes & imparati inveniantur, cùm à Chriſto fuerint evocati. *Certus ſum quod velox eſt depoſitio tabernaculi mei.* 6. Paſtores caritatem & ſollicitudinem ſuam in ſalute animarum illis commiſſarum procuranda ultra vitæ ſuæ tempus extendant. Sanam doctrinam, diſciplinam, Sancta inſtituta, & pietatis exercitia ita ſtabiliant & confirment ſuis in Diœceſibus vel Parochiis, aut Congregationibus, ut poſt eorum obitum non deficiant. Curæ ſuæ ac regimini commiſſas animas æterno diligant amore, Chriſtus dilexit Eccleſiam. *Dabo autem operam & frequenter habere vos poſt obitum meum, ut horum memoriam faciatis.*

16. 17. 18. *Non enim doctas fabulas ſecuti, notam fecimus vobis Domini noſtri Jeſu Chriſti virtutem & præſentiam, ſed ſpeculatores facti illius magnitudinis. Accipiens enim à Deo Patre honorem & gloriam, voce delapsâ ad eum hujuſcemodi à magnifica gloria: Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi complacui, ipſum audite.* &c. Transfigurationis Myſterium potentiam, gloriam, præſentiam, majeſtatem, divinitatem Chriſti Jeſu, voce Patris æterni aſſertam, Moyſis & Eliæ, Legis & Prophetarum oraculis, trium ſelectorum Apoſtolorum teſtimonio confirmatam hic locus oſtendit. Chriſtus Jeſus verus æterni Patris Filius, Deus & homo in glorioſa Transfiguratione declaratus eſt, noſtræque per ipſum adoptionis perfectio ſignificata, de qua Apoſtolus gentium ſcribit: *Et nos primitias Spiritus habentes, intra nos gemimus, adoptionem filiorum Dei expectantes, redemptionem corporis noſtri. Spe enim ſalvi facti ſumus.* Nobis datus eſt Dei Filius Doctor, Legiſlator, Redemptor Mediator: ipſum audiamus, ipſi obſequamur & ſerviamus. Falſam doctrinam tradere non poteſt Veritas, neque noxiam Salus, & vita æterna, humilitatem à Chriſto Jeſu diſcamus, qui totum vitæ ſuæ tempus in humiliationibus & laboribus egit gloriam verò ſuam demonſtravit raptim, ad momentum; qui teſtes humiliationum ſuarum habuit innumeros, tres verò dumtaxat gloriæ ſuæ quamdiu mortalem vitam egit, quibus & ſilentium de illa imparavit, donec a mortuis reſurrexiſſet. Vocem ejus audimus in monte ſancto, cùm Fidei & Moralis Chriſtianæ veritates, Scripturæ ſacræ vel Traditionis teſtimonio roboratas, & ab Eccleſia propoſitas audimus & ſuſcipimus. Scriptura ſacra Dei vox eſt de cælo allata. Et nube auditur, quia fidei umbris involvitur. Cum Chriſto ſumus, quandiu in Eccleſia, ex ejus Spiritu, & ſecundùm Evangelium ejus vivimus. *Et hanc vocem nos audivimus de cælo allatam, cùm eſſemus cum ipſo in monte ſancto.*

Myſterium Transfigurationis Chriſti.

Rom. 8. 23.

19. 20. 21. *Et habemus firmiorem Propheticum ſermonem, cui benefacitis attendentes, quaſi lucernæ lucenti in caliginoſo loco, donec dies eluceſcat, & lucifer oriatur in cordibus veſtris.* Libris Propheticis, totòque Scripturarum ſacrarum corpore, ac verbo Dei ab Apoſtolis viva voce tradito, & in Eccleſia per continuam Epiſcoporum ſucceſſionem inſtar depoſiti conſervato, & ad nos uſque derivato, fidei morûmque regulę continentur. Verbum Dei non eſt, quod Eccleſia ab Apoſtolis, Apoſtoli à Chriſto non acceperunt. Ubi de fidei dogmatibus, aut de regulis morum componendorum agitur, privatis viſionibus, aut ratiociniis doctorum virorum deferendum non eſt, niſi cum Dei verbo ab Eccleſia recepto, & expoſito conveniant. Verbum, veritatem, & legem Dei, quæ nos in hujus ſæculi nocte ambulantes illuminat & dirigit, niſi ſequamur, per dubiarum anfractus viarum incedimus, erramus, & in præcipitia labimur. *Mandatum lucerna eſt, & lex lux* (ait Spiritus ſanctus per os Salomonis) & per Davidem: *Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen ſemitis meis.* Cùm Sol juſtitiæ Chriſtus in gloria ſua nobis appa-

In Fidei dogmatibus & Morum regulis tradendi & exponendis Scripturæ ſacræ & Traditioni inhærendum eſt.

Pſal. 118. 105.

Digitized by Google

ruerit, & lumine ſuo mentes noſtras impleverit ut Deum videamus ſicuti eſt, Scripturæ jam neceſſariæ non erunt, fides evacuabitur, umbræ recedent: Veritas ſine medio, Sol ſine nube, Verbum ipſum Deus ſine ænigmate nos docebit, illuminabit, & eſſentiæ, perfectionum omnium & Perſonarum divinarum viſione beabit. Quandiu verò in hoc ſæculo vivimus, velut in caliginoſo loco Scripturam, ſacram ſeu lucernam] in Eccleſia accenſam ſequamur, quæ viam ſalutis nobis demonſtrat. Verùm Scripturam ſacram privato ſpiritu, privato judicio contra Eccleſiæ ſenſum qui exponere præſumit, ſibi lucernam extinguit. Spiritus ſanctus qui librorum ſacrorum Scriptoribus & res quas ſcriberent, & verba quibus ſcriberent ſuggeſſit, eorùmque linguam & calamum virtute ſua movit, ſolus poteſt Scripturæ arcanos ſenſus exponere, aut per ſe ipſum, aut per Eccleſiam, cui veritatem omnem ipſum patefactorum Chriſtus Dominus promiſit. *Hoc primùm intelligentes, quòd omnis Prophetia Scripturæ propria interpretatione non fit. Non enim voluntate humana allata eſt Prophetia, ſed Spiritu ſancto inſpirati locuti ſunt ſancti Dei homines.* Hanc ob cauſam S. Paulus Apoſtolus Evangelium, quod prædicabat gentibus, cum anteceſſoribus Apoſtolis contulit, præſertìmque cum illis qui videbantur columnæ eſſe, ſcilicet Jacobo, Petro & Joanne, ne fortè in vacuum curreret aut cucurriſſet. Et ante annos quatuordecim Jeroſolymam venerat Petrum inviſurus, & cum eo collaturus, ut ipſemet teſtatur *Oſtendens ſe non habuiſſe ſecuritatem Evangelii prædicandi, niſi Petri, & qui cum eo erant, fuiſſet ſententia roboratum.* Ideo Novatores in rebus fidei & morum ad ædificationem doctrinæ Chriſtianæ pertinentium ſacram Scripturam ad ſuos ſenſus contorquentes contra eum ſenſum quem tenuit & tenet ſancta mater Eccleſia cujus eſt judicare de vero ſenſu & interpretatione Scripturarum ſanctarum, aut etiam qui contra unanimem conſenſum Patrum ipſam Scripturam interpretari auderent, Tridentina Synodus jure merito damnavit. Jus interpretandi & exponendi Scripturas ſacras privato ſpiritu ſibi arrogare, caracter eſt Hæreticorum & veterum & recentium. *Hæreſis* (inquit Tertullianus) *non recipit quaſdam Scripturas: & ſi quas recipit, non recipit integras: adjectionibus & detractionibus ad diſpoſitionem inſtituti ſui intervertit: & ſi aliquatenus integras præſtat; nihilominus diverſas expoſitiones commentata convertit. Tantùm veritati obſtrepit adulter ſenſus, quantùm & corruptor ſtylus. Variæ præſumptiones. Neceſſariò nolunt agnoſcere ea per quæ revincuntur. His nituntur quæ ex falſo compoſuerunt, & quæ de ambiguitate ceperunt.*

Scripturæ ſacræ interpretatio proprio ſpiritu non facienda.
Galat. 2.
Galat. 1.
S. *Hieron. Epiſt. ad S. Auguſt. inter Auguſtinianas* 75. *alias* 11. *Synod. Trid. Seſſ.* 6.
Tertullian. De Præſcript. Hæret. c. 17.

C A P U T II.

S E N S U S L I T T E R A L I S.

1. 2. 3. F*Uerunt verò & Pſeudo-prophetæ in populo ſicut & in vobis erunt magiſtri mendaces, qui introducent ſectas perditionis, & eum, qui emit eos, Dominum negant, ſuperducentes ſibi celerem perditionem.* Fuerunt falſi Prophetæ in veteri populo Judaico, qui ſe quaſi veros Dei Prophetas oſtentarent: ſic etiam inter Chriſtianos erunt Magiſtri erroris & mendacii, qui pernicioſas hæreſes introducent: Chriſtum Dominum Redemptorem ſuum pravâ doctrina & impuris moribus abnegantes, ſubitum ac inopinatum ſibi arceſſent exitium. *Et multi ſequentur eorum luxurias*, b *per quos via veritatis blaſphemabitur.* Et plurimi eorum laſci-

a. Chriſti redemptio ad ſolos prædeſtinatos non pertinet.

b. Græci Codices hic variant. Plerique habent, ταῖς ἀπωλείαις, *eorum exitia*: alii, ταῖς ἀσελγείαις, ut annotavit Robertus Stephanus, *eorum luxurias*, quas Vulgatus interpres Latinus ſequutus eſt.

Digitized by Google

ſcivias & impudicitias ſequentur, qui viam veritatis, id eſt Chriſtianam Religionem maledictis & convitiis infidelium exponent. *Et in avaritia fictis verbis de vobis negotiabuntur: quibus judicium jam olim non ceſſat, & perditio eorum non dormitat*. Et vos artificioſis ſermonibus ſeducentes, de animabus veſtris quæſtum facient, ut avaritiæ ſuæ ſatisfaciant: quibus ſupplicium ab æterno deſtinatum inferre Deus non tardabit; & manus illos perditura non torpeſcit, non ſegnis, otioſa, & ineſficax eſt, ſed illos citò comprehendit.

4. 5. 6. 7. 8. 9. *Si enim Deus angelis peccantibus non pepercit, ſed* c *rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos in judicium reſervari*. Si enim Deus angelis qui peccaverunt non pepercit, ſed in infernum detruſit, tenebris alligatos ad cruciatum, & ad judicium reſervatos, ut eorum nequitia ac ſuperbia coram ſanctorum angelorum ac hominum cœtu confundatur, eorumque juſta damnatio omnibus innoteſcat. *Et originali mundo non pepercit, ſed octavum Noe juſtitiæ præconem cuſtodivit, diluvium mundo impiorum inducens*. Si Deus antiquo mundo non pepercit, ſed ſeptem dumtaxat homines cum Noè juſtæ Dei vindictæ, quæ tertarum orbi imminebat, prædicatore, ſervavit à diluvio, quo impios univerſos ſubmerſit & extinxit. *Et civitates Sodomorum & Gomorrhæorum in cinerem redigens*, e *everſione damnavit, exemplum eorum qui impiè acturi ſunt, ponens*: Si Deus Sodomorum & Gomorrhæorum civitates funditus delevit, immiſſoque cœlitus igne & ſulphure in cineres redegit, exemplum iræ ſuæ & pœnæ impiis & nefariis hominibus paratæ edidit. *Et juſtum Lot* f *oppreſſum à neſandorum injuria ac luxurioſa converſatione eripuit*. Si Lot virum juſtum, nefariorum hominum injuriis & vita infami ac luxurioſa fatigatum, & oppreſſum, miſſis angelis eripuit ab incendio quo conſumpti ſunt. *Aſpectu enim & auditu juſtus erat: habitans apud eos, qui de die in diem animam juſtam iniquis operibus affligebant*. g Juſtum (inquam (illum, cujus aures & oculi Sodomitarum, apud quos habitabat, ſcelera horrebant; & cujus anima juſta abominandis eorum flagitiis quotidie cruciabatur. h *Novit Dominus pios de tentatione eripere: iniquos verò in diem judicii reſervare cruciandos*. Hinc intelligitur, Dominum pios eripere & ſervare, ne malorum exemplis corrumpantur, & cum illis pereant: iniquos verò in diem extremi judicii ſervare, in corpore & anima æternùm puniendos.

10. *Magis autem eos, qui poſt carnem in concupiſcentia immunditiæ ambulant dominationemque contemnunt, audaces, ſibi placentes*, i *ſectas non metuunt introducere* k *blaſphemantes*. Cùm autem omnes impii & flagitioſi in diem judicii puniendi ſerventur, tum illi maximè qui carnalibus deſideriis obſequentes, vitam in omni genere turpium voluptatum tranſigunt, Poteſtates, & Deum ipſum omnium Dominum & ſcelerum vindicem contemnunt; audaces, ſibi ipſis ultra modum placentes, qui ſectas in Eccleſia facere non metuunt, Deum blaſphemantes; vel, eos qui in Eccleſia aut Republica glorioſi ſunt & ſummis honoribus ornati, maledictis & conviciis laceſſere non verentur.

11. 12. *Ubi angeli fortitudine & virtute cùm ſint majores, non portant adverſùs ſe execrabile judicium*. Cùm tamen ne angeli quidem, licèt fortitudine ac potentia ſuperiores, ſeſe mutuò maledictis execrentur. *Illi verò velut irrationabilia pecora, naturaliter in captionem & in perniciem in his* l *quæ ignorant blaſphemantes, in*

c Græcè, *σειραῖς ζόφου, Catenis caliginis*. Dæmones omnes ſtatim poſt peccatum in infernum detruſi, deinde quidem permittente Deo in caliginoſum aerem venere, ad tentandos, puniendos, vel exercendos homines: ſuarum tamen ſemper circumferunt tormenta pœnarum.

d *Ἀρχαίου κόσμου, priſco mundo.*

e *Geneſ.* 19.

f Lot *juſtus* dicitur *ſecundùm quemdam modum*. Vide S. Auguſtin. *Quæſt.* 44. *in Geneſ.* & lib. 22. *Contra Fauſtum* cap. 45.

g Secundùm Græcum, *quotidie animam juſtam iniquis illorum factis excruciabat.*

h Orationis à verſu quarto hùc uſque pendentis, ionus iſte Verſus epiphonema ſive clauſula eſt, ut obſervat Oecumenius. i Græcè, *ἀγαθάδες*

præfracti, ſive *procaces, ſuo ſenſui addicti*. k Pro eo quod habet Verſio Latina, *Sectas non metuunt introducere, blaſphemantes*, Græcus Textus habet *δόξας οὐ τρέμουσι βλασφημοῦντες Glorias blaſphemare non metuunt*. *Glorias* autem dicit Apoſtolus, ſive Angelos, ſive Eccleſiaſticos Principipatus, Occumenio Interprete. l His gemina ſcribit S. Judas Apoſtolus *Verſ.* 10.

in corruptione ſua peribunt. Illi verò ut bruta animalia, ad prædam hominum nata, à quibus mactantur, maledictis proſcindentes ea quæ non intelligunt, ſcilicet Religionem Chriſtianam, ſacratiſſima fidei Myſteria, & vivendi regulas à Chriſto traditas, peribunt in nefariis voluptatibus, quibus ſe polluunt, & corrumpunt.

13. 14. *Percipientes mercedem injuſtitiæ (voluptatem exiſtimantes diei delicias coinquinationes, & maculæ deliciis affluentes, in conviviis ſuis luxuriantes vobiſcum:* & iniquitatis ſuæ mercedem reportabunt. Summam felicitatem exiſtimant carnalibus deliciis quotidie frui. Homines hujuſmodi maculæ ſunt & opprobrium Chriſtianæ Religionis, qui deliciis & luxu diffluunt in conviviis ſpecioſo Agaparum nomine inſignitis, in quibus vobiſcum epulantur. *Oculos habentes plenos adulterii & inceſſabilis delicti? Pellicientes n animas inſtabiles, cor exercitatum avaritia habentes, maledictionis filii.* Oculos habent plenos adulterio, & ſemper ad peccandum intentos; animas leves & incoſtantes, id eſt, in fide, in caſtitate, in pietatis ſtudio nondum confirmatas ad ſe pelliciunt promiſſis & conceſſione carnalium voluptatum. Cor ſuum omnibus artibus quas avaritia ſuggerit, inſtructum habent & ad emungendas pecunias ab iis quos ſeducunt, longo uſu ſunt exercitati. Homines ſunt maledicti, & omnium execratione digni.

In Secundùm Græcum, in *deceptionibus ſuis ſeu erroribus* luxuriantur, ſeque eò magis oblectant quò plures ſeduxerunt.

n Græcè, δελεάζοντες, *inescantes*.

15. 16. *Derelinquentes rectam viam Balaam ex Boſor, qui mercedem iniquitatis amavit.* Recta via veritatis, fidei, & pietatis derelicta, in varios ac fœdos errores prolapſi ſunt, & alios in præcipitium traxere, Balaam filium Boſor, ſive Beor, imitati, qui mercedem ſuæ iniquitatis amavit, pecuniam ſcilicet ac munera, quæ ipſi obtulit Balac Rex Moabitarum, ut malediceret populo Iſrael. *Correptionem verò habuit ſuæ veſaniæ: ſubjugale mutum animal, hominis voce loquens, prohibuit Prophetæ inſipientiam.* Sed de veſano conſilio ſuo correptus eſt, aſina, cui inſidebat, vocem edente humanæ ſimilem, & angelo prohibente ne populo Dei inſipienter malediceret.

Confer cum *Numer.* 22. 23. & 24. *Videſis* Diſſert. noſtram 7. in Hiſtor. Eccleſ. Veteris Teſtam. Quartæ mundi ætatis.

17. 18. 19. *Hi ſunt fontes ſine aqua, & nebulæ turbinibus exagitatæ, quibus caligo tenebrarum reſervatur.* Falſi illi doctores ſunt fontes exſiccati, qui procul venientes invitant ad bibendum, ſed ſitientes atque adeuntes fallunt: ſic illi expertes ſunt vitalis aquæ, id eſt ſanæ doctrinæ & pietatis. Nebulæ ſunt ſpem pluviæ non facientes, ſed ventis et procellis errorum et pravarum cupiditatum agitatæ. Quibus tenebræ denſiſſimæ, id eſt, pœnæ inferni in æternum reſervatæ ſunt. *Superba enim vanitatis loquentes, pelliciunt in deſideriis carnis luxuriæ eos, qui paululum effugiunt, qui in errore converſantur.* Tumentibus enim et faſtuoſis ſermonibus vana ſua commenta adornantes, carnis voluptatibus pelliciunt eos, qui paulò ante contagionem hominum in errore verſantium effugerant, Chriſti fidem amplexi. *Libertatem illis promittentes, cùm ipſi ſervi ſint corruptionis: à quo enim qui ſuperatus eſt, hujus & ſervus eſt.* Hoc autem ad ſuam ſectam pelliciunt; libertatem illis promittentes, quam dare non poſſunt, cùm ipſi ſervi ſint concupiſcentiæ & libidinis, quæ animam & corpus corrumpit. Victi enim jure belli victoribus in ſervitutem addicuntur.

20. *Si enim refugientes coinquinationes* * *mundi in cognitione Domini noſtri & Salvatoris Jeſu Chriſti his rurſus implicati ſuperantur; facta ſunt eis poſteriora deteriora prioribus.* Qui verò ex mundi corruptelis & inquinamentis evaſerunt per cognitionem & fidem Domini & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, & his rurſum ſe implicant, nec repugnantes peccato vincuntur, poſterior eorum ſtatus pejor eſt priore. Confer cum *Matth.* 12. 45.

* Græcè, μιάσματα, quæ Medicis dicuntur ſeminaria luis peſtilentialis in aere corrupto, quæ occultè ſerpunt, & multos inficiunt. Sic & ſeminaria vitiorum, & libidinum, quibus ſcatet mundus in maligno poſitus, homines ad illa pronos facilè contaminant & corrumpunt.

21. Me-

21. *Melius enim erat illis non cognoſcere viam juſtitiæ, quàm poſt agnitionem retrorſum converti ab eo, quod illis traditum eſt, ſancto mandato.* Minus enim malum illis fuiſſet non cognoviſſe Religionem & Doctrinam, quæ tradit modum aſſequendi veram & ſalutarem juſtitiam, quàm poſt eius agnitionem deficere à lege Chriſtiana, quæ tradit præcepta juſte ac ſanctè vivendi.

22. *Contigit enim eis illud veri Proverbii: Canis reverſus ad ſuum vomitum;* † *& Sus lota in volutabro luti.* Illis enim contigit quòd vero Proverbio dici ſolet; Canis immundum animal reſorbet quod evomuerat, &, Sus lota rurſus in cœno volutari amat. Immundis illis animalibus ſimiles ſunt, qui ſemel mundati in priſtina vitia relabuntur.

† Confer cum Proverb. 26. 11. *Sicut canis, qui revertitur ad vomitum ſuum, ſic imprudens, qui iterat ſtultitiam ſuam.*

CAPUT II.

SENSUS MORALIS.

1. 2. 3. **F***Uerunt verò & Pſeudo-prophetæ in populo, ſicut & in vobis erunt magiſtri mendaces, qui introducent ſectas perditionis*, &c. Falſos Prophetas & Doctores diabolus omni tempore ſuſcitavit. Jamnes, & Mambres Moyſi reſtiterunt. a Quadrigendos quinquaginta Prophetas Baal una die trucidari juſſit Elias. b Sedecias cum aliis Pſeudo-prophetis c Achab Regem Iſrael & Joſaphat Regem Juda falſis vaticiniis, & fallaci promiſſione victoriæ ad pugnam contra Regem Syriæ impulit, quibus credens Achab potiùs quàm Micheæ Prophetæ Domini, miſerrimè periit. A falſis Prophetis, qui veniunt in veſtimentis ovium, intrinſecùs autem ſunt lupi rapaces d cavere diſcipulos ſuos Chriſtus jubet. Sanctus Paulus Aſiæ Epiſcopis prædixit falſos doctores poſt diſceſſum ſuum Eccleſiam illius regionis infeſtaturos. *Ego ſcio* (inquit) *quoniam intrabunt poſt diſceſſionem meam lupi rapaces in vos, non parcentes gregi. Et ex vobis ipſis exurgent viri loquentes perverſa, ut abducant diſcipulos poſt ſe Propter quod vigilate.* Jam inde ab Apoſtolicis temporibus ad hunc uſque diem ſurrexerunt in Eccleſia Magiſtri mendacii, qui pernicioſiſſimas hæreſes adinvenerunt & diſſeminarunt, bellum indicentes veritati, & doctrinæ Evangelicæ atque Apoſtolicæ; & Chriſtum Jeſum, qui redemptionis ſuæ participes eos fecerat per battiſma, rejecerunt & abnegarunt, ut illuſiones cordis ſui, & pravarum cupiditatum impulſum ſequerentur. Simonianos Nicolaitas, Cerinthianos, Ebionitas, Gnoſticos, & reliqua hæreſum monſtra, poſtremam uſque Quietiſtarum, cogita, & humani ingenii perverſitatem ac cæcitatem luge. Hæreſes ad probationem electorum, ad reproborum damnationem, ad manifeſtationem veritatis & juſtitiæ ſuæ permittit Deus, ex malo graviſſimo majora bona omnipotentiæ ſuæ inſuperabili virtute, & ſapientiæ ſuæ admirabili diſpoſitione eliciens. *Oportet hæreſes eſſe, ut & qui probati ſunt, manifeſti fiant* ait gentium Apoſtolus. Multos ſeducunt & trahunt in interitum juſto Dei judicio ſed certa & citò ventura damnatio illos manet, quæ eo gravior erit quò plures ſeduxèrint. *Superducentes ſibi celerem perditionem.*

a 2. Tim. 3. 8.
b 3. Reg. 18.
c 3. Reg. 22. 6.
d Matth. 7. 15.
Act. 20. 29.
Cur Deus hæreſes permittat?
1. Cor. 11. 19.

Falſos Doctores plerumque impudicitia & avaritia ad ſectas faciendas, hæreſeſque diſſeminandas impellunt. Luxuria plerumque germen hæreſum eſt. Cor priùs corrumpitur utplurimùm, quàm mens obtenebretur. Facilè acquieſcunt novitati, qui frœna laxant libidini. *Et multi ſequentur eorum luxurias.* Ex Eccleſiæ ſinu falſos doctores Catholicos abſtrahunt, ethnicos avertunt à ſuſcipienda Religione, dantes ipſis occaſionem maledicendi nomini Chriſtiano & Evangelicæ Legi flagitioſis moribus & im-

Impudicitia & avaritia plerùmque ad ſectas faciendas impellunt.
Euſeb. lib. 4. Hiſtor. Eccleſ. cap. 7.

Digitized by Google

& impudica converſatione. *Per quos via veritatis blaſphematur*. Quapropter Euſebius Cæſarienſis de Gnoſticis ſcribit: ,, His miniſtris uſus malignus ille dæmon, ,, primùm effecit ut ex fidelibus, quicumque ab illis decepti eſſent, ad miſera- ,, bile exitium tamquam captivi abducerentur. Deinde gentibus à fide noſtra alie- ,, nis amplam obtrectanti & calumniandi Evangelii materiam ſubminiſtravit: ,, dum ab illis primùm orta infamia, ad totius Chriſtiani nominis opprobrium ,, diffunderetur. Atque hinc factum eſt, ut abſurda quædam de nobis opinio apud ,, infideles tunc temporis ſpargeretur, quaſi nefario concubitu cum ſororibus & ,, matribus miſceri, & exſecrandis dapibus veſci ſoleremus.

Rom. 16. 18. Alter falſorum doctorum caracter eſt avaritia. Blanda, artificioſè ornata, & ad decipiendum compoſita oratione dogmata ſua venditant & cauponantur. *Chriſto Domino noſtro non ſerviunt, ſed ſuo ventri, & per dulces ſermones & benedictiones ſeducunt corda innocentium*. Veritatem deſerunt & impugnant, errores fabricantur, docent, diſſeminant & tuentur quæſtus gratia; Samaritanorum cerimonias & aurorũ vitulorum adorationem cum veri Dei culto, mundi corruptelas cum Evangelio, artẽ fœnerandi ſpecioſis prætextibus fucatã cum Chriſti lege, vitam voluptariã cum eius cruce conciliant. Alii ſpecie pietatis infelices animas illaqueant; et novis corrumpunt erroribus, lucrum et compendium ab eis expectantes et captantes.

Ad Tit. 1. 2. ,, Et in avaritia fictis verbis de vobis negotiabuntur. Hi domos univerſas ſub- ,, vertunt, docentes quæ non oportet turpis lucri gratiá, ait Apoſtolus gentium. Utinam verò tales non invenirentur in ipſo Eccleſiæ ſinu, ex ſacro Miniſterio artem diteſcendi facientes, quibus illa Domini per os Ezechielis increpatio convenit: ,, Væ qui conſuunt pulvillos ſub omni cubito manus: et faciunt cervicalia

Ezech. 13. ,, ſub capite univerſæ ætatis ad capiendas animas, et cùm caperent animas po- ,, puli mei, vivificabant animas eorum. Et violabant me ad populum meum ,, propter pugillum hordei, et fragmen panis, ut interficerent animas quæ non ,, moriuntur, mentientes populo meo credendi mendaciis. Non turbetur cor noſtrum, ſi hujuſmodi falſis Magiſtris omnia proſperè cedere in ſæculo videantur. Punitio eorum eò terribilior erit, quò diutiùs impuniti manent Deo tolerante. *Quibus judicium jam olim non ceſſat, & perditio eorum non dormitat*.

Terribilia punitionis peccatorum exempla.

4. *Si enim Deus angelis peccantibus non pepercit, ſed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos in judicium reſervari*. Si Deus peccatum in creaturis nobiliſſimis tam ſeverè ac terribiliter punit, an inultum in hominibus relinquet ab angelicæ naturæ excellentia ac dignitate longè diſtantibus? Ob primum et unicum peccatum è cęlo, in quo conditi fuerant detruſi ſunt ad inferos angeli mali, æterniſque cruciatibus addicti: an levioribus ac brevioribus pænis damnabuntur homines multiplicium criminum rei? Ob unicum et primum peccatum mortale plures damnantur homines non minus quàm angeli: & juſtè damnantur ab eo qui in angelis ſuis reperit pravitatem, nec peccantibus pepercit. Unicum inſtans datum eſt angelis ad ſalutis ſuæ negotium peragendum, quo abuſi irremiſſibiliter damnati ſunt: hominibus totum vitæ tempus datur Dei miſericordia & patientia, quo ſi abutantur in Creatoris ſui & Redemptoris injuriam, cruciatus æternos non evadent. *Quod enim hominibus mors eſt, hoc angelis caſus*. Nec angelis poſt caſum, nec poſt mortem hominibus ulla ſpes veniæ. Dato igitur ad ſalutem vitæ tempore ne abutamur. Operemur dum lucem habemus, venit nox in qua nemo operari poteſt.

Pœna angelorum malorum.

S. Joann. Damaſ. lib. 2. cap. 4.

S. Auguſt. lib. 14. De Civit. Dei, cap. 15. ,, Angeli apoſtatæ ſuperbia peccarunt, quæ *initium eſt omnis* ,, *peccati*. Quid autem ſuperbia, niſi perverſę celſitudinis appetitus? Perverſa autem celſitudo eſt, deſerto eo cui debet animus inhærere Principio, ſibi quodam- ,, modo fieri atque eſſe principium. Hoc fit cùm ſibi nimis placet. Sibi verò ita ,, placet, cùm ab illo bono incommutabili deficit, quod ei magis placere debuit, ,, quàm ipſe ſibi. Qui angelos apoſtatas imitantur in peccato, ſocii illorum erunt

in

in æterno ſupplicio. Qui carnalium vitiorum puri ſunt, ne ſibi ſuperbè blandiantur, caveant ne illos dejiciat ſuperbia, quæ ex angelis dœmones fecit: in humilitate firmentur; quæ homines ſanctis Angelis ſimiles reddit.

Diluvium generale.

5. *Et originali mundo non pepercit, ſed octavum Noe juſtitiæ præconem cuſtodivit, diluvium mundo impiorum inducens*. Antiquo mundo Deus non pepercit. *Omnis* quippe *caro corruperat viam ſuam*. A diluvio ſervati non ſunt, niſi qui a corruptione peccati ſe cum Dei gratia puros ſervaverunt. Cum parvo electorum numero juſtitiam & pietatem ſectemur; Chriſti crucem, arcam ſalutis amplectamur ne cum mundo impiorum divinæ indignationis & ultionis diluvio involuamur & pereamus. Pœnitentiam agamus, ad quam nos Dei patientia nunc per prædicatores invitat: ne theſaurizemus nobis iram in die iræ & juſti judicii Dei. Vigilemus in bonis operibus, ne nos dies illa improviſò occupet, & communi cum impiis involuat interitu. „ Sicut in diebus Noe, ita erit & adventus Filii hominis. Sicut *Matt.* 24.38.
„ enim erant in diebus ante diluvium comedentes & bibentes, nubentes & nuptui
„ tradentes, uſque ad eum diem quo intravit Noe in arcam, & non cognoverunt donec
„ venit diluvium, & tulit omnes: ita erit & adventus Filii hominis.

Sodomorum & Gomorrhæorum everſio & incendium.

6. *Et civitates Sodomorum & Gomorrhæorum in cineres redigens everſione damnavit, exemplum eorum qui impiè acturi ſunt, ponens*. Exemplum adeo terribile divini judicii homines abominandis libidinibus ſeſe contaminantes à peccato, quod in mundo corrupto tam frequens eſt, non revocat: quid illos emendabit? Flamma quæ Sodomam & vicinas urbes conſumpſit, umbra tantùm eſt gehennæ ad ſempiternum impudicorum, & aliorum peccatorum ſupplicium in perpetuum arſuræ. Quamquam plus habuerit miſericordiæ quàm ſeveritatis illud judicium. Quod e- *Salvianus lib.*
„ nim pœnam eorum tamdiu diſtulit, miſericordiæ fuit: juſtitiæ, quod aliquan- 1. *De Gubernat. Dei*.
„ do punivit. Et ideo cùm Angelos Sodomam Deus mitteret, nobis probare vo-
„ luit quòd malos puniret invitus. Scilicet ut cùm legeremus quæ à Sodomitis an-
„ geli pertuliſſent, & videremus ſcelerum immanitatem, criminum turpitudinem
„ libidinum obſcœnitatem, probaret nobis Deus quòd ipſe eos noluerit perdere
„ ſed ipſi extorſerint ut perirent. Chriſtianorum ſterilibus illis impudicitiis deditorum crimen longè gravius & atrocius eſt quàm damnatorum illorum Sodomæ & Gomorrhæ civium, cùm membra Chriſti corrumpant, & templum Spiritus ſancti, quod ipſi per baptiſmum facti ſunt, polluant „ Et major eſt iniquitas filiæ *Lamet Jerem* 4. 6.
„ populi mei peccato Sodomorum, quæ ſubverſa eſt in momento..... Ecce hæc
„ fuit iniquitas Sodomæ, ſuperbia, ſaturitas panis, & abundantia, & otium
„ ipſius et filiarum ejus: et manum egeno et pauperi non porrigebant. Et eleva-
„ tæ ſunt: et fecerunt abominationes coram me; et abſtuli eas ſicut vidiſti. *Pſal.* 10.7.
Paria crimina num Deus impunita dimittet in Chriſtianis? *Ignis & ſulphur & ſpiritus procellarum, pars calicis eorum*. Et, *Terræ Sodomorum remiſſius erit in die judicii, quàm tibi* Chriſtiano iiſdem vitiis dedito, iiſdem impudicitiis inquinato. *Matt.* 11.24.

Impiorum ſocietas, et mundi corruptio fugienda.

7. 8. 8. *Et juſtum Lot oppreſſum à neſandorum injuria ac luxurioſa converſatione eripuit: aſpectu enim & auditu juſtus erat: habitans apud eos, qui de die in diem animam juſtam iniquis operibus cruciabant*. Magnus piorum cruciatus eſt inter improbos vivere, Cui ſocietas et converſatio impiorum gravis non eſt, et illorum pravis operibus non affligitur, juſtus et Dei amicus dici non meretur. *Vidi prævaricantes, & tabeſcebam*, ait ſanctus Rex et Propheta David, *quia mandata tua non cuſtodierunt*. Qualis vexatio eſt oculis auribuſque caſtis, videre et audire turpia, inſolentia, libidinum irritamenta! Aſpectu et auditu juſti ſimus: avertamus *Eccli.* 9.8.9.
oculos à muliere compta, et ne circumſpiciamus ſpeciem alienam. *Propter ſpeciem mulieris multi perierunt, & ex hoc concupiſcentia quaſi ignis exardeſcit*. Aſcendit mors per feneſtras: oculus animam deprædatur. A ſpectaculis oculos avertat Chriſtianus, ne videant vanitatem, ne hiſtriones et ſcenicas mulieres videant, quæ

amo-

Digitized by Google

amorem dum fingunt, infligunt. Animo adversùs libidinem cæcus ſit. Aures obſcœnis verbis, cantilenis amatoriis occludat. Invigilet ſenſuum ſuorum cuſtodiæ, ne mundi corruptionem hauriant. Fugiamus de mundi Sodoma, occaſiones peccati, iniquorum conſortia fugiamus. Non Angelus ſolùm, ſed Deus ipſe nos monet nos urget, nos manu apprehendit, gratiam ſubminiſtrans ut exeamus. *Novit Dominus pios de tentatione eripere: iniquos verò in diem iudicii reſervare cruciandos.* Deo confidamus ſine præſumptione: iudicia eius timeamus ſine deſperatione. Ne reſpiciamus retrò Sodomam conflagrantem, mundum pravarum cupiditatum igne ardentem, ſulphure malorum operum fœtentem, pœnis æternis reſervatam. *Mementote uxoris Lotb.*

Luc. 17.

10. 11. 12. 13. *Magis autem eos, qui poſt carnem in concupiſcentia immunditiæ ambulant dominationémque contemnunt, audaces, ſibi placentes, ſectas non metuunt introducere blaſphemantes,* &c. Hæreſiarcharum caracteres. 1. Impudicitia. Paucos invenias qui caſti fuerint, quamvis nonnulli continentiæ ſpeciem exteriùs præ ſe ferrent. 2. Superbia. 3. Poteſtatum Eccleſiaſticarum & civilium contemptus, quas maledictis & convitiis laceſſere non verentur, earùmque jugum excutiunt, ſæpe etiam mutata (ubi prævalent) politici regiminis forma, & populis à legitimi Principis dominatione ſubtractis. 4 Audacia & contumacia, qua ſacras Scripturas mutilant, corrumpunt, ac pro ſuo arbitrio in ſenſus alieniſſimos detorquent. *Sequuntur ſpiritum ſuum, & nihil vident:* Traditiones Apoſtolicas rejiciunt, diſciplinam Eccleſiaſticam evertunt. *Libera ſunt illis omnia & ſoluta,* quia nec Deum nec Eccleſiam, nec Eccleſiam, nec Principes timent. *Ubi veritas nulla eſt, merito & talis diſciplina* eſt. Ubi autem metus Dei, *ibi gravitas honeſta, & diligentia attonita, & cura ſollicita, & adlectio explorata, & communicatio deliberata, & promotio emerita, & ſubjectio religioſa, & apparitio devota, & proceſſio modeſta, & Eccleſia unita, & Dei omnia.* Nihil horum apud hæreticos. Simplicitatem volunt eſſe proſtrationem diſciplinæ; pacem paſſim cum omnibus miſcent, Nihil enim intereſt illis, diverſa licèt ſentientibus, dum ad unius veritatis expugnationem conſpirent.... *Hoc negotium illis non ethnicos convertendi, ſed noſtros evertendi: banc magis gloriam captant, ſi ſtantibus ruinam, non ſi jacentibus elevationem operentur* 5. Sectas introducunt & multiplicant, fidem innovando. *Schiſma eſt unitas ipſis. Mentior ſi non à regulis ſuis variant inter ſe, dum unuſquiſque proinde ſuo arbitrio modulatur quæ accepit, quomadmodum de ſuo arbitrio ea compoſuit ille qui tradidit Idem licuit Valentinianis quod Valentino, idem Marcionitis quod Marcioni, de arbitrio ſuo fidem innovare. Denique penitus inſpectæ hæreſes, omnes in multis cum auctoribus ſuis diſſentientes deprehenduntur.* 6. Inſtar ferocium beſtiarum in omnium ordinum Catholicos ſæviunt, aliàs gladiis, alias linguis 7. Eccleſiæ Catholicæ per calumniã affingere ſolent dogmata à quibus aliena eſt, veritatem impugnant ex imperitia verbiſque inſolentibus & blaſphemis res ſacratiſſimas diſcerpunt. *Velut irrationalia pecora, naturaliter in captionem & in perniciem in his quæ ignorant blaſphemantes.* Hos ignorantia ex prava diſpoſitione & cordis corruptione conſequens tantùm abeſt ut excuſet, magis reos & graviori damnationi obnoxios facit. *In corruptione ſua peribunt, percipientes mercedem injuſtitiæ.* 8. In delicias carnales immerſi, vota virginitatis, & continentiæ impugnant, Sacerdotes, Monachos, Sanctimoniales ad apoſtaſiam ſollicitant & inducunt, in opprobrium & dedecus Religionis. *Voluptatem exiſtimantes diei delicias, coinquinationes & maculæ.* A voluptatibus & deliciis carnis abſtineat, quicumque fidem & integritatem mentis ſervare deſiderat. Si quis exiſtimat & abundantia ciborum potionùmque ſe perfrui, & vacare „ poſſe ſapientiæ, hoc eſt & verſari in deliciis, & deliciarum vitiis non teneris „ ſe ipſum decipit. Cùm enim procul ab his remoti, ſæpe capiamur naturæ il„ lecebris, & cogamur ea cupere, quorum copiam non habemus: quantò magis „ ſi circumdati retibus voluptatum, eſſe nos liberos arbitremur? Senſus noſter illud

Hæreſiarcharum caracteres.

Ezech. 13. 3.
Tertullian. lib. De Præſcrip. Hæret

A voluptatibus & deliciis carnis abſtinendum.

S. Hieron. lib. 2. *Contra Jovinian.*

Digitized by Google

„ lud cogitat, quòd videt, audit, odoratur, guſtat, attrectat, & ad ejus rei tra-
„ hiitur appetitum, cujus capitur voluptate: quod mens videat, & mens audiat,
„ & quod nec audire quippiam nec videre poſſimus, niſi ſenſus in èa quæ cerni-
„ mus & audimus fuerit intentus. Vetus quoque ſententia eſt: Difficile eſt, im-
„ mo impoſſibile, deliciis & voluptatibus affluentes non ea cogitare quæ gerimus
„ fruſtràque quidam ſimulant, ſalva fide, & pudicitia, & integritate mentis, ſe
„ abui voluptatibus, cùm contra naturam ſit copiis voluptatum ſine voluptate
„ perfrui: & Apoſtolus gentium hoc ipſum cavens dixerit: *Quæ autem in deliciis* 1. Tim. 5.
eſt vidua, vivens mortua eſt.

14. *Oculos habentes plenos adulterii, & inceſſabilis delicti. Pellicientes animas inſtabiles, cor exercitatum avaritiæ habentes, maledictionis filii.* Impudicus oculus impudici cordis nuntius eſt. Amor per oculos in cor illapſus, impudicis obtutibus magis ac magis illum accendit. Peccatum quod in corde latenter vivit, oculorum nutibus foràs ſe prodit. Luxuria peccatum eſt maximæ adhæſionis. Difficillima impudicorum converſio. *Non dabunt cogitationes ſuas ut convertantur ad Deum ſuum; quia ſpiritus fornicationum in medio eorum, & Dominum non cognoverunt.* Honorem, fortunæ bona, conſcientiam, animas, falſi Prophetæ & Magiſtri errorum in fœdas voluptates projecti deprædantur. Hi, ut hædi ſua turpitudine infames, propriis, alieniſque peccatis onuſti, Dei maledictione percuſſi, è terra viventium ejicientur in perpetuum.

Impudicorũ difficillima converſio.

Oſee 5. 4.

15. 16. *Derelinquens viam rectam erraverunt, ſecuti viam Balaam ex Boſor, qui mercedem iniquitatis amavit.* Temporalium bonorum cupiditas veri Dei Miniſtros à recta via, à doctrina ſana, tum fidei, tum morum facilè abducit, ut Satanæ per Balac Regem Moabitarum adumbrati votis obſequantur, niſi eos prohibeat Angelus, niſi gratia ipſorum mentem illuminet, mutetque voluntatem, interiùs dicens: *Ego veni ut adverſarer tibi, quia perverſa eſt via tua, mihique contraria.* Fruſtra cupiditas urgebit ut Moabitarum deſideriis indulgeant, ut eis placentia loquantur, ſi Angelus aſinam ſiſtat: Fruſtra rogabunt filii hujus ſæculi ut ſaltem nec ſanam doctrinam prædicent ac doceant, nec contrariam ab Eccleſia, à Sede Apoſtolica, ab Epiſcopis reprobatam ac damnatam palam impugnent. „ Nec maledicas
„ ei, nec benedicas. *Reſpondebunt*: Num aliud poſſum loqui, niſi quod juſſerit
„ Dominus? ..... Ad benedicendum adductus ſum, benedictionem prohibere non
„ valeo. *Si dederit mihi Beal plenam domum ſuam argenti & auri, non potero*
„ præterire ſermonem Domini Dei mei, ut vel boni quid vel mali proferam ex
„ corde meo; ſed quicquid Dominus dixerit, hoc loquar. Si Balac aras erigat, victimas offerat, idolorum ſuorum cultum, id eſt cupiditatum in mundo regnantium, cum veri Dei cultu conjungi poſtulet, reſpondet Chriſti Miniſter: *Non eſt idolorum in Jacob, nec videtur ſimulacrum in Iſrael.* Alioqui quod ſtultum eſt mundi, fortè idiotam, fortè mulierculam Deum timentem Deus eliget, ut Prophetæ ex corde ſuo loquentis, & temporalia emolumenta cum veritatis & gloriæ divinæ detrimento quærentis inſipientiam confundat. Sic Balaam *correptionem habuit ſuæ veſaniæ ſubjugale mutum animal humana voce loquens.* Sic Deus *prohibuit Prophetæ inſipientiam.*

Cupiditas temporalium bonorum Dei Miniſtros à recta via & ſana doctrina numquam ab ducat.

Numer. 22. 23. 24.

17. *Hi ſunt fontes ſine aqua, & nebulæ turbinibus exagitatæ, quibus caligo tenebrarum reſervatur.* Hæretici & falſi Doctores, qui ſe aqua ſapientiæ, et veræ Fidei, ſanæque Moralis doctrina plenos oſtentant, fontes ſicci ſunt, ſeu potiùs ciſternæ diſſipatæ, quæ continere non valent aquas. Luto ad inquinandos homines, non aqua ad abluendos et potandos pleni ſunt. Nebulæ ſunt lucem veritatis obſcurante. non doctrinæ ſalutaris imbrem fundentes. Ventis vehementibus agitati huc illuc circumferuntur: doctrinam, opinioneſque mutant, prout lucri, honorum, mundanæ gloriæ, aut favoris Magnatum ſpes afflat et impellit. *Nubes & ventus & pluviæ non ſequentes, vir glorioſus, & promiſſa non complens.*

Proverb. 25. 24.

Digitized by Google

Falſa & vera libertas.

19. *Libertatem illis promittentes, cùm ipſi ſervi ſint corruptionis: à quo enim quis ſuperatus eſt, ejus & ſervus eſt.* Effrenis quidvis agendi licentia Chriſtianæ libertatis nomine palliata plures in hæreſim pertraxit, quam artificioſa eloquentia, & fallax Philoſophia. Verùm nulla durior, nulla turpior ſervitus eſt ea libertate, quam ſectatoribus ſuis errorum Magiſtri pollicentur. Quid enim miſerius, quid turpius, quàm propriis & alienis cupiditatibus ſervire? Vir juſtus, etiamſi ſerviat,

S. *Auguſt. lib.* 3. De *Civi Dei, cap.* 3. *Idem, Enchirid. cap.* 30.

,, liber eſt: malus autem etiamſi regnet, ſervus eſt, nec unius hominis; ſed, quod eſt gravius, tot dominorum, quot vitiorum.... Qualis quæſo poteſt ſervi addicti eſſe libertas, niſi quando eum peccare delectat? Liberaliter enim ſervit, qui ſui domini voluntatem libenter facit. Ac per hoc ad peccandum liber eſt, qui peccati ſervus eſt. Unde ad juſte faciendum liber non erit, niſi à peccato liberatus eſſe juſtitiæ cœperit ſervus. Ipſa eſt vera libertas propter recti facti licentiam, ſimul & pia ſervitus propter præcepti obedientiam. Sed iſta libertas ad bene faciendum unde erit homini addicto & vendito, niſi redimat ille, cujus illa vox eſt, *Si vos Filius liberaverit, nunc verè liberi eritis?* Quod antequam fieri in homine incipiat, quomodo quiſquam de libero arbitrio in bono gloriatur opere, qui nondum liber eſt ad operandum bene? Tunc ergo efficimur verè liberi, cum Deus nos creat, non ut homines, quod jam fecit, ſed ut boni homines ſimus, quod nunc gratia ſua facit, ut ſimus in Chriſto nova creatura.

Joan. 8. 36.

Pejor eſt ſtatus animæ poſt Pœnitentiam in mortal: peccatum relapſæ.

20. 21. 22: *Si enim refugientes coinquinationes mundi in cognitione Domini noſtri & Salvatoris Jeſu Chriſti his iurſus implicati ſuperentur: facta ſunt eis poſteriora deteriora prioribus. Melius enim erat illis non cognoſcere viam juſtitiæ, quàm poſt agnitionem retrorſùm converti ab eo quod illis traditum eſt, ſancto mandato.* Peccata Chriſtianorum graviora ſunt peccatis infidelium. 1. Propter cognitionem Myſteriorum Chriſti & Legis Evangelicæ. *Servus qui cognovit voluntatem domini ſui & non fecit, vapulabit multis.* 2. Propter ingrati animi vitium, quia dona à Deo accepta contemnunt, abjiciunt, conculcant. 3. Propter defectionem & apoſtaſim à Chriſtiana pietate, violationemque pacti in Baptiſmo ſolemni ritu cum Deo initi. Sed & univerſim pejor eſt animæ in mortale peccatum poſt Pœnitentiam relapſæ ſtatus, curatio difficilior. Se vitiis priſtinis profundius immergunt, qui in ea relabuntur, habitum validiorem inducunt, peccandi conſuetudinem firmant, gratiæ dei majorem obicem ponunt, Spiritui Dei graviorem contumeliam faciunt: ab eo penitus deſeri merentur, propriiſque cordis deſideriis tradi: à dæmone denique in domum ſuam antiquam revertente, eàmque ſcopis mundatam & ornatam inveniente, arctius poſſidentur. Adducit enim ſecum ſeptem alios ſpiritus nequiores, *& fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus,* ait Chriſtus, cujus ſententiam S. Petrus reſpexit & expreſſit. Indulgentiæ ingratus eſt, qui poſt veniam peccat, ſanitate indignus eſt, qui ſemetiſpum, poſtquam curatus eſt, vulnerat: mundari non meretur, qui ſemetipſum poſt gratiam ſordidat. Grave eſt hominem officiorum ſuorum notitia inſtructum delinquere: gravius abſolutum peccare. Servo pejor eſt, qui patronum poſt datam libertatem offendit: beneficiis ingratus eſt, quidatorem tumoris arrogantia deſpicit. A mundi igitur coinquinationibus mundatis ne his rurſus implicemur. Serviamus illi, cujus eſſe jam cœpimus. Glorificemus

Luc. 12.

Matt. 12. 45.

Joan. 5. 14.

S. *Cyprian.* De *Diſcipl. & Habitu Virginum.*

,, & portemus Deum puro & mundo corpore & obſervatione meliore, & qui per ſanguinem Chriſti Domini noſtri redempti ſumus, per omnia ſervitutis obſequia Redemptoris imperio pareamus, demuſque operam, ne quid immundum & profanum templo Dei inferatur; ne offenſus ſedem, quam inhabitat, derelinquat. Soſpitantis Domini verba ſunt & docentis, curantis pariter & monentis: *Ecce ſanus factus es, jam noli peccare, ne quid tibi deterius fiat.* Dat vivendi morem, dat innocentiæ legem, poſtquam contulit ſanitatem; nec habenis liberis & ſolutis vagari poſtmodum patitur, ſed iſtis potiùs, quibus ſanatus fuerat,

Digitized by Google

„ rat, mancipato, graviùs comminatur: quòd ſit ſcilicet minor culpa deliquiſſe „ ante, cùm necdum noſſes diſciplinam Dei: nulla ſit venia * ultra delinquere, „ poſtquam Deum noſſe cœpiſti: & quidem hoc tam viri quàm mulieres, tam „ pueri quàm puellæ, ſexus omnis atque omnis ætas obſervet: & curet pro Reli- „ gione ac fide quam Deo debet, ne quòd ſanctum & purum de Domini dignatio- „ ne percipitur, minùs ſollicito timore teneatur. Iis enim qui in priora peccata relabuntur, contingit illud veri Proverbii: *Carnis reverſus eſt ad ſuum vomitum;* „ *&*, *Sus lota in volutabro luti.* Premebat pectus conſcientia peccatorum, accepta „ indulgentia quaſi vomuiſti, & relevatum eſt pectus tuum facta eſt bona conſcien- „ tia ex mala conſcientia: quid rurſus converteris ad vomitum tuum? Si canis hoc „ faciens horret oculis tuis, tu quid eris oculis Dei?

* Id eſt difficilior.

S. Auguſt. in Pſal. 83. n. 3.

C A P U T III.

S E N S U S L I T T E R A L I S.

1. 1. H*Anc ecce vobis, cariſſimi, ſecundam * ſcribo Epiſtolam, in quibus veſtram excito in commonitione ſinceram mentem: Ut memores ſitis eorum, quæ prædixi, verborum a ſanctis Prophetis, & Apoſtolorum veſtrorum, præceptorum Domini & Salvatoris.* Hanc ſecundam ad vos Epiſtolam ſcribo, cariſſimi, ut in utraque ſinceras mentes veſtras commoneam, adhorter et excitem: ut memores ſitis Oraculorum à ſanctis Prophetis editorum, de quibus ſuperius dixi, et præceptorum quæ accepiſtis à nobis Apoſtolis Domini et Salvatoris noſtri:

3. 4. *Hoc primùm ſcientes, quòd venient in noviſſimis diebus * in deceptione illuſores, juxta proprias concupiſcentias ambulantes, dicentes, Ubi eſt promiſſio, † aut adventus ejus? Ex quo enim Patres dormierunt, omnia ſic perſeverant ab initio creaturæ.* Illud imprimis ſcitote, in noviſſima mundi ætate venturos impoſtores, omnibus artibus inſtructos ad illudendum ſimplicitati fidelium; pravis cupiditatibus ſuis obſequentes, qui dicturi ſunt, Fruſtra glorioſus Chriſti adventus ad judicium exſpectatur: vana promiſſio eſt futuri mundi finis, & retributionis generalis præmiorum & ſupplicii, bonis & malis pro meritis ſingulorum faciendæ. Ex eo enim tempore quo Patres antiqui, id eſt Patriarchæ & Prophetæ mortui ſunt, quos hæc prænunciaſſe decantatis, eadem mundi facies, idem ſtatus, eadem œconomia perſeverat, qualis fuit ab initio.

5. 6. 7. *Latet enim eos hoc volens, quòd cœli † erant priùs, & terra de aqua & per aquam conſiſtens Dei verbo: per quæ ille tunc mundus aqua inundatus eſt.* Illi etenim volentes ignorant, (quia nolunt ex Scripturis ſacris diſcere veritatem) quòd cœlum jam olim exiſtebat Dei verbo conditum in principio temporis, & terra ex aqua emergens, ſeu extra aquam eminens, & ſuper aquas conſiſtens & firmata, ſive per aquam compacta, coagulata, & veluti fermentata, ne tota diffluat in pulverem, utque frugum, plantarum, aliorumque corporum mixtorum productioni & conſervationi apta eſſet: & tamen Mundum illum antiquum aquarum ſuperiorum immiſſione & inferiorum eruptione per dies quadraginta inundatum & ſubmerſum, univerſum hominum genus communi exitio involviſſe. *Cœli autem qui nunc ſunt, & terra,*

* His verbis Grotii commentum refellitur, hanc ſecundum Epiſtolam S. Petro abjudicantis.

* Hæc verba *in deceptione* redundant ſecundum Textum Græcum.

† Secundùm Grecum: *Ubi eſt promiſſio adventus ejus*

† De cœlo aereo, qua parte mediã & infimam aeris regionem continet hic loquitur Apoſtolus. Pluralis autem numerus pro ſingulari hinc uſurpatur, quia nomen Hebraicum *ſcamain*, ſingulari caret.

Digitized by Google

*eodem verbo repoſiti * ſunt, igni reſervati in diem judicii & perditionis impiorum hominum.* Cœli autem & terra, quo nunc ſunt ſtatu, eodem Dei verbo conſervantur, igne cremanda & innovanda in die ultimi generaliſque judicii, & perditionis hominum impiorum. *De quo igne ſcriptum eſt: Ignis ante ipſum præcedet, & inflamabit in circuitu inimicos ejus.*

8. *Unum verò hoc non lateat vos, chariſſimi, quia unus dies apud Dominum † ſicut mille anni, & mille anni ſicut dies unus.* Tametſi vos lateat quando venturus ſit ad judicium Dominus: illam tamen veritatem ignorare non debetis, Comparatione æternitatis moram omnem brevem eſſe, & quæ nobis tardare videntur & procul eſſe, Deo eſſe proxima & præſentia: quia unus dies apud Dominum perinde eſt ac mille anni, & mille anni ut unus dies. Unde Propheta ait: *Quoniam mille anni ante oculos tuos tamquam dies heſterna quæ preteriit.*

9. *Non tardat Dominus promiſſionem ſuam, ſicut quidam exiſtimant: ſed patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, * ſed omnes ad pœnitentiam reverti.* Non ergo Dominus promiſſum de glorioſo adventu ſuo præſtare differt ultra præſtitutum tempus, quaſi illud implere nolit aut non poſſit (ut quidam perperàm arbitrantur:) ſed patienter vos exſpectat, nolens aliquos perire ex electis, quos illi Pater, verùm eorum numerum impleri volens, * & omnes ad illum converti per pœnitentiam, ut ſalutem conſequantur. Vel: Nolens aliquos perire, quantùm in ſe eſt: & ordinans omnes ad finem ſalutis æternæ ſincera proprièque dicta voluntate, & media auxiliàque ſufficientia illis ſubminiſtrans, quibus credere & pœnitentiam agere poſſint, ſi velint: tametſi & ſpecialia, potentioràque deſiderentur, quibus efficaciſſimè in illis operetur ut velint.

10. *Adveniet autem dies Domini ut fur: in quo cœli magno impetu tranſient, elementa verò calore ſolventur, terra autem, & quæ in ipſa ſunt opera, exurentur.* Dies judicii hominibus improviſus & inexpectatus adveniet, ſicut fur noctu in domos irrepit: qua die aer cœli nomine in Scriptura ſæpe ſignificatus, in morem procellæ, cum ſonitu & ſtridore vehementi tranſibit, & elementa craſſiora, nempe aqua & terra ignis ardore ſolventur, conflabuntur, & in melius commutabuntur: terra autem, & quæcùmque in ipſa hominum uſibus ſerviunt opera naturæ vel artis, metalla, plantæ, arbores, animalia, ædificia, generali conflagratione peribunt.

11. 12. 13. *Cùm igitur hæc omnia diſſolvenda ſint, quales oportet nos eſſe in ſanctis converſationibus & pietatibus? Exſpectantes & properantes in adventum diei Domini, per quem cœli ardentes ſolventur, & elementa ignis ardore tabeſcent: Novos verò cœlos, & novam terram ſecundùm promiſſa ipſius * exſpectantes, in quibus juſtitia habitat?* Cùm igitur hæc omnia diſſolvenda & immutanda ſint, cogitate quales eſſe vos oporteat, qualis vitæ veſtræ ſanctimonia, & pietas actionum eſſe debeat. Vos quippe gerere debetis non ſolùm ut exſpectantes diem adventus Domini ad judicium, ſed ardentibus deſideriis in ejus occurſum properantes: qua die (ut dixi) cœli & elementa ignis ardore ut cera colliqueſcent. Cœlos enim novos & terram novam ſecundùm promiſſum Dei & Domini noſtri Jeſu Chriſti exſpectamus, Mundum à Deo innovatum & à ſervitute corruptionis liberatum, in quo perfecta & perpetua, ſine ullius peccati admixtione juſtitia erit. Vel: Quibus in cœlis juſti ceu in æternæ felicitatis domicilio habitabunt.

14. 15. *Propter quod, chariſſimi, hæc exſpectantes ſatagite immaculati & inviolati ei inveniri in pace.* Quapropter hæc ſpe firmà expectantes, chariſſimi, operam date ut Chriſtus vos puros & irreprehenſibiles inveniat, in pace, quæ fructus eſt

* Τεθησαυρισμένοι. *Quaſi in theſauro divinæ providentiæ reconditi.*

Pſalm.96.

† *Apud Dominum*, id eſt apud Chriſtum, de cujus adventu ſermo eſt.

Pſalm.89.

* Secundùm Græcum, *ſed longanimis eſt erga nos.*

*Confer cum Apocal.6.11. *Et dictum eſt illis ut requieſcerent adhuc modicum tempus, donec compleantur conſervi eorum & fratres eorum.*

Elementa ultimæ conflagrationis igne non penitus deſtruentur, ſed in melius commutabuntur. Nõ tranſibunt abolitione ſubſtantiæ; ſed formæ pulchrioris et meliorum qualitatum acceſſu. Videſis *S. Epiphan. Hæreſi 64. n.32. S.Hieron. lib. 18.Comment. in Iſaiam ad cap.65.* S.*Auguſt.lib.*20. *De Civit. Dei cap.*24.S.*Thomam in* 4.*Sentent.Diſt.*47.*Qu.*2.

* *Iſai.65. 17. & 66. 22.* Sanctus Petrus Apoſtolum Paulum, divinam ejus ſapientiam, et Epiſtolas commendat, inter quas et illa eſt, in qua ipſius Petri reprehenſio legitur ac defenditur, ſcilicet Epiſtola ad Galatas.

Digitized by Google

eſt juſtitiæ. *Et Domini noſtri longanimitatem, ſalutem arbitremini: ſicut & Chariſſimus frater noſter Paulus ſecundùm datam ſibi ſapientiam ſcripſit vobis.* Et Domini noſtri patientiam, qua tamdiu tolerat hominum peccata, & adventum ſuum differt, veſtræ ſaluti conducere exiſtimate, ſicut Paulus dilectus frater & Co-apoſtolus noſter, ſecundùm ſapientiam à Spiritu ſancto ſibi datam, vobis ſcripſit.

16. *Sicut & in omnibus Epiſtolis, loquens in eis de his: in quibus ſunt quædam difficilia intellectu * quæ indocti & inſtabiles depravant, ſicut & cæteras Scripturas, ad ſuam ipſorum perditionem.* Quod etiam in omnibus Epiſtolis ſuis facit, in iis præſertim quas ſcripſit ad Eccleſias, loquens in eis de his de quibus vos admonui, de Chriſti ſcilicet adventu, & rebus ab eo promiſſis fideliter & patienter exſpectandis, & de fugiendis errorum Magiſtris; cujus in Scriptis nonnulla ſunt obſcura, & quæ ob rerum ſublimitatem, humanæque mentis infirmitatem, difficulter intelligi poſſunt; quæ homines imperiti, indociles & leves, nec in fidei fundamento ſtabiliti & firmati, vertunt ac detorquent in alienos & pravos ſenſus, ſicut & reliquas Scripturas tam veteris quàm novi Teſtamenti, atque ita illis abutuntur ad ſuam perditionem, quæ datæ ſunt ad ſalutem.

* Scripturæ ſacræ ſenſus non omnibus pervius.

17. 18. *Vos igitur, fratres, præſcientes cuſtodite: ne inſipientium errore traducti, excidatis à propria firmitate.* Vos igitur, Fratres, qui hæc omnia ſcitis, & de his præmoniti eſtis, cavete ne inſipientium & impiorum hominum erroribus abducti ac decepti, excidatis à fidei firmitate, quam Apoſtolorum magiſterio tenetis. *Creſcite verò in gratia & in cognitione Domini noſtri & Salvatoris Jeſu Chriſti.* Sed bonorum operum ſtudio magis ac magis creſcite in gratia & fide Domini & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti. *Ipſi gloria & nunc, & in diem æternitatis.* * *Amen.* Ipſi gloria in hoc ſæculo, & in omnem æternitatem debetur.

* Hæc glorificatio Deo propria, argumentum eſt divinitatis Chriſti Jeſu.

CAPUT III.

SENSUS MORALIS.

1. 2. H*Anc ecce vobis, chariſſimi, ſecundam ſcribo Epiſtolam, in quibus veſtram excito in commonitione ſinceram mentem.* Boni Paſtores monitis ſuis & ſanctis adortetionibus oves ipſis commiſſas aſſiduè excitare debent, tempore erga res ſalutis, officiàque ſua, obdormiant. Caro et Mundus blanditiis ſuis facilè ſopiunt ſpiritum, tametſi pervigilem, ejùſque ſinceritatem ac munditiem obſcurant. Si autem ſinceræ ac puræ mentes frequenter excitandæ ſunt, ne torpeſcant, & dormiant, quantò magis quæ in tenebris peccatorum alto & placido ſomno correptæ jacent? Nihil verò ad hujuſmodi ſomnum depellendum vel prohibendum aptius et efficacius eſt verbo Dei ſcripto et tradito, quo præcepta Domini et Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, divina Prophetarum oracula, et Apoſtolorum doctrina ac monita, fidem moreſque ſpectantia, continentur. Hæc fidelibus inculcanda ſunt, ne ex ipſorum memoriam excidant. *Clama, ne ceſſes, quaſi tuba exalta vocem tuam*, Hæc memoriæ commendent fideles, verbum Dei audiendo, legendo, et meditando. *Ut memores ſitis eorum, quæ prædixi, verborum a ſanctis Prophetis, & Apoſtolorum veſtrorum, præceptorum Domini et Salvatoris.*

Fideles à Paſtoribus aſſiduè excitandi ſanctis adhortationibus.

Iſai. 58.

3. 4. 5. Hoc *primùm ſcientes, quòd venient in noviſſimis diebus in deceptione illu-*

Paſtorum vigilantia contra Magiſtros erroris et impietatis, qui ſublimium et fortium ingeniorum gloriariam ſibi arrogant.

Digitized by Google

luſores, juxta proprias concupiſcentias ambulantes. Dicentes: Ubi eſt promiſſio, aut adventus ejus? Diabolus omni tempore impoſtores ſuſcitat, & magiſtros erroris ac impietatis. Hi ſublimium ac fortium ingeniorum gloriam ſibi arrogantes, ſimplicitati fidelium illudunt, à Philoſophia ſubornati. Concupiſcentiæ ſuæ carnalis legem, ac impulſum ſequuntur, non legem Spiritus. In via vitiorum progrediuntur, aliòſque pravis exemplis trahunt, non minùs quàm falſis argumentis & cavillationibus. Hi à dæmone inſpirati, regno ejus propagando ſerviunt, promiſſorum Dei, & judiciorum ejus fidem ac memoriam in cordibus hominum extinguere ac delere geſtientes: & ad mundi fruitionem illicientes eos, cum quibus converſantur, quaſi nulla alia poſt mortem vita & felicitas ſperanda eſſet. Adversùs hujuſmodi impoſtores & illuſores vigilent Paſtores, arceant eos à grege Domini, capiant vulpes quæ vineam ejus demoliuntur, illos arguant, convincant, confundant coram omnibus; fideles avertant ab eorum converſatione & ſermone audiendo, qui ut cancer ſerpit: Vocent oves ad paſcua ſalutaria verbi Dei & Chriſtianarum inſtitutionum; illàſque moneant, quòd ſi Paſtorum ſuorum adhortationibus, admonitionibus, & inſtructionibus neglectis, ab impoſtoribus decipiantur, non excuſabit eas ignorantia, quia claudunt oculos lumini veritatis, & nolunt intelligere ut bene agant: venenum melle conditum haurire non metuunt, & antidotum ſalutare ſumere recuſant. *Latet enim eos hoc volentes, &c.*

Humanæ vitæ brevitas. *Pſalm.* 89. *Eccleſiaſt.* 1. *Pſalm.* 76.

8. *Unum verò hoc non lateat vos, chariſſimi, quia unus dies apud Dominum ſicut mille anni, & mille anni ſicut dies unus.* Quàm brevis hominum vita, quamvis longa videatur & deſideretur! Momentum, nihilum. *Quæ pro nihilo habentur, eorum anni erunt.* Tota mundi duratio, brevis dies. *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas. Deum time, & mandata ejus obſerva: hoc eſt enim omnis homo: & cuncta, quæ fiunt, adducet Deus in judicium pro omni errato, ſive bonum, ſive malum illud ſit.* Igitur *Annos æternos* in mente habeamus. Cogitationes noſtræ & affectus noſtri æternitati Dei jungantur, in eàque defigantur.

Deus non vult aliquos homines perire. *Eccleſia Lugdun. Ezechiel.* 18. 23. *& cap.* 33. *Iſai.* 30. 18. *S. Hieron. lib.* 9. *Commentar in Iſaiam. Joan.* 12.

9. *Non tardat Dominus promiſſionem ſuam, ſed patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, ſed omnes ad Pœnitentiam reverti.* Neminem creavit Deus ut perderet, qui vult omnes homines ſalvos fieri *bonitate Creatoris*; qui *dedit redemptionem ſemetipſum pro omnibus* miſericordia Salvatoris. *Numquid voluntatis meæ eſt mors impii, dicit Dominus, & non ut convertatur a viis ſuis & vivat?* Pœnas differt, ut ad Pœnitentiam nos invitet. *Expectat Dominus ut miſereatur veſtri, & ideo exaltabitur parcens vobis: quia Deus judicii Dominus: Beati omnes qui exſpectant eum.* „ Grandis clementia Dei, ut exſpectet noſtram Pœnitentiam: & donec nos à vitiis convertamur, ille potentem contrahat manum, ne ferire cogatur. „ Ideo autem miſeretur & parcit, ut exaltetur illius miſericordia, & bonitas „ Creatoris nota cunctis fiat. Vel certè juxta illud quod in Evangelio loquitur, „ *Cùm exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me*, idcirco exaltatur in cruce, ut „ parcat omnibus. Ipſe eſt enim Deus judicii: & beati ſunt omnes qui expectant do„ minum exſpectantem converſionem ſuam. Contra verò miſerrimi, qui patientia ejus abutuntur, ſecundùm duritiam ſuam & impœnitens cor theſaurizantes ſibi iram in die iræ & juſti judicii Dei.

Præparatio ad mortem et Judicium divinum. *Matt.* 24. 42. *S. Auguſt. Epiſt.* 99. *alias* 80. *cap.* 1. *num.* 2.

10. 11. 12. *Adveniet autem dies Domini ut fur, &c.* Incerta univerſalis & particularis judicii dies. *Si ſciret pater-familias qua hora fur venturus eſſet, vigilaret utique, et non ſineret perfodi domum ſuam. Ideo et vos eſtote parati, quia qua neſcitis hora Filius hominis venturus eſt.* Ad rationes vitæ noſtræ Chriſto Judici reddendas nos præparemus, Pœnitentiæ & bonis operibus aſſiduè & ferventes incumbamus, ne ſubitò præoccupati die mortis, quæramus ſpatium Pœnitentiæ, & invenire non poſſimus. *In quo enim quemque invenerit ſuus noviſſimus dies, in mo-*

Digitized by Google

hoc eum comprehendet mundi noviſſimus dies : quoniam qualis in die iſto quiſque moritur , talis in die illo judicabitur . Bonis caducis & perituris non inhæreamus, ne & ipſi pereamus ; ſed ad hæc omnia ita nos habeamus, ut nec magni ea æſtimemus , nec magnopere appetamus ; nec ubi poſſidemus , ſtudioſiùs retineamus; nec ſi amittantur , eorum jacturam acerbiori luctu deploremus : ſed ſobrio illorum uſu, totiuſque vitæ noſtræ compoſitione ad normam Evangelii , ſanctitatis & innocentiæ exemplum omnibus exhibeamus . *Cùm igitur hæc omnia diſſolvenda ſint , quales oportet vos eſſe in ſanctis converſationibus & pietatibus* ? Vita boni Chriſtiani , continua expectatio , ardentiſſimum deſiderium eſt diei Domini . Deſiderat , & præ deſiderio languet, qui diligit. *Exſpectantes & properantes in adventum diei Domini.* Ad hanc exſpectationem, & propter hanc ſpem, Chriſtiani facti ſumus . Ab amore „ ſæculi hujus vocati ſumus, ut aliud ſæculum ſperemus & diligamus. Similes igi- „ tur ſimus hominibus exſpectantibus Dominum ſuum . Lumbos præcinctos ha- „ beamus , & lucernas ardentes in manibus. Declinemus à malo, faciamus bonum, „ inquiramus pacem. Continentiam & juſtitiam ſectemur,ut ad pacem,quæ in ſum- „ mi boni fruitione eſt , perveniamus . Ad continentiam pertinet , *Sint lumbi ve-* „ *ſtri præcincti* : ad juſtitiam , *& lucernæ ardentes in manibus veſtris*: ad ſpem vi- „ tæ & pacis æternæ, *Similes eſtote hominibus expectantibus dominum ſuum.* *S. Auguſt. ſerm. 109. alias 39. De Verbis Domini, cap. 2.*

14. *Propter quod , chariſſimi, hæc exſpectantes , ſatagite immaculati et inviolati ei inveniri in pace* . Meditatio futuri judicii, & exſpectatio bonorum cœleſtium & æternorum , ſitim bonorum terrenorum & temporalium in nobis extinguit , qua pax interior perturbantur . 2. Ab amore mundi nos abſtrahit , quo animus corrumpitur . 3. Nos ſeparat & avertit à peccato , quod nos impuros , & abominabiles Deo reddit . *Et ero immaculatus cum eo, & obſervabo me ab iniquitate mea, quoniam omnia judicia ejus in conſpectu meo* . Ab hac terrà morientium, cùm Deo placuerit , migrare parati ſimus, in qua peregrina eſt,majorique hominum parti ignota, vel exoſa, quæ de cœlo orta eſt, veritas; in qua dominatur injuſtitia, in qua refriguit ac pene extincta eſt caritas. Bonorum operum ſtudio contendamus ad *cœlos novos & terram novam* à Deo promiſſam , in quibus Veritas lucet ſine umbra , & à felicibus incolis videtur ut in ſe eſt , & cum gaudio ineffabili poſſidetur; *in quibus juſtitia habitat* ſine ulla injuſtorum permixtione, in quibus perfecta caritas ſine ulla æmulatione regnat. *Pſal. 17. 23.*

16. 17. *Vos igitur , Fratres , præſcientes cuſtodite: ne inſipientium errore traducti, excidatis à propria firmitate* . Inſipientes ſunt , qui ab æternæ Sapientiæ regulis in Scriptura ſacra & Traditione Apoſtolica contentis aberrant , ut proprium ſenſum ſequantur. Ab his cavendum eſt, ne illorum erroribus ſeducti, à firmitate fidei excidamus. Doctrinæ Apoſtolorum & fidei Patrum ab Eccleſia & Sede Apoſtolica expoſitæ firmiter ac hærendum eſt , ut fideles noſtra in Chriſto Jeſu ſtabilis ſit & inconcuſſa. Scripturas ſacras legere optimum & ſalutare eſt Chriſtianis in fide ſtabilibus, docilibus, humilibus, & voluntatem Dei in verbis Dei pie quærentibus , modò Verſiones & expoſitiones ab Eccleſia approbatas ſequantur , non ab hæreticis hominibus editas, qui Scripturas , *in quibus ſunt quædam difficilia intellectu* , interpretandi ſpiritu privato , ſenſuque & arbitrio proprio jus ſibi arrogantes , illas *depravant* & in alienos ſenſus detorquent , *ad ſuam*, & aliorum, *perditionem.* Cum Epiſcoporum licentia , & Paſtorum ac ſapientiam Directorum conſilio , qui panem verbi Dei potentibus lapidem non porrigent , Scriptura ſacra legatur à Fidelibus . Verſiones & expoſitiones ab Eccleſia , à Sede Apoſtolica,ab Epiſcopis prohibitæ, et ſuſpectæ rejiciantur . *Quis ſervus cibaria ab extraneo , ne dicam ab inimico Domini ſui ſperat? Quis miles ab infœderatis, ne dicam ab hoſtibus regibus, donativum & ſtipendium captat , niſi planè deſertor , & transfuga & rebellis* ? *Etiam anus illa intra tectum ſuum drachmam requirebat. Etiam pulſator ille vicini januam tundebat. Etiam* *Tertull. lib. de Præſcript. Hæret. cap. 13. et 14.*

Digitized by Google

tiam vidua illa non inimicum, licèt durum, judicem interpellabat. Nemo inde inſtrui poteſt, unde deſtruitur. Nemo ab eo illuminatur, à quo contenebratur. Quæramus ergo in noſtro, & à noſtris, & de noſtro: idque dumtaxat quod ſalva regula fidei poteſt in quæſtionem devenire. Alias autem quæſtiones, quas homines novitatis amantes, inquieti et turbulenti inferunt, vel ut damnatos errores ſuſcitent, vel ut Eccleſiæ et Sedis Apoſtolicæ Decreta eludant, vel ut juſtam damnationem perſecutionis odioſo nomine infament, *ignorare melius eſt, ne quod non debeas noris, quia quod debeas noſti. Fides tua te ſalvum fecit, non exercitatio Scripturarum. Fides in regula poſita eſt: habes legem & ſalutem de obſervatione legis: exercitatio autem in curioſitate conſiſtit, habens gloriam ſolam de peritiæ ſtudio. Cedat curioſitas fidei, cedat gloria ſaluti. Certè aut non obſtrepant, aut quieſcant. Adversùs regulam nihil ſcire, omnia ſcire eſt.*

IN

IN EPISTOLAM I. SANCTI JOANNIS APOSTOLI, COMMENTARIUS LITTERALIS ET MORALIS.

PROLOGUS.

De hac Epiſtola nemo unquam in Eccleſia dubitavit quin Canonicæ auctoritatis eſſet, ac S. Joannem Apoſtolum haberet auctorem. * Ad Parthos ſcriptam S. Auguſtinus † teſtatur, id eſt ad Judæos Chriſtianæ fidei Profeſſores, qui ſub Parthorum Imperio vivebant, quorum majore ex antiqua diſperſione decem Tribuum in locis trans Euphratem ſedes fixerant. Nec tamen ad ſolos Judæos, ſed ad Chriſtianos omnes illarum regionum ſcripta eſt, quippe qui ejuſdem fidei conſortes, & ad eamdem ſpem regni cœleſtis vocati. Quando, & unde ſcripta ſit, incertum. Sancti Joannis Apoſtoli nomen adſcriptum non habet, quod omittere illi ſolemne eſt, etiam in Evangelio, ubi vix de ſe loquitur niſi per circumlocutionem. At ſtylus ubique ſpiran caritatem (qui S. Joannis character eſt) illum prodit Auctorem. Verſatur potiſſimùm in adſtruenda Chriſti Domini verá œconomia, ad quàm pertinent imprimis hæc fidei myſteria: Jeſum eſſe Chriſtum, verum Deum ac Dei Filium, eumdèmque eſſe verum hominem, vera carne conſtantem, noſtrum Advocatum apud Patrem, & propitiatorem pro peccatis noſtris: Quæ dogmata per totam ferè Epiſtolam traduntur contra Simonianos, Ebionem, Cerinthum, aliòſque poſtmodum erupturos Hæreticos, quos Antichriſtos vocat, eòſque *ſolvere Jeſum* dicit, id eſt, Incarnationis ejus Myſterium evertere. *In hac Epiſtola maximè caritas commendatur. Locutus eſt multa, & prope omnia de caritate. Qui habeat in ſe unde audeat, neceſſ eſt gaudeat ad quod audit. Sic enim illi erit lectio iſta tamquam oleum in flamma; ſi eſt ibi quod nutriatur, nutritur, & creſcit, permanet. Item quibuſdam eſſe debet ſicut flamma ad fomi-*

* *Euſeb. lib. 3. Hiſt. Eccleſ. c. 5. S. Hieron. in Catal.*

† *S. Auguſt. lib. 2. Quæſt. Evangel. c. 39. Poſſidius in Indiculo Operum S. Auguſt.*

S. Auguſt.

tem; ut ſi non ardebat, accedente ſermone accendatur. In quibuſdam enim *nutritur quod eſt, in quibuſdam acceditur, ſi deeſt: ut omnes in una caritate gaudeamus. Ubi autem caritas, ibi pax; & ubi humilitas, ibi caritas.*

CAPUT I.

SENSUS LITTERALIS.

* Secundùm Græcum, *Quod erat ab initio.*

1. 2. *Quod fuit * ab initio, quod audivimus, quod vidimus oculis noſtris, quod perſpeximus, & manus noſtræ contrectaverunt de Verbo vitæ.* Annuntiamus vobis de Verbo vitæ, de Filio Dei unigenito, qui vita ſubſiſtens eſt in ſinu Patris, & vitæ omnis, naturæ, gratiæ, & gloriæ in creaturis principium, quod erat ab initio ante omnem creaturam, ſcilicet ſecundùm Divinam ejus Naturam & Perſonam coæqualem & coæternum Patri, quod audivimus, quod & vidimus oculis noſtris; quod contemplati ſumus, quod manus noſtræ palpaverunt, dum apud nos converſatus eſt, ſcilicet quæ ad ejus œconomiam & aſſumptam carnem pertinent. *Et Vita manifeſtata eſt, & vidimus, & teſtamur, & annuntiamus vobis Vitam æternam, quæ erat apud Patrem, & apparuit nobis.* Ipſa Vita, (Dei Filius) ſe conſpicuam præbuit in carne aſſumpta, & per converſationem ſuam cum hominibus, per doctrinam & miracula manifeſtam fecit. Quam & nos ejus Apoſtoli vidimus, de qua & teſtimonium perhibemus, & annuntiamus vobis Vitam illam æternam, quæ apud Deum Patrem erat & apparuit nobis aſſumpta carne.

Confer cum initio Evangelii S. Joannis: *In principio erat Verbum*, &c.

Confer cum Matth. 13. 16. *Veſtri beati oculi quia vident, & aures veſtræ quia audiunt.*

3. 4. *Quod vidimus & audivimus, * annuntiamus vobis, ut & vos ſocietatem habeatis nobiſcum, & ſocietas noſtra ſit cum Patre, & cum Filio ejus Jeſu Chriſto.* Quod, inquam, vidimus & audivimus prædicamus vobis, non quæſtus aut commodi noſtri cauſa, ſed ut ſocietatem & communionem cœleſtium bonorum, quæ nobis promiſſa ſunt à Deo, nobiſcum habeatis. Noſtra autem ſocietas, in quam vos adſciſci peroptamus, eſt cum Deo Patre, & Filio ejus Ieſu Chriſto, qui ſua nos amicitia dignantur & gratia, noſque ad æterni regni ſui hereditatem vocaverunt. *Et hæc ſcripſimus vobis, † ut gaudeatis, & gaudium veſtrum ſit plenum.* Quæ quidem vobis eum in finem ſcribimus, ut de divina illa ſocietate nobis tam glorioſa, tam ſalutari gaudeatis, & ſpirituale gaudium quo animos veſtros perfundit ſpes certa & firma bonorum cœleſtium, his, qui in illam vocati ſunt promiſſorum, in vobis impleatur eorumdem fruitione.

† His verbis, *Ut gaudeatis*, nihil reſpondet in Textu Græco quod hodierno, qui vertitur: *Hæc ſic ſcribo vobis, ut gaudium veſtrum ſit plenum.*

5. *Et hæc eſt annuntiatio *, quam audivimus ab eo, & annuntiamus vobis: Quoniam Deus lux eſt, & tenebræ in eo non ſunt ullæ.* Hoc eſt autem à Chriſto didicimus, & quod vobis annuntiamus: Quòd Deus lux eſt ſpiritualis, æterna, inacceſſa, lux mentium, non corporeorum oculorum, prima & ſumma veritas, bonitas & juſtitia: Lux, (inquam) nullis admixta tenebris errorum & peccatorum: quas ut diſſiparet, Filius Dei, lux vera venit in mundum. *Et vita erat lux hominum: & lux in tenebris lucet, et tenebræ eam non comprehenderunt*, ait S. Apoſtolus in principio Evangelii ſui.

* Græcè, ἐπαγγελία, *Promiſſio.*

6. 7. *Si dixerimus quoniam ſocietatem habemus cum eo, et in tenebris ambulamus, mentimur, et veritatem non facimus.* Si ergo dixerimus nos habere cum Deo & Filio ejus Ieſu Chriſto ſocietatem, & in tenebris vitiorum vivimus, mentimur, & operibus non probamus, quam profitemur veritatem. *Si autem in luce ambulamus, ſicut † et ipſe eſt in luce; ſocietatem habemus ad invicem, et Sanguis Jeſu* Fi-

† Τὸ *ſicut*, non æqualitatem, ſed ſimilitudinem, ſeu imitationem divinæ perfectionis hic ſignificat. Sociniani refelluntur.

Digitized by Google

Chriſti Filii ejus emundat nos ab omni peccato: Si autem purè & ſanctè vivimus, Dei puritatem, & ſanctitatem imitari ſtudentes, et ejus veritati, juſtitiæ, ac legi opera noſtra, verba, conſilia, et affectus conformantes, mutuam inter nos ſocietatem habemus, Deo pariter conjuncti: & ſanguis Ieſu Chriſti Filii ejus, pro nobis effuſus, nos ab omni peccato purgat et emundat in dies. Locus hic contra Socinianos palmaris eſt. Chriſtum enim verum et naturalem Dei Filium eſſe demonſtrat, unam eſſe Chriſti Perſonam: ſanguinis ejus, paſſionis ac mortis virtute ac merito nos remiſſionem omnium peccatorum conſequi, tum ejus quod naſcendo contraximus, tum eorum quæ propria voluntate committimus. Quod nullius puri hominis, quantumvis juſti, ſanguis præſtare poſſet.

8. *Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, et veritas in nobis non eſt*. Si dixerimus omnis peccati, etiam levioris, nos puros eſſe, nos ipſos fallimus, et à veritate aberramus. Fidei veritas eſt, neminem quantumvis juſtum, exceptâ beata Virgine, ſine omni prorſus peccato vixiſſe, vivere, aut victurum eſſe. Concilium univerſale Eccleſiæ Africanæ Carthagine habitum anno 418. contra hæreſim Pelagii et Celeſtii, Canonibus 7. 8. et 9. hanc veritatem ad fidem pertinere declaravit. Can. VII. *Quod ait S. Johannes Apoſtolus*, Si dixerimus quia peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, et veritas in nobis non eſt: *quiſquis ſic accipiendum putaverit, ut dicat, propter humilitatem non oportere dici, nos non habere peccatum, non quia verè ita eſt, anathema ſit. Sequitur enim Apoſtolus et adjungit*, Si autem confeſſi fuerimus peccata noſtra, fidelis eſt et juſtus ut remittat nobis peccata, et mundet nos ab omni iniquitate. *Ubi ſatis apparet, hoc non tantùm humiliter, ſed etiam veraciter dici. Poterat enim Apoſtolus dicere, Si dixerimus quia non habemus peccatum, nos ipſos extollimus, et humilitas in nobis non eſt. Sed cùm ait, Nos ipſos ſeducimus, et veritas in nobis non eſt, ſatis oſtendit eum qui dixerit ſe non habere peccatum, non verum loqui, ſed falſum.*

Videſis S. *Auguſt. lib. De Perfectione juſtitiæ hominis*

Can. 8. *Quicumque dixerit, In oratione Dominica ideo dicere ſanctos*, Dimitte nobis debita noſtra, *ut non pro ſe ipſis hoc dicant, quia non eſt eis jam neceſſaria iſta petitio, ſed pro aliis qui ſunt in ſuo populo peccatores, et ideo non dicere unumquemque ſanctorum, Dimitte mihi debita mea, ſed*, Dimitte nobis debita noſtra, *ut hoc aliis potiùs quàm pro ſe petere juſtus intelligatur, anathema ſit, etc.*

Can. 9. *Quicumque ipſa verba Dominicæ Orationis*, Dimitte nobis debita noſtra, *ita volunt à ſancti dici, ut humiliter, non veraciter hoc dicatur, anathema ſit. Quis enim ferat orantem, & non hominibus, ſed ipſi Domino mentientem, qui labiis dicit ſibi dimitti velle, et corde dicit, quæ ſibi dimittantur non habere?*

9. *Si confiteamur peccata noſtra, fidelis eſt, et juſtus, * ut remittat nobis peccata noſtra, et emundet nos ab omni iniquitate*. Si peccata noſtra confiteamur cum vera contritione cordis, et quæ ad veram pœnitentiam inſtituta ſunt à Chriſto peragamus, Deus qui fidelis eſt in promiſſis ſuis et qui numquam deflectere poteſt ab eo quod ſuæ bonitati, ac fidelitati convenit, nobis peccata noſtra remittet, noſque ab omni iniquitate purgabit. Iuſtum eſt ut Deus pœnitentibus remittat peccata: ſed hæc juſtitia ſtricta non eſt reſpectu hominis. Id ſuæ veracitati debet Deus, non homini peccatori. *Tenemus debitorem, quia tenemus miſericordiiſſimum promiſſorem*.

* Confer cum Deuteron. 32. 4. *Deus fidelis & abſque ulla iniquitate, juſtus & rectus.*

S. *Auguſt.*

10. *Si dixerimus quoniam non peccavimus, mendacem facimus eum, & verbum ejus non eſt in nobis*. Si dixerimus nos non peccaſſe in Adamo primo parente, et additis propriæ voluntatis peccatis, ſeu gravioribus, ſeu levioribus, Deum arguimus mendacii, qui teſtatur in Scripturis ſanctis omnes homines eſſe peccatores. *Omnes nos quaſi oves erravimus, unuſquiſque in viam ſuam declinavit: & poſuit in eo Dominus iniquitatem omnium noſtrum* (ait Propheta) *Non eſt homo juſtus in terra, qui faciat bonum & non peccet* (ait Eccleſiaſtes) Verbum igitur Dei non eſt

Iſai. 56.

Eccleſ. 7. 21.

 in

in nobis per fidem radicatum, nos illi non credere oſtendimus, ſi nos non peccaſſe dicimus.

CAPUT I.

SENSUS MORALIS.

1. 2. *Quod fuit ab initio, quod audivimus, quod vidimus oculis noſtris, quod perſpeximus, & manus noſtræ contrectaverunt de Verbo vitæ: Et vita manifeſtata eſt, & vidimus, & teſtamur, & annuntiamus vobis vitam æternam, quæ erat apud Patrem, & apparuit nobis*. Admirabilis & incomprehenſa Verbi vitæ, Filii Dei caritas & humiliatio, qui ab æterno inviſibilis & immortalis, viſibilis & mortalis fieri dignatus eſt in tempore; carne pro ſalute noſtra indutus, ſemetipſum ad nos demiſit, ut nos ad ſe eveheret. Seſe noſtris expoſuit ſenſibus videndum, audiendum, contrectandum, ut nos ſpiritnales efficeret, ut nos ad bonorum inviſibilium amorem raperet, ut ad ſui fruitionem in cœlis nos perduceret. Vita ab æterno abſcondita in Deo, manifeſtata eſt nativitate temporali, ut nos vita æterna donaret. *Manifeſtata eſt ipſa vita in carne, ut res quæ ſolo corde videri poteſt, videretur & oculis, ut corda ſanaret. Solo enim corde videtur Verbum: caro autem & oculis corporalibus videtur. Erat unde videremus carnem, ſed non erat unde videremus Verbum: factum eſt Verbum caro, quam videre poſſemus, ut ſanaretur in nobis unde Verbum videremus*. Vita manifeſtata eſt, cùm Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis. *Illi carni adjungitur Eccleſia, & fit Chriſtus totus, caput & corpus*. Illius teſtes ſimus, hanc annuntiemus non verbis ſolum, ſed operibus. Deo vivamus, in Chriſto, de Deo. Parati ſimus ad vitam cum ſanguine profundendam pro Chriſtianæ fidei veritate & pro juſtitia. Teſtes Dei ſunt Martyres. Deus teſtes habere voluit homines, ut & homines habeant teſtem Deum; nec ſolùm teſtem, ſed & remuneratorem. Habet & pax Eccleſiæ Martyres ſuos.

Admirabilis Filii Dei caritas & humiliatio, qui ſe nobis manifeſtavit aſſumpta carne

S. *Auguſt. Tract.* 1. *in Joan.*

3. 4. *Quod vidimus & audivimus, annuntiamus vobis, ut & vos ſocietatem habeatis nobiſcum, & ſocietas noſtra ſit cum Patre & Filio ejus Jeſu Chriſto*. Apoſtoli viderunt, nos non vidimus, & tamen ſocii ſumus, quia fidem communem tenemus. Fides enim mentibus noſtris præſentia reddit Myſteria quæ viderunt: cordibus noſtris inſerit veritates, quas audiverunt & prædicaverunt: & Chriſtum Jeſum, cui convixerunt, in animis noſtris habitare facit. Fides dilectione formata & animata, non ſolùm Apoſtolorum, ſed & Chriſti, & per Chriſtum Dei Patris ſocietati nos conjungit; communionem operum, paſſionum, gratiarum, meritorum, & gloriæ Chriſti nobis impartiens. Hec nos Deo conſociat, eo replendos ut ipſius templa; naturæ illius conſortes facit, & veritate nutrit, ut filios; caritate conſummat ut membra Filii ejus unigeniti. Cor noſtrum illi præbeamus indiviſum & integrum; non ad tempus, ſed in perpetuum, ut gaudio illius impleamur, & ſine fine fruamur. *Et hæc ſcribimus vobis, ut gaudeatis, & gaudium veſtrum ſit plenum*. „ Gaudium plenum dicit in ipſa ſocietate, in ipſa caritate, in ipſa unitate.

Fides nos Deo Patri & Filio ejus JeſuChriſto conſociat.

S. *Auguſt.*

5. 6. *Deus lux eſt, & tenebræ in eo non ſunt ullæ. Si dixerimus quoniam ſocietatem habemus cum eo, & in tenebris ambulamus, mentimur, & veritatem non facimus*. Lux ſpiritualis, æterna, inacceſſa, incomprehenſa, quam adoramus, & imitari debemus, Deus eſt; veritas, ſapentia, puritas, ſanctitas, juſtitia ipſa eſt. His virtutibus accedamus ad Deum, ut illuminemur. Tenebras ignorantiæ, errorum, peccatorum, ne diligamus magis quàm divinæ veritatis & juſtitiæ lucem. *Quæ ſocietas luci ad tenebras? Quæ participatio juſtitiæ cum iniquitate? Quæ conven-*

Veritatem cognoſcere non ſufficit, ſed facere neceſſe eſt.

2. *Cor.* 6. 14.

ventio Chriſti ad Belial? Si ergo dixerimus nos ſocietatem habere cum Deo, & peccatis gravioribus lucem juſtitiæ & ſanctitatis per gratiam Chriſti in nobis accenſam extinguimus, mentimur, principem tenebrarum Chriſto veræ luci præponimus, Veritatem cognoſcere, & profiteri non ſufficit, ſed facere, ad ſalutem neceſſe eſt. Veritatem neceſſe eſt. Veritatem facit, qui ſecundùm fidem ſuam vivit, qui promiſſiones in Baptiſmo factas obſervat, qui ſignificationem Myſteriorum mortis & Reſurrectionis Jeſu Chriſti in animis noſtris per Sacramentum regenerationis noſtræ impreſſorum, implet, peccato, mundòque mortuus, uni Deo vivens. *Qui facit veritatem, venit ad lucem.* *Joan. 3. 21.*

7. *Si autem in luce ambulamus, ſicut & ipſe eſt in luce, ſocietatem habemus adinvicem, & ſanguis Jeſu Chriſti Filii ejus emundat nos ab omni peccato.* Via lucis, divinarum perfectionum imitatio eſt, morùmque ad legem, ad juſtitiam, & ſanctitatem Dei conformatio. Via tenebroſa, morum deformatio, & à Dei lege aberratio. Deus lux eſt tenebrarum prorſus expers: *Juſtorum ſemita quaſi lux ſplendens, procedit & creſcit uſque ad perfectum diem. Via impiorum tenebroſa, neſciunt ubi corruant.* Societatem inter ſe habent impii ad civitatem Babylonis pertinentes; ſed hæc ſocietas in concupiſcentiis & vitiorum ſimilitudine fundatur. Societatem inter ſe habent juſti; ſed hæc ſocietas fundatur in caritate, in ſimilitudine virtutum, in communione bonorum operum. Caritate mutua conjuncti ſunt, „ quia in Deo unum ſunt. Non pro eis rogo tantùm, *ait Chriſtus Dominus*, ſed „ & pro eis qui credituri ſunt per verbum eorum in me: ut omnes unum ſint, ſi- „ cut tu Pater in me, & ego in te, ut & ipſi in nobis unum ſint. Et ego clarita- „ tem, quam dediſti mihi, dedi eis, ut ſint unum, ſicut & nos unum ſumus. „ Ego in eis, & tu in me, ut ſint conſummati in unum. Ad hunc finem abluti ſumus & mundati à peccatis noſtris pretioſo ſanguine Jeſu Chriſti. Ejuſdem efficacia divina lavacrii purgamur à peccatis, quæ humana fragilitate vel infidelitate committimus in dies. Si verò non mundamur, culpa noſtra eſt. *Mundare te volui, & non es mundata à ſordibus tuis* (ait Dominus)

Quæ via lucis, quæ via tenebrarum.

Proverb. 4. 18.

Joan. 17.

Ezechiel. 24. 14.

8. *Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt.* Nemo homo (beata Virgine propter honorem Domini excepta) ſine peccato eſt, nemo Chriſti ſanguini mundari non indiget. Qui ſe peccatorem non agnoſcit, ſeipſum ſeducit, propriæq; iuſtitiæ inani fiducia tumens, divinæ miſericordiæ ſinum ſibi occludit. Fallacia ſuperbiæ omnes: veritas & ſinceritas humilitatis ſocia. „ Aliud eſt facere juſtitiam, aliud perficere. Fa- „ cere juſtitiam, eſt in vero Dei cultu cum interno concupiſcentiæ malo interna con- „ flictatione pugnare: perficere autem, omnino adverſarium non habere. Nam qui „ pugnat, & adhuc periclitatur, & aliquando percutitur, etiamſi non ſternitur: qui „ autem non habet adverſarium, plena pace lætatur. Et ipſe eſſe ſine peccato ve- „ riſſimè dicitur, in quo nullum habitat peccatum; non qui per abſtinentiam „ mali operis dicit, *Jam non ego operor illud, ſed quod in me habitat peccatum.* „ Tunc juſtus ſine ullo omnino peccato, quando nulla lex erit in membris ejus re- „ pugnans legi mentis ejus, ſed prorſus toto corde, tota anima, tota mente dili- „ get Deum, quod conſequenter aliquando qui ex fide vivunt, & perfectè currunt. „ Curramus igitur credendo, ſperando, deſiderando; curramus corpus caſtigan- „ do, & eleemoſynas in bonis dandis, maliſque ignoſcendis hilariter & ex corde „ faciendo, & currentium vires ut adjuventur orando: & ſic audiamus præcepta „ perfectionis, ne currere negligamus ad plenitudinem caritatis.

Nemo homo ſine peccato, Matre Domini excepta.

S. Auguſt. lib. De Natura & Gratia, cap.

Rom. 7. 20.

S. Auguſt. lib. de Perfectione Juſtitiæ hominis, cap. 8.

9. *Si confiteamur peccata noſtra, fidelis eſt & juſtus, ut remittat nobis peccata noſtra, & emundet nos ab omni iniquitate:* Remiſſionem peccatorum impetrat humilis & ſincera confeſſio, cum amore pœnitente conjuncta: *Ante omnia confeſſio, deinde*

Remiſſionem peccatorem impetrat humilis & ſincera confeſſio.

1. Petri 4. 8. *S. Auguſt. Tract. 1. in hanc Epiſtolam.*

de dilectio : Scriptum eſt enim , *caritas cooperit multitudinem peccatorum* . Sola caritas extinguit delicta . Superbia extinguit caritatem , humilitas roborat carita-
„ tem , Humilitas pertinet ad confeſſionem , qua confitemur nos peccatores eſſe ,
„ non ut dicamus illud lingua tantùm , & ex arrogantia , ne diſpliceamus homi-
„ nibus , ſi nos juſtos eſſe dixerimus . Dic hominibus quod es , dic inprimis Deo. Non vis ut ille damnet ? damna . Vis ut ille ignoſcat ? tu agnoſce , ut poſſis Deo

Pſalm. 50. dicere , *Averte faciem tuam à peccatis , meis , quoniam iniquitatem meam ego cognoſco* . Et , *Confitebor adverſùm me injuſtitiam meam Domino , et tu remiſiſti impietatem peccati mei* . Promiſſorum ſuorum veritati , & Filii ſui Jeſu Chriſti meritis ; qui ſanguinis ſui pretium pro hominibus ipſi perſolvit, Deus id debet , ut verè pœnitentibus peccata dimittat , *Pœnitentiam certam non facit niſi odium peccati , et amor Dei* . Pœnitentia gravium & lethalium peccatorum poſt baptiſma commiſſorum confeſſionem Deo & Sacerdoti Dei miniſtro factam complectitur . Pœnitentia leviorum ſeu venialium delictorum, ſine quibus ne juſtorum vita peragitur, confeſſionem Deo ſaltem factam involvit , qua humiliter & veraciter dicimus in Oratione , *Dimitte nobis debita noſtra* , ut Deus nobis illa remittat , & emundet

S.Auguſtin. nos ab omni iniquitate . Levia peccata noli contemnere . *Si contemnis , quando*
ibid. *appendis ; expaveſce , quando numeras . Levia multa faciunt unum grande : multæ guttæ implent flumen , multa grana faciunt maſſam* . Multa peccata venialia ex corpore & negligentia committi ſolita, ad mortale diſponunt . Per illa caritatis fervor minuitur , concupiſcentia roboratur , minores ſunt vires ad reſiſtendum tentationibus ; gratiæ actuales quibus infirmitati voluntatis humanæ , ne in illis deficiat , efficaciſſimè , potentiſſimè , & invictiſſimè ſubvenitur , propter illa interdum

Eccli. 19. 1. ſubtrahuntur . *Qui ſpernit modica , paulatim decidet* .

10. *Si dixerimus quoniam non peccavimus , mendacem facimus eum , & veritas ejus non eſt in nobis* . Qui negat peccatum hominis , negat neceſſitatem & promiſſionem Salvatoris . Qui ſe non peccaſſe dicunt , & de innocentiæ ſuæ integritate

Iſai. 53. 6. gloriantur , Deo mendacium affingunt . *Omnes nos quaſi oves erravimus : unuſquiſ-*
Eccleſiaſt. 7. *que in viam ſuam declinavit* , ait Propheta : & , *Poſuit in eo Deous iniquitatem*
21. *omnium noſtrum* . . . . *Non eſt homo juſtus in terra , qui faciat bonum , & non peccet*
Rom. 3. 4. (ait Spiritus ſanctus per os Salomonis .) Si ergo dixeris , Non peccavi , Deum fa-
Pſal. 115. 11. cis mendacem , cùm te vis facere veracem . Et tamen ſolus Deus verax , omnis au-
S. Auguſtin. tem homo mendax . Deus per ſe verax , tu per Deum verax ; nam per te mendax. *Nemo de ſuo habet niſi mendacium & peccatum* . Nos igitur agnoſcamus , & humiliter confiteamur peccatores , & aſperſione ſanguinis Jeſu Chriſti ad peccatorum ,

S.Ambroſ.lib. quæ quotidie committimus , remiſſionem indigere . „ Frequenter *enim* irrepit
De Fuga ſæcu- „ terrenarum illecebra cupiditatum , & vanitatum effuſio mentem accupat; ut quod
li cap. 1. „ ſtudes vitare , hoc cogites animòque volvas: quod cavere difficile eſt homini, ex-
„ uere autem impoſſibile . Non enim in poteſtate noſtra eſt cor noſtrum , & noſtræ
„ cogitationes , quæ improvisò effuſæ mentem animùmque confundunt , atque a-
„ liò trahunt quàm tu propoſueris , ad ſæcularia revocant , mundana inferunt, vo-
„ luptuaria ingerunt , illecebroſa intexunt ; ipſòque in tempore quo elevare men-
„ tem paramus , inſertis inanibus cogitationibus ad terrena plerumque dejicimur...
„ Quis inter tot paſſiones hujus corporis , inter tot illecebras hujus ſæculi , totum
„ ætque intemeratum ſervare poteſt veſtigium ? Reſpexit oculus , & ſenſum men-
„ tis avertit . Audivit auris , & intentionem inflexit : inhalavit odor , & cogita-
„ tionem impedivit : os libavit , & crimen retulit : tactus contigit , & ignem a-
Jerem. 9. 21. „ dolevit . Aſcendit mors per feneſtras noſtras , ingreſſa eſt domos noſtras , *dit*
„ *Propheta* . *Senſus tui , feneſtræ tuæ* .

CA.

Digitized by Google

CAPUT II.

SENSUS LITTERALIS.

1. 2. F*ilioli mei, hæc ſcribo vobis, ut non peccetis: Sed & ſi quis peccaverit, advocatum* * *habemus apud Patrem, Jeſum Chriſtum juſtum.* Filioli mei, verbo veritatis, & ſancto baptiſmo recens in Chriſto renati, quos amore tenerrimo diligo, hanc ad vos Epiſtolam ſcribo, ut peccatum ſollicitè vitetis. Verumtamen ſi quis in peccatum lapſus fuerit, ſeu levius, ſeu grave, ex humana fragilitate & infirmitate, ne animum abjiciat, ne deſperet de venia: Advocatum enim habemus apud Deum Patrem Chriſti Jeſu & noſtrum, ipſummet Dominum Jeſum Chriſtum, qui ſuam pro nobis ſatisfactionem, & paſſionis ac mortis ſuæ merita illi repræſentat; & deſiderium ſalutis electorum ſuorum illi exprimens, interpellat pro nobis: interpellat (inquam) non voce, ſed miſeratione, quia quod perire in electis noluit, ſuſcipiendo ſervavit. Tantò major autem eſſe debet noſtra in Chriſto Mediatore fiducia, quòd perfectiſſimè juſtus eſt, id eſt, innocens & ſanctus. Patri ſummè placens, nullo alio Mediatore ac reconciliatore indigens, jus habens impetrandi quod pro nobis poſtulat ut homo, & dat unà cum Patre ut Deus. *Et ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris; non pro noſtris autem tantùm ſed etiam pro totius mundi.* Et ipſa Jeſus Chriſtus victima eſt propitiationis, & Sacerdos nobis propitium reddens Deum Patrem, cui ſacrificium crucis non pro noſtris ſolùm, ſed pro omnium hominum peccatis abolendis ſufficiens obtulit: cujus virtutem omnibus quotquot ſunt, fuerunt, vel futuri ſunt, quantùm in ipſo eſt, applicare paratus eſt, ut omnes qui credunt in ipſum non pereant, ſed habeant vitam æternam, omnes (inquam) qui credunt, & ſecundùm fidem ſuam vivunt, ac perſeverant; quod in illorum eſt poteſtate cum Dei gratia, *qua ut non adjuventur, in illis cauſa eſt, non in Deo.*

3. 4. 5. 6. *Et in hoc ſcimus quoniam cognovimus eum, ſi mandata ejus obſervamus.* Per hoc probabiliter ſcimus & quaſi experimur nos Deum cognoſcere cognitione non ſpeculativa tantùm, ſed practica, affectiva, & cum amore conjuncta, quæ ſola ſalutaris eſt, ſi ejus legem animo complectimur, & mandata ejus fideliter obſervamus. *Qui dicit ſe noſſe eum, & mandata ejus non cuſtodit, mendax eſt, & in hoc veritas non eſt.* Qui ſe noſſe Deum jactat notitia vera & ſalutifera, & mandata ejus non ſervat, mendax eſt, & procul abeſt à veritate. *Qui autem ſervat verbum ejus, vere in hoc caritas Dei perfecta eſt; & in hoc ſcimus quoniam in ipſo ſumus.* In eo autem qui ſervat mandata ejus, caritas qua Deus diligitur, vera, ſincera, integra & plena eſt. Eo certiſſimo ſigno cognoſcimus nos illi intimè conjunctos eſſe. *Qui dicit ſe in ipſo manere, debet, ſicut ille ambulavit, & ipſe ambulare.* Qui dicit ſe in Chriſto manere, converſatione ſua Chriſtum imitari debet, ejuſque veſtigia ſectari.

7. *Chariſſimi, non mandatum novum* * *ſcribo vobis, ſed mandatum vetus quod habuiſtis ab initio: Mandatum vetus eſt verbum quod audiſtis.* Fratres chariſſimi, quod vobis inculco mandatum de proximi dilectione, novum non eſt, ſed vetus, quod ab initio Prædicationis Evangelicæ accepiſtis, imò quod cum ipſa hominis natura inſtitutum eſt, lege naturali omnium animis impreſſa. Vetus, inquam, mandatum eſt ſermo, quem nobis prædicantibus audiſtis: Quamquam divinum illud præceptum protenſum latiùs & provectum ſublimiùs à Chriſto Jeſu fuerit.

8. *Iterum mandatum novum ſcribo vobis, quod verum eſt & in ipſo, & in nobis: quia tenebræ tranſierunt,* † *& verum lumen jam lucet.* Veruntamen & novum *tranſeunt.* Id eſt, paulatim minuuntur, Evangelii luce ſeſe latiùs in dies diffundente.

* Græcè, παράκλητον, quod nomen etſi alias *conſolatorem* ſignificet, cùm Spiritui ſancto tribuitur, hic tamen propriè ſignificat advocatum. Eſt autem Chriſtus Jeſu advocatus noſter primarius propriis meritis innixus. Deipara Virgo, Sanctique cæteri advocati nihilominus noſtri ſecundarii per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, cujus Redemptione, meritis, & juſtitiâ, ipſorum patrocinium & interceſſio apud Deum pro nobis innititur. S. *Auguſtin.*

* Confer cum *Joan.* 13. 34.

† Græcè, παράγεται,

Digitized by Google

vum mandatum eſt, quatenus à Chriſto renovatum, & vindicatum à corruptelis Judaicis, & ejus exemplo firmatum, & nova efficacia cordibus inſcriptum. Quod & in Chriſto verum eſt, qui novam legem condidit & promulgavit, & in vobis, qui novæ legis eſtis primitiæ, in quibus mandatum illud impleri gaudemus & gratulamur. E tenebris quippe ignorantiæ et peccatorum evaſiſtis, et veram Evangelii lucem aſpexiſtis.

9. 10. 11. *Qui dicit ſe in luce eſſe, & fratrem ſuum odit, in tenebris eſt uſque adhuc.* Qui ſe in luce Evangelii verſari gloriatur, et Chriſti diſcipulum eſſe, cùm tamen proximum ſuum oderit, etiamnum tenebris erroris et peccati invulvitur. *Qui diligit fratrem ſuum, in lumine manet, & ſcandalum in eo non eſt.* Qui proximum ſuum ſincera et caritate diligit, lucem Evangelii ſequitur, non impingit in via mandatorum Dei, neminique offendiculo eſt. *Qui autem odit fratrem ſuum, in tenebris eſt, et in tenebris ambulat, et neſcit quò eat; quia tenebræ obcæcaverunt oculos ejus.* Qui autem proximum ſuum odio inſectatur, in tenebris erroris et peccati manet, tenebrarum opera facit, per incerta fertur, rationis et fidei lumen non ſequitur, quia pravorum affectuum tenebræ illi mentis oculos obcæcaverunt.

12. 13. 14. *Scribo vobis, filioli, quoniam remittuntur vobis peccata propter nomen ejus.* Scribo vobis, filioli mei, quaſi modò genitis infentibus, quia remiſſionem peccatorum virtute ac merito Chriſti in Baptiſmo accepiſtis. *Scribo vobis, patres, quoniam cognoviſtis eum, qui ab initio eſt.* Scribo vobis, ſeniores ætate, jamque in Chriſtiana Religione et pietate provecti, quia fide et dilectione complexi eſtis Chriſtum Jeſum Filium Dei, qui ab æterno eſt in Patre ut Verbum vitæ. *Scribo vobis, adoleſcentes, quoniam viciſtis malignum.* Scribo ad vos, adoleſcentes, qui licèt adhuc imperfecti ſitis, ad militiam tamen ſpiritalem apti eſtis, & ad eam per Chriſti gratiam inſtructi armis juſtitiæ, ſcuto fidei, galea ſalutis; quoniam malignum ſpiritum ſeu diabolum viciſtis, ejuſque ſervitutis jugum excuſſiſtis. *Scribo vobis, infantes, quoniam cognoviſtis Patrem.* Ad vos ſcribo, pueruli, recens baptiſmate renati, & in rebus fidei rudes adhùc & inexercitati, quoniam patrem veſtrum Chriſtum Jeſum cognoviſtis, eique tenero amore adhærentis. † *Scribo vobis, juvenes, quoniam fortes eſtis, & verbum Dei manet in vobis, & viciſtis malignum.* Ad vos ſcribo, juvenes, quia viribus per gratiam Chriſti ſubminiſtratis valetis, & in vobis fides Evangelii firmas radices habet, qua diabolum viciſtis.

* In pleriſqueCodicibus Græcis, hic repetitur Verſus 13. iiſdem Verbis, quam repetionem & Syriaca Verſio, & S. Auguſtin. Beda, Oecumenius habeat.

15. 16. 17. *Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo ſunt. Si quis diligit mundum, non eſt caritas Pàtris in eo.* Ne diligatis mundum, illi propter ipſum inhærendo, neque res temporales & ſenſibiles, ad quas inordinatè diligendas natura corrupta incurvatur. Si quis diligit mundum, caritas qua Deus ſuper omnia diligendus eſt ut Pater, non eſt in eo. *Quoniam omne quod eſt in mundo, concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ, quæ non eſt ex Patre, ſed ex mundo eſt.* Omne enim quod eſt in mundo, & ab hominibus mundanis appetitur ac diligitur pertinent ad voluptates carnis, vel ad divitas, quarum aſpectu homines delectati ad earum concupiſcentiam & avaritiam pertrahuntur, necnon ad omnia vanæ curioſitatis irritamenta: vel ad honores, dignitates, nominis celebritatem, & vanam gloriam, quibus extollitur ſuperbia. Triplex autem illa concupiſcentia, voluptatum, divitiarum, & honorum, non eſt ex Deo auctore, cùm ſit mala, & ad peccatum pelliciens, & inclinans; ſed originem habet ex mundi corruptione per peccatum primi parentis. *Ut mundus tranſit, & concupiſcentia ejus. Qui autem facit voluntatem Dei, manet in æternum.* Mundus quotidie ſeneſcit, finem aliquando habiturus, præterit ejus figura; voluptates carnis, opes, honores, quæ triplicis concupiſcentiæ ſunt objecta, velut aura levis prætervolant. Qui autem Dei voluntatem implet, ejùſque mandata ſervat, æterna beatàque vita donabitur.

18. 19.

Digitized by Google

18. 19. *Filioli, noviſſima hora eſt: & ſicut audiſtis quia Antichriſtus venit, & nunc Antichriſti multi ſunt, unde ſcimus quia noviſſima hora eſt.* Cariſſimi, ultima mundi ætas jam decurrit: & quemadmodum audiſtis à nobis Apoſtolis Chriſti quòd venturus ſit Antichriſtus; inſignis ille Chriſti adverſarius, cui per antonomaſiam id nomen tribuitur: ita & nunc multi eſſe cœperunt Antichriſti, principalis illius præcurſores, Pſeudo-prophetæ, magiſtri mendaces, doctrinas dæmoniorum ſpargentes, ſectarum hæreticarum capita, quorum alius Chriſtum Jeſum verum Deum eſſe negat, alius verum hominem, alius paſſionis ac mortis ejus veritatem: Alii alia de eo comminiſcuntur, & doctrinam ab illo traditam evertere conantur. Tales Apoſtolicis temporibus fuere Simon Magus, Baſilides, Corinthus, Ebion, Gnoſtici; tales cæteri qui poſt Apoſtolica tempora emerſeruut Hæreſiarchæ. Ex illorum ortu ultimam mundi ætatem agi S. Joannes certò colligit. *Unde ſcimus, quia noviſſima hora eſt. Ex nobis prodierunt, ſed non erant ex nobis. Nam ſi fuiſſent ex nobis, permanſiſſent utique nobiſcum: ſed ut manifeſti ſint quoniam non ſunt omnes ex nobis.* Ex nobis exierunt, defecerunt à fide, ab Eccleſia Chriſti receſſerunt, ſectas erroris inſtituentes: ſed non erant ex numero electorum, non erant filii ad gloriam æternam prædeſtinati, etiam quando erant in profeſſione & nomine filiorum. Nam ſi fuiſſent ex illo felici numero, in fide & juſtitia Chriſtiana uſque in finem perſeveraſſent. Sed ideo permiſit Deus eorum defectionem à fide & ab Eccleſia Catholica, ut manifeſti fierent electis, & ab iis vitarentur, ſimùlque pateſieret non omnes qui ſunt in Eccleſia, electos eſſe, & ſecundùm Dei propoſitum vocatos ut cum Chriſto regnent in æternum.

* *Joan. 5. 43. 2. Theſſal. 2. 3.*

S. Auguſt. lib. De Dono Perſever. cap. 9. & de Corrept. & Grat. cap. 9

20. 21. *Sed vos unctionem habetis à Sancto, & noſtis omnia.* Vos verò à Chriſto, Sancto ſanctorum, per ejus gratiam ac cœleſte magiſterium edocti, fideique & ſcientiæ ſalutaris lumine illuſtrati eſtis; ita ut noveritis omnia ad ſalutem neceſſaria, eorùmque pleniorem explicationem audire poſſitis ab Epiſcopis, Presbyteriſque veſtris, ſcientiæ dono præditis. *Non ſcripſi vobis quaſi ignorantibus veritatem, ſed quaſi ſcientibus eam: & quoniam omne mendacium ex veritate non eſt.* Non ſcripſi vobis quaſi rerum iſtarum veritatem ignorantibus, ſed quaſi bene gnaris, velut in memoriam revocans quæ ſcitis; præſertim doctrinas impoſtorum cum fidei veſtræ veritate non convenire, nec eſſe à Deo qui prima Veritas eſt.

22. 23. *Quis eſt mendax, niſi qui negat quoniam Jeſus eſt Chriſtus? Hic eſt Antichriſtus, qui negat Patrem, & Filium.* Quis meliori jure mendax & impoſtor dicendus eſt, quàm ille qui negat Jeſum eſſe Chriſtum, ſeu verum Meſſiam, Salvatorem mundi à Deo promiſſum, verum Deum & verum hominem, hominum Redemptorem & Mediatorem? Quicumque negat Filium Dei, & conſequenter Patrem qui de illo teſtatus eſt, hic eſt Antichriſtus. Hæretici negantes Chriſtum eſſe Filium Dei, nempe Cerinthus & Ebion, negabant Deum eſſe ejus Patrem. Pater enim & Filius ſunt corelativa. *Omnis qui negat Filium, nec Patrem habet:* * *qui confitetur Filium, & Patrem habet.* Quiſquis Filium Dei abnegat, is nec Deum Patrem agnoſcit & credit. Unde Chriſtus Dominus Iudæis ait: ✠ *Neque me ſcitis, neque Patrem meum: ſi me ſciretis, forſitan & Patrem meum ſciretis?*

* Hæc ſententia a pleriſque Codicibus Græcis excidit. Illam Syrus agnoſcit interpres & Arabs Erpenii. Ipſe Beza hanc lectionem ex 4. MSſ. Græcis in Textum ſuum reſtituit.

✠ *Joan. 8. 19.*

24. 25. 26. *Vos quod audiſtis ab initio, in vobis permaneat.* Puritatem doctrinæ Chriſtianæ, quam ab initio prædicationis Evangelicæ apud vos audiviſtis & accepiſtis, incorruptam conſtanter ſervate: in animis veſtris immotum permaneat fidei fundamentum. *Si in vobis permanſerit quod audiſtis ab initio, & vos in Filio & Patre manebitis.* Si doctrinam fidei ac morum ab initio vobis traditam retinueritis, in ſocietate & amicitia Filii Dei & Patris permanebitis, fide, ſpe & caritate illis adhærentes, & eorum viſione ac fruitione poſt hanc vitam in cœlis beandi. *Et hæc eſt repromiſſio, quam ipſe nobis pollicitus eſt, vitam æternam.* Quod ſummum bonum eſt nobis in puritate fidei perſeverantibus, & morum integritate ad finem uſque illam ornantibus, à Chriſto promiſſum, vita ſcilicet æterna. *Hæc ſcripſi vo-*

cùm gratiam pro peccatoribus exorat. *Advocatum habemus apud Patrem Jeſum Chriſtum juſtum*. Invicem pro ſe omnia membra orat, caput pro omnibus interpellat. Cauſam noſtram agit in cœlo ut Advocatus & Mediator noſter, quia infirmitates noſtras & peccata noſtra ipſe portavit in cruce ut victima propitiationis noſtræ. Propitium (inquam) nobis reddidit Patrem, infinitum Sanguinis ſui pretium Divinæ ejus Majeſtati offerens univerſalis Sacerdos.

Chriſti ſanguis pro totius mundi peccatis effuſus.

Fiducia noſtra menſuram non habeat, quia virtus Sanguinis ejus menſuram neſcit. Sufficiens eſt pro omnium hominum Redemptione, non tantùm ſufficientia pretii & virtutis, ſed ſinceræ voluntatis, qua illum pro omnibus obtulit Deo Patri in pretium ſimul & lavacrum, ut redempti à miſerabili ſervitute, à peccatis omnibus mundaremur. *Emit totum, & poſſidet totum*. Quamobrem ſubdit S. Joannes: *Et ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris: non pro noſtris tantum, ſed etiam pro totius mundi*. Non ſolùm tunc propitiatio fuit pro peccatis noſtris, cùm ſeipſum obtulit in cruce propitiatoriam pro omnium hominum peccatis victimam, ſed & modò *eſt*, ſanguinis ſui ſacrificiique virtutem per gratias ad ſalutem ſufficientes omnibus, per gratias etiam efficaces plurimis applicans, qui toto orbe remiſſionem peccatorum per Baptiſmum & Pœnitentiam recipiunt, quamvis in accepta juſtitia perſeveraturi non ſint ſua culpa, quia peccata peccatis addentes perſeverantiæ dono ſe indignos reddunt. „ Sanguis Domini Dei tui, ſi vis, datus eſt pro te:
„ Si nolueris eſſe, non eſt ſtatus pro te. Fortè enim dicis, Habuit Sanguinem Deus
„ meus, quo me redimeret: ſed jam cùm paſſus eſt, totum dedit; quid illi re-
„ manſit quod det & pro me? Hoc eſt magnum, quia ſemel dedit, & pro omni-
„ bus dedit. Sanguis Chriſti volenti eſt ſalus, nolenti ſupplicium. Quid ergo du-
„ bitas, qui mori non vis, à ſecunda potiùs morte liberari? Qua liberaris, ſi vis
„ tollere crucem tuam, & ſequi Dominum, quia ille tulit ſuam, & quæſivit
„ ſervum.

S. *Auguſtin.*

S. *Auguſtin. Serm.* 344. *aliàs* 31. *ex editis à Sirmondo. n.* 4.

3. 4. 5. 6. *Et in hoc ſcimus quoniam cognovimus eum, ſi mandata ejus obſervemus*. Vita noſtra probatio fidei noſtræ eſt. Viva eſt, ſi ſit obediens. Mandatorum Dei propter ipſum Deum obſervantia, nos ex fide vivere oſtendit. Dei magnitudinem & ſanctitatem parum novit, qui eius amicitiam parviſacit, eiuſque legem contemnit, ac violare non metuit. Qui ſe Chriſtianum eſſe profitetur, et Chriſtianè non vivit, id eſt ſecundùm Evangelium, mendax eſt. Chriſtum ore confitetur, factis negat. *Qui dicit ſe noſſe eum, & mandata eius non cuſtodit, mendax eſt, & in hoc veritas non eſt*. Chriſtum noſſe debet Chriſtianus, ſicut Chriſtus novit Patrem, proportione ſervata, qua de cognitione ait Scribis et Phariſæ *Ego ſcio eum, & ſi dixero quia non ſcio eum, ero ſimilis vobis mendax: ſed ſcio eum & ſermonem ejus ſervo*.

Vita noſtra, ſi ſecundùm Dei legem ſit inſtituta probatio eſt fidei noſtræ.

Joan. 8. 55.

Mandata Dei verè non ſervat, qui caritatis mandatum non implet, Deum ſuper omnia, & proximum ſicut ſeipſum diligens. De reliquorum obſervatione præceptorum nemo ſibi blandiatur, ſi ex cupiditate aut timore pœnæ, non ex amore juſtitiæ illis obſequatur. *Qui autem ſervat verbum ejus, verè in hoc caritas Dei perfecta eſt: & in hoc ſcimus quoniam in ipſo ſumus*. Caritas hujus vitæ perfecta vocatur, cùm hominis menti, cordique dominatur; cùm id diligitur quod diligendum eſt, & propter quod diligendum eſt, cùm diligitur Deus uſque ad abnegationem ſui, cum diliguntur etiam inimici propter amorem Dei. *Quæ eſt perfectio caritatis? Et inimicos diligere, & ad hoc diligere ut ſint fratres. Non enim dilectio noſtra carnalis eſſe debet*. „ Optare alicui ſalutem corporalem,
„ bonum eſt; ſed etſi deſit, anima tuta ſit. Optas alicui amico tuo vitam? Be-
„ nefacis. Gaudes de morte inimici tui, male facis. Sed forte & amico tuo vita
„ illa quam optas inutilis eſt, & inimico tuo mors de qua gaudes utilis fuit: In-
„ certum eſt utrum alicui ſit utilis vita iſta; an inutilis: vita verò quæ eſt apud
„ Deum, ſine dubio utilis eſt. Sic dilige inimicos tuos, ut fratres optes, ne in.
„ ſocietatem tuam vocentur. Sic enim dilegit ille qui in cruce pendens ait, *Pa-*

Mandata Dei verè non ſervat, qui mandatum caritatis non implet.

S. *Auguſt. Tract.* 1. *in hanc Epiſt. n.* 9.

multa diligentibus legem tuam, & non eſt illis ſcandalum. Et Apoſtolus Paulus: *Supportantes invicem in caritate, ſolliciti ſervare unitatem ſpiritus in vinculo pacis*. Odium proximi, tenebrarum & peccatorum ſtatus eſt, novorum peccatorum amariſſima radix, cæcitatis cauſa; eò magis lugendæ, quò minùs cognitæ. *Qui autem odit fratrem ſuum, in tenebris eſt, & in tenebris ambulat, & neſcit quò eat quia tenebræ obcæcaverunt oculos eius*. Odium fraternum tenebras interiores parit tenebræ illæ interiores ad exteriores tenebras perducunt, ubi erit fletus & ſtridor dentium, ubi nulla ſpes lucis & conſolationis, ubi ſempiternus horror & dolor. *Epheſ. 4. 2. 3.*

15. *Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo ſunt. Si quis diligit mundum, non eſt caritas Patris in eo*. Qui mundum, et ea quæ in mundo ſunt, diligit inordinate, id eſt, poſtpoſita lege Dei, rectæque rationis dictamine; qui res temporales et caducas diligit ut illecebram manſionis, non ut viaticum itineris; qui fruitur mundo et iis quæ in mundo ſunt, opibus, honoribus, voluptatibus, et in illis velut in fine ſuo conquieſcit, nec eorum uſum neceſſarium et ſobrium ad Deum refert, ille Dei caritatem non habet. Duo ſunt amores, mundi et Dei: ſi

Amor mundi cum Dei amore conciliari non poteſt.

,, amor mundi habitet, non eſt quà intret amor Dei: recedat amor mundi, et ha- *S. Auguſt. Tract. 2. in hanc Epiſt. n. 8. & 9.*
,, bitet Dei; melior accipiat locum. Amabas mundum, noli amare mundum: cùm
,, exhauſeris cor tuum amore terreno, hauries amorem divinum, et incipiet ha-
,, bitare in corde tuo caritas, de qua nihil mali poteſt procedere. Chriſtus quaſi
,, agrum invenit corda hominum. Sed quomodo invenit? Si ſilvam invenit, ex-
,, ſtirpat. Si agrum purgatum invenit, plantat. Plantare ibi vult arborem, ca-
,, ritatem. Et quam ſilvam vult extirpare? Amorem mundi. Vis habere dilectio-
,, nem Patris, ut ſis coheres Filii? Noli diligere mundum. Exclude malum amo-
,, rem mundi, ut implearis amore Dei. ,, Vas es, ſed adhuc plenus es: funde
,, quod habes, ut accipias quod non habes. *Et aqua & Spiritu ſancto renati ſu-*
,, *mus*. Bonum eſt nobis ut non diligamus mundum, ne remaneant in nobis Sa-
,, cramentum ad damnationem, non firmamenta ad ſalutem. Firmamentum ſa-
,, lutis eſt, habere radicem caritatis, habere virtutem pietatis, non formam
,, ſolam. Bona forma: ſed quid valet, niſi teneat radicem? Nonne ſarmentum
,, præciſum in ignem mittitur? Habe formam, ſed in radice. Quomodo autem
,, radicamini, ut non eradicemini? Tenendo caritatem, *ſicut dicit Apoſtolus Pau-*
,, *lus*, In caritate radicati et fundati. Quomodo ibi radicabitur caritas inter tanta *Epheſ. 3. 17.*
ſilvoſa amoris mundi? Exſtirpate ſilvas. Magnum ſemen poſituri eſtis: non ſit in agro quod ſuffocet ſemen. *Si quis diligit mundum, caritas Patris non eſt in eo*. Nolite diligere homines malos, mundo deditos, et ſecundùm ejus corruptionem viventes. Qui enim illos diligit, quatenus tales ſunt, libenter imitatur: qui non imitatur, offendit. Qui cum illis ſocietatem init, ſalutem ſuam in diſcrimen adducit. *Beatus vir qui non abiit in conſilio impiorum, & in via peccatorum non ſtetit*. Quicquid in mundo eſt, nutrit et accendit cupiditatem, extinguit caritatem. *Venenum caritatis, cupiditas*. *Pſalm. 1.*

16. *Quoniam omne quod eſt in mundo, concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ: quæ non eſt ex Patre, ſed ex mundo eſt*. Triplex illa cupiditas, Mundi reprobi; pro quo Chriſtus non oravit, character eſt. 1. *Concupiſcentia carnis*, intemperantia, incontinentia, voluptates omnes ſenſuum præter ordinem & modum rationis deſideratæ, quæſitæ, deguſtatæ. 2. *Concupiſcentia oculorum*, nempe divitiarum cupiditas ſeu avaritia. Ait enim Salomon de avaro:

Triplex concupiſcentia in mundo regnans.

,, Unus eſt, & ſecundum non habet, non filium, non fratrem, & ta-
,, men laborare non ceſſat, nec ſatiantur oculi ejus divitiis: nec recogitat, dicens: *Eccleſ. 2. 7.*
,, Cur laboro, & trado animam meam bonis? *Et alibi*: Infernus & perditio num-
,, quam implentur: ſimiliter & oculi hominum inſatiabiles. Oculorum concupi- *Proverb. 27. 20.*
ſcentia genus etiam omne vanæ curioſitatis complectitur, ſive inordinatæ cupidita-

tis

S. Auguſt. lib. 10. Confeſſ. cap. 35. & de vera Religione. cap. 38.

ſtis videndi, ſciendi, experiendi; quæ vanis & laſcivis ſpectaculis paſcitur, ſuperſtitioſas artes ſectatur, proximorum vitia, & arcana ad ſe non pertinentia ſcrutatur & explorat, ſigna & prodigia non ad ſalutem, & gloriam Dei flagitat, ſed ad divinæ potentiæ experimentum; quæ Dei tentatio eſt 3. *Superbia vitæ*, inordinata cupiditas eſt honorum, dignitatum, laudis, aſcenſus ad altiorem ſtatum, deſiderium emergendi ex obſcura & plebeia conditione ad Magiſtratum, vel Nobilitatem, pecuniæ, cui omnia obediunt, interventu, quod vitium in mundo commune eſt. Triplex hæc cupiditas non eſt à Deo, immò Deo adverſatur, & ab illo damnatur. Has igitur cupiditates oppugnemus, frænemus, vincamus. „ Quiſquis intus verbo Dei „ paſcitur, non quærit in iſta eremo voluptatem. Qui uni Deo tantum ſubjectus eſt, „ non quærit in monte, id eſt, in terrena elatione jactantiam. Quiſquis æterno ſpe- „ ctaculo incommentabilis Veritatis adhæreſcit, non per faſtigium hujus corporis, „ id eſt per hos oculos precipitatur ut temporalia & inferiora cognoſcat. Noli diligere Mundum, ſed Deum, creatis rebus temperanter utere, ſolo Deo frui deſidera. Non te prohibet Deus creaturas amare, ſed diligere ad beatitudinem; amare permittit & approbare, illiſque uti ut laudes & ames Creatorem. „ Si ſponſa plus „ diligeret annulum, quàm ſponſum à quo illum accepit, nonne in ipſo dono ſpon- „ ſi adultera deprehenderetur, quamvis hoc amaret quod dedit ſponſus? Nonne „ illi jure diceretur, Amas aurum pro viro, amas annulum pro ſponſo tuo, & qua „ ſi tibi ſufficiat annulus, non vis videre ſponſum? Ad hoc arrham tibi dedit ſpon- „ ſus, ut non te oppignoraret, ſed averteret? Ad hoc utique arrham dat ſponſus, „ ut in arrha ſua ipſe ametur. Ergo dedit tibi Deus omnia iſta, ama illum qui fe- „ cit. Plus eſt quod tibi vult dare, id eſt, ſeipſum, qui iſta fecit. Si autem amave- „ ris hæc, quamvis illa Deus fecerit, & neglexeris Creatorem, & amaveris Mun- „ dum, nonne amor tuus adulterinus deputabitur?

S. Auguſt. Tract. 2. in hanc Epiſtolam n. 11.

Ibid. nu. 10.

17. *Et mundus tranſit, & concupiſcentia ejus. Qui autem facit voluntatem Dei, manet in æternum.* Elige an malis amare temporalia, tranſire cum tempore; an Deum amare, & in æternum vivere cum Deo. Optio tibi datur. Mors & vita in „ conſpectu tuo; ad quod vis extende manum. Rerum temporalium fluvius trahit, „ ſe tamquam circa fluvium arbor nata eſt Dominus noſter Jeſus Chriſtus. Aſſum- „ pſit carnem, mortuus eſt, reſurrexit, aſcendit in cœlum. Voluit ſe quodammo- „ do circa fluvium temporalium plantare. Raperis in præceps? Tene lingum. Vol- „ vit te amor mundi? Tene Chriſtum. Propter te factus eſt temporalis, ut tu fias „ æternus. Dominus pro nobis ſanguinem ſuum fudit, redemit nos, mutavit ſpem „ noſtram. Adhuc portamus mortalitatem carnis, & de futura immortalitate præ- „ ſumimus: & in mari fluctuamus, ſed anchoram fidei in terra viventium jam „ fiximus. Æterni eſſe vultis? Deum diligite: Quia *Talis eſt quiſque, qualis ejus dilectio eſt. Terram diligis, terra eris. Deum diligis, quid dicam, Deus eris?* Non audeo dicere ex me, Scripturas audiamus. *Ego dixi, Dii eſtis, & filii Excelſi omnes.*

S. Auguſt. ibid. n. 14.

Pſal. 81. 6.

Bonus uſus temporis.

18. *Filioli, noviſſima hora eſt: & ſicut audiſtis quia Antichriſtus venit, & nunc Antichriſti multi facti ſunt.* Noviſſima hora eſt, mundus ad finem vergit; ratio igitur poſtulat ut abjectis rerum temporalium impedimentis, & pravarum cupiditatum objectis, quæ ſunt *retinacula ſpei noſtræ* (ut loquitur Tertullianus) ea ſectemur quæ permanentia & æterna ſunt. Noviſima hora eſt, tempus breve eſt: utamur igitur hoc mundo, tamquam non utamur. Noviſſima hora eſt: ſtrenue igitur ac indefeſſe incumbamus in opus ſalutis noſtræ, ut mercedem à Patre-familias operariis in vineam ſuam vocatis promiſſam, undecima etiam hora venientes recipiamus. Noviſſima hora eſt, ne in pueritia ſpirituali maneamus, ne pueri ſemper ſimus ſenſibus, ſed creſcamus in caritate & pietate Chriſtiana, in virum perfectum, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti. Ætas corporis non eſt in voluntate. Nul- „ lus ſecundùm carnem creſcit quando vult, ſicut nullus quando vult naſcitur. Ubi

1. Cor. 7. 19.
Matth. 20.

autem

„ autem nativitas in voluntate & incrementum in voluntate eſt. Nemo ex aqua &
„ Spiritu naſcitur niſi volens; ergo ſi vult, creſcit; ſi non vult, decreſcit. Quid
„ eſt creſcere? Proficere. Quid eſt decreſcere? Deficere. Is porrò deficit, qui mundum, & ea quæ in mundo ſunt, diligit. Noviſſima hora eſt, vigilemus cum Chriſto una hora, id eſt, brevi tempore vitæ noſtræ, ne ab Antichriſto ſeducamur. Mundus in quo regnat peccatum, in quo errores, à quo veritas & juſtitia exulat, oppugnatur, perſecutionem patitur, Chriſti adverſarius eſt, quod Antichriſti nomen ſignificat. In ejus ſinu, per ejus cupiditates, per ejus ſpiritum formatur quotidie regnum Antichriſti. Et ſicut Chriſtus membra ſua habuit ab initio mundi juſtos omnes: ſic Antichriſtus ab initio Eccleſiæ membra ſua habuit, magiſtros errorum & impietatis. Quicumque errores contra Fidem; & Moralis Chriſtianæ ſanctitatem adinveniunt ac diſſeminant, & Eccleſiæ ſcindunt unitatem? Antichriſti ſunt, quamvis Chriſti nomine glorientur. *Et nunc Antichriſti multi facti ſunt; unde ſcimus quia noviſſima hora eſt.* Mundi Antichriſti unum præcedunt, et iter illi parant. *Myſterium jam operatur iniquitatis.*

Mundus Antichriſtus eſt, in ejus ſinu Antichriſti quotidie formantur.

2. Theſſal. 2. 7.

19. *Ex nobis prodierunt, ſed non erant ex nobis; Nam ſi fuiſſent ex nobis, permanſiſſent utique nobiſcum: ſed ut manifeſti ſint quia non ſunt omnes ex nobis.* Hæretici et Schiſmatici ab Eccleſia recedunt nullo Eccleſiæ damno, quia Eccleſia membra viventia non ſunt, etiam cùm in Eccleſia verſari videntur. *Sic ſunt in Eccleſia quomodo humores mali. Quando evomuntur, tunc relevatur corpus: ſic & mali quando exeunt, tunc Eccleſia relevatur. Et dicit quando eos evomit atque propiicit corpus, Ex me exierunt humores iſti, ſed non erant ex me. Quid eſt, non erant ex me? Non de carne mea præciſi ſunt, ſed pectus mihi premebant cùm ineſſent.* Ex nobis exierunt, ſed nolite triſtes eſſe; nam *ſi fuiſſent ex nobis, permanſiſſent no-*
„ *biſcum*, aut certè foris non permanſiſſent, ſed in Eccleſiæ ſinus rediiſſent. Mul-
„ ti qui non ſunt ex nobis, accipiunt nobiſcum Sacramenta. Tentatio probat
„ quòd non ſunt ex nobis. Tentatione quaſi vento foras excutiuntur, quia grana non erant. Omnes autem tunc excutientur, et ſeparabuntur, cùm area dominica in die judicii ventilabitur. Reproborum cum electis in Eccleſia mixtionem aliquorum receſſu et ſeparatione Deus manifeſtam facit, ut electi ab eorum contagione & corruptione, tam doctrinæ, quàm morum, ſe cum gratia Chriſti, ſine qua nihil poſſunt, ſervare ſatagant; ut cum timore, tremore, et humilitate ſalutem ſuam operentur, quia et ipſi Antichriſti fieri poſſent, ſi Deum deſererentur. *Sed ut manifeſti ſint, quoniam omnes non ſunt ex nobis.* Caveamus, timeamus, oremus ne ſimus Antichriſti, id eſt, Chriſto contrarii. De voluntate ſua quiſque aut
„ Antichriſtus, aut in Chriſto eſt. Aut in membris ſumus, aut in humoribus ma-
„ lis. Qui ſe in melius commutat, in corpore membrum eſt. Qui autem in malitia permanet, humor malus eſt: et quando exierit, relevabuntur qui premebantur.

Eccleſiæ melius eſt ut hæretici ex ipſa exeant, quam ut in ea lateant, eamque premant.

S. *Auguſt Tract. 3. in hanc Epiſtolam*, n. 4. & 5.

20. *Sed vos unctionem habetis à Sancto, & noſtis omnia.* Agnoſce, o Chriſtiane, dignitatem tuam. Deo conſecratus es ut membrum unigeniti Filii ejus Jeſu Chriſti unctione Spiritus ſancti, quo unctus ipſe eſt præ conſortibus ſuis. Ex plenitudine Sancti ſanctorum omnes accepimus, ut ſancti ſimus et immaculati in conſpectu ejus. Ne nos igitur mundi et peccati corruptione inquinemus. Chriſtianus qui fidei lumen ſequitur, novit mundum eſſe Chriſti adverſarium, ejus leges & mores Evangelio Chriſti eſſe contrarios, novit peccatum Deo ſummè diſplicere, Mandatorum Dei violatores pœnis æternis plecti: novit quid credere, quid agere debeat, ut vitam æternam à Deo per Chriſtum promiſſam conſequatur. Fides ſcientia univerſalis eſt. *Adverſus regulam nihil ſcire, omnia ſcire eſt.* Chriſti lumine deteguntur Antichriſti, error & impietas agnoſcitur, ejuſque gratia, adjuvante vitatur. *Et noſtis omnia.*

Chriſtiani dignitas.

Fidei lumen, ſcientia univerſalis.

Tertullian.

21. *Quis eſt mendax, niſi qui negat quoniam Jeſus eſt Chriſtus? Hic eſt Antichri-*

Digitized by Google

non confundamur ab eo in adventu ejus. Spiritum Dei fideliter conſervemus. Hic theſaurus eſt Chriſtiani, fundamentum fiduciæ ejus in die judicii, arrha æternæ felicitatis. Fideles ſimus verbo Dei, & Veritas liberabit nos, ut promiſit ipſe Chriſtus. Modò enim ſalus noſtra in ſpe, nondum in re: Non tenemus jam quod
,, promiſſum eſt, ſed venturum ſperamus. Fidelis autem eſt qui promiſit; non te
,, fallit: tantùm tu noli deficere, ſed exſpecta promiſſionem. Non enim novit
,, fallere Veritas. Tu noli eſſe mendax, ut aliud profitearis, aliud agas: tu ſerva
,, fidem, & ſervat ille pollicitationem. Si autem non ſervaveris fidem, tu te
,, fraudaſti, non ille qui promiſit.

Joan. 8. 31. & 32.

S. Auguſt. Tract. 4. *in hanc Epiſt. n.* 2.

29. *Si ſcitis quoniam juſtus eſt, ſcitote quoniam & omnis qui facit juſtitiam ex ipſo natus eſt*. Deus fons eſt, principium, & plenitudo omnis juſtitiæ. Nemo niſi per illum juſtus, & tamquam ex illo natus in Filio ejus, per Spiritum dilectionis & adoptionis. Spiritus ille cum novæ nativitatis & vitæ noſtræ principium ſit, omnium pariter operum noſtrorum principium eſſe debet, ut Deo grata ſint, æternæque vitæ meritoria. Ex operibus juſtitiæ filii *Dei* dignoſcuntur. Juſtitia modò noſtra ex fide, inchoata & imperfecta eſt. Initium juſtitiæ noſtræ confeſſio
,, peccatorum. Cœpiſti non defendere peccatum tuum, jam inchoaſti juſtitiam:
,, perficietur autem in te, quando nihil aliud facere delectabit, quando abſorbe-
,, tur mors in victoriam, quando nulla concupiſcentia titillabit, quando non erit
,, lucta cum carne & ſanguine, quando erit corona victoriæ, triumphus de ini-
,, mico; tunc erit perfecta juſtitia. Ad hanc juſtitiæ perfectionem ſuſpiremus, &
,, tendamus piis deſideriis, & operibus bonis.

Filii Dei ex operibus juſtitiæ dignoſcuntur.

Ibid. n. 3.

CAPUT III.

SENSUS LITTERALIS.

1. V*Idete qualem caritatem dedit nobis Pater, ut filii Dei nominemur, & ſimus. Propter hoc * mundus non novit nos: quia non novit eum.* Conſiderate quantam & quàm eximiam caritatem nobis exhibuerit, quando beneficio nos affecerit Pater cœleſtis, ut Filii Dei nominemur, & revera ſimus. Mirum autem ac moleſtum nobis videri non debet, ſi mundus divinæ adoptionis noſtræ dignitatem non noverit, non æſtimet, neque nos ut filios Dei diligat, ſed deſpiciat & oderit; quia nec Deum novit, nec diligit.

* *Mundus*, id eſt, homines impii & reprobi, quæ maxima pars eſt mundi.

2. *Chariſſimi, nunc filii Dei ſumus, & nondum apparuit quid erimus. Scimus quoniam cùm apparuerit, ſimiles ei erimus: quoniam videbimus eum ſicuti eſt*. Jam verò, dilectiſſimi fratres, filii Dei ſumus per gratiam adoptionis, & nondum apparuit quid erimus, quam beati, quàm glorioſi in futuro ſæculo. Scimus fide id nobis revelante, quòd cùm Chriſtus apparuerit in gloria, ſimiles ei erimus, quoniam videbimus eum ſicuti eſt, ſecundùm utramque naturam, non per ſpeculum & in ænigmate, ſed facie ad faciem. Chriſto (inquam) ſecundùm animam & corpus glorioſo ſimiles erimus, animæ beatæ gloria in corpus redundante & glorioſas dotes cum illo communicante. ,, Tam potenti enim natura Deus fecit
,, animam, ut ex ejus plenitudine, quæ in fine temporum ſanctis promittitur, re-
,, dundet etiam in inferiorem naturam, quod eſt corpus, non beatitudo, quæ fruen-
,, tis & intelligentis eſt propria, ſed plenitudo ſanitatis, id eſt incorruptionis vigor, *impoſſibilitas, ſubtilitas, agilitas*.

S. Auguſt. Epiſt. 118. *alias* 56. *Ad Dioſcorum.*

3. *Et omnis qui habet hanc ſpem in eo, ſanctificat * ſe, ſicut & ille Sanctus eſt*. Omnis qui ſpem habet tanti boni, viſionis ſcilicet Dei & felicitatis æternæ, mun-

* Secundùm Græcum, *Purificat ſe, ſicut & ille purus eſt.*

dare ſe debet ab omni ſorde peccati, & digna converſatione ei fieri ſimilis, ejuſque ſanctitatem imitari, ſicut ſcriptum eſt: † *Sancti eſtote, quia ego Sanctus ſum Dominus Deus veſter*.

† *Levit.* 19. 2.

* Græcè, *ἀνομία, tranſgreſſio legis*.

4. *Omnis qui facit peccatum, & iniquitatem *facit: & peccatum eſt iniquitas*. Omnis qui peccatum committit, legem Dei tranſgreditur, & peccatum legis divinæ violatio eſt. Ideoque fruſtra ſibi pollicetur ſimilitudinem gloriæ cum Chriſto, quandiu in peccatis hæret.

5. 6. *Et ſcitis quia ille apparuit ut peccata noſtra tolleret, & peccatum in eo non eſt*. Noſtis per fidem, quòd Filius Dei in aſſumpta carne viſibilis apparuit, ut peccata noſtra luenda & expianda ſuſciperet, ac pro illis Deo Patri ſatisfaciens mortis ſuæ illa aboleret: quia nullum ipſe peccatum habuit, vel habere potuit, quod expiare illi opus eſſet. *Omnis qui in eo manet, non peccat: & omnis qui peccat, non vidit eum, nec cognovit eum*. Omnis qui in Chriſto manet per caritatem, illique adhæret ut capiti, vitalem influxum ab eo recipiens, non peccat ex ea parte quò in Chriſto renatus ac renovatus eſt, in ipſoque manet, quia caritas non agit perperàm: quamvis ex ea parte qua veteris Adam filius eſt, ſæpenumero peccet levioribus peccatis, ad quæ reliquiæ vetuſtatis inclinant, ſcilicet concupiſcentia poſt baptiſmum ſuperſtes: & omnis qui peccat gravi lethalique peccato, perſpicuè probat ſe à Deo alienum eſſe, nec illum noſſe eo modo quo debet cognoſci, cognitione ſcilicet cum amore & grato animo conjuncta.

S. Auguſt. lib. 2. *De Peccat. Meritis & Remiſſ.* Cap. 8. 9. & 10. lib. *De Perfect. juſtitiæ*, cap. 18. & *Epiſt.* 177. aliàs 95. n. 17.

7. *Filioli, nemo vos ſeducat. Qui facit juſtitiam, juſtus eſt: ſicut & ille juſtus eſt*. Ne vos in errorem abduci ſinatis à ſeductoribus, qui bona opera non eſſe neceſſaria ad ſalutem perſuadere vobis volunt, ſed fidem ſolam ſufficere. Qui facit opera juſtitiæ, juſtus eſt, ſicut & Chriſtus Ieſus juſtus eſt. Opera porrò juſtitiæ ſunt quæ per juſtitiam, id eſt caritatem vel inchoatam & actualem dumtaxat, vel perfectam & habitualem, Deus inſpirat & operatur in nobis. Sicut Chriſtus homo vera & intrinſecùs adhærente, non extrinſecùs imputata juſtitia juſtus eſt, & illius juſtitia non eſt otioſa, ſed in opera bona influit: ita fideles juſti ſunt verà & interiùs inhærente, non extrinſecùs imputata juſtitia; illaque in bona opera ſe exerit.

8. *Qui facit peccatum, ex diabolo eſt: quoniam ab initio diabolus peccat. In hoc apparuit Filius Dei, ut diſſolvat opera diaboli*. Qui peccatum committit, ſe diaboli filium, ſectatorem, & immitatorem probat, quia diabolus ab initio mundi peccavit, & cæteris omnibus qui peccaverunt, tam angelis quàm hominibus, peccatum ſuggeſſit atque perſuaſit, & ſic concupiſcentiam peccatorum radicem & fomitem in totum humanum genus invexit; & nunquam peccare deſinit. Ad hoc Filius Dei in ſubſtantia noſtræ carnis apparuit, ut peccata, quæ ſunt opera diaboli, diſſolvat, aboleat, deſtruat, merito ſanguinis ſui pretioſiſſimi: & gratiæ ſuæ omnipotenti virtute.

Hanc Apoſtoli ſententiam, Calviniani perperàm detorquent ad hæreticum dogma ſuum de juſtitiæ inamiſſibilitate ſtabiliendum.

9. *Omnis qui natus eſt ex Deo, peccatum non facit, quoniam ſemen ipſius in eo manet, & non poteſt peccare, quoniam ex Deo natus eſt*. Quicumque per gratiam regenerationis & adoptionis Filius Dei effectus eſt, peccatum, quo Dei aut proximi caritas violetur, non committit quatenus ex Deo natus eſt, quia gratia & caritas, quod eſt ſemen Dei in eo manens, non peccati, ſed omnis boni principium eſt & non poteſt peccare peccato ad mortem, ita ut peccatum hujuſmodi caritas admittat, vel cum eo maneat: Divinæ enim nativitatis ſemen in ipſo manens & vim ſuam exerens, impedit ne peccet, quamdiu vivificum illius impulſum ſequitur. Fieri ergo non poteſt ut peccando Filius Dei adoptivus maneat. *Peccata graviora & exitioſa, & mortalia, non admittet omnino qui natus ex Deo fuerit, non futurus Dei filius, ſi admiſerit*, (ait Tertullianus.) eodem ſenſu S. Auguſtinus ait: Quod

Tertull. lib. *De pudicitia*, cap. 19. *S. Auguſt.* lib. 1. *Contra Gaudentium*, cap. 30.

Quod non poteſt juſtè, non poteſt juſtus, quoniam hæc decernendo priùs amittit ju-
ſtitiam, ut quòd non poteſt juſtus, poſſit injuſtus. Eo ſenſu S. Ioannes ait, eum *Rom. 8.6.*
qui ex Deo natus eſt peccare non poſſe, quo ſanctus Paulus dixit, *Prudentia car-* *S. Auguſt. lib.*
„ *nis legi Dei non eſt ſubjecta, nec enim poteſt.* Tamquam ſi diceretur, Nix non cale- *Quæſtionum*
„ facit, nec enim poteſt. Quamdiu enim nix eſt, non calefacit, ſed reſolvi poteſt & *83. Quæſt. 66.*
„ fervere, ut calefaciat: ſed cùm hoc facit, iam nix non eſt. Sic & prudentia carnis
„ dicitur, cùm anima pro magnis bonis temporalia bona concupiſcit. Quamdiu
„ enim appetitus talis ineſt animæ, legi Dei ſubiecta eſſe non poteſt, id eſt, non
„ poteſt implere quæ lex iubet. Sed cùm ſpiritalia bona deſiderare cœperit, &
„ temporalia contemnere, deſinet eſſe carnis prudentia, & ſpiritui non reſiſtet.
„ Similiter *Qui natus eſt ex Deo, peccatum non facit, & non poteſt peccare*; ſed
peccando excidit à divinæ illius nativitatis & filiationis dignitate, quia excidit à
caritate. Ex hoc igitur S. Joannis loco nihil extundere poſſunt Calviniani pro hæ- *Concil. Trid.*
retico dogmate ſuo de inamiſſibilitate juſtitiæ, quod à ſacra Synodo Tridentina *Seſſ. 6. Can. 23.*
meritò damnatum eſt. *27. & 28.*

10. *In hoc manifeſti ſunt filii Dei, & filii diaboli. Omnis qui non juſtus non ex*
Deo, & qui non diligit fratrem ſuum. Hoc ſigno dignoſcuntur inter ſe filii Dei,
& filii diaboli. Filii enim Dei ex propenſione & impulſu gratiæ & caritatis per
Spiritum ſanctum in cordibus ſuis diffuſæ exteriùs operantur. Mali verò ex pro-
penſione et impulſu concupiſcentiæ, quam à Patre ſuo diabolo habent, utpotè ex
peccato primi hominis in totum genus transfuſam. Omnis qui opera juſtitiæ non
facit, non eſt ex Deo; nec ille qui proximum ſuum non diligit.

11. 12. *Quoniam hæc eſt annuntiatio, quam audiſtis ab initio, ut diligatis* * *al-* * Græcè,
terutrum. Hoc vobis annuntiatum et traditum eſt ab initio, cùm primùm in Re- ἀγαπῶμεν,
ligione Chriſtiana inſtituti eſtis, ut vos invicem diligatis. *Non ſicut Cain, qui ex* *diligamus.*
maligno erat, & occidit fratrem ſuum. Nec agatis ſicut Cain, qui maligni ſpiritus
filius erat, à quo diaboli civitas initium cœpit. Is quippe fratrem ſuum inſtigan-
te diabolo occidit. *Et propter quid occidit eum?* Quid verò impulit eum ad necem
inferendam fratri? *Quoniam opera ejus maligna erant, fratris autem iuſta*. Impu-
lit eum ad crudele illud facinus invidia fraternæ virtutis, et gloriæ ex [illegible]pe- *Geneſ. 4. 4.*
ribus partæ: quia ſacrificium fratris ſui Deo gratum et acceptum eſſe, ex igne cœ- *Hebræor. Tra-*
litus in victimas ejus immiſſo, aut ex alio ſigno cognovit, ſuum verò Deo diſpli- *ditio. Verſio*
cere ob injuſtitiam offerentis. *Theodotionis.*

13. *Nolite mirari, fratres, ſi odit vos mundus*. Ne miremini igitur fratres, ſi *S. Hieron. in*
homines mali vos oderunt et perſequuntur. Id minimè novum, ut probat exem- *Tradit. Hebr.*
plum Cain. Quod verò novum non eſt, nec inſolitum, et ſors eſt bonorum commu- *ſuper Geneſim*
nis, leviùs ferendum eſt.

14. 15. *Nos ſcimus quoniam tranſlati ſumus de morte ad vitam, quoniam dili-*
gimus fratres. Cæterùm probabili conjectura, ſeu morali quadam certitudine con-
cepta ex teſtimonio bonæ coſcientiæ, innocentis vitæ, et conſolationis Spiritus
ſancti, ſcimus nos a Deo tranſlatos eſſe a morte peccati ad vitam gratiæ et iuſtitiæ,
conſequenter à ſtatu mortis æternæ, cui obnoxii eramus ad ſtatum vitæ æternæ,
ad quam ius habent iuſti et boni Chriſtiani: quoniam diligimus proximos propter
Deum, idque operibus probamus. Huiuſmodi enim dilectio, et fraternæ carita-
tis opera, ſigna ſunt et effectus vite ſpiritualis, quam in Deo per gratiam ſancti-
ficantem habemus. *Qui non diligit, manet in morte.* Qui non diligit fratrem, ma-
net in morte peccati, æterneque damnationis reatu. *Omnis qui odit fratrem ſuum*
homicida eſt. Et ſcitis quoniam omnis homicida non habet vitam æternam in ſeme-
tipſo manentem. Omnis qui proximum ſuum odit, odio conſummato, homici-
dii reus eſt, interno animi affectu et præparatione ſpectatis. Quem enim quis odit
periiſſe cupit. Scitis porrò nullum omicidam habere ſemen vitæ æternæ, grãtiam
ſcilicet atque caritatem, in ſemetipſo manentem; ſed homicidii non modo con-

Digitized by Google

ſummatione, ſed voluntate, et mortis fraternæ voto excidere à gratia Dei, et vitæ æternæ hereditate.

16. *In hoc cognovimus caritatem* * *Dei, quoniam ille animam ſuam pro nobis poſuit: & nos debemus pro fratribus animas ponere.* Per hoc cognoſcimus vim caritatis Dei erga nos, quòd Chriſtus pro redemptione noſtra vitam ſuam voluntariè tradiderit. Et nos exemplo Capitis noſtri parati eſſe debemus ad mortem pro ſalute proximi et gloria Dei ſubeundam.

17. *Qui habuerit ſubſtantiam* † *hujus mundi, & viderit fratrem ſuum neceſſitatem habere, & clauſerit viſcera ſua ab eo: quomodo caritas Dei manet in eo?* Qui habuerit bona temporalia, ex quibus & aliorum indigentiæ ſubvenire valeat, & viderit proximum ſuum, maximè verò Chriſtianum fratrem neceſſitatem pati, & cor ac viſcera ſua illi clauſerit, illius inopiam ex affectu miſericordiæ non ſublevans: quomodo fieri poteſt ut caritas Dei, propter quem diligendus eſt proximus, in eo reſideat? Ab ea certè alienus eſt.

18. 19 20. *Filioli mei, non diligamus verbo, neque lingua, ſed opere & veritate.* Non verbis tantùm blandis & ſpecioſis, ſed operibus & beneficiis veram ac ſinceram erga proximum dilectionem teſtemur ac probemus. *In hoc cognoſcimus quoniam ex veritate ſumus: & in conſpectu ejus ſuadebimus corda noſtra,* Hoc ſigno cognoſcimus nos eſſe filios veritatis, id eſt Dei, qui prima & ſumma veritas eſt: vel nos revera diligere proximum propter Deum (quod verbis profitemur) ſi illius indigentiæ, quantùm in nobis eſt, ſuccurramus: & caritatis noſtræ ſinceritatem cordibus noſtris in conſpectu Dei probabiliter perſuadebimus, conſcientiam noſtram coram Deo tranquillam ac pacatam reddentes, pia concepta fiducia quòd eum ex animo diligamus, & filii ejus ſimus. *Quoniam ſi reprehenderit nos cor noſtrum, major eſt Deus corde noſtro, & novit omnia.* Si verò nos cor noſtrum ſeu conſcientia noſtra reprehendat & condemnet, quantò magis nos condemnabit Deus, qui incomparabiliter major eſt & potentior corde noſtro, & novit omnia, adeòque intimos cordis noſtri receſſus, cogitationes, affectus, conſilia, intentiones, perſpicaciùs ac profundiùs quàm nos ipſi cognoſcamus?

[illegible]. [illegible]. *Cariſſimi, ſi cor noſtrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum: & quicquid petierimus, accipiens ab eo: quoniam mandata ejus cuſtodimus & ea quæ ſunt placita coram eo facimus.* Si conſcientia noſtra nos non arguat & condemnet tamquam dilectionem fraternam ſimulantes, & nullius aliunde mali operis, aut pravæ voluntatis nobis conſcii ſumus, fiduciam habemus accedendi ad Deum, & ab illo poſtulandi quicquid nobis neceſſarium aut conducibile eſt ad æternam ſalutem: & quicquid ab eo petierimus, pro votis impetrabimus, quia divina ejus mandata fideliter ſervamus, illa præſertim duo primaria de dilectione Dei & proximi, ad quæ cœtera revocantur: & quæ illi grata ſunt & accepta, facimus:

[illegible]. 23. *Et hoc eſt mandatum ejus: Ut credamus in nomine Filii ejus Jeſu Chriſti. & diligamus alterutrum, ſicut dedit mandatum nobis.* † Hoc porrò Dei mandatum eſt, ut credamus in Filium ejus Jeſum Chriſtum, & nos mutuò diligamus eo modo quo nobis id præcepit, nempe ad ſalutem & vitam æternam. *Mandatum do vobis (inquit) ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos.*

24. *Et qui ſervat mandata ejus, in illo manet, & ipſe in eo: & in hoc ſcimus quoniam manet in nobis de Spiritu quem dedit nobis.* Qui verò ſervat Dei mandata, in Deo manet, & Deus in illo, intimòque ſocietatis & amicitiæ vinculo ſunt conjuncti: & hoc indicio novimus, Spiritum adoptionis filiorum, quem dedit nobis, clamantem in cordibus noſtris, Abba, Pater, in nobis permanere, quo agimur & dirigimur, ut quæ illi grata ſunt faciamus.

* Secundùm Græcum: *In hoc cognovimus caritatem, quoniam ille animam ſuam pro nobis poſuit.*

† Græcè ὃς ἂν ἔχῃ τ βίον τȣ̃ κόσμȣ. *Qui habuerit victum mundi*, id eſt quæ ad victum & præſentis vitæ uſum pertinent, ut ſunt alimenta, veſtes, pæcuniæ.

† Hinc refellitur error Hæreticorum aſſerentium nihil in Evangelio præceptum eſſe præter fidem cætera eſſe libera.

Joan. 13. & 15.

CA-

CAPUT III.

SENSUS MORALIS.

1\. V*Idete qualem caritatem dedit nobis Pater, ut filii Dei nominemur & ſimus.* Admiremur & memori gratàque voluntate, recogitemus immenſam illam Dei erga nos caritatem, qui nos viles creaturas & peccatores æterna damnatione dignos, per Jeſum Chriſtum Filium ſuum ſibi reconciliatos, in filios ſuos adoptavit, regnique ſui heredes fecit. *Domine, quid eſt homo, quia magnificas eum, & apponis erga eum cor tuum?* Tanto amori totum cor noſtrum, totum amorem rependamus, & nullum rivulum duci extra patiamur; cujus derivatione minuatur. Agnoſcamus dignitatem noſtram. & divinæ conſortes facti naturæ, in veterem vilitatem degeneri converſatione nunquam redeamus. Nihil cogitemus, loquamur, aut agamus, quod adoptione noſtra ſit indignum. Cæci homines de carnalis originis nobilitate gloriantur, & dignitate filiorũ Dei parvifaciunt. Dilectores mundi non cognoſcunt filios Dei, inſultant eis qui pie vivunt, qui contemnunt ſecularia, qui luxum, ludos, ſpectacula, comeſſationes averſantur. Quid mirum ſi mundus filios Dei non cognoſcit, qui Chriſtum ipſum non cognoſcit? *Propter hoc mundus non novit nos, quia non novit eum.* Cur verò non eſt cognitus à mundo Chriſtus Jeſus? Quia „ omnia peccata in hominibus arguebat. Illi amando delectationes peccatorum, non „ agnoſcebant Deum: amando quod febris ſuadebat, injuriam Medico faciebant.

Immenſa Dei erga nos caritas.

S. Auguſtin. Tract. 4. in hanc Epiſt. n. 4.

2\. *Cariſſimi nunc filii Dei ſumus, & nondum apparuit quid erimus. Scimus quoniam cùm apparuerit, ſimiles ei erimus: quoniam videbimus eum ſicuti eſt.* Viſio Dei ut in ſe eſt, tota merces Sanctorum. Eum videndo amabimus, amando laudabimus, laudando ſine fine in ipſo delectabimur. Quis capere aut explicare valeat quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quod præparavit Deus diligentibus ſe? Unicum illud, ſummum, æternumque bonum noſtrum deſideremus: utque illo frui mereamur, cor noſtrum terrenis evacuemus deſideriis. Divinæ illius ſimilitudinis lineamenta formare in nobis incipiamus, quæ nobis in cœlo perficienda & conſummanda promittitur. „ Fugiendum eſt igitur ad „ cariſſimam patriam, & ibi Pater, & ibi omnia, *(aiebat Plotinus Philoſophus Pla-* „ *tonicus.)* Quæ igitur claſſis *(inquit)* aut fuga? Similem Deo fieri. Si ergo Deo „ quantò ſimilior, tanto ſit quiſque propinquior; nulla eſt ab eo alia longinquitas „ quàm ejus diſſimilitudo. Incorporali verò illi, æterno, & incommutabili tantò „ eſt anima hominis diſſimilior, quantò rerum temporalium mutabiliumque cu- „ pidior. Summum illud bonum quia in hac mortali vita videre non poſſumus ut in ſe eſt, & perfectam illius ſimilitudinem aſſequi, ad illud tendamus per amorem, & deſiderium. „ Tota vita Chriſtiani boni ſanctum deſiderium eſt. Quod autem „ deſideras, nondum vides: ſed deſiderando capax efficeris, ut cùm venerit quod „ videas, implearis. Sicuti enim ſi velis implere aliquem ſinum, & noſti quàm ma- „ gnum eſt quod dabitur, extendis ſinum: noſti quantùm miſſurus es, & vides quia „ anguſtus eſt ſinus; extendendo facis capaciorem: ſic Deus differendo extendit de- „ ſiderium, deſiderando extendit animum, extendendo facit capacem. Deſideremus „ ergo, quia implendi ſumus. Tantùm autem nos exercet ſanctum deſiderium, „ quantum deſideria noſtra amputaverimus ab amore ſæculi. Evacuari oportet quod implendum eſt re aliqua meliore. *Bono implendus es, funde malum.*

S. Auguſt. lib. 9. de Civitat. Dei, cap. 17.

S. *Auguſtin. Tract. 4. in hanc Epiſt. n. 6.*

3\. *Et omnis qui habet hanc ſpem in eo, ſanctificat* ſe, ſicut & ille ſanctus eſt.* Chriſtiana ſpes qua cœleſtia futuræ vitæ bona certa cum fiducia exſpectantur, nos ab hujus ſæculi bonis ſeparat, efficitque ut mundando cordi ſtudeamus, ſcientes nos

* S. *Auguſt.* legit, *Caſtificat ſe.*

ali-

Matth. 5.

aliter Deum videre non poſſe. *Beati* enim *mundo corde*, ait Chriſtus Jeſus, *quoniam ipſi Deum videbunt*. Animam noſtram puritati & ſanctitati Dei conformemus, ſi gloriæ ejus participes eſſe volumus. *Omnis qui habet hanc ſpem in eo, ſanctificat ſe, ſicut ille ſanctus eſt.* Liberum arbitrium ſub gratia ſalvum ſignificat S. Joannes. Quis nos ſanctificat, niſi Deus? „ Sed Deus te nolentem non ſanctificat. „ Ergo cùm adjungis voluntatem tuam Deo, ſanctificas teipſum. *Sanctificas te,* „ *non de te, ſed de illo qui venit ut inhabitet in te. Tamen quia agis aliquid vo-* „ *luntate, ideo & tibi aliquid tributum eſt. Ideo autem tibi tributum eſt, ut di-* „ *cas*, Adjutor meus eſto, ne derelinquas me. *Si dicis*, Adjutor meus eſto, *ali-* „ *quid agis: nam ſi nihil agis, quomodo ille adjuvat?*

Liberum arbitrium ſub gratia ſalvum.

S. Auguſt. ibid. ꝟ n. 7.

Pſal. 26. 9.

Odium et fugapeccati. Rationes quæ nos ab eo deterrere debent.

4. 5. 6. 7. 8. *Omnis qui facit peccatum, & iniquitatem facit: & peccatum eſt iniquitas*. Odium & fugam peccati multis rationibus Chriſtianis diſſuadet dilectus Chriſti Jeſu Apoſtolus. 1. Quia voluntati & legi Dei, quæ ipſa juſtitia eſt, & noſtrarum actionum regula, mortale peccatum capitaliter adveſatur. Omnis peccator divinæ legis prævaricator eſt. *Prævaricantes reputavi omnes peccatores terræ.* Peccatum eſt *Voluntas faciendi quod juſtitia vetat, & unde liberum eſt abſtinere.* Quid iniquius, quàm vilem creaturam adverſùs Creatorem ſuum rebellare? Relicto eo qui ſummo eſt principio, & beatitudinis ſuæ fine, ſibi ipſi fieri velle principium & finem, in ſeipſo, aliâve creatura quieſcendo, & illa fruendo? Quid iniquius, quàm diabolum Chriſto præponere? Quid iniquius, quam fœdus & pactum cum Deo initum in baptiſmo violare? Quid iniquius, quàm ſanguinem Chriſti, quo redempti ſumus, conculcare? 2. Mortale peccatum fini Incarnationis, Paſſionis, & mortis Jeſu Chriſti adverſatur, qui venit in mundum ad peccatum deſtruendum, ut victima pro totius mundi peccatis oblata, ut Sacerdos noſter, ut principium & exemplar ſanctificationis noſtræ. Ejus ſanguinem pro ſalute ſua inutilem reddit, ejus Spiritum in ſe extinguit, ejus vitæ innocentiſſimæ contumeliam facit, qui lethale peccatum committit. *Et ſcitis quia ille apparuit ut peccata noſtra tolleret, & peccatum in eo non eſt.* 3. Seipſum à Chriſti corpore abſcindit & ſegregat, qui lethaliter peccat, illi ut membrum capiti adhærere non vult, ejus influxum reſpuit, in ipſo & de ipſo vivere contemnit. *Omnis qui in eo manet, non peccat.* 4 Ita ſe gerit ac ſi numquam guſtaſſet ac vidiſſet quàm ſuavis eſt Dominus, nec Dei bonitatem, nec juſtitiam recogitat. Magnitudinis Dei, beneficiorum ejus, creationis, redemptionis, vocationis, promiſſionum, æternæ vitæ, damnationis æternæ obliviſcitur, quorum omnium conſideratio illum à peccato „ coercet: *Non eſt* Deus *in conſpectu ejus, iniquinatæ ſunt viæ illius in omni tempore. Auferuntur* judicia *tua à facies ejus*. Hinc de filiis Heli, qui ſe multis flagitiis inquinabant, ſcriptum eſt, *Filii Heli, filii Belial, neſcientes Dominum*. Homines peccato dediti neſcierunt, neque intellexerunt, in tenebris ambulant. *Omnis qui peccat, non vidit eum, nec cognovit eum.* ait Apoſtolus noſter. 5. Si Deum & Chriſtum verè noſſet peccator cognitione ſalutari, non ſolùm fugeret ac execraretur peccatum, ſed opera juſtitiæ faceret, Chriſtum imitaretur, vitàmque ſuam ejus Vitæ ſanctiſſimæ conformaret. Summa Religionis eſt imitari quem colas. Chriſtiani nomine indignus cenſetur, qui Chriſtum non imitatur. Si quis aliter docet, ſeductor eſt. *Filioli, nemo vos ſeducat. Qui facit juſtitiam, juſtus eſt, ſicut & ille juſtus eſt.* 6. Peccator diabolo peccatorum principi & exemplari ſe adjungit, illum imitatur, in ejus familiam cooptatur, illi militat, regnum ejus propagat, opera ejus promovet, Filii Dei conſiliis contradicit & repugnat. *Qui facit peccatum, ex diabolo eſt: quoniam ab initio diabolus peccat. In hoc apparuit Filius Dei, ut diſſolvat opera diaboli.* Proptèr imitationem Chriſtus Judæis ait: *Vos ex patre diabolo eſtis, & deſideria patris veſtri vultis facere,*

Pſalm. 118.

S. Auguſtin.

Pſal. 10. 5.

Reg. 2. 12.

Joan. 8. 44.

Caritas nota eſt filiorum Dei.

9. 10. *Omnis qui natus eſt ex* Deo, *peccatum non facit: quoniam ſemen ipſius in eo manet, & non poteſt peccare, quoniam ex* Deo *natus eſt.* Concupiſcentia parit filios ſæculi, ca-

caritas filios Dei. Divinæ gratiam nativitatis caritas in nobis conſervat. Mortale peccatum cum illa cohærere non poteſt; cùm id uno ictu mortem inferat animæ, cujus illa vita eſt. Caritate lex Dei in corde ſcribitur, quæ quandiu diligitur, homo peccare non poteſt, id eſt peccare non vult, niſi caritas extinguatur.
„ *Qui natus eſt ex Deo, non peccat*. Certum quoddam peccatum intelligas, quod *S. Auguſt.*
„ non poteſt admittere homo qui ex Deo natus eſt: & tale peccatum eſt illud, ut *Tract. 5. in*
„ ſi quiſquam illud admiſerit, confirmet cetera. Quod eſt hoc peccatum? Facere *hanc Epiſt.*
„ contra mandatum. Quod eſt mandatum? *Mandatum novum do vobis, ut vos invicem diligatis*. Per hanc dilectionem peccata ſolvuntur. Hæc ſi non teneatur, & grave peccatum eſt, & radix omnium peccatorum. *In hoc manifeſti ſunt filii* Dei, *& filii diaboli. Omnis qui non eſt juſtus, non eſt ex Deo, & qui non diligit fratrem ſuum*. Signent ſe omnes ſigno crucis Chriſti, Baptiſmum ſuſcipiant, in Eccleſiam ad ſolemnes preces conveniant, Sacramenta frequentent, eleemoſynas erogent, externa quævis pietatis opera exerceant; *Dilectio ſola diſcernit inter filios* Dei, *& filios diaboli*. Quicquid vis habe; hoc ſolum non habeas, nihil tibi prodeſt: alia ſi non habeas, hoc habe, & impleſti legem. *Qui enim diligit proximum, legem implevit*, &, *plenitudo legis eſt carita*.

Joan. 13. 34.

Rom. 13. et 10.

11. 12. *Quoniam hæc eſt annuntiatio quam audiſtis ab initio, ut diligatis alterutrum. Non ſicut Cain, qui ex maligno erat, & occidit fratrem ſuum. Et propter quid occidit eum? Quoniam opera ejus maligna erant, fratris autem ejus juſta*. Mandatum dilectionis proximi tam antiquum eſt quàm humanum genus. Id in ipſa hominis natura Deus inſculpſit; peccato deformatum Chriſtus mediator verbo ſuo, ac exemplo, Spiritu ſuo, gratiàque reſculpſit. Caritas *ſummum fidei ſacramentum, Chriſtiani nominis theſaurus, quam Apoſtolus totis viribus Spiritus ſancti commendat*. Hæc actionum bonarum ſumma, perfecta juſtitia, finis cœleſtium præceptorum, mors criminum, vita virtutum, fundamentum pacis, vinculum unitatis. Proximos igitur in Deo, & propter Deum diligamus; odium proximi ut peſtem, ut monſtrum immane ut primum peccatum filiorum Adam, ut primum invidiæ fœtum, ut homicidii multiplicis, tam ſpiritualis, quàm corporalis principium, fugiamus. „ Qui invidet, non amat. Peccatum diaboli eſt in illo, quia *S. Auguſt.*
„ & diabolus invidendo dejecit. Cecidit enim, & invidit ſtanti. Non ideo voluit *Tract. 5. n.*
„ dejicere ut ipſe ſtaret, ſed ne ſolus caderet. *Invidia diaboli mors intravit in* *8.*
mundum. Invidia cum caritate eſſe non poteſt. *Caritas non æmulatur*. Invidia Caïnum Deo exoſum, Caritas Abelem gratum fecit, Ignis e cœlo immiſſus à Deo ſacrificium Abel inflammavit, cujus cor ignis caritatis accenderat. Deus cor magis reſpicit, quàm manum, Sacrificium Abel reſpexit, quia cum caritate obtulit; à caini ſacrificio oculos avertit, quia cum invidia de terræ fructibus obtulit: Oderat fratrem, & ejus operibus bonis invidit. Quem imitari noluit, occidit: hinc iſte filius diaboli, ille juſtus Dei apparuit; cujus juſtitiam in ſacroſancto Miſſæ ſacrificio perpetua commemoratione celebrat Eccleſia: *Supra quæ* (inquit) *propitio vultu reſpicere digneris, & accepta habere, ſicut accepta habere dignatus es munera pueri tui juſti Abel*.

Invidia et odium proximi, prima peccata filiorum Adam.

Terlull. lib. De Patientia

13. *Nolite mirari, fratres, ſi odit vos mundus*: Mirandum potiùs eſſet, ſi mali bonos & pios diligerent, cùm Dominus dixerit, *Si mundus vos odit, ſcitote quia me priorem vobis odio habuit. Si de mundo fuiſſetis, mundus, quod ſuum erat, diligeret: quia verò de mundo non eſtis, ſed ego elegi vos de mundo, vos de mundo non eſtis, ſed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus.... Mementote ſermonis mei: Non eſt ſervus major Domino ſuo. Si me perſecuti ſunt, & vos perſequentur*. „ In bono ergo propoſito conſtitutis, inimicitiæ diſſimilium diabolo *S. Leo, Serm. 46.*
„ inſtigante non deſunt, ut facile in odia prorumpant, quorum improbi mores *in Quadrag.*
„ deteſtabiliores fiunt comparatione juſtorum. Iniquitas cum juſtitia non habet pa- *9.*
„ cem, temperantiam odit ebrietas, falſitati nulla eſt cum veritate concordia: non

Joan. 15. 18.

Boni et pii mundo exoſi

amat

„ amat ſuperbia manſuetudinem, petulantia verecundiam, avaritia largitatem: „ & tam pertinaces habeat diverſitas iſta conflictus, ut etiamſi exteriùs conquie- „ ſcat, ipſa tamen piorum cordium penetralia inquietare non deſinat: ut verum „ ſit, quod *Qui volunt piè vivere in Chriſto, perſecutionem patientur*: & quòd „ omnis hæc vita tentatio eſt. Ipſis experimentis ſuis uniſquiſque fidelis edoctus, „ Chriſti cruce armetur, ut Chriſto dignus abeatur.

2. *Tim.* 3. 12.
Job. 7. 1.

14. 15. *Nos ſcimus quoniam tranſlati ſumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres*. Qui proximum odit, in ſtatu mortis manet, à quo non transfertur ad vitam, niſi diligendo. *Qui non diligit, manet in morte*: Spiritus ſancti oraculum eſt. Quem non terret, hic infideli detrior eſt. Qui odio habens inimicos, & hæc audiens, inimicitias non deponit, ad reconciliationem & pacem non feſtinat, mortem æternam non formidat. Mortis corporalis metu dura quæque toleramus, ad vitandam verò animæ mortem, quod facillimum eſt, & in voluntate poſitum, „ ſcilicet diligere fratres, recuſamus. Redeat unuſquiſque ad cor ſuum: „ Si ibi invenerit caritatem fraternam, ſecurus ſit, quia tranſiit de morte ad vi- „ tam. Jam in dextera eſt; non attendat quia modò gloria ejus occulta eſt, cùm „ venerit Dominus, tunc apparebit in gloria. Viget enim, ſed adhuc in hyeme: „ viget, radix, ſed quaſi aridi ſunt rami: initus eſt medulla quæ viget, intus „ ſunt folia arborum, intus fructus, ſed ætatem exſpectant. In caritate perſeveret, ſalus ejus in tutto erit. *Qui non diligit, manet in morte*. Non ait Apoſtolus, Qui odit, & perſequitur proximum, manet in morte; ſed, qui non diligit, id eſt, qui caritatis officia non exhibet,quorum vel ſola omiſſio mortis æternæ reos facit, ut probat Chriſti judicis ſuprema in reprobos ſententia. Qui verò proximum odit, duplicis homicidii reus eſt. Seipſum enim vita gratia, & ſpe vitæ æternæ deſtituit: & proximum jam occidit in corde ſuo, quem ægrè fert vivere, erga quem tam pravè affectus eſt, ut de ejus morte gauderet. *Omnis qui odit fratrem ſuum, homicidia eſt. Et ſcimus quoniam omnis homicida non habet vitam æternam in ſemetipſo manentem.* „ Jam ergo ſi contemnebat quiſquam odium fraternum, num- „ quid & homicidium in corde ſuo contempturus eſt? Non movet manus ad occi- „ dendum homicida jam tenetur à Domino, qui corda ſcrutatur: vivit ille, & iſte „ jam interfector judicatur. Quantæ verò & quam atroces ex odio calumniæ & de- „ tractiones oriuntur, quibus vita honoris & famæ adimitur? ut dicere liceat cum Optato Milevitano: *Vos vivum feciſtis homicidium: vivunt homines, & occiſi ſunt honores à vobis*.

Qui proximorum odit. duplicis homicidii reus eſt.

S. *Auguſt. Tract.* 5. *in hanc Epiſt. n.* 10.

16. *In hoc cognovimus caritatem* Dei, *quoniam ille animam ſuam pro nobis poſuit: & vos debemus pro fratribus animas ponere*. Chriſtus Jeſus qui mandatum novum caritatis dedit, non ſolùm nobis adjutorium præbet quo illud impleamus, ſed & exemplum. *Hoc eſt præceptum meum (inquit) ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos*. Chriſtus pro ſalute noſtra mori dignatus eſt: & nos igitur parati eſſe debemus ad mortem pro fratribus oppetendam, ſi Dei gloria & ſalus ipſorum id exigat. Homo quilibet proximus & frater noſter eſt, maximè verò Chriſtianus, etiam inimicus. Poſtulat autem ordo caritatis, ut proximi ſalutem magis diligamus quàm vitam corporis noſtri, adeòque ut pro ejus ſalute procuranda vitam corporis noſtri exponamus ac devoveamus. Ad id præ cœteris tenentur animarum Paſtores. *Bonus Paſtor*, ait Chriſtus *animam ſuam dat pro ovibus ſuis*. Hoc eſt veræ & perfectæ caritatis officium.

Chriſtus Jeſus caritates exemplum.

17. 18. *Qui habuerit ſubſtantiam hujus mundi, & viderit fratrem ſuum neceſſitatem habere, & clauſerit viſcera ſua ab eo: quomodo caritas Dei manet in eo?* Eleemoſynam pauperibus rrogare, rudimentum eſt & inchoatio, non perfectio caritatis. Chriſtus qui pro nobis ſanguinem ſuum dedit, jus habet exigendi vitam noſtram pro membrorum ſuorum ſalute. Qui verò non dividit cum proximis indigentibus ſubſtantiam ſuam; quomodo pro illis daturus eſt vitam ſuam? Qui pau-

Eleemoſynæ præceptum.

pe-

Digitized by Google

peribus non ſubvenit ſecundùm facultatum ſuarum menſuram,& ſecundùm eorum indigentiam, caritatem Dei non habet, jus non habet ad vitam æternam, à Chriſti corpore alienus eſt, mortuum & putre membrum eſt. Neceſſitas fratrum, non ſolùm extrema, ſed communis & quotidiana, ſublevanda eſt ex præcepto caritatis ab iis qui facultates habent hujus mundi. Hæc audiant divites immiſericordes, & contremiſcant. Divitias poſſident ut Dei diſpenſatores & œconomi;jus habent iis ſumendi tantùm quæ ſibi & familiæ ſuæ neceſſaria ſunt ad perſonarum & ſtatus ſui ſuſtentationem,non ad inanes expenſas,ad luxum,ad ludos,ad voluptates. Non ſolùm decimas bonorum ſuorum debent pauperibus,ut Phariſæi,ſed omnia ſuperflua;hæc abundantior & plenior juſtitia eſt,quam à Chriſtianis divitibus Chriſtus Dominus exigit & exſpectat: quam niſi habuerint,non intrabunt in regnum cœlorum. Superflua dico, non cupiditati, quæ numquam dicit, Sufficit, ſed neceſſitati. *Dominus non ſolùm decimum partem, ſed etiam omnia ſuperflua pauperibus jubet exhiberi, ſecundùm illud* (Lucæ 11.) *Quod ſupereſt date eleemoſynam* (ait S. Thomas, †) *Superflua divitum, neceſſaria ſunt pauperum. Res aliena poſſidentur, cùm ſuperflua poſſidentur.* Eroganda autem eleemoſyna eſt; non ex hypocriſi, aut vanæ gloriæ ſtudio, ſed ſincero Chriſtianæ compaſſionis, Nihil divitibus proficit ad ſalutem arcam & crumenam pauperibus aperire, ſi cor & viſcera claudant, qui tribuunt importunitati, oſtentationi, cupiditati, quod caritas exigit. *Qui habuerit ſubſtantiam hujus mundi, & viderit fratrem ſuum neceſſitatem habere, & clauſerit viſcera ſua ab eo, quomodo caritas Dei manet in illo?* Vera & ſincera caritas non folia ſolùm, ſed fructus profert; non verbis dumtaxat ſpecioſis compatientis animi affectum ſæpæ mentientibus,ſed operibus & beneficentia exhibetur. *Filioli mei, non diligamus verbo, neque lingua, ſed opere & veritate.* Si dixeris pauperi, Deus te adjuvet, nec illi ſubvenias cùm potes, & quantùm potes, dilectio Dei in te non manet. Si caritas Dei in te non manet, non es natus ex Deo. Quomodo te gloriaris eſſe Chri-
„ ſtianum? Nomen habes, & facta non habes.

S.Thomas, Secunda Secundæ Quæſt. 87. Art. 1. ad 4.

S. Auguſt. in Pſal. 147. nu. 10.

S. Auguſt. Tract. 5. n. 10.

19. 20. 21. *In hoc cognoſcimus quoniam ex veritate ſumus: & in conſpectu ejus ſuadebimus corda noſtra.* Simulator caritatis, non eſt filius veritatis, Chriſtianus vocari non meretur. Multi eleemoſynas erogant, qui id ex caritate non faciunt, pagani, hæretici,ſchiſmatici,mali & impœnitentes Chriſtiani. Noſtram ergo conſcientiam in conſpectu Dei interrogemus. Nam *Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ.... Opus autem ſuum probet unuſquiſque, & tunc in ſemetipſo gloriam habebit, & non in altero.* Opus ſuum probet, utrum de vena caritatis emanet, utrum de radice dilectionis rami bonorum operum pullulent. Fruſtra illi perhibet teſtimonium lingua aliena,ſi redarguat eum conſcientia propria. *Quoniam ſi reprehenderit nos cor noſtrum, major eſt Deus corde noſtro, & novit omnia.* Intimos cordis noſtri receſſus, affectus, conſilia, intentiones ſcrutatur & videt, qui dixit. *Attendite ne juſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis: & Neſciat ſiniſtra tua quid faciat dextera tua.* Dextera, pura conſcientia eſt; ſini-
„ ſtra, mundi cupiditas: Multi per cupiditatem mundi multa in ſpeciem bona &
„ mira faciunt; ſiniſtra operantur, non dextera. Dextra debet operari, & neſciente
„ ſiniſtra, ut nec miſceat ſe cupiditas ſæculi, quando aliquid boni dilectione ope-
„ ramur. Et unde hoc cognoſcimus? Ante Deum interroga cor tuum: vide quid
„ feciſti, & quid ibi appetiſti, ſalutem tuam, an laudem hominum. Intus vide,nam
„ homo judicare non poteſt, qui cor tuum non videt. Ille videat, qui coronat; vel damnat: ille ſit teſtis, quo judice coronaris, aut damnaris. Si caritas in te ſincera ſit, non ficta; coram Chriſto judice cum fiducia comparebis, qui regnum ſuum non promiſit niſi caritati & ejus operibus. Qui caritatem non habet, conſcientiæ ſuæ ju-
„ dicio prædamnatur. *Si cor noſtrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad*
„ *Deum.* Piam ſalutis æternæ fiduciam ingenerant pura conſcientia, & caritatis o-
„ peratio aſſidua. „ Præclara & divina res ſalutaris operatio, ſolatium grande

Nihil prodeſt eleemoſyna facienti, niſi ex ſincera caritate fiat.

2. Cor. 1. 12.

Galat. 6. 4.

Matt. 6. 1. 3.

S. Auguſt. Tract. 6.

S. Cyprian. de Opere & Eleemoſynis.

„ credentium, ſecuritatis noſtræ ſalubre præſidium, munimentum ſpei, tutela fi-
„ dei, medela peccati... Verum Dei munus & maximum, infirmis neceſſarium,
„ fortibus glorioſum, quo Chriſtianus adiutus perfert gratiam ſpiritualem, pro-
„ meretur Chriſtum iudicem, Deum computat debitorem.

Oratio juſti quantum vim habeat?

22. *Et quicquid petierimus, accipiemus ab eo, quoniam mandata ejus cuſtodimus, & ea quæ ſunt placita coram eo, faciamus.* Deus nihil negat caritati in ſanctis oranti, quia nihil ipſa negat unquam Deo, ſtudens illi non ſolùm in omnibus obſequi, ſed & adulari (ut Tertulliani verbis utar.) Quicquid juſtus petit, accipit, modo petat quod petendum eſt, & quando petendum: & quomodo petendum, & quantùm res tanta peti debet, ſcilicet perſeveranter. *Voluntatem timentium ſe faciet, et deprecationem eorum exaudiet & ſalvos faciet eos.* Deus etſi voluntati noſtræ non dat, ſaluti

Pſalm. 144.
S. Auguſt. Tract. 6. in hanc Epiſt. n. 8.

„ dat. Quid ſi enim hoc petieris quod tibi obeſt, & Medicus novit quòd obeſt tibi?
„ Non enim non te exaudit Medicus, quando fortè tu frigidam aquam petis, & ſi
„ prodeſt, ſtatim dat; ſi non prodeſt, non dat. Nam exaudivit, an potiùs ad ſanita-
„ tem exaudivit, quia voluntati contradixit? Sit ergo in vobis caritas, et ſecuri e-
„ ſtote: et quando non vobis datur quod petitis, exaudimini, ſed neſcitis. Diſcite
„ rogare Deum, ut Medico committatis, quod ipſe novit faciat. Tu morbum con-
„ fitearis, ille medicamentum adhibeat. Tu tantùm caritatem tene. Nam ille ſeca-
„ re vult, urere vult: tu ſi clamas, et non exaudiris in ſectione, in uſtione et tri-
„ bulatione, novit ille quò uſque putre eſt. Tu vis iam revocet manus, et ille vul-
„ neris ſinum attendit, ſcit quouſque perveniat. *Non exaudit ad voluntatem, ſed exaudit ad ſanitatem.*

Legis Chriſtianæ ſumma, credere & diligere.

23. 24. *Et hoc eſt mandatum ejus: Ut credamus in nomine Filii ejus Jeſu Chriſti: & diligamus alterutrum, ſicut dedit mandatum nobis.* Hæc legis Chriſtianæ ſumma; credere, et diligere. *Hæc eſt vita æterna ut cognoſcant te ſolum Deum verum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum:* ait Salvator noſter. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in toto anima tua, & in tota mente tua. Hoc eſt maximum & primum mandatum. Secundùm autem ſimile eſt huic. Diliges proximum tuum ſicut teipſum. In his duobus mandatis univerſa Lex pendet, & Prophetæ.* Proximos autem ex caritate non diligimus, ſi ex principio fidei non diligimus ut membra Jeſu Chriſti, et in eius nomine, propter Deum, et ad ſalutem æternam, quo modo ipſe et verbo et exemplo ſuo diligendos docuit. *Sicut dedit mandatum nobis.* Chriſtiana caritas à Deo ut à principio manans, in eo velut in fine requieſcit. Per hanc homo juſtus Deo adhæret tamquam amicus amico potentiori, prævenienti, adiuvanti, promoventi, et perficienti in bonis, protegenti in malis: et viciſſim Deus homini iuſto adhæret tamquam amico infirmiori, gratiæ ſuæ præſidio illum ſervans, adjuvans, confirmans: et quemadmodum tres divinæ perſonæ admirabili circuminceſſione in ſe ipſis inhabitant per unitatem ſubſtantiæ: ita iuſti in Deo, et tres divinæ Perſonæ in iuſtis miro quodam modo inhabitant per unitatem caritatis, quæ Deus eſt. *Et qui ſervat mandata eius, in illo manet, & ipſe in eo.* Caritate et operibus caritatis, nobis inhabitatio Dei in cordibus noſtris manifeſtatur; quemadmodum naſcentis Eccleſiæ tempore variis chariſmatis, ut dono linguarum, Prophetiæ, miraculorum, ſanitatum, præſentia Spiritus ſancti in fidelibus manifeſtabatur. *Et in hoc ſcimus quoniam manet in nobis, de Spiritu quem dedit nobis.* Ergo ſi vis noſſe quia

Joan. 17. 3.
Matt. 22. 37. 38. 39. 40.

„ accepiſti Spiritum ſanctum, interroga cor tuum; ne fortè Sacramentum habeas,
„ virtutem Sacramenti non habeas. Interroga cor tuum: ſi eſt ibi dilectio fratris,
„ ſecurus eſto. Non poteſt eſſe dilectio ſine Spiritu Dei, dicente Paulo Apoſtolo: *Caritas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum qui datus eſt nobis.*

S. Auguſt. Tract. 6. in hanc Epiſt.
Rom. 5. 5.

CA-

Digitized by Google

CAPUT IV.

SENSUS LITTERALIS.

1. C*Ariſſimi nolite omni ſpiritui credere, ſed probate ſpiritus ſi ex Deo ſint: quoniam multi Pſuedo-Prophetæ exierunt in mundum.* † Ne fidem adhibeatis cuilibet homini doctrinam quaſi à Spiritu ſancto ſibi revelatam proferenti & jactanti, ſed hujuſmodi homines examinate ad regulas quas vobis tradimus. (*Verſ.* 2. *&* 6, *hujus capitis,*) ut cognoſcatis an verè ſint à Deo afflati & miſſi, & an eorum doctrina ſit à Spiritu Dei revelata. Multi enim Magiſtri mendaces in mundum prodierunt.

† Simon Magus, Menander, Cerinthus, Ebion, Baſilides, Valentinus, &c.

2. 3. *In hoc cognoſcitur* * Spiritus Dei: *Omnis ſpiritus qui confitetur Jeſum Chriſtum in carne veniſſe, ex Deo eſt: Et omnis ſpiritus qui ſolvit Jeſum, ex Deo non eſt: & hic eſt Antichriſtus,* ⁜ *de quo audiſtis quoniam venit, & nunc jam in mundo eſt.* Hoc ſigno cognoſcatis quempiam doctrinam à Spiritu Dei perfectam tradere: Omnis qui confitetur Jeſum Chriſtum verum Deum ex ſinu Patris æterni in mundum veniſſe, & veram carnem ad redimendos homines aſſumpſiſſe, in eaque ſalutis noſtræ Myſteria operatum, quantùm ad hoc doctrinæ caput. ex Deo eſt. Et omnis doctor qui diſſolvit ac deſtruit Jeſum, duas in eo naturas ſeparans, duaſque in eo perſonas eſſe dicens; adeòque illum non eſſe Dei Filium, verumque Meſſiam & Chriſtum, non tradit doctrinam à Deo inſpiratam, ſed diabolicam: & hic eſt Antichriſti præcurſor, quem venturum audiviſtis: & jam membra ejus & ſpiritus in mundo ſunt, regnum ejus inchoantia & promoventia. Græcus Textus hodiernus & Latina Verſio in Verſu tertio variant. Secundùm Græcum Textum hodiernum ex omnibus Codicibus conſtantem, ſic legitur: *Et omnis ſpiritus qui non confitetur Jeſum Chriſtum in carne veniſſe, ex Deo non eſt.* Cui lectioni Syriaca Verſio concordat, & S. Cyprianus ſuffragatur. Verſio verò Latina habet: *Et omnis ſpiritus qui ſolvit Jeſum, ex Deo non eſt.* Quam Verſionem primitivo, antiquiori, & ſincero Textui Græco conſonam eſſe conjicimus ex S. Irenæo illam agnoſcente, ex S. Auguſtino utramque lectionem exponente, quas & Tertullianus multò antiquior conjunxit, & ex Socrate Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Auctore, qui obſervat ignoraſſe Neſtorium in Catholica Joannis Epiſtola ita ſcriptum eſſe in antiquis exemplaribus: *Omnis ſpiritus qui Jeſum à Deo ſeparat, non eſt ex Deo.* Hanc enim ſententiam, (inquit) è vetuſtis exemplaribus ſu-
„ ſtulerunt ii, qui ab hominis diſpenſatione divinitatem ſeparare ſtudebant. Quam-
„ obrem & priſci Interpretes idipſum obſervaverunt, fuiſſe nimirum quoſdam qui
„ hanc Epiſtolam depravarint, hominem à Deo ſejungere cupientes.

Ex hoc loco perperàm colligunt Hæretici quidam examen doctrinarum ex fidei morùmque regulis, & judicium controverſiarum fidei, ad quoſvis Chriſtianos pertinere.

* Græcè, γινώσκετε, *Cognoſcite.* Græcum: *Et hic eſt Antichriſti,*

S. Cyprian. lib. 2. *Adverſùs Iudæos.* S. Irenæus lib. 3. cap. 18. S. Auguſt. Tract. 6. Tertull. lib. 5. contra Marcion. cap. 16. Socrates lib. 7 cap. 32.

4. 5. *Vos ex Deo eſtis, filioli, & viciſtis eum* * *quoniam major eſt qui in vobis eſt, quàm qui in mundo.* Vos verò, qui per gratiam adoptionis filii Dei eſtis, per fidem viciſtis Antichriſti ſpiritum in Pſeudoprophetis jam ſpirantem & multos ſeducentem: quia Deus, qui in vobis habitat, & per gratiam ſuam vos regit ac protegit, fortior ac potentior eſt diabolo, qui mundo impio & reprobo dominatur. *Ipſi de mundo ſunt, ideo de mundo loquuntur, & mundus eos audit.* Illi Antichriſti præcurſores & errorum Magiſtri, ex hominum mente corruptorum, & mundo ſervientium, numero ſunt. Ideo ex mundi ſpiritu & affectu loquuntur, falſamque doctrinam ſpargunt à diabolo mundi principe inſpiratam, & falſis mundi præjudiciis ac depravatis affectibus congruentem, & mundus eos lubenter audit, illis credit, ac morem gerit.

6. *Nos ex Deo ſumus. Qui novit Deum, audit nos: qui non eſt ex Deo, non audit nos: in hoc cognoſcimus ſpiritum veritatis, & ſpiritum erroris.* Verſu tertio regu-

* Secundùm Græcum Textum, & Sy-

riacam Verſionem; Et vicistis eos.

regulam, ſignùmque ſpeciale temporibus ſuis congruens, ad Pſeudoprophetas dignoſcendos tradidit S. Joannes, nimirum, quod à Chriſto Jeſu abducant, & illum dividant ac diſſolvant. Iſto verò Verſu tradit regulam, ſignmque univerſalius, & omnibus temporibus conveniens, quo vera doctrina diſcernatur à falſa: Quòd nimirum ea vera doctrina ſit, quam Apoſtoli docuerunt ac prædicarunt; falſa verò quæ Doctrinæ & Traditioni Apoſtolicæ repugnat. Nos Apoſtoli (inquit) ex Deo ſumus, à quo accepimus doctrinam quam prædicamus, & à quo vocati & miſſi ſumus ad prædicandum omnibus gentibus Evangelium. Quicumque Deum novit, & diligit, & cum eò ſocietatem habet, audit nos, noſtram doctrinam obedienter ſuſcipit ac ſectatur: Qui non eſt ex Deo, noſtram doctrinam ſpernit, rejicit, impugnat. Per hoc cognoſcimus & diſcernimus veram falſamque doctrinam, magiſtros erroris & doctores veritatis.

7. 8. *Cariſſimi, diligamus nos invicem: quia caritas ex Deo eſt. Et omnis qui diligit, ex Deo natus eſt, & cognoſcit Deum.* Nos omnes amore ſancto invicem diligamus: quia caritas eximium eſt ac ſingulare Dei munus, quod per gratiam ſuam in nobis operatur. Et omnis qui proximum non carnali ſolùm & naturali, ſed ſpirituali dilectione proſequitur propter Deum. Dei filius eſt, et Deum cognoſcit ut oportet, intimo cordis affectu ei adhærens. *Qui non diligit, non novit Deum; quoniam Deus caritas eſt.* Qui non amat proximum, non novit Deum ut oportet, notitia quæ illius divina majeſtate digna ſit, notitia ſalutari, ut amicitiæ ſocietatem cum illo habens: Quia Deus ipſa caritas eſt eſſentialis increata, ſubſiſtens: unde qui à caritate alienus eſt, amicitiæ fœdere Deo non conjungitur.

* Confer cum Joan. 3. 16. *Sic Deus dilexit mundum ut Filium ſuum unigenitum daret: ut omnis, qui credidit in eum, non pereat, ſed habeat vitam æternam*

9. 10. 11. *In hoc apparuit caritas Dei in nobis, quoniam Filium ſuum unigenitum miſit Deus in mundum * ut vivamus per eum.* Hoc illuſtri argumento Deus Pater admirabilem ſuam erga nos caritatem declaravit, quòd Filium ſuum unigenitum, humana & mortali carne indutum miſit in mundum, ut qui mortui eramus morte peccati, & æternæ damnationi abdicti, per eum ceu mediatorem & caput noſtrum vita gratiæ & gloriæ ſempiternæ vivamus *In hoc eſt caritas; non quaſi nos dilexerimus Deum, ſed quoniam ipſe prior dilexit nos, & miſit Filium ſuum propitiationem pro peccatis noſtris.* Per hoc maximè commendatur caritas Dei erga nos, quòd nos ipſum priores non dilexerimus, & ejus amorem provocaverimus, aut aliquo modo promeriti ſimus, ſed quòd nos, cùm inimici ejus eſſemus, prior dilexerit, & Filium ſuum miſerit ut victimam propitiationis pro peccatis noſtris in ara crucis immolandam. *Cariſſimi, ſi ſic Deus dilexit nos: & nos debemus alterutrum diligere.* Si Deus nos à ſe averſos ita dilexit, & nos ipſius exemplo debemus proximos diligere, non ſolùm amicos, ſed & inimicos ac perſecutores.

12. *Deum nemo vidit unquam. Si diligamus invicem; Deus in nobis manet, & caritas ejus in nobis perfecta eſt* Deum nemo in hac mortali vita vidit unquam ſicuti eſt: unde nec illum condignè redamare poſſumus amore illo ſublimi & beatifico quo illum amant Angeli & omnes Sancti, qui beata illius viſione perfruuntur. Verumtamen, ſi proximm propter Deum diligamus, nobiſque mutuæ dilectionis officia impendamus, Deus in nobis inhabitat per gratiam ſuam, & caritas ejus in nobis vera, ſincera & perfecta eſt eſſentiali perfectione, quæ viatorum caritati convenit; illa enim dilectionem Dei ſuper omnia etiam complectitur, quatenus proximus non propter carnem & ſanguinem, nec propter ullum commodum temporale, ſed propter Deum diligitur.

13. 14. *In hoc cognoſcimus quoniam in eo manemus, & ipſe in nobis, quoniam de Spiritu ſuo dedit nobis.* Per hoc nos Apoſtoli & Diſcipuli Chriſti cognoſcimus nos in Deo manere, & Deum in nobis, quia varia Spiritus ſui dona in nos effudit. *Et nos vidimus, & teſtificamur, quoniam Pater miſit Filium ſuum Salvatorem mundi.* Et nos, quorum magiſterio & prædicatione fidem Chriſtianam ſuſcepiſtis

piſtis

Digitized by Google

piſtis vidimus oculis noſtris Jeſum Chriſtum, in quem creditis; & ſicut vidimus, teſtimonium perhibemus, ſignis confirmatum, quòd Deus Pater miſit Filium ſuum ut eſſet mundi Salvator, id eſt ut homines toto orbe in ſe credentes à peccato & morte æterna ſalvos faceret.

15. *Quiſquis confeſſus fuerit quoniam Jeſus eſt Filius Dei, Deus in eo manet, & ipſe in Deo.* Quiſquis fide viva & per caritatem operante confeſſus fuerit Jeſum eſſe verum & unigenitum Filium Dei, ejuſdem cum æterno Patre ſubſtantiæ, eique in omnibus æqualem, non ſimplicem hominem è numero cœterorum, ſed hominem Deum; in Deo manet, & Deus in eo, & mutuo amicitiæ vinculo ſunt conjuncti.

16. *Et nos cognovimus & credidimus caritati, quam habet Deus in nobis.* Et nos compertam habuimus propria veluti experientia, & fide cognovimus caritatem illam immenſam, quam Deus erga nos habet, qua Filium ſuum propter nos homines, & propter noſtram ſalutem, miſit in mundum, & morti tradidit, ut peccata noſtra deleret, noſque ab æterna morte eriperet. *Deus caritas eſt, & qui manet in caritate in Deo manet, & Deus in eo.* Deus eſt ipſa caritas, & qui caritate fraterna Deum imitatur, intimo ſocietatis & amicitiæ vinculo Deo conjungitur, & in eo manet; viciſſimque in illo Deus, ut amans in amato conquieſcit, ſibique complacet

17. *In hoc perfecta eſt caritas Dei nobiſcum, ut habemus fiduciam in die judicii. quia ſicut ille eſt, & nos ſumus in hoc mundo.* * Hoc argumentum eſt ac teſtimonium perfectionis caritatis noſtræ erga Deum, ſi tales ſimus in hoc mundo, qualis Chriſtus fuit dum in illo verſaretur, proximos ex animo diligentes propter Deum, & pro illorum ſalute mori parati ſi opus eſſet: ut cum fiducia ante tribunal ipſius ſtemus in die judicii.

* Trajectionem ſententiarum hic agnoſcunt Viri Eruditi, cum Oecumenio.

18. *Timor non eſt in caritate: ſed perfecta caritas foras mittit timorem, quoniam timor pœnam habet, qui autem timet, non eſt perfectus in caritate.* Timor divini judicii, quem coſcientia peccatorum gignit, cum caritate non cohæret: ſed perfectam caritatem aſſecutus eſt.

19. *Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos.* Nihil æquius quàm ut Deum redamemus toto corde totiſque viribus, qui nos amore ſuo beneficentiſſimo prævenit.

20. *Si quis dixerit: Quoniam diligo Deum, & fratrem ſuum oderit, mendax eſt Qui enim non diligit fratrem ſuum quem videt, Deum, quem non videt, quomodo poteſt diligere?* Si quis dixerit ſe diligere Deum, & fratrem ſuum odio habeat falſum loquitur, ſeque ipſum decipit, quia dilectio Dei amorem proximi complectitur. Nam ſi proximum ſuum, quem oculis corporis videt, non diligit; quomodo Deum quem hoc modo non intuetur, & qui ab hominum ſenſibus remotiſſimus eſt, diliget? Proximus enim quia nobis magis viſibilis eſt, primò nobis occurrit diligendus. Ex his enim quæ ãnimus novit, diſcit & incognita amare. Unde ſi quis „ proximum non diligit, argui poteſt quòd Deum non diligat, non quòd proxi- „ mum non diligit, non quòd proximus amabilior ſit, ſed quòd prius amandus „ occurrat. Deus autem amabilior eſt propter infinitam bonitatem.

S. *Thomas*, *Secunda Secundæ*, *Art.* 2. *ad* 1.

21. *Et hoc mandatum habemus à Deo, ut qui diligit Deum, diligat & fratrem ſuum.* Et hoc mandatum accepimus à Deo, ut ipſum inprimis, deinde proximum propter illum diligamus. Deum autem non diligere convincitur, qui mandatum ejus violare non veretur. *Qui habet mandata mea, & ſervat ea* (inquit) *ille eſt qui diligit me.* *Joan.* 14. 15.

CA

Digitized by Google

CAPUT IV.

SENSUS MORALIS.

S. Auguſt Serm. 182. aliàs 50. De verbis Apoſtoli.

1. 2. 3. *CHariſſimi, nolite omni ſpiritui credere, ſed probate ſpiritus ſi ex Deo ſunt: Quoniam multi Pſeudo-propheta exierunt in mundum.* Probare vellem, ait S. Auguſtiſtus, ſi errare non poſſem., „ Certè niſi probavero ſpi- „ ritus qui ex Deo ſunt, incurram neceſſe eſt in ſpiritus qui ex Deo non ſunt, & „ ex hoc ſeducar à Pſeudo-prophetis. Quid agam? Quomodo obſervem? O ſi ſan- „ ctus Joannes quomodo nobis dixit, *Nolite omne ſpiritui credere, ſed probate* „ *ſpiritus ſi ex Deo ſunt*; dicere dignaretur, quomodo probentur ſpiritus qui ex Deo ſunt: Examinandum diligenter qualis doctrina ſit quam novi magiſtri diſſeminant, an cum regula fidei, cum ſacris Litteris, dum Apoſtolicis Traditionibus cum moribus & definitionibus Eccleſiæ conſentiat. Si enim in doctrinis, quas à Deo revelatas jactant, aliquid reperitur quod his aliquo modo adverſetur, tamquam errores, mendacia, illuſiones rejiciendæ ſunt. Deus enim veritas eſt, & ſibi ipſi contrarius eſſe non poteſt. *Principium verborum tuorum veritas*: „ & Spiritus ejus „ eſt *Spiritus veritatis*. A facie nemo videt quis habeat Spiritum Sanctum, quis „ habeat ſpiritum immundum. Venit Montanus dicens, Spiritum ſanctum habeo. „ Venit Manes dicens, Spiritum ſanctum habeo. Ne igitur plures ſeducerentur, „ dixit Chriſtus Dominus: *Cùm venerit Paracletus Spiritus veritatis, qui à Pa- procedit, ille docebit vos omnem veritatem*. „ Si quem igitur audieritis dicentem, „ Spiritum Dei habeo, & non loquentem Evangelica, ſed propria, is à ſe ipſo „ loquitur, & non eſt Spiritus ſanctus in ipſo. Qui diſcernendi ſpiritus & doctrinas, lumen, vim, aut donum non habent, Doctores, Paſtores, Epiſcopos conſulant, illiſque dirigentibus probent ſpiritus ſi ex Deo ſint. Sine examine enim novas doctrinas recipere in materia fidei vel morum, aut vitæ ſpiritualis, levitas eſt periculoſa. *Qui citò credit, levis eſt corde*. De ſacrarum Scripturarum ſenſu, & quæſtionibus fidei, proprio ſpiritu judicare velle, præſumptio damnanda. *Væ Prophetis inſipientibus, qui ſequuntur ſpiritum ſuum, & nihil vident* Privatum ſpiritum pro ſpiritu Dei accipere ac venditare, illuſio diabolica, omniumque errorum, & hæreſum origo. *Nolite audire verba Prophetarum, qui prophetant vobis & decipiunt vos, viſionem cordis ſui loquuntur, non de ore Domini*. Probandi ſpiritus, quia *multi Pſeudo propheta exierunt in mundum.* Quicumque Fidei Chriſtianæ dogmata, aut ſanam Morum doctrinam adulterant & corrumpunt, ut Pſeudo-prophetæ ſunt habendi. Veniunt in veſtimentis ovium, intrinſecùs autem ſunt lupi rapaces: ex fructibus ſuis cognoſcuntur. Quiſquis fidei veritatem, vel Eccleſiæ unitatem dividit; quiſquis arctam Evangelii viam dilatat; quiſquis Moralem Chriſtianam opinionibus & affectibus hominum, ſæculique moribus accommodat; quiſquis Scriptura ſacra, Traditione Apoſtolica, Decretis Eccleſiæ & Sedis Apoſtolicæ contemptis, alienas doctrinas obtrudit, & magiſteria humanæ inſtitutionis inducit; quiſquis populo Dei aquas furtivas & panes abſconditos novorum dogmatum offert veluti dulciores, ille regnum Antichriſti promovet. Quantùm enim error & peccatum propagantur, tantùm Antichriſti regnum dilatatur & firmatur. *Omnis ſpiritus qui ſolvit Jeſum, ex Deo non eſt, & hic eſt Antichriſtus; de quo audiſtis quoniam venit, & nunc jam in mundo eſt. Qui verò confitetur Jeſum Chriſtum in carne veniſſe, ex Deo eſt.* Confeſſionem adventus Domini in carne, non lingua ſolùm, ſed operibus, ſanctus Apoſtolus intelligi voluit, ſicut S. Paulus eodem Spiritu afflatus ait: *Semper mortificationem Jeſu in corpore veſtro circumferentes, ut & vita Jeſu manifeſtetur in corporibus veſtris*. „ Qui igitur operantem in ſe habet Ieſum, „ & mun-

Probatio & diſcretio Spirituum & Doctrinarum.

S. Chryſoſt. Homil. De Spiritu ſancto.

Eccli. 19. 4.

Ezechiel. 13. 7.

Jerem. 13. 16.

2 Cor. 4.

„ & mundo mortuus eſt, & Chriſto vivit, & hunc circumfert non in ſola Chriſti „ carne, verum etiam in ſua, hic ex Deo eſt. Quiſquis autem non Chriſto, ſed „ mundo vivit, hoc eſt mundi voluptatibus, talis non eſt ex Deo.

Oecumenio in hunc locum

4. *Vos ex Deo eſtis filioli, & viciſtis eum, quoniam melior eſt qui in vobis eſt quam qui in mundo*. Gratia Chriſti Salvatoris, & fides viva, per quam Chriſtus habitat in cordibus noſtris, fortior eſt mundo, diabolo, & peccato. Ne de viribus noſtris præſumamus, ſed in Deo, qui fortitudo noſtra & refugium noſtrum eſt, confidamus, vigilemus, ejuſque auxilium humili, fervente, & aſſidua oratione poſtulemus. Cùm audis, Viciſti, noli extolli, Dominum agnoſce rectorem, „ omnis boni in te auctorem. Contemne te, cùm laudaris. Ille in te laudetur, qui „ per te operatur. Abs te habes male agere, à Deo bene agere. Iſta confeſſio fir„ mat cor, & facit dilectionis fundamentum. Caveamus ne victoriæ fructum amittamus, nobis & non Deo gloriam ejus tribuentes. Parati ſemper ſimus ad reſiſtendum hoſti, qui, quamdiu in hoc mundo vivimus, non penitus eliditur, ſed pugnam ſæpè redintegrat: & cùm maleſana ſecuritate torpemus, nos faciliùs vincit, faciendo ut ſuperbiamus de ſuperbia victa. Se fortem non exiſtimet Anima, niſi quatenus Dilecto ſuo innixa eſt, qui pro ipſa & in ipſa pugnat & vincit.

Non ex nobis ſed per gratiam Dei victores mundi, peccati, & diaboli ſumus

S. *Auguſt. Tract.* 7. & 8.

5. *Ipſi de mundo ſunt: ideo de mundo loquuntur, & mundus eos audit*. De mundo ſunt, qui mundum diligunt, ejuſque errores & mores jectantur; qui ea magnifaciunt, quæ mundus eſtimat ea ſpernunt quæ mundus ſpernit ea damnant quæ damnat; loquuntur ut mundus, agunt ut mundus: ideo mundus cum delectatione & applauſu illos audit, quia ejus cupiditatibus & vitiis favent. Bonus Chriſtianus de mundo non eſt, quamvis in mundo vivere cogatur. *Nihil appetere jam, nihil deſiderare de ſæculo poteſt, qui ſæculo major eſt. Poſtquam Auctorem ſuum cælum intuens anima cognovit, ſolo altior, & hac omni terrena poteſtate ſublimior, id eſſe incipit, quod ſe eſſe credit*.

Bonus Chriſtianus de mundo non eſt.

S. *Cyprian. Epiſt.* 1.

6. *Non ex Deo ſumus. Qui novit Deum, audit nos: qui non eſt ex Deo non audit nos: in hoc cognoſcimus Spiritum veritatis, & ſpiritum erroris*. Apoſtolos ex Deo eſſe demonſtrat miſſionis auctoritas miraculis probata, veritas doctrinæ Propheticis oraculis, & totius mundi fide confirmata, caritas diſcipulorum ex operibus manifeſta. Omnis qui illos audit, & eorum Succeſſores in Eccleſia Catholica, Apoſtolica, Romana ortas de Fide & Morali Chriſtiana controverſias finientes, Chriſtum audit, & ex Deo eſt: qui illos obedienter non audit, ſed ſpernit, Chriſtum ſpernit, & ex Deo non eſt. *Qui vos audit* (ait Chriſtus) *me audit & qui vos ſpernit, me ſpernit. Qui autem ſpernit; ſpernit eum qui miſit me*. Hoc diſcernendi ſpiritum veritatis à Spiritu erroris criterium. „ Maximæ & antiquiſſimæ, & om„ nibus cognitæ, à glorioſiſſimis duobus Apoſtolis Petro & Paulo Romæ fundatæ „ & conſtitutæ Eccleſiæ eam quam habet ab Apoſtolis traditionem, & annuntiatam „ hominibus Fidem per ſucceſſiones Epiſcoporum pervenientem uſque ad nos, in„ dicantes, confundimus omnes qui quoquo modo vel per ſui placentiam malam, „ vel vanam gloriam, vel per cæcitatem & malam ſententiam, præterquàm opor„ tet colligunt. Ad hanc enim Eccleſiam, propter potentiorem principalitatem, „ neceſſe eſt omnem convenire Eccleſiam, hoc eſt eos qui ſunt undique Fideles, „ in qua ſemper ab his, qui ſunt undique, conſervata eſt ea quæ eſt ab Apoſtolis „ traditio. *Et*, Beatus Petrus qui in propria Sede vivit & præſidet, præſtat quærentibus fidei veritatem.

Criterium quo ſpiritus veritatis & ſpiritus erroris diſcernuntur.

Luc. 10.

S. *Ireneus lib.* 4 *cap.* 3.

S. *Petrus Chryſoſt. Epiſt. ad Euthychen, inter Epiſt. S. Leonis*.

7. 8. *Cariſſimi, diligamus nos invicem, quia caritas ex Deo eſt. Et omnis qui diligit: ex Deo natus eſt; & cognoſcit Deum. Qui non diligit, non novit Deum, quoniam Deus caritas eſt*. Nihil majus & excellentius caritate, quæ à Deo eſt ut à principio, & ab ipſo Spiritu ſancto in cordibus noſtris accenditur. Nihil potentius caritate, quæ nos filios Dei adoptivos facit, & regni ejus cum Filio ipſius unigenito coheredes. Nihil luminoſius & amabilius caritate, quæ veram, actuoſam, ſalu-

Deum ſalutari notitia non cognoſcit, qui non diligit.

S. Auguſt. lib. De Gratia & Libero arbitrio, cap. 18. ſalutarem Dei notitiam nobis tribuit. Cur dicitur, *Diligamus invicem, quia caritas ex Deo eſt*, niſi quia *præcepto admonitum eſt liberum arbitrium, ut quæreret Dei donum? Quod quidem ſine ullo ſuo fructu prorſus admoneretur, niſi prius acciperet aliquid dilectionis, ut addi ſibi quæreret, unde quod jubebatur impleret. Cum dicitur*, Diligamus invicem, *lex eſt*. *Cùm dicitur*, quia dilectio ex Deo eſt, *gratia eſt*. Sola caritas nos filios Dei facit, per quam Pater nos conſociat Filio dilectionis ſuæ. Omnes qui non diligunt Deum alieni ſunt, Antichriſti ſunt. Habere Baptiſmũ & malus poteſt habere prophetiam & malus poteſt: accipere Sacramentũ Corporis & Sanguinis Domini & malus poteſt: Chriſtianus vocari & malus poteſt: habere autem caritatem & malus eſſe non poteſt. Hoc eſt proprium donum filiorũ Dei. Iis qui illud non habent, Chriſtus in die noviſſimo dicet: *Nunquam novi vos: diſcedite à me, qui operemini iniquitatem* Illos pro ſuis non agnoſcet, ſed à ſocietate filiorum Dei, & regni ſui hereditate excludet, quia eum non noverunt, ut par erat, quia non dilexerunt. Cùm enim Deus ſit ipſa caritas, Deum non novit, qui à caritate alienus eſt. *Qui non diligit, non novit Deum*. Ea de cognitione loquitur Apoſtolus, de qua ipſe Chriſtus: *Qui fecerit voluntatem Patris mei, cognoſcet de Doctrina mea*. Et alibi: *Spiritum veritatis, quem mundus non poteſt accipere, quia non videt eum, nec ſcit eum. Vos autem cognoſcetis eum, quia apud vos manebit, & in vobis erit*. Mundus, in quo non eſt caritas, quia regnat in eo cupiditas, Deum neſcit. *Animalis homo*, ait Paulus Apoſtolus, *non percipit ea quæ ſunt Spiritus Dei, & non poteſt intelligere*. De illa notitia loquitur dilectus Chriſti Diſcipulus, de qua iterum ipſe Chriſtus: *Omnis qui audivit à Patre, & didicit, venit ad me*. Quo modo *cùm Deus docet, non per legis litteram, ſed per Spiritus gratiam; ita docet, ut quod quiſque didicerit, non tantùm cognoſcendo videat, ſed etiam volendo appetat, agendoque perficiat*.

S. Auguſtin. Tract. 7. in hanc Epiſt.

Matth. 7. 29.

Joan. 7. 17.

Joan. 14. 17.

1. Cor. 2. 14.

Joan. 6. 45.

S. Auguſt. lib. De Gratia Chriſti, cap. 14.

Nullum evidentius eſt argumentum immenſæ caritatis Dei in homines, Incarnatione Filii ejus unigeniti.

9. 10. 11. *In hoc apparuit caritas Dei in nobis, quoniam Filium ſuum unigenitum miſit Deus in mundum, ut vivamus per eum.* Nullum evidentius eſt immenſæ caritatis Dei erga homines argumentum Incarnatione Filii ejus Domini noſtri Jeſu Chriſti. Infinitam Dei magnitudinem, extremàmque hominis in peccatum lapſi corruptionem & miſeriam comprehendere ſi poſſemus, mente poſſemus aſſequi quãtus fuerit Dei in nos amor, qui ſic dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum pro noſtra reparatione & ſalute in mundum mitteret, ac per illum nos filios ſuos faceret, utque per eum, & vita illius viveremus. Filium ſuum dedit nobis Deus, & cum illo nobis omnia donavit. Ingrati ſumus, ſi nos ipſos totos, & in omne tempus, Deo pro tanto beneficio non retribuamus. Nos dilexit prior, immeritos, cùm ejus inimici eſſemus. Illum ſaltem toto corde, totiſque viribus redamemus, nec unquam ab ejus amore deficiamus. *In hoc eſt caritas, non quaſi nos dilexerimus Deum ſed quoniam ipſe prior dilexit nos.* Exinanivit ſemetipſum Filius Dei pro nobis, humiliemus nos ipſos in conſpectu Majeſtatis ejus, ut Myſterium Incarnationis ejus honoremus, ejúſque fructum percipiamus. Deſinat eſſe homo ſuperbus, pro quo humilis factus eſt Deus. Miſit Deus Filium ſuum ut pro nobis in cruce moreretur, & peccata noſtra ſanguine ſuo expiaret ac deleret. *Propitiationem pro peccatis noſtris.* Nos ipſos ut victimam Deo offeramus ac devoveamus cum Chriſto Jeſu, cordis contriti ſacrificio, & ſenſuum carniſque mortificatione. Exemplum caritatis nobis dedit Deus: divino illi exemplari nos conformemus diligendo proximos, etiam immeritos, etiam inimicos, illis ſubveniendo, illorum ſalutem pro viribus promovendo. *Si ſic Deus dilexit nos, & nos debemus alterutrum diligere.* Imitatores ejus eſſe debemus, quem colimus. Verus autem Dei cultus in illius & proximi amore conſiſtit. *Non colitur niſi amando.* Sanguinem pro nobis dedit, jure ſanguinem à nobis repetere poteſt. In omnium pauperum univerſitate mendicans panem petit, ſanguinem non petit. Ejus amore indignus eſt, qui proximis indigentibus non ſuccurrit.

S. Auguſt.

12. *Deum*

Digitized by Google

12. *Deum nemo vidit unquam. Si diligamus invicem, Deus in nobis manet, &
caritas ejus in nobis perfecta eſt.* Per caritatem ad Deum accedimus, & ad ejus vis
ſionem præparamur ac perducimur. Non oculo, ſed corde quærendus eſt. Sed que-
„ madmodum ſi ſolem iſtum videre vellemus, oculum corporis purgaremus, quo
„ videri lux poteſt: volentes videre Deum, cordis oculos purgemus, quibus
„ Deus videri poteſt. *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt.* Caritate
Deus in ſe ipſo poſſidetur, & in proximo invenitur. Nemo noſſe poteſt Deum in ſe
manere, inſi noverit ſe proximum propter Deum, ut ſeipſum diligere. Unde au-
tem habetur illa notitia? Ex operibus ſinceræ & perfectæ caritatis. Tunc eſt per-
fecta caritas, cùm non dominatur cupiditas; cùm Deus rebus omnibus præponitur
& ex ejus amore proximo in neceſſitatibus ſubvenitur. Nemo verò deſidioſam ſibi
„ fingat caritatem, & quadam, non dico, manſuetudine, ſed remiſſione & ne-
„ gligentia ſervari. Non eſt iſta caritas, ſed languor. Ferveat caritas ad corrigen-
„ dum, ad emendandum: boni mores delectent, mali emendentur, corrigantur.
„ Noli in homine amare errorem, ſed hominem. Ama quod Deus fecit, non quod
„ ipſe homo fecit. In ſpecie columbæ venit Spiritus ſanctus, per quem caritas in-
„ funditur. Fel columba non habet: tamen roſtro & pennis pro nido pugnat, ſine
„ amaritudine ſævit. Hoc facit & pater, quando filium caſtigat, ad diſciplinam
„ caſtigat. Tales eſtote ad omnes. Caritas ſævit quodam modo ſine ſelle, more
columbino, non corvino. Si nos ita geramus, cognoſcemus Deum in nobis mane-
re, quia Spiritum ſuum dedit nobis. Ibi Spiritus ſanctus eſt, ubi operatur, ubi
dilectionem legis Dei diffundit, ubi fructus Chriſtianarum omnium virtutum &
bonorum operum parit. *In hoc cognoſcimus quoniam in eo manemus, & ipſe in no-*
„ *bis: quoniam de Spiritu ſuo dedit nobis.* Officia caritatis pro tempore exhibean-
„ tur, caritas intus non intermittatur: ſpem & guſtum ſpiritualium bonorum
ſemper nobis tribuat: ab amore carnalium & temporalium bonorum nos magis
ac magis abſtrahat.

Oculus cordis caritate purgandus, ut Deus videri poſſit. *Matt.* 5. 8.
Caritatis fervor.
S. Auguſtin. Tract. 7. *in hanc Epiſt. n.* 11.
Caritas ſine amaritudine ſævit.

16. *Deus caritas eſt, & qui manet in caritate, in Deo manet, & Deus in eo.* Ad-
mirabile commercium dilectionis! Viciſſim in ſe habitant, qui continet, & qui
„ continetur. Habitas in Deo, ſed ut continearis: habitat in te Deus, ſed ut te
„ contineat, ne cadas. Ne fortè ſic te putes domum Dei fieri, quomodo domus
„ tua portat carnem tuam. Si ſubtrahat ſe domus in qua habitas, cadis: ſi autem
„ te ſubtrahas, non cadit Deus. Integer eſt cùm eum deſeris, integer cùm ad
„ illum redieris. Tu ſanaris, non illi aliquid præſtabis: tu mundaris, tu refi-
„ ceris, tu corrigeris. Ille medicamentum eſt non ſano, regula eſt pravo,
„ lux tenebroſo, habitatio eſt deſerto. Omnia ergo tibi conferuntur. Nihil Deo
conferre potes. Opera & obſequio ſervorum noſtrorum indigemus, Deus obſequiis
noſtris non indiget. *Dixi Domino, Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum*
„ *non eges.* Ille eſt verus Dominus, qui nihil à nobis quærit, & væ nobis, ſi eum
„ non quæramus. Nihil à nobis quærit, & quæſivit nos, cùm eum non quærere-
mus. Ovis una erraverat, invenit eam, gaudens in humeris ſuis reportavit. Num-
„ quid ovis erat Paſtori neceſſaria, & non potiùs Paſtor ovi neceſſarius?

Juſtus per caritatem in Deo manet, & Deus in eo, diverſimodè.
S. *Auguſt. Tract.* 8. *in hanc Epiſt. n.* 14.
Pſalm. 15. 2.

17. *In hoc perfecta eſt caritas Dei nobiſcum, ut fiduciam habeamus in die judicii
quia ſicut ille eſt, & nos ſumus in hoc mundo.* Caritas de corde puro, & conſcien-
tia bona, & fide non ficta, fiduciam in Deum parit. Quò quiſque magis in cari-
tate proficit, eò majorem concipi fiduciam in die judicii. Cœpit aliquis credere
„ diem judicii: ſi cœpit credere, cœpit & timere. Sed quia timet adhuc, non-
„ dum habet fiduciam in die judicii, nondum eſt in illo perfecta caritas. Num-
„ quid tamen deſperandum eſt? In quo vides initium, cur deſperas finem? *Ini-*
„ *tium ſapientiæ timor Domini.* Cœpit timere diem judicii; timendo corrigat ſe
„ vigilet adverſùs hoſtes ſuos, id eſt, adverſùs peccata ſua; incipiat reviviſcere
„ interiùs, & mortificare membra ſua quæ ſunt ſuper terram, id eſt, avaritiam,

Perfecta caritas parit fiduciam in die judicii.
S. *Auguſt. Tract.* 9. *in hanc Epiſt. n.* 2. & 3.
Eccleſ. 1. 16.

Coloſſ.3.5. ,, immunditiam, &c. Quantùm autem mortificat membra ſua terreſtria, tantùm
,, ſurgunt & corroborantur membra cœleſtia, ſcilicet omnia opera bona. Surgen-
,, tibus cœleſtibus membris, incipit deſiderare quod timebat. Metuebat enim ne
,, veniret Chriſtus, & inveniret impium quem damnaret: deſiderat ut veniat,
,, qui iuventurus eſt pium, quem coronet. Jam cùm cœperit deſiderare venientem
,, Chriſtus caſta anima, quæ deſiderat amplexus Sponſi, renuntiat adultero, fit
,, virgo interiùs ipſa fide, ſpe, & caritate. Habet jam fiduciam in die judicii: non
,, contra ſe pugnat quando orat & dicit, *Adveniat regnum tuum*. Qui enim timet
Matth.6.10. ,, ne veniat regnum Dei, timet ne exaudiatur. De iſto deſiderio ait Propheta, *Et
tu Domine, uſquequo? Convertere Domine, & eripe animam meam*. Sunt enim
Pſalm. 6. 4. ,, homines qui cum patientia moriuntur; ſunt autem quidam perfecti qui cum
,, patientia vivunt. Qui adhuc deſiderat iſtam vitam, quando illi venerit dies mor-
,, tis, patienter tolerat mortem: luctatur adversùm ſe, ut ſequatur voluntatem
,, Dei; & hoc potiùs agit animo quod elegit Deus, non quod elegit voluntas hu-
,, mana: & ex deſiderio vitæ præſentis fit lucta cum morte; & adhibet patientiam
,, & fortitudinem, ut æquo animo moriatur; iſte patienter moritur. Qui autem
Philipp.1.23. deſiderat, ut Apoſtolus, *Diſſolvi & eſſe cum Chriſto*, non patienter moritur, ſed
,, patienter vivit, delectabiliter moritur. Demus igitur operam ut deſideremus
,, diem judicii. Ille autem eum deſiderat, qui fiduciam habet in illo, cujus nem-
,, pe conſcientia non trepidat in caritate perfecta atque ſincera. Quænam porrò
,, cauſſa fiduciæ? Dei ſimilitudo, Chriſti Jeſu imitatio, inimicorum dilectio. *Di-
Matth.5.46. ligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderunt vos, & orate pro perſequentibus
vos, ut ſitis filii Patris veſtri qui in cœlis eſt*. Si ergo ad hanc perfectionem nos
,, invitat Deus, ut diligamus inimicos noſtros ſicut & ipſe dilexit ſuos, ea nobis
,, fiducia eſt in die judicii, *Quia ſicut ille eſt, & nos ſumus in hoc mundo*: quia
,, ſicut ille diligit inimicos ſuos, faciendo ſolem ſuum oriri ſuper juſtos & injuſtos;
,, ita nos quia inimicis noſtris non poſſumus præſtare ſolem & pluviam, præſte-
,, mus lacrymas cum pro illis oramus. Qui Chriſti ſimilitudinem in ſe agnoſcit
per imitationem ſanctitatis, humilitatis, patientiæ, & caritatis ejus, meritò
confidit in ejus judicio ſe mercedem ab eo promiſſam in cœlis recepturum. Non
enim apparebit ille vacuus coram Domino, ſed ejus opera erunt plena, cujus cor
plenum eſt caritate. In quo autem non eſt ſincera caritas, quid eſt niſi cupiditas,
& vanitas?

18. *Timor non eſt in charitate: ſed perfecta charitas foràs mittit timorem: quo-
niam timor pœnam habet; qui autem timet, non eſt perfectus in caritate*. Timor
ſervilis non eſt ex caritate, ſed ex amore ſui, ex cupiditate, quatenus ſervilis eſt.
Timor initialis eſt ex caritate inchoata, timor caſtus & filialis ex caritate perfecta
Incipiat timor, quia *Initium ſapientiæ timor Domini*. Timor quaſi locum præpa-
,, rat caritati: cùm autem cœperit caritas habitare, pellitur timor qui ei præpa-
,, ravit locum. Quantùm enim illa creſcit, ille decreſcit: & quantùm illa fit in-
,, terior, timor pellitur foràs. Major caritas, minor timor: minor caritas, ma-
,, jor timor. Si autem nullus timor, non eſt quà intret caritas. Sicut videmus per
,, ſetam introduci linum, quando aliquid ſuitur, ſeta priùs intrat, ſed niſi exeat
,, non ſuccedit linum: ſic timor primò occupat mentem. non autem ibi remanet
,, timor, quia ideo intravit ut introduceret caritatem. *Qui ſine timore eſt, non pote-
,, rit juſtificari*. Opus eſt ergo ut intret timor primo, per quem veniat caritas, ſanitas.
,, *Qui autem timet, non eſt perfectus in caritate*. Quare? *Quoniam timor pœnam habet*,
,, quomodo ſectio Medici tormentum habet. Cœterùm *Timor Domini caſtus permanet
,, in ſæculum ſæculi*. Aliud eſt timere Deum ne mittat te in gehennam cum diabolo:
,, aliud eſt timore Deum ne recedat à te. Primus nondum eſt caſtus, nondum enim ve-
,, nit ex amore Dei ſed ex timore pœnæ; cùm autem times Deum ne deſerat te præ-
,, ſentia ejus; amplecteris eum, ipſo frui deſideras. Cogita duas mulieres, unam adul-
,, te-

Timor ſervilis non eſt ex caritate. Timor caſtus eſt ex caritate, & cum ea permanet.

S. Auguſt. Tract. 9. in hanc Epiſt. n.4.5.& 6.

Eccli. 1. 28.

Pſalm.18.10.

Digitized by Google

,, teram caſtam. Illa timet maritum, ſed quia adhuc amat nequitiam, huic non grata ;
,, ſed oneroſa eſt mariti præſentia ; timet maritum ne veniat . Tales ſunt qui ti-
,, ment diem judicii . Altera timet virum ne deſerat , ne diſcedat . Pone hoc in A-
,, nimo Chriſtiano , & invenis timorem quem foràs mittit caritas , alium timo-
,, rèm caſtum permanentem in ſæculum ſæculi . O anima , quæ ſic times Deum ne
,, damnet te Deus , quomodo timet mulier , quam delectat nequitia , ne damnetur
,, à viro : quomodo tibi diſplicet illa mulier , diſplice & tu tibi. Si habes aut ha-
,, bere vis uxorem , caſtam eam vis , ut te diligat , non ut te timeat . Exhibe te
,, talem Deo . Poteſt mulier fallere virum , ut Deum fallere non potes . Te nunc
convenio , o Anima ſancta , Dominum timens timore caſto in ſæculum ſæculi permanente . Secura expectas adventum ejus , paululum expecta , citò veniet. Sed tadum eſt amanti . Audi ſimilem tibi ſuſpirantem & dicentem , *Pſallam & intelligam in via immaculata , quando venies ad me ?* In via immaculata meritò non timebis , quia *Perfecta caritas foras mittit timorem .* *Pſal.100.2.*

19. *Nos ergo diligamus Deum , quoniam Deus prior dilexit nos .* Amor Dei ſemper præveniens eſt , ſemper beneficus & efficax . Prior dilexit nos . Nam unde diligeremus , niſi nos prior dilexiſſent ? Diligendo amici facti ſumus : ſed inimicos
,, ille dilexit , ut amici efficeremur . Prior dilexit nos , & donavit nobis ut dilige-
,, remus eum . Animas adhuc peccatis fœdas amavit , ſuæque pulchritudinis amo-
,, rem illis infundendo pulchras effecit . Qualis amor eſt , qui reddit pulchram a-
,, mantem ? Amavit nos prior qui ſemper eſt pulcher , *Specioſus forma præ filiis*
,, *hominum* : & quales amavit , niſi fœdos & deformes ? Non ideo tamen ut fœdos
,, demitteret ; ſed ut mutaret , & ex deformibus pulchros faceret , Quomodo eri-
,, mus pulchri ? Amando eum qui ſemper eſt pulcher . Quantùm in te creſcit amor
,, tantùm creſcit pulchritudo: quia ipſa ipſa caritas eſt animæ pulchritudo. Amans
,, curre , currens ama . Pulcher es : ſed noli tibi in te placere , noli in te gloriari
,, ne perdas quod accepiſti . Ad illum omnes affectus tuos converte , à quo factus es
,, pulcher . Ideo ſis pulcher , ut ille te amet . Totam intentionem tuam ad illum
,, dirige , ejus amplexus pete , ab illo time diſcedere, qui prior te dilexit , & cùm
,, peccator eſſet , mortuus eſt pro te , juſtus pro injuſto , pulcher pro fœdo .

Amor Dei ſemper præveniens, ſemper beneficus & efficax.

S. *Auguſt.* n. 9.

20. 21. *Si quis dixerit , Quoniam diligo Deum , & fratrem ſuum oderit , mendax eſt* . &c. Nemo poteſt diligere fratrem , niſi diligat caritatem : Deus autem caritas
,, eſt . Præterea , ille dedit nobis mandatum ut diligamus invicem . Quomodo di-
,, ligis eum , cujus odiſti præceptum ? Quis eſt qui dicat , Diligo Imperatorem ,
,, ſed odi leges ejus ? Lex Imperatoris noſtri quæ eſt ? *Mandatum novum do vobis*
,, *ut diligatis invicem* , Dicis te diligere Chriſtum : ſerva mandatum ejus , &
,, fratrem dilige . Si fratrem non diligis , quomodo eum diligis , cujus mandatum
contemnis ? Lex eſt inviolabilis caritatis ut bonum , quod accepiſti à Deo , ex parte proximo tuo reddas ; & quod tibi malum proximus intulit , ipſi propter Deum ignoſcas . *Diligite inimicos veſtros , orate pro perſequentibus vos , benefacite his qui oderunt vos , ut ſitis filii Patris veſtri cæleſtis .* Dilectionem inimicorum à dilectione Dei disjungere fruſtra nititur amor proprius , cùm utramque conjunxerit Legiſlator & Dominus noſter Jeſus Chriſtus . *Et hoc mandatum habemus à Deo , ut qui diligit Deum , diligat & fratrem ſuum .*

Qui proximum odit , Deum non diligit .

S. *Auguſt.* n. 10.

Digitized by Google

CAPUT V.

SENSUS LITTERALIS.

1. O*Mnis qui credit, quoniam Jeſus eſt Chriſtus; ex Deo natus eſt. Et omnis qui diligit eum qui genuit, diligit & eum qui natus eſt ex eo.* Quiſquis fide viva & obediente credit Jeſum eſſe Chriſtum in Lege & Prophetis promiſſum, & à Patribus exſpectatum, ex Deo natus eſt per regenerationem ex Spiritu ſancto ac proinde filius Dei adoptivus eſt. Omnis enim qui Patrem diligit, conſequenter diligit & filium, ſive naturalem, ſive adoptivum.

2. 3. *In hoc cognoſcimus quoniam diligimus natos Dei, cùm Deum diligamus, & mandata ejus faciamus.* Per hoc cognoſcimus nos vera caritate diligere filios Dei adoptivos, fratres noſtros, cùm Deum efficaciter diligimus, ejuſque mandata ſervamus. Dilectio enim Dei ratio eſt & cauſa obſervationis mandatorum. *Qui habet mandata mea, & ſervat ea, ille eſt qui diligit me* (ait Chriſtus Dominus.) *Hæc eſt enim caritas Dei, ut mandata ejus cuſtodiamus.* In hoc dilectio Dei conſiſtit; ſive, hoc effectu, ſignòque certiſſimo manifeſtatur. *Et mandata ejus gravia non ſunt:* * Quin immò levia, Tantùm abeſt ut ſint impoſſibia juſtis volentibus, conantibus, ſecundùm præſentes quas habent vires, & ut deſit illis gratia qua poſſibilia fiant: Quæ Janſeniana hæreſis eſt à ſummis Pontificibus Innocentio X. Alexandro VII. Clemente IX. Innocentio XII. & Clemente XI. univerſaque Eccleſia meritò damnata. *Jugum meum ſuave eſt, & onus meum leve*, ait Chriſtus Dominus. *Si quis ergo dixerit, Dei præcepta homini etiam juſtificato, & ſub gratia conſtituto eſſe ad obſervandum impoſſibilia, anathema ſit. Nam Deus impoſſibilia non jubet, ſed jubendo monet & facere quod poſſis, & petere quod non poſſis. & adjuvat ut poſſis.*

Joan. 14.

* Janſeniana hæreſis de mandatorum Dei impoſſibilitate refellitur.

Matt, 11.

Concil. Trid. Seſſ. 7. Can. 18. *& cap.* 11.

Concil. Arauſic. 2. *Can.* 3.

4. 5. *Quoniam omne quod natum eſt ex Deo, vincit mundum: & hæc eſt victoria quæ vincit mundum, fides noſtra.* Omnes enim, cujuſcùmque ſexus, gentis, & conditionis ſint, qui ex Deo per Spiritum ſanctum ejus renati ſunt, quatenus ut filii Dei operantur, & Spiritu ejus aguntur, vincunt mundum, ac omnem ejus malignitatem & corruptelam. Et hæc victoria, qua mundo & concupiſcentiis in eo dominantibus ſuperiores & potentiores evadimus, per fidem noſtram obtinetur. *Quis eſt qui vincit mundum, niſi qui credit quoniam Jeſus eſt Filius Dei?* Quis enimverò mundi victor eſt, niſi qui credens Jeſum eſſe Filium Dei, per eum ut Mediatorem ac Salvatorem accedit ad Patrem, ipetramus gratiam & fortitudinem quà omnes mundi blandientis vel terrentis tentationes ſuperet?

† Secundùm TextumGræcum: *Et Spiritus eſt qui teſtificatur quoniam Spiritus eſt veritas*, adeòque nec fallere poteſt, nec falli.

6. Hic *eſt, qui venit per aquam & ſanguinem, Jeſus Chriſtus: non in aqua ſolùm, ſed in aqua & ſanguine. Et Spiritus eſt qui teſtificatur quoniam Chriſtus eſt veritas.* † Hic eſt Jeſus Chriſtus, qui venit cum aqua & ſanguine, non cum aqua ſola, ut Joannes ejus Præcurſor aqua baptizans. Venit (inquam) ad homines Deo reconciliandos per ſanguinem ſuum, & regenerandos per Baptiſmum aquæ à ſe inſtitutum. Et Spiritus ſanctus eſt qui teſtificatur Chriſtum eſſe Veritatem, tum in ejus Baptiſmo ſuper ipſum, tum die Pentecoſtes ſuper ejus Diſcipulos deſcendens, tum varia chariſmata fidelibus naſcentis Eccleſiæ diſtribuens. De quo Spiritus ſancti teſtimonio ipſe Chriſtus prædixit: *Cùm venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis à Patre, Spiritum veritatis, qui à Patre procedit, ille teſtimonium perhibebit de me.* Et S. Petrus: *Deus Patrum noſtrorum ſuſcitavit Jeſum, quem* *vos*

Joan. 15. 26.

Act. 5. 32.

Digitized by Google

vos interemiſtis ſuſpendentes in lingno. Hunc Principem & Salvatorem Deus exaltavit dextera ſua ad dandam Pœnitentiam Iſraeli, & remiſſionem peccatorum. Et nos ſumus teſtes horum verborum, & Spiritus ſanctus, quem dedit Deus omnibus obedientibus ſibi.

7. *Quoniam tres ſunt qui teſtimonium dant in cœlo,* * *Pater, Verbum* † *& Spiritus ſanctus:* * *& hi tres unum ſunt.* Tres ſunt teſtes in cœlo quòd Jeſus ſit Chriſtus, verus Deus, Deìque Filius, noſterque Mediator & Salvator; Pater in ejus Baptiſmo, in Transfiguratione, glorioſa, & quando vox de cœlo venit inſtar tortrui, *Et clarificavi, & iterum clarificabo*: Verbum incarnatum, id eſt, ipſe Filius Dei unigenitus, doctrina & miraculis in iſtius veritatis confirmationem ab illo editis: & Spiritus ſanctus ſuper Jeſum babtizatum deſcendens in ſpecie columbæ, & ſuper Apoſtolos & Diſcipulos, & Chriſti doctrinam inſpirans, perſuadens, tum unctione & lumine interiore, tum variorum effuſione ac diſtributione chariſmatum. Et hi tres unum ſunt unitate Naturæ ſeu Eſſentiæ Divinæ, quæ voluntatis & teſtimonii conſenſionem infert.

Hic Vorſus omiſſus quidem eſt Scribarum oſcitantia in plerìſque Mſſ. antiquis Græcis & Latinis, & in Verſionibus etiam Orientalibus deeſt. Veruntamen Canonicum eſſe ac divinum, Joanniſque Apoſtoli genuinum, probat Eccleſiæ Græcæ Latinæque conſenſus. Nam & Græci in Lectionario ſuo, quod inſcribitur, Ἀπόστολος, & Vulgatæ Verſionis Latinæ ſinceriores Codices illum habent. Illum agnoverunt Auctores Editionis Complatenſis Mſſ. optimis freti. Illum habebant novem Codices ex iis quos legit & contulit Robertus Stephanus, plures etiam ex iis quos diſcuſſit Laurentius Valla; Codex Britannicus venerandæ antiquitatis, ex quo illum Eraſmus in ſua Editione reſtituit. Prologus antiquus Codici Regio Bibliorum Caroli Calvi præfixus, quæ in Bibliotheca Regia ſervantur, & S. Hieronymo à viris quibuſdam eruditis, ſed parum Criticis perperàm tributus, hunc Verſum vindicat. In multis Codicibus Mſſ. Regiis, Colbertinis, & S. Germani à Pratis, in quibus Verſus iſte ſeptimus deeſt; legitur additus ad marginem æquè antiqua manu. Hunc quidem in ſuis Codicibus non habuerunt S. Auguſtinus & alii quidam Patres; qui illum contra Arianos nuſquam protulere: ſed integros hac in parte illorum Codices non fuiſſe certò conſtat ex S. Cypriano hunc locum proferente lib. *De Unitate Eccleſiæ* Cap. 4. *De Patre* (inquit) *Filio, & Spiritu ſancto ſcriptum eſt: Hi tres unum ſunt.* Quem locum etiam indicat Epiſt. *Ad Jubajanum* de hæreticis baptizandis. Eumdem locum profert S. Fulgentius lib. Reſponſionum contra Arianos *In Patre ergo & Filio & Spiritu ſancto* (inquit) *unitatem ſubſtantiæ accipimus, Perſonas confundere non audemus. Beatus enim Joannes Apoſtolus teſtatur dicens: Tres ſunt qui teſtimonium dant in cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus ſanctus, & hi Tres unum ſunt. Quod etiam Beatiſſimus Martyr Cyprianus in Epiſtola de Unitate Eccleſiæ confitetur dicens: De Patre & Filio & Spiritu ſancto ſcriptum eſt, Et tres unum ſunt.* Hunc verſum pariter profert Victor Vitenſis lib. 3. De Perſecutione Eccleſiæ Africanæ à VVandalis, ſeu Catholici omnes Africæ Epiſcopi in Profeſſione Fidei Hunnerico Regi VVandalorum oblata. Beza Calvini ſectator, hunc Verſum retinendum cenſuit ut Joannis Apoſtoli genuinum. Joannes Oxomenſis S. Cypriani cum Notis editor, illum vindicat. Soli ferè Sociniani addititium eſſe contendunt.

8. *Et tres ſunt, qui teſtimonium dant in terra, Spiritus, & aqua, & ſanguis, & hi tres unum ſunt.* Et tres ſunt, qui teſtimonium dant in terra, Chriſtum eſſe verum hominem, ſicut eſt verus Deus, ſcilicet ſpiritus quem emiſit in cruce moriens, id eſt anima, quæ à corpore morientis ſeparata eſt, de qua ſcriptum eſt: *Et inclinato capite tradidit ſpiritum*: de qua & ipſe dixit magna voce clamans: *Pater, in manus tuas commendo ſpiritum meum*: aqua, et ſanguis, quæ de latere Chriſti recens mor-

* *Matt.* 3. *ult.* & *cap.* 17. 18 & *Joan.* 12. 28.

† *Joan.* 5. 17. & 36. *cap.* 8. 12. & 25. *cap.* 10. 24. & 37. *cap.* 11. 44 *cap.* 13. 17 *cap* 14. 29. *Joan.* 18. 37. & *cap.* 19. 7.

* *Matt.* 3. 16. *Joan.* 1, 32. 33. 34. *Act.* 2. & 8. 16. & 17.

Verſus ſeptimus huius capitis vindicatur contra Richardum Simon audacioris Criticæ virum, *Hiſtor. Crit. Textùs Novi Teſtam.* cap. 18. & Joannem Clericum in Animadverſionibus in Novum Teſtam. & ad Adnotationes Hammondi.

Joan. 19.

Luc. 23.

Vide innocentii tertii Decretalem, *In quadam*, *Ext. de Celebrat. Miſſar.*

Facundus Hermian. lib. 1. pro Defenſ. trium Capitul. cap. 3.

mortui manarunt, ut idem Joannes Apoſtolus in Evangelio ſuo refert oculatus teſtis: et hi tres in unum teſtimonium conſpirant: Hunc ſenſum Textus Græcus exprimit: *καί οἱ τρεῖς εἰς τὸ ἕν εἰσιν. Et hi tres ad unum ſunt.* Facundus Hermianenſis Spiritu ſignificari Patrem, aſſerit, de quo ſcriptum eſt, *Spiritus eſt Deus*; Sanguine Filium, qui communicavit carni et ſanguini; aqua Spiritum ſanctum, de quo ait Chriſtus, *Qui in me credit, ſicut dixit Scriptura, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ. Hoc autem dicebat de Spiritu quem accepturi erant credentes in eum,* (ait S. Evangeliſta.) Et hanc interpretationem S. Cypriano tribuit Facundus. Verùm de S. Cypriani ſenſu magis S. Fulgentio credi par eſt, quàm Facundo. Præterea S. Joannes, qui in Evangelio ſuo tam accuratè obſervavit Chriſtum aquæ nomine ſignificaſſe Spiritum ſanctum in eo quem mox indicavimus loco, non poſuiſſet aquam pro Spiritu ſancto ſine explicatione metaphoricæ locutionis, quæ infrequens eſt, nec intelligentiæ obvia. Denique Verſ. 6. Ubi ait, *Hic eſt qui venit per aquam & ſanguinem Jeſus Chriſtus*, aquæ et ſanguinis nomine veram aquam et verum ſanguinem, non Spiritum ſanctum et Filium intellexit. Cur ergo lectoribus nihil tale cogitantibus Filium nomine ſanguinis, Spiritum ſanctum aquæ nomine ſignificaſſet Verſu 8.? Id certè præter omnem veri ſpeciem eſt. Miror Simonium hoc Facundi commentum amplexum fuiſſe, ut Verſum VII. quo Perſonarum Divinarum in una eſſentia Trinitas contra Socinianos tam luculenter probatur, in Canonicam S. Joannis Epiſtolam intruſum eſſe oſtendat. Qui conatus ipſi infeliciter ceſſit, cùm illi eam ob rem ſoli Sociniani applaudant. Non diffiteor Spiritus, aquæ, et ſanguinis ſubſtantiis, velut ſacramentis, id eſt ſignis Myſticis, Patrem, Chriſtum, et Spiritum ſanctum ſignificatos intelligi potuiſſe: Sed myſticum iſtius loci ſenſum, qui multiplex afferri poteſt, impræſentiarum non quærimus, ſed litteralem. Myſticum quidem illum, quem poſtea Facundus quaſi litteralem amplexus eſt, S. Auguſtinus laudat, ſed litteralem ſupponit, quem poſtulimus.

S. Auguſt. lib. 2. Contra Maximin. Arian cap. 22.

„ Tria itàque novimus (*inquit*) de corpore Domini exiſſe, cùm penderet in ligno, primò ſpiritum, unde ſcriptum eſt, *Et inclinato capite tradidit ſpiritum*: deinde quando latus ejus lancea perforatum eſt, ſanguinem & aquam: quæ tria ſi per ſe ipſa intueamur, diverſas habent ſingula quæque ſubſtantias, ac per hoc non ſunt unum. Si verò ea quæ his ſignificata ſunt, volumus inquirere, non abſurdè occurrit ipſa Trinitas, qui unus, ſolus, verus, ſummus eſt Deus, Pater & Filius & Spiritus ſanctus, de quibus veriſſimè dici potuit, Tres ſunt teſtes, & Tres unum ſunt: ut nomine Spiritus ſignificatum accipiamus Deum Patrem, nomine ſanguinis Filium, & nomine aquæ Spiritum ſanctum ... Hi ſunt Tres teſtes, & Tres unum ſunt, quia unius ſubſtantiæ ſunt. Quod autem ſigna, quibus ſignificati ſunt, de corpore Domini exierunt, figuraverunt Eccleſiam prædicantem Trinitatis unam eamdémque naturam: Quoniam hi Tres qui trino modo ſignificati ſunt, unum ſunt; Eccleſia verò eos prædicans, corpus eſt Chriſti ... Si quo autem alio modo tanti ſacramenti iſta profunditas, quæ in Epiſtola Joannis legitur, exponi & intelligi poteſt ſecundùm Catholicam fidem, quæ nec confundit, nec ſeparat Trinitatem, nec abnuit Tres Perſonas, nec diverſas, credit eſſe ſubſtantias, nulla ratione reſpuendum eſt. Quod enim ad exercendas mentes fidelium in Scripturis-ſanctis obſcurè ponitur, gratulandum eſt ſi multis modis, non tamen inſipienter exponitur. Sanctus Auguſtinus. & quidam alii Patres Veſum 7. in ſuis Codicibus non habuerunt; ſed Codices, quibus ſunt uſi, hàc parte integros non fuiſſe, & Verſum illum librariorum incuria & hallucinatione miſſum, vel Arianorum malitia & fraude eraſum, deinde errorem in alios Codices propagatum, certiſſimum eſt.

9. *Si teſtimonium hominum accipimus, teſtimonium Dei majus eſt: quoniam hoc eſt teſtimonium Dei, quod majus eſt, quoniam teſtificatus eſt de Filio ſuo.* Si hominum teſtimonia, qui fallere poſſunt & falli, in rebus humanis recipimus & probamus, multò magis Dei teſtimonio acquiſcendum eſt, quod hominum teſtimo-

nio

Digitized by Google

nio longè præſtantius, dignus, & firmius eſt, cùm Deus ſit prima & ſumma Veritas. Deus autem ipſe eſt, Pater æternus, qui magnum illud teſtimonium de Filii ſui Jeſu Chriſti Divinitate dedit. Confer cum verbis Chriſti, Joan. 5. 36. 37. *Ego autem habeo teſtimonium majus Joanne. Opera enim, quæ dedit mihi Pater ut perficiam ea: ipſa opera, quæ ego facio, teſtimonium perhibent de me, quia Pater miſit me: & qui miſit me Pater, ipſe teſtimonium perhibuit de me.*

10. *Qui credit in Filium Dei, habet teſtimonium Dei in ſe. Qui non credit Filio,* * *mendacem facit eum: quia non credit in teſtimonium quod teſtificatus eſt Deus Filio ſuo.* Qui credit Jeſum eſſe Filium Dei, amore voluntatis ad aſſenſum hujus veritatis impulſus, teſtimonium Dei Patris in animum ſuum obedienter admittit. Qui non credit Jeſum eſſe verum & naturalem Dei Filium, Deum arguit mendacii, quantùm in ſe eſt, quia non credit teſtimonio quod Deus de Filio ſuo incarnato perhibuit.

* Secundùm TextumGræcum: *Qui non credit Deo.*

11. 12. *Et hoc eſt teſtimonium, quoniam vitam æternam dedit nobis Deus. Et hæc vita in Filio ejus eſt.* Ad divinum illud teſtimonium id etiam pertinet, quòd vitam æternam dedit nobis Deus jam in ſpe inchoatam, in re verò conſummandam in futuro ſæculo. Et hæc vita in Filio ejus eſt ut in auctore, & per ejus meritum, quatenus Mediator noſter eſt, obtinetur. *Qui habet Filium, habet vitam: Qui non habet Filium, vitam non habet.* Qui Filium Dei vera fide per dilectionem operante complectitur, jus habet ad vitam æternam. Qui verò fidem vivam non habet in Chriſtum Jeſum ut Dei Filium, & Dei hominùmque Mediatorem, à vita gratiæ penitus deſtitutus eſt, nullumque jus habet ad vitam æternam. Confer cum ſancti Ioannis Baptiſtæ verbis ab Apoſtolo noſtro & Evangeliſta relatis: *Qui credit in Filium, habet vitam æternam. Qui autem incredulus eſt Filio, non videbit vitam, ſed ira Dei manet ſuper eum.* *Joan.* 3. 16.

13. * *Hæc ſcribo vobis, ut ſciatis quoniam vitam habetis æternam, qui creditis in nomine Filii Dei.* Hæc ad vos ſcripſi, ut ſciatis, vos, qui fidem habetis in Filium Dei Jeſum Chriſtum, cum caritate & obſervatione legis Evangelicæ conjunctam, jus ad vitam æternam habere, ipſamque jam in vobis inchoatam eſſe per fidem, & caritatem.

* Secundùm Græcum: *Hæc ſcripſi vobis, qui creditis in nomine Filii Dei: ut ſciatis quòd vitam habemus æternam, & ut credatis in nomen Filii* Dei, id eſt, ut in ea fide perſeveretis. Hæc loco Novatiani abutebantur.

14. 15. *Et hæc eſt fiducia, quam habemus ad eum: Quia quæcumque petierimus ſecundùm voluntatem ejus, audit nos.* Hæc fides certiſſimam parit fiduciam, nos à Deo impetraturos quicquid ejus voluntati conſentaneum petierimus. *Et ſcimus quia audit nos quicquid petierimus: ſcimus quoniam habemus petitiones quas poſtulamus ab eo.* Certi porrò ſumus Deum nobis conceſſurum quicquid ab eo rectè petierimus noſtræ ſaluti conveniens, quia jam plurima quæ poſtulavimus, ab ejus divina bonitate conſecuti ſumus.

16. *Qui ſcit fratrem ſuum peccare peccatum non ad mortem, petat, & dabitur ei vita peccanti non ad mortem. Eſt peccatum ad mortem, non pro illo dico ut roget quis.* Si quis noverit fratrem ſuum, hominem quemlibet Chriſtianum, commiſiſſe peccatum, quod cum ſalutarium remediorum contemptu, cum obſtinatione, obduratione, impœnitentia non ſit conjunctum, oret pro illo, & dabit illi Deus remiſſionem peccati, & vitam gratiæ, ſi revera peccatum eſt non ad mortem. Eſt peccatum ad mortem, pro illius remiſſione non dico ut quivis oret, quaſi confidens ſe facilè vitam hujuſmodi peccatori à Deo impetraturum. Non ſufficiunt ſcilicet ad huiuſmodi criminum remiſſionem vulgares orationes, ſed neceſſe eſt ut ſingularis eximiique meriti viri veniam pro iis flagitent; utque Eccleſia ſuis precibus veniam illi obtineat. At enim dilectus Chriſti Apoſtolus „ Non ad Moyſen & Jeremiam „ loquebatur, ſed ad populum, qui ſuorum peccatorum alium precatorem debe„ ret adhibere, cui ſatis eſt ſi pro levioribus delictis Deum precetur, graviorum „ veniam Juſtorum orationibus reſervandam putet. Nam quomodo Joannes di„ ceret non orandum pro delicto graviore, qui legiſſet Moyſen rogaſſe & impetraſſe

S. *Ambroſ. lib.* 1. *de Pænit. cap.* 8.

„ traſſe, ubi erat prævaricatio voluntaria: qui ſciret etiam Jeremiam rogaſſe?

Peccatum ad mortem intellige, cuius remiſſionem reus ipſe ea qua par eſt humililate numquam deprecatur. Pro eo autem fruſtra quis oraret ex vulgo bonorum Chriſtianorum; quia obduratio & impœnitentia peccatoris irritas reddit piorum preces pro illius converſione. Hinc S. Auguſtinus in exemplum peccati ad mortem, profert peccatum Judæ, & S. Petri, & ita hanc S. Joannis ſententiam exponit: *Iſta*

S. Auguſt. lib. 1. de Serm. Dom. in Monte, cap. 22.

differentia peccatorum Judam tradentem à Petro negante diſtinguit: non quia Pœnitenti vel peccanti non ſit ignoſcendum, ne contra illam ſententiam Domini veniamus, qua præcipit ſemper ignoſcendum eſſe fratri petenti ut ſibi frater ignoſcat: ſed quia iſtius peccati tanta labes eſt, ut deprehendi humilitatem ſubire non poſſit, etiamſi peccatum ſuum mala conſcientia & agnoſcere & enuntiare cogatur. Cùm enim dixiſſet Judas, Peccavi, quòd tradiderim Sanguinem Juſtum, faciliùs tamen deſperatione cucurrit ad laqueum, quàm humililate veniam deprecatus eſt. Quapropter multùm intereſt quali Pœnitentiæ ignoſcat Deus. Multi enim multò citiùs ſe fatentur peccaſſe, atque ita ſibi ſuccenſent ut vehementer ſe peccaſſe nollent: ſed tamen animum ad humiliandum & obterendum cor, implorandamque veniam non deponunt: quam mentis affectionem propter peccati magnitudinem jam de damnatione illos habere credendum eſt. Et hoc eſt fortaſſe peccare in Spiritum ſanctum, id eſt per malitiam & invidiam, fraternam oppugnare caritatem poſt acceptam gratiam Spiritus ſancti, quod peccatum Dominus neque hic, neque in futuro ſæculo dimitti dicit.

* Secundum Græcum: ϗ ἔστιν ἁμαρτία ὀ πρὸς θάνατον *Et eſt peccatum non ad mortem.*

17. *Omnis iniquitas peccatum eſt: & eſt * peccatum ad mortem* Omnis iniquitas ſeu iniuria in Deum, factum ſcilicet, dictum vel cogitatum quo lex eius violatur, peccatum èſt; eſt tamen quoddam peccati genus quod non eſt ad mortem, illud nempe quod ex infirminate vel ignorantia, magis quàm ex malitia committitur, neque cum impœnitentia ſive finali, ſive habituali cuniunctum eſt. Unde S. Hieronymus ait: *Hoc ſolum eſt peccatum ad mortem, quod ad pœnitentiam non reſpicit.*

S. Hieron. in cap. 14. Jerem.

18. *Scimus quia omnis qui natus eſt ex Deo, non peccat: ſed generatio Dei conſervat eum, & Malignus non tangit eum* Certò novimus, eos qui per gratiam regenerationis, aut ſecundæ juſtificationis, ſunt filii adoptivi Dei, non peccare mortaliter, quandiu filii Dei manent. Sed gratia & caritas, quæ ſemina ſunt novæ vitæ, quam à Deo acceperunt, illos à gravibus peccatis puros conſervant: & diabolus illos ad gravia peccata non pertrahit niſi conſentientes, & in protèctione Dei permanere nolentes. Hic itaque locus Calviniſtarum hæreſi nullatenus favet, aſſerentium quòd quælibet crimina à filiis Dei committantur, illis imputari non poſſunt. Sanè Textus Græcus, quem præ Vulgata Verſione Latina ſequuntur, hoc loco habet: *Sed qui genitus eſt ex Deo conſervat ſeipſum.* Quomodo autem in gravia peccata laberetur, qui conſervat ſe ipſum ab iis purum? Qui (inquam) cum auxilio gratiæ Dei, cui fideliter reſpondet, ſeipſum impollutum ſervat à graviorum peccatorum labe. Peccata illa ſi commiſerit homo ex Deo natus, nonne à Dei filius eſſe deſinit? Nonne ipſi imputantur, ſecundùm Apoſtoli noſtri

1. Joan. 3. 14. & 15.

divinam doctrinam? *Omnis qui non diligit, manet in morte* (inquit.) *Omnis qui odit fratrem ſuum, homicida eſt, & ſcitis quia omnis homicida non habet vitam æternam in ſemetipſo manentem.*

19. *Scimus quoniam ex Deo ſumus: & mundus totus in maligno poſitus eſt.* Scimus nos, qui ex fide per caritatem operante vivimus, ex Deo natos eſſe. Et omnes homines, qui Spiritu Dei non ſunt renovati, & ii qui concupiſcentiis in mundo regnantibus obediunt, & ſecundum pravos mundi mores converſantur, diaboli ſubditi ſunt imperio, cui ſponte ſe addixerunt.

Chriſtus verus Deus.

20. *Et ſcimus quoniam Filius Dei venit, & dedit nobis ſenſum ut cognoſcamus verum Deum, & ſimus in vero Filio ejus. Hic eſt verus Deus, & vita æterna.* Et fidei lumine certiſſime novimus Filium Dei incarnatum eſſe, & veniſſe in mundum

dum

Digitized by Google

dum, ad peragendum noſtræ redemptionis opus, vita, mortè, & reſurrectione ſua; & dediſſè nobis intelligentiam ut verum Deum cognoſcamus & colamus, & veri Filii ejus *Jeſu Chriſti* corpori myſtici inſeramur & conjungamur ut membra ejus. Hic Jeſus Chriſtus eſt verus Deus, èx Deo vero ab æterno genitus; Deus eſt non participatione & adoptione, ſed ſubſtantiæ & naturæ unitâte: & eſt Vita æterna, qua in ſe ipſo vivit cum Patre & Spiritu ſancto, & quam electis ſuis promeruit ac largitur.

21. *Filioli, cuſtodite vos à ſimulacris. Amen.* Cariſſimi filii, vos etiam atque etiam obteſtor, ut tantæ gratiæ memores, ab omni idololatriæ parte ac ſpecie, omnibuſque ethnicæ ſuperſtitionis reliquiis vobis caveatis. Ita fiat.

CAPUT V.

SENSUS MORALIS.

1. 2. O*Mnis qui credit, quoniam Jeſus Chriſtus, ex Deo natus eſt. Et omnis qui diligit eum qui genuit, diligit & eum qui natus eſt ex eo.* Quis eſt ,, qui non credit quòd Jeſus ſit Chriſtus? Qui non ſic vivit, quomodo præcepit ,, Chriſtus, Multi enim dicunt, Credo: ſed fides ſine operibus non ſalvat. Opus ,, autem fidei, dilectio eſt, dicente Paulo Apoſtolo: *Fides quæ per dilectionem operatur.* Opera quidem tua, antequam crederes, vel nulla erant, vel ſi bona videbantur, inania erant. *Si* nulla erant, eras quaſi homo ſine pedibus ambulare ,, non valens: ſi autem bona videbantùr antequam crederes, currebas quidem, ,, ſed præter viam currendo errabas potiùs, quàm perveniebas. Eſt ergo nobis & ,, currendum, & in via currendum. Qui præter viam currit, inaniter currit, immò ,, ad laborem currit. Quæ eſt via per quam currimus? Chriſtus dixit. *Ego ſum via.* ,, Quæ patria quò currimus? Chriſtus dixit, *Ego ſum veritas*. Per illum curris, ad ,, illum curris, in ipſo requieſcis. Sed ut curreremus per illum, extendit ſe uſque ,, ad nos: longè enim eramus, & longè peregrinabamur: & languidi nos movere ,, non poteramus. Medicus vexit ad ægrotos, via porrecta eſt ad peregrinos. Salvemur ab ipſo, ambulemus per ipſum. Hoc eſt credere quia Jeſus eſt Chriſtus, ,, quomodo credunt Chriſtiani, qui non ſolo nomine Chriſtiani ſunt, ſed & factis ,, & vita, non quomodo credunt dœmones. Nam & * *Dæmones credunt, & contremiſcunt.* Ideo fidei dilectionem conjungit Apoſtolus noſter, quia ſine dilectione ,, fides inanis eſt. *Cum dilectione fides Chriſtiani, ſine dilectione fides dæmonis.* Qui ,, credit in Chriſtum, & non diligit, habet fidei confeſſionem in timore pœnæ, ,, non in amore coronæ: nam & dœmones puniri timebant. Adde huic fidei dilectionem, ut fiat fides quæ per dilectionem operatur: inveniſti Chriſtianum, inveniſti civem Jeruſalem inveniſti, civem Angelorum, inveniſti in via ſuſpirantem peregrinum; adjunge te illi, curre cum illo, ſi tamen & tu hoc es. *Omnis qui diligit eum qui genuit, diligit & eum qui natus eſt ex eo* Qui diligit Deum Patrem, diligit & Filium; & qui diligit Filium Dei, diligit & ejus membra. ,, Et ,, diligendo fit & ipſe membrum, & fit per dilectionem in compage corporis Chriſti: & erit unus Chriſtus amans ſe ipſum. Cùm enim ſe invicem amant membra, corpus ſe amat....... Si diligis Caput, diligis et membra: ſi membra non ,, diligis, nec Caput diligis. Non expaveſcit vocem Capitis de cœlo clamantem ,, pro membris, *Saule, Saule, quid me perſequeris?* Perſecutorem ſuum vocavit ,, perſecutorem membrorum ſuorum: dilectorem ſuum vocavit dilectorem membro-

Fides ſine bonis operibus nihil prodeſt ad ſalutem.

S. *Auguſt. Tract.* 10. *in hanc. Epiſt. n.* 1.

Joan. 14. 6.

* *Joan.* 2. 19.

Act. 9. 4.

bro-

brorum ſuorum. Qui Deum diligit, præcepta ejus diligit: Igitur proximos diligit. *Mandatum novum do vobis, ut vos invicem diligatis*, ait Chriſtus Jeſus. Omnes Dei filios quaſi pretioſam auri maſſam in unum conflat ignis divinæ caritatis. *In hoc cognoſcimus quoniam diligimus natos Dei, cùm Deum diligamus, & mandata ejus faciamus.*

Joan. 13. 34.

3. *Hæc eſt enim caritas Dei, ut mandata ejus cuſtodiamus. & mandata ejus gravia non ſunt.* Dilectio Dei, operibus probatur & manifeſtatur. Si Deum diligimus, voluntati ejus noſtram conformamus, legem ejus diligimus, ejuſque mandata ex dilectione juſtitiæ obſervamus. Et mandata ejus gravia non ſunt, immò *Omnia facilia ſunt caritati, cui uni Chriſti ſarcina levis eſt.* Nam & ipſe ait; *Jugum meum ſuave eſt, & onus meum leve. Grave certe non eſt, quod diligendo fit, non timendo conantur implere: ſed perfecta caritas foras mittit timorem, & facit præcepti ſarcinam, non ſolum non prementem onere ponderum, verum etiam ſublevantem vice pennarum.* Porrò non aliam ob cauſam Scriptura commemorat non eſſe gravia divina præcepta, niſi ut anima quæ illa gravia ſentit, intelligat ſe nondum accepiſſe vires, quibus talia ſint qualia commendantur, levia ſcilicet atque ſuavia, & *Oret gemitu voluntatis, ut impetret donum facilitatis.* Mandata Dei gravia non ſunt diligentibus. Quos labores non tolerant rerum temporalium ama-
„ tores, ut optatis fruantur? Quid tibi jubet Deus? Dilige me. Aurum magno
„ cum labore quæſiturus es, & fortè non inventurus: quiſquis me quærit, cum
„ illo ſum. Amas honorem, fortè non perventurus: quis me amavit, & ad me
„ non pervenit? Patronum tibi vis facere; aut amicum potentem: ambis per a-
„ lium inferiorem: Me ama, dicit tibi Deus. non ad me ambitur per aliquem:
„ ipſe amor præſentem me tibi facit.

Mandata Dei gravia non ſunt; tantùm abeſt ut iuſtis volentibus, conantibus, ſint impoſſibilia.

S. Auguſt. lib. De Natura & Gratia, cap. 69. Et lib. De Perfectione Juſtitiæ, cap. 10.

S. Auguſt. Tract. 10. in hanc Epiſt.

4. *Quoniam omne quod natum eſt ex Deo, vincit mundum; & hæc eſt victoria quæ vincit mundum, fides noſtra.* Chriſtianus qui novæ nativitatis ſuæ ſpiritu ducitur, qui novi cordis, novique amoris propenſionem ſequitur, ex mundo non eſt, ab ejus cupiditatibus liber, illum odit ut inimicum. Victor ejus eſt per fidem qua cognoſcit bona quæ propter ſe ipſa diligenda ſunt, & mala quæ ſola timenda ſunt. Hæc eſt qua omnia tela diaboli ignea extinguuntur. Hæc eſt *qua hic mundus cum omnibus ſuis erroribus, amoribus, & terroribus vincitur.* Fide Martyres de mundo triumpharunt. *Prælium eſt nobis*, inquit Tertullianus „ quod provo-
„ camur ad tribunalia, ut illic ſub diſcrimine capitis pro veritate certemus. Vi-
„ ctoria eſt autem, pro quo certaverit, obtinere. Ea victoria habet & gloriam
„ placendi Deo, & prædam vivendi in æternum. Vicimus cùm occidimur. Li-
„ cèt nunc ſarmentitios & ſemaxios appelletis, quia ad ſtipitem dimidii axis re-
„ vincti ſarmentorum ambitu exurimur. Hic eſt habitus victoriæ noſtræ, hæc
„ palmata veſtris, tali curru triumphamus: merito itaque victis non place-
„ mus.

Fides victrix mundi.

S. Auguſt.
Tertullian. Apolog. cap. 48.

5. *Quis eſt qui vincit mundum, niſi qui credit quoniam Jeſus eſt Filius Dei?* Mundum vincere non poſſumus, niſi per fidem & gratiam Jeſu Chriſti. Hunc verè Filium Dei credimus, ſi omnem noſtram fiduciam in illo collocamus, ſi mandatis ejus obſequimur, ſi ad eius gratiam confugimus, nihil nos boni ſalutari ſine illo, totum cum illo & per illum poſſe perſuaſi. *Sic* non credit mundus Jeſum eſſe
„ Filium Dei. Putaſne (inquit *S. Bernardus*) Filium Dei reputat Jeſum, quiſ-
„ quis ille eſt homo, qui ipſius nec terretur comminationibus, nec attrahitur pro-
„ miſſionibus, nec præceptis obtemperat, nec conſiliis acquieſcit? Nonne is e-
„ tiamſi fateatur ſe noſſe Deum, factis tamen negat? Porrò fides ſine operibus
„ mortua eſt in ſemetipſa. Nec ſanè mirum videri poteſt, ſi nequaquam vincit,
„ qui ne vivit quidem.

S. Bernard. Serm. 1. in Octava Paſchæ.
Jacobi 2.

6. *Hic eſt qui venit per aquam & ſanguinem, Jeſus Chriſtus: non in aqua ſolùm ſed in aqua & ſanguine. Et Spiritus eſt qui teſtificatur quoniam Chriſtus eſt veritas.*

Digitized by Google

tas. Ioannes Baptiſta venit in aqua ſolum baptizans, ut de Chriſto demonſtravit teſtimoniū perchiberet, Jeſum Chriſtumqui non aqua ſolùm baptizaret, ſed ſanguine ſuo vim cœleſtem baptiſmo abſtergendi peccata, & ſanctificandi animas tribueret: Agnū Dei indicavit, Catholicam Patris victimam, cuius ſanguis in ara crucis effuſus nos redimit, nos in Baptiſmo & Pænitentia purificat, nos in Euchariſtia paſcit. Has fidei veritates teſtimonio divinorum chariſmatum, operationum ſuarum, ac miraculorum, ab Eccleſiæ exordio ad hæc uſque tempora Spiritus ſanctus confirmavit, Chriſtùmque Veritatem eſſe perſuaſit iis, qui vocem ejus audiverunt. Qui Spiritui veritatis cor claudunt, ejuſque lumen reſpuunt, tradi merentur ſpiritui erroris & mendacii, quo Novatores omnes in doctrina Religionis afflantur. Sic Achab impium Regem qui Michœam Prophetam Domini audire noluerat, & in carcerem conjecerat, Deus à falſis Prophetis decipi ad illius perditionem permiſit. „ Ait Dominus, Quis
„ decipiet Achab Regém Iſrael? „... Egreſſus eſt autem ſpiritus, & ſtetit coram
„ Domino, & ait: Ego decipiam illum. Cui locutus eſt Dominus; In quo? Et
„ ille ait: Egrediar, & ero ſpiritus mendax in ore omnium Prophetarum ejus. Et
„ dixit Dominus: Decipies, & prævalebis: egredere, & fac ita. Nunc igitur
„ (ait Michæas) Ecce dedit Dominus ſpiritum mendacii in ore omnium Prophe-
„ tarum tuorum, qui hic ſunt, et Dominus locutus eſt contra te malum.

Qui ſpiritui veritatis cor claudunt, ſpiritui erroris tradi merentur.

3. Reg. 22. 20. & ſeq.

7. 8. *Tres ſunt qui teſtimonium dant in cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus ſanctus, & hi tres unum ſunt. Et tres ſunt qui teſtimonium dant in terra, Spiritus aqua & ſanguis, & hi tres unum ſunt.* Pater, Filius, & Spiritus ſanctus, ſummæ ſuæ erga nos bonitatis teſtimonium nobis dederunt, Pater nos creando ad imaginem & ſimilitudinem ſuam; Filius nos redimendo; Spiritus ſanctus nos ſanctificando. Reddamus & nos teſtimonium Patri, Filio & Spiritui ſancto, fide, ſpe caritate, de corde puro, conſcientia bona, & fide non ficta, cordis compunctione lachrymarum aſſiduitate, carnalis concupiſcentiæ mortificatione. Hæc tria ſignificant *ſpiritus, aqua, & ſanguis*. Hoc plenæ victoriæ de mundo reportatæ teſtimonium eſt. Carnis quippe concupiſcentia ipſius mortificatione vincitur. Oculorum concupiſcentiam ſuperat ſtudium compunctionis & aſſiduitas lacrymarum. Ambitionis vanitatem virtus caritatis excludit, quæ ſola caſtificat animam, ſola purgat intentionem. *Certum triumphati mundi teſtimonium eſt, ſi corpus caſtiges, & ſubjicias ſervituti, ne pernicioſa libertate ſerviat voluptati: ſi fletui præbeas oculos magis quam petulantiæ vel curioſitati: ſi denique ſpirituali dilectione flagrans nulli animum dederis vanitati.* Filius Dei Jeſus Chriſtus Sanguinem proprium de-
„ dit in redemptionem noſtram; aquam de latere ſuo in ablutionem; Spiritum
„ ſanctum ſuum de cœlo miſit, qui adjuvaret infirmitatem noſtram. Vis ergo noſ-
„ ſe an hæc aliquid operentur in te, ne fortè reus ſis Sanguinis Domini, quem
„ evacuas quantùm in te eſt: ſed & aqua ipſa quæ debuerat mundare, in ſordibus
„ permanenti judicium damnationis accumulet: Spiritus quoque cui reſiſtis, te
„ arguat de peccato? Quis eſt qui teſtimonium habet effuſi pro ſe non ſine cauſa
„ ſanguinis Chriſti, niſi qui continet à peccatis? Servus enim peccati eſt, qui pec-
„ catum facit: ut ſi deinceps continere potuerit, & jugum abjicere miſerabilis
„ ſervitutis certiſſimum ſit teſtimonium redemptionis, quam operatur ſine dubio
„ ſanguis Chriſti. Verùm non ſufficit peccatori continentia, ſi non etiam adſit
„ pœnitentia. Habet ergo & ab aqua teſtimonium, qui laborat in gemitu ſuo la-
„ vans per ſingulas noctes lectum ſuum. Sicut enim ſanguis ille redemit, ut non
„ regnet peccatum in noſtro mortali corpore, ſic aqua illa abluit ab his peccatis
„ quæ commiſimus ante. Sed quid erit quod longo catenarum uſu & carceris ha-
„ bitatione crudeli confracti ſumus, atque colliſi defecimus in via vitæ? Invoce-
mus Spiritum vivificatorem & adjutorem, confidentes quia dabit Pater, qui eſt in
„ cœlis, Spiritum bonum petentibus ſe. Sane novum ſuperveniſſe ſpiritum cer-
„ tiſſimè converſatio nova teſtatur.

Pater, Filius & ſpiritus ſanctus ſummæ erga nos bonitatis ſuæ teſtimonium nobis dederunt: demus & nos ipſis teſtimonium.

S. Bernard. ſerm. 2. In Octava Paſ.

10. 11. 12. *Qui credit in Filium Dei, habet teſtimonium Dei in ſe.* Nimiæ credulitatis accuſari non poteſt, qui Deum habet teſtem Myſteriorum & veritatum quæ credit. Quanta docilitate, obedientia, grati animi ſenſu, quo amoris

Vener. Beda. „ affectu teſtimonium illud Dei recipere debemus! Qui ita credit in Filium Dei; ut exerceat operando quod credit; habet teſtimonium Dei in ſe. Ille verò teſtimonio Dei injuriam facit, qui non ita vivit ut credit. Hic fidem infructuoſam habet, ſeque indignum facit vita æterna, cujus radix eſt fides in Jeſum Chriſtum per caritatem operans. Cùm Filium ſuum dedit nobis Deus, nobis vitam æternam dedit, adhuc in tèrra peregrinantibus in ſpe, quam daturus eſt in cœlis, ad ſe pervenientibus, in re. Vitam gratiæ recipere poſt peccatum, reſurrectio eſt. Illam à Deo Patre recipere, privilegium adoptionis filiorum eſt. Hanc recipere in Filio ejus, membrorum ipſius, gratia eſt. Illam recipere in æternum, beata ſors electorum eſt. *Et hoc eſt teſtimonium, quoniam vitam æternam dedit nobis* „ *Deus. Et hæc vita in Filio ejus eſt*: In fide ſcilicet & confeſſione nominis ejus, „ in perceptione Sacramentorum ejus, in obſervatione mandatorum ejus. *Nemo*, inquit, *venit ad Patrem niſi per me.... Neque nomen eſt aliud ſub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos ſalvos fieri*, (ait S. Petrus.)

Vis, & conditiones orationis.

14. 15. *Et hæc eſt fiducia quam habemus ad eum: quia quodcumque petierimus ſecundum voluntatem ejus, audit nos.* Juſtus ſecundùm Dei voluntatem, quæ ſanctificatio noſtra eſt, ab eo petens neceſſaria vel utilia ad ſalutem ſuam, ſemper

Pſal. 144. 19. exauditur, ſi fide firma, cum pia fiducia, humiliter, & perſeveranter petat. *Voluntatem timentium ſe faciet, & deprecationem eorum exaudiet, & ſalvos faciet eos.* Quæcumque ſalutaria ſunt, debito modo petentibus nunquam negantur, quamvis ut congruo dentur tempore, quandòque differantur. Orationes noſtras procul dubio exaudiet, qui orat in nobis, ſi oremus, & vivamus ut filii ejus, & quæ voluntati ejus, conſentanea ſunt, poſtulemus. *Quærite primum regnum Dei* (inquit) *& juſtitiam ejus: & hæc omnia adjicientur vobis.* Illa igitur impetrandi plenam habeamus fiduciam, quæ non noſtris commodis, nec ſolatiis temporalibùs, ſed Domini congruunt voluntati. Unde in Oratione Dominica orare nos docuit, *Fiat voluntas tua*, non noſtra. *Quid* enim *oremus, ſicut oportet, neſcimus* (ait S. Paulus.) Saluti noſtræ contraria interdum poſtulamus: quamobrem nobis à Deo miſericorditer denegantur. Quandòque concedit iratus, quod negat propitius. Ad

Vener Beda. tribunal gratiæ ejus cum fiducia accedimus, ſi & ea quæ ipſe vult rogemus, & tales ipſi, quales nos eſſe deſiderat, ad orandum veniamus; fidem ſcilicet habentes

Marcii 11. quæ per dilectionem operatur, & Evangelicum illud mandatum implentes: *Cum ſtabitis ad orandum, dimittite ſi quid habetis adverſus aliquem, ut & Pater veſter qui in cælis eſt, dimittat vobis peccata veſtra.*

16. *Qui ſcit fratrem ſuum peccare peccatum non ad mortem, petat, & dabitur ei vita peccanti non ad mortem. Eſt peccatum ad mortem, non pro illo dico ut roget*

Gelaſius Pontifex Max. De Anathemate.

quis. Eſt peccatum ad mortem in eodem peccato manentibus: eſt peccatum non ad mortem ab eo recedentibus. Peccatorum, quibus peccata ſua ex animo diſplicent, qui cum mala conſuetudine luctantur, qui peccandi occaſiones fugiunt, qui

Quodnam peccatum ad mortem.

pœnitentiæ opera facere incipiunt, perfecta converſio facile impetratur. Illorum verò difficilè obtinetur, qui peccati mortem amant, qui non ex infirmitate, aut tentatione improviſa, ſed ex cupiditate radicata, ex conſuetudine inveterata, ex malitia obfirmata peccant. Vix illis proſunt Eccleſiæ lachrymæ, qui lacrymas ipſi ſuas cum ſanctæ Matris fletibus non miſcent; qui pro ſeipſis cum fratribus non gemuut. De nemine tamen, quantumvis flagitioſo & obdurato deſperandum eſt; ſed pro omnibus orandum, ſecundùm præceptum Domini, qui vult omnes ſalvos

S. Auguſt. lib. 1. Retractat. cap. 19.

fieri. *Nec pro illis imprudenter oratur, de quibus non deſperatur.*

18. 19. *Scimus quia omnis qui natus eſt ex Deo, non peccat: ſed generatio Dei conſervat eum, & malignus non tangit eum.* Deus hominem ſemel juſtificatum non deſer-

deſerit, niſi priùs deſeratur ab eo. Sol juſtitiæ non facit à nobis occaſum, niſi priùs ab eo fecerimus caſum. Qui filii Dei ſunt, Spiritu adoptionis animantur & agunt, nihil magis timent & cavent, quàm Patri cœleſti diſplicere. Quicquid à Deo in regeneratione ſua per Chriſtum Jeſum acceperunt, illos Deo artiſſimè conjungit. Beneficiorum ſibi collatorum à Domino memores, importunæ concupiſcentiæ, & diabolicis tentationibus reſpondet: *Quomodo poſſum hoc malum facere, & peccare in Deum meum?* *Geneſ. 39. 5.* Innocentia baptiſmi conſervata, aut per ſinceram & conſtantem pœnitentiam reparata, terribilis eſt diabolo. Spiritus ſanctus animæ juſtæ zelator eam quaſi ſcutum inexpugnabile circumdat, & protegit, ne adverſùs eam prævaleat inimicus. Non patitur illam tentari ſupra id quod poteſt; ſed ejus infirmitati ſubvenit, ut non deficiat, neque adverſitate aliqua vincatur. *Fortitudo mea, & laus mea Dominus, & factus eſt mihi in ſalutem.* *Pſal. 111. 14.* Deus nos elegit de mundo, ut nos filios ſuos faceret, à diaboli ſervitute nos eripuit ne iterum nos in eam tradamus, ad mundum deficientes, ejuſque concupiſcentiis ſervientes. *Scimus, quoniam ex Deo ſumus: & mundus totus in Maligno poſitus eſt.* Ibi nequitiæ & corruptionis plurimum, ibi lubrica ſunt omnia, ibi periclitantur animæ, affliguntur corpora, ibi omnia vanitas.

20. *Et ſcimus quoniam Filius Dei venit, & dedit nobis ſenſum ut cognoſcamus verum Deum, & ſimus in vero Filio ejus. Hic eſt verus Deus, & vita æterna.* Filium ſuum ducem, Præceptorem, Salvatorem, Mediatorem, Legiſlatorem Iſraelitis ac Gentibus dedit Deus. *scientiæ ſalutis ſumma.* Hic in terris aſſumpta natura humana viſus eſt, & cum hominibus converſatus eſt, plenus gratiæ & veritatis, verique Dei cognitionem & amorem hominibus communicavit & inſpiravit. Hæc ſcientiæ ſalutis ſumma eſt, Deum verum, & Filium eius Jeſum Chriſtum noſſe & diligere cum ſpiritu ſancto. Hæc prima Chriſti gratia „ Qua agitur non ſolùm ut facienda noverimus „ verum etiam ut cognita faciamus; nec ſolùm ut diligenda credamus, verùm etiam ut credita diligamus. Hæc gratia ſi doctrina dicenda eſt, certe ſic dicatur, „ ut altiùs & interiùs eam Deus cum ineffabili ſuavitate credatur infundere, non „ ſolùm per eos qui plantant & rigant extrinſecùs, ſed etiam per ſeipſum qui in„ crementum ſuum miniſtrat occultus, ita ut non oſtendat tantummodo veritatem „ verùm etiam impertiat caritatem. Sic enim docet Deus eos qui ſecundùm pro„ poſitum vocati ſunt, ſimul donans & quid agant ſcire, & quod ſciunt agere. *S. Auguſt. De Gratia Chriſti, cap. 12. & 13.* Hi verò Dei Filio Chriſto Jeſu ſunt intime coniuncti, ut membra eius, & filii Dei per ipſius gratiam adoptati, eius vita vivunt, æternùmque vivent vita immortali & glorioſa, ſi in illo maneant, in ejuſque dilectione & mandatorum obſervatione fideliter ad finem uſque vitæ hujus mortalis perſeverent.

21. *Filioli, cuſtodite vos a ſimulacris. Amen.* Capitale crimen eſt, ſi qui veri Dei cognitione imbuti ſunt, ad idolorum cultum deficiant. Eliminata jam idololatria, ubicumque fundata & propagata Eccleſia eſt, non metuimus ne Chriſtiani ad idolorum ligneorum, et lapideorum cultum prolabantur: ſed merito timemus ne carnalibus idolis adhæreant, ne ſerviant creaturis potius quàm Creatori. Quicqui contra legem Dei amamus, idolum eſt quod colimus et adoramus. *Quicquid contra Dei legem amamus, idolum eſt quod colimus.* Avarus divitias, luxurioſus carnales voluptates, ambitioſus honores & inanem mundi gloriam: Magiſtri errorum contra Fidem, aut Chriſtianam Morum diſciplinam; ſeu partium & factionum contra obedientiam Superioribus Eccleſiaſticis, Epiſcopis, præſertimque Romano Pontifici debitam, ſigniferi aut ſectatores phantaſmata ſua, et amorem proprium inſtar Numinis adorant. Quiſquis lethaliter peccat, finem ſuum ultimum ac beatitudinem in creaturæ fruitione conſtituit, ſpiritualis idololatriæ reus eſt. Poſtquam Salvatoris noſtri gratia idola et templa falſorum numinum evertit, diabolus Dei æmulus nova idola in cordibus hominum fabricatur, qui illa colunt, non ſpiritu viliſſimi nidoris alicujus, ſed ſuo proprio; nec anima pecudis impenſa, ſed anima ſua; illis longe pretioſiorem victimam immolant, ſalutem ſuam.

IN

Digitized by Google

IN EPISTOLAM II. SANCTI JOANNIS APOSTOLI, COMMENTARIUS LITTERALIS ET MORALIS.

PROLOGUS.

HANC & ſequentem Epiſtolam Canonicas eſſe nuſquam in Eccleſia dubiaatum eſt, quamvis quidam in dubium revocaverint utrum eſſent Joannis Apoſtoli, an alterius cognominis, Diſcipuli Domini, qui Joannes Senior ſit appellatus, & cujus etiam ſepulchrum Epheſi videbatur, ut refert S. Hieronymus *. Verùm has ut Canonicas, & S. Joannis Apoſtoli genuinas agnoſcunt S. Athanaſius in Epiſtola Feſtali, & in Synopoli Scripturæ ſacræ, S. Cyrillus Hieroſolymit. Catecheſi 4. S. Gregorius Nazianz. Carmine 34. Concilium Laodicenum Canone 60. Concilium Carthaginenſe tertium, Canone 47. S. Hieronymus Epiſtola 85. *Ad Evagrina*, S. Auguſtinus libro ſecundo *De Doctrina Chriſtiana*, Innocentius I. Epiſtola tertia, & Concilium Tridentinum Seſſione quarta. Hæc Epiſtola ſcripta eſt ad nobilem ſanctamque mulierem, nomine *Electam* †, non a-Eccleſiam, ut quidam commenti ſunt. Scripta videtur Epheſi, ubi ſanctus Joannes poſt reditum ab exilio morabatur. Hoc autem Eiſtolæ argumentum eſt. Gratulatur Electæ & ejus filiis de fidei integritate & ſinceritate caritatis: & hortatur ut in iis perſeverent: Devitent autem ſummo ſtudio hæreticos, qui tunc temporis Jeſum Chriſtum non verum hominem, ſed phantaſma fuiſſe docebant, quo errore totum redemptionis noſtræ fundamentum ſubruitur.

* *S. Hieron. in Catal. Scriptor. Eccleſ. in Joanne.*

† An *Electa* ſit nomen proprium & perſonale, an gentilitium, ſeu familiæ, incertum. Cognomen fuiſſe veriſimile eſt, cùm ejus ſoror *Electa* pariter vocaretur.

CA-

Digitized by Google

CAPUT UNICUM

SENSUS LITTERALIS.

1. 2. 3. SENIOR * *Electæ Dominæ & natis ejus, quos ego diligo in veritate. & non ego ſolus, ſed & omnes qui cognoverunt veritatem, propter veritatem quæ permanet in nobis, & nobiſcum erit in æternum.* Presbyter jam ætate grandævus, Dominæ Electæ, & ejus liberis, quos ſincere diligo; nec ego ſolus, ſed & omnes qui Chriſtianæ fidei veritatem cognoverunt, amplexi ſunt & profitentur, una mecum diligunt propter eamdem veritatem, quæ conſtanter manet in nobis, nec ullis perſecutionum terroribus concutitur, & quæ in nobis (ut ſpero) in perpetuum permanebit: ſiquidem vita beata, quam nobis in fide & caritate perſeverantibus Deus promiſit, gaudium plenum eſt de veritate. *Sit vobiſcum gratia, miſericordia, pax à Deo Patre, & Chriſto Jeſu Filio Patris, in veritate & caritate.* Vobis adprecor gratiam, miſericordiam, & pacem cùm præſentis vitæ, tum futuræ ſi à Deo Patre, & Ieſu Chriſto Filio ejus vero & dilecto: vel, Gratiam, Miſericordiam, & Pacem cum veritate fidei & ſinceritate caritatis conjunctas, Deus vobis largiatur.

4. 5. *Gaviſus ſum valde, quoniam inveni de filiis tuis ambulantes in veritate, ſicut mandatum accepimus a Patre.* Gaviſus ſum gaudio ſpirituali, Deo bonorum omnium auctori gratias agens, quòd aliquos ex filii tuis invenerim in veritate Doctrinæ Chriſtianæ & via Mandatorum Dei progredientes & proficientes, ſicut nobis mandavit Deus Pater per Filium ſuum Jeſum Chriſtum. „ Et nunc rogo te, Domina, non tamquam mandatum novum ſcribens tibi, ſed quod habuimus ab initio, ut diligamus alterutrum. Et nunc etiam atque etiam obſecro te, Domina, ut mutuam & fraternam caritatem conſervemus; quod ad te ſcribo, non quaſi novum Mandatum imponens aut promulgans, ſed quod nobis ab initio datum eſt à Deo Patre, & per Jeſum Chriſtum renovatum & promulgatum.

6. 7. *Et hæc eſt caritas, ut ambulemus ſecundùm mandata ejus. Hoc eſt enim mandatum, ut quemadmodum audiſtis ab initio, in eo ambuletis.* Hoc verò poſtulat à nobis caritas, ut mandata Dei accuratiſſimè ſervemus. Hoc eſt Dei mandatum, ut fidei dogmata, & morum præcepta, in quibus ab initio prædicationis Evangelicæ apud vos, inſtituti eſtis, conſtantes retineatis, & ad ea vitam veſtram ac mores componatis. *Quoniam multi ſeductores * exierunt in mundum, qui non confitentur Jeſum Chriſtum veniſſe in carnem: hic eſt ſeductor & Antichriſtus.* Multi enim impoſtores orti ſunt in mundo, qui negant Jeſum Chriſtum veram carnem aſſumpſiſſe, & in ea cum hominibus converſatum, & pro nobis paſſum & mortuum fuiſſe. Qui id negat, ſeductor eſt, & Antichriſtus, ſeu famoſi illius Antichriſti, in fine ſæculorum venturi, precurſor.

8. *Videte voſmetipſos, ne perdatis * quæ operati eſtis: ſed ut mercedem plenam accipiatis.* † Cavete ne perdatis fructum bonorum operum quæ hucùſque feciſtis; ſed ſtudete & nitimini totis viribus ut in fide & pietate Chriſtiana perſeverantes, cœleſtem illam, plenam & copioſam mercedem, quam Deus electis ſuis promiſit, recipiatis.

9. *Omnis qui recedit, & non permanet in doctrina Chriſti, Deum non habet: qui permanet in doctrina, hic & Patrem & Filium habet.* Omnis qui non permanet in doctrinam quam Chriſtus tradidit, ſed recedit ab ea, ille Deum non poſſidet, neque

* Græcè, ὁ πρεσβυτερος quod nomen eſt & dignitatis, & ætatis. Nomen ſuum non adſcribit S. Joanne ſolito more. Perſbyteri, ſeu Epiſcopi nomine notus erat: Nomen Preſbyteri & Epiſcopi, communiter tunc uſurpabatur. *Nomen Senioris* apud Judæos honorificum: & cujuſque Provinciæ Primas in Eccleſia Africana *Senior* primis ſæculis appellari conſueverat.

* Baſilides, ejuſque ſectatores.

* Meritum bonorum *operum ex hoc* loco confirmatur.

† Secundùm Græcum, & *Ne perdamus quæ operati ſumus.*

que in hac vita per gratiam, neque in futura per gloriam. Qui verò conſtanter permanet in doctrina à Chriſto tradita, Patrem & Filium poſſidet, hic gratiam adoptionis, in cœlo per gloriam æternæ beatitudinis, quæ Dei viſio, & fruitio eſt.

S. Irenæus lib. 3. Adverſ. Hæreſes, cap. 3. Euſebius lib. 3. Hiſtor. cap. 26.

10. 11. *Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in domum, nec Ave ei dixeritis.* Si quis venit ad vos, & doctrinam quam Chriſtus tradidit, & Apoſtoli annuntiarunt, averſatur, impugnat ac deſtruere nititur, cum in domum, communionem, ac familiaritatem veſtra ne recipiatis, nec ei ut fratri ſalutem dicatis. *Qui enim dicit illi, Ave, communicat operibus ejus malignis.* Qui enim illi ſalutem dicit, fit conſors & conſcius malorum ejus operum, quibus Chriſti doctrinam evertere nititur. Quod hic verbis præcepit, exemplo confirmavit S. Joannes. Cùm enim aliquando in balneum lavandi cauſa introiſſet, & Cerinthum intus eſſe didiciſſet, ſtatim ex eo loco fuga ſe proripuit, cùm ne tectum quidem idem cum Cerintho ſubire ſuſtineret: hortatúſque eſt comites ſuos ut idem facerent, *Fugiamus*, inquit, *ne balneum corruat in quo Cerinthus eſt veritatis inimicus*. Et S. Polycarpus ab Apoſtolis edoctus, Marcioni aliquando occurrenti ſibi & dicenti, *Cognoſcis nos?* reſpondit: *Cognoſco te primogenitum ſatanæ*. Tan-
„ tum Apoſtoli & ipſorum diſcipuli habuerunt timorem ne verbo tenus commu-
„ nicarent alicui eorum, qui adulteraverant veritatem, (ait S. Irenæus,

12. *Plura habens vobis ſcribere, nolui per chartam & atramentum: ſpero autem me futurum apud vos, & os ad os loqui, ut gaudium veſtrum plenum ſit.* Cùm plura haberem ad vos ſcribenda, nolui ea chartæ committere, ſperans me brevi ad vos venturum, & viva voce de his vobiſcum collocuturum, ut gaudium veſtrum plenum ac perfectum ſit.

13. *Salutant te filii ſororis tuæ Electæ.* Filii ſororis tuæ Electæ tibi ſalutem in Chriſto exoptant & adprecantur.

CAPUT UNICUM

SENSUS MORALIS.

1. 2. 3. 4. SEnior *Electæ Dominæ, & natis ejus, quos ego diligo in veritate, & non ego ſolus, ſed & omnes qui cognoverunt veritatem: propter veritatem quæ permanet in nobis, & nobiſcum erit in æternum.* Hic deſcriptos habemus ab Apoſtolo veræ amicitiæ caracteres. Primò ſincera eſt & ſine ſimulatione. Non ſola verborum honeſtate & urbanitate, ſed intimo caritatis affectu, & officiorum exhibitione conſtat. Nulla vera amicitia eſt niſi Chriſtiana. *Ille veraciter amat amicum, qui Deum amat in amico, aut quia eſt in illo, aut ut ſit in illo.* 2. Amicitia Chriſtiana eſt ſumma conſenſio, non in rebus tantùm humanis, ſed maximè in divinis, in fide, pietate, & caritate, *Propter veritatem quæ permanet in*
„ *nobis.* Inter quos enim amicos non eſt rerum conſenſio divinarum, nec humanarum plena poteſt eſſe ac vera. *Neceſſe eſt enim ut aliter quam oportet humana æſtimet, qui divina contemnit; nec hominem rectè diligere noverit, quiſquis eum non diligit qui hominem fecit.* 3. Vera amicitia non temporalibus commodis, ſed gratuito amore veritatis & caritatis penſanda eſt. *Nemo enim poteſt veraciter amicus eſſe hominis, niſi fuerit ipſius primitus veritatis; quod ſi gratis non fiat; nullo fieri pacto poteſt.* Hæc amicitia Chriſtianos omnes toto orbe diffuſos connectit. *Non ego ſolus, ſed & omnes qui diligunt veritatem.* 4. Sola amicitia Chriſtiana conſtans eſt, perſeverans, æterna; non in bonis perituris, ſed in ipſa veritate & ca-

Amicitiæ Chriſtianæ caracteres.

S. Auguſt. ſerm. 336. alias De Tempore 256.

Idem. Epiſt. 258. aliàs 155.

Idem. Epiſt. 155. aliàs 52.

ritate

Digitized by Google

ritate, & quæ Deus eſt, fundata. *Propter veritatem quæ permanet in nobis, & nobiſcum erit in æternum*. Igitur *Amicitia nuſquam niſi in Chriſto fidelis eſt in quo ſolo eſſe etiam ſempiterna ac fælix poteſt*. 5. Vera & Chriſtiana amicitia bona ſpiritualia, cœleſtia, & æterna, non temporalia & terrena deſiderat amicis ſuis, niſi quatenus ad æternam ſalutem conducibilia eſſe poſſunt. Veritas caritatis, & caritas veritatis, theſaurus eſt Chriſtianorum, Gratia ſanctificans, gratia quotidiana, auxiliatrix & victrix vitiorum, gratia quia omnes infirmitates noſtræ ſanantur, qua animæ noſtræ miſeriis per Chriſtum Jeſum Salvatorem noſtrum ſubvenitur; magna illa & gratuita miſericordia, qua liberamur à peccato, qua ſeparamur à mundo perditio, qua eripimur à diaboli tyrannide, & tentationibus: Pax æterna in cœlis, ad quam Dei gratia & miſericordia per varia bella & pugnas carnis, mundi & diaboli nos perducit: cujus quidem pacis pignus eſt bonæ conſcientiæ tranquillitas, & fiducia: hæc vera bona ſunt, quæ amicitia Chriſtiana adprecatur illis quos in Chriſto complectitur. *Sit vobiſcum gratia, miſericordia, pax à Deo Patre, & a Chriſto Jeſu Filio Patris, in veritate & caritate*. 6. Amicitia Chriſtiana de ſpirituali, profectu, de fervore caritatis, de bono uſu donorum Dei magis quàm de proſperitate temporali amicorum gaudet ac gratulatur. *Gavisus ſum valde, quoniam inveni de filiis tuis ambulantes in veritate, ſicut mandatum accepimus à Patre*. Semper in virtute progredi ac proficere, Dei mandatum eſt. Qui in Chriſtiana pietate non proficit, ſenſim deficit. *Ferveamus in itineribus bonorum operum, hoc eſt enim ambulare noſtrum*, (ait ſanctus Auguſtinus.)

S. Auguſt. 1. Ad Bonifacium contra duas Epiſt. Pelagian. cap. 1.

S. Auguſt. Enarrat. 2. in Pſal. 32. n. 10.

§. 6. *Et nunc rogo te, Domina, non tamquam mandatum novum ſcribens tibi, ſed quod habuimus ab initio, ut diligamus alterutrum*. Ad deſtruendum regnum cupiditatis, ad propagandum regnum caritatis tendere debent omnes boni Paſtoris adhortationes. Sæpe repetitum mutuæ dilectionis præceptum nemini faſtidio eſſe poteſt, qui noverit caritatem Chriſtianæ legis eſſe fundamentum & plenitudinem. Preceptum Domini eſt, & ſi ſolum fiat, ſufficit. Hæc virtutum mater cæterarum; fons & radix bonorum operum & meritorum, ſumma Scripturarum, finis præceptorum. *Qui enim diligit proximum legem implevit*. Dilectio nempe proximi propter Deum, ex dilectione Dei oritur. Ad dilectionem Dei omnia primæ tabulæ præcepta, ad dilectionem proximi præcepta ſecundæ tabulæ univerſa revocantur. Amor Dei nec mera cogitatio, nec ſenſibilis affectio, nec ſterile deſiderium, ſed conformitas voluntatis noſtræ voluntati Dei, legis ipſius dilectio, mandatorum illius ex hujuſmodi dilectione, non ex timore pœnæ obſervatio, & ſincera firmàque voluntas in hac obſervatione proficiendi ac perſeverandi. *Et hac eſt caritas, ut àmbulemus ſecundùm mandata ejus. Hoc eſt enim mandatum, ut quemadmodum audiſtis ab initio, in eo ambuletis*.

Rom. 13. 8.

7. *Quoniam multi ſeductores exierunt in mundum, qui non confitentur Jeſum Chriſtum veniſſe in carnem, hic eſt ſeductor & Antichriſtus*. Non illi tantùm qui negant Jeſum Chriſtum veram carnem noſtræ conſubſtantialem aſſumpiſſe, non ſolùm omnes Hæretici, verùm & omnes Moralis Evangelicæ corruptores, *Qui dicunt malum bonum, & bonum malum, ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras, ponentes amarum in dulce, & dulce in amarum*: Qui dicunt ambulantibus in pravitate cordis ſui, *Non veniet ſuper vos malum*: *Qui conſuunt pulvillos ſub omni cubito manus, & faciunt cervicalia ſub capite univerſæ ætatis ad capiendas animas*: ſeductores ſunt & Antichriſti. Qui anguſtam Evangelii viam dilatant, qui Moralem Chriſtianam mundi moribus accommodat, qui Chriſtum crucifixum non prædicant, ſed glorioſum dumtaxat, ſuis ipſi figmentis & pravis opinationibus ſeducuntur, alioſque ſeducunt. Quot, bone Deus, exierunt in mundum ſeductores & & Antichriſti! Hos ſtudioſè fugiamus. *Nullus* enim *hic temeritati locus eſt, ſi aut perſona inanis, aut opinio falſa deceperit*. Seipſos denique ſeducunt, qui ſufficere ſibi putant ad ſalutem Evangelio credere, nec ſatagunt ſecundum Evangelium vi-

Iſai. 5. 20.

Jerem. 23. 16. Ezechiel. 13. 18.

Lactantius lib. 3. Inſtitut. cap. 13.

Digitized by Google

vere; Quid illis prodeſt Chriſtum noſſe, quem ſequi & imitari nolunt? Quicumque Chriſto contrarius eſt, & contra quàm præcepit, vivit, Antichriſtus eſt.

Omnium bonorum operum fructus no peccato mortali amittitur.

8. 9. *Videte voſmetipſos, ne perdatis quæ operati eſtis: ſed ut mercedem plenam accipiatis.* Quanta Dei bonitas, qui vult noſtra eſſe merita, quæ ſunt ipſius donum & quæ in nobis & nobiſcum per gratiam ſuam operatur, æterna gloria remunerare dignatur! Attendamus nobis ipſis. Unico peccato mortali omnium bonorum operum meritum & fructus perditur. Quàm ſtudioſi, quàm vigiles, quàm æſtuoſi ſunt homines ne bona temporalia perdant! Quam negligentes ac deſides in vitanda bonorum cœleſtium & æternorum jactura! Quam parum ſolliciti ne Deum amittant! Quæ propter mundum, aut propter nos ipſos operamur, non propter Deum, perdimus. Inanes ſunt labores ad Dei gloriam non relati. Plenam mercedem non accipient, niſi quorum plena fuerint opera. Vigilemus igitur, & ferventes in bonis operibus ſimus, ne nobis dicatur: *Scio opera tua, quia nomen habes quòd vivas, & mortuus es . . . . . Non invenio opera tua plena coram Deo meo.* Qui in bonis operibus non perſeverat, à ſalute excidit, Deum ſuum, & omnia cum illo amittit. *Omnis qui recedit, & non permanet in doctrina Chriſti, Deum non habet.* In doctrina Chriſti, non permanet, qui ſecundùm ejus Evangelium ac mandata vitam non inſtituit ſuam. Ad Chriſtianæ enim Religionis eſſentiam æque pertinet morum integritas, ac ſpeculativorum dogmatum fides. *Non poteſt Evangelium in parte conſiſtere, & in parte nutare. Aut utrumque oportet valeat, aut utrùmque vim veritatis amittat.*

Apocal. 3. 2. 1.

s. Cyprian. De lapſis.

Hæreticorum & impiorum ſocietas vitanda.

10. 11. *Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in domum, nec Ave ei dixeritis. Qui enim dicit illi Ave, communicat operibus ejus malignis.* Hæreticorum & impiorum ſocietatem fugiendam ſuadent. 1. fidelitas quam Deo debemus: 2. Salutis noſtræ cura: 3. Scandali metus. 4. Studium converſionis ipſorum. Si enim publicos hoſtes & majeſtatis reos averſari tenemur, multò magis Dei & Eccleſiæ profeſſos hoſtes. Si mortalis hujus vitæ conſervationi tanta ſollicitudine providemus, caventes & abſtinentes ab omnibus quæ officere poſſunt valetudini, & mortem afferre; quantò magis fugere debemus ſeductionis periculum, venena doctrinarum, contagionem impietatis, omniumque vitiorum? *Beatus vir qui non abiit in conſilio impiorum, & in via peccatorum non ſtetit, & in cathedra peſtilentiæ non ſedit.* Infirmorum fratrum ſcandalum vitare tenemur: quem verò illorum non offendat familiaritas cum hæreticis & impiis hominibus inita? Tamdem ſi vitari conſortium ſuum à fidelibus piiſque videant, ſalutari fortè pudore ſuffuſi hæreſim ejurabunt, ſeu flagitioſos mores emendabunt. Errori aut crimini patrocinari cenſetur, qui cum hæreticis, aut impiis & flagitioſis hominibus ſocietatem, familiaritatem init. *Recedite à tabernaculis hominum impiorum* (ait Dominus) *& nolite tangere quæ ad eos pertinent, ne involvamini in peccatis eorum.*

Pſalm. 1.

Numer. 16. 26

IN

Digitized by Google

IN EPISTOLAM III. SANCTI JOANNIS APOSTOLI,

COMMENTARIUS LITTERALIS ET MORALIS.

PROLOGUS.

HÆC Epiſtola inſcribitur Gaio ſeu Caio, quem alium fuiſſe à Caio Corinthio, cujus meminit S. Paulus, * & à Caio Derbenſi, cujus meminit S. Lucas in Actis Apoſtolorum †, veriſimile eſt, cùm illi S. Pauli Diſcipuli fuerint, hic S. Joannis Apoſtoli: & incertum ſit an duo illi S. Pauli Diſcipuli vixerint eo tempore quo S. Joannes ex Inſula Pathmo redux Epheſi degebat, cunctas Aſiæ regens Eccleſias. Caium laudat ob fidei vitæque integritatem illique gratulatur quòd Chriſtianos peregrinos hoſpitio excipiat, & omnibus caritatis officiis proſequatur. Ad perſeverantiam in fide & miſericordiæ operibus illum hortatur, & ne moveatur pravo exemplo Diotrephis, hominis ambitioſi, maledici, & inhumani, qui Eccleſiæ illi fortè præerat, in qua verſabatur ipſe Gaius; ſed potiùs Demetrii hominis ſincerè Chriſtiani exemplo in bono confirmetur.

* *Rom.* 16. 23. 1. *Cor.* 1. 14.
† *Act.* 20. 4.

CAPUT UNICUM.

SENSUS LITTERALIS.

1. 2. 3. S*Enior Caio cariſſimo, quem ego diligo in veritate*. Epiſcopus ætate grandævus Caio mihi amiciſſimo, quem ſincera caritate in Chriſto complector, ſalutem dico. *Cariſſime, de omnibus orationem facio proſperè te* in-

incredi, & valere, ſicut proſperè agit anima tua. Deum precor ut valeas, & omnia tibi proſperè cedant in rebus temporalibus; quemadmodum certus ſum omnia tibi proſperè cedere in his quæ ſtatum animæ tuæ ſpectant. *Gaviſus ſum valde venientibus fratribus, & teſtimonium probibentibus veritati tuæ, ſicut in veritate ambulas.* Magno gaudio perfuſus ſum, cùm fratres Chriſtiani ad nos venientes teſtimonium perhibuerunt ſinceræ pietati tuæ, ac vitæ quam ſecundum Evangelii veritatem inſtituis.

4. *Majorem horum non habeo gratiam* * *quàm ut audiam filios meos in veritate ambulare.* Nuſquam enim majori gaudio afficior, quàm cùm audio meos in Chriſto filios in via Chriſtianæ perfectionis proficere, ſinceræque pietatis opera exercere.

* Secundùm Græcum, *Majus bis non habeo gaudium.* ſic habent & veteres Concordantiæ Bibliorum ab Hugone Cardinali et Fratribus Prædicatoribus ei collaborantibus contextæ Latinum interpretem legiſſe, *Χαριν* quod ſignificat *gratiam*, pro *χαρὰν*, id eſt, *gaudium*, veriſimile eſt. Biblia Complutenſia et Regia habent *Χαραν*.

5. 6. 7. *Sariſſime, fideliter facis quicquid operaris in fratres, & hoc in peregrinos, qui teſtimonium reddiderunt caritati tuæ in conſpectu Eccleſiæ; quos, benefaciens, deduces dignè Deo.* Rem facis viro fideli dignam, cùm hoſpitalitatem, & alia miſericordiæ opera exerces in fratres Chriſtianos, præſertim in peregrinos. Hi caritatem tuam in publico Eccleſiæ cœtu collaudarunt. Quos ſi deduxeris, aut deduci curaveris ſubminiſtrato viatico, rem certè facies dignam Deo, & quæ magnam ab eo remunerationem tibi promerebitur. *Pro nomine enim ejus profecti ſunt, nihil accipientes à Gentibus* †. Pro nomine enim Jeſu Chriſti profecti ſunt, in alias regiones, ſive ad prædicandum Evangelium, ſive propter fidem & confeſſionem ſancti nominis à civibus & contribulibus ſuis patria expulſi; & nihil accipientes à Gentibus, ut eorum offenſionem vitarent, & ne illis oneri eſſe viderentur. Vel: Omnibus facultatibus ſuis relictis, profecti ſunt à Gentilibus in exilium amandati vel fugere compulſi.

8. *Nos ergo debemus ſuſcipere hujuſmodi, ut cooperatores ſimus veritatis.* Nos ergo Chriſtiani debemus hujuſmodi viros benignè ſuſcipere, omnique caritatis officio proſequi ac ſublevare, ut illorum cooperatores ſimus in promovenda Evangelii veritate.

9. 10. *Scripſiſſem forſitan* * *Eccleſiæ: ſed is, qui amat primatum gerere in eis, Diotrephes, non recipit nos.* Ad Eccleſiam veſtram ſcripſiſſem, fratres pro Chriſti nomine peregrinos & extorres communi caritati commendaturus: ſed fruſtra id me facturum intellexi: Qui enim apud vos Epiſcopatum gerit, ſeu invaſit, et ubique dominari amat ambitioſus Diotrephes, Apoſtolicam noſtram auctoritatem non reveretur, Epiſtolaſque noſtras non ſuſcipit, ſed contemnit. *Propter hoc, ſi venero commonebo ejus opera, quæ facit, verbis malignis garriens in nos: & quaſi non ei iſta ſufficiant; neque ipſe ſuſcipit fratres: & eos qui ſuſcipiunt, prohibet, & de Eccleſia ejicit.* Quamobrem ſi ad vos venero, publicè arguam ejus facinora, maledicta et calumnias, quibus me Jeſu Chriſti Apoſtolum proſcindit: inhoſpitalitatem, inhumanitatem, et tyrannidem, quibus Chriſtianos peregrinos et propter Chriſti nomen exules, ac Evangelicos Operarios, non modò non ſuſcipit, verùm etiam aliis prohibet ne illos hoſpitio excipiant ac juvent: et qui ſecùs fecerint, violenta cenſura ejicit ex Eccleſia, eoſque à communicatione orationis, et conventus, et omnis ſancti commercii relegat.

† *Vener. Beda*

* *Forſitan*, hoc loco non dubitationem ſed eventum contingentem et ex *Dei* beneplacito pendentem ſignificat, ſecundùm Græcum *ἔγραψα τῇ Ἐκκλησίᾳ, Scripſi Eccleſiæ.*

11. *Cariſſimè, noli imitari malum, ſed quod bonum eſt. Qui benefacit, ex Deo eſt: qui malefacit, non vidit Deum.* Tu verò, dilectiſſime, ne malos iſtius Diotrephis, aut cujuſvis alterius mores imiteris, ſed quæ bona & laudabilia ſunt æmulare. Qui rectè & ex divinæ legis præſcripto vitam inſtituit, Dei filius eſt per gratiam & caritatem. Qui pravis eſt moribus, à Deo alienus eſt, & ita ſe gerit quaſi nullam ejus notionem haberet.

12. *Demetrio teſtimonium redditur ab omnibus, & ab ipſa veritate. Sed & nos teſtimonium perhibemus: & noſti quoniam teſtimonium noſtrum verum eſt* * Demetrii

* Confer cum Verſu penultimo Evangelii *Hic eſt Diſcipulus ille qui teſtimonium perhibet debis & ſcriipſit hæc & ſcimus quia verum eſt teſtimonium ejus.*

Digitized by Google

trii ſincera pietas, caritas ac beneficentia in pauperes Chriſtianos, ſive domeſticos, ſive peregrinos, omnium fidelium teſtimonio commendatur, & ipſa rei veritate ac evidentia innoteſcit: ſed & nos teſtes ſumus quàm ſincerè pietatem colat; quanto fervore opera caritatis exerceat; tibique perſpectum eſt teſtimonium noſtrum veritati congruere.

13. 14. *Multa habui tibi ſcribere, ſed nolui per atramentum & calamum ſcribere tibi.* Plura ad te ſcribenda habebam, ſed ea litteris committenda non cenſui. *Spero autem protinus te videre, & os ad os loquemur.* Spero autem me brevi te viſurum, & viva voce tecum de his acturum.

15. *Pax tibi. Salutant te amici. Saluta amicos nominatim.* Tibi pacem adprecor in hac, æternàque vita. Qui mecum ſunt communes amici tibi ſalutem dicunt. Tu quoque noſtros, qui apud vos degunt, amicos ſigillatim, nomine meo ſalutes velim.

CAPUT UNICUM.

SENSUS MORALIS.

2. 3. *CArissime, de omnibus orationem facio proſperè te ingredi & valere, ſicut proſperè agit anima tua, Gaviſus ſum valde venientibus fratribus & teſtimonium probibentibus veritati tuæ, ſicut tu in veritate ambulas.* Tametſi amicos ſpiritualiter, non carnaliter; propter Deum, non propter nos ipſos diligere debeamus; orare tamen debemus pro illorum incolumitate & temporali proſperitate; felicique negotiorum exitu, quatenus hæc inſtrumenta virtutum, & ad æternam ſalutem adjumenta eſſe poſſunt. Diligentibus Deum, quibus omnia cooperantur in bonum, & qui per amorem Creatoris bene utuntur creaturis, optima valetudo, proſperaque omnia optanda ſunt, & à Deo poſtulanda. Verum fidei, Chriſtianæque pietatis ſinceritas, fervor caritatis, virtutum omnium ac bonorum operum uberes fructus, amicis noſtris ſunt imprimis optandi. Gaudere debemus ſpirituali gaudio cum gratiarum actione conjuncto, quòd in veritate caritatis, & caritate veritatis, per Chriſti gratiam proficiant.

Quæ ratione orandum eſt pro temporali amicorum proſperitate.

5. 6. 7. *Cariſſime, fideliter facis quicquid operaris in fratres, & hoc in peregrinos,* &c. Quicumque recogitant ſe advenas & peregrinos eſſe ſuper terram, ſe à Chriſto, in Eccleſiam, quæ domus ejus eſt, miſericorditer ſuſceptos, ejuſque corpori inſitos ad benefaciendum Chriſtianis fratribus, egentibus, peregrinis, ignotis, pro Catholica fide aut pro juſtitia ex patria expulſis, aut ad fugam compulſis, ſunt propenſi. Primorum Chriſtianorum in ſuſcipiendis, fovendis, & juvandis Evangelii Prædicatoribus, Miniſtris Eccleſiæ, & pauperibus quibuſque fratribus, maximè peregrinis, devotio, ſinceram illorum caritatem demonſtrabat. Solus Deus in hominibus incognitis amatur. Fideles advenæ & peregrini, & qui pro ejus nomine patiuntur, commendatitias ab ipſo litteras habent. *Qui recipit vos, me recipit: & qui me recipit, recipit eum qui me miſit.* Qui bonorum ſuorum jacturam pro Chriſti cauſa paſſi ſunt & ab inimicis Dei & Eccleſiæ non ſolùm nihil accipere voluerunt, ſed patrimonium perdere maluerunt quàm fidem, cum gaudio ſuſcipiendi ſunt, omnique ſolatio & ſubſidio recreandi, ac fovendi. Caritas, honor religionis, juſtitia, grati animi erga Chriſtum Jeſum officium, poſtulant ut illis ſubveniamus. *Digne Deo.* Non „ expectemus donec ad nos veniant, ſed accurramus, præveniamus, inſequamur il- „ los, ſicut Abraham & Loth peregrinos & pauperes præveniebant, invitabant, & cum gaudio ſuſcipiebant. Præcipuè autem erga Evangelicos Operarios exercenda ſunt caritatis officia, ut laborum quos pro fidei ac pietatis Chriſtianæ propagatio-

Caritas in pauperes advenas, peregrinos, ignotos exercenda Maximè verò in Operarios Evangelicos.

Matt. 10.40.

Oecumenius.

Geneſ. 18.19.

ne-

ne ſuſcipiunt, participes ſimus, ac in communionem meritorum & coronarum cum illis veniamus. Veritati, quæ Deus eſt, cooperantur, qui prædicatores ac defenſores Catholicæ veritatis adjuvant & fovent pro viribus. *Nos ergo debemus ſuſcipere hujuſmodi, ut cooperatores ſimus veritatis.* Id debemus Veritati increatæ, per quam conditi; Veritati incarnatæ; per quam reparati; Veritati inſpiratæ, per

Venerab. Beda „ quam illuminati ſumus. Qui ſpiritalia dona habentibus temporalia ſubſidia tri„ buit, in ipſis donis ſpiritalibus cooperator exiſtit. Nam cùm pauci ſint qui ſpi„ ritalia dona perceperunt, & multi qui rebus temporalibus abundant; per hoc „ ſe divites virtutibus pauperum inſerunt, dum eiſdem ſanctis pauperibus de ſuis divitiis impartiuntur. Hinc Dominus ait: *Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet: & qui recipit juſtum in nomine juſti, mercedem juſti recipiet.* (*Matt. 10. 41.*)

9. *Scripſiſſem forſitan Eccleſiæ: ſed is qui amat primatum gerere in eis Diotrephes, non recipit nos.* Superbia & ambitio, hæreſum, ſchiſmatum, & factionum in Eccleſia parens, Pſeudo-apoſtolos in Apoſtolos Criſti excitavit, Diotrephem ad ſpernendam S. Joannis auctoritatem, ad ejus litteras rejiciendas, ad calumnias in illum ſpergendas impulit. Qui Eccleſiaſticas Præfecturas ambiunt ut præſint, non ut proſint: qui honorem quærunt, & laborem refugiunt; qui Clero dominari amant, non Eccleſiæ ſervire, Diotrephis ſunt imitatores, non Joannis Apoſtoli.

Primatus ambitio quanta mala pariat in Eccleſia?

Primatus ambitio Valentinum ad condendam hæreſim impulit, Tertulliano teſte: *Speraverat*, inquit, *Epiſcopatum Valentinus, quia & ingenio poterat, & eloquio, ſed alium ex Martyrii prærogativa loci potitum indignatus, de Eccleſia authenticæ regulæ abrupit (ut ſolent animi pro prioratu exciti, præſumptione ultionis accendi) ad expugnandam converſus veritatem.* Non mirum quòd adverſus Apoſtolorum Succeſſores inſurgant identidem homines ambitioſi & turbulenti, illoſque famoſis libellis proſcindant, qui Fidei puritatem & Moralis Chriſtianæ integritatem defendunt. Homines ambulantes in vanitate ſenſus ſui, ferre non poſſunt Præſules ambulantes in veritate Evangelii. Qui primatum & dominationem ubique affectant, prava ſua dogmata & maleſanas opinationes ab Epiſcopis improbari & damnari impatienter ferunt. Diotrephem dixeris in illis hominibus redivivum, qui *Maluit nova dicendo primatum ſibi uſurpare ſcientiæ, quàm antiquis ſanctæ Eccleſiæ, quæ Joannes prædicabat, humiliter auſcultare mandatis.*

Tertullian. Adverſ. Valentin. cap. 4.

Vener. Beda.

10. *Propter hoc, ſi venero, commonebo ejus opera, quæ facit, verbis malignis garriens in nos: & quaſi non ei iſta ſufficiant; neque ipſe ſuſcipit fratres, & eos qui ſuſcipiunt, probibet, & de Eccleſia eiicit.* Eccleſiæ inimici ſunt, qui eius auctoritatem in Paſtoribus legitimis contemnunt, qui caritatis eius incrementis & profectibus adverſantur, qui eius unitatem factionibus ſuis & ſcriptis ſeditionis violant, Paſtorum omnium uni Paſtori Romano Pontifici, & cum eo communicantibus Epiſcopis obtrectantes, & verbis malignis in illos garrientes. Ab illis Diotrephis imita„ toribus cùm exceſſerit Spiritus ſanctus, non poteſt eſſe in eis, niſi mens prava, „ & fallax lingua, & odia venenata, & ſacrilega mendacia, quibus qui credit, cùm „ illis neceſſe eſt inveniatur, cùm iudicii dies advenerit: Sciant Diotrephes illi Epiſcoporum obtrectatores, *Epiſcopum in Eccleſia eſſe, & Eccleſiam in Epiſcopo, & ſi quis cum Epiſcopo non ſit, in Eccleſia non eſſe; & fruſtra ſibi blandiri eos, qui pacem cum Sacerdotibus Dei non habentes obrepunt, & latenter apud quoſdam communicare ſe credunt; quando Eccleſia, quæ Catholica una eſt, ſciſſa non ſit, neque diviſa, ſed ſit utique connexa, & cohærentium ſibi invicem Sacerdotum glutino copulata.* Quicumque verò Eccleſiæ Paſtores, Doctores, Concionatores, Sacerdotes, improborum hominum calumniis & obtrectationibus lacerantur, nec meritum patientiæ & humilitatis perdant; nec falſa humilitate, ſtupidaque patientia famam ſuam & auctoritatem regendæ, vel ædificandæ Eccleſiæ, & ſacro Miniſterio obeundo, animarumque ſaluti promovendæ neceſſariam negligant. Coram Deo parcant calumniatori-

Diotrephis imitatores Epiſcopis obtrectantes.

S. Cyprian. Epiſt. 69. Ad Florentium Pupianum. De Obtrectatoribus.

bus

Digitized by Google

bus & obtrectatoribus ; verumtamen os loquentium iniqua obſtruant, illoſque arguant, refellant, compeſcant, emendent, vel à Superioribus plecti curent. *Linguas detrahentium* (inquit Venerabilis Beda) *ſicut noſtro vitio non debemus excitare, ne ipſi pereant; ita per ſuam malitiam excitatos debemus æquanimiter tolerare, ut nobis meritum creſcat: aliquando autem compeſcere, ne dum de nobis mala diſſeminant eorum qui audire nos ad bona poterant, corda innocentium corrumpant.* Hinc S. Jo„ annes detractoris ſui linguam coarguit: ne ſuam prædicationem non audirent qui „ audire poterant, & in pravis moribus remanerent. Venerab. Beda in hunc locum

11. *Cariſſime, noli imitari malum, ſed quod bonum eſt, &c.* Mali exempli contagium juſtos etiam corrumpere & perdere poteſt: Boni exempli ædificatio peccatores convertere ſola non poteſt. Sola gratia Chriſti ab illo contagio non tuetur: ſola efficit ut bono exemplo ædificemur ad ſalutem. Hanc ut obtineamus, vigilandum & orandum eſt ; Chriſto Domino ſupplicandum eſt ut trahat nos poſt ſe, detque nobis vires currendi in odorem unguentorum ſuorum, & quæcùmque bona ſunt, quæcumque juſta, quæcumque pudica, quæcumque ſancta, quæcumque bonæ famæ, ſi quæ laus diſciplinæ, hæc imitandi, ut ubique & ſemper Chriſti bonus odor ſimus, & nos ex Deo eſſe operibus demonſtremus, noſque illius notitiam habere, non ſpeculativam dumtaxat & ſterilem (qualem habuerunt quidam Gentium Philoſophi, qui cùm Deum cognoviſſent, non ſicut Deum glorificaverunt & gratias egerunt) ſed affectivam, practicam, & ſalutarem, quæ bonorum Chriſtianorum propria eſt. *Qui benefacit, ex Deo eſt: qui malefacit, non vidit Deum.* Imitemur Sanctos, quorum pe„ des ſupra petram firmati, & greſſus à Chriſto directi. *Videbunt juſti, & timebunt.* „ Videbunt & timebunt ſequi vias malas, cùm vident quóſque meliores elegiſſe „ vias bonas, & dicunt in animo ſuo, quomodo ſolent dicere viatores, attendentes „ alios cum præſumptione ambulantes in via, ipſi adhuc incerti viæ, & quaſi flu„ ctuantes qua eant, dicunt ſibi, Non fruſtra illi hac eunt, quando illò eunt, quò „ nos ire volumus, & quare cum magna fiducia hac eunt, niſi quia illà ire pernicio„ ſum eſt? *Videbunt ergo juſti, & timebunt.* Anguſtam viam vident hac, latam viam „ vident illac, hac vident paucos, illac multos. Sed ſi juſtus es, noli numerare, ſed „ ſtateram affer æquam, non doloſam. Vide contra pauca grana quantam paleam „ leves. Hoc agant fideles juſti qui ſequuntur. Quid illi qui præcedunt? Non ſuper„ biant, non ſe exaltent, non decipiant ſequentes, promittendo illis in ſe ſalutem. „ Quid ergo debent illi qui ſequuntur? *Videbunt iuſti, & timebunt, & ſperabunt in* „ *Dominum.* Non in eos à quibus præceduntur. Quamvis enim iſtos imitentur, ſpem „ ſuam tamen in illo ponunt, à quo & iſti acceperunt unde tales ſunt. *Levavi ocu-* „ *los meos in montes*, ait Propheta Rex in alio Pſalmo. Intelligimus montes cla„ ros quoſque & magnos Eccleſiæ ſpiritales viros, magnos ſoliditate, non rumo„ re. Per ipſos nobis Scriptura omnis diſpenſata eſt; Prophetæ ſunt, & Evangeliſtæ „ ſunt, Doctores boni ſunt: illuc *levavi oculos meos in montes, unde veniet auxilium* „ *mihi.* Etne humanum putares auxilium, ait: *Auxilium meum à Domino, qui fecit* „ *cœlum & terram.* Eia qui volunt ſperare in Dominum, timeant ambulare vias ma„ las, vias latas, eligant viam anguſtam.... Via lata mortifera eſt; latitudo ejus de„ lectat ad tempus, finis ejus anguſtus in æternum. Qui ſe ipſos bonorum operum „ exempla præbent, ut Demetrius ſancti Joannis Apoſtoli teſtimonio probatus & laudatus, *ab ipſa Veritate* teſtimonium habebunt in die Judicii, cùm *Laus erit unicuique à Deo.*

Mali exempli contagio.

Sancti imitandi: ſpe in Chriſto unicè ponenda eſt.

S. Auguſt. In Pſal. 39. *n.* 6.

I. *Cor.* 4. 5.

IN

IN EPISTOLAM CATHOLICAM
SANCTI JUDÆ APOSTOLI,
COMMENTARIUS
LITTERALIS ET MORALIS.

PROLOGUS.

* Euſeb. lib. 3. Hiſt. Eccleſ. cap. 25.
† S. Amphiloch. Carm. Ad Seleucum
* S. Hieron. in Catal. Vir. Illuſt.

QUAMVIS de Epiſtola S. Judæ Apoſtoli, an Canonica eſſet, á nonnullis fuerit dubitatum, ut teſtantur Euſebius *, Amphilochius †, & S. Hieronymus: illam tamen in ſanctarum Scripturarum Canone recenſent Concilium Laodicenum Canone 60. & Carthaginenſe III. Canone 47. S. Athanaſius in Epiſtola Feſtali & in Synopſi, S. Cyrillus Jeroſolymitanus Catecheſi quarta, S. Gregorius Nazianzenus Carmine trigeſimo quarto, Ruffinus in Expoſione Symboli, S. Auguſtinus libro ſecundo *De Doctrina Chriſtiana*, cap. octavo, Innocentius I. in Epiſt. Ad Exuperium. Illam pariter laudant ſub S. Judæ Apoſtoli nomine Tertullianus lib. primo *De Cultu Feminarum*, capite tertio, Clemens Alexand. lib. 3. Pædagogi, & in libris Hypotipoſeon, Origenes Homilia ſeptima in Joſue, & lib. quinto in Epiſtolam ad Romanos, Lucifer Calaritanus in Tractatu *De non conveniendo cum Hereticis*, S. Ambroſius in *Lucæ* 8. Verſ. 24. S. Hieronymus in cap. 29. Jeremiæ, S Epiphanius Hæreſi vigeſima-ſexta, S. Hieronymus in Catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum, S. Auguſtinus libro *De Fide & Operibus*, cap. 25. & libro ſecundo Retractationum cap. vigeſimo-ſeptimo. Meritò itàque Sacra Synodus Tridentina illam in Canone ſacrarum Scripturarum recenſet. Temerè Grotius hanc Epiſtolam Judæ Epiſcopi Jeroſolymitani eſſe aſſerit, qui vixit Adriani Imperatoris tempore, aſſeritque hæc verba, *Frater autem Jacobi*, initio Epiſtolæ addita eſſe à Scribis, ut Judas hic Apoſtolus eſſe crederetur. Omnes enim Catholici conſentiunt hujus auctorem Epiſtolæ eſſe S. Judam Apoſtolum, fratrem S. Jacobi Minoris, qui

Matt. 13. & Marci. 6.

qui & Thadæus in Evangelio vocatur, unum ex filiis Mariæ Cleophæ, ſororis beatæ Virginis Mariæ Matris Dei, fratribus, id eſt cognatis Jeſu Chriſti Domini noſtri.

Scripta eſt hæc Epiſtola poſt aliorum Apoſtolorum mortem; uno S. Joanne excepto, ut conſtat ex Verſu ſeptimo: *Vos autem, cariſſimi, memores eſtote verborum, quæ prædicta ſunt ab Apoſtolis Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui dicebant vobis, Quoniam in noviſſimo tempore venient illuſores, ſecundùm deſideria ſua ambulantes in impietatibus.* Quod S. Petrus in ſecunda ſua Epiſtola prædixit, cui hæc argumento affinis eſt. Simonianos, Nicolaitas, Gnoſticos hæreticos præcipuè inſectatur, *Dei gratiam transferentes in luxuriam, & ſolum Dominatorem, & Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum negantes.* Librum Enoch, qui apocryphus eſt, citat, & S. Michaelis Arhangeli altercationem cum diabolo de Moyſis corpore, quæ de apocryphis etiam ſumpta videri poteſt. Id tamen non imminuit illius Epiſtolæ auctoritatem. In apocryphis enim non omnia ſunt apocrypha. Diſcrevit autem divino lumine ſanctus Apoſtolus certa ab incertis, vera á falſis. Certè ſi S. Paulus quaſdam Ethnicorum ſententias ſuis Epiſtolis inſerendo conſacravit, potuit S. Judas Apoſtolus aliqua ex apocryphis accepta, quorum veritatem illuſtrante Spiritu ſancto cognovit, pariter conſecrare.

CAPUT UNICUM.

SENSUS LITTERALIS.

1. 2. J*Udas Jeſu Chriſti ſervus, frater autem Jacobi, his qui ſunt in Deo Patre di-*
lectis, * *& Chriſto Jeſu conſervatis, & vocatis. Miſericordia vobis,* † *&*
Pax, & caritatis adimpleatur. Judas Jeſu Chriſti in Apoſtolico munere Miniſter,
frater Jacobi Minoris, Alphæi filii, & fratris Domini, his qui ad fidem & Reli-
gionem Chriſtianam vocati ſunt, quos Deus Pater ab æterno dilexit, & in tem-
pore ſanctificavit, & quos Chriſtus Jeſus à ſe redemptos conſervavit: Miſericor-
dia divina, Pax, & caritas in vobis creſcat & conſummetur.
3. *Cariſſimi, omnem ſolicitudinem faciens ſcribendi vobis de communi veſtra ſalu-*
te, neceſſe habui ſcribere vobis; deprecans ſupercertari ſemel traditæ ſanctis fidei.
Cùm ardenti ſtudio ſemper optaverim ad vos ſcribere de ſalute nobis communi,
nunc ad id neceſſitate compellor, ut vos adhorter ad certandum pro fide, quæ per
Apoſtolos ſeu viva voce, ſeu per Epiſtolas, Fidelibus tradita & conſignata eſt.
4. *Subintroierunt enim quidam homines (qui olim præſcripti ſunt* * *in hoc judi-*
cium) impii, Dei noſtri gratiam transferentes in luxuriam, & ſolum Dominatorem
& Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum negantes. In Eccleſiam enim quidam homi-
nes impii furtim irrepſerunt, quos jam olim Prophetæ, Criſtus, Apoſtoli deſcri-
pſerunt, & prænuntiarunt ſub nomine falſorum Prophetarum & ſeductorum, hoc
judicium ſubituros, quod Deus in eos exercet tradendo illos reprobo ſenſui in hoc
ſæculo, & æternæ damnationi in futuro: Qui doctrinam & libertatem Legis Evan-
gelicæ, Dei gratia hominibus annuntiatam & * traditam, vertunt in occaſionem

* Judas Hebraicè, *filius confeſſionis.*

† Græcè, ἡγιασμένοις, *ſanctificatis* Quidam tamen Codices habent ἠγαπημένοις, *dilectis*, ſicque legis Oecumenius.

* *Jerem.* 14. 14. *Thren.* 21. 14. *Zachar.* 13. 4. *Matth.* 7. 15. 1. *Cor.* 11. 19. 1. *Tim.* 4. 2. 2. *Tim.* 3. 1. 2. *Petri* 3. 2.

omnis laſciviæ & carnalium voluptatum: & negant unum mundi dominatorem Deum, plures mundi gubernatores confingentes, & Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum verum eſſe Deum, aut verum hominem inficiantur.

5. *Commonere autem vos volo, ſcientes ſemel omnia, quoniam Jeſus * populum de terra Ægypti ſalvans, ſecundò eos, qui non crediderunt perdidit.* † Vobis autem in memoriam revocare volo, quamvis omnia ea quæ mox ſcripturus ſum, vos noſſe minimè dubitem, quòd Dominus Jeſus, cujus perſonam & typum gerebat Angelus ille Moyſi familiaris, populum Iſraeliticum per Mare Rubrum & per deſertum deducens, poſtquam populum ex Ægypto liberaſſet; deinde incredulos variis mortis generibus perdidit, ita ut omnes qui numerati fuerant à Moyſe à viginti annis & ſupra, in deſerto perierint, præter Caleb & Joſue.

* Secundùm Græcum, Dominus.
† Numer. 14. & 26. Exod. 14. 19. 20. & cap. 23. 20. & ſeqq.

6. *Angelos verò, qui non ſervaverunt ſuum principatum, ſed dereliquerunt ſuum domicilium, in judicium magni diei, vinculis æternis ſub caligine reſervavit.* * Angelos verò, qui non ſervaverunt originis ſuæ dignitatem in qua conditi fuerant, ſed à Deo per ſuperbiam deficientes, de cæleſti domicilio deturbati ſunt, vinculis æternis ligatos in tenebris detinet, & in magnum univerſalis Judicii diem reſervat coram univerſis Angelis & hominibus damnationis ſententiam ſubituros.

* Confer cum 2. Petri 2. 4.

7. *Sicut Sodoma & Gomorrha, * & finitimæ civitates, ſimili modo exfornicatæ, & abeuntes poſt carnem alteram, factæ ſunt exemplum, ignis æterni pœnam ſuſtinentes.* † Sodomæ etiam & Gomorrhæ, & finitimarum civitatum, Adama & Seboim, abominabiles incolæ, in præpoſteras & contra naturam libidines effuſi, pœna ignis & ſulphuris, qua ſunt conſumpti, propoſiti ſunt in exemplum punitionis impiorum igne æterno.

* Confer cum 2. Petri 2. 6.
† Geneſ. 19. 24.

8. *Similiter & hi * carnem quidem maculant, Dominationem autem ſpernunt, Majeſtatem verò blaſphemant.* Similiter & hi, nimirum Gnoſtici, carnem diu noctuque nefariis libidinibus polluunt & contaminant, Magiſtratum omnem & ordinem à Deo conſtitutum contemnunt, Eccleſiæ ac ſæculi Principes conviciis ac maledictis proſcindunt.

* Græcè, καὶ αὗτοι ἐνυπνιαζόμενοι, & hi inſomniis agitati, quod Oecumenius de nocturnis contra naturam libidinibus, alii de figmentis impiis interpretantur.

9. *Cùm Michael Archangelus cum diabolo diſputans altercaretur de Moyſi corpore, non eſt auſus judicium inferre blaſphemiæ, ſed dixit: Imperet a tibi Dominus.* b Veruntamen adeo exoſa eſſe debet maledicendi & conviciandi libido, ut Michael Archangelus, ſive ſanctorum Angelorum Princeps, in contentione quam habuit cum Lucifero de Moyſi corpore, (quod ille abſcondere volebat, hic autem palam ſepeliri in Monte Nebo, ut populus ad idololatriam pelliceretur,) noluit illum damnare cum execratione, ſed dixit: Te coerceat Dominus imperio ſuo ac ſumma poteſtate. Confer cum *Zachariæ* 3. 2.

10. *Hi autem, quæcumque quidem ignorant, blaſphemant: quæcumque autem naturaliter, tamquam muta animalia norunt, in his corrumpuntur.* c At iſti impii & carnales homines, cum execratione damnant quæcumque ipſorum captum ſuperant, & quæ pravo eorum ſenſui repugnant, ac laſciviæ adverſantur, nempe Myſteria fidei, temperantiæ & caſtitatis honeſtatem, carnalis concupiſcentiæ mortificationem, bonorum operum neceſſitatem, Poteſtatum à Deo ordinatarum dominationem: in iis verò quæ ſenſibus norunt, ſola natura, non ratione duce, brutorum inſtar appetendis & amplectendis, per comeſſationes, ebrietates, variaſque libidines, animas ſuas & corpora corrumpunt.

11. *Væ illis, quia in via Cain* d *abierunt, & errore Balaam mercede effuſi ſunt,* e *& in contradictione Core perierunt.* f Divina maledictione digni ſunt, quia Cain imitantur. Fraternitatem enim oderunt & deſerunt: & ſicut ille vitam

cor.

a Ex Traditione, ſeu ex divina revelatione id notum habuit ſanctus Apoſtolus.
b Secundùm Græcum, Increpet te Dominus. De ſepultura Moſis vide Deuteron. 34. 6. c Confer cum 2. Petri 2. 12. d Geneſ. 4. 8. e Numer. 22. & 31. 16. f Numer. 16. Confer. cum 2. Petri 2. 15, 16.

corporis fratri ademit, ſic illi vitam animæ pernicioſis ſuis doctrinis fratribus adimunt. Et ſpe turpis lucri decepti, exemplo Balaam, in omne neſas effuſi & prolapſi ſunt. Et murmurationem ac ſeditionem Core adverſùs Moyſen & Aaron imitati, ſimiliter peribunt, & ad inferos detrudentur.

12. 13. *Hi ſunt in epulis ſuis* g *maculæ* h, *convivantes ſine timore, ſemetipſos paſcentes, nubes ſine aqua, quæ à ventis circumferuntur, arbores autumnales, infructuoſæ, bis mortuæ, eradicatæ.* Hi ſunt labes, & macolæ in convivii caritatis, quæ in occaſionem diſſolutionis et luxuriæ vertunt, ſpretis Chriſtianæ temperatiæ ac modeſtiæ regulis genio indulgentes ſine pudore et timore Dei: nullam niſi ſui ventris implendi, et carnis paſcendæ curam gerentes: nubes ſteriles & infœcundæ, pluviam ſalutaris doctrinæ promittentes, ſed nuſquam effundentes, inconſtantes, & omni doctrinæ vento agitati, ac in varios errores impulſi, prout eos affectus cupiditatum, & innovandi libido impulerint: arboribus extremo autumno florentibus, & fructus non afferentibus, aut certè non perducentibus ad maturitatem, penitus mortuis, & eradicatis ſimiles ſunt. *Fluctus feri maris, deſputantes ſuas confuſiones, ſidera errantia: quibus procella tenebrarum ſervata eſt in æternum.* Hi fluctibus efferi maris ſimile ſunt, inquieti, ſeditioſi, tumidi, ſed eorum elatio & tumor in fœdas libidines deſpumat. Denique ſtellis erraticis ſimiles ſunt, propter inconſtantiam et variationem doctrinæ. His tenebroſa procella in æternum ſervata eſt in inferno, quia tenebras errorum lumini veritatis anteponunt.

14. 15. *Prophetavit autem & de his ſeptimus ab Adam Enoch,* i *dicens: Ecce venit Dominus in ſanctis millibus ſuis facere judicium contra omnes, & arguere omnes impios de omnibus operibus impietatis eorum, quibus impiè egerunt, & de omnibus duris quod locuti ſunt contra Deum peccatores impii.* Horum ſeductorum damnationem & exitium ſpiritu prophetico prædixit Enoch ſeptimus ab Adam primo parente, dicens: Ecce veniet Dominus innumera Sanctorum ſuorum multitudine comitatus, ut judicium ſuum contra omnes reprobos exequatur, et omnes impios convincat, damnet, ac puniat ob omnia opera impietatis, quæ commiſerunt; & ob verba contumelioſa et blaſphema, quæ contra Deum protulerunt.

16. *Hi ſunt murmuratores queruloſi, ſecundum deſideria ſua ambulantes, & os eorum loquitur ſuperba, mirantes perſonas quæſtus cauſa.* k Hi ſunt murmuratores, qui de Chriſtianæ legis ſeveritate, ac de Eccleſiæ Propoſitis conquerunt, qui abjecto legum omnium, imò et rationis frœno, ſuis dumtaxat cupiditatibus ducuntur, faſtu et arrogantia tumidi, ſublimia et magnifica in ſpeciem loquuntur, ut nomen ſibi faciant: et hominibus, præſertim divitibus ac potentibus, ficta admiratione adulantur, quæſtus et temporalis emolumenti gratia.

17. 18. 19. *Vos autem, cariſſimi, memores eſtote verborum, quæ prædicta ſunt ab Apoſtolis Domini noſtri Jeſu Chriſti,* l *Qui dicebant vobis, quoniam in noviſſimis tempore venient illuſores, ſecundum deſideria ſua ambulantes in impietate.* Vos autem, fratres dilectiſſimi, memores eſtote commonitionum et prædictionum Apoſtelicarum. Apoſtoli enim Domini noſtri Jeſu Chriſti vobis dixerunt, noviſſimis temporibus venturos impoſtores, effrenatis cupiditatibus ſuis obſequentes, et impietatem tum doctrina tum vita propagantes. *Hi ſunt qui ſegregant ſemetipſos, animales, Spiritum non habentes.* Hi ſemetipſos ab Eccleſiæ doctrina et ſocietate ſegregant, et alios ſecum abducunt, vitæ dumtaxat animalis curam gerentes, ſenſuum voluntatibus immerſi, Spiritu Dei vacui.

g Græcè, ἐν ἀγάπαις ὑμῶν, in veſtris conviviis caritatis.

h Σπιλάδες, Vulgato Interpreti maculæ, Oecumenio & nonnullis recentioribus illum ſecutis, *Scopulis*: Quia ſicut naves ad ſcopulos latentes alliſæ, ita Catholici cum hæreticis familiaritatem ineuntes, naufragium fidei ſæpius faciunt.

i Hanc Prophetiam Enoch ſcriptò non eſſe conſignatam, ſed in veteris Eccleſiæ depoſito conſervatam traditione perpetua, veriſimilius eſt: ex cujus traditionis fide & divinæ revelationis lumine illam S. Apoſtolus laudavit. Vide Diſſertationem noſtram 5. in Hiſtoriam Eccleſ. Veteris Teſtamenti primæ mundi Ætatis, Propoſit 21.

k Confer cum *Petri* 2. 14.

l *Act.* 20. 29. 1. *ad Timot.* 4. 1. & 2. *Tim.* 3. & 2. *Petri* 3. 2. 3.

20. 21. *Vos autem, cariſſimi, ſuperædificantes voſmetipſos ſanctiſſimæ veſtræ fidei, in Spiritu ſancto orantes, voſmetipſos in dilectione Dei ſervate exſpectantes miſericordiam Domini noſtri Jeſu Chriſti in vitam æternam.* Vos verò, fratres dilectiſſimi, voſmetipſos velut ædificium ſpirituale per bona opera erigentes ſuper fundamentum ſanctiſſimæ fidei veſtræ, voſmetipſos in amicitiæ et gratia Dei ſervate, ſumma fiducia exſpectantes quotidianum gratiæ adjutorium, et perſeverantiæ donum à miſericordia Domini noſtri Jeſu Chriſti, ut vitam æternam obtineatis.

22. 23. m *Et hos quidem arguit judicatos: illos verò ſalvate, de igne rapientes Aliis autem miſeremini in timore: odientes & eam, quæ carnalis eſt, maculatam tunicam.* Et illos quidem qui in ſua hæreſi et impietate videntur obdurati, convictos, ſuoque ac Dei judicio jam damnatos, palam redarguite: Illos verò qui in hæreſim lapſi, nondum obfirmati ſunt in impietate, quaſi injecta manu rapite, et ſalvate de igne libidinis et vitiorum, quo jam ardere cœperunt, et conſequenter de ignis æterni periculo. Aliorum autem, qui nondum ſeducti, in proximo tamen periculo verſantur, miſeremini, eos in fidei ac vitæ Chriſtianæ puritate, incuſſo divini judicii timore continentes: Vel, Illorum miſeremini, vobis ipſi timentes ne tentationi ſuccumbatis: et odio proſequentes ac fugientes quaſi veſtem ſordibus contaminatam, aut leproſorum vel peſtilenti morbo laborantium hominum contactu infectam, quicquid carnali corruptioni ac libidini affine eſt.

24. 25. *Ei autem qui potens eſt vos conſervare ſine peccato, & conſtituere ante conſpectum gloriæ ſuæ immaculatos in exultatione* n *in adventu Domini noſtri Jeſu Chriſti;* o *ſoli Deo Salvatori noſtro,* p *per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum, gloria & magnificentia, imperium & poteſtas, ante omne ſæculum, & nunc, & in omnia ſæculorum ſæcula. Amen.* Ei autem qui ſolus conſervare nos uſque in finem poteſt ſine peccato efficaciſſima virtute gratiæ ſuæ. & poſt hujus vitæ curſum conſtituere puros & ſine macula ante faciem ſuam glorioſam, cujus viſione beati erimus, cum lætitia & exultatione ſincera, plena, & perpetua, cùm Dominus noſter Jeſu, Chriſtus ad judicium venerit, ſoli *Deo* ſalutis noſtræ auctori, per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum ac Mediatorem, quem Pater in mundum miſit, & pro nobis omnibus morti tradidit, gloria, & magnificentiæ, imperii, & potentiæ laus debita ante omnia ſæcula, & nunc, & in perpetuum reddatur. Ita fiat.

m Græcos inter Codices, qui nunc extant, & eos quibus uſus eſt Vulgatus Interpres Latinus, nonnulla veritas eſt in his duobus Verſibus Secundùm Græcum Textum hodiernum ſic vertendum eſſet *Hos quidem miſeremini dijudicantes Hos vero in timore ſalvate, de igne rapientes, odientes & eam à carne maculatam tunicam.* Verùm Vulgata Verſio ab Eccleſia approbata et tot. ſæculorum uſu conſecrata, quàm & nonnullis Codicibus Græcis adhuc extantibus conſonam eſſe, Viri Eruditi obſervarunt, retinenda eſt, & ſequenda. n His verbis *In adventu Domini noſtri Jeſu Chriſti* nihil in Græco reſpondet. o Secundùm Græcum, *Soli ſapienti Deo* p His verbis, *Per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum*, nihil reſpondet in Græcis exemplaribus editis. Latina tamen Verſio Vulgata cum pluribus MSſ. Græcis conſentit.

CAPUT UNICUM

SENSUS MORALIS.

1. 2. JUdas Jeſu Chriſti ſervus, *frater autem Jacobi, his qui ſunt in Deo Patre dilectis, & Chriſto Jeſu conſervatis & vocatis: Miſericordia vobis, & pax & caritas adimpleatur.* Servum eſſe Jeſu Chriſti glorioſius eſt, quàm orbi univerſo imperare. Multi ſe Chriſti Jeſu ſervos eſſe profitentur: pauci vitam agunt eo nomine & profeſſione dignam: ſiquidem fidem & obedientiam illi debitam non ſervant, ejus mandata contemnunt, eam nec diligunt, nec timent. Veros Filiis ſui ſervos diligit Deus Pater, & dilectione ſua ſanctificat. Quam illis promeritus eſt & acquiſivit ſanguine ſuo gratiam, Filius conſervat, dato ipſis Spiritu ſancto ſuo

Digitized by Google

ſuo. Veri Jeſu Chriſti ſervi filii ſunt Dei Patris nullis ſuis meritis, ſed per ejus miſericordiam. Chriſtus qui eſt pax noſtra, redemptor & mediator noſter, ſanguinis ſui virtute ac meritis noſtra peccata remittens ac delens, jugiter in nobis ſanctificationem operatur. Spiritus ſanctus caritatem in cordibus noſtris à ſe diffuſam auget, ac perficit, ſi donis ejus ingrati non ſimus, & ſpirituale incrementum hominis novi non impediamus.

Paſtoralium litterarum ab Epiſcopis ſcribendarum ratio.

3. *Cariſſimi, omnem ſolicitudinem faciens ſcribendi vobis de communi veſtra ſalute, neceſſe habui ſcribere vobis: deprecans ſupercertari ſemel traditæ ſanctis fidei.* Sanctorum Epiſcoporum officium eſt Paſtoralibus Litteris Clerum populùmque ipſi à Deo commiſſum docere, commonere, adhortari paterna ſollicitudine, cum id neceſſitas poſtulat. *Neceſſe habui ſcribere vobis.* 2. De quæſtionibus inutilibus, & quæ contentiones & diſſenſiones excitare poſſunt, nec fidem, aut morum diſciplinam, ſeu rectum Eccleſiæ ordinem & ædificationem ſpectant, Paſtorales Litteras ſcribere non debent, ne veniant in contemptum; ſed de his tantùm quæ ad communem ſalutem attinent: *De communi veſtra ſalute.* 3. Quæ fidei ſunt, ex Scripturis ſacris & Traditione Apoſtolica ſtabilire et confirmare debent, non ex privatis opinationibus, ratiocinationibus, ac præjudiciis. *Semel traditæ ſanctis fidei.* 4 Si quos adversùs Traditionem errores oriri, ac ſerpere compertum habeant, tota fidei virtute expugnandi ſunt: *Supercertari.* 5. Ad impugnandos errores, et ad reſiſtendum Novatoribus Clerum ac plebem Chriſtianam ferventer adhortari debent *Deprecans ſupercertari ſemel traditæ ſanctis fidei.* 6. Clero populóque ſuo maximè inculcare debent nihil novi recipiendum in materia fidei, adversùs id quod ſemel traditum eſt; *Semel traditæ.* 7. Quamvis ſumma auctoritate prædìti ſint, deprecationibus tamen res Dei et Eccleſiæ magis promovebunt, quàm imperioſo agendi modo *Deprecantes*.

Novatorum caracteres.

4. *Subintroierunt enim quidam homines (qui olim præſcripti ſunt in hoc judicium) impii, Dei noſtri gratiam transferentes in luxuriam, & ſolum Dominatorem & Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum negantes.* Hereſiarchæ ſine Miſſione legitima prædicandi,& docendi munus uſurparunt, & in Chriſti gregem irrepſerunt, ſub nominis Chriſtiani ſuperficie, & veſtimentis ovium deliteſcentes. *Subintroierunt*, falſi Prophetæ, operarii ſubdoli; de quibus Dominus per Prophetam ait: *Non mittebam Prophetas, & ipſi currebant; non loquebar ad eos, & ipſi prophetabant.* Ob ſuperbiam, impietatem, luxuriam, aliaque crimina, Deus qui peccatorum intentator & auctor non eſt, ſed ſapiens & omnipotens ordinator, illos à lumine veritatis deſertos, cui oculos cordis clauſerunt, occulto, ſed tamen juſtiſſimo judicio labi permittit in hæreſi, & in damnationem ruere: *Qui olim præſcripti ſunt in hoc judicium.* Impietas, Sacramentorum abuſus, rerum divinarum contemptus, Eccleſiaſticarum inſtitutionum ac ceremoniarum irriſio, trahunt in hæreſim præcipites: *Impii.* Heretici, & qui ſub Catholico nomine doctrinas novas ferunt contra Fidem, aut Moralis Chriſtianæ puritatem; qui pro Evangelio pœnitentiæ, & mortificationis lege, humanarum opinionum commenta, naturæ corruptæ cupiditatibus, & mundi moribus accommodata invehunt, docent, propugnant, *Dei noſtri gratiam transferunt in luxuriam.* Nec verò Novatorum dumtaxat proprium eſt gratiam Evangelii in luxuriam transferrre, ſed omnibus impiis & flagitioſis Chriſtianis commune. Nam, ut obſervat Venerabilis Beda, „Domini noſtri gratia mollivit duritiam Legis, quia cùm illa diceret, Si quis hæc vel illa fecerit, lapidibus obruatur, aut flammis comburatur: Dominus laxata diſtrictione Legis, dedit per Evangelii gratiam licentiam ſcelera commiſſa purgandi per „pœnitentiam & eleemoſynæ fructus. Sed hanc ejus gratiam transferunt in luxu„riam, qui nunc tantò licentiùs ac liberiùs peccant, quantò minùs ſe vident „ſtatim aſperitate Legis de admiſſis facinoribus puniri. Hujuſmodi homines, qui

Jerem. 23. 2. 1

qui Jeſu Chriſti vocem non audiunt, & ejus Evangelio non obediunt, ſolo nomine Chriſtiani ſunt. De ſancto nomine perperam gloriantur, qui idolum Dagon juxta Arcam collocant, qui Samariæ vitulos cum verò Deo colunt, nunc Baal, nunc Domino ſacrificium offerunt; qui modum ſerviendi mundo & Deo tradunt. **Hi** *ſolum Dominatorem & Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum negant.*

5. *Commonere autem vos volo, ſcientes ſemel omnia, quoniam Jeſus populum de terra Ægypti ſalvans, ſecundò eos, qui non crediderunt, perdidit.* Qui Dei miſericordiæ ac beneficiis ſunt ingrati, ac ſanctis inſpirationibus infideles, ultricem juſtitiam experientur. Omnes qui Ægyptiaca ſervitute premebantur, Deo miſerante liberati ſunt; omnes duobus exceptis, in deſerto perierunt. & ingreſſu ac poſſeſſione Terræ promiſſæ privati ob incredulitatem, ſuperbiam, murmurationem, & inobedientiam, idololatriam, & „ luxuriam. Hoc exemplum proponit Apo„ ſtolus noſter, ut meminerimus Deum ſic per aquas baptiſmi, quod Mare Ru„ brum ſignificabat, ſalvare credentes, ut etiam poſt baptiſma humilem in no„ bis vitam requirat. Quam ſi quis vel à fide deviando, vel male agendo viola„ verit; quaſi reverſus corde in Ægyptum, non ad promiſſam regni patriam „ pervenire, ſed inter impios merebitur interire.

Vener. Beda in hunc locum.

6. *Angelos verò qui non ſervaverunt ſuum principatum, ſed dereliquerunt ſuum domicilium, in judicium magni diei, vinculis æternis ſub caligine reſervavit.* Similis pœna ſuperbos & ambitioſos monet. Qui nemini ſubjici volunt, & independentiam ac maleſanam affectant libertatem *vinculis æternis* inferno conſtringentur ſub diaboli ſervitute, qui *Rex eſt ſuper omnes filios ſuperbiæ*. Qui carnis ſuæ ſenſu inflati, rectæ rationis, Evangelii, & divinæ gratiæ lumen ſequi noluerunt, perpetuis horrendiſque tenebris damnabuntur. nec fruentur umquam luce ſancta, quam fidelibus ſervis ſuis promiſit Deus: *Sub caligine*. Qui amore caſto Deo adhærere noluerunt, & in vanitate, propriàque excellentia quieſcere maluerunt, quàm in veritate ſtare, in judicii die cum diabolo & angelis ejus æterna combuſtione damnabuntur. *In judicium magni diei reſervavit*. Si Deus Angelos, qui gratiam Creatoris deſerverunt, è cœlo ad inferos deturbavit, & pœnis æternis addixit: quibus digni ſunt pœnis homines, qui Myſteriis & gratia Chriſti Savaroris abutun„ tur? Qui angelis peccantibus non pepercit, nec hominibus parcet ſuperbienti„ bus: ſed hos quoque cùm ſuum principatum non ſervaverint, illum videlicet „ quo per gratiam adoptionis filii Dei effecti ſunt, ſed dereliquerint ſuum domi„ cilium, id eſt Eccleſiæ unitatem, in qua Deo renati ſunt; vel certè ſedes regni „ cœleſtis, quas accepturi erant, ſi fidem ſervarent, & ſecundùm eam viverent: „ & ante judicium graviter, & graviùs in judicio univerſali damnabit.

Superborum pœna.

Venerabilis Beda.

7. *Sicut Sodoma & Gomorrha, & finitimæ civitates, ſimili modo exfornicatæ, & abeuntes poſt carnem alteram, factæ ſunt exemplum ignis æterni pœnam ſuſtinentes.* Pœnæ, criminiſque proportionem Deus ultionum in Sodomitarum ſupplicio ſervavit. *Sulphur quippe fœtorem habet, ignis ardorem. Quia itaque ad perverſa deſideria ex carnis fœtore arſerant, dignum fuit ut ſimul igne & ſulphure perirent: quatenus ex juſta pœna diſcerent, ex injuſto deſiderio quod feciſſent*. Cur verò cùm admittantur à nefariis hominibus Sodomorum ſcelera, non tamen contingunt Sodomorum clades? Quia manet iſtos ignis alius longè illo gravior, cruciatuſque finem nullum habens. Hæc pœna erit omnium qui flagitioſa vita Deum inhonorant. *Pluet ſuper peccatores laqueos: ignis, & ſulphur, & ſpiritus procellarum pars calicis eorum*. „ Hæc (inquam) pœna eorum eſt atque exitus, per quos blaſphematur no„ men Dei, ut primò cupiditatum ſuarum igne vaſtentur; deinde malorum ope„ rum putore à cœtu Beatorum abjiciantur; poſtremò abjecti atque ſubmerſi inef„ fabiles pœnas luant.

Impudicorum pœna.

S. Gregor. M. lib. 14. Moral. cap. 10.
S. Chryſoſt. Adverſus Vituperatores Vitæ Monaſtica cap. 7.
Pſalm. 10. 7.
S. Auguſt. in hunc Pſ. nu. 11.

8. *Similes & hi carnem quidem maculant, dominationem autem ſpernunt, maje-*

ſta-

Digitized by Google

ſtatem autem blaſphemant. Impudicitia ſæpe cum hæreſi conjuncta eſt. Deus juſto judicio permittit ut corpus omni turpitudinum genere polluatur, cùm animus à Deo fornicatur. Quas abominationes Gnoſtici primis Eccleſiæ temporibus, Molinoſiani ſeu Quietiſtæ noſtra ætate non perpetrarunt; De cæteris taceo. Hæreſiarum pars maxima caſtitatis, et mortificationis Chriſtianæ, quæ carnem in officio continent, inimica fuit; Deum in ſuis et Eccleſiæ ſuæ Miniſtris contempſit; quicquid in Eccleſia ſacratius, et in ſæculo auguſtius eſt, Pontifices Romanos, Epiſcopos, Sacerdotes, Doctores Catholicos, Viros Religioſos, Reges, Magiſtratus, maledictis et verbis contumelioſis inſectata eſt.

℣. 10. *Cùm Michael Archangelus cum diabolo diſputans altercaretur de Moyſi corpore, non eſt auſus judicium inferre blaſphemiæ ſed dixit: Imperet tibi Deus. Hi autem quæcumque ignorant, blaſphemant*, &c. Angelorum ſanctorum Miniſterio Deus utitur ad repellendos inſultus dæmonum ab Eccleſia, electiſque ſuis. Beatorum illorum Spirituum dux & princeps S. Michael Archangelus protector Eccleſiæ, ut olim Synagogæ. Illos ut Miniſtros conſiliorum Dei, & providentiæ ejus cooperatores, tutoreſque noſtros ac interceſſores apud Deum, colere, invocare, imitari, & religionis officium, et utilitatis noſtræ ratio poſtulant. Eorum puritatem, caſtum Dei amorem, humilitatem, obedientiam, zelum ac fervorem in Dei gloria, et hominum ſalute promovendis, æmulemur neceſſe eſt. Modeſtiæ ſingularis exemplum in ſancto Archangelo Michaele habemus, qui de Moyſi corpore cum diabolo contendens, et in ea contentione victor, diabolum, tametſi maledictis omnibus et exſecratione dignum, utpote publicum et profeſſum Dei et electorum ejus inimicum, maledicere tum exſecratione noluit, ſed judicium ejus Deo detulit, dicens: *Imperet tibi Deus*; vel, *Increpet te Deus*. Hinc diſcamus in hominibus etiam improbis dona Creatoris eſſe reverenda in reprehenſionis & objurgationis ſeveritate, quam interdum poſtulant defenſio veritatis aut virtutis, ædificatio Eccleſiæ, & proximorum ſalus, humilitatem in corde, moderationem in verbis eſſe ſervandam; à contumelioſis verbis et maledictis temperandum. Hi Angelici, Apoſtolici, et Chriſtiani zeli characteres. Hæreticorum verò & omnium Novatorum caracter eſt ſuperbia, petulantia, et effrenis ad impugnandas cum blaſphemia et exſecratione Catholicas veritates, quas ignorant, et ad maledicendum Eccleſiæ, et ejus legibus, ceremoniis ac Miniſtris propenſio. *Quæcumque ignorant, blaſphemant.*

Cultus & imitatio ſanctorum Angelorum.

11. *Væ illis, quia in via Cain abierunt, & errore Balaam mercede effuſi ſunt, & in contradictione Core perierunt*. Hæreticos adversùs Eccleſiam excitant, et ad ſecedendum ab ea compellunt. 1. Invidia et æmulatio quæ illos Caini imitatores, et fratrum interfectores, pravorum dogmatum venenis facit. 2. Avaritia, ſeu lucri cupiditas, quæ cor illorum corrumpit, et ad mendacia et maledicta vili pretio vendenda impellit, ut Balaam. 3. Superbia et ambitio, qua contra legitimorum Paſtorum auctoritatem inſurgunt ſeditioſi ac perduelles, et Miniſterium ſacrum uſurpantes, ſchiſma in Eccleſia faciunt, ut Core. *Via Cain abeunt*, ait Venerab. Beda, *qui propter invidiam meliorum, nomen ſibi Doctorum, quo honorificentur, aſſumunt. Errore Balaam effuſi ſunt, qui pro amore terreſtrium commodorum, veritatem, quam ipſi norunt, impugnant. Contradictione Core, qui vivus ad inferna deſcendit, intereunt, quicumque appetitu indebiti Primatus ſeſe ab unitate ſanctæ Eccleſiæ ſecernunt. Et quidem Cain de fratricidio cogitantem Dominus corripuit, ſed eum invidia ſalvari non ſivit. Balaam adversùs Dei populum iter agentem Dominus vetuit, ſed amor pecuniæ, ne obtemperaret, obſtitit. Core ſuperbientem Moyſes Domino in ſe loquente lenire curavit, ſed eum elatio qua fervebat, inſanabilem reddidit. Sic Hæretici ad increpationem ſanctæ Eccleſiæ emendari deſpiciunt: quin potiùs fratres gladio malæ doctrinæ interficere, ſicut Cain; malo conſilio decipere, ſicut Balaam; contra Doctores Catholicos erigere, ſicut Core, ad ſuam ipſorum perditionem contendunt*. Et utinam

Caracteres hæreticorum

Beda in hunc locum.

Digitized by Google

nam hæc uitia ſolos hæreſiarchas et ſchiſmatum auctores macularent, nec in Eccleſiæ ſinu graſſarentur!

Chriſtianorum convivia.

12. 13. *Hi ſunt in epulis ſuis maculæ, convivantes ſine timore.* Convivia Chriſtianorum debent eſſe convivia caritatis, in quibus modeſtia, temperantia, prudentia, & pauperum amor eluceant. Tales erant primorum Chriſtianorum epulæ. *Cœna noſtra*, inquit, Tertullianus, *de nomine rationem ſui oſtendit. Id vocatur quod dilectio penes Græcos. Quantiſcumque ſumptibus conſtet: lucrum eſt pietatis nomine facere ſumptum. Siquidem inopes quoſque refrigerio iſto juvamus, non qua penes vos paraſiti affectant ad gloriam famulandæ libertatis ſub auctoramento ventris inter contumelias ſaginandi; ſed qua penes Deum major eſt contemplatio mediocrium. Si honeſta cauſa eſt convivii, reliquum ordinem diſciplinæ æſtimate qui ſit, de religionis officio. Nihil vilitatis, nihil immodeſtiæ admittit. Non priùs diſcumbitur, quàm oratio ad Deum prægustetur. Editur quantum eſurientes cupiunt. Bibitur quantum pudicis eſt utile. Ita ſaturantur, ut qui meminerint etiam per noctem adorandum Deum ſibi eſſe. Ita fabulantur, qui ſciant Dominum audire. Poſt aquam manualem & lumina, ut quiſque de Scripturis ſanctis, vel de proprio ingenio poteſt, provocatur in medium Deo canere. Hinc probatur quomodo biberit. Æquè oratio convivium dirimit. Inde diſceditur ad eamdem curam modeſtiæ & pudicitiæ; ut qui non tam cœnam cœnaverint, quam diſciplinam.* Qui convivia ad Chriſtianam amicitiam & caritatem fovendam inſtituta vertunt in comeſſationes, ebrietates, laſciviam, *maculæ ſunt epularum*, Chriſtianiſmi ſordes & dedecus. Paſtores verò & Sacerdotes, qui grege neglecto, & pauperum cura poſthabita, bona Eccleſiaſtica in frequentes epulas & comeſſationes impendunt, *paſcentes ſemetipſos*, maculæ ſunt Ordinis Eccleſiaſtici.

Tertullian. Apolog. c. 39.

Nubes ſine aqua, quæ à ventis circumferuntur. Nubes ſunt ſancti Doctores & Prædicatores, qui aqua doctrinæ ſalutaris animos fidelium irrigant. *Concreſcat ut pluvia doctrina mea.* Falſi Paſtores efferunt ſe in altum inſtar nubium; ſacra pulpita conſcendunt, promittunt populis ſalutaris doctrinæ pluviam; ſed nubes ſteriles ſunt, & caliginem dumtaxat, ventóſque, non imbres fundunt. *Nubes & ventus, & pluviæ non ſequentes, vir glorioſus, & promiſſa non complens*, ait Spiritus ſanctus per os Salomonis. Concionatores, qui inani verborum pompà, & venuſtæ orationis apparatu eloquentiæ laudem affectant, nec aquam ſapientiæ ſalutaris derivant è cœleſtibus ſacrarum Scipturarum & Patrum laticibus, ut arentia auditorum corda irrigent, eiſque horrorem vitiorum, amorem virtutum, diviniorum judiciorum timorem inſpirent, omniumque Chriſtianæ vitæ officiorum notitiam tradant, *Nubes* ſunt *ſine aqua*. Hæretici, qui poſuerunt in cœlum os ſuum per verba ſuperbiæ, qui de Evangelii puritate, de Eccleſiæ reformatione, de ſalutis facilitate per ſolam fidem ſine bonis operibus, ſine Pœnitentiæ Sacramento, ſine ſatiſfactione, & mortificatione corporis obtinenda multa garriunt & pollicentur, nubes ſunt, non pluviam ſalutarem, ſed tetram caliginem miſeris animabus offundentes. *Nubes ſine aqua, quæ à ventis circumferuntur.* Hùc, illùc leviſſimis de cauſis impelluntur, prout ab hac aut illa parte lucri aut gloriolæ ſpes adſpirat, chameleonti ſimiles, *mutare totus, nec aliud novit*, in doctrina, moribúſque variant. „ Novæ ſunt ipſæ hæreſes, & licet veteres ſint: quotidie doctrinam ſuam innovant. Novi veterum ſunt magiſtrorum errores, ſed quotidie ipſi nova inveniunt, quod Eccleſia non facit. Hæretici verò & hæreticis detrahunt, quorum filii ſunt per doctrinam & fidem, & ipſorum verba reprehendunt; & tamen in altero ſenſu ipſa dicunt, quia novis verbis nihil aliud quàm ipſa ſunt. Filii eorum ſicut novellæ plantationes in juventute ſua. Eccleſiæ tamen verba non ſunt multa, & ipſa non mutantur, quia firma ſunt; & nova non ſunt, quia ipſa tota in Symbolo ſunt. Et quicquid foràs Symbolum eſt, hæreticorum verba ſunt.

Deuteron. 32. 2.

Proverb. 25. 14.

Hæreticorum variationes.

Tertullian.

Etherius & Beatus lib. 1. contra Elipandum.

Pſalm. 143.

Ar-

Arbores autumnales, infructuoſæ, bis mortuæ, eradicatæ. Arbor bona fructus bonos facit. Quæ verò mali operis fructum profert, bis mortua eſt. Et ſi ille qui boni operis fructum ferre noluit, pro ſua ſterilitate dicitur excidendus, & in ignem mittendus: quas pœnas ille meretur, qui vel perversè agendo, vel alio perverſendo, peſſimos fructus attulit? Nec mirum ſi infructuoſæ & bis mortuæ dicantur arbores quæ eradicatæ eſſe probantur. De Sanctis enim dicitur: *In caritate radicati, & fundati*. Qui verò à caritatis ſoliditate ſe eradicare non timent, meritò ſi quid boni fructus habere videntur, amittunt. Meritò autumnalibus arboribus comparantur, ut deſperata eorum ſalus oſtendatur. Autumni enim tempore non ſolùm poma nulla naſci, ſed etiam ea quæ nata erant, matura ſolent decidere. Quibus aſſimilantur hi, qui & fructus fidei ferre ipſi negligunt, & ea quæ fideles quoslibet ferre conſpiciunt, extirpare ſtudent & conantur. *Ventr. Bedæ*

Fluctus feri maris, deſpumantes ſuas confuſiones. Novatores omnes fluctus ſunt feri maris, quia et in ſe ipſis inquieti ſemper, & tumidi, et amari ſunt, cupiditatum ſuarum æſtu agitati: et pacem Eccleſiæ factionibus ſuis, perpetuiſque contentionibus impugnare non ceſſant. Verùm inſtar tumentium undarum, quantò altiùs ſe ſuprabientes attolunt, tantò ampliùs confuſi, quaſi in ſpumas leviſſimàs diſſolvuntur, et pereunt. *Deſpumantes ſuas confuſiones*. Novatorum caracteres

Sidera errantia, quibus procella tenebrarum ſervata eſt in æternum. Novatores, quantavis doctrinæ luce coruſcare videantur, ſidera ſunt errantia, ſimilitudinem habent ſiderum, non æquabilitatem, conſtantiàmque motus. Eccleſiæ cœlo, et Jeſu Chriſto juſtitiæ Soli non adhærent, nec ab eo lucem hauriunt. Infauſtis cometis ſimiles ſunt ob inconſtantiam doctrinæ, et mala quæ orbi Chriſtiano ſuis erroribus non portendunt ſolùm, ſed inferunt. Quia verò ſub nomine lucis tenebras errorum in mundum induxerunt, et in ſimilitudinem procellæ pacem Eccleſiæ turbauerunt, cadent in æternam procellam tenebrarum.

14. 15. *Prophetavit autem & de his ſeptimus ab Adam Enoch; dicens: Ecce venit Dominus in ſanctis millibus ſuis, facere judicium contra omnes, & arguere omnes impios*, &c. Dedit Deus omni tempore metuentibus ſe ſignificationem, ut fugiant à facie arcus; ut ejus electi liberentur. Suſcitavit ab initio Prophetas Sanctos, qui Judicii ejus ſeveritatem hominibus prænuntiarunt. Quàm terribile Judicium generale & ultimum, ſive ſpectetur Majeſtas, potentia, æquitas, & ſeveritas Judicis, ſive examinis rigor, ſive pœnæ acerbitas & duratio! Certiſſime veniet, nec diu tardabit, Chriſtus Jeſus ad judicium. *Ecce venit*. Non judicandus, ut in primo adventu, ſed judicaturus veniet; non in infirmitate; ſed *cum poteſtate magna & majeſtate*: non in præſepi humilis ut olim, inter duo animalia; ſed *in nubibus cæli* apparebit, Angelorum myriadibus ſtipatus: *In Sanctis millibus ſuis*. In primo adventu ad miſericordiam faciendam apparuit: in ſecundo, ad judicium ſine miſericordia in peccatores exercendum: *Facere Judicium*. Id nemo improborum effugere poterit. Principes æquè ac ſubditi, potentes non minùs quàm plebeii, divites ſimul & pauperes ſtare compellentur ad tribunal ſummi Judicis: *Contra omnes*. Quam rigidum verò erit examen, quàm accurata diſcuſſio, accuſante & teſte conſcientia? Quàm plena & certa convictio, libris apertis, id eſt, patentibus conſcientiis Angelorum & hominum univerſitati? Quam ſevera increpatio reproborum ob opera impietatis & nequitiæ, ob Sacramentorum violationem, ob legis divinæ contemptum, ob abuſum gratiarum, ob Sanguinis Ieſu Chriſti conculcationem? *Et arguere omnes impios de omnibus operibus impietatis eorum*. Nec de malis tantùm operibus, ſed etiam de verbis impietatis, blaſphemiæ, perjurii, diſſolutionis & impudicitiæ, calumniæ, detractionis, contumeliæ. De impugnatione veritatis, ſive Fidem, ſive Chriſtianam Morum diſciplinam ſpectantis, rationem exiget ſummus Iudex, cujus examen nulla tergiverſatione eludi, cujus judicium nullis artibus declinari, cujus ſeveritas nullis preci-

Dei judicium quàm terribile?

bus, nullis patrociniis flecti poterit. *Et de omnibus duris, quæ locuti ſunt contra Deum peccatores impii.* Pœna denique impiorum, æterna Dei privatio, ignis qui non extinguetur, vermis qui non morietur, tenebræ ſine ſpe lucis, vincula ſine ſpe libertatis, ſumma miſeria cum deſperatione fœlicitatis.

Hereticorum caracteres.

16. *Hi ſunt murmuratores queruloſi, ſecundùm deſideria ſua ambulantes, & os eorum loquitur ſuperba, mirantes perſonas quæſtus cauſa.* Novatoribus amore proprio excæcatis omnia pene diſplicent præter illorum figmenta, & profanas novitates. Adversùs Eccleſiæ diſciplinam, & Præſules, Religioſos Viros, & Theologos novitatis & factionum adverſarios murmurant, doctrinam illorum, moreſque ſcriptis petulantibus ac verbis maledicis inſectantur. Pravis cupiditatibus ſuis indulgent, & voluptatum irritamenta ſequuntur. Scientiam oſtentant, cæteroſque nihil ſapere effutiunt. Potentibus et divitibus, præſertim mulieribus adulantur, ut in eorum animos irrepant, eorumque gratiam, ac patrocinium aucupentur. Gloriæ, vel turpis lucri gratia docent, prædicant, ſcripturiunt: fautores ſuos admirantur; adverſarios, etiam Eccleſiæ vel ſæculi Principes contemnunt, ludibrio habent, conviciis proſcindunt.

Optatus Milevit. lib. 1. Contra Parmenianum.

19. *Hi ſunt qui ſegregant ſemetipſos, animales, Spiritum non habentes.* Hæretici ſemetipſos ab Eccleſiæ doctrina & communione ſegregant, ſeorſim conventicula ſua agunt, et alios erroribus ſuis ſeductos in idem ſchiſma pertrahunt. *Hæretici veritatis exules, ſani & veriſſimi ſymboli deſertores, de ſinu Eccleſiæ ſanctæ impiis ſenſibus depravati contempto quod bene fuerant geniti, ut ignorantes & rudes deciperent de ſe naſci voluerunt. Et qui jamdudum vitalibus paſti fuerant cibis, corruptela malæ digeſtionis, in pernicie miſerorum, diſputationibus impiis venena mortifera vomuerunt.* Senſibus ſuis inſtar brutorum animalium ducuntur, cupiditatibus ſuis obediunt, ventri ſuo, avaritiæ, aut vanæ gloriæ ſerviunt, non Deo; toti in carnem mutati, Spiritum Dei non habent, dicente Deo: *Non permanebit Spiritus meus in homine, quia caro eſt.* Spiritum unitatis quo Eccleſia congregatur, quo ſpiritalis efficitur, habere non metuerunt, ideo diffluunt, quia coagulum non habent caritatis.

Geneſ. 6.
Venerabilis Beda.

Ædificium ſpirituale. Nos ipſos per bona opera ſuper fundamentum fidei ædificare cum Dei gratia debemus.

20. 21. *Vos autem cariſſimi, ſuperædificantes voſmetipſos ſanctiſſimæ veſtræ fidei, in Spiritu ſancto orantes, voſmetipſos in dilectione Dei ſervate, exſpectantes miſericordiam Domini noſtri Jeſu Chriſti in vitam æternam.* Dei ædificatio ſumus. Ædificii ſpiritualis fundamentum Apoſtolica fides eſt, ſanctiſſimas vitæ inſtituendæ regulas præſcribens. Hoc ædificium ſpe, caritate, oratione, bonis operibus in cœlum attollitur; eademque caritate velut faſtigio conſummatur. In hac ædificatione partes quidem ſuas habet liberum hominis arbitrium, ſed *Niſi Dominus ædificaverit domum, in vanum laboraverunt qui ædificant eam.* Ut nos ipſos ſuper fundamntum ſanctæ fidei noſtræ per bona opera ædificemus, et ad lapides vivos domus Dei quæ Eccleſia eſt, adjugamus, ut à terrenis ad cœleſtia erigamur, in Spiritu ſancto orandum eſt, nt miſericordia ejus nos præveniat et ſubſequatur omnibus diebus vitæ noſtræ. De noſtris viribus numquam præſumamus, ſed Spiritus ſancti in nos petamus adventum, quo inſpirati ardentiùs orare valeamus, ne forte cum his qui Spiritum non habent, ideòque animales perſeverant, ab Eccleſia primitivorum, qui conſcripti ſunt in cœlis, in æternum ſegregemur. Omne ſtudium, omnem curam ac vigilantiam adhibeamus ut conſervemus nos in dilectione Dei per obſevantiam mandatorum ejus, et fugam occaſionum quæ nos ad peccatum pertrahere poſſunt. Si *præcepta mea ſervaveritis*, (ait Chriſtus Dominus) *manebitis in dilectione mea, ſicut & ego Patris mei præcepta ſervavi, & maneo in ejus dilectione.* Expectemus vitam æternam à Deo promiſſam, per bona opera illam promereri ſatagentes: exſpectemus illam ſpe firma, et patientia in laboribus, ærumnis hujus vitæ, tribulationibus, et perſecutionibus inconcuſſa et ſemper invicta. Cùm vero o-

Joan. 15. 10.

mnia

Digitized by Google

omnia fecerimus quæ Deus præcipit, nos ipſos ſervos inutiles profiteamur, & vitam æternam à ſola Dei miſericordia ſperemus, qui noſtra vult eſſe merita, quæ ſunt ipſius dona. *Exſpectantes miſericordiam Domini noſtri Jeſu Chriſti in vitam æternam.* Hæc ſit votorum noſtrorum ſumma, hic deſideriorum finis, Deum ſemper diligere, & miſericordias ejus in æternum cantare, qui *Non ſecundùm opera juſtitiæ quæ fecimus nos, ſed ſecundùm miſericordiam ſuam ſalvos nos fecit.* *Ad Tit. 3. 5.*

22. 23. *Et hos quidem arguite judicatos: illos verò ſalvate de igne rapientes. Aliis autem miſeremini in timore: odientes & eam, quæ carnalis eſt, maculatam tunicam.* Nemo ſibi ſoli natus eſt. Unicuìque mandavit Deus de proximo ſuo. Vox impii Caini eſt: *Numquid cuſtos fratris mei ſum ego?* Singuli ſumus alter alterius membra in Chriſti corpore, ſub ipſo capite connexa, & ejus Spiritu viventia. Nos mutuò in negotio ſalutis æternæ juvare, nos mutuò ædificare debemus, orationibus, bonis operibus & ſanctis exemplis, & ſalutaribus correptionibus. De nullius converſione deſperandum eſt quantumvis obduratus in malo videatur. Potens eſt Deus ex lapidibus ,, ſuſcitare filios Abrahæ. Corripiendi ,, ſunt impii, orandúſque pro ipſis Deus, ut ſtrepitu correptionis forinſe- ,, cùs inſonante, intus in illis operetur & velle, qui habat humanorum cordium, ,, quocùmque voluerit, inclinandorum omnipotentiſſimam poteſtatem, *Et hos quidem arguite judicatos.* Qui proximorum ſaluti cooperatur, divinæ miſericordiæ miniſter eſt, Angelus illorum animas ſalvans de incendio Sodomæ, de malo igne triplicis concupiſcentiæ, qua totus mundus in Maligno poſitus conflagrat, de igne æterno impiis parato. Non ſolùm adhortandi, ſed urgendi, & velut injecta manu trahendi ſunt, & judicii divini terrore eripiendi ab interitu. *Illos verò ſalvate, de igne rapientes.* Proximorum, quos vitiis immerſos, aut erroribus ſeductos videmus, miſereri nos caritas jubet, eorùmque converſionem, prout poſſumus, procurare, nobis ipſis metuentes ob fragilitatem noſtram, & quotidiana ſalutis pericula, Deùmque humiliter, ferventer & perſeveranter orantes, ne tentationibus ſuccumbamus. *Aliis autem miſeremini in timore.* Denìque odio habendus eſt mundus, & ejus corrupti mores deteſtandi, ne familiariter converſando cum hominibus impiis, et in libidines offuſis, et ipſi maculemur et corrumpamur. *Odientes & eam, quæ carnalis eſt, maculatam tunicam.* Exuimus in Baptiſmo veterem hominem, et induimus novum, qui ſecundùm Deum creatus eſt in juſtitia et ſanctitate veritatis. Veſte candida induti ſumus à Sacerdote, in ſymbolum caritatis et innocentiæ: illam immaculatam perferamus ante tribunal Domini noſtri Jeſu Chriſti.

Chriſtiani ſe ſe mutuò juvare debent in negotio ſalutis æternæ.

S. Aug. ib.

24. 25. *Ei autem, qui potens eſt vos conſervare ſine peccato, & conſtituere ante conſpectum gloriæ ſuæ immaculatos in exultatione in adventu Domini noſtri Jeſu Chriſti, ſoli Deo ſalvatori noſtro per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum, gloria & magnificentia, imperium & poteſtas ante omne ſæculum, & nunc, & in omnia ſæcula ſæculorum. Amen.* Solus Deus nos ſine peccato per gratiam ſuam conſervare poteſt. Liberum enim arbitrium primo peccato vulneratum ad bonum non ſufficit, niſi adjuvetur ab omnipotenti Bono. *Quid ſum mihi ſine te, Deus meus, niſi dux in præceps?* Ut igitur ſine crimine in finem uſque ſervemur, et immaculati ſtemus ante thronum gloriæ Dei, gratiæ ejus efficaciſſimæ virtuti tribuendum eſt, ejúſque quotidianum auxilium aſſiduis orationibus implorandum, ut uoluntas noſtra per eam *indeclinabiliter & inſuperabiliter agatur, & quamvis infirma,* inter tot et tam graues carnis, mundi, et diaboli tentationes *non deficiat, neque aduerſitate aliqua vincatur.* Gratiæ fideles ſimus, et cùm timore caſto ſatagamus, ut per bona opera certam noſtram uocationem et electionem faciamus; ut à corruptione ſæculi puri, et immaculati, ſtemus ante tribunal Chriſti cum exultatione, in ejus aduentu glorioſo. *Quia quantò magis trepidi de actibus noſtris in præſenti*

S. Auguſt. lib. 4. Confeſſ. cap. 4.

Idem lib. De Corrept. & Gratia, cap. 12.

Vener. Beda.

fuerimus, tantò ampliùs in futuro de percepta mercede lætabimur. Deus Creator et Saluator noſter, qui neminem vis perire, qui ut ſeruos à peccato et morte æterna redimeres, Dominum noſtrum Jeſu Chriſtum Filium tuum morti tradidiſti, tibi corda noſtra conſecramus. In illis regna per amorem tuum, illa ab omni culparum labe purifica per ſanguinem ejuſdem dilectiſſimi Filii tui, in illis auge et perfice caritatem per Spiritum ſanctum tuum:ut in ea conſummati,gloriam, et magnificentiam, imperium, ſummàmque poteſtatem tuam in æternum collaudemus. AMEN.

Finis Tertii & ultimi Tomi.

INDEX
RERUM, ET VERBORUM,

Quæ in hoc tertio Volumine continentur.

A

ABel. Ejus Sacrificium Deo acceptum p. 217.
Abraham. Ejus fides, obedientia, ſacrificium 118.ejus fides imitanda.p.224 ejus fides in dilecti filii immolatione.226
Abſtinentia Chriſtiana,& Religioſa 35.
Acceptio perſonarum quomodo lege Dei prohibita 264.268.& ſeq,
Accuſatio adverſus Prælatum & Presbyterum non facile recipienda 40. 48.
Adam primus formatus eſt 16.Non eſt ſeductus ibid.
Ædificium ſpirituale. Nos ipſos per bona opera ſuper fundamentum fidei ædificare cum Dei gratia debemus 434.
Afflictiones divini erga nos amoris argumentum239.Dei beneficia ſunt,propter quæ gratias illi agere debemus 256.
Ambitio Primatus ambitio quanta mala pariat in Eccleſia 422.
Amor, & amicitia. Summum æternumque bonum noſtrum ſcilicet Deum unice amare, & deſiderare debemus 389. Amicitiæ Chriſtianæ Caracteres 4.6.Amor Dei ſemper præveniens, ſemper beneficus, & efficax 403.ex amore proprio omnium vitiorum colluries oritur 84. Qui mundum amant, Chriſtiano nomine ſunt indigni, Dei inimici,adulteri 283.Amor mundi cum Dei amore conciliari non poteſt 381.
Angeli Qui cultus ſanctis Angelis exhibendus 431.
Antichriſtus. Mundus Antichriſtus eſt, & inejus ſinu Antichriſti quotidie formantur 383. Qui Chriſtum factis negant, antichriſti ſunt 384.
Apoſtoli. Omnis Apoſtolorum doctina ad fidem, & Caritatem revocetur. 68.Apoſtolici hominis dotes 87.
Avaritia Chriſtianis fugienda 56.& 248

B

Baptiſmus.Baptiſmatis figura 230.Diluvium typus baptiſmi, arca Eccleſiæ figura 330.
Beatitudo extra Deum fruſtra quæritur 162.
Bellum. Chriſtiani hominis vita ſancta militia eſt 12.
Benedictio Jacob a Patre Iſaac prophe-

phe.

Digitized by Google

phetia eſt 128. Myſteria in benedictione filiorum Joſep a Patriarcha Jacob ibid.

Bona temporalia qua ratione a Deo petenda 282.

C

Cæcitas Spiritualis. Gradus in peccatis, quibus ad cæcitatem, & duritiem pervenitur 157. & ſeq.

Caritas. Severitas ejus erga obſtinatos veritatis hoſtes 105. Sanctarum ſcripturarum clavis, & finis 7. Plures gradus Caritatis erga proximos 118.

Caritatis opera 127 Caritas, & pax Chriſtiani hominis caracteres 141. Fraterna Caritas præcipua Chriſtianorum nota 146. Anima purificanda per charitatem 809. Caracteres caritatis 327. Caritas ſumma Chriſtianæ legis 335. Fraterna Caritas 350. Mandata Dei vere non ſervat qui mandatum caritatis non implet 369 Mandatum Caritatis & vetus, & novum eſt 380. Immenſa Dei erga nos caritas 389. Caritas nota filiorũ Dei 390. Chriſtus Ieſus Caritatis exemplum 392. Caritas in pauperes, advenas, peregrinos, ignotos, maxime autem in operarios Evangelicos 421. Oculus cordis caritate purgandus ut Deum videre poſſit 401. Caritas ſine amaritudine ſævit ibid. Juſtus per caritatem in Deo manet, & Deus in eo ibid. Perfecta caritas parit fiduciam in die judicii ib. Timor ſervilis non eſt in Caritate, ſed timor caſtus 402.

Caro Chriſtianum de bonis carnis gloriari non decet 310.

Caſtitas. vigilantia miniſtrorum Chriſti in cuſtodia caſtitatis 50.

Chriſtus Verus Deus 134. 152. 408. Non pro ſolis prædeſtinatis, ſed pro omnibus omnino hominibus mortuus eſt 15. 32. 47. Unus mediator 15. 32. Myſteria incarnationis, paſſionis, & mortis ejus meditanda 110. Nos regni ſui hæredes effecit: Quibus conditionibus? 138. Quid nobis præſtiterit, quid illi rependere debemus? 139. Inimicos ſuos vel ſpontaneos, vel invitos vincit 141. Modus ſalvandi homines per mortem Chriſti Filii Dei unigeniti, ſuprema Dei majeſtate digniſſimus 148. Chriſtus Diabolum juſtitia magis, quam potentia debellavit 149. Ipſe Pontifex Maximus novæ legis 160. Ad ferendũ nobis auxiliũ propenſiſſimus 165. Excellentia Chriſti Jeſu ſupra Pontifices Aaronicos, qui homines tantum erant. 166. Chriſti Sacerdotium ſecundum ordinem Melchiſedech in perpetuum inſtitutum, & juramento firmatum 183. Chriſti oratio noſtræ infirmitatis indicium auxilium, & exemplum 170. Nullam benedictionem ſpiritualem ſperare poſſumus, niſi per Ieſum Chriſtum ſummum, æternumque Sacerdotem, 187. Sponſor, & fidejuſſor noſter, ac advocatus apud Patrem 189. Solus novi teſtamenti per ſanguinem ſuum neceſſarius mediator 202. Solus digna pro expiatione peccatorum noſtrorum victima 210. Seipſum offerens, ut victimam æterno Patri, cum primum ingreſſus eſt mundum, nobis imitandus 211. Solo hominis Dei ſanguine mundari homines poterant a peccato 203. Paſſionis Chriſti fructuoſa meditatio 239. Ad Chriſtum accedendum eſt cum timore, & fiducia 243. Chriſti ſanguis liberat nos ab exterminatore 230. Fructus paſſionis Chriſti 320. Chriſtus bonus paſtor animarum 321. Ejus deſcenſus ad inferos 329. Chriſtus advocatus noſter apud Patrem 368. Chriſti ſanguis pro totius mundi peccatis effuſus 369. *V. Jeſus*

Chriſtianus. Chriſtiani omnes Chriſto commori debent 76. Præcipuum hominis Chriſtiani ſtudium, conſideratio. Jeſu Chriſti 154. *Sanctimoniam*, ſeu continentiam ſervare, gratiæ Chriſti nunquam deeſſe, Chriſtiani hominis officium 142. Chriſtianus in ſumma etiam proſperitate ad Cœleſtem civitatem ſuſpirat 229. Probi, religioſique Chriſtiani caracteres 263 Chriſtiani ſecundum fidem viventes ſunt ſpiritualis domus Dei, Sacerdotes, reges, Dei populus 316. Nonnullis Chriſtus eſt lapis offenſionis non ex ſe, ſed illorum culpa 317. Chriſtiani in hoc mundo gerere ſe debent ut advenas, & peregrinos ibid. Sancta converſatione omnes ad vir-

vir-

Digitized by Google

20. 21. *Vos autem, cariſſimi, ſuperædificantes voſmetipſos ſanctiſſimæ veſtræ fidei, in Spiritu ſancto orantes, voſmetipſos in dilectione Dei ſervate exſpectantes miſericordiam Domini noſtri Jeſus Chriſti in vitam æternam.* Vos verò, fratres dilectiſſimi, voſmetipſos velut ædificium ſpirituale per bona opera erigentes ſuper fundamentum ſanctiſſimæ fidei veſtræ, voſmetipſos in amicitiæ et gratia Dei ſervate, ſumma fiducia exſpectantes quotidianum gratiæ adjutorium, et perſeverantiæ donum à miſericordia Domini noſtri Jeſu Chriſti, ut vitam æternam obtineatis.

22. 23. m *Et hos quidem arguit judicatos: illos verò ſalvate, de igne rapientes Aliis autem miſeremini in timore: odientes & eam, quæ carnalis eſt, maculatam tunicam.* Et illos quidem qui in ſua hæreſi et impietate videntur obdurati, convictos, ſuoque ac Dei judicio jam damnatos, palam redarguite: Illos verò qui in hæreſim lapſi, nondum obfirmati ſunt in impietate, quaſi injecta manu rapite, et ſalvate de igne libidinis et vitiorum, quo jam ardere cœperunt, et conſequenter de ignis æterni periculo. Aliorum autem, qui nondum ſeducti, in proximo tamen periculo verſantur, miſeremini, eos in fidei ac vitæ Chriſtianæ puritate, incuſſo divini judicii timore continentes: Vel, Illlorum miſeremini, vobis ipſi timentes ne tentationi ſuccumbatis: et odio proſeqnentes ac fugientes quaſi veſtem fornibus contaminatam, aut leproſorum vel peſtilenti morbo laborantium hominum contactu infectam, quicquid carnali corruptioni ac libidini affine eſt.

24. 25. *Ei autem qui potens eſt vos conſervare ſine peccato, & conſtituere ante conſpectum gloriæ ſuæ immaculatos in exultatione* n *in adventu Domini noſtri Jeſu Chriſti;* o *ſoli Deo Salvatori noſtro,* p *per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum, gloria & magnificentia, imperium & poteſtas, ante omne ſæculum, & nunc, & in omnia ſæculorum ſæcula. Amen.* Ei autem qui ſolus conſervare nos uſque in finem poteſt ſine peccato efficaciſſima virtute gratiæ ſuæ. & poſt hujus vitæ curſum conſtituere puros & ſine macula ante faciem ſuam glorioſam, cujus viſione beati erimus, cum lætitia & exultatione ſincera, plena, & perpetua, cùm Dominus noſter Jeſu, Chriſtus ad judicium venerit, ſoli *Deo* ſalutis noſtræ auctori, per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum ac Mediatorem, quem Pater in mundum miſit, & pro nobis omnibus morti tradidit, gloria, & magnificentiæ, imperii, & potentiæ laus debita ante omnia ſæcula, & nunc, & in perpetuum reddatur. Ita fiat.

m Græcos inter Codices, qui nunc extant, & eos quibus uſus eſt Vulgatus Interpres Latinus, nonnulla varietas eſt in his duobus Verſibus Secundùm Græcum Textum hodiernum ſic vertendum eſſet *Hos quidem miſeremini dijudicantes Hos vero in timore ſalvate, de igne rapientes, odientes & eam à carne maculatam tunicam.* Verùm Vulgata Verſio ab Eccleſia approbata et tot ſæculorum uſu conſecrata, quàm & nonnullis Codicibus Græcis adhuc extantibus conſonam eſſe, Viri Eruditi obſervarunt, retinenda eſt, & ſequenda. n His verbis *In adventu Domini noſtri Ieſu Chriſti* nihil in Græco reſpondet. o Secundùm Græcum, *Soli ſapienti Deo* p His verbis, *Per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum*, nihil reſpondet in Græcis exemplaribus editis. Latina tamen Verſio Vulgata cum pluribus MſſGræcis conſentit.

C A P U T U N I C U M

S E N S U S M O R A L I S.

1. 2. **J***udas Jeſu Chriſti ſervus, frater autem Jacobi, his qui ſunt in Deo Patre dilectis, & Chriſto Jeſu conſervatis & vocatis: Miſericordia vobis, & pax & caritas adimpleatur.* Servum eſſe Jeſu Chriſti glorioſius eſt, quàm orbi univerſo imperare. Multi ſe Chriſti Jeſu ſervos eſſe profitentur: pauci vitam agunt eo nomine & profeſſione dignam: ſiquidem fidem & obedientiam illi debitam non ſervant, ejus mandata contemnunt, eum nec diligunt, nec timent. Veros Filiis ſui ſervos diligit Deus Pater, & dilectione ſua ſanctificat. Quam illis promeritus eſt & acquiſivit ſanguine ſuo gratiam, Filius conſervat, dato ipſis Spiritu ſancto

ſuo

ſuo. Veri Jeſu Chriſti ſervi filii ſunt Dei Patris nullis ſuis meritis, ſed per ejus miſericordiam. Chriſtus qui eſt pax noſtra, redemptor & mediator noſter, ſanguinis ſui virtute ac meritis noſtra peccata remittens ac delens, jugiter in nobis ſanctificationem operatur. Spiritus ſanctus caritatem in cordibus noſtris à ſe diffuſam auget, ac perficit, ſi donis ejus ingrati non ſimus, & ſpirituale incrementum hominis novi non impediamus.

3. *Cariſſimi, omnem ſolicitudinem faciens ſcribendi vobis de communi veſtra ſalute, neceſſe habui ſcribere vobis: deprecans ſupercertari ſemel traditæ ſanctis fidei.* Sanctorum Epiſcoporum officium eſt Paſtoralibus Litteris Clerum populùmque ipſi à Deo commiſſum docere, commonere, adhortari paterna ſollicitudine, cum id neceſſitas poſtulat. *Neceſſe habuit ſcribere vobis.* 2. De quæſtionibus inutilibus, & quæ contentiones & diſſenſiones excitare poſſunt, nec fidem, aut morum diſciplinam, ſeu rectum Eccleſiæ ordinem & ædificationem ſpectant, Paſtorales Litteras ſcribere non debent, ne veniant in contemptum; ſed de his tantùm quæ ad communem ſalutem attinent: *De communi veſtra ſalute.* 3. Quæ fidei ſunt, ex Scripturis ſacris & Traditione Apoſtolica ſtabilire et confirmare debent, non ex privatis opinationibus, ratiocinationibus, ac præjudiciis. *Semel traditæ ſanctis fidei.* 4 Si quos adversùs Traditionem errores oriri, ac ſerpere compertum habeant, tota fidei virtute expugnandi ſunt: *Supercertari.* 5. Ad impugnandos errores, et ad reſiſtendum Novatoribus Clerum ac plebem Chriſtianam ferventer adhortari debent *Deprecans ſupercertari ſemel traditæ ſanctis fidei.* 6. Clero populòque ſuo maximè inculcare debent nihil novi recipiendum in materia fidei, adversùs id quod ſemel traditum eſt; *Semel traditæ.* 7. Quamvis ſumma auctoritate præditi ſint, deprecationibus tamen res Dei et Eccleſiæ magis promovebunt, quàm imperioſo agendi modo *Deprecantes*.

Paſtoralium litterarum ab Epiſcopis ſcribendarum ratio.

4. *Subintroierunt enim quidam homines (qui olim præſcripti ſunt in hoc judicium) impii, Dei noſtri gratiam transferentes in luxuriam, & ſolum Dominatorem & Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum negantes.* Hereſiarchæ ſine Miſſione legitima prædicandi, & docendi munus uſurparunt, & in Chriſti gregem irrepſerunt, ſub nominis Chriſtiani ſuperficie, & veſtimentis ovium delitescentes. *Subintroierunt*, falſi Prophetæ, operarii ſubdoli; de quibus Dominus per Prophetam ait: *Non mittebam Prophetas, & ipſi currebant; non loquebar ad eos, & ipſi prophetabant.* Ob ſuperbiam, impietatem, luxuriam, aliaque crimina, Deus qui peccatorum intentator & auctor non eſt, ſed ſapiens & omnipotens ordinator, illos à lumine veritatis deſertos, cui oculos cordis clauſerunt, occulto, ſed tamen juſtiſſimo judicio labi permittit in hæreſi, & in damnationem ruere: *Qui olim præſcripti ſunt in hoc judicium.* Impietas, Sacramentorum abuſus, rerum divinarum contemptus, Eccleſiaſticarum inſtitutionum ac ceremoniarum irriſio, trahunt in hæreſim præcipites: *Impii.* Heretici, & qui ſub Catholico nomine doctrinas novas ferunt contra Fidem, aut Moralis Chriſtianæ puritatem; qui pro Evangelio pœnitentiæ, & mortificationis lege, humanarum opinionum commenta, naturæ corruptæ cupiditatibus, & mundi moribus accommodata invehunt, docent, propugnant, *Dei noſtri gratiam transferunt in luxuriam.* Nec verò Novatorum dumtaxat proprium eſt gratiam Evangelii in luxuriam transferrre, ſed omnibus impiis & flagitioſis Chriſtianis „ commune. Nam, ut obſervat Venerabilis Beda, Domini no„ ſtri gratia mollivit duritiam Legis, quia cùm illa diceret, Si quis hæc vel illa fecerit, lapidibus obruatur, aut flammis comburatur: Dominus laxata diſtrictione Legis, dedit per Evangelii gratiam licentiam ſcelera commiſſa purgandi per „ pœnitentiam & eleemoſynæ fructus. Sed hanc ejus gratiam transferunt in luxu„ riam, qui nunc tantò licentiùs ac liberiùs peccant, quantò minùs ſe vident „ ſtatim aſperitate Legis de admiſſis facinoribus puniri. Hujuſmodi homines, qui

Novatorum caracteres.

Jerem.23.2.1

Digitized by Google

qui Jeſu Chriſti vocem non audiunt, & ejus Evangelio non obediunt, ſolo nomine Chriſtiani ſunt. De ſancto nomine perperam gloriantur, qui idolum Dagon juxta Arcam collocant, qui Samariæ vitulos cum verò Deo colunt, nunc Baal, nunc Domino ſacrificium offerunt; qui modum ſerviendi mundo & Deo tradunt. Hi *ſolum Dominatorem & Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum negant.*

5. *Commonere autem vos volo, ſcientes ſemel omnia, quoniam Jeſus populum de terra Ægypti ſalvans, ſecundò eos, qui non crediderunt, perdidit.* Qui Dei miſericordiæ ac beneficiis ſunt ingrati, ac ſanctis inſpirationibus infideles, ultricem juſtitiam experientur. Omnes qui Ægyptiaca ſervitute premebantur, Deo miſerante liberati ſunt; omnes duobus exceptis, in deſerto perierunt. & ingreſſu ac poſſeſſione Terræ promiſſæ privati ob incredulitatem, ſuperbiam, murmurationem,
Vener. Beda in hunc locum. & inobedientiam, idololatriam, & „ luxuriam. Hoc exemplum proponit Apo-
„ ſtolus noſter, ut meminerimus Deum ſic per aquas baptiſmi, quod Mare Ru-
„ brum ſignificabat, ſalvare credentes, ut etiam poſt baptiſma humilem in no-
„ bis vitam requirat. Quam ſi quis vel à fide deviando, vel male agendo viola-
„ verit; quaſi reverſus corde in Ægyptum, non ad promiſſam regni patriam
„ pervenire, ſed inter impios merebitur interire.

6. *Angelos verò qui non ſervaverunt ſuum principatum, ſed dereliquerunt ſuum*
Superborum pœna. *domicilium, in judicium magni diei, vinculis æternis ſub caligine reſervavit.* Similis pœna ſuperbos & ambitioſos monet. Qui nemini ſubjici volunt, & independentiam ac maleſanam affectant libertatem *vinculis æternis* inferno conſtringentur ſub diaboli ſervitute, qui *Rex eſt ſuper omnes filios ſuperbiæ*. Qui carnis ſuæ ſenſu inflati, rectæ rationis, Evangelii, & divinæ gratiæ lumen ſequi noluerunt, perpetuis horrendiſque tenebris damnabuntur. nec fruentur umquam luce ſancta, quam fidelibus ſervis ſuis promiſit Deus: *Sub caligine.* Qui amore caſto Deo adhærere noluerunt, & in vanitate, propriàque excellentia quieſcere maluerunt, quàm in veritate ſtare, in judicii die cum diabolo & angelis ejus æterna combuſtione damnabuntur. *In judicium magni diei reſervavit.* Si Deus Angelos, qui gratiam Creatoris deſerverunt, è cœlo ad inferos deturbavit, & pœnis æternis addixit: qui-
Venerabilis Beda. bus digni ſunt pœnis homines, qui Myſteriis & gratia Chriſti Savaroris abutun-
„ tur? Qui angelis peccantibus non pepercit, nec hominibus parcet ſuperbienti-
„ bus: ſed hos quoque cùm ſuum principatum non ſervaverint. illum videlicet
„ quo per gratiam adoptionis filii Dei effecti ſunt, ſed dereliquerint ſuum domi-
„ cilium, id eſt Eccleſiæ unitatem, in qua Deo renati ſunt; vel certè ſedes regni
„ cœleſtis, quas accepturi erant, ſi fidem ſervarent, & ſecundùm eam viverent:
„ & ante judicium graviter, & graviùs in judicio univerſali damnabit.

7. *Sicut Sodoma & Gomorrha, & finitimæ civitates, ſimili modo exfornicatæ, &*
Impudicorum pœna. *abeuntes poſt carnem alteram, factæ ſunt exemplum ignis æterni pœnam ſuſtinentes.* Pœnæ, criminiſque proportionem Deus ultionum in Sodomitarum ſupplicio ſer-
S. Gregor. M. lib. 14. Moral. cap. 10. vavit. *Sulphur quippe fœtorem habet, ignis ardorem. Quia itaque ad perverſa deſideria ex carnis fœtore arſerant, dignum fuit ut ſimul igne & ſulphure perirent: quatenus ex juſta pœna diſcerent, ex injuſto deſiderio quod feciſſent.* Cur verò cùm ad-
S. Chryſoſt. Adverſus Vituperatores Vitæ Monaſtica cap. 7. mittantur à nefariis hominibus Sodomorum ſcelera, non tamen contingunt Sodomorum clades? Quia manet iſtos ignis alius longè illo gravior, cruciatuſque finem nullum habens. Hæc pœna erit omnium qui flagitioſa vita Deum inhonorant. *Pluet ſuper peccatores laqueos: ignis, & ſulphur, & ſpiritus procellarum pars calicis*
Pſalm. 10. 7. *eorum.* „ Hæc (inquam) pœna eorum eſt atque exitus, per quos blaſphematur no-
„ men Dei, ut primò cupiditatum ſuarum igne vaſtentur; deinde malorum ope-
S. Auguſt. in hunc Pſ. nu. 11. „ rum putore à cœtu Beatorum abjiciantur; poſtremò abjecti atque ſubmerſi ineffabiles pœnas luant.

8. *Similes & hi carnem quidem maculant, dominationem autem ſpernunt, maje-*
ſta-

Digitized by Google

ſtatem autem blaſphemant. Impudicitia ſæpe cum hæreſi conjuncta eſt. Deus juſto judicio permittit ut corpus omni turpitudinum genere polluatur, cùm animus à Deo fornicatur. Quas abominationes Gnoſtici primis Eccleſiæ temporibus, Molinoſiani ſeu Quietiſtæ noſtra ætate non perpetrarunt; De cæteris taceo. Hæreſiarum pars maxima caſtitatis, et mortificationis Chriſtianæ, quæ carnem in officio continent, inimica fuit; Deum in ſuis et Eccleſiæ ſuæ Miniſtris contempſit; quicquid in Eccleſia ſacratius, et in ſæculo auguſtius eſt, Pontifices Romanos, Epiſcopos, Sacerdotes, Doctores Catholicos, Viros Religioſos, Reges, Magiſtratus, maledictis et verbis contumelioſis inſectata eſt.

Cultus & imitatio ſanctorum Angelorum.

9. 10. *Cùm Michael Archangelus cum diabolo diſputans altercaretur de Moyſi corpore, non eſt auſus judicium inferre blaſphemiæ ſed dixit: Imperet tibi Deus. Hi autem quæcumque ignorant, blaſphemant*, &c. Angelorum ſanctorum Miniſterio Deus utitur ad repellendos inſultus dæmonum ab Eccleſia, electiſque ſuis. Beatorum illorum Spiritum dux & princeps S. Michael Archangelus protector Eccleſiæ, ut olim Synagogæ. Illos ut Miniſtros conſiliorum Dei, & providentiæ ejus cooperatores, tutoreſque noſtros ac interceſſores apud Deum, colere, invocare, imitari, & religionis officium, et utilitatis noſtræ ratio poſtulant. Eorum puritatem, caſtum Dei amorem, humilitatem, obedientiam, zelum ac fervorem in Dei gloria, et hominum ſalute promovendis, æmulemur neceſſe eſt. Modeſtiæ ſingularis exemplum in ſancto Archangelo Michaele habemus, qui de Moyſi corpore cum diabolo contendens, et in ea contentione victor, diabolum, tametſi maledictis omnibus et execratione dignum, utpote publicum et profeſſum Dei et electorum ejus inimicum, maledicere tum execratione noluit, ſed judicium ejus Deo detulit, dicens: *Imperet tibi Deus*; vel, *Increpet te Deus*. Hinc diſcamus in hominibus etiam improbis dona Creatoris eſſe reverenda in reprehenſionis & objurgationis ſeveritate, quam interdum poſtulant defenſio veritatis aut virtutis, ædificatio Eccleſiæ, & proximorum ſalus, humilitatem in corde, moderationem in verbis eſſe ſervandam; à contumelioſis verbis et maledictis temperandum. Hi Angelici, Apoſtolici, et Chriſtiani zeli characteres. Hæreticorum verò & omnium Novatorum caracter eſt ſuperbia, petulantia, et eſſrenis ad impugnandas cum blaſphemia et execratione Catholicas veritates, quas ignorant, et ad maledicendum Eccleſiæ, et ejus legibus, ceremoniis ac Miniſtris propenſio. *Quæcumque ignorant, blaſphemant.*

Caracteres hæreticorum

11. *Væ illis, quia in via Cain abierunt, & errore Balaam mercede effuſi ſunt, & in contradictione Core perierunt*. Hæreticos adversùs Eccleſiam excitant, et ad ſecedendum ab ea compellunt. 1. Invidia et æmulatio quæ illos Caini imitatores, et fratrum interfectores, pravorum dogmatum venenis facit. 2. Auaritia, ſeu lucri cupiditas, quæ cor illorum corrumpit, et ad mendacia et maledicta vili pretio vendenda impellit, ut Balaam. 3. Superbia et ambitio, qua contra legitimorum Paſtorum auctoritatem inſurgunt ſeditioſi ac perduelles, et Miniſterium ſacrum uſurpantes, ſchiſma in Eccleſia faciunt, ut Core. *Via Cain abeunt*, ait Venerab. Beda, *qui propter invidiam meliorum, nomen ſibi Doctorum, quo honorificentur, aſſumunt. Errore Balaam effuſi ſunt, qui pro amore terreſtrium commodorum, veritatem, quam ipſi norunt, impugnant. Contradictione Core, qui vivus ad inferna deſcendit, intereunt, quicumque appetitu indebiti Primatus ſeſe ab unitate ſanctæ Eccleſiæ ſecernunt. Et quidem Cain de fratricidio cogitantem Dominus corripuit, ſed eum invidia ſalvari non ſivit. Balaam adversùs Dei populum iter agentem Dominus vetuit, ſed amor pecuniæ, ne obtemperaret, obſtitit. Core ſuperbientem Moyſes Domino in ſe loquente lenire curavit, ſed eum elatio qua fervebat, inſanabilem reddidit. Sic Heretici ad increpationem ſanctæ Eccleſiæ emendari deſpiciunt: quin potiùs fratres gladio malæ doctrinæ interficere, ſicut Cain: malo conſilio decipere, ſicut Balaam; contra Doctores Catholicos erigere, ſicut Core, ad ſuam ipſorum perditionem contendunt*. Et utinam

Beda in hunc locum.

nam

nam hæc uitia ſolos hæreſiarchas et ſchiſmatum auctores macularent, nec in Eccleſiæ ſinu graſſarentur!

Chriſtianorum convivia.

12. 13. *Hi ſunt in epulis ſuis maculæ, convivantes ſine timore*. Convivia Chriſtianorum debent eſſe convivia caritatis, in quibus modeſtia, temperantia, prudentia, & pauperum amor eluceant. Tales erant primorum Chriſtianorum epulæ.

Tertullian. Apolog. c. 39.

Cœna noſtra, inquit, Tertullianus, *de nomine rationem ſui oſtendit. Id vocatur quod dilectio penes Græcos. Quantiſcumque ſumptibus conſtet: lucrum eſt pietatis nomine facere ſumptum. Siquidem inopes quoſque refrigerio iſto juvamus, non qua penes vos paraſiti affectant ad gloriam famulandæ libertatis ſub auctoramento ventris inter contumelias ſaginandi; ſed qua penes Deum major eſt contemplatio mediocrium. Si honeſta cauſa eſt convivii, reliquum ordinem diſciplinæ æſtimate qui ſit, de religionis officio. Nihil vilitatis, nihil immodeſtiæ admittit. Non priùs diſcumbitur, quàm oratio ad Deum prægustetur. Editur quantum eſurientes cupiunt. Bibitur quantum pudicis eſt utile. Ita ſaturantur, ut qui meminerint etiam per noctem adorandum Deum ſibi eſſe. Ita fabulantur, qui ſciant Dominum audire. Poſt aquam manualem & lumina, ut quiſque de Scripturis ſanctis, vel de proprio ingenio poteſt, provocatur in medium Deo canere. Hinc probatur quomodo biberit. Æquè oratio convivium dirimit. Inde diſceditur ad eamdem curam modeſtiæ & pudicitiæ; ut qui non tam cœnam cœnaverint, quam diſciplinam*. Qui convivia ad Chriſtianam amicitiam & caritatem fovendam inſtituta vertunt in comeſſationes, ebrietates, laſciviam, *maculæ ſunt epularum*, Chriſtianiſmi ſordes & dedecus. Paſtores verò & Sacerdotes, qui grege neglecto, & pauperum cura poſthabita, bona Eccleſiaſtica in frequentes epulas & comeſſationes impendunt, *paſcentes ſemetipſos*, maculæ ſunt Ordinis Eccleſiaſtici.

Deuteron. 32. 2.

Proverb. 25. 14.

Nubes ſine aqua, quæ à ventis circumferuntur. Nubes ſunt ſancti Doctores & Prædicatores, qui aqua doctrinæ ſalutaris animos fidelium irrigant. *Concreſcat ut pluvia doctrina mea*. Falſi Paſtores efferunt ſe in altum inſtar nubium; ſacra pulpita conſcendunt, promittunt populis ſalutaris doctrinæ pluviam; ſed nubes ſteriles ſunt, & caliginem dumtaxat, ventóſque, non imbres fundunt. *Nubes & ventus, & pluvia non ſequentes, vir glorioſus, & promiſſa non complens*, ait Spiritus ſanctus per os Salomonis. Concionatores, qui inani verborum pompà, & venuſtæ orationis apparatu eloquentiæ laudem affectant, nec aquam ſapientiæ ſalutaris derivant è cœleſtibus ſacrarum Sciprurarum & Patrum laticibus, ut arentia auditorum corda irrigent, eiſque horrorem vitiorum, amorem virtutum, diviniorum judiciorum timorem inſpirent, omniumque Chriſtianæ vitæ officiorum notitiam tradant, *Nubes* ſunt *ſine aqua*. Hæretici, qui poſuerunt in cœlum os ſuum per verba ſuperbiæ, qui de Evangelii puritate, de Eccleſiæ reformatione, de ſalutis facilitate per ſolam fidem ſine bonis operibus, ſine Pœnitentiæ Sacramento, ſine ſatiſfactione, & mortificatione corporis obtinenda multa garriunt & pollicentur, nubes ſunt, non pluviam ſalutarem, ſed tetram caliginem miſeris animabus offundentes. *Nubes ſine aqua, quæ à ventis circumferuntur*. Hùc, illùc leviſſimis de cauſis impelluntur, prout ab hac aut illa parte lucri au gloriolæ ſpes adſpirat, chameleonti ſimiles, *mutare totus, nec alind novit*, in doctrina, moribúſque variant. „ Novæ ſunt ipſæ hæreſes, & licet veteres ſint: quotidie doctrinam ſuam innovant. Novi veterum ſunt magiſtrorum errores, ſed quotidie ipſi nova inveniunt, quod Eccleſia non facit. Hæretici verò & hæreticis detrahunt, quorum filii ſunt per doctrinam & fidem, & ipſorum verba reprehendunt; & tamen in altero ſenſu ipſa dicunt, quia novis verbis nihil aliud quàm ipſa ſunt. Filii eorum ſicut novellæ plantationes in juventute ſua. Eccleſiæ tamen verba non ſunt multa, & ipſa non mutantur, quia firma ſunt; & nova non ſunt, quia ipſa tota in Symbolo ſunt. Et quicquid foràs Symbolum eſt, hæreticorum verba ſunt.

Hæreticorum variationes.

Tertullian.

Etherius & Beatus lib. 1. contra Elipandum.

Pſalm. 143.

Ar-

Arbores autumnales, infructuoſæ, bis mortuæ, eradicatæ. Arbor bona fructus bonos facit. Quæ verò mali operis fructum profert, bis mortua eſt. Et ſi ille qui boni operis fructum ferre noluit, pro ſua ſterilitate dicitur excidendus, & in ignem mittendus: quas pœnas ille meretur, qui vel perversè agendo, vel alio pervertendo, peſſimos fructus attulit? Nec mirum ſi infructuoſæ & bis mortuæ dicantur arbores quæ eradicatæ eſſe probantur. De Sanctis enim dicitur: *In caritate radicati, & fundati*. Qui verò à caritatis ſoliditate ſe eradicare non timent, meritò ſi quid boni fructus habere videntur, amittunt. Meritò autumnalibus arboribus comparantur, ut deſperata eorum ſalus oſtendatur. Autumni enim tempore non ſolùm poma nulla naſci, ſed etiam ea quæ nata erant, matura ſolent decidere. Quibus aſſimilantur hi, qui & fructus fidei ferre ipſi negligunt, & ea quæ fideles quoslibet ferre conſpiciunt, extirpare ſtudent & conantur. *Ventri. Beda*

Fluctus feri maris, deſpumantes ſuas confuſiones. Novatores omnes fluctus ſunt feri maris, quia et in ſe ipſis inquieti ſemper, & tumidi, et amari ſunt, cupiditatum ſuarum æſtu agitati: et pacem Eccleſiæ factionibus ſuis, perpetuiſque contentionibus impugnare non ceſſant. Verùm inſtar tumentium undarum, quantò altiùs ſe ſuprabientes attolunt, tantò ampliùs confuſi, quaſi in ſpumas leviſſimàs diſſolvuntur, et pereunt. *Deſpumantes ſuas confuſiones.* Novatorum caracteres

Sidera errantia, quibus procella tenebrarum ſervata eſt in æternum. Novatores, quantavis doctrinæ luce coruſcare videantur, ſidera ſunt errantia, ſimilitudinem habent ſiderum, non æquabilitatem, conſtantiàmque motus. Eccleſiæ cœlo, et Jeſu Chriſto juſtitiæ Soli non adhærent, nec ab eo lucem hauriunt. Infauſtis cometis ſimiles ſunt ob inconſtantiam doctrinæ, et mala quæ orbi Chriſtiano ſuis erroribus non portendunt ſolùm, ſed inferunt. Quia verò ſub nomine lucis tenebras errorum in mundum induxerunt, et in ſimilitudinem procellæ pacem Eccleſiæ turbauerunt, cadent in æternam procellam tenebrarum.

14. 15. *Prophetavit autem & de his ſeptimus ab Adam Enoch; dicens: Ecce venit Dominus in ſanctis milibus ſuis, facere judicium contra omnes, & arguere omnes impios*, &c. Dedit Deus omni tempore metuentibus ſe ſignificationem, ut fugiant à facie arcus; ut ejus electi liberentur. Suſcitavit ab initio Prophetas Sanctos, qui Judicii ejus ſeveritatem hominibus prænuntiarunt. Quàm terribile Judicium generale & ultimum, ſive ſpectetur Majeſtas, potentia, æquitas, & ſeveritas Judicis, ſive examinis rigor, ſive pœnæ acerbitas & duratio! Certiſſime veniet, nec diu tardabit, Chriſtus Jeſus ad judicium. *Ecce venit.* Non judicandus, ut in primo adventu, ſed judicaturus veniet; non in infirmitate; ſed *cum poteſtate magna & majeſtate*: non in præſepi humilis ut olim, inter duo animalia; ſed *in nubibus cœli* apparebit, Angelorum myriadibus ſtipatus. *In Sanctis millibus ſuis.* In primo adventu ad miſericordiam faciendam apparuit: in ſecundo, ad judicium ſine miſericordia in peccatores exercendum: *Facere Judicium.* Id nemo improborum effugere poterit. Principes æquè ac ſubditi, potentes non minùs quàm plebeii, divites ſimul & pauperes ſtare compellentur ad tribunal ſummi Judicis: *Contra omnes*. Quam rigidum verò erit examen, quàm accurata diſcuſſio, accuſante & teſte conſcientia? Quàm plena & certa convictio, libris apertis, id eſt, patentibus conſcientiis Angelorum & hominum univerſitati? Quam ſevera increpatio reproborum ob opera impietatis & nequitiæ, ob Sacramentorum violationem, ob legis divinæ contemptum, ob abuſum gratiarum, ob Sanguinis Ieſu Chriſti conculcationem? *Et arguere omnes impios de omnibus operibus impietatis eorum.* Nec de malis tantùm operibus, ſed etiam de verbis impietatis, blaſphemiæ, perjurii, diſſolutionis & impudicitiæ, calumniæ, detractionis, contumeliæ. De impugnatione veritatis, ſive Fidem, ſive Chriſtianam Morum diſciplinam ſpectantis, rationem exiget ſummus Iudex, cujus examen nulla tergiverſatione eludi, cujus judicium nullis artibus declinari, cujus ſeveritas nullis preci-

Digitized by Google

Dei judicium quàm terribile?

bus, nullis patrociniis flecti poterit. *Et de omnibus duris, quæ locuti ſunt contra Deum peccatores impii.* Pœna denique impiorum, æterna Dei privatio, ignis qui non extinguetur, vermis qui non morietur, tenebræ ſine ſpe lucis, vincula ſine ſpe libertatis, ſumma miſeria cum deſperatione fœlicitatis.

Hereticorum caracteres.

16. *Hi ſunt murmuratores queruloſi, ſecundùm deſideria ſua ambulantes, & os eorum loquitur ſuperba, mirantes perſonas quæſtus cauſa.* Novatoribus amore proprio excæcatis omnia pene diſplicent præter illorum figmenta, & profanas novitates. Adversùs Eccleſiæ diſciplinam, & Præſules, Religioſos Viros, & Theologos novitatis & factionum adverſarios murmurant, doctrinam illorum, moreſque ſcriptis petulantibus ac verbis maledicis inſectantur. Pravis cupiditatibus ſuis indulgent, & voluptatum irritamenta ſequuntur. Scientiam oſtentant, cæteroſque nihil ſapere effutiunt. Potentibus et divitibus, præſertim mulieribus adulantur, ut in eorum animos irrepant, eorumque gratiam, ac patrocinium aucupentur. Gloriæ, vel turpis lucri gratia docent, prædicant, ſcripturiunt: fautores ſuos admirantur; adverſarios, etiam Eccleſiæ vel ſæculi Principes contemnunt, ludibrio habent, conviitiis proſcindunt.

Optatus Mileuit. lib. 1. Contra Parmenianum.

19. *Hi ſunt qui ſegregant ſemetipſos, animales, Spiritum non habentes.* Hæretici ſemetipſos ab Eccleſiæ doctrina & communione ſegregant, ſeorſim conventicula ſua agunt, et alios erroribus ſuis ſeductos in idem ſchiſma pertrahunt. *Hæretici veritatis exules, ſani & veriſſimi ſymboli deſertores, de ſinu Eccleſiæ ſanctæ impiis ſenſibus depravati contempto quod bene fuerant geniti, ut ignorantes & rudes deciperent de ſe naſci voluerunt. Et qui jamdudum vitalibus paſti fuerant cibis, corruptela malæ digeſtionis, in pernicie miſerorum, diſputationibus impiis venena mortifera vomuerunt.* Senſibus ſuis inſtar brutorum animalium ducuntur, cupiditatibus ſuis obediunt, ventri ſuo, avaritiæ, aut vanæ gloriæ ſerviunt, non Deo; toti in carnem mutati, Spiritum Dei non habent, dicente Deo: *Non permanebit Spiritus meus in homine, quia caro eſt.* Spiritum unitatis quo Eccleſia congregatur, quo ſpiritalis efficitur, habere non metuerunt, ideo diffluunt, quia coagulum non habent caritatis.

Geneſ. 6. Venerabilis Beda.

Ædificium ſpirituale. Nos ipſos per bona opera ſuper fundamentum fidei ædificare, cum Dei gratia debemus.

20. 21. *Vos autem cariſſimi, ſuperædificantes voſmetipſos ſanctiſſimæ veſtræ fidei, in Spiritu ſancto orantes, voſmetipſos in dilectione Dei ſervate, exſpectantes miſericordiam Domini noſtri Jeſu Chriſti in vitam æternam.* Dei ædificatio ſumus. Ædificii ſpiritualis fundamentum Apoſtolica fides eſt, ſanctiſſimas vitæ inſtituendæ regulas præſcribens. Hoc ædificium ſpe, caritate, oratione, bonis operibus in cœlum attollitur, eademque caritate velut faſtigio conſummatur. In hac ædificatione partes quidem ſuas habet liberum hominis arbitrium, ſed *Niſi Dominus ædificaverit domum, in vanum laboraverunt qui ædificant eam.* Ut nos ipſos ſuper fundamentum ſanctæ fidei noſtræ per bona opera ædificemus, et ad lapides vivos domus Dei quæ Eccleſia eſt, adjungamus, ut à terrenis ad cœleſtia erigamur, in Spiritu ſancto orandum eſt, ut miſericordia ejus nos præveniat et ſubſequatur omnibus diebus vitæ noſtræ. De noſtris viribus numquam præſumamus, ſed Spiritus ſancti in nos petamus adventum, quo inſpirati ardentiùs orare valeamus, ne forte cum his qui Spiritum non habent, ideòque animales perſeverant, ab Eccleſia primitivorum, qui conſcripti ſunt in cœlis, in æternum ſegregemur. Omne ſtudium, omnem curam ac vigilantiam adhibeamus ut conſervemus nos in dilectione Dei per obſervantiam mandatorum ejus, et fugam occaſionum quæ nos ad peccatum pertrahere poſſunt. Si *præcepta mea ſervaveritis,* (ait Chriſtus Dominus) *manebitis in dilectione mea, ſicut & ego Patris mei præcepta ſervavi, & maneo in ejus dilectione.* Exſpectemus vitam æternam à Deo promiſſam, per bona opera illam promereri ſatagentes: exſpectemus illam ſpe firma, et patientia in laboribus, ærumnis hujus vitæ, tribulationibus, et perſecutionibus inconcuſſa et ſemper invicta. Cùm vero omnia

Joan. 15. 10.

Digitized by Google

mnia fecerimus quæ Deus præcipit, nos ipſos ſervos inutiles profiteamur, & vitam æternam à ſola Dei miſericordia ſperemus, qui noſtra vult eſſe merita, quæ ſunt ipſius dona. *Exſpectantes miſericordiam Domini noſtri Jeſu Chriſti in vitam æternam.* Hæc ſit votorum noſtrorum ſumma, hic deſideriorum finis, Deum ſemper diligere, & miſericordias ejus in æternum cantare, qui *Non ſecundùm opera juſtitiæ quæ fecimus nos, ſed ſecundùm miſericordiam ſuam ſalvos nos fecit.* *Ad Tit. 3. 5.*

22. 23. *Et hos quidem arguite judicatos: illos verò ſalvate de igne rapientes. Aliis autem miſeremini in timore: odientes & eam, quæ carnalis eſt, maculatam tunicam.* Nemo ſibi ſoli natus eſt. Unicuique mandavit Deus de proximo ſuo. Vox impii Caini eſt: *Numquid cuſtos fratris mei ſum ego?* Singuli ſumus alter alterius membra in Chriſti corpore, ſub ipſo capite connexa, & ejus Spiritu viventia. Nos mutuò in negotio ſalutis æternæ juvare, nos mutuò ædificare debemus, orationibus, bonis operibus & ſanctis exemplis, & ſalutaribus correptionibus. De nullius converſione deſperandum eſt quantumvis obduratus in malo videatur. Potens eſt Deus ex lapidibus „ ſuſcitare filios Abrahæ. Corripiendi „ ſunt impii, orandusque pro ipſis Deus, ut ſtrepitu correptionis forinſe„ cùs inſonante, intus in illis operetur & velle, qui habat humanorum cordium, „ quocùmque voluerit, inclinandorum omnipotentiſſimam poteſtatem, *Et hos quidem arguite judicatos.* Qui proximorum ſaluti cooperatur, divinæ miſericordiæ miniſter eſt, Angelus illorum animas ſalvans de incendio Sodomæ, de malo igne triplicis concupiſcentiæ, qua totus mundus in Maligno poſitus conflagrat, de igne æterno impiis parato. Non ſolùm adhortandi, ſed urgendi, & velut injecta manu trahendi ſunt, & judicii divini terrore eripiendi ab interitu. *Illos verò ſalvate, de igne rapientes.* Proximorum, quos vitiis immerſos, aut erroribus ſeductos videmus, miſereri nos caritas jubet, eorùmque converſionem, prout poſſumus, procurare, nobis ipſis metuentes ob fragilitatem noſtram, & quotidiana ſalutis pericula, Deùmque humiliter, ferventer & perſeveranter orantes, ne tentationibus ſuccumbamus. *Aliis autem miſeremini in timore.* Denique odio habendus eſt mundus, & ejus corrupti mores deteſtandi, ne familiariter converſando cum hominibus impiis, et in libidines offuſis, et ipſi maculemur et corrumpamur. *Odientes & eam, quæ carnalis eſt, maculatam tunicam.* Exuimus in Baptiſmo veterem hominem, et induimus novum, qui ſecundùm Deum creatus eſt in juſtitia et ſanctitate veritatis. Veſte candida induti ſumus à Sacerdote, in ſymbolum caritatis et innocentiæ: illam immaculatam perferamus ante tribunal Domini noſtri Jeſu Chriſti.

Chriſtiani ſe ſe mutuò juvare debent in negotio ſalutis æternæ.

S. Aug in.

24. 25. *Ei autem, qui potens eſt vos conſervare ſine peccato, & conſtituere ante conſpectum gloriæ ſuæ immaculatos in exultatione in adventu Domini noſtri Jeſu Chriſti, ſoli Deo Salvatori noſtro per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum, gloria & magnificentia, imperium & poteſtas ante omne ſæculum, & nunc, & in omnia ſæcula ſæculorum. Amen.* Solus Deus nos ſine peccato per gratiam ſuam conſervare poteſt. Liberum enim arbitrium primo peccato vulneratum ad bonum non ſufficit, niſi adjuvetur ab omnipotenti Bono. *Quid ſum mihi ſine te, Deus meus, niſi dux in præceps?* Ut igitur ſine crimine in finem uſque ſervemur, et immaculati ſtemus ante thronum gloriæ Dei, gratiæ ejus efficaciſſimæ virtuti tribuendum eſt, ejùſque quotidianum auxilium aſſiduis orationibus implorandum, ut voluntas noſtra per eam *indeclinabiter & inſuperabiliter agatur, & quamvis infirma,* inter tot et tam graves carnis, mundi, et diaboli tentationes *non deficiat, neque adverſitate aliqua vincatur.* Gratiæ fideles ſimus, et cùm timore caſto ſatagamus, ut per bona opera certam noſtram vocationem et electionem faciamus; ut à corruptione ſæculi puri, et immaculati, ſtemus ante tribunal Chriſti cum exultatione, in ejus adventu glorioſo. *Quia quantò magis trepidi de actibus noſtris in præſenti*

S. Auguſt. lib. 4. Confeſſ. cap. 4.

Idem lib. De Corrept. & Gratia, cap. 12.

Vener. Beda.

Digitized by Google

phetia eſt 228. Myſteria in benedictione filiorum Joſep a Patriarcha Jacob ibid.

Bona temporalia qua ratione a Deo petenda 282.

C

Cæcitas Spiritualis. Gradus in peccatis, quibus ad cæcitatem, & duritiem pervenitur 157. & ſeq.

Caritas. Severitas ejus erga obſtinatos veritatis hoſtes 105. Sanctarum ſcripturarum clavis, & finis 7. Plures gradus Caritatis erga proximos 118.

Caritatis opera 127 Caritas, & pax Chriſtiani hominis caracteres 141. Fraterna Caritas præcipua Chriſtianorum nota 146. Anima purificanda per charitatem 809. Caracteres caritatis 327. Caritas ſumma Chriſtianæ legis 335. Fraterna Caritas 350. Mandata Dei vere non ſervat qui mandatum caritatis non implet 369 Mandatum Caritatis & vetus, & novum eſt 380. Immenſa Dei erga nos caritas 389. Caritas nota filiorũ Dei 390. Chriſtus Ieſus Caritatis exemplum 392. Caritas in pauperes, advenas, peregrinos, ignotos, maxime autem in operarios Evangelicos 421. Oculus cordis caritate purgandus ut Deum videre poſſit 401. Caritas ſine amaritudine ſævit ibid. Juſtus per caritatem in Deo manet, & Deus in eo ibid. Perfecta caritas parit fiduciam in die judicii ib. Timor ſervilis non eſt in Caritate, ſed timor caſtus 402.

Caro Chriſtianum de bonis carnis gloriari non decet 310.

Caſtitas. vigilantia miniſtrorum Chriſti in cuſtodia caſtitatis 50.

Chriſtus Verus Deus 134. 152. 405. Non pro ſolis prædeſtinatis, ſed pro omnibus omnino hominibus mortuus eſt 15. 32. 47. Unus mediator 15. 32. Myſteria incarnationis, paſſionis, & mortis ejus meditanda 110. Nos regni ſui hæredes effecit: Quibus conditionibus? 138. Quid nobis præſtiterit, quid illi rependere debemus? 139. Inimicos ſuos vel ſpontaneos, vel invitos vincit 141. Modus ſalvandi homines per mortem Chriſti Filii Dei unigeniti, ſuprema Dei majeſtate digniſſimus 148. Chriſtus Diabolum juſtitia magis, quam potentia debellavit 149. Ipſe Pontifex Maximus novæ legis 160. Ad ferendũ nobis auxiliũ propenſiſſimus 165. Excellentia Chriſti Jeſu ſupra Pontifices Aaronicos, qui homines tantum erant. 166. Chriſti Sacerdotium ſecundum ordinem Melchiſedech in perpetuum inſtitutum, & juramento firmatum 183. Chriſti oratio noſtræ infirmitatis indicium auxilium, & exemplum 170. Nullam benedictionem ſpiritualem ſperare poſſumus, niſi per Ieſum Chriſtum ſummum, æternumque Sacerdotem, 187. Sponſor, & fidejuſſor noſter, ac advocatus apud Patrem 189. Solus novi teſtamenti per ſanguinem ſuum neceſſarius mediator 202. Solus digna pro expiatione peccatorum noſtrorum victima 210. Seipſum offerens, ut victimam æterno Patri, cum primum ingreſſus eſt mundum, nobis imitandus 211. Solo hominis Dei ſanguine mundari homines poterant a peccato 203. Paſſionis Chriſti fructuoſa meditatio 239. Ad Chriſtum accedendum eſt cum timore, & fiducia 243. Chriſti ſanguis liberat nos ab exterminatore 230. Fructus paſſionis Chriſti 320. Chriſtus bonus paſtor animarum 321. Ejus deſcenſus ad inferos 329. Chriſtus advocatus noſter apud Patrem 368. Chriſti ſanguis pro totius mundi peccatis effuſus 369. *V. Jeſus*

Chriſtianus. Chriſtiani omnes Chriſto commori debent 76. Præcipuum hominis Chriſtiani ſtudium, conſideratio. Jeſu Chriſti 154. Sanctimoniam, ſeu continentiam ſervare, gratiæ Chriſti nunquam deeſſe, Chriſtiani hominis officium 142. Chriſtianus in ſumma etiam proſperitate ad Cœleſtem civitatem ſuſpirat 229. Probi, religioſique Chriſtiani caracteres 263 Chriſtiani ſecundum fidem viventes ſunt ſpiritualis domus Dei, Sacerdotes, reges, Dei populus 316. Nonnullis Chriſtus eſt lapis offenſionis non ex ſe, ſed illorum culpa 317. Chriſtiani in hoc mundo gerere ſe debent ut advenas, & peregrinos ibid. Sancta converſatione omnes ad

vir-

virtutis amorem allicere 318. Chriſtiani dignitas 383.

Clerici ita ſe gerere debent, ut nemo eos deſpiciat 115.

Communio. Qui indigne communicat inviſibiliter ſatanæ traditur 13. Diſpoſitio ad ſacram Euchariſtiæ communionem 210.

Concionator dono verbi quomodo uti debeat 336.

Concupiſcentia triplex in mundo regnans 381.

Confeſſio. Remiſſionem peccatorum impetrat humilis, & ſincera confeſſio 373.

Contentio. A contentioſis diſputationibus in rebus præſertim religionis abſtinendum 77.

Continentia. Bonum conjugium, ſed melior continentia 34.

Correptio. Charitas, & manſuetudo in inſtructione errantium, & correptione peccantium adhibendæ 81.

Cupiditas. Pravæ cupiditates domandæ 281.

Cura. Quinam ad animarum curam promovendi 102.

D

Decima Paſtoribus ſolvendæ 186. Divites decimas ſaltem bonorum ſuorum temporalium Chriſto in pauperibus dare tenentur ibid.

Depoſitum. Eccleſiæ doctrina depoſitum eſt Epiſcopis commendatum 60.

Detratio. Nemini maledicendum, ſeu detrahendum 117. Detractionis, & temerarii judicii vitia quā gravia 286.

Devotio. Arbitrariæ devotiones, & ab Eccleſia non probatæ, introducendæ non ſunt, nec a Paſtoribus tolerandæ 35.

Deus. Duplex veritas de Deo credenda: Deum exiſtere: 2. remuneratorem eum colentium, & inquirentium ſe, ut par eſt. Non tamen ſufficit ad ſalutem fidex explicita duplicis illius veritatis. 217. Dei bonitas generalis erga omnes homines, ſpecialis erga electos beneficia 36. Per Filium ſuum hominibus loqui dignatus eſt 138. Cum quibus diſpoſitionibus ad Deum accedendum eſt 213

Dignitas: Ad dignitates Eccleſiaſticas promovendi 28.

Dilectio. Deum ſalutari notitia non cognoſcit, qui non diligit 399.

Diotrephes. Ejus ambitio, & inhumanitas 420. Diotrephis imitatores Epiſcopis obtrectantes 422.

Diſcretio. Quæ neceſſaria ſunt ad diſcretionem aſſequendam 173.

Divitiæ, *Divites*. Divitiarum cupiditas damnanda, non poſſeſſio. 56. Quantum periclitetur divitum ſalus malo divitiarum uſu ibid. Divitum officia 59. Divitum ſalus difficilis 291. Luxus divitum non minus adverſatur Caritati, quam avaritia 292.

Doctor, & *doctrina*. In Chriſtiana Religinne indocti ſunt: quos Magiſter Cæleſtis intus non docet 284.

Duplicitas. Qui duplices animo, & in omnibus viis ſuis inconſtantes 258.

E

Eccleſia. Sola Eccleſia Catholica domus eſt Dei vivi, columna, & firmamentum veritatis 29. Eccleſiaſtici regiminis modus 128. Ad Eccleſiam vocatum eſſe magna fœlicitas 142.

Eccleſiaſtici viri. Vocatio ad Eccleſiaſticum ſtatum eſt neceſſaria, & ſedulo examinanda 65. Sobrietas, & vigilantia miniſtrorum Eccleſiæ in cuſtodia caſtitatis 50. De veritate, & juſtitiæ nunquam erubeſcere debent p. 67. Sæcularibus negotiis implicare ſe non debent 75. juvenilia deſideria illis comprimenda 80. Miniſtrorum Chriſti fidelitas 155.

Electa Sancta mulier, & ejus filii, Sancti Joannis Apoſtoli amici. Epiſtola ad illam ſcripta a S. Joanne 414.

Electi. Deus electos ſuos cuſtodit, & ſervat per fidem cum Caritate conjunctam 305.

Eleemoſina. Deum conſtituit debitorem 179. Eleemoſinæ præceptum 392. Nihil prodeſt eleemoſina facienti, niſi ex ſincera caritate fiat 393.

Epiſcopus. In Epiſcopatu non honor ſed labor amandus 24. Gratia per ordina-

Digitized by Google

nationemEpiſcopalem collata 33. Epiſcoporum officia 101.

Evangelium. Evangelicarum veritatum credibilitas 146.

Exemplum. Exempla Sanctorum imitanda 237. Mali exempli contagio 423.

F

Fides ſine caritate, & bonis operibus inutilis eſt ad ſalutem 10. 409. Defectio a fide pœna eſt præcedentium peccatorum 34. Fidei notio, & elogium 222. Duo fidei miracula 131. Fides invariabilis 248. Sine operibus inutilis ad ſalutem 272. Fidei noſtræ probatio, & Victoria Dei dona ſunt 306. Finis, & merces fidei noſtræ ibi. Quomodo debeat eſſe paratus Chriſtianus omnis ad rationem de fide ſua reddendam 328. Quamvis initiumFidei non ſit ab homine, gratia tamen fidei homolibere cooperatur 329. Fides Deo Patri, & Filio ejus Jeſu Criſto nos conſociat 372. Fidei lumen, ſcientia univerſalis 383. Fides victrix mũdi 410.

Fiducia tota in Chriſto Jeſu ponenda eſt 155. Fiducia in Dei providentia, & paterna bonitate 343 Fiducia in Chriſtum advocatum noſtrum cum ſalutari timore conjuncta ſit 368.

Filii Educatio ſancta filiorum 21.

G

Gajus, ſive *Cajus* ſancti Joannis Apoſtoli diſcipulus. Epiſtola. s. Joannis ad illum ſcripta 419.

Gratia. Soli virtuti Gratiæ Dei confidendum 73. Verbum Dei. Chriſtus in omnium hominum animas introire vult. Sed pleriqueilli aditum vitiis ſuis occludunt 112. Quales ſint homines ſine gratia? 118. Interioris hominis per Chriſti gratiam renovatio 119. Gratiarum abuſus earum ſubtractione punitur 179. Doctrina Catholica de Gratia, & Prædeſtinatione prædicanda eſt non obſtancalumnia, ſervatis tamen prudentiæ legibus a S. Auguſtino præſcriptis 45. Gratiæ fideliter reſpondendum 251. Non ex nobis, ſed per gratiam Dei victores mundi, peccati, & diaboli ſumus 399.

Gratiarum actio incrementum gratiæ promeretur 20.

Grotius refellitur 116. 363.

H

Hæreſis, & *Hæreticus*. Bona ex hæreſibus a Deo elicita 33. Superbia, & ignorantia parentes hæreſum 55. Hæreticorum ingenium 86. Hæretici coercendi, & vitandi 120. Cur Deus hæreſes permittit? 357. Impudicitia, & avaritia plerumque falſos Doctores ad Hæreſes, & ſectas condendas impellunt ibid. Hæreſiarcarum caracteres 360. Eccleſiæ utilius eſt, ut heretici ex ea exeant, quam ut in ea lateant, eamque pramant 383. Hæreticorum variationes 432. *Hebræi* Epiſtolæ ad hæbræos argumetum 131. Canonica auctoritas ibid. Illorum tranſitus per mare rubrum noſtrorum Myſteriorum figura 230.

Hoſpitalitas. Chriſtianæ hoſpitalitatis officium 246.

Humilitas. Vera humilitas. 11. A Chriſto diſcenda 147. Omnis fortitudo Chriſtiani in humilitate polita, qua ſibi ipſi diffidit 73. Humiliatio vera Chriſtianorum gloria 258. Chriſtianæ humilitatis officia 284. Humilitas ab omnibus, etiam ab ipſis Paſtoribus ſervanda 341.

Hypocriſis quam exitialis Eccleſiæ 85.

J

Jacobus. s. Jacobi Epiſtolæ argumentum 252.

Idola, & *idololatria*. Quicquid contra legem Dei amamus, idolum eſt 403.

Jericho. Everſio murorum Jericho cujus rei figura 230.

Jeſus hominum magiſter 112.

Impudicitia. Impudicorum difficilima converſio 361. Impudicorum pœna 430.

Incarnatio. Incarnati verbi admirabile

bile myſterium 30. Myſterium incarnationis Chriſti, ejuſque fructus 112. Admirabilis filii Dei Caritas, et humiliatio, qui ſe nobis manifeſtavit aſſumta carne 372. Nullum evidentius argumentum eſt immenſæ Caritatis Dei erga homines, Incarnatione filii Dei unigeniti 400.

Infantia Chriſtiana in quo poſita 314.

Infidelitas. Fides, et caritas uſum rerum indifferentium ſanctificat: Infidelitas; et cupiditas uſum rerum per ſe licitarum pervertunt 105.

Joannes. Epiſtolæ I. ipſius argumentum 369. Tota ſpirat caritatem ibi. Epiſtolæ 2 ejuſdem argumentum 414. Epiſtolæ tertiæ ejuſdem argumentum 419.

Invidia, et odium proximi prima peccata filiorum Adam 391.

I. *Judas*, qui et *Taddæus* Apoſtolus. Epiſtolæ ejus Catholicæ argumentum. 424.

Judicium Dei quam terribile 164. 434.

Juramentum vitandum 295.

Juſtitia, & *uſtificatio*. Juſtitiæ Chriſtianæ officia 327. Calvinianus error de Iuſtitiæ inamiſſibilitate refellitur 386. Deus juſtos non deſerit, niſi prius ipſum deſerant 412.

Juvenis. Documenta juvenibus tradenda 110.

L

Lacrymæ compunctionis, et devotionis 66.

Lex. Graviores pœnas mærentur novæ legis tranſgreſſores, quam veteris 145. Lex ſecundum præcepta moralia conſonat Evangelio, ſecundum præcepta ceremonialia præfigurabat Evangelium, et ad illud præparabat 3. Iuſti non ſunt ſub lege, nec tamen ſunt ſine lege 9. Veteris legis infirmitas: virtus, et excellentia novæ 188. Typus hominis adhuc ſub lege, non dum ſub gratia conſtituti 142. Legis Chriſtianæ ſumma credere, et diligere 394.

Libertas. Falſa, et vera libertas 362. Liberum arbitrium ſub gratia ſalvum. 309.

Lingua, refrænanda 263. linguæ peccata 276. Orandum, et laborandum, ut dometur lingua 277. Lingua a malo cohibenda 327.

M

Mandatum. Dei mandata non ſunt impoſſibilia 404. Imo facilia, et ſuavia. 410.

Matrimonium. Triplex ejus bonum. 247.

Melchiſedech, Rex ſalem, Dei ſacerdos, Chriſti Typus 186.

Militia Chriſtiana 75. Eccleſiaſtica. 74.

Miniſter, & *Miniſterium*. Sobrietas miniſtrorum Eccleſiæ 50. Eorum vigilantia in cuſtodia caſtitatis 50. Vocatio ad ſacrum miniſterium 65. Iuvenilia deſidera abiiſſis comprimenda 80. Secularibus negotiis implicare ſe non debent 75. Cupiditas rerum temporalium Dei miniſtros a recta via, et ſana doctrina nunquam abducat 361.

Miſericordia Dei imitanda 151. Propitiam in judicio Dei miſericordiam non habebit, qui hanc imitatus non fue- 271.

Miſſa, Objectio proteſtantium contra miſſæ ſacrificium ſolvitur 205.

Monitum. Monita pro perſonarum, et ætatum diſcrimine temperanda 42.

Mors. Boni Chriſtiani mortem ſuã in ſacrificium convertum 95. Ad mortem, et judicium quomodo nos præparare debemus 204. Mortem Chriſtus guſtavit, ut mortis metum nobis auferret 148. Chriſtiana præparatio ad mortem, et adventum Ieſu Chriſti 307. 366.

Moyſes. Chriſti typus inſignis Ejus fides 292.

Mulier. Muliebris habitus modeſtia 20. Univerſalis modeſtia muliebris ſexus officium, et ornamentum 21. Documenta matronis chriſtianis tradenda 108. Frequens cum mulieribus converſatio periculoſa, Clericis præſentim vitanda 45. 109. Mulierum Chriſtia-

ſtianarum in habitu, et cultu modeſtia 325.

Mundus affectu reliquendus, Mundi corruptio fugienda, ut bonis a Deo promiſſis fruamur, et ne abiis, quæ nobis contulit excidamus 349 Boni, & pii mundo exoſi 391.Bonus Chriſtianus de mundo non eſt 399.

Murmuratio vitanda 263.

Miſteria Chriſti Ieſu ſanctis meditationibus recolenda 306.

N

Negatio. Omnibus pravis operibus Chriſtus negatur 112.

Novatores. Eorum caracteres 429. 433.

O

Obduratio. Quam timenda cordis durities 157. & 158.

Obedientia, in ſchola Chriſti diſcenda 170. Obedientiæ caracteres 227.

Odium. Qui proximum odit duplicis homicidii reus eſt 392.Qui proximum odit, Deum non diligit 403.

Oneſiphorus Sancti Pauli diſcipulus addictiſſimus 64.

Oneſimus, ſervus Philemonis, ipſi a s. Paulo ſingulari epiſtola commendatus 62.

Opera. Bonorum operum meritum, & merces91.175.Bonis operibus præeſſe curet Chriſtianus 120.Maxime cavere debent Chriſtiani ne infructuoſi ſint 121. Bonorum operum fœcunditas 225. Filii Dei ex operibus Juſtitiæ dignoſcuntur 385.

Operarii. Operariorum mercedem defraudare, aut differre peccatum eſt in Cœlum clamans 292.

Oratio. Orationes in ſancto altaris ſacrificioDeo oblatæ 17.Locus omnis pritis præcibus idoneus 19. Quomodo orandum ibid.Orationis aſſiduitas 67. Cum fide, & fiducia inpetrandi orandum eſt 258.In rabus adveeſis, & proſperis orandum, & vigilandum eſt 296. Chriſtiani mutuis orationibus juvare ſedebent 297.Vis orationis 298. Quaratione orandum pro temporali amicorum proſperitate 321. Vis, & conditiones orationis 412.

Ordinatio. In ſacris ordinationibus, & promotionibus ad Beneficia, quanta cautio a Paſtoribus adhibenda 50. Paſtores,&Sacerdotes gratiam vocationis, & ordinationis ſuæ in ſe ipſis excitare debent 67.

P

Parochia, Eccleſiaſtici Parochiarum convertus frequentandi 214.

Paſtor prælucere debet ſubditis ſanctæ converſationis exemplo 110.Paſtoralem curam nemo ambere, & pro ſe poſtulare debet 5. S. Pauli prudentia, caritas, & vigilantia Paſtoribus imitandæ 6. Laborare debent pro ſalute animarum procuranda 19. Prudens, & ſanctum familiæ regimen a Paſtore deſideratum Prædicatio Evangelii præcipuum paſtorum munus 108.Boni Paſtoris officium37.93.115.QuæPaſtoribus,& Sacerdotibus conciliant auctoritatem 36. Paſtorum famæ conſulendum 48. Paſtoralis caritatis ſacrificium 76. Paſtorum vigilantia contra Novatorum, & impiorum hominum colloquia, & ſcripta 78. Paſtorum caritas 129. Infirmis compati, & ſuccurrere debent Chriſti ſummi Paſtoris exemplo 165. Sacerdotum, & Paſtorum officia 168. Dei vocatio ad Paſtorale munus neceſſaria 169.Paſtorum, & ovium officia 250. Paſtorum vigilantia, & zelus infirmos excitare, & confirmare debent 141.Paſtoris, & Doctoris munus periculoſum 275. Dotes Paſtori, & Doctori Catholico neceſſariæ 277.Omnes Paſtores ſunt unus Paſtor in ChriſtoJeſu 321.Reverentia a clero, & Populo Epiſcopis, aliiſque Paſtoribus exhibenda 341.Fideles a Paſtoribus aſſidue excitandi piis adhorationibus 365. Paſtorum vigilantia contra magiſtros erroris, & impietatis ibid.Paſtoralium literarum ab epiſcopis ſcribendarum ratio 429.

Patientia Pro Chriſto pati glorioſum eſt 68. Pia tolerantia afflictionum,præ-

Digitized by Google

.tium eſt regni Cœlorum 77. Criſtus Jeſus exemplar patientiæ noſtræ 238. Ad verſa omnia Dei intuitu toleranda 229. Rationes ad patientiam moveantes 293 Chriſtus Ieſus exemplar patientiæ 319. Chriſti paſſionibus communicandum ut ejus gloriæ conſortes ſimus 337. Patientia continentiæ, patientiæ pietas adjungenda 350. & ſeq.

s. *Paulus*. Dei erga s. Paulum miſericordia 10. s. Palus exemplar fiduciæ in Dei miſericordia, & gratia Chriſti Ieſu 11. Miſſionem ſuam, & Apoſtolicam dignitatem neceſſario commedat 15.

Paupertas. Chriſtus in pauperibus & captivis quæritur, & invenitur 68. Pauperes patientia ſanctificantur 293.

Pax, diligenda, & quærenda 279. Tunc erit plena pax, cum plena erit juſtitia, & perfecta caritas ibid.

Peccatum. Peccata ignorantiæ, ſi voluntaria, & affectata non ſit, minus gravia ſunt, & facilius a Deo conponantur, quam peccata malitiæ 4. Mortalia peccata poſt Baptiſmum a Chriſtianis commiſſa longe graviora ſunt cæteris paribus, iis quæ a Paganis, & Iudæis committuntur 177. 214. Uno peccato mortali tota lex violatur 270. Venialia peccata quotidiana pænitentia eluenda 276. Gravius peccatum eſt violantis legem ſibi cognitam, quam ignotam 288. Peccatc moriendum 333. Terribilia punitionis peccatorum exempla; pœna Angelorum malorum, Diluvium generale, ſodomorum, et Gomarhæ incendium 351. Pejor eſt ſtatus animæ poſt Pœnitentiam in peccatum relapſæ 362. Nemo homo ſine peccato, Matre Domini excepta 373. Odium, et fuga peccati. Rationes, quæ nos ab eo deterrere debent 390. Omnium bonorum operum fructus uno peccato mortali amittitur 418. Quodnam peccatum ad mortem 412.

Perfectio. Diſpotiones ad viam perfectionis ineundam 172. Ad Chriſtianæ vitæ perfectionem omnes, et ſinguli Chriſtiani tendere tenentur 177. Animæ, quas Deus ad perfectionem vocat, in ejus viam a paſtoribus dirigendæ ſunt 172.

Perſecutio piis omnibus ſuſtinenda 87.

Perſeverantia, Perſeverare in bono in nobis eſt, tametſi non ex nobis 157. In bonis operibus perſeverandum 189. In gratia adoptionis filiorum Dei permanendum 384.

Petrus. s. Petri humilitas, et caritas Paſtoribus imitandæ 303. 340.

Philemon. Epiſtolæ ad Philemonem argumentum 123. Documenta ex ea eruta ad morum informationem 126.

Pœnitentia. Publicis peccatoribus publica pœnitentiæ imponenda eſt 49. Pœnitentia, et lacrymæ fallaces benedictionem Dei non obtinent 142. Eccleſiæ deſiderium de Pœnitentium diſpoſitionibus ad abſolutionem ſuſcipiendam 58. Congrua Pœnitantia ſola peccatorum commemoratione non peragitur 210. Quomdo saderdotes Pœnitentiæ miniſtri curare debeant ulnera peccatorum 335.

Prædeſtinatio. Recedere ab iniquitate, et bonum operari, ſignaculum prædeſtinationis 79. In noſtra poteſtate eſt cum axilio gratiæ Dei, ut vaſa in honorem ſanctificata ſimus ibid. Corona juſtitæ eadem eſt corona gratiæ, et miſericordiæ 96. Lapſus electorum ipſis cooperatur in bonum 129. Divini propoſiti de ſalute electorum efficacia, et firmitas 194.

Prædicatio. Modus docendi, et prædicandi Chriſtianas veritates 171. 336.

Princeps. Obedire principibus neceſſarium, et indiſpenſabile religionis officium eſt 117. 318.

Q

Quæſtio Quæſtiones inutiles, quæ contentiones, et rixas in Eccleſia pariunt devitandæ 80. 120.

Queſtus. Pietas magnus queſtus 56. Ejus profeſſione ad lucra temporalia abuti, grave malum ibid.

Ra-

Digitized by Google

R

Rahab, Eccleſiæ figura 231.
Redemptio. Pretium redemtionis noſtræ ſanguis Chriſti. Merus homo nos redimere non potuit. 308. Gratus in Chriſtum redemtorem noſtrum animus 309.
Religio. Inſtitutio in vera Religione magna Dei gratia p. 66. In quo conſiſtat Chriſtianæ Religionis Spiritus. 114.
Requies, Ingreſſus in requiem Dei quibus datur 161. Plena, & perfecta in Deo requies legali ſabbato ſignificata 163.
Reſurrectio Chriſti fons eſt conſolationum ſpiritualium 76.
Rex. Orare Proregibus, Religionis officium eſt 17. Reverentia, & obedientia Regibus, & Magiſtratibus ab eis conſtitutis divino jure debita 117 318.

S

Sacerdotium. Gratiæ neglectus Sacerdotibus præſertim metuendus 37. Novæ legis Sacerdotes ita ſe gerere debent in Dei, & Eccleſiæ rebus, quaſi parentes, & conſanguineos non haberent 187. Reverentia Sacerdotibus exhibenda ibid. Chriſti Pontificis noſtri Sanctitas Sacerdotibus imitanda p. 189.
Sacrificium. Objectio proteſtantium contra Sacroſanctum miſſæ ſacrificium ſolvitur 205. Comparatio Sacrificii Chriſti cum Sacrificiis Judaicis 209. Eccleſia Chriſtiana Catholica verum habet altare, & verum Sacrificium. 244. Sacrificium laudis, & caritatis 249.
Salus. Deus vult omnes homines ſalvos fieri 14. Si ſalutem æternam non conſuquamur, cauſa in nobis eſt, non in Deo 18. Dei voluntas, hominum ſalus 212. Animarum ſaluti pro viribus cooperari tenemur 298. Tres Perſonæ Divinæ ad electorum ſalutem indiviſim concurrunt 303. Deus nos elegit, & vocat ſine meritis, non ſalvat ſine meritis 352. Non vult aliquos homines perire 366. Chriſtiani ſeſe mutuo juvare debent in negotio ſalutis æternæ. 435.
Sancti imitandi, ſpes in Chriſto unice ponenda eſt p. 423.
Sapientia. Vera ſapientia a Deo poſtulanda 277. Falſa mundi ſapientia, ejuſque caracteres 278.
Scientia ſalutaris 54. Scientiæ ſuperbæ mali fructus 105. Scientiæ ſalutis ſumma 413.
Scriptura Sacra Paſtoribus commendatur 37. Ejus lectio, & meditatio Sacerdotibus commendatur 88. Ejus excellentia, & utilitas 89. Chriſtus in Scripturis Sacris quærendus 306. Diſpoſitiones ad Scripturæ Sacræ lectionem, & verbi Dei auditionem 315. Scripturæ Sacræ interpretatio proprio ſpiritu non eſt facienda 354.
Senex. Documenta ſenibus tradenda 108.
Servus. Servorum erga Dominos officia 53. 319.
Societas. Impiorum ſocietas, & conſervatio fugienda 418. Hæreticorum ſocietas vitanda 418.
Solatium. Solatii in rebus adverſis multiplex argumentum 344.
Solitudo. Sanctorum ſeceſſu mundus fit incultum deſertum, ſolitudo Paradiſus 130.
Spes. Chriſtianæ ſpei firmitas. 180. Ejuſdem caracteres 304.
Spiritus. Probatio, & diſcretio ſpirituum, & doctrinarum 398. Criterium, quo ſpiritus veritatis, & ſpiritus erroris diſcernuntur 399. Qui ſpiritui veritatis cor claudunt, ſpiritui erroris tradi merentur 411.
Superbia. Superborum pœna 430.

T

Tabernaculum. Veteris tabernaculi, & eorum, qui in ipſo erant, miſticæ ſignificationes 200. Novi teſtamenti ſanctuarium cum Sanctis Sanctorum veteris tabernaculi comparatum 201.

Tu-

Digitized by Google

Talentum. Bonus a Deo acceptorum alentorum uſus 336.

Temperantia, ſeu continentia ab omnibus affectibus vitioſis p.350.

Tempus. Bonus uſus temporis 383.

Teſtamentum vetus prophetia novi. 186. Novi fæderis a Deo ſanciti excellentia 194. Ad novum teſtamentum non pertinemus, niſi veterem hominem exuamus 195. Dei novum teſtamentum condentis beneficia erga electos 212. A teſtamento Jeſu Chriſti, & æterna hæreditate excluduntur, qui alieni ſunt a Caritate 203. Vetus, & novum teſtamentum duo verbi Dei ubera 315.

Teſtimonium. Tres, qui teſtimonium dant in Cœlos; tres, qui teſtimonium dant in terra 405. Pater, Filius, & Spiritus Sanctus ſummæ erga nos caritatis ſuæ teſtimonium dederunt: demus, & nos ipſis teſtimonium 411.

Timor. Timendum, & ſolicite cavendum eſt, ne ab æterna requie excidamus 160.

Timotheus. Timotheus per divinam revelationem ad Prædicationis miniverium, & Paſtorale munus electus p. 5. Mater, & avia S. Timothei Chriſtianæ, Pater gentilis 63.

Titus. Epiſcopus Cretenſium a Paulo conſtitutus 98.

Traditio. Traditiones Apoſtolicæ 74. In fidei dogmatibus, & morum regulis tradendis, Scripturæ Sacræ, & Traditioni inhærendum eſt 353.

Transfiguratio. Myſterium transfigurationis Chriſti 353.

Tribulatio. Quod Boni Chriſtiani patiuntur, non pena, ſed militia, & probatio eſt. 22. Magna Dei gratia eſt vexationes pati injuſte, propter Deum 235. 325. Quo animo adverſa pati debent Chriſtiani 329. Nihil adverſi pati, præjudicium quoddam eſt damnationis 338.

V.

Verbum Dei. Verbum veritatis tractandum eſt ſecundum regulas a Spiritu veritatis præſcriptas 78. Verbum Dei fideliter obſervandum 145. Pena eorum, qui verbum Dei non audiunt 243. Verbum Dei noſtra in rebus omnibus ad ſalutem pertinentibus regula eſſe debet 310.

Veritas. Veritatem cognoſcere non ſufficit, ſed facere neceſſe eſt 372.

Via. Quæ via lucis, quæ via tenebrarum 373.

Vidua. Votum continentiæ vidualis ex Apoſtolica Traditione p. 40. Viduarum ſtatus honorabilis 42. Viduarum Chriſtianarum officia 43. Secundæ nuptiæ viduis permittuntur, continentia ſuadetur 44. Otium, loquacitas, curioſitas viduis fugienda 47.

Vigilantia Chriſtiana metuſque ſalutaris 334.

Virtus. Virtutum concatenatio Chriſtiani hominis perfectio eſt 351.

Vita. Humanæ vitæ brevitas 366. Non longa, ſed bona vita optanda eſt 162. Vita, & pax æterna quomodo quærenda? ibid. Vita noſtra ad regulam Evangelii componenda 271. Vitæ præſentis fragilitas, & brevitas p.287. Quæ vita gentilis? 334. Vita noſtra, ſi ſecundum Dei legem ſit inſtituta, probatio eſt fidei noſtræ 369.

Unctio. Extremæ unctionis Sacramentum. Debitæ ad illud diſpoſitiones 296.

Voluntas. Omnia conſilia, operaque noſtra, & eorum ſucceſſum Dei voluntati committere debemus 280. Dei voluntati in rebus adverſis nos conformare debemus 338.

Voluptas. A voluptatibus, & deliciis carnis abſtinendum p.360.

Votum. Ejus violatio damnabilis 46.

Uxor. Uxorum erga viros, & virorum erga uxores officia p.324., & 326.

Z.

Zelus ſalutis animarum 93. Sine prudentia, & diſcretione plerumque pernicioſus 350.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google